VARIÆ RESPONSIONES CASVVM CONSCIENTIÆ.

QVI CORAM ILLVSTRISSIMO AC REVERENdissimo Cardinali Pallæoto Archiepisc. Bonon. in congregatione clericorum propositi & decisi fuerunt.

PER R. P. MAGISTRVM FR. LVDOVICVM DE BEIA PAlastrellum, *Ord. Erem. S. Augustini, sacræ Theologiæ in Bononiensi Academia primarium Professorem, eiusdem Illustrißimi Theologum, & casuum conscientiæ in cathedrali lectorem, & sanctæ Inquisitionis nunc Vlyssippone Deputatum.*

PARTES QVATVOR.

Quarum duæ priores sunt in plurimis auctæ & emendatę, duæ vero posteriores nunc primum in lucem editæ.

Quibus accesserunt eiusdem Authoris duo noui Tractatus, de contractu liuellario, & venditione ad terminum.

Habentur hic multæ doctæ, & subtiles in diuino, canonico, ac ciuili iure declarationes, ac in difficillimis textibus faciles, & vtiles interpretationes, iuxta sacri Concilij Tridentini reformata decreta, & magis communem, ac receptam Doctorum sententiam, Confessoribus omnibus non solum vtiles, sed etiam necessariæ.

Facultate Sanctißimæ Inquisitionis, Ordinarij, & Regis.

VLYSSIPONE. Typis Petri Crasbeeck. Anno 1610.

Cum Priuilegio. Està taixado este liuro a reis em papel.

Vendemse em casa de Simão Carualho, mercador de Liuros.

LICENÇAS.

VI estes tratados de Casos de Consciencia que compos o Padre Fr. Luis de Beja, Doctor em sancta Theologia, & deputado do sancto Officio, assi as duas partes que se imprimirão em Italia, que se intitulão Responsiones Casuum, & como as outras duas que de nouo acrescenta. Todas ellas me parecem doctissimas, em que com muita erudição & curiosidade, resolue o Author as duuidas com tantos fundamentos de direito Canonico & Ciuil que mostra ser igoalmente versado nelle & na sancta Theologia, & nam ha cousa que impida poderẽse imprimir. Lisboa 16. de Nouembro 609.

Fr. Antonio de Saldanha.

VIsta a informação podemse imprimir estes tratados de Casos de Consciencia & depois de impressos tornem a este conselho para se conferirem & se dar licença para correrem em Lisboa 18. de Nouembro de 609.

Bertolameu d'Fonsequa. *Ruy Pirez da Veiga.*

VIsta a licença acima do sancto Officio podemse imprimir a 20. de Nouembro de 609.

Saraiua.

POdese imprimir este liuro vista a licença que offrece do Sancto Officio, & a ser visto na mesa, & antes que corra tornarà a ella pera se taixar. Em Lisboa a 4. de Dezembro de 609.

Magalhães. *Cunha.*

EV el Rey faço ſaber aos que eſte aluara virem, que auendo reſpeito ao que na petição atras eſcripta diz Frey Luys de Beja, & viſto as cauſas que alega, ey por bem, & me praz que por tempo de dez annos nenhũa peſſoa, de qualquer calidade que ſeja, nem imprimidor, nem liureiro não poſſaõ imprimir, nem vender em todos eſtes reynos & ſenhorios de Portugal, nem trazer de fora delles o liuro chamado Reſponſiones caſuum conſcientiæ, de que na dita petição faz menção. Senão aquelles liureiros & peſſoas que pera iſſo tiuerem licença do dito Frey Luys. E qualquer imprimidor, liureiro, ou peſſoa que vender o dito liuro neſtes Reynos & ſenhorios ſem licença do dito Frey Luys, perdera pera elle todos os volumes que aſsi imprimir & vender, ou de fora trouxer, & alem diſſo emcorrera em pena de quarenta cruzados, à metade pera minha camara, & a metade pera quem o accuſar, & mãdo a todas as juſtiças, officiaes, & peſſoas aque o conhecimento diſto pertencer, que lhe cumprão & guardem, & façaõ inteiramente comprir & guardar eſte aluara, como nelle ſe contem, o qual me praz que valha, tenha força & vigor, poſto que o effeito delle aja de durar mais de hum anno, ſem embargo da Ordenaçaõ em contrario, & ſe trasladara no principio de cada impreſſaõ. Aluaro Correa o fez, em Lisboa a vinte & noue de Mayo de mil & ſeis centos & dez. E eu Ioaõ Trauaços da Coſta o ſobſcreui.

REY.

NOS Magister Fr. Ioannes Baptista de Aste, Genuen. Ord. Erem. S.P.N. Augustini, Prior Generalis, & Commissarius Apostolicus in D. Vener. & nobis in Christo dilecto Patri Fratri Ludouico de Beja Palestrello insigni S. Theologiæ Magistro, & sacrosancti Inquisitionis officij Vlysipone Deputato salutem in Domino.

INter præclara Religiosorum nostrorum studia ea nobis vel in primis probari solent, (& reuera principem sibi vendicant locum) cum quis non solũ nostri huius instituti sodalitium doctrinæ, & virtutum splendore illustrare, honestareque contendit: sed vniuersæ quoque Christianæ Reipublicæ suis lucubrationibus summa ope prodesse nititur. Id quod te perbelle, ac peregregie tum in præcipuis sodalitatis nostrę Italię gymnasijs, tum in celebri Bononiensi Academia per multos annos perlegendo, & scribendo summa cum laude, & vberrimo fructu præstitisse nouimus. Nam inter multa tuorum studiorum, & lucubrationũ genera non vulgare cum eruditionis, tum officiosi, & pij animi specimen dedisti in sapientissimis tuis illis Responsionibus ad casuũ cõscientiæ Quæstiones, quas Bononiæ olim edidisti, non sine magna Christi fidelium vtilitate, & emolumento. Quare cum earum duabus partibus iam typis mandatis tertiam quoque, & quartam modo partem te addidisse, ac simul cum ijs de nostra licentia in lucem prodere cupere nobis significaueris: nos tuis his tam honestis, pijsque optatis non possumus non libentissime annuere. Quare harum serie, & Magistratus nostri auctoritate potestatem facimus tibi, atque adeo per salutarem obedientiã præcipimus; vt prædictarum Responsionum tertiæ, & quartæ partis à te factam additionem, sed nondum editam Vener. Patribus Fratri Symoni Coutinho, & Fratri Ioanni de Abranches, nostro nomine examinandã tradas; atque eis approbantibus seruatis seruandis quamprimum, tam hactenus editarum, quam non editarum prædictarum Responsionum librum ad Dei laudem, animarum beneficium, & Societatis nostræ decus excudendum, & in lucem prodendũ cures. Bene in Domino Vale. Datæ Vlysipp. in Ædibus nostris Dominæ Nostræ S. Mariæ Gratiarum. 19. Kalendas Septemb. anno ab humanæ salutis exordio. 1610.

Magistratus nostri munitæ signo.

Fr. Ioan. Baptista de Aste, General. & Cõmis. Apost.

NOs Magiſter Frater Franciſcus Pereira Prior Prouincialis Ordinis Eremitarũ ſancti Auguſtini Prouinciæ Luſitaniæ. Præſentium tenore, & noſtri officij auctoritate facultatem concedimus Reuerendo Magiſtro Patri Fratri Ludouico de Beja Paleſtrello, vt quatuor partes Reſponſionum Caſuum Cõſcientiæ, in librum vnum collectas, quas compoſuit, & aliquot docti Patres noſtræ Prouinciæ, quibus id commiſimus approbarunt, & communi Eccleſiæ bono vtiles iudicarunt, Typis dare, & in lucem edere poſſit. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo Prouinciæ munitas dedimus. In Conuẽtu noſtro Vlyſipponenſi ſanctæ Mariæ de Gratia die 26. Ianuarij. anno 1610.

Magiſter Fr. Franciſcus Pereira Prouincialis.

DE mandato Reuerendissimi P. M. Fratris Ioannis Baptistæ de Aste vniuersi nostri ordinis Eremitarum Sancti Patris Augustini Generalis dignissimi perlegi hanc tertiam & quartam partem Variarum responsionum ad casus conscientiæ Autore R. P. D. Fr. Ludouico de Beija sanctæ Inquisitionis deputato meritissimo; in quibus nihil offendi, quod Conciliorum decretis, aut sanæ Patrum doctrinæ, aut morum puritati aduersaretur, imò in lucem æditæ non parum Christianæ Reipub. afferent emolumentum. Dat. in Conuent. Vlysiponensi Virginis Gratiarum Ordinis Eremitarum sancti Augustini. Calend. Octob. anno Domini. 1609.

Fr. Simon Coutinho.

PERLEGI de mandato Reuerendissimi Patris nostri Generalis Ordinis Eremitarum sanctissimi Patris Augustini Magistri Fratris Ioannis Baptistæ de Aste, hanc tertiam & quartam partem responsionum casuum conscientiæ, Authore patre Magistro Fratre Ludouico de Beija Perestrello, Doctore Theologo emeretissimo eiusdem Ordinis professo, doctissimamque iudicaui & maximam allaturam Confessarijs vtilitatẽ & ideo vt prælo mandetur dignissimam. Dat. Vlysipone 18. die Augusti. 1610.

Fr. Ioannes d' Abranches.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO

DOMINO D. ALPHONSO A CASTELBRANCO EPISCOPO CONIMBRICENSI, & Comiti de Arganil. Patrono meo colendissimo.

POSTQVAM ad Generalia Ordinis Augustiniani commitia Romæ celebrata fui missus, sustinui primariam sacræ Theologiæ cathedram in Bononiensi academia per sexdecim fere annos: quibus insimul conscientiæ casus in Metropolitana Ecclesia bis in hebdomada Parochis, & confessoribus, ac clericis omnibus iussu Illustrissimi Cardinalis Paleotti Archiepiscopi explicabam; qui in hac casuum praxi, veluti erat maxime versatus: ita vt clerum vniuersum in ea magis exerceret, congregationem instituit: In qua singulis quibusque mensibus in Archiepiscopali ipsius palatio, omnes sacro quocumque ordine insigniti, conueniebāt, & tres casus conscientiæ, per octo dies ante, ad Ecclesiæ valuas affixi, & ad Parochos & confesso-

confessores in scriptis missi, decidebantur: Non argumentorum cõcertatione, aut verborum multorum strepitu, sed summa cum grauitate & authoritate respondebat interrogatus, nunc vnus, nunc alius, quid de illis sentiret: Et vltimo loco explicabam ego, alta & intelligibili voce, id quod verius, & cõmuni Doctorum consensu, tenẽdum esse videbatur. Et vt istæ meæ responsiones ab ore datæ, & acceptæ, communi totius Ecclesiæ vtilitati inseruirent, in lucem illas edere sum coactus: Et vnam partẽ imprimi curaui Bononiæ, alteram Romæ. Sed postquã in Lusitaniam sum reuersus, duas alias partes composui, quas omnes tum priores, quia paucæ reperiebãtur correctæ: tum posteriores, quia nunquam typis sunt datæ, vt publico commodo magis essẽt vsui, in librũ vnũ colligere proposui; neq; hos casus per titulos, & materias distinxi, sed eo mẽsiũ ordine, quo fuerũt disputati, volui vt in manus omnium deuenirent: tam vt sciretur operis institutum, quã vt alij Prælati ad hoc exercitium prouocarẽtur. Nec alio sub nomine, & patrocinio, quã

Illustris-

Illustrissimæ dominationis vestræ poterat meum istud opus in lucem tuto prodire: Nõ solum vt antiquam patris mei, & consanguineorum meorũ clientelam, & obsequia imitarer, & insequerer; sed etiam vt præexcelsa nobilitate familiæ tuæ, & admirabili doctrinæ & sapientiæ tuæ splendore, oblatrãtium de authoris labore ora, clauderem, ac dentes contunderem; & siquid de imperfectionis opere obtenebeatu inueniretur, radijs tanti mæcenatis illustraret. Accipe igitur Princeps excellentissime, & olim huius Regni Prorex amplissime, libenti vultu oblatum à tuo cliente donum, supremam Dei naturam imitatus, qui non tantum respicit magnitudinem oblati muneris, quantum præstantiã animi, quo illi offertur. Conseruet Deus per multos annos, vitam & salutem Illustrissimæ dominationis vestræ, sicut omnes tui continuis precibus deprecamur, & te præmio singularibus virtutis tuæ meritis condigno, afficiat. Datum Olysippone Octob. 22. 1609.

Illustrissimæ & Reuerendissimæ Dominationis vestræ humilis Orator
M. Fr. Ludouicus de Beja Palestrellus,

AD

AD LECTOREM.

M*Vlta ſunt quæ me coegerunt in hac ætate, annis ſeptuaginta grauata, & continuis infirmitatibus oppreſſa, laborem iſtum viribus imparem componendi, emendandi, & in lucem dandi librum iſtum* Variarum Reſponſionum caſuum Conſcientiæ, *in quatuor diuiſum partes aſſumere. Primū illud fuit, quod duæ priores, cum eſſem in Italia typis datæ, tot erant erroribus, Typographi incuria, implicatæ, & obſcuratæ, vt partum fuiſſe alienum, & non meum putarem, & pauci ex his libris in regno iſto reperiebantur, & quod ſub nomine meo per manus legētium diſcurrerēt, ægro animo ferebam. Secundum erat, quod poſteriores duas partes reuerſus ab Italia in Luſitaniam compoſui de nouo, quas in lucem editas Chriſtianæ Reipub. fore vtiles, ac confeſſoribus omnibus lumen maximum allaturas intelligebam: idque fecit vt prioribus emendatis, & in pluribus auctis, & poſteriobus nunquam antea editis omnes in vnū volumen colligerem, & publicum fructum meis laboribus anteferrem. Et quamuis ordo horum caſuum â ſuo primæua inſtitutione fuerit, vt ſingulis menſibus in præſentia Illuſtriſſimi Cardinalis Palleoti, Archiepiſcopi Bonon. congregato vniuerſo clero, & conuocato per ſchedulā, tres caſus in ſcriptis dati, & publicè per ciuitatem affixi proponebantur, & poſt reſponſiones ab alijs ibi*

datas

datas decidebantur á me iuxtá communem, & magis receptam opinionem: nolui hunc ordinem in impressione sequi, ne legentes tanta annorum & mensium diuersitate confunderentur: nec in materias, & titulos disposui, sed eadem rerum varietate qua fuerunt propositi, & decisi, volui ad maiorem lectoris delectationē vt in lucem ederentur. Nec diligentia, quam adhibui, accurata, in correctione, & emendatione totius huius operis, efficere potuit, vt non remanerent adhuc aliqui defectus & errores: pauci tamen reperientur, qui nō facile dignosci, & corrigi à quouis possint, sed potiores in fine libri reperies. Hoc vnum supplex oro, vt quæcumque imperfecta, non satis bene pōderata, nec firmiter comprobata inuenies, ea omnia ruditati ingenij, imbecillitati studij, & debilitati apprehensionis meæ attribuas. Nec enim in rebus moralibus, quæ varietate opinionum inter se dissidentium valde obtenebratæ, & implicatæ redduntur, & quæ de rebus particularibus, de quibus certa scientia esse nequit, agunt, facile & expeditum est, quid verum & certum sit comprehendere. Quod si aliquid boni, & tibi proficuū reperies, id omni bonorum autori Deo acceptum referas, eumque pro salute mea deprecari velis, vt tandem duas alias partes eorundem casuum aliorum annorum, in quibus nunc occupor ad sui honorem, & sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, cuius iudicio, & censuræ me, & omnia hæc scripta subijcio, perficere valeam. Vale.

INDEX

INDEX CASVVM.

atque

tu

INDEX CASVVM
II. PARTIS.

intra nouem dierum terminum id ipsi reuelet. Vnde Melchior, qui solus furem viderat, & timore perculsus tunc non obstitit, nec modo habet sufficientem probationem ad conuincendum Gasparem, & licet secretò ipsum admoneat, nihil proderit, confessorem nunc adijt pro consilio postulando, ne in excommunicationem incidat.

Quæritur, an iniungendum ei sit, vt Gasparem denunciet, & si nolit, absolui debeat, excommunicationisque sit reus? 143.

3. Firmo erat proposito quidam iuuenis diues, & nobilis, Religionem quandam ingredi, quod cum nouisset Franciscus, omnem rationem adhibuit, vt à tali concepta opinione illum reuocaret: tum in meretricum domos inducendo: tum de illorum Religiosorum vita, quæ falsa erant enarrando: ob quæ omnia ita dissuasus est iuuenis, vt quantum prius erat deuotioni deditus, tantùm nunc vitijs sit irretitus. Sed Franciscus erroris conscius, & perditi iuuenis vicem dolens ad confessionem accedit.

Quæritur, quid illi sit imponendum, tam quoad damnum Religioni illatum, quàm quoad iuuenem perditum? 147.

4. Eusebius Parochus præsentato sibi puero ad baptizandum, & moram faciente eo, qui à parentibus erat designatus in patrinum, cùm ægrè ferret temporis, licet parui, dilationem, Hieronymum à casu in Ecclesiam ingressum accersiuit, vt baptizatum puerum susciperet, atque tangeret, & ita, sacramento peracto, & re parentibus nunciata, non parum de Eusebio Parocho sunt conquesti.

Quæritur, An dictus Parochus admittens non designatum, peccauerit mortaliter: & num contracta sit spiritualis cognatio cum Hieronymo? 153.

5. Vacante Ecclesia curata N. propositoque edicto iuxta formam sacri Concilij Tridentini, & descriptis ad examen, seu concursum Ambrosio magis idoneo, & Ludouico multo minus, is si solus concurreret, de collatione obtinenda quasi certus, centum aureos dedit Ambrosio, vt iuri cederet, & à concursu omnino desisteret. Quo facto beneficium est sibi collatum, cùm tamen examinatores, vno excepto, metu potius, quàm voluntate idoneum illum iudicauerit.

Quæritur, An vterque simoniam acceptis, datisque pecunijs commiserit. E num tuta conscientia Ludouicus dictam Ecclesiam possideat? 157.

6. Felix morbo graui oppressus, votum Deo emisit de ieiunando sabbatho, quousque vixerit ad Diui Blasij honorem, si ad pristinam reuerteretur sanitatem: qua adepta, cum præteritis annis steterit semper promissis, hoc præsenti ob Natalis Domini festiuitatem, vt Ecclesiæ consuetudini sese conformaret, carnes comedit.

Quæritur, an peccauerit mortaliter: & quid in simili casu debeant Parochi pænitentibus consulere? 162.

7. Balthasar in Flandriam negociandi causa est profectus, & vt merces suas commodius, ac expeditius venderet, cum his potius, qui publicè hæretici erant, quàm cum fidelibus Christianis societatis contractum iniuit: & transactis aliquibus annis, in Angliam visendæ illius desiderio pergit: ac vtrobique cum aliquibus quas hæreticas esse nouerat est meretricatus, nunc in patriam reuersus cum suas apud eosdem infideles reliquerit pecunias in dicto contractu societatis perseuerat.

quam

nihil

Quæri-

INDEX CASVVM III. PARTIS.

Simo-

sitis

INDEX CASVVM IIII. PARTIS.

quæritur

professio

VARIÆ

VARIAE RESPONSIONES CASVVM CONSCIENTIÆ.

Auctore Doct. F. Ludouico de Beja Palestrelo Lusitano, Ord. Eremitarum S. August.

PRIMVS CASVS.

Paulus, & Antonia contraxerunt sponsalia per verba de futuro deinde Antonia mutato proposito significat Paulo se velle cum alio matrimonium contrahere Paulus indignatus minatur illi grauiter si tale quid faciat: Antonia vt se ab eo liberet a quo metuebat, dat illi aureos viginti. Quæritur an Paulus tuta conscientia possit aureos retinere.

HVIC casui satisfit dicẽdo, quod si dictus Paul⁹ huiusmodi pecunias, accepit, ob recompensationem alicuius damni euenientis sibi, ex dissolutione spõsalium de futuro, vt ob famę detrimentũ, quod fortasse erat passurus, eo quod Antonia illũ repudiabat nubendo alteri: vel ex eo quod aliquas iam Paulus expẽsas fecerat, solitas fieri à spõsis, quas non fecisset aliàs, vel ex alio iusto damno sibi emergẽte ob voluntariam, & iniustam a dicta Antonia abrogatam fidem: nec peccauit viginti illos aureos accipiendo, nec vllę obnoxius est restitutioni, Ratio est quia cum Paulus non teneatur relaxare promissionem sibi ab Antonia factam cum notabili suo detrimẽto, & ad Antoniã, & ad res Antoniæ habeat Paulus ius aliquod ratione dictæ promissionis de futuris nuptijs, nõ est quod peccet, si quid iustũ accipiat ob vexationis damnum; arg. c. Dilectus 2. de simo. & clarũ est Antoniam damnũ inferre Paulo, quia is dãnum facere dicitur, qui id facit, quod facere ius non habet. arg. ff. de ratione in. l. Nemo.

Addo Antoniam dedisse huiusmodi pecunias voluntariè Paulo, quia & si iste minabatur illi grauiter, non erat pro extorquendis dictis pecunijs, sed vt Antonia promissam seruaret fidẽ de futuris nuptijs: quã cũ sine ratione nolit seruare,

tiare, ob idque timeat interfici, si quid piã donat, vt Paulus non modo ab indignatione quiescat, verum ne cum illa in iudicio agat, voluntaria, & libera est illa donatio, vt in simili concludit Soto. lib. 4. de iust. & iur. q. 7. art. 1.

Et confirmatur quia si Antonia dedisset illos viginti aureos alicui tertio, ea intentione, vt obtineret à Paulo remissionem promissionis sponsalium, manifestũ est non teneri illum tertium ad restituendas pecunias sibi ob dictam causam datas; igitur nec ipse Paulus, cui ex fracta fide est illata iniuria, & offeruntur illa 20. ab Antonia ob relaxãda promissa, tenebitur datos nũmos restituere, cũ ad recipiendum illos tanto maiorẽ habeat causam, quãto dicta promissio ciuilis de futuris nuptijs erat ei alicuius vtilitatis, & non tenebitur eam gratis relaxare.

Præterea pœna apposita in spõsalibus ideo nõ est valida, quia matrimonia debent esse libera. cap. Gemma de spõs. &c. Cum locum, &c. Requieuit eod. ti. & D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. in resp. ad 4. vnde si ponatur ratione dotis, tenet; quia non remouet libertatem, vt communis est sententia; igitur cum ab Antonia, quæ volebat nubere alteri cum iniuria Pauli, cui se promiserat, data fuerint viginti scuta, non ob pœnam antecedentem sponsalia, sed consequentẽ fractionem, eorundem, non erit restitutioni astrictus Paulus.

Tandem licet is, qui aliquid accipit ad faciẽdum, id quod debet, puta qui accipit vt nõ furetur, iniuriam non referat, à minando super sedeat, & alia similia mala non perpetret, à quibus patrandis diuina lege est interdict⁹, ad restitutionem accepti teneatur, eo quia accipit mercedẽ pro illo quod gratis, & sine mercede tenetur facere, vt colligitur ex l. 2. ff. de condict. ob turpẽ causam, vbi habetur repeti posse id, quod datur alicui ne sacrilegiũ faciat, & ex glos. ab omnibus recepta l. 4. ciusdẽ ti. quo loci dicitur repeti posse id quod datur alicui ne fiat meretrix, & l. quod euitãdi. C. de condict. ob turpem causam, qua decernitur id quod datur ab eo qui est ineptus militiæ; deligenti milites vt eum excusaret à Tyrocinio, repeti posse, id quod erudite docet Adrianus in 4. de Restitutione q. 19. Et ideo & si Paulus vt à minando & ab iniuria inferẽda Antonię superséderet, pecunias illas accipit, obnoxius sit restitutioni. Nihilominus tamen, vt in casu proponitur, si viginti illos aureos expetit, vt damnum sibi illatum ex fracta ab Antonia fide resarciret, tuta cõscientia poterit illos retinere, cum enim illa non sibi ab Antonia seruata promissio, causa extiterit dãni, infamiæ, vestium, & aliarum expensarum pretio æstimabilium, nõ est quod iustè non possit velle, illas

las sibi reparari, ac refici.

Quin potius dato quod accepe ti.principaliter illas pecunias, vt à minis super sederet, & nullam in Antoniam vindictam exerceret; cum tamen eas acceperit ob rem, ad quam iustitiæ legibus non obligabatur, sed solius charitatis præcepto, charitati enim contrauenit qui proximũ offendit; & id quod accipitur causa faciendi ea ad quæ legibus aliarum virtutum, non iustitia astringimur, vt puta qui aliquid accipit, vt non fornicetur, vt ieiunium obseruet, vt inimico parcat, vt missam dominicis diebus audiat, non sit de necessitate restituendum, saltem antequam á dante repetatur, cum possit illud retinere ex quodam dantis consensu, donec repetierit, ad minus extra iudicium, quia lex nõ prohibet trãslationem dominij rei datæ ne maleficiũ fiat, sed cõcedit solum cõdictionẽ, quæ est personalis actio, cuiusmodi sunt omnes condictiones, vt notatur in Rub. de Cõdict indeb. relinquitur manifestũ quod cum Antonia libere dederit nõ est Paulus coarctandus ad accepti restitutionem, vt colligitur ex Nauar. in man. cap. 17. num. 34.

SECVNDVS CASVS.

QVID debeant Confessores seruare in ciuitate Bononica circa obseruationẽ diei festi videlicet, An incipiat in vesperi, vel incipiat media nocte, & finiatur media nocte, ita vt sciant quam rationem seruare debeant cum illis qui hoc tempore opera prohibita exercuerint.

AD hoc Respõdetur quod in obseruatione diei festi quoad inceptionem, & desitionem standum est consuetudini ipsius ciuitatis; quia & si de iure cõmuni, diei festi cultus olim incipiebat á vespera; vt dicitur cap. 1. de ferijs, & de consecrat. distinct. 3. cap. pronunciandum, idque fuit sumptum à Leuitic. capit. 23. Nihilominus tamen cum huiusmodi præceptum quoad diem, & horam, determinatum sit de iure positiuo, & consuetudo sit optima legum interpres, de consuetud. capit. Cum dilectus. ff. de legatarum l. si de interpret. ideo consuetudini ciuitatis standum est, donec aliud ab Illustriss. & Reuerendiss. Archiepiscopo nostro decernatur, vt ait Pano. in cap. 1. de ferijs Tab. verb. feriæ §. 46. Sylu. verbo. Dominica q. 2. D. Thom. 2. 2. q. 81. art. 2. & S. Ant. 2. p. tit. 9. cap. 7. §. 2. & habetur c. Quoniã de ferijs, & dist. 76. c. Vtinam, & ff. de verb. signif. cap. Anniculus, & quãuis Sum. Rosel. habeat, quod talem consuetudinẽ non potest facere vna pars, duæ vel tres, sed solũ pars maior vtens ea, secundũ Glos.

Thomistæ sentire) sed etiam coniunctim, & insimul secundum cõsuetudinem Diœcesis, cui consuetudini standum est etiam quoad quantitatem, dummodo non sit tanta, vt ieiunium defraudetur, & quòd huiusmodi collatio) vt vulgariter dicitur) fieri potest non modo intentione, ne potus noceat, verũ etiam intentione sustentandæ naturæ quamuis etiam non bibatur.

Primum ostendo, quia vbi non habemus ius specificum, recurrendum est ad consuetudinem loci; & facit, cap. Vtinam dist. 79. iam autẽ parua comestio panis in sero, non repugnat essentiæ ieiunij, & consuetudine ferè vniuersali est receptum, vt fructus, & panis in colatione sumatur; Hinc apud religiosos constitutionum suarum obseruantissimos ad collationẽ de sero pulsatur non modo, vt bibant, sed vt ad tabulam sedentes buccellã panis, cum aliquibus nuceolis, vel siccis ficis; aut quid simile edant, nec propterea putant se ieiunium violare; Tum etiam quia quoties quis modum non excedit, rectè sibi cõsulere videtur, si illud sumit, quod suæ complexioni plus prodest. Nã si collatio fit ne potus noceat, & medicinæ seu salutis causa, ab omnibus conceditur, illud debet sumi ante potum; quod complexioni cuiuslibet non noceat, sed fruct⁹ sine pane, & panis etiam solus nocet plurimis igitur si vtrumque sumatur non frangitur ieiunium.

Adde Ecclesiam in statuenda vnica comestione in die ieiunij nõ attendisse ad id quod, modo quocunque nutrire potest, sed ad id quod principaliter ordinatum est ad nutriendum, semper enim in præceptis intelligitur id quod est per se, & formaliter tale. At electuaria, confectiones, fructus, & si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter sumuntur ad nutriendum, sed ad stomachum componendum, vt rectè cibos coquat, & digerat, nisi forte quando in excessiua quantitate sumerentur, frustum etiam panis, licet nutriat, nõ tamen sumitur in quantitate apta ad nutriendum, sed magis ad subueniendum naturę ne succumbat, vt qui nocumento potus maxime obsistit: ergo buccella panis, fructibus modicis pro collatione vti ne natura deficiat, non est ieiunio aduersum. Tabie. verbo ieiunium. §. 3. Bartolomæus Medina lib. Qui dicitur Instructio confessoris; in tertio præcepto §. 10. vbi asserit quod si qais in Vigilia Natiuitatis Domini collationem faceret cum varijs fructibus non in quantitate excessiua, sed mediocri, & eo in loco, in quo hoc fieri in consuetudine esset, Prælatique scirent, ac consentirent, non propterea ieiunium frangeretur, imo addit fuisse opinionem Magistri de victoria, illũ, qui facta collatione, aliquid postea

ſtea parum ab amico rogatus ſumeret, non transgredi ieiunij præceptum. Tum quia id quod parum eſt, pro nihilo reputatur. Tum quia non dicitur propriè, & formaliter comeſtio, quando oliua, vel ficus vel quid minimum, vt amico gratum fiat, accipitur.

Secundum oſtendo. Tum quia ſumere aliquid ne pot⁹ noceat, poterat ante quamcunque conſuetudinem fieri; igitur cum conſuetudine ſit introductum, vt aliquid ſero ſumatur, non videtur iam id ſumi ratione potus, ſed ſuſtentationis, aliàs conſuetudo nil operaretur.

Tum etiam quia omne, quod eſt humana lege introductum poteſt legitima conſuetudine mitigari. arg. cap. fin. de conſec. & ita teſtatur Innocent. Panor. & communis in Rub. de obſeruat. ieiunij, quod ſumere aliquid pro collatione de ſero, ad ſuſtentationem potius naturæ quam ad delitias, & ad gulæ obſequium, non eſt peccatum, nec ieiunij prę uaricatio, dum tamen id fiat temperatè ſecundum conſuetudinē loci, quia cum non habeamus quo ad modum, ac quantitatem collationis ſumendę, legem aliquam peculiarem, ipſa loci conſuetudo obtinebit rationem legis. quæ eſt doctrina D. Tho. 1. 2. q. 97. artic. 3. & iuris peritorum in cap. fi. de conſuetudine.

Tum item quia ſecundum Direct. poteſt ſtatui, vt in ieiunio Eccleſiæ bis comedatur, ſed parum: imo quod etiam ad magnam quãtitatem arbitrantur aliqui, quæ opinio, & ſi vera non ſit, quia vnica comeſtio videtur eſſe in præcepto ieiunij magis præſuppoſita, tãquam cõmuniter intellecta, quam expreſſa, vt probat Caiet. 2. 2. q. 147. ar. 6. nihilominus tamen cũ id quod parum eſt, pro nihilo habeatur, poteſt conſuetudine ſuffragante, quæ vim legis habet decerni, vt paruũ ientaculũ ſero pro ſuſtentanda natura accipiatur, quia licet priſcis tẽporibus quando hominum naturę erant robuſtiores, non fuerit fortè licitum ſumere fructus, herbas, & bucellam panis, eo quia horũ vſus ſecũdum ſe videtur eſſe formaliter manducatio, nihilominus tamen hac ætate in qua hominum natura, ex antiqua, & multiplici generatione eſt debilitata, & confracta, licita hæc omnia ſunt, per modum reſtauratiuæ medicinæ in veſpertino potu, fraude ceſſante, iam enim Chriſtianus populus conſueuit vti per modum medicamẽti his quorum vſus fuerat primo manducatio, media ſiquidẽ ad naturam finis reducũtur, ideoq; refectiones quæ prætextu conſuetudinis illius loci, in quo viuitur fiunt, cum ipſa conſuetudo ſit rectæ rationi conſentanea, ad rationabilẽ vſum talis refectio reducitur, & ab omni inordinationis peccato eſt aliena, vt docet idem Caietan. vbi ſupra.

Nec

Nec obstat id quod Hostiensis de obser. ieiunij cap. 2. inquit in ieiunijs solennibus, & indictis ab Ecclesia nihil operari posse consuetudinem, est enim hoc verum de cõsuetudine, quæ nullã continet honestam, vel rationabilem causam, nullaq; alia ratione est suffulta, quã vt homines intendant ventri, & ingurgitationi, delitijsque secularibus, vt contingit in illis, qui nullũ discrimen quoad duplicem manducationem formalem, & ciborũ quantitatem inter diẽ ieiunij, & alios faciũt, nec sibi sat est refectionib⁹ medicinalibus, & buccella panis pro reficienda debilitate naturæ vti, sed voracitatem adhuc suã ad cocta vsque legumina, & pisces, & offas protendunt, crapulantes plus æquo. Gabr. in 4. dist. 10. q. 3. opinione 3. huius sententię sunt iurisperiti in Rub. de obseru. ieiunij, & Nauar. in manu. cap. 21. num. 14. & Pan. extra de obseru. ieiunij. D. Tho. in 4. dist. 15. quæst. 3. & 2. 2. q. 174. artic. 6. Richard. in 4. dist. 15. q. 7. artic. 2. Tab. & alij summistæ verbo ieiunium.

Ad id autem quod vltimo quæritur; Respondeo cum Caiet. 2. 2. q. 147. ar. 6. quidquid alij dicãt, quod cum collatio vespertina fuerit introducta pro medicina, seu necessitate, ideo siue mane, siue vespere fiat, non frangit ieiunium; maximè si id est in consuetudine fieri aliquo die ob rationabilem causam, imo cum quis non posset aliter ieiunare, nisi hanc collationem sumendo in mane, rectè faceret, si illam sumeret; quia vt ratio medicinæ, vel debilitatis complexionis sufficit, vt sine peccato possit serò sumi, ita efficere potest, vt sine fractione ieiunij mane sumatur, vt habet S. Anton. part. 2. tit. 6. cap. 1. & Alb. Richard. & Petr. de Pal. in 4. dist. 15. Syl. verb. ieiunium, & Nau. in manu. cap. 21. n. 15. qui omnes expressè dicunt, quod ratione medicinæ, debilitatis complexionis, vel necessitatis agendi aliqua necessaria negotia, quibus in Vigilia Natiuitatis occupantur homines, ientaculum mane sumere in ea parua quantitate, qua sero erat sumendum, non frangunt illius diei ieiunium, maximè extante consuetudine in ciuitate; secus autem iudicandum est de illis, qui nulla rationabili causa tale ientaculum mane sumunt, quorum in Vigilia Natiuitatis abusus cum sit contra ius, non est ampliandus cap. Ad audien. de decim. & cap. Odia de reg. lib. 6.

Hæc in rigore iuris dixerim; sed cum ieiunij finis sit carnis mortificatio, vt quo exterior homo fit infirmior, eo interior reddatur fortior, admoneant confessores pœnitentes, vt in collatione sumenda tanto sint parciores, quanto se ad vitia sentiunt procliuiores, sine Cerere enim, & Baccho, friget Venus; & non nisi siti oppressi, &

quasi coacti quicquam ad edendũ acccipiant, idque in ea solum sit quantitate, vt potus nocumentum impedire, & non libidinis fomitẽ accendere valeat. Matutina vero collatione non nisi ineuitabili necessitate compulsi vtantur, quę cũ sit extraordinaria, tanto debet esse maior in bibendo, vel frusto panis sumendo parcitas, & temperantia, quanto apud fideles est minus vsu recepta, & saluti animæ nõ parum periculosa.

QVARTVS CASVS.

FRancisca vidua, & pauper, detinuit domi suæ per vnam noctem volens, & sciens Petronium fratrem suum bannitum, dans ei cœnam. Quæritur an illa inciderit in excommunicationem Bullæ Sanctissimi Dñi nostri Gregorij XIII. Et quid in hoc, vel simili casu facere debeat confessarius.

ET si huius casus decisio, petat Sanctissimi D.N. Bullæ in bannitos intelligentiam, quę ab eodem petenda est, nihilominꝰ tamen interim quod de expressa eiusdem voluntate nobis non cõstat quam nec interpretari, ad nos attinet, breuiter solum ex litteræ cortice id quod ad præsentem casum spectat, secundũ quod Theologi muneris est in casibus occurrentibus, habito præ oculis Dei timore consilium, & sententiam suã proferre, de proposito dubio hanc opinionem probabiliter habemꝰ, huiusmodi viduam non incurrisse talem excõmunicationem. Tum quia lex positiua non videtur derogare legi naturæ; sed hæc dictat, vt nullus carnẽ suam odio habeat, & sibi coniunctis in vitæ necessarijs subueniat, naturalis enim inclinatio, qua consanguineos diligimus, & eos tueri volumus, deleri non potest, teste enim Cicerone, in dialogo de amicitia, cum propinquis amicitiam natura ipsa peperit. Non præsumendus est consanguineus receptare quem, tanquam bannitum, & rebellem summo Põtifici, sed tanquam cõsanguineum l.3. de tutelis cap. requisisti. de testa. Ripa. in l. ex facto de vulgar. & pupil. num. 60. l. Felin. in cap. cũ quidam de iureiurand. num. 11. & in c. litteras de præsumptio n. 20. Hyppolitus in l. Diuus de parrici. n. 5. & in l. 1. de raptu virg. n. 196. & consil. 119. Ludouic. Care. tract. de hæreticis nu. 165. Tum quia casu, quo iste bãnitus esset ob aliam rationẽ specialem nominatim excõmunicatꝰ, vel si clericum percusisset, non incurrisset hæc soror aliquam excõmunicationem, recipiendo illum per vnam noctem domi; vt eidem bene consuleret, & salubri remedio prouideret. vnde 10. quæst. 3. c.

Quo-

Quoniam, ſic habetur, ſi quis excō municatis in ſuſtentationem, non ſuperbię, ſed humanitatis cauſa, ali quid dare voluerit non prohibemus. Cum ergo Franciſca humanitate excitata in proprium ſanguinem, quem nullus odio habet, cōmunicauerit cū illo, in cibo, & hoſpitio, per vnam noctem, non videtur quod ſit excommunicationis rea. Tum quia in iure receptator dicitur, qui latenter aliquem recipit, & ideo celat vt conſeruatus manus iudicis euadat. ff. de recep. l. 1. de off. præſi. l. Congruit. C. de eo, qui la. occul. l. vlt. Et receptator loquendo propriè, eſt verbum frequentatiuum à recipiendo frequēter, & pluries. Quare cum hæc ſine fraude, & dolo, quæ in latenti receptatione ob malum finem includuntur, nec ſæpe ſed ſemel tantū, receperit fratrem, non eſt cur in pœnam contra receptatores bannitorum latam inciderit.

Tum quia veluti nō incurritur excommunicatio participando cū excommunicato, quando eſt in aliqua animæ, aut vitæ neceſſitate, ſed poſſumus ei ſuccurrere, ita iſte bannitus in noctis tenebris erat indigens maximè victus, & lecti: igitur quod ſoror per illam ſolam noctem, illum recepit, non eſt iudicāda excommunicat, arg. cap. vlt. 11. q. 3. quo loci dicitur, Quicūque ſeu ignorantia, ſeu timore, ſeu neceſſitate cuiuſque negocij maximi, & maxime neceſſarij excommunicatorū conuictu, & ſalutatione, oratione, & oſculatione ſe contaminauerit, cum minoris pœnitentiæ medicina ſocietatis noſtræ participationem ſortiatur. Medicina autē minoris pœnitentiæ eſt medicina peccati venialis; Tum item quia ex verbis, & intentione Bullæ nequaquam hæc mulier nec ſimiles comprehendi videntur; ſed ſolum dantes eis receptaculum in fauorē ſui criminis, ita vt nixi banniti tali receptaculo perſeuerent in ſuis delictis, vel miniſtros iuſtitiæ inuadentes eoſdem effugiant; Neque enim dicitur auxiliari, recipere aut fauorem præſtare bannitis, niſi ille qui hæc illis præſtat eo reſpectu quo ſunt banniti, & delinquentes, ſicut non appellatur defenſor, ſeu receptator hæretici, niſi qui recipit hæreticū, quatenus eſt hæreticus. arg. l. in delictis. §. ſi detract. ff. de Noxa. imo bannito extreme egenti, qui non ſubueniret, peccaret mortaliter; arg. cap. paſce. 76. d. & ſi extreme non egeat licitum adhuc eſt illi ſuccurrere quatenus eſt proximus. arg. ca. duo iſta nomina 23. q. 4. ibi, quia peccator eſt, corripe, quia homo, miſerere. Et ibi nulli homini claudenda eſt miſericordia, ſicut nulli peccatori impunitas relaxanda. Nec vllus eſt Canon, quo probetur illum, qui fauet crimino ſo non vt tali: ſed vt proximo, excōmunicationem incurrere in foro con-

conſcientię, in quo ſola veritas inſpicitur, cap. tua de ſponſal. legimus enim multos Reges catholicos, & Christianæ fidei zelo ardentes, nõ modo ſub vexillo ſuo, bellorum tempore ſuſcepiſſe duces, & milites lutheranos, verum etiam eiſdem ſtipendia, & fauores ſpeciales præſtitiſſe, vtendo eorum viribus pro bono prælij, cum diſplicẽtia ſuarum hæreſum; Nec quiſpiam diceret illos Reges in excommunicationem ob id incidiſſe. Adde quod hæc Bulla non includit, nec includere poteſt, niſi peccantes mortaliter, præſupponit ſiquidem maior excõmunicatio ſemper peccatum mortale: vt dicitur cap. Nemo, & Canon. nullus 12. quæſt. 3. iam autem actus iſte receptionis bannitorum à parentibus, & alijs eo fine, vt à malis caueant, & ſuſpendij periculum, & infamiam non ſubeant, & interim occultentur, quoad res inter partes componitur, & pacificatur, ac demum iuſtitiæ obtinetur remiſſio, non eſt de ſe malum cũ ſit charitatis opus, vt patet. Nec dici poteſt quod ſit vitioſus, & malus iſte actus, quia eſt prohibitus: nam in his non ſolet ferri excommunicatio, niſi in contumaces; Vnde Greg. declarauit edictum de euitandis excommunicatis non includere eos, qui piè ſine peccato illis communicãt. Et Gloſ. cap Nemo. 11. quæſt. 3. §. Anathema ęternæ mortis eſt damnatio. Addubitat, ſi eſt perpetua damnatio, quomodo eſt medicinalis. Et reſpõdet: quod cum contemnitur eſt damnatio, & quod nullus eſt excommunicandus, niſi pro contumacia, habetur 45. d. Can. ſed illud, & 24. quæſt. 3. Can. tam ſacerdos, & Canon. Eccleſiæ, quod & ſi non ſit abſolute verum, vt colligitur extra de verb. ſignif. eſt tamen verum, quando ponitur excommunicatio ſuper actus omnino non malos: ergo cum hæc Franciſca non deliquerit per contumaciam, ſed per naturalem in cõſanguineum pietatem, non incidit in excommunicationem dictę Bullæ. Tum quia licet in foro exteriori poſſit præſumi fauere bannito, qui ſciens eum eſſe talem, fauet illi ſine aliqua circunſtantia, quæ excuſare poſſet eum, in foro etiam exteriori à tali præſumptione, quales multæ occurrere poſſunt fundatæ in timore, neceſſitate, cognatione, vel vtilitate, in pace, aut bello: quo ad forum tamen interius, in quo Deus animum, & intentionem reſpicit, facile eſt diiudicare, ac diſcernere, quando fauetur bannito ea ratione, qua talis, vel non niſi ea ratione, qua proximus, ex intẽtione ſiquidem, & propoſito maleficia diſtiſtinguuntur apud iura Canonica, formaliterque ſunt termini intelligendi apud ſapientes in qualibet facultate, vt docet Caiet. verbo excõmunicatio contra hæreticos

reticos ca.1.in fine. His addo quod & si quis iuuaret bannitum ad effugiendum manus iustitiæ, si id faceret occulté, & sine scandalo, & absque violentia ministrorum, nec eo animo, & fine, vt dicti banniti perseuerēt in maleficio, sed ne morti tradantur, & vt viui de suis commissis sceleribus pœnitentiā agant, nequaquam putarem hos receptatores comprehendi in Bulla D. N. Tum quia hoc agere non est de se malum, sed bonū: defendere enim proximi vitam sine cuiusque iniuria, vel scādalo, opus est charitatis. Iam autem, non videtur, quod Pōtificis intentio sit, velle indifferenter quoscunque receptatores excommunicare; etiam si peragant opus bonum; Tum item quia, vt ait vterque Tho.2.2.q. 69. art.4. & Syl. verb.fugere, licet in foro conscientiæ incarcerato ob delictum, morte, aut abscissione membri dignum, fugere de carcere sine violentia, & quemadmodum ipse se soluendo, & fugiendo non peccat; ita nec alius, qui fugæ auctor esset, vt idem Caiet. vbi supra probat, nec qui consuleret fugam; vt ait Sot. de iust.& iur.lib.5. quæst.6. art. 7. ergo à fortiori ratione, fugere potest bannitus; qui quæritur vt capiatur, & eadem ratione potest quis illius fugam sine peccato iuuare, vt antequam capiatur à iustitiæ ministris, liberetur, maxime cū credit quod suo iudicio sine carcere, & sine pœna infligenda temporaria, resipiscet à peccato, glos. in capit. inter cætera §. sed cum his 2.2.quæst.4.in fine; quæ dicit licere reo corrumpere aliquem pro vita seruanda. Caietan. vbi supra art. 4. Tabien. verbo fugere, & verbo carcer, §. Primo. Armilla verbo carcer. §. 3. & alij: dummodo tamen isti coadiutores ad fugam, nō sint Reipubl. ministri, & officiales ad reos capiendum deputati, tunc enim cooperando ad fugam delinquentis, peccarent lethaliter.

Accedit, Ecclesiam piam matrē propter correctionem vnius, vel alterius, non intendere multitudinē fidelium subijcere periculo mortalis peccati. Iam autem si quicumque, & quomodocumque verbo, osculo, aut cibo, hospitio, & similibus, sine dolo, & fraude, cum bānito participans, culpam mortiferam incurreret, & subinde excommunicationem, quæ est ecclesiasticarum pęnarum maxima, profectò cum difficile admodum sit hoc seruare in societate humana, in casibus non exceptis, tota ferè multitudo sub Pontificis statu seculari viuens, supponeretur periculo peccati mortalis propter vnum, vel alium bannitum in vno loco commorantem. Vnde sicut Petrus de Pal. in 4. dist.18.q.3.ar.2. asserit excō municato posse quem piam cōmunicare dādo eleemosinā nō solum quando ipsa est in pręcepto, immo

etiam

etiam quando est in cõsilio, si propter hoc nõ enutritur suo in errore, daturque potius intuitu indigentiæ, quàm peruersę amicitiæ: ad eũdem modum dicerem, posse quempiam exercere in bannitum opera misericordiæ, subueniendo illi corporaliter, vel spiritualiter, dũmodo id fiat non in contemptum Ecclesiæ, nec vt nutriatur in suo errore, sed vt ab illo liberetur, & pacem cum Deo, cum inimicis, & cũ Republica componat.

Tandem cum Francisca esset vidua, & pauper, si non recepisset Petronium fratrẽ suum per illam noctem, sed è domo expulisset, posset frater bannitus ipsam, vel grauiter percutere, vel occidere, saltem Frãcisca id posset pręsumere, sed communicans cum nominatim excõmunicato timore mortis, aut maximi alterius nocumenti, non peccat, quia non est credendum velle Sum. Pontificem tãto periculo, & damno obligare: igitur nec cõmunicans eodem timore cum bannito. Maior in 4. dist. 18. q. 4. Syluestr. verb. excõmunicat. 5. quæst. 4. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. & alij Theolog. Innocentius cõmuniter receptus in cap. si vere, de sent. excommun. Vide Signorolum consil. 125. Aretinũ. consil. 122. Socinum cons. 26. lib. 2. Bartolum, ac alios in l. 1. §. vlt. de receptat. vbi multis ostendũt rationibus, receptantẽ coacte, & per vim, excusari à pœna legis.

Aduertant tamen confessores, ne præcipites, aut faciles sint in absoluendis his: qui cum bannitis agunt. Nam cum rebus omnibus, quæ à summo Pontifice præcipiuntur summa sit obedientia præstanda, & excommunicationis vinculũ sit arctissimum, & maximopere timendum. Et de S.D.N. intentione in excommunicandis bannitorum receptatoribus constare facile possit, si sanctitas sua consulatur, & pręcipue quando periculũ non est in mora, cumque experientia sit compertũ bannitos, homines esse Reipublicę excidium, & pestem, nutririque his receptaculis amicorum, & parentum, idcirco tutissimum in conscientia est, differre illis absolutionem, qui cũ bannitis agunt, aut conuersantur, quousque à Sede Apostolica facultas eosdem absoluendi impetretur, veluti hucusque est in hac ciuitate factum.

QVINTVS CASVS.

Paulus habẽs vxorem, & Antonia habens maritum, conuenerunt clam inter se de necandis proprijs coniugibus. Quo facto, contraxerunt simul matrimonium.

Quæritur quæ sint partes confessarij cum illis.

ISTE casus est expressus in Can. Laudabilem, de Conuers. fid. vbi decernitur, quòd occisio coniu-

cōiugis alicuius, causa contrahendi cum sua coniuge, & facta vtroq; machinante, perpetuo impedit. & est doctrina D. Tho. & omnium in 4. distin. 42. ad cauendum enim ne coniux machinetur in necem coniugis, quæ sæpenumero ex affectu transeundi ad alias nuptias accidere solet, sancta instituit Ecclesia, vt matrimonium cum tanta pernicie contractum dirimeretur: enormitas etiā criminis huiusce coegit Ecclesiam, vt tale impedimentum institueret, vt per quod non modò fides thori violatur, sed is, qui cum alio vna est caro occiditur. Partes igitur Confessoris erūt in hoc casu inquirere à Paulo, & Antonia, an conuenerint inter se de necandis proprijs cōiugibus eo fine, vt simul matrimonium contraherent, vel potius alio fine, & posteaquā homicidium iam erat cōmissum, decreuerunt simul contrahere, si respondeant id fecisse causa contrahendi, debet tunc Confessor eisdē declarare matrimonium omnino fuisse inualidum, & ideo esse separandos saltem quo ad thorū, quando aliud sine scandalo fieri nequit; & interim petere dispensationem à Sum. Pōtif. & si sint iuuenes, nec valeant abstinere, cohabitando in eadē domo, tunc consulendi erūt Religionem ingredi. vt pro tanto commisso scelere pœnitentiam sufficientem agere valeant, & si nolint separari quo ad thorum saltē, non suntvllo pacto absoluendi; vt Syl. ait verb. Matrimoniū. 8. q. 9. & Caie. in Sum. verb. Matrimonium pag. 9. & Sot. in 4. distin. 37. q. 1. art. 4. & omnes. Quia nullus volēs persistere in peccato mortali, absolui potest. Si verò dicant cōuenisse de interficiendis coniugibus alio fine, quàm ad contrahendum, tunc cōfessor relinquat eos in tali matrimonio viuere, quia occisio coniugum alio fine facta, nec impedit, nec dirimit, saltem in foro consciētiæ, vt ait Richard. dist. 37. & Sylu. Matr. 8. q. 9. & Sot. vbi supra, & Nauarr. cap. 22. nu. 46. quicquid dicat Caiet. verb. Matrim. imped. 5. quæ opinio vera forte erit quoad præsumptionem in foro exteriori, in quo vxoricidium censebitur semper eo fine factum, vt contraherēt, sed in conscientia si homicidium fieret non illo fine, & esset occultū, nec in iudicium delatum, neutiquam impediret, quia cum tunc nullam ex intentione agentis habeat relationem in matrimonium, nō debet illud impedire.

SEXTVS CASVS.

MErcator per longum tempus vendidit semper merces suas pluris quam valerent, illis qui emerent ad creditum, & non soluerent præsente pecunia.

Quæritur quomodo sit cū eo agēdū.

PRO

PRo decisione huius casus præsuppono iustum pretium non cõsistere in indiuisibili, sed habere latitudinem, cuius extremum inferius, appellatur piũ, & superius, dicitr̃ rigorosũ; & quod inter ista duo interiacet, vocatur medium, & moderatum: exempli gratia: vnius vlnæ panni pretium iustum sint decem Iulij, vno plus, vel minus, tunc vndecim erit pretium rigorosum: nouem erit pretium piũ, sed decẽ, & quodlibet aliud interiacens erit mediũ, vel moderatum: vnde pretium alicuius rei iustũ, non modo est illud, quo cõmuniter in aliqua ciuitate res talis venditur, sed etiã illud quod in hoc loco, tempore, & modo vendendi haberi cómuniter potest, eadem siquidẽ res pluris valet in vno loco, quam alio, & vno tempore, quam altero: vt dicitur. l. 1. & toto ti. ff. De eo, quod certo loco, & l. Vinum, ff. de rub. cred. Modus etiam vendendi auget, & diminuit de pretio; nam minoris valet merx, cum rogatur emptor, quam cum rogatur venditor, vltroneæ enim merces (vt fertur vilescunt, quo fit, vt idem pannus maioris valeat in domo mercatoris, quã in manu proxenetæ, quærẽtis emptorem, vt notat Scot. in 4. dist. 15. q. 2. & D. Thomas. 2. 2. q. 77. art. 1. & Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 3. & Nauar. in man. cap. 23. nu. 79.

Hoc ergo supposito, sic se habebit confessor cum mercatore vendente merces pluris ob dilatam solutionem, quam soleat vendere ob præsentem pecuniam, inquirat si quidem num vendiderit rem valẽtem ad summum, & pretio rigoroso vndecim, pro duodecim, ob dilatam solutionem, & si respõderit se id fecisse, declarabit illum fuisse eousque vsurarium, tenerique ad restitutionem illius pretij excedẽtis, eò quia in effectu mutuauit pretium rei, quã vendidit, accipiendo illud pl⁹ iusto rigoroso pretio, quo res vendita valebat, dando enim mercem, idem faciebat, ac si daret pretium iustum mercis? & in tempore solutionis ratione moræ, & solius tẽporis exegerit aliquid vltra, & ideo teneri in conscientia ad restitutionem illius, quod accepit de excessu, vt dicitur cap. in ciuitate de vsuris. & cæt. Ad audientiam de emp. & cap. illo vos de pignor. & in hoc conueniunt omnes, Scot. in 4. distin. 15. q. 2. Ioan. Ma. in 4. q. 29. & 40. Conrad. de contract. 3. p. q. 56. conclus. 5. Ioan. Medin. de restit. q. 31. Naua. in cap. Qualitas de pœnit. dist. 15. nu. 45. D. Tho. 2 2. q. 73. art. 1. Ant. Burgens. in cap. Cũ causa, nu. 5. de empt. & vendit. Cępola cons. ciuil. 10. col. 4. Decius cons. 3. Moder. Parisiens. de contract. q. 14 col. 2. Couar. lib. 2. variarum resol. ca. 3. num. 1. Quod si responderit se non vẽdidisse supra rigorosum pretium, sed intra iustũ, & rigorosum tamẽ, ita quod vlnam panni, cuius

pretium

pretium infimum est nouem, & medium decem, & supremum vndecim; vendit dilata solutione vndecim; quem libenter vẽderet decem, vel nouem pręsentibus pecunijs, tunc in hoc casu declarabit nõ cõmisisse mercatorem vsuram, nec teneri ad aliquam restitutionem, cum reuera vendiderit rem iusto pretio, rigoroso tamen, nec aliquid vltra sortẽ acceperit, quilibet enim de suo potest facere, quod sibi libet intra iustitiæ terminos; & propterea mercator quanuis rem minus rigoroso pretio vendat, quã do sibi pecuniæ statim soluuntur, hac tamen liberalitate vti non vult cum eo, qui emit expectata solutione: & propterea si vẽdit illi rem tanti, quanti valet in toto rigore secundum illud pretium, quod merci existẽti illo pręsenti tempore cõpetebat: & est homini vsui, nihil vsuræ committit, quia non expostulat aliquid vltra iustũ rei, nec interuenit hic aliquid mutui. Quare rei iustum, & naturale pretiũ æstimãdum est, secundum id, quod res valet illo tempore, quo venditur: vt habetur in lege quarta ad legẽ Falcidiam, & declarat D. Thomas. 2 2. q. 78. art. 2. & Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. & S. Anton. 2. p. tit. 1. c. 8. q. 4 Nauarr. in manu. cap. 17. num. 228. & Syl. vsura. 2. nu. 1. §. Qui tamen ad tempus. Gabriel. in 4. dist. 15. q. 11. art. 3. dub. 9.

Aduertat tamen Confessor in hoc casu mercatorem, ne iustũ pretium metiatur secundum sumptus emptionis, & asportationis rei. &c. sed secundum quod res ipsa tunc temporis, & loci valet, quo venditur: quia fieri potest. vt sumpt⁹ eius sit immoderatus, aut quod deceptus fuerit carius emendo, aut quod abundãtia similium mercium, quæ confluxerunt ad illum locum, diminuat illarum pretium, & tunc tenetur vẽdere minoris, quàm emit, quamuis dilata solutione vẽdat, vt notant prædicti Doctores.

CASVS SEPTIMVS.

Michael emit partem fundi, cuius non habet certam notitiam, ab Antonio, pretio aureorum mille, cum pacto de retrouendendo intra septennium, facta eidem locatione ad rationem sex pro centenario. Et quoniam frequentes sunt huiusmodi contractus in hac ciuitate, cũ alijs etiã varijs pactis & conditionibus, de quibus pœnitentes non apte interrogantur à confessarijs, vnde remanent multi illaqueati.

Quæritur an cõtractus suprascriptus sit licitus, & quis sit verus modus interrogandi pœnitentes in hac materia. & practicandi edictũ alias ab Illustrissimo Episcopo propositum

tum, de contractibus cum pacto francandi.

DVO in hoc casu petuntur. Primum an contractus cum pacto de retrouendendo,& locatione ad rationem sex pro centenario sit fæneratitius. Alterum quem modum debeat Confessor habere in interrogandis pœnitentibus de hac materia: & practicandi edictum de huiusmodi contractibus propositum ab Illustrisimo Episcopo nostro.

Et quod ad primum attinet: respondendum puto.quod etsi huiusmodi contractus si muniretur circunstantijs debitis, quasque idem Illustrissimus Dominus in suo edicto doctissimè consignat, omni careret vitio,iustissimusque redderetur,nihilominus, vt in casu proponitur, & vt fieri consueuit, vsurarius est.

Tum quia nulla sit omnino habita ab emptore notitia de fundo, quia licet in hoc contractu non requiratur, vt tantam emptor curã, & diligentiam adhibeat in cognoscenda qualitate,valore, & cõmoditate rei,quam vult emere,quantam adhibere solent sagaces,& vigiles mercatores, cum rem eandẽ absolute sine tali pacto emunt, anecce est tamen, vt aliquam certam habeat notitiã qualitatis rei, & valoris, ac redditus eiusdẽ; aliàs si nulla habita de re notitia, illam emit,præsumitur non habuisse animũ emendi, & ideo nomine emptionis texisse vsuram; quia nullus velle videtur emere quæ ignorat, an sint.

Tum secundò est vsurarius, eo quia in locatione,seu affictu habetur solùm respectus ad pecuniam, non autem ad fructus ipsius fundi, nec ad redditum ex eo perceptibilem,quoties enim res empta locatur, habendus est respectus in constituenda pensione, ad fructus, & redditus ipsius rei, quę conducitur deductis expensis: nam si fundus locetur maiori pretio,quàm possit de re haberi,fraudolentus est contractus, vt asserit Armill. verb. vsur. §.14.Tabien.vsura.16.n.2.& alij.

Confirmatur tertiò: quia communiter in hac ciuitate fundi non reddunt nisi ad valorem quatuor pro centum,deductis expensis (vt fertur)& tamen in omnibus pactis de retrouẽdendo,& locando petitur ad rationem sex pro centenario,siue emptio sit domuum, siue agrorum quouis in loco positorũ, quod argumentum est efficacissimum,nolle paciscentes emere, & vendere, sed velle emptorem sub prætextu retrouenditionis lucrari sex pro centum; nam qua alia ratione potest semper exigere pro locatione cuiuscunque rei indifferẽter sex pro centenario? quod esse illicitum, & in fraudem vsurarum testantur omnes Doctores, vt habet

bet Armil. verbo vsura. §. 14. & Syl. vsura. 2. q. 16. & Raym. vsura. 2. tit. 1. cap. 8. §. 8. ibi, quod si quis vendat.

Tum quarto: quia pretium est ita modicum respectu rei, vt non sit credendum voluisse venditorẽ vendere: facit. l. Quamuis §. Si cum essem. ff. ad Velley. & hoc maximè adhibito pacto, vt nisi redimat infra certum tempus, non posit postea reemere: quod videtur pactũ, l. Commissoriæ; emptorem, scilicet mutuasse centum, & recepisse pignus de cẽtum 6. Nam etsi pactum de retrouendendo, & locando venditori diminuat de pretio. arg. l. fũdi partem, ff. de con. emp. non tamen adeò diminuit, vt quæ valent tria, & quatuor millia, emãtur pro mille: mensuratio siquidem pretij fieri debet secundum ampliationẽ dominij super rem emptam: quo fit, vt in casu concessæ redemptionis, cum res empta cedat emptori in minus amplum dominiũ, quàm si non posset redimi, & è contra vẽditor non ita plene, & totaliter denudet se à dominio suæ rei, quam vendit: propterea illa obligatio ad reuendendum est æstimabilis pretio, cum nequeat ita liberè emptor vti re empta, ipsam colẽdo meliorando, sicut faceret, si non esset obligatus ad reuendendum: vnde & Leuit. 25. dicitur: quanto minus tẽporis numeraueris, tanto minus emptori constabit. frequẽter enim tale pactum quartam partem, vel ampliorem pretij diminuit. arg. extra 1. & 2. de empt. quatenus asserũt annuum censum duodecim, emi posse iustè centum, cum pacto de retrouendendo perpetuo: qui sine illo valeret ducentum, & amplius. Et tunc potissimum redditur huiusmodi contractus vsurarius apertissime, quando tacitè vel expresse conuenitur, vt transacto tempore redemptionis, si venditor non redimat, soluat illi tũc emptor iustũ, & totale rei pretium, argumentum enim est efficacissimum non habuisse in initio animum emendi, & vendendi, sed mutuãdi, accipiẽdique sex vltra centum.

Quod ad secundum: nempè, quem modum interrogandi obseruare debeant Confessores in hac materia, Consulerem, vt à pœnitentibus inquirerent præcipuè ab his, qui emunt cum huiusmodi contractu; num veram habuerint intẽtionem emendi, & locandi; vel potius lucrandi illa sex pro centum ex suis pecunijs. In foro enim consciẽtiæ animus pręcipue inspicitur. Capite. Consulit de vsur. & si quem inuenerint non habuisse animum emendi, tunc contractum iudicẽt vsurarium, & omnino ab eo abstinendum, quod si è contra emptoris animus fuit verè emere, & locare: tunc vbi fuerit pretium in emendo minus iusto, & in locatione excedens, redigant ad iustum, legãtq; diligenter ea, quæ Illustriss. ac Re-

uerendiſs. Epiſcopus noſter edidit hac de re, anno 1579. & habentur in ſuo Epiſcopali, fol. 224. ad Confeſſorum vtilitatē. Et ita recto pergent tramite S. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 8. & Gabriel. in 4. diſt. 15. q. 17. art. 3. concl. 4. Nau. in manu. cap. 17. num. 247. & omnes alij.

CASVS OCTAVVS.

Franciſcus, & Iulia coniugati cuperent frequenter ſacram communionem ſummere.

Quæritur per quod temporis ſpatium debeant continentiā ſeruare, & quod præceptum debeant Confeſſores dare ſingulis eorum, ſiue etiam quod conſilium.

IN hoc caſu communis eſt opinio D. Thom. 3. part. q. 80. non debere cōiugatos intra diem, quo debito coniugali ſatisfecerint, cōmunicare de conſilio, & honeſtate, non tamen peccare pluſquam venialiter, ſi ſecus fecerint; imo ſi ex cauſa cōmunicare volunt, quæ iudicio boni viri ſit recipienda; vt quia adeſt dies feſtus, vel tunc ſunt in magna deuotione ad ſacramentum. &c. communicare ſine peccato poſſunt. Ratio primi eſt, quia cū coniugalis actus relinquat cōmuniter quandam mentis diſtractionem, ipſumque immunditia corporis concomitetur, æquum eſt, vt tunc non niſi ex cauſa ad ſacramētum coniuges poſt ipſum accedāt. Nam ſi Achimelec. 1. Reg. 21. noluit Dauidi panes ſanctos propoſitionis concedere, niſi certior factus, quòd vxorem illa die nō tetigiſſet: quantò magis decet, vt diuinus panis illi non detur, qui ſe cum vxore miſcuit.

Adde quod Paulus 1. Cor. 7. admonet, vt coniuges orationis cauſa de conſenſu amborum ad tēpus abſtineant, ne animus ab oratione diſtrahatur, igitur cum maiorē deuotionem, & mentis quietem ipſa corporis Chriſti cōmunio præ requirat: conſulendum eſt coniugibus, vt communionis cauſa ad tempus abſtineant. Abſtinendum verò putat D. Tho. 24. horis: quia iſto temporis ſpatio reputatur de ordinata natura reordinari.

Nec obſtat, quod dicitur diſt. 2. Can. omnis homo; debere coniuges poſt aliquos dies ante ab actu coniugali abſtinere; hoc enim intelligi debet tanquam optimum, ſed non vt neceſſarium, vnde. 33. q. 4. Can. Vir cum propria. definitur, quod ſi quis coniuge vtitur nō cupidine voluptatis captus, ſed ſolūmodo creandorum liberorū gratia, ille profecto de ſumendo dominici corporis, ſanguinisque myſterio, ſuo eſt iudicio relinquēdus, quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere, quo ex textu colligitur rem vxoritiam, quando fit licitè, cauſa

prolis

prolis generandę, aut reddēdi debitum, non impedire de necessitate, imo forsan ex hac parte, nec esse veniale peccatum communicare non abstinendo, cum non facere id, quod est solum de consilio, non dicat ex genere suo culpam aliquā, vt habetur cap. denique dist. 4. §. decretum necessitatē facit: exhortatio liberam voluntatem excitat. & 14.q.1.cap.quod debetur. §.pręcepto domini non obedire peccatum est, & consilio si vti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis, & subdit in fine: Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum, necessitas est seruiētis; vt Sot. in 4. dist. 12. q. 1. artic. 7. vlt. vers. ante. 5. arg. testatur. Quocirca ob ipsam immunditiam, saltem, quæ coniunctam habet spiritualem immunditiam, vel secundum veritatem, vel secundum apparentiam, vt est pollutio, debent pridie, quam communicandū sit, abstinere. facta autem communione non licet eadē die exigere debitum, nec exactum reddere, nisi cum difficultate aliqua, & si contrarium fiat, est peccatum veniale, secūdum Syl. verb. Eucharist. 4.q.1. & Caietan. in sum. verb. Communio sacram. & Alber. Magn. in 4. Ratio secūdi nempè, quod hoc impedimentum ex congruitate non debet tanti fieri, vt non postponendum sit propter aliquam iustam causam probatur auctoritate Greg. in Epist. ad Aug. Anglorum Episcopum, & refertur. 33.q.4.cap. Vir cum propria, & dist. 6. Can. Testamentum, vbi cessandum esse à communione dicit, quando ex turpibus cogitationib' prouenit: non autem quando prouenit ex superfluitate cibi, vel potus, præsertim si necessitas adsit. Præterea non minus animum perturbat ira, quàm luxuria: imo illa absorbet sæpè iudicium, hæc raro, aut nunquam, & experientia est satis compertum, quod quādo aliquis cum aliquo grauiter admodū rixatur, maiori perturbatione mēs concitatur, quam per copulam carnalem. & tamen sic iratus si se fratri reconciliet, confessionisque sacramento se purget, non est curà cōmunione debeat abstinere, maximè si iusta ad communicandū ratione mouetur, ergo multo minus, qui in pollutionē, seu coitum incidit, post talis facti confessionem, est à communione repellendus; ita Pet. de Pal. in 4. dist. 9. ar. 10. & Sot. dist. 12. q. 1. art. 7. in fine conclu. 1. & Syl. Euch. 3. num. 13.

CASVS NONVS.

PEtrus confitetur sacerdoti se commisisse sæpe peccatū blasphemiæ, seu fornicationis, aut aliquod huiusmodi, & interrogatus quoties illud commiserit, respondet, se nunquam in præcedentibus confessionibus fuisse

interrogatum de numero, nec vnquam illud distinctè explicasse in suis peccatis.

Quæritur nunc, an iste debeat præcedentes confeßiones iterare, vel quid oporteat hunc pœnitentem facere, vt perfectam absolutionem omnium prædictorum consequatur.

PRO determinatione huius casus, præsuppono, peccatorem teneri ad dicendum certum numerum suorum peccatorum, quẽ habet in memoria, quod si non recordetur, quoties peccatum aliquod commisit, tenetur secum præmeditari, quot vicibus in die, vel hebdomada, aut mense, plus minusue in illud inciderit, & patefacere Cõfessori eum numerum, qui sibi videtur verisimilior, & si culpa sua lata fiat, quod non recordetur, vel pudore, aut hypocrisi subticeat aliquot ex numero, peccat mortaliter, nec confessio est valida: nam peccatorum numerus cum nõ sit circunstãtia, sed additio peccati ad peccatum; eodem præcepto, quo pęnitens tenetur omnia sua peccata cõfiteri, astringitur etiam, & numerum determinatum recensere. Nec satis est dicere, peccaui sæpe in hoc genere peccati; cum verbum illud, sæpe, non explicet certũ numerum, possitque verificari, & intelligi de numero denario, imò & de binario, iuxta Glos. in ca. Monasteria, de vit. & honest. Cler. & latè Grego. in prin. Clem. sæpe de verb. signif. & Card. Alex. in cap. Imitare 6. q. 1. Caiet. q. 3. de confess. Sot. in 4. dist. 18. q. 2. artic. 4. conclus. 1. Syl. verb. Confess. 1. § 10. & alij.

His suppositis respondeo, quòd si Petrus consultò, & dolosè numerum non expressit, præcedentes cõfessiones repetere tenetur, vt qui imperfectè semper est cõfessus nec voluit singula peccata manifestare, iniquum est autem dimidiam sperare veniam; si verò ob ignorantiã, vt qui de tali re nunquam fuit à Cõfessore interrogatus, & satis sibi esse putabat scelera in specie enumerare, tunc non tenebitur ad reiterãdas confessiones: sed sat erit, si exprimat quot vicibus in præteritam culpam est lapsus.

Ratio huius cõclusionis est, quia, & si ignorantia iuris diuini cõmuniter nõ excuset à peccato: & ideo cum ex iure diuino teneretur Petrus confiteri singula peccata, vt sacerdos rectum iudicium de persona possit facere, peccaueritq; proinde, numerum non exprimendo, excusat tamen ignorantia, ne peccet non pœnitendo, vel non confitendo specialiter: Quemadmodũ pueri, qui grandiores facti non agnoscunt esse peccatum mortale, quod alias omiserunt confiteri, nõ tenentur confessiones præteritas reiterare; sed sat est, vbi illud nouerunt, confiteri sicut post Ioan. Iaso. Adrian. in 4. quæst. de Conf. & Syl. Confess.

Confeſs. 1. num.4.q.3. determinat Nauarr.in cap. fratres de pœniten. diſt.5.num.82.

Adde etiam, quòd ignorãtia in his,quæ aliquid difficultatis habẽt, excuſat: nec enim ſimplices poſsũt ſubtilitates omnes,etiam ſi ſint fidei,intelligere; cum autem non facilis ambiguitas ſit,an numerus peccatorum ſit diſtinctè aperiendus, vel ſufficiat declarare ſolum ſpeciem, & in quadam communitate numerum;cum multi etiam ingenio non contemnendi reperiãtur, qui rem hanc vix intelligant: & quãuis fortè nouerint peccata omnia eſſe recenſenda, ignorant tamen an generalis illorum expreſſio inualidam confeſſionem reddat,ſequitur excuſari Petrum à reiterandis præcedentibus confeſſionibus ob rei huiuſce inſcitiam: totamque culpam reijciendam eſſe in Confeſſores,qui cũ audiunt pœnitentem accuſantem ſe de aliquo commiſſo ſcelere, non ab eo poſtulant,quot vicibus illud, vel perpetrauit,vel fuerit perpetratum; cum ipſorum ſit muneris ea omnia,quę ad rectam faciendam confeſſionem ſunt neceſſaria, & in quibus vident pœnitentem deficere,ipſum edocere, & inſtru ere,

CASVS DECIMVS.

ANtonius interfecit maritũ Ioãnæ,ob quod crimen exulat, & eſt bannitus: petit obnixè à muliere pacem, atque omnem ſibi ex occiſione mariti iniuriam illatam remitti, paratus ſatisfacere quantum poteſt, & hanc pacem, ac remiſsionem poſtulat ſibi fieri in ſcriptis: illa dicit ſe nullo odio interfectorem proſequi; imo eundem cum charitatẽ amare,ſed talem ſcriptam pacem, & condonationem renuit facere: fortè ne ille in ciuitatem redeat, & ipſa aliquando viſo tali homine conturbetur.

Quæritur,an debeant Confeſſores hãc mulierem abſoluere,donec durat huiuſmodi propoſitum non faciendæ pacis petitæ in ſcriptis.

CIrca hunc caſum videri aliquibus prima facie poteſt, non teneri Ioannam ad pacem, ac remiſſionem faciẽdam inimico, poſſeque abſolui ſi odio illũ non proſequatur,& cõmunia ei ſigna ãmoris,ad quæ Charitas obligat, oſtendere ſit parata. Tum quia, & ſi Chriſtus Matth.18.cum inquit.Niſi remiſeritis de cordibus;& in oratione Dominica, cum docuit nos orare Deum, vt debita noſtra dimitteret. ſicut nos noſtris debitoribus dimittimus,præceperit aper-

te, teneri offensum remittere ex animo odium, & rancorem malũ; imo nec illũ concipere contra suũ offensorem: non tamen obligat ad non habendum illum rancorem bonũ, qui nascitur ex ira qua quis appetit, vt per iudicem castigetur delictum, cum opus sit Charitatis, huiusmodi rancorem aliquando habere, & ostendere; vt puta cum ad spiritualem salutem offensoris, uel ad Dei obsequium, aut ad Reipub. vtilitatem conducit; vt explicat Diuus Thom. 2.2. quæst. 34. artic. 3. & Alexand. de Ales. quæst. 68. memb. 3. Syluest. verb. Charitas q. 4. & colligitur ex cap. Si is qui. &c. Est iniusta misericordia 23. q. 4.

Nec etiam offensus tenetur inimicum alloqui, aut specialia amoris signa, ei ostendere, nisi tempore necessitatis, aut ratione scandali, & multò minus tenetur eum in suã familiaritatem peculiarem admittere.

Tum quia affirmatiua præcepta non obligant, quo ad actum exercitum, nisi tempore necessitatis.

Tum etiam, quia loqui huic personæ, salutare hunc, &cæ. non sunt actus, qui fiunt ad omnes, sed ad certas personas in speciali: nec enim quilibet, aut omnes alloquitur, aut omnes salutat, sed eos solum, quos vult. Et ideo nullus tenetur ex Charitate, huiusmodi signa præstare inimico: cum charitas, per quam vnimur cunctis, non obliget, nisi ad ea, quæ sunt omnibus cõmunia. Vnde Dauid quãuis pepercisset Absalon filio suo, noluit tamen eum videre. 2. Reg. cap. 14.

Adde quod cum ex iniuria oriatur in iure, siue in foro ciuili actio contra iniuriantem, nullus eam satisfactionem iniuriæ quæ in iudicio peti potest, condonare inimico tenetur, iuxta Gloss. in cap. Si quis contristatus, distinctio. 90. & est doctrin. Diu. Thom. 2. 2. quæst. 25. artic. 6. & omnium ferè Doctorum, explicata à Summistis, tum verb. Charitas, & à Nauarr. in manu. cap. 14. numer, 25. & in repet. cap. Quando de Consecrat. distinct. 1. Quare ex his poterit quis sibi persuadere, non peccare Ioannam nolendo dictam pacem, ac condonationem efficere.

Sed cum hæc omnia à Doctoribus dicantur de inimico formaliter, & non de eo, qui ex animo, & obnixè petit veniam, vultque pro posse omnem illatam iniuriam satisfacere, vt est in casu proposito Idcirco in ea sum opinione, vt putem prædictam mulierem teneri Antonio veniam petenti, & volenti satisfacere, specialia amoris signa ostendere, eique omnem iniuriarum actionem condonare. Nec posse à Confessoribus absolui si pacem, & condonationem renuat

facere

facere. Et probatur. Tum quia pręceptum charitatis obligat in necessitate, vt clarissimum est, sed cum offensor petit, ex animo veniam, tunc est extremæ necessitatis articulus, ergo tunc tenetur illa mulier, non modò non odire proximum, sed & amoris signa specialia, ad quæ charitas astringit, eidem ostendere. Minor declaratur. Quia cum homines offensi communiter sint male affecti erga inimicos suos, si huic communi pręsumptioni addatur specialiter, quòd inimico veniam, & pacem in scriptis petenti, renuit talem eidem concedere, redditur probabilis, & violenta opinio, quòd malam habeat mulier voluntatem contra Antonium, ac per hoc, ipsi petenti veniã datur occasio recidiuæ, eo quia locum veniæ non inuenit, & alijs, qui submissionem Antonij, & obdurationem Ioannæ viderunt, aut audierunt, præbetur scandalum: quatenus ex ipsa negatione veniæ præsumere possunt dictam mulierem malum habere animum contra Antonium. Vnde ipsa veniæ petitio determinat tempus, quo charitas debet necessariò exire in actum manifestationis sui erga inimicum, & sic tempus petitionis veniæ est articulus necessitatis ex parte occurrentium conditionum, vt egregiè declarat Caiet. 2. 2. quęst. 33. art. 5.

Confirmatur secundò hoc ipsum. Quia ad plus tenetur homo, quando inimicus veniam ex animo petit, vultque satisfacere, vt potest, quàm dum perseuerat in inimicitia, & in animo lædendi, sed hunc tenetur offensus non odire, nec eidem nocere, ergo illũ tenebitur non modo non odire, sed & amare, omnemque satisfactionem vltra eam quã pro viribus præstat, remittere. Quis enim alius nouus actus positiuus esse potest, ad quẽ mulier teneatur tempore petitionis veniæ? Nam non velle illi malum, tenebatur etiam si veniam nõ petijsset.

Tum etiam, quia plus tenemur præstare amicis, quam inimicis, sed is qui ex animo veniam petit, & vult damnum pro posse resarcire, iam diligit, & inter amicos deputatus est, quia & si nullus teneatur vltro inimici familiaritatem sibi conciliare, tenetur tamen petitam veniam & oblatam satisfactionẽ non respuere, & inimicitiam in veram amicitiam conuersam amplecti nõ modo affectu, vt primo tenebatur, sed etiam effectu, hoc est signo aliquo manifeste exprimere, nec tibi iam esse inuisum, nec te aliam exigere ab ipso satisfactionem ea, quã pro viribus præstat. Tum quia veluti inimicus aperto signo tibi demonstrat quantum doleat erroris perpetrati, velleque omnem illatam tibi iniuriam pro viribus resarcire,

cire, ita tu debes manifeste illi indicare, quòd nec ipsum odio prosequaris, sed inimicitias deposueris, nec quidpiam aliud ab eo velis, adeo vt compertum illi sit, nihil detrimenti aduersus ipsum te machinari, aliàs inæqualis esset reconciliationis conditio.

Corroboratur ex illo Christi Lucæ 17. si reuersus fuerit, ad te dicẽs, Pœnitet me, dimitte illi, vbi verbum dimitte, non modo accipitur pro remissione odij, cum ad hanc quilibet Christianus teneatur etiã si inimicus, nec reuertatur, nec pæniteat, sed pro remissione in effectu, qualem exigit reuersio, & penitentia inimici. Nã teste Theophilacto in Matth. 18. Tunc deponitur odium de corde, quando fratri ostenditur odium esse depositum. Colligitur id apertius ex cap. Matth. 5. vbi cum dominus exposuisset pręceptum de non occidendo neque iniuria inferenda, subiunxit. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum, & adiecit pęnam. Ne forte tradat te. &c. Quo in loco egisse Christum de reconciliatione exteriori post illatam, & acceptam iniuriam, est luce ipsa clarius. Quia ad interiorem reconciliationẽ non indiguisset ab altari discedere, & quamuis B. August. exponendo illum locum, arbitretur hoc domini præceptum obligare solummodo offendentem, vt ad eum quem læsit pro venia obtinenda, & remissione impetranda accedat. Diuus tamen Chrysostomus, & Theophilactus, de offenso etiã, Christũ intellexisse arbitrantur, ita vt habere aliquid aduersus quempiã nihil sit aliud, quã cum illo non conuenire, & in aliqua discordia esse, siue id successerit eo, quod iniuria fueris lacessitus, siue quod vltro iniuriã ipse irrogaueris.

Quinto, si is, qui læsit proximum, astringitur hoc Christi præcepto adire offensum ad impetrandam ab eo recõciliationem, & remissionem, quis ita erit à ratione alienus, vt neget eadem præcepti necessitate compelli offensum ad summissionẽ, & reconciliationem acceptandam, signumque non fictum, & occultum, sed apertum, & veridicum huiusce acceptationis ostendendum? Nam frustra Christus dominus lædenti præciperet, vt ad fratrem læsum pro condonatione consequenda accederet, nisi Frater læsus ad illam præstandam, & concedendam esset pari iure constrictus. Vt enim sancti Doctores, & Oecumenica concilia, & maximè Tridentinum sess. 14. can. 3. ex illis verbis Christi Ioan. 20. Ac-

20. Accipite Spiritum sanctũ quorum remiseritis peccata remittuntur eis, concludunt efficaciter, non modo præcipi illic Confessoribus, vt peccata remittant, verum etiam peccatoribus, vt illa explicent, & confiteantur, ne frustra data esse videatur absoluendi potestas, cum satis constet non posse sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere, neque æquitatem in pęnis iniungendis seruare, nisi pœnitentes commissa scelera sigillatim, ac minutim explanassent, Eademmet ratione incassum fuisset lædẽti impositum, vt fratrem conueniret, & quem iniuria affecit, summissione placaret nisi, & hic quoque frater iniuria affectus, ad reconciliationem signo manifesto, & veraci exhibendam obligaretur.

Nec argumenti huius vis eneruatur per id, quod pacis christianæ inimici effingunt, sat esse offenso, odium deponere, & conciliationem interiorem exhibere. Tum quia interior pax, & odij expulsio fieri debet à Christiano homine, etiam si inimicus non resipiscat, nec offensi gratiam deprecetur: est enim non odire proximum, ex præceptis negatiuis vnum, quod cum prohibeat rem ex sui natura malam, & est semper, & ad semper, obseruandum: ita vt quamuis in inimicitia erga te aliquis persistat, nec vnquam commissi sceleris à te veniam postulet, teneris tu omne odium ab animo depellere, & latentem interius sæuitiam expellere 23. quæst. 4. capite cum in lege. 11. quæst. 3. cap. inter verba. Tum quia inimicus iam quòd humilis accedit, & genu quasi flexus ante te prosternitur, ac tecum non modò interius, sed exterius, vt Deo, & hominibus id sit apertum, verè reconciliari votis omnibus exposcit, paratus pro viribus illatum damnum resarcire, ac satisfacere, iure eodem, quo ille ad hæc tenetur, teneris etiam tu manifestò, & apud homines consueto pacis signo animum tuum aperire, & reconciliationem, ac satisfactionem eius acceptare, ita vt si plus exigas adhuc ab illo, iniurius sis Deo, & proximo. Vnde Matth. 19. dicitur, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me, non ne ergo oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? vbi perpendendum est maximè verbum illud rogasti: quod idem est, ac si diceret quoniam verè petijsti veniam. Hęc est expressa sententia Di. Thom. 3. sen. distinct. 3. quæst. 1. artic. 2. ad 2. & 2. 2. quæst. 83. artic. 8. & Caietan. ibidem Alexand. de Ales. 3. part. quæst. 67. memb. 3. S. Anton. 2. par. tit. 8. cap. 3. §. 6. D. Bonauent. 3. sen. distinct. 30. in dubijs litteralibus. Gabr. ead. distinct. quæst. 1. artic. 3. dub. 2. Syluest. verbo charitas q. 6.

Tabien.

Tabien.eo. §. 14. Pisa. eo. quæst. 6. Armil. eo. num. 1. Viguer. de virtut. charitatis cap. 12. §. 1. vers. 6. Richard. in 3. distinct. 3. quæst. 1. artic. 7. Panor. in cap. 1. de malef. Bartol. in l. Si tibi decem §. 1. ff. de pact. Nauarr. in manu. confess. cap. 14. numer. 9. quo loco apertè testatur, quoties inimicus veniam à nobis postulat, teneri nos sub pœna delicti mortalis ipsum diligere amore saltem naturali, & aliqua huius amoris signa ei exhibere. Nec sibi ipsi est contrarius cum eodem capite num. 25. testetur neminem teneri ad signa amoris ostendenda, vel condonationem iniuriæ faciendam, cum est offensus: Nam hic loquitur de inimico formaliter, hoc est, qui nec veniam petit, nec vult satisfacere, sed persistit in inimicitia. Quo pacto etiam est intelligendus Diuus Thomas. 2. 2. quæst. 25. artic. 9. & Doctores omnes cum dicunt offensum non teneri, nisi ad depellendum odium ex animo, non autem ad se vltro ingerendũ in familiaritatem inimici: Nec ad iniuriæ damnum condonandum, nisi sibi satisfaciat 23. quæst. 4. capite: Si illic. & quæst. 5. ea. causa capite de occidendis, Glos. in capit. Si quis contristatus 90. distinction. Casus autem noster est de inimico veniam petente, & volente satisfacere, is enim etsi extitit olim in offendendo inimicus: nunc tamen iam inimicus non est, cum, reconciliari cupiat, & pacem impetret; sed inimicitia persistit ex parte offensi, qui recõciliationem, & pacem non admittit. Et si Dauid noluit filij à quo iniurijs fuerat lacessitus, vultum videre, eo est, quia veniam ex animo non petebat. Per quæ respondetur ad omnia in contrarium adducta.

Quod vero inimico reconciliationem, & pacem ex animo petenti debeat non verbis solum, sed instrumento, & scripta fide illam cõcedere, hinc ostenditur. Quia etsi de natura pacis non sit hoc, vel illo particulari signo ipsam inire, & declarare, nihilominus tale signum est præstandum, per quod aperte constet veniam petenti, firmam, ac stabilem esse ipsam reconciliationem: & quod nihil omnino mali, vnquam sis aduersus ipsum, vel suos machinaturus: aliàs pax erit ficta vel de ipsa erit ille semper dubius: Ea propter, vbi inter homines est commune, & vsu receptissimum aliquod signum ineundæ, & confirmandæ pacis, adeo vt quousque illud non exhibeatur, non sit ratum fœdus, nec animorum securitas, nec reconciliationis fulcimentum obtineatur, profecto signum illud tenebitur offensus inimico veniam petenti dare. Exempli gratia, inter Gallos, testimonium

monium reconciliationis animorum, est osculum, ita vt quousque istud non detur semper pax in dubio versetur. Quis inficiabitur, inimico petenti vere, veniam, & parato pro neruis satisfacere, præstandum esse ab offenso huiusmodi osculum? alias neqnaquam pacem esse compositam nec certam. Cum ergo in vniuersa fere Italia, & maximè in hac Bononiensi Ciuitate, nunquam fœdus sit compositum; nec pax rata, & stabilita, quousque publica fide in scriptis consolidetur, negandum non est hominem Christianum teneri inimico veniā animo exoranti, & satisfacere volenti, illud receptissimum pacis signum cum exposcitur, concedere.

Adde quod inter non mendaciter, nec fictè reconciliatos, illud semper debet intercesse signum, quod planè demonstret interius latens odium esse vtrimque depositum. Deus enim intuetur cor, homines autem, ea quæ patent, sed non constat reconciliato, nec his, qui sciunt inimicum à te pacem, & condonationem postulasse; hanc abs te esse obtentam, si deneges signa quæ ab alijs in simili casu exhiberi consueuerunt, aut necessaria per viros prudentes existimantur. Omnes siquidem verè Theologi, & Canonistæ fatentur, signa ineundæ pacis debere esse apta, & idonea ad conciliationem vtrinque declarādum. (Nec video quomodo Christiana charitas sit in eo, qui cum se reconciliatum profiteatur, reconciliari, ac pacati animi receptissimum inditium denegat.) cum ergo reconciliatio quousque scripto non consolidatur, anceps semper, & dubia existimetur apud homines huius ciuitatis, refugere non potest Christianus homo, vbi pax scripta fide ab eo exigitur, illā, signo conscripto, præstare.

Præterea, vel pax in scriptis est deneganda, vel subtrahenda ab offenso, quia illi nocet, vel quia inimico prodest, vel quia ad reconciliationem exteriorem quæ exigitur est superflua. Non potest dici Primum: eo quia inimicus, cū veniam ex animo petat, magis conglutinabitur fœdus scripta fide cōsignatum, quam dissoluetur: omnibusque insidijs tāto securius obuiatur, quanto firmiorem inimicus fidem, & cautionem præstat de omni illato, & non inferendo nocumento, & ideo ea, quæ in nos committuntur facilè possumus dimittere 23. quæst. 4. capit. Si is qui. Nec dici potest, quod pax hoc modo facta, vitæ noceat, quandoquidem huiusce periculum omne per fidem ab inimico pręstitam: & manu propria, testium, ac notarij pręsentia corroboratam, tollitur. Honori non nocet, quia cum inimicus supplex ad te veniat, & ex corde ve-

de veniam postulet, se ipsum humilia, & submitti tibi, supplici autem condonare amore Christi non est homini Christiano dedecus, sed honos, & gloria. Rebus tuis non nocet, si quidem damnum omne quod rebus tuis per iniuriam, & homicidium intulit, paratus sit tibi resarcire, ergo non est, quod pax in scriptis sit deneganda, quasi quod offenso noceat. Non etiã est refugienda eo, quod inimico prosit. Tum quia esset inuidiæ, & odij inditium, quod alteri prodest, & tibi non obest, nolle, etiam si precibus sis exoratus, præstare. Quomodo enim verè reconciliatus apud Deum, & homines existimabitur is, qui id, quod maximè veniam petenti prodest, ideo solum, quia illi prodest, absque minimo etiam sui dispendio efficere renuit? Vnde Diuus Thomas communiter receptus in 3. sen. distinct. 30. quæst. 1. artic. 2. ad 5. inquit, quod negare homini familiaritatis signa, quando veniam petit & ad familiaritatem se ingerit, si habeatur præsumptio, quòd non simulatè, & irrisoriè faciat, charitati est aduersum. Tum quia alienus à crimine non videtur, qui dãnum proximi non euitat, cum facile possit. quæ in vtilitatem illius redundat, impedire ne eueniant. Non enim, vt ait Diuus Ambrosius lib. de offic. capite. 26. in inferenda, sed in repellenda iniuria lex virtutis est; qui enim non repellit à socio iniuriã si potest, tam est in vitio, quam ille, qui accipit 23. quæst. 2. capite. Non in inferenda, quod ipsum asserit. D.P. Augustinus ea. causa, & q. cap. fin. igitur ob id, quod suo proximo in scriptis pax obtenta prodest, & aliter assequuta nocet, non est ab offenso deneganda. Quod tandem non sit superfluum: sed necessarium, vt fiat in scriptis, inde liquet. Tum qnia communi hominum vsu non habetur rata & firma pax, & inimicitiarum capitalium reconciliatio, quousque scripta fide stabiliatur, vt experientia ipsa est satis superq; compertum. Tum quia inimicus nũquam se esse tutum putat ab eo, quem offendit, nisi fidem consignatam habeat remissæ iniuriæ, & obtentæ veniæ. Nam vbi hæc fides sæpe, ac sæpius petita concedi sibi in scriptis renuitur, inimicitiarum aliquid in corde offensi adhoc latere suspicatur.

Nec obstat si dicatur hanc pacẽ in scriptis denegari ne inimicus à Iudice liberetur, & facilitas veniæ ipsi eidem, & alijs præbeat occasionem in deteriora labendi, eamque vindictam, quæ valet ad correptionem non prohiberi 23. quæst. 4. capite, Ea vindicta.

Respondemus offensi hominis partes esse condonare inimico, & vbi

vbi pro viribus ab illo est sibi satisfactum nihil vltra exigere, sed iudici de reo puniendo, vel non puniẽdo curam omnem relinquere. Tũ quia non spectat ad offensum reconciliatum, & cui de damno suo est satisfactum, agere, vt iudicẽ ad vindictam, sed vt proximum ad veniam. Tum quia inimicus per homicidium offendit Deum, Rempublicam, & te. Deo recõciliatur per confessionem, & per iniunctam sacramentalem debitam pænitentiã. Tibi reconciliatur per expostulationem venię, & per compensationem possibilem damni illati. Reipublicæ reconciliatur per pęnam à iudice secũdum leges impositam. Qui tribus est debitor, si vni illorũ sufficiẽter persoluit, non est, quod iste exposcat aliquid vltra: imo iniurius esset, qui plus à debitore exigeret, quàm quod sibi est debitũ: vel qui soluto toto pretio, nolet eo solum fidem facere acceptæ solutionis, quia non soluit alijs debitoribus; Præsta tu, quod tuum est, relinque ipsum cũ alijs. Si igitur omnem offensam, quoad iniuriam, & damnum tibi illatum resarcit inimicus petendo veniam, & volendo satisfacere tuo damno, non ne iniustitia fit illi, si ea ratione nolis schedulam veniæ, & reconciliationis concedere, quia ea habita, condonabit illi forsan iudex id, quod iustitiæ est soluendum: ò mira charitas, quę te excitat, vt inimicus soluat ad vnguem per pœnam iudici, & nihil te vrget, vt soluat per pœnitentiam Deo? amas illum in ordine ad iudicem cui optas, vt satisfaciat, non amas in ordine ad Deũ, cui nihil curas, vt adhæreat, & confiteatur, Propterea Bartholomæus Medina, libro vulgari edito ad cõfessores instruendos; in explicatione quinti præcepti, §. 16. in fine asserit hæc duo simul esse ferme incompatibilia, vt quis ex toto corde iniuriam remittat, & condonet inimico reconciliato, & adhuc velit, & quoquomodo ansam præbeat, vt iudex de tali iniuria vindictam sumat, debereque Confessores hac in re esse oculatos, ne facilè, his credant, qui ore fatentur deposuisse odium, & petita venia inficiãtur iniuriarum actionẽ dimittere.

Tum etiam, quia non licet tuta conscientia reũ in ius vocare, quando vult extra iudicium actori pro suis viribus satisfacere. Charitatis siquidem ratio expostulat, vt si sine contẽtione quis valeat totũ, quod sibi debetur recuperare, à petitione contentiosa abstinere debeat. Amici inquit Philosophus. 1. Rheto. cap. 12. reconciliari malunt, quã accusare. Rectum enim naturæ ius dictat, vt quando detrimentũ per iniuriam acceptum quietè, & sine iudicij strepitu restaurandum tibi offertur, litigiũ omne repellatur, arg. cap. Si illic. 23. q. 4. extra. de accusati. cap. de his.

Nom

Non obstat deinde si quis citet l.Si operis. C. de pœnis, vbi habetur, referre plurimum Reipub. vt delicta puniantur, id quod esse nequit pace facta; vt qua, & actio iniuriarum deseritur, & delicta remanent impunita in summū communis boni detrimentum. Respōdemus verum quidem esse plurimum Reipub. conducere si peccata plectantur: sed hoc publicū bonum non impeditur ex pacificatione, nisi omnino per accidens. Videmus enim sæpe, & sæpius post pacem etiam publicè factam, debitas summi de reo pœnas, & quāuis secus quandoque fiat, id boni, consulendum est. Neque Reipublicæ ordo, & graduum diuersitas seruaretur, si æquali supplicio in omnes nocentes animaduerteretur: & præsertim in illos, quos non modo errati pœnitet, sed etiam satisfactionem congruētem offensis exhibuerunt. Expeditque non parū Reipub. vt personarū, ac euentuū habeatur ratio, & legis rigor, atque pœnæ seueritas interdū minuatur. Nec potest à graui culpa excusari, qui tam malè de iudicibus sentit, vt eos à suo publico officio defecturos putet, si offensus pacem petitam in scriptis faciat, & id, quod ad Christianum virum spectat, exequatur, quasi quod priuata ineūdæ pacis ratio, & non boni publici vtilitas sit iudici ad punienda delicta, regula.

Aduersus hos, qui prætextu non impediendæ publicæ iustitiæ, se se excusant à pace in scriptis exhibenda inuehitur Cæsar Aret. Episc. explanans illud D.Paul. ad Ro.12. cōgeres ignis carbones sup caput inimici, &c. in hæc verba. Orat fortasse pro persequentibus, dum sūmis precibus à iudice contēdit, vt eum capite dānet, aut omnibus fortunis mulctet. Abundat ne magis istius iustitia, quàm illa Iudæorum, quibus dictum est; nō quæres vltionē, nec memor eris iniuriæ ciuiū tuorum. Inseruit etiam proposito illud Anacleti Pontificis 7. quæst. 1. cap. Si omnia vbi ita dicitur. Si omnia in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iustitia nō haberet. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui solē certat facibus adiuuare, ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quod seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc facere, in vanū laborat, & plus inuidiæ stimulis agitatur, quā charitatis; & 2. q.2.c. Si quis, accusationem, vocat synodus Romana illaudabile genus intentionis, quia (vt not glos. q.6.ea. causa c. Decreto .§. æmulorū) omnes accusatores vulgo dicuntur æmuli, præsumitur enim, quod sēper inuidię causa fiat accusatio. Nec solum videtur esse discordia inter accusatorem, & accusatum; sed etiam inter domesticos, & amicos accusatoris, & accusati, vt ff. de lega.2. sciendum §. 11.

Ex

Ex his omnibus facilè colligitur non debere Cófessores illam mulierem, à qua obnixé pax petitur, & damni recompésatio offertur, nec tamen vult scriptis illam firmare, ad sacramenta admittere, vel illam absoluere. Tum quia ita decernitur in Concilio Agathensi dist. 90. cap. Placuit, cuius hæc sunt verba. Quicumque odio; aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacé reuocari diuturna obstinatione nequiuerint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur, qui si inimicitias deponere pernitiosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cætu iustissima excómunicatione pellantur. Et in Turonensi secundo Can. 2. præcipitur, vt si qui Clerici inter se dissentiant, per aliquem reconcilientur, quod si facere noluerint, pœnis subijci debent, & quamuis Canon exprefsè non nisi de clericis loquatur, eadem tamen est omnium Christianorũ quo adhoc ratio. Et in Toletano 2. Can. 4. post multa, quibus demóstratur, quam turpe sit, & à charitate alienũ odisse fratrem, in hunc modum côcluditur. Horum ergo, & similiũ discordantium fratrum oblationes, iuxta antiqui Canonis definitioné, nullo modo recipiendas esse censuimus, de personis tamen discordãtium id speciali definitione prçcipimus, vt antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare domini audeat, vel gratiam cómunionis percipiat. Item dist. 90. cap. Perlatum inquit Victor. decimus tertius à Petro. Si vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolicæ sedis, & totius Ecclesiæ communione vos pelli nó dubitetis. Et ea. dist. cap. Si quis, decernit Fabianus Papa, quod si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente eo, qui contristauit, acerrimis maceretur inedijs; vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat. Manifestum est autem his in locis nó agi de interiori duntaxat recóciliatione, vt quæ soli Deo est nota; sed de ea, quæ Ecclesiæ iudicio subiacet, & exteriori signo declaratur. Tũ quia hæc mulier, pacem in scriptis, refugiens, charitatis præceptum transgreditur; & satisfactionem oblatã non acceptans, iniustitiæ vitium committit: & in hoc publico rancore perseuerans, scandali occasionem scientibus præbet: & supplicé offensum non exaudiens, in pristinas inimicitias recidendi ansam illi offert: quæ omnia, vt supra latè explicauimus, cum sint peccata mortifera, nec ab his velit mulier abstinere; tanquam impœnitens est à confessione reijcienda. Per capite Quod quidam, de pœni. & remission.

Hæc volui ita ad longum pertractare, vt rem hac tempestate maximè necessariam, & à paucis bene intellectam.

CASVS

CASVS VNDECIMVS.

MEdicus visitat ægrotum, cui initio ægritudinis confiteri iubet, iuxta bullam Pij V. Postea ingrauescente morbo Medicus illi semper dat spem salutis, quod conualescet, vnde ægrotus non consulit rebus suis, nec spiritualiter, nec temporaliter, & interim moritur.

Quæritur an Medicus peccet mortaliter vel venialiter, & quomodo, tam ille, quàm Parochi, consanguinei, amici, seu alij loquentes cum ægrotis de eorum infirmitatibus se gerere debeant, ne peccent lethaliter.

SEcundus iste casus per tractatur à Ioann. Neapol. in quol. XI. vbi hac distinctione subiūctā; Respondet. Quod, vel Medicus verisimiliter credit, si mortem prænunciauerit infirmo, profuturum illi, vt quia à peccato aliquo mortali, liberabitur, vel res suas ita disponet, vt non distrahantur post eius mortem, nec graues oriantur inter hæredes contētiones: peccaret tūc mortaliter, si non aduertat per se, vel per alium; cum maximum inferat damnum rebus proximi indirectè saltem: videlicet non impediendo damnum futurum, cū posfit, qui enim desinit obuiare, cum potest, consentit. 33. q. 3. cap. ostendit. Si vero credit verisimiliter se nihil profuturum prædicendo, nec obfuturum tacendo, eo quia iste est confessus de proximo: & quanuis non testetur, non erunt proinde lites aliquæ, vel quia non habet hæredes, vel non nisi vnum, non peccat mortaliter dādo illi semper salutis spem, quia in nullo damnū ei notabile præbet, nec quo ad res animæ cum sit confessus, & cōmunicatus saltem desiderio. Extrema autem vnctio non est sacramentū necessitatis, vt omnes Doctores in 4. affirmant dist. 23. dicentes non peccare constitutū in articulo mortis si illud non petat, nisi id faciat per contemptum, quod ipsum de Eucharistiæ sacramento sentit, Syl. verb. Euchar. 3. §. 1. & alij in 4. dist. 12. quorum opinionem, & si non probemus vnde quaque, & arbitremur præceptum cōmunicandi obligare quēlibet in articulo mortis, puto tamen illam probabilem, quo ad hoc, vt excusari valeat in proposito casu Medicus, qui nihilominus optimè faceret prædicendo mortem infirmo: quia quantūcunque credat infirmū esse in bono statu, idemque esse futurum, si disponat de rebus, ac si non disponat: potest tamen iuuare infirmū, vt melius sibi ipsi proxime morituro consulat. Quod si tandem Medicus dubitat, quo in statu, & persona, & res infirmi se habeant, tenetur tunc prænunciare obitum; quia in dubio semper homo est obligatus obuiare damno proximi, si cōmode potest. Est autem infirmus proxi-

proximus morti, in periculo incurrendi damnum, tum æternum animę, tum temporale rerum. Detestandum est igitur præceptum Galeni, quo vult medicum debere quantumcunque desperet de salute infirmi, ipsum cõfortare, & promittere illi sanitatem; cui repugnāt verba D. Ambrosij, quę referuntur de consecr. dist. 5. c. Contraria, dicentis contraria esse diuinæ conditioni, præcepta medicinæ. Ita S. Anton. 3. part. tit. 7. cap. 2. §. 4. & Sylu. verb. Medicus q. 2. & Tabien. eod. numer. 14. Nauar. in man. cap. 25. num. 63.

Modus, quem tam Medicus, quàm Parochi, & consanguinei, ac alij loquentes cum ægroto, seruare debent est, vt ipsum hortentur ad patientiam: & eos dolores, ac infirmitatis molestias, quas fugere non potest; voluntariè, & æquo animo perferat, easque Deo pro peccatorum suorum satisfactione sæpe offerat. Initantur etiā pro viribus, vt ipse sese ad Christianè moriendum disponat, eamque rem crebris sermonibus pertractent. Nam etsi mortis recordatio tristitiam pariat: decet tamen, vt tristitia salutari resipiscat: & saluetur potius æger, quàm vana lætitia luxatus damnetur. Nec ei certam corporis salutem polliceantur: sed persuadeant, vt voluntatem suam cum diuina conformet, seque illi, & sua committat. Hoc enim est optimi amici officium, admonere tunc mortis periculū imminere, esseque tempus statuēdi non peccaturum ampliùs mortaliter, & dolendi super omnia, quod Deū offenderit. Imitenturque Isaiam, qui salutari metu Regem Ezechiā ad salutem animæ induxit, dicendo: dispone domui tuæ, quia morieris, & non viues. Isai. 28. loquantur etiam sæpe de Dei misericordia, de Christi meritis, de æterna vita: efficiantque, vt assiduè lateribus infirmi assistat Religiosus, qui confessionem audire, & ad cętera suscipienda sacramenta infirmum inducere possit. Quæ demū Parochi debeant infirmis in articulo mortis constitutis persuadere, eadem fermè sunt, tanto tamē diligentiori affectu: quanto magis ex officio illis incumbit pascere gregem, rationemque reddere de ouibus suis: ne lupus rapax diabolus, animam illam agonizantē dilaniet: qui tunc pręcipuè stridet, & crudeliùs in ouem irruit, quo propinquior illa est, vt ad cæleste ouile confugiat. Toto enim tempore, quo hõmo in mundi hoc diuersorio commoratur, nunquam Dæmon aduersus salutem nostrā toto virium impetu conflictatur, vt non semper ei ea vana adhęreat spes, posse altero die prosternere, quem altero non superauit, cum septies in die cadat iustus. At in extremo vitæ cuiusque termino, cū

nulla iam in futurum sibi spes relinquatur vincendi illum, à quo tūc fuerit victus (nullus enim post mortem est digladiandi iam locus) ideo frequentibus, & atrocibus ictibus adeo illa hora moriturum percutit, vt quem diuina non munierint auxilia, quæ tunc maximè singulis offeruntur, necesse prorsus sit eisdem succūbere. Quo fit, vt Parocho incumbat tunc inuigilare summoperè, ne anima illa, cuius salutis est sibi à Deo commissa cura, tentationibus tot oppressa prosternatur: imo eam optimis monitis ad victoriam de diabolo reportandam excitet, proposita ob oculos æterna cælestis triūphi laureà, inuictique ducis Christi in cruce exempla: offerēdo insuper illi præstantissima fidei nostræ arma, ad bellum illud accommoda, de quibus quam plurimi sancti diffusè cum scripserint, non erit ab re libro aliquo spirituali ei⁹ generis vti. Videant ergo tam Parochi, quam astantes, qui nec verbo quidem salutifero, ita extreme laboranti succurrunt, sed ipsum in tam periculoso duello, cum carne, mundo, & diabolo manū conferentem omni exteriori auxilio destitutum relinquunt: & quod deterius est, vanis, & illicitis confabulationibus animam agonizātis perturbant, & à Dei recordatione, aliarum rerum memoria distrahunt: quos certum est in grauissimam incidere culpam, redditurosque esse aliquando rationem, quòd animæ periclitanti nō subuenerint.

CASVS DVODECIMVS.

Michael presbyter est obligatus ad dicendam missam singulis diebus in aliqua Capella: ideoque datur sibi eleemosyna consueta quolibet mense. superuenit deinde Ioannes, qui deuotionis causa vult, vt pro ipsius defunctis in dicta Capella celebretur, ac dat ea de causa competentem aliquam eleemosynam sacristæ, qui quidem partem eius sibi retinet, & partem aliam dat Michaeli presbytero celebranti.

Quæritur: An duplicem hanc eleemosynam pro vna missa possit Michael accipere, & num sacrista ille talem pecuniam retinens peccet, sitque obnoxius restitutioni, & quomodo se debeant cōfessores cum hisce gerere.

ISTE casus duo præcipuè inquirit. Alterum est. An sacerdos possit pro vna missa duplicē eleemosynam accipere. Alterum est. An sacrista, cui eleemosyna pro celebrandis missis datur, sit obnoxius restitutioni, si portionem aliquam sibi retineat, dando reliquā solùm ipsi celebranti.

Quod ad Primum attinet, in ea sum opinione, vt putem non esse mor-

mortale delictum presbytero, duplicem pitãtiam pro vna missa accipere, quando neutra est sufficiens ad ipsum commodè illo die sustentandum. Ratio est quia ille, qui altari seruit, de altari debet viuere, vt ait Paul. ad Corinth. 9. Nec eleemosyna datur, aut suscipitur pro ipso sacrificio, cum hoc nõ sit appretiabile, sed in alimentum sacerdotis. Tum etiã quia in eleemosynæ tenuitate continetur tacitus quidam consensus illius, qui iubet missam pro se dici, vt nõ dicatur, nisi secũdum presbyteri intentionem, & iudicium, vellet si quidem iniustum, qui totum sacrificium sibi applicari postularet, nec vellet sacerdoti tribuere, quo tunc aleretur.

Adde, quod consuetudo rationem legis habet, & de quolibet præsumitur velle illã seruare, quãdo vsu est recepta, sed hæc est inter presbyteros consuetudo, vt quando ipsis tenuissimę dãtur eleemosynæ, satisfaciãt pluribus vna missa, igitur dantes eleemosynam sic tenuem, illi consuetudini videntur velle stare, eo maximè, quod si presbyteri de debita portione ad rigorem contraherent, & tenues illas pitantias respuerent, scandalizarentur non parum ipsi fideles, vt aduertit Palud. in 4. distinct. 45. quæst. 2. concl. 5.

Præterea valor missę cum sit infinitus: quo ad sufficientiam, quia sanguinem infiniti pretij Deo exhibet (vbicunque enim Christi sanguis reperiatur siue in cruce, siue in altari, idoneus est, vt pro infinitis si essent, hominibus satisfaceret) fit vt quando duo fideles, sacerdoti eleemosynam conferunt, vt missam pro illis celebret, non sit prior minorem ex Christi sanguine vtilitatem percepturus, quã si posterior, nullus omnino extitisset. Veluti si iuxta crucem quis vna cũ Christo offerret Patri æterno sanguinem illum, nihil consequeretur minus si solus, quam si infiniti simul tunc adessent, qui idem cum filio sacrificium exhiberent, eadem quippe hostia in cruce, ac in altari est, tametsi ibi extiterit patens, hic sit in mysterio abscondita. Confirmatur, quia si valor missæ per plures sigillatim distributus, esset minor in singulis, quam si totus applicaretur vni, sequeretur eadem ratione quòd si decem audirent missam, valor distributus in illos plures, minor in quocunque illorum existeret, quã si duo tantum missæ interessent. Item sequeretur, vt quo plures ministri, vel in altari, vel in choro, sacrificio solemni inseruirent, eo minorem hostiæ partem acciperent. Quare qui post me, vel auditor, vel adiutor ad missam accederet, is partem fructus, & satisfactionis mihi adimeret: atque adeo consultiùs esset sacrificio interesse,

 cui

nulla iam in futurum sibi spes relinquatur vincendi illum, à quo tūc fuerit victus (nullus enim post mortem est digladiandi iam locus) ideo frequentibus, & atrocibus ictibus adeo illa hora moriturum percutit, vt quem diuina non munierint auxilia, quæ tunc maximè singulis offeruntur, necesse prorsus sit eisdem succūbere. Quo fit, vt Parocho incumbat tunc inuigilare summoperè, ne anima illa, cuius salutis est sibi à Deo commissa cura, tentationibus tot oppressa prosternatur: imo eam optimis monitis ad victoriam de diabolo reportandam excitet, proposita ob oculos æterna cælestis triūphi laureà, inuictique ducis Christi in cruce exempla: offerēdo insuper illi præstantissima fidei nostræ arma, ad bellum illud accommoda, de quibus quam plurimi sancti diffusè cum scripserint, non erit ab re libro aliquo spirituali ei⁹ generis vti. Videant ergo tam Parochi, quam astantes, qui nec verbo quidem salutifero, ita extreme laboranti succurrunt, sed ipsum in tam periculoso duello, cum carne, mundo, & diabolo manū conferentem omni exteriori auxilio destitutum relinquunt: & quod deterius est, vanis, & illicitis confabulationibus animam agonizātis perturbant, & à Dei recordatione, aliarum rerum memoria distrahunt: quos certum est in grauissimam incidere culpam, redditurosque esse aliquando rationem, quòd animæ periclitanti nō subuenerint.

CASVS DVODECIMVS.

Michael presbyter est obligatus ad dicendam missam singulis diebus in aliqua Capella: ideoque datur sibi eleemosyna consueta quolibet mense. superuenit deinde Ioannes, qui deuotionis causa vult, vt pro ipsius defunctis in dicta Capella celebretur, ac dat ea de causa competentem aliquam eleemosynam sacristæ, qui quidem partem eius sibi retinet, & partem aliam dat Michaeli presbytero celebranti.

Quæritur: An duplicem hanc eleemosynam pro vna missa possit Michael accipere, & num sacrista ille talem pecuniam retinens peccet. sitque obnoxius restitutioni, & quomodo se debeant cōfessores cum hisce gerere.

ISTE casus duo præcipuè inquirit. Alterum est. An sacerdos possit pro vna missa duplicē eleemosynam accipere. Alterum est. An sacrista, cui eleemosyna pro celebrandis missis datur, sit obnoxius restitutioni, si portionem aliquam sibi retineat, dando reliquā solùm ipsi celebranti.

Quod ad Primum attinet, in ea sum opinione, vt putem non esse mor-

mortale delictum presbytero, duplicem pitātiam pro vna missa accipere, quando neutra est sufficiens ad ipsum commodè illo die sustentandum. Ratio est quia ille, qui altari seruit, de altari debet viuere, vt ait Paul. ad Corinth. 9. Nec eleemosyna datur, aut suscipitur pro ipso sacrificio, cum hoc non sit appretiabile, sed in alimentum sacerdotis. Tum etiā quia in eleemosynæ tenuitate continetur tacitus quidam consensus illius, qui iubet missam pro se dici, vt nō dicatur, nisi secūdum presbyteri intentionem, & iudicium, vellet si quidem iniustum, qui totum sacrificium sibi applicari postularet, nec vellet sacerdoti tribuere, quo tunc aleretur.

Adde, quod consuetudo rationem legis habet, & de quolibet præsumitur velle illā seruare, quādo vsu est recepta, sed hæc est inter presbyteros consuetudo, vt quando ipsis tenuissimę dātur eleemosynæ, satisfaciāt pluribus vna missa, igitur dantes eleemosynam sic tenuem, illi consuetudini videntur velle stare, eo maximè, quod si presbyteri de debita portione ad rigorem contraherent, & tenues illas pitantias respuerent, scandalizarentur non parum ipsi fideles, vt aduertit Palud. in 4. distinct. 45. quæst. 2. concl. 5.

Præterea valor missę cum sit infinitus: quo ad sufficientiam, quia sanguinem infiniti pretij Deo exhibet (vbicunque enim Christi sanguis reperiatur siue in cruce, siue in altari, idoneus est, vt pro infinitis si essent, hominibus satisfaceret) fit vt quando duo fideles, sacerdoti eleemosynam conferunt, vt missam pro illis celebret, non sit prior minorem ex Christi sanguine vtilitatem percepturus, quā si posterior, nullus omnino extitisset. Veluti si iuxta crucem quis vna cū Christo offerret Patri æterno sanguinem illum, nihil consequeretur minus si solus, quam si infiniti simul tunc adessent, qui idem cum filio sacrificium exhiberent, eadem quippe hostia in cruce, ac in altari est, tametsi ibi extiterit patens, hic sit in mysterio abscondita. Confirmatur, quia si valor missæ per plures sigillatim distributus, esset minor in singulis, quam si totus applicaretur vni, sequeretur eadem ratione quòd si decem audirent missam, valor distributus in illos plures, minor in quocunque illorum existeret, quā si duo tantum missæ interessent. Item sequeretur, vt quo plures ministri, vel in altari, vel in choro, sacrificio solemni inseruirent, eo minorem hostiæ partem acciperent. Quare qui post me, vel auditor, vel adiutor ad missam accederet, is partem fructus, & satisfactionis mihi adimeret: atque adeo consultiùs esset sacrificio interesse,

cui minor intereſt miniſtrorum numerus, minorq; populus. Quæ profecto omnia abſurdiſſima ſũt, vt docet Caietan. 3.part. quæſt.79. artic.5.& quol.1. quæſtion. 18. Ac Melchior Canon. de locis Theol. lib.12.cap.13.ad finem.

Accedit, quod ſicut vna aſperſione dum plures baptizantur, ratione tunc plurium ſuſcipientium multiplicantur ſacramẽta:nec minus gratiæ ex vi ſacramenti recipiunt illi, quam ſi vnus ſolus illa aſperſione tota baptizaretur, ita in ſacriſicio altaris quanto plures ſunt offerentes, tãto maior eſt valor ſacrificij, cum vnuſquiſq; perinde offerat hoſtiam, ac ſi nullus alius offerret: nec vnus alteri obſtat, vt propter alios, alij ſuo munere fruſtrentur: imo vero, quo plures offerentes concurrunt; eo ſacrificium gratius eſt Deo, & acceptius: cumulatæ ſiquidem preces facilius exaudiuntur, & ipſa cõſecratio pluritate offerentium celebrior redditur. ergo cum illi, qui eleemoſynam pro eodem ſacrificio offerunt, cenſeantur offerẽtes, ratione illius ſpecialis actus, quem circa tale ſacrificium habent; efficitur neminem propter aliorum ſocietatem, ſuo ſatisfactionis fructu defraudari, & ſic intelligi poteſt cap. Non mediocriter, de conſecrat. diſtinct. 5.

Corroboratur. Quoniam illa ſatisfactionis pars, quæ eleemoſynam dãtibus virtute ſacrificij oblati applicatur, non pendet à ſacerdote, vt bonus, vel malus eſt, ſed vt miniſter eccleſiæ, vnde in Canone miſſæ ſacerdos actum intentionis applicatiuè huius ſacrificij exercens, dicit. Tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta, Papa noſtro, &c. & Mẽmento domine famulorum famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificiũ laudis, &c. & vt declaretur non ſolũ pro impetratione, ſed pro ſatisfactione horum offerri, ſubiungitur in Canone, Pro redemptione animarũ ſuarum, redemptio autem à peccatis eſt, nihilque aliud ſignificat, quam ſatisfactionem per modum ſolutionis, veluti Chriſtus redemit nos ſoluendo pretium Deo patri: igitur ſicut ſacerdos offerẽdo pro Papa, pro Rege, pro Epiſcopo, & pro Paræcianis, qui decimas ſoluunt, non minus ſingulis ſacrificium prodeſt, quam ſi pro vno offerret, & miſſa quæ in magna paræcia, aut ab Epiſcopo in magna diœceſi offertur, non minus vnicuique ſpeciatim prodeſt, quam ſi parœcia, aut diœceſis paruiſſima eſſet, quantumcunque intentio offerentis ſit finita. Efficitur euidenter eadem ratione miſſam oblatam prõ his, qui eleemoſynam dant, & deuotione propria ad ſacrificium illud concurrunt, non minus ex parte ſacrificij, & ſacerdotis offerentis

rentis satisfacere pro paucis, quàm pro multis, & quantitatem satisfactionis attendendam esse, nõ penes intẽtionem, seu deuotionem solam sacerdotis, sed penes deuotionem eorum, qui missam petũt: ita vt secundùm quantitatem affectus, quem isti habent ad missam, hauriatur ex infinito illo sacrificio, mensura, & quãtitas satisfactionis, quare sacerdote applicãte missam duobus, non minor effectus cuilibet obtinget, si affecti sunt ad illã missam, quam obtingeret vni, si pro illo solo celebraretur.

Tandẽ quicquid sit de sacrificij valore per plures distributo: indubitatum est sacerdotem siue pro paucis siue pro multis celebret, cibum vitæ necessariũ expetere suo iure posse: quem si vnus non dederit, nulli facit iniuriam, si illũ expetierit à pluribus, quin iniurius es tu, si cogas sacerdotem, vt pro te solo offerat, nisi tu illi victum præbeas opportunum.

Et si quæratur, quæ quantitas numorum sit sufficiens, vt presbyter celebrãs valeat illo die pro vno dumtaxat celebrare.

Respondetur hominum prudentia adiudicandum esse pro loci, & temporis varietate. Nã vno tempore, & loco, non satis erit argenteus numus, alio forsitàn plus nimio erit. Nec enim licet sacerdotibus hac ratione lautè epulari, sed id, quod pauperum vitæ sustentandæ est congruum accipere.

Hæc est sententia D. Thom. 3. par. q. 19. ar. 5. & Caietan. in Opuscul. Tom. 2. tract. 3. q. 2. de celebratione Missæ. Syluest. verb. Missa, 1. q. 9. Armill. verbo Missa. Ang. eod. §. 52. & tex. Hieronymi in ca. Non mediocriter. de cons. dist. 5. a qua non omnino discedit Sotus lib. 9. de iust. & iur. q. 3. art. 1. Hanc amplectitur expresè Melchior Canon. de locis Theol. lib. 12. c. 13. ad finem, & Franciscus Samarinus in 3. par. Thesauri sacerdotalis. tit. de virtute, & vtilitate Mis. fol. 43. & alij quam plures.

Ne tamen sacerdos in culpam incidat fractionis fidei, consulendum est illi, ne totam Missam vni polliceatur. Nam contractus ex conuentione legem accipiunt, sed cum ei datur eleemosyna pro Missa dicenda: respondeat, nos rogabimus Deum in Missa pro te, & si ab ipso petuntur triginta Missæ, respondeat, quod in triginta missis orabit Deum pro illo, & tunc poterit pluribus absque scrupulo conscientiæ satisfacere, eo maximè quando qui missam petunt, ita parum donant, vt nequeat sacerdos inde viuere. Quod si competens illi datur eleemosyna à singulis, tunc in alijs misis, & suffragijs, intentionem ad hos speciatim dirigat, recompensando pluribus misis, quod per vnam erat

obtinendum. Nihil enim refert, quid ex æquipollentibus fiat, vt inquit Paludan. in 4. dist. 45. q. 2. conclus. 5. & Tabiena verbo restitutio. §. vlt. & Franciscus Samarinus in Thesauro sacerdotali, vbi supra. Concludo igitur cum Petro Soto in tractatu de instit. sacerdotum lect. 1. de sacrificio missæ, non esse admodum curandum, an pro vno, an pro pluribus sacrificium offeratur, sed attendendum, hoc est, vt pura deuotione sacerdos offerat, ex cuius intentione, & applicatione non pendet valor missæ, sed magis ex dispositione illorum, pro quibus offertur: ita vt tantum consequatur ex eo quilibet, quantum sua deuotio capit: nec vnus detrahit alteri, imo si infiniti accedant, omnibus sufficit; quod enim luci tribuimus in corporibus, cur nõ spirituali sacrificio tribuemus? Aduertat tamen sacerdos, quod si promisit dicere missam de domina nostra, aut de Spiritu sancto, seu alijs sanctis in tali Ecclesia, seu altari, vel tali die, non potent commutare ad libitum, quia tenetur seruare promissum, alias non satisfacit, nisi aliqua rationabili causa id egerit.

Quoad vero sacristam, dicendum est, quod si lex, vel consuetudo, aliquod illi stipẽdium pro huiusmodi cura, ex quaque missæ pitantia constituit, impensis eorum, qui eas dicere debent, tunc non peccat, nec tenetur ad restitutionem, si illam partem retinet sibi, & alteram dat presbytero pro missis dicendis, maxime quando, qui dat pecuniam, dat plus, quàm ad salaria ordinaria sufficit: tunc enim voluntate saltẽ tacita vult, vt quod superest, retineat sibi sacrista pro cura, & industria quam ei rei impendit. Arg. capite scienti, & consentienti non fit iniuria. de reg. iur. lib. 6. Ita habet Sotus lib. 9. de iust. & iur. q. 3. art. 1. & Nauarr. in man. confess. cap. 25. num. 91. tit. de statu cler. quoad ord.

Opinio autem contraria Maioris in 4. dist. 45. quæst. 3. intelligẽda est de illo, qui nec est Parochus, nec Sacrista, nec habet vllum officium, quo lege, vel consuetudine compertum sit, commendari missas dicendas, & tradi, ac concredi ei eleemosynas dandas illis, qui celebrant.

CASVS DECIMVS tertius.

Ioannes cum sciat lege prohibitũ esse, ne quis è ciuitate extrahat frumentum, vel merces talis generis, sub pœna triremiũ & amissionis earundẽ rerũ ipse clanculum tales merces alibi vendendas extrahit sine solutione gabellæ & cæterorum pedagiorum.

Quæritur, An peccet mortaliter, & quid in hoc casu sit huic pœnitenti à Confessore impenendum.

Quo

QVoad hunc casum spectat. Respōdetur huiusmodi Ioānem non peccasse mortaliter exportando clam dictas merces sine solutione tributi, seu gabellæ, nec ad restitutionem teneri, nisi fortè vi,& armis obstitit custodibus illa exposcentibus.

Pro cuius conclusionis euidētia, vt quæ in vsu frequens est, & multis dubia Aduertendum est in primis, Tributa iustè imposita, esse iure diuino Principibus debita: id quod aperte deducitur ex illo Pauli ad Roman.13. Ideo enim,& tributa præstatis: ministri enim sunt Dei, reddite ergo omnibus debita:cui tributum,tributum;cui vectigal, vectigal &c. Adiecit siquidem Paulus, Dei esse ministros, vt intelligamus ab eius nomine deriuari legem soluēdi tributa ad alendos Principes:& profectò qui veritatem hanc negasset, plusquā de temeritate redargueretur, cum huiusmodi tributa esse illis iure naturali, & diuino debita, ostendat apertissimè ipsorum ministeriū,& labores, quos pro vtilitate populi sibi commissi subeunt, hinc prim. Corinth.9. Quis pascit gregem, & de lacte eius non edit? Quo fit, vt cum principes vtilitati subiecti sibi populi non consulunt, vel grauiora populo tributa imponunt, quàm suo statui debite prouidēdo sunt conuenientia, in graue incurrant peccatum, de quibus. Tū Ezech.34. dicitur, lac comedebatis,& lanis operiebamini:& quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Tū Micheæ 3.Audite principes Iacob, & duces domus Israel, qui violenter tollitis pelles eorum desuper eos,& carnes eorum desuper ossibus eorum.

Annotandum est secundò, quibus ex rebus, & quanta in quantitate sint tributa persoluēda ex humana lege pendere, alias sequeretur debere illa esse æqualia, & eadem apud omnes nationes vbiq; gentium, quia lex diuina, præsertim moralis, ęque omnes obligat, & eandem vim apud quoscunque obtinet. Non esse autem eadem, nec æqualia in cunctis populis, & nationibus tributa, docet ipsa experientia:cum alia soluātur in Hispania,alia in Gallia,alia in Italia, ex qua tributorum diuersitate aperte constat,talem legem de reddēdis tributis,quoad qualitatem, & quantitatem, non esse diuinam sed humanam, vt late docent,tam iuris diuini,quam canonici, & ciuilis interpretes.

Perpendendum est tertio, multorum grauissimorum Doctorum esse sententiam, leges humanas pœnales,&maxime seculares,non obligare transgressores ad mortalem culpam, sed intentionē Principum,qui illas condiderunt extitisse per illam pœnam temporariā

ſic ſtatutam nolle arctare ſubditos ad æternam. Tum quia in dubio iudicare ſemper debemus Principem velle non nimium grauare populum, & ideo condidiſſe legẽ minus pœnalem, cap. in pœnis de reg.iur.lib.6. & l. Si præſes, & l. interpretatione. ff. de pœn. Tũ quia non eſſet iniuſta lex in qua Princeps eam condens exprimeret, nolle tranſgrediẽtes illam abſque contemptu, & ſcandalo ad culpã mortalem obligare, ſed ſolum velle, vt qui ſine iuſta cauſa eã tranſgreditur, pœnam talem, aut talem incurrat, vt docet vterque Tho.2. 2.q.186.art.9. & ideo iuſta erit etiã lex, quæ tacitè illud contineret quales illæ ſunt, quæ exprimunt pænam, & ſubticẽt culpam. Tum quia, qui de duobus propoſitis, ad quorum vtrumque obligare poterat, alterum ſolum exprimit & affirmat, alterum negare videtur. l. cum prætor. ff. de iud. & cap. Nonne, de præſump. Cum ergo legislator ad pœnam æternam, & temporariam poſſit obligare, hanc exprimendo, & irrogando, illam remittere, & excludere videtur. Tũ quia nulla lex habet vim obligandi ad culpam nisi ex voluntate legislatoris, quæ voluntas verbis adeo claris debet ſubdito conſtare, vt non poſſint, aut ignorantiam, aut dubium prætendere. Et hinc colligit D.Tho.1. 2. q.90.art.4. publicationem eſſe de ratione legis, vt ſic ſubdito mens legiſlatoris pateat. Iam autem lex ponendo pænam, & nihil exprimendo de culpa non eſt quod per talem nõ expreſſionem manifeſtet voluntatẽ legiſlatoris eſſe ad illam obligare. Nunquam enim per vnum è duobus datur intelligi clarè alterum, niſi vnum ab altero neceſſario dependeat, iam autem pœna, nõ neceſſario dependet à culpa, vt patet de irregularitate, quam incurrit bigamus propter ſecundas nuptias, & quam incurrit iudex propter mortis ſententiam, quam iuſte contra reum protulit, & eſt text. cap. ſine cul. de Reg. iur. lib. 6. & cap.2. cum gloſ. de cõſt. Tum quia gentiles legum latores de mortali culpa nihil decreuerunt, & pauciſſimi ſeculares principes Chriſtiani ſunt, qui ſi interrogarentur, dicant intentionem ſuã eſſe, quãdo leges ferunt, imponentes pænã temporariã, velle obligare ad culpam, ad quam diuina, vel naturalis lex non obligat. Tum quia omnes rationes, quibus probat Alfonſ. à Caſtro lib.1. de poteſtate legis pænalis cap. 9. legem pure pænalem, hoc eſt, quæ nihil facere præcipit, aut prohibet, ſed tantum imponit pænam illi, qui aut aliquid fecerit, aut facere omiſerit, ad nullam culpam obligare, qua talis eſt; ſed ſolum ad pænæ ſolutionem poſt datam à iudice condemnationis ſententiam, concludunt etiam de ea, quam

quam vocat legem mixtam, hoc est, quæ aliquid fieri præcipit, aut prohibet sub verbis expressis, & statuit pænam contra eiusdem legis transgressores, quocũque modo illa pæna statuatur, cum inter hanc mixtam, & illam pure pænalem non sit realis differentia, sed verbalis dumtaxat, cum nullus imponat pænam legi, nisi quia vult fieri, vel omitti id, quod lege statuitur, vt declarat Henric. de Gandauo quol. 3. quæst. 22. & Syluest. verbo inobedientia. §. fin. vbi etsi arbitretur vtranque legem ad culpam obligare, vt communis est Theologorum opinio, Castro tamen, & multi alij, cum mere pænalem non obligare in conscientia asserant, colligunt inde docti viri, nec mixtam secularem, quatenus à seculari principe est condita, & statuta, obligare ad aliud, quam ad pænam ibi aduersus trãsgressores impositam, quamuis vi alterius legis nempe diuinæ, aut naturalis negandum non sit, id quod, vt cadit sub lege mixta seculari nõn est peccatum mortale, esse posse mortale, vt præcipitur; aut prohibetur lege aliqua diuina, vt late ostẽdit Nauar. in manu capit. 23. §. 52. insequutus partim Deciũ in capitu. Nam in 2. lectura de Cõstit. & Imol. in Resp. cap. cum contingat de iure iurand. col. 17. Et Felin. in cap. 1. num. 18. de spons. Et Matth. Mathes. notab. 78. Et Cardinalem Caiet. in fine respõns. ad 2. dub. verbo Clericus §. verum, & verbo ieiunium. §. qua ad quartũ. 22. q. 147. art. 3. Tabienam verbo constitutio. §. 6. Et alios.

His suppositis probatur Ioannem non peccasse mortaliter exportando dictas merces sine solutione tributi, seu gabellæ, nec ad restitutionem teneri. Tum quia transgreditur legem pænalem sæcularem, quam nõ ad pænam obligare æternam, est grauissimorum doctorum opinio, vt in tertio notando ostendimus. in foro autem conscientiæ ad effectum non peccandi, sufficit eligere pro vera illius opinionem, quem meritò cẽsemus esse hominem doctrina, & conscientia præditum, nec illud vulgare axioma in dubio tutiorẽ partem esse eligendam. c. Ad audiẽtiam de homic. intelligitur, nisi de propriè dubio, quale non est, cum sufficienti ratione, vel authoritate pars altera creditur, vel cum ex multis opinionibus vna pro vera eligitur, vt est in casu proposito, imo vbi agitur de damno, & de restitutione, mitior pars est accipiẽda capit. in pænis de reg. iur. lib. 6. & in Regula, odia, eo. lib. 6. & cap. Pænæ de pæn. dist. 1. & l. si Præses. ff. de pæn.

Tum quia in his gabellis, consuetudo interpretatur animum legislatoris, ipsi autem Principes sciunt homines consueuisse illas

defraudare, nec sibi à Confessoribus fieri scrupulum de restitutione cum omnes ferè gabellę, quoad quantitatem, & qualitatem sint dubiæ dari iuste, & vt par omnino est, sint in excessu impositæ, in pari autem turpitudinis causa, potior est conditio possidentis. Sylu. verbo, gabella 3. §. 14. in illa quęst. qualiter, circa huiusmodi se debeant habere Confessores. Tum quia Ioannes exposuit se fortunæ perdendi omnes merces pro lucrãda illa portione gabellæ, quam erat soluendo, sicut è contra gabellarij exponunt se fortunæ lucrãdi omnes easdem merces pro perdenda illa parte gabellæ, ita vt tã fraudantes gabellas, quam easdem imponentes, seu ementes sciant conditiones earum, velintque se fortunę submittere, igitur sicut isti inueniẽtes eos, qui non soluunt, retinent in foro conscientiæ illas merces vt lege damnatas, ita illi non soluentes, retinent illam portionem debitam aliàs gabellæ, vt à lege seu consensu tacito principis permissam, & ideo est præsumptio, quod velint sibi inuicem donare: prout not. Panor. in simili. cap. Clerici, 2. de vi, & hon. cler. Possunt etiã aliqui se supponere fortunæ cõmuni consensu, vt sibi inuicem donent, id quod accidit secundum fortunam. iusti. de re. diu. §. per traditionem. Tum quia si omnes tenerentur ad soluendas gabellas in conscientia, nequaquam principes tã magnas imponerent, cum medietas sufficiat ad id, cuius, ratione fuerunt impositæ: id quod manifeste conuincit, vel principes peccare, plus æquo exigendo, vel cognouisse non omnes debere soluere, nec voluisse ad id sub pœna peccati, & restitutionis astringere. Quod eo magis mihi persuadeo, quia in multis gabellis non remanẽt causę propter quas sunt impositæ, vt cõstat in multis locis vbi impositæ fuerũt, ob aliquam tunc vrgentem Reipub. necessitatem, qua tamen recedente, non sunt remotę gabellæ. Tum quia dato, quod causa, & ratio ob quã ab initio fuerunt impositæ non cessauerit, sunt tot aliæ conditiones, quæ requiruntur ad hoc; vt gabellæ dicantur iustæ, vt semper debeamus præsumere, esse illas iniustas, nisi probetur contrarium, vt dicitur capit. Quanquam de censibus lib. 6. vnde Caietanus, verbo, vectigalia; notat, oportere Confessorem esse prudentẽ in hoc vt non facile cogat pęnitentes ad restituẽdum exactoribus vectigalia. Et in fine illius capitis sic cõcludit; Non est igitur ingerẽdus scrupulus non soluentibus huiusmodi vectigalia, tam male excusata ex colore collectarũ. Et Armilla, verbo, gabella, nu. 18. id ipsum ferme his verbis asserit. Quando gabellæ sunt, dubiæ, an sint iustæ, sicut cõmuniter hodie sunt; Confessores

non

non debent cogere pęnitentes ad restitutionem, quia exponerent se periculo surripiendi à pęnitente, quod suum est.

Tum demum, quia non solum petuntur gabellæ de his, quæ causa negotiationis, vel mercimonij deferũtur, sed etiam de his, quæ quis portare facit pro necessitate ad vsũ suæ vitæ & familię, de quibus non posse exigi gabellã nec valere consuetudinem in contrarium affirmat Host. & Ber. in cap. super quibusdam, de cens. & Sotus lib. 3. de iust. & iur. q. 6. art. 7. & Barth. à Medina in 1.2. D. Thom. q. 96. artic. 4. imo vult lex vniuersi. C. de vect. decapitari debere, qui de rebus ad proprium vsum, vel gratia iuris colendi, vel ad se defendendum, emptis vel delatis, exigit pédagium, & propterea in his fraudantes non peccant.

Quo fit vt Pan. in cap. innouamus de cens. vbi quærit, nunquid clericus possit libere fraudare pędagium, multis ostendat, quòd ne dum clericus, sed etiam omnes extranei licitè defraudant, seu non soluunt, ex quo non legitimè impositum, quia non cadit propriè hoc casu fraus, sed pótius euitatur grauamen.

Nec obstat id quod aliqui dicunt, eum qui periculo magnæ iacturæ bonorũ, aut famæ, aut amissionis vitæ se offert, peccare mortaliter. Nam aliud est dicere, aliquem peccare eo, quod temere se vitæ periculo obijcit, quod est cõtra quintum præceptum decalogi. (de fama enim, & alijs bonis non est culpa mortalis, si quis eorũ iacturæ, & periculo se exponat, vt Sot. de iust. & iur. lib. 5. q. 10. art. 2. & Nauar. in man. confess. capit. 23. num. 53. probant) & aliud est dicere eum peccare eo, quod facit cõtra legem dictam pęnam statuentem. Nam tanta cautione potest quis hanc legem violare, vt in probabile pęnæ ab ea constitutæ periculum non incurrat.

Non item officit, quod damnificantur gabellas ementes, nam id imputandum est eisdem, qui ita, & sub ista conditione emunt, vt sicut inuigilando lucrabuntur sibi omnes merces, quas exportari furtim sine solutione tributi repererint: ita si non inuigilant, sibi ipsis damnũ ascribitur, exponunt enim se vtrique fortunę. Ementes si quidem gabellas sciunt, quod multi non soluunt, & tamen volunt sic emere, sub spe, quod si inuenerint hosce, nõ modo gabellã ad vngnẽ soluent, sed etiã pęnã legis subient, cui itidem periculo se offerunt ex altera parte fraudantes, seu nõ soluẽtes gabellas: & ita videtur, quod velint sibi inuicem donare ex legis pręsumptione, vt supra diximus.

Quod si quis vrgeat, huiusmodi gabellas esse tributa iure naturali, & diuino debita regibus; & ideo non

non soluentes, esse rei alienæ detentores: In maximumque vergere Reipub. damnũ, si sæpe sæpius defraudentur. Respondemus, tributa sufficientia ad alẽdum in suo statu principem esse illi quidẽ debita, sed quod ex his vel illis rebus, & tanta, vel in tanta, quantitate sigillatim, & minutim soluantur, est iuris humani positiui, idque pendet ex eorundem principum lege, & statuto, quo declarant, quantũ, & ex quibus mercibus sint sibi gabellæ soluendæ, & non soluentibus imponunt temporalem pœnam. Tum, vt hac declarent suam intentionem non esse agere de pęna æterna. Tum, vt lucro pęnæ suppleant damnum gabellæ, relaxantes tacitè hanc, vt acquirant illud. Vnde qui fuga, vel blandis verbis, vel alio modo licito absque vi, & armis defraudant gabellas, non intendunt legi naturali contrauenire de debitis principium alimẽtis, vt qui sciant ipsos habere vigiles ministros qui ita curant de gabellis soluẽdis, vt quantumcunq; ab vno, vel altero defraudentnr, nõ propterea iusta alimenta desinit principibus, quæ ne deesse possint plus iusto exigunt, & imponũt tributa. Quo fit, vt legi solum positiuæ seculari pœnam infligenti per non solutionem gabellæ cõtraueniant, offerãtque sese defraudantes illam, vel periculo subeundæ pænę ad maximum lucrũ principis, vel lucrandi illam partem gabellæ in paruum principis damnum: & ideo consensus tacitus, & per pœnam impositam expressus efficit, vt non teneantur ad vllam restitutionem.

Diximus nisi vi, & armis obsistant, ne custodes gabellas exposcentes, illas auferant, quia tunc, & mortaliter peccarent & restitutioni essent obnoxij. Nam qui resistit iuste aggredienti, peccat, & tenetur de damno, vt ait Bart. receptus in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & late docet Caietan. 2.2.q.69.art.4.ad 2. Quod ipsum sentiendum est de illo, cui custos siue conductor gabellarum, defert iuramentum, aut remittit eius conscientiæ vt veritatem pretij, aut quantitatis merciũ quas defert, dicat. Is enim si iuramentum acceptat, & non plenè veritatem manifestat, periurium committit, cum obligatione restituendi, quicquid tunc de iustitia gabellæ fraudauit. vt tradit & probat Medina Cod. de Restitutione de reb. rest. q. 13. Si autem nõ iurat, sicut nec iurare, nec in onus suæ conscientiæ recipere tenetur, sed dicit se paratum soluere quæcunque se debere custos, aut publicanus monstræbit; tunc si quidpiã defraudat, nõ est restitutioni astrictus, cum nemini iniuriã intulerit. Hæc nostra opinio, est Angeli, verbo, Pedagia §. 6. Tabienæ eo. verbo. §. concl. 3. vbi sic habet: illi qui

non

non soluunt gabellas, seu vt dicitur eas defraudantes, siue gabellæ sint iustę, siue iniustæ, nisi inueniãtur portantes, vel exigantur ab eis, non tenentur ad restitutionem, nec peccarit mortaliter, &c. Nau. in suo manu.confess. cap.17.tit. de peccatis circa iura, & tributa regia, & publica §.vlt. Qui debitor gabellæ, &c. & cap.23. Corrol.6.num.55. & clarius Corrol.9. nu. 60. Card. Caiet.in sua Summa, verbo vectigalia, Matth. Mathes.in suis notab. not.78.& alij ex iuris peritis.

CASVS DECIMVS quartus.

VIR quidam nobilis insciјs suis habuit per aliquot annos concubinam ex qua genuit filios, qui cũ teneræ admodum sint ætatis persistit adhuc in eadem inuisenda muliere: Tum vt illa maiori studio filios nutriat. Tum ne eadem cum alijs se immiscẽdo, sit dedecori filijs & patri detque sibi occasionem illam forte, & alios interficiendi. Quamuis autẽ multi iam sint menses à quibus cum dicta muliere rem non habuit, imo constantissimo sit animo non peccandi cum eadem, vicini tamen omnes cum videant dictum hominem noctu ingredientem, scandalizantur, putantque ipsum persistere in concubinatu.

Quæritur, An possit iste non obstante scandalo subuenire in omnibus huic mulieri, & eam ac filios ob dictas causas inuisere & quid confessor debeat illi imponere.

AD hunc casum facilis est responsio. Posse imo teneri istũ nobilem, ad subueniendum secreto, & nõ per se, sed per alium, tam filijs, quam mulieri. Quod si velit non obstante scandalo domũ dictæ mulieris ingredi, nequaquam est absoluendus.

Primum, nempe quod teneatur ad subueniendum filijs etiam illegitimis, & spurijs, constat. Tum ex lege naturæ, quę dictat, vt quos generatione produxisti, alimento necessario enutrias. Nulli enim à natura datur esse, quin detur etiã quibus illud esse conseruetur. Et quia nutrimento conseruatur geneti vita, ideo illi parenti, qui filiũ genuit, incumbit onus conseruandi ipsum per alimẽta. Adde quod cum generatio fuerit à natura introducta, vt indiuiduũ quod ex se corruptioni est obnoxiũ, in altero à se genito in longa successione consisteret, ab hoc naturæ fine generans declinaret; si illum quem loco sui in lucem produxit debita alimentorum subuentione priuaret. arg. cap. ius naturale, dist.1.

Tum etiam, constat ex lege diuina. Eccles.30. lacta filium & parentem te faciet, & Matth.7. Quis est ex vobis homo, quem si petierit

rit filius suus panem: nunquid lapidem porriget ei? aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei?

Tum demum ex lege Canonica cap. cum haberet; de eo, qui duxit in matr. quo loci de duobus, qui filios ex adulterio susceperũt, ita decernitur. Solicitudini tuæ intererit, vt vterque liberis suis, secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret, vbi Panor. notat, quod huic iuri Canonico statur hodie, etiam de iure ciuili; quia Ecclesia hoc induxit ex quadam æquitate naturali, ne filij alimentis priuati pereant. Quod ipsum sentit Bar. in Authẽt. ex complex. Cod. de ince. nup. vbi per rationem istius textus asserit, posse parentes legare filijs spurijs ratione alimentorũ, posseque donare, & relinquere dotes filiabus, cum dos succedat loco alimentorum; imo ad id teneri in conscientia; ex eo patet, quia cum causa dotis sit causa fauorabilior, quàm causa alimentorum, sequitur quod si tenetur in consciẽtia filiam alere, teneatur etiam dotare. arg. l. vxorẽ §. pater naturalis. de leg.

Quod etiam habeat subuenire matri alenti filios, hinc colligitur. Tum quia charitas exigit, vt quam ad peccandum promissis induxisti ad virtutem beneficijs allicias. Tum quia iustitiæ lex postulat, vt eam, quæ filios tuos ablactat, enutrias. Tum quia ad matrem, quando diues est, etsi attineat alere filios vsque ad triennium: quando tamen ipsa pauper est, totum onus alimentorum incumbit patri; imo quicquid sit de filijs legitimis, crediderim de spurijs, non modo tẽpore ablactationis debere ali in conscientia ab vtroque parente iuxta eorum facultatem; sed etiam cũ grandiores sunt natu. Ita quod licet in legitimis habenda sit ætatis ratio, vt primo triennio alantur à matre, & reliquo ætatis tempore à patre: nihilominus tamen in spurijs non est habenda ratio ætatis, sed vterque parens debet iuxta posse suum illos semper alere, & ratio diuersitatis est. Tum quia spurij non sunt in potestate patris nec matris, instit. de nup. & in l. vulgo quæsiti ff. de stat. ho. Tum quia hæc alimenta decernuntur spurijs ex lege, & instinctu naturæ, secundum quem non magis obligatur filius matri, quàm patri: & ideo debent tam pater, quàm mater contribuere in necessarijs filiorum secundum eorum facultates, vt colligitur ex iurisperitis in capite, Ad eius distinct. 1. Innoc. capite 2. de regul.

Vltimum, quod scilicet absoluendus non sit, quousque desistat ab scandalo, probatur. Tum quia nihil æstimat peccatum scandali, in quod conijcit illos, qui vident ipsum ingredi domũ Concubinę,

de

de quo ingressu non possunt non male iudicare. Tum, quia licet illa subuentio sit opus charitatis respectu fœminæ, & iustitiæ, respectu filiorum: cum tamen occultè, & per alios fieri rectè à viro illo possit absque hoc quod ipse ingressu suo det occasionem ruinæ, & temerarij iudicij videntibus, nõ potest à peccato scandali excusari, vt colligitur ex d.Thom.2.2.q.43. Tum demum quia, etsi ille non habeat animum accedẽdi denuo ad dictam concubinam, præbet tamen eidem concubinæ ansam sua frequenti visitatione, vt verbis, voluntate, aut delectatione peccet, raro enim inter quos extitit diuturna illicitæ concupiscentiæ familiaritas, dissolui, & extirpari adeo potest, vt non remaneant quædam effrenatæ libidinis scintilæ, quæ conspectu mutuo facile reuiuiscant.

Confessoris ergo munus erit persuadere concubinario, vt domum illam vicinis omnibus suspectam non ingrediatur, & ita filiorum, ac mulieris necessitatibus prouideat, vt omnem occasionem scandali è medio tollat, & probabile periculum labendi in concupiscentiæ cõsensum, vel ipsum, vel concubinam, subterfugiat. Quod si nec ruinæ proximorum, nec fragilis, & infamis fœminæ ratione habita, ad illam ire contenderit, quocunque animo se iturum polliceatur, non est absolutio ei præstanda, cum sit impœnitens. Nam vt testatur D. Hierony. super Micheam. dantes occasionem scandalo, rei sunt eorum, qui pereunt scandalo. Et beatus Ambrosius super cap. 9. epist. 1. ad Corinth. vbi agitur de peccato scandali, his verbis effatur, in tua scientia. i. in tua peritia illum occidis, quando in te fieri videt, quod ille aliter intelligit, & tu eris occasio mortis fratris, quem Christus, vt redimeret crucifigi se permisit. Quantum enim malum est per illicita delinquere, tantum malum est per ea, quæ cõcessa sunt offendere, sic enim lex permisit, quæ concessit, vt modus tamen sit quem custodiant, puta vt fiat sine offensione, & scandalo proximi.

CASVS DECIMVS quintus.

ANtonio in confeßione præteriti anni Romæ facta, imposita fuit pœnitentia ieiunandi septem ferijs, sextis. quam etsi animo adimplendi tunc susceperit, eam tamen postea non est exequutus, quoniam non est assuetus & durißimum sibi videtur ieiunare, Confitetur præsenti anno Bononiæ & cætera omnia si imponantur se facturum pollicetur, dummodo ad ieiunandum non astringatur, nec fert illi animus præteritam pœnitentiam peragere.

Quæritur,

Quæritur An possit Confessor talem commutare pœnitentiam, & quæ erit huic iniungenda.

PRæsupponendum est in hoc casu, quod licet inter D. Thomam, & Scotum sit cōtrouersum, An confessor sit iudex ordinarius ad imponendam pœnam in hac vita soluendam, ita vt pœnitentē obligare, sub reatu mortali valeat ad illam acceptandam, vel potius sit iudex arbitrer, ita vt non possit plus de pœnitentia taxare, vel ad illam subeundam arctare alia ratione pœnitentem, quam quia hic sponte se submisit illius arbitrio, voluitque illam acceptare; vterque tamē in eo cōuenit, quod vbi à Confessore iniunctam satisfactionem libenter suscepit eamque adimplere promisit, delictum sit mortale si negligat, cum nō reddat debitum ad quod se voluntarie obligauit: nisi forte ea fuerit omnino indiscreta, & viribus impar, debet siquidem Confessor in taxandis pœnitentijs non tantum grauitatem peccatorum perpendere, quantum personę qualitatē, & rerum aut temporum circunstātias; in Purgatorio etenim vbi in infligēdis pęnis nulla habetur medicinæ ratio, sed solius vindictæ, & satisfaciēdi ad vnguē, secundū delictorū qualitatē, & quātitatē erit & pęnarū modus. At in pœnitētijs sacramentalibus, quia non solum illæ apponūtur, vt vindicta sumatur de peccatis præteritis, sed etiā, vt medicina adhibeatur futuris, non est solius morbi perpendenda natura, sed etiam ægri mensuranda cōplexio, & debilitas Quo fit, vt iuueni pro eadem fornicatione maior sit iniungenda pęnitentia, quàm seni; tametsi ille minus peccet, quia cum vehemētius instigetur ad concupiscentiam, vehemētiori indiget fræno, quo cohibeatur, & homini auaro, & tenaci, si non potest eleemosynam facere propter sui paupertatem, & familiæ magnitudinem, carnis itē illecebris dedito, si ieiunia sunt aspera, & nociua propter corporis debilitatem, vel teneritudinem: iniungendę erunt aliæ pęnitentię, quas libentiùs, & facilius exequātur: vt docet Gabriel. in 4. distinct. 16. quæst. 2. art. 3. versu. Hæc attendant confessores.

Hoc supposito. Respondetur, posse Confessorem huiusmodi pęnitentiam commutare, si iusta adsit causa, qualis est cum pęnitens bona fide putat se eam implere non posse, aut non sine difficultate, vel periculo salutis animæ, aut corporis. Nec modo Cōfessarius, qui eam imposuit, sed quicunque alius Confessor; si primus facile adiri nequit, quamuis sit eo inferior, potest dictam pęnitentiam permutare. Vt Episcopus impositam à Papa: & Curatus impositam

ab

ab Episcopo: loquendo de pœnitentia in confessione imposita: nõ de publica, & de imposita pro illis peccatis, à quibus, qui eam mutat, absoluere potuisset: & de permutatione, quæ fiat in confessione sacramentali, non extra confessionem: quia tunc iam iudicium cõfessarij plenè est finitum? & potestas Confessoris cum sit iudiciaria, non se extendit ad alterandam pœnitentiam iniunctam à se, finito iudicio, nec ab alio iudice, nisi in iudicio, quo pœnitens per confessionem se illi submittit.

Probatur hæc nostra opinio. Tum, quia id testatur glos. in cap. Tempora pœnitudinis. 26. quæst. 7. & Decius in cap. At si. §. 1. de iud. & Syluest. verb. Confess. §. 27. & Rosel. verb. Confessio Sacramen. §. 11. & multi alij Doctores. Tum, quia pœnitens eo, quod Cõfessori se absoluendum subdit, eidem causam omnem suorũ peccatorum iudicandam committit: & ideo statim ac confitetur se non adimpleuisse pœnitentiam, facit huius rei iudicem Confessorem, quo fit, vt Confessor habeat in tali causa plenariam potestatem, & per consequens possit ligare, & soluere, aliamque pœnitẽtiam iudicio suo salubrem imponere. Tũ, quia, & si par in parem non habeat potestatem, in causa iam iudicata: & ita secundus Confessor nequeat inualidare absolutionem prioris Confessoris: potest tamen causam de nouo exortam iudicare. Sed non adimplere pœnitentiam, seu non posse ista de causa illam implere, est actio, seu causa de nouo exorta: igitur secundus Cõfessor habet ibi plenam potestatẽ. Tum, quia si vera est opinio Caiet. in 2. quæstione de satisfactione, quam tertiæ parti adiecit, quam probabilem esse affirmat Sotus in 4. sent. dist. 20. q. 2. art. 1. quod scilicet pœnitens non teneatur acceptare pœnitentiam: imo quod quãuis acceptet, non tenetur sub pœna peccati mortalis adimplere, cũ illa acceptatio non sit aliud, quam quædam simplex promissio, qua dicit se facturum, quæ ipsa non est votum Deo, imo nec propriè promissio, sed simplex assertio, faciã. Et ideo citra mortale potest tale propositum mutare, remittendo se ad purgatorium, sequitur multò minus peccare si dictam pœnitentiam acceptatam voluntate, in consilio postea alterius Confessoris, in aliam æqualem in vita persoluendam commutet. Adde (inquit Gabr. in 4. distin. 16. quæst. 2. dub. 5. quod cum satisfactio in præsenti concedatur in fauorẽ pænitentis, & cuilibet liceat cedere iuri suo, & maxime si adest causa rationabilis, poterit pænitentiã, quæ sibi fauorabiliter est iniuncta in hac vita loco illius, quam in Purgatorio erat ad rigorem persolutu-

rus, subijcere commutandam arbitrio alterius confessarij.

Tandem prioris Confessoris intentio semper est piè interpretáda, ar. cap.Latorem.3.3.q.2.glos. 26.q.7. cap. Tempora. ergo succedente causa, ob quam videatur secundo Confessori debere iniunctam à priori pænitentiam mitigare seu permutare, credendũ est, quod si eadem causa tunc quando fuit imposita constaret, profectò mitigaretur, ita Tabien. Confess. 2.num.21.Sylu.Confess.1.§. 27.Victoria, de satisfactione, num.194. Nauar.in man.c.26.num.22.

Et quamuis examinãda sit causa, ob quam permutatur, & inquirendum an ob casum reseruatum fuerit imposita, non tamen requiritur, vt denuò peccata præterita confiteatur (quicquid Sotus in 4. distin.20.q.2.art.3.& alij dicant) & ratio est.

Tum quia peccata semel bene cõfessa à quibus rectè fuit quis absolutus, nullus tenetur denuò cõfiteri, cum Deus idipsum bis non iudicet. Tum quia doctores asserunt, tunc teneri pænitentem ad peccata rectè confessa reconfitenda, cũ pænitẽtiæ nõ recordatur: sed iste habet in memoria pænitentiã, ergo sat est, quod illam exprimat cum peccatis, quæ post confessionem perpetrauit. Tum quia si iste teneretur reconfiteri, eò solũ esset vt confessori constare posset quãtitas & qualitas pænitentiæ imponendæ; sed hanc librare, & perpẽdere potest iuxta mensurã, & proportionem illius, quę præteriti cõfessoris iudicio fuit imposita, quã pænitens habet in memoria, postulatque vt commutetur. Nec incumbit secundo confessori aliud quàm iudicare causam commutationis, vt qui præsumere non debeat fuisse pænitẽtiam cùm notabili errore tunc impositã, sed succedẽte postea aliqua ratione, redditam esse vel impossibilem, vel difficilem & ideo dignam permutatione; igitur non est quòd pænitens grauetur, de reiteranda confessione omni defectu carẽte, sed sat erit illi propalere pænitentiam acceptatam, nec dum satisfactam, & causas, ob quas cogitur illã non exequi, & in aliam permutare. Tãdem, si qui pænitentiam non adimpleuit, & eiusdem est oblitus, putat Sotus, vbi supra in Resp. ad tertium, non teneri ad reiterandã confessionem, eo quia D.Thom. in 4.dist.16.q.3.art.3.asserat in vniuersum, nullum teneri ad confitẽda peccata, quæ non habet, atque adeò neque illa, quę ritè semel cõfessus est, & à quibus est absolutus; Qua nã, quęro ratione; erit astringendus, vt reconfiteatur ille, qui pænitentię acceptatę recordatur, illamque non impleuit, vel ex negligentia, vel ex difficultate. Alias melius esset non recordari pænitentię,

tentię, quam recordari. Et enim si qui pænitentię obliuiscitur, etsi peccatorum, quæ est confessus nõ obliuiscatur, non oportet, vt de nouo recõfiteatur, sed sat est nouã pænitentiam eidem iniũgere, cur, si recordatur præteritę pænitentię, non sat erit, quando illam nec est executus; nec adimplere iusta ratione potest, in nouam aliã pænitentiam Confessoris authoritate conuertere? Sylu. verbo. Confessio.1.§.3. (Gabriel. in 4.sen.dist. 17.q.1.art.3.§. Ponuntur etiam à quibusdam &c.) S. Anton.3. part. tit.14.cap.10.§ 19.& tit.17.cap. 20. § 1.versu. item secundum Ioann.si pænitentem absoluis &c. Petrus de Palude in 4.distinct.17. Armila, & alij.

Aduertendum est tamen in casu proposito, quod si is pænitens nunquam ieiunauit, diebus etiam quibus ex præcepto tenebatur, & ideo quia non est assuetus vnquã ieiunare, sed vino languidus, & nimio cibo refectus, durisimum sibi videtur abstinentia corpus macerare, postulat statutam, & acceptatam pænitentiam de ieiunando sibi commutari, nequaquam commutanda erit; quia tunc non interuenit iusta permutandi ratio. Sed si ob infirmitatem, vel nimiã, & iustam defatigationem, aliasque rationes à ieiunando deobligantes, non est assuetus huic macerationi, & abstinentię, & durante eadem excusatione, durum sibi videtur ieiunare: vel quia vltra consueta Ecclesię ieiunia, quę obseruat, graue illi est ęstiuis maximè temporibus ieiunare, vult vt hoc opus, in aliud satisfactoriũ ęquale sibi conuertatur: tunc poterit secundus confessor permutare dictam pænitentiam, vt diximus ex Nauar. vbi supra num. 22. § aut nõ sine difficultate. Monald. in Sum. de pænit.§. An posit imponi à nõ proprio sacerdote.

Quamuis autem pænitentię iniungendę à confessoribus sint hodie arbitrariæ, vt habetur 26. quęst. 7. capit. Tempora, & de pæn. dist. 1. capit. Mensuram. Cautus tamen & prudentisimus, in commutandis iniunctis, & à pænitente acceptatis debet esse Confessor: ita vt non nisi vrgente causa id faciat: in illudque opus præteritam satisfactionem conuertat, quod huic erit proximum, & ad plectenda scelera, ac medenda accommodatius, quodque sciat posse, & debere pęnitentem facilè exequi, spectata qualitate personæ, & circunstantiarum; prædicendo illi vel hic, vel in purgatorio, debitas esse soluendas pro peccatis pænas: satiusque esse in vita parum perpeti, quã post mortem ad vnguem puniri. Scot. in 4. sententia distinctione 16.

CASVS DECIMVS sextus.

ANtonius, qui est Diœcesis Bonon. cũ habitet in confinio prope Diœcesim Mutinensem adueniẽte quadragesimali tempore confessus fuit Parocho Mutinensi, non approbato ab Episcopo Bonon idque nulla alia de causa, quam quod longius distabat à propria Parochia, & etiam quia in consuetudine est positum, eos qui sunt in confinio Parochiarum, promiscue vtrique Parocho confiteri, scientibus nec contradicentibus eisdem, imò & ipsimet Parochi, siue curati, qui sunt in confinio diuersarum illarum diœcesium in more & vsu habent alterutrum confiteri licet iis non desint alij confessores approbati à proprio ordinario.

Quæritur an dictæ confessiones validæ extiterint sitque deinceps huic cõsuetudini standum quidvè debeāt Parochi in hoc casu facere.

TRia in hoc casu petuntur. Primum est; An dictæ confessiones fuerint huc vsque validæ; Secundum, An sit deinceps huic consuetudini standum; Tertium; quid debeant Parochi, in hoc casu facere.

Quod ad primum attinet; in eam descendo sententiam, de habitantibus in Parochiarum confinio, vt si id fiat sciente Episcopo, ita vt talem consuetudinem seruatam ante Concil. Trident. & post ipsum continuatam, nunquã expresse Episcopus abrogauerit, validas esse dictas confessiones. Secus autem, si fiat ignorante, vel cõtradicente Episcopo.

Ratio est, quia ad actualem, iurisdictionem in presbytero non requiritur nisi ordinaria, vel delegata potestas, ab Episcopo concessa. Sed hæc conceditur per Episcopi approbationem tacitam, vel expressam; sciens autem & consentiens, videtur approbare: vt notant Doctores in cap. Non ne bene, de præsumpt. igitur si Episcopis constat de huiusmodi facto, nec contradicunt, videntur approbare, & ex consequenti, concedere iurisdictionem actualem.

Confirmatur, quia ad audiendas confessiones non requiritur aliud, quam quòd iudicetur presbyter ab Episcopo idoneus ad tale munus subeundum: siue hoc fiat per examen, siue quocumque alio modo. Nec enim Trident. Concil. sessione 23. cap. 15. de reformatione, cogit vt fiat approbatio per examen; sed id relinquit Episcoporum arbitrio, ergo quocumque modo aliquis iudicetur idoneus, & approbetur ab Episcopo ad Confessoris officium, poterit illud exercere, sed Episcopus sciendo Parochum confinij, audire cõfessiones, & non contradicendo iudicat hac taciturnitate dictum Paro-

Parochum idoneum, quia taciturnitas in actibus præsentibus æquiparatur consensui; igitur habet approbationem, & actualem iurisdictionem.

Adde, quod licet nequeat introduci ex consuetudine quacumque antiqua, vt quis possit sibi eligere confessorem sine licentia prælati sui, capit. si Episcopus, de pœn. & remiss. lib. 6. id tamen à doctoribus intelligitur de nuda consuetudine, secus autem, quando interuenit expressa, vel implicita saltem Prælati licentia; vt putà, quia Prælati vident, & prohibere possunt, & non prohibent, vt notat Tab. verbo Absolutio, 1 § 35. & Sotus in 4. senten. distinct. 18. q. 4. artic. 2. & 3. vbi asserit, quòd quãdo præfecti superiores; vident subditos promiscuè sibi eligere Cõfessores, & silent: conuiuere censentur, eãdemque permittere facultatem. Vide Sylu. confessor. 1. q. 15. & verbo, Consuetudo, q. 19. quo loci inquit, consuetudinem, etiamsi non sit præscripta, dummodo tamen sit à principe scita, & tolerata sponte; derogare legi.

Præterea, cum omnis, & solus ordinarius, qui propriam habet animarum curam, si non sit de iure prohibitus, vt excõmunicatus, possit cuicumque sacerdoti non iure impedito facultatem suã concedere absoluendi suos subditos; vt Papa, Episcopus, & Plebani, & Religiosorum Prælati, vt testãtur omnes doctores in 4. distinct. 17. & latè probat Sotus vbi supra. Nec Concil. Trident. priuet dictos ordinarios hoc vsu, iurisdictionis, sed solum statuat, vt confessiones non audiantur nisi, aut ab ijs qui habẽt Parochiale beneficium, aut ab Episcopis approbatis, aut aliàs idoneis iudicatis, efficitur, vt cum expressa Parochorum licentia, subditi habitantes in confinio, nunc Parocho Bononiensi, nunc Mutinensi, qui sunt iure ipso approbati, talem confessionem esse validam ex Parochorum commissione, & Episcoporum tolerantia. argumen. 83. distinct. capit. Error: & extra de verborum significat. cap. Intelligentia.

Tandem etsi ratihabitio ad futurum relata, vt si sacerdos credẽs Episcopum, vel Plebanum, gratã absolutionem habiturum, quãdo id sciuerit, nihil omnino operetur, nec iurisdictionem præbeat, ea tamen ratihabitio, quæ est de præsenti, vel de præterito, vt cum proprius sacerdos videt subditum confiteri alieno, & tacens dissimulat, validum reddit sacramentum, & iurisdictionem confert; quia nõ solum censetur ratihabitio, sed consensus interpretatiuus. Et docet Syluester, verbo, Confessor, 1. quæst. 6. Et Sotus in 4. distin. 18. q. 4. artic. 3. sed in casu nostro, non solùm est interpretatiuus consen-

ſus, ſed expreſſus proprij ſacerdotis,& tacitus Epiſcopi, qui id ſciens nunquam prohibuit, igitur confeſſio eſt valida.

Quod attinet ad ipſos Parochos videtur id ipſum dicendum. Tum ob conſenſum interpretatiuum Epiſcopi, cuius virtute Parochi ſibi promiſcuè confitentur. Tũ etiam, quia cum ante Concil. Trident. immemorabilis eſſet cõſuetudo duplex; Prima vt ſacerdotes omnes promiſcuè ad inuicem cõfiterentur; ſecunda vt cuiuſcumq; eſſent diœceſis, vel in quacumque reperiantur celebraturi, poſſent cuicumque alteri ſacerdoti eiuſdem, vel alterius diœceſis confiteri,& Concil. Trident. non abroget niſi conſuetudinem quoad primã partẽ, nẽpe vt confeſſiones ſacerdotum nequeant audire quicumque ſacerdotes, ſed aut habentes Parochiale beneficiũ, aut approbati ab Epiſcopo, videtur quod in ſuo robore ſecunda cõſuetudo permanſerit, nempe vt Parochi, & approbati quicunque & vbilibet poſſint promiſcuè confiteri, ſicut ante Concilium poterant. Nam à iure antiquo non eſt recedendum niſi quatenus inuenitur in nouo expreſſum. l. præcipimus. C. de appel.& cap. 2. de transl. præl. etiam per arg. à contrario ſenſu capit. à nobis. 2. de ſent. excom.

Tum etiam quia ratio, quę mouit mutare illud in omnibus presbyteris ſecularibus eſt, quia regulariter non ſunt omnes ſuficiẽtes, & idonei ad confeſſiones audiendas; quod non habet locum in his, quibus eſt concredita animarũ cura, vel alibi iam approbatis, & ita ceſſant verba,& ratio legis, qua ſola ceſſante, ipſa quoque ceſſat, leg. Adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. & cap. cum ceſſante de appell. etiã ſi verba non ceſſarent, quæ tamen in hoc caſu ceſſant, in hanc ſententiam inclinat Nauarr. in com. de pœn. diſtin. 6. cap. Docuit, nu. 43.

Ad id autem, quod quęritur ſecundo loco: An ſit deinceps huic conſuetudini ſtandum: Reſpondetur, quòd cum conſuetudo in tantum ſit rationabilis, in quantũ participat de fine iuris, qui in Canonico eſt fælicitas animę, in ciuili bonum publicum, vt notat gloſ. de iure iurand. cap. Cum contingat,& hęc, de qua eſt caſus, videatur, irrepſiſſe, ex vtilitate animarũ quibus vt Parochi ſupradicti conſulerent, permittunt ſubditos, cõfinij Bonon. confiteri Parocho cõfinij Mutinenſis,& è contra, idque permittunt Epiſcopi, vt commodius, & frequentius dicti ſubditi conſcientias à peccatis exonerent; indicarem ſtandum dictæ conſuetudini, & eò maxime, quia ſi tolleretur, eſſet ruſticis occaſio, vel exiſtimandi præteritas ſuas cõfeſſiones fuiſſe nullas, à Parochiſque eſſe deceptos, & ita quodammodo

dammodo desperarent de sua salute. Vel non confitendi sese singulis annis ob distantiam propriæ Parochiæ,ob quam sibi non datur ita facilis ad proprium Parochum accessus, vt ad alium propinquiorem: & ob aliorum confitentium in Quadragesima multitudinem, ad quos audiendos Parochus proprius vix sufficit.

Confirmatur, quia cum nullũ in euangelica lege adeò graue sit præceptum, quàm hoc confessionis,per quod occultissima præcogitata, & volita scelera manifestãda sunt Parocho, qui vice dei ab illis absoluit, tantò pœnitentium conscientijs magisconsulitur,quãtò illud leuius salua Parochi iurisdictione redditur,peccaretque iuxta D.Tho. in 4. distin. 18. q. 4. artic.2.Ille sacerdos,qui non esset facilis ad præbendam facultatẽ confitendi alijs, cum multi sint adeo infirmi qui potius sine confessione morerentur, quàm proprio parocho sua peccata reuelarent: vnde in cap. Omnis vtriusque sexus, de pœn.& remiss. satis esse dicitur: si de licentia Parochi,quis approbato alteri confiteatur.

Ad id demum,quod inquiritur de Parochis, quid in hoc casu debeant facere: Respondetur in primis non esse tutum id, quod Richardus asserit: ob id, quod Parochus confessionem audire tenuit: interpretatiuè licentiam dare confitendi alijs. Etenim cum iurisdictio sit de essentia absolutionis, & nemo eam habeat, nisi ordinarius sacerdos; necessaria est eius expressa, vel consuetudinaria licentia, vt alius eam credatur habere. Et ideo Parochi, vt securiori pergerent tramite: partes eorum essent, Episcopum adire, ab eoque licentiam expostulare, vt alieno Parocho talis confinij possint tam ipsi, quam subditi confiteri, vel saltem consuetudinem præfatam manifestent Episcopo, vel norint: an illi fuerit aliquando explicata, & ab eodem tacitè saltem approbata: vt sic per interpretatiuum ad minus Episcopi consensum reddatur alienus Parochus approbatus,& cõfessiones eidem factę validæ essentque subditi admonendi,non posse communi iure confiteri alteri, quam Parocho, vel de eius licentia alijs confessoribus ab Episcopo Diæcesis approbatis. Et quod, si eis permittitur confiteri Parocho alienæ Diæcesis, id fit approbante Episcopo, vt eorum saluti magis, & confessionis facilitati consulatur, cui rei ipse Parochus etiam expressè consentit, & ideo concedit liberam facultatem his, qui sunt longè à Parochia, vt confiteantur de more, & consuetudine antiqua alieno Parocho,confinij Mutinensis.

CASVS DECIMVS septimus.

IOannes nouit Bannitum sententia capitis conseruari, & esse in domo cuiusdam amici sui: vtque Pontificiæ Bullæ de bannitis obediat, pergit ad Ecclesiam inuentoque curato precatur eundẽ vt campanã sonet ad conuocandũ populũ qui capiat dictũ bannitũ, sonatq́; proprijs manibus curatus, aduẽtantibusque hominibus ad Ecclesiã solicitat verbis vt quã primũ arma sumant, & illum vinculis tradant. Qui captus inde ad paucos dies suspenditur.

Quæritur: An huiusmodi presbyter inciderit in irregularitatẽ, & illi etiam, qui huic capiendo operam dederunt & quomodo debeant in simili casu presbyteri se gerere.

AD ea, quæ in hoc casu petuntur, Respondetur dictũ presbyterum, & illos qui Ioanni Bannito, & laqueo suspenso operam dederunt incidisse in irregularitatem.

Tum quia omnes isti fuerunt causa propinqua deformitationis, ea enim appellatur causa propinqua ad hanc irregularitatem incurrendam, quæ etsi est dictum, & factum licitum, est tamen sufficiẽter directum in deformationem inde secutam, hoc est talis naturę, quod in deformationẽ, aut saltẽ, vt cuius deformetur, tendit ex se siue, ex suapte natura, vel operãtis intentione. Sonus enim ille campanæ, & solicitatio facta à presbytero vt Bannitũm sententia capitis damnatum vinculis tradant, directè ordinatur ad eius suspendiũ, & ita habetur capit. Aliquantos. 51. dist. & capit. Clericis, & capit. Sententiam, ne Cleric. vel Monac. & glos. Sum. 15. distinct. & clem. 1. de Homic.

Tum etiam, quia volũtaria occisio expressa, vel virtualis, inducit semper irregularitatem, etiam si actiones sint virtutes; vt docet D. Thom. 2.2.q.64.art. 7. & doctores omnes in clemen. 1. de Homic. capit. Suscepimus, eod. tit. & declarat Sotus de iust. & iur. lib. 5. q. 1. art. 4. sed præfatus presbyter pulsando campanam, & solicitando capturam, item omnes illi qui Bannitũ vinculis tradiderunt, desiderarunt saltem interpretatiua voluntate huius mortẽ; intentio enim actualis siue expressa, & virtualis, siue tacita æquiparantur, in le. Cum quid ff. de re. cred. & in capit. Quemadmodum de iure iur. igitur omnes irregulares fiunt.

Tum demum quia in confesso est, apud Theologos; eos qui capiunt, aut indicant furem, vel reũ, vt à iudice capiatur, maximè si hoc faciant causa alienæ vtilitatis fieri irregulares; vt habetur capit. Prælat. de Homicid. libro 6. S. Anton. 3. part. tit. 28. capit. 2. Nauarrus in

man.

man.cap.27. num.27. Et ratio eſt, quia dupliciter dicitur quis velle aliquid, vno modo in ſe, altero modo in ſua cauſa, & ad incurrendam irregularitatem ſufficit velle homicidium in cauſa, vt explicatur, cap. Præsbyter, & capit. continebatur, cum multis alijs, de homicidio. Viſum eſt ſiquidem Eccleſiæ, non poſſe eum ſatis referre lenitatem, & manſuetudinē Chriſti pro nobis occiſi, qualem is, qui ſacris miniſtrat referre decet, qui occidit vel mutilat etiam licitè, vt declarat S. Thom. 2.2.q.20.artic.2. Et cum ſuſpendium prædicti banniti vel non contingeret, vel nō ita citò, moraliter loquendo niſi presbyter, & alij talia egiſſent: ſequitur eos voluiſſe ſaltem antecedenter mortem Banniti, & qui vult antecedens, vult, & neceſſarium cōſequens. leg.2.ff.de iur. omni. iudic. cap. Preterea de offic. deleg.

Quamuis igitur tam presbyter ſonitu campanæ conuocando populum ad capiendum bannitum, quam populus, ipſum in vincula conijciens, obedientiam præſtiterit bullæ Sanctiſſimi D. N. Gregorij XIII. plurimumque apud Deū amore publicæ exercendæ iuſtitiæ promeruerint, vbi tamē bannitus ſic captus, ſententia capitis feritur, & vita priuatur, niſi expreſſa proteſtatione apud iudicē ſe munierint, irregulares fiūt, & minus apti ad diuinum peragendum miniſterium redduntur. Nam veluti iudex ſententiam iuſtam mortis aduerſus reum proferendo præſtantiſſimæ virtutis actum exercet, nihilominus tamen vir ſanguinum, dicitur, & vt talis inhabilis eſt, qui ſacris ordinibus initietur abſque ſedis Apoſtolicę diſpenſatione: Ita quāuis presbyter, & ſubdita plebs obedientiam præſtiterint, pulſando campanam, vt caperetur bannitus, quia tamē opere illo anſam præbuerunt inductiuam mortis, intentione ſaltem virtuali, inhabiles ſunt affecti ad ordines, vel ſuſcipiendos, vel ſuſceptos exequendos; quouſque à ſummo Pontifice cum ipſis diſpenſetur; Nec ſufficit illa facultas, quæ in iubileis conceditur abſoluendi à quibuſcumque peccatis, vel cenſuris. Tum quia cenſuræ nomine, non venit irregularitas, vt quæ propriè, non habet rationem pœnæ, cum euenire poſſit ſine vlla culpa; vt eſt in fœminis, & corpore vitiatis, ſeu defectuoſis, & in bigamis, & tandem in iudicibus, teſtibus, accuſatoribus, & alijs, qui fuerunt cauſa ſententiæ ſanguinolentæ. Tum quia ſtylus Curiæ habet, vt per generalem facultatem abſoluendi à cenſuris, non intelligatur poteſtas diſpenſandi in irregularitate niſi ſpeciatim exprimatur; & huius rei argumentum eſt, quod aliquando ipſam exprimunt, vt probat Villadieg. de irregul. col. 43. Tum quia

ſummus

ſummus Pontifex in bullis, & Iubileis, ab illis cenſuris intendit, vt pœnitentes abſoluantur, quæ impediunt abſolutionem à peccatis, & aſſecutionem Iubilei, ad hunc enim finem illa facultas abſoluendi conceditur, vt ſatis conſtat ex verbis Iubilei. Iam autem irregularitas quæcunque nec impedit abſolutionem à peccatis, nec obſtat aſſequendo iubileo, poteſt enim quis eſſe in Dei gratia, & illi remitti poſſunt pœnæ peccatis debitæ, quamuis non ſit idoneus, vt initietur ordinibus ſacris, vel eis vtatur; vt docet Sotus de inſtitut. & iure lib. 5. quæſt. 1. artic. 4. in fine, & Nauar. in man. capit. 27. nu. 192. & 250.

CASVS DECIMVS octauus.

Michael filius familias, captus amore Catherinæ Virginis, promiſit illam ducere in vxorē atque eam cognouit. Pater Michaelis re intellecta prohibet illi, ne matrimonium cum ea contrahat, & ſi ſecus fecerit minatur eum domo excludendum, nec in hæreditatem ſucceſſurum, Michael timore patris, & metu amittendi paterna bona cupit abſtinere à data fide, & matrimonium cum alia inire.

Quæritur, An grauiter peccet ſi abſtineat, & quid illi à confeſſario ſit iniungendum.

Ad caſum, vt reſpondeatur, Præuidendum eſt in limine, Michaelem, & Catherinam non eſſe valde inæqualis ſortis, ita vt ipſa credere non poſſet, nec deberet tantum virum abiectā ſic puellam ducturum in vxorem. Nam ſi generis, vel diuitiarum, eſſet notabilis admodum inęqualitas, vt puta ille nobiliſſimis ortus parentibus, illa Agricolæ cuiuſdā, vel Mechanici artificis filia, præſumeretur eo caſu illam fingere ſe deceptam, ſed non eſſe vere deceptam, imò liberè conſenſiſſe: cum ſatis conſtet non eſſe in vſu tam diſpares coniungi, potuiſſetque facile ſuſpicari promiſſum illud nō emitti animo adimplendi, ſed illam in ſua praua deſideria adducēdi. arg. cap. Requiſiuit, de ſpōſal. Propterea non eſſet aſtringendus tunc iuuenis ad aliud, quam ad dandum illi tantum, quantum ſat eſt ad habendum maritum talem, qualem obtineret, ſi non eſſet corrupta, vt inquit S. Anton. 2. part. tit. 5. cap. 6. §. 1. & Sylu. verbo luxuria q. 5. Et ratio eſt, quia licet non præſumatur ab alio decepta, ſed ſe ipſam decepiſſe quoad effectum ducendi eam, nihilominus tamen eo, quod promiſſio ducendi, vim habet ſaltem præcum importunatū, tenebitur ad reſarciēdū damnum per talem promiſſionem illatum.

Suppoſita igitur vtriuſque non longè plurimū diſtante ſortis qualitate,

litate, dicendum est; Peccare, huiusmodi Michaelem lethaliter; si dictam Catherinam non ducat in vxorem: Et teneri confessorem eidem iniungere, vt stet promissis non obstante patris prohibitione, aliàs non esse absoluendum. Nec in hac parte debet Michael obedire patri.

Probatur, quia sicut in his, quæ pertinent ad interiores actus non est homo homini subiectus, ita in his, quæ spectant ad corpus, si sunt naturalia, vel ad naturam attinentia, vt est corporis sustentatio, vel generatio; non tenentur inferiores obedire superioribus, nec filij parentibus, cum in his omnes simus pares, soliq; Deo subiecti. Sed matrimonium est ex his, quę ad naturam attinent, & in quo tam liber est filius, quã pater; cum per ipsum sit ille futurus pater: igitur in matrimonio contrahendo non tenẽtur filij, parentibus obedire, ita testatur D. Thomas. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. in corp. art.

Adde coactionẽ repugnare omnino matrimonio, de cuius essentia est liber vtriusque partis cõsensus. Nam nisi ipsi inuicẽ coniuges sibi per placeant, non possunt indiuiduam vitam perpetuo agere, quod enim quis non eligit, nõ diligit, vt 20. q. 3. cap. Præsens; igitur nequit pater in matrimonio cogere filium, vt hanc, & non illam ducat; imò hãc facultatẽ nemini mortalium reliquisse Deũ probat latissime Sot. in 4. dist. 27. q. 1. artic. 2. & Cõcil. Trid. sess. 24. de matrim. c. 9. Præcipit omnibus sub Anathematis pęna ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quoscũque alios cogant, quomin⁹ libere matrimonia contrahant.

Confirmatur, quia in seruitute perpetua, & obligatione in dissolubili non tenentur filij de necessitate obedire patri; vt probat Thomas de Argentina, in 4. dist. 29. q. 1. art. 2. sed matrimonium est quædam perpetua seruitus, & indissolubilis obligatio, igitur in illo contrahendo non tenetur filius stare præceptis paternis.

Tandem, qui potest maius, potest & minus: sed filius absque patris consensu cum est ætatis cõpetentis potest se obligare per votũ solemne Religioni, quod maius est; & filium magis eximit ab obedientia, & iurisdictione paterna, quàm matrimonium, & ratio rei huius est, quia filius, vbi decimum quartum habet annum, est quo ad ea, quæ spectant ad propriam personam, sui iuris; in his autem, quæ sunt proprij iuris, & in quibus homo non subest alteri, potest se ipsum pro libito obligare: igitur poterit eodem iure, patre irrequisito, obligare se matrimonio.

Et quamuis non sit negandum posse interuenire casum aliquem, in quo peccaret filius, si contra

præ-

præceptum paternum acciperet vxorem; vt si quando inde exoriũdæ essent maximæ inimicitiæ, & concitanda mortifera odia, & grauissimum honoris, aut rerũ damnum apertissime nasciturum. Nũquam tamen dicetur peccare, quãtumcunque accipiat vxorẽ se minimè dignã; si eam accipit ex causa rationabili, vel tali, quæ corã Deo iusta esse videatur. Cum igitur in casu proposito Michael per promissionem factam Catherinæ celebrauerit cũ illa sponsalia de futuro; eamq; postea deflorauerit, quæ res ante Concil. Trident. satis erat sufficiens ad matrimonium ratũ; Nam copula superueniẽs promissioni conuertebat spõsalia in matrimonium præsumptum, & Exodi 22. sancitur, vt qui dormierit cũ Virgine, dotet eam, ducatque in vxorem; hinc est, quod, cũ hæ causæ sint corã Deo iustissimæ vt Catherinam non irrideat, vel derelinquat, non tenebitur Michael obedire patri, sed potius dictã Catherinam in vxorem ducere. ita Alexand. de Ales. 3. part. vbi tractat. de 4. præcepto, Scotus in 4. dist. 29. q. 1. in Resp. ad vlt. arg. Sylu. verbo Matrimonium §. 1. Tabien. verbo filius, n. 13. Nau. in man. conf. cap. 14. num. 11. & alij omnes.

Quare confessori incumbit iniungere Michaeli, vt paternam voluntatẽ in hoc negotio, quoad fieri poterit propitiam sibi reddat; quòd si adeò fuerit obduratus pater, vt consensum præstare non velit; non est propterea, quod filius à data fide deuiet; sed promissum matrimonium ineat, ne virginem, quam sub spõsi pollicitatione deflorauit, decipiat. Quòd si illam in vxorem ducere renuat, nequaquã erit absoluendus cũ promissa spõsalia quamuis iuramento firmata non sint, sub pœna peccati mortalis ad sui obseruantiam obligẽt, & eo præcipuè, si copula est subsecuta, vt est tex. capit. sicut de spõs. & capit. 1. de sponsal. duorum D. Thom. in 4. distin. 27. imò Panor. in capit. ex litteris il. 2. de spons. & cap. Requisiuit eod. existimat Ecclesiam posse hęc sponsalia quamuis non iurata, sed simplici promissione facta, vt obseruentur, compellere: Tum quia omne peccatũ mortale subest iurisdictioni Ecclesiæ, & ad ipsam attinet euitare quantum in se est, ne illud à Christiano committatur, iam autem fractio sponsalium etiam simplicium, sine causa rationabili, peccatum mortale est. Tum quia Ecclesia compellere potest, pactum nudum facientem, vt probatur in cap. 12. & 3. de pactis, & in capit. iuramentum. 2. 2. quæst. 5. vbi dicitur quod Deus non facit differentiam inter iuramentum, & simplicem promissionem. Tum quia sponsalia licet non sint sacramentũ, sunt tamen sacramentalia per quorum viola-

violationẽ ab vna parte altera inuita, fit iniuria Deo, Ecclesiæ, proximo, & ideò ad Ecclesiam spectat cohibere, ne propria authoritate dissoluantur. Quæ tamen Panor. opinio, etsi nõ est in vsu his in partibus Italię, quando sponsalia non sunt iurata; videtur tamen tenẽda, si post ipsa subsecuta est copula, per quam olim ante Concil. Trid. transibant in matrimonium præsumptum, vt habetur cap. is qui de sponsal.

CASVS DECIMVS nonus.

EMit Pasqualis fundum à Georgio pretio scutorum mille, cum non haberet pasqualis pecuniam quã persolueret conuenit in eodem cõtractu cum Georgio se soluturum illi ratione fructuum aureos quadraginta quolibet anno donec integrum pretiũ possit ei tradere.

Quæritur, An hic contractus licitus sit, & quomodo huiusmodi conuentiones, quæ dicuntur compensatiuæ fructuum, sint concipiendæ, vt subsistant in foro conscientiæ.

REspondetur (quicquid alij dicant) huiusmodi contractum posse ab vsuræ labe excusari si animus Georgij sit quadraginta illa accipere, non quidem ratione pretij statim non soluti; sed ratione fructuum, quos sibi reseruat, nec vendit, sed locat Pasquali, quousque integrum pretium soluat, quo emendi erunt dicti fructus, sed aduertendum est, vt iustus reddatur iste contractus, oportere, vt in illo interueniant hæ conditiones. Prima est, quòd loco fructuum, quos sibi venditor intendit retinere ex re vendita, dentur ab emptore illa quatuor, aut sex, vel plus secundũ quantitatem fructuum retentorũ; ita vt pecunia non excedat valorẽ fructuum communiter percipiendorum. Secũda, vt huiusmodi pactum fiat in ipsa traditione rei, nõ autem post habitam fidem de pretio. Nam res ipsa sic affecta transit cum tali onere, hoc est venditur cũ illa reseruatione fructuum, quod non esset, si post traditionem rei tale pactum fieret.

Tertia, vt vẽditor subiaceat periculis euenientibus circa dictos fructus, quia cum remaneat illorũ dominus, oportet, vt sibi pereant, idque exprimi debet in contractu.

His tribus conditionibus appositis contractus erit licitus, & ab vsuræ labè alienus. Ratio est, quia tunc venditur res, seu proprietas, non autem venduntur omnes fructus proprietatis, sed propter non solutam pecuniam retinentur in ipsa traditione rei apud venditorẽ, & separari possunt, vendique disiunctim à proprietate, sicut, & proprietas disiunctim à fructibus, cũ sint res realiter distinctæ, vt ait D. Thom.

Thom.2.2.q.78.artic.1. in corp. & Tabi. verbo vſura: & alij omnes Summiſtæ. Nullusque dubitat rē, & ius in re poſſe ſeparari, & alterū ſine altero emi, vt patet in cenſibus, & vſufructu. Prædicti autem fructus retenti poſſunt locari emptori pro tali, ac tanta penſione, ac ſolutione pecuniæ vſque ad tot, vel tot annos, quandiu durauerit mora ſolutionis totius pretij, quæ fuit conceſſa à principio. Et propterea obligatus erit talis venditor ad exonerationem mercedis, ſi res locata periret, vel aliter conductor damnum pateretur, & non poſſet fructus illo, vel alio anno percipere. vt l.ſi vno.§.item cum quidam, & ibi Bart.& doct.ff.locati.& in l. Ex conducto. §. ſi vis tempeſtatis, & in §.ſed, & ſi labeo, & in l.ſi merces §.vis maior eod.tit.& cap. propter ſterilitatem, extra de locat. & ibi per Canoniſtas.

Et quamuis Gabriel in 4. diſt. 15.q.11.concl.4.caſu.3.& Sylu. vſura.2.q.2.& quam plures alij, videātur innuere hunc contractum eſſe vſurarium, eo quia venditor ex re, jam non ſua, fructus percipiat, & rei periculum ad alium ſpectet, ipſeque omnino ſit certus de pretio ſoluendo, & ita contemplatione dilationis temporis, illa tot pro cētenario percipiat. Si tamen hi Doctores cum noſtra ſententia conferantur, non ſunt nobis contrarij, quia ipſi loquuntur in caſu, quo venditor vendit, & rem, & fructus, ita vt ratione pecuniæ ſtatim non ſolutę, velit ſibi ſolui illos quadraginta aureos, liberos ab omni periculo. Nos vero loquimur in caſu, quo venditor vendit rem, ſeu poſſeſſionem; ſed reſeruat ſibi dominium fructuum, cum pollicitatione vendendi illos pro conuento pretio; quando ſibi fuerit redditum, ita quòd non vendit ſtatim fructus, ſaltem quoad illam partē pecuniæ, quæ ſibi illico non ſoluitur, ſed illos emptori interim locat. Et ideo non accipit illam certam penſionem ratione dilationis temporis, ſed ratione locationis fructuum, quorum periculo tamquam verus dominus ſubiacet, vt ſupra diximus.

In huiuſmodi igitur contractu compenſatiuo fructuum, vt tuta venditoris, & emptoris maneat conſcientia, debet confeſſor venditori imponere, vt penſata quantitate pecuniæ, quæ ſibi ſtatim ab emptore datur, vendat tantum de fundo, quoad dominium directū, ſeu proprietatem ipſam, vel partem aliquam fructuum, & reſeruet ſibi dominiū vtile, ſeu ius fructuum fundi pro rata pecuniæ nō ſolutæ, cum pacto vendendi tunc ius omne abſolutè, quando tota ſumma numorum ſibi dabitur, & interim, cum nō datur, poterit locare iuſto pretio fructus emptori, qui reliquum proprietatis emit,

cum

cum eiſdem periculis,& conditionibus,quæ locationi ſubeſſe ſolẽt, quæ omnia in contractu exprimãtur, aliàs ſi animus venditoris eſt tam rem, quam fructus ſtatim vẽdere,& ratione moræ conceſſæ de pecunia tota non ſoluta, accipiat ſingulis annis intereſſe aliquod, contractum declaret confeſſor eſſe vſurarium,nec venditorem abſoluat, niſi vſuras acceptas reſtituat, vt Gabriel. Syluester, & alij vbi ſupra aſſerunt.

CASVS VIGESIMVS.

ANtonia cum necem ſibi à marito præcipiti ad iram machinari olim coniecerit,& patrem ſuũ à quodam aſſaſino fuiße interfectum ſuaſu, ac iußu eiuſdem ſui mariti, certo ſibi perſuadeat, non vult cum marito cohabitare. ſed inſtanter petit diuortium. Maritus è contra poſt longum tempus, & datam in ipſum abſentem, & contumacem ſententiã de aſſaſinio in carceres cõiectus, purgataque per torturam innocentia abſolutus, & omnino liberatus, obſtat ne diuortium fiat. poſtulatque cohabitare cum Antonia vxore ſua.

Quæritur, An dicta vxor peccet nolens cohabitare cum marito, vel diuortium petere poſsit. Et quid confeſſor hac in parte ei conſulere teneatur.

AD hunc caſum Reſpõdetur quòd cum Antonia non priuata authoritate, ſed iudicio Eccleſiæ petat diuortium, idque iuſtiſſimis de cauſis,non eſt,qnod de peccato arguatur:vel quod ei confeſſor debeat imponere aliud quã, vt parato ſit animo obediendi Eccleſiaſtici iudicis ſententiæ fauorabili,vel contrariæ.

Quod autem cauſæ, quibus diuortium poſtulat ſint iuſtæ, ex eo patet,quia non tenetur marito cõuiuere cum periculo mortis corporalis; vt habetur cap. litteras de reſt.ſpol.vbi dicitur; Si tanta eſt viri ſæuitia,vt mulieri trepidanti nõ poſſit ſufficiens ſecuritas prouideri non ſolum non habet illi reſtitui, ſed ab eò potius amoueri. Quod ipſum etiam aſſeritur capit. Præcipimus,12.q.2. ſed cum maritus iam ſemel tentauerit Antoniã interficere, & denuò extiterit vehementiſſima præſumptio, quod illius patrem per aſſaſinos occiderit, non eſt, quod de ſæuitia eius non maximè trepidet, probabiliſque admodum eſt ſuſpitio, quòd vxori machinabitur mortem; actus ſiquidem nuper tẽtatus, & infamia, qua maritus laborat publica de homicidio (quantumcũque rem in tormentis non fuerit confeſſus ob timorem fortaſſe ſuſpendij) generant vehementiſſimã ſuſpitionẽ, quę pro legitimo teſtimonio ad diuortiũ faciẽdum valet, vt affirmat

affirmat Gabr.in 4.dist.35.q.1 ar. 2. conclus.6. in Resp. ad primum, & Palud.ea.distinct. & Sot. in 4. dis. 36.q.1.art.3.in 1.dub. circa primam conclusionem.

Addo etiam, quod quotiescunque occurrũt duo præcepta in aliquo casu, in quo est alterius obseruatio omittenda, tunc temporis illud, quòd maius est, minori debet anteferri, & hoc illi cedere, arg. ca. Iulianus, & cap. si dominus 11. q. 3. & cap. sicut adiuncta glos. verbo. necessitate, de consecr. dist. 1. sed lex de seruãda vita est diuina naturalis attinens ad bonum propriũ, lex autem cohabitationis vxoritię, & de non faciendo diuortio est diuina positiua, attinens ad bonum alterius, cum igitur maritus periculum necis Antoniæ probabile satis offerat, potest ab eius cõsortio disiungi, & vt scandalo obuiet, dum per se non potest, debet beneficio iudicis, aut Ecclesiastici, aut ciuilis vti.

Confirmatur, quia non minor est obligatio in matrimonio ad reddendum coniugale debitum, quàm ad cohabitandum, sed non tenetur quis reddere debitum, cũ probabili sui corporis periculo, vt ait D.Thom.in 4.dist. 32. & Caiet. in summa, verbo, matrimonium. 1. & 2. & S. Anton.3.par.tit.1.cap. 20. §.6. & alij Summistæ, verbo, debitum coniugale: ergo multominus Antonia cum probabili mortis, quam timet discrimine, tenetur cohabitare viro.

Nec obstat, quòd maritus dicat se velle dare fide iussionem de nõ nocendo vxori. Nam cum hæc suspectum semper habeat viri animum, compertamque aliquantulum eius sæuitiam, tum in comminata sibi morte, tum in homicidio patris, non tenetur illi credere, sed potest iuris facultate in diuortio vti iuxta tex. sing. cap. litteras §. fin. de rest. spol.

CASVS VIGESIMVS primus.

Impositum fuit Andreæ pro pœnitentia in confessione præterita, vt vigeties recitaret D. virginis Coronam. Ille cum posset cõmodè alijs diebus iniunctam pœnitentiam adimplere, eidem non nisi die festo satisfecit, tempore, quo Missam ex præcepto audiebat.

Quæritur, num debeat Confessor eidẽ imponere, vt repetat pœnitentiam, & an vtrique præcepto de audiẽda Missa, & de dicẽda corona satisfecerit.

Respondetur Andream satisfecisse vtrique præcepto, & ideo nec peccasse, nec debere ei confessorem imponere, vt pœnitentiam repetat.

Tum quia ille, qui sic vni rei intendit, vt alteri attentionem necessa-

ceſſariam adhibeat, non peccat vtramque ſimul exequẽdo: ſed ex præcepto de audienda miſſa nullus tenetur, niſi eidem adeſſe ſecundum actum humanum, hoc eſt intentione, vel actuali, vel virtuali exoptando, vt ſacerdos, qui pro omnibus loquitur, orat, & ſacrificat, à Deo exaudiatur, quod facere poteſt etiam pœnitentiæ recitandæ attentionem neceſſariam adhibendo.

Et confirmatur, quia ſi quis Grę cè audit miſſam, vel omnino ſurdus eſt, non tenetur eſſe ita attentus, vt verborũ ſenſum percipiat: igitur nec quilibet alius tenetur ex præcepto audire, vel intelligere, quid à ſacerdote dicatur, cum ſatis ſit è lõginquo miſſam audire: quo fit, vt ſi iſte ſic aſſiſtens, pœnitentiã ſibi impoſitam recitauerit, vtrique præcepto ſatisfaciat. Nam ſi non obligatur ad aures attentas prębẽdas verbis ſacerdotis, ſequitur porrigere eas poſſe pœnitentiæ recitationi.

Adde quod in noſtra Religioſiſſima Luſitania, vt deuotioni, & contemplationi ſacrificantiũ conſulatur, in more olim erat poſitũ, ſummiſſa adeò voce priuatas miſſas dicere; vt non niſi á ſe ſolo ſacrificans audiretur, & ab eo, qui miſſæ inſeruit, quoad vltima verba, quibus eſt reſponſurus: tamen quicumque aſtãt, & ſacrificio ſunt præſentes, legem de audiẽda miſſa in die feſto ſe impleuiſſe putant, licet nihil omnino audiãt, vel percipiant, dummodo actu humano erecti, genuflexi, adorantes, & cætera facientes, quæ ab alijs fieri in diuerſis partibus miſſæ ſolent, ibi adſint. Nec vllus à Catholicis Epiſcopis, & doctiſſimis cõfeſſoribus eſt alicui iniectus ſcrupulus, quod præceptum de audienda miſſa ſint tranſgreſſi eo quòd voces ſacerdotum ſacra facientium non perceperint: vt qui fruſtra conarentur illis eſſe attẽti, quas neutiquam, niſi altari aſſiſtant, vel ſint valde proximi audire poſſint, vt quæ intra labia humili, & depreſſa admodum voce efferuntur.

Præterea, vel ille, qui talem pænitentiam in Miſſa recitat, vtrique præcepto ſatisfacit, vel neutri, vel alteri tantum. Non poteſt dici, quod alteri tantum, quia nulla eſt ratio, cur vni potius ſatisfaciat, quam alteri. Non poteſt etiam dici, quod neutri. Nam ſi huiuſmodi Andreas peracta & finita miſſa, ſolueret denuo horas, cenſeretur vtrique ſatisfeciſſe, igitur dum audiebat Miſſam, præceptum de illa audienda implebat, & pari ratione ſi poſtmodum ſacrum audiret cenſetur adimpleuiſſe vtrumque: ergo dum Miſſam audiebat, ſatisfaciebat præcepto pænitentiæ, & per conſequens ambobus.

Tandem nõ minus peccat, qui omittit partem notabilem miſſæ,

quam qui totam: quia præceptum de audiendo sacro obligat ad totum, ita, vt nulla pars notabilis omittatur. cap. Missas, & cap. omnes fideles, de consecrat. distinct. 1. sed qui eo tempore, quo sacrificans secretò orat, & in Canone (quæ pars est notabilis iudicio cuiuscumque prudentis viri) versatur, pœnitentiam recitaret, vel alias preces effunderet, non damnaretur de omissione præcepti audiendi missam, igitur nec qui in alia quauis missæ parte, easdem orationes diceret, peccaret. Nam ille actus, qui non repugnat auditioni missæ, quo ad vnam partem notabilem, non repugnat, quoad omnes, Caietanus in opusc. de valore orat. Sotus in 4. distinct. 13. quæst. 2. artic. 1. & de iustic. & iure, lib. 10. quæst. 5. artic. 5. Maior in 4. distinct. 12. quæst. 8. Nauarrus in man. cap. 21. numer. 8. & de oratione, ac horis Canonicis cap. 19. conclusione 16.

Contraria autem opinio, quam aliqui videntur defendere, intelligenda est veritatem habere, quando preces aliàs debitæ, recitantur ita alta voce, vt notabilem turbationem sacrificanti adferant, vel tanta ad illas apponitur attentio, vt ea, quæ necessaria est ad audiendam missam, subtrahatur, vt notant præcitati doctores.

(·:·)

CASVS VIGESIMVS secundus.

Martinus vt sua pecunia lucraretur, eam dedit varijs personis vsu patriæ sub contractu, qui dicitur retrouenditionis, & locationis ad rationem sex pro centenario, habito respectu solummodo ad quantitatem pecuniæ, & non ad rei emptæ fructus, cumque nuper audierit huiusmodi contractus sapere vsuram, adijt confessarium.

Quæritur quid confessor ei debeat consulere ad salutem animæ tam, quoad afflictus acceptos, quam quoad contractus præteritos.

HVic casui respondetur debere confessorem Martino cõsulere, vt afflictus acceptos, & consumptos, quoad eam partem, in qua est factus ditior restituat, & mutata intentione contractus prę teritos reuocet ad formam licitam retrouenditionis, & locationis, habendo respectum ad fructus rei emptæ, & non ad quantitatem pecuniæ datæ, nec esse aliàs absoluendum: cum præfatus cõtractus, vsuræ macula sit contaminatus, & hoc sic ostenditur.

Quia cum in foro conscientiæ animus potissimũ inspiciatur, cap. Consuluit, de vsuris; & vbi non adfuit animus emendi, sed sub pignore, & fructu mutuandi, contractus habeatur vsurarius, vt testatur S. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 8. §. 8. Syl-

8.Sylu.verbo, Vsura. 4. q. 15. & alij omnes. Et Martinus non habuerit animum emendi, sed solùm lucrandi ad rationem quãtitatis pecuniæ, nullo habito respectu ad fructus, vel redditus perceptibiles ex re conducta, sequitur occultasse animum vsurarium contractu emptionis, & ita peccasse mortaliter, tenerique ad restitutionem. Armila, verbo vsura, n. 14. Nauarr. in man. cap. 17. num. 247. Sotus de iust. & iure lib. 4. q. 7. ar. 2. quo loco asserit negotiatores, qui multos faciunt contractus, quos legitimos esse censebãt, vbi compertum habent fuisse vsurarios, teneri ad restitutionem illius pecuniæ, quam per vsuram lucrati sunt.

Confirmatur ex eo, quia duobus tantũ modis res legitimè possidentur. s. aut domini voluntate, aut legis permissione, sed Martinus non obtinet huiusmodi sex pro centenario ex domini donatione, & libera voluntate, vellet enim is, cui pecuniæ commodãtur grauamen illud non subire, nec soluit nisi, quia sic pacto astringitur, & ex obligatione contractus, qui vitiosus est, & pignoratitius, ex respectu habito ad lucrum, secundum quantitatem pecuniæ ad sex pro cẽtenario, cui lucro solum intenditur, siue fructus id reddant, siue nõ. Nec dici potest quod illa sex licitè possideat ex legis siue cõsuetudinis permissione, quia nullũ ius permittit vsuram, nedum palleatam; igitur non est Martinus talium fructuum dominus.

Addo etiam, quod, cum in dicto contractu Martinus nulli vero periculo subiaceat, vel belli, vel tẽpestatis, sed efficto, & paleato, vt qui de soluendo interesse vltra veram sortem, velit non modo pignus agri, vel domus, sed optimã etiam fide iussionem. Nec aliud emptionis tegumento intendat, quàm sua pecunia, quid certi lucrari; vt qui nullam penitus rei, quam emit cognitionem habeat. (Et nullus præsumitur emere, quod nequaquã nouit.) Nec pretiũ iustum pro re soluatur, id quod arguitur. Tum, quod venditor nequaquã tã paruo pretio rẽ à se alienasset. Tum, quod emptor transacto refrancationis tempore, si venditor non refrancet sese obligatũ credit ad iustum rei pretium tunc persoluendum. Et tandem cum in Bononiensi territorio vix vllus sit fundus qui detractis expensis reddat fructus ad sex pro centenario, negari non potest contractum prędictum vsurarinm esse, vt ex doctissimo, & vtilissimo edicto Reuerendisśim. & Illustriss. D. Nostri Episcopi, & Card. Paleotti de hac materia ad confessorum vtilitatem 14. Augusti in lucem dato apertissimè constat.

Et quamuis grauissimi aliqui doctores arbitrentur teneri dictũ

Martinum in conſcientia reſtituere omnes fructus etiam perceptos, & conſumptos quocumque modo. Nobis tamen magis placet nō teneri, niſi ad eos, quibus eſt factus ditior pro eo tempore, quo reliquos percepit, & conſumpſit durante bona fide.

Nam cum Martinus talem cōtractum fecerit, ex ignorantia iuris aliquantulum obſcuri, & ex cōſuetudine, ac vſu patriæ; & ſi ſciret contractum eſſe vſurarium, ab illo abſtinuiſſet: ſequitur euidenter, quod bona fide fructus percepit; vſque ad illud tempus, quo audiuit huiuſmodi contractum ſapere vſuram. Arg. capit. Si virgo. 34. quæſt. 2. Gloſ. in cap. Si diligenti. De præſcript. Iam autem bonā fidem excuſare: tum à peccato, tū à reſtitutione fructuum, qui non extant, ſed ſunt conſumpti; & in quibus bonæ fidei poſſeſſor non eſt factus locupletior, colligitur ex leg. ſed & ſi. § 1. leg. Item veniunt, § 1. ff. de petit. hæredit. Et eſt expreſſa ſententia Caietani. 22. quęſt. 62. artic. 6. & in ſumma verb. Reſtitutio, § 2. Sylueſter verbo Fructus, num. 2. quam late corroborat Nauarr. in man. cap. 13. numer. 8. vbi reſpondet ad contraria obiecta.

Quod tandem debeat Martinus dictos contractus reſcindere, vel ſaltem lucrandi mutata intentione in eam, quæ eſt vere emendi, quantitatem affictuum ſecundum redditus rei emptæ moderari, ex eo conſtat: quia id quod intrinſece eſt malum, & vitioſum, nunquam proceſſu temporis fit bonum: ſed dictus contractus eſt vſurarius, vt colligitur. Tum ex intentione Martini, quę non fuit vere emere. Tum ex quantitate affictus petiti, ad rationem ſolius datæ pecuniæ. Tum ex alijs multis quæ ſupra diximus. Et cum nequeat Martinus excuſari iam per bonam fidem; cum audierit, quod talis contractus ſapiat vſuram, efficitur quod, vel omnino debeat dictos contractus reſcindere, vel emendare. Nec ſufficit, quod petat à venditore, vt, vel pretium ſibi reddatur, vel contractui tanquam licito conſentiat, libereque donet deinceps illa ſex pro centenario. Tum, quia dubitandum ſemper eſt, talem donationem non eſſe liberam. Tum, quia nequit vēditor conſentire, vt contractus, qui eſt vſurarius perſeueret in ſuo robore. Tum denique hac arte aperiretur anſa fænori cuicunque vetito, & fieret fraus, ac ludibrium omnibus legibus vſuram execrantibus. Nam qua facilitate debitor vſuris immoderatis ſe ſubijcit, eadem liceret ſe illis exhauriri. Vide alias rationes in Modern. Pariſ. de contract. q. 11. n. 157.

CASVS

CASVS VIGECIMVS tertius.

Relictum est Magdalenæ testamento mariti, vt D. Gregorij missas pro eius anima celebrare faciat data solita eleemosina quam illa dedit D. Clementi Presbytero vt huic oneri satisfaciat, iste nec has cōtinuè, nec quæ pro defunctis sunt, sed vel de sanctis, vel de Dominica celebrauit, recordatione sola in Memento habita de dicto defuncto, ibique valore Missæ eidem applicando.

Quæritur, an satisfecerit tam mulieris, quàm defuncti obligationi.

Ratio dubij pendet ex missali Romano antiquo, & maximè impresso Parisijs anno 1537. in quo dicitur missas D. Gregorij, cū commemoratione defuncti, vel defunctæ celebrandas, has esse. Prima, de Dominica prima Aduētus. Secunda de Natiuitate Domini. Tertia de S. Stephano prothomartyre. Quarta de S. Ioanne Euāgelista. Quinta de Innocentibus. Sexta de Epiphania. Septima de octaua triū Regum. Octaua de Purificatione B. Virginis. Nona de septuagesima. Decima de Dominica prima Quadragesimæ. Vndecima de Dominica secunda Quadragesimæ. Duodecima de Dominica quarta Quadragesimę. Decima tertia de Annunciatione Virginis. Decima quarta de Dominica in Ramis Palmarum. Decimaquinta de Cœna Domini. Decima sexta de Resurrectione Domini. Decima septima de Ascensione Domini. Decima octaua de festo Pētecostes. Decima nona de festo Trinitatis. Vigesima de Dominica prima post Pentecosten. Vigesima prima de Dominica secunda post Pentecosten. Vigesima secunda de sancto Ioanne Baptista. Vigesima tertia de sancto Petro, & Paulo. Vigesima quarta de S. Maria Magdalena. Vigesima quinta de S. Laurentio. Vigesima sexta de Assumptione beatæ Virginis. Vigesima septima de S. Cruce. Vigesima octaua de S. Michaele. Vigesima nona de S. Gregorio, vel de omnibus sanctis. Vltima de mortuis. Et singulis diebus ante missā, dicendum erat Nocturnum illius diei, & deinde Psalmi Pœnitentiales cum precibus. Et post celebrationem, recitandæ erant Vigiliæ mortuorum, & omni die ieiunandum. Referuntque Innocentium Papam concessisse plures Indulgētias dicentibus, vel dici facientibus dictas Missas. Cum igitur intentio legantis fuerit, vt Missæ D. Gregorij pro anima ipsius dicantur, & Vxor Magdalena, hanc intentionē expressis verbis declarauerit sacerdoti; & ipse sacerdos Missas Diui Gregorij dicendas acceptauerit; videtur ex pacto initio teneri ad has celebrandas, aliàs peccare, nec

promissis satisfacere, pactum enim de iure Canonico, & in conscientia obligare: sub pœna mortalis peccati, notant Doctores in capit. Primo de pactis, & in cap. Iuramẽti 22.q.5.& colligitur ex D. Thom. 22.q.11. Nobis tamen videtur Clementem Presbyterum dictæ obligationi satisfecisse, quàmuis nec Missas illas antiquo Missali præscriptas, nec quotidie celebrauerit; dummodo tamen in triginta missis virtualem intentionem habuerit, vel actualem in Memento, pro tali defuncto offerre.

Primum ostendo. Tum quia nudum pactum vt obliget, necessum est quod sit honestum, licitũ, & possibile, vt innuit D.Tho.22.q. 11. iam autem relinquere eas Missas quæ Missale nouum Romanum post Concilium Tridentinũ editum, singulis diebus, & maximè solemnibus celebrandas, ordinat, & præcipit, est illicitum. Tum quia indecens, & absurdum esset. Quadragesimali tempore dicere Missam de Resurrectione, vel de Ascensione; quæ tamen dicendæ essent ab eo, qui iuxta antiquum illum ritũ vellet primo die Cineris, incipere illas triginta Missas. Tum quia in diebus festis etsi non de necessitate, ex congruitate tamen, tenetur quilibet audire Missam de festo occurrẽte. Arg. in cap. Quidam laicorum, de celeb. Missæ. Vbi expressè decernitur propter Missam speciale deuotionis, non esse propriam de Feria, aut de sancto occurrente dimittendã: sed qui voluerint, vt sibi Missa cãtetur, de eadem die Missas audiãt, pro salute viuorum, & etiam defunctorum. Et de consecratione. ca. Et hoc, distin. 1. Prohibetur, ne propter missas peculiares seu votiuas, à publicis Missarum solẽnibus Populus abstrahatur, ex quibus colligit Angelica verbo Missa. § 33. & verbo Ferię §.42. nõ excusari celebrãtes à peccato, qui relicta proprij festi Missa, aliam peculiarem votiuam dicunt: & tales sacerdotes repræhensione dignos esse affirmat Sotus, lib. 4. sen. dist. 13. q. 2. ar. 1. §. Quod autem.

Tandem in officio Missæ, vt ait D.Tho. 4. sen. distinct. 45. q. 2. art. 3. quæstiuncula 1. ad 5. non solum reperitur sacrificium, sed etiã orationes, & ex parte sacrificij oblati, æqualiter prodest viuis, & defunctis. de quocunque Missa dicatur. Ex parte vero orationum, quamuis negari nequeat prodesse quãplurimum Missam; quæ incipit Requiem ęternam, institutam pro defunctis, in qua sunt orationes ab Ecclesia determinatæ pro Mortuis: iste tamen fructus, & vtilitas, cũ recõpensari possit, propter maiorẽ deuotionẽ, vel eius qui dicit missam, vel per intercessionem sancti cuius suffragiũ imploratur in missa: idcirco æque satisfit, per

cele-

celebrantem obligationi dicendo missam de sancto, siue de Dominica; ac si diceretur illa de defunctis. Vnde Hostiensis in cap. 2. de celeb. Missę refert Hugonē Cardinalē solitū dicere, quod celebrando. De Dom. faciebat celebrare pro defunctis, ita Rosela, verb. Missa, § 14. Syluester eo. §. 4. Armilla eo. §. 28. & 32. Tabiena eod. numer. 48. & 52.

Secundnm nempè, quod huiusmodi triginta Missæ non sint de necessitate continuo, & absque interruptione singulis diebus celebrandæ, patet ex hoc: quia obligatio, qua quis obligatur ad celebrandum diebus singulis, debet interpretari iuxta cap. Significatum, de prębend. vt intelligatur, quod debet celebrare, quanto frequentius potest, salua honestate sua, & debita reuerentia, ac deuotione ad sacramentum. Quia aliàs esset illicita institutio, vt quæ daret materiam peccandi, cum nō semper sit homo rite dispositus, ad tantum percipiendum sacramentum. vnde Pater Augustinus, quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudat, nec vituperat. de consecrat. distinct. 2. Quotidie, & latè ostendit Panormitan. in capit. Consuluisti de celebrat. Missæ. Tabien. verbo Missa. num. 44. & S. Anton. p. 1. tit. 10. c. 2. §. 3. & alij. Accedit, quod si hæ Missæ essent celebrandæ, absque vlla interpollatione, sequeretur, eū cui tales Missæ D. Gregorij imponerentur dicendæ, in medio Quadragesimæ posse: imo debere, in tribus parasceue diebus celebrare, contra Ecclesiæ, ordinem, & ritum: cum tamen peccatum mortale sit in die parasceue consecrare, atque adeo priuatim celebrare, quicquid de alijs diebus sit; nempe feria quinta, & Sabbato sancto, in quibus Ecclesiastico vsu, & ritu, non nisi vna celebratur missa: in his siquidem facultate prælati, ex iusta causa concessa, posset vltra Missam solemnem, alias sacerdos priuatim celebrare, vt tradit Scotus in 4. sentent. distinct. 13. quæstio. 2. art. 2.

Nec obstat, quod cum quis instituit, & testamento relinquit, alicui, vt quotidie in tali altari Missa celebretur, non satisfit instituto legato, si frequenter celebretur, sed necesse est quotidie ibi sacrum facere. ergo à simili videtur obligari dictum Presbyterum continuis triginta diebus ad D. Gregorij missas agendas.

Respondetur differre maximè institutum celebrandi quotidie, relatum ad locum, & relatū ad personam. Non enim in loco, est adeò frequens indispositio ad celebrationem, sicut in persona: & ideo intentio instituentis missam continuam in altari, non est obligare sacerdotem, ad quotidie celebrandum:

dum: ſed quod nolit, vel ſit quoquo modo impeditus, ſuppleat per aliũ; Nec deſideratur induſtria perſonæ, ſed quotidiana Miſſa.

Quare obligatio illius trintarij Miſſarum, cum ſit impoſita perſonæ, intelligenda eſt modo morali, id eſt vt illas Miſſas dicat, quam frequenter potuerit, & impedimẽtum in deuotionis non obſtiterit. At vero obligatio impoſita ad quotidie celebrandum in tali capella non fertur in determinatam perſonam; ſed in ipſam Miſſam, ad quam celebrandum ſi vnus eſt impeditus, poteſt per alium ſatisfieri: vt docet Sylueſt. verbo Miſſa 1. q. 2. in fine Tabiena eod. n. 44.

Demum quod non ſit neceſſe collectam, ſeu orationem ſpecialem in miſſis facere, pro dicto defuncto, & maxime diebus, quibus vel vna ſolum collecta dicenda in Miſſa præſcribitur, vel aliæ plures ſpeciatim conſignantur, nec ad libitum ſacerdotis relinquuntur; ſufficiatque applicatio ſacrificij in Memento, oſtenditur. Tum quod ratio applicandi miſſam, & nominandi eos, pro quibus ſacerdos ſacrificat, conſiſtit in Memento. Et ideo ſat eſt, quod tunc ſacrificans, applicet ſuam intentionem illi defuncto, pro quo Miſſa ſibi dicẽda iniungitur: vt inter alios docet Nauarrus in Manual. confeſſ. cap. 25. numer. 100. Tum quod in Miſſarum celebratione non ſint aliæ preces adhibendæ, præter eas, quæ ab Eccleſia approbatæ, & laudabili vſu receptæ fuerint. Iam autem quod in die Reſurrectionis, vel in alijs ſolemnitatibus, fiant collectæ de defunctis, non eſt Eccleſiæ conſuetudo: imo in bulla Pij Quinti, qua confirmat Miſſale nouum Romanum, tollitque vſum cæterorum Miſſaliũ, quæque habetur initio cuiuslibet ferè noui Miſſalis, ita dicitur. Huic Miſſali noſtro, nuper edito, nihil vnquam addendum, detrahendũ, aut immutandum eſſe, decernendo, ſub indignationis noſtræ pœna, hac noſtra perpetua valitura conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus. Mandantes omnibus, & illis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipientes, vt cæteris omnibus rationibus, & ritibus ex alijs Miſſalibus quantumuis vetuſtis hactenus obſeruari conſuetis, in poſterum penitus omiſſis, & planè reiectis. Miſſam iuxta ritum, modum, ac normam, quæ per Miſſale hoc, à nobis nunc traditur, decantent, ac legãt; neque in Miſſæ celebratione alias cęremonias, ac preces, quam quæ hoc Miſſali continentur addere, vel recitare præſumant, &c. Quando igitur in miſſali traduntur ſpeciatim collectę, ſeu orationes dicendæ, & nulla relinquitur ſacerdotis arbitrio, non poterit ille alias addere, vel ex præſignatis ſubtrahere: ſed tunc ſolum

poteſt

poteſt, & debet collectam pro defuncto facere, quando ad libitum ſacerdotis vel ipſa Miſſa, vel collectæ aliquæ dicendæ in Miſſali cõceduntur.

Nec obſtat, id quod decernitur in Concilio Gabilon. Et refertur de conſecrat. diſt. 1. cap. Viſum, vt in omnibus Miſſis, pro ſpiritibus defunctorum, loco competenti in Eccleſia ad Dominum deprecetur: dicente beato P. Auguſtino, quod non ſunt prætermittendæ ſupplicationes, pro ſpiritibus mortuorũ; quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana, & Catholica ſocietate laudamus.

Reſpondemus, textum iſtum, fauere potius noſtrę opinioni, quã contradicere. Fatemur ſiquidem, deprecandũ eſſe in omnibus Miſſis pro mortuis, ſed non addendo collectam ſpecialem, ſed in ipſo Memẽto. Id quod ſignificant verba illa, loco competenti, quæ explicans gloſſa, inquit (id eſt in ſecreta Miſſæ) iſte enim eſt locus cõpetens, vt expreſſe pro defuncto exoretur, ſicut in eadem ſecreta fit ſpecialis recordatio viuorum in Memento. Ita Gulielmus Durandus in ſuo Rationali diuin. offic. lib. 4. cap. 45. De decima parte Canonis.

CASVS VIGESIMVS quartus.

Melchiori ægritudine maxima laboranti, data ſunt aliqua vulgô dicta breuia collo geſtanda; in quibus non aliud, quam ſcriptura ſacræ dicta, & Chriſti Domini crux, continentur, & his non modo ad priſtinam ſanitatem ſe fuiſſe reſtitutũ putat; imo nullo deinceps repentino malo, quouſque illa deferat, poſſe opprimi, credit.

Quæritur, quomodo confeſſor, circa hos deferentes talia breuia, ſe habere debeat. Et num huic ſpem habenti in ſuis breuibus, poſſit concedere, vt ipſa deferat.

Reſpondetur, debere Confeſſores, duo inquirere ab his, qui huiuſmodi breuia deferunt.

Primum eſt, quæ ſint illa, quę in illis ſcripta contineantur: & qui characteres, ſeu figuræ.

Secundum, qua intentione, ſeu obſeruãtia, illa deferant, & nequaquam illa debent permittere, aut deferentes abſoluere, niſi hæ concurrant conditiones.

Prima, quod ſint nomina cognita, & intellecta, & ſancta, veluti ex Euangelio, & ſacra ſcriptura, aut ab aliquo viro ſancto deſumpta.

Secũda, quod in eis nullus character, aut ſignũ aliud, pręter Chriſti crucem, vel aliud ſimile ſacrum, contineatur.

Tertia, quod nihil in eis ſit falſi, aut vani, vel ad inuocationẽ expreſſam, aut tacitã Dæmonũ pertinẽs.

Quarta

Quarta, quod nullam deferens constituat spem in modo scribendi, ligandi, aut alterius superstitiosæ obseruationis, quæ nec ad laudem Dei, nec ad aliquem effectũ naturalem deseruit.

Quinta, quod non ita certam constituat fiduciam in ipsis deferendis, vt credat, propterea fore nihil mali sibi euenturum, sed omnia prospera: quoniam huiusmodi breuia, neque virtute naturali possunt talia operari; vt patet, cum nõ sint causæ naturales, nec ordinatione diuina, aut Ecclesiastica habent vim ad tales effectus producendos, cum nec sint sacramenta, nec sacramentalia, & per consequens in illis sic fidere, vana est obseruatio, spectans ad pactum tacitum cum Dœmone.

Quo circa cum Melchior talẽ, & tantam fiduciam collocet in dictis suis breuibus, vt arbitretur illorum virtute, non modo pristinã valetudinem fuisse consequutum: verum nõ posse quousque illa gestat, opprimi aliquo malo: ad quæ omnia prædicta breuia nec habẽt virtutem ex se naturalem, nec supernaturalem: cum non constet ex diuinis litteris, ea esse à Deo instituta ad tales effectus, nec illã vim sortiuntur, quà voces, hoc est, quà repercussiones quædam aeris articulatæ sunt, quia tunc prolatæ potius, quam scriptæ, effectum talem virtuosum efficerent; Nec etiam ex eo, quod papyro cõsignatę sint, robur aliquod obtinent, cum vt sic, sint quid artefactum calamo, & atramento: nec, quidquam ad effectus supernaturales valeant.

Quod si hanc virtutem consequuntur vt significatiuæ, quis negabit eandem profecto habere, siue legantur per librum, siue memoriter mandatæ, ore proferãtur? non minus quam si scriptæ collo affigantur? cum suum significatũ perlectæ, & prolatæ non admittant: imò maiori affectu, perlecta verba perpenduntur, quam si cõplicata charta deportentur.

Ideo debet confessor, Melchiori prohibere, vt vel dicta breuia nõ portet, vel non in illis, sed in Deo omnem suam fiduciam collocet, ob cuius reuerentiam & honorem duntaxat licitũ est talia breuia deferre: multoque esset melius, quæ in illis scripta continentur, deuote præmeditari, & supplici oratione proferre, quam artefactos characteres in membrana depictos, ad collum gestare, D.Thom.2.2.q.96. artic.4. Caiet. ibi S.Anton. 2. part. tit.12.cap.1. §.13. Rosel. verb. sortilegium 2. Tabien. verb. sor. §.7. Syluest. verbo Superstitio. quæst. 10. ad finem. Et alij omnes, tũ Theologi, tum Iuris periti, 26. quæst. 2. cap. illud, & quæst. 6. cap. Non licet.

CASVS

CASVS VIGESIMVS. quintus.

ANdreas, cum audierit contractum censuum esse licitum fieri que aliquibus in locis ad nouem & decem pro centenario, decreuit pecunijs, quibus sub contractu retrouenditionis, & locationis lucrabatur sex pro centenario, emere census nouos hic Bononiæ, ad rationem septem, vel octo pro centenario, nolens subire pericula tempestatis, & belli quo ad annuos redditus; sed quoad rem censui subiectam.

Quæritur, an huiusmodi contractus sit licitus: & quid confeßarius debeat pœnitenti consulere.

REspondetur, cēsuum emptionem, licitum esse contractū, vt est opinio communis Theologorum in 4. sent. & iuris peritorū, in cap. In ciuitate, de vsuris. Nam cum quisque homo liber, bona sua vendere possit, potest etiam, & vēdere eorum fructus, vel eorū partem, obligando se, vel quotam eorum, vel certam partem soluere, ita vt alteri ius vendat, exigendi à se, ex tali re eosdem fructus; & cū fructus æstimabiles sint pecunia, nulla prohibet ratio, quominus valeat, quilibet censum pecuniæ certæ singulis annis soluēdæ, supra suis facultatibus constituere.

Exempli gratia, si quis relinquat agrum hæredi suo, ea lege & conditione, vt quoque anno det monasterio Eremitarum S. Augustini, viginti scuta: quid quæso hoc testatore mortuo, habet monasteriū in tali agro? nisi ius quoddam, petendi & exigendi illa viginti scuta, in quolibet anno: si igitur huiusmodi testator, fuit dominus, vt posset dono relinquere, illa viginti scuta, non ne etiam habebat dominium, ad vendendum illa eadē viginti scuta, in redditibus dicti agri? Absurdum siquidem est dicere, magis esse dominum quemlibet suarum rerum ad donandū, quam ad vendēdum; si igitur, quis iusto pretio emisset, illa dicta viginti scuta, persoluenda, ex redditibus dicti agri, ius illud, siue pensio sic empta, in bonis immobilibus, & fructiferis, appellatur Census, ita quod non emitur ipse fundus, nec in pretio dando habetur ratio ad valorem agri; sed solum ad tantos, vel tantos redditus percipiendos.

Non ergo habet illicitum aliquid huiusmodi cōtractus ex parte materiæ. Quia hic emitur ius percipiēdi redditus illos pecuniales; & veluti quis vendere posset singulis annis omnia poma suarū arborum, nec proinde vēderet ipsas arbores, ita vēdere potest omne lucrū, quod ex dictis arboribus obtinebit: nullus siquidē ignorat, differre dominium directum, ab vtili:

Vt

Vt cum pater rerum, omnium suarum, hæredem relinquit filiũ suũ, ita tamen vt quandiù mater vixerit, vsufructuaria sit eorundem bonorum; quid quæso habet hic filius, & quid vxor? nisi quod hæc gaudet dominio vtili, filius vero possidet dominium reale, & directum, ita in emptione census, venditur illa vtilitas, quæ comparabatur ex fructibus, reseruato dominio reali, & directo ipsius agri. Vnde Pius V. in bulla sua, iure optimo decernit, vt nullum pactum auferens, aut restringens facultatẽ alienandi rem censui suppositam, apponi possit, sed semper res ipsa cũ onere illo censuali, liberè ac sine solutione laudemij, siue quinquagesimę, aut alterius quantitatis, vel rei tam inter viuos, quam in vltima voluntate, alienari à Domino valeat: quamuis si vendatur, ille qui habet in illa censum, sit alijs omnibus præferendus.

Et quod annuus redditus constitui, creari ve nequat, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, quæque sit de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit: rursum nisi verè pecunia numerata, præsentibus testibus, ac notario, & in actibus celebrationis instrumenti, nõ autem prius, recepto integro iustoque pretio. Hæc Pontifex.

Nec etiam redditur huiusmodi censuum emptio illicita, ex parte causæ efficientis, idest ex parte cõtrahentium: quia hic non interuenit mutuum, sed vera emptio, cum pecunia transeat ad venditorem, adeo vt emptori non sit liberum, illam repetere ab inuito, aut ob pœnam, aut ob quamcumque aliã causam, vt est in dicta bulla Pij V. circa cẽsus, quæ incipit. Cum onus apostolicæ.

Nec vitiatur ex causa formali, cum sit vera vẽditio rei certæ, pro pretio certo; non enim subest hic ratio aliqua mutui, quia periculũ, & dominium in mutuo, versatur apud accipientem pecuniam, & mutuans potest illud reuocare id qnod non contingit in venditione, imo emens, id est dans pecunias, retinet dominium rei emptæ, & substat periculo, nec potest datas pecunias reuocare, ideoque accipit fructus absque omni vsura. Ita in proposito ille, qui emit annuos redditus, soluit pecuniam, retinetque dominium talis iuris, & periculo subiacet tanquam illius verè dominus nec potest solutas pecunias exigere, quamuis possit vẽdere eundem censum, quem emit.

Nec vitiatur ex causa finali, hoc est ex parte pretij, quia tale vitium iniustitiæ, excluditur ab isto contractu, quando pretium proportionatur iuri, quod venditur. Sicut enim contractus emptionis sit illicitus, cum iuris naturalis æquitas

non

non seruatur, ita cum hęc seruatur, vt non sit notabilis excessus pretij, nulla iniustitiæ labe notatur.

Quare iure optimo huiusmodi censuum emptio probatur Auth. Vt ij; qui oblig. se hab. per res min. §. Quoniam autem. Vbi admonētur minorum curatores, emere illis redditus annuos. Et est extra. Martini V. anno 1423. & Calixti 3. anno 1455. & Pij V. anno 1568. quæ controuersiam omnem de iustitia huius contractus dirimit; & in rem iudicatam transfert. Vide Aegyd. quol. 5. q. 24. S. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 18. §. 15. Syluest. verbo. Vsura. §. 12. Angel. eod. §. 24. Tabien. Vsura 14. Conrad. quæst. 74. Sot. lib. 6. q. 5. art. 1. de iust. & iur. Et in 4. dist. 15. quæst. 12. cōcl. 2. Panor. & alios capitul. In ciuitate de Vsuris.

Nec obstat, si quis dicat eos, qui vendunt dictos redditus in suis bonis, facere id non libere, sed necessitate compulsos: emētes item, non emere, nisi spe lucri, accipereque in paucis annis plus multo, quam fuerit capitale.

Respondemus, hæc omnia habere locum in vero mutuo; secus autem in reali emptione & venditione, vt est ea, in qua solutis statim pecunijs, emuntur annui redditus veri, & in certa re immobili, & fructifera constituti. Parū enim ad contractus iustitiam interest, quod quis rem ex necessitate, vel ex superfluitate vendat, dummodo iusto vendat pretio, sicut nihil item refert, quod emens lucretur processu temporis ex fructibus acceptis, multo plusquam extitit totum capitale, vt patet in alijs emptionis contractibus.

His adde, quod cum communi vsu sit huiusmodi contractus receptus, & personæ non modo sæculares, sed religiosæ emant, & vendant annuos census sub conditionibus à summis Pontificibus expressis, non est quod alicui debeat de iniustitia aliqua, scrupulum ingerere, vt bene notat Tabien. vbi supra.

De pretij æquitate, ad septem vel octo, vel plus pro centenario, cum variæ sint doctorum sentētię, quæ ortum magis habuerunt, ex locorum & temporum diuersitate, quam ex rei natura, quę æstimationis latitudinem habet ex varijs, rerum circunstātijs, nec idem pretium potest pręscribi eidem rei vbi libet, idcirco æquissimū esset, maximeque consuleretur, tum coemptorum conscientijs, tum etiam communi bono, si horum iurium pretia, lege principum statuerentur: veluti l. 1. ff. de off. præf. vrbis. §. Cura carnis: inter alias pręfecti curas, illa admodum necessaria censetur, vt rerum pretia statuat iusta, cum & merita, & causas statuendi huiusmodi rerum pretia perpendere, attineat ad ipsam Rempub. & eius Gubernatores. Et hoc dicitur

pretium

pretium legale, consistitque in indiuisibili, quod augeri & superaddi nequit: sed cum huiusmodi pretium, quo ad iura censuum, non sit adhuc per legẽ huius ciuitatis constitutum, relinquitur emẽtium & vendentium arbitratui, & æstimationi, ac ideo non consistit in indiuisibili, sed latitudinem habet iustitiæ, pensatis rerum penuria, seu copia, & alijs circunstantijs. Vt ait Arist. 5. Ethi. cap. 7. Diciturque hoc pretium naturale, siue arbitrariũ: quia secundum rerum naturã vsui accommodatam, imponitur, & currit.

Quare cum in hac ciuitate, iura censuum vendantur, ad octo, vel nouem, pro centenario, seclusa vi, fraude, & dolo, nullus est consciẽtiæ scrupulus, si eadem tali pretio quis emat. Sicut enim quisque potest merces suas tanti vẽdere, quãti emptor sciens & prudens voluerit dare (quando illarum pretium non est lege taxatum) ita & in his iuribus censuum, tanti quis emere illa poterit, quãti à venditore sciẽte, & prudente, sibi fuerint vendita. Illud enim rei cuiusque pretiũ naturale iustum dicitur, quo communiter æstimatur res valere, attentis omnibus circunstãtijs, cap. Pretia rerum, ff. ad l. Falcid. Esset enim tunc vsura, quando exigeretur plus de redditu, quam res reddat in fructibus de lucro; quod bene notent confessores, D. Thomas 2.2. quæst. 77. artic. 1. Sotus de iust. & iur. lib. 6. quæst. 2. artic. 3. Scotus in 4. distinct. 15. quæst. 2. Gabriel ibidem quæst. 10. Imo cum pactũ de retrouedendo, multum diminuat de pretio, & frequenter quartam partem, vel ampliorem. Extra 1. & 2. de Emp. crediderim in aliquibus locis, talem posse cõtingere pecuniarum, & emptorum penuriam, tantam, item censuum, & venditorum abundantiam (sicut in alijs mercibus solet obuenire) vt annuus census duodecim, emi iuste possit centum, cum dicto pacto francandi, qui forte sine illo, valeret alibi ducentum, & amplius, quod ipsum testatur Nauarrus in Manu. confess. capitul. 23. num. 86.

De conditione tandem, quam Andreas apponit, nolens subire pericula, existimo (nisi hæc pretij, magnitudine vincatur) reddere prædictum contractum illicitum, imò & vsurarium. Quia de natura contractus emptionis & vẽditionis est, vt res pereat emptori, qui rei sit Dominus: transfertur si quidem per emptionem, dominium in ipsum ementem: igitur emere census, scilicet pensionem in fructibns, cum pacto vt si perdatur id, quod emitur, nempe ipsi fructus, emptori non perdantur, est conditio emptioni, & dominij translationi repugnans; & hinc est quod omnes doctores, hunc cõtractum emptio-

emptionis censuum, esse veram emptionem, & non mutuum, affirmant; quia sicut periculum pecuniæ non est penes eum, qui dat, sed penes accipientem, ita periculum census, est penes ementē. Angel. verbo Vsura. num. 79. Armila eod. num. 52. Tabien. eod. §. 5. & Vsura. 14. De locis ianue, Raymundus in 2. par. Sum. in cap. de Vsuris. Gabriel in 4. distinct. 15. quæst. 12. dub. 3. in respon. ad tertium dub. 3. Vbi sic inquit. Stat aliquem habere ius percipiendi, qui tamen nunquam aliquid percipiet, vel quia res perit, aut non sufficienter colitur, aut ipse alias impeditur, &c.

Nec obstat, si quis dicat, huiusmodi emptionem fieri, sub cōtractu Emphytheotico, siue libellario, nō autem conductiuo, & ideo teneri Andreā, ad soluendam pensionē, licet res pereat casu fortuito, dūmodo maior pars non pereat.

Non in quam obstat. Tum quia Andreas, tantū vult de censu, quātum solueret conductor simplex, id autem quod locatur simpliciter pro sex, non poterit dari ad libellū nisi pro quinque, vt satis probat Ang. verbo Vsura. §. 44.

Tū quia quando quantitas census, est ita magna, quod si res locaretur de anno in annum, non plus perciperetur, eo casu in contractu Emphyteotico fit remissio, nō solum propter bella, sed ob quācunque aliam sterilitatem, & aduersam fortunam; vt aduertit Bald. in l. 1. C. de iure empt.

Confirmatur hoc, per Bullā Pij Quinti, in materia cēsuum, in qua sic dicitur. Census omnes in futurum creandos non solum re, in totum, vel pro parte perēptæ aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire: sed etiam posse, pro eodem pretio extingui. Quibus verbis aperte declarat, debere emptorem censuum stare periculo, tam rei si pereat, quā fructuum, si infructuosa omnino, vel ex parte, ipsa res reddatur. Redditur autem infructuosa in parte, quando bello, tempestate, & alijs fortunæ casibus, agitatur. Vnde paulo supra sic inquit. Conuentiones directe aut indirecte obligantes, ad casus fortuitos, eū qui aliàs ex natura contractus non teneatur, nullo modo valere volumus. Cum igitur natura contractus emptionis sit, vt emptor subsit casibus fortuitis, sequitur manifeste, eam conuentionem, quam Andreas posuit de non subeundis periculis, esse illicitam, & omnino inualidā.

Adde quod iniquissima esset cōditio, si vēditor in periculo versaretur, tam rei, quam reddituū, emptor vero non nisi in periculo rei immobilis, quam non emit.

Sequeretur præterea, quod interemptis fructibus omnibus casu aliquo, maneret adhuc obligatus semper vēditor, ad soluēdū cēsum,

& ita

& ita cẽsus potius esset infixus personæ, quam fructibus hæreditatis. Id quod aduersatur constitutioni Pij Quinti, qui omnes personales census damnat, & irritos facit.

Ex his igitur omnibus colligitur, contractum censuum ex natura sua esse licitum; sed vt celebratus est ab Andrea, cum clausula & pacto de nõ subeũdo pericula, quoad annuos redditus, est illicitus, & vsurarius, nisi huiusmodi pactum, seu onus, pretio aliquo superaddito, & æquiualente illi periculo, iustificetur: quod non est in proposito. Nam cũ hic Andreas, non emat ipsam rem immobilem, sed redditus rei, necesse est vt hi sint sui, adeo vt si pereunt, domino pereãt. Repugnat enim emptioni, & vero dominio, id quod emitur, perire venditori; vt patet l. 1. C. de pericul. & commod. rerum vend.

Quare confessarius debet pęnitenti consulere, vt talem cõtractum, quoad conditionem de periculo non subeũdo rescindat, vel competenti pretio, illam mitiget, & recompenset, intelligatque se hucusque vsuram commisisse, & ideo nisi emergens damnum, vel bona fidęs excuset, teneri ad restitutionem redditvum acceptorũ, S. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 8. §. 14. Gabriel latissime in 4. dist. 14. q. 3. Syluest. vsura. 2. §. 12. Armila, eo. num. 52. Innoc. & alij cap. In ciuitate de vsuris.

CASVS VIGESIMVS sextus.

Martinus, qui vectigalia & gabellas huius ciuitatis pretio iusto emit per triennium eas exigit tam ab Ecclesiasticis, quam á laicis siue id quod exportant sit de eorum patrimonijs siue prouentibus Ecclesiasticis, cum id faciat ex inueterata ciuitatis consuetudine.

Quæritur, an absoluendus sit, cum nolit desistere ab hac exactione, & quomodo Confessor circa hunc se habere tenebitur.

HVic casui respondetur, Martinum non modo peccare mortaliter; verum etiam incidere in excommunicationem in Bulla cęnæ domini latam, cõtra eos, qui quocunque modo, accipiunt tributa, seu pedagia, ex redditibus ecclesiasticis, vel personis, nisi petant ex rebus, quas ipsi ecclesiastici emunt, ad negociandum, vel nisi ipsa ciuitas habeat facultatem expressam, à summo Pontifice de exigendis gabellas ab ecclesiasticis. Quam tunc summus Pontifex, qui est pater ecclesiarũ concedere principibus debet, & solet, quãdo sæcularium tributa, Reip. necessitatibus prouidẽdis, non sufficiũt; non autem cum vel ratione sanguinis, vel ex alijs particularibus priuilegijs, à tributorũ exactione, & so-

& ſolutione eximuntur aliqui ex ſæcularibus. Vt notat Sot. de iuſt. & iur.lib.10.q.4.art.5.& S. Anton. part.2.tit. 1. cap.13. Nam immunitatem Eccleſiaſticã, iure eſſe prius diuino inſtitutam, tum canonico ac ciuili confirmatam, ac ſæpius ſtabilitam, conſtat aperte. Tum Gen. 47. vbi Ioſeph ſubiecit Pharaoni totam terram Aegypti, præter terram ſacerdotum quæ à rege tradita fuerat eis, quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. Et ſubditur paulo inferius, quod in vniuerſa terra Aegypti, quinta pars ſoluebatur, abſque terra ſacerdotali, quæ libera, ab hac conditione fuit, domino ex tunc pronuntiante, ſacerdotes in omni gente liberos eſſe oportere. Vt inquit Gratianus 23.q.§. quamuis.

Tum id ipſum decernitur in c. Nõ minus & cap. aduerſus de Immun.Eccleſ. Et in clem. Quoniam eod.tit.& cap. Quamquam, de cẽſibus lib. 6. quibus in iuribns, excommunicatione feriuntur, qui pedagia, ſeu gabellas, à perſonis eccleſiaſticis expoſcunt, cùm ſæcularis nullus in eccleſiaſticis perſonis & rebus poteſtatem habeat, vt quæ diuino miniſterio ſint conſacratæ extra.de conſti. cap. Quæ in eccleſiarum.

Tum denique ex l.1.& l.illud & l.fin.C.de ſac.ſanct.Eccleſ. Vbi Eccleſiaſtici à debito tributi, principum priuilegio exempti, declarãtur. Idque æquitate ſumma, quia ſicut reges ſolicitudinem habent de bono publico, in bonis temporalibus: ita miniſtri Dei, in ſpiritualibus: & ſic per hoc, quod Deo in ſpiritualibus miniſtrant, recõpenſant regi quicquid pro eorum pace laborat: vt docet D. Thomas in Epiſt.ad Roman.cap.13. Et per dictam immunitatem, ſeu libertatẽ Eccleſiaſticam, intelligi, exẽptionẽ perſonæ Eccleſiaſticæ, non ſolum in eius perſona, ſed in omnibus quibus vtitur & poſſidet. Oſtendit Caiet.iu ſumma, verbo, Immunitas Eccleſ.& Sylueſt.eo. & alij omnes Summiſtæ. Nec non Nauar. in Man.confeſſ.cap.17.num.202.quo loco teſtatur, multos gubernatores & exactores dictarum gabellarũ, veniſſe anno Iubilei Romam, vt peterent à ſummo pęnitentiario ſan.Domini N.Gregor.XIII.abſolutionem ab excommunicatione, in quam ob gabellas, ab eccleſiaſticis perſonis exactas incurrerũt, fuiſſeque abſolutos, reſtitutione præmiſſa, & animo non exigendi eas denuo.

Nec conſuetudo ciuitatis, Martinum excuſat; quia ex verbis eiuſdem bullę, manifeſte conuincitur, nullam conſuetudinem etiam immemorabilem, nec præſcriptionẽ quamlibet legitimam, nec priuilegium, etiam per viam contractus vel remunerationis conceſſum, contra quamcumque excommunicatio-

nicationem contentā in dicta Bulla cœnę Domini, prodesse, vt post alios declarat, idem Nau. in Man. Confess. cap. 27. num. 73.

Nec Martinus excusari ignorātia potest; quia non est verisimile (vt in dicta Bulla dicitur) quod ipsum remaneat incognitum, quod, tam patēter omnibus publicatur, & cum huiusmodi Bulla, non solum sit pagina excommunicationis, & extensionis, sed etiam reuocationis & innouationis, pro vt in calce dicit summus Pontif. idcirco clarissimum est, per eandem inualidari, ac reuocari singulis annis, quibus legitur, quæcunque priuilegia in contrariū. Quo fit, vt gloss. Clem. Quamquam, de censibus lib. 6. affirmet, totam ferme Italiā, ob has gabellas, ab Ecclesiasticis exactas, esse interdictam.

Et Conc. Viennense. Clem. eadem, præcipit sub pœna lethalis culpæ Episcopis, vt hos exactores, tanquam excommunicatos denūcient, postquam de eo, ipsis cōstiterit; quamuis parte vocata, & audita, id facere debeant. Et Concil. Trid. sess. 15. cap. 20. de reformatione, cupiens Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo sartam, tectam, à quibuscunq; impedimentis conseruari, decernit & pręcipit, sacros Canones, & Cōcilia generalia omnia, nec nō alias Apostolicas sanctiones, in fauorē ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & cōtra eius violatores editas. (Quæ ōnia præsenti etiam decreto innouat) exacte ab omnibus obseruari debere.

Quare Cōfessor, caueat ne Martinum absoluendo, peccet mortaliter, incidatque in excommunicationem contentam vltimò in Bulla cœnę Domini, quæ fertur in eos, qui audent dictis excommunicatis pręstare absolutionem. Admoneatque illum, vt videat quo iure dictæ gabellæ exposcuntur, & si nouerit id fieri sine summi Pontif. expressa licentia, vel falso impetrata & quoquo modo subreptitia, desistat à tali gabellarum exactione, quoad peccatum præteritum, & restitutionem, consulat sūmum Pontificem.

CASVS VIGESIMVS septimus.

Bartholomaeus, cum domum habeat locādam, sciatque mulierē turpiter viuentem, obnixe postulare eam sibi locari, vt secreto magis libidini operā dare possit, eā illi locauit.

Quaeritur, an mortaliter peccet, & pecunias ex meretricio acquisitas à muliere possit accipere.

REspondetur, quod & si Nauarr. in Man. Confess. cap. 17. num. 195. opinari videatur, nequaquam

quam licere domos locare meretricibus, in ea parte ciuitatis, in qua non est permissum eas habitare, imo & vbi permittuntur, his adductus rationibus. Tum quia nõ licet locare domum vsurario, ad exercendum fœnus, cap. 1. de Vsur. lib. 6. Tum quia & si Resp. permittat meretrices, non tamen facit quin peccent, tam ad eas accedentes, quam illas in scelere suo iuuãtes, vt sunt domuum locatores. Tũ quia huiusmodi locatio, sit quædã occasio data, meretricium iuuandi. Tum demum quia, & si liceat locare ei domum, quem credo in ea peccaturum, non tamen eo fine, vt peccet, nec item vt artem exerceat, quæ sine peccato exerceri nequit, vt est meretricium.

Nobis tamen in rigore loquẽdo, oppositum videtur, cum Ioan. maior. in 4. dist. 15. q. 35. Tum quia durum admodum est asserere totius orbis Christianos, esse in peccato mortali, cum vbilibet videamus hanc seruari consuetudinem, vt meretricibus locentur domus, & in his videtur consuetudo obtinere rationem legis, cap. cõsuetudo, distin. 100. & l. 2. C. quæ sit longa consuetudo. Nec S. Augustini sententia lib. 2. de Ordine capit. 4. to. 1. Vbi inquit. Auferte meretrices de rebus humanis, turbaueris omnia libidinibus; &c. Verificari posset, nisi eisdem domus locarentur, cum per has, quæ extra Lupanar habitant, finis à Rep. intentus, magis habeatur, quã per illas, quæ in loco illo infami degunt.

Tum quia duo sunt malorum genera (vt ait gloss. super illud ab occultis meis munda me; &cæt.) Quædam sunt nostra, quæ à nobis oriuntur, & his nullo modo consentire debemus, nec directe, nec indirecte. Quædam sunt aliena, quæ fiunt ab alijs, & his nunquam consentire debemus directe, consensu approbationis: aliquando tamen licet consentire indirecte, cõsensu permissionis, sicut Deus permittit aliqua mala, ex causa rationabili.

Tum etiam quia Romæ, sciente, & patiente summo Pontif. locantur, & in omni diœcesi consueuerunt homines optimæ consciẽtiæ locare domos meretricibus, nec vnquã Episcopi id prohibuerunt, nisi forte in ea ciuitatis parte, quæ est proxima monasterijs monialium, vel Ecclesijs. Et Confessores absoluunt, & semper absoluerunt tales domuũ locatores, absq; eo, quod haberent propositum, à dicta locatione abstinendi.

Tum quia cum domus locatio non sit ex sui natura ordinata ad malum, sed sit res indifferens, & scientia vsus mali, non faciat illum voluntariũ respectu locantis, constat namque talẽ vsum non esse voluntariũ directe, cum non sit à voluntate locantis directe, vt patet:

Neque etiam eſt indirectè voluntarius, quia locator rei habentis vſum indifferentem, per ſe loquẽdo non tenetur cauere de vſu futuro, alioquin oporteret locatores domuũ, ſolicitari circa hoc, quod eſt futurum; per accidens autem puta quia eſt conſcius futuri mali vſus penes iſtam cui locat domũ, non tenetur, niſi pro quanto poteſt, & debet cauere, ne in alijs ille vſus fiat. (Hæc eſt enim natura volũtarij indirectè, quod ſcilicet poſſit, & debeat impediri.) Conſtat autem quod licet locator in caſu noſtro, cauere poſſit, non tamen debet, quia non tenetur impedire meretrices à ſuo meretricio, vt quę ad illud exercendum ſunt paratiſſimæ.

Tum quia famulus menſæ concubinariorum, miniſtrans, & iuuãs concubinam ad ſe ornandum; & artifices, qui calceos, & ſandalia, vel veſtes vendunt meretricibus, quamuis ſciant illas, vſuras talibus ad meretricandum, non peccant, dummodo id ſine vllo conſenſu in peccatum faciant. Quoniam nõ inducunt, nec iuuant directè ad illud, vt vult. D. Thom. communiter receptus 2.2.q.10. artic.4. cui in hac parte ſubſcribit idem Nauarr. in Man. Confeſſ. cap. 19. num. 16. ergo nec qui locat domum meretrici, quamuis ſciat, debere in illa, meretricio operam dare.

Tum item, quia magis prohibitum eſt locare domos vſurarijs ad exercendum fœnus, quam meretricibus ad meretricandum; vt patet cap.1. de Vſur. lib. 6. cũ illi Reip. noceant, hæ aliquo modo proſint, ſed locare vſurarijs indigenis domos, non eſt vetitum, nec lethale, ſed tãtum alienigenis, vt vult. Roſel. verbo reſtitutio. 9. §.34. Tabie. Vſura.1.§.5. S. Franciſcus de Are. in conſ.158. & alij communiter; ergo nec meretricibus.

Adde etiam quod is qui locat meretricibus domum, non eſt eo fine, vt meretricentur, ſed eò ſolũ vt ibi viuant, habetque diſplicentiam meretricij, & artis meretricãdi, & ſi poſſet illas à tali peccato corripere, ac omnino ab alienare, efficeret id libẽtiſſime: ſed ſcit operam, & oleum perditurum. Ideo non cooperatur illi locationi, quatenus procedit à mala voluntate meretricis, ſed vt eſt actus deſeruiens humanæ habitationi. Iam autem cooperari, & cõſentire, imò & prouocare iuſta de cauſa aliquẽ, ad aliquem actum ſuo genere bonum, vel indifferentem, nullatenus conſentiendo in eum, quatenus fit male, vel vt eſt malus, non eſt illicitum. Nam Deus ipſe inuitat nos, imo & iuuat ad agendum aliqua, quę ſunt peccata, quatenus ſunt entia, vel quatenus ſunt pœnæ peccantium, vt probat Cardinalis fundatiſſimus Aegyd. 2. ſen. diſtin. 37. q. 1. art. 2. & Caiet. 1. par.

q.49. art. 2. Vnde & D.Laurentius dixit Decio Tyranno, Assarum est iam, versa & manduca, cum tamen illa versio esset peccatum, ex parte comburentis. Multi etiam martyres prouocauerunt Tyrannos; ad sui occisionem, quæ tamen ex parte eorum erat peccatum. Vide Caietan. 22.q.147. Cum igitur locans domum vt sic, non communicet cum ea, cui locat, in futuro malo vsu, sed solum in contractu locationis de præsenti, non potest adduci ratio, quare peccet, quamuis sciat meretricem, vsuram male tali domo; sicut vendentes infidelibus ea quorum vsus communis est ad bonum, & malum, quamuis sciant infideles illa emere pro suis Idolatrijs, non peccant, vt docet Sylu. verbo infidelitas, & Angel. eod. §. 1. Adrianus, quodl. 3. art. 2. & Caiet. 22.q.10.art.4.

Corroboro id ipsum. Quia locare domum meretrici, vel est iure naturali, & diuino prohibitum, vel non, nisi humano: si primum, ergo etiam locare in ea parte ciuitatis, in qua permittuntur, erit peccatum (quod Doctores oppositæ sententiæ negant) quia quod iure diuino est peccatum mortale, non potest lege humana fieri licitum: sicut quia fornicari, est iure diuino prohibitum, non potest quacunq; lege humana fieri licitum; arg. cap. Erit autem lex, distin. 4. & cap. fieri de præscrip. & cap. Sunt quidã 21. q.1. si vero ex se non est illicitum, sequitur quod locare in quacunque parte ciuitatis, non erit genere suo peccatum mortale, nisi forte per accidẽs, ratione alicuius circunstantiæ, de qua in præsenti casu nullus est sermo.

Accedit quod illa principis permissio, vt locetur domus meretrici, in vna parte ciuitatis, nõ in alia, vel est solum nõ velle punire peccatum, sicut permittit alia mala, vel est velle, vt non sit peccatum id, quod lege naturali & diuina erat peccatum; si primum, id est non puniunt illos, qui locant in hac parte, & puniunt hos, qui locant alibi. Hoc nihil facit ad propositum, cum nos non loquamur de pœna, nec de foro exteriori, sed de culpa, & foro animę: si vero dicatur, quod illa principis permissio efficit, vt non sit peccatum id, quod erat peccatum: ergo inferior poterit derogare legem naturalem & diuinã, quod est absurdissimũ. In foro etenim conscientiæ, ius naturale, & diuinum, sunt necessario seruanda; cap. sunt quędam 25. q.1.

Tandem, omne peccatum (vt dicit P. Augustinus in lib. de vera religione) adeo est voluntarium, vt nullo modo sit peccatum, nisi volũtarium, sed in huiusmodi vsu malo, domus locatæ, non interuenit voluntas & consensus locantis, vt cui non placeat talis abusus, sed sola sua voluntas fertur in ipsam

locationem, & in pecunias ob locationem suscipiendas, quod est quid separatum à malo vsu ipsius domus, vt patet: ita vt talis malitia in vsu domus proueniat ex voluntate meretricis, non ex ipsa natura locationis, quæ ex sese est indifferens. Nec sola sciētia talis vsus mali efficit peccatum: sed complacētia, sicut qui sciret aliquem esse solitum periurijs, vel habere concubinam, vel esse homicidā, nequaquam locando illi domum diceretur consentire peccato eius, cum non locet eo fine, vt peieret, vel in concubinatu persistat, aut homicidium committat: sed vt ibi tanquam homo habitet. Vnde D. Th. 1.2. quæst. 18. artic. 4. inquit. Ea quæ per se considerata non sunt peccatum, nec habent illud inseparabiliter annexum, effici bona vel mala, ex circunstantia finis: cum ergo locatio domus per se considerata, non sit mala, nec fiat intētione & fine mortifero, ex parte Bartholomæi, non est quod de peccato arguatur. Ita Ioānes maior: vbi supra. Adria. quod 3, Caiet. 22. q. 269. ar. 2.

Per quæ adducta fundamenta, dissoluuntur facillime ea, quæ in principio opponebantur, vt quæ procedant solum in eis, qui locāt eo fine principali, vel minus principali, vt meretricentur, non autē in eis, qui locant eisdē ad habitandum cum displicētia corā Deo vera meretricij, & artis meretricādi.

Ex quibus ōnibus infero, quod Bartholomęus non peccauit mortaliter, locando domum meretrici: si ea intentione id fecit, vt in illa haberet habitandi vsum, absque complacentia, quod talem vitam turpem exerceat. Admonēdus nihilominus erit à Confessore, vt similibus personis, quantum fieri potest, locare domum caueat.

Tum quia raro fit his locatio, tam puro fine, vt nō misceatur aliquid mali. Tum quia multæ oriūtur hinc peccandi occasiones, quæ si meretrices essent in loco à ciuitate remoto, extinguerētur. Tum quia hac de causa multæ honestæ mulieres solicitantur, ex nimia familiaritate, & vicinitate domuū. Tum denique quia si non inuenissent locatores, resipiscerent forsitan.

Quod vero attinet ad affictus susceptos ex tali locatione, respondendum est; Bartholomæum nec peccare illos accipiendo, nec ad vllam restitutionem teneri. Tum quia nulla lex diuina est; aut humana, canonica, aut sęcularis, qua talis restitutio præcipiatur, & propterea non est dicendum. l. Illam; C. de collat. c. legatur 23. q. 4. Tum quia meretrices sunt dominæ earum pecuniarum, quas meretricādo lucrantur. Nam acceptum ob turpem causam de voluntate dantis, ita quod turpitudo versetur ex vtraque parte, non est restituendū

vlli

vlli regulariter de præcepto, vt ait S. Anton. 2. par. tit. 5. Angelus verb. restitutio. §. Turpe. Sylu. eod. 2. §. 3. & verbo Eleemosyna §. 4. Sot. lib. 4. de iust. & iur. q. 7. art. 1.

Confirmatur, quia & si peccata ratione culpæ nullo sint pretio digna, ratione tamen consensus illius, qui suas locat operas: ratione etiã illius voluptatis, qui conducit, quatenus ad humanos vsus accõmodantur, possunt mercede redimi.

Adde quod Respub. non modo huiusmodi fœminas permittit, sed etiam pretium eis taxat, cogitque ad solutionem. Idq; lege, idẽ, Si ob turpem. ff. de condu. Ob turpem causam. Nec obstat l. Sincera. C. de donat. inter virum & vxor. Vbi miles donare prohibetᵉ quidpiam meretrici. Nam ibi non prohibetur pretium, sed larga donatio; vt ait Sylu. verbo Meretrix, & Innoc. cap. Plerique de Immun. Eccl. omnesque iurisperiti in l. 4. §. Sed, & quod meretrici; ff. de cond. Ob turpem causam, & Gl. 14. q. 5.

Tandem, licet pactum, vel conuentio, qua aliquid ob maleficiũ datur, non valeat in illa forma, quã partes solæ prætendunt facere: valet tamen vt donatio quædam virtualis, vel vt quidam actus habendi pro derelicto, quod lex in pœnam male dantis interpretatur, taliter male dantem, habere id pro derelicto, vel pro donato ad hoc, vt ei non debeat necessario reddi. Et ideo donatum meretrici, cum sit suum, non tenetur locator ad vllam restitutionem faciẽdam de pecunijs, ab illa acceptis, vt late deducit Ant. relatus à Panorm. in cap. Quia plerique de immun. Eccles. Et probatur per l. 2. 3. & 4. ff. de cond. Ob turpem causam. Et est doctrin. D. Thom. 2. 2. q. 31. art. 7. Palud. & aliorum in 4. dist. 75.

CASVS VIGESIMVS octauus.

Lvcas sentiens se in quoddam graue peccatum esse inclinatum, firmiterque proponens cum Dei auxilio, nõ amplius illud committere, vouit se ingressurum Religionem, aut saltem sacros Ordines in clericali gradu assumpturum si in illud deinceps, vel semel incidisset. Qui cum rursus inciderit, & videat aduenisse nunc Iubileum amplissimum quo cõceditur facultas in omni voto dispẽsandi, illudque commutandi, excepto Religionis, & Castitatis voto, nititur Iubileum consequi, petitque à Confessore, vt in dicto voto cum eo dispenset, & in quodlibet aliud commutet, ita vt vxorem ducere valeat.

Quæritur, an confessor posit & debeat cum huiusmodi voto dispensare, & quomodo erga dictum Lucam se gerere debeat.

PRO decisione præsentis casus, illud in primis est supponendum, vota huiusmodi conditionalia etiam si sint pœnalia, obligare adimpleta conditione; arg. l. Cedere diem. ff. de verb. signif. capit. Si pro te, de Rescript. lib. 6. & in hoc distinguitur conditionale pęnale votum, à voto conditionali pure: quod in pœnali, is qui vouet, non est affectus, nec intentus in id, quod pollicetur; vt qui vouet Religionem, si in tale peccatum inciderit, re vera non vouet, quasi amãs tale peccatũ, sed quasi sibi inuisum & exosum, & ideo directe nõ vouet Religionẽ, sed solũ nõ furari, vel in aliud, quid, simile non pro labi: & in pęnam adijcit, vt illud caueat, effici religiosum; & proinde directe non est votum religionis, sed votum non peccandi in tali genere, secus autẽ est in voto pure conditionali, in quo id quod vouetur, ex directo intenditur, quamuis sub conditione; vt ait Sotus de iust. & iur. lib. 2. q. 2. art. 2.

Prænotandũ est secundò, quod cum dispensatio, causam iustam, & rationabilem requirat, qua ille qui habet authoritatem dispẽsandi, poterit omnino votum relaxare, absque eo quod loco voti aliquid iniungat vouenti; & cõmutatio exigat, vt id in quod votum cõmutandum est, æque sit bonũ, aut melius, re illa, quam vouit: & tunc æque bonum exigitur, quando aliqua ex causa rationabili cõmutatur; tunc vero melius, quando sine causa, ex mero beneplacito fit commutatio, vt declarat D. Tho. 2. 2. q. 88. artic. 12. Caiet. ibi. Ideo ille qui habet potestatem dispẽsandi & commutandi insimul, potest partim dispensando, partim commutando relaxare votum, sine iusta omnino causa, & votum ipsum totaliter remittere, imponẽdo aliquid loco eiusdem, vouenti; licet sit minus eo, quod erat pollicitus.

Aduertendum tertio, quod licet controuersum sit inter Sotum vbi supra q. 4. artic. 3. Et Nauarr. in Manu. cap. 12. num. 43. An in voto pęnali Religionis, antequam peccetur, & conditio impleatur, possit Episcopus vel solus Papa dispẽsare. Et ille putet dispensare posse Episcopum, iste vero non nisi Papam; ambo tamen in hoc consentiunt, quod perpetrato scelere, & adimpleta conditione, non nisi per summũ Pontificem sit dispensabile; quia posita in actu cõditione, fit obligatio ad Religionẽ, quæ ex vi dicti voti innata est, & corroborata: quamuis non desint grauissimi theologi, qui putent vota huiusmodi pęnalia Castitatis, Religionis, in terram sanctam, in Romam, vel in sanctum Iacobum, adimpleta etiam conditione, nõ esse summo Pontifici: sed Episcopo reseruata; cum non sint emissa volũtate adimplendi illa, nisi omnino per

per accidens:imo qui ſic vouit Religionem, eſt ſimpliciter nolens Religionem,quippe qui, vt per illam, tanquam per pœnam inuiſam,&grauiſſimam, ſeſe ab alienaret à committendo tali, vel tal ſcelere, indixit ſibi ipſi illā vt inoptatam & odioſam, per quam detereretur: ita quod actus volitus fuit non incidere in tale ſcelus: actus vero ſimpliciter non volitus; ſed volitus ſolum ſecundum quid, fuit Religionem ingredi, per quā vt maxime pœnalem, & à ſe minime deſideratam, voluit euitare talis ſpeciei peccatum. Iam autem Summi Pontifices, non ſibi reſeruant Caſtitatis & Religionis vota: niſi quando ſunt per ſe volita, & habent propriam rationem voti Caſtitatis, Religionis,&c. Et ratio eſt; quia cum huiuſmodi reſeruatio,habeat quandam rationem pænæ, non eſt niſi ſtricte interpretanda, & ad proprios ac formales terminos conſtringenda; & ideo ea ſola vota, ſummo Pontifici reſeruantur, quæ proprie & ſimpliciter ſunt Religionis volitæ, Caſtitatis deſideratæ: peregrinationis intentæ, cuius generis nō ſunt, quando Religio,Caſtitas,peregrinatio Hieroſolymitana, & cæteræ huiuſmodi, in pænam & vt odioſa, ac non volita à vouente, promittuntur. Quæ eſt opinio ſapiētiſſimi Bartholomei Medinæ, in lib. qui dicitur inſtructio Cōfeſſorum in 2. præcepto § 16. ſecundū quem facilis erit propoſiti caſus explicatio: poterit ſiquidem confeſſor, vigore Iubilei, in dicto voto cum Luca diſpenſare, vt quod non eſt ſummo Pontifici, ſed Epiſcopo reſeruatum.

Perſiſtendo tamen in communi opinione, quod hæc vota ſint adimpleta conditione,Papę reſeruata. Præſentis caſus difficultas tota in hoc conſiſtit, quod cum Lucas, vel Religionis ingreſſum, vel ſacrorum Ordinum ſuſceptionem vouerit, & in ſua libera ſit poteſtate, alterum horum eligere, eligatque nunc, ſacris Ordinibus initiari, in eoque propoſito duret. An in prædicto voto de ſuſcipiendis ordinibus, Confeſſor virtute Iubilei diſpenſare valeat.

Et pro parte negatiua videtur facere, quia promiſſio, eſt propter promiſſum, & per votum magis tenditur ad promiſſum, quam ad obligationem promiſſi, quemadmodum magis ſemper intenditur terminus,quam via ad terminum. Sed qui vouet Ordinibus ſacris initiari, cum huiuſmodi Ordinum ſuſceptio, importet promiſſionem & obligationem ad Caſtitatem, videtur quod etiam hoc cadat ſub priori voto, & quod vtrumque ex æquo intendatur.

Adde,quod ille, qui vouet antecedens, vouet & neceſſariū conſequens.cap. Acceſſorium de reg. iur.

iur. lib. 6. l. Cũ principales. ff. eod. ſed Caſtitas, eſt annexa ſuſceptioni Ordinis, tanquam quid neceſſario conſequens, neceſſitate ſaltẽ Pontificij iuris: ergo videtur quod vouens initiari Ordinibus ſacris, voueat implicite caſtitatem, & ideo nequeat Confeſſor, virtute dicti Iubilei, in tali voto diſpenſare.

Quibus tamen non obſtãtibus, exiſtimo poſſe Confeſſorem, cum Luca diſpenſare, in voto ſuſceptionis Ordinis, cum nec ſit continentiæ, nec Religionis votum.

Ducor autẽ in hanc ſententiã, his rationibus. Tũ quia nemo virtute voti obligatur, niſi ad id quod eſt propriũ illius voti obiectũ, ſed illi, qui ordines ſacros in clericali gradu aſſumere vouit, non fuit aliud obiectum per ſe primo propoſitum, quam dicta aſſumptio: ergo ab hac ſpecificatur & denominatur tale votum, & non à caſtitate, & ad initiandum ſe ſacris tenetur, non ad caſte viuendum.

Confirmatur: nã qui ſtatum aliquem ſuſcipere proponit, non ſe obligat ad leges illius ſtatus, quouſque ſtatum illũ, re ipſa aſſumat; cũ non exprimat in ſuo voto obligationem ad peculiares leges illius ſtatus: ſed clericatus eſt quidã ſtatus vt patet: igitur qui illum aſſumere pollicetur, non ſtatim aſtringitur ad eius leges ſeruandas, & ideo nec ad caſtitatem, quippequę non obligat, niſi eiuſdẽ ſtatus actu profeſſores, qui ſeſe per actualem Ordinis ſuſceptionem, ad illam ſolemniter obligarunt.

Tum ſecundo: quia ſi aliquis voueret ſuſcipere ordines ſacros poſt annum, elapſoque anno, non adimpleret ſuum votum, iſte & ſi peccauit non adimplendo prædictum votum, non tamen ſibi imputabitur ad culpam, quod non dixerit diuinũ officiũ, ad quod recitandum obligat ordo ſacer, & cadit ſub ſuo voto conſequenter. Similiter etiam ſi eſt fornicatus, non peccauit contra votum caſtitatis, quod erat emiſſurus, in ſacris Ordinibus initiatus, veluti qui vouit religionẽ ingredi, & interim quod eſt in ſæculo, vel antequam profeſſionem ſolẽniter emittat res poſſidet immobiles, non dicetur peccare contra votum paupertatis, vt patet, ſicut etiam qui voueret vxorem ducere, interim quod matrimonio non coniungitur, non eſt adulter fornicando: ergo votum de ſumendis Ordinibus ſacris, nõ eſt votum caſtitatis.

Tum tertio, quia votum, cum ſit lex quædam ſingularis quam homo ſibi ipſi præſtituit, eodem modo iudicandum eſt de obligatione voti, quo iudicatur de obligatione legis, ſed ſi eſſet aliqua lex, qua obligaretur Lucas, vt fieret poſt ſex menſes Subdiaconus, nec iſte tamẽ tranſacto tẽpore obediret legi, ſed vagaretur ad libitum

incur-

incurreret ſolam culpam omiſſionis, non ſuſcipiēdo illum Ordinē, ad quem lege aſtringebatur; nec cōfeſſor exigeret ab illo, quare interim non ſeruarit obediētiam, & caſtitatem, aut quarè non recitarit diuinum officium, vel cætera non peregerit, quæ eſſet peracturus in Subdiaconatus ordine. Nec pro his aliquam iniungeret pœnitentiam, ſed ſolum pro eo: quia non ſuſcepit Subdiaconatus ordinem, & de hoc interrogaret ipſum. Igitur prædictum votum de ordinibus ſuſcipiendis, non eſt caſtitatis aut Religionis.

Tandem ſi in voto ſuſceptionis Ordinis includerentur opera annexa Ordini, nempe Caſtitas, & Obedientia, ſequeretur quod habens tale votum, ſi vxorem duxerit, arctaretur adhuc ad votū obedientiæ in his, quæ coniugio non contrariantur; & ſimiliter ad votū caſtitatis, ſaltem quoad alias mulieres, præter ſuam: imo eadem ratione ſequeretur, quod eſſet obligatus perſoluere Horas Canonicas, ad quas ipſi Clerici tenentur, quæ omnia ſunt abſurdiſſima.

Quare cōcludo, quod cum emiſſum à Luca votum, de ſumendis Ordinibus ſacris, non ſit votum Religionis, vt luce ipſa eſt clarius, cum non ſit ſtatus, quo per omiſſionē profeſſionis Regulæ approbatæ, ſe totum ſubijcit Prelati imperio; vt ait D. Tho. 2. 2. q. 186. Nō enim Clericatus eſt Religio: nec etiam ſit votū caſtitatis, vt probauimus, & in omnibus aliis, ab his duobus, concedatur in dicto Iubileo diſpenſatio, poterit Confeſſor Lucæ votum relaxare, imponēdo aliquid loco eiuſdem. Nequaquam tamen illi concederem facultatē, vt vxorem duceret, ſed potius cælibatum in ſæculo obſeruaret, & in aliqua deuota ſæculariū Confraternitate, diuinū obſequiū frequētaret, tantoque difficilior in hoc remittendo voto debet eſſe Confeſſor, quanto ex prima diſiūctionis parte, colligitur intendiſſe Lucam, in pænam commiſſi ſceleris, ingredi Religionem, eandemque per accidens ſaltem, vouere, & ſecundario; quando hanc non ingrederetur, ſacris ad minus initiari.

Vnde huiuſmodi votum, & ſi diſiunctiuum, & diſiunctionis electio pendeat à libera volūtate Lucæ, nihilominus videretur, quoad primam diſiunctionis partem, eſſe Religionis, & ſic iuxta communem opinionem, indiſpenſabile, per dictum Iubileum, quamuis quoad alteram diſiunctiuam partem, & ſecundariam, quæ eſt de ſuſcipiendis ſacris Ordinibus, ſub diſpenſatione cadat.

Nec obſtant in contrarium adducta. Nam ex eo quod promiſſio ſit propter promiſſum, nihil aliud infertur, niſi quod vana, & fruſtratoria

ſtatoria eſſet promiſſio, ſi ipſum quod promiſſum eſt, executioni non mandaretur, neque ad actum reduceretur.

Quo fit, vt debitor futuræ promiſſionis, ſit aſtrictus facere id, quod ſub futura promiſſione continetur: non tamen inde ſequitur, quod hæc promiſſio immediatè, qua Lucas obligat ſe ad ſuſcipiendos Ordines, cadat ſub executione Caſtitatis ſeruandæ, cum huius votum non includatur in præcedenti voto, niſi mediante actuali ſuſceptione Ordinis &c.

Ad id vero, quod additur, magis intendi opus, quam promiſſionem, ſicut magis intenditur à quolibet terminus, quam via.

Reſpondetur, id eſſe verum, de opere, quod eſt proxima & immediata materia voti, ita quod reſpectu cuiuslibet promiſſionis, verũ eſt intendi magis ipſum opus, quã ipſam promiſſionem, ſed reſpectu primi voti, quod fuit de ſuſcipiendis Ordinibus, ipſa initiatio & Ordinũ ſumptio eſt opus, & obiectũ, & non Caſtitas, vel Obediẽtia, vel recitatio diuini officij, & cætera ſimilia, Ordinibus annexa.

Quare fatemur, quod ſicut ſuſcipiũtur Ordines, vt caſtè viuatur, vt obediatur Prælato, & propter alios actus Eccleſiaſticos: ita fit votum de ſumẽdis Ordinibus, vt ſumantur. Hoc enim eſt opus, ad quod ſolũ ordinatur dicta promiſſio, & huiuſmodi in ſacris initiatio eſt terminus totalis dicti voti.

Ad illud denique quod dicitur, principale trahere ſecum acceſſorium, ſatisfacimus, verum eſſe eo modo, quo acceſſorium continetur in principali, iam autem Caſtitas non continetur in promiſſione de ſuſcipiendis Ordinibus, ſed in ipſa actuali eorũdem ſuſceptione, opera ſiquidẽ Continentiæ, Obedientiæ, recitationis diuini officij, non niſi mediante Ordinis ſumptione actuali, cadunt ſub promiſſione ſimplici, clericalis ſtatus ſuſcipiendi, vt egregie Caiet. 2.2.q. 88.ar.1.& Sotus de iuſt. & iur.lib.2. q.2.ar.1.& alij comprobant.

CASVS VIGESIMVS nonus.

SImon Sacerdos, citatus à ſuo Ordinario, nec comparere vnquam volens, ſuſpenſus eſt ab officio, ratione contumaciæ; qui cum ſe ad hanc Diœceſim, in qua ſatis eſt cognitus tranſtulerit: nec de tali ſuſpenſione hic conſtet, celebrauit ſæpe, fructuſque ſui beneficij percepit.

Quæritur an Irregularitatem incurrerit, & an Confeſſor teneatur cogere hunc, ad fructuum reſtitutionẽ.

DVo in præſenti caſu quærũtur: alterum, num D. Simon irregularitatem incurrerit: alterum, num Confeſſor teneatur ipſum

ſum

ſum cogere, ad fructuum reſtitutionem.

Ad primum reſpondemus, dictum Simonem ſuſpenſum ab officio celebrantem, effectum eſſe irregularem.

Tum quia Theologorum, ac Iuriſperitorum regula eſt generalis, quod quando aliquis eſt ſuſpẽſus à Iudice, vel à iure, ab aliquo actu ſpeciali alicuius Ordinis, vt puta à celebratione, ab Officio, ab Ordine, & alijs huiuſmodi, ſiue ſit à tali actu ſuſpenſus principaliter, ſiue conſequenter, ſi exequatur illum actum, redditur irregularis; maxime ſi fiat talis ſuſpenſio ſine modificatione, qua dicatur, quouſque ſatisfecerit, & pœnituerit. Id quod probatur cap. 1. De ſent. excommu. lib. 6. & c. 1. De re iud. eod. lib. Quibus in locis Innocentius, ab omnibus receptus, teſtatur, illa duo capita, non modo habere locum in caſibus, in quibus ſpeciatim loquuntur; ſed etiam in omnibus alijs, quibus ſuſpenſio violatur; cum non fuerit mens pontificis, qui fuit ipſemet Innoc. 4. inducere ibi quicquam de nouo; ſed ſolum antiquas ſanctiones Canonicas declarare, quibus irregularitatẽ incurri meminit textus.

Tum ſecundo, quia ſuſpenſio, concomitatur perſonam, ſicut excommunicatio; vtraque enim decernitur aduerſus perſonam, in pœnam ſui delicti. Et ideo vbicũque ſuſpenſus, ſiue excommunicatus celebret, irregularis efficitur. Et quamuis ab huiuſmodi ſuſpenſione ob contumaciam, etiãſi confirmata eſſet per Papam, abſoluere valeat, Epiſcopus, & eius vicem gerens: Arg. capit. Nuper. De ſent. excom. &c. ex litteris. De Conſt. Et tradit Innoc. c. 2. De ſolut. Cum tamen hæc ſuſpenſio, quæ lata eſt in Simonem contumacem, ſit ſpecialis, nemoque poſſit alienam iuriſdictionem vſurpare, nequit profecto Simõ abſolui in aliena diœceſi, inuito ſuo Epiſcopo; veluti cum lis eſt conteſtata inter partes, in tribunali proprij Iudicis, non poteſt niſi per ipſum, vel per Pontificem lis peragi. Sot. in quarto diſtin. 22. q. 2. art. 3. & alij.

Tum denique quia is, qui eſt in aliena diœceſi, non videtur poſſe abſolui, niſi de licentia ſaltem interpretatiua ſui Epiſcopi, & manifeſtum eſt, quod ſi dictus Simon, impetraſſet ab Epiſcopo facultatẽ peregrinandi, (vt in primitiua Eccleſia mos erat.) Licet eo ipſo conceſſa ſibi fuiſſet licentia confitendi vbilibet, non tamen abſoluendi à caſibus reſeruatis, niſi expreſſam de his facultetem obtinuiſſet: vt idem Sotus vbi ſupra diſt. 18. q. 4. art. 2. & communiter Doctores aſſerunt; ergo efficaciori ratione, cũ Simon diſceſſerit inuito ſuo Epiſcopo, à quo fuit ſuſpenſus, nullo modo poteſt in aliena diœceſi

cessi absolui.

Quo fit vt cum ita suspensus celebrauerit, in irregularitatem inciderit, in qua solus Papa dispensat: Innoc. & communis in c. 1. De re iud. lib. 6. adiunctis, quæ dicit. in cap. 1. de senten. excommunic. eodem lib. & cap. fina. de exces. Præl. Syluest. verb. Suspensio. § 5. Angel. eodem 3. § 1. Tab. eod. § 9. Nauarr. in Manu. cap. 27. numer. 163. & ca. 25. num. 93.

De eo autem quod rursus petitur, an Confessor teneatur cogere dictum D. Simonem, ad fructuum restitutionem: varia est Doctorũ opinio: nam Innoc. cap. Pastoralis. De Appel. existimat, suspensum tãtum ab officio, non posse percipere beneficiorum fructus. Ratio sua est, quia beneficium, est accessorium ad officium, & ideo qui officio fungi non potest, beneficio frui non debet.

Pet. vero de Anchar. in Clem. Cupientes. De pœn. arbitratur, suspensum ab officio propter contumaciam, non intelligi suspensum à beneficio, idque probat. ex cap. Presbyter. Si à Plebe, 2. q. 4.

Nos vero, communem sententiam amplectentes, existimamus, suspensum simpliciter ab officio, censeri solum esse à beneficio suspensum, quò ad ea quæ dantur ei, qui interest diuinis officijs: nõ autem quò ad alia, & ideo dictum Simonem, non teneri ad restitutionem fructuum, quos ex suo beneficio percepit, nisi forte suspensio fuerit tam diuturna, vt tacitè, vel expresse habeat vim priuationis. Ita Bonifac. in Clem. Cupiẽtes, de senten. excom. & probatur.

Tum quia pœnæ, sunt restringendæ, de reg. iur. cap. In pœnis.

Tum quia suspensus à quibusdã actibus, non est suspensus ab alijs; qui non sunt annexi illis; vt suspẽsus à iurisdictione, non est suspẽsus ab Ordine; quia hic est diuersus ab illa. cap. Aqua, de consecrat. Eccles. & capit. Transmissam, de elect. Sed beneficium, est quid diuersum ab officio, talesque redditus conuenerunt sibi alia ratione, quam ob exercitum officium, á quo est suspensus; ergo per suspensionem officij, non est fructibus beneficij priuatus.

Tum etiam quia multa ad beneficium spectantia facere potest suspensus ab officio clericali, qualia sunt regere, & gubernare illa, quæ ad se attinent, & alia quæ non sunt diuina officia, vt notat glos. Clem. cupientes. De pœn. ff. curo aliam, & Gasp. de Cald. in dicta Clem. Cupientes.

CASVS TRIGESIMVS.

VRsula inuisens filiam suam monialem, ingressa est interiorem Monasterij ianuam, secularibus prohibitam, ex decreto Concil. Trident. sess.

seß. 15. capit. 5. & Pij V. ac Gregorij XIII. idque fecit nulla habita superioris licentia, sed filiæ, & aliarum consanguinearum precibus solicitata, vt commodius cum eisdem, totam ferè illum diem transigeret.

Quæritur an ab excommunicatione, in quam incidit, posit à suo parocho absolui, & quid in hoc casu, non publico alijs debeat Confessor pœnitenti mulieri consulere.

HIc casus dubius redditur, ex vsu interpretāte ingrediētes Monialium septa absque licentia, contrauenire motui Pij V. & Gregorij XIII. & ita remittuntur absoluendi à Sede Apostolica. Iam autem consuetudo, sicut legē statuit, ita eandem interpretatur.

Quoad alteram partem fit anceps, ex vi & tenore bullæ emissæ à Pio V. & confirmatæ per Gregoriū XIII. quā si quis legat, & verba perpendat, apertè admodum conijciet, Vrsulā nō incidisse in eam excommunicationem, quam sibi dicti Pontifices reseruarūt, bene autem in illam, quæ lata est à Conc. Trident. sess. 25. c. 5. quæ cum nulli sit reseruata, posset dicta Vrsula, à suo parocho absolui imposita salutari pœnitentia.

Hoc autē esse manifestum constabit intelligēti, & considerāti illos motus proprios, tum quoad titulum, tum quoad narrationem.

Nā cum ex principio, colligatur disponētis intētio, l. fin. ff. de hære. inst. & Titulus dictarū Bullarū sic se habeat. Reuocatio quarūcumq; litterarum concessarum & cætera.

Sequitur intentionem Pontificis esse, excommunicare, & sibi duntaxat reseruare, quando quis sub facultatis obtentæ prætextu, ingreditur.

Nam si Pontificis intētio esset, ferre sententiam excommunicationis, & reseruationis in omnes, qui quocumque prætextu, absque licentia ingrediūtur: vteretur verbo Prohibitio, ne quis ingrediatur, &c. & non dumtaxat, Reuocatio, per hoc enim clare innuitur, voluisse solum reuocare licētias quascunque datas, & reseruare sibi abusum illarū: nō autē absolute reseruare quēcumq; ingressū.

Præterea, cum in Concil. Trid. sess. 25. cap. 5. interdictum omnibus sit cuiuscumque generis & conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, ne ingrederentur septa Monasterij: sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis habita, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, & quam plurimi nobiles, post dictam prohibitionem, impetrauerint à Sede Apostolica facultatem, vt non obstante dicto decreto ingredi eis liceret Monasteriū Monialiū, & Sedes Apostolica id concesserit quam plurimis, ita vt ea sanctimonialiū clausura, quam dictum Concil. Trid. reformare

mare intenderat, magis multo quã primo frequentia ingredientium sæcularium violaretur, & id quod bono fine erat concessum, in ipsarum Monialium perturbationem redundaret, decreuerunt Sũmi Pontifices, omnes licentias datas, reuocare; remque dispositioni iuris communis relinquere, quo pœna excommunicationis erat lata in ingredientes; & solum modo excommunicarunt illos, qui dictis licentijs vterentur, & sub prætextu illarum monasteria ingrederẽtur, huiusque excommunicationis absolutionem sibi reseruarunt.

Adde quod ex narratione contenta in dictis proprijs motibus constat, summos Pontifices moueri ex perturbatione, quã ingredientes per concessiones á Sede Apostolica habitas præbebant sua frequentia Monialibus; cui vt cõsulerent & prouiderent, reuocarũt omnes dictas licentias. Iam autem legis ratio, est intentionis manifestatio.

Vnde in corpore Bullæ semper adiungitur coniunctio, sic, per quã fit restrictio ad prædictas licentias, & denotatur excommunicationẽ non ferri, nisi in sic, hoc est, prętextu licentiarum, ingrediẽtes. l. Huiusmodi. ff. de leg. 1.

Nec obstant illa verba, quę subduntur (vel quocunque alio modo) illis enim solum limitantur ij, qui licentijs alio modo obtentis, quàm à Sede Apostolica ingrediũtur, ita quod intentio Summi Põtificis est, non modo reuocare facultates datas à Sede Apostolica; verum etiam à quibuscumque inferioribus, nisi in casibus vrgentibus: relinquendo rem omnem, iuris dispositiodi, & decreto Concil. Trident. vbi supra.

Hæc omnia & si magni sint roboris, & vbi de summi Pontificis mente alia via quam verbis Bullæ non constaret, euidenter propositum concluderent. Nihilominus tamen crediderim, Vrsulam excõmunicatione dictarum Bullarum esse irretitam, nec posse nisi Sedis Apostolicæ authoritate absolui.

Tum quia significatio verborum, licet vnum significet, si volũtas principis facientis legem, aliud sentit, eidem standum est. Vt est Text. cum Glos. in l. Et puteo. §. 1. ff. Famil. ercìscun. quam allegat Bald. in l. Cum verum. C. De fidei Com. sed Pontificum mentem extitisse, reseruata sibi ex communicatione illaqueare quoscunque quomodolibet ingredientes, absque causis in iure expressis, constat liquido.

Tum ex multis litteris ad varios Episcopos hac de remissis, in occurrentibus casibus.

Tum quia consuetudo, est interpretatiua legis positiuæ, cap. Cũ dilectus; de consuetudine. l. Si de interpretatione. ff. de legi. Et notat Ioan.

Ioann. And. in cap. quod dilectio. De Cõsang. & Affin. Iam autem in tota ferme Italia est de consuetudine recepta intelligentia illarum Bullarum, quoad omnem illicitũ ingressum.

Tũ quia Sedes Apostolica quotiescunque nouit alicuius ingressũ illegitimum ad Moniales, cum illo egit in absolutione, tamquam cum subiecto excommunicationi sibi reseruatæ.

Tum quia non videtur rationi consonum, dicere eas mulieres, quæ facultate olim habita ingrediuntur, ad inuisendas consanguineas, irretiri excommunicatione à solo Pontifice absoluenda; eos vero qui ingrediuntur ad scelus aliquod committẽdum, absque omni licentia, non ita grauiter illaqueari: sed posse à quocunque cõfessore de sua excommunicatione absolui; & sic pęna esset improportionata culpæ, contra cap. Non afferamus 24. quæst. 1.

Tum denique, quia summæ pęnitentiariæ Præfecti, cum de tenore dictarum Bullarum dubitassent, vtrum quoscumque ingredientes complecterentur, essent ne reuocatoriæ solum, vel insimul prohibitoriæ, consuluerunt summum Pontificem Gregorium XIII. qui viuæ vocis oraculo, illis exposuit, suam fuisse & esse mentem, non modo reseruata excõmunicatione prohibere vsum quarumcumque licentiarum, quæ à Sede Apostolica, & ab alijs erant concessæ: sed etiam ingressum omnem inordinatum. Id quod testatur Nauarrus comment. in capit. Statuimus 19. quæst. 3. num. 62.

Quamuis ergo eo loci, quo de Pontificis animo non constaret; sed ad contexturam & verba illarum Bullarum respiceretur, non incurrerent, in excommunicationem in ipsis reseruatam, Vrsula, & alij, qui Monialium septa ingrederentur, absque dictis licentijs: quia ignorãtia intellectus veri iuris humani dubij, excusat à peccato saltẽ mortali, secundum Innocent. in c. Per tuas 2. num. 4. De Symonia, & sentit Bald. in l. Ab eo, C. Quomodo & quand. relatus à Felin. in cap. Nam. De const. Bene tamen, in eã quæ lata est in Concil. Trid. à qua potest quilibet parochus absoluere, cum nulli sit reseruata; vt colligitur ex Innoc. & Hostiens. in cap. Nuper. De senten. excom. Estque communis opinio S. Thom. & D. Bouauenturæ, & aliorum Theologorum; in 4. dist. 18. & Sylu. aliorumque Summistarum verbo, Absolution. 1. not. 2. Vbi multis rationibus probat Syluester, Parochos, imò, & simplices Sacerdotes approbatos ad confessiones, & potentes absoluere à quacumque excommunicatione maiori, nulli reseruata, non quidem authoritate propria, vt Episcopus: sed ex com-

missione, quę intelligitur facta per summū Pontificem, eo ipso quod absolutionem sibi, vel alteri, non reseruat. Vbi etiam Nauar. in Man. cap. 17. num. 39.

Nihilominus tamen in his Italiæ partibus, in quibus comperta satis est omnibus, Pontificis summi mens, vsu, & consuetudine recepta, & confirmata, & ab Episcopis sæpe sæpius declarata, non est quod verbis & tenore Bullarū dictarum valeat Vrsula, aut quis alius sese protegere ab excommunicatione reseruata, si in septa Monialium illegitime ingrediatur: Quāuis omnis ambiguitas toleretur, & fidelium conscientijs esset satis consultum, si Edicto publico mētem suam Sedes Apostolica declarasset.

Interim tamen si alicui Cōfessori non est animus Pontificis notus, non sic Bullarum illarum verbis adhæreat, vt se facilem prębeat in absolutione pręstanda, sed Episcopum semper consulat, vt ipsius consilio tam suæ, quàm pœnitentis conscientiæ salubrius prouideatur.

CASVS TRIGESIMVS Primus.

CVM Antonius, propositum firmum haberet, occidendi quendam nec precibus, aut minis, reuocare eum valeret Frāciscus à tali perpetrando homicidio; promisit eidem centum aureos de suo si ab huiusmodi peccato desisteret, deditque statim quinquaginta cum fide certa, dandi, inde ad mensem, reliqua: proinde Antonius, mutato animo quoad necem, atque cum spe habendi promissam pecuniā, ad confitendū accedit.

Quaeritur, ad quid dictus Antonius teneatur, tam quoad quinquaginta habenda, quam quoad habita, quidve Confessor debeat hac in parte, illi iniungere.

EX duplici capite iste casus difficilis redditur. Primò quia qui male recipit ab eo, qui bene dat, ita vt turpitudo sit ex parte accipientis tantum, tenetur danti restituere id, quod accepit cap. Non sanè cum Gloss. 14. q. 5. & l. 2. ff. de condict. Ob turpem causam. Et hinc est, quod quia vsuram soluere non est peccatum, cap. Debitores. De iureiurando, recipere autē sic, cap. Quoniam. De vsuris, tenetur accipiens, vsuras restituere. Et hæc consequentia regulariter valet, is tenetur aliquid gratis facere; ergo turpiter accipit aliquid, quo faciat illud; iuxta Gloss. l. 4. §. fin. de condict. Ob turpem causam, & in cap. Qui cum fure. De Furt. Vbi late Ana. & Adrian. in quart. de restitutio. quæst. 19.

Secundum, quia cum Antonius ex diuino præcepto obligetur, ad non perpetrandū tale homicidiū, quic-

quicquid sibi datur, vt abstineat, est contra voluntatem domini; vt habetur l. 4. §. 6. De condict. Ob turpem causam. Quibus omnibus rationibus adductus Angelus asserit, Antonium teneri ad restitutionem eorum, quæ accepit, & nõ posse exigere reliqua quinquaginta; allegatque Panor. cap. Dilectus de Simo. Eiusdem opinionis est Antoninus, & alij iurisperiti, in leg. ius gentium, C. Si ob maleficium, §. de pacto.

Sed his minime obstantibus dicendum est, Antonium non esse obnoxium restitutioni quo ad ea, quæ iam accepit, licet qui dederit repetere possit: quia lex non prohibet translationẽ dominij rei datæ, ne maleficium fiat, sed tantum concedit repetitionem, ita vt qui dedit, repetere possit iure, idque in odium illius criminis, ne homines iniurias, quas in alios meditãtur, pretio vendant, l. Vt puta, §. De condict. Ob turpem causam; ergo quousque Franciscus non repetat, erũt illa decem Antonij, veluti in ludo, in quo repetitio datur.

Tum etiam quia, & si Antonius gratis tenebatur abstinere ab homicidio, quia tamen in gratiam, & amorem Francisci abstinuit, alioquin homicidium illud acturus, potest iure naturæ, pro sua illa mala voluntate pretium à Francisco sibi datum retinere, cum nihil accipiat alienum inuito domino.

Tum denique, quia quoties alicui datur repetitio, nec repetit, videtur renunciare iuri suo, gratisq; omnino donare, & qui habet, potest illud tuta conscientia retinere, ex quodam dantis consensu. Confessor tamen debet Antonio consulere, vt tales pecunias habitas expendat in pauperes, tamquam male acquisitas, sed si nolet, non est propterea ei deneganda absolutio, dummodo quo ad alia habenda, cognoscat non esse sibi debita in foro conscientiæ, nec ea velit, aut desideret, tamquã promissum legale ob homicidium à quo gratis tenebatur abstinere; nullatenusque placeat illi suum factum illicitum, nec approbet illud dicẽdo ob id esse ipsi aliquid debitum, sed probet solum affectum magnum atque desiderium; quo est obsequutus dictis Francisci, puterque illa alia quinquaginta, si sibi donentur à Francisco, elargiri animo, quem habet obtemperãdi illi, in omnibus licitis, & honestis; vt optime declarat Caiet. 22. q. 62. ar. 5. Sot. de iust. & iur. lib. 4. q. 7. art. 1. Nauar. in Man. cap. 17. num. 41.

Obiectis autem in oppositum satisfacientes, fatemur esse verissimum, teneri ad restitutionem illum, qui accepit aliquid, ne maleficiat, seu vt faciat id ad quod tenetur, non solum debito iustitiæ, vt Sot. vbi supra dicit, sed etiã debito quocunq; legali; nec Antoniũ

deobligari à restitutione, nisi ex quodam dantis consensu, donec scilicet repetat, saltem extra iudicium. Nam cum Francisco cōcessa sit condictio, quæ est actio personalis, quales sunt omnes condictiones, vt notatur in Rub. De cōdict. indeb. & nolit repetere cum possit, videtur quod libere donet, & magis in gratiā amoris sibi manifestati ab Antonio obsequente eius precibus, quam propter homicidium non perpetratum.

Nec obstat quod Frācis̄cus ideo pretium dat, quia nō potest, quod desiderat habere gratis, & propterea donario videtur coacta; non inquam obstat, qui ad hoc vt consensus dantis impediat restitutionem, non sufficit quod malit habere gratis, quam pretio, quoniam alioquin etiam omnis vēditor teneretur restituere pretium ementi, cum quilibet vellet potius gratis, quam pecunia emere; sed sufficit consensus pręstitus via contractus approbati. Et licet in casu nostro, lex concedat repetitionem, non tamen prohibet translationē dominij, vt supra diximus. Et per hæc responderi potest, ad quæcunque in contrarium adducta.

CASVS TRIGESIMVS secundus.

Sylvester vinculis traditus, conuictusque per duos testes de quodā crimine capitali, interrogatus sæpe à Iudice tam in tortura, quām extra, de rei veritate negat se illud egiße, & cum in tormentis mori timeat, postulat sibi dari Confeßorem; cui reuelat se metu suspendij negare veritatem.

Quæritur, num consulere ei debeat Confeßor, vt verum pandat, & si nolet, an illi sit absolutio deneganda.

PRO huius casus decisione pręsuppono, ex doctrina D. Tho. communiter recepta 2.2.q.6. art.1. quemcumque legitimè, & secundum iura interrogatum, teneri ad dicendam veritatē, sub pœna peccati mortalis, quāuis ob id sit morte plectendus.

Tum quia agit contra debitum iustitiæ, quo quilibet tenetur obedire suo Superiori, in his, ad quæ ius prælationis se extendit; Iudex autem superioritatem in illo habet quia ab eo legitimè interrogatus est: ideo eodem iure, quo Iudex interrogat veritatem, Reus astringitur illam confiteri.

Tum quia contrariatur bono publico, quod pacificè conseruari non posset, nisi crimina punirentur, & hoc fieri nequiret, nisi Iudex, & testium testimonio, & confessione Rei, causam cognosceret.

Quare tam testis, quàm Reus tenetur, cum legitimè interrogatur, veritatem manifestare.

Tum quia cū lex sit sanctissima, vt ne-

vt nemo criminali ſententia antequam ſit confeſſus condemnetur, niſi aut notorietate facti,aut teſtimonijs luce clarioribus, poſſit cõuinci;tamen non eſt ei deneganda appellatio, nec pœna infligenda, quouſque crimen confiteatur; vt dicitur l.Obſeruare, C.Quorum, appell.non recip. Quæ lex pernicioſa eſſet:imò ſeruari non poſſet, ſi reus legitimè interrogatus, eadẽ lege non obligaretur,ad veritatem dicendam.

Tum quia ſæpe iniuriam facit actori, qui cum iuſte petat vindictam, iniuſte diffamatur de calũnia, per negationem accuſati:& ſemper facit iniuriam Deo, cuius eſt iudicium.Nam omnis poteſtas à Domino Deo eſt, & qui reſiſtit poteſtati,ordinationi Dei reſiſtit.

Vnde ad diuinam gloriam ſpectat,vt Reus delictum, de quo iuridice,quæritur,confiteatur; ſecũdum illud Ioſue. Fili mi da gloriã Deo Iſrael,& cõfitere atque indica mihi,quod feceris,ne abſcondas.

Tandem nequaquã liceret tormentis maximis agere, contra negãtes veritatem in iudicio, ſi mortale peccatum non eſſet, & grauiſſimum, veritatem celare, aut falſum dicere,& multo grauius, ſi id fiat,adhibito iuramento: quia tũc ſuper additur circunſtantia periurij,contra virtutem Religionis; vt ait Gabriel.in 4.diſtinct.15.quæſt. 6.artic.2.Concil.6.Et Sot. de Rat. leg.ſacr.Memb.2.quæſt.7.Conc.2.

Pręſupponendũ ſecũdò, quod Reus,vt dicatur interrogatus à Iudice ſecundum iuris ordinem, & & teneatur veritatem fateri: tria potiſſimum requiruntur.

Primum eſt, vt interrogans ſit verus & legitimus eius Iudex. Vnde qui aliquo priuilegio exempti ſunt,ſi interrogentur à Iudice non competente,non tenentur verum fateri:vt ſi clericus interrogetur de crimine,à Iudice ſęculari,aut Reus per iniuriam ex tractus ab Eccleſia,cuius immunitate gaudebat.

Secundum,vt delictum ſit probatum plene, vel ſaltem ſemiplenè,hoc eſt,ſaltem per vnum teſtẽ oculatum, & omni exceptione maiorem, aut per inditia illi teſti æquipollentia, aut per infamiam plenè probatam per duos ad minus teſtes, iurantes ſe audiuiſſe à pluribus perſonis non diſcolis,neque inimicis:ſed fide dignis; vt ait Bart.in l.fin.num.7.ff.de Quæſt.& cæteri iuriſper. cap. Inquiſitiones, & c.Qualiter,& quando,de accuſ.

Tertium,vt probatio ſit iam poſita in proceſſu, & ſit notificata Reo,vt ſciat in quo ſtatu res eſt, videatque iuſtè, & iuridice interrogari à Iudice,& ſe teneri eius mandato obedire.

Nam veluti nemo legi tenetur obtemperare,ante ipſius promulgationem, ita nullus tenetur parere,vbi contra ſe agitur, niſi conſtet

 eum,

deobligari à restitutione, nisi ex quodam dantis consensu, donec scilicet repetat, saltem extra iudicium. Nam cum Francisco cõcessa sit condictio, quæ est actio personalis, quales sunt omnes condictiones, vt notatur in Rub. De cõdict. indeb. & nolit repetere cum possit, videtur quod libere donet, & magis in gratiã amoris sibi manifestati ab Antonio obsequente eius precibus, quam propter homicidium non perpetratum.

Nec obstat quod Frãciscus ideo pretium dat, quia nõ potest, quod desiderat habere gratis, & propterea donario videtur coacta; non inquam obstat, qui ad hoc vt consensus dantis impediat restitutionem, non sufficit quod malit habere gratis, quam pretio, quoniam alioquin etiam omnis vẽditor teneretur restituere pretium ementi, cum quilibet vellet potius gratis, quam pecunia emere; sed sufficit consensus pręstitus via contractus approbati. Et licet in casu nostro, lex concedat repetitionem, non tamen prohibet translationẽ dominij, vt supra diximus. Et per hæc responderi potest, ad quæcunque in contrarium adducta.

CASVS TRIGESIMVS secundus.

Sylvester vinculis traditus, conuictusque per duos testes de quodã crimine capitali, interrogatus sæpe à Iudice tam in tortura, quàm extra, de rei veritate negat se illud egisse, & cum in tormentis mori timeat, postulat sibi dari Confessorem; cui reuelat se metu suspendij negare veritatem.

Quæritur, num consulere ei debeat Confessor, vt verum pandat, & si nolit, an illi sit absolutio deneganda.

PRO huius casus decisione prę suppono, ex doctrina D. Tho. communiter recepta 2.2.q.6. art.1. quemcumque legitimè, & secundum iura interrogatum, teneri ad dicendam veritatẽ, sub pœna peccati mortalis, quãuis ob id sit morte plectendus.

Tum quia agit contra debitum iustitiæ, quo quilibet tenetur obedire suo Superiori, in his, ad quæ ius prælationis se extendit; Iudex autem superioritatem in illo habet quia ab eo legitimè interrogatus est: ideo eodem iure, quo Iudex interrogat veritatem, Reus astringitur illam confiteri.

Tum quia contrariatur bono publico, quod pacificè conseruari non posset, nisi crimina punirentur, & hoc fieri nequiret, nisi Iudex, & testium testimonio, & confessione Rei, causam cognosceret. Quare tam testis, quàm Reus tenetur, cum legitimè interrogatur, veritatem manifestare.

Tum quia cũ lex sit sanctissima, vt ne-

vt nemo criminali sententia antequam sit confessus condemnetur, nisi aut notorietate facti, aut testimonijs luce clarioribus, possit cõuinci; tamen non est ei deneganda appellatio, nec pœna infligenda, quousque crimen confiteatur; vt dicitur l. Obseruare, C. Quorum, appell. non recip. Quæ lex perniciosa esset: imò seruari non posset, si reus legitimè interrogatus, eadẽ lege non obligaretur, ad veritatem dicendam.

Tum quia sæpe iniuriam facit actori, qui cum iuste petat vindictam, iniuste diffamatur de calũnia, per negationem accusati: & semper facit iniuriam Deo, cuius est iudicium. Nam omnis potestas à Domino Deo est, & qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit.

Vnde ad diuinam gloriam spectat, vt Reus delictum, de quo iuridice, quæritur, confiteatur; secũdum illud Iosue. Fili mi da gloriã Deo Israel, & cõfitere atque indica mihi, quod feceris, ne abscondas.

Tandem nequaquã liceret tormentis maximis agere, contra negãtes veritatem in iudicio, si mortale peccatum non esset, & grauissimum, veritatem celare, aut falsum dicere, & multo grauius, si id fiat, adhibito iuramento: quia tũc super additur circunstantia periurij, contra virtutem Religionis; vt ait Gabriel. in 4. distinct. 15. quæst. 6. artic. 2. Concil. 6. Et Sot. de Rat. leg. sacr. Memb. 2. quæst. 7. Conc. 2.

Præsupponendũ secũdò, quod Reus, vt dicatur interrogatus à Iudice secundum iuris ordinem, & & teneatur veritatem fateri: tria potissimum requiruntur.

Primum est, vt interrogans sit verus & legitimus eius Iudex. Vnde qui aliquo priuilegio exempti sunt, si interrogentur à Iudice non competente, non tenentur verum fateri: vt si clericus interrogetur de crimine, à Iudice sęculari, aut Reus per iniuriam ex tractus ab Ecclesia, cuius immunitate gaudebat.

Secundum, vt delictum sit probatum plene, vel saltem semiplenè, hoc est, saltem per vnum testẽ oculatum, & omni exceptione maiorem, aut per inditia illi testi æquipollentia, aut per infamiam plenè probatam per duos ad minus testes, iurantes se audiuisse à pluribus personis non discolis, neque inimicis: sed fide dignis; vt ait Bart. in l. fin. num. 7. ff. de Quæst. & cæteri iurisper. cap. Inquisitiones, & c. Qualiter, & quando, de accus.

Tertium, vt probatio sit iam posita in processu, & sit notificata Reo, vt sciat in quo statu res est, videatque iustè, & iuridice interrogari à Iudice, & se teneri eius mandato obedire.

Nam veluti nemo legi tenetur obtemperare, ante ipsius promulgationem, ita nullus tenetur parere, vbi contra se agitur, nisi constet

eum,qui iubet, esse prælatum, & iustè præcipere, vt declarat vterq; D.Thom.2.2.q.69.ar.1.& 2.& colligitur,cap.Quando, vers. non tibi dico,vt te prodas,De pœnit.dist.1. & cap.Omnia, 6.quæst. 1. & capit. 2.De maior. & obe. & capit. 2.de Confess.

Quibus in locis ostenditur clare,neminem se debere prodere, & quemlibet scientem,se iam proditum per semiplenam saltem probationem,debere Iudici præcipiẽti, vt verum fateatur, obedire. Sotus, vbi supra; Nauarrus. in Manu. capite 18. numer. 57. & capit. 25. num. 35.

His sic declaratis respondetur, debere Confessorẽ Syluestro consulere,& præcipere, vt verum pandat, & si nolit, non est modo aliquo absoluendus. Ratio est euidẽtissima,quia nullus in peccato perseuerans est absoluendus; sed Syluester legitimè, vt supponitur, interrogatus,non respondens, secũdum formam interrogationis, peccat mortaliter, vt supra ostendimus,& persistit in illo peccato, cũ non habeat propositum dicendi veritatem, si iuridicè sit interrogatus; igitur non potest absolui, & si absoluatur committitur sacrilegium: quia præstatur huiusmodi sacramentum impœnitenti, estque omnino absolutio inualida, quia datur venia non merenti, capite Peccati venia. De regul. iur. lib. 6. & cap.Legatur 24. quæst. 2. & cap. Pœnitentia, distinct. 3.

Nec Confessor irregularitatis periculum incurrit, consulendo, & præcipiendo Syluestro, vt cum à Iudice interrogatus secundum ordinem iuris fuerit, veritatẽ omnem aperiat, licet ob id capite sit plectendus; quia per hæc, non dat causam propinquam deformationi. Dicitur enim causa propinqua, in casu proposito, dictum vel factum licitum, directum sufficienter in deformationem inde sequutam, ita vt ex natura sua, vel ex intentione operantis non generali: sed speciali, in deformationem tẽdat; vt late vltra alios explicat Nauarr.in Manu.cap.37. num. 211. & colligitur Arg. capit. de Occid.23. quæst.5. & Gloss. sing.cap. de Cætero.De Homicid.

Aduertat tamen Cõfessor cum similis casus sibi contigerit, ne sit facilis in præcipiendo, vt veritas dicatur à Reo in iacturam corporis, nec vecors permittendo, vt illam taceat, vel neget, in iacturam animæ: sed summa maturitate, & consilio rem, & circunstantias omnes expendat, & in re dubia inclinet potius in fauorem Rei, ita quod nisi luce ipsa clarius, lex Reum cogat veritatem propalare, non est à Confessore cogendus, vt illam dicat, maxime in causa capitali, aut vergente in notabile damnum honoris, aut famæ; dum,

ex

ex altera parte non agitur de tanto periculo alicuius tertiæ personæ. Sot. De iust. & iur. lib. 5. quæst. 6. artic. 2.

CASVS TRIGESIMVS Tertius.

VRSVLA inscio patre, accipit ab amante suo multas pecunias quas pro arbitrij libertate, occultè expendit, alijsque donat scientibus, ob rem turpem acquisitas esse.

Quæritur num accipiendo, & donando hæc, inscio patre, peccet mortaliter. Et si Confessor debet illi, & illis, quibus donauit iniungere, vt restituant.

IN hoc casu duo petuntur. Ad quorum primum, non obstante aliorum sententia, respondendum est, Vrsulam peccasse mortaliter, accipiendo pecunias ab amante suo.

Tum quia sicut accipere mercedem pro opera occidendi aliquem iniustè, vel furandi, vel quid aliud turpe faciendi, est culpa lethalis secundum omnes, & non alia ratione, quam quia occidere, & alia prædicta facere, est peccatum, l. 2. de Condict. Ob turpem causam, quæ probat: ideo turpiter accipere quem aliquid, vt hominem occidat; quia turpe est hominem occidere, & turpè esse accipere, vt sacrilegium faciat, quia turpè est sacrilegium facere. Et l. 3. ostendit, turpiter accipere Iudicem, vt inique iudicet; quia turpè est, inique iudicare. Et l. 4. Turpè quem accipere, vt stuprum faciat: quia turpè est stuprum facere. Ita à simili accipere mercedem pro fornicandi opera, est culpa mortalis, cum opus illud sit lethale in foro conscientiæ.

Tum quia licet illa fœda actio meretricādi, quatenus est res quædam humano vsui accommodata, sit pretio æstimabilis; ideo in genere entis sit vendibilis: in genere tamen moris, est inuendibilis: quoniam est actus intrinsecè malus, pro quo nihil iuste potest promitti, dari, vel accipi.

Tum quia pro indubitatio est apud omnes, Assassinum, & quēuis alium locantem operas suas ad perpetrandum scelus, & accipientem mercedem ob eas, peccare, l. Iuris Gent. §. Si ad maleficium, ff. De Pact. l. 1. 2. 3. & per totum, ff. De Condict. Ob turpem causam, & l. Generaliter, ff. De Verbo. Obligat. & l. 1. ff. De recept. & C. De Condict. Ob turpem causam, per totum Titulum, & cap. 1. de Schism. lib. 6. & cap. 1. de Homil. lib. 6. Nec vllus est in toto iure textus: qui innuat licere accipere pretiū pro peccandi actu, vel cooperandi pecca-

to, excepta meretrice quo ad forum exterius.

Tum quia omnia iura diuina & humana respiciunt potius in actu peccati, id quod est de genere moris, quam quod est de genere rei, quæ sunt inseparabilia, & ita vetāt absolute ne pro tali actu accipiatur, detur, vel promittatur aliquid: cum in genere moris sit nihil: & ideò nullus pretij.

Tandem vt ait. Caiet.22.q.100. art.2. Quamuis aliquid sit vendibile in se, non tamen potest vendi licitè; cum misceatur inuendibili.

Quare cum actus fornicationis licet in se, & vt est quidam actus sit appretiabilis, coniunctus tamen fornicationi indiuisibiliter, quæ est intrinsecè mala, & nullius omnino pretij, nequit licitè vendi: quoniam omnia iura diuina, & Canonica respiciunt in eo magis id quod est in genere moris, quàm quod est in genere entis.

Secundum dubium, an tam Vrsula, quam isti, quibus donauit, teneantur ad restitutionem, est satis inter Doctores cōtrouersum. Quidam enim arbitrantur, illas pecunias acquisitas esse patris, & ideo illi restituendas.

Tum quia quicquid filius existens sub potestate patris acquirit, patri acquirit de bonis aduentitijs non castrensibus, nec quasi castrēsibus, cap. Non solum, & l. Cum oportet, C. de Bon. quæ lib.

Tum quia hoc videtur datum Vrsulæ, ratione iniurię ob turpitudinem sibi illatæ, sed huiusmodi turpitudo fit potissimum in iniuriam patris, cuius possessio est filia.

Alij arbitrantur omnes has pecunias restituendas pauperibus.

Tum quia non possunt retineri ab Vrsula: quia titulus, quo aliquid ob maleficium datur, est ipso iure nullus, l. Iurisgent. §. Si ob maleficium, ff. De pact. Generaliter. ff. De verb. obligat.

Tum quia sicut acceptum per simoniam non potest iure retineri, cap. De Hoc. De Simon. nec debet restitui danti, cum ex vtraque parte versetur turpitudo, & libere donauerit, sed Ecclesiæ vel pauperibus; ita id, quod acceptū est per fornicationem.

Tum quia P. August. in cap. Nō sanè; 14. quæst. 5. asserit eum, qui ob maleficium accepit, satisfacere restituendo pauperibus.

Nos vero, & si optimum existimamus Consilium, vt hæ pecuniæ ab Vrsula, & alijs acceptæ, restituātur pauperibus; non tamen ad id obligari à Confessore possunt: sed vti, ac frui dictis pecunijs sine vllo restitutionis onere, in foro conscientiæ valent: dūmodo sine dolo easdem Vrsula obtinuerit, & ab eo qui poterat dare.

Tum quia nulla lex diuina aut humana iubet, vt acceptum iniustè de voluntate dantis, ita vt turpitudo

pitudo sit ex vtraq; parte, alicui restituatur, & ita non est dicendum, §.Illam.C.de Collat.cap.Legatur, 23.quæst.4.

Tum quia in pari causa turpitudinis, melior est conditio possidẽtis: de reg.iur.lib.6. cap.in par. delicto. Nec restitutio debet fieri pauperibus, quia ea, quæ illis, & nõ certæ personæ est facienda, non obligat regulariter, vt ait S.Anton. 2.partit.1. cap.32. Puella autem illas pecunias possidet datas sibi ob turpitudinem.

Tum quia leg. Iurisgentium. §. Ob maleficium. ff. de Pact. decernit id quod ob delictum datur repeti nõ posse, neque quod ob delictum promittitur, peti; sed non præcipiũt acceptum ob delictum, esse alicui reddendum.

Nec debet restitutio fieri patri, cum non intuitu patris, sed puellæ sit datum, & ob alia citata á S.Ant. 2.par.tit.1.cap.33.Sot.lib.4.q.7.art.1. Et si enim deflorans coacte virginem, teneatur eam vel in vxorẽ ducere, vel competenter dotare, vt dicitur cap.5. de Adult. & Exod. 22.& vltra hoc, obligetur, ad placandum alijs medijs patrem, & satisfaciendum ei pro iniuria illata, vt ait D.Tho. 2.2.q.154.art.6.

Nihilominus si absque dolo & deceptione, illa met se offerat, vel leniter rogata, in stuprũ consentit, nihil est illi restituendum in foro conscientiæ: quia scienti & sponte consentienti non fit iniuria, nec dolus, cap.Scient, de reg.iur.lib.6.

Quare cum hæ pecuniæ ab Anton. sint datæ Vrsulæ, non pro satisfactione iniuriæ paternæ, nec pro dote, sed pro signo amoris, & vt in turpitudinem libentius ipsa consentiat; & ita tanquam res derelictæ, sint possidentis, sequitur posse Vrsulam illas etiam, alijs donare.

CASVS TRIGESIMVS quartus.

Petronius Presbyter ante legitimã ætatem, Sacrum ordinem sacerdotalem suscipit, de quo peccato postea confessus. & existimans sibi licitum esse sacra facere celebrauit sæpe; & beneficium Ecclesiasticum obtinuit. Nunc vero vigesimum, cum agat, ac quintum annum, fit sibi scrupulus á quibusdam, quibus est notus, de suspẽsione & irregularitate, ideoque ad Confessorem accedit.

Quæritur num in foro consciẽtiæ sit suspẽsus, & irregularis debeatque beneficium renuntiare. Et si possit ab Episcopo absolui, ac Beneficio confirmari.

IN hoc casu quatuor potissimũ inquiruntur. quorum primum est. An huiusmodi Petronius sit suspensus. Et breuitati consulens respondendũ puto, quod, si iste, cũ sciret ætatis suæ defectũ, est dedita

opera sacris his ordinibus initiatus, suspensionis pœnam ipso facto incurrit: per extra, Pij II. Quæ incipit. Cum ex sacrorum, quæ nõ est impressa, & cuius mentionem facit Villad. de irregular. col. 3. & Nauar. in Repet. cap. Accepta. oppos. 8. num. 34. de restit. spol. Et in Manu. cap. 25. num. 70. Et Excommunicationis gladio est percussus, iuxta sententiam ab Episcopis ante ordinum celebrationẽ promulgari solitam, in eos, qui à iure prohibiti, ad suscipiendos aliquos ordines accedere audẽt; ca. Innotuit, de eo qui furt. Defectus enim ætatis, irregularem facit; vt late probat Villad. de Irregul. col. 39. Et facit cap. fin. de Temp. Ordi. lib. 6. Si vero bona fide suscepit, & quadam animi simplicitate; existimans legitimam, & completã attigisse ætatem, est ordinatus; nec in excommunicationem, nec irregularitatẽ aut suspensionem incidit.

Non quidem in irregularitatẽ, vel suspensionem, eo quod Pius II. in dicta Extra. non fert suspensionis censuram, nisi in eos, qui dolose accedunt; vt patet ex illo verbo, præsumpserint, & notat Cardinal. Clem. 1. q. 38. de Priuil. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 155.

Non item succumbit excommunicationi maximè si diligentiam adhibuit, qua certior redderetur de sua ætate. Tum quia non videtur tunc peccasse mortaliter. Id quod exigitur ad incurrendam maiorem excommunicationem. Tum quia verbum, audeat, positũ in Episcopali excommunicatione, insinuat dolum, & malam fidem; quæ in isto non fuit.

Secundum quod quæritur est, dato quod sit suspensus, qui sciens ætatis suæ defectum, ad ordines suscipiendos se ingessit; num postea sacra faciens, irregularitatem aliquam contraxerit. Ad hoc dicimus, quod licet iure communi suspensus, exercendo aliquem actũ peculiarem alicuius ordinis, in irregularitatem labatur, per cap. 1. de sent. excomm. lib. 6. & cap. 1. de re iud. eo. lib. & vtrobique Innoc. receptus communiter. Et in dicta Extrau. Pij II. expresse habeatur, quod si is, qui ante legitimã ætatẽ est ordinatus, huiusmodi suspẽsione durante, in eisdẽ Ordinibus ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatẽ incurrat. Petronius tamẽ celebrando, vt fertur, est ab irregularitate immunis; quia & si temerariè se ad ordines ingesserit; postea tamen bona fide, & pura simplicitate, per confessionẽ purgato peccato, exercuit Ordinem, existimans id sibi esse licitum. Et ideo cum nec scienter, nec temerariè id fecerit, & ad hanc irregularitatem incurrẽdam requiritur, quod sciens & audax celebret, ab irregularitate excusatur; vt declarat Nauarr. in capit. accepta de rest. spol.

ſpol.8.n.22.& in Man.c.27.n.156.

Ad tertium quod petitur, vtrũ ſaltem aſtringendus ſit ad beneficium renuntiandum, quod ſibi collatum eſt,cum careret ætate, & eſſet ſuſpenſus. Huic dubio ita ſatisfacimus, quod ſi iſte ſciens aut ſcire debens ſe ſuſpenſum, & excommunicatum, atque irregularem, beneficium Eccleſiaſticũ accepit,lęthaliter deliquit, & titulus eſt nullus,cap.cum inter. de elect. cap.Paſtoralis,& cap.ſi celebrat.de cler.excom.miniſt. Et ideo aſtringendus eſt à confeſſore, vel quidẽ renuntiare,vel habilitatem, ac diſpenſationem,occultè à Sum. Pontif. impetrare, faciendo expreſſam mentionem de intruſione, in quã incidit, accipiẽs ſcienter poſſeſſionẽ dicti beneficij: vt probat Felin. in cap.in noſtra,corol.7.de Reſcri. Vel certè eſt admonendus, vt habilitatem à Sum.Pontif. obtineat, ad beneficium habendum, & poſtea clã expoſtulet ab Ordinario, vt illud ſibi de nouo conferat. Et hoc conſuluiſſe nuper, affirmat Nauar.in Manu.c.27.n.194.

Nec tenetur fructus omnes beneficij interim acceptos,reſtituere; quia per illam tranſgreſſionem, quod factus fuerit ante 25.annum, presbyter, ſuſpenditur ſolum ab ab officio. Iam autẽ ſuſpenſus ſimpliciter ab officio,non cenſetur eſſe à beneficio quò ad ea, quæ dantur illi qui non intereſt diuinis officijs; dũmodo ſuſpenſio non ſit tã diuturna,vt tacite, vel expreſſe habeat vim priuationis, vt refert Boniſac.in Clem.Cupientes. Et ideo præfata Extrau. Pij II. non priuat hos promotos ante ætatem, & ſic celebrantes, beneficijs ipſo facto: ſed ait, quod vltra alias pœnas,in tales generaliter à iure inflictas, beneficijs Eccleſiaſticis, quæ obtinent poſſint iure priuari.

Vtrum tamen ſi Petronius ſic ſuſpenſus,ſcienter, ac temere celebraſſet,an poſſet Epiſcopus cũ illo in irregularitate diſpenſare. Reſpondeo quod ſic;auctoritate Epiſcopis cõceſſa in Cõc.Trid. ſeſſ.24. de Reformatione cap.6. vbi ſic dicitur: liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenienbus,excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare,&c.

Tũ,quia actus ſuſceptionis Ordinis,licet fuerit ſolemnis, & publicus: ipſa tamẽ irregularitas eſt ab occulto delicto proueniens: publicum ſiquidem dicitur, quòd eſt notorium, manifeſtum, & famoſum; ideoque vt delictum dicatur publicũ,nõ ſufficit quod actus ipſe ſit publicus: ſed requiritur vt publicè ſciatur eſſe delictum.

Tum quia qualitas adiuncta verbo, debet intelligi ſecundum qualitatẽ eius.l.in delictis § 1.ff. de noxa-

noxalibus: & ideo occulta, irregularitas iudicatur penes occultationem delicti.

CASVS TRIGESIMVS quintus,

Euphemia ancilla cuiusdam mulieris. N. bonæ olim famæ, videt nunc illam impudicè viuere, nec velle se abstinere à concubinatu. Quo fit vt non modo necesse sit dictæ concubinæ, ad eam ornandum inseruire, verum & mensæ concubinariorum ministrare. Nunc rem aperit Confessori.

Quæritur, an debeat à Confessore absolui, si nolit de domo dictæ mulieris vllo modo discedere, nec ab huiusmodi obsequijs desistere.

Casus iste, & si multiplicẽ habeat dubitãdi rationem; decidendus tamen est hac vnica cõclusione. Pedissequa non est mortali culpæ obnoxia, illis in rebus concubinarijs inseruiendo, quæ de per se, & ex natura sua sunt licitæ, aut indifferentes, secus si in alijs obsequijs de se illicitis occupetur.

Quod ipsum sic palam est; quia huiusmodi ancilla non cooperatur illis actibus, quatenus ordinatis ad concubinatum, siue vt procedunt à mala voluntate concubinariorum, sed cooperatur duntaxat illis, quatenus sunt actus deseruientes nutritioni, & sustentationi naturæ, & corporis ornamento, quomodo Deus etiã cooperatur eisdem. Quare cũ absolutè loquẽdo inseruiat actui comedendi, & induẽdi, vt est actus hominis, non vitij, immunis redditur à peccato; vt egregiè ostendit Caiet. 22. quæst. 147. artic. 4.

Confirmatur quia veluti licitũ est inuitare, & prouocare iusta de causa alium, ad opus aliquod suo genere bonum, vel indifferẽs, nullatenus consentiendo in eo, quatenus fit male, vel vt est malũ; quo pacto ipse Deus nos inuitat: imo iuuat ad agendum aliqua, quę sunt peccata, quatenus sunt entia; cum vt talia sint à prima causa, à qua omnia habent, vt sint. Et sicut egenti concessum est petere simpliciter mutuum ab vsurario, quẽ scit non sibi gratis mutuaturum, nec peccat sic accipiendo, cum nõ consentiat in dationem quatenus vsurariam. Vtque vendere, aut dare peccatoribus non excommunicatis necessaria, & vtilia ad sustentationem, nullum est delictum, dummodo id non fiat intẽtione ex directo, tendente ad hoc, vt ipsi peccent, vt colligitur cap. Audi denique, & cap. Ad mensam. quæst. 3. causa 11. eodem modo culpæ nõ erit rea ancilla inseruiẽs cõcubinarijs, in ijs actionibus, quæ vel ex natura sua, vel intentione ipsius non sunt directæ ad hoc, vt tale scelus committant.

Adde

Adde quod gaudere licet de eo, quod est peccatum alia ratione, quam quia est tale: vt de Redemptoris nostri Christi occisione lætamur, qua parte est pretium humanę Redemptionis,& dolemus, qua parte fuit grauissimum peccatum. Et Laurentius, excitabat Decium Tyrannum, vt ipsum assatũ ex altero latere verteret & manducaret, cum tamen versio illa esset lęthalis culpa ex parte assantis. Igitur quamuis concubinariorum comestio, vestitus, & ornatus sit peccatum ex voluntate praua eorum; non tamen ex parte ancillæ, quæ talibus operationibus inseruit, vt vitæ necessitati conducũt. Caiet. 22. q. 147. art. 5. Nauarrus in Manu. c. 19. num. 17.

Quia tamen ex hisce obsequijs sæpe sępius ipsę ancillæ in pericula animæ incurrunt, vt quæ vel vidẽtes impudicissimos concubinariorum actus, non possint, non concupiscentiæ illecebris exagitari, & prauis desiderijs exardescere, vel ijs, qui sciunt illas cooperari quodammodo illi concubinatui non possunt non esse scandalo, agendũ cum Euphemia à Confessore erit, vt è domo illa discedat, ne in peccatum aliquod præceps, obiecta ante conspectum occasione, labatur.

CASVS TRIGESIMVS Sextus.

Stephanus debitor est mille aureorum, & cum sit transactus solutionis terminus, possitque statim sine emergente damno summam illã omnem persoluere, differt tamen vsque ad alterum annum ob aliquod emolumentum, quod sibi prouenturũ inde sperat, & ne vili pretio sua vẽdat. Creditor vero & si diues est, nec dicti egeat pecunijs, postulat instanter sibi solui, nec vult dictam dilationem concedere.

Quæritur vtrum Confessor debeat cogere Stephanum ad statim soluendum, vel possit eum absoluere, cum dilatione dictæ solutionis.

IN hoc casu Sotus lib. 4. de Iust. & iur. q. 7. ar. 4. existimat, Confessorem nequaquam posse debitori dilationem contra voluntatẽ creditoris concedere, cum non sit inter debitorem, & creditorem sequester, aut creditoris procurator, sed nomine Dei conscientiarum expurgator. Et ideo in hoc solum debet esse intentus, vt secundum causas, & merita perpendat, an debitor sit soluendo necne. Nam si habet vnde soluat, nullatenus inuito creditore est absoluẽdus, quia per nullum tempus licet retinere alienum inuito domino, nemoq; ius habet, lucrandi aliena pecunia, repugnante illo, cuius illa est.

Nos vero communi adhærentes opinioni, arbitramur posse Cõfessorem dilationem dare debitori,

ri, quoties videt, quod nõ ita cito, vel non ita commodè, aut non sic vtiliter, ac dilationem concedẽdo, rem suam creditor recuperabit.

Tum quia in hac re agit potius pro creditore, quam contra. Nam si pœnitens non absolueretur, forsitan creditor nunquã suum recuperaret, vel non nisi cum magno fastidio.

Tũ quia creditor, licet volũtate passione obcæcata, nõ cõsentiat in tali dilatione, cõsentit tamẽ volũtate recta & Christiana, qua quilibet debet velle bonũ suum absque alterius detrimẽto, & ita Cõfessor de consensu virtuali creditoris, potest diei dare dilationem: eo quia si ea omnia sciret creditor, quæ scit Confessor, eandem nequaquã denegaret. Arg. 47. dist. cap. Sicut hi. & cap. Si quis. de Fur.

Tum etiam quia sic consulitur pænitenti, ne recedat à Confessore desperatus. Pro quo facit. C. Soluendo. ff. de Negotijs gestis, & l. ait prætor. §. 1. ff. de Mino.

Tum denique quia moraliter loquendo, id quod fieri nequit sine magno detrimento, reputatur impossibile. Et ideo cum debitor magnum incurrat suarum rerum damnum: si statim soluat, nullumque inferat creditori nocumentũ ex dilatione ad certum breue tẽpus, sequitur quod pro illo temporis articulo non est simpliciter soluendo.

Nec obstat, si dicatur, quod præceptum de restituendo est negatiuum, & ideo ad semper & pro semper obligat; quia alienum retinere inuito domino semper prohibetur; fatemur siquidem, id esse verum quando alienum retinetur contra domini voluntatem; sed non sic est in casu nostro; Stephanus etenim non tenet illa mille inuito domino: sed domino volente, hoc est velle debente; debet enim velle, vt tempore opportuno restituat. Quod si contrarium vult, inordinatam habet voluntatem: estque cum illo ac cum furioso agendum, cui proprius gladius non debet reddi, vt in damnum alicuius vergat; arg. cap. Qui emẽdat, distinct. 5. ita Syluester verbo Restitutio 5. num. 5. Angel. eodem §. 5. Hostiens. in Sum. Tabien. verbo Restitutio, numer. 4. in fine S. Anton. 2. part. titul. 2. cap. 7. Armilla verbo Restitutio, memb. 34. §. Si autem debitor. Nauarrus in Manu. cap. 17. numer. 69. Et hoc est à Confessoribus magnopere adnotandum, vt in quo creditorum negotium vtiliter gerunt, & debitorum conscientijs magnopere consulant. Aduertit Gabriel in 4. sentent. distin. 15. quæst. 2. Dubio quinto. Si tamen creditor fuerit in æquali necesitati, non potest debitor absolui, nisi satisfaciat.

CASVS

CASVS TRIGESIMVS septimus.

Blasius pollicetur cuidam Presbytero se effecturum, vt ei quidam conferatur Decanatus, in quo certam habet pensionem: dummodo intra duos annos illam redimat, & statim det ante ingreßum centū scuta. Quo pacto inito & Decanatu obtento permutauit inde ad annum dictus Presbyter cum quadam Ecclesia curata æqualis redditus, accipiens aliquid pluris, ratione dignitatis, quæ est Decanatus.

Quæritur, num huiusmodi Presbyter tam in acquisitione Decanatus, quam in permutatione, Simoniam commiserit, censuramque incurrerit, & quid eidem debeat Confeßor consulere.

TRiplex in hoc casu inuoluitur difficultas. Prima est. An pensionem vendere sit Simonia. Secunda. Num Decanatus acquisitio sub pacto redimendę pensionis; donandique pro parte pretij statim centum, sit adeo simoniaca, vt sic contrahentes incurrerint omnes pænas Iuris. Tertia. Vtrum ratione dignitatis posit quid plus exigi. Et demum in his quid sit Confessor facturus.

Quod ad primum attinet, Caiet. in Opusculo 13. Respons. q. 10. & Victoria in suis Reelectionibus, quæst. de Simonia, & multi ex Iurisperitis in cap. Quantum, & cap. Quæstiones. de Rerum permutatione, & partim Sotus lib. de iust. & iu. 9. q. 7. ar. 2. in ea sunt sentētia, quod pensionū vēditio seu reemptio, nulla prorsus sit Simonia.]

Quorum totum fundamentū est. Quia pensio non est Beneficium spirituale; sed quid pure tēporale.

Tum quia cura beneficij & eorum quæ beneficio sunt annexa, vt Sacramentum administrare, diuinum persoluere officium, clericalique incedere habitu, & tonsura, non incumbit illi, cui pēsio datur, vt est manifestum.

Tum quia spirituale dicitur ab obiecto; obiectū autem pēsionis, sunt ipsi fructus; quos constat temporales, & vendibiles esse.

Tum quia pensiones sub titulo sæculari conceduntur, vt principibus, ac militibus; quemadmodum & decimæ. Vnde sicut Pontifex summus concedens decimas laicis non intelligitur elargiri ius spirituale decimarum, vt inquit Diuus Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ita cum concedit annuam pensionem non intendit dare beneficium spirituale, sed certam annualē in redditibus pensionem.

Tum demum quia in capit. ad Quæstiones. de Rerum permutatione habetur, & præcipitur fieri seorsum permutationem præbendarum simpliciter, & postea æqui-

æquiparari fructus pensionis, & numerata pecunia emi.

Quæ rationes & si vrgeant maxime: nos tamen pensionem quãlibet super beneficio Ecclesiastico constitutam, nequaquam redimi pecunia numerata posse, imo omnem contractũ de pensione emẽda, aut vendenda, simoniacũ esse arbitramur.

Ad cuius veritatis probationẽ adnotamus primo: spirituale, vt ad propositam rem spectat, dici donũ supernaturale à Deo datũ, ad animarum salutem, vel quid institutũ supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab Ecclesia, potestate supernaturali sibi data ad cõficiendum illud, vel annexum eis.

Quæ definitio desumitur, tum ex iurisperitis cap. Gratia, & cap. Qui studet 1.q.1.& cap. Quam pio, 1.q.2. Tum ex Theologis in 4. dist. 25. Et D.Tho.2.2.q.100.art.1.3.&4. Ex qua definitione colligitur quædam esse spiritualia à solo Deo immediate creata, vel instituta, vt sũt gratia gratum faciẽs, & quæ ipsam efficiunt, videlicet Sacramenta, & septem dona Sãcti Spiritus, & gratiæ, quas gratis datas appellant; & iurisdictio Ecclesiastica supernaturaliter primum à Christo data. Alia vero ab Ecclesia instituta vt Sacramentalia, & eis annexa; quibus Sacramenta parantur, conficiuntur, & conseruantur, Consecratio & Benedictio Ecclesiæ, vel Altaris, aut vasorum, ornamenta, aqua baptismalis, vel benedicta, Exorcismus, Catechismus, ius patronatus, beneficia, collationes, præsentationes, renunciationes; & denique omnia instituta ab Ecclesia, virtute potestatis diuinitus acceptæ. Quæ ideo merito vocantur annexa spiritualibus; quia sunt humanitus superaddita spiritualibus diuinitus datis, quędam quidẽ antecedenter, qualia sunt illa, quæ non requirunt in habente aliquid spirituale, quam characterem Baptismi, vt ius patronatus, ius sepulturæ, calix, & similia: alia dependenter siue consequenter, quæ vltra dictum characterem requirũt aliquid aliud spirituale. Cuius generis sunt beneficia, & officia Ecclesiastica, vt tradit D.Thomas ab omnibus fere receptus. 2. 2. q.100. artic. 4.

Notandum secundo, Simoniã non esse aliud quam voluntatem deliberatam dandi, vel accipiendi aliquid non gratuito: sed vt quoddam pretium vel causam principalem, & immediatam, pro spirituali diuinitus dato, vel humanitus ad illud conseruandum ab Ecclesia instituto. Vnde qui alia ratione aliquid dat, vel accipit quam pro spirituali, vel minus principaliter dat, aut accipit etiam temporale pro spirituali, non committit Simoniam vere & in foro Conscientiæ. vt ait Maior in 4. dist. 25. quæst.

q.1.& D.Tho. Quodlib. 8. art.2.& Caiet.22.q. 100. art.3. & in summa verbo Simonia.Et Nauar. in Man. cap.23.nu.100. Et quãuis Simonia omnis sit peccatum lęthale grauissimum,nulla tamen præter illam, quæ in Ordine & beneficio committitur,pœnis iuris est subiecta;vt affirmat Sylu.verbo Simonia,q.18. & Nauar.vbi supra,num.14.de pæna simoniæ.

Considerandũ tertio: pensionem vt in proposito sumitur, non esse beneficium,cum non præsupponat clericatum, nec esse portionem fructuum beneficij: sed ius per Ecclesiasticã potestatẽ beneficio annexum, non antecedenter vt ius patronatus, sed dependẽter, aut consequenter instat Beneficij, ius inquam petendi recipiendique consignatam portionem ab habẽte illud beneficium.

Vnde si priscum pensionũ morem spectemus, ne vtiquã concedebãtur, nisi spiritualibus functionibus annexæ: Cum enim beneficia sint Ecclesiarũ stipendia, adiudicari non debent nisi pro altaris ministerio, vel tanquã mercedem pro aliquo seruitio Ecclesiæ, vel pro dirimenda lite super aliquo Sacerdotio, quæ aliter dirimi nequit,vt est tex.in cap.Nisi essent,de Præbẽdis.Et citra hunc casum absque vllo titulo vel obligatione, bona Ecclesiæ in pensionem dare, non videtur cõtineri intra limites dispensationis; vt recte tradit Sot. de Iust.& iur.lib.3.q.5.art.3.

His prænotatis facile est ostendere pensionem super beneficio Ecclesiastico constitutam, nõ posse redimi absque Simoniæ labe.

Tum quia ius patronatus videtur minus spirituale, quam ius pensionis; cum illud successione hæreditaria acquiratur, vt dicitur cap. Cum sæculum, & cap. Illud, eod. Tit. & in Clem. fin. eod. Tit. Et donatione transferri possit. Extra eod. capit. Præterea, imo transeat cum vniuersitate vendita in vniuersali, nisi excipiatur,eo. Tit.cap. Ex litteris. capit. Cum secundum. Nec requirit in habente tale ius, aliud spirituale, quam Christianismum. Ius autem pensionis,nec in hæreditatem obtingit, nec trãsferri donatione in quemcunque indifferenter potest,nec rei vẽdibili, sed beneficio est annexum, requiritque in habente aliqua specialia obsequia in Ecclesia præstita,obligatque ad paruum Officiũ Beatæ Virginis persoluendum , vt patet per Extrau. Pij V. quæ incipit. Ex primo Lateran. Concilio, & cap. Vbi dicitur; quod quicumque pẽsionem,fructus,aut alias res Ecclesiasticas, vt clericus percipit, eum eodem modo ad dicendum Officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum, & pẽsionum fructuum rerumque ipsarum omissioni obnoxium.

Tum etiam, quia decimæ & si vendi possint: ius tamen percipiẽdi illas, est inuendibile; eo quia clericis debẽtur propter diuinum cultum. Et aliud est fructus vẽdere propter necessitatem Ecclesiæ, id quod licet, aliud ius percipiẽdi tales decimas, quod vẽdi nequaquã potest. cap. Altare. q. 3. Richar. in 4; dist. 25. art. 3. quæst. 3. Alex. par. 2. q. 187. & D. Tho. q. 100. ab omnibus receptus. Ergo à simili quamuis fructus pensionis sint vendibiles. ipsum tamen ius quod habet pensionarius in beneficio Ecclesiastico vendi nõ poterit. Arg. de Loca. & conduc. cap. Vestra.

Et confirmatur authoritate Paschalis Pontificis Summi 2. q. 3. cap. Siquis obiecerit, cuius verba sunt. Quisquis eorũ vendiderit alterũ, sine quo neque alterum prouenit, neutrum inuenditum dereliquit. Nullus ergo emat Ecclesiam vel præbendam, vel aliquid Ecclesiasticum, vt pote sine quo spiritualis actio non prouenit. Ex quibus verbis aperte colligitur, quod cum pensio sine spirituali iure non trãseat, eo quod præbendæ ac sacerdotia, quibus pẽsio annectitur, ex decimarum fructibus sint constituta; decimæ autem iure diuino & naturali nulla alia ratione imperatæ, & præceptæ sunt, quam vt sint stipendia alimentaque Clericorum, pro spiritualibus functionibus, & ideo conferre pensionem alicui, non est solum conferre illi fructus: sed conferre ius in certam partem decimarum: quod quidẽ est Ecclesiasticum & spirituale, vt quæ suopte instituto propter munus Ecclesiasticum exiguntur; vẽdita pensione, venditur coniunctim spirituale, puta ius ipsum clericale.

Tum quia secundum doctrinã Glos. cap. 2. Ne prælat. Vices suas, Prælatus iurisdictionem temporalem vendẽs, si eam habet ab Ecclesia, Simoniam committit: eo quod talis iurisdictio, iudicatur spiritualis dependenter, hoc est, respectu summi Pontificis, à quo habet dependentiã, vt notat Anton. de But. & S. Anton. part. 2. tit. 1. c. 5. §. 14. Notab. 4. & tab. 4. & Concil. Calced. 1. q. 1. ca. Si quis Episcopus. Iudicat simoniacos esse etiam procuratores rerum Ecclesiasticarum, & defensores, si per pecuniam instituantur. Cum ergo pẽsio habeat dependentiam à summo Pontifice, à quo solo potest institui, & sit annexa beneficio præsupponente addictionem & deputationẽ ministerijs diuinis per Ecclesiasticam potestatem, multo minus sub emptionis contractum cadet, quam temporalis iurisdictio.

Demum ex doctrina D. Thom. q. 100. illud dicitur annexum spirituali, quod vel in spirituali fundatur, vel ex spirituali dependet, vel non potest de iure competere

nisi

nisi spirituali, seu clericali statui, sed ius pensionis fundatur in beneficio, ipsumque consequitur ex ordinatione Ecclesiastica, à qua dependet, nec de iure competit, nisi his qui spirituali statui aliquo modo inseruiunt; vel Ecclesiam protegendo, vel Ecclesiasticis personis obsequia in honorem Ecclesiæ præstando, igitur cum sit quid spirituali annexum, dependenter & consequenter, non poterit absque Simonia vendi. Arg. Glos. solem. in summa. 1. q. 1. & iurisperit. in rubrica de Simonia, & Theol. in 4. dist. 25.

Confirmatur eo quia pensionarius non recitans paruũ B. Virg. Offic. non facit fructus pensionis suos, vt in prædicta Extrauag. Pij V. habetur: ergo fructus illi debétur ratione officij spiritualis, aliàs quo iure obligaretur ad recitandũ & persoluendum prædictum officium? nisi quia ius spirituale pensionis obtinet, & ea bona quæ deputata sunt Clericatui, & his qui addicti sunt diuinis ministerijs, illisque debentur, ob diuinum cultum possidet. Neque enim potuit aut consueuit summus Pontifex astringere aliquem ad officium spirituale, & hoc non præstito ad restitutionem, nisi ratione stipendij spiritualibus functionibus debiti. Nec nostra opinio grauissimis caret authoribus. Est Ioãnis Maior in 4. dist. 25. q. 5. & Nauar. in Man. cap. 23. num. 111. & in coment. cap. si de Simonia. Quo loco testatur prædictam veritatem coram Illust. Card. Ylciato. fuisse disputatam, & ita decisam. Quã Sotus lib. 9. de Iust. & iur. quæst. 7. artic. 2. non reijcit quo ad eas pensiones, quæ spiritualibus functionibus sunt adiudicatæ, vel in commutationibus, aut simplicibus renuntiationibus interueniunt.

Nec obstant in contrarium adducta. Fatemur siquidem ius pensionis non esse spirituale simpliciter. veluti beneficium, sed spirituali annexum. Tum quia dependet à potestate Ecclesiastica. Tum quia in beneficio Ecclesiastico fundatur, cui illa pensio annectitur. Tũ quia est ius de percipiendis fructibus, personis Ecclesiasticis deputatis. Tum quia obligat ad recitãdum paruum B. Virg. Officium. Tũ denique quia licet detur sæculari, conceditur tamen ob aliquod in Ecclesia obsequium pręstitum aut præstandum. Et ideo huiusmodi ius licet non sit spirituale ab obiecto, sicut nec decimarum ius, est tamen spirituale à fundamento & dependentia. Et quamuis concedantur pẽsiones sæcularibus, cum id non nisi authoritate pontificia diuinitus Ecclesiæ tradita fiat, per quam ius exigendi illam pensionem annectitur beneficio, sequitur dictam pensionẽ esse quid spirituali annexum consequenter &

dependenter. Nec negamus temporalem actionem circa fructus beneficij, esse rem sæcularem entitatiue, secus tamen ius actionis circa dictos fructus.

Quo fit vt fructus ipsi possint emptioni & venditioni subiacere, sed non ius pēsionarium. Et in hac re falluntur partis aduersæ authores, quod putant pensionē esse illam certam & consignatam redditum seu fructuum portionem, cum non sit nisi ius exigendi talem portionem authoritate pontificia concessum & consignatum in beneficio, tanquam stipendium pro officio, & obsequio Ecclesiæ vtili & commodo, quo eodem titulo potest, & solet ius decimarū concedi principibus.

Textus vero ille. Ad quæstiones de rerum permutatione, nihil omnino de pensionibus agit, sed de permutationibus beneficiorum; quorum vtrumque habet prouētum, sed alterū in aliqua parte exceditur in ipsis prouentibus ab altero. Tunc enim ratione huius excessus, per viam sequelæ accidit, vt suppleatur per pecuniam, sed vbi alterum tantum beneficium habet prouentus, nullus esse ibi potest cōtractus permutationis prouentuum, quoniam id quod non extat, permutari nequit: imo interueniret ibi venditio, & nō permutatio, quando pro tota præbēda alterius pecunia daretur. Iura autem in permutationibus prouentuum, ac redditum beneficiorum permittunt quidem, suppleri excessum vnius per pecuniā ab altero datam, sed nō venditionem præbendæ, vt notat Caiet. 22. q. 100. art. 4. & Ioan. Andr. ac Frāc. cap. 1. lib. 6. & clem. 1. eo. tit.

Neque itidem efficit vsus, quo in Curia redimi pensiones solent anticipata solutione. Nam si id fiat absque summi Pontificis expressa authoritate, inualidum est & non obstante tali solutione vbi transacti fuerint anni, pro quibus illa est anticipata, peti denuo à pensionario possent; vt ait Nauar. in Manu. cap. 23. n. 111. ad 13. quæsitum.

Ex dictis infertur, pensionem nec vendi, nec emi posse, bene tamen gratis remitti, etiam sine authoritate constituentis, Simoniāque committi in emptione, & vēditione illius, quamuis non inducat excommunicationem ipso iure, quia extraua. 2. de Simonia, quæ excommunicationis sententia ferit simoniacos, comprehendit eos solum, qui in Ordine aut beneficio simoniam committunt. Iam autem pensio cum neque sit ordo nec beneficium vt est manifestū, & pœnæ sint potius restringendæ, quam ampliandæ, sequitur ad Simoniā in pensione factam nō extendi, sicut nec ad eam quæ fieret in iure patronatus, aut sepulturæ, & alijs beneficio annexis. Et ideo

Blasius.

Blaſius contrahendo cum presbytero, de redimenda penſione intra duos annos in crimen lethale ſymoniæ incurrit, quamuis ob hoc ſolum pęnis iuris nō ſit ſubiectus.

Ad ſecūdam difficultatem quæ eſt de acquiſitione decanatus cum pacto redimendæ penſionis, dandique ſtatim centum ſcuta. An fuerit ſymoniaca, & pęnis iuris expoſita. Reſpondemus affirmatiue.

Tum quia realis ſymonia incurritur quoties aliquid tacite vel expreſſe promittitur, & datur pro comparando Beneficio, tamquam pretium eius: ita vt quoad aliquam ſaltem promiſſorum partem, ſit ex vtraque parte completa, & conſummata. Sed in caſu propoſito completur promiſſum totaliter à Blaſio, cuius opera eſt decanatus presbytero collatus, & id etiam, quod presbyter ſpopondit, partim adimpletur, vt qui ſtatim dedit ſcuta centum, ſoluturus intra duos annos reliqua: igitur reali ſymonia eſt vterque infectus.

Nec obſtat quod non dederit collatori, ſed mediatori, & interceſſori; nam paria ſunt dare collatori & dare tertio, vt moueat collatorem ad conferendum: vt aſſerit Innoc. in cap. Tanta, de Simon. quem ibi Felin. & alij ſequuntur.

Tum ſecundo quia quotieſcūque collatio Beneficij fundatur in aliquo pacto non gratuito, eſt ſymonia, vt docet D. Tho. 2. 2. q. 38. artic. 2. Et ratio eſt; quoniam ſpirituale cum non ſit natura ſua vendibile, gratis donari debet, ſecundum illud Chriſti Matth. 10. gratis accepiſtis, gratis date: in eo enim quod dixit, gratis date, intellexit quod omnes gratis debent accipere. Vnde non minorem iniuriam illis infert, qui emit, quam qui vēdit; cum Deus velit gratias ſuas ſibi ſoli deberi. Et qui emit, profitetur tacite, ſe non à Deo ipſo: ſed à venditore accipere.

Quare cum ſpirituale quodcūque ſit mera Dei Gratia; gratia autem non modo gratia eſſe deſinat, ſi non gratis detur: ſed ſi non gratis recipitur, vt declarat Leo Papa, in cap. Gratia. 1. q. 1. vbi ait. Gratia ſi non gratis datur, vel recipitur, gratia non eſt. Et Vrbanus, cap. Saluator 1. quæſt. 3. ſic dicit. Qui Dei dona quæ gratis accipiuntur, vt gratis dentur, propter ſua lucra vendit, vel emit, cum Simone donum Dei poſſideri pecunia exiſtimat; ſed in caſu propoſito, collatio Decanatus, eſt fundata in pacto emendi, & vendendi penſionem, dandiq; pro anticipata ſolutione ſtatim cētum: id quod efficit collationem non mere gratuitam, & ex vtraque parte eſt promiſſum exequutioni mandatum: igitur ſymoniæ realis notam contraxerunt.

Tum tertio quia id quod in tēporalibus efficeret vſuram, in ſpiritualibus cauſat ſymoniam, vt eſt

commune Doctorum axioma; sed mutuum dare, cum pacto rediméndi talem, vel talem rem, esset realis vsura: quia aliquid extra sortē exigeretur, contra illud Christi. Mutuum date nihil inde sperantes; ergo conferre Beneficium cum pacto redimendæ pensionis, & soluendi statim centum scuta, erit symonia realis; Caietan. in Summa, verbo, symonia, & 22.q.100.art. 6. Sylu. verbo, symonia, q. 22. & Sot. lib. 9. de iust. & iur. q. 6. & alij.

Nec obstat siquis dicat pactum de dando spirituale pro spirituali non esse symoniam; veluti si Confessor pœnitenti dixerit, non audiā confessionem tuam, nisi cum pacto quod tu audias meam, aut siquis vendat calicem consecratum pro alio consecrato, seu pro sacro vestimento: sed ius pensionis, & Decanatus sunt duo spiritualia, vt supra est ostensum, ergo pactum de his non videtur esse symoniacū.

Respondetur, quod licet permutare res sacras, & spirituales pro alijs eiusdem generis, & quæ præsertim spirituales sunt iure pontificio, & quando talis permutatio nō est iure positiuo prohibita, non sit lethale delictum, dummodo non nisi valoris ipsius rei habeatur ratio, neque pro consecratione aliquid soluatur, vt ait Sotus vbi supra, q.5. art. vltimo, & Victoria, in Relect. de symonia: nihilominus quando pactum est super erogandi pecuniam, vel aliud pretium pro spirituali, tunc symonia est contra ius diuinum, quia talis permutatio mixtam haberet emptionem rei spiritualis, quę cùm gratuito à Deo detur in bonum publicum, inuendibilis est. Cum ergo in præsenti casu pro acquisitione Decanatus postuletur pecunia tamquam pretium eius. Nec in pacto pensionis redimendæ opponatur conditio, si Papa consenserit, per quam iustificantur permutationes, quæ iure solum positiuo sunt symoniacæ, imò potius dentur anticipata solutione cētum scuta absolute, & sub emptionis titulo, efficitur realem esse symoniam.

Nec officit pactum non fuisse ab vtraque parte insimul consummatum, seu exequutum; cum centum illa scuta prius collata fuerint, quam Decanatus obtentus, nec dum pretium totum pensionis solutum: & ideo nō commisisse realem symoniā, quæ in opere dandi & accipiendi consistit; sed potius conuentionalem.

Non inquam officit. Tum quia Extrauag. 2. de symonia interpretata per stylum Curiæ antiquum, Papa sciente ac tollerante seruatum, probat singulariter nullitatem tituli; & excommunicationem inductam per illam esse ita in pendenti, vt nō ligent, donec ab vtraque parte compleatur symonia. Impleta verò ab vna parte, etiam si longe

longe postea impleatur ab alia, cõferi eas inductas iam inde à contracta symonia. Quo videtur satis concludi symoniam adimpleta conditione ex vna solum parte; esse tam diu conditionalem, quamdiu pendet adimpletio ex altera parte; & hac adueniente fieri realem, & subiectam eisdem pęnis.

Tum quia veluti excommunicatio lata ipso iure contra pensionarium in casu non solutionis faciendæ in certo termino, eo lapso non censetur incursa, donec is, cui illa debetur, declaret, se velle illam esse incursam, qui etiam si post menses & annum declarauerit, habetur pensionarius, vt excommunicatus, iam inde à termino lapso. Et si forsan antequam id declararet è vita discedat, is cui pensio est soluenda, vel soluatur pensio, vel fiat concordia, vel demum pensionarius moriatur, nequaquã censetur incursa, & hoc maxime quãdo pensionarius non cõsentit personaliter constitutioni pensionis, sed per Procuratorẽ, vt stylus Curiæ habet, & testatur Casiad. decis. 2. tit. de pens. super regul. Cancel. & 12. de rescrip. quem sequitur Nauarr. in suo Man. cap. 23. num. 104. & cap. 27. n. 272. §. 12. Ergo eadem ratione excommunicatio contra symoniacos lata nullitatem tituli, & excommunicationem inducit in pendenti, hoc est impleta ab vtraque parte, etiam si longe postea impleatur ab altera, declarante id stylo Curiæ, quo tamquam nouo, & posteriori tollitur antiquum ius humanum, cap. Ad hæc quoniam, de Appell. vbi præcipiebatur ne collatio seu excommunicatio pure facta, possit esse in pendenti, Arg. cap. 1. de Consti. lib. 6.

Quas autem incurrerint hi symoniaci pęnas, constat per Extrauag. 2. de symonia. Nam vltra pœnam æternam, qua sunt digni ob peccatum mortale adeo graue, vt est symonia; cap. Cum pridem, de Pact. & cap. Cum esset de symon. Vltra etiam restitutionem accepti ad quam tenentur, sunt ipso iure excommunicati excõmunicatione reseruata summo Pontifici, vt qui symoniam realẽ in Beneficio, qualis Decanatus est, commiserũt; per Extrauagantẽ Martini in Concilio Constantiensi, quæ incipit. Sacrõ, & per aliam eiusdẽ, quæ incipit. Damnabilis, & per Extrauagan. Pauli 2. cũ de testabile, & alijs pluribus iuribus.

De tertio quæsito. Vtrũ ratione dignitatis Decanatus possit quid plus in permutatione exigi, Respõdemus, quod cum Ecclesia Curata æqualis esset redditus, accepisse quidpiã ratione dignitatis Decanatus, apertissimam fuisse symoniã.

Tũ quia illa dignitas est res quædam spiritualis, vt per se est notissimum, ac proinde si quid pro ipsa exigitur tãquã pretiũ, symonia est.

Tum quia in C. Quæsitum, de rerum permutatione, inhibetur expresse ne permisceatur dignitatum permutatio, cum fructuum compensatione: sed per se simpliciter sacerdotium pro sacerdotio, & dignitas pro dignitate commutetur, absque alia superadditione pecuniç. Quod si fructus extiterint minores, quam sint fructus alterius, eo casu ad æqualitatem per solutionem pecuniarũ redigi possint. De quo vide Sotum de Iust. & iure lib. 9. q. 7. art. 2.

Confessoris igitur partes in hoc casu erunt, declarare grauitatem peccati, & pontificiæ excommunicationis pœnam dicto Presbytero, ipsumque teneri ad renuntiãdum Decanatum Simonice obtentum, & Ecclesiam Curatã eodẽ vitio acquisitam: cum omnis Præsentatio, Electio, Collatio, & quæuis alia dispositio beneficiaria per realem Simoniã, ipso iure sit nulla; vt patet cap. Si quis Episcopo, & ca. Presbyterum 1. q. 1. & cap. de hoc, & c. Audiuimus, de Simonia, & in Extrauagantibus Martini, Eugenij, & Pauli II. & ideo debere non modo id quod quæsitum & comparatum est Simoniace, relinquere; verum & fructus omnes restituere, etiam ante iudicis sententiã. quia cum non fecerit tale beneficium suum, vtpote per Simoniam obtentum ius naturale astringit, vt quisque aliena, & nullo titulo comparata relinquat, cap. si res. 14. q. 6. & de rest. spol. cap. Grauis. Restituet, autem ipsi Ecclesiæ, deductis tamen expensis gratia fructuũ, & in vtilitatẽ Ecclesiæ factis. Sylu. verbo Simonia, 13. § 8. Nec ad dictum beneficium suscipiendum poterit alius cum præfato presbytero dispensare, quam summus Pontifex, secundũ Panor. & Ioan. And. in cap. de Simonia, eod. tit. quamuis si sponte renuntiat, per Episcopum dispensari posse, vt habeat beneficium etiam Curatum in alia Ecclesia, teneat. Armil. verbo Simonia n. 52. & Tab. co. n. 67. & alij.

CASVS VIGESIMVS octauus.

IMpositum fuit Balthasari pro pœnitentia vt per annum Beatæ Virginis Coronam recitaret; & aliquam eiusdem Virginis Ecclesiam ab Vrbe distantem inuisceret. Qui cum audierit Indulgentiam plenariam concedi cuicumque visitanti Ecclesiam D. Petri, die Epiphaniæ, omnia peragit pro consequenda dicta Indulgentia, vt ab iniuncta pœnitentia liber fit: ideoque amplius illam non impleuit. Nunc ad Confessorem accedit, remque omnem narrat.

Quæritur, An teneatur adimplere adhuc pœnitentiam præteritam, & quid Confessor in tali casu debet iniungere.

Pro

PRo huius casus resolutione. Aduertẽdum est in primis Indulgentiam esse remissionem pœnæ temporalis, debitæ peccatis actualibus pœnitentium, factam à Prælato Ecclesiæ, virtute passionis Christi, & sanctorũ. Nam cum in peccato, duo reperiantur, nempe auersio à Deo, & conuersio ad bonum creatum, & ratione auersionis, sit læsiuum amicitiæ Dei; & ratione conuersionis, offensiuũ suæ Iustitiæ, fit vt quamuis pænitens in pristinam Dei amicitiam reuertatur: nihilominus tamen ratione Iustitiæ, soluere debeat pænas ad iustum, non quidem in inferno, sed vel spontaneas in hoc sæculo, vel in Purgatorio inflictas, veluti in sæculari politia qui alteri iniuriã intulit si de iniuria veniam petit, amicitiam conciliat, remanet tamen damni adhuc debitor, ratione iustitiæ. Quo fit vt qui peccando honorem Deo quantum in se est subtraxit, vt bonum sibi aut delectabile, aut vtile accumularet, ad resarciendam hanc offensam, teneatur aliquid, quod in honorem Dei cedat, de sibi delectabilibus subtrahere, per ieiunium & orationem, quæ aliquem afferunt langorem & lassitudinem, vel de vtilibus per Eleemosynam, quæ tria præcipua sunt satisfactionis opera. Ad debitam igitur pænam cui soluendæ sumus hic, vel in Purgatorio obnoxij relaxandam, summi Pontificis potestate sibi à Christo tradita, ex inexhausto meritorum Christi & sanctorum thesauro depromunt pretia satisfactionum, quibus nobis applicatis liberi ab eadem persoluenda reddamur: multa siquidem Christus Dominus pro Ecclesia sua fecit ac pertulit, quorum omnium æstimatio est infiniti valoris, propter dignitatẽ personæ. Similiter & Sancti ea intentione operati sunt quamplurima, vt non modo propriæ, sed totius Ecclesię vtilitati inseruirent; & harum omnium satisfactionum thesaurum, in dispensatione eius; qui vniuersæ præest Ecclesiæ collocauit Christus; cũ Petro Matth. 16. dixit: Tibi dabo claues, quodcunque solueris erit solutum, & Ioan. 20. Quorum remiseritis, remissa sunt. Et ideo cum vtilitas vel necessitas Ecclesiæ id exigit, potest summus Pontifex de hoc immenso thesauro communicare ijs, qui per fidem & charitatem sunt viua membra Ecclesiæ, quantum sibi visum fuerit opportunum, vel vsque ad totalem remissionẽ pænarum, vel vsque ad certam quantitatem, ita scilicet vt passio Christi, & aliorum sanctorum illi homini imputetur, ac si ipse eadem illa passus esset. Vnde indulgentiarũ concessio, appellatur iure optimo à Caiet. in Opusc. 21. Quęst. q. 1. Absolutio & solutio. Absolutio quidẽ respectu illius, qui indulgẽtias suscipit,

cipit, quatenus non ex suo, sed, ex alieno á persoluenda suorum scelerum debita pęna, eximitur. Solutio autem respectu Christi ac sãctorum, qui pro ipso soluerunt: iuxta illud B. Pauli ad Corin. 2. Qui dedit semetipsum redemptionem pro nobis. Et ad Hebr. 9. Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Hoc namque interest inter collationem indulgentiarum, & satisfactioné, quam quis exhibet pro alio; quod satisfactio pro alio, est simplex solutio ad iustitiam pertinés, quæ fit á persona priuata pro amico; at indulgentia fit authoritate publica, estque remissio & gratuita condonatio pænę, non solum in foro Ecclesię, sed etiam apud Deũ, est quidem ad iustũ solutio, quia aliàs nõ fieret ex infinito thesauro. Est vero absolutio, quia aliàs non requireret de necessitate potestaté clauis. Hæc diffuse probat Sotus in 4. dist. 21. q. 1. ar. 2. concl. 2. & 3.

Hoc supposito facile colligi potest, quod Balthasar per indulgentiá plenariáacquisitam deobligatur à pænitentia adimplenda.

Probatur quia ille qui absoluitur à toto aliquo debito ab habéte potestatem absoluendi ipsum, non remanet iã obnoxius vlterius solutioni eiusdem debiti, exempli gratia. Qui est debitor ducentorũ aureorum Principi, & ab eodem obtinet remissionem, nõ est quod à confessore obligari debeat ad restituendum; sed per indulgentiam plenariam, absoluitur qui illam assequitur, ab omni pæna suis peccatis debita per potestatem clauiũ, quam Christus Ecclesiæ commisit soluendi, non restringendo in Sacramento, vel extra; sed absolute conformiter ad naturam rei, hoc est peccata, quæ non nisi per gratiæ infusionem remittuntur, ministerialiter per sacramenta; pænas autem peccatorum (quę per gratiam non omnino tolluntur, sed cum ipsa stant) extra sacramenta: ergo cum Ecclesia possit peccata quoad pęnam remittere, & id per indulgentias facere prædicet, impium esset non ei adhibere fidem. Quare sicut in sacramento, virtute clauiũ aliqua pęna remittitur per absolutioné sacerdotis, eadem virtute potest Ecclesia extra sacramétum, eandémet pænã, quæ remissa culpa relinquitur, ex legitima causa relaxare.

Confirmatur. Nam vt Ecclesia Canones pęnitentiales instituit, ad quorum normam compellendi erant à confessoribus pænitentes pro peccatis satisfacere. Et eadem authoritate qua potuit illos abrogare, vt re vera iam nõ sunt in vsu, potest eadem ratione postquam illę pęnitentię sunt à sacerdote iniunctę easdem ob legitimam causam remittere; quæ enim authoritas valet pænas transgressoribus

inuiolabiliter præfigere, valet easdem prefixas relaxare. Quare cum pæna non requirat ex sui conditione nouam gratiæ infusionẽ qua remittatur:sed solũ vt Ecclesię thesaurus applicetur, sequitur quod vbi homo fuerit per pænitentiam Deo reconciliatus, poterit Ecclesia applicando thesaurum, ab omni pæna soluenda pęnitentem eximere. Et cum pænitentia à Confessore iniuncta non sit nisi pro satisfacienda suorum peccatorum pæna, ab hac iam per indulgentias liberatus, non est quod eidem denuo soluendę sit astrictus.

Adde quod Confessor in sacramentali pęnitentia imponẽda nõ efficit aliud, quã prudentia sua taxare satisfactionẽ pęnę hic persoluendæ, iuxta delictorum quantitatem, vt qui à culpa per sacramẽtum est absolutus, a pæna per bonorum operum recompensationem liberetur. Ergo postquam taxatio illa facta est in sacramento, potest Ecclesia postea per thesauri applicationem, soluẽdo, a tali pęna deobligare: aliàs potentior esset sacerdotis virtus ad ligandum, quam vniuersalis Ecclesię authoritas ad relaxandum, quod dici nequit, idque patet ex cap. Cum ex eod. de pæn. & remiss. vbi Episcopis interdicitur indulgentias concedere nisi de pęnitẽtijs iniunctis.

Præterea cessante fine, cessant media (neque enim natura ipsa operaretur, si finis deesset) sed finis ob quem satisfactoria pænitentia in sacramento pænitenti imponitur, est, vt pænam peccatorũ præteritorum soluat. Ergo condonata sibi omni pæna, cessat iam finis iniunctæ pænitentię. Neque enim finis Confessoris est obligare ad satisfaciendum, nisi eum qui satisfacere tenetur; sed per plenariam indulgentiam fuit Balthasar ab omni peccatorum suorum pæna in foro Dei, & Ecclesię liberatus; igitur non tenetur vlterius pro eadẽ satisfacienda quicquam peragere.

Corroboratur quia si post assequutam indulgentiam Balthasar, vitam cum morte commutaret, quęro vel Balthasaris anima euolaret illico ad cęlum, vel in Purgatorio aliquãdiu detineretur. Nõ est dicendũ quod detineretur in Purgatorio. cum nullam habeat pænã purgandam, alias, non fuisset plenariam assequutus indulgentiam, contra id quod in casu præsupponitur: ergo si ad cęlum volaret, nõ tenebatur quamuis viueret, pęnitentię sacramentali satisfacere, quia omnis pænitentia cui in hac vita sumus obnoxij, si non soluitur in hoc mundo, est necessario soluenda in altero, & quando in altero non est soluenda, ideo est quia hic fuit persoluta; nam qui plene Deo satisfecit pro reatu suorum peccatorum, non est quod amplius teneatur pro eisdem

dem satisfactoriam iniunctam, vel iniungendam pœnitentiam adimplere. Et ideo, capit. Quod autem, de pœnit. & remiss. dicitur, quod per indulgentias, pęnitentialis satisfactio eneruatur.

Hęc eadem conclusio probatur manifeste ex forma ipsarum indulgentiarum: nō enim forma est. Remittimus, vel relaxamus annos pęnæ, sed pęnitentię: pœna autem purgatorij non est pęnitentia, quia non vltro assumitur, sed est perpessio pęnæ per vindicem iustitiā inflictæ. At ea pęna quæ in sacramento cōfessionis imponitur, appellatur proprie pęnitentia, vt quæ pęnitentis volūtate suscipitur. Igitur hæc per indulgentias relaxatur ac remittitur. Vnde forma antiqua, qua dabantur indulgētiæ, exprimebatur de pęnitentijs iniunctis; vt patet in Clem. Si dominum de reliquijs, & vener. sanctorum: & nunc si non fit restrictio ad iniunctas, intelligitur tam de iniunctis, quam iniungendis, vt communis habet Theologorum opinio, in 4. dist. 20. & constat per Extrauag. Bonifacij 8. capit. Antiquorum; de pęn. & remiss. D. Thom. in 4. dist. 2. & Capreolus ibidē. Alex. de Ales. 4. par. quæst. 63. S. Anton. 3. par. tit. 10. cap. 3. Syluest. verbo indulgentia, quæst. 9. §. 23. Tabien. eod. num. 12. Armila. eod. §. 17. Iurisperiti, C. Cum ex eod. de pęnit. & remiss. Sotus diffuse in 4. distin. 21. quæst. 2. art. 1. Albert. & Felin. in suo tractatu de indulgentijs.

Neque obstat siquis dicat, pęnitentiam sacramentalē habere vim obligatiuam ab intentione Confessoris illam imponentis, & ideo indulgentiam tunc relaxare pęnitentias iunctas, quando Confessor intendit & concedit vt compensari possit pęnitentia cum indulgentia, secus autem quando id non intendit. Non in quam obstat, quia si ex intentione Confessoris huiusmodi recompēsatio penderet, nimis restricta esset indulgentiarum potestas, & effectus. Neque enim inferior limitare potest concessionem superioris; sed summus Pontifex habens potestatem in thesauro Ecclesiæ, concedit omnibus fidelibus contritis indulgentiā perquàm à pęnitentijs tam iniunctis quam iniungendis sint liberi, non est igitur sub potestate Confessoris velle vt quas iniungit pęnitentias, per indulgentiam, non tollantur; vt egregie declarat Panorm. in cap. Quod autem, de pęn. & remiss.

Non etiam obstat, quod pęnitens acceptando impositam sibi à Confessore pęnitētiam, ita se obligauit ad eandem numero per seipsum adimplendam, vt si vel aliā quantumcumque maiorem, vel per alium adimpleat, non sit liber à sua obligatione, imo peccet; quia suis promissis non stat. Verbi Gratia, cum impositum est ieiunium,

non

non satisfacit orando, vel eleemosynas dando, nec per alium ieiunãdo; quia cum ieiuniũ acceptauit, sese ad illud personaliter astrinxit. Quare cum indulgentiæ sint alienæ satisfactiones, nempe Christi ac sanctorum quæ virtute clauium applicantur fidelibus, videtur per harum solutionem non deobligari pœnitentem, à soluenda sacramentali pœnitentia.

Respondetur indulgentiarum concessionem non esse solum applicationem satisfactionum alienarum; verum etiam esse absolutionem & remissionem pœnæ factam à potestate clauium, vt supra diximus. Et ideo pœnitens quamuis à pœnitentia quam acceptauit liberari nequeat quantumcumq; per alium illam adimpleat, si id fit authoritate priuata; potest tamen si id fiat authoritate publica, vt fit per concessionem indulgentiarũ. Nam per has non modo de iustitia soluit ex Christi, & sanctorum meritis omnem pœnam cui erat obnoxius: sed etiam per potestatem clauium misericorditer à debito in quo erat de pœnitentia iniũcta, aut iniungenda persoluenda absoluitur. Et hoc significat ipsa indulgẽtiarum forma, qua dici semper consueuit, Misericorditer Indulgemus; & notat Sot. in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 2. concedimus igitur Balthasarem obligasse se ad pęnitentiam impositam exequendã; sed sub hac conditione, quæ semper in sacramentali iniuncta pęnitentia intelligitur, si ab alia superiori potestate per applicationem Thesauri non deobligetur; veluti qui promittit soluere decem scuta Antonio ex suis bonis, non dicetur fregisse promissum, si soluat ex bonis à publico ærario sibi hoc fine datis. Fit enim satisfactio, aut per id quod imponitur, aut per aliud æquiualẽs, vel maius, vt sunt indulgentiæ plenariæ.

Non etiam officit, quod pœnitentia imponitur à Confessore nõ modo in satisfactionem præteritorum scelerum: verum etiam in medicinam futurorum. Vnde P. August. lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, dogmate 23. & habetur de pœn. dist. 3. cap. satisfactio, sic inquit: Satisfactio est peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Et 2. Ethicorum ait Aristoteles, pœnæ, medicinæ sunt, non modo morborum præsentium, curatiuæ: verum etiam à futuris præseruatiuæ. Et hinc est quod Cõfessor in quantitate, & qualitate pęnitentiæ iudex arbitrarius appellatur, vt non modo in ea imponenda respiciat ad mala ante acta, & mensuræ delicti, respõdeat plagarum modus; sed ex multis eam iniungat, quæ occasiones prolabendi in similia, præscindat, & effrænatam peccatoris conditionem, in virtute contineat,

tineat, & à residuo coerceat. Quare cum indulgentiæ vim habeant solum satisfaciendi,& non medẽdi, videtur per ipsas non deobligari confessum à solutione iniunctæ pœnitentiæ.

Respondeo duplicem esse pœnitentiam,alteram satisfactoriam, alteram ad restitutionem, vel ad exeundum à peccato necessariam, qualis est alieni restitutio, odij mortalis depositio, dimissio concubinæ,& officij quod sine peccato exerceri nequit,& conuersationis qua Confessor credit in mortale peccatum lapsurum pęnitentem si illam non deserat. Hæ pęnitentiæ vt sunt necessario imponẽdæ,nec absoluendi pęnitẽtes si ipsas non acceptent,ita per indulgẽtias suppleri non possunt, habentque rationem solius medicinæ; At vero illæ pęnitentiæ, quæ sunt satisfactoriæ, & quæ non sunt simpliciter necessariæ ad sacramentũ, sed quo ad quantitatem & qualitatem arbitrariæ; has dicimus per indulgentias relaxari, vt quæ primo,& principaliter à Confessore imponuntur pro reficienda pęna, quæ post peccatum confessum remanet. Et quamuis sint secundario præseruatiuæ,veluti ieiunium, quod est medicina contra carnis cõcupiscentias,& eleemosyna cõtra auaritiam,nihilominus tamen, quia magis habent de pęnali & satisfactorio, ideo per indulgentias relaxantur. Nec tamen negamus multo perfectius ex genere suo esse pęnitentias adimplere, & proprijs operibus pro suis delictis, satisfacere,quam indulgentias suscipere;cum per pęnitentialem satisfactionẽ digne executam, & melior reddatur operans, ad aliaque bona disponatur,& præseruetur à residuo peccati, & maioris meriti augmentum assequatur; & demũ pro temporali debita pęna satisfaciat. Indulgentiarum autem pręcipua & propria vi, neq; homo redditur, sed supponitur bonus, nec sanatur,nec multum promeretur, sed tantum soluit pęnam, quã per pęnitentiam iniunctam, aut iniũgendam soluisset, quamuis ea recipere;quia actus est virtutis;& quia requiritur gratia præsens,non caret suo merito. Et propterea æstimandæ sunt etiam quam plurimum indulgentiæ, quæ tollunt pęnã, qua impedimur, & retardamur ab ingressu patriæ cælestis; & quo maius est damnum à diuino conspectu retardari,eo maius est lucrum, & maioris dilectionis signum, velle hominem ab omni impeditiuo breuissime dissolui,& esse cũ Christo, vt inquit Sotus in 4.dist.21.q.2. ar.1. Armila verbo Indulgent. §.12.

Nec est quod demum quis dicat,si per indulgentias liberi remanerent pęnitentes ab iniunctis per Confessorem pœnitentijs, posse tunc homines magnas quascũque pęni-

pęnitentias libenter ſuſcipere, animo illas ex ſoluendi facili indulgentiarum remedio: id quod in magnum detrimentum ſacraméti confeſſionis vergeret.

Reſpõdemus nequaquam nos approbare ſententiam Palud. in 4. diſt. 20. q. 4. vbi conſulit, vt qui ſuſcepturus eſt indulgẽtias, faciat ſibi grauiſſimas imponi pęnitentias à Confeſſore, quo per indulgẽtias ei remittatur purgatorij pęna, quãtum rtmitteretur ſi illas impleret. Non enim eſt hoc conſilium docto homine dignum, cum res ſit ludicra, ea ſolum intentione pęnitentiarum grandem molem à Cõfeſſore imponi, & à pęnitente acceptari, vt per indulgentias ab illo onere ſe reuelet. Adde etiam quod cum in antiqua forma bullarum, vel indulgentiarum dicatur vere pęnitentibus, & per illud verbum, verè, adiunctum pęnitentibus intelligatur, qnod vis effectus pęnitentialis in pęnitente vigeat ſecundum veritatem, & non tantum per excluſionem contrarij; ſequitur nõ poſſe dici vere pęnitens qui non eſt ſolicitus ad ſatisfaciendũ quicquam per ſe ipſum, & pęnitentias magnas ſuſcipit, eo animo, vt illas non adimpleat, & per conſequens videtur indulgentias huic tali, qui non eſt vere, & poſitiuè pęnitens, non prodeſſe. Id quod ſentit Armila, verbo Indulgentia, nu. 13. Nihilominus tamen poſteaquã impoſita eſt à prudente Confeſſore pęnitentia, eamque animo adimplendi acceptauit pęnitens, poteſt poſtea adueniente indulgentia liberari ab illa ſoluenda, & eximere ſe ab omni opere pro pœna ſuorũ peccatorum iniuncto.

Neque hoc in confeſſionis detrimentum vergit; eo quia nõ tollit indulgentia poteſtatem Confeſſori, ne pęnitẽtiam taxet & imponat, ſed ſolum taxatam, & acceptam relaxat, & remittit.

Quod ſi hinc occaſionem aliqui ſumũt, vt remiſſius ſe exerceãt in operibus meritorijs, illa tepiditas non eſt in indulgentias conijcienda, ſed in ipſos homines, qui abſque comparatione pluris æſtimare deberent minimum augmẽtum meriti & gratiæ, quæ per opera á ſe facta conſequerentur, quam liberationem à maxima pęna purgatorij: cum pretioſius multo ſit cũ merito & gratia ampliori, degere in Purgatorio viginti annis, quam cum minori eſſe illic vna die: imo ſine Purgatorio per quaſcumque indulgentias in cęlum volare.

Quo fit vt Confeſſoris partes ſint, exponere Balthaſari, quod & ſi non ſit obligatus ad pœnitentiã iniunctam ſoluendam, vt quam ſoluerit & relaxauerit per aſſequutionem indulgentiæ plenariæ: nihilominus tamen enitatur pro viribus pęnitentiam adimplere, tum vt medicamentum futurorum

caſuum

casuum præseruatiuum, tum vt aliorum bonorum operum dispositiuum, tum vt meliorem meriti lauream apud Deum adipiscatur. Quod si huic Consilio obtemperare noluerit, nõ est propterea absolutio illi deneganda; vt qui iam pęnæ peccatis debitæ plenè satisfecerit, D.Thom.& sequaces, in 4. dist.20.ar.4.Scotus,Gabriel, & alij Theologi ead. dist. Goffre. Ioann. And.Pan.& alij Canonistæ in cap. Quod autem,de pęnit. & remiss. Syluester, verbo Indulgentia, §. 9. Angelus,eod.§.1. Tabien.eo. §.13.

CASVS TRIGESIMVS Nonus.

Henricus artifex in omni confessione accusat se in rebus sui officij conficiendis & vendẽdis fraudem & mendatium immiscere. Nec ob familiam alendam: & rerum omnium penuriam posse exercere recte, iuste, & sine peccato aliquo suum officium. idque ipsum in hac vltima confessione refert.

Quæritur, an sit Henrico iniungẽdum, vt relinquat dictum Officium, & si nolit, quid faciendum sit à Confessore.

Respondetur, non esse absolute iniungendum Henrico, vt dictum Officium mercaturæ, quod ex se, & sui natura, est licitũ, deserat: sed solum vt illo male nõ vtatur, & firmiter proponat nunquam amplius quempiam decepturum, & redditurum quicquid illicite acquisiuit. Probatur.

Tum primo, quia si Henricus dictum officium reliquerit, periculum non paruum imminet incidendi in alium statum, in quo plus multo peccet, vt inquit Adrianus, in 4.de sacra.confess.q.4.col.23.

Tum secundo, quia & si nullus absolui possit, nisi statuat saltem virtualiter numquam se in posterum peccaturum mortaliter, & cõsequenter velle euitare occasionẽ, quæ ex se sit mortifera, aut periculi eiusmodi, vt credat probabiliter numquam, vel raro sine peccato mortali se vsurum illa, iuxta illud Eccles.3. Qui amat periculum peribit in illo. Nihilominus tamen nullus tenetur de necessitate effugere occasionem generalem, quã prebet officium, ars, aut exercitiũ quo possumus vti licite, & si credamus nos aliquando in eo peccaturos mortaliter: quia sic, deserenda essent à Christianis omnia officia, & omnes artes in quibus aliquando peccarunt. Nullumque est officium, in quo qui in eo versatur, aliquando circa illud non peccet, cap. de Occidendis 23. q. 5.

Tum 3. quia difficile & si sit militi exercere militarem artem absque peccato, vt ait S.Leo.Papa in cap.Qualitas, &c. contrarium, de

pęnit.

pęnit. dist. 5. non tamẽ tenetur militiam relinquere. Nam D. Ioãnes Baptista Luc. 3. militib⁹ ab eo quærentibus, quid facto opus esset, vt salui fierent, non præcepit, deserere militiam, & Ecclesia quamuis enumeret militis, & negociatoris officia inter admodum periculosa, cap. Noli, cap. Militare 23. q. 1. c. Quoniam, 8. dist. & ideo consulat esse relinquenda, cap. Consideret, §. In his omnibus, de pęn. distin. 5. non tamen id pręcipit, vt ibidem patet.

Tum 4. quoniam Papa Lucius 3. in cap. consultatio, de frigidis, & malefic. determinat, posse duos matrimonio coniunctos, viuere coniunctim, vt frater & soror, licet ob coeundi impotentiam non esset validum matrimonium eorũ. Et tamen constat hanc cohabitationem posse esse illis occasionem peccandi sæpissime. Quia & si ad copulam non sint apti, sunt tamen ad se polluendum, & sordidę delectationi indulgendum; & de his loqui ibi summum Pontificẽ constabit intuenti.

Tum 5. quia multi sancti Confessores absoluunt quãplures adolescentes, qui versantur inter mulieres, emendo, vendendo, familiariter tractando, cum quibus sępissime peccant, voluntate, verbis, aut tactibus impudicis, ac etiam copula, licet non statuant abstinere se perpetuo ab occasione peccãdi, quam illa familiaritas ipsis præbet maximè si subest aliqua causa notabilis non abstinẽdi ab ea. Nã cum occasio, quæ ex hoc præbetur ad peccandum, neque sit ex se peccatum mortiferum, neque sit talis naturæ vt fere semper faciat peccare mortaliter eos, qui ea vtuntur, non videtur habere rationem occasionis propinquę, & quæ de necessitate sit fugienda; vt latissime declarat Nauar. in suo Man. cap. 3. num. 5. littera, E, versu, ex hac definitione colligit.

Tum denique, quia multum interest, inter peccatum, & occasionem peccandi: nam ad peccandũ redire nunquam est licitum. At reuerti ad eam occasionem, ob quã lapsus quis est in culpam, licitum est ob multas causas, quando adest vera pęnitentia pręteritorum, & propositum constans ac firmum numquam committendi eadem, imo cauendi cum Dei fauore á nõ peccando ob dictam occasionem, quando in ea se inuenerit: iustaq, ac notabilis subest causa, ob quam nequit talem occasionẽ relinquere. Nec quotannis reincidere, est efficax argumentum ad iudicandũ pęnitentiam præsentem vel pręteritam non fuisse, aut nõ esse ex corde, vt docet Gratianus in cap. Quãuis, de pęnit. dist. 3. cum simul esse possit, vt vere doluerim mense pręterito de aliquo peccato, multæ sese mihi obtulerint occasiones reincidendi

cidendi, quas omnes deuici ac superaui,& nihilominus in fine mẽsis deuictus semel,ac superatus fui; nec huiusmodi casus efficit,vt vera non extiterit anteacta contritio, vel absolui rursus nõ debeam:quia non solum semel aut septies, sed etiam septuagies septies est parcẽdum.Matth.18. & Lucæ 17. & cap. Septies, de pœn.dist.3. Quare quãuis Henricus exercendũ illud officium sæpissime delinquat: si tamẽ vicibus præteritis cæpit se emendare,& multoties cum posset fraudem, vendendo committere ab eo scelere abstinuit; pœnitetque præteritorum, cum proposito in futurum non peccandi, iustasque habet causas non deserendi tale Officium,non est ad id cogendus, cum non expediat nimis esse rigorosum aduersus pœnitentem, vehementerque noceat emungere adeo,vt, eliciamus sanguinem; vt dicitur prouerb.3.& cap.Denique, 4.distinct.

Quo circa Confessoris munus erit consulere, & viribus omnibus eniti, vt Henricus officium illud adeo animæ suæ periculosum deserat, & alio occupetur, quo sibi fraudum,& mendaciorum non sit tanta materia: sed si iustam ille adducat causam non deserendi, impellatur ad minus, vt vere doleat de præteritis fraudibus, & peccatis, proponatque firmiter cũ Dei adiutorio eisdem se denuo nõ implicare.Nec cogendus est,vt id voto, aut iureiurando polliceatur, ne forte si reincidat, In duo labatur peccata; alterum fraudulentiæ, in vendendis mercibus,alterum periurij, & fractionis promissi,& sic onus oneri, & laqueus laqueo adiungatur.Quod si firmum & stabile propositum non habeat ab alienandi sese à fraudibus, & mendacijs in vendendo, non erit absoluendus,cum sit impœnitẽs, vt docet Adrianus de pęnit.quæst.1. col. 3.post Paludanum in 4.sent.distin. 17.q.1.Et sentit D.Ambrosius in c. de Pœnitentia,dist.3.

CASVS QVADRAGESIMVS.

ANtonia ex illicito concubitu grauida,cum à Patre interrogaretur quo cum peccauerit: illaque ob vitanda maiora damna nolit aperire,interficitur à Patre ira commoto ob infamiam filiæ. Fornicarius vbi rem nouit,ductus pœnitẽtia,vult clericus fieri,eo maxime,quia sibi nunc collatum fuerit simplex quoddam beneficium, ad cuius titulum ordinari poterit; sed antequam ad examen ordinandorum veniat, confitetur sua peccata,remque omnem patefacit.

Quæritur num irregularitatẽ incurrerit,inhabilisque sit ad tale beneficium,& quid debeat Confeßor illi consulere.

DE præſenti caſu, varie ſenſerunt Doctores. Nam Sotus lib.5.de Iuſt.& iur. q.1.artic. vltimo aſſerit, huiuſmodi fornicarium nõ eſſe irregularem, eo quia caſuale homicidium ratione rei illicitæ, vt cauſet irregularitatem exigit, quod opus illud cui conſulto quis operam dat, genere ſuo ſit periculoſum, & inductiuum mortis, aut ſanguinis, quando vero illa opera non ſunt Clericis ideo prohibita neque ob id illicita, quia periculoſa, ſed ob aliam cauſam: tunc homicidium quod cauſale eſt, nullã irregularitatem inducit. Quia tunc tale homicidium nihil habet voluntarij, Exempli gratia (inquit ille) ſi clericus in adulterio deprehenſus inuaditur à marito, & cum moderamine inculpatæ tutelæ inuaſorem occidit, non debet irregularis haberi, quamuis operam daret rei illicitæ: quia homicidium illud nequaquam fuit voluntariũ. Nam & ſi voluerit adulteriũ; quia tamen hoc non eſt per ſe cauſa homicidij, nec prohibetur clericis adulterari ob periculum deformationis; ſed ob aliàs iuſtas cauſas: ideo ob ſui inculpatam defenſionem quamuis adulter occidat maritum defendo ſeipſum, non videtur in irregularitatis pœnam incidiſſe, Arg. Clem.1.de homicidio.

Et confirmatur per cap. Ex litteris, eod. tit. vbi excuſatur Monachus ab irregularitate, qui cũ campanam à Cãpanili deponeret, cadens lignum, puerũ oppreſſit. Fingamus (inquit Sotus) opus illud fuiſſe ſeruile, & forſan in die feſto; vel contra pręceptum prælati, Monachum depoſuiſſe campanam, eſſet ne propterea irregularis? profecto non videtur cauſa vlla ad id credendum. Siquidem rem illam agere in die feſto, vel contra prælati iuſſum, non reddit, id quod aliàs, non erat ex ſui natura directum in homicidiũ periculoſum, & cauſam propinquam homicidij; quis enim dixerit, peccatum de laborando in die feſto, attinere ex natura ſua quicquã ad homicidiũ.

Adde etiam quod in cap. Dilectus, eod. tit. excuſatur clericus, qui ſanitatis gratia aſcendens equum, inopinato alterum interemit. Demus quod illamet numero æquitatio, fuiſſet contra iuſſum Medici, incurriſſet ne clericus propterea irregularitatem, nulla profecto videtur ratio id cogere. Cum prohibitio medici, nullam dederit cauſam illi homicidio.

Oppoſitam omnino ſententiã habet Syluester, verbo homicidiũ, 2.reg.3.& Tabiena Ver. irregularitas, 1.§.4.concluſ.1.& alij qui cum D.Thom.2.2. quæſt.64. artic.8. & Caiet. ibi affirmant, vniuerſaliter, caſuale homicidiũ ſemper imputari danti operã rei illicitæ quoad pœnã irregularitatis, licet nõ ſemper quoad culpam mortalẽ homi-

cidij; idque probant. Tũ per c. Suſcepimus, & cap. de Cætero, & cap. Tua, & cap. Sicut ex litterarũ, eodem. Tum quia incurſio in irregularitatem, non pēdet ab hoc, quod homicidium voluntarium ſit volitum directe, caſuale autem indirecte; ſed propter hoc quod illud eſt volitum per ſe; hoc autem aut nullo modo eſt volitum, aut in cauſa tantum, & indirecte habet rationē voliti. Neque enim de homicidio caſuali diſputantes diſtinguerent de dante operam rei licitæ vel illicitæ, niſi vellent omne homicidiũ ex illicito opere proueniens, comprehendi ſub caſuali, inducente, irregularitatem. Vnde parum, aut nihil refert, quod fuerit voluntarium & culpabile: dummodo homicida in veritate quis ſit.

Nos medium inter vtrumque extremum ſequentes, illud ſolum homicidium ex opere illicito ſequutum inducere irregularitatem arbitramur, cuius tale opus eſt cauſa propinqua. Dicitur autem cauſa propinqua illicita homicidij, quodcumque dictum, aut factum illicitum, directum ex ſui natura, vel ex conſuetudine, vel ex intentione operantis, in occiſionem ſeu deformationem. Quæ eſt opinio Anchar. & Franc. in Gloſ. pen. cap. fin. de homicidio lib. 6. & Bonifacij in clem. 1. de homicidio, quam doctiſſimus Nauar. amplectitur in ſuo Man. cap. 27. Titulo de Irregularitate, num. 220. & probatur.

Tum quia communis iuriſperitorum regula eſt, culpam pręcedētem caſum fortuitum, non efficere, vt fortuitā imputentur, niſi illa culpa dirigatur ſufficienter ad illũ; l. ſi creditor, & l. quæ fortuitis, C. de pig. act. Et hinc eſt, quod culpa præcedens caſum, tunc nocet cōmodatario, cum illa aliquatenus ordinatur ad illum, cap. 1. de commod. & cap. fin. de depoſit. Equus enim commodatus Antonio, periens in itinere ictu fulminis: eo quia ille, vt luderet, vel fornicaretur ipſum alligauit ſtipiti, vbi fulminauit, non perit Antonio, quia culpa ludendi, aut fornicandi non eſt ſufficiēter directa in talē caſum.

Tum quia cap. fi. de homicidio, lib. 6. ideo mandans percutere citra mortem, ſi ille cui id præcipitur excedat limites, & occidat, fit mādans irregularis; quia percuſſio quam illicite præceperat, ex ſe, & ſui natura dirigitur in mortem.

Tum quia furioſus quamuis ſua culpa furiat, & inſaniat, non eſt irregularis, occidendo; vt ſentit gloſ. cap. Si quis inſaniēs 15. q. 1. & Card. in d. Clem. 1. q. 6. & Imol. in gloſ. 2. Tum quia Ebrius, qui iudicio carens interficit aliquem, nec vnquā fuit ſolitus ſe inebriare, aut ſumere arma, & alios ferire, non eſt irregularis, quamuis ſua culpa in ebrietatem inciderit cum ebrius non peccet in eo, quod extra iudicium

cium positus operatur; vt multis argumentis probat Maior.in 4. distinct.15.quæst.8.

Tum quia medicus nolens curare infirmum, qui ob id moritur. Et diues non pascens, vel non vestiens, fame, aut frigore morientē. Et qui cum facile possit, non defendit illum, quem videt occidi; ad quod tamē tenebatur lege charitatis, quamuis non iustitiæ, vt qui non erat in publico cōstitutus officio; peccant quidem mortaliter, sed tamen irregulares nō sunt; vt ostendit S.Ant.3.par.tit. 28.ca.2. Quo fit vt non sufficiat homicidiū sequi ex opere illicito, nisi illud sit causa propinqua, seu sufficienter directa in illud.

Ex quibus ad casum propositū respondendo, relinquitur manifestum, huiusmodi fornicarium esse irregularem; & ex consequenti inhabilem ad beneficia, quousque cum illo dispēsetur. Ratio est, quia illud stuprum, seu illa fornicatio cum Antonia, viuente sub tutela patris, est actus illicitus, & sufficiēter directus ad mortem inferendam, attento patrum honore, & procliuitate ac consuetudine interficiendi filias, quę cum dedecore totius familiæ, grauidæ fiunt, attento etiam quod lex in certis casibus similibus permittit patrem occidere filiam, & maritum, vxorem adulteram, Arg.l.Patri, l. Marito, ff, ad leg. Iuliam, de Adulter. & l. Grathus, C. eodem.

Quare quamuis fornicatio nō sit prohibita clericis; quia homicidij periculosa; sed ob munditiam, quæ in Dei ministro requiritur, nihilominus tamen satis est, vt inducat irregularitatem, quod sit talis, & cum tali, quæ ex consuetudine, & ex affectu paterno ad filiam, & honorem proprium, possit homicidium causare. Vnde S.Antoninus, 3.part. tit.5.cap.8.§.1. col.4. affirmat, illum qui ad mulierē alienam ingreditur, eiusque maritum interficit, vt se defenderet ab eo, qui ipsum inuentum cum illa volebat occidere, esse homicidam, & irregularem; eo quia talis ingressus, iure potest dici esse viā ad tale homicidium. Et proinde præuideri debuit ab adultero, illius consequutio. Et Nauar. in Man.cap.de quinta specie irregularitatis, quæ ex homicidio iniusto nascitur, nu. 238.in fine, opinatur clericū adulterum, fieri irregularem, si maritus ob id occidat vxorē: & hanc suam opinionē fuisse inquit approbatā à Pio Quinto cum in sacra pęnitentiaria de ea re esset controuersia.

* Confessor igitur huic volenti ad sacros ordines promoueri imponat, vt dispensationem huius irregularitatis postulet à summo Pōtif. vt dicitur in cap. Continebatur, de homicidio. Quoad ordines autem minores poterit Episcopus dispensare iuxta notata in cap. Ad

audientiam, & etiam quoad beneficium, modo sit simplex, per c. 2. de cler. pugn. in duel. & item ad retinendum Curatum iam obtentum, licet non ad obtinendum de nouo, vt ait Deci. in cap. At si §. 1. de iud. num. 16. Quod si homicidij delictum fuerit occultum, poterit tunc Episcopus dispensare, tã quo ad irregularitatem, quam quo ad beneficium quodcumque obtinẽdum, per Concil. Trid. sess. 14. c. 7. de reform. vbi conceditur Episcopis facultas dispensandi super quacumque irregularitate, procedente ex quocumque delicto occulto, excepto, homicidio voluntario, & subditur. Si vero homicidiũ non ex proposito: sed ex casu, vel vim vi repellẽdo, vt quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum Ordinum, & altaris ministerium, & Beneficia quæcũque, ac dignitates, iure quodammodo dispensatio debeatur, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit. Vide Nauarr. in Manu. cap. 27. de dispensatione irregularitatis, nu. 239. quo loci decretum istud declarat.

(?:?)

CASVS QVADRAGESIMVS PRIMVS.

LVdouicus sua bona legauit cuidam Ecclesiæ, eo pacto, vt singulis diebus missa ibi celebraretur pro eius anima, & numquam dicta bona alienari posint, sub pœna deuolutionis eorundem bonorum ad proximiorem sibi consanguineum. Nunc cõstat parocho illius Ecclesiæ conditiones huius donationis non fuisse per suos antecessores obseruatas; idque detegit suo confessori.

Quæritur, an debeat Confeßor ei iniungere, vt renunciet talibus bonis, vel poßit illum absoluere quamuis illa retineat, & delictum non reuelet.

IN præsenti casu, dubitationis ratio in hoc est posita, partique vni fauet, quod cum nullus teneatur soluere pœnã ante Iudicis sentẽtiam; etiam si pœna ipso iure, & ipso facto incurratur, quando pœna est talis naturæ, quæ aliquã exequutionẽ requirit, qualis est amissio bonorum. Proinde videtur nõ teneri Parochus ad renuntianda illa bona nisi postquã iudicis sententia id fuerit pronuntiatum.

Adde quod lex humana sæcularis pœnalis non obligat regulariter ad peccatum mortale; & omne statutum continens pœnam temporariam determinatam, est pure humanum, quo ad illam, quamuis

quamuis ſit quo ad alia, diuinum ſeu naturale. Cum ergo ille contractus cum Eccleſia à Ludouico initus, ſit quaſi Statutum pęnale, non arctabit Parochũ quoad pœnam ſoluendam in conſcientia, & eo magis quia non eſt credendum legati illius inſtitutorem, qui ſemper præ oculis æquitatem habere debuit, velle facere Parochũ contra ſeipſum exequutorem, cũ agere in ſeipſum, naturæ repugnet.

Tandem huiuſmodi pœna videtur conuentionalis ſimilis illi quam partes in ſuis contractibus adhibent; ad quam ſoluendam nõ teneri tranſgreſſorem, habet communis opinio, eo quia non videtur eſſe intentio partium, apponere huiuſmodi pęnas in ſuis contractibus, vt qui eas incurrũt ſolutionem vltro offerant; ſed vt per eas ad obſeruandũ cõtractũ cogãtur.

His tamen non obſtantibus dicendum eſt in caſu propoſito teneri Parochum renuntiare dicta bona, idque à confeſſore eſſe illi iniungendum; nec poſſe abſolui ſi illa retineat.

Ratio eſt, quia & ſi verum ſit, vt argumenta ſuperius adducta probant, neminem teneri ad ſoluendã pœnam legalem, aut cõuentionalem, antequam à iudice præcipiatur, adeo vt Clem. 2. verb. Officij de hæret. adiuncta eius Gloſſa probet, tranſgreſſorem legis non ſolum à peccato; ſed etiam ab excommunicatione ob illud incurſa, abſolui poſſe, antequam ſoluat pænam ob eam debitam, & oppoſitum aſſerere eſſet occaſionẽ præbere hominibus, incidendi in multa peccata, vt qui naturaliter recuſant fieri pęnarum contra ſeipſos impoſitarum exequutores; contra cap. Ex parte, de conſt. & l. Conuenire, ff. de pact. dot. Anch. cap. poſſeſſor. num. 21. de reg. iur. lib. 6.

Nihilominus tamen veritatem non habet in pęna impoſita à teſtatore, ſecũdum gloſ. in cap. Raynaldus, de teſta. à Panorm. & alijs Iuris Canonici interpretibus receptam. Nam cum voluntas teſtatoris diſpoſuerit donare illa bona Eccleſiæ ſub certis, ac determinatis illis conditionibus celebrandi quotidie, & non alienandi; velitque vt ſtatim deuoluantur ad proximiorem conſanguineum; ideo illa appoſita clauſula magis habet rationem conditionis, quam pęnę; redditq; potius legatum ipſum conditionale, quam pęnale. Ac proinde ſicut reliqua á teſtatore diſpoſita in diuerſis caſibus non indigent declaratione Iudicis, cũ caſus illi eueniunt, vt patet de vxore relicta à marito domina, & vſusfructuaria, cum cõditione ſi caſtè vixeris. Hæc enim ſiue clam, ſiue publicè caſtè nõ viuat, non poteſt perſeuerare domina, & vſusfructuaria, teneturq; de cõſumptis á die quo nõ vixit caſte; etiã ſi nullus

iudex humanus adhoc compellat, quia iam ventum est ad casum in quo testator noluit bona sua ad illam transire, ac per hoc nullũ tunc habetet ius mulier in illis bonis, quæ ex testatoris volũtate sola habebat quicquid iuris in illis sibi erat. Ita in casu nostro cũ testator legauerit Ecclesiæ bona sua sub conditione celebrandi pro anima sua, & non alienandi, sequitur clarissime non seruata conditione, noluisse testatorem dicta bona ad Ecclesiam transire, & ideo Ecclesiã nullum habere ius in illis bonis, eaque possidendo, vti re aliena; vt inquit Caiet. in Summa Verbo pęna, & ante ipsum Pano. in ca. Raynaldus de Testa. Syluest. Verb. Legatum, 1. q. 5. & Nauar. in Man. cap. 23. num. 67. versu. Potius est Legatum conditionale, quam pœna.

Confirmatur ex Soto, lib. 1. de iust. & iure. q. 6. ar. 6. Nam quando aliquis quidpiam legauit sub conditione, huiusmodi conditio nequaquam est lex pœnalis, quia defunctus cum sit persona priuata, non poterat legem condere; cum lex sit actus iurisdictionis ac potestatis, ergo est conditionale pactũ, scilicet do, vt facias. Et ideo si tu conditionem non impleas, teneris mihi meum restituere, cum non transferam dominium, nisi exequuta conditione.

Quare cum Franciscus donauerit sua bona Ecclesię sub conditione, vt pro anima ipsius celebraretur quotidie missa, & dicta bona nunquam alienarentur, & expresserit animum suum de deuolutione eorundem bonorum ad proximiorem sibi consanguineum, sequitur quod non obseruatis conditionibus, res non est facta ipsius Ecclesiæ: sed propinquorũ defuncti, & ideo Parochum, cui id nunc constat, teneri ad relinquenda dicta bona tanquam aliena; & si nolit non debere absolui, vt qui cõtra voluntatem testatoris illa retineat.

Nec obstat, si quis dicat donationem factam Ecclesię sub modo non reuocari si modus non seruetur: cum donatũ Ecclesiæ sub modo, videatur donatum pro gloria Dei, & salute animæ principaliter, C. Requisisti, de Test. Et ideo modus appositus non videtur causa finalis; sed impulsiua, qua cessante non cessat effectus. Et facit, l. Męuia, ff. de Manu. testa. vbi libertas legata tribus seruis sub hac conditione, vt alternatis vicibus luminaria accenderent super sepulchrũ eius; non fuit reuocata; quamuis ipsi talem modum de alternatis vicibus non seruauerint.

Respondemus hoc esse verum, quando modus non est principalis, seu finalis causa ipsius contractus; sed solum impulsiua; & quãdo etiam manifeste non exprimitur ipsa reuocatio; quę duo in proposito nostro casu habentur. Principalis

cipalis enim causa, ac finalis, qua motus est Franciscus, vt bona sua Ecclesiæ donaret, ea fuit, vt diebus singulis pro ipso celebraretur; & ideo non existente hac conditione, donatio vim non habet. Alia autem conditio de non alienandis bonis, habet hoc expressum, quod si alienentur, sint ipso facto deuoluta, hoc est non iam Ecclesiæ, sed proximioris consanguinei. Et ideo donatio est in conscientia reuocata, ac si non fuisset facta; tum ob principalis conditionis defectum, tum ob expressam clausulam, qua deuolui ipso facto Ludouicus vult dicta bona ad consanguineum; vt notat Bart. in l. 2. §. fin. ff. de Dona. & Bal. in leg. 1. ff. de his quæ pœnę causa reli. & in leg. cum alienan. C. de lega. & Canonistæ in cap. Verũ de condit. appo.

Nec est, quod quis dicat, delictum prelati solius, nõ nocere Ecclesię, vt est regula, delictum, lib. 6. & asserunt Doctores in C. Breui de iureiur. Et ideo cũ Parochus nunc existens velit conditiones omnes seruare; nec fuerit in culpa, quod à prædecessoribus illius Ecclesiæ Parochis, non sint seruatę, non videtur iustum, quod tantæ pœnę sit Reus, vt bona illa legata Ecclesiæ debeat à se alienare, & pro aliena culpa pœnam pati.

Respondemus, quòd in acquisitis, & in his quæ donantur, verũ est non posse prælatum solum nocere Ecclesiæ; secus est quãdo donatio fit sub conditione. Nam si solus prælatus eam non seruat, nõ valet donatio: quia in acquirendis nocere potest, vt notat glos. & doctor. 16. q. 6. §. fin. & Innoc. in cap. Fraternitatem de dona. Angelus, verbo donatio 1. § 48. Tabien. eo. §. 30. Vnde cum iam Ecclesia donationis titulum per conditiones à parochis non seruatas amiserit, nullum iam in dictis bonis ius habet nouus Parochus, cum sint aliena, & proximiori consanguineo legata, & posse quem pro alterius culpa, pœna simili puniri. Colligitur ex D. Thom. 2. 2. q. 108. art. fin. & 1 2. q. 87. artic. vlt.

Per hæc facile satis fit dubitationibus in principio positis, vt quæ procedant in his, quæ habent rationem pœnæ proprie, non autem in legatis sub conditione, vt est in casu proposito.

CASVS QVADRAGESIMUS secundus.

IOannes Principis cuiusdam thesaurarius, negotiatur inscio ipso cum Principis pecunijs ad propriam sui vtilitatem, & ita ditissimus factus est, absque tamen rerum domesticarum Principis detrimento. Nũc proximus morti vult testamentum conficere, consulit Confeßorem de huiusmodi bonis comparatis.

Qua-

Quæritur, an debeat ea relinquere Principi vel possit tuta conscientia legare ea Parentibus?

RESpondemus Thesaurarium sic negotiantem, in nullo esse obnoxium Principi: sed posse tuta conscientia legare illa parentibus, dummodo ex tali pecuniæ negotiatione nullum etiam damnum dederit alijs, quibus congruo tempore stipendia erat soluturus, quia tunc teneretur ad reficiendum solum tale damnum. Nam cum pecuniȩ non sint ex natura sua fructiferæ: sed id habeant ex industria negotiantis, inde fit vt quicquid illis comparauit Thesaurarius, suæ industriȩ sit referẽdum & adiudicandum. Vnde vsurarius & latro quamuis restituere debeant, quæ vsura & furto acceperunt, non tamen ea quȩ lucrati sunt, pecunijs his ad vsuram acceptis, aut furtiuis negotiationi licitȩ eas applicantes. imo qui vellet quicquam accipere de huiusmodi lucro per industriã vsurarij, & latronis cõparato, peccaret mortaliter, vsuramque ipse committeret; nisi forte id exigeret pro aliquo cessante lucro, vel resarciendo damno, ex furto vel vsura sibi illato, vt dicit Sotus & alij in 4. distin. 15. quæst. 2. Et colligitur cap. Plerique, & cap. fin. 14. q. 3. & probat D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. & Caietan. ibi. Si enim lucrum ex dicta pecunia acceptum deberetur ei à quo est pecunia ablata, reportaret igitur emolumẽtũ ex vsu ȩris, ac proinde cõmitteret vsurã: nam vsura dicitur ab vsu ȩris. Et prȩterea quia emolumentum prouenit nõ ratione industriæ, cum nullam dominus pecuniæ adhibuerit; sed ratione vsus æris, hoc est ratione pecuniȩ, quæ est ab eo accepta; ergo committeretur ibi vsura.

Adde etiam quod restitutio est actus iustitiæ specialis commutatiuȩ, quo redditur alteri quod suum est: & ideo vbi nulla interuenit iniustitia, nulla etiam reperitur restitutio (neque enim resarcire quis tenetur, nisi damnum illatum) sed Thesaurarius in nullo damnificauit Principem, vel eos quibus erat soluendo, vt supponitur in casu; igitur nulli restitutioni est obnoxius.

Præterea lucrum & damnum debent vicissim currere, vt scilicet qui lucrum reportat, idem afficiatur & damno: igitur si Thesaurarius, & vniuersaliter is qui ex aliena pecunia lucrum acquisiuit, teneretur reddere lucrum Principi, & domino pecuniæ, necessario efficitur, vt damnum ex tali negotiatione reportatum; ad illum eundẽ Principem attineret, cui deberetur lucrum. At hoc est aperte falsum; neque enim est rationi consentaneum, quod si Thesaurarius pecuniã suȩ curæ cõmissam male locauerit & perdiderit, illud damnum redun-

redundet in dominũ à quo pecunia est accepta; ita scilicet vt propter damnum occursum, debito pecuniæ reddendæ Thesaurarius liberaretur. Quare cum Thesaurarius damnum in negotiatione accipiens, nõ debeat restituere in fra sortẽ, sequitur, quod neq; lucrũ faciens tenebitur restituere vltra sortẽ, id est vltra illud quod accepit.

Tandem in huiusmodi lucro à Thesaurario facto, principalior est hominis industria, quam sit ipsa principis pecunia. Namque pecunia se habet vt materia: industria verò hominis se habet vt agens: at ex principaliori debet sumi iudicium totius: igitur ex industria lucrantis est iudicandum huiusmodi lucrum: Sed quod quispiam industria acquirit, licite lucratur, neque est restituendum: ergo non est cur Thesaurarius huiusmodi lucrum Principi restituat. S. Anton. 2.part.cap. 15.§. 5. Sotus de iust.& iur.lib.6.quæst.1.artic.4.Nauarr.in Man.c.23.circa empt. & vend. nu. 94.Syluest.verbo Restitutio, 3.q.5. in nono dicto.

Neque supradictæ resolutioni aduersantur tres leges C. de ijs, quæ ex pub.colla. lib. 10.adiuncto cap.Pœnale 14.q.5.quibus interdicitur ne quis negotietur pecunia publica in custodiam recepta. Nã id intelligẽdum est de illo, qui negotiatur cum damno Reipublicę, vel eorum, quibus debet statutis temporibus stipendia soluere.

Non item aduersatur commune doctorum axioma, quod depositarius vtẽs re deposita committit furtum leg.qui furtum.ff.de cond. fur. nam hæc regula fallit in his, quorum vsus consistit in numero, pondere, & mensura non obsignata, in huiusmodi siquidem non habet proprie locum depositum l. Quintus.ff.Depo.Vide Tabien. & alios Summistas verbo Depositũ, & S.Anton.vbi supra.

Nõ etiam valet, si dicatur Thesaurariarum non plus iuris habere in lucrum, principis pecunia comparatum, quam in ipsam pecuniã. Vnde cũ illius pecuniæ nullũ habeat dominiũ, sequitur quod nec lucri ex ea acquisiti. Et Paulus ad Rom. 11. inquit: Si radix sancta, & rami; potest contrario sensu inferri si radix infecta, qualis est pecunia aliena, & rami; puta eius lucra, ac proinde restituenda.

Respondemus plus iuris habere Thesaurarium in lucrum, quam in pecuniam Principis: eo quia hęc est solũ sibi cõmissa sub deposito, nec de illa potest facere quicquid libuerit, at lucrum ex tali pecunia negotiando comparatum, est suũ, iure, & titulo suæ industriæ.

Nec similitudo de radice arboris est ad propositum. Nã radix habet se vt principiũ actiuũ, ac proinde si principiũ est infectũ, incidat necesse est aliquis defect⁹ in effectu

ex

ex ipsa caussa prouenies. At pecunia aliena per cóparationem ad lucrũ ex tali pecunia conquisitũ, habet se passiue: ac proinde quicquid ibi mali est, est malũ vtentis, non pecuniæ. Et iã qui vtitur tali pecunia, vt bonũ lucrũ accipiat, non tenetur lucrũ restituere, quãuis teneretur ei, cuius erat pecunia, damnũ omne recõpensare; si aliquod incurrisset, ob retentioné diutinam, & negotiationem dictæ pecuniæ, vt notat S. Anton. vbi supra.

CASVS QVADRAGESImus tertius.

Petrus iniuste Antonium capite bannitum ætate quadragenariũ occidit; cui erant quatuor filij, & maior natu annorum septem: qui Antonius lucrabatur singulis annis scuta centum, quibus filios iuxta conditioné suã educabat. Nunc Petrus ad confessionem accedit, & hæc omnia narrat Confessori.

Quæritur num teneatur facere expensas filijs interfecti, & quid debeat Confessor præscribere, vt soluat eisdem singulis annis, & ad quod vsque tempus.

Difficilis est visus multis iste Casus, tum ob opinionũ varietatem, tum ob varias quæ in eo expendi debent circũstantias. Tria ergo hic petuntur, quorum illud est primum.

An Petrus teneatur expésas facere filijs banniti interfecti, & supposito teneri ad aliquam restitutioné. Inquiritur deinde quid singulis annis debeat soluere.

Tertiũ & vltimũ inuestigatur, num hosce filios toto vitæ suæ tépore alere sit cogendus, vel aliquibus solum annis, & quot.

Quo ad primũ nó desunt rationes suadentes non teneri Petrũ ad restitutioné filijs pro patre bánito interfecto. Nã quoties aliquis per sentétiam publicam est adiudicatus morti, non est iam vita illius filiorũ, quia quodcumque ius filij in illa habebant, sublatum est per condemnationé Iudicis, qui cum fungatur publica authoritate, potest maleficos vita priuare, vt habetur 23. q. 5. cap. Reos, & per totã quæstioné, sed vita banniti erat adiudicata per sententiam morti. Nã vt in casu ponitur, erat capite bannitus, ergo vita illius iam non erat filiorum. Et ideo Petrus iniuste illum interficiendo, & si peccauerit contra charitaté, vt qui ira percitus hoc fecerit, non tamen contra iustitiam, vt qui nihil abstulit filijs, quod iam publico edicto seu banno non esset ablatum.

Confirmatur: quia si huiusmodi bannitus à ministris iustitiæ captus, ductusque ad suspendium, ab aliquo ex odio prope suspendium occideretur, non diceremus talem homicidam teneri ad restitutionem filijs; cum iam vita huius suspendendi

pendendi non eſſet filiorum, vt quæ iudicis ſententia erat morte damnata, & ad morrem ducebatur. Ergo eadem ratione, cum in caſu propoſito ille bannitus ſit capitis ſententia damnatus, ſequitur, quod ſi interim quod non occiditur publica authoritate, occidatur priuata, peccabit occidens, ſed nihil aufert filijs, quod ipſorũ eſſet, cum vita patris, morti ſit edicto publico adiudicata.

Præterea ſi Petrus, vt miniſter iuſtitię, Antonium ſic bannitum occidiſſet, neque peccaſſet, nec eſſet reſtitutioni obnoxius, cũ Reipublicæ authoritate ei fuerit facultas data interficiendi illum. Poteſt namque Reſpub. poſt latam ſententiam inſtituere quoſpiam miniſtros in latrones, & alios apertiſſimos Reipub. hoſtes, qui alia via comprehendi nõ poſſunt. De quibus habetur C. pro humani, de homicid. voluntario, D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 3. Sotus de Iuſt. & iur. lib. 5. q. 1. art. 3. In nullo ergo alio Petrus videtur peccaſſe, quam quod priuata authoritate dictum bannitũ occidit, zelo potius vindictæ, quã iuſtitię. Quare non erit reſtitutioni obnoxius, ſicut qui in bello iuſto hoſtem iniquo animo interficit.

Sed his non obſtantibus, dicendum eſt Petrum teneri ad reſtitutionem filijs prętati banniti.

Tum quia pater lucrabatur cẽtum ſingulis annis, quibus illi nutriebantur, quo damno ſunt affecti patre mortuo. Quare iuſtitia commutatiua exigit, vt per Petrũ iniuſte eundem vita tollentem, & damnum illud filijs inferẽtem reſarciatur. Ita enim decretum eſt, cap. fin. de iniuria & damno dato, ſi tua culpa datum eſt damnum, iure ſuper his ſatisfacere te oportet.

Tum quia huiuſmodi occiſio non modo fuit iniuſta ex mala intentione: ſed etiã ex ipſomet opere exteriori, cum facta fuerit à particulari perſona, non vt miniſtro iuſtitię. Nam ex eo, quod aliquis capite bannitur, non intelligitur ſtatim conceſſa facultas cuicumq; ipſum occidendi. Banniri enim capite nihil eſt aliud, quam iudicis edicto publico talem iudicari dignum morte. Huius tamen ſententiæ miniſtros, & exequutores non omnes indifferenter inſtituuntur: ſed hoc in aliquibus ſolum caſibus fieri conſueuit.

Quare cum bãnitus iſte, de quo eſt in caſu, ſit ſolum capite damnatus, ſed ſuę ſẽtẽtiæ non ſit Petrus factus exequutor, ſequitur Petrum talem bannitum occidendo, non ſolũ peccaſſe ratione iræ, vel odij; ſed etiam ratione ipſius occiſionis iniuſtæ, & ideo teneri ad reſtitutionem, iuxta l. Si ex plagis, §. fina. ff. ad leg. Aquil. Et veluti qui iuſte ſe defendendo, alterum occideret, nec peccaret, nec reſtitutioni eſſet

adstrictus, sed si debitum modum modũ defensionis excederet, adeo vt culpa lęthalis existeret, restitutioni esset obnoxius, vt tenet Nauar. in suo Man. cad. 15. num. 24. eo quia huiusmodi mors non solum iniusta esset ex mala intẽtione, sed etiam ex ipsomet opere exteriori. Ad eundem modum in proposito casu, qui bannitum capite, vt sententiæ mortis exequutor, occideret, nec peccaret, nec ad restitutionẽ teneretur: si tamen iniuste, hoc est, vt priuata persona, & contra ordinem Reipublicę interficit, nõ modo lęthaliter deliquit: verum etiam restitutioni obligatur. Pro quo etiam facit, quod vbi est damnificatio iniusta, ibi semper interuenit restitutio, vt declarãt Theologi in 4. distin. 15. & D. Tho. 2. 2. q. 62. sed iste bannitus interim, quod capitis sententia in ipsum non exequabatur, erat quoddã bonũ filiorum, ac totius suæ familię, vt patet; ergo auferendo illi interim vitam, non secundum iuris ordinẽ, damnificantur iniuste filij.

Adde etiam, quod in casu videtur, quodammodo insinuari Petrũ occidisse præfatum bannitum extra territorium, seu statum, in quo erat bannitus. Si enim lucrabatur centum singulis annis, id difficile esse poterat in eo territorio, in quo capitis sententia erat damnatus. Iã autem malefactorem, quantumcunque dignum morte interficere non licet in eo statu, ad quem non se extendit potestas principis, qui illum capite banniuit. Exigit namque actus iste, qui est occisio iusta hominis ex publica potestate, vt fiat intra dominium talis potestatis. Neque enim potest actio potestatis, excedere limites sibi subiectos; aliàs effectus nõ esset commensuratus suæ causæ; ita testatur S. Ant. 2. par. tit. 7. cap. 8. & Tabien. in verbo Bannitus, §. 1. in fin. & Armill eo. verbo.

Rationes autem in oppositum adductæ concludunt de eo bannito, qui non solum est per sententiam de capite iudicatus; verum etiam data est libera facultas cuicũque ipsum interficiendi, proposita remuneratione. Etsi enim huiusmodi facultas non nisi pro grauissimis causis concedi debeat, & quam rarissime. Tum quia illi, qui exequi tentant bannitum sic interficere, vix liberi sunt ab odio, atque iracundia.

Tum quia vt insidias his sic cõdemnatis tendant, mille accumulant peccata, eaque grauissima.

Tum denique quod frequentissime contingit, vt sine sacramẽtali confessione occidantur. Et ita non modo corpus; verum etiam illis miseras animas interimũt: qui si secundum communem iuris ordinem pœnas sui sceleris luerent, daretur sibi resipiscentiæ, & confessionis tempus, & perempto corpore,

pore, anima salutem adipisceretur; vt recte notat Sotus de iust. & iure lib.5.quæst.1.art.3. Nihilominus tamen, quando princeps post datam sententiam efficit quoscunque illius iustitiæ executores, non solum permissiue, sed etiam præceptiue, hoc est, non solun non puniendo, qui tales bannitos interficiunt; verum etiam præmia statuēdo; tunc qui bannitum occidit zelo iustitię, nec culpę, nec restitutionis est reus, quia vt Pater August. primo de Ciuitate Dei, inquit, dū quis quidpiam per ministerium, quod iubenti debet, facit, & non ipse proprie facit, sed alter, qui iubet. Vnde cum Moyses legitimus esset vice Dei iudex ad vlciscendā sceleratissimam, & abominabilem illam conflati vituli idolatriam; multorumque esset facienda cædes, nempe viginti trium millium; ad quam exequendam necessarij erant multi iustitiæ ministri, ita vt oporteret amicus amicum, & frater fratrem interficere, iure optimo data à Deo prius in Reos sententia, hosce ministros instituendo, dixit. Occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum pro peccato vituli conflatilis. Vide de hoc Panor. de consuet. cap. fin. in 2. glos. in fin. & Bar. in l. omnes populi. ff. de Iust. & iur. & in l. Amissione. §. de cap. dimi. & Ioan. And. in addit. Spe. in tit. de const. Tabien. & Armil. vbi supra: qui notant differentiam maximam esse, quando lex, vel statutum permittit, occidere bannitū, non puniēdo occisorem; vel quādo concedit, quod possit occidi, & aliquādo remunerat, primo siquidem modo, nō licet sine peccato, estque ipsa occiso iniusta. Secundo verò modo non est peccatū, dummodo fiat zelo iustitiæ, & intra terminos potestatis illius, qui talē legem condidit.

Quare diuersa admodum esset ratio, si Petrus, vt minister iustitiæ præfatum bannitum interfecisset, & si is bannitus sic esset, de capite per sententiam iudicatus, vt libera foret concessa per Rempub. facultas cuilibet, occidendi eundē. Isto enim casu nec peccaret, nec restitutioni esset obnoxius. At cum ille, vt persona particularis necē intulerit, cūque non esset factus exequutor sententiæ capitis cōtra bānitum, & vt præsumitur ipsum vita mulctauerit extra territorium sui banni, sequitur, dictum homicidium esse iniustum, non modo ob prauam intentionem: sed etiam ratione sui: & ideo ad restitutionem teneri.

Nec est simile de interficiēte illum, qui per ministros iustitiæ duceretur ad suspēdium, & de Petro, qui occidit bannitum capite, per sententiam nondum exequutioni mandatam. Quia cum hic bannitus non teneatur, esse minister suę-

met,

met sententiæ, sequitur, eo vsque quo exequenda differtur, ita vitã esse suam, ac filiorum, vt non nisi summa cum iniuria priuari illa possit, & ideo talem occidẽs, peccat non modo aduersus charitatẽ, sed cõtra iustitiam. At verò qui ad patibulum ducitur, est iam dominio suæ vitæ priuatus, suntque filij spoliati omni iure, quod habebãt in tali vita. Quo fit, vt occidens eũdem odio, offendat quidem charitatem, sed nulli damnum infert, nec alteri, quod suum est, tollit; & ideo à restituẽdo est immunis, veluti si alicuius hæretici bona adiudicata fisco, & à fisci ministris occupata dum ad fiscum asportarentur, fuissent ab aliquo deprædata, non teneretur iam iste, dicta bona hęretico, aut filijs hæretici restituere, cum per sententiam iuste exequutam sint bonis illis priuati, nec iam vlterius habeant in illis ius aliquod, sed fisco restitui debent, cuius erant. Eodem ferè modo vita illius malefactoris, qui lata sententia ad suspendium ducitur, non est iam filiorũ, aut sua, imo nec Reip. cum illam tanquam sibi nociuam, & pestilentem rescindendam, & interficiendam suis ministris tradiderit. Quare si odio interficiatur ab inimico prope patibulum, erit quidem culpa contra charitatem; sed nulli restitutioni videtur filijs obnoxius, quia intentio mala sine opere iniurioso, hoc est, sine trãsgressione legum iustitiæ specialis, non obligat ad restitutionem, probat late Sotus de Iust. & iure lib. 4. q. 7. & Nauar. in Manu. cap. 17. nu. 71. Nõ sic autem est in casu nostro, & ideo Petrus mortem inferens illi bannito, cuius capitis sententia nondum erat exequutioni mãdata, quique cẽtum lucrabatur filijs, astringendus erit vt damnum eisdem reficiat.

Sed secundus iam oritur punctus, quid Confessor debeat præscribere, & iniungere Petro, vt soluat dictis filijs annis singulis? qua de re varie sentiunt doctores. Nam Maior. in 4. dist. 15. q. 19. existimat homicidam teneri tantum reddere hæredibus defuncti, quãtum ipse iudicio prudentum esset lucraturus toto vitæ tempore, deductis laboribus, cum non tantũ debeatur quiescenti, quantum laboranti. Et ideo ab homine iam mortuo detrahi debet filijs labor, quo alimenta illis comparabat.

Sed hæc sententia non est vera, quia tunc si bannitus occisus manibus laborabat; & proprio sudore, ac labore lucrabatur illa centũ, non teneretur Petrus, qui illum interfecit, dare aliquid filijs, cum detractis laboribus nihil remaneat, quod dicere est omnino absurdũ. Etenim si quis per fraudẽ agricolã, seu artificem quemcũque ab opere, & labore quo victum lucratur auertat, in integrum tenetur de damno,

damno; esseque non minus illi restituendum, quam si laboraret, eo quia iam accinctus erat operi, & te obstante, ac impediente, lucrum omne amisit; quare non sunt labores artificum detrahendi, & diminuendi à restitutione, quę debetur filijs ratione homicidij; imo quanto magis pater erat operi accinctus, suoque labore ius habebat in lucro, tanto maius damnum est filijs illatum; & ideo eisdem restituendum; imo maiori restitutionis vinculo est astrictus, qui sutorem, vel barbitonsorem, aut alium manuum arte victitantem interficit, quam qui nobilē occidit, etiã si grauius delictũ admittat, qui hunc perimit, quam qui illum arg. l. Aut facta. ff. de pœnit. & cap. Aut facta de pœnit. distin. 1.

Scotus in 4. dist. 15. q. 3. putat talem homicidam teneri ad sustentationem totius familiæ defuncti, ita vt non modo vxorem, & liberos; verum & omnes propinquos alere debeat; eo quia omnibus dãnum intulit, & quisque illorũ potest agere rationē hæredis pro operibus defuncti, quæ toto vitæ suæ tempore exercere volebat.

Sed hæc Scoti opinio multis est subiecta scrupulis: Tum quia ex ea sequitur, quod si homicida esset pauper, nec plus lucraretur, quam occisus lucrabatur, teneretur totũ dare hæredibus occisi, & nihil sibi reliquum facere, quod esse absurdum probatur. arg. cap. si non licet 23. q. 5. & l. si præses, C. de Aq. quot. Tum etiam quia non omnes, qui sanguine sunt coniuncti cum occiso, habent ius in hęreditate illius, nec opere, aut expensis eius viuebant; & ideo velle cogere homicidam ad restituēdum omnibus, est rigorosum nimis. Restitutio enim siue redditio præsupponit ablationem, secundum mentem omniũ doctorum, & cum multis ex consanguineis nihil iuris sit in bonis alterius, maxime habētis filios hæredes legitimos, sequitur nihil iuris, per occisionem præfatam, illis auferri. Nam priuatio pręsupponit habitum. l. Decem. ff. de verb. cap. Ad dissoluēdum, despon. impub. Adde demum, quod vbi non est debitum legale, non est quod restituatur, vt affirmat Caiet. 22. q. 62. art. 3. Nemini autem, cui nõ est ius in re, vel ad rem, conuenit debitũ legale, licet forte conueniat debitum morale, & Antidorale; vt colligitur ex glos. & alijs inst. de act. in princip. & l. 1. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Cum ergo non omnibus, & quibusuis parentibus conueniat ius in lucro, vel ad lucrum occisi; sed solũ his, qui legitimi sunt eius hæredes, quique tali lucro victitabant, sequitur non teneri Petrum homicidam ad sustentandũ omnes propinquos banniti interfecti.

Quo circa in hac restitutionis quantitate præscribenda, existimo

vtendum esse potius hominis prudentis iudicio, quam iuris cuiuscũque regulis: cum nullæ possint dari adeo certę quin tam occisi, quam occidentis cõditionibus, & circũstantijs varientur; & cum non tam vitę (quę nullo pretio recõpensari potest) quam eorum, quibus per interfectionẽ illatum est damnũ, habenda sit ratio. Et in casu nostro, vltra ea, quę forte in se medicando impendit bãnitus, antequã obiret, debet Confessor in arbitrando dãno, quod filij, & hęredes eius perpessi sunt, attẽdere ad qualitatem ipsius occisi. Eo enim quia de capite bannitus est non tanti valet illius vita filijs, vt qui poterat facile à ministris iustitiæ capi, & sententia mortis puniri, quam si liber esset, & nullo banno subiectus. Quamuis etiam lucrabatur scuta centum annis singulis, id pẽdebat ex incertitudine futuræ infirmitatis, & ex grauamine ætatis, cum esset iam quadragenarius, & ex alijs futuris casibus, quę non nihil de restitutione diminuunt, secundum doctrinam D. Thom. 2.2. q.62. artic. 4. Respicienda est etiam occidentis conditio. Et si enim debeat damnum omne resarcire etiã cum graui detrimẽto suorum bonorum, non tamen est in extremã, vel grauem necessitatem conijciẽdus, & Panormitani opinio videtur rationi satis consentanea, cum dicit in cap. 1. de iniur. col. 1. hæredibus defuncti tantum esse restituendum, quantum ille viuens suo labore, aut arte, lucrari poterat, quod quidẽ in iure quinquaginta aureis æstimatur, leg. 1. §. 1. ff. de ijs qui deiec. vel effud. & declarat Hostiensis in summa de iniur. col. 3. & Specul. titul. de iniur. §. sequitur, num. 26. & post hos Nauarrus, in Manu. cap. 15. num. 22. §. 4. Sed in casu nostro cum proponatur Antonium bannitum, & occisum lucrari singulis annis scuta cẽtum, existimarem nõ satis esse Petro, restituere dimidium, hoc est quinquaginta: sed oportere tantũ reddere, quantum damni fecit, detractis solum periculis, quibus lucrum illud erat subiectũ, & quo propius ad æqualitatem rei accedatur, eo Confessoris, & Petri cõscientia erit tutior. Arg. leg. Fidecommissa. §. Quamquam. ff. de l. 3. & cap. Quinta vallis, & cap. Veniens de iureiur.

Quod attinet ad tertium quæsitum. An per totam vitã debeat hęc restitutio, à Petro fieri, vel per certos dũtaxat annos, & quot. Respõdeo satis, meo quidẽ iudicio fore, si per quindecim fieret annos.

Tum quia cum Antonius bannitus, esset iam quadragenarius, & dies hominis breues sint, multisque concussi infirmitatibus, trãsacto hoc ætatis termino videtur egere potius alieno labore, quam suo posse victitare.

Tum

Tum etiam quia ad illud vſque tempus indigent filij aliena cura, & ſubuentione, & tranſactis quindecim annis idonei ſunt, vt arte propria decenter viuant. Omnia tamen hæc, vt diximus prudentis Cõfeſſoris iudicio ſunt arbitrãda, & quo magis fieri poterit, ad ęqualitatem iuſtitiæ reducenda, conſideratis circumſtãtijs omnibus, rei, tẽporis, loci, & perſonæ, vt dicitur, Certi condictio de reb. Credit. & in princip. Iuſt. de verb. obligat. & leg. 1. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt. D. Thom. in 4. ſent. diſtin. 15. quæſt. 1. artic. 5. q. 2. ad ſecundum Richardus, & alij.

CASVS QVADRAGEſimus quartus.

IOannes reliquit filiæ ſuæ tria millia ſcutorum, ſi viro nobilitati ſuæ non inferiori nuberet, quam & inſtituit vſufructuariam cuiuſdam hæreditatis emphitheeticæ, quouſq; maſculus, quem genuiſſet non attingeret decimum quintum annum. Hæc mortuo patre, Deo inſeruire in Religione decernit, animumque Michaeli eius conſanguineo declarat, qui non totam illi dotem, ſed tantum mille ſcuta Monaſterio, vt moris eſt alijs monialibus ingredientibus illud, pro victu, ſeu dote conſignat: cætera ſibi reliqua omnia retinet dictus Michael qui nunc confeſſori rem aperit.

Quæritur, quomodo conſulendum ſit in hac parte Michaeli à Cõfeſſore, & num ei iniungendum ſit vt totam dotem cum bonis det Monaſterio.

NOn defuerunt aliqui ex iuris peritis, qui in Theologicam meſſẽ falcẽ mittere volentes, aſſeuerãt, in huiuſmodi legatis vſu frequẽtibus nõ teneri hæredẽ donare aliud Monaſterio, quã dotẽ ſolitã conſignari ab alijs pro victu. vt qui putent, quod quando id, quod legatur filiæ ſub conditione, ſi nupſerit, excedit debitam naturalẽ Legitimam, non eſſe acquiſitum illi, ſi conditionem non impleat.

Tum quia vbi conſtat de volũtate teſtatoris, eaque expreſſa eſt verbis proprijs, & accommodatis, nullo pacto erit ab illa recedendum, l. Conditionib. Primum locũ cum ſimil. de condition. & demonſtr. l. Ex facto magna, ff. de hęre. inſt. l. Pœna. Cond. de neceſſar. ſer. ſacerd. inſt. Authent. de nupt. §. Diſponat: & ideo 4. q. 2. cap. vltimę dicitur, effectum vltimæ voluntatis eſſe, vt ei omnino ſtetur.

Tum quia etſi leges, Religioni admodum faueant; non eſt tamen iſte fauor extendendus in pręiudicium teſtatoris, ipſiuſque voluntatis: cum iniquum admodum ſit admitti quempiam ad bona teſtatoris contra eius beneplacitum, cũ quilibet rei ſuæ ſit moderator, & arbiter. C. mandat. l. Sed etſi hoc.

§.consuluit, ff. de petit. hæred. Et fauorabilibus personis ita debitores sumus, vt alijs iniustitia fieri nõ debeat. ca. Ex tenore de for. comp. cap. etsi necesse, de don. inter virũ & vxorem.

Tum quia, si filia ingrederetur Religionem, viuente patre, non tenetur ei relinquere aliud, quam legitimam de iure naturæ debitã; cætera autem bona, potest cuicunque alteri legare, vel filiam de illis restituendis grauare, iuxta text. expressum in l. Deo nobis §. Hoc idẽ. Cod. de Episc. & Cler. Ergo eadem ratione, si pater diem obeat, antequam filia monasterium ingrediatur, poterit in illo casu prohibere ne ipsius bona quæ excedunt legitimam filię debitam, ad monasterium perueniant.

Tum denique, quia hęc adiecta conditio si aliquam ob causam rejiceretur, ea esset (vt alterius opinionis doctores asserunt) quia cõtemplatiuæ vitę est impedimento. Hæc autẽ causa est friuola, & inepta, partim quod fieri non videatur, verisimile, eam, quæ vult ingredi in Religionem, & mundo, ac rebus suis terga vertere; perpetuamque vouere paupertatem, ab hoc proposito retrahendum fore propter amissionem illius legati; arg. Cod. de mun. patri. lib. 10. Partim quod eadem ratione, si in defectum istius conditionis substituta esset pia causa, adhuc reijceretur ista conditio, id quod aduersatur. §. Sed, & hoc præsenti, in fin. in Auth. de sanc. Episc.

Et demum, quia pater non impedit ingressum Religionis, qui ad ipsum sufficientem filiæ dotẽ relinquit: ob quas rationes Baldus in l. Deo. nobis Cod. de Episc. & cler. asserit consuetudine, & vsu communi hãc opinionem esse approbatam.

Contraria tamen opinio est iuri omni cõsentiens, & à Theologis ac iuris prudentiam bene calentibus recepta, vt docet S. Anton. 3. par. tit. 10. c. 3. Rosela in verbo Legare. §. 24. Sylu. verbo Legatum, q. 9. & verbo Hæreditas. 4. §. vlt. Tabien. verbo Hæres. §. 16. Angel. eo. §. 21. Panor. in cap. in præsentia. de probationibus. Richar. & Bart. in Auth. nisi rogati. & distin. in l. si ita quis. ff. de leg. 2. & sic de facto occurrente Bononiæ consuluisse testatur quidã Dangotis. per textum expressum in §. Sed, & hoc pręsenti. in Auth. de sanct. Episc. col. 9. vbi hæ omnes conditiones, si nupserit, si liberos susceperit, & aliæ similes, cũ fœminę, quibus legatũ, vel hęreditas sub eis relicta est, monasteria ingrediuntur, inualidas esse, & pro non adiectis habẽdas, decernitur.

Neque dicendum est textum istum intelligi debere quando sumus in dubio, secus quãdo constat de expressa voluntate testatoris contrarium disponẽtis vt est in ca-

fu

ſu noſtro. Nam hæc euaſio repugnat textui.

Primo quia in textu illo ſtatuitur quod ſi aliquid ſub illa conditione, ſi nupſerit, aut ſi liberos ſuſceperit, relinquatur cauſa dotis, conditionem huiuſmodi reddi inualidam, haberique pro non adiecta, ſi monaſterium ingrediatur; ſenſit autẽ ibi expreſſe teſtator de matrimonio carnali, ſine quo non poteſt dici dos. leg. 3. ff. de iure dotiũ. cap. Et ſi neceſſe de donat. inter virum & vxorem.

Secundo, quia ea conditio, ſi non nupſerit, expreſſa à teſtatore, reijcitur à iure, fauore nuptiarum. l. Sed ſi hoc. §. vlt. l. Quoties. l. Cum ita legatum, cum l. ſeq. ff. de cond. & demonſtrat. Religionis autem fauor eſt fauori nuptiarum præferendus. leg. Titio. §. vlt. cum ibi notatis per Bart. ff. de condition. & demonſtrat. Volūtas verò teſtatoris, cum reſtringatur per legem, eſt ac ſi nihil ſenſerit in illo caſu. l. quæ ſub conditione. l. conditione. 1. & 2. ff. de cõditio. Inſtitutionũ. Quare procedit ille textus cõtra voluntatẽ etiam expreſſam teſtatoris.

Confirmatur ex leg. Titiæ. ff. de condit. & demon. cuius hæc verba referuntur in Pandectis Florentinis (vt teſtatur doctiſſimus ille Ant. Auguſtinus lib. 1. emend. c. 2.) Titię ſi non nupſerit ducenta, ſi nupſerit centum legauit. Nupſit mulier, ducenta, non etiam centum reſidua petet: ergo quod ibi fauore nuptiarum contra expreſſam defuncti voluntatem deciditur, ad fauorem Religionis extẽdi tanto magis debet, quãto ſpirituale matrimoniũ, quod per profeſſionẽ ſolemnizatur, antefertur carnali, quod per mutuũ partiũ conſenſum in facie Eccleſiæ præſtitum contrahitur, vt tradit Euer. in ſuis Top.

Ad propoſitum igitur in illo caſu dubium, reſpondendũ eſt, Confeſſorẽ debere Michaeli imponere vt omnia quæ pater reliquit filię ſi nuberet, & filios haberet, elargiatur illi ingredienti Monaſterium.

Tũ quia omnis ſubſtitutio, ſeu conditio, quę præbet impedimentũ maioris boni, ſeu retrahit, à vita contemplatiua eligenda, reprobatur, & pro non ſcripta habetur. Nã ſubſtitutus timens, ne bona ſua cogatur reſtituere alteri hęredi, induceretur ad matrimoniũ contrahẽdum, & remoueretur à propoſito religionis, & caſtitatis: & ideo Imperator voluit tale grauamen haberi pro non adiecto, vt patet in tex. in d. §. ſed & hoc præſenti, vbi dicit tales ordinationes & cõditiones eſſe inualidas, habendaſque, ac ſi nunquam eſſent adiectæ.

Tum quia l. Titię, ſi nupſerit, de condition. & demonſt. ſtatuitur, quod ſi teſtator relinquat Titiæ ducẽtos, ſi non nupſerit, & ſi nupſerit relinquat centum, ſi Titia elegerit nuptias, debeat habere ducẽ-

tos. Quia licet cōditionē nō adimpleuerit, illa habetur pro non adiecta, quia retrahit à matrimonio carnali cōtrahendo, quod antefertur vitę solutę. Ergo quod ibi fauore nuptiarū cōtra expressā testatoris voluntatē deciditur, est multo fortius fauore Religionis, & spiritualis matrimonij decidendum, vt quæ relicta sunt filiæ, si nuberet, & filios haberet, donanda sint omnia illi Religionem ingressæ.

Tum quia illud, quod relinquitur causa dotis, de necessitate intelligitur pro matrimonio carnali, sine quo non potest dici dos, vt in l.3.ff.de iure dotis, & cap. Et si necesse. de don. inter virum & vxorem. Nam pro introitu monasterij non datur dos. de simon. cap. Non satis, & cap. Veniens. Et tamen illa conditio, seu causa remittitur instituto, seu legatio intrante monasteriū; ita vt tota dos sit illi dāda, licet non possit dici conditionem esse ciuiliter adimpletam, vt in dict. §. Sed hæc. Ergo in casu etiam nostro; quamuis conditio nō sit actu adimpleta, vt dicta filia nupserit, & filium habuerit, nihilominus tamen, ratione prædicta, debent illa omnia bona apud monasteriū permanere.

Tum quia si aliquid relinquitur mulieri cum onere restituendi, si non nupserit, non tenebitur id restituere, si nupserit leg. quoties. ff. de condit. & demonst. le. Cum ita legatum cum l. seq. (quod tamē limita prout notatur in Authen. cui Cod. de indiu.) Ergo multo magis non valebit illud grauamē, de quo in casu præsenti, vt scilicet filia perdat scutorum tria millia, & hęreditatem, si non nubat, cum id sit impedimentum Religionis, & vitæ contemplatiuæ, quæ multo præstantior est, quam actiua.

Denique in dubio, religioni fauendum est leg. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. funer. cap. fin. de sentent. & re. iud. Ergo in præsenti casu eam sentētiā sequi debemus, quæ Religioni magis fauet. Adiudicare autem omnia illa, quæ pro nuptijs relinquuntur filiæ, quando monasterium ingreditur, cedit in fauorem Religionis, vt patet. Quare Confessor Michaeli consulat, vt non modo tria millia scutorum monasterio consignet, verum etiā vsumfructum illius hæreditatis Emphyteoticæ, non quidē in perpetuum, sed ad vitam illius Monialis. Vnde Marian. in 2. part. consil. 10. in 6. q. vers. Verum. dicit, legatum alimenti annui relictū cuidam Catherinæ pro ipsa, & vna famula, deberi Monasterio, durante vita ipsius, quoad partem suam, licet non quoad famulam, quia per Religionē perdit facultatē habendi eam. Nauarr. in comm. cap. Non dicatis. 12. q. 1. num. 70.

Nec obstant, quæ in contrariū sunt à iurisperitis adducta. Nam

Priora

priora duo procedunt in casu, quo voluntas testatoris expresse legi non repugnaret. In casu autem nostro dispositio testatoris repugnat dict. §. Sed & hoc pręsenti. Nec seruanda est voluntas hominis particularis cõtra voluntatem legis iustæ, argu. cap. qui peccat. 23. quæst. 4. Et ideo nulla fit testatori iniuria; & bonum cõmune legis præferendum est præiudicio personæ singularis. arg. leg. iuste possidet. ff. de acq. vel amit. poss. leg. 1. ff. de eo, quod metus causa.

Ad tertium argumentum negatur consequentia, propter expressam legis repugnantiam, quæ grauamen huiusmodi volenti ingredi religionem, vt ingressus ad illã maneat semper liber, prorsus irritat, & tollit. Ad quar. argu. fatemur illas conditiones ideo irritari, quia impedimento sunt, vt quis religioni se consacret, vt vitam contemplatiuam amplectatur. Nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingressu religionis retrocedere, quia tamẽ huiusmodi metus cadere poterat in mulierem fragilem, eamque quodammodo retardare à tam sublimi statu suscipiendo, decreuerunt leges, pro fauenda religione, huic timori qualicumque obuiare: & ideo tales conditiones irritarunt.

Nec obstat illa consequentia de pia causa substituta in defectum conditionis: quia ibi Imperator, fauorem religionis considerans, timori etiam superstitioso & leui obuiare voluit, illumque prætulit expressę testatoris voluntati.

Nec sat est, quod reliquerit pater competentem dotem filiæ pro ingressu religionis: quia cum solẽnis voti vinculum sit multo præstantius carnali matrimonio, non est æquũ, vt illa, quæ Deo per professionem nupsit, deterioris fiat conditionis, quoad dotem, quam si homini nuberet, lege principũ ita statuente.

Et si qua extat contraria consuetudo, dicendus est abusus, vt tradit Iason l. de quibus, ff. de leg. num. 89. Et hæc est sententia communis Doctorum.

CASVS QVADRAGESImus quintus.

Nicolaus iusta de causa non potest totam quadragesimam ieiunare, & ideo tam Medici, quam Parochi consilio excusatur à ieiunando: Nihilominus tamen, cum sustentari possit cibis ieiunio congruis, vult obtinere facultatem, ouis, vel lacticinijs vesci: imo, & cum his solum vti valeat sine periculo, obtinet licentiam, carnis comedendæ, nec vno vult ieiunare die.

Quæritur, quomodo cum hoc se debet Confessor habere.

Respondetur, Confessoris munus esse, declarare Nicolao se in peccatū mortale incurrisse, obtinēdo licentiā, de comedēda carne, ouis, & laticinijs: cū sustentari valeat escis ieiunio congruis; imò, quod si iusta de causa non potest totā quadragesimā ieiunare; & potest semel, vel bis, vel ter in hebdomada, tenetur, id facere, & si nolit absoluendus non est.

Ante huius veritatis probationē annotanda sunt duo, alterum est ieiunium esse ab Ecclesia institutū, ad reprimendas carnis libidines, quæ respiciunt delectabilia secundum tactum in cibis, & venereis consistentia; & ideo cibos illos Ecclesia ieiunantibus interdixit, quorum vsus, seu comestio, & delectationem ingerit maximam, & ad veneream hominem summè prouocat, cuius generis sunt carnes terrestrium animantium respirantium, & quæ ab his procedunt, vt lacticinia à gressibilibus, & oua à volatilibus. Cum enim hæc nostro humano corpori sint plurimū cōformia, suo esu non parum delectationis afferunt, maximeque nutriunt; & ita quo plus ex eorū comestione superfluit, eo magis vertitur in materiā seminis, cuius multiplicatio est vehemens incitamētum ad luxuriam. Quo fit, vt iure optimo hos cibos Ecclesia ieiunātibus interdixerit, differēter tamē Siquidem abstinentiam à carnibus præcepit simpliciter, & absolute vt Caiet. putat, ita vt implicet, comedere carnes, & ieiunare: imo dispensatus ex impotentia euidenti ab abstinentia carnium, est totaliter absolutus à præcepto ieiunij. Abstinentiam autem à lacticinijs & ouis præcepit fieri in quadragesima, cap. Denique 4 distin. in alijs autem ieiunijs, præcepit iuxta cōsuetudinem loci, per quadraginta annos exercitam, & seruatam. arg. cap. fin. de consuet. & l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. Quare tam ieiunantes, quam non ieiunātes, tenentur abstinere diebus ieiunij à cibis prohibitis, cōsuetudine quadragenaria præceptum Ecclesię sic interpretante.

Nec in terris de nouo repertis, in quibus hæc antiqua cōsuetudo nondum viguerat, poterant Christiani lacticinijs, aut ouis vti. sed iuri communi erat standum, vt declarat Caiet. 22. q. 147. art. 7. & Nauar. in Man. cap. 21. de quinq, præceptis Ecclesiæ num. 15.

Aduertendum secundo, in præcepto ieiunij tria prohiberi, seu tres contineri negationes. Prima est non vesci cibis vetitis. Secunda non comedere plusquam semel in die tertia non comedere ante horam consuetam. Hæc tamen tria, non eodem modo se habent ad essentiam ieiunij. Nam comedere semel, & hora consueta continentur sub pręcepto ieiunij, veluti partes

tes

tes integrales costitutiuæ ieiunij in suo completo esse. At vero abstinere á cibis prohibitis, vel simpliciter, vt carnes, vel secundum loci consuetudinem, vt lacticinia, & oua, cadit sub præcepto ieiunij simpliciter, & absolute. Ac propterea quoties quis comedit in die ieiunij carnes, aut alios prohibitos cibos absque iusta causa, toties de nouo peccat mortaliter, secũdum omnes Doctores: quia hæc est præceptorum negatiuorum vniuersalis regula, vt obligent ad semper, & pro semper, ita quod veluti sub præcepto, de non furando cadit, vt toto vitæ tempore nõ furemur, & qui semel, vel bis commisit furtum non excusatur, quin tertio peccet, si tertio furatur; eodem modo sub præcepto ieiunij cadit, quod toto illo die non comedantur carnes, & qui semel, vel bis comedit carnes, durante tẽpore prohibitionis, non excusatur quin tertio peccet si tertio comedit carnes id quod de comestionibus non contingit. Non enim quoties qui comestiones multiplicat in die ieiunij toties peccat: sed sola secunda comestio peccatum est, non vlterior: quia illa sola ieiunium frangit cum comestiones multiplicare non cadat sub pręcepto ieiunij absolute: & simpliciter, sed vt requiritur ad ieiunium: quemadmodũ erudite declarat Caiet. vbi supra, & Dur. in 4. distin. 16. Angelus verbo, Iejunium, §. 22. Syluest. eod. q. 8. quicquid sentiat Maior. in 4. dist. 15. quæst. 6.

His suppositis ostendo, Nicolaum non potentem ieiunare totam quadragesimam, si potest bis, vel ter in hebdomada id facere, peccare mortaliter, si non ieiunet. Et in simul quamuis nec vno die ieiunare valeat, non posse, vti cibis vetitis, & multo minus carne, si cibis ieiunio cõgruis sustẽtari valeat.

Tum quia præceptum Ecclesię, quando in totum seruari nequit: seruandum tamen est, quo ad illã partem, quo ad quam seruari potest, vt est tex. c. Cũ delicti, de dolo, & cõtumacia, & gl. ac Doct. ibi.

Tum quia moralia præcepta moraliter sunt, quoad sui exequutionem interpretanda, ita, vt mos bonus, qui in eorum exequutione intenditur, quantum fieri popotest, seruetur.

Tum quia vouens seruare castitatem, si postea matrimoniũ contrahat, quamuis non possit, eã seruare omnino, quia debet reddere debitum: tenetur tamen seruare, qua parte potest; & ita non exigere illud, cap. Si vir. 22. dist. & ibi, Archid. communiter receptus.

Tum quia iuramentum, quod non potest seruari in totum, debet seruari in parte, c. Quemadmodũ, §. fin. cum ei annor. de iureiur.

Tum quia, veluti impotentia excusat á ieiunio; ita vbi hæc nõ est

rema-

remanet præceptum in ſuo robore: & cum ſub præcepto quadrageſimalis ieiunij cadat vnica comeſtio, & abſtinentia à cibis vetitis non modo in tota quadrageſima: ſed etiam in ſingulis eius diebus, exceptis dominicis, in quibus pluries comedere conceditur, qui eſt potens ad hunc, vel illum diem ieiunandum, aut hoc, & illo cibo, ieiunio conformi, ſe nutriendum, nullam habet diſpenſationis cauſam: ſed præcepto ieiunij coarctatur quoad illud, quod poteſt, Arg. cap. Ex tuarum de auth. & vſu tal. & l. Si domus, ff. de ſeruit. vrban. præd. quatenus habent, altero ex duobus impedimentis, ſublato alterum nō tolli Caiet. 22. q. 147. art. 7. & in Sūma verbo, Ieiunium, C. A Ieiun. excuſ. Gabriel. in 4. diſt. 16. q. 3. Not. 5. Reg. 1. vbi inquit, habēs impedimentum ad non ieiunandum tantum, & toties ſumat de cibo quantum, & quoties ſufficit ad impedimenti remotionem, & abſtineat à ſuperfluo. Oppoſitū enim facere (vt inquit P. Auguſt.) nō eſt pro infirmitate ieiunare, non poſſe: ſed præ gula ieiunare non velle.

Nec obſtat, ſi quis dicat excuſatum à toto, excuſari à partibus totius, cum in toto etiam pars contineatur de reg. iuris, ca. In toto, nec poſſe rem manere abſque ſuo eſſentiali. Et ideo, cum Nicolaus ſit iuſta de cauſa excuſatus à ieiunio, erit excuſatus à partibus, hoc eſt ab vnica comeſtione, & ab abſtinētia à cibis vetitis. Quid enim eſt nō ieiunare, niſi non teneri ad eſſentialia ieiunij?

Reſpōdetur quod durante cauſa, & ratione, quæ excuſat à toto, excuſari etiam quemlibet à partibus totius; ſed negamus eū, qui ob aliquod impedimētum excuſatur ab vnica comeſtione, & cum quo diſpēſatur, vt pluries comedat, excuſari à veſcendis cibis quadrageſimalibus, vel cum eo diſpenſari poſſe, vt carnes comedat. A diuerſis enim non fit illatio, l. Papinian. exuli, ff. de minori, & cap. Ad audientiam, de deci. Quare non erit excuſatus à toto ieiunio: ſed ab ea ſola parte quam impedimentum non cōpatitur. Hæc eſt enim præceptorum Eccleſiæ vis, vt qui impotēs eſt ſeruare illud quo ad omnes eius conditiones, debeat ſeruare illud, quo ad eas quas poteſt.

Non obſtat ſecundo, quod diſpenſatus de vnica comeſtione, eſt ſimpliciter diſpēſatus de ieiunio, & è contra: quia ablato eſſentiali, aufertur res, & ideo ſicut diſpēſatus ab obſeruatione diei feſti, poteſt non ſolum manuū exercitijs laborare, ſed etiam non audire miſſam: quia vtrūque eſt de eſſentia celebrationis feſti: ita videtur, quod diſpenſatus à ieiunio, vel ab vnica comeſtione, poteſt non ſolum bis comedere, ſed etiam quibuſcumque cibis, ſiue ſint oua, ſiue carnes, vti.

vti,arg.á contrario sensu, quod in iure aliquando est validissimum,l. ff.de offic.eius cui, mand.est iur.& cap. cum Apostolica de his, quæ fiunt à prælato,&c.

Respondetur,quod ad cõstruẽdum requiruntur multa, sed ad destruendum sufficit vnum: cum bonum debeat esse ex integra causa,& malum sit ex quocunque defectu: & ideo ieiunium licet construatur ex multis, vt est vnica comestio, & abstinentia à carnibus cibisque vetitis, quæ duæ partes sunt ieiunij essentiales: deficiente tamen quæcunque harum partiũ, iam non est ieiunium, nec dicetur, ieiunare, qui bis in die comedit, quamuis escis quadragesimalibus cibetur: nihilominus tamen, & si re vera sic bis comedens non ieiunet:non tamen sibi proinde est licitum, vesci carnibus: quia causa, quæ ipsum excusat ab vno,non excusat ab alio; & cum omnis recessus á iure communi sit odiosus, est semper restringendus, cap. fin. de filijs presbyt.lib.6.& in cap. Quod dilectio de consang.& affin. Et sicut dispensatio obtenta super affinitate,non extenditur ad publicæ honestatis iustitiam: secundũ Pan. in Cap.Non debet de consang. & affin. nisi in narratione affinitatis vnum comprehendat aliud, iuxta glos.in arbore affinitatis; ita dispẽsatio obtenta de bina comestione in die ieiunij, non extenditur ad comedenda prohibita,nisi alia iusta subsit causa relaxationis.

Nec verum est illum, cum quo dispensatur, vt in die festi laboret, deobligari ab audiẽda Missa, si cõmode illi interesse potest. Cũ enim ista ponantur, vt diuersa, vno concesso,non venit aliud. Neque argumentum á maiori, vel á simili procedit in dispensatione, vt notat Gemin.cap.fin.de fil.presby.

Concludo igitur admonendos esse eos, cum quibus dispensatur, vt die ieiunij pluries, quam semel comedant, non propterea esse dispensatos,vt carnes edant; vel ouis, & lacticinijs vtantur. Nec etiam cum quo dispensatur, vt ante horam iustam prandeat,esse á ieiunãdo liberum: cum hora prandij se habeat ad ieiunium tamquam cõditio ieiunij, & non, vt essentiale constitutiuum eius.

Quod si non potest ieiunare totam quadragesimã, sed potest bis, vel ter in hebdomada, tenetur id facere;eoque modo satisfacit præcepto.Nec necessitas,aut iusta causa,quæ excusat ab integro ieiunio, excusat ab omni parte eius: tenetur siquidem ad obseruantiam ieiunij pro ut potest; vt declarat S. Anton.2.par.tit.7.cap.2.§.7.& Caietan. in Summa verbo, Ieiunium, cap.A Ieiun.excus.&22.q.147.ar.6. Et Nauar.in Manu.cap.21. de præceptis Ecclesiæ, num.20. vsque ad vigesimum tertium.

CASVS QVADRAGESIMUS sextus.

CHristophorus desiderio vindicādæ illatæ sibi à quodam presbytero extra Diœcesim commorante, iniuriæ, obtulit 20. aureos cuidam, vt aliquod illius membrum mutilaret: sed nequaquam interficeret. Is accepta pecunia illò est progreßus, & trāsactis paucis diebus, scribit se venenum, mortem ad duos menses illaturum, propinaße dicto presbytero? Quæ res Christopharo valde displicet: imo nec plenam adhibet his dictis fidem, cum sciat præfatum presbyterum viuere: transacti tamen adhuc nō sunt illi duo menses, voluit hoc paschate confiteri, & communicare.

Quæritur, quomodo se debuit Cōfeßor cum prædicto gerere: & quid illi erat iniungendum.

CAsus iste ex multis redditur difficilis. Primo quia presbyter nūc recte valet; & Christophorus nullam habet fidem de veneno propinato. Et ideo videtur, debere Confessorem stare potius illius conscientiæ, dictāti eidem nihil esse factum, quam incertissimo futuro euentui.

Secundo, quia si presbyter transactis duobus mensibus: imo & tribus, nihil mali habeat; non erit Christophorus excommunicatus. Quare videtur, quod nec modo tali vinculo sit ligatus. Nam excōmunicatio pure lata, non potest, esse in pendenti, cap. Ad hæc quoniam, de app. Iam autem si presbyter intra illos duos menses moriatur, erit ille iam inde á principio excommunicatus: & si non moriatur, nec quidquam damni sentiat, numquam erit excommunicatus.

Tertio, sicuti qui sagittam immitit in clericum, non incidit tūc excommunicationem, cum è Balysta per aerem sagitta pergit: sed illo tempore, quo attingit clericū, vt colligitur ex cap. Si quis suadente; ita cum venenum non attingat cor, nisi in fine duorum mensium, videtur quod tunc incurrat excōmunicationem, & non antea. Sūt enim verba cum effectu accipienda, vt dicitur cap. Relatum, de cler. non resid.

Et corroboratur ex notabili dicto Panor. in cap. Cum in cunctis, de elect. §. Clerici sane, vbi inquit, quod quando pœna apponitur à iure, ipso facto, propter aliquod delictum, numquam est locus illi pœnæ, nisi illud delictum sit consumatum, quantumcumque sit inchoatum; vt probatur, capit. Cum in cūctis, & cap. Perpet. eo. ti. lib. 6.

Quibus non obstantibus asserēdum est, Christophorum in excōmunicationis sententiā incidisse, si venenū fuit suo nomine propinatū; nec esse absoluendū, quoadusque constet de veritate facti: spe-

ſpectandumque eſſe tempus illud bimeſtre,& adhuc plus, vt effectu (iam quod conſtare aliter non poteſt) colligatur,fuerit ne venenum propinatum presbytero,vel ſecus: id quod oſtendo.

Tum quia in cap.Si quis ſuadẽte 17.quæſt.4. per manus violẽtas, intelligitur quęcumque violentia, ſeu iniuria facta clerico,ſiue id operetur immediate, ſiue mediate, iuxta gloſ.ſing.in d.cap.Si quis, & Palud.& alios in 4.ſent.diſtin.18. & S.Anton.3.par.tit.24.Sylu. verbo excommunicatio.6.Nauarr. in Manu.cap.27.num.37. Sed Chriſtophorus operatus eſt ſaltem mediate,vt venenum illud presbytero daretur: quia pecunijs hominẽ conduxit ad membrum mutilandum. Et quamuis non dixerit eo animo, vt veneno necaretur,nihilominus tamen; quia ſic mandandando, fuit in culpa, cogitare debuit, illud tale potuiſſe euenire, arg.cap.fin.de homicid.lib.6.

Tum etiam, quia danti operam rei illicitæ,caſuale homicidiũ inde ſequutum imputatur illi, argumẽto à contrario ſenſu deſumpto ex cap. dilectus, & cap.ex litteris, de homicid.quod argumentum efficaciam habet, apud iuriſperitos, ſaltem quando probatur illud, cuius contrarium nõ eſt iure expreſſum; iuxta cap.à nobis,2.de ſen.excomm. & gloſ. cap.ſignificaſti de for.comp.Cum ergo Chriſtophorus dederit operam rei illicitæ, offerendo pecunias,vt presbyter deformaretur, dicendum neceſſario erit,illud veneni homicidium eſſe illi imputandum.

Tum demum quia, vt quis per manus violentas in clericum,incidat in excommunicationem ſatis eſt,vt percutiat, enſe, baculo, puluere,aqua,ſaliua,&qualibet re alia ſimili;vel iubeat, id fieri: imo & ſi non iuſſit,ſat eſt,dixiſſe ſuis ſe vindictam talis clerici expetere, credens,vel credere debens, quod ex hoc illi mouerentur ad percutiendum,quando re vera effectus eſt ſequutus;ſed per venenum multo maior fit iniuria,& nocumentum clerico, cum illud mortem celeriter inferat, difficilique remedio prouideatur, & mutilet potiſſimum hominis membrum,nempe Cor;igitur cum Chriſtophorus dederit cuidam viginti aureos, vt aliquod clerici membrum mutilaret,fatendum neceſſario eſt; quod ſi venenum fuerit propinatum excommunicationis vinculo, ſedi Apoſtolicæ reſeruatæ, eſt innodatus.

Nec excuſari poteſt,quod nunquam talis veneni potationem intenderit:imo expreſſe cauerit, & exceperit, vt nequaquam interficeret,& ideo nõ debere illi imputari,venenum conſilio ipſius fuiſſe paratum, nec ob id excommunicationi ſubiacere. Non poteſt inquam

inquam excusari. Nam præcogitare tenebatur posse quodlibet malum succedere ex iussione illa, de abscindendo presbyteri membro, & illum, cui pecunias dedit pro vindicanda illata sibi iniuria, debere, mandatum exequi, eo modo quo sine sui periculo posset: & sicut prauam habebat conscientiam in sumendis pro malo opere pecunijs, ita nullam habiturum in necando ipso presbytero, quando aliud efficere nequiret. Sicut enim in exemplo, quod adducit Pan. cap. Ex litteris, de excess. Præl. famulo cuiusdam nobilis verberato, dominus eius sibi dixit, nunquam reuertaris domum, nisi aliud sentiam de te contra verberãtem. Postea famulus interfecit verberantem. Et quæsitum fuit, an dominus teneretur de illa morte, & conclusum quod sic, vt recitat Par. in l. Si quis mihi bona, §. iussu. ff. de Acquir. hæred. per quod concludit Tabiena verbo, Excõmunicatio. 5. num. 36. nihil referre quoad præsentem materiam, directe, vel indirecte aliquid consulatur. A simili igitur in casu nostro erit Christophorus excommunicatus, quasi mandasset, si ex eius verbis, datisque pecunijs est aliquo modo sequuta percussio. Interpretari siquidem debet text⁹ ille. Si quis, largissime propter fauoré priuilegij clericalis, & sic consilium, auxilium, vel fauor quando aliquid operantur ad effectum, etiam quantumcumque modicũ, vt custodire vestes, cap. Sicut dignum, de homic. dicũtur, agere. Et si interuenit dolus, vt est in casu proposito excõmunicatione constringuntur. Vide Tabienam vbi supr. num. 39. & Pan. in cap. Quanta, de cler. pug. in duel. Sylu. excõm. 6. §. 5. not. 4. Armila, eod. num. 2. & alij omnes.

Per hæc facile dissoluuntur, quę in principio videbantur difficilem reddere casum. Et si enim Christophorus nullam fidem adhibeat ei, qui asserit propinasse lethale venenum presbytero: imo & sciat certo ipsum presbyterum nulla infirmitate nunc detineri, recteque valere, non est, adhuc absoluendus: sed spectanda rei veritas.

Tum quia datum veneuum nõ erat operaturum totaliter suum effectum, nisi ad duos menses, qui hucusque non sunt transacti.

Tum quia in dubijs, tutior pars est eligenda, cap. Ad audientiam, de homic. cap. Si quis auté, de pœnit. dist. 7. Et cum ille pessimus Assasinus, cui pecuniæ pro sumenda vindicta de presbytero, sunt datæ, affirmet, præbuisse dictum venenum, nec de opposito adhuc euidenter constet, spectanda est illa temporis meta; quæ prudentis hominis iudicio videbitur sufficere ad discernẽdum, fuerit ne infectus veneno presbyter, vel non.

Nec propter huiusmodi dilationem

nem dicitur excommunicatio esse in pendenti. Nam ab eo tempore, quo venenum fuit exhibitum clerico, incurritur: quia tunc incœpta est cum effectu iniuria: quamuis effectum non consumet, & perficiat, nisi transacto certo tempore, quo cor ipsum penetrat: & ita sola notitia excommunicationis incursæ pendet ab euentu futuro, quatenus tūc erit nobis notum, Christophorum fuisse excommunicatum, per illam veneni propinationem, suo consensu, aliquo modo factam, quando ex morte clerici constabit venenum fuisse ab illo Assasino propinatum; de cuius veritate Christophorus nunc quamplurimum dubitat.

Nec exēplum de sagitta est ad propositum. Illa enim quādiu per aerem volat, non dicitur tangere clericum. Et cum verba sint cum effectu accipienda, cap. Relatum, de cler. non resid. & not. Can. in c. Cum in cunctis, de elect. §. clerici, sane non sufficit, vt quis in excōmunicationem hanc incidat, sola attentatio; sed requiritur, vt perueniat ad actum consumatū, & vim, vel læsionē inferat clerico, vt Ioan. de Lig. post Ioan. And. in cap. Perpetu, de Elect. lib. 6. & Summistæ omnes verbo, Excommunicatio, contra percussores clericorum asseuerant. At venenū quamuis non perficiat totalem suum effectum, nisi præscripto, ac determinato tempore: á die tamen, quo propinatur, agit, & operatur ad mortem paulatim, corrumpitque dispositiones vitæ: & tandem cor, adit: Et ideo ab illo principio offensa est persona clerici, ac per consequens ex tunc excōmmunicationis vinculo fuit Christophorus innodatus.

CASVS QVADRAGESImus septimus.

Facta est per Episcopum monitio, vt qui habet instrumēta, vel scripturas attinentes ad res Ioannis defuncti reuelet infra sex dies, quibus elapsis lata est sententia excōmunicationis contra inobedientes. Interim Petrus, qui habebat vnum ex his instrumentis, erat Romæ, nec sibi de tali ad monitione seu excōmunicatione quid quam fuit relatū, nisi post duos menses à quibus Bononiam venit. De qua certior factus, perstitit adhuc per multos dies in non dando tale instrumentum.

Quæritur, an in excōmunicationem incurrerit, & quid Confessor ei præcipere teneatur.

Respondendum arbitror, Petrum in excōmunicationem non incidisse. Adducor autē in hāc opinionem. Tum quia excōmunicatio vltra terminū statuētis, nullū habet vigorē; vt in proposito asserit Tab. Excō. 4. §. 4. & Armil. eo. §. 34. Tū quia sententia excōmunicationis,

tionis, veluti suspendi, aut mutari nequit, nisi de consensu iudicis, illam ferentis: cum id iurisdictionis sit actus: ita neque differri, mutari, aut prolongari: ita vt transacto tẽporis limite, in quem fertur, iterũ incurratur; vt tradit vltra alios Nauar. in suo Manu. cap. 27. num. 15.

Tum quia, si hæredes Ioannis, in quorum fauorem, & instantiam lata est illa excõmunicationis sententia. alicui ab ipsis petenti viginti dierum, aut pluriũ prorogationem, eandem libere concessissent, etiam posito pacto, vt si vltra viginti dierum spatium, nõ restitueret dicta instrumenta, reinciderat in excommunicationem, profectò nequequam talis, cui facta esset illa prorogatio incidisset, non reddendo instrumenta, in excõmunicationem, nisi forsan interuenisset nouus consensus iudicis; quia excommunicatio, nasci non potest ex contractu; sed solum ex sententia data; quę iurisdictionem requirit. Et ideo cum fuerit limitata ad sextum diem, non potest, illo termino transacto, habere nouum effectum, sine noua iudicis voluntate. Ergo á simili, cum transactis sex diebus peremptorij, in quorum vltimo excommunicatio sortiebatur effectum; eoque termino præcludebatur, Petrus, qui interim Romę erat; iustamque habebat dictæ sententiæ ignorantiam; nec nisi post duos menses de illa sibi cõstitit, non incurret excommunicationem; vt colligitur ex Sylu. excom. 2. q. 3. in fine, & Angelo. Excom. 1. §. 21. & est doctrina Bald. in l. Tale pactum, §. qui prouocauit, ff. de pactis. Vt enim excommunicatio non potest nasci ex pacto, ita nec ex cursu solius temporis.

Tandem confirmatur, quia ne excommunicatio, quo ad futurũ effectum duraret in perpetuum, præfixit Episcopus illi sex dierum terminum: ita vt excommunicandi intentio non pro quibuscumq; annis ad omnes extendatur: sed ad illos dumtaxat, qui intra dictos sex dies illi non obediuerint. Si enim aliud intenderet Episcopus, non apposuisset sextum diem. Ergo cũ simus in materia odiosa, quæ vltra terminos extendi nõ debet: & excommunicatio ab excommunicãtis intẽtione vires sumat, iuxta doctrinam Pan. in cap. Ex parte, & primo de offic. ordi. & glos. in cap. 2. de test. cog. & in cap. 1. de iudic. sequitur manifeste Petrum, cui non nisi post duos menses innotuit dedicta excommunicatione: quique tempore, quo fuit lata Bononiæ, erat Romæ, non ligari tali excommunicatione: vt quæ vltra sex illos dies, in quibus ipsum absentẽ & penitus rem ignorantem, non comprehendebat, nequaquam extendatur. Vide Tabien. verbo Excomm. 4. §. 4. in fine, & Armil. eo verbo, §. 34. Præcipere tamẽ debet

Confessor

Confessor Petro, vt quāprimū tale instrumentum restituat hęredibus Ioannis; quod si noluerit, tāto minus erit absoluendus, quanto instrumentū de re maioris ponderis, ac momenti fuerit; cum retineat alienum inuito domino; nec remittatur peccatum nisi restituatur ablatum; vt docet D.Thom.2.2.q. 66.art.6.& prob.c.fin.14. q. 6. cap. Fures, cum tribus sequent. de furt. Quod si ex intentione dolosa huiusce instrumenti incurrerunt aliquid damni hæredes Ioannis, obligandus est Petrus ad reficiēdum illud damnum, iuxta Confessoris prudentiam, consideratis omnibus, rei, temporis, loci, & personæ, cæterisque circunstantijs, Alexan. Halensis 3.part. q. 87. Adrian.in 4. de rest. Sotus lib. 4. de Iust. & iure, quæst.7.art.3.

CASVS QVADRAGESIMVS OCTAVVS.

LVcas non modo prope cauponam, seu tabernam suam efficit, vt meretrices habitent: sed etiam permittit, vt quibuscumque aduenientibus inseruiāt, nec eo præcipue animo, vt peccata cōmittant, sed vt hilares reddantur & libentius plures eo diuertant. Qui etiam cum sciat aliquos Ciuitatis inebriari sæpe ibidem: nihilominus vinum quoties, & quantū volunt, vendit, & propinat.

Quæritur, cū huiusmodi res sit Parochiæ manifesta, an possit nihilominus absolui, & cum qua pœnitentia sacrā Eucharistiam sumere.

MVlta in præsenti casu dubitantur. Primū est illud. An Lucas sic Meretrices permittendo lęthalē cōmittat culpā; videtur siquidem excusari; eō quia malo potius videtur alieno vti, quam ad malum inducere. Nec enim ipsius animus est, vt peccent; sed iam quod deprauatæ vitæ sunt, & publice permittuntur, earum malo, inseruire bono suo; sicut Sarraceni iuramento vti ad vtilitatem propriā; & si sciatur, vel credatur, superstitiose, & cum peccato iuraturus, est licitum. cap.Mer.22.q.1.

Respondendū nihilominus est, Lucā peccare mortaliter, efficiēdo meretrices habitare prope tabernam suam, & permittendo, vt illæ aduenientibus inseruiant.

Tum quia communicat peccato alieno, offerens aduenientibus probabilem occasionem fornicādi; quam si ibi non inuenissent, in pecatum non laberentur. Multi enim sunt exteri qui si contiguas meretrices illic nō reperirent, nec tabulę interueniētes, ad peccandū cum eisdem adducerētur. Quo fit vt Lucas non modo cōsentiat occasioni inductiuæ ad fornicationem; verum etiam eandem, quāuis intentione minus principali, offerat. Ad Rom.1.in cap.Notum.

2.quæſt.1.cap.1.de offic.deleg. pro quo facit decretum P.Auguſtini, cap. Mouet. 22. quæſt. 2. quo probatur eſſe peccatum, inducere infidelem, vt per ſuum falſum Deum iuret: quamuis licitum ſit ab illo petere, vt iuret ſe pactum initum obſeruaturum, vt ait D.Thom.2.2. quæſt.78.artic.4. & ibidem Caiet. cui concordat Sotus de iuſt. & iure lib.6.quæſt.1.artic.5. Cum igitur Lucas inducat virtualiter, & interpretatiue, ſaltem per illam meretricum occaſionem præſentẽ, eos, qui ad ſuã tabernã adueniunt, vt in lapſum carnis incidant, nõ poteſt á peccato mortali excuſari.

Adde negari, non poſſe illam meretricum familiaritatem inhoneſtam, & præſtita ad tabulam laſciua obſequia, eſſe ſufficientẽ impulſum, vt homines eſca, & potu ſatiati peccent lęthaliter. Ille autẽ, qui facit aliquid, quod iuditio boni, & prudentis viri, eſt ſufficienter impellens proximum in culpã mortiferã, eiuſdẽ culpę eſt reus, vt ait D.Thom.2.2.q.43.art. 3. & 4.& S.Ant.2.part.tit.7.cap.4.

Tum quia veluti is, qui aliquã Synagogam Iudæorum ædificat, aut reficit, quamuis ſine aliqua intentione mouendi ad peccatum id faciat, delinquit mortaliter: quia aliquo modo præbet anſam, & opem ad peccandum; ita qui ſolicitat meretrices, vt prope ſuam tabernam habitent; vt plures ad illam cõfluant; illaſque admittit, vt inſeruiãt aduenientibus, opitulatur magna ex parte peccato illorum, Arg.cap.Sicut dignum. §. Illi autẽ, & §.Hi quoque de homicid.

Tum quia dato, quod animus Lucæ ſit, vt multi ad tabernam veniant, quo melius vendat res ſuas; & vtilitati propriæ conſulat: nihilominus tamen, cum adeo parui extimet ſalutẽ proximi, vt id agat, quod credit proximũ ad peccatũ fornicationis alecturum, in crimẽ incidit lęthale, arg. capit. Nihil de præſcript. & cap. 2. de oper. nou. nunc. Vt enim qui tranſiret per ianuam domus alterius, quem ob illum tranſitum mortifere, ira, vel odio peccaturũ crederet, mortale cõmitteret ſcelus: eo quod paruiſaciat ſpiritualem ſalutẽ proximi: ita qui contiguas tabernæ habet ex propoſito meretrices, & eas propinare, & inſeruire facit hominibus aduenientibus, clarum eſt paruipendere, quod illi concupiſcentia ergã illas inflammentur: & ideo inferno eſt dignus, vt colligitur ex D.Tho.2.2.q.187. artic. 9.& gloſ.cap. Quis autem, diſt. 10. Nauar.in Man.c.17.num.195.§. Ex his ſequitur. Nec ratio, quæ ad oppoſitum adducebatur veritati concluſæ obeſt.

Tum quia non vtitur malo meretricum, petendo ab eis rem aliquam ex ſe bonam: imo malam, & ſaluti eorum, qui ad tabernam acce-

accedunt periculosam, vt est cohabitare contigue, & inseruire mensis.

Tum quia, licet non inducat meretrices ad malum; vt quæ ex sese paratæ sint semper ad peccandum, inducit tamen virtualiter, & interpretatiue homines illò aduenientes, offerendo eis occasionem impudicarum mulierum, quarum familiari colloquio prolabuntur facile in concupiscentiam.

Tum quia petens ab infideli, vt iuret-stare inito cõtractui, petit id, quod licituum est. Vnde si alius iurat per falsos Deos, non petẽti, sed iuranti attribuitur: vt declarat Caiet.22.q.78.art.4.& lib.17. in Respons.14. in Respon. ad 3. At vero Lucas petens à Meretricibus, vt habitent propè suam tabernam ad trahendos illò homines, & permittens, vt ad mensam illis seruiãt, petit interpretatiue id quod est illicitum ex parte meretricũ, vt puta quod hominũ animos alliciant, & attrahant inhoneste, prospicitque parum saluti spirituali aduenientium, vt quibus dat ansam vsu frequentissimam ad fornicãdum; & ita petit, id, quod est occasio proxima non meretricibus solum, sed hominibus illò occurrentibus, vt in peccatũ prolabantur, propter quæ omnia nequit à culpa, æterno supplicio damnanda, excusari.

Inquiritur secundo. Vtrũ sciens aliquos inebriari sępe in sua taberna, eisque nihilominus vinũ quoties, & quantum volunt vendens, & propinans, peccet mortaliter.

Respondendum est affirmatiue cum D.Tho.2.2.q.150. art.1. Tũ quia vsus rationis est multo maius bonum, quam vsus domus: sed qui priuaret aliquem vsu suæ domus non solum totaliter, hoc est in perpetuum: sed etiam ad tempus, puta vno die, peccaret mortaliter; quoniam vsus ille, quo priuatur est bonum notabile, & circunstantia temporis non facit, vt pro nihilo habeatur, igitur multo magis priuans proximum suum vsu rationis per vnum diem, peccabit mortaliter. Cum vero consuetudo faciat, vt Lucas scire debeat, illos homines tanto potu inebriatos iri, sequitur, quod dando illis vinum in tanta quantitate, non potest per ignorantiam excusari. & ideo sciens, & volens fuit causa, quod inebrientur, arg.l.quod te.ff. de rebus cred. Nauar. in man. cap. 23.num.121.

Tum quia ille, qui venderet arma ei, quem scit emere, ad interficiendum seipsum, peccaret mortaliter, vt docet, S:Ant.2. par: tit. 1. c.24.§.11.arg.cap. Notandum. 2.q. 1. Ergo á pari, qui vendit illi vinum, qũo scit inebriaturum seipsum, cũ priuans seipsum sic violenter, & iniuriose tam notabili bono, vt est rationis vsus, delinquit lęthaliter: quoniam vsus rationis

non est bonum voluntarium, sicut domus; sed est bonum naturale, sicut oculus, manus, & cætera naturalia. In naturalibus autẽ ita peccat mortifere priuãs seipsum, sicut priuans proximum: quia homo nõ est dominus suorum naturalium, vt possit se priuare illis, cum vult: sicut potest donare domũ, & illius vsum; vt docet Caiet. 2.2.q. 150. art. 2. in q. An vna ebrietas inferat notabile nocumentum.

Tum demum, quia non solum peccat, qui aliquod peccatum cõmittit: sed etiam omnes, qui eidẽ culpæ consentiunt, vel adiuuãdo, vel non impediẽdo verbo, & opere, cum possunt; iuxta illud ad Roman. 1. non solum, qui faciunt; sed & qui facientibus consentiunt, cap. 1. de offic. deleg. Vbi glossa, & omnes, cap. Sicut dignum, de Homicid. Et declarat D. Thom. 2.2.q. 62. art. 7. Sed Lucas vendendo vinum illis, quos nouit tanta quantitate vini inebriari, non impedit id, quod si non vẽdidisset in tanta copia vinum, posset impedire, igitur peccat mortaliter.

Nec excusatur Lucas, eo quod si ille non vendidisset talibus vinum, irent alio emptum, & nihilominus ibidem inebriarentur. Nam vt qui vendit gladium illi, quem scit emere ipsum, vt se, aut proximũ interficiat, nõ excusatur: eo quod ab alio vẽderetur: Et veluti percutiens iniuriose proximũ, non excusatur à crimine; eo quod si ipse non percussisset illum, ab alio esset sic, vel magis percutiendus. Exempli gratia. Si aliquis dominus famulis suis præciperet, vt nomine suo vindictam sumerent de Antonio; illumque occiderent; & cum quisque dictorum famulorum vellet, & niteretur talẽ occidere, nihilominus vnus ipsorum anteiret; & gladio Antonium perfoderet, nequaquam excusaretur ab homicidij scelere: pro hoc quod etiam si per ipsum non perficeretur, alius iussu eiusdem domini, vel omnes insimul famuli illud erant perpetraturi. Ita qui vendit & ministrat vinum illis, quos solitos nouit inebriari, non excusatur á peccato consentiendi, & cooperandi in talem ebrietatẽ, quamuis si ipse non vendidisset, ab alijs emerent.

Nec valet, si quis obijciat opifices, qui calceos & sandalia, vel vestes vendunt meretricibus, nõ peccare mortaliter, quamuis sciant ipsas rebus illis peccaturas, & ideo à simili qui vinum vendit illis hominibus, non peccare, quamuis sciat illo vino eos peccaturos.

Respondemus, disparem esse rationem; quia opifices illi non inducunt, nec iuuãt directe per illas vestes, & calceos ad meretricandũ. At Tabernarij vendentes vinum, propinantesque illud dictis ebrijs, non modo tacitè, imo vt plurimum

mum expreſſe, inuitant & iuuant directo ad inebriandum & conſentiunt inebriationi.

Vnde ſicut Tabernarius miniſtrans cibos vetitos ijs, quos ſciret certo nullã habere cauſam frangẽdi ieiuniũ, peccat M. cũ charitatis ſit non ſolum velle bonũ dilecto; ſed remouere malum, ſeu cauere offenſam;& multo magis nõ præbere ea, quibus offenditur. Vnde diſt.86.cap.culpam. & 83. cap. Error, dicitur, quod facientis culpã habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Et quaſi declarando, quod dictum eſt, ſubditur. Nec caret ſcrupulo cõſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare, quod eſt doctrina Gabriel.in 4.diſt.16.q.3.artic.3. dub.6. Ad eundem modum Tabernarius miniſtrãs copiã vini his, quos nouit ſæpe inebriari, culpam incurrit lęthalẽ, quia & ſi non ſit fortaſſe cauſa principij peccati, eſt tamen cauſa actus, per quẽ peccatũ exequitur, aut ſaltem continuationis illius, vt in ſimili tradit Maior in 4. diſt.15.q.4.& colligitur ex D. Tho. 2.2.q.247.artic.4. & multo clarius. quæſt.150.art.1.in Reſp.ad 3.vbi ſic inquit. Qui inuitat aliquem ad bibendum excuſatur à peccato, ſi ignoret talem eſſe conditionem bibentis, vt ex hoc potu inebrietur, ſed ſi ignorãtia deſit, neuter à peccato excuſatur. Tabiena verbo Ebrietas num.2.S.Anton.2.par.tit. 6.c,3.§.2.ſic inquit. Tabernarij, cũ perpendunt aliquos ex nimio vino ſumpto inebriari, quod experti ſunt pluries, vt in ebrioſis, & nõ curant propter auaritiam, grauiter peccant. Angelus verbo Ebrietas. §.1.& alij.

Vltimum principale quod petitur. An cũ huiuſmodi res ſit Parochiæ manifeſta, poſſit nihilominus abſolui, & qua cum pœnitentia Euchariſtiam ſumere.

Ex his, quæ dicta ſunt facillimè diſſoluitur. Nam cum oſtẽſum ſit Lucam peccare mortaliter, tam admittẽdo illas meretrices, quam vendendo vinum illis, quos nouit tanta quantitate vini inebriari, & hæc ſua peccata ſint publica, & Parochiæ manifeſta, poteſt quidem ſi ſanctè confiteatur, & vere pœniteat, & omnem meretricandi occaſionem è contiguo Tabernę expulerit, vinũque denuo illis ebrijs non vendere proponat, abſolui. Qua in abſolutione præſtãda, prudentiſſimus debet eſſe Parochus, vt non faciliter, nec leui impoſita pœnitentia illam concedat, ſed primo experiatur, an Meretrices, quibus habitandi tuguria locauit, ab eiſdem effectu ipſo eiecerit, vel ſi locari procurauit, expelli ſollicitet, & intra Tabernã nequaquã excipiat, nec ingredi permittat.

Ad ſacram autem communionem admitti nõ debet, donec publice pœnitentiam agat, aut Paro-

chus facta sibi ab ipso facultate, publice denuntiet nõ modo præteritorum peccatorum, datique vniuersæ Parochiæ scandali pœnitere, & confessum esse, sed etiam omnem de futuro occasionẽ esse ablatam.

Tum vt, qui Lucæ prauis exemplis offensi fuere, eiusdem emẽdatione ædificentur, iuxta Bonau. & Palud. in 4. dist. 9. q. 4.

Tum quia Parochus faciendo secus, particeps fieret criminis scandali, quod Lucas præbet, ita turpi, & infami contagione publice fœdatum, ad purissimam communionem accedens, cõtra Canone. Pro dilectione. de consecr. dist. 2. & c. Si tantum, & ca. Si placuit. 6. q. 1. & c. Si sacerdos extr. de officio Ordinarij. Vnde D. Chrysostomus in lib. de compunctione cordis, & clarius hom. 83. super Matthæum, vehementer admonet eos, quos manifeste constiterit peccatorum sordibus esse pollutos à sacra cõmunione arcendos: alioquin pœnam ministrantibus imminere, eo quod dominum irritent. Quare cum illi, de quorum culpa publice constat, & emendatione latet, iniuste petant communionem, iusteque à Parocho negari illis possit, si conferat, sponte sua confert: atque ideo particeps fit illius criminis, vt ait Durandus in 4. distin. 9. quæst. 5.

Adde etiam Parochum nõ esse rei sacræ dominum: sed dispensatorem, qui debet sacramẽtum digne tractare, & tanquam minister irrogat ipsi sacramento iniuriam, ipsum ministrãdo his, qui in publico scandalo perseuerant contra domini præceptum, Nolite sanctũ dare Canibus, neque margaritas ante porcos proijcere.

Concludo igitur Lucam peccare mortaliter tum in meretricibus sic admittendo, tum in vino ebrijs vendendo. Et cum hoc sit notissimum Parochiæ non esse absoluẽdum, nisi vere pœnituerit, nec cõmunicandum nisi prius de emendatione publice cõstiterit; D. Tho. in 4. dist. 9. art. 5. q. 1. & 3. q. 80. artic. 6. Sotus in 4. distin. 12. q. 1. artic. 6. conclus. 1. summistę omnes verbo, Eucharistia, & verbo, Communio. Nauar. in man. cap. 21. de præceptis Ecclesię num. 55.

CASVS QVADRAGESImus nonus.

Matthæus annorum tredecim, cum summo flagraret legẽdi, & scribendi studio, Patre ac Matre viuentibus, vouit Religionem, si vtrũque posset recte consequi. Nunc vero decimum sextum attigens annum, Patre mortuo, & de tali emisso voto contristatus, rem matri aperit, cui vehementer displicet, filium tali voto esse astrictum vt quæ alium non habet: præcipitque filio, vt vxorem

rem ducat. Ille consulit confessorem.

Quæritur, an mater possit huiusmodi votum irritare, & quid debeat Confessor Matthæo consulere.

PRo huius Casus resolutione prænotandum duxi, votorum duo esse genera. Quorum vnum dicitur solemne, & est illud, quod professione tacita, vel expressa Religionis approbatæ, vel ex sacrorũ Ordinum susceptione celebratur. Alterum appellatur simplex, & est quodcumque aliud votum, siue occultum, siue publicum fuerit: quod nec in professione Religionis, nec in susceptione sacri ordinis consistit. c.1. de voto lib. 6. D. Tho. 2.2. q. 88. Palud. in 4. distin. 38. q. 2. Scotus ea. dist. S. Ant. 2. par. tit. 11. c. 2. & summistæ omnes verbo, Votum. Vnde simplex votum est promissio rei tradendæ. Quia enim Deo aliquid promittis, tua restat ligata fides, id faciendi. At solemne votum est traditio personę, siue promissa fuerit siue secus. Traditio autem non fit, nisi vbi ille, qui traditur, solemniter recipitur. Veluti enim nuptiæ eò dicuntur solẽnes, quod vterque coniugum totaliter mãcipatur rei vxoritię, ita per susceptionem sacrorum ordinũ mãcipatur clericus diuino ministerio, & per renuntiationem sæculi, & professionem, peracto probationis anno in Religione aliqua, emissam, perfectionis statum religiosus assumit, vt docet D. Thom. in 4. distin. 38. quæst. 1. artic. 3. & 2.2. q. 88. ac late Sotus de Iust. & iure lib. 7. q. 2. ar. 5.

Præsupponendum est deinde, dispensationem, commutationẽ, & irritationem voti, longe inter se se differre.

Tum quia dispensatio requirit semper causam iustam, & rationabilem, qua dispensans poterit omnino votũ relaxare, & ab eius obligatione vouentem liberare absque eo, quod illi quidpiã loco voti iniungat. At commutatio exigit vt id, in quod votũ est redimendũ, seu commutandũ sit aliquid aliud melius; aut saltem æque bonum; quã erat id quod vouerat; melius quidem si ex mera vouentis libertate petatur commutatio, æquale vero si ex iusta aliqua causa. Irrritatio autem non aliam expostulat rationem, vel causam, quam voluntatem illius, qui ad irritandum pollet facultate, per quam, obligationem vouẽtis inualidat, & omnino annullat.

Tum secundo differunt; quia dispensatio, & commutatio voti, indiget iurisdictione Ecclesiastica; quæ non nisi ad Ecclesiasticos Pręlatos spectat. At irritatio non indiget alio, quã quod vouens non sit sui iuris, sed alieni. Et ideo Pater, ipsoque deficiente, mater, quæ tutelam filiorum suscepit, & ipsi tutores, vel curatores papillorũ vel

 mino-

minorum, maritus etiam vxoris, & dominus suorum seruorum, & Abbas, vel prælatus religiosorum sibi subiectorum vota irritare omnino possunt. Nam vt recte inquit D.Thom.2.2.q.88.artic.8. Nullus qui alterius subditur potestati, potest se in ijs rebus, in quibus, illi subijcitur, obligare voto, quod validum sit absque eius consensu. Et ideo sēper in tali voto intelligitur hęc conditio. Si illi placuerit. Arg. cap.Puella, & cap.Illud. 20.q.2.ca. Mulier.32.q.2.cap.Manifestum, & cap. Nolunt. 33. quæst. 5. cum suis gloss. Theologi in 4.dist.38.S.Anton.2. par. tit. 11. cap. 2. §. 6. pag. 3. Caiet.2.2.q.88.ar.12.

Aduertendum est tandem, eos, qui carent ætate sufficienti ad cōtrahendum matrimonium (quæ in masculis, est cum ad decimum quartum annum, in fœminis cum ad duodecimum perueniunt) si eo pollēt iudicio, vt tam peccare, quā mereri valeant; posse vota quæcūque simplicia, tum personalia vt continentiæ, Religionis, orandi, ieiunandi, & alia similia, quę ipsius personam respiciunt, tum realia, vt quæ principaliter ad rem familiarem pertinent, aut donandi, aut sumptus faciendi, emittere, & ad illa obseruāda obligari; iuxta glossam insignem ab omnibus receptam in cap.Mulier, q.2.& Panorm. in c.2.de voto, & Innoc. cap. Scripturæ, eo. Nihilominus tamen parentes illorum, vel tutores, omnia personalia vsque ad supra dictam ætatem abolere, & irritare, sicut realia vsque ad vigesimum quintū annum, libere possunt. Cum enim ad rationem voti requiratur deliberatio, qua vouens se obligare intendat, & huiusmodi deliberatio duplici ex causa infirmetur, & inefficax sit, vel scilicet, ex defectu rationis, vt in furiosis, & amētibus, dū suo paroxismo subijciuntur, vel ex eo, quod quis non est sui iuris: sed alterius voluntati subiectus; nullus siquidē potest per promissionem se firmiter obligare ad id, quod in alterius potestate cōsistit: eo quia votum est voluntarium, & quicumque est alicui subiectus, quantum ad illa, in quibus subiectus est, non est suæ potestatis facere, quod vult: sed dependet ex voluntate alterius. Hinc est quod infantes rationis vsu carentes, & pueri vsque ad decimum quartum annum, ac fœminæ vsque ad duodecimum, cum sint quoad se ipsos sub iugo parentum, & ab horum voluntate, sua dependeat: quoad res autem domesticas subiaceant vsque ad vigesimum quintum annum parentibus, vt habetur. ff. toto tit. de minor.25.annis. Hinc est, intra dictū tēpus si voueant posse eorum vota, ita à parentibus vel tutoribus irritari, & annullari, vt numquā amplius ad ea adimplenda teneantur: nisi completa ætate,

qua

qua de iure eximuntur à parentũ cura, eadem vota de nouo emittant; vt habetur, cap. Quidam, & cap. Placet, de conuerſ. cõiugatorum, & D. Thom. ac Caiet. 2. 2. q. 88. art. 8. Angelus verbo votum, 4. q. 2. Sotus de iuſt. lib. 7. q. 3. ar. 2.

His ita declaratis Reſpondendum eſt, poſſe Matrem, ſi filij habet tutelam, irritare & penitus annullare illud ſuum, de Religione ingredienda, votum: dummodo ipſe Matthæus poſt decimũ quartum annum non expreſſe illud ratificauerit, hoc eſt ita acceptum & gratum habuerit, vt expreſſe voluerit, tale votum valere in poſterum: quamuis ad illud vſque tempus ſimpliciter, & abſolute non valuerit.

Ratio eſt, quia cũ natura illius voti ante legitimam ætatem facti, habeat conditionem hanc implicitam, vt ſit ſine præiudicio paternæ poteſtatis, & nulla poſtea ſit facta alteratio in dicto voto, quamuis mutata ſit perſona; quia per continuationem eiuſdem actus, dummodo non varietur intentio non mutatur eius ſubſtantia, fit, vt remaneat ſemper votum in prima qualitate, & natura ſua. Et ideo ſicut à principio poterat à parẽtibus irritũ reddi, ſic ſemper perſeuerat: niſi expreſſe de nouo approbetur.

Conſolidatur hęc ratio, quia illud votum poterat ad decimũ vſque quartum annum irritari à parentibus, vt patet; vel ergo quod poſtea non poſſit irritari ab eiſdẽ parẽtibus, habet ob tẽporis ſolam continuationem, vel ob nouã intentionem vouentis, vel ob naturam voti præteriti. Non poreſt dici primum. Nam tẽpus nihil diminuit de natura voti, vt cuius obligatio non pendet à tempore, ſed ab intẽtione, cum qua fit. Et ideo ſicut, quæ fuerunt initio nulla, tẽporis ſolo progreſſu non cõualeſcunt; ita quæ fuerunt ex ſui natura irritabilia, ſi aliud non interueniat, quam temporis continuitas, non amittunt ſuam naturam. Nec etiam poteſt dici ſecundum, nempe ob nouam intentionẽ vouẽtis: nam præſupponimus Matthæum poſt decimum quartũ annum nũquam nouum voluntatis actũ habuiſſe, quo voluerit tunc vouere, quod olim vouerat. Cum enim in toto ſpatio quatuordecim ãnorũ ſit ſub paterna cura, quoad perſonam, & quaſi patris poſſeſſio; & ita promiſerit id, quod erat alterius, & non ſuũ, efficitur, niſi nouã ratificationẽ, quãdo ſui iuris eſt, effecerit, & de ſuo ſimpliciter voueat, manere ſemper parẽtes dominos materię illius, quæ fuit promiſſa.

Nec ſat eſt Matthæũ credidiſſe ſemper votũ ſuum eſſe validum: & ideo illud non ratificaſſe expreſſe; ſed per talem credulitatem videri ratificatũ implicite. Etenim actus credendi eſt actus intellectus, & non

non voluntatis;obligatio autẽ voti pendet á voluntate. Nec vllus vnquã dixit quod per hoc ſolum; quia credebã aliquem cõtractum eſſe validum,vel me teneri ad dãdam eleemoſinam alicui, cui tamen ſimpliciter non tenebar, antequam ſic crediđiſſem, manere me propterea omnino ligatũ ſemper,& aſtrictum ad id ipſum.

Nec etiam dici poteſt ratificaſſe Religionis votum,per hoc,quia intendebat illud exequi. Nam intendere exequi,& ſi ſpectet ad voluntatem:nihil tamen facit ad ipſum votum,nec mutat naturã voti:ſed ſolũ facit ad exequutionẽ voti,quam reſpicit. Et ideo quamuis millies quis intẽdat adimplere id, quod vouit,non propterea coram Deo ratificat de nouo antiquam promiſſionẽ;ſed eadẽ in ſua priori vi conſiſtente,ſtatuit illam exequi.

Nec demum dici poteſt naturã conditionalis voti in abſolutum ex eo cõmutatam: quod ſicut parentibus lege conceſſa erat facultas irritãdi vota filiorum vſque ad quartum decimum annũ, ita hoc tranſacto termino ablata eſt illis huiuſmodi poteſtas. Etenim filius quãuis non ſubſit patri niſi vſque ad præfinitum tempus; nihilominus tamen intra illud tempus, ita eſt res patris, vt nihil poſſit, de ſe diſponere,abſque conſenſu illius. Et ideo pater ſemper remanet dominus materiæ pro tunc promiſſę. Veluti ſi quis promitteret dare viginti ſcuta pauperibus de pecunijs Antonij, quas habet in depoſito, non tenebitur, quamuis ad pinguem fortunam perueniat, & Antonius ad miſeriam,donare hęc viginti ex ſuo; & ſemper Antonio, quando ſibi de tali voto conſtiterit,erit liberũ ſiue adhuc pecuniæ ſint in depoſito, ſiue non ſint, annullare illud votum: cum de alieno nullus poſſit abſolute vouere, ſine conſenſu domini.

Quare cũ Matthæus ante decimũ quartũ annum ſit res aliena;& pater ſit dñs voluntatis ipſius, poterit in quocumque tempore ſibi cõſtiterit de tali voto, illud annullare, vel eidẽ cõſentire, vt pote de re,quæ erat tunc ſua, ſine ſe factũ.

Nec per hoc,quod quis lege aliqua amittit quãdam domũ ſuam, ſit propterea,quod fructus præteriti, iure percepti, non fuerint ſui; & non poſſit irritare quodcumq; votum,abſque conſenſu ſuo,de illis factum.

Quare & ſi pater trãſacto quarto decimo anno perdat ius in perſonam filij, quoad actus futuros: nunquam tamẽ amittit ius, quod in ipſum habuit,quoad actus præteritos:ita vt quoties ſibi conſtiterit,filium vouiſſe de materia, cuius pater erat dominus,poſſit tale votum irritare, vt de re ſua, ſine ſuo conſenſu emiſſum.

Adde etiã quod cap. Puella 20. q.2.

q. 2. ideo dicitur votum ſolemne profeſſionis á puella, quæ non habebat duodecim annos, per ſuſceptionem veli emiſſum, debere ſtatim, á parentibus irritari; quia ſi tardatur in irritatione tantũ, quod iam puella ſit ætatis legitimæ, non poteſt amplius irritari.

Tum quia præſumitur ratificatum in ætate legitima, non reclamando, ſed perſeuerando in Religione, & faciendo eos actus, ad quos non niſi profeſſæ admittuntur: per quos videtur tacite comprobaſſe, & ſolemnizaſſe votum; cum facta æquiparentur verbis. Et ideo Eccleſia, ad quam ſpectat iudicium de voto ſolemni, rationabiliter ſic pręſumit. Imo gloſſa ibidem, §. At ſi annũ, putat illud ſtatim debere incipere á tempore ſcientię, arg. 17. quæſt. 2. cap. Si quis incognitus. Ita quod tranſacto anno, & die, á quo parentes ſciunt puellam illam profeſſionem emiſiſſe, ſi ſtatim non annullant, non poſſunt iam denuo, illud irritare: quia tacendo ſcientes, conſenſiſſe videntur. Quare cum in dicto decreto adiungatur ad votum ſolẽne á puella factum, ante legitimã ætatem, poſſe ſtatim, á parentibus reuocari, ſequitur euidẽter, quod in voto ſimplici poteſt non ſolum ſtatim: ſed pro quocumque tẽpore, poſt etiam ætatem legitimam á parentibus reuocari; dummodo in ætate legitima, in qua iam pater non eſt dominus volũtatis filij ab eodẽ filio non ratificetur. Ad quid enim apponeretur á Cõcilio Triburienſi, cuius eſt illud Decretum, particula ſtatim, ád votum ſolemne; ſi etiam in omnibus ſimplicibus id ipſum eueniret?

Præterea vt voti obligatio impeditur ex defectu rationis, ita ex defectu materiæ, vt docet D. Tho. 2.2.q.189.artic.5. in corpore, ſed ſi quis ante rationis vſum, qui communiter eſſe ſolet, in ſeptẽnio, votũ emittat Religionis, quod poſtmodum nec irritatum fuit, nec legitima ætate iterato confirmatũ, non tenetur ſic vouens illud poſtea obſeruare; ſed poteſt ex ſeipſo illud annullare; eo quia nemo ãte illud legitimum tempus, tenetur Eccleſiaſticis legibus, puta ſacramentorum aut ieiuniorum, & per cõſequens nec tenetur voto, quod ex deliberata voluntate pendet; imo non obligatur ad tale votum, iuxta mentem Soti de Iuſt. & iur. lib.7.q.3.art.2.poſt 4. conclu. in 2. documento; eo quia in re tanti momenti, vt eſt libertatis amiſſio, & Religionis ingreſſus; ſi non eſt certum, & cõpertiſſimũ, quod habebat rationis vſũ, melior eſt poſſidentis conditio; igitur ex defectu materiæ, quando votum impeditur, hoc eſt, cũ vouet quis id, quod ſui iuris non eſt, ſed alieni, ſi poſtmodũ nec fuit acceptum á rei domino, nec legitima ætate, nempe

quando

quando sui iuris erat puer, de nouo confirmatum, poterit à parentibus annullari, & irritum reddi, cum nulla maior ratio videatur in vno voto, quam in alio. Et si illud, quod ex defectu rationis est nullum, processu cuiuscumque ætatis, non conualescit, cur hoc, quod ex defectu materiæ est conditionale, processu cuiuscumque ętatis non remanebit tale?

Facit pro hac opinione, c. Quidam, & cap. Placet, de conuers. cóiug. vbi maritus ingressus Religionem, eamque professus inscia vxore, est eidem reclamanti, & cótradicenti, postea restitutus; nec eadé vxore mortua, tenetur iterum Religionem intrare: eo quia vouerat id, quod non erat sui iuris pro tépore, quo vxorem habebat. Et ideo hac mortua, hæc obligatio, de ingressu Religionis, non reuiuiscit: igitur á simili, cum filius de iure naturæ sit patris vsque ad decimum quartum annum; nec possit, eodem inuito, se religioni pro tunc obligare, sequitur quod postea á paterna subiectione liber, & quando est sui iuris non perdat præfatum votum suam conditionem intrinsecam, & natiuam; quā habuit de consensu patris, cuius res tunc filius erat, nisi nouo voluntatis actu á filio approbetur. Ita Caietan. 2.2. quęst. 88. artic. 8. & multo latius, & clarius quæst. 189. ar. 5. cui subscribit Nauar. in Man. cap. 12. de non vane iurádo, num. 70. §. Interrogatus, an pater.

Fauent etiā huic séntétiæ summopere verba illa Num. 30. vbi sic habetur. Mulier, si quidpiam vouerit; & se iuramento constrinxerit: quæ est in domo patris sui; & in ætate adhuc puellari; si cognouerit pater votum, quod pollicita est; & iuramentum, quo obligauit animam suam, & tacuerit, voti rea erit, quicquid pollicita est, & iurauit, opere complebit. Sin auté, statim vt audierit, contradixerit pater, & vota & iuramenta eius irrita erunt. Quibus in verbis perpendendum est, non dixisse dominum, sin autem transacta ætate puellari non fuerit contradictum á patre, sit rea voti: sed statim, vt audiet pater, hoc est in quocumque tempore illud constiterit patri, siue in ætate puellari, siue post, & contradixerit, deobligatá esse puellam à tali voto.

Nec ratio Soti de Iust. & iur. lib. 7. q. 3. artic. vlt. quod seruus dum erat sub alterius dominio, si votū emisit, quod nunquam à Domino fuit irritatum: postea libertate donatus, non potest ad dominum reuertere; qui illud irritet: neque irritationé teneri. Similiter militare in eo, qui est subiectus patri: ob quam solam rationé á nostra cómuni discedit opinione, quicquā habet mométi, aut roboris: cū maxima sit diferétia in hac parte inter Adul-

adultum, seu puberem respectu domini, & impuberem, seu filium minorem respectu parentum. Horum enim voluntas omnis est parentum: & ideo in nullo omnino possunt, de se ipsis disponere, absque illorum consensu. At puberes cum propriam habeant voluntatem; nec seruus sit domini absolute, & totaliter; sed solum in his, quę eius seruituti, & dominio incumbunt, hinc est quod vota impuberis possunt à patre, adueniente etiã pubertate, irritari: cum sint facta de re omnino patris. At serui votũ, adueniente libertate, non potest, iam irritari; quia non habebat dominus in voluntate serui potestatem, nisi secundum quid, hoc est in illis, quæ sibi præiudicabãt, quo præiudicio cessante, remanet votũ in suo robore, vt notat Syluest. Votum, 4. §. 2. versu. Quintum, & Nauar. in Man. cap. 12. num. 65. sed filius quia ad illam vsque ætatẽ neque est sui iuris, vt cuius voluntatis est dominus pater, neque perfectũ, & completũ habet iuditium quale requirunt obligationes & vota, propterea, Pater habet authoritatem irritandi, non solum ratione sui præiudicij, sed etiã ratione subiectionis, qua patri suberat puer, quando vouit.

(?)

CASVS QVINQVAGESIMVS.

Syluestro in sacris constituto obtingit iure hereditario castrum quoddam cum mero & mixto imperio. Cumque sint multa à prædecessoribus publicata banna in pœnã sanguinis; ille eadem confirmat, & renouat, aliaque contra quosdam rebelles, de nouo promulgat. Et nulla Summi Pontificis obtenta super hoc specialiter dispensatione, sæpe celebrauit, nullo sibi facto conscientiæ scrupulo.

Quæritur, an talia faciendo banna, irregularitatem incurrerit.

HVIC casui videtur satisfieri posse, per tex. in cap. Episcopus, ne cler. vel Mona. lib. 6. quo loco dicitur, quod etsi clericis nõ liceat causas sanguinis agitare: eas tamen cum iurisdictionem habẽt temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, alijs delegare: vbi glos. §. super hoc maleficio, posse dictum clericum alicui delegare, etiam specialiter super aliquo maleficio: puta homicidio in sua iurisdictione commisso; vt inquisita veritate iustitiam exequatur, & si ille exequatur, vt occidat, non propterea illum prælatũ esse irregularem.

Ex quibus breuiter existimarẽ dicen-

dicendum, quod Syluester si publicet illa banna, per modum legis, ad prouidendam populi quietem; & ad iustitiam per gubernatorem exequẽdam; quamuis sciat aliquem morte ob id plectẽdum, non est irregularis. Si vero publicat, per modum sententiæ datę in causam sanguinis, imminentem de præsenti, tunc ab irregularitate non est immunis.

Tum quia ad incurrendam irregularitatem, quæ prouenit ex homicidio iusto, necesse est, vt sit vel dictum, vel factum directum ex se, & suapte natura, vel ex intentione speciali operantis in deformationem, vel homicidium; ita vt directio per quamlibet generalem intentionem non sufficiat: qualẽ habent principes, qui condunt legẽ, cuius authoritate delinquẽtes traduntur morti, vt probat Archid. 23. q. 5. cap. Officia, & Panorm. cap. Sententiam, ne Cler. vel Mon.

Tum quia veluti speciale est in hac irregularitate, vt pro actu etiã iustissimo imponatur, ita speciale est, vt ad id requiratur causa adeo propinqua, & intentio ita specialis, vt sufficienter sit ex parte operãtis in homicidiũ ordinata. Quo fit, vt Clerici, & Religiosi, qui interesse solent bellis iustis, & pijs, exhortando milites ad præliandũ, & vincendum, non incurrunt irregularitatem: quamuis sequantur multa homicidia: quia non habẽt intentionem specialem, vt homicidia huiusmodi fiant: nec ipsi suis manibus deformant; sed solum ex se, & primaria, ac generali intẽtione exhortantur ad victoriam, & ne succumbant inimicis; & ideo vellent, vt victoriam assequerentur, absque cuiusque interitu. Quod si multi occumbunt, id non est specialiter ex sua exhortatione intentum; colligitur ex Panor. & Com. in d. cap. Sententiam, & S. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 2. § fin.

Quo fit, vt cum per dicta banna non intendat, prælatus velle, nisi sui status pacem, & tranquillitatẽ; nec illa ferat tamquam sanguinis sententiam in particulari exercendam, sed solum per modum pœnalis legis, vt tales, vel tales delinquentes ad statum suum reuertentes, pœna mortis plecti, possint, á suo iudice sæculari, non videtur irregularitatis Reus, quamuis ex tali banno per modũ legis, promulgato, sequatur homicidium; vt docet Syluest. verbo homicidium, 3. §. 5. Tabien. verbo irregularitas, 2. num. 4.

Tum etiam, quia veluti prælato in defensionem Ecclesiæ, & fidei, inuocanti contra violantes ecclesiasticam libertatem, brachiũ sęculare, & exhortanti tales, nõ quidem, vt occidant, aut deforment (hoc enim esset directe ad homicidium prouocare) sed vt Ecclesiã, vel patriã liberent; & terras ab hæ-

reticis

reticis occupatas ad fidẽ reducant, non imputatur ad irregularitatẽ, quamuis ex inde aliqua ſequantur homicidia. Ita banna faciens pro quiete & pace ſui ſtatus, & ſi illa faciat, ſub pęna infligendę mortis á iudice, nullam irregularitatem contrahit: ſecus autem eſt, ſi banna haberent rationem Latæ ſententię mortis in hunc, vel illum Reum.

Nec valet, ſi dicatur, quod intẽtio actualis, ſiue expreſſa, & virtualis, ſiue tacita, æquiparantur, l. Cum quid, ff. de rebus cred. & cap. Quemadmodum, de iure iur. Et hunc prælatum edendo talia banna, virtualiter velle, vt occidantur, & ſuſpendantur illi banniti; cum aliter bannum exequi in illis nequeat. Iam autem, qui vult antecedens, vult etiam neceſſario conſequens, l. 2. ff. de iuriſ. omn. iudi. cap. Præterea, de offic. deleg.

Reſpondendum eſt, illud valere communiter: ſed non in his, quę ſpectant ad incurrendam irregularitatem ex homicidio proueniente á cauſa iuſta. Neque enim ea, quæ ſufficiunt in homicidio iniuſto, vt incurratur irregularitas, ſufficiunt in homicidio iuſto. Nam qui iubet aliquem percuti baculo iniuſtę, prohibendo etiam omnino, ne tali modo percutiat, vt interficiat: ſi tamen iuſſus ille interficit, eſt iubens irregularis: quia illa cauſa reputatur propinqua; & illa intentio habetur, vt ſufficiens, cap. fin. de Hom. lib. 6. Non tamẽ prælatus habens iuriſdictionem temporariam, ſi iubeat gubernatori, vt iuſtitiam exerceat, quamuis inde certo nouerit, debere aliquẽ ſuſpendi, in irregularitatem incurrit: quia vt ſupra diximus, ſicut ſpeciale eſt in huiuſmodi irregularitate, vt pro actu etiam iuſtiſſimo imponatur; ita hoc ſpecialiter in ea ſola repetitur, vt non contrahatur, niſi per cauſam propinquiſſimam, & intentionem in aliud non intentam principaliter, quam in homicidium, ſeu deformationem. Et hinc eſt, quod opem ferens, & aſſiſtens; etiã ſine armis iniuſte præliantibus, dare dicatur, talem cauſam; & habere talem intentionem ſufficientem ad irregularitatis pœnam, vt ait Innoc. cap. penultimo, de Homic. & tamen qui aſſiſtit iuſte præliantibus, non dicatur dediſſe talem cauſam; quamuis aliqui occidantur, capit. Igitur, cum 3. ſequentibus, 23. quæſt. 8. etiam ſi ipſe aſſiſtat armatus, capit. Continebatur, de cleric. percuſſ. imo etiam, ſi hortetur, capit. 3. eodem titul. Sylueſt. & Tabiena, vbi ſupra, Armila Verbo, Irregularitas, num. 18.

Per quod etiam ſatisfit ad illud, quod adduci poteſt ex cap. Presbyter, & cap. Cõtinebatur, cum multis alijs de homicidio, ad incurrendam irregularitatẽ, ſatis eſſe, velle illã in cauſa ſua. Et ideo Syluestrũ, confir-

confirmando præterita banna; & edendo futura, quę sunt sanguinis, nō posse ab irregularitate esse immunem, si ob ea aliquis ex bannitis interficiatur, vt quæ sint lenitati sacerdotali: quā Christus est professus, quamque in suis ministris voluit Ecclesia inesse, sub pęna inhabilitatis, ad Ecclesiastica peragēda, non parum aduersa.

Occurrendum est, huic rationi locum esse in irregularitate ex homicidio iniusto proueniente; in qua, causa quæcumque in illud directa, sufficit. Non sic in ea irregularitate quæ ex iusto accidit homicidio. In hoc enim non nisi causa proxima, & specialis in deformationē ordinata requiritur; de qua non intelliguntur præfati Canones, Nauar. cap. 27. num. 216.

Et si quispiā adhuc vrgeat Christum non assumpsisse sæcularē potestatem iudicandi; sed spiritualem regni cælorum; vnde fieri videtur consequens, vt nec clerici possint illam exercere, dicente etiam Paulo, 1. ad Timoth. 3. oportere Episcopum sine crimine esse, non violentum, non percussorem, &c.

Dices cum Soto in 5. lib. de iust. & iure q. 1. art. 4. non aliud hoc argumento cōcludi, quam quod potestas Ecclesiastica qua ratione spiritualis est, non se extendit ad iudicia sæcularia ferenda, nisi quatenus ordinem habent ad finem spiritualem. Huic tamen non repugnat, quominus clerici possint sæcularem principatum exercere per seipsos authoritate summi Pontificis; & per alios à se delegatos authoritate propria in illis terris, in quibus laicam iurisdictionem habent. Neque diui Pauli intētio est prohibere, ne sacerdotalis ordo in iudicem sanguinis assumatur, cum id ab Ecclesia fieri possit, & soleat; imo nec etiam, vt tamquam publicæ potestates in malefactores non animaduertant; sed solum ne tamquam priuatæ personæ, & cū officio publico non fungūtur, sint occisores.

CASVS QVINQVAGESIMVS PRIMVS.

Angela obligata speciali voto ad recitandum singulo quoque die Virginis Coronam; cum illam vnico contextu, & sine aliqua interruptione posset perficere: diuersis tamen horis eiusdem diei interruptis Coronā sæpissime dicit per partes: idque cōfessori explanat.

Quæritur, an voto satisfecerit; sitque ei iniungendum, vt deinceps totam simul dicat.

DVO præsens casus expostulat, quorum primum est. An voto Angela satisfaciat? Secundū est illud. An supposito quod satisfaciat, iniungendum nihilominus illi sit, vt in futurū totam in simul Coro-

Coronam reciter, vel non nisi per partes, vt consueuit.

Et quo ad primum non desunt rationes, quibus ostendi possit, forsan Angelam, ita per partes recitantem non satisfacere suo voto.

Tum quia consuetudine receptum est ab omnibus, dictam coronam, non nisi totam, & insimul dici; habereque rationem vnius actus completi ex pluribus imperfectis compositi. Consuetudo autem sortitur vim legis, leg. de quibus, ff. de legibus, & cap. Ecclesiã. 12. dist. Et omnium interpretũ certissimus est in rebus incertis consuetudo, cap. Cum dicitur, de consuetud. l. Minime, ff. de leg.

Tum quia tota Corona, videtur habere rationem vnius horæ Canonicę. Vnde in multarum Religionum constitutionibus imponi consueuerunt laicis, & cõuersis Religiosis, pro diuino Officio dicere certum numerum coronarũ, quasi quod vna duntaxat Corona, non respondeat toti Officio, sed alicui solum horæ. Iam autem hora Canonica debet dici integre & sine interruptione, vt colligitur ex cap. Missas, & cap. Cum ad celebrandas, de consecratione distinctione prima, vbi dicitur, quod nullus Ecclesiæ minister officia Ecclesię imperfecta pręsumat omnino relinquere.

Tum quia vnus actus vnico tempore, & sine interruptione fieri debet, vt patet in stipulatione & testamento, l. 1. §. 1. l. Continuus, de ver. oblig. & l. Hæredes palã. §. fin. ff. de testam. & l. Hac cõsultissima. C. eod. tit. Iã autẽ vna corona non nisi vnus videtur esse actus.

Tum denique, quia diuinum officium non debet, relinqui inceptum, cum ad hoc iussum sit fieri, vt non interruptum noscatur, cap. Nihil 7. q. 1,

Quibus tamen non aduersantibus, asserendum est Angelam sic per partes Coronam Beatæ Virginis recitantem, suo voto satisfacere.

Tum quia, veluti omnes horæ Canonicæ vnius diei, & si sint vna oratio sub certo numero psalmorum, lectionum, & aliorum huiusmodi ab Ecclesia, pro suis ministris ad laudẽ Dei ordinata, vt tradunt communiter Doctores, nihilominus tamen septem, vel octo interruptis horis sufficienter, & iuste perficitur; vt patet ex communi Ecclesię consuetudine, qua Matutinum media nocte, & prima diluculo, & ita aliæ diuerso temporis interuallo recitantur.

Quare à simili Virginis Matris Corona, quę constat ex quinque partibus, quarũ vnaquæque habet vnum Pater, & decem Aue Maria, poterit dici quinquies, spacijs diei distinctis. Et vt illi, qui diuino officio persoluendo sunt astricti, satisfaciunt

tisfaciunt ſuo oneri dicendo partes totales, hoc eſt primam, tertiã, ſextam, & cæteras diſtinctus diei temporibus, ita Angela, quæ vouit Coronam, ſatisfaciet ſuo oneri, recitando partes totales, hoc eſt decem Aue Maria, cum vno Pater, diuerſis diei interuallis.

Tum etiam, quia ſi pro Indulgentia aliqua obtinenda, vel pænitentia implẽda, vel voto aliquo exequendo fuiſſet impoſitum alicui, vt tali die viſitaret quinque Eccleſias, clariſſimum eſt, quod licet hoc perageret, interruptis partibus, viſitando vnam ante prandium, aliam poſt, & reliquas ſub noctem; ita tamen, vt eodem vno die viſitaret omnes, ſatisfaceret ſuę obligationi, vt late probat Nauar. in comment. de Indulgentijs ſuper §. in Leuitico de pæniten. diſtin. 1. not. 32. num. 41. ergo Corona, vel Roſarium Beatæ Virginis dicendũ aliquo die, vel ratione voti, vel impoſitæ pænitentiæ, vel quacunque alia de cauſa, quamuis dicatur per partes totales & interruptis horis, adimpletur ſufficienter, & exoluitur id, quod erat debitum.

Tum quia, vt ſe habet Roſariũ glorioſæ Virginis ad ſuas integrales partes, quarum quælibet conſtat ex quinque Pater noſter, & quinquaginta Aue Maria, ita Corona eiuſdẽ Virginis ad ſuas partes, quarum quælibet continet vnum Pater noſter, & decem Aue Maria; ſed vſu communi eſt receptum, vt Roſarium per partes, & interruptis horis dictum, ſit adamuſſim, & perfecte recitatum: igitur Corona Virginis per ſuas partes, & per interpoſitionem dicta, erit etiam cõplete perſoluta.

Confirmatur, quoniam vna decas Roſarij vel coronæ complectens decem Aue Maria licet videater indiuiſibilis, nec interrumpi poſſit quoad illa, ſicut vna ſeptẽ horarum Canonicarum quoad ea, quæ continet vna tamen decas Aue Maria ſeparabilis, & diuiſibilis videtur ab alia decade, nõ ſecus, ac vna hora canonica ab alia. Quare ſicut negari nõ poteſt illum, qui ſingulas canonicas horas diuiſim, & ſeparatim vno die recitat, præſtaſſe recte ſuum munus dixiſſeque totum diuinum Officium; ita fateri neceſſe eſt, illum qui Coronam vno die, quantumuis diuerſis horis recitat, perfeciſſe ſuũ onus, & vere totam coronam pro illo die dixiſſe.

Adde, tandem omnem actum regulariter poſſe fieri per partes interruptas, exceptis his, in quibus contrarium iura ſtatuunt. Vnde emptio, venditio, & alij cõtractus, dempta ſtipulatione, poſſunt cõmuniter fieri per litteras, & nuncios; & ſic magno interuallo inter conſenſum vnius, & alterius, iuxta tex. memo. in princip. inſt. de oblig. & conſenſ. ſed nullum ius natu-

naturale, diuinum, aut humanum prohibet, quin Rosarium, vel Corona gloriosæ Virginis non possit per singulas suas partes, & tẽpore interrupto dici: ergo Angela intercepllatis horis recitando coronam quoad singulas partes, votũ suum satis superque perfecit.

Nec rationes in oppositũ allatę conuincunt, vt quæ ferè omnes falso nituntur fundamẽto, æquiparantes præfatã Coronã vni Canonicæ horæ, quæ constat portionibus minutis, & indiuisibilibus; cũ tamẽ assimiletur magistoti officio constanti ex singulis horis tanquam partibus separabilibus, sicut illa cõstat ex singulis decadis Aue Maria, vt iam explicauimus.

Quare ad primam rationẽ negamus hanc esse consuetudinem vniuersalem à doctis, & sapientibus receptam, vt præfata corona non nisi insimul tota, & sine interruptione recitetur, & quamuis sit vnicus actus, non tamen vnitate simplicitatis, & indiuisibilitatis, sed est cõpositus ex pluribus partibus, quarum, & si quęlibet sit incompleta, & imperfecta in comparatione ad totam coronam; est tamen perfecta, & completa in ratione decadis, & in comparatione ad alias decades Aue Maria.

Ad secundum facilis est ex dictis responsio. Neque enim verum est, quod tota Corona habeat rationem vnius horæ canonicæ: imo habet rationem plurium horarũ quoad hoc; vt sicut singulæ horæ possunt diuisim, & separatim recitari, vt quarum quęlibet compleatur per certos suos psalmos, & antiphonas, ac versus, quasi per partes minutas, & indiuisibiles; ad eũdem modum coronæ partes possunt diuisim, & disiunctim persolui, cũ sint quinque decades, quarum quęlibet vno Pater, & decem Aue Maria, tanquam portionibus minutis, & impartibilibus cõstet. Vnde nõ cõparamus vnam Coronam pluribus horis Canonicis in ratione valoris, & satisfactionis; quo pacto in Religiosorum cõstitutionibus pro onere totius officij imponuntur conuersis plures coronæ: sed æquiparamus solũ illam diuino officio in ratione totalitatis, hoc est, vt diuinum officiũ est vna totalis oratio continens plures partes ad inuicem separabiles, ita corona habet plures decades inter sese partibiles.

Ad tertiũ concedimus esse aliquos actus, qui nõ nisi vno tẽpore, & cõiunctim fieri valẽt, quorũ vel natura est talis, vt nõ patiãtur suarum partium sectionẽ, vel iuridico statuto diuidi prohibẽtur: sed negamus omnes actus esse tales, imo regulariter possunt exequi, per interruptionem temporis, vt supra est ostensum.

Ad vltimum dicimus, longe disparem esse rationem orationis

priuatæ, & officij Diuini publici, maxime ſacrificij miſſę, de quo textus ille loquitur. Nam hoc,tum ad euitandum ſcandalum populi, tum ad non cauſandum tædium alijs,cum quibus dicitur, nõ debet longa mora interſecari publice. At priuatæ orationes, quæ priuatim dicuntur, ſunt alienæ ab his incõmodis,& ideo poſſunt intercidi.

Concludo igitur, Angelam ſatis adimpleuiſſe ſuum votum de recitenda ſingulis diebus Virginis Corona: quamuis per partes,& interpellatim recitauerit. Hęc ex Nauar. in Enchiridion de Oratione, & Horis Canonicis cap. 10. nu. 37. §. Tertio principaliter quæro.

Inquirebatur ſecũdo. An dato quod Angela ſuo voto ſatisfecerit, dicendo coronam totam, ſed per partes diſruptas, imponendum ſit illi à Confeſſore, vt denuo nõ niſi ſimul, & vno ſtatu totã recitet, & non ſic diuiſim,& ſigillatim. Nam quod peccet ſaltem venialiter ſic recitando videtur probari.

Tum quia aſſuefactio inchoandi quippiam,& non finiendi eſt vitium inconſtantiæ, & inconſummationis, vt inquit D. Tho. 2. 2. q. 53. art. 5. & S. Ant. 2. par. tit. 5. cap. 12. & cõmuniter doctores, qui teſtãtur actus omittendi opera cæpta ſine iuſta cauſa, eſſe vitioſos.

Tum ſecundo, quia invrbanũ, & inciuile eſt, nõ finire colloquiũ cæptum cum principe, & ad alia ſine cauſa diuertere; quod facit, qui finire omittit coronam.

Tum quia id, quod admiſcetur, ne finiatur, diſtrahit ab attẽtione, & deuotione, qua cum fuit corona incæpta, & proinde qui hoc agit, non poteſt dici claudere, imo aperijſſe pectus hoſti.

Quare cum partes confeſſoris ſint, remouere pœnitentẽ ab omni crimine, etiã veniali, videtur ex his imponendum eſſe Angelæ, ne deinceps ſic diſruptim, & ſectius Coronam perficiat; ſed inſimul & connexe totam.

Nos vero & ſi regulariter id fieri, ſciamus, nihilominus tamẽ, vbi aliqua ſuppetit iuſta cauſa recitandi Coronam Virginis per partes, hortamur potius confeſſores, vt pænitentes incitent ad illã, potius dicendam per partes, quam coniunctim.

Tum quia ſicut facultas dicendi horas Canonicas diuerſis diei ſpatijs magnam præbet occaſionẽ recitandi illas commodius, attentius,& deuotius cum frequenti,& continua magis recordatione diuinorum myſteriorum: ita facultas dicendi præfatas decades horis diuerſis, maximam offert anſam frequentandi in die memoriã Virginis deiparæ:& multo cum maiori ſpiritu,& erga Deum affectu, illas dicendi.

Tum etiam, quia nullus negare poteſt, per has partes, decades ſic

diuiſim

diuisim recitatas præstare hominibus occasionem occupãdi melius tempus (quæ pretiosissima res est) quam si ob id, quod non possunt totam Coronam finire, nolunt illam incipere transigentes multa temporis curricula otiose, dum ad ecclesiam euntes, vel ad congregationes, & expectantes socios ad horas dicendas, vel negotia expedienda, vel expectãtes ingressum, & audientias principum, aut iudicum, aut aliorum quibus cum agere debent, detinentur, ibi otio languentes; nec recitant coronæ partem interim, eo quia arbitrantur, cum nequeant eãdem forsan perficere, nihil illis prodesse quoad hoc, vt non teneantur denuo eandem incipere. Quibus si persuaderetur à confessoribus, quod optime satisfaciunt recitando aliquã, vel aliquas decades coronæ: & postea negocijs peractis, non oportere reincipere: sed reliquas intermissas perficere, otiositatem effugerent, & libentissime in sic recitando occuparentur.

Adde etiam multos esse rusticos, & ancillas, quibus impositum est pro pęnitentia, vt singulis diebus Virginis coronam recitent; qui si persuaderentur satisfacere dicendo mane decem, & alia hora decem, & sic diuisim pro temporis opportunitate, perfecissent alacriter iniunctam pænitentiam, à qua tamen sæpissime deficiunt, eo quia obligatos se esse putant ad simul & coniunctim totam dicendam, nec sibi superesse à quotidianis laboribus tantum temporis, quantum tantarum decadũ multitudo exigit.

Demũ hęc opinio Religionem fouet, & pietatẽ auget, vt quæ ad multiplices in die habẽdos orationis actus animum excitat: ergo est fouẽda, ca.fin.de re iudic.ca.Relatũ de testamentis, l.Sunt personę. ff.de relig.& sump.franc.

Obiecta autem facile corruũt, si dicamus illa non procedere in orationibus priuatis, & quę priuatim recitantur, sed in publicis, in quibus ab Ecclesia sunt præfixæ, & præfinitæ certæ horæ, quibus dicantur; vt colligitur ex clem. 1. de celebrat.Miss.& c.1.eod.tit. vbi Innoc. & Host. & omnes alij hoc annotarunt.

Et ratio diuersitatis est, quia missę, horę canonicæ, & aliæ orationes publicæ non tam in fauorem, & vtilitatem recitãtium, quã ad consolandum eos, qui illas sunt audituri, & in fauorem vtilitatis publicæ: quæ consistit in diuini cultus augmento, sunt ab Ecclesia institutæ. Et ideo certis diei horis dicendę, quibus nec postponi, nec anteponi, iusta sine causa possunt; cum tempus illud sit præfixum quasi in fauorẽ creditoris, & ideo non prætermittendum, leg. Si ita relictum, §.Pegasus, ff. de leg.2.leg.

M 3 in

in fideicommiss. §. Pegasus, ff. de vsuris, leg. Qui Romæ in princ. vbi glos. & Bart. ff. de verb. Obligat. At vero orationes priuatæ, cum præcipue sint ordinatæ ad commodũ, & vtilitatem eorum, qui illas sunt recitaturi, non aliæ sunt in illis taxandæ, seu præfigendę horę, quam quę facilitati merito, ac deuotioni recitantium inseruiunt.

Quo fit vt qui coronam non coniunctim totam, sed per partes integrales, seu per decades diuersis temporibus diei recitat, vt frequẽtius memoriam Virginis habeat, & sępius in die mentem in Deum eleuet, deuotiusque ac cõmodius suas orationes perficiat, multo vberiorẽ spiritualis gratię fructum sibi comparare, quam si totam copulatim cum minori deuotionis feruore recitasset. Hæc enim antiqua erat sanctornm patrum Ægyptiacorum consuetudo, vt orarent parum & frequenter, parum quidem vt attentiores preces effunderent, frequenter autem vt sępius cum Deo cõuersarentur, vt refert Cassianus, lib. 2. c. 10. & P. Augustinus ad Probam citatus á D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 14.

Neque huiusmodi assuefactio recitandi sic per partes coronam, appellari potest vitium inconstantiæ. Tum quia id nõ fit ratione effugiendi laboris, sed maioris acquirendæ deuotionis, & occupandi tempus melius.

Tum quia incæpisse, & non finiuisse tunc est vitiũ, quando oratio interrumpitur termino indebito, vt qui inciperet decadẽ, & non finiret, sicut qui inciperet primam, nec illam terminaret. Vnde sicut non diceretur ea actio inconsummata, vel imperfecta, quæ in matutino terminatur, vel in vna, & altera hora, imo perfectissima est diuini officij recitatio, cum per diuersas noctis, & diei horas expletur, ita numeris omnibus absoluta est illa coronę Virginis recitatio, quæ fit per suas partes, non quascumque, sed decennarias, quęque singulis diuini officij partibus seu horis proportionantur.

Neque hoc inurbanitati, aut inciuilitati attribui debet: Sed magis deuotioni, & meritorum augmẽto, velle, sæpius amorẽ, erga principẽ, manifestare, cum eodem frequẽter colloqui, & parte vna precum finita, differre aliam ad tempus, quo tanta cum reuerentia, & charitatis ardore, in Deum animus feratur, quantũ suprema illa Deitatis Maiestas prærequirit.

Qua in re non aperitur pectus hosti, imo tanto magis clauditur, quo omnis torpori, & otiositati aditus intercluditur: vt cæpta attẽtio, & deuotio, quæ forte tota illa precũ multitudine lassaretur, & tepesceret, horarũ illa interruptione accrescat: & nouo charitatis igniculo inflammetur.

Quare

Quare tantũ abeſt, vt confeſſor debeat, pœnitentẽ ſemouere à tali recitandi modo, ob dictas cauſas, facto, vt potius exhortari, & admonere quoſcunque debeat: vt ſi vel tẽpus ad totã coronã dicendã non ſuppetit, vel ſi ad refricandam ſæpius beatæ Virginis memoriã, & accendendum, erga diuina, amorem, & aliam ob iuſtã pietatẽ, volunt per partes dictam coronã recitare, in ſancto iſto propoſito laudabiliter, & meritorie perſeuerẽt: id quod colligitur ex Paludano in 4.diſt.45.quæſt.2. Nauarr. de Oratione & Horis Canonicis, cap. 10. in tertio quæſito.

CASVS QVINQVAGESImus ſecundus.

LVcas, cum colat prædium ſub vna Parochia. ſe transfert ad habitandum ſub altera: & huic ſoluit primitias, nõ illi, ſub qua eſt prædium è quo fructus colligit. Nec vnquã voluit ex tota frumenti & vini congerie, ſed ex ſua dũtaxat parte, ſalua omnino & integra ea, quæ eſt patroni, primitias dare, quia ſub tali pacto, locatũ eſt ſibi prædium, iſque eſt aliorũ colonorũ vſus. Et cũ elapſis annis, dederit competẽtem menſurã, nunc iratus in Parochum, non niſi paruiſsimã ſoluit. Interrogatus igitur à Confeſſore. num primitias ſoluerit narrat prædicta.

Quæritur quid in his debet Confeſſor ei iniungere: & vtrum incurrerit in caſum ab Epiſcopo reſeruatũ de primitijs non ſolutis?

PRo clariori huius totius caſus notitia, prenotanda ſunt duo. Illud eſt primum. Primitias nihil aliud eſſe, quã oblationẽ Deo factã de primitiuis, rerumq; optimis initijs, in recognitionẽ diuini beneficij, & profeſſionẽ, ſeu teſtationẽ, quod ex terræ fructibus quicquid percipitur, Deo authore prouenit, vt dicitur Num. 8. & Deut. 26. Ius ſiquidẽ naturę docet, vt pro grati animi ſigno, primas offeramus pẽſiones Deo earũ rerũ, quæ per ipsũ nobis ſunt collatæ, iuxta illud Paralip. vltim. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Vnde ſicuti eidẽ, qua Deus eſt, & ſupremũ per ſe bonũ, honores debẽtur diuini; quę ſunt ſacrificia & oblationes, & miniſtris qui pro nobis apud ipsũ interpellãt, & eundem propitiũ, ac miſericordem noſtris malis reddunt, concreditę ſunt decimę ita Deo, vt munifico largitori, & qui in rebus vitę neceſſarijs abundãtiſſime nobis prouidet, debitæ ſunt gratiarum actiones: quæ primitię appellantur. Hę tamen ad totam Leuiticam Tribum attinebant, vt quę omnis erat diuinis mancipata obſequijs. At primitiæ non niſi in ſacerdotum vſum cedebant, nec ex primaria intẽtione ad eos alendos offerebantur: ſed

ex conſequenti, & ſecundaria, vt docet D.Tho.2.2.q.88.art.4.

Quare oblatio erit, cũ aliquid Deo offertur, ob ſuam bonitatem, ac deificam Maieſtatem. Quod ſi totum immoletur, & cõſumatur, dicitur ſacrificiũ, vt animalia olim, & nunc altaris ſacrificium. Si vero ſit integrum in Eccleſia permanſurum, vt Cerei, Numi, Panis, Vinum, & cætera huiuſmodi; quę in fabricam, ſeu miniſtros cedunt, oblationis nomen obtinet. Decima autem erit cum aliquid Deo offertur principaliter, & immediate pro ſuſtentandis ijs, qui eidem in terris miniſterio ſpeciali inſeruiunt. At primitiæ ſunt quæcunq; Deo pro beneficio aliquo ab eodem accepto impenduntur.

Secundum, quod pręnotamus, eſt: Primitias triplici iure eſſe debitas. Tum naturali, eo quia ratio ipſa, vt nos docet Deo quatenus ſupremum bonũ eſt, honores exhibere diuinos; & omnẽ ſummiſſionẽ, ac obedientiã per ſacrificia; ita quatenus terræ fructus nobis quotidie pro vitę alimento ſuppeditat, aliquã de his partẽ gratiarum loco, eidẽ conſecrare æquitas ipſa poſtulat. Hinc Romani ductu naturæ, vt refert Plinius lib.18. c.2. nihil antea de terræ naſcentib. deguſtabant, quam, ſacerdotes nouarum frugum, ac vini primitias libarent.

Tum iure diuino. Nam Exod. 23. dicitur. Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini. Et Leuit. 3. offeres primitias tuas domino. Idem habetur Num. 18. & Deut. 12. & alibi ſæpe.

Tum demum iure Pontificio, vt patet 16.q.7.cap. Decimas, vbi à Greg. ſeptimo dicitur, oportet cõgruentius nos decimas, & primitias, quas iure ſacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere; quas fideles domino pręcipue offerunt. Id ipſum conſtat in toto titulo de decimis, per multa capita.

His prænotatis, dubitationem primã, An ſcilicet primitię ſint dãdę illi Eccleſię, ſub qua eſt prędiũ, vel potius ei, ſub qua colonus viuit, & ſacramenta recipit, ſic diluimus, vt de iure non niſi Eccleſiæ, ſub qua eſt prædium, ſint dandæ.

Tum quia primitiæ non ſunt perſonales: ſed prædiales, hoc eſt offeruntur Deo, pro beneficio fructuum: & ideo illi Parochię dicari debent, ſub qua fructus colliguntur. Nam vt decimæ perſonales concomitantur perſonam, ac domicilium; donarique debent Eccleſiæ Parochiali, in qua diuina quis audit, & ſacramẽta recipit 16. q.1.cap. Quæſti ſunt; ita & prædiales, & quæ agri fructibus ſunt connexæ, tribui debent illi Parochiæ, ſub qua eſt prædiũ, vt notat Gloſſ. communiter recepta, in d. capit. Quæſti ſunt.

Tum item, ſi primitiæ darentur illi

illi Ecclesię, sub qua Lucas habitationem transfert, læderetur maxime illa Parochialis prior, sub qua est ager, vt cui ablata esset illa portio, quæ de antiquo iure erat sua: contra quod statuitur, 16. q. 1. cap. Siquis. Vbi dicitur, quod qui proprietatis suæ loca, vel res alicubi dare delegauerit, decimationum prouentum priori Ecclesię legitime assignatum, inde abstrahendi, nullam habeat potestatem. Vide etiam Extra eod. tit. cap. A nobis, & cap. Tua nobis.

Adde quod sicut Episcopus nõ potest ex proprio libito id quod est vnius Ecclesię, dare alteri, inuito sacerdote, cap. Sine exceptione, 12. q. 1. Nam omnis, qui à Domino, & Ecclesia, cui competunt aliqua, aufert, vt sacrilegus iudicatur, cap. Nulli. 12. q. 2. ita multo minus poterit colonus primitias, quas consuetudine antiqua erat solitus dare Ecclesię, sub qua prędium erat, alteri, quò habitandũ se transfert, conferre. Priuilegium siquidẽ solius Papæ est, vni auferre, & alteri dare, 9. q. 3. cap. Conquęstus, cap. Nunc vero, cap. Per principalem, & 16. q. 1. cap. Frater noster.

Tandem nulli consulendũ est, cum alterius iactura, 11. q. 3. cap. Siquis vero, & 14. q. 5. cap. Denique, & 22. q. 2. cap. Primum: aliorum siquidem honores non debent alijs esse occasio nocendi, vt C. de sta. & Imag. l. vlt. Iam autem si á coloni arbitrio penderet, eas primitias, quę sunt vnius Ecclesiæ, ad alterã transmittere, profecto consultum fuisset vtilitati vnius, cum damno alterius. Vide de hac re. D. Thom. 2. 2. q. 83. ar. 3.

Sed an primitiæ conferẽdæ sint ex tota fructuum congerie, aut ex illa dumtaxat parte, quæ colono post diuisionem cum patrono factam obtingit?

Respondetur, quod, & si standum sit hac in re consuetudini, vt habętur, cap. 1. De decimis, & Extra. de Decimis, cap. Ad Apostolicæ, de rigore tamen iuris, non tenetur colonus ex tota frumenti, aut fructuum aliorum congerie, sed ex sua solum parte, vt fuit in pacto, soluere primitias.

Ratio est, quia primitiarum exhibitio continet in se duo, scilicet ipsam rem dandam, & modũ dandi. Si consideretur res ipsa, quę datur, sic cadit sub obligatione præcepti statuentis, quod primitiæ offerantur; estque de iure naturali, & diuino. Dictat enim natura, vt grati simus Deo benefactori iubetque Deus ipse multis in locis sacrę scripturæ, primitiarum fieri oblationem; vt superius annotauimus. Sed si spectetur modus dãdi, quatenus videlicet datur per modum oblationis, quę est spontanea, sic nulla primitiarum quantitas est lege definita: sed relinquitur communi arbitrio offerentiũ, vt

vt testatur Diuus Hieronymus super Ezechielem?& refertur in decretali lib.3.tit.30.cap.1. cuius hæc sunt verba. Primitiæ, quas de frugibus offerebant, nō erant speciali nomine definitę: sed offerentiū arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hębræorum, non lege præceptam: sed arbitrio magistrorum inolitam: quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus, qui minimum sexagesimam.

Adde quod colonus dat primitias, intendens virtualiter illum finem, quo fuerunt institutæ. Is autem est offerre illas in gratiarum actionem, de receptis ex toto prędio fructibus. Quare cum donat id, quod est consuetum, satisfacit præcepto, siue id sit ex toto aceruo, siue ex parte.

Confirmatur, quia ipse patronus ex pacto inito cum colono, videtur intendisse, offerre primitias in signum gratitudinis. Nam ideo hoc onus soluendi illas imposuit colono: quia sciebat se iure ipso teneri pro parte sua: quo grauamine vt alleuiaretur, coniecit totum in partem coloni, qui cum ipsum acceptauerit, se se voluntarie astrinxit soluere pro omnibus. Volenti enim non fit iniuria vel dolus; cap. Scienti, de reg. iur. lib. 6.

Quare cum primitiarum portio (quam quotam vocant) sit ceremonialis, pēdeatque ex iure humano, vel ex consuetudine legitima, non est aliud patronum contraxisse cum colono, vt soluat primitias, quam si clarius significaret, vt illi incumberet gratuita illa primitiarum oblatio pro fructibus ex toto agro collectis.

In hac autem Diœcesi, cum sit vniuersalis fere consuetudo, vt colonis incumbat primitiarum solutio ex ea dumtaxat parte, quæ illis obtingit, videtur non teneri Lucam ad aliud, quam ad huiusmodi vsum, & præscriptam consuetudinem obseruandam. Nam, vt inquit D. Thom. 2.2. quæst. 27. art. 3. sicut verbo humano lex instituitur, ita & actibus maxime multiplicatis; qui consuetudinem faciunt, aliquid causari potest, quod legis virtutem obtineat, in quantum scilicet, per exteriores actus multiplicatos interior voluntatis motus, & conceptus rationis efficacissime declaratur: quia quod multoties fit, ex deliberato rationis iudicio prouenire videtur: & secundum hoc consuetudo sortitur vim legis, & eam abolet; & interpretatur, 11. distinct. cap. In his, & 9. quæst. 3. cap. Conquestus.

Quod autem Lucas iam conuenientem primitiarum mensuram, quam, elapsis annis, tribuere consueuerat, nunc abnegat, & nō nisi paruissimam Parocho soluerit, reum efficit ipsum peccati.

Tum quia consuetudini rationabili,

nabili, & præſcriptæ, abſque vlla iuſta ratione contrauenit, cap. ex litteris, de conſuetudine.

Tum quia collatum eſt illi prædium, ſub pacto ſoluendi primitias: & in omni pacto obligatur quiſpiam ſeruare conſueta, l. Semper in ſtipulationibus, ff. de regul. iur. Tex. eſt in l. Quod ſi nolit, §. Qui aſſidua, ff. de ędil. edic. ff. De aqua pl. arc. l. Si prius, §. Placuit, C. Loca, l. Licet, ff. De leg. cõmiſſa.

Tum item, quia & ſi in his, quæ ſunt meræ omnino libertatis, vt inuitare aliquem ad conuiuium; recipere hoſpitem; donare par caponum ex gratitudine, & in cæteris huiuſmodi non inducatur conſuetudo, vt not. Innoc. in c. Bonæ, c. 2. de poſtu. Præl. Nihilo ſecus tamẽ in his, quę ita ſunt liberalitatis, vt etiam aliquid habeant neceſſitatis: ſicut decimæ, & primitię, valet conſuetudo. Arg. ca. Veſtra, de locat. & per textum expreſſum, in cap. Ad Apoſtolicam de Simonia: dum dicit laicos compellẽdos ad ſeruandum laudabilem conſuetudinem, erga ſuam Eccleſiam, pia deuotione fideliũ introductam. Vnde Panorm. in capit. Suam nobis, de decimis, dicit ſe ſemper tenuiſſe, vt poſſit, introduci conſuetudo in his, quę ſunt liberalis facultatis, quando nõ præceſſit exactio, ſed ſic fiunt ex liberalitate, quod interuenit ſancta deuotio. Tunc enim non habet vitium inducta conſuetudo, nec fundamentum vitioſum, ſed laudabile; quia non eſt arduum, nec admirabile, ſi ab eo metũtur temporalia, qui ſeminat ſpiritualia, vt in cap. Si Epiſcopus; de offi. or. lib. 6: & c. Quoniã, eo. tit. Secus autem foret, vbi exactio præcedens dedit cauſam cõſuetudini, nam tunc conſuetudo non valeret; quia habuit initium vitioſum; quo in caſu loquitur tex. in cap. Cum Eccl. de Simon.

Confirmatur hoc ipſum ex doctrina Barthul. in l. Cum de in rem verſ. ff. De vſur. vbi inquit, quod & ſi quando eſt donatio pura, non relata ad certum quid, ſed ſolum ad amicitiam vel liberalitatem, nõ præſumatur introducta obligatio; quando tamen ratione ſacramẽti, ſeu rei ſpiritualis exhibitæ, aliquid confertur, videtur populus longo tempore id obſeruando, ſe ad hoc voluiſſe obligare, & conſtituere illam ſpontaneam obligationem, in recompenſationem ſpiritualiũ, recognoſcendo Deum in muneribus ſuis, & redimẽdo peccata eleemoſynis; de pœn. diſt. 1. cap. Medicinam, & in fauorem Eccleſię, cap. Ex parte, de cenſ. & cap. Ex parte, de conce. præben. Quo pacto intelligi debent Doctores tenentes, quod ex libera oblatione ſit conſuetudo obligans. Lege Tabiena, verbo conſuetudo, §. 15. Sylueſt. Verbo, Decima. §. 4. & alij communiter.

Quare

Quare confessor iniungere Lucę, & alijs debet, vt primitias secundum consuetam mensuram, Ecclesię sub qua est prędium, soluat. Nec est absoluendus, antequã id quod pręteritis annis de solito detraxit, reficiat. Cum in Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de Reformatione, in hunc modum pręcipiatur. Qui decimas (quod idem videtur in hac Diœcesi intelligendum de primitijs, quę loco decimarum dantur ad clericorum sustentationem) aut subtrahunt, aut impediunt, excõmunicentur: nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione sequuta, absoluantur. Hoc autem intelligendum est de illis qui restituere antea possunt; vt declarat Nauarr. in Manu. capit. 21. num. 31.

Crediderim incidisse Lucam in casum reseruatum in hac Diœcesi, de primitijs non solutis.

Tum quia non soluit Ecclesię, cui tenebatur soluere, sicut qui nõ restitueret ei, cui res est ablata, nõ diceretur soluisse debitum.

Tum quia non soluit omnem consuetam primitiam. Iam autem non faciens totum, ad quod tenetur, idem est, ac si nihil fecisset: vt qui ieiunaret solum vsque ad horam nonam, & in reliquo diei sępe comederet, non diceretur ieiunasse; & qui furatus est centum, non diceretur restituisse per hoc, quod restituit solum vnum.

Tum quia intẽtio Episcopi est, reseruare transgressionem huius præcepti eo modo, quo consuetudine est receptum, & ne defraudentur Ecclesiæ à suis solitis oblationibus. Iam autem Lucas, & à consuetudine recessit, & Ecclesiã debitis primitijs fraudauit, non soluens ex ira, & odio in Parochũ id, quod erat in antiquo vsu. Et ideo cum dolose id egerit, non debet dolus eidem patrocinari, ff. Pro socio verum, §. Tempus, & ff. de re.iur. Non fraudantur, in fin. & 16. quæst. 1. cap. legi, & de collusione detegenda, cap. Audiuimus: quia satis esset indignum, si fraus, & dolus, quæ coloni in præiudiciũ ecclesiastici, & alieni iuris nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam. Si autem Parochus, cui primitię debentur, illas condonaret, non peccaret tunc, qui illas non solueret, nec in casum reseruatum laberetur: quia id, quod in fauorem alicuius est factum, potest renunciari, & illo non vti cum voluerit; vt est sententia Gloss. solemnis, in cap. Peccatum, de regul. iur. lib. 6. Nec refert, an diues sit ille, qui debet, vel pauper, vt ostendit Maior. in 3. sent. distinct. 37. q. 36.

(*)

CASVS QVINQVAGESIMVS TERTIUS.

FRãciſcus morti proximus declarat filio hæredi, præſente vno ſolo teſte, ſe velle, vt Antoniæ dentur centum ſcuta vtaturque dum vixerit ſua domo. Hæres patre mortuo, cum in teſtamento nihil de huiuſmodi legato appareat, non vult dictam pecuniarum quantitatem Antoniæ perſoluere: redditque pro cauſa confeſſori: legatum illud non fuiſſe ſolemnitate iuris relictum, nec poſſe ad ipſum in foro exteriori obligari.

Quæritur, an nolens ſoluere ſit abſoluendus, & quid agere teneatur Confeſſor: cum huiuſmodi legata ſine iuris ſolemnitate facta occurrerint.

POſtulat iſte caſus diſſolutionẽ cuiuſdã difficultatis intra Ciſmontanos, & Vltramontanos ab antiquo controuerſę: nec à Theologis, & iuriſperitis adhuc ſatis deciſæ. An hæres teneatur in conſciẽtia ſoluere legata abſque iuris ciuilis ſolemnitate facta, & quæ non ſunt ad pias cauſas, hoc eſt Eccleſiæ, vel pauperibus, vel pro anima, derelicta. Nam in his non requiri tantam ſolemnitatem, quantam leges communiter in teſtamento, ſeu legatis alijs præſcribunt, & ſufficere, quod fiant coram duobus teſtibus, eſt concors omnium ſententia: & habetur expreſſe in cap. Relatum primo, de teſtamentis, Bar. in l. 1. Cod. de ſac. ſanct. Eccleſ. & Bald. in l. inſtitut. ff. de hære. inſtit. & hoc in fauorem Religionis, ac Eccleſiaſticæ libertatis, cui ſtatutum, ſeu lex omnis præiudicans irrita eſt; & ſcribentes hanc, vel iudicantes ſecundum ipſam, in excommunicationem incidunt, ca. Graue, de ſent. excommun. Roſella verbo, Excõm. 1. 18. excommunicatione. Nauar. in Man. cap. 27. num. 120. & cap. 17. num. 117.

Quoad propoſitam ergo difficultatem, arbitrantur quam plurimi, dicta legata abſque iuris ſolẽnitate facta, obligare in foro animæ. Ita Panorm. in cap. Quia plerique, de immun. Eccleſ. Innoc. de Elect. cap. Quod ſicut. & l. ex teſtamento, C. de fideicommiſſ. Doct. Anton. de Bur. in cap. Quia plerique, de immun. Eccleſ. dicit ſe cõſuluiſſe in facto, in quo tantũ vnus teſtis fuerat adhibitus, teneri hæredem in foro animę, legatum ſoluere. Idipſum aſſerit Sylu. verbo, Alienatio, §. 4. & verbo, teſtamentum, §. 5. Tabien. verbo, Hæres, §. 4. & verbo, teſtamentũ, §. 5. Adrianus quodlib. 6. artic. 1. & alij quam plurimi.

Ratio eſt. Tum quia, vbi nulla falſitas interuenit, debet ceſſare diſpoſitio ciuilis legis, & ſeruari æquitas, ac obligatio naturalis: quæ oritur ex diſpoſitione defun-

ctí,

cti, l. Cum amplius, §. 15. Natura debet, ff. de reg. iur.

Tum quia negari non potest, quin hic sit consensus naturalis, & perfecta ratio voluntatis ipsius defuncti. Iam autē solemnitates ciuiles non possunt derogare iuri naturali. In foro enim animæ sufficit contractum tenere, secundum limites iuris naturalis, seu gentium, ad quod sufficit consensus. Nam lex naturalis, cum sit quædam legis æternæ participatio, & impressio diuini luminis in creatura rationali, qua inclinatur ad debitū actum, & finem; & lex ciuilis, quæ principis voluntate ad bonum sui populi constituitur, eatenus iusta sit, quatenus naturali legi conformatur, vt docet D. Tho. 1. 2. q. 9. 5. ar. 2. sequitur non posse hanc ciuilem, quæ inferior est, vim & obligationē alterius naturalis tollere, aut reuocare; vt docet D. Thom. 1. 2. quæst. 94.

Tum etiam, quia tota legis ratio, de pluralitate testium fuit, introducta, vt constaret de volnntate defuncti, & obuiaretur fraudibus, ac dolis: quibus posset aliquid contra defuncti voluntatem machinari: & sic vbi expressa est voluntas defuncti, nec subest fraudis suspitio, vt in casu proposito, cessat legis ratio, quā cessante, ipsa quoque lex vigorem non habet; l. Adigere, §. Quamuis, ff. de iure patro. & cap. Cum cessante, de Appell.

Tum etiam, quia durum videtur admodum dicere, illum, qui fuit electus electione valida ex iure naturæ, hoc est consensu eligentium, teneri in foro conscientiæ, renunciare, si aliquæ iuris solēnitates sunt prætermissę: vt puta, si vnus solus ex viginti eligentibus non fuit ex odio vocatus, vel campana solita sonari in similibus actibus, non fuit sonata; ergo ad eūdem modū, quāuis solēnitates testiū nō sint adhibitę, durū videtur, quod legarū volūtate defuncti factū, non sit validū seu renūciandū.

Tum denique, quia in cap. Cū esses, de testa. Alexander 3. interrogatus de consuetudine, quę erat in Episcopatu Hostiensi, vbi nullum testamentum & legatum, nisi secundum leges humanas, septē videlicet, aut quinque testibus subscriptum, admittebatur: Respondit in hæc verba. Quia á diuina lege, & sanctorum patrum institutis, & generali Ecclesiæ consuetudine, id noscitur, esse alienum, cū scriptum sit, quod in ore duorum, vel trium testium stet omne verbū præscriptam consuetudinem improbamus, & testamenta, quæ Parochiani coram presbytero suo, & tribus, vel duabus alijs personis idoneis, in extrema fecerint volūtate, firma decernimus permanere sub interminatione Anathematis, prohibentes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

Ex

Ex quibus patet, testamentum, seu legatum sine legis solemnitate factum, si de voluntate testatoris constat, esse in conscientia validũ. Vnde Greg. 13.q.2. c. Vltima, præcipit, vt voluntas vltima defuncti, modis omnibus conseruetur. S. Anton.3.par.tit.10.cap.3.in fine.

Parti tamen neganti, quod scilicet huiusmodi legata, non pia, absque iuris ciuilis solemnitate facta, non sint valida, nec hæres teneatur in cõsciẽtia ad illa soluẽda, ad hærendũ probabiliter arbitror.

Tum quia Respublica potest iusta de causa, naturalem ciuium voluntatem cohibere in suis dispensandis rebus; & modum illis præscribere, quo non seruato, contractus in conscientia pro infecto habebitur: vt si ex occulto modo emẽdi, aliquę fraudes percrebrescerẽt, posset Princeps legẽ statuere, vt emptio, quę corã testibus nõ fieret, non valeret; adeo vt in conscientia posset dictus contractus, vt illegitimus rescindi. Vt enim potuit prohibere, ne pueri bona sua quantumcũq; spontaneè alienarent, ne per eorum imprudentiam male dilapedẽtur, ita vt puer decem, aut duodecim annorum, si donasset ducentum scuta vni, inuito tutore, non esset in consciẽtia talis donatio valida, vt patet lege, 1. de Minoribus, C. si maio. fa. ra.ha.l. Vltima, & l. Pupillus, ff. de acq.re.do.D.Thom.2.2. quæst. 32. art.7.ad secundum, sicut etiam de primogenituris, seu rebus fideicõmissis, si quis aliquid sciẽter emisset, non esset tutus in conscientia; quia cum partes sint propter totũ, & quilibet sit Reipublicę magis, quam suus, vt hęc, potest ob vlciscenda maleficia priuare homines propria vita, ita ob ęquitatis, ac iustitię communis conseruationem, quę de iure naturali est, potest trãslationem dominij impedire, tam cohibendo domini voluntatẽ ne det, quam adimendo alteri facultatem, ne recipiat; vt colligitur ex D.Thom.1.2.quęst.95.ar.2.& 3.Cũ ergo Respublica alienationem, seu donationem defunctis prohibuerit, nisi fieret pręsentibus tot, vel tot testibus, vt patet, l. Hac cõsultissima, C. de testamentis. Sic enim dicitur. Vbi testamentũ non fuerit subscriptum pro infecto haberi conuenit. Et rursus. Ex imperfecto autem testamento, voluntatem tenere defuncti nõ volumus. Et instit. quibus modis testam. infirmetur, §. Ex eo. ait Iustinianus. Imperfectum testamentum sine dubio nullum est. Quibus verbis clarioribus, aut efficacioribus potuit lex efficere, vt testamentum, seu legatum illegitimè factum, nõ valeret quam istis, nempe testamentum sit nullum? habeatur, pro infecto? voluntas defuncti non teneat? Sit irritum? nullam fidem faciat, neq; in iudicio,

neque extra & cætera huiusmodi, quæ exprimuntur pluribus in legibus?

Tum quia si absque vllo testamento quis legata fecisset, aut hæredem nuncupasset, vt exépli gratia, si quis absque liberis Bononiæ moriens, dixisset secreto fratri suo vterino se velle, vt Ioan. extraneus sit omnium suarum rerum hæres; & sic è vita inigraret absque alio testamento, profecto non teneretur ille frater legitimus hæres, qui nec id pollicitus est, nec ratum habuit, cedere in conscientia tali hæredi extraneo, non obstante, quod nouisset optime defuncti voluntatem, nec vllam ibi interuenisse fraudem: quia lex Reipublicæ cũ sit iusta, & ad euitandos dolos statuerit talem alienationem absque debita solemnitate factam, esse nullam, & in pœnam negligentiæ testatoris voluerit, vt tali voluntati non stetur, attendẽdo magis ad commune bonum, quam ad particulare, sequitur, non peccare hęredem, si iustæ legi obtemperãdo illegitima talia legata non soluit. Nam si obseruãdo leges, quis peccaret, tum leges illæ, conscientias illaquearent; nec deberent ab Ecclesia tolerari. Quod enim absque peccato mortali obseruari nõ potest, derogandum est, vt declaratur, cap. Quoniam, de præscriptionibus: & leges ciuiles quantum est ex natura sua obligant in conscientia, nisi aliud ex intentione legislatoris constet, cum & à naturali deriuentur constituentes in particulari species virtutis, quod illa in vniuersali dictat; & quietum Reipublicæ statum in ordine ad sempiternam fælicitatem, tamquã ad vltimum finem intendant, vt docet D. Thom. 1. 2. quæst. 96. art. 4. & 22. q. 12. ar. 2. ad 1. Videturque colligi ex illo D. Petri in sua prima Canonica, cap. 2. vbi postquam fideles omnes admonuit, vt subditi essent dominis, non tantum bonis, sed etiam discolis: quia hæc erat voluntas Dei, subiũgit. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiã, sustinet quis tristitias, patiens iniuste. Dicens propter conscientiam, significat conscientiam ciuilibus legibus ligari.

Præterea demus aliquem pupillum esse naturalem, & legitimũ hæredem alicuius defuncti abintestato: qui tamen defunctus, vel testamento minus solemni, & illegitimo, alium hæredem instituerit, vel tutori dumtaxat manifestauerit, se velle, vt rerum suarum hæres sit Antonius extraneus: tũc tutor in conscientia si non tenebitur dictam hæreditatem pro suo pupillo petere, vt qui sciat ex voluntate mortui, non esse pupilli, sed alterius: profecto accusatus in iudicio condemnabitur ob negligentiam, vt pupillo refundat omnia hæc, quæ sua causa perdidit, &

sic

ſic ex vigore legum, de nullitate teſtaméti, ſi eiſdem non obtemperauerit, damnabitur in omnibus ſuis bonis. Si vero nõ obtemperat, & pro pupillo agẽs, non obſequitur volũtati defuncti peccabit, vt contraria fert opinio, mortaliter. Quare ne in has anguſtias miſerũ tutorẽ cõijciamus; vt debeat abſq; vlla culpa dãnari per iuſtam legem in bonis ſuis, fatendum eſt, illum non teneri in conſcientia ad obſeruandam voluntatem talis defuncti: ſed potius ad obtemperandum legi á Republica conſtitutæ: & ita legata ſine ſolemnitate iuris relicta, non obligare in foro interiori, ſicut neque in exteriori.

His adde, legẽ accidentarios, & particularis cuiuslibet caſus nõ reſpicere: ſed communes, & ea quæ vt plurimum contingunt, vt docet D. Thom. 1. 2. q. 84. & 95. art. 1. ad 3. Iura enim, vt ff. de leg. Pomponius ait. Conſtitui debent in his, quæ accidunt, & vſu venire poſſunt, nõ tamen in his, quę pręter opinionem, & inſperato contingunt. Et ideo cum ratio legis de ſolemnitate teſtamenti, & legati fuerit, vt fraudibus, ac dolis obuiaretur, fit, vt quamuis in aliquo particulari caſu finis ille deficiat: lex nihilominus ſuum retineat vigorẽ. Vnde Theologicum eſt axioma, finem legis nõ cadere ſub lege. ſed actiones, quibus illuc tenditur, vt declarat D. Thom. 1. 2. q. 100. artic. 9. Sicut ergo puer decem, vel duodecim annorum ſub tutoris cura viuẽs, quantumcũque alias prudẽtia, & iudicio valeret; ſi pręd iũ aliquod iuſto etiã pretio vendidiſſet, vel illud libere donaſſet; cõtractus huiuſmodi venditionis, ſeu donationis, inconſulto tutore factus, eſſet in conſcientia inualidus: ita legatum, non pium abſque iuris ſolemnitate factum eſt nullum.

Nec obſtaret dicere finem legis prohibentis pueros, bona ſua alienare, ne per eorum imprudẽtiam male diſſipentur hic ceſſaſſe: cum iſte puer prudens & ſagax ſit, vendideritque rem iuſto pretio: quia & ſi ceſſauit in illo euentu particulari non tamen ceſſauit in communi. Veluti etiam qui maceratione carnis, non indigeret, qui eſt finis legis ieiunij, non propterea à ieiunando deobligaretur: ita quãuis in tali, vel tali legato non interfuerit vllus dolus, ſed libera, & certa ſit defuncti voluntas: lex nihilominus, quæ inualida facit talia legata, in ſuo permanebit robore; & huic obtemperãs, nequaquam peccabit, aliàs fruſtranea, & iniqua eſſet talis lex: vt quę & ſubditorũ conſcientias non quietaret; & ei adiudicaret rem qui tamen illam tuta conſciẽtia poſſidere nequiret.

Tandem ſicut rem alienã bona fide præſcribens tutus eſt in cõſcientia; nec tenetur illam vero domino rurſus reſtituere, vt patet

N cap.

cap. Vigilanti, & cap. fin. de pręscriptionibus. Et ratio tota est: quia principes. vt occurrerent litigijs, & concertationibus potuerunt pro bono communi pacis, & vt tranquilla essent rerum dominia, bona subditorum, eisdẽmet inuitis, in alios traducere. Vnde leg. 1. ff. de vsucap. dicitur, quod pro bono pacis, introducta est vsucapio. Et sequitur, quod cum eadẽ etiam ratio militet in legibus testandi, seu legandi, & pro bono publico, & communi pacis, ne fraudes in vltimis defunctorum volũtatibus interuenirent; vtque multarum concertationum, & litium abscinderetur occasio: principes lege manifesta statuerint, irrita, ac nulla esse illa legata, quibus certa deficeret solẽnitas; fatendũ necessario est, tuta cõscientia posse hæredẽ illegitima legata; & quę iuris solemnitate carent, non adimplere; vide Sotum de iust. & iure lib. 4. q. 5. art. 3.

Cõtrarię partis rationes leui negotio dissoluũtur, vt quæ falso nitãtur fundamento, nempe quod cessante in particulari legis fine, cesset legis obligatio. Neque enim verum est, quod non indigẽs maceratione carnis, qui est ieiunij finis, deobligetur à præcepto ieiunij, vel quod carens dilectione Dei, qui est finis præceptorum Decalogi, de obligetur ab obseruatione actuum, qui singulis præceptis iniunguntur. Nam lex cõmune bonum respicit, & non huius aut illius dumtaxat. Et ideo quousque ratio, quæ mouit principẽ ad talẽ legem condendam non cessat in toto genere, nec legis vis, & robur cessare debet, dist. 6. ca. Statuimus, §. causas, inquit Gloss. quod cessãte causa, cessat constitutio, id est quando causa cessat actu, & exemplo, hoc est, vt non possit trahi in pernitiem exempli, vel cessat non omnino, & ipso facto, sed ad hoc, vt dispẽsari possit circa personã illam, vel cessat, quando hoc in iure exprimitur quod cessare debeat, vel quando omnis causa cessat, & impulsiua, & finalis, efficiens, & occasionalis, tũc cessat cõstitutio, ff. de postul. leg. 1. §. sexum. Veritas hæc exemplo alio fit apertissima. Cautũ est hoc, nequis arma noctu deferat, vt occurratur quęstionibus, & homicidijs. Nũ aliquis quãtumcumque pacificus, & à quo nullũ timeatur digladiationis periculũ, si arma noctu deferat, trãsgressor legis non habebitur? minime gentium. Ita in proposito quãuis nullus in illo legato relicto interfuerit dolus, nihilominus vis legis in suo stat robore, aliàs leges huiusmodi multis scrupulis subditorũ conscientias irretirent, cum sępe obscurũ, & ambiguũ sit, tanta ne interuenerit fraus, quanta sufficiat ad obtemperandum ciuili legi, vel tam parua; vt eidem standũ non sit; sed iuri naturæ.

Nec

Nec lex ciuilis, quæ iusta est; & pro bono communi statuitur dici potest naturæ iuri repugnare; imo ipsum interpretatur & moderatur. Vnde Panorm. in cap. quæ in Ecclesiarum, de const. iure optimo asseruit, constitutionem principis ex rationabili causa factam, cõtra aliquid, quod est de iure gentium, vel de iure naturali tenere, & illam obseruantem non peccare: videmus siquidem, per præscriptionem inductam à iure positiuo, priuari dominum proprio rei suæ iure, sicut propter delictum confiscantur tuta conscientia bona alicuius; vt cap. Vergentis, de hæreticis, & C. de bon. dam. per totum, & cap. Quorundam, de Iudęis. Vbi summus Pontifex inducit seruitutem contra libertatem, quæ est de iure naturali. Quare cum lex prohibens alienationem in vltima voluntate, absque testium numero septem, si testamentum est nuncupatiuum hoc est, sine tabellionis subscriptione solo verbo, institutum, vel si est subscriptũ, sed tamẽ occlusum, & obsignatum. Tametsi in testamento aperte scripto sufficiant tres testes, cum tabellione, & quinque sine illo, vt á iurisperitis, instit. de testamẽtis, & l. Hac cõsultissima. C. de testamentis, diffusissime declaratur, sit lex iusta in bonum publicum ordinata, ne ob fraudes, & varias hæredum fictiones, contentiones, & lites, in legatis à defuncto relictis insurgant, fatendum est illam iuris naturę esse interpretatiuam, cum & natura ipsa pro communi bono conseruando particulare aliquando relinquat, & destruat: & ideo dictã legem iustam, & rationi consentaneam obseruans, nequaquã peccabit: quia licet de consensu defuncti constet: nõ tamẽ ita cõstat, vt ad alienationem suarum rerum sit satis: quemadmodũ de pupillo diximus, quod & si constet voluntatẽ suam esse vendere, seu donare possessionẽ aliquã amico suo: non est tamen hęc alienatio licita, quia lex, est huiusmodi naturalẽ cõsensum interpretata, & moderata nõ valere ad alienandum sua, nisi cõcurrẽte voluntate tutoris. Et vtrũque factũ est, non modo in fauorẽ alienantium, sed multo magis in fauorẽ publicũ, qui est causa iusta ad statuendũ in præiudiciũ cuiuscũque priuati; l. Itẽ si verberatum, ff. de rei vend. & notatur in le. Antiocensium, ff. de priuil. cred.

Nec casus de electo ex consensu maioris partis eligentiũ est similis huic nostro de legato absq; iuris solemnitate relicto. Nam de illa electione non disponit lex, nisi vt possit infirmari, vel irritari, non autem quod ipso iure sit nulla. Hoc enim si decreuisset, tunc electus non esset in conscientia tutus. Quare vnus eligentium, quod non fuerit ex contemptu, vel odio

uocatus,dum tamen maior eligẽtium pars in electum consenserit, non irritat, naturali, vel humano iure electionem: sed irritandi facultatem concedit, ac propterea quousque nõ irritetur, tutus est ipse electus in cõscientia, sed legatũ absque solemnitate factũ nõ modo lege decernitur irritandum,sed nullum & irritum esse statuitur.Et propterea quantumcumque constet de voluntate defuncti, si non constat modo à lege præscripto,& cum testibus ad alienandum in vltimo vitę necessarijs, non obligari hæredem ad legatum illud persoluendum,quamuis crediderim legatarium si legatũ possideret absque fraude, vi, & dolo sibi secreto relictũ, nõ teneri ad illud restituẽdum hęredi, nisi vocatus in iudicium,& condemnatus;& maxime si hęredi aliquo modo constat de tali legato. Quia etsi lex irritet legata absque solẽnitate iuris facta, quoad hoc vt hęres non teneatur in cõsciẽtia illa soluere, & hoc in fauorem Reipublicę, ac ipsorũ hęredum: nihilominus tamen non videtur in tanto rigore huiusmodi legata irritasse, vt legatarius teneatur in seipsum agere, & absque iudicis sententia quicquid obtinet renũciare. Veluti si quis iusto pretio emit bona Ecclesiæ absque vllo dolo,& fraude;licet nõ interuenisset solemnitas in tali alienatione requisita, iuste potest Ecclesia tacente, rẽ possidere; sicut & ipsa Ecclesia potest tuta cõsciẽtia eãdem repetere. Vnde ipse emens nõ tenetur rem emptam renunciare, quousque iudicis sententia id declaretur. Ita quãuis hæres repetere valeat id, quod defunctus absque iuris solemnitate legauit:ipse tamẽ legatarius nõ tenetur, hęrede non repetente, rem offerre, & renuntiare, vt docet Sotus, vbi supra.

Nec cap.cum esses, de testa.aduersatur nostrę sententię. Tũ quia licet iure naturę, duo, vel tres testes sufficerent,vbi homines naturali sinceritate viuerẽt, postquã tamen humanę fraudulentię in Rẽpub. serpserunt, & in defunctorũ voluntatibus, quę sępissime latebant,mille doli sunt commixti,ius publicę vtilitatis, quod cuilibet particulari iuri est pręferendum, coegit, vt numerus testiũ augeretur: eo maxime quia ius primęuũ naturę nõ prohibet, ne plures adhibeãtur testes,quam tres,sed solũ exprimit, & declarat in humana sinceritate illos tres sufficere. Et ideo in occurrentibus casibus, si plures fuerint necessarij relinquit id dispositioni principũ. Hinc Ecclesia in aliquibus grauissimis causis,vt puta ad condemnandas personas curię insignes, veluti Cardinales,Episcopos,& alios. Voluit adhiberi plures testes, quam tres, vt patet 2.q.5. Can.Pręsul.

Nec credẽdũ est, Alexandrũ ter-

tium

tium in dicto cap. Cũ esses, voluisse ciuiles leges, quæ testiũ multitudinẽ, ad cõfirmandã defuncti voluntatem requirunt, abrogare, & contra principum authoritatem quidpiam hac in parte agere, arg. cap. duo sunt. 96. distinct. Et notat glos. in dicto c. Cũ esses. Sed vel ibi loquitur de pijs legatis, quę non aliã solemnitatẽ, quã quæ iuris naturalis, & diuini, duorum, aut triũ testium exigunt. Aut id, quod est verosimilius, cum Episcopus Hostiensis esset in territorio Ecclesiæ, & sub Pontificis authoritate ciuili, potuit Papa nouam condere legem, quæ suis in terris obseruaretur. Nam neque legata ad pias causas relicta, illegitimo in testamento admitti vbilibet, iure ipso consueuerunt, quamuis admonendos semper duxerim hæredes, ad eadẽ adimplenda.

Hęc, non aduersam improbando opinionem, sed probabilem, & quæ principũ legibus, ac Reipub. trãquillitati fauere magis videtur, insequendo diximus: adhortantes ipsos confessores, vt pro viribus in eo laborent, ne defunctorum voluntas vltima defraudetur: maxime, quando rem cõmittunt fidei hæredum. Et quamuis legata non sint solẽnitate ciuili relicta: ea tamen quod fieri potest persoluant. Nã & si ad id non teneãtur, vt probauimus, nec possit eisdem denegari absolutio, si nolint illa adimplere: nihilominus tamen virtutis opus est pręclarũ, defunctorũ optatis omnibus satisfacere: cũ inter particularia suffragia, illa magis sint singularia: ac perinde cæteris paribus plus adiuuantia, quę ab ipso defuncto sunt fieri iussa: quoniã sunt veluti propriæ satisfactiones, quibus quispiam sua propria deuotione, & opera pro se ipso satisfacit, vt docet D. Thom. in 4. distinct. 45. quæst. 2. artic. 2. quæst. 2. Sotus in 4. ea. distinct. quæst. 2. art. 4. concl. 2.

CASVS QVINQVAGESIMUS quartus.

Laurentius presbyter cum ad celebrandum pro defuncto inde ad tria milliaria vocaretur; nec summo mane Breuiarium suum reperiẽs, speransque se habiturum aliquod accommodatum ab alijs in Ecclesia, in qua defuncti peragebatur officium: nulla tandem est sibi Breuiarij oblata copia. Et ita non dicto matutino celebrat, & domum reuersus, nec Breuiarium suum per quindecim dies reperiens, diuinum officium toto illo tempore non persoluit. Nunc Bononiam veniens Breuiarium emit, & confitetur.

Quæritur, an peccauerit mortaliter, tam celebrãdo, quam diuinum officium non persoluendo: & quæ pœnitentia sit ei iniungenda?

PRo huius casus decisione aduertendum est in primis triplici ex capite teneri quemlibet sub reatu mortali ad recitandum diuinum officium; nempe ex ordine sacro, ex Ecclesiastico beneficio, ex professione in Religione approbata. Quod enim omnes illi, qui subdiaconatu, diaconatu, & presbyterio sunt initiati arctentur ad horas Canonicas dicendas; est sententia D. Thom. quol. 6. artic. 8. & Theologorum omnium. Exprimiturque id manifestè in capit. presbyt. de celebratione missarum; vbi omnes presbyteri obligantur ad diuinum officium. Nomine autem presbyteri intelligi illo in loco omnes clericos, testantur Glos. ibi, & Panormit. ac omnes iuris Canonici interpretes, & est tex. capit. Si quispiam. de cohab. cler. & mul. Vnde Innocentius capit. Dolentes: de celebrat. missa. minores etiam clericos exprimit, quo textu Panormit. adeo est allucinatus, vt minoribus ordinibus initiatos, teneri etiam ad diuinum officium dicẽdum arbitraretur. Cui sententię etsi Palud. in 4. distinct. 15. quæst. 5. non omnino subscribat; ad aliquid tamen recitandum eos, plusquam laicos teneri affirmat. Nihilominus cum nulla sit ratio, nec præceptum, nec consuetudo, qua ad hoc obligentur, nec si statum permutent vt illis nõ fiat licitum ad nuptias trãsire, & functio minorum ordinũ in solo præparamento templi, vasorumque terminetur, nec proximũ habeat ad Eucharistiam respectũ, veluti subdiaconatus, & diaconatus habent, non putarem ad aliquid recitandum illos esse adstrictos. De subdiaconis autem, & diaconis est textus clarissimus dist. 92. capit. fin. quo dicitur, si quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus Ecclesię deputatus in quolibet loco fuerit, in quo Ecclesia est, & ad quotidianum psallendi officium matutinis, vel vespertinis horis ad Ecclesiam non conuenerit, deponatur à clero. Vbi glos. notat, quod licet textus specialiter loquatur de eo, qui alicui Ecclesiæ est intitulatus: nihilominùs tamen de quolibet clerico est intelligẽdus. Et ratio, quę est optima iuris interpres, ea est, quòd qui maioribus ordinibus initiatur, vitæ suę statũ firmiter mutauit in eũ, qui diuino cultui est cõsecratus, & ad Deũ colaudandum institutus, laudum ordine & modo ab Ecclesia præscripto. Modus autem præscriptus est is, qui in Breuiario continetur. Igitur tam subdiaconi, & diaconi, quam præsbyteri, ratione status ex sæculo in cultum Dei translati, tenentur ad diuinum officium psallendum. Quod autem ratione Ecclesiastici beneficij, aut præbendę sub clericali titulo obligetur quis, etiam sacris non initiatus,

tus, ad horas Canonicas, aperte & ex supra citato cap. fin. dist. 92. in illo verbo, deputatus, & ex cap. fin. de rescrip. lib. 6. quo dicitur beneficium non dari nisi propter officium, & ex Concil. Lateran. à Iulio II. cœptum, & à Leone X. continuatũ, quo statuitur, vt nemo beneficium curatum, aut simplex habens, qui, elapsis sex mensibus ab eius consequutione, sine legitimo impedimento officiũ diuinũ recitare omiserit, pro tempore quo nõ recitauit, fructus suos faciat: imo eos impendere, tanquam rem iniustè captam, in fabricam beneficij aut in eleemosynas pauperum teneatur. Estque ratio in prõptu; quia cum proprium clerici onus sit horas Canonicas recitare, quibus Deũ pro populi peccatis exorant, & oneri merces debeatur: ac ideo beneficium detur propter officium, fit non posse mercedem beneficij tuta conscientia possidere, qui ab huiusmodi recitatione ab Ecclesia definita cessat. Vnde colligitur aberrasse maximè Laurentium, vt bene notat Sylu. verb. hora. §. 3. cum dixit clericos in minoribus ordinibus beneficia obtinentes, si per alios inseruiũt, excusari à diuinis pendẽdis horis. Etenim illi cum percipiant fructus, & onus recitãdi personale sit, non video quo iure trãsferre hoc in alienos humeros possint. Haberet tamẽ illa Laurentij opinio veritatẽ in eo duntaxat casu, quo quis solo beneficij titulo potiretur, nullisq; fructibus absq; causa à se data gauderet, vt Palud. in 4. dist. in 15. q. 5. & Caiet. in summa verbo, hora, & alij Summistæ asserunt, quia inuoluntaria prorsus mercedis carẽtia, ab obsequio, propter quã illa meretur præstando, excusat, vt est in illo qui vel litigiosum habet merũ titulum præbẽdæ, absque vllis fructibus, vel quod hi omnes ex concessione pontificis alteri reseruantur. Secus autem dicerem de illo, qui tenuissimum quantumuis habet beneficium. Nam eo ipso, quod redditus Ecclesiasticos cuiuscunque sint valoris percipit, sese ad officium, pro quibus illi sumuntur pendendum voluntariè astrinxit, vt recte ait Syluest. verbo, Hora, §. 3. & Tab. eod. §. 2. & Cardina. in clem. 1. de celeb. Miss. colligiturque ex D. Thom. quodl. 6. q. 5. ar. 2. quicquid somniet Sot. de iust. & iur. lib. 10. ar. 3. q. 5.

Quod demum Religiosi ratione solius professionis, si choro sũt deputati ad Horas Canonicas recitandas, teneantur, attestatur, & comprobat tum laudabilis, & receptissima in omnibus religionibus consuetudo, qua superiores ad professionem, quem religiosum choro addictum admittentes, illũ ad persoluendum diuinum officium obligare intendunt.

Tum vel maxime, quod cũ Re-

ligiones, quę sub tali ritu sunt ab Ecclesia approbatę, vt diuinũ officium in cõmuni celebrent, vt sunt antiquę omnes, si illud omittant à lęthali culpa excusari nequeant, cũ à præcipuo religionis munere his diuinis laudibus adiuncto sint alienę. Inde fit, vt Religionis mẽbra, quę sunt singuli religiosi choro astricti, si adesse in eo nequeãt, vt officiũ publicè decantẽt, priuatim saltẽ munus illud, recitãdi horas, perficere teneantur: aliàs totũ Religionis corpus esset alicui obligationi obnoxium, ad quã nullum ex membris coarctaretur.

Adde etiam, quod eadẽ ratio, quare clerici ratione ordinis obligãtur ad diuinum officiũ, vtpote, quia sunt assumpti specialiter ad laudẽ diuinã, militat in religiosis, qui ratione professionis vitæ contemplatiuę, quæ in Dei laude consistit, mancipantur. Laudes autem Dei, ecclesiasticis ab Ecclesia præceptæ, sunt horæ Canonicæ. Vnde sicut existentes in sacris deputantur cultui diuino per ordinem sacrum, gaudentque foro ecclesiastico: ita vt non possint ad vitam secularem redire: eodem modo religiosi per votum solemne.

In hanc sententiã descendit D. Tho. 2.2.q.vlt.ar. 8. in responsione ad secundum. Palud. in 4. dist. 15. q. 5. Syl. verbo, Hora, §.3. Nauar. latissime in repet. cap. Quando, de cõsec. dist. 1. not. 7. & in Manua. confess. cap. 25. n. 96. Sotus de Iustitia, & Iure lib. 10. q. 5. ar. 4. Gab. Biel. in 4. dist. 15. q. 8. in fine, concl. 3.

Adnotandũ est secundo, quod licet olim varia fuerint in Ecclesia, ad psallendas diuinas laudes, Breuiaria: omnia tamẽ post reformatum ex Concilij Tridentini decreto sunt abolita, & antiquata, illis solum exceptis, quę ab ipsa prima institutione à Sede Apostolica approbata, vel consuetudine, quę vel ipsa institutio ducẽtos annos antecedat, vsu esse alicubi cõstiterit, vt habetur in Bulla Pij V. quę incipit. Quod à nobis postulat ratio.

Vnde fit palã, nõ posse clericos ex eo tantũ, quod ad titulũ patrimonij sunt ordinati, officiũ diuinũ soluere alio, quãRomano hoc nouo Breuiario: quicquid dixerit Directoriũ absque textu & ratione. Sicut nec in illis locis, in quibus aliud est in vsu ab Ecclesia recepto Breuiariũ, poterit quicumque hoc relicto, id accipere, quo nunc Romana Ecclesia vtitur. Non enim à peccato mortali excusarem eos S. Benedicti, vel S. Dominici religiosos, vel priuatos alicuius Diœcesis clericos, qui diuinum officium, ad quod singulis diebus tenentur, quantumcumque in camera solitarie, persoluerent non secundum ritum Breuiarij á sua Religione, vel Diœcesi, consensu Pontificis receptum: quamuis illi dicerẽt secundum

cundum ritum Breuiarij nuuc ab Ecclesia Romana instituti, & reformati, cum eligere modum psallendi diuinum officium non sit in libito cuiusque; sed spectet ad Episcopum, & vniuersum capitulum, intercedente summi Pōtificis placito, vt exprimitur in dicta Bulla Pij V. & tradit Sotus, vbi supra ar. 4. Tabiena verbo, Horæ Canonicæ, §. 16.

Sciendum est tertio, illum, qui omisit vno die pendere horas canonicas, non teneri, die elapso, easdem repetere, vt docet D. Tho. quodlibet. 3. art. 29. & Innoc. 4. c. 1. de celeb. Missæ.

Ratio est, quia sicut quando onus est annexum soli personæ, non trāsit, transacto die: sed debet vel vno, vel altero illud adimplere vt confessio, & communio in Paschate est opus annexū magis personæ, quam diei. Dies enim Paschæ non statuitur ad finiendam obligationem, sed ad dilatandam debiti solutionem, & ad declarandum illā fieri posse intra annum: ita quod, illo elapso die, non cessat ōnino obligatio sed manet, adeo vt quam citius poterit, teneatur peccator satisfacere; veluti citatus ad comparendum vno die, si non potest comparere illo die, obligatus est comparere quam primum, post illum poterit; capit. cum dilecti, de dolo, & contum, & leg. Cellus. ff. de recep. arbitr. Pari modo á contrario, quando onus est annexum diei, transacto die, transit onus; adeo vt iam tali obligationi non sit homo subiectus: vt audire missam die Dominico, & ieiunare in Vigilia Apostoli, sunt obligationes magis diei, quam personæ; ita quod, qui missam non audit die Dominico, ita mortaliter peccat, vt quantumcumque duas, vel tres audiat alio die, non satisfaciat obligationi præteritæ. Cum ergo diuinarum horarum pēsum, sit onus diebus singulis annexum, si quis illud omittat vno die, non satisfaciet recitādo bis in alio die. Et propterea non est necesse, vt tali transgressori imponatur vt totum officium omissum repetat, sed sat est iniungere aliam pœnitentiam arbitrariam. Dies autem ad recitandum est à media nocte vsque ad aliam mediam noctem, ita vt quamuis peccet venialiter, qui officium non recitat horis debitis, si id faciat absque iusta causa, non tamen peccet mortaliter, si ante mediam noctem, illud dicat, vt ait S. Anto. 2 part. tit. 9. capit. 12. para. 3. & Ioan. Andr. in capit. quādo, de consecr. distinct. 1.

His suppositis, de casu proposito variæ esse videntur doctorum sententiæ. Aliqui arbitrantur non excusari quem ex carentia Breuiarij, à recitandis horis, sed peccare semper mortaliter si illas non recitat.

Tum

Tum quia facile semper est Breuiarium inuenire, aut cōmodatū, aut emptum.

Tū quia eo præcepto, quo præcipitur alicui, recitare horas canonicas, præcipitur etiam illi, vt tollat omnia impedimenta, & adhibeat omnia media necessaria adimpletionem huiusmodi præcepti. Medium autem, ad recitandas horas, est Breuiarium; igitur tenetur semper non carere Breuiario.

Tum quia si impossibilitas Breuiarij excusaret á dicendis horis, tunc sequeretur, quod qui proijceret Breuiarium in mare inaduertenter, excusaretur postea á dicendis horis, quod videtur omnino falsum. Et ideo concludunt, quod ex quacūque causa quis carens Breuiario si nō pendat diuinū officium, ad quod tenetur, semper peccat lethaliter. Veluti si quis ex proposito, siue á casu vadat cubitum, si ex eo solum quia dormit, omisit in die festo audire sacrum, nō excusatur á transgressione præcepti de audienda missa. In quam sententiā inclinat Marsil. in 3. sent. quæst. 21. art. 2. de propositione 2.

Opposita tamen opinio videtur tenenda, vt verior & communior, quod scilicet dictus Laurentius presbyter pro illo tempore, quo non potuit habere Breuiarium, nō peccat lethaliter non recitando: dummodo tamen id, quod memoriter potuit, dixerit. Ostenditur. Tum quia nemo tenetur ad impossibile, capit. Nemo, de reg. iur. lib. 6. arg. l. impossibilium, ff. de reg. iur. Dicere autem totum nocturnum, ac diuinō officium absque Breuiario, est moraliter loquendo impossibile.

Tum quia vbi non est liberum, & voluntarium, non potest esse peccatum, secundum P. Aug. relatum in §. 1. 15. q. 1. & docet D. Tho. 1. 2. q. 6. Huiusmodi autem omissio recitationis horarum, non est voluntaria.

Tum quia clericus, qui inebriatur, & propterea omittit illo die recitare diuinum efficium, quamuis peccauerit in ebrietate: nō tamen peccat in omissione diuini officij, eo quod talis omissio non fuit illi præuisa, nec modo aliquo voluntaria: & ideo non imputatur illi ad culpam, vt docet Bartholomæus Medina in 1. 2. D. Thom. q. 71. ar. 5. concl. 5. in responsione ad secundum. Igitur à simili, qui caret Breuiario non imputatur illi ad culpam omissio horarum, nisi quando illa carentia Breuiarij fuit consulto volita: & ita recitationis omissio præuisa.

Tum quia, vt homo ex nimio itinere defatigatus, & vadit dormitum, adeoque obruitur somno, vt non sit expergefactus die Dominica, nisi quādo iam Missę omnes eam celebratę, non imputatur illi omissio Missæ ad peccatū: aliàs

daremus hunc hominem esse extra salutis statum, vt qui forsitan, quando iuit cubitum, erat in gratia, postea vero in somnis labitur in peccatum; á quo cum non sint iam eo tempore Missæ non potest exurgere. Ita presbyter, quando perdidit Breuiarium, erat in gratia; & tamen, quia non dixerat Matutinum, & alias horas, carens omni Breuiario labitur in peccatum, à quo peccato pro illo die, ob carẽtiam Breuiarij non potest exurgere. Igitur dabitur in vita aliquis status, in quo homo non potest peccatum mortale præcauere, quod est impossibile.

Quod vero per hoc non excusetur dictus presbyter à recitandis his psalmis, & antiphonis, quæ scit memoriter probatur.

Tum quia debitor si non potest soluere totum, non propterea deobligatur á soluendo id, quod potest. Qui enim non potest creditori suo soluere centum, si potest decem, nequaquam deobligatur à soluendis decem.

Tum quia non necessitas, aut iusta causa, quæ excusat ab integro ieiunio videtur excusare ab omni parte illius. Nam, vt ait Caiet. 2. 2. q. 144. art. 4. præceptum Ecclesiæ licet in totum seruari non possit, seruandum tamẽ est quoad illam partem, quoad quã seruari potest; pro qua re est textus in cap. Cum dilecti, de dolo, & cont. vbi dicitur, quod cum mandatur alicui, vt ad certum terminum se iudici prę- sentet, duo sub hac forma mãdantur, vt ad Iudicem veniat, & ad diẽ sibi præfixam accedat. Vnde si venire non possit ad diem assignatũ, tenetur nihilominus, se Iudici prę- sentare, &c.

In nostram sententiam descendit Palud. in 4. dinstin. 15. S. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 5. Tabien. verbo, Horæ Canonicæ, §. 20. Sotus de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 3.

Quę pro contraria opinione sunt adducta, nihil omnino cogunt. Nam ad primum fatemur, quod si iste presbyter potuit facile Breuiarium habere, vel emptũ, vel acommòdatum, & noluit illud habere, peccauit tunc quidem mortaliter: quia voluit illã omissionem horarum in sua causa. Quãdo autem aliquis dat causam peccati, clarum est, quod peccat; vt tradit D. Thom. 2. 2. q. 79. Et ideo cum iste voluntarie ponat impedimentum ad præcepti de recitãdis horis impletionem, nõ potest negari quin peccet lethaliter. Noster autẽ casus agit de illo, qui fortuito euentu Breuiarium perdidit, neq; est in loco, vbi haberi possit.

Ad secundum dicimus, quod tenetur quidem presbyter habere Breuiarium non præcepto distincto á præcepto de recitãdis horis, sed eodem met, quo obligatur ad recitandas horas, obligatur itidem ad

ad Breuiarium, sine quo horæ omnes dici non possunt. Vnde si facile potuit habere Breuiarium, & nõ voluit, & propterea non recitauit horas, non commisit duo peccata, sed vnum, quod est non velle recitare horas volũtate suæ quasi causę: sed si forte fortuna perdidit Breuiarium, nec potest illud habere, non est iam quod ad id, quod est sibi impossibile, obligetur. Sine Breuiario autem impossibile est recitare ea, quæ memoriter nesciuntur.

Ad tertium Respondetur, quod qui Breuiarium in mare inaduertenter proijcit, si illa inaduertentia fuit crassa, peccat mortaliter, quoniam facit se impotentem ad præceptum de recitandis horis adimplendum; voluitque huius transgressionem in sua causa. At vero si inaduertentia fuit excusabilis, tunc non peccat in non pẽdẽdo officio diuino: quia nullum præceptum obligat ad impossibile.

Ex his colliges, quod quamuis presbyter peccet lethaliter, quando ex proposito Breuiarium sibi non comparat: non tamen peccat non recitando postea, quasi quod hic sint duo peccata, vt duæ malitiæ necessario confitendæ: sed est vnum solum, nolle scilicet comparare Breuiarium, quo recitet.

Probatur, tum quia huiusmodi omissio recitãdi non habet aliam libertatem, & volitionem, quam eam, quæ est in præcedenti causa: ergo nec habet aliam malitiam.

Tum quia si quis expresse dicat, nolo recitare mane horas canonicas, si postea non recitat, non fecit duo peccata, sed vnum. Igitur non habendo Breuiarium cum possit, & postea non recitando, non cõmittit duo distincta scelera, sed unum, quod est noluisse comparare Breuiarium, ad quod tenebatur, vt medium necessarium ad recitandum.

Tum quia si quis sibi ex ira amputat pedes, ex quo nequit ire in Ecclesiam ad audiendum Missam, non peccat omissione Missæ audiendę, sed ex impossibilitate, quã posuit abscindendo suos pedes; ita quod totum peccatum est in illa antecedenti causa, vt colligitur ex D.Thom.2.2.q.150. ar. 4. vt docte probat Nauar. in cõm. super cap. Quando de consecr. distin. 1. & in Manua. confess. cap. 25. num. 101. vide Barth. Med. 12. quæst. 71. ar. 5. conclu. 5.

Ex his patet Laurentium presbyterum illo die, quo sibi nulla fuit copia Breuiarij, nec per ipsum stetit, quominus illud compararet, non peccasse lethaliter, non recitando eam diuini officij partẽ, quam sine Breuiario pendere non poterat; dummodo, quam memoriter sciebat, persoluisset, si tamen cõmode potuit á celebrando supersedere, interim quod diuinum

officium

officium non recitabat, ſuperſedere tenebatur; quia celebrare ante matutinas recitatas horas eſt crimen mortale, niſi vrgente aliqua neceſſitate, aut ob graue damnum vitandum, vel ſcandalum effugiẽdum, id fiat eo quod contrauenitur conſuetudini generali Eccleſię tacito Pontificum cõſenſu approbatæ, quam habere vim legis, ex eo conſtat.

Tum quia eſt de re bona, & nõ in vſu paucorum: ſed fere omniũ; iudicaturque faciendum non modo, vt pium ſed neceſſarium; & ſuperiores ſciunt & approbant: quæ quatuor efficiunt, vt conſuetudo quælibet vim legis obtineat.

Tum quia, vt leges non alia ratione nos obligant, quam quod iudicio populi, pro lege ſuſceptæ ſunt: ita ea, quæ ſine vllo ſcripto populus probauit, ab õnibus obſeruanda ſunt, cum nihil interſit, an ſuffragio, ſeu cõnſenſu populus ſuam voluntatem declaret, an rebus ipſis, & factis. Et ideo leges nõ ſolo conſenſu legislatoris, ſed etiã tacito conſenſu totius populi per diſſuetudinem abrogantur, vt habetur, ff. De legibus, & Senat. conſult.

Tum quia in cap. In his diſt. 11. ſic dicitur. In his rebus, in quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura, mos populi Dei, & inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt, & ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt. Ita S. Anton. 3. par. ti. 13. cap. 4. Syl ueſt. verbo, Miſſa, q. 6. Tabie. eo. §. 6. & alij fermè omnes Summiſtæ. Quo fit, vt nõ careat aliqua reprehenſione Sotus lib. 10. q. 5. ar. 4. qui ſolus voluit abſque vllo textu, & ratione ab omnium Doctorum ſententia in hac parte diſcedere.

Pœnitentia demum Laurentio iniungenda pro omiſſione diuini officij illis diebus, quibus ille facile potuit Breuiarium comparare, & noluit; eſt in arbitrio confeſſoris poſita, ſicut cõtigit de alijs peccatis: tenetur que reſtituere pro rata de fructibus beneficij; vt habetur in Bulla Pij V. niſi forte omiſerit, per paucos admodum dies; vt notat Bart. Med. in Inſtruct. Confeſſ. in 4. præcepto. §. 11.

CASVS QVINQVAGESIMUS quintus.

Reuerendus Bartholomæus cathedralis, ſeu Collegiata Eccleſiæ Canonicus, etſi in Choro ſemper præſens ſit, perraro tamen cum alijs diuinum officium canit: ſed vel priuatim ibidem intra ſeipſum illud recitat nulla proferens verba, vel antequam adeat chorum, aut poſtea illud recitat, dicens aliorum conſuetudini ſe conformare, & etiam vereri

reri, ne alta voce, è suo loco canendo, seu recitando, alios perturbet.

Quæritur, an sua satisfaciat obligationi, & distributiones quotidianas restituere teneatur, & cui.

PRO huius casus decisione notandum est in duobus potissimum differre orationem publicã, quam Ecclesia clerum persoluere iubet, á priuata, seu singulari, idest, oblata á singulari persona pro se, vel alio.

Primum est, quod publica fieri debet verbis; nec sat est, quod fiat sola mente: quia oportet eam toti populo, pro quo offertur, innotescere, vt ad deuotionem, & suam intentionem cum orantibus coniungendam excitentur, vt docet D.Tho.2.2.q.83.ar.12. & glossa cõmuniter recepta, clem. 1. de relig. & Adrian. quolib. 8. Hæc autem verba ita debent esse clara, vt ab alijs audiri, & percipi valeant, quãdo horæ publicæ dicuntur; quando vero dicũtur priuatim, & seorsum, sat est quod sint verba secreta distinctè prolata. Oratio autẽ priuata non requirit vocem secretã, nec claram, sed sat est, quod mente fiat, vt inquit D.Tho. vbi supra, & glos. clem. 1. de celebr. Missę.

Secundum est, quod publicæ orationi nullus potest adimere verba, neque voces, etiam si impediant deuotionem, cum non sit principaliter instituta ab Ecclesia ob bonum dicentis, sed totius fidelis populi. At priuatæ orationi non solum possumus, verum etiã prudenter agitur adimendo voces, quando per eas fit deuotionis iactura, vt tradit Dur. & alij in 4. dist. 15. quæst. 12.

Ex his colligunt Doctores illũ, qui ad recitandas horas canonicas est astrictus, non satisfacere suæ obligationi, si eas intra seipsum, nulla omnino proferens verba, recitet.

Tum quia hæ horæ cum sit quędam oratio incumbens ministris Ecclesiæ ex officio, prout sunt medij inter Deum; & populum, necesse est vt sit solemnis, & ex natura sua publica, hoc est, apta venire in aliorum notitiam.

Tum quia huiusmodi horæ dicendæ sunt iuxta formam ab Ecclesia traditam, sed Ecclesia, quæ non nouit nisi, quæ foris sunt, instituit, vt per voces sensibiles dicerentur, vt sic eidem constaret, per suos ministros offerri debitũ orationis cultum, ac munus, quod per illos offerri voluit, vt habetur in Concil. Agathensi Extra. de celebrat. Missarum, cap. Presbyter, & in Concil. Toletan. 4. de consecr. distinct. 1. & Innoc. cap. Dolentes, de celebr. Miss.

Tum quia diuinũ officium cũ sit oratio communis, & in persona Ecclesiæ offeratur; necesse est, vt sicut Ecclesia sensitiuis creaturis constat,

constat, ita illa suorum ministrorum oratio fiat signis communibus, & notis alijs, pro quibus offertur, vt sunt signa vocum, vt docet D. Tho. 2.2.q.83.ar.12. & Alex. de Ales.4.q.90.num.2.ar.1.

Tum demum, quia vt in reliquo cultu, sic præcipue in gratiarum, laudumque actione, atque in orationibus, & precationibus necessarium fuit, vt totus Christianus populus vnitatem repræsentaret; vt per hoc maxime, vt ait D.Pau. vnam fidem, vnum baptisma, atque vnum Deum profiteremur. Hæc autem cōcordia, & vnitas seruari non potuit, nisi oratio vocalis Ecclesiæ lege constitueretur, quæ esset ab viunersis suis ministris seruanda. Et ideo qui non voce, sed mente diuinum officiū persoluit, nequaquam suæ obligationi satisfacit.

Sed num teneatur quilibet recitare diuinum officium voce tam clara, & alta, vt assistentes illud audire, cessante altero impedimēto, valeant, vel satis sit formare verba intra labia, ita vt sol⁹ ipse, qui recitat, illa audire, & intelligere queat, controuersum est inter Doctores. Medina in tract. de Orat. q.1. arbitratur, non satisfacere suæ obligationi, qui tam alta, & clara voce diuinum officium non recitat, vt ab alijs, si præsentes essent, audiri posset. Rationes, quibus in hanc adducitur sententiam, sunt.

Tum quia hoc est expressum decretum Ecclesiæ Gallicanæ in illis verbis, non in gutture, neque inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando.

Tum quia D. Tho. 2.2.q. 83. ar. 12. asserit orationem publicam nō solum requirere vocem, sed etiam altam vocem.

Tū quia Caiet. ea.q. & ar. putat peccare dicentem Missam adeo submisse, vt eam non possint audire circunstantes.

Tum quia orat vt minister Ecclesiæ in persona cōmuni, & ideo oportet sic intelligibiliter orare, vt percipi possit á se, & ab alijs distincte sensus verborum: vnde deuotio Ecclesiæ excitari valeat: quod non esset, si submisse, & vocibus inter labia solū formatis, & á se dūtaxat perceptibilibus recitaret.

Oppositam tamen opinionem veriorem esse puto, neminem teneri, quando solus & priuatim diuinum officium persoluit, vti voce alta, & ab alijs perceptibili; sed satis esse formare verba intra labia, ita vt solus ipsemet, qui recitat, illa audire, vel intelligere valeat: secus autem est, quando ex munere suo tenetur illud publice dicere, ita vt á populo, vel ab alijs, qui cum ipso recitant audiatur.

Probatur hæc sententia. Tum quia id seruant multi docti, & pij homines, qui recitant diuinum officium audiendo Missas, aut

manendo

manendo in sacellis, aut choris, vel cubiculis, vel proficiscendo cũ alijs; vbi si tam alte, & clare recitarent, vt Medina recitandum dicit, alij alios impedirent, & aliorum perturbatores censerentur; quales habentur quotidie, qui clara, & alta voce orant. Et cum multi grauissimi Doctores habeant, posse quẽlibet insimul satisfacere pręcepto de audienda Missa, & de recitandis horis, relinquitur manifestum, aut perturbandum esse sacrificiũ, aut sufficere submissa voce, & inter labia suppressa illas recitare.

Tum quia Caiet. 1.2.q.83.ar.12. prudenter dixit Orationem publicam debere de pręcepto esse vocalem, sed claram, & altam solum de decentia: quæ tamen decentia cessat, cum ad non impediendum, vel offendendum alterum decentius est illam submisse dicere.

Tum quia non minus Missa est oratio communis, & ministris Ecclesiæ incumbens, quam horę canonicæ: & tamẽ magna pars Missæ, & horarum canonicarum pronunciatur, & debet pronunciari secreta voce, & quæ à circunstantibus non audiatur.

Tum quia alioquin innumeri sacerdotes, & pij, ac eruditi tenerentur restituere magnam partem fructuum suorum beneficiorum, cum innumeri sępissimè recitent submisse in præsentia dominorũ, amicorum, & aliorum ex vrbanitate, & ciuilitate, & ad fugiendam hypocrisis speciem.

Tum quia illi, qui diuinum officium solus recitat, iniungitur vt illud pronunciet ad se tantũ mouendum, & vt toto homine, idest, mente, & corpore Deo inseruiat: ad hoc autem sufficit formare verba, ita vt ab ipso solo audiantur & percipiantur, saltem ad hoc, vt in conscientia non teneatur ad aliud.

Tum demum, quia etsi vox clara & ab alijs perceptibilis videatur necessaria ad hoc, vt possit probari in foro exteriori officium diuinũ esse dictum, tamen ad hoc, vt Deo in foro conscientię satisfaciat, satis est, vt vocibus á solo recitante perceptibilibus pronuncietur. Nam vt altæ voces ordinantur ad alios in Deum mouendos, ita submissæ ad se in Deum concitandum: & ideo priuatim sic solus canonicas horas persoluens, non tenetur ad aliud, quam vti vocibus á se audiri, & intelligi aptis: iam autem verba intra labia prolata, & submisse dicta voces quidem sunt. Ita Nauar. in tract. de Oratione, & horis canonicis, cap. 20. num. 14.

Ea vero, quæ in contrariũ sunt adducta, concludũt solum de his, quibus ex munere sibi iniuncto incumbit horas canonicas dicere tali modo, vt á populo, aut ab alijs secum in choro alternatim recitãtibus audiatur. Hi enim debent tali voce vti, qua non modo ipsi,

sed

ſed & cæteri ad deuotionem promoueantur.

Illud autem decretum Eccleſię Gallicanæ inuehitur in eos, qui ita male voces efformant, & tam celeriter pronunciant, vt notabiliter perperam recitent, contrahendo ſyllabas, dictiones degluciendo, & ſuos verſus incipiendo antequam ij, quibuſcum recitant, ſuos abſoluant, quod eſt graue peccatum, & vſu frequētiſſimum contra clem. 1. de celeb. Miſſ. & cap. Dolentes, eo. tit. Vnde per ea, quæ dicta ſunt, aduerſæ aliæ rationes leui negocio diſſoluuntur.

His ſic præſuppoſitis, eſt præcipua huius propoſiti caſus difficultas. An canonico ſatis ſit ad lucrādum diſtributiones quotidianas, recitare priuatim horas antea, vel poſtea in domo, vel Eccleſia, & ſolum præſentialiter adeſſe in choro, abſque hoc quod cum alijs ibidem cantet, aut recitet.

Cui reſpondemus nequaquam ſufficere, ſed neceſſe eſſe, vt cum alijs in choro, vel alibi, vbi illæ diſtributiones lucrifiunt decantet recitando, pſallendo, vel cantando cum alijs.

Tum quia diſtributiones non dantur ob id ſolum, quod dicuntur, vel cantantur quomodocumque horæ; ſed quia dicuntur, vel canuntur cum alijs in choro, vel altera parte Eccleſię, vbi, & quemadmodum ſtatutum eſt.

Tum quia Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reformatione cap. 12. apertiſſime id ſtatuit loquens de Canonicis, & dignitatibus in Eccleſijs cathedralibus inſtitutis in hæc verba. Omnes per ſe diuina, & non per ſubſtitutos compellātur obire officia, atque in choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis, Dei nomen reuerenter, diſtincte, deuoteque laudare.

Tum quia, vt ait Caiet. in libro 17. Reſpon. Reſp. 8. non ſatisfacit præcepto dicendi horas ad lucrandum diſtributiones quotidianas Canonicus, & Prælatus, qui eſt in choro, & partem dimidiam non canit; etiamſi illam recitet ſubmiſſe, & aliam dimidiam partem audiat: ergo multo minus illas lucrabitur, ſi nullam partem ibi cum alijs recitet. Nam ratio chori conſiſtit in communicatione vnius cum alio, ita vt quidquid diuini officij ibi dicitur, ſit commune alteri: & hoc eſt per ſe in tali modo alternatiuo dicēdi, ad quem chorus eſt inſtitutus: ſed non poteſt eſſe commune alteri, quando dicit ſibi ſoli: quia vt ſic eſt ſibi propriū. Quare recitans per ſe, & non cum alijs non ſatisfacit obligationi annexæ choro; atque adeo nec diſtributiones huic coniunctas lucrabitur.

Tum quia veluti qui altari ſeruit, de altari viuere debet, ita è cōtra, qui viuit de altari, ſeruire debet

altari, in cap. Cum ſecundū Apoſtolum, de præben.

Adde neminem inficiari poſſe, canonicatum eſſe beneficium eccleſiaſticum: & ideo teneri ad diuinum officium. Et cum illa præbenda non videatur ad aliud eſſe ordinata, quam pro ſtipendio miniſtrantium in choro Dei, teneri proinde dicere diuinum officium modo chori, idest, alternatim, & vt commune alijs.

Confirmatur decreto Eccleſiæ Gallicanæ Tit. Quomodo diuin. offic. vbi dicitur, quod cum pſallendi gratia omnes ibi conueniāt, muta ac clauſa labia tenere non debent: ſed omnes, præſertim qui maiore funguntur honore, in pſalmis, hymnis, & canticis Deo alacriter modulentur, &c.

Adde in multis diuerſarum Eccleſiarum conſtitutionibus eſſe ſancitum, vt in his, quæ anno 1582. á capitulo Cathedrali Eccleſię Bononienſis prudentiſſime æditis eſt ordinatum cap. 9. vt omnes canonici per ſeipſos ordines ſuſceptos exercere, & cætera omnia officia, quæ debent in cultu diuino præſtare, & officium ipſum in vtriſque veſperis diebus ſolemnibus ordiri teneantur, & cap. 10. vt præfixis, & opportunis temporibus in choro conueniant ad horas canonicas dicendas, & cap. 11. vt ea pſallendi ratio ab omnibus tam canonicis, quam manſionarijs ſeruetur, quæ ſit decens, & congrua tanto muneri. Et cap. 17. Pro intereſſentibus nullo modo habendos, ſed pœna mulctandos qui priuatim officiū dixerint; cum ij re vera nec choro, nec ſuo muneri ſatisfaciant.

Ex quibus omnibus, & alijs, quæ adduci poſſent, manifeſtum relinquitur debere canonicos ad diſtributiones lucrandas dicere diuinum officium in choro cum alijs, tenerique ad pſallendam, & recitandam partem ſuam, non qualitercumque, ſed vt communem ſibi, & alijs, quia debet eſſe, vt pars chori, & per conſequens, vt per audibilitatem communicabilis alijs; ac ideo ſubmiſſe dicendo, cum vt ſic nō ſit pars communis officij: quia non participatur ab alijs per audibilitatem, non ſatisfacere ſuæ obligationi, nec poſſe diſtributiones accipere; imo ad eaſdem reſtituendas alijs canonicis obligari, cap. 1. de cleric. non reſid. lib. 6. Quod ſi non prȩſtiterint, non poſſe abſolui. ita Nauarr. cap. 10. de Oratione, & horis canonic. num. 47. & Sotus de iuſt. & iur. lib. 10. quæſt. 5. artic. 4. Qui illorum canonicorum vicem dolet, qui in choro muti ſedent; & vtinam tam attenti, quam ſæculares. Quique non animaduertunt ſtipendia eſſe illis conſtituta non vt adſiſtant, & ſua numeroſitate ſedes exornēt, ſed re vera vt pſallant: beneficium ſiquidem, vt text. eſt in cap. de reſcript.

cript. lib.6. non nisi propter officium datur, & quotidianæ chori distributiones non nisi ob quotidianas in choro horas. Horæ autẽ chori, vt sic, necesse est vt sint cõmunes. Et ideo deflendum est, eo iam rem peruenisse, vt aliqui indignum sua grauitate, & maiestate putent cum alijs alternatim psallere, & canere, idque onus totum capellanis inferioris classis committant, & hi soli altari seruiunt; illi autem pinguiores altaris fructus vsurpant, tantoque magis esset ab omnibus hoc recitandi, & psallendi in choro munus peragendũ, quanto huius temporis hæretici sanctissimum hoc orandi institutum ab Ecclesia deturbare contendunt.

Nec Caietani opinione se tueri Canonici valent, qui in summa, verbo, Horarũ, in fine asserit maiores chori non debere cantare, sed á minoribus cantata meditari. Mam etsi forte id erat in aliquibus Ecclesijs olim vsitatum; Concilij tamen Trident. decreto sessio.24. cap.12. est abrogatum, & per extra. Pij V. quæ incipit. Ex primo Lateranensis Concilij, &cæt. vbi irritat statuta, consuetudinem, fundationem, vel aliud quodcumque ius, quo illi, qui sunt choro addicti, possunt ex sola præsentia fructus, aut distributiones pretẽdere, vultque vt omnes sub pœna peccati mortalis, & amissionis fructuum; ac distributionum teneantur ad diuinum officium dicendum.

Quare cum habeant distributiones propter chorũ, cui adsunt, tenentur illas lucrari officio chori, hoc est, communi cum alijs. Communicatur autem per alternatam vocem audibilem, vt recte docet idem Caie. lib.17. Respon. Resp.8.

An autem per totum integrum annum, si non recitent in choro, & modo chori, teneantur vltra eã distributionum portionem, quæ canentibus datur, omnes fructus illo anno á canonicatu perceptos restituere; crediderim quod non.

Tum quia fructus canonicatus, siue præbenda non modo dantur pro canendo diuino officio cum alijs, sed pro assistendo, & authoritatem, ac grauitatem præbẽdo sua præsentia ipsi choro, & pro missis in solemnitatibus dicendis, & alijs faciendis, quæ canonicorum officio sunt annexa: & ideo solam eam partem, quæ horis in choro cum alijs dicendis correspondet, restituere tenentur, ita vt si trecentum scuta de redditib. habeat ex canonicatu quis, & per vnum annum in choro cum alijs non recitauit, non obligarem ipsum nisi ad centum scuta restituenda: cum reliqua videantur canonico dari pro honorando sua præsentia ipsum chorum, & pro Missis, & pro multis conuentibus, ac processionibus, quibus interest.

Tum quia motus proprius Pij V. cum sit pœnalis, non videtur intelligendus, nisi de parte fructuũ; quæ in beneficio correspondet recitationi diuinarum horarum: nõ autem de illa, quam parochi habent ex administratione sacramẽtorum, Missis dicendis; vt tradit Barth. Med. in sua instr. confess. lib. 1. §. 11. in 1. præcept. Arg. eorum, quæ quo ad suspensum à beneficio notat Bonif. in clem. Cupientes, de sent. excom. num. 3.

CASVS QVINQVAGESIMVS sextus.

PAulus cum dotem promissam filiæ, quam nuptui tradidit, soluere statim nequiret, fecit pactum cum marito, durante solutionis mora, daturum se illi singulis annis sex pro centenario. Nunc vero filia cum sit vidua, & diues relicta vsufructuaria, ac filij sui curatrix, nec dum sibi sit soluta dos, persistit in eisdem pecunijs ad sex pro centum exigendis.

Quæritur, nũ id sibi liceat, & quid confessor teneatur tam Paulo, quam viduæ filiæ iniungere.

DVO præcipue Casus iste postulat. Alterum est. Vtrum si certa quotta, Verbi Gratia, sex pro centenario detur marito pro non soluta dote, sit vsuræ delictum.

Alterum. An vidua possit tuta conscientia eadem sex pro centenario accipere, quoad tota promissa sibi á patre dos persoluatur.

Ad primum, Respondetur pactum illud esse licitum, & ab vsuræ nota alienum, dummodo habeatur ratio ad onera matrimonij; & non ad quantitatem pecuniarum dotalium.

Impellor autem in hanc sentẽtiam. Tum quia maritus non accipit illa sex annuatim ob exspectatam dumtaxat, solutionem, sed ob onus matrimonij, cui remanet subiectus. Est enim matrimonij onus vxorem, ac familiam alere, superstite semper manente dote. Nam maritus perpetuo tenetur vxori de integra dote. Quare hæc si sibi solueretur, posset rem fructiferam emere. Vnde saluo capitali, vxoritium onus subleuaret, & ideo interim, dum dos non soluitur, accipiendo aliquid; vt se à matrimoniali grauamine indemnem conseruet, iam quod dos eo fine datur, non videtur vllum crimen.

Tum quia capit. Salubriter; de vsuris. Interrogatus Papa Innocẽtius III. Num qui vxorem duxit, certa dote sibi á socero constituta: sed quia socer pecuniam tunc tẽporis non dedit, & quasdam tradidit genero possessiones in pignus quousque dos illi esset persoluta, possit ne accepti pignoris fructibus gaudere, aut potius eosdem debeat in sortem computare. Respondet

pondet summus Pontifex, non esse computandos in sortem: sed á genero absque vsura posse percipi; cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. Igitur cum vsusfructus pignoris sint vniuersaliter cōputandi in sortem, ac illos recipere in pretium mutuatæ pecuniæ, & expectatæ solutionis sit in omnibus alijs contractibus, præter dotalem, vsuræ labes. Extra de vsur. cap. primo, & secundo, & Cod. de distra. pign. lege prima. Et ratio, ob quam in textu dicitur posse gener illos salua cōscientia extra principalem sortem percipere, sit non lucrum cessans, aut damnū emergens, vel soceri donatio, sed ius ipsum dotale, quo ille, qui fęminam nuptui tradit, tenetur marito de leuamine vxoritij oneris. Est autē matrimonij onus, vt maritus vxorem, familiamque alat, reseruata semper dote, id quod in alijs oneribus non contingit. Idcirco sicut Pontifex concessit genero fructus pignoris suscipere, interim quod dos non persolueretur, non ratione pignoris absolute, quia hoc esset illicitum, sed eo quia sibi non datur, quo onera matrimonij perferat, sequitur eodem oneris supportati iure, posse certam pensionem quotannis accipere, ob non solutam á socero dotem, dummodo in consignatione pensionis habeatur ratio non ad quantitatem pecuniarum dotalium, seu ad lucrum cessans, sed potius ad onera ipsa vxoritia; idque dumtaxat percipiatur, quod supportandis dictis oneribus sit satis; vt tradit Syluest. vsura. 3. num. 2. quem sequitur Sotus lib. 6. de iust. & iur. quæst. 1. artic. 2.

Tum denique quod ratio vsuræ consistit in mutuo, & cum ratione expectatæ dumtaxat solutionis aliquid exigitur, vt docent Theologi in 4. distin. 15. & iurisperiti, cap. Consului, de vsuris, Iam autem gener, qui certam pensionem quotannis á socero accipit ob dotem non solutam, non illam recipit principaliter, ob moram, seu ob expectatam solutionem: quia tunc esset quædam ratio mutui, & manifesta inæqualitas, vt qui salua sorte, vellet aliquid ratione temporis, & ob vsum pecuniæ.

Nec etiam illam pensionem recipit ratione interesse, seu lucri cessantis: quia per accidens se habet ad matrimonij onera, quod maritus negocietur, aut non negocietur, vtatur, vel non vtatur dote ad fructificandum. Et ideo secundum ea, quæ sunt per accidēs non est iudicandum de re, sed recipit dictam quottam ratione oneris, & grauaminis vxoritij; quod de per se includitur in matrimonio, & á quo subleuandus erat maritus per fructus dotis. Igitur quousque hæc non persoluatur, si quid-

piam proportionatum tali grauamini singulis annis recipit, nulla est mutua veri, aut palliati ratio; & ideo nulla vsura.

Confirmatur, l. Pater, ff. De doli mali, & met. excip. vbi dicitur, quod quando Pater alit filiam, nõ potest gener recipere fructus pignoris; igitur interim quod dos à socero non soluitur, si quidpiam vltra illam singulis annis datur, non est nisi, vt subleuetur maritus ab onere, quod sibi ex vxore ducta incumbit, vt eandem nutriat, integra & salua persistente semper dote; quod onus cum de per se includatur in matrimonio, propterea nulla ibi interuenit vsura; cum lucrum illud non contingat ex mutuo, vel expectatione, sed ex alia onerosa causa, vt egregie declarat Caiet. 2. 2. quæst. 18. artic. 2. Syluest. vsura. 3. §. 2. Sotus, de iust. & iur. lib. 6. quæst. 1. art. 2. Tabiena vsura. 10. Nauarr. in Manu. capit. 17. numero 213. & alij Summistæ, nec nõ Ioann. Cald. Petrus de Anch. & Panorm. in cap. Salubriter, de vsuris, cum multis per D. Didacum à Lyeua, in capit. primo, lib. variarũ resolut. relatis.

Nec rationes, quibus Adrianus in 4. q. vltima, de vsuris, & Ioann. Andr. & Dom. Ant. & Ioan. de Legnara, in d. cap. Salubriter, de vsur. & Laurent. de Ridolph. ac nõnulli alij persuasi sunt, vt contractum hunc vsurarium iudicarent, eo quod onus matrimonij non valeat iustificare dictum contractum, sicut nec ratione cuiuscumque oneris iustificantur alij contractus, vt patet in pignore, quod qui habet, quamuis teneatur aliqua onera sustinere in conseruando dicto pignore: nequit tamen fructus extra sortem recipere.

Nec etiam qui stipendio Regis viuit, & si teneatur alere familiam, potest fructus illius rei, quæ sibi forte pro securitate stipendij datur, recipere vltra stipendium.

Quare cum in casu proposito nullum interueniat lucrum cessãs, aut damnum emergens, eo quia, non constat maritum esse solitum mercari, vel ponere apud mercatorem pecunias: & qui pecuniam non habet negociationi expositam, agere de lucro cessante non potest, videtur ratione expectatæ solutionis augmentum illud vltra sortem quotannis accipi, & ita vsura est. Addentes ex capite Salubriter, de vsuris, non posse iustitiã dicti contractus colligi, cum ibi non agatur de certa pecunia quota, sed de possessione, cuius fructus varijs fortunæ casibus subsunt. Et ideo conceditur à Summo Pontifice, quod non teneatur maritus computare illos in sortem propter onera matrimonij: quia propter illa subleuanda concessit, & donauit socer genero dictos fructus incertos, qui textus, cum sit exorbitans

fans á iure, non debet extendi ad ſex pro centenario, quæ nunquam fortunæ ſubijciuntur.

Arguunt demum, quod cum á principio ſit datus terminus, non poteſt hic agi de mora. Et ſicut maritus poterat ſine dote vxorem accipere, ita poteſt, & vult exſpectare, cum libere contrahat de dote ſibi non ſoluēda vſque ad certum tempus. Volenti autem non fit iniuria: & ideo nihil debet vltra ſortem recipere.

Non ſunt tamen rationes iſtæ alicuius roboris, vel efficaciæ. Ad primam dicimus alijs cōtractibus, non ineſſe de per ſe, & ex natura rei onus aliquod: at cōtractui matrimoniali ineſt intrinſece, & ex natura rei ipſius, vxorem & familiam alere, integra permanēte dote. Tenetur enim maritus vxori de integra dote, & ideo iure ipſo, ob illud onus ſubleuādum, poteſt aliquod lucrum ſingulis annis exigere, interim quod dos non perſoluitur ab his, qui vel illam ſoluere, vel mulieri alimenta præbere condecentia ſuo ſtatui ſunt aſtricti. Quare in contractu pignoris debent fructus computari in ſortem; quia non eſt ibi onus familię alendæ ex natura ipſius contractus, vt ſatis patet: ſecus autem in contractu matrimonij, cui eſt de per ſe annexum vxorem alere, reſeruata ſemper dote.

Nec cauſa lucri ceſſantis, aut damni emergentis eſt ad propoſitum. Illa enim eſt communis in omnibus contractibus, & tamen leges aliquid peculiare tribuunt genero in fauorem matrimonij, quod ita reperitur ſolum in hoc matrimoniali contractu, vt non in alijs. Vnde parum refert, quod gener ſit mercator. Non enim illud lucrum obtinet ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſed ob vxoritium onus, cui iure ipſo eſt id conceſſum, vt ſupra explicauimus.

Nec obſtat non reſpondiſſe Pōtificem, in d. cap. Salubriter, niſi de fructibus pignoris. Nam id facit, quia de alio non fuit quæſitum: & ex eodemmet reſponſo colligitur poſſe etiam alia via, quam pignoris ius ſuum de onere matrimoniali ſubleuando á ſocero exigere; ita vt illud lucrum non ſit ſibi conceſſum ex dono, & mera gratia, ſed ex debito, & iure, quo pater tenetur filiam nuptui traditam alere, vel dotare, ita vt ſalua dote, maritus familiam ſuſtentet: & ideo parum ad rem facit, quod fructus, ſeu lucrum ſubſit fortunæ, aut non ſubſit: ſed neceſſe eſt vt non excedat onera ſupportanda, vt recte tradit Sylu. verbo, Vſura.

Nihil item refert, quod à principio fuerit datus terminus: quia non recipit illud lucrum ratione moræ præciſe, ſed ratione oneris vxoritij: & ideo ſtat, quod volue-

voluerit concedere terminum solutionis: noluerit tamen perdere id, quod iure matrimoniali sibi conceditur, vt fructus interim á socero recipiat non excedẽtes onus supportandum. Non quod negemus posse quempiam, & vxorem indotatam ducere, & nihil pro dote statim non soluta exigere: cũ iuri suo possit quisque renunciare: hoc tamen non fit, nisi id libere exprimat, vt tradunt Doct. cap. 15. qui tacet. de reg. iur.

Concludendum est igitur posse maritum, interim quod promissa dos sibi non soluitur, accipere sex pro centenario; si illa ad subleuanda matrimonij pondera, iuxta conditionem suę sortis, sunt necessaria.

Ad secundam difficultatem de vidua, quę eadem sex pro centenario, pro nõ soluta ab hęredibus dote, accipit, arbitratur Caiet. 2. 2. quęst. 78. ar. 2. ad sextum, non posse ab vsurę nota excusari.

Tum quia id solum erat concessum mariro, cui incumbebat, superstite dote familiam alere. Nec enim in dicto cap. Salubriter, de alio agitur. Cum ergo illa concessio sità iure exorbitans, non est ad mulierem viduam extẽdenda.

Tum etiam, quia cessante causa cessat effectus, & id, quod non est, non potest effectum operari: iam autem mortuo marito, nõ est matrimonium, ob quod dos, & lucrũ dotale conceditur. Et ideo videtur quod non possit vidua, illarum pecuniarum quottam exigere

Nobis tamen placet, cum communi sententia, posse tuta conscientia vxorem mortuo marito, etiam si in viduitate persistat, quottam illam suæ sustentationi conuenientem ab hæredibus accipere quoad illi dotem persoluant, & maxime si filios, & filias habet.

Tum quia negari non potest, multo maiora onera inesse mulieri viduæ, quam nuptæ. Incumbit enim illi famlliam alere, filios marito mortuo nutrire, seseque in ornatu, & comitatu tam digne, & honorifice pertractare vt eius, cuius vxor extitit, nobilitas non denigretur.

Tum quia secundum Bal. C. vnde vir, & vxor. l. 1. viduæ dicuntur habere dotem, & non alia ratione quam quod matrimonium, etsi quoad vinculum per mortem viri sit dissolutum, remanet tamen quoad onus alendæ familiæ, & cõseruandi dignitatem status. Et ideo ad subleuãdum tale onus, interim quod dos sibi non soluitur, potest conuenientem portionem dicto oneri singulis annis accipere.

Tum quia ille, cui debentur alimẽta, licet se de suo alimentet, ea potest tamen petere alimẽta ab eo qui ad id tenebatur, vt notat Ias. in l. de Alimen. C. de trãsac. & Ana. cons. 64. & Paul. de Castr. & Alex.

in l.

in l.diuortio.in prin.ff.ſolmat. Sed dos datur ratione alendæ vxoris, eſtque veluti proprium patrimonium mulieris,vt ff.de mino. l.3.§. ſed vtrum.in fi.Ergo quouſque parentes dotem detinent, nec illam mulieri ſoluũt, poteſt illa quid lucri ſuę ſuſtentationi proportionatũ ſingulis annis accipere. Si enim id poterat maritus ad alendã vxorem, cur non poterit ipſa ad alendum ſe in viduitate conſtitutam?

Nec vlla hic vſuræ labes commiſcetur,cum non accipiat huiuſmodi lucrum vltra ſortem ob ſolutionis moram,vel lucri ceſſantis rationẽ,aut tẽporis prorogationẽ; ſed ob alimẽta ſibi iure matrimonij debita: propter quæ dos conceditur; qua non data ius alimentorũ non admittitur: & ideo neque huiuſmodi lucrũ annuum poteſt ab alio exigere, quam ab eo, qui illam dotare, vel alere tenebatur. Nec in poſtulando lucro habenda eſt ratio, ſeu reſpectus ad quantitatem pecuniæ, ſed potius ad ſui ſtatus decentiam: ita vt ſi familiã minoribus expẽſis ſuſtẽtare valet, quam dũ maritus viuebat, minus etiam lucri accipiat vidua, quã acceperat,ſuperſtite marito; vt recte tradit Sylu.vbi ſupra,Sotus de iuſt. lib.6.q.1. verſu antiqui ex eadẽ radice. Ledeſmus 2. 4. q. de vſuris. Angelus verbo Dos.§.28.

Nec obſtant rationes Caiet. Nã etſi concedamus id lucri marito eſſe conceſſum ratione oneris matrimonij: Negãdum eſt tamẽ,ſublato ex hac luce marito,non remanere vlterius onus familiæ alendæ in vidua: cum hęc dignitatem mariti,quamuis defuncti, præſeferat, & ſtatus, ac nobilitas mariti hęreditario quodam iure in vxore, filijs,ac tota ſua familia permaneat. Dedecet enim illam; quæ nobiliſſimo nupſit,abiectiſſime,& viliter in viduitate viuere.Idcirco ratione huiuſce oneris perſiſtentis, poterit vidua, cui dos non ſoluitur, ad illud ſubleuandum quidpiam commenſuratum tali oneri ſingulis accipere annis. Nam eadem manẽte cauſa, debet idẽ produci effectus cauſa autem conceſſionis lucri in matrimonio,quando dos non ſoluitur,eſt onus matrimonio, ex natura rei,coniunctũ; ergo cũ adhuc tale onus, licet aliqua ex parte remiſſum, perduret in vidua, licebit huic pro releuando eo pondere, quo grauatur, eo quod talis viri vxor fuit, aliquid condecens exigere.

Et cũ ſecundo dicitur dotẽ non eſſe, niſi ſit matrimoniũ, intelligi debet, niſi vere ſit, aut fuerit: ita quod dotis ratio includit verũ, & ratũ matrimoniũ,& quod filia nuptui tradatur, iam autem in vidua prçceſſit verum matrimonium,ratione cuius obtinuit dotẽ, qua ſalua,tanquam ſuo,& filiorum patrimonio debet ſuſtentari.

Quare cum mortuo marito, adhuc virtute remaneat matrimoniũ quoad onera; vt quia filios, & se, ac statum suũ tenetur non modo secundũ gradũ propriæ personę, sed etiam eius, cuius vxor fuit, conseruare, poterit interim quod dos sibi non soluitur, tantum lucri postulare, quantum ad releuanda relicta onera satis esse videatur.

Confessor igitur in prędicto casu iniunget tam Paulo, quam filię, vt interim quod dos non soluitur, illud lucri donetur, quod oneri matrimoniali, seu viduali subleuando, quodque persoluta dote subleuaretur, sit conueniens, ita vt illud lucri, & augmenti, siue quinque, siue sex pro cẽtenario, sit magis in iuuamẽ, & auxiliũ supportãdi oneris vxoritij, quã in recõpensationem cessantis commodi. Nã vt sæpe sæpius diximus, si ob dilationem temporis, spectatamque principaliter solutionem, aliquid augmenti vltra sortem postularetur; contractus esset vsurarius: & ideo qui mercatori dotẽ traderet, vt eandem tutam, ac securã haberet; & vltra quotannis quidpiam augmenti ab illo, quoniam cum talibus pecunijs plurimum lucratur, acciperet, vsuram manifestam committeret: eo quod ratione tẽporis, saluo capitali, vellet de labore, & industria aliena fructum; vt tradunt omnes Theologi in 4. distinct. 15. & Iurispetiti in cap. Salubriter. de Vsuris, & Summistę, verbo Vsura, & late S. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 7.

CASVS QVINQVAGESIMVS septimus.

Gabriel infirmitate oppressus, testamentum condidit, in quo omnia sua Ecclesijs, ac certis personis relinquit, nihilque consanguineis, etsi egenis ob intestinas cum eis inimicitias, postea ingrauescente morbo, & de inimicitijs pœnitens confessorem accersiri iubet: nec tamẽ suaderi potest, dictis consanguineis quidquam legare.

Quæritur, num sit absoluendus, & absolutione data, an quæ in dicto testamento in inimicitijs facto legauit sint animæ suæ profutura?

Qvoad prioris dubij resolutionem illud aduertendum est tres consanguineorum dari lineas: quarũ prima est descendentium, secunda ascendentiũ, tertia collateraliũ: & quod testator quãdiu habet aliquem ex descendentibus, vt filium, nepotem, pronepotem, & sic in infinitum, tenetur illum hęredem relinquere, nisi adsit vrgens, & iusta causa exhęredationis: & cum talem descendentẽ instituit, non tenetur de aliquo ascendentium facere mentionem. Instit. de hęred. quæ ab inte. Quod si non habeat descendentes, vel

iustam habeat causam eosdem exheredandi, tenetur ascendentes instituere, si fuerint, le. quoties. C. ad Senat. consul. Offic. Sed si tam descendentes, quam ascendentes legitimi illi desint, nō tenetur collaterales, hoc est, fratrem, sororē, filios fratrum, aut sororum, & quēcumque alium ex transuersalibus, quamuis succedant ab intestato in hæredem relinquere sed potest de iuris rigore instituere, quos vult, etiam non attinentes: hoc tamen excepto, quod si hęredem instituit hominem aliquem infamem, poterit tunc frater, vel soror ex eodē patre agere de nullitate institutionis, non autem si ex eadem solum matre sint. C. in offic. test. leg. fratres vterini, vel nisi crimen ingratitudinis cōmiserint, vt in Authent. de nup. §. ingratitudinis.

Et quamuis non desint, qui asserant testatorem, qui nec parētes nec liberos, qui sunt necessarij hæredes, habet, teneri ad relinquēda bona sua consanguineis quibuscūque, seu cognatis, & maxime si pauperes sint, nisi ob vitę prauitatē & ingratitudinem secus fieri promeruerint; hoc tamē absolute verum non est, sed solum limitatur ad illos consanguineos, qui extreme egent, & quibus nullus alius proximior cognatus est, qui eos alere possit, & velit. Nulla siquidē lex naturalis, diuina, vel humana ad plus de pręcepto obligat, quam ad subueniendum collateralibus extreme egentibus. arg. leg. 1. C. de sacr. Eccles. Et docet Nauarrus in man. c. 26. in admonitione pro volente testari, n. 36. Sylu. verbo, Testamentum. 1. §. 10.

Nec obstat, si quis dicat fratres, & sorores ex eodem patre, & legitimo thoro natos succedere ab intestato, & ideo esse necessarios, & quasi naturales hæredes, nec posse nisi legitima, & euidēti causa exhæredari: Nec enim lex definiret illos esse hæredes defuncti, qui absque testamento moritur, nisi iure naturę, quod lex semper respicit, hæredes forēt: & ideo qui nihil eisdem relinquit, videtur legi naturæ repugnare. Non inquā obstat, nam lex, quæ est ciuilis pacis directiua, & quæ semper respicit id, quod est optimum, fundatur, in volūtate pręsumpta ipsius defuncti; de qua cū in testamento nō cōstet, præsumit lex voluisse defunctum, vt sua ad extraneos nō trāsirent, & in suos proximiores transferrentur. Et ideo vbi alij hæredes non sunt magis intimi, ac coniuncti defuncto, ordinat lex vt fratres, & sorores, & quicumque fuerint proximiores, succedant ab intestato, fundando sese non in naturali lege, per quam isti hęredes sint, sed in voluntate defuncti pręsumpta.

In casu igitur præsenti videndum, & examinandum à Confessore erit, antequā absolutionē pręstet,

ſtet, An hi cõſanguinei, quibus ob inimicitias nihil Gabriel in teſtamento reliquit, ſint deſcendentes, hoc eſt, filij, & filiorum filij, vel aſcendentes, id eſt, pater, auus, proauus, & ſimiles, vel ſint ſolũ collaterales. Interrogandumq; erit, nũ aliquod extet in ciuitate ſtatutum, quo decernatur de inſtitutione hæredũ, qui ſint legitimi, & omnino non prætermittendi. Et demũ expendetur vtrum ex hoc facto ſit ſcandalum naſciturum.

Quod ſi cõſanguinei ſint tales, quos iure non poteſt exhæredare, tunc non erit Gabriel abſoluẽdus, niſi teſtamentum mutet, & hæredẽ legitimum inſtituat; vt notant doctores C. de li. præteri. Authent. non licet. Nullus ſiquidẽ tuta conſcientia priuari poteſt publico inſtrumento hæreditatis portione, ad quam ius legitimum habet, niſi forſan ſubſit euidens; & cognita cauſa, qualis non eſt priuata quælibet inimicitia.

Tum quia teſtator legem iuſtitiæ violat, ſi nõ diſtribuit bona inter ſuos filios, & his deficientibus inter aſcendentes; non quod teneatur ex æquo omnibus, neque non poſſit plus vni quam alteri relinquere, vt falſo Ioannes Luppus in cap. Per veſtras, §. 26. de donat. inter vir. & vxo. exiſtimauit, cũ neque illa ſint cõmunia Reipublicæ bona, ſed particularia teſtatoris, neque authoritate publica, ſed priuata diſtribuãtur: ſed quod in ea parte, quæ eſt iure hęreditario cuilibet debita, non poteſt hæredem defraudare, vt quam lex naturalis pro alẽdis filijs, ſeu parẽtibus cõſignatam, & taxatam eſſe voluit: In reliquis, quæ legitimã portionem excedũt, liberum eſt teſtatori plus vni filio, quam alteri, ſiue bonus, ſiue malus ſit relinquere.

Tum demum quia, vt ex P. Auguſt. 17. quęſt. 4. cap. Quicumq; refertur ille, qui exhæredato filio hæredem vult facere Eccleſiam, quęrat alium, qui ſuſcipiat, nõ Auguſtinum.

Si vero Gabriel hęredes nõ habeat neceſſarios, & illi conſanguinei ſint ex collateralibus, nec extreme egeant, nullumque ſit oriũdum ſcandalũ: ex eo quod nullam omnino de eis mẽtionẽ faciat, vel quidpiam relinquat, nõ eſt illi deneganda abſolutio: cũ liberũ illi ſit vti iure ſuo; & quẽ magis voluerit hęredẽ inſtituere: admonẽdus tamẽ eſſet, vt ſicut inimicitias depoſuit, ita in ſignũ verę & Chriſtianæ charitatis, bonũ pro malo redderet, & aliquid eiſdem legaret.

De eo autem, qnod ſecũdo loco quęritur, an quę in dicto teſtamento in inimicitia mortali facto legauit, ſint animæ ſuę profutura, eſt maius dubium, & teſtatoribus admodum neceſſarium.

Pro cuius intelligentia duo aduertenda ſunt. Alterum eſt; operũ bono-

bonorum, alia appellari mortua, alia mortificata. Mortua ſunt, quæ ab homine exiſtente in peccato mortali ſunt facta, qui homo cum careat vita gratiæ, & charitatis, quidquid in eo ſtatu operatur, nõ eſt gratum, & acceptum Deo; ſed mortuum priuatiue dicitur. Mortificata autem illa opera appellantur, quæ à voluntate Dei gratia illuſtrata fuerunt elicita, & vt ſic in finem vltimum ordinata: ſed per ſubſequẽs peccatum, in quod homo poſtea cecidit, ab aſſequutione præmij ſunt impedita. Alterum prænotandum eſt, opera bona in gratia Dei facta non modo valere ad promerendum beatitudinem, verum etiam ad pœnam peccatis præteritis debitam mitigandam. Vt enim per peccatum auertendo nos à Deo, & conuertẽdo ad creaturas priuamur gloria, & reatum pænę contrahimus, ita ab alienando nos à creaturis, & coniungẽdo per opera bona Deo, digni reddimur mercede beatitudinis, & ſatisfacimus pœnæ, quam ex indebita adhæſione ad creaturas ſubituri eramus: per gratiam ſiquidem, quam homo vere de peccatis contritus acquirit, & beneuolentiam Dei conciliat, dignuſque beatifica viſione efficitur; & pœna æterna, cui ob ſua ſcelera erat aſtrictus, in temporalem commutatur ſoluendã hic per bona opera, vel in Purgatorio per ignis paſſionem; vt declarant Theologi in 4. diſtinct. 16. & in Concilio Tridentino definitur ſeſſ. 14. cap. 8.

His ſuppoſitis concors eſt doctorum ſententia, legata quantũcumque pia relicta in teſtamento confecto ab homine exiſtente in peccato mortali: nihil prodeſſe animæ ſuæ quo ad meritum beatitudinis, quantumcumque ille de peccato doleat, & confiteatur, & in Dei gratia ſpiritum efflet.

Tũ quia talia opera ſunt mortua, & ſicut caruerunt principio vitali, quæ eſt gratia, ita abſque vita perſeuerant. Quod enim nunquã vixit, nunquam reuiuiſcit.

Tum quia ratio, quare opera noſtra ſunt accepta Deo, eſt quia perſona, á qua illa fiunt, eſt illi grata, reſpicit enim Deus primo ad hominem, quam ad hominis oblationes, iuxta illud Gen. 4. Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius. Et ideo cum homo in peccato mortali exiſtens ſit inuiſus, & odioſus Deo non poſſunt opera, quæ vt ſic exequitur, eſſe illi vnquã grata & accepta, iuxta illud D. Pauli 1. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodeſt.

Tum quia per pœnitentiã nihil noui datur operibus bonis præteritis, ſed tantum remouetur impedimentum, nempe peccatũ, quod eſt obſtaculum omnis meriti; obuiaturque

uiaturque ne ad effectum, ad quē acceptata sunt, peruenire valeant: sed opera bona extra charitatem facta nunquam acceptata fuere ad remunerationem beatificā. Quare per pœnitentiam aduenientē non remouetur eis obstaculū pręmiationis.

Adde quod remoto obstaculo peccati mortalis, opera priora redeunt ad eum vigorem, quem habuerunt ante peccatum cum ergo mortua opera nullā prius habuerunt efficaciā respectu futuri præmij beatifici, nequaquam acquirēt illam per solam remotionem impedimenti. Confirmatur ex capit. Nihil. de Consecrat. dist. 5. & gloss. cap. Quod quidam, de pœn. & remiss. D. Thom. 3. part. q. 89. art. vlt. Richar. Bonau. Scot. Palud. & alij in 4. sent. distin. 15.

Quod vero nec illi defuncto prosint ad satisfactionem pænarū, quas in purgatorio est soluturus ex his patet.

Tum quod satisfactio est amotio offensæ, & restitutio amicitiæ: nascitur siquidē satisfactionis debitum ab iniuria, quam quantum in nobis est, intulimus Deo per conuersionem ad creaturam, præferendo hanc illi: iam autem ei, quem iniuria afficimus, non fit satis, nisi per amicitiæ reconciliationem: sed hæc amoris cum Deo recōciliatio fieri nequit absque gratia, & charitate, vt de fide est, & actus voluntatis, quo legata illa in testamento sunt instituta, iam pertransiuit; nec potest idem met numero resumi; ergo impossibile est, quod si legata illa, vt præterita, & vt in peccato instituta considerētur, nisi nouus superueniat voluntatis actus charitate informatus, quo iterū instituātur, & dignificētur, nihil præmij, vel satisfactionis apud Deū sortientur. Vide Sotū, in 1. dist. 16. & late Nauar. in manu. cap. 26. num. 36.

Tū quia omnis satisfactio nostra oportet vt nitatur satisfactioni, & passioni Christi, quem Paul. ad Rom. 3. & D. Ioannes in prima Canonica c. 2. & 4. generalē propitiatorē, & propitiationē pro peccatis nostris appellāt, & Pater æternus, cum dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: significauit aperte nullum satisfactorium opus esse apud ipsum alicuius valoris, nisi ab homine, qui est Christi membrum, per charitatem procedat. Influentiæ enim illius passionis non possunt desiccatis membris, & quæ carent vitali gratiæ spiritu, communicari. Vnde per Isai. c. 1. dominus clamat, Vę gēti peccatrici: quo mihi multitudo victimarum vestrarum, plenus sum holocaustomatum arietum: non offeratis vltra sacrificiū frustra. Et D. P. Augustinus 12. de Ciuitate Dei, cap. vltim. explicans illud Ioan. 3. Facite fructus dignos pæni-

pænitentię, inquit, quod qui animę suæ non miseretur placēs Deo, nihil pro suis peccatis ei potest dignnm offerre. Quare cum principium merendi, ac satisfaciendi sit gratia, quæ est vitæ initium, sequitur opera illa bona relicta ab existente in peccato mortali caruisse principio vitæ, fuisseque ab intrinseco mortua: & ideo nisi nouo charitatis actu viuificentur, nihil prodesse ad satisfactionem. D.Th. 3.p.q.86.ar.6. Richar. Bonauen. & communis in 4.dist.15.

Quare consulendum est ijs, qui testamentum condere volunt, vt prius animum à peccato expurgent, & tunc legata instituāt, quādo probabiliter credunt se esse in gratia Dei, vt credendum est fideles esse post debitam confessionē, & comunionem, vt quę legata ordinant, prosint illis ad satisfactionem pro peccatis commissis, & ad assequutionem maioris gloriæ. Quod si forte in statu mortalis peccati testamentum effecerunt, admoneātur á cōfessoribus, vt susceptis sacramētis, renouēt per ratificantē cōsensum omnia prius ordinata, & quæcumque per alios ex persona sua ordinabūtur. Sic enim si quę prius instituerunt extra gratiā, & vt sic nullius penitus sint valoris, per iustū nouū cōsensum acceptabuntur à Deo, ac si nunc de nouo per eos fuisset ordinata; proderuntq; tā ad pænæ remissionē, quā ad præmij augmētū. Alia multa de hac materia lege apud Gabrielem in Can. lect. 58. & lect. 26. vbi etiam late ostendit quanto sit salubrius legata per se ipsum instituere, & in vita exequi, quam instituenda, vel exequenda hæredibus relinquere, & ex omnibus suffragijs nulla præstantiora esse, quā quæ per officia Ecclesiæ, vt per missas, & exequias funerales instituuntur.

CASVS QVINQVAGEsimus octauus.

CVm statuto Ciuitatis prohibitum sit, ne quis sericum, vel aliud simile mercium genus extra ciuitatis confinium deferat sub pœna amissionis earum rerum, & duorum mille scutorum Fisco applicandorum, delatus est Marcus ad iudicem de huiusmodi crimine ob quod in carcerem coniectus adducit duos falsos testes qui iure iurando affirmant tales merces non fuisse ex earum genere, quæ erant prohibita, & sic defraudat fiscum.

Quæritur, an huiusmodi testes vltra peccatum mortale sint restitutioni obnoxij fisco, & quid confessor debet illis iniungere.

PRæsens casus sicut Doctores vtrinq; habet grauissimos, ita rationibus ad vtramq; partem fulcitur non leuibus. Et quod hi testes astringi à Cōfessore debeāt, vt Fisco

Fiſco reſtituant, nec alias ſint abſoluendi, eſt opinio Ioan. de Plat. in l. Quoties, de exac. princ. lib. 10. & Barthol. C. de aſſeſ. leg. ſi poſt, à qua non longe abeſt Panorm. cap. Canonum, de conſtit. & cap. Delicti. de arbitris. nituntur autē hiſce argumentis.

Tum quia reſtitutio fundatur in iniuſtitia, cui eſt aduerſa, & hi teſtes ſuo teſtimonio iniuſtitiam fecerunt Fiſco, cum id, quod iure legis ſuum erat, per mendacium abſtulerunt.

Tum quia, vt D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. inquit, qui damnum dat in eo, quod parum abeſt vt ſit, idē eſt, ac ſi rem ipſam furaretur, & reſtitutioni eſt obnoxius. Iam hi teſtes damnum intulerunt Fiſco in re illa, quæ parum aberat, vt condemnaretur, & adiudicaretur.

Adde quod ſecundum communem ſententiam ille, qui per fraudem & iniuriam aliquid abſtulit ab eo, qui ius aliquod ad rem habebat, non ſolum peccat, ſed ad reſtitutionem tenetur; vt patet de eo, qui per vim, aut fraudem impedit ne legatarius relinquat ſua bona alicui. Nam etſi teſtator ſpōte ſua illa legabat, tu tamen per iniuriam abſtuliſti ab eo ius, quod iā habebat recipiendi: quod ipſum aſſerendum eſt de quocunque per fraudem impediente collationē, aut præſentationem beneficij, officij, aut alterius boni, & commodi factam, per leg. 1. & 2. C. Si quis aliq. teſta. prohib. & l. fin. ff. de hæred. inſtit. Cum ergo in caſu propoſito Marcus eſſet in carceribus & ob id Fiſcus haberet ius quodāmodo in duo mille ſcuta, & in ea, quæ extra confinium Ciuitatis abſtulit, quæ erat pœna legis, & per fraudem, commodum hoc teſtes impedierunt, videtur propemodum obligandus ad damni reſtitutionem.

Oppoſita tamen ſententia eſt verior, quod iſti teſtes non teneātur ad reſtitutionem Fiſco, & quāuis negauerint veritatem in iudicio, nec ratione huiuſce periurij (qui eſt caſus hic Bononię reſeruatus) abſolui poſſint abſq; illuſtriſſimi Archiepiſcopi authoritate, nō tamen cogendi ſunt ad damnum aliquod reſarciēdum Fiſco; vt colligitur ex Sylueſtro Reſtitutio 3. quæſtion. 5. ver. 7. vbi pro hac opinione citat S. Bernardum, Sot. de Iuſt. & iur. li. 1. q. 6. art. 6. & expreſſiſſime Nauarr. in man. cap. 25. de peccatis teſtium, num. 51. verſu. ad quæſitum. Rationes quibus in hāc adducor ſententiam, hæ ſunt.

Tum quia fiſcus non habebat adhuc ius aliquod in bonis illis, cū pœna non debeatur in conſciētia ante condemnationem, vt quę habet rationem paſſionis; & natura ipſa abhorreat, vt idem ſit agens, & patiens, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 3. intolerabiliſque eſſet lex,

quæ homines adeo astringeret, vt proprijs bonis, quantumuis locupletari sua se spõte priuarẽt, eaque fisco offerrent, ac eisdẽ inauditis, & culpę circũstantijs, quibus rigor legis sæpe mitigatur, minime perspectis, se ipsos damnarent, contra id, quod decernitur cap. Non in quenquã,& cap. Iudex 1. quęst. 7.

Tum quia interesse remotum, & extra rem, non debetur, l. Si sterilis §. cum per vend. ff. de actio empt. Iam autẽ interesse illud fiscale, cum pœnale sit, nõ est intrinsece cõiunctũ cum commisso delicto, sed pendet omnino à sentẽtia iudicis condemnante, ex qua condemnatione sine alia noua expressione pœnæ oritur ex n .tura rei condẽnatio ad pœnã iuris; ita quod sicut in pecunijs nõ est interesse, seu lucrũ nisi virtualiter: tunc autem est actu cum sunt negotiationi expositę, & veluti qui triticũ ex horreo furatur, non tenetur ad interesse, sed bene quãdo esset satum, seu sationi pręparatum: quia illud lucrum licet non sit coniunctum cum tritico simpliciter, est tamen coniunctũ cũ illo, vt terræ est datum. Pari modo pæna legis nõ est interesse, nec lucrum acquisitũ propinque fisco statim ac delictum committitur, sed vbi est per iudicis sententiam proditum.

Tum qia leges humanę præsertim pænales non obligant, maxime in foro animæ, nisi quatenus sunt receptæ, vt dicitur cap. primo de constit. lib. 6. Lex enim consuetudine contraria abrogatur. Nam cum humana lex à voluntate hominis ratione regulata proficiscatur; & ratio, ac voluntas in rebus agendis manifestetur non solum verbis, sed etiam factis quod enim múltoties fit, videtur ex deliberato iudicio rationis prouenire: idcirco per actus maxime multiplicatos, qui consuetudinẽ efficiunt, mutari potest lex, & exponi, vt docet D. Tho. 1. 2. q. 97. art. 3. Iam autẽ in nulla orbis parte leges ciuiles dãnantes ipso etiã facto, siue ipso iure reos amissione suorũ bonorũ, sunt ita receptæ, vt ante damnationem illico ac delinquũt teneãtur ipsimet bona sua ad fiscum deferre, & seipsos accusare. Quis enim dixerit Assassinos, vel eos, qui ferunt arma prohibita, obligãdos esse à Confessore ad soluendũ pænam lege illis impositam, antequam sententia iudicis de tali scelere conuincantur.

Tum demũ quia si prędicti testes, eo quod veritatẽ negarunt, essent obnoxij ad restituendum aliquid Fisco; multo magis ipse Marcus, qui cõtra legem egit, ad id teneretur, & omnes custodes confiniũ Regnorum, quibus ex officio publico incumbit inuigilare, & custodire, ne quis aliquã, mercẽ, extra deferat, vel intra portet, vel nõ nisi soluto vectigali, sub pæna

priuationis omniũ bonorũ, coarctandi à confessoribus essent restituere nõ modo vectigalia, quæ ob eorum incuriam non sunt soluta, verum etiã bona, quę ob id debẽt Fisco applicari: quod nullus sapiẽs assereret, cum non sit credendum legislatorem, qui prę oculis semper id, quod iustum, & ęquum est, habere debet l. quod si Ephesi. ff. quod cer. loc. velle facere reũ ipsum cõtra se executorem. ar. l. Nimis graue. C. de testi. & l. Humanitatis. C. de excus. tut. & præsertim in pænis ita grauibus, vt corporis, honoris, aut fortunarum. Conradus tract. 1. de contract. q. 7. Adrianus quolib. 6. artic. 1. Caietanus in Summa verbo, Pæna, Syluest. Hæresis. 1. §. 8. Tabiena. Assassinus. §. 1. Archidiaconus. cap. Cum secundũ leges. de hęreticis lib. 6. cui Anchar. & Philip. Franc. adhæserunt, & Ioannes Andr. cap. Pro humani. de homic. lib. 6. & Barthol. leg. Eius, qui dilatorem. ff. de iure fisc. & glos. cap. Fraternitas. 1. 2. q. 2. & alij quamplures.

Argumentis aduersæ partis leue est satisfacere: supponunt enim omnia, Fiscum habuisse ius in illam pænam ex sola perpetratione delicti, antequam per sententiam adiudicetur: id quod esse falsum ostendimus.

Vnde ad primum dicimus, testes illos non fecisse iniustitiã fisco nisi remote, & per accidens. Non enim fisci erant illa bona ob legem solam, neque ratione transgressionis legis habebat aliquo modo ea Fiscus, sed solum ratione condemnandi delicti à iudice; ita quod ante talem condemnationẽ bona sunt illa Marci, & non alterius. Et ideo per negationẽ veritatis nihil abstulerunt testes à Fisco, nisi remote, & quasi extra rem. Et per hoc dissoluitur secundum.

Ad tertium argumentũ, Resp. neque enim periurium illud testiũ intulit damnum in re, quę esset Fisci, vel proxime futura esset: quia nullum omnino ius obtinet Fiscus in pænam à lege positam eo solum, quod contra illam agitur: sed eo quod contra illã esse actuũ sententiatur, qua sententia data, incipit tunc habere ius ad res trãsgressoris; & cum illas obtinuit, & Fisco tradidit, habet ius, quod dicitur in re. Quare ante dictã sentẽtiã nõ potest fiscus agere de dãno cõtra Reũ, seu testes; nec isti proinde sunt vlli restitutioni obnoxij.

CASVS QVINQVAGESIMUS NONUS.

D*ionysius plura habet benificia simplica, quorum vnum sufficiebat ad honeste decenterque viuẽdum attenta sua personæ qualitate: nihilominus tamen, vt commodius valeat suis egenis parentibus subuenire eadem ab Episcopo sibi collata absque*

absque alia summi Pontificis dispensatione, retinet, & hanc piam suam intentionem Confeßori declarat.

Quæritur, An possit a Confessore absolui, si re ipsa non renunciat. retento eo dumtaxat, quod sat est suæ personæ?

TRia implicite cõtinet pręsens casus, ex quorum resolutione constabit Cõfessori, quid cum Dionysio sit acturus.

Primum est: An beneficiorum simplicium pluralitas sit omnino illicita.

Secundum, an subuenire parẽtibus egenis sit iusta causa obtinẽdi plura beneficia.

Tertium est: an dispẽsatio Episcopi sufficiat, vt tuta conscientia haberi illa possint.

Pro responsione ad primũ. Aduertendũ est triplex esse actionum genus. Quędã sunt, quæ malitiã, & deformitatẽ habẽt inseparabilem; ita vt nũquã bene, sed semper male fiãt, vt mẽtiri, fornicari, & c. Aliæ sunt indifferentes, vt quę ex sui natura nec bonitatem, nec malitiam includunt, sed possunt vtrique cõiungi, & aliquãdo bene, aliquãdo perperam fieri, vt deambulare, loqui, comedere. Tertij generis sunt illæ, quæ etsi per se nudè, & absolutè consideratæ, deformitatem quandam habeant, circumstantijs tamen vestitæ, licite, & virtuose fieri possunt, vt hominem occidere publica authoritate, vel in sui ipsius defensionem. Quãuis ergo beneficiorum simplicium pluralitas, nõ sit res in primo genere mala, eo quod in multis casibus super hoc iura Canonica dispensent, vt habetur 21. quæst. 1. & tradunt doctores in cap. Cũ iã dudũ, de præb. Nec etiã sit res indifferẽs, ac est tenere plures vestes, seu possessiones cum hoc nullã implicet indecentiam: illud autẽ præseferat quandã rectitudinis deordinationem.

Tum quia ratio docet, ne vnus plurium personas induat, sed vnicuique ministerio suus particularis deputetur minister, & iuxta præceptum D. Pauli vnusquisque maneat in ea vocatione, qua est vocatus.

Tum quia diuinus cultus, eo magis minuitur, quo plura beneficia in paucioribus ministris coadunãtur, dicẽte Gregorio 89. dist. c. Singula, sicut in vno corpore multa mẽbra habemus, omnia autem mẽbra non eundẽ actũ, habent ita in Ecclesię corpore multa mẽbra sunt: & ideo distincta officia esse debẽt, & Ecclesię diuersis personis cõmendandę, aliás totũ corpus esset oculus aut totum, auditus; aut vnus multorũ corporum oculus. Est tamen beneficiorũ simplicium pluralitas res illicita, & mala tertij generis, vt quæ per se nude spectata prauitatem, & inordinationẽ repræsentat, sed aliquibus valla-

à circunſtantijs honeſta, ac decens redditur. Et quod ex ſeſe prauitatẽ repræſentet, ex eo patet.

Tum quod diſtributiuę iuſtitię eſt præuaricatio, dignos multos egere: alios vero non ita benemeritos exundare.

Tum quod inde ambitionis eſca ſubminiſtratur, cuius vitij radices facillime euellerentur, ſi præbendarum accumulatione interdicta, ſacerdotes non tam auide ſitirent, atque ambirent rebus Eccleſię locupletari.

Tum quod ex hac inęquali prębendarum diſtributione prouenit vt litterarũ ſtudia neglecta iaceãt, otio, & ignauia clerici torpeſcant, & nõ niſi ignorãtia regnet. Vtrimque enim ſpes bonorum debilitatur, tam quia meritorũ ratio nulla habetur, quam quod auida ditiorũ auaritia impedimento eſt, ne inopes promoueantur.

Confirmat hoc Conſtãtinopolitanę ſynodi ſeptimę decretũ 21. q. 1. cap. Clericus, vbi ſic habetur. Clericus ab inſtãti tẽpore non cõnumeretur in duabus Eccleſijs. Negociationis enim hoc eſt, & turpis lucri propriũ cõmodum, & ab Eccleſiæ conſuetudine alienum.

Item 70. diſt. cap. Sanctorum, ait Papa Vrbanus. Omnino in duabus Eccleſijs aliquem intitulare nõ liceat; ſed vnuſquiſque, in qua intitulatus eſt, in ea tantum Canonicus habeatur. Et extra de præb. cap. Quia, aſſeritur præbendarum multitudinem canonibus eſſe inimicam. Refert etiã D. Tho. quol. 9. artic. 15. illud D. Chryſoſt. Quod tenebra erubuit, lumen erubeſcat: quod figurę non fuit conceſſum, rei reor eſſe illicitum. Figuræ autẽ, hoc eſt, lege veteri, non fuit inter Leuitas cõceſſum, vt qui capiebat in Bethleem, caperet in Hieruſalẽ. Cum nos ergo perfectiores eſſe debeamus, qui capit in Tyro, non capiat in Damaſco. Eſt enim enormitas maior in his, quæ in animarum curam inſtituta ſunt, cum hęc adminiſtrari recte nequeant ſine præſentia: vt quia oporteat Paſtorẽ cognoſcere vultum pecoris ſui: & ideo reſidẽtiam requirat perſonalẽ, quę in pluribus Eccleſijs ſimul eſſe nequit, vt clariſſime explicat Concil. Trident. ſeſ. 23. ca. 6. de Reformatione in hæc verba. Cum pręcepto diuino mandatũ ſit omnibus, quibus animarum cura cõmiſſa eſt, oues ſuas cognoſcere pro his ſacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ac bonorũ omnium operum exemplo paſcere, pauperũ aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternã gerere, & in cætera omnia paſtoralia incumbere. Quæ omnia ab his nequaquam pręſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigilant, neq; aſſiſtũt, & cap. Et ſeſ. 7. c. 4. prohibet, ne quis de cętero plu-

rà

ra incõpatibilia beneficia, siue per viam vnionis ad vitam, siue commendę perpetuę, aut alio quocũque nomine, & titulo retinere pręsumat. Et sess.24. c.17. de refor. statuitur, vt vnum tantum beneficiũ Ecclesiasticum cõferatur vni, qualis & quantuscunque sit ille: quod si ad vitam eius cui confertur honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dũmodo vtrunque personalem residentiam non requirat eidem conferre. Per plura autem beneficia intelligimus ea, quę sunt diuisa, & in titulum. Nam quę sunt legitime vnita, vel connexa, nõ est illicitum retinere, vt dicitur cap. vnio.20.q.3.&cap.Cum venissent, de restitut.spol.cap. eam te.de ætate, & qualit. & cap. Extirpandæ. §. qui vero de præben. sicut nec etiã vnum in titulum & aliud ad tempus commendatum ad sex menses tãtum, si est Ecclesia Parochialis, cap.Nemo, de elect.lib.6.

Quod vero beneficiorum pluralitas, si aliquibus valletur circũstantijs iusta ac licita esse valeat ex iure pontificio, colligitur, vbi aliquæ adducuntur, quarum vna est qualitas personæ cui non sufficit vnum beneficium ad honeste decẽterque viuendũ. Talis item tantaque prudentia, sagacitas, & industria alicuius, vt speretur plus eis quibus præest profuturus etiã absens, quam cõmuniter alius, quãuis sit præsens. Ad quę reducitur notabilis animi virtus, nobilitas, & scientia cap.de multa, de præbẽn. Talis etiam defectus aliorum idoneorũ, iuxta Host.cap. Graue, col. 2.eod.tit.ita tamẽ, vt in his omnibus circunstantijs, habeatur præcipuus respectus non ad personã, sed ad communem vtilitatẽ Ecclesiæ, in quam cuncta referẽda sunt. Nã si persona, quocunque gradu emineat, multo maiorem familiam alere velit, & fastu incedere ampliori, quam dignitas, & conditio sua prærequirat, non est illa vanitatis libra, ponderanda fructuum, seu reddituum tenuitas, sed id solum spectandum, quod Ecclesiæ magis conducit, vt erudite docet Sotus, lib.3.de iust.& iur. q.6.art.3. & Innocen.cap. Cũ iam dudum, in 4.de pręben.& est doctrina D.Th. quodl.9.q.vlt.art.pen.

De secundo: An subuenire parentibus egenis, sit iusta causa obtinendi plura beneficia, pars affirmatiua visa est Card.in Clem.Gratiæ, de rescrip. qui putat beneficiorum pluralitatem esse licitã, quando ea intentione obtinẽtur, nõ vt splendide viuatur, sed vt largiores eleemosynæ pauperibus fiant, & de eo, quod superest ex necessario ad decẽtẽ vitã, maior occasio subueniẽdi aliorum miserijs, & distribuendi in opera pia, habeatur.

Tum quia hoc videtur esse pręstantissimum opus, ob quod in-

tentio eorũ, qui tales fructus præbendales instituerunt, nõ defraudatur. Vnde 23. distin. per totum præcipitur vt clericus sit eleemosynarius,& hospitalis.

Tum quia sicut pluralitas beneficiorum in ordine ad causam propriam, videtur includere quãdam indecentiam,ita in ordine ad causam publicam & communem bonitatem continet: iam autem subuenire pauperibus, quãuis sint consanguinei, in bonum publicũ redundat.

Tum demum, quia sub statu clerici vidẽtur cõprehendi etiã ipsi parentes,arg.cap.primi, de cohab. cler.& muli. Nam parẽtum ignominia redundat in totam familiã, nec decet Episcopi, aut Cardinalis cõsanguineos, ostiatim mendicare,& ideo tenetur facere bonum subsidium, &debitum eisdẽ, magis etiam, quam alijs, arg. cap. Inquirendum.de pecun.cler.

Hęc tamẽ sentẽtia,etsi forte ante Concilium defendi posset,nũc iam veritati non est consona.

Tũ quia Conc. Trident.sess.24. cap.17. absolute prohibet habere plura beneficia etiam compatibilia vltra id,vel ea,quæ sufficiũt honestæ,ac decenti vitæ sustentationi.Quare cum hanc solam causam pro habendis pluribus beneficijs iustam esse dicat,nõ est, quod quis ob alendos parẽtes tutò plura beneficia habere possit.

Tum quia beneficia sunt Ecclesiarum stipẽdia, ita vt non sint cõferenda nisi pro altaris stipendio, de Rescript. cap.fin. & Paulus prima ad Cor.9.Nemo suis stipendijs militat vnquã, & citat illud Deuteronomij 25. Nõ alligabis os boui trituranti, dicens propter clericos illud fuisse scriptũ. Vnde subdit, si nos vobis spiritualia seminamus,magnum est,si carnalia vestra metamus, Et prima ad Timoth. 5. Qui in sacrario operantur,quæ de sacrario sunt, edunt, & qui altari deseruiunt, cum altari participant. Vnde illud toto iure tritum axioma est sumptum, beneficium non dari nisi propter officium, de rescript. cap. fin. Cum ergo solus clericus seruiat Ecclesiæ, & nõ parentes,non debent beneficia dari, vt subueniatur egestati horum,sed vt præmietur, & stipẽdietur labor, & seruitium illius.

Adde,quod omnis causa iustificans indecẽtiã, quã includit pluralitas beneficiorum, est reducenda in vtilitatẽ & commodũ ipsius beneficij,& cultus dinini Ecclesiastici.Hoc autem,quod est parentũ inopiæ succurrere, nõ est causa redundans in vtilitatem Ecclesiæ, & diuini cultus augmentum.

Tum quia Concilium Tridentinum sess.25. cap. 1. de reformatione, omnino interdicit quibuscunque beneficia Ecclesiastica, tã secularia, quam regularia obtinẽtibus

tibus, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quę Dei sunt, cõsanguineis donent, sed si pauperes sint ijs, vt pauperibus distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent, illorum causa: imo quam maxime potest, eos sancta synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Hæc ibi. Cum ergo sacrũ Cõcilium velit, vt Præbendati, & beneficiati se habeant erga parentes pauperes tanquam eleemosynarij: ita vt superfluum personæ distribuant in ipsos veluti facerent in alios pauperes; sicuti indecens est quęrere plura beneficia ad hoc, vt quis habeat superfluũ, ita & quærere illa ad hoc, vt de superfluo sub ueniatur pauperibus, quod est obiectum remotum, & quasi consequens. Vide Nauarr. in Manu. cap. 23. num. 15. & cap. 25. num. 128. & glos. in cap. Dudum, de elect. §. retinere, vbi ait, quod qui habet plura beneficia, quorum alterum per se sufficeret, non potest sine peccato mortali retinere aliud.

Nec ea, quę pro opinione Card. adducebantur, veritati officiunt.

Tum quia illa valerent, quãdo non esset cõtraria iuris dispositio, per quam omnes causæ irritantur (nisi adsit Pontificis dispensatio) præter hanc, quæ est tenuitas redituum ad alendum beneficiatũ, vt est expressum in Conc. Triden. sess. 24. cap. 17.

Tum quia, & si licitum sit ex superfluo, distribuere in parentes, tanquam in pauperes, quãdo redditus beneficij, quod habetur, excedunt necessaria personę beneficiatę, non tamen est licitum, habita vna pręb enda sufficiẽti, obtinere alteram superfluam, vt pauperibus subuenias, cum hoc resultet in damnum Ecclesię, cultus diuini, & aliorum clericorum; nec sit causa per se ordinata ad ministerium altaris, vel ad Ecclesiæ seruitium, vt satis patet. Nec enim populus Christianus tenetur ad amplius sacerdotibus, quam illos alere, ac sustentare, ad quam sustentationem si tu beneficium habeas sufficiens, non est, quod de alio debeas tibi prouideri. Cum enim fructus pro stipendio, & mercede altaris adiudicentur, non est, quod dentur sæcularibus, qui altari nequaquam seruiunt, sed bene de illis, qui tuæ debitæ sustentationi sunt cõsignati, poteris tu partem, quam malueris, detrahere, ac succidere, vt parentum necessitatem subleues, & eos quadã victus mediocritate honestes, ne eorũ ignominia; de tuo honore quidpiã detrahat, vt ait Hostiẽs. in summa tit.

de donatione,§.Et qui,Pan.in cap. 1.de Eccleſ. ædi. S. Thom. quodli. 6.q.7. Tabien.in verbo Reſtitutio §.19.& probatur arg. cap. Inquirẽdum,de pecul.cler.

Id tandem, quod vltimo dubitatur. Vtrum Epiſcopi diſpenſatio ſat ſit,vt Dionyſius tuta conſcientia ob parentum ſubuentionẽ poſſit illa plura beneficia obtinere. Pars affirmatiua placuit Soto lib.3. de iuſt.& iur.q. 6. artic. 3. concl. 4. quo loco exiſtimat in beneficijs ſimplicibus,ſcilicet neque habentibus curam, neque reſidentiam exigentibus,qualia ſunt prꝑſtimonia, nullam eſſe neceſſariam diſpenſationem, vt plura eadem perſona obtineat, ſed ſatis eſſe, quod ab Epiſcopis conferantur, nulla etiam interueniente ratione: quia plura habere ſimplicia beneficia nõ vſq; adeo eſt cõtra naturale ius, & diuinum. Nam licet habendus etiã oculus in iſtis ſit ad iuſtitiam diſtributiuam, potiſſimum tamen ad commutatiuam, per quam Eccleſijs de miniſtris prouidendum eſt. Vbi autem reſidentia non eſt requiſita, ibi Eccleſia non leditur ob præbendarum pluralitatem: & propterea videtur in his pluralitas prohibita,præcipue iure humano, quod per deſſuetudinem legis,aut contrariam conſuetudinem abrogatur.Iam autem in vſu eſt poſitũ, vt in ſimplicibus, imo & in beneficijs canonicatu minoribus, quæ ſeruitio etiã intereſſendi ſacris obnoxia ſunt,nõ petatur alia diſpẽſatio, quam ipſa Epiſcopi collatio.

Hæc tamen opinio poſt Concilium Tridẽtinum defendi nequaquam poteſt,quia cum illud abſolute prohibeat habere plura beneficia,etiam compatibilia, vltra id, vel ea, quę ſufficiunt honeſtæ ſuſtẽtationi,iuxta gloſ. ſingu.receptã in cap.Dudum, 2. de Elect. quã videtur in ius redigere, & per illud omnem contrariam conſuetudinem abrogaſſe, ſequitur nullam aliam ob cauſam poſſe quempiam abſque diſpenſatione tenere duo beneficia,quæcunque illa ſint,niſi quando alterum illorum decenti ſuſtentationi non ſufficit, nec ſolum oportere, vt adſit cauſa iuſta ea obtinendi attẽto iure naturali, & diuino, niſi expreſſe in hoc poſitiuo diſpenſetur, vt colligitur ex D.Tho.quol.9.art.15.

Tum quia in beneficijs ſimplicibus pluralitas,cùm etiam repugnet iuri diuino, quamuis nõ adeo, ac in Parochijs, & ſacerdotijs, quæ in animarum curam inſtituta ſunt; & nulla conſuetudo poſſit ius diuinum abrogare: bene tamẽ iuſta interueniente cauſa mitigare, videtur ſibi ipſi repugnare Sotus, cum aſſerit, in tali pluralitate eſſe quid iuris naturę & diuini,& tamẽ quod nullam cauſam, vt in eo diſpenſetur requirat, ſed ſatis ſit libera Epiſcopi voluntas.

Quo

Quo circa dicendum est, non posse Dionysium illa plura beneficia simplicia sic obtinere, sed requirere Summi Pontificis dispensationem, qua habita iuste potest illa retinere non ea intentione, vt fastu maiori viuat, aut thesaurizet, sed vt largius in pauperes, quãuis parentes, modo tamen paupertati conuenienti eleemosynas diffundat, & in alia opera pia liberalius se exercere valeat. Nam sicut in huiusmodi beneficijs non est pluralitas adeo iuri naturali, & diuino contraria, vt in alijs, quæ residentiam exigunt, ita minor causa ad dispẽsandum in illis, quam in istis requiritur. Quare cum subuenire pauperibus, quicumque illi sint, redundet in vtilitatem publicam, non est cur ob hanc causam non possit Summus Pontifex dispensare in minoribus his præbendis, seu beneficijs. Vnde Abbas in cap. Cõquerente, de cler. nõ resid. inquit, quod veluti dispensatio, quæ in hisce fit ob causam propriã, & priuatam, est dissipatio, nec tuta in conscientia, ita ea, quæ fit ob causam publicam est vera dispensatio, & iuris communis relaxatio; dummodo id fiat causa cognita, & ab eo, qui potest. Iam autem in sacerdotijs, quibus est annexa residentia, requiritur vrgentissima, eadẽq; Ecclesiæ necessaria causa. At in simplicibus alienis à cura, & residentia, multo minor causa sufficit.

Tum etiam quia dispensatus, qui bona fide nixus superioris authoritate, putat eam sibi iusta de causa datam, excusatur à peccato; donec satis nouerit eam non fuisse sic datam. Arg. cap. Quid culpatur, 23. q. 5. & causa, quam quis bona fide putat iustam, etiam si omnino iusta non sit, excusat à mortali, vt docet Caiet. 2. 2. q. 143. art. 3.

Tum ob illas tres rationes, quibus de mente Card. probauimus subuentionem parentum pauperum esse iustam causam ad obtinenda plura beneficia, quæ etsi nõ concludunt absolute, concludunt tamen in his simplicibus cum dispensatione Sũmi Pontificis. Et hęc est sententia Nauarr. in suo Manu. cap. 25. num. 129. vbi collationes factas à Summis Pontificibus post Concilium Trident. de beneficijs, quorum vnum sufficit vni, non posse, inquit, in foro conscientiæ esse validas, etiam cum dispensatione, nisi iustificentur per intentionem à Cardinale requisitam.

Concludo igitur, ex supradictis non posse confessarium absoluere Dionysium habentem illa plura beneficia, nisi vel renuntiet, vel postulet à Summo Pontifice dispensationem, exprimendo intentionem suam esse, parentibus, vt pauperibus subuenire, & in pia opera largiorem esse; non autem dissipare, vel sibi thesaurizare. Syluest. Beneficium, 4. §. 4. q. 3. prope finem.

finem. Tabien. Beneficium, 2. §. 2. 4. versu, tunc istis conditionibus superuenientibus, vel aliqua istarum, vel similibus dispẽsatione habita absolui poterit.

CASVS SEXAGESIMVS.

PHilippus, cũ vidisset publice clericum percuti, & facili negotio id impedire poßet: tamen noluit, non quia tale factum sibi placeret, sed quoniam iudicabat suæ nobilitati indecens, priuatis hisce concertationibus in medio ciuitatis immisceri, nunc interrogatus à confessore. An sua ope indigentibus succurrerit, enarrat prædicta.

Quæritur, num peccauerit mortifere, & in excommunicationem Canonis. Siquis suadẽte, 17. q. 4. inciderit.

IN hoc casu diuersæ sunt Doctorum opiniones, quidam arbitrantur Philippum incidisse in excommunicationem, & vniuersaliter omnem illum, qui potest sine suo periculo protegere clericum, & nõ protegit, maxime id si simplici verbo prohibere possit, esse excõmunicatum, arg. extr. de sent. excõ. c. Delicto li. 6. vbi qui negligit, si potest, impartiri auxilium vicino pro repellenda iniuria, videtur iniurianti fauere.

Tum quia consentiens, & faciẽs, pari pœna puniuntur, cap. Quãto, de sent. excomm. Iam autem qui facile potest impedire, & non impedit, videtur consentire.

Tum quia secundum Abbatẽ, cap. 1. de off. deleg. num. 5. non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare 23. q. 3. quasi per totum.

Tum quia ille, qui clericum offendit, ius publicum offendit, l. 1. §. Huius studij, ff. de iust. & iure. Quilibet autem tenetur ius publicum defendere, non modo lege charitatis, sed iustitiæ, l. Alia, inst de præbend. iud.

Tum demum, quia cap. Siquis suadente, 17. q. 4. est largissime interpretandum fauore religionis, vt ait Abbas in d. cap. Quanto, in fine. Hanc opinionem sequitur Hostiensis in sua Summa, & Sebast. Med. & Ioann. de Ligna. in d. cap. Quanto.

Alij ex Diametro asserunt Philippum non incurrisse in excõmunicationem. Tum quia non permisit dolose, sed ex negligẽtia, vel timore etiam rationabili. Iam autem, vt hæc excommunicatio incurratur, necesse est, vt fiat, suadẽte diabolo, quæ verba dolum, & malum animum significant, secũdum Innocẽtium ab omnibuss receptum, & probatur, ff. de Adul. l. penul. ff. de fica. l. 1.

Tum quia excõmunicatio non debet extendi de vno casu ad aliũ, iuxta gloss. receptam in clem. 5. de

consang.

consang. eo quod pœnæ sunt restringendæ,l.pen.ff.de Pœn.& cap. Pęnę dist.1. Philippus autem in casu proposito non est vere, & proprie manum inijciens, nec consulens,aut mandans,vel iuuans: quia non erat officialis, cui ex munere à Republica sibi iniuncto incumberet obuiare delictis.Et ideo quãuis non defendendo transgressus fuerit legem charitatis,non tamen egit contra legem iustitiæ. Nemo autem incurrit censuras, vel irregularitates non defendendo aliũ, nisi lege iustitię ad id teneatur,arg. gloss.cap. Siquis viduam, 50. dist. Et est doctrina Innocentij recepta in cap. Petrus, de homic. Vnde licet ad peccandum satis sit non ferre opem, siue sit persona priuata, siue publica,siue id omittat dolo, siue negligentia, siue ad id lege charitatis,siue iustitiæ teneatur: ad effectum tamen incurrẽdi censuras, & restituendi damnum, comprehenduntur soli obligati, ad ferendum opem non solũ lege charitatis,sed etiam iustitiæ.Tenentur autem defendere alios lege iustitiæ Reges, & alij superiores suos subditos, & è contra subditi suos superiores. Patres item, tutores, curatores,heri,pedagogi,Parochi, custodes, & alij similes:& è cõtrario illos filij,pupilli,minores,famuli, mancipia, Parochiani, & custoditi.tradit Panor. in cap. 1. de rest. spol.n.9.arg.l. vt parentibus, ff. de iust.& iur.capit.Duo ista nomina, 23.q.4.l. 1. C. de emend. propinq. Hanc opinionem habet Angelus, verbo, excommunicatio, 5. §.34. Tabien.eo.casu.1.§.37.Syluest, eo. 6.quæst.5.Ioann.Andr.& Ioan. de Lign.in d.cap.Quanto de sen. exc.

Ego vero in ea sum sententia, vt putem illum, qui cõmode potest, & non defendit clericum ab iniuria manifesta, quæ manifeste infertur, esse excommunicatum, vel censendum talem:& ideo Philippus iuris saltem præsumptione esse excommunicatum : quia etsi non est opitulatus,præsumitur tamen aliquo modo opem tulisse: Qui enim manifesto delicto manifeste facto,cum commode possit,non obuiauit, præsumitur voluisse auxiliari;& ita legem iustitiæ violasse,vt Nauar.in comm. capit. Non in inferenda 23.q.3.& in suo Man.cap.24.num.20.tradit, affirmans hunc esse verũ sensũm, cap. Quantæ, de sent. excom. quem nec glos.nec Doctores attigerunt. Quamuis enim,qui non defendit, cum possit delicta occulta, vel occulte facta,si ex officio ad id nõ tenebatur,non peccet nisi contra legem charitatis:quando tamẽ delictum est publicum,& publice factum,qui non obuiat, cum facile possit, præsumitur consensisse; & ita contra iustitiã egisse: quo pacto intelligẽdi sunt omnes textus, qui asserunt eum,qui non defendit cũ

possit

possit consentire, cap. Non in inferenda 23. quæst. 3. & cap. pasce 86. distinct. cui concordat Pater Augustinus in cap. fin. ead. & cap. 8. & Symachus 83. dist. in principio, & Innocent. cap. Quantæ, de sent. excomm. Intelliguntur enim, vel cũ quis ex officio ad id tenetur, vel cum delictum est publicum, & publice perpetratur, & de consensu saltem presumpto. Et hoc probant rationes, quæ pro prima opinione sunt adductæ. Nam opinionis secundæ fundamenta, quibus probatur non esse excommunicatum, valida sunt, loquendo de vera, & reali in foro interiori excommunicatione, quæ non nisi per verum & realem consensum incurritur: secus autem de præsumpta, & in foro exteriori.

CASVS SEXAGESIMVS Primus.

ANdreas cum quibusdam scholaribus ad aleas ludens, vni qui sibi præterito anno lucratus est scuta viginti, lucratur nunc absque dolo, & fraude scuta centum; sed cũ postea illi constiterit, omnes alios ab ipso esse filios familias: accedente cõfessionis tempore, rem hanc confessori explicat.

Quæritur, an ludendo cum scholaribus, deliquerit mortifere, teneaturque ad restituenda illa centum.

DVplex includitur in hoc casu difficultas. Altera de peccato. Altera de restitutione, & vt ad primum facilius sit satisfactum, aduertendum est illam opinionẽ videri probabiliorem, quæ asserit ludum alearum, & quemcumque alium fortunæ magis, quam industriæ nitentem, animo etiam lucrandi potius, quam recreandi, nõ esse prohibitum laicis sub culpa mortali.

Tum quia l. 1. ff. de Aleæ lusu, & aleat. & Auth. Alearum vsu, C. de Relig. & sumpt. fu. & si quæ aliæ ciuiles leges interdicunt alearum vsum, non videtur inferre culpam mortalem, cum sint sæculares, quę regulariter tã ardue non obligant.

Tum quia non videtur intentio legislatoris ciuilis esse, arctare ad culpam mortalem nisi ratione grauitatis materiæ Reipublicæ nociuæ. Iam autem ludere principaliter ob lucrum non est nisi prodigalitas, quæ ex se non est mortifera, vt ostendit D. Tho. ab omnibus ferme receptus, 2. 2. q. 183. art. 7.

Adde quod leges illæ non tractant de materia iustitiæ, qua maxime Respublica conseruatur, sed de materia temperantiæ, vel modestiæ, quæ hominem in ordine ad seipsum rectum efficit, & leges de huiusmodi vt plurimum ad veniale solum obligant.

Tum quia leges prædictæ quo ad effectũ, & vinculũ culpæ mortalis

talis non ſunt in vſu receptæ; cum in omnibus mūdi patribus videamus cuiuſcumque ordinis laicos magnam pecuniarum ſummam; & fere omnes principaliter intendentes lucrum, aleis ludere, qui tamen à confeſſoribus, abſque vllo ſcrupulo abſoluuntur; quamuis non habeant propoſitum abſtinēdi à tali ludo: id quod inualidum eſſet, & confeſſoribus ſacrilegum, ſi laici in ſic ludendo mortaliter delinquerent, cap. Pœnitentia 1. & 2. de pœn. diſt. 3.

Tum demum quia ludus non fit mortalis ex ſola circunſtantia animi principaliter lucrandi aliquid etiam notabile ab eo qui donare poteſt, cum huiuſmodi intentio ſit actus auaritiæ, liberalitati, & non iuſtitię contrarius, nulla ſiquidem iuſtitia violatur ex hoc quod duo domini rerum ſuarum libere exponunt illas damno, vel lucro per viam ludi: eo quod ſcienti, & volenti libere in his, quorum eſt pro ſua voluntate dominus, non fit iniuria. Vterque autem ſcit, & vult pecuniam ſuam, cuius eſt libere pro ſua voluntaria diſpoſitionē dominus, tali lucro, vel damno per talem viam, nempe ludi, exponere, vt late oſtendit Caietan. 2. 2. quæſt. 168. art. 3. & tangit in Summā verbo ludus. Nauarr. in Manu. cap. 19. num. 10. §. 4. quod non audeo. &c.

Nihilominus tamen laici in ludendis aleis à graui peccato veniali excuſari non poſſunt, & quia ſæpiſſime in mortale prolabantur.

Tum quia eſt inordinatus lucrandi actus, cum res in vnum finē ordinata in alium fere ſemper ſibi aduerſum conuertatur: eſt enim ludus ad animi recreationem inuentus, & vertitur in negociationē turpem, ac totius hominis intentionem occupantem; ipſumque defatigantem, contra cap. fin. de verb. ſigni, l. Legata inutiliter, ff. de Alim. legat.

Tum quia homo à rationis induſtria, qua pecunia computanda eſt, & conſeruanda, ſe deijcit, & fortuito euentui conſeruationem, perditionem, & acquiſitionem pecuniæ ſubmittit.

Tum quia in huiuſmodi ludo occaſio prębetur coniugibus, liberis, & famulis, vt paruipendant iacturam eorum bonorum, nec curent cuſtodire illa, cum videant maritum, fratrem, aut herum, vno aleæ iactu magnam pecuniarum ſummam perdere.

Tum quia amicitiæ leges violātur, dum ab his lucrari intenditur, quibus benefaciendum eſt, nempe amicis, quibus cum communiter luditur, vt ait Ariſtoteles.

Tum denique, quia pauciſſimi, aut nulli per alearum ludum diteſcunt: imo frequenter in inopiam vergitur, & multa mala, ac vitia imbibuntur, vt admonet Hoſt. in Sum-

Summma de exceſſ. præl. Quo fit, vt turpe lucrum ab omnibus appelletur, & ſæpiſſime reſtituendum, vt inferius dicetur. Et ideo pro viribus enitendum eſſet á Confeſſoribus, vt fædam alearum conſuetudinem eradicarent, & pœnitentibus ſuaderent, non ſine magna irreuerentia ac pudore ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentũ accedere, qui in propoſito ſic ludendi perſeuerat. Nam etſi diuinam gratiam non abijciat, eius tamen feruori inhabilem ſe reddit.

Notandum præterea, aleas, ſeu quẽcumque alium ludum, interdici lege Canonica monachis, & clericis ſub culpa mortali; non ſi relaxandi animi cauſa, & ſecreto id agant; ſed cum vel de beneficij fructibus ſummam notabilẽ, quæ danda erat pauperibus, vel cum ſcandalo populi ludunt.

Tum quia cap. Epiſcopus, 35. diſtin. & cap. Inter dilectos, de exceſ. Prælat. præcipitur, vt clericus ob aleæ luſum deponatur ab officio, vel beneficio: depoſitio autem mortalem culpam ſupponit; arg. cap. Non afferamus, 24. q. 1. & quãuis Hugo ibi collegerit ſemper clericis eſſe mortale aleis ludere, quod ipſum aſſerit gloſſ. in Auth. de ſan. Epiſc. §. Interdicimus, hoc tamen non eſt verum: imo totum oppoſitum ex textibus illis infertur, vt patet ex verbo, aleæ deſeruiẽs; quo ſignificatur loqui de eo, qui valde ſeruit ludo, ita vt cõſuetudine ludendi ſcandalũ præbeat. Deſeruire enim eſt valde ſeruire, vt illa præpoſitio, de, augeat, ff. de poſ. l. 1. in princip. vt notat gloſſ. in d. cap. Epiſcopus, & Syl. verbo, ludus, §. 6. q. 4. Quare monachi, vel clerici, qui prædictam legem Canonicam iuſtam transgrediuntur ludentes cum populi ſcandalo, peccant lethaliter.

Tum quia Concilium Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. de reform. ſtatuit, vt quæ aliás á ſummis Pontificibus, & á ſacris Concilijs de clericorũ vita, honeſtate, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, cõmeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, ac quibuſcumque criminibus, nec non ſæcularibus negotijs fugiendis, copioſe ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum eiſdẽ pœnis, vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis obſeruentur.

Tum quia in profanum & malum vſum eccleſiaſticis redditibus in pium dicatis vtuntur: de altari ſiquidem clericus viuere debet, non luxuriari, accepta luxuria pro omni luxu. diſtin. 44. in principio. Vnde ſecundum D. Tho. quodl. 2. & 2. 2. quæſt. 185. quando bona, quæ retinet clericus, non ſunt diſtincta in partes fabricę pauperum, & miniſtrorum, ſed ſunt ſibi pro debita quaſi portione conſignata, tunc ſi modicum quid in rebus illicitis expendat, peccat venialiter,

quia

quia ſic diſpēſare male modicum, bonæ fidei non repugnat: eſt autem mortale in exceſſu notabili. Vide Arch. in 2.par.ti.2.cap.1.§.fin. Syluest.clericus 4.§.14.q.20.

Tum denique quod eo maiorem apud virtutis ſtudioſos infamiam clerici incurrunt, quo cum ſint maiores, maius ſcandalū præbent, cap.Præcipue,11.q.3.Tabien. reſtitutio,§.19.in fin.Armila verbo ludus,§.4. Sotus lib. 4. De iuſt. & iure,quæſt.5.ar.2.in Reſp.ad 1. Nauarr. in Manu.cap.18. num. 9. §. 3. quod lege etiam,&c.

His in hunc modum declaratis, propoſito caſui reſpondendum eſt, Andream peccaſſe mortaliter, non quidem ob qualitatem ludi, neque ob intentionem lucrandi, ſed quia cum his, qui erāt pupilli, & non ſui iuris, ſed ſub poteſtate patris, rem notabilem luſit. Illicitum ſiquidem eſt iure diuino & naturali, velle lucrari aliquid notabile ab his, qui rem ſuam abalienare nō poſſunt, vt ſunt minores. Nam cum duobus modis dumtaxat transferatur dominium, ſcilicet aut domini voluntate, aut lege, & lex non modo diuina, ſed etiam humana poſſit translationē impedire tam cohibendo domini voluntatem, ne det, quam adimēdo alteri facultatem, ne recipiat: & ideo ciuibus proſpiciens, omnino prohibuerit, ne antequam eorum libertas pleno rationis iudicio ducatur, ſua bona dilapident, veluti prohibuit pupillis de bonis proprijs diſponere: & vt eorū alienatio irrita foret, l.1.de minoribus, idcirco velle lucrari aliquid notabile ab huiuſmodi minoribus, culpa eſt lethalis.

Tum quia conſentaneū rationi eſt, vt cōmutationes, quæ fiunt in ludo, quia ſunt ex natura ſua turpes, niſi cauſa recreationis fiant, ad hoc vt efficaces ſint, liberā omnino voluntatē, & plenum iudicium exigant; ſicut etiā donationes, quæ á furioſis, & amentibus, & mente captis fiunt, non ſunt validæ, 15. q. 1.cap. Merito, & in clem. ſi furioſus, de homic.l.Modeſtin.in fin.ff. de don.Cum autē minores, & qui ſub tutela patris ſunt, non habeant plenum iudicium præſumptione iuris, nec liberam voluntatē, vt de bonis paternis diſponere valeant abſque patris, vel tutoris licentia, l.Pupillus, ff.de acq. re. domi.efficitur, eum, qui ludo nititur, vt dicti pupilli bona ſua alienent, & male perdant, iniuſtū facere, & peccare mortaliter. Vide D.Th.2.2.q.32. ar.7.ad ſecundum argumentum.

Neque ab re diximus Andream peccaſſe mortaliter, ſi rem notabilem luſit. Nam ſi res erat modici pretij, & tantum ſolū voluit lucrari, quantum à ſcholaribus ludi poteſt, nō delinqueret, niſi venialiter. Illos enim, qui á Patribus in ſtudia, vel in curiā mittuntur, crediderim

poſſe

posse paruam aliquando pecuniarum quantitatem consentaneam suo statui ludere. Exempli gratia, qui centum scuta singulis annis expendit, si quatuor, aut quinque ex illis in alearum ludum, vel aliũ malum vsum impendat, & sic perperam consumet, non esset ob solam illam impensam lethali peccato obnoxius.

Tum quia illud detrahit ex portione vsui suo cõscripta. Tum maxime ob patris tacitum cõsensum, qui cum sciat iuuenes vix posse sine illis dispendijs viuere, & mundi nobilitatem, ac amicorum familiaritatem talia requirere, implicitam quandam licentiam, ac facultatem concedere ad huiusmodi inordinatas expensas videtur, arg. glos. clem. 2. de vir. & honestate, verb. conuertendum, & tradit Sotus, lib. 4. de iust. & iure, quæst. 5. ar. 2. Quod ipsum dicendum est de Religioso, qui studet, aut negotiatur impensis sui Abbatis, modo id recreationis honestæ causa faciat: eo quia tãto fortior, & aptior redditur tum ad studijs vacandum, tũ ad monasterij negotia gerenda, quo moderata animi, & corporis relaxatione vtitur, ad cuius vsum conceditur tacite & á monasterio, & à Priore id, quod prudentis iudicio arbitratur necessarium. Sentit Nauarr. in cõm. cap. Cum ad Monasterium, de statu monach. & in Man. cap. 19. num. 12.

In secunda difficultate. Vtrum Andreas teneatur ad restituendũ illa centum, existimant quidam illum reum esse in conscientia restitutionis illorum centum, vt qui vniuersaliter asserunt per ludum alearum non acquiri rei lucratæ dominium, sed vel distribuendam esse in pauperes, quando qui perdidit erat sui iuris; vel patri, aut tutori, si erat minor, & pupillus: eo quia non solum ludus alearum est vtroque iure prohibitus, sed ipsa alienatio. Et propterea nullus per ipsum titulus acquiritur; nec sic acquisitum bona fide possidetur. Nõ enim potest, repeti secundum ius ab aliquo, quod ille non tenetur dare, vel restituere, neque iniusto titulo possidet. Iam autem in amissione per ludũ datur repetitio, vt patet in constitutione græca legis ciuilis, quæ concedit repetitionem acquisiti lucri vsque ad quinquaginta annos. At iure naturali tenetur illud lucrum dare pauperibus, tanquam prauo titulo & ex illicito opere acquisitum; & solo iure ciuili tenetur reddere illud repetenti. Vnde si prius dedit pauperibus potest postea in iudicium vocatus excipere corã iudice, se iam naturæ ius seruasse.

Quod autem teneatur pauperibus, ostendunt ex eo, quia colludentes dant operam rei illicitæ: & ideo qui perdidit, amisit dominiũ, & alter non acquisiuit.

Adde,

Adde, quod Episcopus auxilio præsidis potest talia lucra, si nõ repetuntur ab his, qui amiserũt, exigere, & pauperibus erogare, vt dicit text. in auth. alearum lusus; id quod non posset, si talia lucra non essent pauperum. Ita Paludanus in 4. dist. 15. q. 3. & plures alij.

Hæc tamen sententia non est vera quoad illud, quod asserũt vniuersaliter, omne lucrum per aleas acquisitum esse restituendum, & quod sit falsa probatur.

Tũ quia iure naturę nulli prohibetur illa ludendi via alienare sua bona, vt qui potuisset absque ludo lucratum donare. Lex enim etsi interdicit ludum alearum, nõ tamen interdicit lucrum, licet in pœnam lucrantis tali ludo prohibito concedat repetitionem: pœna autem non debetur ante Iudicis sententiam.

Tum quia inter lucrantes pactũ interuenit, & obligatio condicti. Quilibet enim etsi simpliciter nolit perdere, vult tamen conditionaliter, hoc est, spe lucri. Et ideo lucrans possidet rem lucratam titulo interuenientis pacti, & obligationis condicti vtrisque placentis. Nihil siquidem tam naturale, quam vt acquisitio fiat secundum voluntatem domini tradentis, instit. de rerum diui. §. per traditionem.

Tum quia si lucrans teneretur restituere, deberet id facere domino. Nam mendici iure naturæ nõ succedunt, nisi vbi non habetur copia domini.

Tum denique, quia cum sponte perdiderit, & alius absque dolo, aut fraude lucratus fuerit, nulla restat restitutionis obligatio, nisi idẽ ipse iure ciuili repetat. Multa enim possunt repeti, quæ in pœnam statu. tur, ad quæ tamen is, qui in pœnam incidit, non tenetur ante sententiam pro repetente latam, vt qui in principem conspirauit, vel hominem iniuste interfecit, priuari per sentẽtiam iuste potest hæreditate sua, & tamen ante sententiam non tenetur illam dimittere. Et quamuis Episcopus præsidis auxilio lucra hæc exigere, & pauperibus erogare posset, & quidem bene faceret, si id exequeretur, vt hoc modo turpitudo ludẽdi caueretur: nihilominus tamen ex hoc non sequitur, quod lucrantes dare teneantur antequam exigantur; sicut nec in alijs casibus, in quibus Fiscus potest turpiter acquisita tollere: & ideo talia lucra non sunt pauperum, priusquã donentur eis.

Adde, quod multi sunt actus lege diuina, vel humana prohibiti, vbi tamen id, quod acquiritur per tales actus, non est restitutioni obnoxium, vt patet de meretricio, & de mercatura in loco sacro, vel in die festo facta; nec tamen meretrix, aut mercator pretiũ suę mer-

cedis vēditæ tenetur restituere: per quę facile est ad opposita respondere. Alex. de Aleſ. par. 4. quęſt. 86. memb. 3. art. 6. D. Tho. in 4. diſt. 15. q. 2. art. 4. & 22. q. 32. art. 7. Richar. in 4. diſtin. 15. & Scotus, ac alij ibi, qui omnes aſſerunt non teneri ludentem omnia, quæ aleis eſt lucratus, reſtituere, ſi nō interuenit metus, vis, aut dolus, aut inhabilitas ad donandum in perdente.

Quidam alij arbitrantur Andream non teneri ad reſtituendū illa viginti, quæ altera die à ſcholari filio familias, ſunt illi lucrata: & ideo detractis hiſce viginti, debere reſtituere reliqua, hoc eſt, octuaginta: eo quia filius familias nō poteſt lucrari plus ab alio, quā ipſe poteſt perdere. Debet ſiquidē vtriuſque colludentiū eſſe par cōditio: iam autem nulla eſt æquitas, vt filij familias valeant plus in conſciētia lucrari, quā perdere. Quare ſcholaris ille ſicut nō poterat perdere niſi quinque, ita nec plus quā quinque lucrari potuit: & in conſcientia reliqua quindecim reſtituere vero domino tenetur, ac per conſequens iſte accipiens illa quindecim, & vlterius quinq; quę diximus poſſe ſcholarem ludere, nihil iniuſtum committet. Quoties enim aliquis accipit ab alio id, quod iſte tenebatur illi reſtituere, etſi forte peccet in modo accipiēdi, non tamen operatur contra iuſtitiam, nec eſt reſtitutioni ſubiectus, iuxta gloſ. ſing. in cap. Iusgentiū. 1. diſt. Quare non erit aſtringēdus Andreas, vt reſtituat Scholari, niſi octuaginta. Hęc eſt opinio Soti de iuſt. & iur. lib. 4. q. 5. art. 2. quæ eadem videtur Sylueſt. verbo Ludus q. 17. deſumiturque à Panor. in cap. Filius, de teſtam.

Sed non eſt hæc Soti opinio ſequenda: falſum ſiquidem eſt, non poſſe colluſorem plus lucrari, quā perdere.

Tum quia nec textus, nec ratio eſt, quæ concludat pauperē aliquē honeſto loco natū, quinimo plebeum, & mendicum non poſſe amplius lucrari à diuite, quam diues ab ipſo.

Tum quia cap. Si qua de rebus 12. q. 2. & §. Pupillus, inſt. de inu. ſtipul. probant contractum cum pupillo, aut cum Eccleſia factū valere in alterius præiudicium, quamuis in eorum non valeat.

Tum etiam, quia illis, qui ſunt ſub poteſtate aliorum, nec ſunt ſui iuris, non eſt prohibitum acquirere dominis; Eſt autem vetitū alienare ea, quæ ſunt domini.

Tum item, quia iniuriam perpeti poteſt, qui eam facere nequit. l. Illud. ff. de iniur. translata in cap. Illud. 15. q. 1.

Quocirca in caſu propoſito dicēdum eſt. Andream teneri ad reſtituenda centum, detractis ſolum quinque, quę ſcholaris ex tacita patris facultate ludere poterat.

Ratio

Ratio eſt, quia cum ſcholaris ille non ſit dominus rerum ſuarum, ſed pater, non poteſt inuito patre diſtrahere; & ita Andreas lucratus eſt ea, quæ erant aliena, eademque retinet inuito vero domino.

Nec obſtat, quod ille ſcholaris lucratus fuerit pridie ab Andrea viginti: nam cum id fuerit diuerſis diebus, & ludo diſcontinuato, nō poteſt fieri recompenſatio: eo quia vbi filius eſt illas pecunias lucratus, ſubſunt dominio patris, quidquid enim filius familias acquirit, patri acquirit. Et ideo cum illa viginti fuerint á filio acquiſita patri, non poteſt denuo filius, eodem patre inuito, illa diſtrahere, & abalienare: & propterea qui talia lucratur, retinet alienum contra domini voluntatem.

Adde quod Andreas ſciebat, vel coniecturari facile poterat, illum ſcholarem eſſe filiũ familias, omniaque illius eſſe patris: & ideo licitum illi eſſe acquirere patri, ſed non furari, ſeu dilapidare, quæ ſibi dantur à patre. Et ideo non poteſt Andreas conqueri de fraude: quia fraus non dicitur fieri ſcienti, & conſentienti, le. Nemo. ff. de re iur. Et hanc opinionem eſſe veriorē aç tenendam affirmat Armilla, verbo Ludus §.8. & Tabien. ac alij, & Nauar. in man. c.15.

Opinio autem Soti, & aliorum tunc ſolum vera erit, quando ipſi colluſores interrogati, an eſſent filij familias, vel poſſent alienare, dixerunt, ſe facultatem habere donandi, & perdendi, mentitique ſunt non eſſe ſub alicuius poteſtate, prouocarũtque alium ſub hoc mendacio ad luſum. Tunc enim crediderim poſſe fieri recompenſationem illius, quod in alio ludo ſub illa bona fide fuit perditum: fraus ſiquidem, & dolus nemini debent patrocinare, cap. Ex timore, de Reſcript.

CASVS SEXAGESIMVS ſecundus.

Barnabas presbyter beneficium habebat, cuius redditus, tempore, quo ſibi eſt collatum, ſexcentorum ſcutorum ſummam non excedebant, nunc octocentum valent. Illud elapſis diebus renunciauit eo animo, & confidentia, vt conſobrino ſuo daretur, non alias renunciaturus, aſsignata ducentorum ſcutorum portione ad beneficiati ſuſtentationē, reliquis in penſionem ſibi reſeruatis. Et vt conceſsio facilius impetraretur, prouentuum ſummam non niſi ſexcentorum ſcutorum eſſe Pontifici enarrat, & ſic obtenta eſt gratia. Nunc ergo fit ſibi ſcrupulus, tum de animo, quo renunciauit, tum de fructuũ ſumma, quam non expreſsit.

Quæritur, num Simoniaca fuerit hæc renunciatio, & quid Confeſſor circa prædicta debeat illi iniungere.

CRediderim in hoc casu nullã commisisse Barnabã Simoniam in hac confidentiali renunciatione:eo quia confidere solum, quod collator conferet beneficiũ renunciatum illi, cui renuncians conferri desiderat post renunciationem libere, & sine vllo pacto, vel modo conuentionis factam, nequaquam est Simoniaca confidentia.

Tum quia nullus interuenit ea in re contractus non gratuitus,nec aliquid deductum est in pactum, quo collatio reddatur inuoluntaria,cap. Quam pio.1.q.1.

Tum quia nullo iure naturali, aut diuino est prohibitum desiderare, vt renunciatum beneficium conferatur huic, vel illi, si sunt benemeriti,secundum Panor.in cap. Dilecto, de præben. Huiusmodi siquidem desiderium non modo conceptum,sed verbis expressum, nihil iniquitatis habet, nec tollit, quin renunciatio pure, & libere fuerit facta.

Tum quia extrauag. fœlicis record.Pij IIII. & Pij V. super confidentia beneficiorum editæ nihil de nouo prohibent, quod ante illas non fuerit prohibitum,sed solũ inuehunt,& disponunt contra cõfidentiam illicitam beneficialem Simoniacam, interueniẽte pacto, aut aliquo alio impediente liberã fieri collationem:cuius generis nõ est hæc confidentia, qua cum Barnabas renunciat, vt in qua nõ interueniat aliud, quam simplex desiderium, vt cõferatur cõsobrino.

Tum quia confidentia in vniuersali, & tota sua latitudine sumpta, est certa spes de re aliqua, quod ita fuit, est, vel erit; accipiturque aliquando in bonam partem,vt Psalm.124. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion. Aliquando in malam.

Vnde datur confidentia licita, & illicita: licita est, qua quis ordinate sperat: illicita, qua inordinate. Ac propterea sicut confidentia beneficialis illicita est illa,qua quis inordinate confidit, quod collator conferet beneficium suo consanguineo,illo indigno, argu. cap. Cum in cunctis. §. fin. de elect. ita licita est illa, qua quis ordinate cõfidit,quod collator cõferet beneficiũ suo cõsanguineo ex eo principaliter, quia illo est indignus, remittẽdo tamẽ rẽ beneplacito summi Põtificis. Cum ergo à Barnaba ita factum sit, vt in manibus Pontificis absolute,&libere sine aliqua conuentione renuntiauerit, desiderans, ac proponens eidẽ consobrinũ suum, vt tanquã idoneo fiat de tali beneficio collatio; petere autem seu procurare modis licitis beneficium digno, nullam indecentiam notabilem contineat, nõ est, quod talis renũciatio vt vitiosa,aut simoniaca dãnetur, vt colligitur ex D.Tho.in 4. distin. 25. q.3. art.3.

ar.3.& 2.2.q.100.art.5.quibus locis ostendit appetere beneficium siue curatum, siue non, si is, cui appetitur, est dignus, non esse ex genere suo aliquod peccatũ. Vide Armillam, & alios, verbo, Renunciatio, & Nauar.c.25.n.116.& S.Ant.3.par. tit.1.cap.primo. §.11. glos.cap.Ordinationes.1.q.1. Panor. & cõmunis in cap.Dilecto, de præben.

Id autem videndum est diligenter à confessore, vtrum falsa illa expressio valoris reddituum beneficij subreptitiam fecerit impetrationem, & irritam proinde ipsam collationem. Nam etsi expressio valoris non sit de iure communi necessaria in impetratione, iuxta glos.in clem.prima, de præben. si tamẽ exprimitur, oportet, vt cum veritate fiat, ita vt si maioris sit valoris, inualidet impetrationem: eo quia in gratijs Apostolicis causa habet vim conditionis, etiam si ex simplicitate fuisset dictum. Nec ignorantia excusat, quia iam quod id voluit Pontifici significare, & exprimere, tenebatur diligenter se informare, vt ait Armilla, verbo, Beneficiũ.§.87.

Adde etiã, quod semper in rescripto Apostolico ad benficia, intelligitur hæc particularis cõditio, si preces veritati innitantur, cap.ex parte de Rescript. Vnde & cap. Ex litteris eo. tit. colligunt Iurisperiti, rescriptum impetratum tacita veritate, aut suggesta falsitate, vel etiam quocumque alio tacito, vel expresso, quod si tacitum, vel expressum non fuisset Papa non ita de facili concessisset, esse subreptitium, & nullius roboris. Quo fit, vt cum Barnabas ad obtinendam facilius à sede Apostolica gratiam tacuerit ex proposito verum beneficij valorem quoad reditus ipsos certos, litteræ ipsæ sint subreptitiæ, tam quoad collationem, quã quoad pensionem; debetq; proinde Confessor illi iniungere, vt rem de nouo à sede Apostolica impetret enarrata veritate, secus nõ posse gaudere pensione; nec consobrinum eiusdem rei conscium, beneficio. Agendum est, an debeat exprimi valor antiquus, an nouus. Ego puto sufficere expressionem valoris antiqui iuxta stilũ qui in dataria seruatur.

CASVS SEXAGESIMUS tertius.

AVgustinus rem bona fide emit, quam sibi postea constitit esse alienam, & antequam à proprio domino peteretur, illam reddit venditori quodam ficto rei defectu, vt suas reciperet pecunias: quibus habitis venditor ille ab hac ciuitate discessit, nec scitur quo abierit: nunc vero rei dominus rem petit ab Augustino.

Quæritur, An Confessor debeat Augustino imponere, vt rei pretium restituat?

PArs negans est mihi probabilior, quod Augustinus nec peccauerit mortifere reddendo rem non domino, vt suam pecuniam rehaberet; nec tenetur pretiũ rei vero domino restituere.

Tum quia emptor plus tenetur sibi prouidere, quam domino rei arg. leg. Si præses. C. de seru. & aq. & cap. Non licet 23. q. 5. charitatis siquidem, ac iustitiæ ratio exigit, vt proprium commodum præferatur alieno: & ideo Augustinus reddendo rem venditori, vt recuperet pretium datum, non intendit principaliter nisi sibi prouidere: per accidens autem furis culpa, & non sua contingit damnum domino. Iam autem actus non est iudicandus vitiosus ex eo quod contingit per accidẽs, sed ex illo, quod inest per se. leg. Siquis nec causam. ff. de reb. cred.

Tum quia Augustinus nulla lege iustitiæ ad aliud obligatur, quã reponere rem penes eum, à quo accepit, vt iste fiat ad restituendum potens, & illam vero domino reddat. Quare reddendo rem emptori videtur potius iuuare ipsum, vt exeat à peccato, & maxime si ipsum postea inducat, vt rem vero domino restituat, sicut inducere tenetur, cum videatur cooperari peccato eius.

Tum quia restitutio, quę solum obligat ratione rei acceptę, & non ratione acceptionis, non præcipitur fieri cum magno restituentis detrimento, vt patet de inuento, & ex successione habito deposito. Neque enim quis tenetur ex huiusmodi, incurrere damnum in proprijs. Quare Augustinus, qui bona fide rem emit, non tenetur sine sua culpa pati in cõsciẽtia dispendium pretij, quod expendit, sed poterit, vt illud recuperet, reddere rem venditori. Nam si Augustinus rem eandem Romæ inuenisset, & post longum tempus sibi constaret dominum talis rei esse Lusitaniæ, non tenetur proprijs expensis illam in Lusitaniã mittere, & restituere domino, vt est omnium sententia; ergo eadem ratione non est cur in consciẽtia astringi debeat, si eam bona fide emit, vt ipsam restituat domino cũ iactura pretij, quando facile potest hoc ab emptore recuperare, eundemque admonere, vt vero domino restituat.

Tũ quia iniquus esset emptionis contractus, si emptor bonæ fidei, deberet semper stare periculo damni sine vlla culpa sua. Nam si non potest reddere rem venditori, vt rehabeat suum pretiũ, sed debet reddere domino, cũ dominus non teneatur resarcire pretiũ; & venditor, vbi sibi constitit manifestatum esse suum furtum, arripuit fugam, iniqua erit innocentis emptoris conditio: & ita contractus emptionis, qui iure naturę cõsistit

sistit in æquitate, inferioris & iniquę sortis efficiet partē emptoris, vt qui semper in discrimine versatur perdendi rem, & pretium rei.

Tandem Augustinus reddēdo rem venditori nihil aliud intēdit, quam non habere alienum, & obtinere suum: huiusmodi autē obiectum est per se bonum, & iustitiæ commutatiuæ consonum, vt satis patet: nō est ergo Augustinus reus peccati, vel restitutionis, dando rem venditori, animo vt illam restituat, & dominus habeat id, quod suū est, & ipse recuperet pecunias, quibus emit; & sic omnia ad æqualitatem redigantur: Hæc est sententia Alexandri de Ales. par. 4. q. 86. art. 5. & Gabrielis Biel. in 4. sen. distin. 15. q. 3. dubio 5. propositione prima, versu, dicitur domino rei, &c. Nauar. in man. cap. 17. n. 6. §. sed est dubium.

Nec argumenta, quibus Sotus de iust. & iur. lib. 4. quæst. 7. art. 2. & quamplures alij in contrarium sunt adducti, sententiam infringunt omnino nostram. Nam cum primo dicunt, rem alienam, in cuiuscumque manu sit, esse semper alienam, & ideo restituendam domino: fatemur id esse verum, nec Augustini animum esse retinere alienum, sed suum rehabere: imo eo animo tradit venditori, vt hic fiat potens restituere domino.

Nec valet, cum vrgent Augustinum cooperari venditori ad peccandum, dum reddendo ei rē alienā, præbetur eidē occasio, vt ipsam retineat: cum tamen non retinere alienum sit pręceptū negatiuū obligans ad semper, & pro semper.

Respōdemus falsum esse, quod cooperetur ad peccandum: quia non dat alienum venditori, vt retineat: sed vt pecuniam datam recuperet, nec intēdit accipere alienum dolose, aut id restituere venditori, vt nunquam reddat domino: imo potius vt restituat, & exeat à peccato; & sic cooperatur potius ad bonum, quam ad malum.

Non obstat secundo, cum dicunt, quod si latro disparuisset, vt comparere non posset, tunc qui rē emit debitor esset domino, eique in foro iudiciali compelleretur rem cum iactura pretij exhibere, id quod signum est teneri eum de iustitia ad dictam restitutionē: ob id autem, quod reperiri latro possit idem dominus nullum ius amisit; ergo etiam tunc tenetur domino.

Et confirmant, nam si in foro iudiciali compertum esset illum emptorem, postquam certe sciuit rem esse alterius domini, tradidisse latroni, compelleretur domino soluere, &c.

Respondemus iudicialem forum in pręsumptionibus fundari: & ideo cum pręsumat eū, qui emit rem alienam, esse complicē delicti; nec reddidisse eam venditori,

nisi vt faueret furto: idcirco vt similibus malis occurratur, & in pœnam, quod venditor non egit in iudicio contra emptorē, damnat hunc furti; obligatque eum, in cuius manibus res aliena est visa, ad restitutionem. Secus autem est in foro conscientiæ, in quo præsumptiones cessant, & sola rei veritas attenditur, cap. Tua de sponsl. & ideo cum Cōfessori constet emētem reddidisse latroni rem, vt habitis suis pecunijs induceret ipsum ad restitutionem; nec per hoc intendisse nocere vero domino, imo prodesse, & seipsum indemnem tueri, non est quòd de peccato, vel de restitutione damnandus Augustinus sit.

CASVS SEXAGESImus quartus.

Ludouicus cum lanas ex Hispania euectas tanti emat, vt si pānum ex illis integre & pure cōficiat, & vendat, parum, vel nihil lucretur; ideo immiscet contexitque de communibus lanis, occultans huiusmodi vitium emptoribus; qui si illud scirent, neutiquam pannum emerent; pretium tamen ad vitij quantitatem admittitur.

Quæritur, an peccet mortaliter, debeatque à suo Confessore ad aliquā restitutionem astringi?

IN hoc casu vnum est, in quo omnes Doctores conueniunt: Alterum, in quo dissentiunt: conueniunt quidē in eo, quod si vitiū mercis occultū est, per quod emptori uel damnum datur, vel periculi ansa offertur, culpa lęthalis est venditori tale vitium non manifestare, & ad restitutionem tenetur; ratio est in promptu, nam etsi lege iustitiæ nullus cogatur subuenire proximo, eiusque occurrere damno, nisi id vel publico ex munere sibi incumbat, vel proximus extrema necessitate opprimatur, extra quos duos casus solius charitatis pręceptū violat, qui proximi damnis, ac periculis non occurrit: Nihilominus tamē occasionē periculi, aut damni ex proposito, alteri prębere, est charitati, & iustitiæ aduersum, vt satis patet. Vēditor autē eo ipso, quod rem vitio aliquo affectam venum exponit, nec vitiū pretio resarcit: & id, in quo nociuum est, emptori occultat, occasionem damni dat, & periculi: quę nescius emens incurrere posset. Damni quidem, si res propter vitium minoris sit notabiliter pretij, quā venditur; periculi vero si propter idem vitium vsus rei vel inanis sit, vel forte nociuus; vt si quis ad aliquam medicinam indigeret fortissimo vino, & venderetur ei adaquatum, vel militi ad bellum proficiscenti vēderetur equus mācus pro sano, quo postea in acie vti non posset, vel aurum alchimisticum venderetur pro naturali, & sic de cæteris, quæ in maximū emptoris

ptoris præiudicium vergerent. D. Thom. 2.2.q. 77. artic.2. Maior in 4.dist.15.quæst. 40. Grabriel.ibi.q. 10.artic.3 dub.1.

Sed tota doctorum dissensio in hoc est posita, an non manifestando vitium occultum, quod tamen emptori non est periculosum, dũmodo extenuetur precium iuxta proportionem vitij; ita vt non pluris res vendatur, quam cum vitio valet, sitq; vsui emptori pro pretij ratione: & si tali vitio cognito, nequaquam illam emptor emeret, peccatum restitutioni obnoxium committatur?

Et quidem Panor. in capit. iniustum, de rerum permu. & Conr. q.54. Angelus verbo, emptio. §.8. Syluest. eo. §.20. & iuniores fere omnes, quos sequitur Nauar. in man. cap. 23. num.89. arbitrantur, quod vitium occultum licet emptori non sit notabiliter damnosum sed pretio extenuetur, si tamen venditor conijcit emptorem non empturũ; si illud sciat, peccare mortaliter, & ad restitutionẽ teneri, si illud taceat, nec manifestare velit.

Ratio est, quia dum aliter non esset empturus, inuite contrahit, ac perinde iniuriam patitur. Nulla enim maior fraus, quam cogere aliquem ad emendum id quod nullo modo vellet emere. Nec videtur transtulisse dominium suarũ pecuniarum in venditorem, qui emit deceptus, & inuitus, arg.l. in rebus.ff. item qui sciens.§.com. & l. Iulianus.ff. de ac. emp. Quare tenetur venditor speciatim declarare defectum, quem ipse scit, & emptor ignorat. Necsat erit de precio detrahere, quanti ob illum minoris valet, si emptor nequaquam emeret defectu cognito: secus autem si emeret, licet minus libẽter.

Nobis tamen contraria sententia videtur verior, venditorem scilicet non teneri ad culpam mortalem, seu restitutionem tacendo, & non manifestando vitium occultũ, quod emptori non est dãni, vel periculi occasio: quamuis conijciat empturem non emptorum si notum sibi esset tale vitium dũmodo pretium cõmensũretur rei vitiosæ.

Tum quia quando probabiliter scitur quod quis aliquam rem sic defectuosam, forsitan emet, sed nequaquam tanto pretio, quanto valet, non est illicitum, defectum occultare: quia nõ tenetur vẽditor præstare occasionem diminuendi notabiliter de pretio iusto suarum mercium, & nihilominus emptor inuitus omnino illud pretium dat, vt qui nequaquam daret, si rei defectum nosceret: ergo á pari sicut licet ad vendendã rem pretio iusto occultare vitiũ volenti emere sed nolenti dare tale pretiũ; ita licebit occultare vitium volenti dare tale pretiũ: sed nolenti emere; Si enim inuoluntarium in pretio nõ reddit

talem

talem contractum illicitum, cur inuoluntarium in emendo illicitũ illud reddet si nulla emptori fit iniustitia ex parte pretij, nec damnũ, aut periculum ex parte rei?

Tum quia nemo, dum vtitur iure suo, dat alteri causam damni: sed vẽditor tacẽdo defectũ, vt rẽ iusto pretio vẽdat, vtitur iure suo: est enim ius vẽditoris, rẽ tãti vendere quãti valet: ergo tacẽdo defectũ rei, quæ non vergit in periculum emptoris, vt sic æquo pretio illam vẽdat, non erit vllã iniustitia.

Confirmatur, quia latro, qui furatus est decem scuta in moneta, satisfacit reddendo rem æquiualẽtem decem scutis ita vt si dominus rem vendat, facile inueniet decem scuta argentea, vel aurea: ergo á simili vẽditor vẽdẽs alicui rẽ ęqualẽ pretio ab emptore dato, nullã illi facit iniustitiã, quãuis hic mallet pretiũ, quam rem sic defectuosam.

Tum item, si quis tertius sciret vitium rei venditæ, & taceret, nec admoneret emptorẽ, nõ laberetur in mortalẽ culpã; maxime vbi sibi constaret nullum ex tali re empta damnum, aut periculum emptori aduenire. Ergo nec ẽptor erit in culpa, aut restitutioni obnoxius si eadẽ taciturnitate vtatur in vtilitatem suam. Nam si defectum rei venditæ non propalare esset simpliciter iniustũ, obligaret profecto non modo emptorem, sed quęcũque ibi astantem, & illam scientiẽ: quia potens facere impedire dãnũ proximi, si id nõ faciat charitati aduersatur; & tamen nullus dãnabit illum tertium de tali taciturnitate. Quare nec dãnandus erit mercator. Vnde Diog. apud Cic. li. 3. off. dicere solebat, aliud esse celare, aliud tacere; celas, dum quod pandere teneris, nõ prodis, taces, dum loqui iure non cogeris.

Tandem nulla est lex, quæ speciatim cogat venditorem ad admonendum emptorem, nisi quando ex defectu mercium vel damnum, vel periculum illi imminet. Neque enim charitas, vbi non est vrgens necessitas, neque iustitia, vbi non adest notabilis iactura, ad subueniẽdũ, & cõsulẽdũ proximo obligãt. At in casu proposito nullũ emptor incurrit notabile dãnum, quia defectus rei resarcitur pretio, nullũ etiã periculũ, quia res nõ minus est sibi vtilis pro illo pretio, ac foret alia quęcũq; carẽs defectu pro maiori pretio; igit nõ est, cur nõ possit vẽditor tacere rei defectũ si reddũdat in suũ cõmodũ. Potest enim sibi quispiã cõsulere etiã cũ alterius iniuria: dũ tamen nõ ex proposito faciat, vt alij noceat, sed tãtũ vt sibi prosit. arg. ff. de aqua plu. arcẽ. l. 1. § deniq; ff. de dãno infecto fluminũ §. vlt. & l. seq. & glo. in c. si quis vero 11. q. 3. Quare vbi in re vendita cauetur periculum & damnum, vsuique est res emptori, non est venditor reus culpę, aut restitioni, obnoxius

noxius, si latentẽ defectũ nõ manifestet, vt docet Sotus. lib. 6. de iust. & iu. q. 3. art. 2. & colligitur aperte ex D. Thom. 22. q. 77. art. 3.

Fatemur nihilominus, post rem venditam, si venditor credat emptorem alteri rem illam venditurũ, debere per se, vel per alium admonere ipsum de occulto defectu, ne si emptor postmodum rem eandẽ vendat, ignorans occultum defectum, plus eam vendat iusto pretio; & sic præbeatur occasio damni secundo emptori, vt recte notat Caietanus. 2. 2. quæstio. 37. art. 3. Et quamuis si emptor non interroget rei qualitatem, possit tunc venditor occultare defectum non vergentem in damnũ, aut periculum emptoris: non tamen licitum est illum occultare mẽdacio, quãuis, si nec iuramento firmetur, nec in pretio sit fraus, nec in re ipsa periculum, vel inutilis omnino vsus, non debeat iudicari nisi delictum veniale, cum non sit mendacium perniciosum. Nec hæc dicimus, quasi quod mercatoribus concedamus ansam vtendi fraudibus ac fallacijs. Debet enim Respublica contra tales acerbissima vti pœna, vt qui vel in mensura, vel in substantia publicam fidem violant: sed ius naturæ, considerantes id, quod in foro conscientiæ est à Confessoribus perpendẽdum, edocemus; & ne vbi res iusto venditur pretio, nullumque ex ea aduenit emptori periculum, & secundum rationem pretij inseruit vsui, & vtilitati emptoris, non putent peccatum esse mortale, si defectus à vẽditore occultetur; multo minus teneri ad restitutionem, cum naturales leges, quæ æquitatem tum mensuræ, tũ substantiæ rei venditę præcipiunt, intelligantur solũ in illis casibus, in quibus vel pluris iusto res vẽditur, vel non est ad suos vsus accommodata; & sic omnino emptori inutilis. Etsi enim, qui equum sub마ncum venderet nobili iuueni cursitare solito, & qui ad celerẽ in brauijs efficiẽdum cursum illum emeret, iniuste ageret, quantuncũq; de pretio detraheret; ita qui eundem equum, tacito tali defectu, venderet viro senio cõfecto, cui equus leniter gradiens inseruit magis, quam insultans, & celeriter currens, nullam illi irrogaret iniuriã, sicut qui sericũ exterum & Ferrariense pro Bononiensi (quod eodem fere modo est) cuilibet vsui venderet ad ratam pretij, non esset de culpa mortali aut in iustitia damnandus.

Nec fundamentum, quo aduersaria opinio fulciebatur, quid quã habet roboris. Non enim ex eo, quod emptor ob ignorantiam defectus, inuoluntariè emat, aliqua à venditore, afficitur iniuria. Nam ille, qui suo vtitur iure, non est alicui iniurius, nec dicitur causam dãni dare, qui tacet, vt suæ vtilitati prospi-

prospiciat. 23. q.4. ca. qui peccat. Concludendum igitur est. Ludouicum non peccasse lethaliter, nec debere à suo Confessore ad aliquã restitutionem astringi, si tres dictæ concurrerunt circunstantiæ, vt videlicet periculum, & damnum euitaretur, & emptori esset merx secundum rationem pretij vtilis, sicut in casu videtur insinuari, resarcitum fuisse damnum extenuatione pretij, panum non extitisse inutilem emptori nec, vitę, suę aut incolumitati nociuum, nec emptũ vt alteri reuenderetur. Admonendus tamen esset à Confessore, ne in futurũ talibus occultationibus vteretur, vt quę admodum periculosæ sunt, & digna Reipublicę animaduersione cohibendæ, ac plectendę.

CASVS SEXAGESIMVS quintus.

Bernardus in carceribus positus. & per inferioris iudicis sententiam ad triremes damnatus ad superiorem nihilominus apellat, vt vel gratiam aliquam consequatur, vel saltem exequutionem dictæ pœnæ aliquantulum differat, sciens iure sibi esse illatam. Nunc vero solitus in Natiuitatis Domini festo confiteri, de iusta sententia se apellasse exponit. Quaeritur, An sic appellãdo peccauerit mortaliter, & possit absolui, si primæ sententiæ quam primum nõ obedierit?

Videbitur prima facie alicui Bernardum apellando nõn peccare. Tum quia naturalis ratio dictat, vt ad se, suaque defendenda possit quis vti iuris tutela, ac beneficio, iam autem apellatio, est quędam iuris tutela, vt patet ex Causa. 2.q.6.per. totum.

Tum quia idem est causarum ordo, qui, & iudicũ, sicut in causis naturalibus inferior est influxui superioris subiecta, ita inferior iudex à superiore pendet: & ideo ab illo ad hũc recurrere, & apellare, nulla est inobedientia.

Tum etiam, quia communiter doctores tenent damnatum iuste ad mortem posse à carceribus, eosdem etiam rumpendo, effugere; ergo multo magis licebit ad superiorem iudicẽ apellare. Nam sicut nullus tenetur facere illud, vnde mors sequitur, quod contingeret, si maneret in carcere, & quo fugam arripere posset, ita nullus tenetur. accelerare sibi pœnam si illam differre potest per fugam appellationis ad superiorem.

Tum quia vsu est receptissimũ apud quoscumq; reos exequutionem sententiæ prorogare per appellationem, nec tamen de hac re fit sibi scrupulus.

Oppositum tamen est asserendum, Bernardum scilicet de iusta sententia appellando peccare mortaliter nec posse absolui, nisi ab appellatione destiterit, & primæ senten-

ſententiæ obtemperauerit.

Tum quia nemini iuſte ac iuridice condemnato licitum eſt ſe á legitimo iudice defendere: nã qui poteſtati reſiſtit, ordinationi Dei reſiſtit, vt habetur ad Rom.12. appellare autem eſt reſiſtere.

Tum quia ſic appellans iuſtitię, ac Reipublicæ detrimentum infert: eo quod ſæpiſſime illis prorogationibus iudices, & miniſtri vel laſſantur, vel corrumpuntur, & reſtant ſcelera impunita.

Tum quia reipſa imponit iudici falſum, in damnum ſuæ auctoritatis & ſciẽtiæ, quaſi iniuſtam ſententiam tulerit: appellatio ſiquidẽ eſt prouocatio iniquæ ſententiæ, querelam continens, ff. de mino. præfecti, & colligitur ex cap. licet. 2. quæſt.6.

Tum quia nullus poteſt á prælio iuſto ſe defendere, niſi excuſetur ignorantia: iam autem iudex prælium contra Rei delictum ſententię enſe aggreditur. Quare nullo appellationis telo poteſt Reus iuſte damnatus ſe protegere.

Tum quia obedientiam violat, quã iudici debet, iuxta illud Pauli ad Roman. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: iam autem appellatio eſt quædam recuſatio iudicis, & ab eius obedientia exemptio.

Accedit, quod appellationes conceduntur ad tollendum grauamen, extra. de appell. cap. vt debitus: ſed qui iuſte eſt condemnatus, nullum patitur grauamen; igitur ſi non ſeruat ſententiam iudicis, offendit iudicem, & iniuriam facit iudici; qui fruſtratorie appellat ab ipſo, C. Quando prouo. non eſt neceſ. l. vlt. in fine, & gloſſ. diſt. 50. cap. Siquis præpoſtero, §. Sentẽtiam, vide D. Tho. 2.2. quæſt. 69. art. 3. Richard. in 4. diſt. 15. Sylueſt. verbo, accuſatio, quæſt. 14. Tab. eo. §. 9. Sotum de iuſt. & iur. lib. 5. quæſt. 6. art. 3. Et confirmatur arg. cap. Quicumque, 2. quæſt. 6. vbi dicitur, quod quicumque non confidentia iuſtæ cauſæ, ſed cauſa differendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne abijciatur, appellare voluerit, huiuſmodi appellationes non recipiantur, & cap. Omnino ea. cauſa, & quęſt. appellationes huiuſmodi puniri iubentur. Et in Conc. Trident. ſeſſ. 23. de reformation. cap. primo, reprehenduntur illi Rei criminũ, qui ad euitandas pœnas, & Epiſcorum ſubterfugienda iudicia, querelas, & grauamina ſimulant, & appellationis diffugio iudicis proceſſum impediunt, & remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto ad iniquitatis defenſionem abutuntur.

Rationibus autem initio adductis facillimum eſt reſpondere: nã priores duæ procedunt, quando de æquitate ſententiæ dubitatur.

Tunc

Tunc enim, quia inferior iudex fines iuris transgreditur, & ab ordine superioris exorbitat, licitum est subdito ad superiorem recurrere, vt se suaque tueatur, nec in tali iusta appellatione est inobediens, cũ nemo teneatur parere inferiori, nisi quatenus consistit, nec deuiat à superioris iudicis ordine: secus autem est quando liquido constat sententiam esse iustam, & Reum damnari recto iuris ordine. Tunc enim si per appellationem velis sententiam prorogare vel effugere, iniuriam iudici infers, ipsum calumniose de iniustitia accusando, & aduersarij etiã iustitiã quantum potes perturbas: & ideo genere suo est mortale peccatum in tali casu appellare.

Tertium verò argumentũ ideo contra hanc veritatem non militat, quia dispar ratio est in fugiente è carceribus, & in appellante, illi enim, etsi iuste damnato, licitum est fugere: quia nulli per talem fugam, qua suę vitæ prouidet, iniuriam irrogat, vt late docet Caieta. 2.2. quæst. 69. art. 3. & 4. At vero appellans à iusta sententia, se ipsum calumniose defendit in iudicis vituperium, & aduersarij damnum, & Reipublicæ nocumentum, non modo quia delicta impunita esse, quantum in se est, efficit: verũ quia impedimento est iudici, ne in alijs videndis causis occupetur. Nec talis vsus appellandi tolerandus est á Confessoribus; cũ sit abvsus apertissimus nociuus iudici, aduersario, & Reipublicæ: & ideo delictũ mortale, vt obligandus sit ad restituenda omnia damna, & interesse, quæ ex sua iniusta appellatione prouenerunt. Nauarr. in Man. cap. 25. titulo de peccatis Rei accusati, num. 39.

CASVS SEXAGESIMVS Sextus.

Martha ob B. Virginis deuotionem, cui dies sabbati est dedicatus, emisit votum non nendi tali die: postea vero auaritiæ cupiditate allecta, promissis nõ stetit immo à Confessore instãter postulat, vt tale votum in quid aliud sibi commutet.

Quæritur, An in fractione dicti voti culpa sit lethalis, possitque á Cõfessore permutari.

PRO huius quæsiti decisione aduertendũ est, secundũ mentem Theologorum in 4. dist. 38. & D. Thom. 2.2. quæstion. 88. artic. 1. & 2. Votum non esse aliud, quam promissionem saltem interiorem deliberate Deo factam de aliquo bono maiori, à superiori non reuocatam. Vnde sicut neque desiderium nec propositum quantumcumque deliberatum faciendi, aliquid, nisi simul adsit animus

seipsum

ſeipſum obligandi, non obligat, neque appellari poteſt votum: ita quamuis nihil verbo, aut ſcripto exprimatur, ſi ſola mente ſit promiſſio ea ſaltem conſideratione, & deliberatione, quæ ad peccandum mortaliter, vel ad merendum ſufficeret, etiam ſi ex iracundia, quæ tamen iudicium & rationem vouentis non abſorbeat; vere, & proprie erit votum, dummodo tacite, vel expreſſe, mediate, vel immediate fiat Deo. Promiſſio enim, quæ homini fit, etſi in conſcientia obliget, non tamen ſub ratione voti. Et licet promiſſio de rebus neceſſario euenturis, vt eſt ipſum ſeneſcere, mori, vel de his, quæ ſunt æternę ſaluti contraria, vt peccata mortalia, aut æternam ſalutem impedientia, vt venialia, vel diuinis conſilijs aduerſa, vt non mutuare, non fideiubere, non facere eleemoſinam, de his inquam non poſſit eſſe votum, vt quæ non modo non bona, ſed mala ſunt, & Deo odioſa: de rebus tamen, quæ ſunt de conſilio, ſeu ſupererogationis, imo, & de præceptis, quæ ad finem æternæ ſalutis ſunt omnino neceſſaria, poteſt fieri votum, cum nõ obſtet id, quod eſt debitum ſecundum vnam virtutem, nempe ſecundum caſtitatem, vt non fornicari, fieri etiam debitum ſecundum aliam virtutem, ſcilicet Religionis, per voluntatem vouentis idipſum Deo; vt declarat D. Tho. 2.2.quæſt.88.art.2.

Tota tamen pręſentis caſus difficultas conſiſtit, an de rebus indifferẽtibus poſſit eſſe votum, & dubitationis ratio hinc inſurgit.

Tum quia multa ſunt indifferẽtia, de quibus emitti votum poteſt: eſt Verbi Gratia indifferens non ingredi talem domum, vel non conuerſari cum tali homine: & tamen de his fiunt nonnunquã ſalutaria vota, vt homo ſe á peccandi occaſionibus liberet.

Tum quia ea, quæ ſunt indifferẽtia ſtatim ac vouentur, ad Religionis materiam pertinent, & ideo ratione voti de impertinentibus ad pertinentia commigrant.

Tum quia votum, ac iuramentũ de eiſdem ſunt: & tamen ſi quis iuret rem indifferentem, quã poſtea non efficiat, eſt periurus ratione mendacij, vt ſi à latronibus occupatus iuret eiſdẽ donare decem ſcuta, quæ poſtea liber factus nolit donare, non excuſatur à periurio: quia etſi talis donatio ſit res ex natura ſua indifferens, nihilominus tamen vt ſubeſt iuramento, adeo veritatis rationem induit, vt ſi id non præſtes, mendacium iuraueris.

Accedit, quod in caſu propoſito Martha vouit non nere ob Virginis deuotionem: iam autẽ opus ſumit bonitatem à fine: & ideo licet nere, vel non nere ſit opus per

ſe

ſe ſumptum indifferens, relatum tamen in Virginis deuotionẽ, qui eſt finis optimus, redditur eiuſdẽ ordinis, ac bonitatis.

Nos hanc difficultatem ita dirimimus, vt de rebus indifferentibus, quatenus indifferentia ſunt, niſi per aliquam circũſtantiam ſuperadditam transferantur ad ordinem bonorum, ſeu expedientium ad bonum, nullum votũ eſſe obligatorium aſſeramus. Et ideo Marthæ promiſſionem de non nendo in ſabbatho ob deuotionem Virginis, nec eſſe votum, nec ipſam obligare, & non modo á Confeſſore, ſed ab eademmet annullari poſſe tenemus.

Pro cuius veritatis elucidatione adnotandum eſt, indifferentia dupliciter aſſumi poſſe ad materiam voti, vno modo ſub ſua indifferẽtia, ideſt quatenus ex ſe nec bona, nec mala moraliter ſunt, imo virtuoſe, & perperam fieri poſſunt, vt comedere, bibere, dormire, ſedere, loqui, prædia emere, filiam dotare, domum ingredi, laborare, & cætera huiuſmodi, quæ ratione ſui obiecti poſſunt rectę rationi eſſe conſona, & diſſona. Alio modo, vt translata de indifferentium ordine ad ordinem bonorum per appoſitionem alicuius rectæ circunſtantiæ, vt ire Bononiam ad vſitãdum corpus ſancti Dominici, non ingredi talem domum, vt euitetur Dei offenſa, non laborare tali die ad celebrandum feſtum ſancti Nicolai, & cætera talia, quæ licet ſimpliciter, & per ſe ſumpta nõ includant ex obiecto bonitatem, aut malitiam, ratione tamen annexæ circunſtantiæ, bona, vel mala ſunt.

De indifferentibus primo modo, ſi votum emittatur nullius eſt roboris nec valoris. Quia cum votum ad gratiam, & honoremDei fieri debeat, non ſolum de re illi inuiſa emitti non decet, ſed nec etiam de illa re, quæ vel illi nihil eſt accepta, vel ad laudem, & honorem ſuum nihil conducit. Res autem indifferentes quouſque in ſua differentia perſiſtunt, non ſunt alicuius momenti, nec quicquam cum diuino honore habent.

Adde, quod promittere Deo hęc indifferentia, eſt ſtultum; prouenit ſiquidem ex ſtulta de Deo imaginatione, quaſi Deo placeant ea opera, quę non ſunt moraliter bona, quæque vana & fruſtratoria ſunt, vt pote in nullum finem rectæ rationi cõſonum ordinata, imo votum de non pectendo caput in ſabbatho, vel non comedẽdo animaliũ capita in reuerẽtiam decollationis Baptiſtæ, & cætera huiuſmodi, etiam ſi pro honore ſanctorum fiant, habent magis ſimilitudinem ſuperſtitionis quam deuotionis; vt ex Alberto notat Syluest. verbo, votum, 1. q. 4. in fine dicti tertij, vt quia offerantur Deo hæc vana & inutilia, tanquam illi grata & de-

& delectabilia: & ideo qui sciẽs talia vota displicere Deo, vellet nihilominus illa emittere, peccatum blasphemiæ committeret, vtpote quod sciens, & prudens attribuit Deo, quòd Deo non conuenit, vanis scilicet, & inutilibus tam suo honori, quam nostræ saluti ipsum delectari, vt ait Caiet. in summa, verbo votum. cap. de voti materia.

De indifferentibus vero circũstantionatis & translatis ad ordinẽ bonorum, hoc est, quæ non vt indifferentia sumuntur, sed vt relata ad finem bonum, & ad animę vtilitatem, si votum emittatur, validũ est, & Deo gratum; exempli gratia ire Bononiam, est opus de se indifferens, & si quis voueat absolute ire Bononiam, nullo voti vinculo astringitur: sed si addatur adire Bononiã ob visitandum corpus D. Dominici vel sancti Petronij, tunc iam ire Bononiã non est opus indifferẽs: sed est actus virtutis Religionis; & propterea votũ valet. Et similiter ingredi domum talis viri, est actus indifferens, & inepta materia voti; sed si meum ire ad illam domũ est mihi peccandi ansa, propter frequentem abusum ludi, vel occursum alicuius mulieris, aut ob aliquid aliud offensiuum Dei, tunc non ingredi domum illam, relatum ad securitatẽ animæ meæ, est de genere bonorum ad salutẽ æternam conducentium iuxta illud Christi. Si manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te. Quo fit vt si quispiam ad effugiendam peccandi occasionem, & ob animæ suæ salutem voueat non ire illuc, votum valeat, ita tamen, vt cessante illa superaddita circumstantia, quæ transferebat illud opus indifferens ad ordinem boni, cesset protinus obligatio voti. Vt enim non ire ad illam domũ erat materia voti, quia relata erat ad euitandum scandalum, & occasionem peccati, sic fundamento dictæ circumstantiæ, & relationis cessante, puta muliere, aut ludo, cessat ibi bonitas, & mutatur opus illud de expediente, & vtili in indifferens, & vanum, quæ non est materia voti, ac per consequẽs absque aliqua dispensatione potest ire ad domum illam in tali casu, vt docte explicat Caietan. 2. 2. q. 88. art. 2.

Cum igitur non nere, seu non filare in sabbato sit opus indifferens: quia nec bonum, nec malum morale importat: propterea Martha vouens nõ nere in sabbato, nihil vouit; imo promisit Deo id, quod displicet Deo, quia nequaquam illi placet stulta promissio, qualis est indifferentiũ. Et quãuis id fecerit ad honorem beatę Virginis, & adiunxerit ad non nere in sabbato reuerentiam gloriosę Matris, adhuc votũ non obligat, quia adhuc non filare retinet suã indifferentiã, nec per talem circunstan-

tiam reducitur ad bonum moris, cum negatio filationis, seu nō nēdi ob reuerentiam beatę Virginis nullum bonum morale importet: eo quod nullam affimationē habet annexam, quæ sit materia reuerentię beatæ Virginis: ordinare siquidem talem negationē in reuerentiam beatę Virginis, est nihil vtile ordinare, sicut etiam inutile esset honori, & reuerentiæ eius filare: oppositorum namque eadē est ratio; nihilque magis attinet ad reuerentiam Virginis vouere filare, quam vouere non filare: secus autē esset, si voueret nō nere in die sabbati, vt aliquoties Virginis Rosariū recitaret, aut voueret non facere opera seruilia in die sabbati, vt expeditius cultui diuino, illo die inseruiret, sicut in die festo: Tunc enim votum est validum: quia iā non sunt opera indifferentia, sed moraliter bona; arg. capit. Paratus, 23. q. 1. cap. Disciplinā, & cap. Et qui emendat. 45. distinct. Syluest. Verbo votum 1. q. 4. Tabien. eo. §. 5. S. Anton. 2. par. tit. 11. capit. 2. §. 1. Angelus votum. 1. numer. 5. Sotus de iust. & iur. lib. 7. q. 1. artic. 3. Sed quamuis tale Marthæ votum sit irritum: quia tamen ipsa putabat esse validum, & nihilominus ex auaritia illud fregit, peccatum commisit læthale, eo quia contra conscientiam egit, & tanto affectu est auaritiæ intenta, vt quamuis tale votum obligasset, illud fregisset: operans enim contra conscientiam dictantem aliquid esse mortale, quāuis vere illud non sit mortale, peccat mortaliter; per cap. Per tuas, cle. 2. de Simon. & tradit Caiet. in lib. 17. Respon. quæst. 13. Ratio est, quia licet id non fiat contra vllam legem iustam particularem, fit tamen cōtra illam legem æternam generalem, qua Deus supremus legislator prohibet, ne quis agat id, quod credit non esse agendum: imo neque id, de quo dubitat, an liceat agere, iuxta cap. Iuuenis, de spons. & cap. Dominus, de secund. nupt. & cap. Inquisitioni, de sentent. excōmunic. & cap. Omni, 28. quęst. prima, tradunt Theologi in 2. senten. distinct. 39. & D. Thom. 1. 2. quæst. 19. art. 5. Quare Cōfessor debet Marthæ declarare suum votum esse vanum, & nullius obligationis, vt deinceps ex erronea conscientia non peccet.

Adductis in oppositū nō est difficile satisfacere. Ad primum cōcedimus de indifferentibus, vt relatis ad finē bonum, posse esse votum, non autem de indifferentibus in sua indifferentia permanentibus.

Ad secundū negamus indifferētia, eo solū quod vouentur, attinere ad materiā religionis: imo pōtius, vt indifferentia, tantū abest, vt sint materia voti, vt magis sint materia superstitionis: eo quia attribuimus Deo gaudere, & delectari

his,

his, quę nec ad honorẽ suũ, nec ad salutẽ animę nostrę quidpiã faciũt.

Ad tertium dicimus, iuramentum promissorium de re indifferenti non magis obligare, quam votum de eadem re: quoniam tale iuramentum nihil est aliud, quam promissionis, ac voti confirmatio. Et ideo si votum de indifferenti re factum non obligat, neque etiã iuramentum de eadem re obligabit: exempli gratia iurauit quispiã, se nunquam amplius cum Antonio loquuturum, vel nunquam amplius transire per talem vicum, vbi forte ad lapidem offenderet pedẽ, vel iurauit quid aliud simile, nihil ad salutem animę conferens, peccauit quidem cum sic vane iurauit, sed tale iuramentum nequaquam astringit: imo àbsque vlla dispensatione facere cõtra ipsum, quando vanum fuisse creditur, vt re vera fuit, nullum est peccatum: quia materia vana non est iuramenti subiectum, ac proinde neq; obligationis capax. Nam veluti homini, si promitteres nõ amplius ingredi in domum suam, vel non loqui cum illo, nihili tuam faceret promissionẽ, vt quę parũ sibi cõduceret, ita nec Deus. Vnde Ecclef. 5. vtraq; promissio dicitur Deo displicere, scilicet infidelis, & stulta.

Neque propterea, quod tale iuramentum non adimpletur, dicetur quis iurasse falsum: quia iuramenti malitia, ac falsitas supponit iuramenti valorem, iam autem de re vana & indifferenti, vt sic, non est validum iuramentum. Vbi vero dubium esset, an res iurata esset aliquo modo vtilis & fructuosa, vel non, consulendus esset sic iurans, vt dispensationem iuramenti procuraret, cũ in his securior pars sit semper eligenda.

Neque simile iudicium faciendũ est de iuramento extorto, quãdo cadit super materiam, quæ est alicuius momenti. Si enim iurasti latroni dare decem scuta, teneris iuramentum adimplere: eo quia exoluere promissam pecuniam, res est vtilis & commoda, atque ideo, vt sic ex natura sua est iuramenti materia: ac propterea, siue sit tale iuramentum à te ipso voluntarie factum, siue à latronibus extortum, propter reuerẽtiam diuini nominis est adimplendum, vt ait Sotus de iust. & iur. lib. 7. q. 1. art. 3. Caiet. 2. 2. q. 79. art. 3. S. Ant. 2. par. tit. 10. cap. 16. Angelus verbo Iuramentum. 5. §. 5.

Ad vltimũ respondetur, quod illa circumstantia ob Virginis Deiparæ deuotionem, seu reuerentiã, non facit, vt non silare sit opus bonum: quia illa negatio silationis, etiam vt sic nullum morale bonũ includit, nec aliquid, quod in honorem Virginis redundet, vt iam supra est satis explicatum.

(∴)

Vtrum dos, seu legatum relictũ alicui, si nupserit, vel filios habuerit debeatur illi in conscientia, si Religionem ingreditur.

PArtem affirmantem, vt verissimã, amplexati sumus in responsione ea, quæ data est 44. casui quam in facto occurrente Bononiam consuluisse testatur quidã Bangotis per textum expressum in §.Sed & hoc præsenti, in Auth. de sanct. Episc. col. 9. vbi has omnes conditiones si nupserit, si liberos susceperit, & alias similes, cũ personæ quibus legatum vel hęreditas, sub illis relicta est, monasteria ingrediuntur, inualidas esse, & pro non adiectis habẽdas, decernitur.

Nec dicendum est textum istũ intelligi debere, quando sumus in dubio: secus quando constat de expressa voluntate testatoris contrarium disponentis, vt est in casu nostro. Nam hæc euasio repugnat.

Primo quia in textu illo statuitur, quod si aliquid sub illa conditione, si nupserit, aut si liberos susceperit, relinquatur causa dotis, conditionem huiusmodi reddi inualidam, haberique pro non adiecta, si monasterium ingrediatur. Sensit autem ibi expresse testator de matrimonio carnali, sine quo nõ potest dici dos. leg. 3. ff. de iure dotium, cap. Et si necesse de donat. inter virum & vxorem.

Secundo, quia ea conditio, si non nupserit, expressa á testatore, reijcitur à iure, fauore nuptiarum l. Sed si hoc. §. vl. l. Quoties, l. Cum ita legatum, cum l. seq. ff. de cond. & demonstr. Religionis autem fauor, est fauori nuptiarum præferendus, l. Titio, §. vlt. cum ibi notatis per Bart. ff. de cond. & demõstr. Volũtas verò testatoris cũ restringatur per legem, est ac si nihil senserit in illo casu. l. quæ sub conditione. l. cõditione. 1. & 2. ff. de conditio. Institutionũ. Quare procedit ille textus cõtra voluntatẽ etiã expressam testatoris.

Confirmatur ex leg. Titiæ. ff. de condit. & demonstr. cuius hęc verba referuntur in Pandectis Florentinis (vt testatur doctissimus ille Ant. Augustinus lib. 1. emend. cap. 2.) Titiæ si non nupserit ducẽta, si nupserit centũ legauit. Nupsit mulier, ducenta, non etiam centum residua petet: ergo quod ibi fauore nuptiarum contra expressam defuncti voluntatem deciditur, ad fauorem Religionis extendi tanto magis debet, quanto spirituale matrimoniũ; quod per professionem solemnizatur, antefertur carnali, quod per mutuum partium consensum in facie Ecclesiæ præstitum contrahitur, vt tradit Euer. in suis Top.

Ad propositum igitur in illo casu dubium, respondendum est, Confessorẽ debere Michaeli imponere,

ponere, vt omnia quæ pater reliquit filię si nuberet, & filios haberet elargiatᵣ illi ingredieti Monasteriũ.

Tum quia omnis substitutio, seu conditio, quę prębet impedimentum maioris boni, seu retrahit á vita contemplatiua eligienda; reprobatur, & pro non scripta habetur. Nam substitutus timens, ne bona sua cogatur restituere alteri hæredi, induceretur ad matrimonium contrahendum, & remoueretur á proposito religionis, & castitatis: & ideo Imperator voluit tale grauamen haberi pro non adiecto, vt patet in text. in dicto §. sed & hoc præsenti, vbi dicit tales ordinationes esse inualidas, habendasque, ac si nunquam essent adiectæ.

Tum quia l. Titiæ, si nupserit, de condition. & demonstrat. statuitur, quod si testator relinquat Titiæ duccentos, si non nupserit, & si nupserit relinquat centum, si Titia elegerit nuptias, debeat habere ducentos, Quia licet conditionem non adimpleuerit, illa habetur pro non adiecta: quia retrahit á matrimonio carnali contrahẽdo, quod antefertur vitæ solutę. Ergo quod ibi fauore nuptiarum contra expressam testatoris voluntatem dicitur, est multo fortius fauore religionis, & spiritualis matrimonij dicẽdum, vt quæ relicta sũt filiæ, si nuberet, & filios haberet, donanda sint omnia illi Religionem ingressæ.

Tum quia illud, quod relinquitur causa dotis de necessitate intelligitur pro matrimonio carnali, sine quo non potest dici dos, vt l. 3. ff. de iure dotis, & capit. Etsi necesse de don. inter vir. & vxorem. Nam pro introitu monasterij non datur dos, de sim. c. Non satis. & cap. Veniens. Et tamen illa conditio, seu causa remittitur, instituto, seu legatario intrante monasterium: ita vt tota dos sit illi danda, licet non possit dici conditionem esse ciuiliter adimpletam; vt in dicto §. Sed hæc. Ergo in casu etiam nostro, quamuis conditio non sit actu adimpleta, vt dicta filia nupserit, & filium habuerit, nihilominus tamẽ ratione prædicta, debent illa omnia bona apud monnsterium permanere.

Tum quia si aliquid relinquitur mulieri cum onere restituendi, si non nupserit, non tenebitur id restituere, si nupserit, l. Quoties. ff. de cond. & demonst. l. Cum ita legatum cum l. seq. (quod tamen limita pro vt notatur in Auth. Cui C. de indiu.) Ergo multo magis non valebit illud grauamen, de quo in casu præsenti, vt scilicet filia perdat scutorum tria millia, & hęreditatẽ, si non nubat, cum id sit impeditum Religionis, & vitæ comtemplatiuę, quæ multo pręstantior est, quam actiua.

Denique in dubio, religioni fauendum est, l. sunt personæ. ff. de

relig. & sumpt. funer. cap. fin. de sent.& re.iudi.Ergo in præsenti casu eam sentẽtiam sequi debemus, quę Religioni magis fauet. Adiudicare autem omnia illa, quæ pro nuptijs relinquuntur filiæ, quando monasteriũ ingreditur, reddit in fauorem Religionis, vt patet. Quare Confessor Michaęli consulat, vt non modo tria millia scutorum monasterio consignet, verum etiam vsumfructum illius hæreditatis Emphyteoticæ: non quidem in perpetuum, sed ad vitam illius Monialis. Vnde Marian. in 2.par. Consil.10.in 6.q.versic.Verum,dicit,legatum alimenti annui relictũ cuidã Catherinæ pro ipsa, & vna famula deberi Monasterio,durante vita ipsius, quoad partem suam, licet nõ quoad famulam, quia per Religionem perdit facultatem habendi eam.Nau.in comm.cap.Nõ dicatis 1.2.q.1.num. 70.

Nec obstant, quæ in contrariũ sunt à iurisperitis adducta. Nam priora duo procedũt in casu, quo voluntas testatoris expresse legi non repugnaret.In casu autem nostro dispositio testatoris repugnat dicto §. Sed & hoc præsenti. Nec seruanda est voluntas hominis particularis contra voluntatem legis iustæ, Arg. cap. Qui peccat 23. quęst. 4. Et ideo nulla fit testatori iniuria;&bonum commune legis, præferendum est præiudicio personę singularis,arg.leg. iuste possidet.ff.de acquir. vel amit.poss.leg. 3.ff. de eo,quod metus causa.

Ad tertium argumentum, negatur consequẽtia, propter expressam legis repugnantiam, quę grauamen huiusmodi volẽti ingredi religionem, vt ingressus ad illam maneat semper liber, prorsus irritat,& tollit. Ad quartum argumẽtum fatemur illas conditiones ideo irritari: quia impedimento sunt, vt quis religioni se consecret, vt vitam contemplatiuam amplectatur. Nam licet ob hæc temporalia non debeat vir prudens, & fortis ab ingressu religionis retrocedere: quia tamen huiusmodi metus cadere poterat in mulierem fragilem, eamque quodammodo retardare á tam sublimi statu suscipiendo, decreuerunt leges, pro fauẽda religione, huic timori qualicunque obuiare,& ideo tales cõditiones irritauerunt.

Nec obstat illa consequẽtia de pia causa substituta in defectum conditionis: quia ibi Imperator in fauorem religionis considerans, timori etiam superstitioso, & leui obuiare voluit: illumque expressæ testatoris voluntati prætulit.

Nec sat est, quod reliquerit pater competentẽ dotẽ filiæ pro ingressu religionis:quia cum solẽnis voti vinculum sit multo præstantius carnali matrimonio, non est æquum, vt illa, quæ Deo per professionẽ nupsit,deterioris fiat conditionis,

ditionis, quoad dotem, quam si homini nuberet, lege principum ita statuente.

Et si quæ extat contraria consuetudo, dicendus est abusus, vt tradit Iaf. leg. de quibus, ff. de legib. num. 89. Et hæc est sententia communis doctorum.

FINIS.

Librum istum inscriptum Responsiones ad eos casus, &c. Reuerend. P. Mag. Ludouici Lusitani, nihil contrarium S. Matri Ecclesiæ, aut quid aduersus bonos mores, vel contra Principem aliquem fateor, ac me illum vidisse, ac legisse, & pro fidei veritate meipsum subscripsi.

F. Cyrillus Bonon. Theologus.

Librum hunc inscriptum Responsiones ad eos Casus, summa diligentia visum examinatum fateor, nihil in eo esse, quod non sit Catholicum, vtile, & absque vlla hæresis suspitione, vel alicuius erroris, & plane R. P. M. Ludouici Pallastrelli Lusitani authoris eius, sanam Catholicam, & eximiam eruditionem redolentem, dignumque, quod in manus omnium, communemque vtilitatem veniat, ac typis excussum euulgetur, & in publicum prodeat. In quorum omnium fidem me subscripsi, Die iij. 1585. Bonon. in ædibus D. Franc.

F. Lucius Angusciola Plac. Theol. Consult. ac pub. Metaph.

PRæsens liber, inscriptus Responsiones ad eos conscientiæ Casus, &c. Cum fuerit à me perlectus, non solum à quacumque suspitione hæresis distans: sed imo maximè Christianæ fidei, & sacris dogmatibus consonans repertus est: & ea eruditione, ac doctrina refertus, quibus excellentissimus, ac admodum R. M. Ludouicus illius author. (Præceptor mihi summopere colendus) inter omnes, nostræ tempestatis Theologos fulget. Quapropter studiosis omnibus maximopere proficuum fore amplius arbitror, si typis impressus publicæ commoditati committatur.

Franciscus Odofr. Canon. Bonon. Theologus, ac Iur. vtriusque Doctor.

ISta Responsiones Casuum anni 1581. & 82. nihil habent contra sanctam fidem, aut morum probitatem: quinimò valdè doctæ, & elaboratæ sunt, vt fidem facio hac subscriptione mea.

Gul. Shepteus Theologus, & Canon. Salensis.

INSTRVT-

INSTRVTTIONE PER LI CONFESSORI CON ALGVNE REGOLE GENERALI, CIRCA I CONTRATTI DI VENDITA.

COL PATTO DI FRANCARE, ACCIO MEGLIO SAPpiano auertire i Penitenti di alcune cose principali, e necessarie da sapersi in tai Contratti.

PErche in questa Città, e diocese è molto frequẽte & antico l'vso di vendere, è locare con patto di ritrouẽdita, ouero di francare: & essendo che in simili contratti co'l successo del tempo sono scorsi varij abusi, e modi palliati; che spesse volte rendono i contratti ingiusti, e feneratitij con gran pregiudicio delle anime: ha giudicato Mõsig. Illustriss. Card. Paleotti Arciuescouo di Bologna, per il debito dell'ufficio suo pastorale, e desiderio, che ha della salute del suo popolo, di significare a tutti i Confessori, & altre persone, à chi spetta, alcuni auuertimenti generali; alli quali si douerà hauere riguardo, per conoscere se ta i cõtratti, che sono diuersi da i Cẽsi della Bolla di Papa Pio V. felice memoria in foro cõscientiæ siano leciti, e sicuri: non si toccando per hora il foro esteriore; & essendosi il tutto maturamente consultato con molti Theologi, e Canonisti, & altri huomini di dottrina, bontà, & isperienza.

Quello che si deue osseruare in ciascuno contratto.

VNo Christiano, che teme Dio, e desidera la salute sua, deue in ogni attitione sua, & particolarmente nel fare qualche cõtratto, auuertire, non solamente il fine, che lo muoue a fare quello, che si a buono: ma anchora i mezi, che si adoperano, siano parimẽte buoni, e legitimi. (Nam ad hoc vt quis bene operetur non solum requiritur bonus finis: sed etiam requi-

requiruntur debita, & conuenientia media, & circunstantiæ S. Th. 1.2.q.7.art.1.2. & q.57.art.5. gloss. 2.in cap.1.de collu.deteg.) per che puo spesso auuenire, che la intentione d'alcuno nel fare vna cosa sia buona: ma i mezi, e la strada, che si tiene, sia cattiua. Et allo incontro saranno talhora i mezi buoni, ma la intentione catiua. Et perche per fare vna attione interamente buona, come si conuiene, è necessario, che il fine, & i mezi cō tutte le circonstanze corrispandano in bōtá: perche altrimēti ciascuna, che discordi, rende l'attione vitiosa, & illecita. (Actio siquidem non est bona, nisi omnes vndique bonitates concurant, quia quilibet singularis defectus producit malum S. Thom.1.2.quæst.18.artic.3. & 4.in fin.) Però si parlerà prima del fine, & intentione, ch'è la principale; poi degli altri mezi.

Del Compratore, che fine deue hauere.

DVnque circa i contratti vendita, el ocatione, di che parliano al presente, douerà il prudēte Confessore, quanto alla persona di quello, che ha comprato, e lo cato, primamente inuestigare bene, qual sia stata la intentione sua, Et se è stata buona: cioé de si comprare realmente, e giustamente: passare dipoi a i mezi. Se è stata catiua; vedere in che ha peccato: perche può essere, che habbia hauuto intentione di guadagnare piu del giusto; & può essere che habbia hauuto intentione di fare vsura. Onde altrimenti hauerà da procedere nel dare la penitenza in questo; & altrimenti nell' altro come appresso diremo.

Chiara cosa è, come si è detto, che nessuno atto humano può esser buono, se non si fa á buen fine. (Nullus actus censetur bonus nisi bono fine constet S. Anton. 4.p. tit.2.cap.4.in princ.ibi prima ergo. S.Ber.super cant.serm.10.) però ne ancho questo atto di compra co'l patto di ritrouendere può essere buono se non ha il buon fine, che è la ouona intentione: la quale si domāda buena, quando è dirizzata solamēte al retto e ragioneuole. Et allhora è catiua, quando si hamira di guadagdanare oltra a quello, che è licito: Il che suole accadere in due modi principalmente L'vno è quando el cōpratore habbia hauuto disegno di auantaggiarsi nel cōpratore per poco prezeo quello che communemente suole valere piu, cō lesione notabile del venditore, nel qual caso il contratto si rende in giusto, & il compratore in conscienza sará tenuto ricompensare il danno. L'altro è se il compratore hará hauuto animo di fare vsura: & allhora oltre allo auuertilo, che egli non puó perseuerare

uerare il tal contratto come vſurario, e nullo; ſi doueranno fare reſtituere gli affitti o compẽſare nella vera ſorte quegli, & ogni altra coſa, che haueſſe conſeguito oltre alle ſorte, come ſono frutti, animali, ſeruitù, o qualunque altro vtile, che principalmẽte habbia hauuta origine dalla natura del la coſa cõprata. [Lucrum ex natura rei fœnori traditæ principaliter proueniens, eſt reſtituendũ. S. Th. 2.2. q. 78. Syluest. ver. vſura 6. nu. 2. Ægid. quod. 6. q. 22. Nauar. qui communem dicit in Man. confeſ. capit. 17. numer. 278. Tab. in ver. vſura 6. in fin. princ. Bero. in cap. Cum tu. n. 45. & 49. de vſur.]

Ma perche ſpeſſo i penitenti nõ ſanno eſplicare bene qual ſia ſtata la loro intentione, ſe non in confuſo, co'l dire, che hanno hauuto animo, che i loro denari non gli ſteſſero otioſi: ma gli frutraſſero qualche coſa. Però altre a varie interrogationi, che potrá fare intorno a ciò il prudente Confeſſore, per eſplorare bene l'intimo di queſta ſua intentione, douerà ad vna coſa precipuamente hauere riguardo, cioè ſe il compratore ha hauuto fermo propoſito di comprar detti beni, & acquiſtare il vero domino, o pure ſolamẽte di preſtare il denaro, & pigliare gli affitti cõuenuti: perche nel primo caſo la intentione ſaria ſtata buona: ma nel ſecondo il contratto ſaria ſtato vſuratio, & cõſeguentemente ſaria tenuto il compratore alla reſtitutione de gli affitti, & altre coſe, come di ſopra. [Quia in foro conſcientiæ animus potiſſimum inſpicitur. cap. conſuluit de vſur. Vbi autem non ad fuit animus emendi, contractus iudicatur vſurarius S. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 8. §. 8. Syluest. de vſur. 2. q. 15. Naur. in Man. capit. 17. numer. 247. & ſequent. Ang. lege 2. C: de pact int. emp. & vend. poſt. n. 1. Maria Sen. ruo. de vſu. q. 17. §. 89.

E vero, che ſe non conſta chiaramente, che l'animo del compratore ſia ſtato di preſtare il denaro: ma ſolamente di ritraherne guadagno, mediante tal cõtratto, il quale per alcune clauſule, o patti ſia feneratitio: allora la buona fede, che hauerá hauuta, lo potrá eſcuſare dalla reſtitutione? ma non peró di quel tanto, in quo erit factus ditior: & queſto ſino al tempo che li dura la buona fede. [Ignorantia, ſeu bona fides ex conſuetudine producta excuſatà peccato Barthol. in leg. ſi quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem ff. de ędil. edic. glo. recip. 1. q. 1. §. notãdũ. Ioã. mon. in c. ignorantia de reg. iur. in 6. Card. in clem. 1. §. fin. oppo. 3. de vſurat. Ioan. Andr. communiter recep. in capit. de poſtul. præl. in 6. Vnde bonę fidei poſſeſſor, ſi fructus non extant, ſed ſunt conſumpti, tenetur ſolum reſtitueae

in quan-

in quantum factus est locupletior l. ſed & ſi, §.1.l.item veniunt §.1.ff. de petit.hæred.Sylu.ver.fructus n. 2.Tab.eod.q.2.Caiet.2.2. q.62.art. 6.Sot.lib.4.de iuſt.& iur. quæſt.7. art.2. Nauar. in Man.cap.17.num. 8.) la qual fede tanro piu ſaria ragioneuole, quando foſſe cauſata, o da conſuetudine,o da etá minore,o da ruſticitá,o ſeſſo feminile,o da altre ſimile cauſa,perche ſecondo la cōmune opinione de i Dittori.(Minor,mulier,& ruſticus, & ſimiles excuſantur ab vſuris per ignorantiam commiſsis Bald.in leg. cum allega.col. 4.in princ. per illá gloſſ.C.de vſur. citatur per Cepol. de ſimul.contract.6.caſu principali ſub nume.107.Cagnol.in l.2.ſub num.53. ver.Et hæc concluſio &c. C. de pact.int.empt.& vēdit.)Onde per chiarirſi meglio di queſta intentione,quando ſia dubia, douerà il Confeſſore auuertire, che ſorte de notitia ha hauuta il penitente per ſe, o per altri, delle caſe, terre,altri beni innanzi che le compraſſe: per che ſe bene il compratore non deuo eſſere aſtretto ad vſare tanta diligenza, per ſadere le predette coſe, quanta vſare ſuole vno diligēte padre di familia, quādovuole comprar liberamente ſēza queſta patto, ſi ricerca peró anco in queſto caſo vi adoperi diligenza di conſideratione,per ſapere le loto qualitá,valore,e rendita. Altrimenti ſe hauerà comprato alla cieca ſenza prudente notitia, o informatione alcuna cunſiderabile, ſi potrá dubitare nō aſſerere ſtata la intentione vera di comparare:ma piu toſto di fare preſtanza,e pigliare,come ſi è detto,glia affitti conuenuti.(Nullus enim præſumitur iactare ſuum.cap.ſuper hoc, de renun. & in leg. cum indebito ff. de probat. Et cum deceptio eſſe poſsit in ſpecie ſubſtantiæ,quantitate, & qualitate rei venditæ: ideo conijcimus neminem velle emere id, cuius nullam prorſus notitiam habet.D. Thom.2.2. q.77.artic.2.) Onde eſſendo in queſto caſo il cōtratto palliato & feneratitio, ſará tenuto alla reſtitutione de gli affitti,e del reſto come di ſopra: ſaluo però ſempre,come ſi è detto, ſe la buona fede di quello che ha comprato, non faceſſe riſoluere altro quāto appartiene al reſtituere detti a affitti, & il reſto. Et preciò douerá allhora il pio Confeſſore cōſigliare il penitente non ſolo a douerſi affatto aſtenere dal pigliare piu affitti:ma a reſtituire anco i pigliati per lo paſſaro(ſaluto quanto alla detta reſtitutione, ſe non foſſe eſcuſato come di ſopra) & a cercare cōtutti i modi honeſti di riſcindere il contratto, & a non viuere in modo alcuno con pericolo.

Dopò queſto, quando nella intentione del comparatore non ſi conoſca ſcrópulo: ma che ſia ſtata ſchieta, e pura di comprare, & il vendito-

venditore gli habbia detto di volere vendere, & est compratore non sia stato chiaro del contrario: ma habbia pensato che'l vēditore volesse vendere con vna volontá lamenos forzata, ouero conditionale a similitudine della volontà del nocchlero, che per saluare la naue vuole gittare le mercante ne mare. [Nam coactio conditionata, seu violentum mixtum, cũ habeat magis de voluntario, quám inuoluntario, non irritat venditionis contractum D.Thom.1.2. quæst.6.art. 6.& 2.sent.distinct.vigesimquarta, quæst.3. art.4. Iurisperiti in capit. Abbas eodem tit. & cap.cum locũ de spons. & decima quinta quæst. 1.capit.merito.] anchora che esso compratore non habbia creduto fermamente, che'l vēditore volesse vendere: allhora si ha da venire a i mezi, che si sono tenuti; cioè a i patri, e modo di contrahere, che si è osseruato, actio bona non solum dicitur ex obiecto, & fine: sed ex circunstantijs, & medijs D.Thom. 1.2.quæst.18-& quæst. vigesima.ar. 1.&2.in 2.dist.40.q.1.artic.4.Maior ibidem quæst.7. Caiet. super Matth.cap.4.

Quali mezi, o sorte de patti può vsare il compratore.

DVnq; in questo mezi, e patti primamente si ha d'auuertire, se il prezzo della cosa venduta sia giusto, come communemente si suole vendere: computato però quello, che, ragioneuolmente può importare il patto di ritrouendere, che si ha luogo, e parte del prezzo: e però diminuisce in qualche parte il vero valore dalla cosa, che si vende. Altrimenti, se tale contratto di vendita sarà stato con lesione notabile del venditore; il contratto saria ingiusto, & il compratore saria tenuto in conscienza alla ricompensa del damno. (Quando res emitur minus iusto precio scienter, tenetur emptor in foro cōscientiæ ad compensationem damni venditori, si sit notabile damnũ S.Thom.22.quæst. 77. art.1.Caiet. in sum.tit.de empt.Sot. iust.& iur. lib.6.quæst.3.art.1.in fin.ver. Nullum ergo dubium, & cap. Nauar. in man. cap. 23. numer. 86.& seq.) Di modo che per sicurezza dell'anima è cosa cōueniente, che'l prezzo sia giusto, de falcato però sempre quel tanto, che può importare il patto, & obligo di ritrouendere. (In compensatione damni, seu pretij, habenda est ratio pacti de retrouendendo, quod est pars, ita vt diminuat de pretio secundum arbitrium boni viri. Tiraq. de retract. conuent.in præfatione numer.20. Couar.lib.3.var. resolut.ca.10.n.1.) il che hora non si può limitare precisamente, per le varie circonstanze, che possono cadere nel cōtratto. Ma doue nasca dubitatione, per

per le diuerse qualità de i cõtratti, è bene, che vna anima timorata si attenga almeno alla parte piu lontana dal pericolo e piu sicura per la conscienza. (Tutior pars pro anima, capit. iuuenis cum gloss. de spõsal.) E per maggiore sicurezza douerà indure il penitente a pigliare consinglio da sauij, timorati christiani. Dipoi quando il contratto sia stabilito, e fermo con buona intentione, e giusto prezzo; nel tassare gli affitti della locatione si ha d'hauere principale riguardo alla vera, e giusta rendita, e frutti della cosa locata, hauẽdo considerarione, quanto vno anno per l'altro rendono dette terre, o case. In constituenda pensionè contractus locationis habendus est respectus ad fructus, & reddittus perceptibiles rei conductæ, Armil. in ver. vsura. §.14. Syl. in ver. vsura 2. q. 15.) Douẽdosi poi fare la remissione ad condutore ne i casi di guerra, o tempẽsta, o casi fortuiti, come ordinano le leggi ciuili, e canoniche. Altrimenti passando lo affitto il giusto reddito, saria tenuto alla restitutione, o alla compensatione di quanto hauesse conseguito piu del giusto.

Oltre di ciò douerá ãcora il patto di poter francare, essere per lo medesimo prezzo, che si è vẽdutto & nõ maggiore. (Nõ debet fieri pactũ vt pro maiori precio rettouendatur c. illo vos de' pignor. vbi Imol. Tiraq. in tract. conuent. in præfatione numer. 31. Angel. ver. vsura. 1. numer. 66. Nauar. in. Man. capit. 17. numer. 247.) Eccetto però se in questo caso non concorresse altra circunstanza, che mitigasse la durezza di tal patto: il che considerarà il prudonte Cõfessore. Lo istesso farà anco il Confessore in caso che le parti hauessero conuenuto, che le grauezze, o pericolo della cosa venduta spettassero al venditore: o quãdo hauesseao fatto altro patto contro la natura di questo contratto, che grauasse vno de contrahenti: per che anco in ciascuno di questi casi bisogna, che vi siano equiualenti circonstanze per conto del prezzo, o di altra cosa che mitighino la grauezza de simili patti: altrimenti il contratto saria ingiusto nel foro della anima; se bene quanto al foro contentioso si presumerebbe piu tosto feneratitio. (Pactum, vt res redimatur pro maiori precio, quàm empta sit. Item pactum, vt commodum, & incommodum rei emptæ præter constitutum affictum pertineat ad venditorem, vel alias contra naturam cõtractus, in foro poli reddunt cõtractũ iniustum: in foro autem fori faciunt præsumi vsurarium. Syl. ver. vsura secunda, quæstione 15. ver. secundum emere & cæter. Tubie. ver. vsura decima sexta in drincip. §. primo, cum sequent, qui probant vtrunque.

Del venditore, che modo deue tenere.

CIrca la persona poi di quello, che vende con patto di ricōprare connucende in tanto la cosa venduta ad affitto; hano d'auuertire i Confessori, che quando il contratto fosse vsurario nel modo che di sopra si è detto, può anchegli in varijs cusi hauere peccato.

Come se con parole persuasiue, alla vsura hauerà indotto il compratore, che non haueua volontà, ne intentione di commettere tal peccatto a prestar li denari ad vsura: hauendo poi quella coperta, & palliata sotto specie di contratto di vendita, & compra co'l patto di francare. (Inducere non paratum ad fœnerandum mortale peccatū est. S. Anton. 2. part. titul. 2. capite, 2. Caietan. in ver. ad vsuram accipere. Syl. ver. vsura. 7. §. 1. Tab. ver. vsura 8. §. 1. 2. & 3. Nauar. in Man. capit. 17. numer. 262. Armil. ver. vsura num. 38. Bero. in capit. super eo, vbi Abb. de vsur. Alexandr. de Nouo consi. 101. num. 20.) Eccetto però se il venditore si trouasse in necessità estrema, e domandasse i denari semplicemente in presto; & quegli uolontieri pigliarebbe, e desiderarebbe hauere senza la vsura: perche in tal caso non li potendo hauere gratis, se hauerà persuaso, & indotto il compratore á prestar li denari ad vsura, & hauerá cōuenuto di pagare quella, (peró contro sua voglia) potra esser iscusato. [Constitutus enim in extrema necessitate non peccat inducendo ad mutuandū sibi sub vsuris eum, qui sine illis mutuare non vult. Innocenc. recep. in d. ca. super eo quem citat Nauar. in d. Man. cap. 17. nu. 263. Syl. ver. vsura 7. §. 1. Tab. ver. vsura 8. §. 1. 2. & 3.)

Similmente quando hauerà proceduto co'l compratore con termine di domandare in presto, offerendo insieme la vsura; (Petens pecuniam mutuo sub vsuris peccat. S. Antonin. 2. parte titul. 1. capit. 2. §. 11. Caiet. 2. 2. q. 78. artic. 4. quos citat. & sequitur Nauar. in d. Man.. cap. 17. numer. 202. Tab. ver. vsura 8. §. 5.) o in altro modo hará cōsentito in quella, e tradi loro hauramno poi conuenuto di cōprirla co'l contratto di vendita, & cōpra come di sopra: perche questo sarà peccatto; se bene il compratore da se stesso fosse stato prōto con la volontà per dare a vsura. (Consentiens aliquo modo in vsuris peccat Paul. Apost. c. 1. ad Rom. Caiet. 2. 2. q. 78. ar. 4. & in su. ver. ad vsuram accipere, Tab. ver. vsura 8. §. 5. Iurisperiti 11. q. 3. c. qui cōsētit.) Il qual peccato si rēderà maggiore, quanto che il fine, per lo quale il venditore si vorrà seruire de tai denari, sarà cattiuo, e vitioso; come per ispēderli in merettrici, o

altre simili sceleratezze. E pero vero che ne i sud detti due casi possono concorrere alcune circonstãze cõsiderate dai Dottori, che aggrauerebbono, o alleggerirebbono il caso nel foro della conscienza, di che parliamo. (Nonnullas circunstantias recuset Imol. in capit. debitores, extra de iur. iur.

Di piu anco hauerà peccato il venditore, quando scientemente con lesione notabile del compratore, harà dannificato, o nel prezzo della cosa venduta, o nella quantitá de gli affitti nel cõtratto della locatione. (Vendens rem deliberatè pluris notabiliter, quã valeat, peccat, & tenetur ad restitutionem, Nauar. in d. Man. capit. 17. num. 75. & cap. 23. num. 82. cum seq. Caiet. in su. ver. venditio versi sed si vendit pluris, Cagnol. in l. 2. de rescind. vendit. num. 16. cum seq. Conductor etiam minorem notabiliter soluens pensionem rei conductæ, quàm soluere debeat, peccat, & tenetur ad restitutionẽ, Syl. ver. vsura. 2. §. 16. Tabie. ver. locatio. §. 14. S. Anton. 2. par. tit. 2. cap. 1. §. 18. Syl. ver. locatio §. 13.) Il che se bene nõ cade sotto il peccato della vsura è però peccato di ingiustitia, che obliga alla restitutione. Eccetto se il cõpratore gli hauesse rimessa questa lesione: quãdo sia persona, che habbia potuto fare tale remissiono. (Excusatur, qui aliũ læsit quãdo ei remissa est, & condonata ipsa læsio sponte ab eo, qui damnum passus est, & habet facultatem cõdonandi Nauar. in d. man. cap. 17. n. 75. & c. 23. n. 37. S. Ant. 2. par. tit. 2. cap. 1. in princ.) Puó nondimeno in questo caso ancho tal' horà esser iscusato il venditore per alcune circonstanze, che considerano i sacri Dottori.

Delli Sensali, Consultori, & altri mezani, che interuengono in simili contratti.

Tãto abborrisce la legge christiana i peccati, & la violatione della charita, & giustitia, che obliga a colpa non solo i principali dilinquẽti: ma ancora tutte le persone, che prestano in ciò l'opera, o partecipatione sua in qualunque modo. Anzi spesse volte queste come instrumenti maligni senza i quali gli interessati non sariano incorsi nella fossa de gli errori; restano piu aggrauate al tribunale del cielo, che i principali istessi. Preciò tutti questi tali, siano sensali mandatarij, consulrori, mediatori, incitatori, o che in altro modo si ingeriranno ne i contrati, che di sopra sono giudicati illeciti, sappiano di restare anch, essi rei di simili colpe. (Proxenetæ, & mediatores, vt pecunia fœnori detur, peccant mortaliter S. Anton. 2. part. tit. 1. c. 9. §. 17. fol. 45. & tenẽtur cum vsurario ad restitutionem, vt ibid. S. Ant

Caiet.

Caiet.2.2.q.62.art.7.Syluest. vsura 7.§.3.Nauar.in d. man.cap.17.nu. 267.& facit l.is cuius ope in princ. ff.de adul.Ideo diligenter moneátur à confessoribus.

Et perche oltre a questi casi si fanno ancora varie altre fraudi, e simulationi, che tutte hora non si possono prescriuere. Però si ricorda a ciascuno, che quando habbia a celebrate simili contratti, con inserirgli altre clausule, o conditioni, che non sono comprese ne i presenti auuertimenti, debbia prima consultate bene con persone di conscienza, per nõ lasciare illaqueata l'anima sua. Che Dio benedetto per sua misericordia ne ne guardi ciascuno, &c. Datum Bononiæ in Archiepiscopali Palatio die 15. Martij 1587. [ristampata, &c.

Lud. Nutius Secr.

Sommario della Bolla di N. S. Papa Pio V. sopra i Censi publicata del M. D. LXIX.

CHe i Censi si mettano sopra bene stabili, & ben confinati, a denari contanti, & presente il Notaro, & testimonij, & non altramente.

Che'l prezzo sia giusto, intiero, & che attualmente si borsi, quãdo fà il contratto.

Che non si faccino paghe anticipate, ne patti intorno ad esse.

Che nõ c'intrauenga obligo di nessuna sorte circa casi fortuiti, se non quanto comporta la natura contratto.

Che non si possa impedire con patti, o restringere la libertá d'alienare la cosa sottoposta al censo, sempre che si vuole, o in vita, o in morte, senza pagarsi cosa alcuna, ne in nome di Laudemio, ne altra recognitione per l'alienatione di essa.

Che'l padrone del censo, quando si vuol vendere, sia preferito a tutti, & se li debba intimare per quanto si vuol vendere, & aspettare vn mese.

Che non puô obligare il debitore del censo, mancando di pagare il debito censo, ne a rifare dãni, o spese, o interesse alcuno, ne a perdere il tutto, o parte della cosa censuale, o pagare altra pena, ne meno far nuoui censi, o accrescere i vecchi per li censi non pagati, o che s'hauessero a pagare.

Che ne ancho si puo obligare il debitor del cẽso a pagar grauezze, se non quelle, che si deueno di ragione, & per natura del contratto.

Che i censi manchino, & si diminuiscano per quella rata, che le cose censuali manchassero, o diuenissero infruttuose.

Che si possane estinguere i censi nel modo, che si contiene nella Bolla per lo medesimo prezzo, che giá fur fatti, nõ ostãte patti

S con-

contrarij, ne corso di tempo, & sopra cento anni, ne clausule di qualunque sorte.

Che non si puo sforzare il debitore del cēso, ne per via di patto, ne in altro modo, etiam sotto pretesto di pena, a restituire il prezzo del censo: ma solo in questo modo, videlicet.

Che al debitore del censo si denontij due mesi prima a chi s'ha da pagare il'prezzo di detto censo, se non pagandolo fra questo tempo, si può sforzare a pagarlo per vn'anno, & non effettuandosi la prima volta, o perche il debitore non paghi fra li due mesi, o non venga sforzato a pagare infra l'anno, si può nondimeno estinguere gl'altri anni, sempre repetendo le medesime denuntie, & osseruando quanto è detto di sopra, fin che segua l'effetto.

Che i contratti de Censi fatti sotto altra forma, dopo la publicatione di detta Bolla, s'intendano Vsurarij, & quelli che fossero stati fatti prima, si debbano consultare con persone religiose perite, sottomettendoli al lor giuditio per iscarico delle sue conscientie.

Dichiarandosi anchora, che'l prezzo vna volta constituito al cēso, nō si può ne accrescere, ne sminuire per alcuna qualità, o de i cōtrahenti, o per qual si voglia altro accidente, etiam per rispetto de gl'vltimi contrahenti. Et che il Fisco possa togliere tutto quel, che si desse, o lasciasse, o rimettesse tacitamente, o espressamente contro la forma, & continentia di detta Bolla: auuertendo tutti, cosi contrahenti come Notarij, a non li far fraude.

FINIS.

VARIA-

VARIARVM RESPONSIONVM AD SÆPIVS OCCVRRENTES CONFESSORIBVS IN PRAXI CASVS CONSCIENTIÆ.

SECVNDA PARS.

Auctore Reuer. Doct. P. Fratre Ludouico de Beja Palestrelo Ordinis Eremitarum S. Augustini.

PRIMVS CASVS.

Michael ira obcæcatus vxorem interfecit, ob quod crimen bānitus, vt gratiam a Principe obtineret, & cum parentibus vxoris pacem iniret, effinxit illam in adulterio reperijsse, & quod admonitam sæpe; nec vnquam emendari volentem coactus est honori proprio consulere, & illam interimere. Nunc autem obtenta gratia, & pace, domum reuersus, confitetur hæc mendacia Parocho: cui de non restituenda vxoris fama se excusat, ne in Principis, & Parentum indignationem de nouo incurrat.

Quæritur an sit absoluendus non resarciendo ablatam famam, & quid à confessore sit illi iniungendum.

PRO clara huius casus explicatione, aduertēdum in primis est famam, (vt habetur in glo. ca. Vestra, de cohabitatione cler. & muli.) esse illęsæ dignitatis statum, vita & moribus comprobatum: vel, vt Theologis placet, est clara illa notitia quam alij de nobis habent, quam notitiam & bonum nomē, post mortem etiam manere constat: per bonam enim famam, ille qui iam è vita discessit, adhuc ea fruitur in hominū opinione. Eccl. 41. curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni, quam ob causam Arist. 4. Eth. dixit, honorem esse maximū bonorum exteriorum, & hinc est, quod famæ restitutio est maioris

debiti & vinculi, quam ſit rerum aliarum quarumcunque exteriorũ reſtitutio,& non ſolum viuẽtibus, ſed mortuis etiam eſt debita.

Notandum eſt deinde, bonorũ omnium temporalium, quæ ad damni notabilis reſarcitionẽ, ſeu reparationem obligant, quadruplicem eſſe ordinem. Primus eſt animæ & rerum ſpiritualium, quæ non modo ob perfectionem ſuæ entitatis & naturæ, ſed etiam quia ad felicitatem æternam, quæ eſt Deus viſus, immediatum habent reſpectum, inter cętera priorem locum obtinent. Secundus eſt, vita,& eorum quæ ſunt de integritate vitæ: Nam ipſum eſſe rei, præfertur his,quæ ſunt à re extrinſeca, & quaſi aliena. Tertius eſt,famæ, honoris, & virtutum earum, quæ politicæ ſeu æconomicę dicuntur, & ad bonos cuiuſque mores ſpectant.Hęc enim bona non tam ratione ſuæ immaterialitatis & perfectionis: quam quia ſaluti ſpirituali plurimum inſeruiunt, anteponuntur diuitijs,quę quartum & infimum locum in bonorũ ordine ſortiuntur, vt bona quę ſunt à nobis exteriora, & quorũ vſus ita eſt in vita conceſſus, vt poſt mortem nos deſerant.

In reficienda & reſtituenda horum bonorum iactura & damno, non eadem habenda eſt in omnibus ratio.Nam communiter & regulariter nullus aſtringendus eſt ad reſtituenda bona inferioris ordinis, per ea quæ ſunt ſuperioris; cum enim reſtitutio,ſit actus iuſtitiæ in æqualitate conſiſtens, non eſſet æqua & iuſta reſarcitio, nec rei cum re par compenſatio, ſi pro bonis inferioribus exigerentur, & darentur bona ſuperiora,quæ pluris admodum valent: cum nullus damnum inferens, teneatur reddere de iuſtitiæ rigore niſi tantum quantum abſtulit & non plus.Reſtitutio ſiquidem eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ, in qua attenditur æqualitas ſecundum recompenſationem, rei ad rem: D. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſt.62.art.1.& Caietan.ibi.

His ſic poſitis, duo in præſenti caſu petuntur. Vnum eſt, An Michael ſit abſoluendus, ſi nolit dãnum famæ, vxori mortuæ illatum reſarcire. Alterum eſt,num ſit ſaltẽ illi iniungendum á confeſſore aliqua recompenſatio.

Quod ad primum attinet,Sotus lib.4.de iuſt.& iure q.5.art.3. & q.7.art.2. in ea eſt opinione vt putet poſſe euenire caſum in quo quis teneatur cum periculo vitæ proprię, famam alienã, reſtituere, imo etiam pecuniam; vt ſi quis infimæ ſortis, illuſtrem familiam,de hæreſi, aut de crimine aliquo læſæ maieſtatis mẽdaciter diffamaſſet; ita vt non niſi mendacium retractet, illa proſapia erit tali labe perpetuo infecta; tenetur iſte

ſic

sic famę lęsor se mendacē propalare, quamuis ob id sciat suspendio plectendum esse. Sic etiā ignobilis vir bonæ etiam famæ, qui immensam pecuniarum summam est furatus, ob quod damnum, nobilis aliquis est ad pauperiem, & mendacitatē redactus, astringēdus erit cum iactura proprię vitæ (casu quo secus fieri non possit) restitutionē facere. Tum quia vt se habet fama ad pecunias, ita vita ad famā, præfertur enim fama pecunijs, sicut vita famæ, vtrunque enim est superioris ordinis, & simili modo loquuntur Theologi & Canonistę de restitutione famæ ac vitę; D. Thom. 2.2.q.62. art. 2. ad 1. Panor. in cap. Ex litteris, extra eo. iam autem magna pecuniaria res æstimatur pluris, quam exigua fama: & ideo famæ damnum, potest pecunijs compensari, vt ijdem Doctores disserunt, quare á pari, fama illustris familiæ valebit plus, quam vita infimi hominis: & proinde, hac potest & debet fieri, illius læsæ recompensatio. Tum quia veluti aurum, quamuis sit pretiosius plūbo, æstimatur tamen plus viginti ponderis plumbum, quam vnum granum auri: & qui hoc granum furatur, astringēdus erit si non habet aliud quam plumbum, hoc restituere: & è contra: ita quamuis vita sit secundum se pretiosior fama & pecunijs, vtrorumque tamen horum quantitas potest esse tanta, vt pluris valeat quam infima vita, ita vt hæc danda sit pro illis ad debitam æqualitatem & recompensationem iustam faciendam. Tum quia libertas altioris ordinis bonum est quam sint pecuniæ, & tamen in lege veteri præcipiebatur Exodi 22. vt qui rem furto ablatam restituere non posset, se ipsum venderet, & similiter qui debitum soluere nequiret, se, & suos filios pro debito ciuili traderet. Leuit. 25. & 4. Reg. cap. 4. imo posse patrem vendere filium etiā inuitum propter necessitatem, decernitur l. 2. c. de patr. qui fil. distr. & nostra hac ætate Christiani virī in Æthiopia quāplurimos emunt, qui se ipsos aut filios vendunt, seu vendi consentiunt: quamuis enim leg. Et liberi hominis, cum 2. sequen. ff. de contrahen. empt. statuat emptionem liberi hominis scienter factam non valere, nō tamen dicit peccatum incurrere eum, qui se vendit ob grandem necessitatem, quamuis igitur vita sit altioris ordinis quam fama, nihil prohibet quod vnius ad aliam possit fieri compensatio.

Tum denique quia in restitutione, non attenditur rei natura, sed rei valor, & canis quoad ordinem & perfectionē rei & naturæ, est perfectior quocunq; auro, vel lapide pretioso; cū hęc sint insensitiua, ille autē sentiens, & proinde qui furatus est aurū vel pretiosum

lapidem non reſtituit ſufficienter dando canem, quia iſte non valet, nec æſtimatur pretio tanto, quanto aurum: ſed bene non habens aurum quo ſatisfaciat furto, ſi æquum habet magni valoris, debet iſto reſtituere: Nec excuſabitur ea ratione quod equus ſit altioris ordinis & naturæ, ſi non eſt altioris pretij: à ſimili igitur quamuis vita ſit altioris ordinis in natura, perfectione quam fama, non tamen id expendendum eſt in reſtitutione, ſed an ſint æqualis valoris & pretij, & ideo fama illuſtris familię cum pluris æſtimetur in vſu & conſuetudine pretij rerum, quã æſtimatur & valeat vita hominis abiecti: hinc fit vt pro reſarcienda ablata fama debeat aliquando homo vitæ periculum ſubire: reſtitutionem enim rei ablatæ fieri debere ſecundum æſtimationẽ & pretium, debiti, nõ autem ſecundum perfectionem naturalem ipſius rei, eſt recepta opinio Ioannis Maior in 4. ſen. diſt. 15. q. 17. & Adriani in 4. de reſt. quos ſequitur Sotus vbi ſupra.

Ex his igitur poſſet inferre aliquis in propoſito caſu, Michaelem teneri ad reſtituendam famã vxoris de adulterio falsè denigratam, pręcipuè ſi illa erat illuſtri ſanguine nata, quamuis pauper, & maritus non ita nobilis & ſi diues; cum talis infamia adulterij, redundet in omnes illius familię, & honorem pluris admodum faciant quã propriam cuiuſque vitam.

Oppoſita tamẽ ſentẽtia eſt omnino tenenda, quod Michael etſi culpã mortalẽ cõmiſerit imponẽdo falſum adulteriũ vxori, nequaquã tamen aſtringendus eſt cũ periculo vitæ mendaciũ hoc propalare, aut ad reſtitutionẽ famæ à Parocho compelli, quando aliter illã facere non poteſt quam in principis & parentum indignationem de nouo incurrendo.

Tum quia vita, & ſalus, ſunt bona altioris ordinis, non ſolum ratione entitatis, ſed valoris & pretij, quam ſint bona fortunæ: cum hæc determinati, & præfiniti pretij ſint, illa autem, pecunia æſtimari nequeant, arg. leg. In ſeruorum, §. fin. ff. de pœnit. Et quamuis vita, & ſalus ablata, quando reſtitui non poſſunt, aliqua pecunia ſint compenſanda, vt pręcipitur in leg. 1. & leg. fin. de his qui deiec. vel effud. & leg. ex hac ff. ſi quadrup. paup. id tamen nõ prouenit, quaſi illa, ex natura ſua ſint pretio æſtimabilia, ſed quia ex carentia illarum, ſequutum eſt damnum, quod pecunia reſarcitur, veluti etiam mutilato, ſeu abſciſſo aliquo membro, reſtituitur aliqua pecunia, non tanquam pretium integritatis amiſſæ, quia hæc ęquo non reſtauratur pretio, ſed pro nocumento, & damno, quod ex membri carentia, & defectu euenit,

nit, & sic dictæ leges intelliguntur.

Tum quia in cap. Officij de pœnit. & remiss. impotentia restituendi absque vitæ & salutis periculo, deobligat à restituendo. Nam vt ibidem Innocen. III. ait, ideo vxor, quæ ignorante marito prolem de adulterio suscipit, & in hæreditatem tanquam legitimus filius succedit, excusatur à manifestando adulterio: quia metus perdendi famam, aut vitam, excusat à restitutione hæreditatis, quam spurius ille, pro legitimo habitus, obtinebit: semper enim maius damnum, præfertur minori, & mala superioris ordinis, vt amissio famæ honoris, vitæ, & salutis, sunt maioris pretij, & æstimationis, quã sint bona inferioris ordinis, vt pecunia & cętera externa: Nec canonum, aut sacræ Theologiæ doctores, hanc vnquam distinctionem confinxerunt inter infamiam illustris hominis, aut infimi quoad recompensationem æquiualentem pecuniarum.

Tum quia si nullus tenetur cũ notabili damno emergẽte in proprijs etiam eiusdem ordinis, restitutionem facere. Verbi gratia detinens mille aureos alterius, nec habens pecuniã, & si statim restituere vellet, cogeretur vendere domum vel agrũ multo minori pretio quã valeat, aut quia non inueniantur tunc emptores, aut quia vltro oblatę merces vilescunt, potest differre restitutionem quousque liber sit à tali damno, non solũ ea ratione quã adducit Scotus in 4. sen. distin. 15. quia dominus debet magis velle quod vitetur magnum incõmodũ proximi restituentis, quam modicum vel nullum suum, quod incurrit, ex illa modica dilatione restituentis: sed ea potius quia pro tunc est impotens ad restituendũ, cum id non possit absque magno emergente damno in proprijs, impotentia siquidẽ pro tunc, absoluit debitorẽ à restituendo statim, sicut impotentia simpliciter, absoluit à restitutione simpliciter. Nec enim impotens ille solum dicitur qui non potest, sed qui male potest; vt testatur Aristot. 5. Metaph. & 2. de anima: igitur si impotentia ex causa eiusdem ordinis, deobligat illa durante à restitutione, multo magis impotentia ex causa superioris ordinis, vt est in casu proposito, excusabit á restitutione, Caiet. 2. 2. quęst. 62. art. 8.

Nec valet si dicatur, posse Michaelẽ in longinquas partes abire restituta fama; vel ex illis famam resarcire, mendacium detegendo, & sic effugere pericula mortis.

Hoc non valet; quia ad id non tenetur: nam veluti mulier quæ supposuit sibi partum, aut ex adulterio occulto filium suscepit, non tenetur id reuelare marito, si infamiã vel mortẽ timet, vt habetur in

d. cap. Officij de pœnitent. & remiss. cum tamen sine metu amissionis vitę, posset in monasterium introire, & inde veritatem secure reuelare, quia Ecclesia eā suo marito nō tradet absque idonea cautione. Arg. cap. Litteras sub fin. de rest. spol. ergo à simili nec Michael est astringendus discedere ad alias regiones, in quibus possit mendaciū retractare absque vitę discrimine. Nam potentia & impotentia moraliter, non iudicatur nisi secūdum præsentem hominis statum & adiacentes pro tunc circunstantias, vt notant Doctores, in cap. Quod de ijs, & cap. Quamuis, de sent. excommunicationis.

Nec obstant quæ pro opinione Soti sunt adducta, nam cum illa, nulla efficaci ratione fundetur, & à communi Doctorum sententia discedat, nequaquam est sequenda: eo maximè cum ferè nullum discrimen inter restitutionē debiti famę, & pecunię afferat: vt quæ in vtraque, pretiū pecuniarum magnum & paruum statuat, & in vtraque notabile emergens damnum à restitutione excusare asserat: & semper famam per æquiualens restitui posse inferat, contra cōmunem sententiam Theologorū, & D. Tho. 2.2.q.62.ar.2.ad 2.

Nec similitudo auri & plumbi aliquid cōcludit, quia tam aurum, quam plumbum ex sui natura est pecunia æstimabile, proptereaque vnius maior quātitas, potest in pretio excedere alterum quantitatis, & ponderis minoris; sed vita, non est res pecunia æstimabilis; vltra quod tam aurum, quam plumbū, sunt res eiusdem ordinis quoad valorem & æstimationem: & ideo in illis potest dari æqualis compēsatio, imo vt inquit Caiet. 2.2.q.62. art.8. impotentia pro nunc ex causa eiusdem ordinis, & si excuset à restituendo; non tamen videtur excusare à soluendo interesse. Nā recta ratio postulat, vt tali modo indemnis debitor seruetur, vt magis semper indēnis in eiusdem ordinis bonis remaneat creditor: At vita, est bonum ordinis superioris quam sit fama, & hæc, quam pecuniæ, & ille qui non potest restituere bona inferioris ordinis absque iactura, & damno boni alicuius superioris ordinis, excusatur non solum à restitutione, sed etiam á solutione interesse, quia non est in mora qui superioris ordinis bonorum legibus astringitur, ad restitutionem interim non faciendam: vt Caiet. notat vbi supra.

Nec etiam officit quod ex D. Thom. & alijs adducitur, famam quando restitui nōn potest, esse aliqua pecunia compensandam, sicut & abscissum membrum, & ex consequenti vita. Nam responsio est iam superius tacta, id non fieri quasi quod fama sit natura sua pretio pecuniarum ex æquo æstimabilis,

bilis, & multo minus vita. Sed quia iam quod compensatio in illis fieri aliter non potest, fieri ad minus debet pecunijs, vt si non æqualis & iusta, aliqua tamẽ & possibilis fiat satisfactio: nec per hanc satisfit de rigore & ex æquo ipsi famæ, aut vitæ: non enim vita & fama sunt res vendibiles; cum nullũ conueniens pretium habeãt: sed si pecuniẹ aliquando pro his dantur, id fit, quo ad famam quidẽ ad satisfaciendũ, & restituendum non ex æquo, & secundum valorem rei, sed secundum possibilitatem restituentis, cum nomen bonum, sit melius & pretiosius, quam multæ diuitiæ, vt sacra scriptura testatur, & ideo quamuis ipsa, sit bonum acquisitum, & nostrum quoad vsum & dominium, excedit tamen secundum æstimationem sapientum, & qui curam habent de bono nomine, quodcunque aliud pretium, & ideo potest quidem pecunijs recõpensari, sed non secundum rigorem Iustitiæ æquiualenter eisdem restitui, seu satisfieri: quo ad vitam autem ad recompensandum & resarciendum damnum, quod ex illa aduenit secus est, verbi gratia qui liberum hominem interfecit, non teneretur ad soluendum quidquã pro vita quam abstulit, quia hẹc ex sui natura nullo pretio æstimari, potest, leg. liber homo, ff. ad leg. Aquil. sed tenetur ad soluendas expensas, quas se medicando, & in sepeliendo fecit, & damnũ quod hẹredes eius perpessi sunt. Arg. leg. fin. de his qui deiec. vel effud. vbi sic dicitur. Illi homini libero, qui præteriens per viã publicã percutitur re aliqua proiecta aut cadẽte ex aliqua fenestra, deberi medicationis impensam, & stipendia, quẹ sanus lucri fecisset, non autem quidquam pro deformitate, aut cicatrice inde relicta, corpus enim liberum, nullam recipit æstimationem; idipsum habetur in leg. Ex hac. ff. si quadrup. pauper. fec. dic. & leg. Qua actione. §. Si quis. ff. ad leg. Aquil. & glos. ibi. Hostiens. in summa de iniur.

Ex quibus colligitur, quod cum pecunia, sit pretium rerum venalium, possunt damna, ẹstimatione digna, pecunijs cõpensari: sed vita, cum non sit vendibilis, non potest pro quacunque reficienda fama, nec hẹc, pro restituendis pecunijs, in discrimẽ vocari: iniquum enim esset, velle rem maximi momenti & innumeri valoris, vt est vita, pro re inferioris sortis & minoris æstimationis, vt est fama cuiuscunq; familiẹ ea sit; vnde res superioris ordinis, si cõpensantur per aliquid inferioris, id est non secundum æquiualentiam, sed iuxta possibilitatem restituentis: Nec attenditur ibi commutatio iuxta paritatem rei ad rem, sed solum secundum proportionem rei ad possibilitatem restituẽtis. At bona superioris ordi-

tionem rei ad possib ilitatem restituẽtis. At bona superioris ordinis, si darentur pro bonis ordinis inferioris, esset restitutio secundum excessum, tribueretur que id quod est maius, pro eo quod est minus, ad quod nulla iustitia obligat.

Pari modo respondetur ad id quod dicebatut de libertate vendita. Nã quicquid sit de lege Moysaica, certum est in lege euangelica id nequaquam præcipi, nec inter christianos tale ius receptum vnquam fuit. immo in l. ob æs alienũ, & authen. sed hodie C. de actio & oblig. & in capit. 2. de pigno. cum ne glossa ibi definitũ est ad se vendẽdum compelli quispiam posit. Nec bene pro toto libertas venditur auro. Non negamus tamẽ posse quemlibet si vellet, libertatem seruituti aut vẽditioni tradere, pro restitutione pecuniarum facienda, cum libertas, sit bonum in hominum manu positum, quam renuntiare potest, absque peccato: cum se seruituti subijciendo, nulli faciat iniuriam, vt idem Sotus asserit. de iust. & iur. lib. 4. quæst. 2. quamuis l. & liberi hominis, cum 2. seq. ff. de contrahen. empt. statuat emptionem liberi hominis sciẽter factam non valere, non tamen decernit, vendentẽ se, vt necesitati maximẹ in quaestpositus subueniat, in peccatum incurrere; quia cum homo sit suæ libertatis dominus, potest illam si vult renuntiare, præcipuè iusta interueniente causa: ob quám forte excusantur Aethiopes, qui se vendũt, & qui illos emũt. de quare vide Nauar. in man confess. cap. 23. num. 69.

Quia tamen libertas maioris valoris ex sui natura est quam pecuniæ, nullus potest cogi cum damno illius, ad harum restitutionem. Iniusta enim esset talis coactio; quia plus satis redderetur, quam fuit ablatum: quamuis enim possit quis si velet, debito decem scutorum, satisfacere soluendo mille, nec ob id peccaret: non tamen ad tantam restitutionem astringi potest, sed ad eam solum quẹ est decem scutorũ: ita etiam quamuis posset quis pro soluẽdo debito pecuniarum, libertatem suam in seruitutem redigere ad id tamen astringi á confessore nequit ex natura debiti; vt ait Caiet. 2. 2. quæstion. 62. art. 6. in Respon. ad 2. dubio 1.

Ad vltimum dicitur, quod illi quatuor ordines rerum, non considerantur secundum esse naturale tantum, sed potius secundum æstimationem & valorem: anima quæ semper viuit & ea quẹ ad ipsam animam immortaliter viuẽtem habent ordinem, apud homines ratione & prudentia prẹditos, pluris fiunt, quam cetærẹ res quẹ tempore & vsu inueterascunt & consumuntur & post animam, vita: & quẹ ad corporis vitam tuendam spectant, cæteris externis rebus ante

te ponuntur; ex his autem externis rebus illæ, quę nobis sunt propinquiores, & nobiscũ diutius viuũt, vt fama, honor gloria; quanuis accidentia sint, in auro, & argento præferuntur: ad eo quod non expẽditur in restitutione facienda, quæ sit natura rei quoad perfectionem essentialem, sed quanta sit quo ad valorem & pretium in ęstimatione communi hominum rectè iudicantium: vnde cum vita, comparata ad famam, sit valoris inæstimabilis, concludendum est absolui Michaelem posse, etiam si nolit damnum famæ vxori mortuæ restituere, si probabiliter timet, ob id in periculum mortis incurrere.

Secundum quod quærebatur in præsenti casu est, an sit saltem Michaeli iniungendum á confessore vt in aliquo alio recompenset.

Siluester in summa Verbo. detractio q. 4. §. 2. in ea est opinione vt putet non teneri Michaelem ad aliam recompensationem.

Tum quia veluti ille qui pecuniæ est debitor, si non habet quibus soluat, non tenetur illas pecunias recompensare, honorem exhibẽdo debitori, aut illius famam & gloriam augendo, siue pro eo apud Deum orando, cum hæc non sint eiusdem generis in valore & pretio cum pecunijs; ita è conuerso is, qui famam ablatam restituere nequit, nequaquam tenetur illam pecunia resarcire: eadem siquidem vtrobique videtur ratio, sicuti contrariorum eadem est disciplina.

Tum quia aliàs, nullus diceretur ad restituendum impotens & qui non posset pecuniam restituere etiam ob extremam necessitatem, deberet eam orationibus, vel alia quacunque re sibi possibili recompensare, quod nullus dicit.

Opposita tamen sententia est verior, & ab omnibus communiter recepta, in 4. sen. distin. 15. & in capit. Ecclesia sanctæ Mariæ, vt lit. pen. vbi glossa & Innoc. asserunt, quod si res eadem restitui non potest, in alia pecuniaria æquiualenti debet fieri compensatio.

Tum quia, pecunia est pretium omnium rerum, illaque emitur honor, & dignitatum officia in Republica: & ideo per illam, aut aliud æstimabile pecunia, potest & debet honoris & famæ iniusta detractio & diminutio resarciri, vt ait Sotus lib. 4. de iust. & iur. quæstione 6. ar. 3.

Tũ quia ille qui aliũ percutit, aut manũ abscindit, quã restituere nõ potest, ad compensationem in pecunijs vel alia re pecuniaria faciendam tenetur, iuxta legem diuinam exod. 21. renouatam per capit. 1. de iure iurand. quam late declarant

rant ibi iuris periti, & l.ex hac.ff. si quod.paupe.ergo multomagisqui famam lęsit astringendus erit ad recompensationem pecuniarum: cũ fama sit bonum inferioris ordinis, quam bonum manus & vitæ. Nau. in man. confess. cap.18.num. 43.

Tum quia D.Thom.2.2.q.62.ar. 2.in Respon.ad 1. & 2. apertè asserit, illum qui nõ potest famam ab alio ablatam restituere, debere ei aliter recõpensare in ea re, quanuis non æquiualenti, sibi tamen possibili, veluti cum aliquis alicui abstulit membrum, tenetur ei cõpensare vel in pecunia, vel in aliquo honore, cõsiderata cõditione vtriusq; personę, secũdũ arbitriũ boni viri, vt ibidẽ Caiet. declarat Nau. in manu.c.17.n.91. Aduertẽdũ tamẽ est, quod & si pro fama abblata quãdo ea restitui absq; dãno vitęvel periculo eius nõ potest, recõpẽsatio saltẽ possibilis in alijs rebus pecuniarijs fieri debeat: An tamẽ vbi pecuniæ nõ sũt, nec res pecuniariæ, hoc est quę vim nũmorũ & pecuniarũ habẽt, debeat ex debito iustitię fieri in orationibus, in amicabilibus obsequijs, & in alijs rebus similibus, dubitatio est inter doctores?

Scotus in 4. sen.d.15.partẽ affirmãtẽ tuet: quia vt homicida, qui nõ potest alterius vitã resarcire, tenetur nihilominus eã restituere iudicio boniviri satisfaciẽdo operib⁹ spiritualibus, quæ tãti esse videãtur quãti vita hominis interfecti æstimãda erat, secũdũ æquipollentiam seu æqualitatẽ, quę in hac re inueniri potest: ita de fama videtur eadẽ ratio: Nã restitutio cum sit actus iustitiæ cõmutatiuę licet non obliget ad recõpensationẽ maiorẽ debito; obligat tamẽ ad omnẽ possibilem restituẽti, & ideo si non potest per alliud quã per orationes & per obsequia familiaria, tenet id prętare.

Hęc tamẽ opinio nõ placet Nau. in man. cõfess.c.15. n.23. Nec Soto lib.4.de iust. & iur.q.6.art.3.diuersis tamẽ fũdamẽtis. Nã fũdamentũ Nau. est quod vita & fama non recipiunt ex sui natura æstimationẽ, & ideo cũ nõ sint appretiabilia, nihil ꝑ ipsis datur aut restituitur: sed pro dãno ex illis sequuto; ita c.17.n. 90.§. Nec obstat, & quia ad dãnũ sequutũ ex infamia alicuius, parũ, aut nihil faciũt, nec illud restaurãt orationes, & obsequia amicabilia, ideo nullus tenetur per hæc illud cõpẽsare. Soti vero fundamẽtũ, vbi supra est: quia orationes & obsequia ac honores priuati nõ sũt rerũ pretia, & ideo nõ sũt ex se apta ad recõpẽsationẽ. Nec restitutio obligat nisi ad reficiẽdã famãp rẽ quę ex sui natura sit recõpẽsatiua. Hęc opinio nobis placet: quid enim ad resarciẽdã infamiã iuuant deprecationes?

Nec obstant quæ pro opinione Siluestri sunt adducta. Non quidem primum, eo quod dispar est ratio in rebus superioris ordinis & inferioris; nam damnum in re superio-

ſuperioris ordinis,ſi non poteſt reſarciri & recompenſari, debet ſaltem per rem inferioris ordinis poſſibilem, quia ſic reſtituens reſtituit ſemper minus quam ſit debitum, & ideo in nullo fit ſibi grauamen & iniuſtitia: At non ſic è conuerſò, qui eſt pecuniarum debitor ſi illas reſtituere non poteſt,&aſtringatur ad has recompenſandas,honore,aut fama,aut orationib9, vel re alia ſuperioris ordinis, reddet tunc plus quam ſit debitum, cum hæc valoris ſint maioris quam pecuniȩ, iuſtitia autẽ non vult vt reddatur plus accepto: ſed ȩquum aut poſſibile;D.Thom.2.2.q.62.ar.1.& 3.Scotus in 4.ſen.diſt.15.

Ad ſecundum dicitur quod cũ pecunia ſit pretium rerum omniũ ſecũdum receptam hominum cõſuetudinem, ideo fama poteſt pecunijs recompenſari: ſed vbi pecuniæ,vel res pecuniariæ deſunt,non eſt cur per orationes, aut honores reſtituatur, cum hæc non ſint rerũ pretia,ita putat Sotus lib. 4.de iuſt. & iur.q.6.art.3. Aduertendum hic tamen eſt, quod cum diximus bona fortunæ, non eſſe reſtituenda cum damno famæ, id intelligitur de fama bonitatis, quæ virtutem Theologicam, aut moralem conſequitur. Et non de fama ex alijs rebus eximijs comparata, vt fama ingenij, ſcientiæ iurium, ſolertiæ artium,diuitiarum,& aliarum rerum ſimilium; fama enim quæ ex talibus rebus comparatur, non eſt inæſtimabilis, ſicut eſt illa prior bonitatis prouenientis á virtutibus Theologicis, & moralibus. Nau. in man. conf. cap.17. num. 91. & c. 18.numer.19.

SECVNDVS CASVS.

Gaſpar furatus eſt ſcuta cẽtum, aperta eccleſiæ quadam capſa ob quod lata eſt per ſuperiorem excommunicatio, vt qui de tali furto ſciat, intra nouem dierum terminum id ipſi reuelet. Vnde Melchior qui ſolus furem viderat, & timore perculſus tunc non obſtitit, nec modo habet ſufficientem probationem ad conuincendum Gaſparem,& licet ſecreto ipſum admoneat,nihil proderit, confeſſorem nunc adijt pro conſilio poſtulando ne in excommunicationem incidat.

Quæritur, an iniungendum ei ſit, vt Gaſparem denunciet & ſi nolit,abſolui debeat, excommunicationiſque ſit reus.

De præſenti caſu eſt opinio Silueſtri ver. excommunicatio 2.quæſt.8.qui arbitratur iniungendum eſſe illi, vt occultum furem iudici denunciet, aliàs excomunicationẽ incurrere nec poſſe abſolui.

Rationes quibus in hanc ſentẽtiam inclinat, hæ ſunt precipuæ. Tum quia quotieſcunque ſententia non cõtinet aliquod illicitũ,ob

quod

quod nulla reddatur, illi parendũ est, cap.cum inter de iud. & leg.res iudicata ff.de regu.iur.sed hæc sententia excommunicationis, nihil illicitum continet, eo quod intelligitur, vt denuntietur furtum occultum, saluo semper ordine euangelico, hoc est, admonitione secreta prius facta, & quãdo hæc nihil profecerit: sunt enim mandata generalia intelligenda semper secundum ius l.si procurat.ff. de cond. indeb. ca. Causam, quę de rescript.

Tum quia & si ille qui voluntariè, & ex se in iudicio accusat, teneatur ad probandnm 2.quæst.3 c. Calumniator, & cap. qui non probauerit, & D.Thom.22.q.68. art.1. Ille tamen qui non voluntariè sed quasi coactè & à iudice astrictus aliquid denuntiat, non est necessè vt illud in iudicio probet, quia intentio iudicis hæc semper non est, sed aliquãdo & maximè in occultis denuntiationem pręcipit, vt ex illa habeatur plenior notitia facti, & procedatur ad speciales inquisitiones contra Reum vel ad quęstiones & torturam: igitur qui iam seruauit ordinem euangelicum in admonendo & corrigendo furem, nec illum potuit ad restitutionem inducere, tenetur ex præcepto latæ excommunicationis deponere in iudicio id quod scit. dicẽdo se probare non posse; quod si adhuc non seruauit ordinem euangelicũ, nec illum potest commode seruare intra terminum ab excõmunicatione præfixum, tunc deponat & denuntiet iudici se quidem scire malefactorem, sed velle antequam illum in iudicio manifestet, seruare diuinum præceptum de correctione fraterna. Et si iudex instet & pręcipiat vt non obstante quod correctio sit prætermissa denũtiet Reũ, tunc mãdatũ illud est cõtinens intolerabilem errorem, nec sententiam excommunicationis incurrit, cum sit omnino illicita, & præcepto diuino contraria.

Confirmatur Siluestri opinio, quia magis secretum est, quod nõ scitur ab alio quam ab ipso fure, quám sit id quod scitur à fure, & ab alio, qui ipsum furantem vidit: Sed in casu quo furtum factum est notorium, & fur est occultus, vt quia à nullo scitur quis illud cõmiserit. nec habentur inditia contra aliquem, prælato tunc præcipienti vt si quis scit furem, illum reuelet, tenetur ille qui furatus est, se ipsum reuelare; vt inquit D. Thom.in 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 2. & videtur colligi ex illo quo Iosue dixit ad Acham. fili mi da gloria Domino Deo Israel, & confiterẽ atque indica mihi quid feceris, ne abscoudas, Iosue. 7. igitur multo magis videtur, quod debeat ille qui furẽ vidit, excõmunicationi parere, & illum reuelare. Deinde videtur hoc expresse probari per tex. in capit. Quidam maligni. 5.q.1. vbi Grego-

Gregorius Papa excommunicauit occultum actorem libelli famosi, nisi se reuelauerit,& glos.ibi§.neq; publicè cõfessus fuerit,notat quod & si quando crimen est occultum, nullus teneatur se prodere;de pœn. dist.1.cap.Non tibi dico vt prodas quando tamen crimen est manifestum,licet persona sit ignota,tenetur ad præceptum Prælati se prodere, aliàs incurrere excommunitionem, quæ in non reuelantẽ fertur: cum in notorijs delictis euidẽdentia facti, sit plus quam accusator,dicente D.Augustino cap.Euidentiæ, de Accus. Euidentia patrati criminis clamore accusatoris nõ indiget,& capit.ad nostram el.3.de iureiurando. Manifesta delicta,accusatione non indigent, nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, idem habetur l.ea quidem Cod.de Accus. Denique D.Thom. vt referunt Silu. verb. correptio, §.8. & Caiet 2.2. q.69.ar.2. Interrogatus de quodam furto in capitulo generali sui ordinis celebrato Parisijs. An posset superior furem inuestigare &inquirere,cum furtum esset publicum & notorium? Respõdit affirmatiuè licere. Sed his non obstantibus contrarium est tenendũ, quod non debet imponi Melchiori,vt occultum furem denũtiet,nec excommunicationis sententia illũ in hoc casu ligat; quæ est sententia D.Thom.2.2. quæstion.70.articul. primo, & Caietan. 69. articulo, 1. Henrici de Gandauo, quodlib.9. Adriani in 4.sen. de correctione fraterna. Soti de ratione teg. secreti membr.2.quæst. 6. Tabien. verb. inquisitio §. vltimo, Angel. verb. excommunicatio. 1. Nauar. in man.c.18.nu.40. & 61.Canonistarũ cõmuniter in c.qui ambulat. 5.q.5. & idem Nau.in repet. capit. inter verba 11.q.3.

Probatur hæc sententia, primo, quia excõmunicatio,est actus iurisdictionis & potestatis, & ideo iudex in excommunicatione ferẽda non procedit veluti Pater, ad emendãdũ solum secrete delinquẽtẽ, sed ad ipsum puniendum ,est enim excommunicatio,pæna sũma ecclesiastica ,qua priuatur christianus homo sacramentis, & cõmunicatione fidelium, & ideo cũ iudex nequeat punire neque sententiare,nisi ea delicta,quæ in suo exteriori foro probantur, sequitur quod neq; potest obligare ad reuelãda ea occulta, quę testibus probari nequeũt c. illo Deus omnipotẽs,c.cõclusisti 2.q.5.c.erubescãt d. 32.Quare qui ita rẽ scit vt neququã illã probare valeat, non cõpellitur iudicis præcepto ad eam denunciandum, est enim contra rationem naturalem,quod occulta, scientiæ publicæ, subsint iudicio publico; in casu autem nostro Persona quæ furtum commisit,est ita occulta,vt non nisi ab vno secretè fuerit visa. Caiet.2.2.q.69.ar.2.

Confir-

Confirmatur: qui vel iste qui secretè Reum nouit, tenebitur ad illum reuelandum Iudici tanquam Patri & homini priuato: vel tanquam Superiori & habenti iurisdictionem? Non primum, quia ad id non obligatur ex vi excommunicationis; hæc enim cum sit actus iurisdictionis ecclesiasticæ, non operatur nisi post finitum totum ordinem correctionis fraternæ; iuxta illud Euangelij, Matth. 18. si te non audierit, dic ecclesiæ, & cap. si peccauerit, 2. q. 1. Et ideo ad reuelandum alicui tanquam patri & homini priuato ad emendandum fratrem, non tenetur determinate isti aut illi reuelare, sed cui sibi videbitur opportunius & vtilius, vt ait D. Thom. 2.2. q. 33. finis enim correctionis fraternæ est sola proximi emendatio, non punitio, nec famæ, aut honoris læsio. Non item tenetur ad illum reuelandum iudici tanquam superiori, & potestatem habenti: quia occulta, & quę probari nequeunt, nisi sint proditiones, vel hæreses, aut alia similia futura mala, quibus obuiari nullo alio potest remedio, non subsunt iudicis potestati: cum enim hæc respiciat forum publicum & delicti punitionem intendat: non potest nisi in ijs exerceri quæ in dicto foro manifesta & probata erunt: vnde cap. inquisitionis de accusat. prohibitum est puniri quempiam de crimine, super quo non laborat infamia, immo peccare mortaliter iudicē, qui per viam inquisitionis procedit cōtra aliquem, nulla præcedente infamia, quia dat causam lædendi famam proximi, vt diffinitur cap. cū oporteat. & cap. super his, & capit. qualiter, & quando 2. de accusat. Quare delictum licet sit notorium si tamē persona quæ illud commisit est occulta, non subest potestati iudicis, quia illa quæ non subiacēt scientiæ publicæ, non subsunt iudicio publico, vnde theologi communiter asserunt, quod qāndo Prę latus præcipit super occulta, non tenetur illi respondere, quia in his non est noster iudex: adeo quod licet iuramentum detur de dicenda veritate quam scimus, possum' vere respondere nos nihil scire, absque eo quod in periurium incurramus, intelligendo intra nos, quod talia nescim', vt illa detegere teneamur, qui enim iurat dicere quod scit, intelligitur iurare dicere, quod licitè potest, & non amplius Arg. cap. 1. de iureiur. lib. 6. Et l. procurator. ff. de cond. indeb. Hent. Gand. quodlib. 9. Adrian. in 4. de correct. fraterna. Nauarr. in manu. cap. 17. in fine, & in repet. cap. humanæ aures 22. q. 5.

Præterea infamare proximū, est peccatum, contra iustitiam, & ex suo genere mortale, vt Theologi docent in 4. dist. 15. cum D. Thom. 2.2. q. 62. ar. 2. & habetur in ca. quisquis 5. q. 1. contra autem ea quæ sunt iuris

ris diuini non poteſt lex humana quidquam pręcipere, quia inferior non poteſt abrogare ſuperioris authoritatem, & ideo cum manifeſtare peccatorem occultum; ſit illius famam notabiliter maculare, nulla lex cuiuſcunque humani iudicis id poteſt præcipere, aliás iniuſta erit & nõ obſeruanda. Vnde in cap. Plerumque 2.q.7. dicitur (& eſt D.P. Auguſtini in homil. de pœnit.) Plerumque boni viri ſufferũt aliorum peccata, & tacent, quia ea quæ ipſi ſciunt, iudicibus probare non poſſunt.

Facit ad probationem noſtræ concluſionis, clem. Nolentes, cum gloſ. de hæreticis, vbi poſt impoſitam excommunicationis pœnam ipſo facto inquiſitoribus, qui in ſancti officij tribunali pecunias extorſerint, ſubditur quod ſocij & officiales qui ſciunt ſecrete, inquiſitores talia commiſiſſe, ipſos acriter redarguere & corrigere in ſecreto ſtudeant, ſed ſi tali modo ea ſciuerint, vt ſufficienter probare valeant, tunc denuntient Prælatis. Ex quo textu apertè colligitur, non eſſe denuntiandum iudici, quod probari non poteſt: vt ibi notant communiter iuris canonici Doctores.

Nec illa quæ ad partem contrariam ſunt adducta, quicquam officiunt, concedimus enim quãdo in iudicio cõſtat de ipſo facto, ſed non conſtat de perſona delinquente, poſſe Prælatum & iudicẽ procedere inquiſitione generali, præcipiendo vt reueletur id quod ſcitur, ſed non poteſt quærere nominatim an Ioannes vel Franciſcus illud commiſerit, niſi præceſſerit contra illos infamia, vel, indicia non quęcunque & leuia (vt aliqui male ſunt arbitrati) ſed grauia, & vrgentia; vt Nauar. in man. cap. 18. num. 38. & in repet. in cap. Inter verba, de mente Innocentij communiter recepti probat: quare cũ præcipit iudex reuelari delinquẽtem, arctatur præceptum ad limites ſuæ poteſtatis, intelligiturque vt reuelari debeat id, quod in foro publico cognoſci, probari & puniri poteſt, qualia non ſunt occulta & ſecreta. Et ideo ſicut non poteſt iudex obligare ſubditum, vt denuntiet illum Reum, de quo nulla eſt infamia vel ſufficientia indicia criminis perpetrati, quia tali pręcepto daret occaſionẽ infamandi proximum, quod eſt cõtra diuinam legem, ita hanc tranſgreditur, qui ad iudicis pręceptum, id quod ſecretè nouit, nec ab alio quam ab ipſo ſcitur, reuelat: cum ſecreta non ſubiaceant punitioni iudicis, ſed Dei; Arg. cap. Qualiter, & quando 1. de Accuſ. D. Thom. 2. 2. quęſt. 70. artic. 1. Nauarr. in man. cap. 18. in fine.

Non negamus etiã quod quãdo ſecreta & occulta ſunt talis cõditionis, quod ſi non reuelentur,

etsi delinquenti non obuietur, in magnam & iniustam aliorum perniciem vergent: tūc præmissa correctione fraterna si per eam probabiliter creditur fore emendanda,& euitanda, aliás omissa etiam correctione; posse, & debere statim iudici denūciari, vt Reipublicæ,& proximorum damno occurratur; vt qui denuntiat hęreticū,ne alios corrūpat: Proditorem,ne Ciuitatem inimicis tradat: lepra, aut peste infectū, seu alio contagioso morbo laborantē; ne alios contaminet,inhabilē, ne ordinetur, aut ei beneficiū conferatur: impeditū ad matrimonium, ne illud iniustè cōtrahat: illegitimum & indignū, ne in hæreditatem succedat; latronem,ne aliena furetur: periurum; ne suo falso testimonio innocens damnetur: Adulterum,& homicidā vt caueātur: & denique similes quoscunq; delictis assuetos, & ad eadem iteranda præparatos: Tum quia maior est habenda ratio innocentum, quibus isti damnū inferre moliuntur, quā famæ horū, qui á malo perpetrando desistere nolunt, iuxta illud Prouerb. Erue eos qui ad mortem deducūtur, & docet D.Tho.2.2.q.70.art.1.& Sotus lib.5.de iust.& iure q.7.ar.1. Tū quia 2. Regum. cap. 17. laudatur prudētia & fidelitas Cusai qui cōsilia Absolonis pessima, aduersus Dauidem patrem suum, eidem Dauidi reuelauit. Et 4.cap. 16. Eliseus magni fit, eo quod inter alia id quod secrete nōuerat perpetrādum malum à Rege Syriæ, Israelis Regi denuntiauit. Tum quia iure ciuili,& canonico pręcipitur, hæc talia crimina quamuis secreta, & occulta, iudici manifestari, leg. Si quidē C.de iniur.l.Si quis, & l.Cū qui.ff.eodem.Et cap. Non in inferenda, 23.q.3. & c. Quantę de sent. excom. & expressius in cap. Præterea 2. de spons. vbi dicitur illum qui scit aliquem rem habuisse cum consanguinea eius quam vult ducere,teneri ad impedimētum hoc denuntiandum, vt iniustū matrimonium & peccata quę ex eo cōtracto orirentur,impediantur.

Tum ob multa alia, quę Innocent.ab omnibus receptus, in cap. Qualiter 1.de accus. & Panorm. in ca.Dilecta,de excess.Prælat.& Caiet.2.2.quęst.33.artic. 7. Et Nauarr. in cap.Sacerdos, de pœnit. distinc. 6.num.14.& in man.cap. 18. num. 54. cum multis alijs tradiderunt. Nam iudex tenetur ex iustitia dānis imminentibus, & quæ sunt in fieri, obuiare: & quilibet particularis ad id tenetur ex charitate, adeo vt etiam Prælato & Iudice non præcipiente debeat ea denuntiare quando alia via prohibere illa non posset.

In hisce tamen secretis manifestandis,prudētia & iudicio magno vti oportet,quia tunc solum debēt delicta specialiter, & delinquens nomi-

nominatim denuntiari, quādo id est omnino necessarium, vt imminentibus malis occurratur, quia si sufficeret generaliter admonere iudicem, quod aliqua mala parantur, & quod inuigilet de nocte, & discurrat per Ciuitatem, tunc nequaquam est facienda declaratio specialis' delicti: & si sufficeret declaratio specialis delicti, vt homicidij, furti, vel alterius in indiuiduo, non est tunc procedendum ad manifestandam personā: Nam habenda semper est ratio famæ proximi, & eatenus conseruāda quatenus damno proximorū, & nocumento animæ etiam suæ, non potest alio modo obuiari quā illius delinquentis famam & honorem maculando, vt docet D. Thom. quol. 11. art. 12. Et Nauar. in d. cap. Sacerdos num. 14.

Ad primū ergo argumentū pro opinione Sylu. adductū: respōdetur, illā sententiā quę prçciperet vt delicta secreta quę in aliorū iniustā pernitiē non vergunt, denuntientur, esse iniustā & illicitam; vt quæ famā proximi maximè lædat: quęque potestatis humanę limites excedit, volens cognoscere & sibi manifestū esse in foro publico, in quo sola illa exercetur, secreta & delicta testibus & probationibus carentia: & propterea cum in tali casu non obliget, vt quæ fertur à non potente, non est illi parendum.

Ad secundū respōdetur similiter, nō teneri ex præcepto latę excōmunicationis deponere in iudicio quod nouit nisi id probare valeat; aliás peccaret lęthaliter infamando iniuste proximum. Excōmunicatio enim cum sit actus iurisdictionis exterioris non cōprehendit nisi delicta in exteriori foro patentia, vt supra diximus.

Ad confirmationem respōdeo, iuri omni, tam naturali quam scripto, diuino & humano repugnare quod occultus delicti author, se ipsum prodat: Naturali quidem aduersatur, vt quæ sunt aliena à scientia publica, subsint iudicio publico, idemque ipse sit reus & author, agens & patiens, in damnum suum, dissonum etiam est à sacra Scriptura in qua legitur contra Cain & Sodomam non fuisse sententiam latam nisi præcedente infamia, & clamore non solū criminis sed personę. Et de Sodoma aperte dicitur, clamor Sodomorū ascēdit ad me, descendam &c. de Cain vero colligitur ex illis verbis: quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Aduersatur itē canonico iuri, extra de Accusat. ca. Inquisitionis, vbi expresse prohibetur, ne quis puniatur de crimine de quo non laborat infamia. Et D. Thom. in 4. sen. opinio, quā in ætate iuniori habuit, cum illam non fuerit in 2. 2. q. 69. art. 1. sequutus, vt ibidem aduertit, est prorsus

reijcienda, vel pro veneratione tã eximij Doctoris est dicendum, quod loquitur non de quibusuis delictis occultis, sed de illo quod vergit in periculum Reipublicæ, vel proximi, nec potest alio modo á futuro nocuméto impediri, quã si iudici denuntietur; secreta enim nociua, & pernitiosa, ne eorum pernities serpat, & innocentibus noceat, manifestari iudici possunt, vt supra diximus. Illud autem Iosue 7. Quia Acham interrogabatur secundum ordinem iuris à iudice Iosue, propterea tenebatur veritatem propalare; ille enim qui à Iudice iuridice interrogatur, nõ se prodit sed ab alio proditur, dum ei necessitas respondendi imponitur, per eum cui obedire tenetur; vt inquit D. Thom. 2. 2. quæst. 69. artic. 1.

Ad illam autem excommunicationem latam à Beato Gregorio aduersus illum, qui libellum in iniuriam Cõsistorij scripsit, vt habetur in ca. Quidã maligni 5. q. 1. Respondent aliqui authorem illius libelli excommunicari à Papa nisi se proderet, quia & si reus esset occultus, delictum tamen erat manifestum, & non quodcunque, sed atrox maxime vergens in iniuriam ipsius Pontificis: in atrocibus autẽ criminibus teneri reum ad iudicis pręceptum, se manifestare.

Hæc tamen responsio est falsa. Tum quia reuelare peccatores occultos est contra ius naturæ, cap. Quis aliquando de pœnit. distin. 1. versu. Non tibi dico, quod tibi nõ vis. & c. Tum quia occulta nõ puniri, nullum est Reipub. damnum cũ satis occurratur audaciæ sceleratorum, punitis sceleribus quorum authores laborant infamia. Sed manifestando delinquentes occultos maximũ Reipub. fit nocumentũ quia ciues sui amittunt honorẽ & famã, quæ sunt magna bona, & inquietatur Respub. ex scãdalo quod datur manifestando delicta eorũ, qui bene audiebãt ad perpetrãda mala. Arg. cap. Presbyter, & cap. Si á plebe, vbi pręcipitur ne sine infamia cõtra aliquẽ clericũ procedatur, ne infirmorũ corda de mala fama percutiantur.

Respondet Caiet. vbi supra excommunicationẽ illam, non ferri super debitũ reuelãdi, quia absolutè pręcipere vt quis reuelet id de quo nulla laborat infamia, excedit vires humani iudicij; sed ferri super cõmissũ crimẽ, quia sicut ante factũ potest excõmunicari quicũq; furtum vel incẽdium commiserit, ita post factum potest excõmunicari quicunque fecit: illa autẽ cõditionalis vt se reuelet, appositam dicit esse, de gratia speciali quæ fit Reo si vult excommunicationem euadere. Sed quia hæc responsio multas patitur calumnias, idcirco facilius dicerẽ, in illo textu non ferri excommunicationem supra com-

commiſſum delictum, nec ſupra debitum reuelandi abſolutè, aut cōditionaliter: ſed ſupra hoc quod erat futurum, & de ſua natura malum ac prohibitum, ſi ſacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti in illo peccato commiſſo ſumat. Nam ibi ſic habetur, quod ſi quia latet, & quoniam neſcitur, teneri ad diſciplinam non valet, ſi tanti mali conſcius, & prohibitus corpus, & ſanguinem Domini percipere præſumpſerit, anathematis vltione percutiatur: ita quod excommunicatio fertur ſuper hoc ſolum: ſi perſiſtens in peccato cōmiſſo ſacramētum corporis Chriſti ſumat: quod erat malum futurum, & de ſua natura prohibitum illi homini, qui innocentem publico libello infamauerat; ad cuius famæ reſtitutionem tenebatur ſe manifeſtare iure naturę, prę-ſuppoſito quod alius modus illam reſtituendi non erat, neque ex tali manifeſtatione periculum capitis illi imminebat: ſed ſolum propriæ famæ iacturam.

Et quamuis nemo teneatur reſtituere bona inferioris ordinis, cū iactura bonorum ſuperioris ordinis, tenetur tamen cū iactura bonorum eiuſdem vel inferioris ordinis, Sotus in 4. ſent. diſtin. 21. q. 2. art. 4. & de ratione tegendi ſecreti memb. 2. q. 6. ad 2. & lib. 5. de iuſt. & iur. q. 6. art. 2. Nauarr. in cap. Inter verba, num. 306.

Ad illud D. Auguſtini in cap. Euidentia. Reſpon. ibi velle quod euidentia criminis ſufficiat ad generaliter inquirendum, ſed nō ad manifeſtandum delinquentē occultum, quomodo dicitur ad alia. Neque D. Thom. conſuluit niſi vt Prælatus inquireret de authore furti in genere, ſed non quod ipſe fur occult⁹ deberet ſe manifeſtare.

TERTIVS CASVS.

Firmo erat propoſito quidam iuuenis diues, & nobilis, religionē quandam ingredi, quod cum nouiſſet Franciſcus omnem rationem adhibuit, vt à tali concepta opinione illum reuocaret: tùm in meretricum domos inducendo; tum diuitem puellam in vxorem proponendo: tum de illorum religioſorum vita, quæ falſa erant, enarrando: ob quæ omnia ita diſſuaſus eſt iuuenis, vt quātum prius erat deuotioni deditus tantum nunc vitijs ſit irretitus, ſed Franciſcus erroris conſcius & perditi iuuenis vicē dolens, ad confeſsionem accedit.

Quæritur, quid illi ſit imponendū, tam quoad damnum religioni illatū, quam quoad Iuuenem perditum.

De primo, opinio fuit Paludani in 4. ſent. diſt. 16. q. 3. teneri in cōſcientia hunc qui iuuenē Religioni valde vtilē ab ingreſſu

auocauit, satisfacere & restituere illatum damnum dictę Religioni, vel iterum inducēdo iuuenem ad illius ingressum, vel quod ipsemet loco alterius, quem seduxit ingrediatur, & ibi oret Deum instanter pro seducto, vel aliquid aliud arbitrio sapientis viri agendo, quo damnum Religioni causatum resarciatur, ac reparetur, inducendo saltem aliquem alium æquè vtilē ad eandem Religionem.

Fundamenta huius opinionis pręcipua hæc sunt. Tum quia impediens aliquem à consequendo bono ei debito vt habeat in eo aliquod ius, quamuis imperfectum, tenetur ad restitutionem, vt docet D.Thom.2.2.q.62. artic. 1. Religio autem habebat ius saltem in spe, in hunc iuuenem diuitem; sicut enim dispositiones agri ad fructificandum sunt expectātis fructus, & qui illius dispositiones tollit, impedit fructificationem, & tenetur ad restitutionem illius sperati emolumenti: Ita quia Religio erat in spe non quacunque sed propinqua ex animo deliberato iuuenis, de assequendo illum cum suis bonis, ideo qui impedit, restitutioni erit obnoxius.

Tum quia impediens aliquem ne obtineat præbendam, quandò conferens habebat firmatum animum conferendi eam huic, obligatur ad restitutionem nō quamcunque sed æquiualentem, vt ait D.Thom.2.2.q.62. ar.2. in Respōs. ad quartum, & late probat Caiet. ibidem, §.ad tertiū; igitur à simili, cum iste iuuenis haberet propositum deliberatum & firmū ingrediendi hanc religionem, non poterit excusari à restitutione æquali retrahens illum à tali ingressū, per quem obuenturę erant illi Religioni multæ diuitiæ.

Tum quia in cap. Si seruus, 1. dist.54. iubetur Episcopo ordināti seruum nesciente Domino, duplū eidem reddere, ergo à fortiori erit obligatus magis ad resarciendum damnum Religioni, qui ab ea monachum subtraxit, quia qui occasionē damni dat damnum dedisse videtur, secundum reg. iur. in 6.

In hanc sentētiam inclinat etiā Sanctus Antoninus par. 2. tit. 2. cap. 2. quam eandem ferè habuit Scotus in 4. distinc.15. q.3. artic.1. & Richard. ea. dist. ar.4. q.2. & Adrianus in 4. in quæst. de bonis animę restituendis, & Maior ea dist. q.17. hi enim arbitrantur tunc solum teneri ad restitutionem pręd ictam retrahentem á religione, quando retrahit odio Religionis, vel malo animo, vt est in casu nostro, & hoc probant: Tum quia intentio nocendi cum effectu sequuto, obligat ad restitutionem, & malus animus æquiparatur dolo, leg. Dolū, C. de dolo, & D.Thom. 2. 2. q.62. artic. 2. expresè dicit actum malo animo factū, inducere restitutionem

nem aliquo casu, quo bono animo factus non induceret.

Tum quia leg. Secunda, §. denique 1. ff. de aq. plu. arc. habetur cũ qui puteum effodit, aut opus aliud in suo facit, vnde damnum vicinus accipit, non teneri de damno; si non facit animo nocendi, significans à contrario sensu, quod teneretur; si doloso animo faceret: ergo à simili; qui animo damnificandi religionem suadet alicui, vt ab ea discedat, vel ne se illi, & sua donet, tenetur de damno.

Confirmatur hæc sentẽtia exẽplo Raymundi generalis dignissimi ordinis sancti Dominici, qui in illam religionem est ingressus, eo, quia iuuenem quendam ab ea retraxerat, vt multi referunt; idẽ habet Sylu. Restitutio, 3. §. Primo, cũ Ros. ac summa Ang.

Contraria tamen opinio quod non sit obnoxius restitutioni, qui odio, vel malo etiam animo quẽpiam á religione auocauit, vt fauorabilior, & verior est tenenda, cum Soto de iust. & iur. lib. 4. quæstio. 5. artic. 3. Nauarr. in manu. confess. cap. 14. §. Quid restituet animi proximi bona lædens, & in capit. Noli, de pœnitent. distinct. 1. Et hoc siue retrahat odio, & mala intentione eum qui erat in proposito ingrediendi, siue etiam illum, qui iam erat ingressus, imo & professus, dato etiam quod vi, aut minis seu fraude retraxerit seu abstraxerit, vt idem Sotus ait vbi supra conclusione tertia.

Adducor in hanc sententiam. Primo, quia restitutio est actus iustitiæ, & quando ex damno illato consurgit, præsupponit violationem iusti, seu iuris, ad quod reparandũ restitutio ordinatur: in proposito autẽ casu de iuuene habẽte propositum ingrediendi Religionem, imo & de iam ingresso quãdiu est in anno probationis, si odio, vel alia quacũque causa impediatur & dissuadeatur, nullius ius violatur, quia nihil eràt alicuius, volũtate adhuc existẽte ambulatoria, & per se libera ac reuocabili; cuius rei signum manifestum est, quod si ipse iuuenis ex odio concepto in religionem, vel, alia mala intentione se ipsum á religione reuocet, & discedat, nulli facit iniuriam, nec ad restitutionem dictæ religioni tenetur: ergo si ipse qui est principalis causa reuocationis, & discessus, nulli facit iniuriam, alij excitantes illum, & inducentes ad reuocandum, & discedendum non inducunt ad faciendam iniuriam alicui, ac ideo nec erunt obnoxij restitutioni; vt in simili de suadente mutari testamentum, aut donationem odio, vel mala intentione cõcludit Caiet. secunda secundæ, quæst. 62. art. 2. §. ad sextum.

Secundò; ille, qui malo animo induceret iuuenẽ ad ingrediendũ

lus poteſt lege iuſtitiæ inuitus obligari, vnde licet canonum decreta publicos ſceleſtiſſimos homines ad pœnitētiam reuerſos intra monaſteriorum ſepta, atque in arctiſſimas cellulas occludi quandoque præcipiant; neminem tamē cuiuſcunque ſceleris reum ad profeſſionem cogunt: quia ſic religio eſt locus pœnitentiæ eminenter, vt vota quibus illa conſtat ſummam libertatem prærequirant, igitur religio non poteſt legi reſtitutionis ſubeſſe, cum ad reſtitutionem inuiti etiam obligentur, & qui damnum aliquod recompenſare lege iuſtitię obligatur, cogi ad id poteſt: Vnde nonvolens ſi reſtituat, erit reſtitutio valida: ſed ſi non volens profiteatur, erit profeſſio inualida, & ſacrilegus ac iniurius in Religionem eſt, qui ad illam hominem cogit. Vnde Sancta Tridentina Synodus ſeſſ. 25. de reformat. capit. 18. Anthemati ſubijcit omnes qui mulierem inuitam ad ingrediendum monaſterium, vel ad profeſſionem faciendam coegerint.

Quare & ſi de rigore iuſtitiæ verum eſſe exiſtimemus non poſſe illum, qui iuuenem à Religionis ingreſſu quacunque ex cauſa abduxit, & auocauit, ad reſtitutionem religioni faciendam obligari, & multo minus teneri, aut ipſum, aut alium religionem ingredi conſilium tamen eſſet optimum, & animę illius forſan ſaluberrimum, ſi in pœnam peccati commiſſi id faceret: ſicut Raymundus ille generalis Dominicanorum digniſſimus, laudibus ad cœlū vſque merito euehitur, quod ſuo ipſius in religionē ingreſſu damnum compenſare voluit, quod Religioni dederat. Neq; etiam negamus profeſſum aliquē poſſe fore tam vtilem & frugiferum in eleemoſinis acquirendis, vel in alijs rebus neceſſarijs monaſterio, vt qui illum abire ſuaſit, teneatur ad illati damni recompēſationem aliquam ſecundum iudicium prudentis, & ſapientis viri, vt idem Sotus vbi ſupra concluſione quinta probabiliter aſſerit.

Relinquum eſt, vt argumentis partis aduerſæ ſatisfaciamus. Et ad primum negamus Religionem habuiſſe ius aliquod in illum iuuenē. Non enim propoſitum ingrediendi, imo neque ingreſſus abſque profeſſione dant aliquod ius legale per quod acquiratur aliqua actio ad petendum iuuenem, vel bona iuuenis, quia voluntas quandiù eſt ambulatoria, & in ſua libertate, nulli facit iniuriam reuocando ſe à priori propoſito, vel auferendo ſe à religione cui per profeſſionem adhuc ſe non tradidit; & ideo ſicut ipſe per reuocationem ſui propoſiti, ius religionis non violat, quia adhuc eſt ſui dominus, nec traditus per ſolemne votum religioni; ita qui procurat talem reuocationem; quocunque animo

mo id faciat; nullum ius aufert à religione, & per consequens illi restituere non tenetur, quia vbi non est iustitiæ debitum; neque est restitutionis obligatio. Exemplum autem de speratis fructibus non est ad propositum, quia illas dispositiones seminis, comitantur etsi consequuntur naturaliter expectati fructus: At professio consequitur propositum, & ingressum religionis consequutione, & concomitantia voluntaria, plenè libera; ita vt si nolit ingredi religioné, vel profiteri, non facit propterea alicui iniuriam.

Ad secundum negamus eũ qui impedit præbẽdam alicui, cui collator, seu præsentator erat animo deliberato, & firmo illam conferẽdi, obligari ad restitutionem, nisi forte impediat per modos iustitiæ contrarios, vt tradunt Doctores, leg.1.C.si quis aliquib. testa. proh. & leg.fin.ff.de hęreditat.institutio. & Nauar. in man.capit. 17.titul.de impediente bonum alienum, nu. 72. vbi probat differre maximè, quod obligationem restituendi, impedire collationem beneficij, & impedire propositum conferendi: quia ille qui proposuit animo firmo conferre alicui beneficium, si mutat voluntatem, & alteri illud confert, valet collatio, & non tenetur restituere, nec peccat, si ęquè digno confert. At vero qui iam cõtulit vni beneficium si mutata voluntate conferat postea id ipsum alteri peccat, & collatio non valet; & tenetur ad restitutionem priori etiam si secundus dignior fuerit. Illud autẽ dictũ D. Th.2.2.q.62.ar.2. de illo intelligit qui impedit modo iniurioso vt fingẽdo talẽ esse mortuũ vel inhabilẽ vel per alias fraudes per quas collator inuoluntariè õnino à collatione faciẽda desistit.

Ad tertium dicitur rationem serui, & Monachi esse valde disparẽ: nam seruus possidetur à domino tanquam res propria, & quæ domini est vsui ac vtilitati destinata, & ideo in seruum seu mancipium habet ius acquisitum. Monachus autem licet religionis voto, & professione sit ligatus, non possidetur tamen à Prælato, vt res propria, nec se subdidit religioni principaliter, in vtilitatem temporalem religionis: sed in spirituale commodum animæ suæ: & ideo seruitus illa qua se obligauit religiosus, est christiana libertas, qua si male vtitur, & religioni terga vertit ac ab obedientia Prælatorum aufugit, habitũ dimittendo, nulli alteri restitutioni manet obnoxius quam ad eandem religionem, & obedientiam redire, si vult dignus effici regno cœlorum.

Et quanuis qui causam damni dat, damnum dedisse videatur, sit verum semper quoad damnũ spirituale animæ, quod est peccatum, non tamen quoad obligationem restitu-

restitutionis;nisi sit causa per se, & intendens propos[illegible] damnum in re in qua damnificatus habeat ius vel perfectum,quod appellatur ius in re, vel, saltē imperfectum quod dici solet ius ad rem,vt supra est declaratum.

Ad quartum sumptum ex doctrinaScoti,&Adriani ac aliorum, negamus intentionem nocendi; etiam cum effectu sequuto, inducere obligationem restituendi semper,intentio enim nocendi in re in qua proximus adhuc non habebat acquisitum ius saltem imperfectū: vel non nocetur ei nisi ex odio, inuidia, & alijs modis qui contrariantur charitati, & non iniustitiæ, vinculo restitutionis neminem ligat, & malus animus æquiparatur dolo quoad culpam; quia semper peccat,qui intendit nocere aut malum iniustum inferre proximo,sed non tenetur semper restituere; nisi vltra addatur actio exterior iniuriosa, & legibus iustitiæ contraria, vt minister iustitiæ,qui ex odio,inuidia aut mala intentione nocendi, mulieri, & filijs alicuius delinquentis,ipsum iustē damnatum ad mortem suspendit, & si peccat cōtra charitatem;non tamen tenetur restituere quidpiam filijs vel vxori: & qui sciens aliquid in testamento relinqui alicui,& facit ex odio, vt testator voluntatem mutet, & alteri illud relinquat, culpæ quidem est reus,sed non obligatur ad restituendum, quia adhuc per tale testamentū non erat acquisitū ius in re, vel, ad rem,vt latē declarat inter alios Caietan.2.2. quæstion.62. articul.2.Nec D. Thom. ibi loquitur de actu procedente solum ex mala intentione sed de actu qui est iniuriosus, vel modo iniurioso factus vt optime notat. Nauar.in man.cap.17.tit.de impediente bonum alterius:n.71.

Ad quintum Respondetur; primo,casum ibi expressum, esse à nostro dissimilē; quia in casu illo præcisionis venarum, & effossi putei, aufertur proximo aqua propria,dependens tamen à fundo alterius: & ideo necessum est, vt auferens, &impediens cursum dictę aquę,in qua alius habet ius,ex legitima causa auferat: At in casu nostro, nihil religionis proprium aufertur; quia nihil iuris habebat religio, ex voluntate ambulatoria & adhuc plenè libera illius, qui in religionem erat ingressurus.

Respondetur secundum argumentum à contrario sensu, & si aliquando in iure sit validum leg.1.ff. de off. eius cui mandat. est iur. & cap. Apostolica de his, quæ fiunt à præla. sine consen. capit. Nihil tamen valet quoad ea, quibus cōtrarium in iure exprimitur,vt ait glos. cum communi in capit. significasti de foro, iam autem, malam intentionem absque opere iniurioso non obligare ad restituendū damnum,

dammum habetur in capit. á nobis ſecundo de ſentent. excommunitio. Neque le. Proculus, ff. de dãn. infec. & leg. fluminum §. final. eodem titul. attendunt ſolum ad bonum vel malum animum, quo actus ſit, ſed an ſit contra iuſtitiam per quam damnificatur res aliena, vt declarat Nauar, vbi ſupra, Sed An ſi dolo aut vi extraxit nouitium ſeu profeſſum, aut habentem animum firmum ingrediendi religionem, teneatur reſtituere illi Religioni vtilitatem, quam ex illo habuiſſet.

Arbitratur Sotus de iuſt. & iur. lib. 4. q. 6. aricul. 3. non teneri hunc ad aliud, quam ad reponendum illum quem retraxit in tali libertate, vt ſi ipſe velit poſſit denuo ad Religionem redire, eum vero quem dolo extraxit ad explicandam veritatem aut dignitatem Religionis, ſuadendumque pro viribus illi vt ad eandem reuertatur, quod ſi noluerit, ad reſarciendum aliud vtile damnum non ſit aſtrictus. Tum quia in Religioſum nouitiũ ſicut non habet Religio niſi ius ad rem illudque variabile & mutabile, ita in bona nouitij: vnde ſicut illum non tenetur reſtituere, ita neque bona quæ ſunt illius, animus enim vel voluntas quæ mutari poteſt non confert ius, voluntas autem nouitij vſque ad profeſſionem eſt ſemper mutabilis. Tum quia etiam ſi habeat inus in profeſſum, illud non eſt iuſtitiæ ſed obediẽtię, non enim R[illegible]ioſus eſt addictus Religioni vt ſeruus aut mancipum domino, ſed, vt filius patri, & vt ſubditus Prælato; & ita Religio nõ habet in profeſſũ ius dominij ſed obedientiæ: adeo vt ſi apoſtatauerit teneatur ad Religionem redire, ſed non damna eorum, quæ poterat religioni acquirire & lucrifacere interim quod fuit abſens.

Addit tamẽ Sotus; quod, qui vi & fraude Religionẽ expoliauit perſona aliqua, quę illi actu erat frugi teneri forſan de damno dato, vt qui rectorem cathedrą vel fraude diuerteret, vel vi exire conſtringeret, quamuis nec hoc opinetur vt certum reſtitutio in foro conſcientię nõ obliget niſi illis caſibus, quibus, ſi veritas publice cõſtaret, obligatio ſecundum leges oriretur in foro exteriori.

Hæc Soti opinio mihi non placet: Imo puto illũ qui fraude & dolo vel vi retrahit deliberate volentem ingredi Religionẽ: vel extrahit profeſſũ teneri in cõſcientia ad reſtituendã Religioni, ſecundũ arbitriũ boni viri, eã vtilitatẽ quam ex illo hrbuiſſet religio pro eo ſaltem tempore quo durat vis & dolus.

Tum quia Religio eo ipſo quod eſt approbata á ſede Apoſtolica, habet ius acquiſitum & actu ſibi cõceſſum ne quis vi aut dolo impediat ingrediẽtem vel profeſſum ab illa, & ideo expoliat eam iſto iure

nocetq;

nocetque ipsi cum iniuria, qui vi aut dolo retrahit ingredi volentē seu professum: teneri autem illum qui cum iniuria nocet alicui ad restitutionem non solum damni illati, sed lucri etiam cessantis ob illud damnum: est sententia D.Th. & omnium.

Tum quia vt legatarius, cui testator aliquid in testamentum vult relinquere & si non habeat ius acquisitum in illud legatum, sed ius dumtaxat in spe & in volūtate testatoris quę mutari poterat; si quis tamen vi, aut dolo impediat illud legatū & mutare faciat per vim & fraudem testatoris voluntatē, tenetur ad restitutionē, eo quia expoliat illū, re quā poterat potentia propinqua habere, & probabiliter erat habiturus, & hoc cum iniustitia, ob ius quod legatarius à natura habet; ne quis vi, aut, dolo impediat voluntatem testatoris. Ita à simili in volentem ingredi Religionem quamuis Religio non habeat ius acquisitum in ipsum, & bona eius, sed solum in spe, ob voluntatem quæ poterat mutari: nihilominus tamen ad hoc ne quis vi aut dolo retrahat volētem ingredi aut professum, habet ius acquisitum à natura sua statim ac est à sede Apostolica confirmata: & ideo iniustitiam eidem facit, qui vi, seu, dolo impedit ne aliquis ingrediatur, ac proinde restitutioni manet obnoxius, non quidem tātæ, quātę esset si extraheret professum, cuius iam bona religio possideret, sed secundum arbitrium boni viri.

Ad primum Soti respondemus, voluntatem mutabilem non dare ius acquisitum, dare tamen ius in spe, & tale; vt nullus vi, aut dolo debeat illam impedire, & hinc est quod, qui impedit pauperi eleemosynā, vel alicui legatū absque vi & fraude peccat contra charitatē, nec ad restitutionē tenetur: secus si impediat fraude vel vi; quia in his est semper iniuria & iniustitia, ac proinde restitutionis obligatio, tā quoad volentem ingredi, quam quoad res eius.

Ad secundum respondeo, Religiosum non esse seruum, sed filiū, & ideo licet dominus habeat ius in acquisitis, & acquirendis à seruo ex iustitia: Religio tamen habet solum ius iustitiæ in acquisitis à professo: in acquirendis verò habet solum ius in spe, & ideo hæc non sunt subiecta religioni, nec illi restituenda.

Factum autem Raimundi fuit potius super erogationis & consilij, quam restitutionis & obligationis vt superius diximus.

Quoad secundum principale punctum spectat. An saltē ille dissuadens & auertens iuuenem à religione quē ad varia induxit peccata, teneatur ex iustitia ad reparādū illud damnū quod iuueni præfato intulit, & quid à Confessore

sit

ſit huic diſſuadenti, & auertenti imponendum.

Arbitrantur aliqui hunc diſſuadentem,& auertentem;imo exiſtẽtem alteri cauſam vt peccet, teneri ad reſtitutionem pro viribus faciendam,vt perditam Dei gratiam recuperet ſuadẽdo illi vt reſipiſcat, vitia deſerat &ad illud bonum ſtatum in quo antea erat reuertatur, idque eniti debere omnibus medijs,etiam effuſis orationibus,eũq; pro viribus iuuando.

Hanc opinionem habet Scotus in 4.ſent.diſtinct.15.q.3 artic.1. Richardus ea.diſt. q.2.art.3. Paludanus ibidem, Adrianus in quæſtionibus de reſtitutione,& alij quorũ præcipuum fundamentum eſt, dãnum rerum ſpiritualium tanto prę ualet nocumento quorumcunque temporalium,quanto illę ſunt iſtis præſtantiores,cap.deteriores 6.q.1. ergo ſi in damno rerum temporalium eſt reſtitutio,erit etiam in dãno,ſpiritualium. Arg. capit.cum in cũctis de elect.& Auth.multo magis C.de ſacroſ.eccleſ.

Præterea reſtituere idẽ eſt quod iterum quempiam in ſuum locum & ius ſtatuere, & ideo vbicunque ablatum eſt aliquid, ſiue per iniuriam ſit ſublatum, vt furto, & rapina:ſiue per domini voluntatem, vt mutuo & cęteris contractibus, oportet vt æqualitas per iuſtitiam commutatiuam cõſtituatur, fiatq; damni dati æquiualens reſtitutio: ſed, qui hominem ad peccandum induxit, gratiam Dei ab illo abſtulit & in maximo animæ bono illi nocuit, igitur commutatiua iuſtitia exigit vt in priſtinum ſtatum eundem reſtituat:imo addit Adrianus neminem poſſe ſuorum bonorum ſpiritualium reſtitutionem cõdonare ſeu remittere,veluti poteſt corporalium, vtpote quorum nemo præter Deum eſt dominus illorum.

Contraria tamen ſententia nobis videtur verior:Nam & ſi exiſtimemus illum qui alteri fuit occaſio ruinæ, teneri ex præcepto correctionis fraternæ, hoc eſt charitatis,illum dẽ ſuo lapſu emendare,& forſitan tãto ſtrictiori vinculo, quã reliquos, cæteris paribus, quanto á meliori ſtatu ipſum ad deteriorem deduxit, nulli tamen de rigore iuſtitiæ eſt reſtitutioni obnoxius,maxime ſi iſte ſic auerſus,& ſuaſus cognoſcit ſe eſſe in peccato, poteſtque ſi voluerit,ab illo ſe eripere. Tum primo,quia reſtitutio cum ſit actus commutatiuæ iuſtitiæ,ſupponit aliquid ab altero fuiſſe ablatum. Nemo autem dicitur auferre niſi ab inuito, quia ſcienti & volenti non fit iniuria,de reg.iur.6.quare ſiquis ſciens & volens in peccatum labitur,quantuncunque ſuaſionibus, & precibus meis id fiat, voluntarie nihilominus & libere peccat: peccatum enim adeo eſt voluntarium vt ſi hoc tollas, peccatum non ſit·

vt

vt ait P. Augustinus, & refertur 13. q. 1. cap. quod autem.

Nec valet si dicatur quod sicut cooperans furto, tenetur ad restitutionem; eo quia licet fur sit causa principalis illius furti, & volens, ac sciens furetur, nihilominus cooperans seu coadiuuans est pars causæ & occasio furti, & ideo manet restitutioni obnoxius: similiter licet inductus ad peccatum, sciens & volens Dei gratiam ab anima sua abstulerit, ille tamen qui induxit, & suasit, est causa cooperãs, & coadiuuans huic damno, & ita videtur restitutioni astringẽdus. Non inquã valet: quia cooperans furto, est causa vt aliquid ab inuito auferatur, & ita quodammodo suo consilio, & iuuamine tollit rem contra voluntatem domini, ac propterea ad restituendum obligatur: sed consulẽs & suadens iuuenem ad peccãdum, nihil ab inuito aufert; Nã ipse iuuenis est dominus sui, quo ad bonum & malũ agere, poteritq; ád quod voluerit manum apponere, & quanuis gratia sit donum Dei, possessio tamen, & vsus illius, est propriũ habentis illam, quam non nisi volens amittit: & ideo suadens & cõsulens peccatum scienti, & volenti, non tollit quidpiã inuito domino possidẽte: preces siquidem, & suasiones citra vim, & fraudem sunt inclinatiuæ volũtatis ac consensus, & ideo non faciunt inuolũtarium sed magis voluntarium & placitum l. fin. C. si quis aliq. test. prohib. & D. Th. 1. 2. q. 6. art. 6. determinat passionem amoris non inducere inuoluntarium vt facit passio timoris, quia operãs ex metu semper habet repugnantiam, & resistentiam ad id, quod operatur, sed qui operatur ex amore seu concupiscentia non habet repugnantiam illam ex parte voluntatis, passione ipsa dissipante priorem voluntatem, & adducente illam ad id, quod ipsa concupiscit blãditijs, delectatione & his similibus, vnde iste affectus quo iuuenis afficitur ad peccandũ, & si precibus suasionibus, & pessimis consilijs fuerit occasionatus, procedit tamẽ ex inclinatione volũtatis cũ perfecta cognitione, & ꝓinde auget volũtariũ, quatenꝰ est in causa vt volũtas ex inclinatione in bonũ concupitũ feratur in illud cum perfecta cognitione finis. Et hinc est quod sicut ille qui precum multitudine, assiduitate, & imꝓbitate, donũ aliquod ab amico absq; vi, & fraude extorsit, ad nullã tenenetur de iustitia restitutionẽ: ita qui ab aliqua muliere cõsẽsũ obtinuit per preces, munera, & amatorias literas in lidibinis peccatũ, nihil illi tenetur restituere, quia illa vltro, & volũtariè cõsẽsit: ita Nau. in man. cõfess. c. 17. ti. quis restituere teneat. n. 16. Barthol. Med. 12. q. 6. ar. 7. post Ioan. Andr. in cap. Nullus, de reg. iur. lib. 6. &. Innoc. in ca. sicut dignum, de homic.

Tum ſecundo: quia nemo tenetur illam rem ablatam reſtituere, quæ ſibi à domino eſt gratis, ſeu voluntariè remiſſa, ſeu donata, vt ſatis patet. iã autem ille qui ſcit ſe eſſe in pecato, & vult in illo manere, nec quidquam curat ad priſtinum ſtatum redire, condonat virtualiter bonum animę, quod ſibi malo cõſilio, & ſuaſionibus ablatum eſt, quoniam cum in ſua poteſtate cooperante Dei auxilio collocatũ ſit ad gratiã perditã redire, ſi redire nõ vult, videtur quodammodo illam ſua culpa voluntariè negligere, ac proinde alter remanet à debito liber, vt qui non retinet iam alienũ.

Confirmatur, ſi quis furto abſtulit trabem quæ erat repoſita in aliquo loco, & illam relinquit poſtea ita patenter, & manifeſte, quod dominus videt cognoſcitque illam, potuitque facillimè rehabere, & reaſſumere, ſed non vult imo cum ſciat fuiſſe ſibi raptam, & eſſe ante oculos ſuos poſitam, vt eam capiat negligit. nulli eſt dubium non teneri furem ad aliam reſtitutionem nec obligari lege iuſtitiæ ad precãdum dominum, vt trabem capiat, aut vt illam non deſpiciat: ergo à ſimili, ille qui ad peccandum aliquẽ induxit, & ſic eum nunc relinquit quod nouit optimè peccatum ſuũ, & ſcit gratiam à ſe eſſe ablatam poteſtque facile, Deo ſolo auxiliante eandem recuperare, & ſcelera deteſtari, non tamen vult, ſed voluntariè permanet in amiſſione gratiæ, & in peccato, nõ tenebitur profecto qui aliás ſuaſit, & induxit ad illud peccatum, reſtituere quidpiã aliud, vel de rigore iuſtitiæ nouis ſuaſionibus illum ad gratiæ ſtatum reuocare, cum ipſe abſque talibus ſuaſionibus poſſit, nec velit emendari.

Tum tertio, quia ſi ille qui iuuenem ad peccandũ impulit, teneretur lege iuſtitię ad aliquam reſtitutionem, obligari poſſet in caſu quo non poteſt illum diſſuadere, & in priſtinam gratiam reuocare, pecunijs damnum illud ſpirituale recõpenſare. Nam ſecundum doctrinã D. Thom. 2. 2. q. 61. ar. 1. ad primum quæ eſt omnium ſententia quando id, quod eſt ablatum, reſtitui nequit, per idem, vel, æquale, debet fieri recompenſatio, vel, in pecunia, vel in aliquo honore, conſiderata conditione vtriuſque perſonę, ſecundum arbitrium boni viri, ſed dicere tale ſpirituale damnum debere reſarciri pecunijs, videtur doctrina noua, & à confeſſoribus nequaquam in vſu poſita: quis enim vnquam coegit iuuenẽ ad ſoluendas pecunias clerico, vel laico pro eo, quod ad meretricandum illos induxerit, & ad perditam gratiam non poſſet eoſdem denuo reducere?

Accedit quod mulierem in lupanari expoſitam ſi quis ad ſecum meretricandum induceret, nõ ob-

ligaretur ob id ex iustitia ad illam à peccato liberandam, vel ad preces pro ea fundendas, vel ad aliquam aliã recompensatione pro illo inducto, & suaso peccato faciendã, vt satis patet; nec vllus est doctor qui de tali restitutione meretrici facienda loquatur:& tamen precibus,& suasionibus eam induxit ad secum peccandum, quod est argumẽtum in damno spirituali scito, & volito, non interuenire iniustitiam, & proinde nec restitutionẽ. Aliàs qui publicè scelus aliquod cõmisit ob quod multi in peccatũ scandali inciderunt, teneretur illis omnibus ad restitutionem, vt quibus occasionem ruinæ præbuit: quod tamen videtur nimis durũ, & reuera si talis restitutio esset in præcepto, aliquam de ea D. Tho. rerum omnium ad animam, & salutem spectantium, diligẽtissimus indagator, mẽtionẽ in suis scriptis fecisset, vt notat Sylu. verbo Restitutio 3.quæst.1. Et sacra Scriptura, Exod. 22. quæ iustitiæ legibus strictissimè Iudęos arctabat,& in edocendis ijs quę ad proximi damnũ reparandum attinebant erat accuratissima, cũ de stuprãte virginem agit, nihil aliud præcipiebat, quam qui cum virgine dormiret dotaret eam, aut in vxorem duceret, quod ipsum tam canonicę, quam ciuiles leges nunc disponunt. Nec ad aliã restitutionem perditæ gratiæ, aut reparationem spiritualis dãni obligant, quod signum manifestum est ad eam non teneri.

Fatemur quidẽ eum qui vi vel fraude ad peccandum proximum induxit, teneri ad restitutionẽ, nõ æquiualẽtem simpliciter vel quocunque alio modo, sed duntaxat ad hãc, vt veritatem illum doceat, & peccati cõmissi notitiã præbeat, & si vim intulerit, liberũ eundem relinquat, vt possit in pristinũ statũ si voluerit redire: adeo quod vbi nouit peccatum, & potestatẽ habet ab eo resiliendi, nullo postea restitutionis vinculo ampliori astringitur, vt si quis persuasit contractum aliquem non esse vsurarium, & sic dedit causam, vt celebraretur, obligandus erit vt notificet & declaret illis, qui seducti peccarunt, talem contractum esse vsurarium & rescindendum: tenebiturque solum de damno interim dato quod si cognita à contrahentibus veritate adhuc perseuerant in vsura, nec volunt á cõtractu desistere, ad nihil vlterius ex iustitia tenetur, quia iam non sunt in illa vsura ignorantes, & inducti ab altero, sed scientes & voluntate propria, vt declarat & probat Sotus de iust.& iur.lib.4.q.5.

Nec obstant ea quæ à parte aduersa sunt adducta. Nam ad primum argumentum, & si concedamus maiorẽ regulariter cõmittere culpam, qui nocet proximo in bonis animę quã corporis, si vtrunq;

faciat cōſulto, vel ex odio; non tamē vniuerſaliter eſt verū, quia ſi id facit nō intētione principali nocēdi bonis ſpiritualibus, ſed cōſulendi vtilitati ſuæ, vel explendi ſuam libidinem, non grauius peccat, qui meretricē inducit ad cōcubitum, quā ſi eius furaretur omnia bona, vel hominē occideret, & ſi enim prǫſtātiora ſint bona animǫ, quam corporis, aut fortunǫ, nihilominus qui aliena bona externa ſurripiūt, id faciunt inuito domino, & propterea iniuſtitia, quæ in iſta parte reperitur, reddet culpā grauiorem, vt quǫ nō modo charitatis ſed iuſtitiǫ prǫcepto aduerſatur: qui vero proximū nō vi, aut fraude, ſed precibus & cōſilio, vel oblata occaſione allicit & prouocat ad malū, nō dānificat inuito domino, ac proinde cū proximus ſciēs & volēs peccet, non interuenit ibi aliqua iniuria ſeu iniuſtitia, & ſolum agit cōtra charitatem ſed non contra iuſtitiam, & ſic non tenetur ad reſtitutionem: hǫc enim in damno tēporalium eſt neceſſaria ob iniuſtitiam, quæ in tali damno reperitur, facto contra voluntatem eius qui patitur damnum: in damno autē rerum ſpiritualium non eſt ſemper hæc iniuſtitia, maximè in caſu noſtro quando damnificatus ſcit & vult illud, & cum facile valeat á tali damno liberari id ex propoſito negligit.

Ad ſecundū, eadem reſponſione ſatisfacimus. Neq; enim ad reſtitutionē quiſpiam aſtringitur, eo ſolum, quia aliquid abſtulit, niſi id fiat per iniuriā, & inuito domino: volēti enim & cōplacēti nō fit iniuria, & in cōtractu mutui quouſque interuenit & durat conſenſus mutuātis, ceſſat reſtitutionis vinculū, ſed ab eo tēpore quo incipit id quod mutuo eſt acceptū detineri cōtra voluntatē mutuantis; tunc & ſtatim initiatur reſtitutionis obligatio. Iā autē in caſu noſtro inducens ad peccandū precibus, & occaſione oblata, ſiue conſilio, ſcientem & volentē, nihil abſtulit per iniuriā, aut inuito domino: imo ipſe inductus & perſuaſus remittit virtualiter omne ſibi ea in parte illatum damnū, eo quia facile abſq; vlla opera damnificantis, poteſt gratiā cum Dei auxilio recuperare, & à mala vita quam degit ſe liberare, ſed non curat nec vult.

QVARTVS CASVS.

EVſebius Parochus præſentato ſibi puero ad baptizandū & moram faciente eo qui à parētibus erat deſignatus in patrinum, cum ægre ferret temporis licet parui dilationem Hieronymum à caſu in eccleſiam ingreſſum accerſiuit, vt baptizatum puerum ſuſciperet atque tangeret, & ita ſacramento peracto & re parentibus nuntiata, non parum de Euſebio Parocho ſunt conqueſti.

Quæri-

Queritur, an dictus Parochus admittens non designatum, peccauerit mortaliter, & num contracta sit spiritualis cognatio cum Hieronymo?

IN hoc casu duo quęrũtur, vnũ est de peccato mortali Parochi. Alterũ de cognatione nõ designati, & vtriusque dubij ratio, & difficultas, vt melius intelligatur, supponimus Conc. Trid. decretũ sess. 24. de reformatione. cap. 2. cuius inter alia hęc sunt verba. Parochus antequã ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos spectabit sciscitetur, quẽ vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eũ vel eos tantum ad illũ suscipiendũ admittat, & in libro eorum nomina describat, doceatque eos quã cognationẽ contraxerint, ne ignorantia vlla excusari valeant: quod si alij vltra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, constitutionibus in contrariũ facientibus, non obstantibus; si Parochi culpa, vel negligentia, secus factũ fuerit, arbitrio ordinarij puniatur.

Ratio ergo prioris dubij in eo est posita. Tũ quod huiusmodi decretum videtur esse ordinationis, & nõ pręcepti, aut prohibitionis; & canones qui nõ feruntur verbis pręceptiuis non obligare ad mortale, tradit vterque Thomas 2. 2. q. 186. ar. 9. & Panor. cum communi in cap. Nam, de constit. & Syluest. verbo lex. q. 8. & 17. cuius ratio est, quia cum ex potestate, & voluntate legislatoris pendeat vis obligãdi ad peccatũ mortale, aut vęniale, & hęc voluntas per verba legis declaretur, ideo si verbis praeceptiuis vtitur, animum obligandi ad culpam declarat; alias non.

Tum quia in dubio tam culpa quam pæna semper intelligitur de minori, leg. Interpretatione, & leg. Si pręses, ff. de pænis & cap. in pænis, de reg. iur. lib. 6. culpa enim quædam etiã largè loquendo spiritualis pæna est, iuxta illud D. P. August. 1. confess. cap. 12. iussisti domine, & ita est, vt pæna sibi sit omnis inordinatus animus, quia vt actio deordinata à voluntate profecta, dicitur culpa, vt autẽ passio deordinata in voluntate recepta, appellatur pæna, vt declarat cum alijs Theologis, Illustrissimus Ægy. Romanus in 2. senten. cum igitur text. ille Concilij Tridentini videatur non loqui clare de obligatione ad culpam mortalem, sequitur intelligendum esse, vel de nulla, vel de sola veniali.

Tũ quia hoc sacri Triden. Concilij decretum, est pænale, quia disponit Parochũ secus facientem arbitrio ordinarij esse puniendum: Sed leges pęnales, nõ vidẽtur obligare ad culpã, quia expressio pænæ, est quædã quasi exclusio culpę. Arg. l. cum præter. ff. de iud. & cap.

Non ne,de præsum. & videtur esse opinio, non modo Syluestri verbo inobedientia, ad finem, & multorum iurisperitorum in c. 2. de maior.& obed.& cap. Quod præcipitur 14. q. 1. sed etiã Theologi præstantissimi Henrici de Gandauo quodl.3.q. 22. quẽ sequitur Angelus verbo lex. & verb. Ieiuniũ, qui omnes saltem in hoc conueniunt, quod leges imponentes pænam arbitrariam, vel minus grauem, nõ obligant regulariter ad culpã mortalem, & præcipuè hoc existimari potest in casu præsẽti in quo parochus non ex cõtemptu, sed ex aliqua causa, nempe ex mora quam faciebat designatus patrinus, aliũ tunc sibi occurrentem assumpsit; vt colligitur ex doctrina Arch. in cap. Vtinam, dist.76.

His tamen non obstãtibus crediderim dictum Parochũ peccasse mortiferè, in quam sentẽtiam adducor primo: quia materia illius decreti est excogitata, & multum põderosa, ex grauitate enim obiecti præcipuè, expenditur obligatio præcepti,& quantitatis trãsgressionis illius: vt est text. in clem. exiuit, de verb. sign. §. Item quia, & probat Barthol. Medina in 1. 2. D. Th, q.96. art. 4. regula prima.

Secundo, quia ex illa designatione Patrini, contraria voluntati parentũ, fit his maxima iniuria. Nã fieri, & esse compatrem & affinẽ ipsorum, & patrem spiritualẽ baptizati filij, hominem illis ignotũ, & forte odiosum, & suo statui valde imparẽ, redũdat in dedecus, & opprobriũ illis, maximaq; est violentia, cogere inuitum ad contrahendam perpetuã affinitatem cũ aliquo, & propterea sacrum Concilium Tridentinum ibi sanctissime statuit, vt fiat designatio á parentibus, tam quoad numerũ ne sint plures duobus; quam quoad personam ne vltra designatos sit cognatio, & cum huius legis transgressio contrarietur charitati, quæ debet esse inter compatres, & iustitiæ, quia compaternitas non debet contrahi inuitè, obligat ad culpam mortalem.

Cõfirmatur quia in graue detrimentum educationis spiritualis ipsius baptizati, & affinitatis ex hoc sacramẽto cõtractę redundat, quẽlibet indifferẽter, & cõtra voluntatem parentum ipsius baptizati assumi ad illum tenendum vt manifestum est: ac ideo nõ potest á mortali excusari.

Tertio, quoniã verba imperatiui modi: & si ex vi suę significationis nõ obligẽt semper ad mortale, adiũcto tamẽ signo obligãt ex cõmuni vsu, vt notat glos. cap. 1. de præsc. li. 6. & latè probat Fer. in leg. 1. ff. de iust & iure. Medin. eod. de pænit. tract. de ieiuno col. 35. Iam autem canon Tridentini Concilij præcipit Parocho, vt diligenter sciscitetur á parentibus baptizati quem

quem velint designare ad tenẽdũ puerũ, quod aduerbium, diligẽter, declarat præceptũ esse in re magni ponderis, & momenti, ac proinde mortiferam illius transgressionẽ, cõfirmatur etiã ex illis vltimis verbis, quod si Parochi culpa secus factũ fuerit arbitrio ordinarij puniatur, quibus verbis apertè significatur in trãsgressione huius canonis culpã cõmitti, nõ quãcumque sed dignã pęna ab ordinario sumẽda. Ita vt iuxta mensuram delicti, debeat esse plagarum modus. Pœna vero, quę in arbitrio iudicis ponitur, videtur arguere, quod sit de transgressione non leui.

Hęc probabiliter, & secundum propriã opinionẽ dixerim. Nam in his & alijs decretis, quę ad ius cõmune spectãt, in quibus nec imponitur excõmunicationis maioris pęna, nec alia similis. Nec aliquid pręcipitur in virtute sanctæ obediẽtię, aut alio simili vocabulo adiuncto ex cõmuni vsu obligatorio ad mortale, nõ posse certo sciri ex ipsa solũ verborũ vi, quæ transgressio sit mortalis, nisi consulatur sedes Apostolica, arbitratur Caietanus 2.2.q.186.art.9. in dubijs ad secundum argumentum.

Ad ea autẽ quę pro parte opposita dubiũ faciebant, non est difficile respondere, & ad primum dicimus, præfatum decretum non esse solum ordinationis, sed præcepti, & prohibitionis, præcipit siquidẽ Parocho, vt diligenter sciscitetur à parẽtibus baptizãdi quos designẽt ad tenendũ puerũ: inhibetque ne vltra designatos alij teneant, & vltra imponit pænã secus facienti, & quãuis ex solis verbis imperatiui modi, siue pręcipiãt, siue inhibeãt, nõ possit apertè colligi, transgressionẽ esse mortalẽ, vt late probat Caiet. vbi supra: nihilominus tamẽ quãdo transgressio legis humanę contrariatur charitati, aut iustitię, mortifera profecto est: quia redundat in graue detrimentũ tunc Reipublicæ, aut proximi: quare iniuria, quę fit puero baptizato, & illius parentibus si affinitatem spiritualem contrahant cũ homine sibi prorsus ignoto, & forte inuiso, ac odioso: arguit apertè illius decreti obseruantiam arctare ad culpam mortalem.

Ad secundũ respondetur, quod vbi nec de volũtate legislatoris cõstat ex ipsa verborum vi & modo pręcipiẽdi, nec ex ipsa materię grauitate, quę pręcipitur, aut prohibetur colligi potest quod lex obliget ad mortale, tũc obligabit saltẽ ad veniale: sed in casu proposito constat ex re grauissima, quę pręcipitur, vt cuius trãsgressio est maximè nociua proximo, & impeditiua eius amoris, & charitatis, quã affinitas ex Baptismo cõtracta requirit, obligare ad culpam læthalem, quare non versamur hic in dubio, sed in lege cuius transgres-

ſio cõtrariatur charitati,& iuſtitiæ, vt ſupra eſt latius explicatum.

Ad tertium reſpondetur, quod & ſi leges humanæ præſertim ſeculares, pœnam ſtatuentes, non obligent regulariter tranſgreſſores ad culpam mortalem, vt ſatis ſuperque inter alios probat Nauarr. in manu. confeſſ. cap. 23. num. 56. Et nos latè oſtendimus in primo Tomo:caſu congregationis 13. Nihilominus tamen quando intentio legislatoris eſt vltra pœnã obligare etiam ad mortalem culpam: vel materia legis eſt adeo grauis, vt tranſgreſſio eius repugnet charitati,aut iuſtitiæ, tunc certum eſt talem legem arctare tranſgreſſores non modo ad pœnam temporalem, ſed etiam ad æternam, ac proinde ad peccatum mortale, vt probatur cap. Perpetuo, & cap. Commiſſa,de elect.lib.6. Imo eccleſiaſticas leges habentes verbum præceptiuum ſeu prohibitiuum, ſignificare per id intentionem legislatoris eccleſiaſtici fuiſſe obligare tranſgreſſores ad mortale, eſt opinio communis Canoniſtarum, in clem. exiui. §. cum autem de verb. ſign. Et in cap. Nam,de conſtit. In caſu autem noſtro eſt non modo materia grauiſſima, & cuius tranſgreſſio repugnat charitati & iuſtitiæ, vt ſupra oſtendimus: ſed etiam ſunt verba imperantia, & prohibentia, vt ſatis patet adiũcto etiam ſigno exprimente vim non paruam, ſcilicet diligẽter ſciſcitetur ab ijs,& cap.Hæc enim adiectio aduerbialis, ſignificat incrementum obligationis.

Et quamuis pœna non ſemper arguat culpam, vt colligitur ex ca. 1.de bigam. lib. 6. & cap. 2. de hæreſ. §.Hæretici, lib. 6. & leg. Quiſquis,§ Filij, C.ad legẽ Iuliam maieſt.communiter tamen & regulariter pœna præſupponit culpam; tum quia pœna dicit ordinem ad culpam, & á culpa ortum, & originem habuit, tum quia pœna eſt medicina culpæ, dicẽte Patre Auguſtino lib.1.retract.c.9.omnis pęna iuſta eſt & pro peccato impenditur,& Iob 4.quis vnquam innocens perijt,aut recti quando deleti ſunt?& propterea falſum eſt,quod leges omnes includentes pænam, excludant culpam, quamuis verũ ſit de aliquibus maximè de ſecularibus quoad culpam præſertim mortalem, cum in his ſatis pateat Reges & Imperatores alioſq,principes, vel iudices habentes ſolam poteſtatẽ& iuriſdictionem laicalẽ ſiue ſecularem, nunquam declaraſſe talem obligationem ad mortale contineri, ſed ſolum intẽdiſſe pænam illam temporalem, quam infligere,& tollere poſſunt. Arg.c. Ipſi ſacerdotes, q.1.cap. Quem pęnitet,de pænit.diſtin.1.

Nec excuſatur Parochus eo quod non ex contemptu, ſed ob cauſam quamuis minus iuſtã nempe quia deſi-

designati moram faciebant, alios loco illorum assumpserit ad tenēdum puerum. Non enim hęc causa sufficiens est ad excusandum à mortali transgressionem contrariam iustitię, & charitati, vt hanc fuisse ostendimus, cū non sit causa probabiliter vera, aut pro tali habita,& quam tacite saltem legislator intenderit, vt docet D. Tho.in 4.sen.dist.5.q.3.& 2.2.q.147.artic.3. ad secundum.

Alterum quid in præsenti casu quęrebatur id erat, an cum eo qui non fuit à parentibus designatus, contrahatur spiritualis cognatio.

Et dubitandi occasio sumitur, tum quia vbi nō est consensus, nō nascitur obligatio, le.in omnibus, & l.consensu.ff.de act. & oblig. iā autem compaternitas est quædam obligatio inter parentes baptizati, ipsum baptizatum,&tenētes orta, quatenus spirituali consanguinitate,lege baptismi nata, inter sese ligantur.

Tum quia Concil. Tridēt. cap. Illo, 2.de reform. matrimonij, decernit quod si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahunt: Hęc sunt verba expressa, quibus sancta synodus videtur significare inter designatos solūmodo à parentibus esse spiritualem cognationem contractam,& ideo ad hanc duo requiri,primū, vt sint designati, secundo vt teneant seu tangant puerum,adeovt si qui sint designati,sed non teneant, nō cōtrahunt vllam parentellam, ità videtur è contra, si teneant sed non sint designati non contrahere dictam consanguinitatem.

Tum quia sicut ille qui tenet filium vnius quem credebat esse filium alterius cum quo solo intendebat, compaternitatem contrahere,cū nullo illorū cōpaternitatē contrahit,vt notat Pet.de Anc. citatus á Sylu.verbo Matrimonium 8.q.7.not.15. Non quidē cōtrahit spiritualem cognationē cum illo quem tenuit, ob defectum intentionis siue animi contrahēdi, & se obligandi illi: Non etiā contrahit cum secundo; quia illum non tenuit. Ita à simili, cum aliquis non est designatus à parentibus, licet puerū teneat,nō cōtrahet cōpaternitatē cū dictis parentibus, ob defectū intentionis ipsorum parentū,vt qui non habuerunt animum ad parentelam cum illo sed cum alijs faciendam.

Oppositum tamen est dicendū contractam scilicet spiritualē cognationem inter hunc baptizatum tenentem, quamuis non designatum,id quod probatur.

Primo quia intentio illius decreti sanctę Tridentinę Synodis est obuiare multitudini cōpatrū, & restringere hoc impedimentū cōsanguinitatis spiritualis, vt non ad plures se extendat quā advnum

 vel

vel ad vnum, & vnam ad summũ, & ideo decernit vt sint designati à parehtibus, quia si plures quam illi duo tetigerint, siue tenuerint baptizatum, vult, vt ad eos non extẽdatur compaternitas, nec vllam contrahant cognationem, adeo quod loquitur expresse concilium ibi quando designati tangunt, & vltra designatos alij tangunt, quod tunc isti plures qui tetigerunt non contrahant affinitatem, sed non loquitur in casu nostro, quãdo designati non tangunt, sed alius pręter ipsos: aliud siquidẽ est suscipere vel tangere baptizatũ vltra designatos, & aliud pręter designatos: quia, vltra dicit excessum in numero: cui obuiare ex professo vult illud concilij decretum, sed præter, dicit diuersitatem in persona: & ita licet persona tangens sit alia à designata, non tamen facit pluralitatem siue numerum in tangendo, vltra designatos: cum hi designati non tetigerint, quo fit, vt nihil mutetur aut innouetur circa illum vnum tangentem, quamuis non designatum, ac proinde sicut ante Concilium Tridentinũ contrahebat cognationem, eodem modo, contrahit post ipsum: non enim à iure antiquo est recedendum, nisi quatenus inuenitur in nouo expressum, l. Præcipimus, C. de appellat. & c. 2. de translat.

Confirmatur, quia si ratio quæ mouit conciliũ vt vltra designatos nõ extenderetur dicta compaternitas, est restringere & coarctare illam ad vnum vel ad duos ad summum, & in casu nostro non nisi vnus tetigerit, profecto cessat hic ratio illius decreti, qua sola cessante, ipsa prohibitio seu lex cessat, l. adigere, §. Quãuis. ff. de iure patro. & c. cum cessante, de appella. etiã si verba non cessarent, quæ tamen hunc casum non comprehẽdunt.

Secũdo, quia cõciliũ & si pręcipiat Parocho vt inquirat à parentibus, quẽ designẽt ad tenendum puerũ, & hũc nõ aliũ admittat: si tamẽ culpa Parochi secus fiat, illum per ordinariũ puniri iubet, sed nõ irritat nec annullat factũ, vt satis patet, & ideo ex eo, quia solus tenuit baptizatũ, nascitur hęc spiritualis cognatio, tãquã quid necessario consequens dictam tentionẽ seu susceptionem pueri, iuxta mẽtem omnium in rub. de cognat. spirit. S. Thom. & alij Theologi in 4. lib. sen. dist. 40.

Tertio, quia huiusmodi cognatio contrahitur etiã si vir aliquẽ teneat contra voluntatẽ parentum, quia quod est ex ecclesię statuto, nõ depẽdet à voluntate subiectorũ statuto, & ideo licet ille à Parocho vocatus ad tenendũ baptizatũ, non fuerit de voluntate parentum, contrahit nihilominus compaternitatẽ, quæ est annexa actui personali, ex decreto ecclesię, vt habetur 30. q. 1. ca. Eos, Sylu. verbo matri-

matrimonium 8.§.9.in fine.

Quarto, quia quando nulli designantur á Parentibus, vel ob culpam Parochi, vel alterius in necessitate baptizantis, si septem, vel octo tangant & teneant baptizatum in susceptione sacramenti, omnes contrahunt tam cum baptizato, quam cũ parentibus baptizati cognationem spiritualem: cum omnes ex æquo tenuerint, nec maior sit ratio quare vnus contrahat, quam omnes: dicere enim nullum contraxisse, est absurdum; cum à iure antiquo non sit recedendum nisi quoad excepta in nouo. leg. præcipimus, C. de appell. Et Conciliũ Triden. vbi supra solum videtur loqui quando designantur aliqui Patrini, & docet Nau. in man. cõfess. c. 22. n. 40. Ergo á simili cum hiduo in casu nostro per culpam Parochi tenuerint baptizatum, dato quod non sint à parentibus designati, contrahent cognationem spiritualem.

Confirmatur vltimo, quia si absentes suscipiant per procuratores, vel nuncios baptizatũ (vt per magnates & Principes fieri consueuit) non contrahitur parentella cũ absente sed cum tenente, vt Sotus & multi alij opiniantur in 4. sen. dist. 42. quæst. 1. ar. 2. quia & si illa quę non requirunt aliud quam consensum, & ratihabitionem possint valide fieri per procuratorem, vt matrimonium, alienatio, venditio, & cætr. huiusmodi. Arg. c. fin. de procuratoribus; quæ tamen vltra cõsẽsum requirunt personalem actionẽ ex sui natura, non possunt per procuratorem fieri, veluti confessio sacramentalis, quæ vltra consensum & voluntatem confitendi, requirit præsentiam confitentis, non potest per literas, vel procuratorem fieri: cum ergo tenere seu suscipere baptizatum sit actio personalis, ex qua statuto ecclesiæ oritur parentella & cognatio spiritualis, nõ poterit hęc ab absente quamuis designato cõtrahi, sed inter procuratorem tenẽtem, & baptizatũ, ac baptizati patrẽ & matrẽ remanet: quare à pari qui tenent iussu curati quamuis nõ fuerint designati, contrahent cognationem, quæ ex ipsa susceptione necessario sequitur.

Neque veritati huic officiunt ea quæ pro parte aduesa facere videbantur. Nam ad primum dicimus hanc obligationem compaternitatis oriri ex statuto ecclesiæ & ideo non pendere à consensu, seu voluntate parentum: sed à voluntate & cõsensu Papæ qui voluit, vt hoc cognationis vinculum nasceretur ex baptismo, inter tenentem, tentum & patrem, ac matrem baptizati, & ideo, siue parentes velint, siue nolint: dummodo aliquis solus vel ad summum, cum alio teneat baptizandum, oritur statim inter dictum puerum & tenentem consanguinitas spiritualis

ſpiritualis filiationis, quatenus ratione baptiſmatis dedit illi vitam ſpiritualem, & per conſequens fit illico compaternitas inter tenentē, & parentes baptizati: & id quod pendet à lege ſuperioris & eſt annexum actui baptiſmali, non irritatur nec tolli poteſt per conſenſum ſeu diſſenſum inferioris; & quamuis amicitia, ſeu contractus pendens à voluntate contrahētium, requirat eorundem conſenſum nihilominus tamen cognatio, ſeu parentella orta à lege, ſeu conſequens actum ſacramentalem, non requirit aliud quam perſonalem exequutionem illius actus, ex quo re ipſa interuenit talis obligatio : vt probat Ioan. Andreas in Regula; poteſt quis, de Reg. iur. in 6. argum. leg. ſi is qui ff. commod.

Ad ſecundum dicitur, Cōcilium Tridentinū voluiſſe occurrere pluralitati compatrum, & ſupponit deſignatos tetigiſſe puerum, & ideo decerni, vt ſi alij vltra duos deſignatos tangentes, ſeu tenentes baptizatum tetigerint, nō extendatur ad illos dicta conſanguinitas; ſed non loquitur in caſu noſtro quando deſignati abſunt, & non tenēt, ſed vnus à Parocho vocatus tenuit: quia tunc cum non ſit niſi vnus ſolus compater, ſaluatur principalis intentio Cōcilij, vt ſupra diximus.

Ad tertium Reſpondetur, diſparem eſſe vtrobique rationem. Nam in illo caſu qui tenuit filium vnius, quem credebat alterius, ſi erat ſibi in animo tenere, verbi gratia Ioannem, & non alium, nec alio modo ſe obligare, & ideo nō cōtraxit cōpaternitatē ex defectu intētionis, quā tamen cōtraxiſſet ſi ſolū eſſet error in materia vt declarat Sylu. ver. matrimonium 8. q. 7. not. 15. Et lex eccleſiaſtica annexuit hanc compaternitatem actui tentionis ſeu ſuſceptionis, quia actus requirit conſenſum tenentis. At compaternitas ex parte parentum habet ſe ſolum reſpectiuè, & terminatiue ad hunc tenētē; & ideo ſiue velint, ſiue nolint fiunt relatiue conſanguinei illius qui filium eorum in baptiſmo tenuit, cum impoſſibile ſit aliquem eſſe patrem ſpiritualem baptizati qualis fit tenens, & non reſultet ſtatim correlatio compaternitatis, ſeu, conſanguinitatis ſpiritualis inter hunc tenentem & patres naturales dicti baptizati; vt ſi quis coeat cum fœmina eadem cōtra dicente & repugnante, naſcaturque ex illo coitu filius.

QVINTVS CASVS.

VAcante Eccleſia curata N. propoſitoque edicto iuxta formā ſacri Cōcilij Tridentini. Et deſcriptis ad examen, ſeu concurſum Ambroſio magis idoneo, & Ludouico multo minus, is ſi ſolus concurreret de collatione obtinenda quaſi certus, centum aureos dedit Ambroſio, vt iuri cederet,

ret, & à concursu omnino desisteret. Quo facto beneficium est sibi collatũ, cum tamen examinatores vno excepto, metu potius, quam voluntate idoneum illum iudicauerint.

Quaeritur An vterque simoniam acceptis datisque pecunijs commisserit: Et num tuta consciẽtia Lodouicus dictam ecclesiam possideat.

PRæsens casus duas difficultates continet quarum prima est; An qui in concursu beneficij pecunijs operatur vt magis idoneus á concursu desistat; simoniam committat.

Secunda est: An qui scit metu fuisse approbatum, seu collatũ beneficium possit tuta conscientia illud possidere.

Quantum ad priorem difficultatem specta t, videtur primo aspectu pecunijs illis datis, vt a concursu magis idoneus resiliret, non fuisse simonię vitium incursum.

Tum quia non minus committitur simonia per munus à lingua, quam á manu, vt tradit vterque Thom. 2.2. q. 100. artic. 5. & tradunt Canonistæ in cap. tua, & c. latorem eo tit. quia preces & fauores æquiparantur pretio & pecunijs, vt satis patet: sed qui precibus & fauorib⁹ absque dolo, & fraude sollicitaret, & persuaderet alicui digniori vt á concursu alicuius beneficij desisteret, nõ diceretur simoniacus, quia gratis dicitur desistere qui solũ rogatus & ob preces desistit: simonia autem tunc fit quando pretio emitur aut venditur illud quod gratis fieri debet, veluti spiritualia siue eis annexa, siue sicut gratis accepta sũt ita gratis dari debent: ergo videtur quod nec sit simonia pecunijs agere vt N. ille á concursu desistat.

Tum quia data sunt illi N. pecuniæ ob hoc vt nõ veniret ad examen in quo erat approbandus, sed venire ad examen, vel non venire, non videtur esse aliquid spirituale, imo mere temporale, simonia autem non consistit nisi in emptione & venditione rei spiritualis pro temporali, sicut venire ad dicendã missam est temporale; quamuis ipsa missa sit quid spirituale, & qui acciperet pecunias proveniendo, seu non veniendo ad talem locum, ad celebrandam missam, non diceretur simoniacus, quia illud est antecedens valde remotum ab spirituali: Ita videtur quod dare siue accipere pecunias pro eundo, siue, recedendo ab exanime, quod est remotum & disiunctum à beneficio, non sit simonia.

Tum quia cuilibet licitum est redimere se à vexatione etiam in re spirituali, vt dicitur in c. dilectus extra. eod. tit. sed iste, vexabatur in concursu illius beneficij ab illo magis digno. Nam eo concurrente, & ad examen veniente, certum erat obtenturum beneficium: igitur cũ dederit pecunias eo animo vt ab hac

hac vexatione concurrendi cum digniori, & ab hoc grauamine difficilioris examinis liberaretur, non videtur simonię reus, sicut nec qui pecunijs reuocat sententiam excõmunicationis qua grauatur, vel ab ea absoluitur, secundum glos. in c. Ad aures eo. tit.

His tamen minime suffragantibus est contrarium dicendum hos scilicet tam dantẽ quam accipientem commisisse manifestã simoniam, id quod probatur.

Primo, quicunque dat vel facit aliquid etiam minimum pro spirituali, tanquam pretium eius, vel causam principalem habendi ipsum, est simoniacus, vt docet cum omnibus Theologis D. Tho. 2.2. q. 100. ar. 5. Tum quia spirituale non est pecunia æstimabile: tum quia nemo alius à Deo est verus Dominus eius: tum quia origo eius procedit ex gratuita Dei voluntate. Iã autem in casu præsenti datæ sunt illæ pecunię pro obtinendo beneficio principaliter, quibus nõ datis fuisset sine dubio alteri collatum, neq; alia interuenit ibi ratio principalior & immediatior quam adipisci illud beneficium absque concursu personæ dignioris.

Secundo ille dignior habebat quodammodo ad tale beneficiũ ius, saltem imperfectum, quod appellari solet ius ad rem: non solũ quia dignior vt ex doctrina Caiet. colligitur 2.2. q. 62. art. 2. quatenus putat beneficia ecclesiastica esse de iustitia debita dignioribus, (quam tamẽ opinionem nos, nec probamus, nec sequimur; vt qui existimemus beneficia non cõferri nec distribui tanquã debita personis, sed tanquam debita seruitio ecclesiarum, ita vt male conferens non faciat commodum aut damnum digniori, sed ipsi ecclesiæ; vt aliás explicabimus) sed potius habebat ius ratione cõcursus per quẽ datur digniori actio ad illud beneficium iure petendũ, vt docet Nauar. in man. confess. ca. 7. tit. de impediente bonum alienum nu. 69. illud autem ius obtentum ratione cõcursus, est aliquid spirituale antecedenter: tũ quia sola potestate ecclesiastica est institutum: tum quia solis ecclesiasticis personis est conueniens, sicut enim sola ecclesia instituit huiusmodi cõcursum: ita soli ecclesiastici sunt ad illũ habiles, & negari non potest dictum concursum habere ordinem ad beneficium antecedenter, & quia omnia spiritualia instituta ab ecclesia, sunt instituta virtute potestatis diuinitus acceptę, ideo merito appellantur annexa spiritualibus, quia per summũ Pontificem sunt superaddita spiritualibus datis à Deo. Iam autẽ dare pecunias pro spirituali quocunque, siue sit spirituali annexum antecedenter, siue consequẽter, simoniam esse tradit D. Tho. 2.2. q. 100. art. 4. Sylu. verb.

Simonia

Simonia q.1.cum alijs omnibus sũmistis Nauar. in man. confeſſ cap. 23.num.99. quia id quod ex ſui natura gratuito Dei beneficio datum eſt pretio ab hominib⁹ emitur aut venditur.

Tertio, Ludouicus dans pecunias Ambroſio vt à concurſu deſiſtat: non habet adhuc ius quæſitũ quo ſit in poſſeſſione illius beneficij, ſed ſolum eſt in iure acquirendo:ſed in ſpiritualibus dare aliquid vt ceſſet impedimentum in ipſo iure acquirendo, eſt crimen Simoniacum, vt dicitur in cap. Matthęus extra de Simonia, & ratio eſt; quia tunc non redimitur propriè vexatio, ſed datur pretium, vt facilius acquiratur ius ſpirituale, & maxime hoc eſt verũ in caſu noſtro in quo datur pretium vt dignior cedat:cõcurſus ſiquidem dignioris, non eſt obſtaculum, vel impedimentum iniuſtum, & ideo non eſt redemtio vexationis, ſed aperta beneficij emptio: vt docet Sotus de iuſt.& iur. lib.9.q.6.ar.1.ad ſecundum, & Sil. cum alijs verbo Simonia q.3. reg.4. Nau. in man.confeſſ.cap.23. num.102.§.8.

Et cum Simonia quam iſti contraxerunt fuerit realis (dicitur.n. Simonia realis illa, qua conuenitur expreſſè, vel tacitè, & ex vtraq; parte completur ſaltem quo ad aliquam partem promiſſorum vtriuſque partis) ideo vltra lethale peccatum & excommunicationem ipſo facto incurſam non potuit obtinere beneficium, nihilque valuit præſentatio, electio, confirmatio, prouiſio, & quælibet alia diſpoſitio, & ſi obtinuit beneficium illud tenetur relinquere & omnes perceptos fructus reſtituere, vt decernitur in extra ſecunda de Simonia.

Nec obſtant in contrariũ adducta, cõcedimus ſiquidem Simoniã committi per munus à lingua ideſt per laudes vel preces, quoties hæ dantur, vel accipiuntur pro pretio vel cauſa principali ac immediata rei ſpiritualis ſiue ei annexæ, ita vt per illas aliquod emolumentum tẽporale pretio ęſtimabile cõcedatur, exẽpli gratia ſi duo inter ſe cõuenirent vt alter laudaret alterum in tali tempore vel apud talem, à quo ſperat aliquid cõſequi, & quod ſi hoc faciat renuntiabit, vel conferet ei tale beneficium:talis collatio ſeu præſẽtatio erit Simoniaca: quia illæ laudes ſunt velut pretium quo tale beneficium emitur, ſecus verò eſt quando laudes aut preces non excedunt limites ſuæ naturę, & ſolum dãtur, & accipiuntur, vt moueant volũtatem, vel alio fine, quã pro beneficij pretio vt eſt in caſu præſenti.ſi.n.precibus moueret aliquis dictum digniorẽ vt deſiſteret á cõcurſu, nõ ei vltra has preces aliquid pollicẽdo ſed ſimpliciter præcando, nõ eſſet Simonia. Nã D.Th. nõ tribuit laudibus ſeu p̃cib⁹ ſimoniam

niam etiam si ipsę sint causa principalis obtinendi beneficium, nisi præter has aliquod emolumẽtum temporale pretio æstimabile intendatur, vt notat Sotus de iust. & iur. lib. 9. q. 4. ar. 3. & Caiet. in sua summa, verbo simonia, & Innoc. cum communi in cap. tuam, de ętat. & quali. ord.

Ad secundũ dicimus illud examen seu cõcursum ad beneficium, esse quid spirituali annexum quatenus iuxta decretum Concil. Trident. sess. 24. cap. 18. non confertur simile beneficium cũ cura animarum nisi præuio concursu, & examine, omnia enim instituta ab ecclesia virtute potestatis diuinitus acceptæ, dicuntur spiritualia antecedenter, vel consequenter, vt nos latè probauimus in prima parte Res. congreg. Ianuarij 1581. casu. 37.

Præterea cum concursus & examen dent ius ad beneficium, & maximè digniori, negari nõ potest huiusmodi ius esse quid spirituale, ac proinde pecunijs vendi non posse: arg. cap. Altare. 1. q. 3.

Adde quod finis principalis in dandis illis pecunijs fuit, obtinere beneficium, quod non esset ei cõferendum si dignior cõcurreret, & quia intentio speciem malitiæ & bonitatis sumit à fine, ideo Simoniaca fuit talis beneficij adeptio, vt quę pretio interueniente fuit facta.

Ad tertium dicitur primo, hic non interuenire vexationem, quia vtens iure suo, non dicitur vexare, iam autem dignior concurrẽdo ad tale beneficium, vtebatur iure suo.

Dicitur secundo; quod vt datio pecuniæ obvexationis redemptionem non sit Simonia, necessum est vt ille, qui vexatur & dat pecunias habeat ius quæsitum in benuficio: vtverbi gratia si quis electus impediretur iniuste à confirmatione, vel is cui collatum est aliquod beneficium impediretur iniustè ab eius possessione; adeo quod ad hãc iniustitiã repellendam nullum aliud inueniretur remedium, quam pecuniæ, tunc has date non esset peccatum, ad se liberandum ab illa necessitate extrema. At vero pro beneficio in quo est ius acquirẽdum nequaquam licet pecunijs vexationem redimire: Tum quia de facto non dicetur propriè vexari sed velle acquirere aliquod bonum, nec pecunię dantur, vt liberetur à molestia in re sua: sed vt acquirat id qđ nõ erat suum, vt dicitur extra, eod. cap. Matthęus, & tradit Panorm. cum communi in cap. dilectus el. 1. eod. ti. Tum quia in bono acquirendo non dicitur quis pati propriè extremam necessitatem: cum ab eo acquirendo possit facile desistere. quamuis. n. in vsura grauis necessitas liberet à culpa, quando qui vsuras soluit nõ habet aliunde quo cõmodè dictę necessitati subueniat, in spiritualibus tamẽ propter eorũ excelen-

excellentiam ſola extrema neceſſitas excuſat ne pretium offerens Simoniæ ſit reus; vt declarat Sotus de iuſt.& iur.libr.9.q.6.ar.1. in Reſ.ad primum, cuius diuerſitatis ratio ea eſt: quod vſura fit in mutuo rei vſu conſumptibilis,& cum hæ res ſint neceſſitatibus humanis prouidendis inſtitutę: ſufficiet probabilis neceſſitas, vt qui mutuatis pecunijs non poteſt ſe ab ea redemire, redimat vſurarijs; ſumit.n.ille, qui indiget ſub vſuris non quod ipſe ſic velit ſed quia mutuans aliter non mutuat: At Simonia fit in rebus ſpiritualibus, quę ex ſui natura incorruptibiles ſunt, nulloque ſubiacēt pretio; & ideo qui in illis iniuſtè vexatur, neceſſum eſt vt ſe liberet ab hac neceſſitate, quod primo faciat omnia quibus poſſit liberari ſalua ſpiritualium natura: ſic nunquam deueniat ad pretium dandum niſi vbi nullum omnino aliud eſt remedium ſe redimēdi, cum nihil tam repugnet ſpiritualium conditioni quam emptio,& venditio.

Quare in caſu noſtro, cū iſte qui digniori pecunias dedit nō haberet adhuc ius quęſitū in dicto beneficio: nec tale beneficiū eſſet ſuū ſed erat acquirendum: nulla hic reperitur vaxationis repulſa, per quam excuſari poſſit á Simonia; eo magis quod dignior non impidiebat illū per vim, vt ſatis patet. Caiet. 2.2.q. 101.art.4. Silu. verbo Simonia q.3. Nau.in ma.cōfeſ.c.25.n.102.t.8.&c

Difficultas alia quæ in caſu pręſenti continebatur ea erat, an collatio beneficij, ſeu approbatio ad ipſum, metu facta, ſit in foro conſcientiæ Simoniaca. Nō defuerunt aliqui, vt refert Altiſſiodorenſis.3. par.tract.21. qui arbitrarentur hanc collationem fuiſſe ſimoniacam; eo quia metus eſt pretio redimibilis, vt ſatis patet: ab illato enim metu poteſt quis pecunijs ſe liberare, vnde ſicut qui pecunijs datis admitteretur, & approbaretur, apertiſſimum Simoniæ vitium incurreret; ita qui metu pecunijs æſtimabili, vt eſt in caſu noſtro, ſe approbari ab examinatoribus fecit, non poteſt Simoniæ crimen effugere.

Cōfirmatur, quia ratio Simoniæ in hoc cōſiſtit, quod ſpiritualia quę ex natura ſua ſūt gratuita, pacto nō gratuito dantur,& accipiūtur,& ſic iniuria illis infertur quatenus cum ſint gratuita Dei dona ad animarū ſalutem libere,& gratioſè ab eodē conceſſa, non gratis & liberè ab hominibus dantur & accipiuntur,& ſic quod principaliter á Deo ipſo datum & acceptū haberi debet: ab altero datū,& acceptū refertur. vt colligitur ex D.Th.2.2. q.38. art.2. ſed rei gratioſe & omnino liberè concedendę nihil videtur magis repugnare, quam metus ingens qui etiam in cōſtantem virum cadit, & plenè voluntarij ac liberi rationem tollit, vt declarat D. Thom.1. 2.q.6.ar.6. quam ob cauſam omnes contra-

contractus ex metu graui facti, sũt irriti,in &inualidi:prout definitur ff. de his quæ vi, metus vè causa fiunt: & decretalibus eo.ti. Et in c. locum,& in c.veniens, de spons.& matrimonijs .ergo collatio beneficij seu approbatio examinati ad illud,si est metu graui facta,non potest dici libera & gratuita,ac proinde erit simoniaca; quia gratis non datur & accipitur; quod gratis cõcedendum erat.c. gratia 1. q.1.vbi Leo Papa inquit,gratia si non gratis datur vel recipitur gratia nõ est.

Opposita tamen sententiaquod scilicet collatio beneficij,seu approbatio ad illud metu , & timore facta;quamuis iniusta &iniqua sit,& ex genere suo lethalis criminis rea, non tamen est simoniaca defenditur à Victoria in suis relecti q. de simon.& à Soto li.9.de iust.& iur.q. 4.ar.3.in Resp.ad 3.quam vt veritati consonam amplectimur. Tum quia vis quam metus inducit iniuriosam reddit collationem seu approbationem,quæ gratiosa & libera esse debet, ipse tamen metus nõ habet rationẽ pretij, nec facere aliquid metus causa est facere pretio, & propterea licet peccatum in iustitiæ, seu infidelitatis cõmittatur maximè quando per metum confertur beneficium minus digno,nõ tamen simoniam incurrit quę est emptio seu venditio rei spiritualis.

Tum quia dari& si possit pretiũ ad repellendum,&propulsandum metum,nihilominus ipse, qui metuit,nihil pretij accipit,nec dicetur obtinuisse rem pretiosam,quia obtinuit metum: id quod argumẽtũ est non esse timorem aliquid, ex sui natura pecunijs æstimabile;ac proinde metum non esse materiã emptioni & venditioni accommodã; nec datum metu,posse dici collatũ pretio.Tum quia si quis metu indu ceret Parochum ad conferenda sibi sacramenta, vt ad dandam eucharistiam seu audiendam confessionem alicuius, nequaquam esset simoniacus,quis.n. diceret Episcopum, qui suæ diocesis Parocho in administrandis sacramentis negligentissimo carcerem & vincula mi naretur,vt metu etiam priuationis beneficij,vel suspensionis illum ad conferenda per se, nõ per alium sacramenta subditis eadem petẽtib⁹ induceret simoniam ob talẽ inductum metum commisisse? cum id ab Episcopo fieri iure ipso sit concessũ?in c.dilectus,de offi.ord.

Tũ quia in simonia requiriturvt interueniat aliqua pactio formaliter vel virtualiter,sed vbi nõ est aliud,quã metus ibi nõ est pactio,imo metus contrariatur pacto.non potest igitur collatio beneficij metu facta,appellari ex pacto, seu simoniacè facta, vnde in c. sunt nõ nulli 1.q.1.referuntur omnia ea in quib⁹ committitur simonia vltra pecunias,vt in munere á manu , lingua

vel

vel obſequio, & D. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 5. nihil omnino de metu agit. Et Papa Vrbanus in cap. Saluator, vbi ſimoniæ cauſas enumerat, nullam mentionem facit de metu.

Confirmatur quia non eſt minus vehemens paſſio amor, quē metus, & tamen qui propter amorem vel conſanguinitatem beneficium alicui conferret, nō peccaret ſimoniacè, eo quod amor, & conſanguinitas non pertinent ad contractum emptionis & venditionis, in quo fundatur ſimonia, vt inquit D. Thom. communiter receptus, 2. 2. q. 100. art. 5. in Reſp. ad 2. Ergo cum multo minus attineat metus ad dictum contractum, non erit collatio beneficij metu facta ſimoniaca, quod ſi quæras quæ ſit ratio, ob quam gratioſæ donationi in beneficijs contrarietur pecunia, non autem metus quantumcunq; in virum conſtantem cadens, adeo vt in pecunia ſit labes ſimoniæ, in metu nequaquam. Reſpondetur rationem eſſe, quia in metu fit iniuria voluntati hominis, cui metus infertur, & ideo ſi quis timore cadente in conſtantem virum conferat beneficium, ille timor facit collationem eſſe inuoluntariam ex parte conferentis. At in pecunia fit iniuria ipſi rei ſpirituali, quæ cum ex ſui natura inuendibilis, & inappretiabilis ſit, venditur tamen & appretiatur; & quia ratio ſimoniæ conſiſtit non in eo quod inuoluntariè ſit beneficium collatū, ſed in hoc quod pretio ſit emptū, idcirco metus non facit ſimoniā, ſed pecunia, vel id quod pecunia eſt æſtimabile.

Aduertendum eſt tamen, quod licet metus ſecundum ſe non ſit pretium rei, nihilominus tamen ex aliquo adiuncto poterit valorem ſortiri, & pecunia æſtimari; vt puta quando non ſolum intenditur incurſio metus, ſed vltra ipſum, & per ipſum emolumentum aliquod pretio æſtimabile reſpicitur, exempli gratia, ſi Princeps vel potentiſſimus aliquis comminaretur Epiſcopo, vel examinatoribus quod niſi talem ſacerdotem approbarent illique beneficium cōferrent, á gratia Principis & Regis exciderent, parentes in exiliū mitterentur, ad ſuperiorem non ſint aſſenſuri dignitatem: tunc collatio beneficij per huiuſmodi metū eſſet ſimoniaca, eo quod fit principaliter ratione alicuius damni euitandi pretio æſtimabilis, talis ſiquidem metus de non perdēda Regis gratia, de exulibus conſanguineis, de non acquiſitione cuiuſcunque ſuperioris dignitatis, & ita de ſimilibus, habet pro principali obiecto, temporale emolumentum, & lucrum, quo fit vt collatio facta ob talem metum, dicatur ſimoniaca, veluti de conſāguinitate, precibus, & amicitia ſuperius diximus, quod hæc non faciunt

ciunt collationem beneficij simoniacam; si secundum se, & intra suæ naturæ limites contineantur. Sed tunc solum quando ad emptionem reducuntur, videlicet cũ hæc spectantur tanquam pretium, & merces, & vt habent lucrum tẽporale annexum, vt inter Theologos declarat Caietan. 2.2.quæst. 100.art.5.& summ.in verb.Simon. Et inter iurisperitos explicat Innoc.in cap.Tuam de ætat. & qual. & Nauar.in manu.confess.c.23.n. 102.§.10.

Cõfessoris igitur partes erunt in metu illato examinatoribus, de quo est præsens casus,expẽdere, & diligẽter inquirere cuius cõditionis & naturę præfatus metus sit,& an dicta collatio, vltra metum pro obiecto habuerit lucrũ, seu emolumentum temporale : vel solum nudum ipsum timorem : iste enim non reddit acquisitionem beneficij simoniacam, ille autẽ prior sic: & propterea qui metu ductus, approbauit minus dignum, iustitiæ, & infidelitatis scelus commisit, sicut & qui metũ examinatoribus, intulit,neuter tamen pœnas simoniæ incurrit,nec tenetur ad renunciandum beneficium, sed sat est de violentia,& iniuria facta dolere,vt absolui à confessore possit, è contra verò si metus erat lucrosus & pecuniarius, tunc in censuras contra simoniacos latas incidit, & beneficium tenetur dimittere, ac perceptos malè fructus restituere. Ita Sotus lib. 9. de iust. & iur. q. 4. artic.3.

Ex his leui negotio ea argumẽta diluũtur quæ omnẽ beneficij collationem metu factã esse simoniacã probare videbantur, solũ enim concludunt de illo metu qui vltra seipsum habet annexum aliquod pretium,& emolumentum.

Ad primum ergo respondetur, quod & si omnis metus possit dici pretio æstimabilis ex parte illius, cui incutitur, vt qui potius vellet aliquid ex suo soluere, quam talẽ metum pati: nihilominus tamen quia nec est ex sui natura emptioni & venditioni pretium accõmodatũ, nec imponitur cum respectu ad lucrũ: idcirco non facit omnis metus simoniam: vnde si quis minaretur aliquem de vita, vel de bonis quæ possidet, & ita ob metum mortis, vel amissionis suorum bonorum conferret alicui beneficium,peccaret lęthaliter,quia cum ius naturale, & diuinum prohibeat dare beneficium indigno, & proinde scelus hoc sit intrinsecè malum, potius est mors corporis subeunda quã illud perpetrandũ, non tamẽ esset hęc culpa simonię, quia metus iste non habet ordinẽ ad lucrum acquirendum, nec ea intentione infertur vt emolumẽtum inde accrescat : quod requiri diximus ad simoniam. Sotus vbi supra.

Ad

Ad confirmationem dicimus primò, metum non habere rationē pacti, imo pactis repugnare, vt ibidem probatur: dicitur secundo quod in simonia cōferre gratis, nō est conferre liberè, & non vi: sed potius significat conferre absque pretio: hoc enim simoniacam labem facit, vt quæ Dei gratuita dona sunt vendantur & emātur, quare vbi res ob quam beneficium promittitur, seu datur, non est ex sui natura lucrosa, nec ad eam attenditur tanquam ad lucrum, vt est in metu: ibi non interuenit simonia cū talis metus non incutiatur tanquam pretium & lucrum.

SEXTVS CASVS.

Felix morbo graui oppressus, votum Deo emisit de ieiunādo Sabbatho quousque vixerit ad D. Blasij honorem, si ad pristinam reuerteretur sanitatem, qua adepta cum præteritis annis steterit semper promissis: hoc præsenti ob Natalis Domini festiuitatem vt Ecclesiæ cōsuetudini se se conformaret, carnes comedit.

Quæritur an peccauerit mortaliter, & quid in simili casu debeāt Parochi pœnitentibus consulere?

DVplex in casu præsenti est dubitādi ratio. Altera quod licet votum, plus obliget quam iuramentum, eo quod votum est promissio facta Deo, iuramentum autem est solum contestatio veritatis quæ fit per Deum, seu contestatio promissionis quæ fit homini: vnde obligatio voti, causatur ex fidelitate, sed obligatio iuramenti causatur ex reuerentia, vouendo siquidem reddit homo se obnoxium Deo, quem creditorem, ac dominum sui promissi efficit. At iurando constituit se obnoxium homini, & solummodo testem & quasi fideiussorem Deū facit: vt docet D. Thom. 2. 2. quęst. 86. artic. 8. nihilominus tamen in hoc pari passu currunt, quod vtraque obligatio causatur ex iure diuino, & ad religionis virtutem pertinet: sed iuramentum non extenditur nisi ad ea de quibus cogitatum est, vel debuit merito cogitari, vt si clericus iurauit stare mandatis Episcopi, & iste præcipit vt renuntiet beneficio absque vlla appellatione: poterit clericus non obstante iuramento appellare; quia si cogitasset tollendum sibi ius appellationis, non iurasset: & iuramentum sicut non habet vim vltra intentionem & consensum iurantis, ita nec extenditur ob eandem rationem ad verisimiliter non cogitata, cap. Quintauallis, eod. tit. & notat Panormitan. cum commun. in cap. Cum gratia, de commo. ergo á simili ille qui vouit ieiunare die veneris, aut Sabbathi cum non cogitauerit de Natali festo: &

forsitan si cogitasset omnes Christianos in gaudiũ tantæ festiuitatis comedere carnes; excepisset à voto illum dié, vt sese conformaret vsui & consuetudini ecclesiæ: videtur quod possit non obstante tali voto, comedere carnes.

Altera est quod luctus & lætitia cum sint contraria nõ possunt insimul sese compati, sed ieiunium cum sit corporis quædam afflictio habet rationem luctus ac tristitiæ, vt enim tristitia teste Salamone desiccat ossa, ita ieiunium extenuat carnes, festum autem Natalis Domini, est summa lætitia; exultant enim tam Angeli, quam homines nato in terris Deo. Non videtur igitur conueniens in die tam pleni gaudij ieiunium; quam ob rationem de consecr. dist. 5. cap. quadragesima. dominicales dies quadragesimę subtrahuntur ab obseruãtia ieiunij, in quibus si aliquis ieiunaret, in peccatum incurreret quasi agẽs cõtra consuetudinẽ populi Christiani, vel ex superstitione, vt inquit D. Tho. in 3. sent. dist. 15. & 2. 2. q. 147. ar. 5. ad 3.

Veritas tamẽ certa est illum qui voto est astrictus ad ieiunium ferię sextæ, vel diei Sabbathi, peccare mortaliter si in festo Natalis Domini occurrẽte illa die, carnes comedat; ita est expresse definitum per extrauag. Honorij III. cap. fin. de obser. ieiun. vbi dicitur, quod illi qui nec voto nec regulari obseruãtia sunt astricti, in sexta feria, si festum Natiuitatis Dominicæ, die ipso venire cõtigerit, carnibus præter festi excellentiam vesci possint secundum consuetudinem Ecclesię generalis, nec tamẽ hi reprehẽdendi sunt qui ob deuotionẽ voluerint abstinere.

Nec valet interpretatio glosæ ibidem ad marginem dicentis textũ istũ intelligi de eo qui vouerat nunquam comedere carnes, vel eas vouit non comedere alio die permisso: nam si in tali die occurrat Natiuitatis festũ, nõ poterit comedere carnes, quia votum manet in suo robore, & in hoc casu intelligendũ esse dicit textũ hunc Honorij Papę, non autem in casu quo quis vouit solum non comedere carnes sexta feria, nisi forte id etiã intendisset, vt sic illud votum intelligatur de esu nõ licito id quod probat, arg. cap. Ad nostram 3. de verb. signif.

Quæ glosę interpretatio falsa omnino est & Pontificis Honorij determinationi aduersa: Tũ quia specialiter ibi interrogatur Pontifex, vtrũ adueniente Natalis die feria sexta, liceat carnes comedere & respondendo licere, exceptionem facit de ijs, qui, aut, voto, aut regulari obseruantia sunt astricti: quã ex responsione constat ipsum loqui de voto ad feriã sextã limitato: sicut limitatur regularis obseruãtia de ieiunandis sextis ferij? Tum quia

tũ quia Pōtifex ibi solũ intēdit liberare fideles ab obligatione generali feriæ sextæ de non comedēdis carnibus, non autem ab obligatione speciali cuiuscunque voti. Tũ quia vouens nō comedere carnes feria sexta vouit id quod licitũ est, nullâque adiecit conditionem vel Natalis diei exclusionē, quę autē sine conditione vouentur, sine conditione solui debēt. 32. q. vlt. c. vlt. cum enim in voto emisso nihil exceperit, generaliter tenetur arg. ç. quia circa, de priuil. & ff. de ser. vr. pre. si seruitus. Et dato quod ab Ecclesia pręceptum sit, carnes feria sexta non edere, & materia voti ea sit quæ subiaceat consilio, non autem illa quę aliàs est præcepta, vt putauit Richard. Maior, & aliqui alij in 4. lib. sent. distinc. 38. ac ideo videri forsan possit, non esse illud votum.

Respōdemus, id verum esse de materia propriè, sed non de materia permissiuè, & si enim materia voti propria & necessaria debeat esse bonum de consilio, & nequaquam malũ, vel indifferens, quod neq; ad honorē Dei, aut proximi, seu vouentis vtilitatem spectat, nihilominus permittitur poteſtque etiam votũ fieri de re iure, vel diuino, vel humano præcepta: potest enim quis ad non fornicandum, seu non furandum ad quod obligatur lege, obligare se etiam volũtaria promissione & voto. Et ita qui lege Pontificia tenebatur non comedere carnes feria sexta & sabbatho: potuit ad ipsum voluntariē per votum se astringere, & dispensatus, quoad obligationem legis, non erit dispensatus, quoad obligationē voti. S. Ant. 2. par. tit. 11. ca. 2. D. Tho. & Caiet. 22. q. 98. ar. 1.

Nec obstat si dicatur, illo eodē textu excludi Religiosos à nō comedendis carnibus feria sexta, si in illa festum Natalis domini venerit, & tamen eas comedunt, nec peccant: ergo videtur quod á simili etiam si excludantur voto astricti; posse nihilominus carnes edere.

Respondetur disparē esse vtrobique rationē, quia quando Pōtifex Honorius excipit religionē ab illa dispēsatione, qua dispensat vt feria sexta in die Natalis Domini possit quilibet edere carnes, nō est illius intētio nouam aliquam imponere religioso obligationē, sed vult, vt si quę erat, permaneat in suo robore, & quia in obligatione, quam Religiosi habebant poterat suus Prælatus dispensare, ideo possunt licitè carnes comedere prælato dispensante. At in vouente quia remanet ipsum votũ, in quo secũ à nullo dispensatur, propterea lęthaliter deliquit si carnes edat. Adeo quod de comedendis carnibus feria sexta est ipsum ius cōmune omnes Christianos vniuersaliter obligans. vltra hoc sunt aliquarum Religionum constitutiones

quæ obligant Religiosos ad ieiunādum feria sexta totius anni. Potest etiam dari quod secularis aliquis voueat ieiuniū omnibus sextis ferijs: in vouente igitur & Religioso duplex erit vinculum quo ligatur ad non edendas carnes feria sexta: vnum generale vinculū est iuris communis, quo arctatur vt Christianus, vniuersali enim Pōtificis lege interdictę sunt carnes absque necessitate feria sexta omnibus Christianis. Aliud est speciale vinculum, quo arctatur, vt vouens siue vt Religiosus, & quia vbi interueniunt duæ obligationes scilicet Ecclesiæ, & Religionis, seu voti, sublata prima per Ecclesiam, adhuc remanet secunda in suo robore. Ideo quamuis Papa Honorius in d. cap. fin. dispenset quoad obligationem Ecclesiæ: relinquit tamen alias duas obligationes scilicet voti, & religionis in sua vi, & natura. Et quia obligatio Religionis quoad vota nō essentialia nec per se perpetua, subest potestati prælati, potest rationabili causa, vt est tanti festi solemnitas, dispensare Prælatus cum Religiosis, vt carnes comedāt, nō obstāte quod constitutiones religionis decernāt vt ferijs sextis ieiunetur, vt colligitur ex D. Thom. in 4. distin. 15. q. 3. art. 2. sed in seculari vouente, quia nullus est qui dispenset in voto facto, peccabit mortiferè si carnes comedat: nam si cum illo Episcopus vel alius dispensasset in voto facto, posset tunc absque vllo scrupulo carnes edere, vt notat Panormitan. in dicto cap. fina. Syluest. verbo Ieiunium, quæst. decima, Tabien. eod. quæst. 11. Nauarr. in man. confess. cap. 21. de præcepto ieiunij, num. 11.

An vero, qui vouit non comedere oua feria sexta, vel sabbato: possit in festo natalis Domini illis diebus occurrente, comedere absque dispensatione carnes?

Respondet Tabiena vbi supra negatiuè, & hunc peccare mortaliter si carnes comedat, quia abstinentia ouorum videtur includere abstinentiam á carnibus, nisi fortè quando emisit tale votum de nō comedendis ouibus habuisset insimul intentionem non priuandi se vsu carniū, tunc enim nō delinqueret in illis comedendis, quia votum nunquam extenditur vltra intentionem vouentis.

Syluestro. verb. Ieiunium, q. 10. non placet hæc opinio absolutè. Tum quia priuare se esu carnium maius est quam esu ouorū, & qui se obligat ad minus, non dicitur propterea obligari ad maius: veluti qui vouit priuare se galero, non ideo tenetur priuari omnibus alijs vestibus. Tum quia priuans se minus dilecto, non priuat se dilecto magis: sicut qui vouet non comedere vuas, non ideo priuat se à nō bibendo vino, & cum carnes sint dulcio-

dulciores, & appetitui magis conuenientes quam oua, qui votũ facit de abstinentia ouorum in die veneris aut sabbathi; non videtur vouisse abstinentiam carnium in illis diebus, si aliàs sit per Ecclesiam licitum eas comedere, vt adueniẽte tunc festo Natalis Domini est licitum.

Quare putat Syluester in casu præsenti distinguendum esse, vel enim iste qui vouit non comedere oua intendebat saltem habitualiter priuare se etiã carnibus, vt quia si hoc illi memoriter occurrisset, idipsum, quod deliberauit, & promisit de ouis, promisisset de carnibus, tunc nec oua, nec carnes etiã si sit festũ Natalis Domini poterit edere. Vel non intendebat priuare se carnibus, sed solũ ouis, & in hoc casu liber erit à peccato si carnes comedat: quia votum non excedit limites intentionis, & cum intẽtio fuerit terminata actualiter & habitualiter ad sola oua, & carnes sint distinctæ specie ab ouis, eximũtur à tali determinata obligatione, obligatio siquidẽ & votum arctãtur iuxta intentionem obligantis & vouentis. Vel dubius est de intentione sua, vt qui nescit discernere quid tunc quando vouit abstinẽtiam ouorum fecisset, si meminisset carnium, quę comeduntur in Natali Domini: Et in hoc casu dubij: (& si aliqui dicant peccare istũ mortaliter si carnibus vescatur, eo quod in dubijs tutior pars sit tenẽda, arg. cap. Iuuenis de sponsa.) putat tamen Sylu. illum posse absque lęthali culpa carnes edere; eo quod cũ dubius ille dicatur, qui ad vtrãque partẽ rationes habet probabiles; inde fit, vt quando dubium est æquale, & in vtraque parte periculum probabile, licitum sit dubitãti; quã malit partẽ amplecti, cum non sit maior ratio, quare vni parti teneatur potius adhęrere quam alteri. Et quamuis in dubijs in quibus vtraque pars periculosa est, tutior pars sit eligenda, cęterum si altera etiam est probabilis, & propterea secura, & tuta; ac per consequens nullũ habẽs periculũ illam sequi, relicta probabiliori absque peccato possumus: nec semper tenemur tutiorem partem eligere, sed sufficit eligere tutam.

Hæc opinio Syluestri videtur rationi consona in eo casu, quo ille qui vouit nõ edere oua est ex ęquo dubius de intẽtione sua, nec prorsus scit iudicare quod fecisset si recordaretur tunc carnium, stante enim perpendiculariter, & æqua lance huiusmodi dubio, vt possit se inclinare probabiliter in vtrãq; partem, & si tutius esset non comedere carnes, si tamen illas comedat inclinando in hanc partẽ; quod re vera, si recordaretur non voueret abstinentiã illarũ, nõ peccaret mortiferè, eo quod sicut in speculatiuis licitum est docere opi-

 nionem

nionem probabilẽ, relicta probabiliori; ita in practicis licitum eſt ſequi id, quod probabile eſt, omiſſo probabiliori; cum enim probabile id dicatur, quod eſt conforme rectę rationi & exiſtimationi virorũ prudentium & ſapientum vt ait Ariſt.1.Top.c.1.& 1. Eth.c.4. idcirco eam ſequi nulla eſt culpa, quia culpa eſt rectæ rationi difformis, & quod rationi aduerſatur, error eſt, non opinio. Et ſicut nõ obligamur ad id quod melius & perfectius eſt operandũ, ſed ſufficit bonũ & perfectũ agere: ita non tenemur id quod tutius eſt ſequi, ſed id quod tutum & probabile videtur, vt latius probat Bartho. Medina in D.Tho.1.2.q.19.art.6.

Nihilominus in caſu, quo iſte ſic vouens nõ comedere oua, eſſet ita dubius, vt in neutrã partẽ poſſet ſe inclinare quoad votũ carniũ, profecto lethiferè delinqueret ſi carnes comederet, ratio eſt. Tum quia in dubijs, quorũ vna pars eſt de peccato mortali, altera nequaquã, ſequenda eſt omnino illa quę eſt aliena à peccato, minus enim malũ ex duobus eligendũ eſt, ſed cũ iſte dubitet, nũ vouẽdo abſtinere ab ouis, intẽdiſſet carnes, vel nõ, & ita verſetur in dubio probabili, an voto ſit vel nõ ſit aſtrictus quo ad carnes non comedendas, & in comeſtione carnium ſit periculũ de fractione voti, quæ eſt peccatũ mortale, & in non comedendis carnibus nullũ verſetur periculum de aliquo peccato, certe eligenda potius erit hęc pars, quam illa, ſatis enim euidenter exponit ſe periculo peccandi mortaliter ille, qui id, quod poteſt eſſe animæ ſuæ lethaliter nociuum agit, relicto eo, in quo nullum nocumentum conſiſtit; vt ſatis probat Medina, concl. 4. vbi ſupra, & tradunt iuriſperiti, in cap. ad eius, 5. diſt.

Tum etiam quia, ſicut ieiunio, quod eſt actus abſtinentiæ, primo, & abſolutè prohibentur carnes, vt quæ cum comeduntur maximam cauſant delectationem, & plurimum hominem ad venerea prouocant, & ex conſequenti, & per concomitantiã interdicũtur lacticinia, & oua, quatenus ſunt ex animalibus orta carnem habentibus, vt declarat D. Tho. 2.2.q.147.art.8. ita in voto de non comedendis in feria ſexta, vel ſabbatho ouis, contineri videtur per quandam concomitantiã abſtinentia à carnibus: eo quòd in illis diebus carnes ſunt ab eccleſia interdictæ, & in ipſis ouis vt ab animalibus natis virtualiter ſunt ipſæ carnes, ſaltẽ quoad rationẽ virtutis abſtinẽtię, quę verſatur circa delectationes ciborum, quatenus natę ſunt abſtrahere hominẽ à bono rationis, vnde in caſu propoſito quando quis eſt dubius de intẽtione quã habuit in voto facto de ouis nõ comedendis, tutius erit à carnibus abſtinere, vt quæ virtua-

virtualiter saltē in ipsa ouorū abstinentia videntur fuisse intentæ.

Cōfirmatur, quia qui vouit, & intendit includēs, vouit etiā ac intendit inclusum, vt qui vouit dare scutū pro eleemosyna, vouit etiam dare iulium, vt puta intentum in scuto. Et qui vouit ducere vxorē, intētionē virtualiter habuit generādi filios quia hi in vsu matrimoniali quodāmodo includuntur; ita quia carniū esus includitur aliquo modo in esu ouorū, & hęc est formalis, & pręcipua ratio quare in ieiunijs quadragesimalibus oua prohibētur quatenus sunt ab animalibus orta. Nā vt sic includūt virtualiter carnes, imo habēt eandē quasi rationē delectabilis, & conducētiæ ad humani corporis nutrimentū, vt ex illorū comestione plus superflui vertatur in materiā seminis cuius multiplicatio est maximum incitamentū luxuriæ, vt declarat D.Th.2.2.q.147.ar.8. idcirco vouēs die sabathi aut feria sexta non comedere oua, videtur in dubio vouisse pariter nō comedere carnes: quia igitur in dubijs adhærendum est semper illi parti quæ libera est à culpa, & fugienda ea in qua periculū est peccandi lęthaliter, & in voto de non comedendis ouis, includi saltē virtualiter votū de non vescendis carnibus est probabile dubiū: propterea nō videtur excusandus à peccato qui dubius an si cogitasset de carnibus, de illis etiā votum fecisset vel non fecisset in neutram partē se potens inclinare, illas comedit durante præfata dubitatione. Hæc est sententia Tabienę verbo Ieiunium, q.11.

Vnde illud, quod dicitur à Syluest. & alijs quod possit pars tuta, tutiori relicta eligi, intelligitur in dubijs, quorū vtraq; pars est ęquē probabilis, & in vtraque parte periculum æquale peccandi, vt idem. Medina vbi supra doctissime ostēdit. At in casu proposito, & si dubium sit æquè probabile, periculū tamen peccandi est omnino dispar, & inęquale: quia in comedendis carnibus versatur periculū trāsgressionis voti, & in non comedēdis nullum prorsus est culpæ discrimen, vt superius fuit ostensum: Nec valet dicere quod vouens abstinere à minus dulci, non intelligitur vouisse abstinentiam à dulciori, quia & si hoc verū sit in disparatis omnino, & quæ nullo modo in ratione virtutis abstinentiæ se includunt, secus autem est in ouis, & carnibus, quia licet carnes sint specificè distinctæ ab ouis: nihilominus oua ab animalibus orta habent aliquā rationē carnis, ob quam in ieiunio prohibentur, vt satis superque declarauimus.

His omnibus explicatis facili iam negotio dissoluuntur illa quæ in initio principalis casus dubitationem efficere videbantur. Ad primā dicimus quòd ille, qui vouit

feria

feria fexta, vel sabbatho ieiunare, cum non sit certus quod exceperit Natiuitatis festum adueniens in tali die, sed de exceptione, quam forsan fecisset si cogitasset sit incertus, & anceps; non poterit non lethalẽ culpam committere, si carnes comedat: eo quod in vescendis carnibus obijcit se periculo aperto trãsgressionis voti, & si non comedat ab omni discrimine incurrendi in culpam se liberat, & in similibus id, quod tutum est sequi debet. Vltra quod feria sexta, & sabbatho sunt de iure communi pontificio carnes prohibitę omnibus christianis. Nec illis vesci possunt absque dispensatione: quare, & si summus Pontifex in dicto cap. fin. dispenset in festo natiuitatis Domini, quia tamẽ excludit eos qui voto ad ieiunandum sũt specialiter astricti in illis diebus, ideó non gaudent isti hoc priuilegio vt possint carnes comedere. Vbi enim mẽs legislatoris, & verba legis sunt manifesta, qui contrariũ agit, culpæ fit reus arg. reg. fin. de reg. iur. lib. 9. Nec gratia, seu concessio extẽditur ad singulariter excepta arg. cap. constitutio de concess. præben.

Ad alteram respõdemus, quod luctus seu maceratio corporis, & lætitia, seu refectio mentis, nõ sunt contraria sed simul compatibilia, iuxta illud D. Pauli cum infirmor tunc fortior sum. Et quamuis ieiunium vt diuiditur secundum causas à quibus homines moueri solẽt ad ieiunandum, distribuatur in ieiunium luctus idest cum amaritudine peccatorum & odio præsentis vitę, & in ieiunium exultationis quod fit in gratiarum actionem, & prę gaudio beneficij à Deo accepti vel alicuius sãcti intercessione adepti ex instinctu Spiritus Sancti voluntariè procedẽs, vt habetur à D. Thom. 2.2.q.147. & in 4. sen. dist. 8. q.3. ar.1. q.2. illud tamen dicitur luctus, eo quia fit ad satisfaciendum pro peccatis præteritis vel adcauẽdũ à futuris: istud appellatur exultationis; quia fit ob gratias Deo reddendas pro beneficio aliquo accepto vel ad mentem in diuina eleuandam, & quanuis vtrunque ieiuniũ, siue ob has causas ieiunare sit omni tempore laudabile, vt inquit D. Hyeronimus ad Lucinum; non consueuit tamen ecclesia quæ ieiunia sua principaliter ob delicta imponere solet, ad ieiunandum diebus Dominicis, & paschali tempore, vt quæ velit hęc festa celebrari cum iusta, ac moderata etiam corporis recreatione, & idcirco qui his diebus festiuis ieiunaret ea intẽtione vt ecclesiæ consuetudinem despiceret, vel ex aliquo errore seu superstitione, nõ esset à crimine immunis: At vero si ieiunasset optima intentione, vt puta, ad sanitatem, vel ad studium siue ad corporis insultus reprimendos, vel aliquo alio bono fine, laudem & meritũ apud

Deum

Deum assequeretur. D.Thom.2.2. q.147.ar.Sylu.verb.ieiunium q.1.in fine. Non negamus tamen Ieiuniũ vigiliç Pẽthecostes, & quatuor Tẽporum infra hebdomadam Penthecostes, esse sub prçcepto ad castiganda delicta quæ inter paschalia gaudia, vel ex neglig ẽtia vel ex immoderata licentia perpetrata sunt, vt ait Caiet.22.vbi sup.

Ex his colliges primo in vigilijs ab ecclesia ieiunio consignatis, si occurrat festum Patroni alicuius loci, vel aliud solemnissimum festum alicuius sancti, posse Episcopũm in alium diem antecedentem transferre ieiunium: eo modo quo fieri solet quando festum habens vigiliam accedit in feria secunda: Non enim ieiunari solet tũc in dominica consuetudine receptissima Ecclesiæ, in sabbatho, vt dicitur extra eod. c.1. & c.2. Ita etiam in Gallia consuetum esse refertur in illis locis in quibus sũt ecclesię S.Quintini cuius festum celebratur in vigilia omnium Sanctorum, ieiuniũ vegiliæ transferri in diem præcedẽtem authoritate Episcopi. arg.ca.2. de obseru.ieiunij in fine, & notat Panorm. in d.rubrica. Sylu.& alij verbo ieiunium q.7.

Colliges secundo quod cum ieiunia omnia sint humano iure inducta, & præcepta, possunt cõsuetudine rationabili præscripta duriora vel blandiora tam quo ad res comedendas, quam quo ad horam comedendi, fieri, arg. cap. fin. de consu. Et quia de per se, & intrinsecè solum includitur in ieiunio abstinentia à carnibus, ideo esse non potest ieiunium cum esu carnium, secus autem cum esu ouorum, & lacticiniorũ; hæc enim de iure cõmuni non prohibentur nisi in quadragesima, cap. denique 4. dist. quo fit vt in his ouis, & lacticinijs comedendis in alijs ieiunijs à quadragesima, seruanda sit consuetudo per quadraginta annos continuata leg. 2. C. quæ sit longa consuetudo, & si quis illa comederet vbi talis cõsuetudo non est á peccato mortali nõ excusaretur nisi fortè ob impotentiam, necessitatem & maius bonũ id faceret. Caiet. in summa verbo ieiunium.cap.3. Nauar.in man.cõfess. cap.21. de prçcepto ieiunij.

Colliges tertio cum in prçcepto ieiunij triplex includatur negatio: scilicet non manducare carnes, nõ comedere nisi semel, & non comedere ante horam prandij; quæ cõmuni consuetudine est meridies: Prima negatio habet se tanquam res præcepta, quæ, cum sit negatiua obligat semper & ad semper. Vnde sicut, quoties quis furatur, toties peccat lethaliter; ita quoties aliquis manducat carnes in die ieiunij toties mortaliter peccat: Aliæ vero negationes se habent tanquã partes præcepti, & ideo, si quis multoties in die ieiunij comedat: vel frequenter etiam ante horam prandij non

non commisit nisi vnum peccatũ, transgrediendo præceptum ieiunij vt notat Caiet.2.2.q.147.ar.vltim.

Et hinc etiã fit quod cũ hæ tres negationes includãtur in præcepto ieiunij tanquam tria inter se distincta, & singulariter prohibita, dispẽsatus in vno non intelligitur dispẽsatus in alio arg. capit. filij: de filijs presbyt. vbi dicitur, quod, & si professio in religione approbata tollat omnem irregularitatem quo ad ordines, non tamen quo ad dignitates. Et per ea quæ notat Bal. iust. de ac. & in leg. omnes populi. ff. de iust. & iur. vbi dicit quod mixtum non venit appellationę simplicis. Præceptum enim ecclesiæ. quod in totum seruari non potest, seruandũ tamen est quo ad illam partem secundum quam seruari potest, vt est textus in cap. cum dilecti de dolo, & cont. cum glos. & doctores communiter ibi. Nauar. in man. cõfess. cap.21.nu.22.

Illud tamen, quod ait Caiet. vbi supra dispensatum de vnica commestitione esse simpliciter dispensatum de ieiunio, & è cõtra, habet solum veritatem in hoc sẽsu quòd, & similes in illo die, & quacunque hora commedat, non transgreditur præceptum ieiunij; quia dispẽsatus in substantiali dispẽsatur etiã in accidẽtali: sed nõ est verũ, quod possit carnes, aut cibos vetitos mãducare; cum carnium esus non sit conditio ieiunij sed aliquid essentialé; loquendo de ieiunio noui Testamenti.

Colliges quarto id quod Parochi debeant pœnitentibus consulere, quos sciunt feria sexta vel sabbatho esse voto ad ieiunandum astrictos, vt quamuis solemne festũ Natiuitatis Domini illo die venerit à commedendis carnibus abstineant, & omnino ieiunẽt, quia illa dispẽsatio quæ fit generaliter, quoad præceptum ecclesiasticũ de non commendendis carnibus in die veneris, & sabbathi, non includit personas quę speciali voto ieiunij sunt ex diuino præcepto ad illud adimplendum astricti: vt superius est satis declaratum.

SEPTIMVS CASVS.

Balthasar in Flandriam negotiã di causa est profectus, & vt merces suas commodius ac expeditius venderet, cum his potius qui publicè hæretici erant, quam cum fidelibus christianis, societatis contractum iniuit, & transactis aliquibus annis in Angliam visendæ illius desiderio, pergit, ac vtrobique cum aliquibus quas hæreticas esse nouerat, est meretricatus; Nunc in patriam reuersus, cum suas apud eosdem infideles reliquerit pecunias; in dicto contractu societatis perseuerat.

Quæritur an incurrerit in censuram aliquam, poßitque absolui si dictum contractum non rescindat.

Casus

CAsus pręsens duo pręsuponit, vnum est non solum hæreticos esse ipso facto excommunicatos excommunicatione reseruata summo Pontifici in bulla cęnę domini; sed etiam ipsorum receptatores, & fautores, & generaliter quoslibet defensores; habetq; hæc bulla rationem publicæ sententiæ, cum singulis annis legatur & publicetur die iouis Hebdomadæ sanctæ, & ideo qui manifestè sunt hæretici, manifestè etiam sunt excomunicati; notoria siquidem hęresis, reddit hominem notoriè excommunicatum, propter quod si omnes hęretici, qui quouis exteriori signo hæresem expresserunt, nemine etiam audiente vel vidēte, in excommunicationem statim incurrunt, non ta men dicentur notoriè excommunicati, nisi quando manifestū fuerit eos esse hæreticos.

Alterū quod supponitur est, Ad euitanda multa scandala, & multa pericula, & subueniendum conscientijs timoratis, statutum fuisse per Martinum 5. & confirmatum à Concilio Lateranensi habito sub Leone 10. sess. 11. vt nemo post hac, teneatur abstinere, & separare se, neque euitare communicationem alicuius in administrando, aut recipiendo sacramenta aut in alijs diuinis officijs, aut extra illa, ratione alicuius sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, aut suspensionis aut prohibitionis ab homine, aut a iure generaliter promulgatę, neque seruare interdictum ecclesiasticum si illa talis sententia, probibitio, suspēsio, aut censura non fuerit promulgata ac denūtiata specialiter, & expresse à iudice cōtra certam aliquā personam; collegium, vniuersitatē, ecclesiam, aut locum certum, aut certam, vel nisi adeo manifeste cōstet incurrisse in sententiam excōmunicationis vt nullo modo possit occultari, aut per aliquod remedium iurjs excusari, quia à commu nione huiusmodi vult quod se sepa rent iuxta canonicas cōstitutiones; Per hoc tamen non intendit pontifex releuare neque iuuare sic excommunicatos, suspensos, interdictos, aut prohibitos, tenēturque proinde ipsi quantumuis sint occulti, ad euitandum alios.

His suppositis non caret difficul tate, propositus casus, siquidem incidisse Balthesarem in excōmunicationem communicando negotiatione, & meretricio cum illis notorijs hæreticis, his argumētis persuaderi potest.

Primo, quia communicauit cū lutheranis manifestis, & cum his qui se esse hæreticos publicè gloriantur, ac proinde sunt publice per bullam cænæ, tanquam per latam sententiam excommunicati, à qua excommunicatione nullo iuris remedio se posunt excusare, iā autē extrauagans illa Martini. 5. Ad euitanda quanuis concedat posse fideles

deles cum excommunicatis agere, & communicare quoniã & nominatim nõ sũt denũtiati, excipit tamẽ eos de quibus ita manifesto cõstat incurrisse in sentẽtiam excommunicationis, vt nullo modo occultari possit.

Secũdo, quia licet verba illa, de notoriè excommunicato, restringenda putẽt aliqui ad illũ solũ, qui est iniust⁹ clerici notoriè percussor, vt habetur in tenore bullæ relato per Feli. Anton. & nõnullos alios, quia tamẽ illa restrictio nõ fuit posita, vel falẽ fuit in dicto cõcilio Lateranẽsi, á quo dicta bulla obtinuit vltimo vim, & apertè extenditur, & loquitur de omnibus excõmunicatis manifestis, quales esse in Flãdria, & Anglia hęreticos, satis cõstat: idcirco non videtur ab excommunicatione lata in participantes, & cõmunicantes cum excommunicatis liber Balthasar, nec proinde absoluẽdus si in tali negotiatione, & cõmertio velit perdurare, eò maxime quod talis negotiatio esse nequit absque fauore, & auxilio prestito.

Opposita nihilominus sententia, quod Balthasar nullam censuram incurrerit, absoluique valeat à confessore, etiam si negotiationis contractum cum hæreticis initum in Flãndria, seu alibi non rescindat, probabilior videtur.

Tum quia verba bullę pęnalis, sunt formaliter propriè & strictè intelligenda, vt ait glo. clem. 1. de sepul. & in clem. 1. de consang. eo quod pænæ sunt semper restringẽdę l. penul. ff. de pæn. & c. pęnæ de pœnit. dist. 1. Iam autem Balthasar non egit cum hæretico vt tali, sed vt homine: neque communicauit eum eo quatenus erat excommunicatus, sed eo respectu, quo erat in ciuitate Mercator; non igitur in eam excommunicationẽ incidit, quæ lata est contra eos, qui hæreticis vel excommunicatis communicant argu. leg. in delictis §. si, detracta. ff. de noxa.

Et confirmatur ex eo, qnia licitum est cuilibet succurrere hæretico, quanuis non extreme egenti, quatenus vt homo illam egestatẽ patitur argu. cap. Pasce. 86. dist. & arg. cap. duo ista nomina 23. quæst. 4. ibi, quia peccator est, corripe, quia homo miserere. Et ibi nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est, quare pari ratione licitum erit Balthasari, agere & negotiari cum mercatore hæretico, nõ quatenus est hæreticus, sed pro vt mercaturam exercet; quia per hæresim & excõmunicatinẽ nõ desinit esse ver⁹ homo, nec perdit potestatẽ naturalẽ; & ita potest regulariter cõtrahere & negotiationẽ exercere, vt quilibet alius; pòtestq; ea omnia agereque iure naturali gẽtiũ, & ciuili nitũtur arg. ca. ius naturale, & c. ius gẽtiũ, 1. d. & l. 1. §. 1⁹. naturale & l. ex hoc iur. ff. de iust. & iur.

Tum

Tum quia agere cum excõmunicato ad vtilitatem propriã temporalẽ nullum eſt peccatũ. Vt colligitur ex gloſ.cap.cum deſideras, de ſen.excõm.Et quanuis in Flandria ſint Mercatores chriſtiani & fideles, quibus cũ Balthaſar poſſet negotiari: nullus tamẽ reperiebatur cui expeditius & commodius merces vẽderet quã Mercatori hęretico,vt in caſu ꝓponitur:& ꝓinde verè dici poteſt nõ reperiſſe aliũ cui pari cũ vtilitate propria ageret.

Tum quia alioqui omnes ferè catholici etiã religioſi, Germaniæ, Angliæ,Scotiæ, & bonæ patris Galliarum inciderent incenſurã;quippe qui habent cõmercium cũ hæreticis;quaten⁹ ſũt homines,quod tamen commerciũ vix haberi poteſt, quin aliquis fauor vel auxiliũ præſtetur:dãnare autẽ tot viros religioſos non eſt rationi cõſonum.

Tum quia licet in foro exteriori præſumatur fauere hæretico; qui ſciẽs illũ eſſe talẽ,negotiatur cũ illo multę tamen in hoc etiã foro ſunt circũſtãtiæ,quę excuſant à tali præſũptione;vt timor, neceſſitas cognatio,vel vtilitas,in pace,militia& bello;vnde Carolus.V.cuius virtutum memoriã,nulla vnquam delebit obliuio, & Philippus ſecundus omnium Regum in fide tuenda, & hęreticis extirpãdis vigilãtiſſim⁹ qui verè catholici Regis titulum merito ſibi promeruit: multos in occurentibus bellis elegit in Duces & milites lutheranos; eoſque donis fouit,vt quos amore ꝓſequebatur, quatenus erãt homines ad pugnandũ ſtrenui, odio autẽ habebat prout hæretici fidem reliquerãt.Imò quicquid ſit in foro exteriori;in interiori tamẽ in quo ad ſolã rei veritatę attẽditur c.tua de ſpõſalib⁹,facilè eſt diſcernere, quo animo,&fine quis agat, & fauorẽ præſtet hęretico; vtrũ ſit eo reſpectu; quo excõmunicatus & hæreticus eſt,vel eo quo proximus, & vnum totius ciuitatis mẽbrũ, vt habetur in d.cap.Duo iſta omnia 23.q.4.

Hęc eſt ſententia Caiet.in ſũma excõmunicatione in Hæreticos,c.1.Nau.in man.cõfeſſ. c.27.excõm. Prima bullæ cænæ Domini n.55.& eſt communis apud ſummiſtas, excommunicat.eod.

Nec ea, quæ ad partẽ contrariã adducebãtur,noſtræ opinioni officiũt. Quia & ſi bulla illa,Ad Euitãda, excipiat excõmunicatos quoſcunq; notorios, ita vt quo ad illos nihil valeat, ſed euitari debeãt,vt inquit Fel.in cap.Rodolphus, de reſcrip.& Pa.in Cle.11.de ſen.excõ. ſupple.clericus 3. in fin.Nihilominus tamen vel illa non eſt ita amplè vſu recepta,ſed cum limitatione ad excommunicatos dumtaxat ex notoria percuſſione clerici, vt inquit. S.Anton.3.parte, titul.25.de excommunicat.in fine. Vel cõciliũ Baſilienſe aliqualiter dictã cõſtitutionẽ alterauit &reſtrinxit, vt ſolũ compre-

comprehendat eos, quos pro sacri lega manuum iniectione in clericũ sententiam latam á canone adeo notoriè constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiuersatione cælari, nec aliquo iuris suffragio excusari ita vt in Concilio Constantiensi fuerit dicta constitutio extensa ad omnes notoriè excommunicatos, & postea in Basiliensi contracta ad solos notoriè percussores clericorum; vt putat Silu. verb. excommunicatio 5. not. 4. nu. 7. vel potius quod multitudo hęreticorum est in varijs orbis partibus, quique cum christianis in eadem Ciuitate degunt, & publicè viuere impune permittuntur, necessitas communicandi & negotiandi facit licitum, id quod aliás iure Põtificio non liceret iuxta illud de reg. iur. cap. quod non est licitum, ita Nauar. in manu. confess. capit. 22. num. 35.

Quanuis autem Balthasar absolui possit si dictũ mercaturę, & negotiationis contractum cum Hæretico in Flãdria initũ nõ rescindat, cõsulendus tamẽ est vt id caute faciat, & in eo diu non perseueret. Tum ob scandalũ quod facile oriri poterit ex illa familiari cum hæreticis sodalitate. Tum ob periculum quod fortasse loquẽdo, & agẽdo cum illis incurret de imbibendo alicuius hæresis veneno. Tum quod meretricando cum fæminis hæreticis, non paruam videtur inferre catholicæ fidei iniuriam, eo maximè quod actus ille generationis, est ex sui natura ordinatus ad prolẽ, quę si forte nata fuerit in eisdem enutrietur, postea hæresibus, in quibus mater, apud quam proles remanet.

OCTAVVS CASVS.

Iuliana cum sciret filiã suam fuisse olim in confirmationis sacramẽto à Martino susceptam, putansque cognationem istam non esse perpetuam, sed per annum durare, vt sibi ob aliquibus erat dictum, contraxit vidua facta, in facie ecclesiæ cum dicto Martino huiusce impedimenti ob temporis diuturnitatem oblito, & ignaro: inde ad duos annos veritatis vterque conscius, adhibito cum multis concilio, dispensationem á summo Pontificẽ postulant allegantes impedimentũ occultum esse, & ab vtroque ignoratum: eaq; obtenta cõmittitur cõfessori facultas, si ita est eosdem absoluat, & ad cõtrahẽdũ habiles reddat.

Quæritur, Num hæc dispensatio sit subreptitia, & quomodo debeant de nouo contrahere.

Prima facie videtur quod hæc dipensatio sit subreptitia, & nullius valoris. Tum quia Iuliana sciebat per cõfirmationis sacramẽtum contrahi spiritualem cognationem, & tamen in petenda dispensatione hoc non exprimit; Iam autem dispensationem, tacita veritate,

tate nullã esse, habetur in c.2.de filijs presby. li.6. & ca. Ad audientiã, el.2.de rescrip. Et docet Sylu. verb. Dispẽsatio.n.3. Tum quia verba in dispensationibus sunt strictissimè accipienda, quia omnis recessus á iure cõmuni est odiosus, vt est tex. in c.fin.de filijs presb.lib.6. & in c. Quod dilectio. de cõs.& affin. vnde colligũt Doctores dispensatiotionẽ esse strictè interpretandam, maximè quãdo exprimũtur personæ: quare licet ignorantia, & obliuio impedimenti se teneat ex parte Martini, non tamen ex parte Iulianæ, quę bene recordabatur cognationis spiritualis, & sciebat hanc contrahi inter ipsam & tenentem filium in confirmatione; quamuis falso putabat hanc non impedire matrimonium, nisi intra annum.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, quod hæc dispensatio nequaquam sit subreptitia, sed valida, possintq; ea obtenta matrimonium contrahere. Adducor in hanc sententiã ea potissimum ratione, quod non quęlibet indifferenter taciturnitas veri reddit dispẽsationẽ subreptitiã, sed ea solum qua tacetur vel non exprimitur illud verum, quod iura volunt, & iubent vt exprimatur, vt decernit Rot. in Nou. decisionibus 32. de rescrip. Bella. decis. 698. Felin. in cap. Postulasti col. 4. de rescrip. Nauar. in manu. confess. cap. 23. num. 86. & in com. cap. Si quando de rescriptis, excep. 6. cum ergo iura de matrimonij dispensatione loquentia, non aliud iubeant, quã quod impedimentum vere, & in gradu, quo est, exprimatur: & Iuliana ac Martinus cognationem spiritualem in confirmationis sacramento contractam integre expresserint, quod autem ex ignorãtia formaliter aut materialiter matrimonium iam inierint non præcipitur in iure exprimi, cum talis ignorantia non numeretur inter impedimenta dirimentia contractum matrimonium, vel impedientia contrahendum; ideo non poterit dicta dispensatio appellari subreptitia.

Accedit quod nomina magis accipiẽda sunt formaliter quã materialiter in gratijs, & dispẽsationib⁹ Põtificijs: sed qui scit aliquã affinitatẽ inter aliquos contrahẽtes esse, nescit tamẽ illã impedire, nescit reuera impedimentum: sicut qui scit illegitimum non posse ordinari, simplicitate tamẽ & bona fide existimãs se legitimum ordinatus est, non dicitur suspensus, vt ait Card. in Clem. 1. q. 38. de Priuileg. Et qui sciens se non habere ætatem conuenientẽ ad suscipiendum ordinẽ aliquẽ sacramẽtalẽ, illũ temerariè suscepit, sed postea cõfessus de illo peccato, bona fide, & simplicitate credens post confessionem posse exercere dictum ordinẽ, illũ exercuit, non incurrit irregularitatem cum

cũ huiuſmodi pœnę requirat incõmuniter præſumptionem, quę importat dolum, & ſtat aliquem ſcire rem quoad vnum effectũ, & ignorare illã quoad aliũ, vt docet Nau. in Man. confeſ. c. 25. nu. 70. & c. 27. n. 156. ita cum ſubreptio in diſpenſatione, importet dolum, & vbi eſt ſimplicitas & bona fides, nõ ſit dolus, & hi matrimonio copulati ſcientes per ſacramentum confirmationis contractã inter illos cognationem ſpiritualem, putãtes tamen eam non impedire vltra annum, ſic ſimplicitate, & bona fide matrimonium celebrarunt: nunc cognita rei veritate & certiores facti quod impedimentum illud eſt perpetuũ, vere poſsũt dicere in impetratione diſpẽſationis ſe impedimentũ ignoraſſe, cũ ignorauerint illã cognationẽ, matrimonium ab eis initum impedire. Ita Pan. in ca. Poſtulaſti, de Reſcript. Angelica & Roſ. verb. Reſcriptum.

Denique & ſi duo reddant impetrationem, & reſcriptum ſurreptitium, nempe expreſſio falſi, & taciturnitas veri: in his tamen eſt diſcrimẽ, quia in expreſſione falſi, quæcũque expreſſio mouẽs Principem ad diſpẽſationem, & gratiã concedendam, efficit illam ſurreptitiã, & nullã, ſed in taciturnitate veri, non quæcunque taciturnitas vitiat, ſed duplex ſolum, nẽpe, vel illa qua tacetur verum, quod iura prçcipiunt exprimi, vt ſupra diximus, vel illa quę ita malitioſe tacetur verum, vt æquipollenter enarretur falſum, quia de æquipollẽtibus idem eſt iudicium, leg. fin. ff. man. & eſt textus in c. ſi quãdo, de Reſcript. vbi Monachus, qui à negotiatore monitus Papam nõ cõceſſurum eſſe illi gratiã, & facultatem tranſeundi ad regulam laxiorem, niſi ſciat eum habitum dimiſiſſe, & apoſtataſſe, dimiſit ipſe eo fine tunc habitum & apoſtatauit: obtẽtaque gratia, iudicata fuit ſurreptitia, & nulla, quia licet non enarrauerit quidpiã falſum aperte, enarrauit tamen tacitè, quatenus ſignificauit non dimiſiſſe habitum eo fine & intẽtionẽ, vt impetraret gratiam: ſed ob alias cauſas quibus multi temerè habitum dimittunt, quod erat falſum: In præſenti ergo noſtro caſu, cum non taceatur verum per malitiam, & ſi non exprimunt ſciuiſſe ſe aliquando cognationem ſpiritualem inter illos fuiſſe contractam, ideo eſt quia cum illa ſcientia fuerit à principio, ſed non tempore celebrati matrimonij, nihil refert ad facilitatem vel difficultatem diſpenſationis illam exprimere, maximè, quia concilium Trid. ſeſſ. 24. ca. 5. de Refor. matr. eos ſolum decernit ſpe diſpẽſationis carere, qui intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium cõtrahere præſumpſerint, quę verba ſignificant ſciẽtiam cum dolo, & malitia, qualẽ non interueniſſe

in

in casu nostro satis patet. Et ideo infra subditur, quod si solẽnitatibus adhibitis, impedimẽtũ aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilẽ ignorantiã habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensetur, quibus verbis colligitur cõsumationẽ illiciti matrimonij, quæ ante Concil. Trid. inclinabat Papã ad faciliter dispẽsãdũ, post ipsum concilium retrahere, & dispensationem difficillimam reddere, cũ ergo nihil malitiose & fraudulẽter veri tacuerint, aut falsi dixerint, ex ijs quæ mouere possent animum Papæ ad difficilius dispensandum, sequitur dispensationem esse bonam & validam, arg. cap. Super litteris, de Rescript. & cap. Ad aures, de Præbend.

Confirmatur hęc nostra opinio quia impetratio est facta sine fraude, & dolo, qui ad vitiandam gratiam requiritur, dato quod matrimonium initum fuerit, cum culpa non omnino excusabili, differt enim culpa à dolo: nam dolus, sciẽter, & studiose semper committitur, culpa vero, aliquãdo ignorãter & negligenter, vt colligitur ex D. Th. 1. p. q. 48. art. 5. & 1. 2. q. 21. ar. 2. & 22. quæst. 118. art. 8. Panormit. in cap. 1. de commod. & cap. fin. de dispos. vbi concludit, quod licet dolus includat culpam, hæc tamẽ non includit semper dolum. Nau. in man. confess. c. 17. num. 177. tit. de peccatis circa depositum.

Ea autẽ quæ videbantur oppositũ cõcludere, non officiunt, imo ex dictis facile dissoluuntur, & ad primũ respõdetur, Iulianã sciuisse quidem cognationem spiritualem contrahi in sacramẽto cõfirmationis, sed ignorasse illã durasse post annũ, qui ita vulgo apud fæminas simplices suæ conditionis ferebatur, vnde tẽpore matrimonij celebrati, nõ cogitauit de tali impedimenti; imo nec recordatus est illius, quia omnino putabat nõ impedire, quo fit vt dici non possit scienter & præsumptuose matrimonium fuisse in gradu prohibito contractum; cum pręsumptio, dicat dolum, & malitiam, quæ in dictis contrahentibus matrimoniũ nõ fuit reperta. Stat autem aliquẽ scire vnum, quoad certum effectũ, & nescire illud, quoad aliud; veluti supra diximus.

Ad secundũ, modo simili respõdetur, sciebat quidẽ cognationem spiritualẽ oriri ex cõfirmationis sacramẽto, sed ignorabat eã post trãsactum annum impedire, & sic verum est dicere, quod ignorans impedimentum, matrimonio est cõiuncta. Et dato quod forte illa ignorantia non excuset à culpa, quia poterat à confessore interrogare, vel ab alijs, à quibus facile de veritate fuisset instructa, non redditur propterea dispensatio subreptitia, cum in ea enarret veritatem, qualis est, se tempore contractus impedimen-

 pedimen-

pedimentum ignorasset: adeo, vt ignorantia talis sufficiat ad hoc ꝙ dicatur, neq; sciẽter, neque præsũptuose nupsisse, eo magis quod tẽpore matrimonij, nunquam sibi in memoriã venit dictũ impedimentum, vt in casu ponitur. Et sicut qui scit, vel scire debet aliquid esse malũ, ignorat tamẽ pænã ob id impositã, si ea est extraordinaria & exorbitãs & aucta, vltra naturam mali nudè considerati, nõ incurrit in illam, arg. c. 2. de const. lib. 6. & docet inter alios Sylu. verbo Ignorãtia, §. 8. Et Nauarr. in Man. confess. c. 27. nu. 274. & in coment. ca. Fraternitas 12. q. 2. Ita dato quod dicti contrahentes matrimonium, scire tenerentur, inualidum esse in gradu prohibito, quia tamen impedimentum consanguinitatis, quãto tempore duraret, absque contemptu ignorant, ita si scirent dictum impedimentum esse perpetuum, & illius recordarentur, nequaquã contraxissent, illa ignorantia sufficit, vt dispensatio obtẽta sub clausula impedimenti ignorati, nõ dicatur subreptitia; arg. cap. fin. qui matr. accus. pos. Et notat Innocen. communiter receptus, in cap. Si vero el. 2. de sent. excomm. vbi qui clericum percussit ignorans illum esse clericum, licet factum illud diuina lege sit damnabile & lęthaliter percutiendo deliquerit, ab excommunicatione excusatur.

Ad id rursus quod postea quæritur, obtenta à Summo Pontifice dispensatione, quo pacto debeant contrahere?

Respondetur: Primò illos debere de nouo per verba de pręsenti contrahere, nec sufficere quod persistant in priori cõtractu. Nam matrimonium, quod ob aliquod impedimentum est nullum, valere non incipit, nec validum aliquo modo redditur, propter dispensationẽ Papę superuenientẽ, quãtũcũque cohabitatio & copula subsequatur, quia Papa nõ potest supplere cõsensum iure naturæ requisitum, quale est illud quod in vero matrimonio requiritur, vt tradit Panorm. & Ioan. Andr. in cap. Ex nouo, qui filij sint leg. Quare præcedens matrimonium cum non fuerit validum ob cognationem spiritualem, quæ impedit & dirimit, necesse est vt de nouo contrahant, & ad hoc inseruit dispẽsatio à Papa obtenta, secundum omnes Theologos, in 4. sen. dist. 35. & Canonistas in ca. 1. de eo, qui dux. in matrimon.

Secundo requiritur, vt à tẽpore quo notitiã habuerint pręfati impedimenti, statim à thoro se disiũxerint: tum ne carnaliter vtentes, incestum formaliter & ex proposito committant: tum ne dispẽsatio reddatur subreptitia illo concubitu, interim quod ea petitur, per scientiam non expresso.

Tertio oportet, vt si alter impedimentum

mentum nouit, altero ad hoc illud ignorante: notificetur saltē in genere ignorāti, quod ante actū matrimoniū nō valuit ob certum impedimentū, libereq; persuadeatur ad nouum consensum præstandū, satisq; esset si ille, qui nouit impedimētum & dispēsationē alio inscio obtinuit, diceret, suspicor, & cōscientia me premit, quod nō sis maritus meus, vel vxor mea, & quod contractum inter nos matrimonium aliqua ex causa nō sit validum, te igitur oro & deprecor ad quietem meæ conscientiæ & consolationem animi, vt si & quatenus opus fuerit, voluntariè & liberè me in coniugem habeas, sicut ego te pro coniuge habere volo & habeo: ita Caietan. tomo Opusculorum Tract. q. 2. & in summa, verbo Matrimonium pag. 9. Nauar. in man. conf. c. 22. nu. 47. tit. de impedimento criminis.

Quarto, nō est necessarium ad cōtrahēdum de nouo, vt fiāt publicæ denunciationes, adsitque Parochi & Testium pręsentia, sed si antea publicè cum denunciatione sufficiente contraxerunt, satis erit nunc secreto inter se ipsos nouum coniugium nouo vtriusque consensu inire: vt Fœl. record. Pius V. in sua bulla declarauit.

Quinto, in huiusmodi impedimento quāuis solus Summus Pōtifex dispensare possit: sicut & in alijs impedietibus, & dirimētibus, nihilominus tamen si impedimētum fuerit occultum & matrimonium sit publicum, & separatio nō posset fieri absque magno scandalo, nec ad Papā, aut eius legatum seu nuntium potestatem ad dispensandum in tali gradu specialiter habentē accedi posset ob magnā paupertatē, vel alia legitima impedimēta, tūc & eo solo casu Episcopus posset dispensare, qua dispēsatione sequuta matrimonium nouo consensu celebratum esset omnino validum, adeo quod sublata postea impossibilitate eundi ad Summum Pontificē, nō tenerētur iā ad illum vlterius accedere, cū verè per Episcopum sint dispensati: vt affirmant Angelus, & Syluest. verbo Impedimentum.

Et Ioan. de lign. ac Panor. in ca. Et si. §. de adul. de iudic. Et Nau. in man. confess. c. 22. num. 86. tit. quis posset dispensare. &c.

CASVS NONVS.

AVgustinus voto castitatis astrictus, cū egeat muliere, quæ sui & rerū suarū domesticarū fideliter curā habeat, offertur sibi quædam in vxorē, quæ & quinquagenaria, & huius voti compos, vult cum illo cōtrahere, ita vt domo, sed non thoro cohabitent: & suum Augustinus votum

omnino seruet, simili tamen castitatis voto, illa non vult astringi idque confessori declarant.

Quaritur an sic contrahendo peccent, & nolentes desistere à sponsalibus, absolui debeant?

NOn desũt, qui putẽt, hos posse absq; vllo peccato, matrimonio coniungi, & ideo quãuis à spõsalibus nõ desistant, debere absolui, inclinat in hãc sententiã Angelica, verb. Matrimoniũ, 3. §. 1. & Calderinus in c. Rursus, qui Cler. vel non. à quib. non lõge est Nau. in man. confess. c. 16. nu. 30.

Rationes quę huic opinioni fauent sunt hæ præcipuè.

Tũ quia essentia matrimonij, cõsistit in mutuo vtriusq; consensu de pręsenti, quo se alter coniugum alteri tradit; operatio vero, seu vsus matrimonij quoad copulã est quid cõsequens: vnde ante copulã, est verũ & ratũ matrimoniũ, ac sacramentũ: gratia enim sacramentalis tũc cõfertur, cũ consensus amborũ coniugũ interueniunt: dicente P. August. in lib. de bono coniugali c. 18. in nuptijs plus valet sanctitas sacramẽti, quã fœcunditas ventris; Et D. Chrysostomus super Matth. recitaturq; 2. q. causa 27. Matrimoniũ non facit coitus, sed volũtas: & contrariũ fuit hęresis Vuitcleff. vt refert Tho. Vuald. to. 2. de sacram. c. 130. cũ igitur copula carnalis sit illa, quæ aduersãtur voto castitatis, nõ autẽ mutuus charitatis, seu cohabitationis affectus, sequitur hos volẽtes cõtrahere ea intẽtione cognita & expressa vt cohabitẽt, sed non commisceantur, nihil agere quod voto castitatis repugnet, ac proinde non peccare.

Tum secundo, quia tota ratio quare habẽs votum castitatis, etiã cũ animo non consumandi matrimonium contrahẽdo peccaret, ea esset, quia sponsam decipit, & magnum damnum ei infert, quippè quę non ita facile nubet ob suspitionem copulæ cum marito habitæ: sed hæc omnia cessant in casu proposito, quia mulier scit votũ, & eo animo nubere vult, vt illud á marito seruetur: scienti autem & volenti, nulla fit iniuriã, de reg. iur. li. 6. ergo sic contrahentes non videntur peccare.

Tũ tertio, quia beata Virgo, verũ matrimoniũ cõtraxit cũ Ioseph, & tamẽ votũ virginitatis emiserat, cuius fuerat conscius Ioseph: illa enim verba dicta ad Angelũ. Quomodo fiet istud, quia virum nõ cognosco, apertè declarant, beatam Virginem statuisse, votoq; firmasse maritalem concubitũ effugere: vt declarat D. Thom. 3. p. q. 28. art. 4. existimare autem beatam Virginem in celebrando coniugio peccasse, hæresis esset manifesta: igitur matrimonium non repugnat voto castitatis, quoties animus illud cõsumandi deest.

Tum

Tum quarto, quia si aliqui ea conditione contraherent, & vnus diceret alteri, contraho tecum si voto te prius castitatis sic obstrinxeris vt nunquã à me debitũ petas, nec illud mihi reddas, hi profectò nõ peccarent, quia conditionẽ honestã & possibilẽ apponunt; matrimoniumque esset verũ, eo quia id quod cõtracto matrimonio accidere potest, nõ illud vitiat, actus enim subsequens & futurus, qualis est copula, non irritat nec inficit actum sacramentalem præteritum matrimonialem, qui consistit in mutuo consensu de præsenti, sicut igitur possunt coniuges antequam in thoro eodem conueniant, votum castitatis emittere absque vlla culpa, & permanente matrimonio in suo robore. ita possunt ante quàm contrahant, emittere votũ de seruanda castitate, & cum proposito ac promissione illam seruãdi, matrimonium absque peccato celebrare: fauet huic opinioni Scotus in 4. sent. dist. 30. q. 2. & Paludanus ea. dist. q. 2. Tabien. verb. Matrimonium 2. q. 5.

Sed his non obstantibus, contrarium nos verius esse asserimus: quod habens votum castitatis, cõtrahendo matrimonium etiã animo non consumandi, quãtũcunq; vterque coniugũ in tali voto consentiat: peccatũ cõmittit mortale: ita sentit Richardus in 4. dist. 28. q. 4. ar. 2. Adrianus in tract. de spon. quæst. 9. D. Bonauentura in 4. sent. dist. 28. q. vlt. & eam esse D. Thom. ea. dist. ar. 4. ad 5. tenet Sotus in 4. distin. 29. q. 2. art. 3. concl. 2. & dist. 30. q. 1. ar. 2. Syluester verbo Matrimonium. 7. q. 5.

Probatur hæc sententia. Primo, quia votũ castitatis opponitur ex diametro matrimonio: in castitatis enim voto, includitur nunquã se polluere amplexu carnali; sed hoc contrariatur fini & fidei matrimonij: fini, scilicet generationi: & fidei, quam coniuges sibi inuicem dant persoluendi debitũ. Nã licet de ratione, matrimonij nõ sit carnalis copula: est tamen de ratione & substantia eius, posse vti illa, sicut de definitione hominis, non est vti ratione, sed posse vti illa. Et ita Nicolaus Papa in ca. suffi. 27. q. 2. affirmat substãtiam matrimonij cõsistere in traditione mutua propriorũ corporũ & animorũ, qua scilicet, vnus alteri potestatem sui facit tam in reliquis obsequijs rei familiari annexis, quam in illo vsu & commercio carnali, ad quod matrimonium ordinatur: dicente D. Paulo prima ad Corin. cap. 7. Mulier non habet potestatem sui corporis sed vir: ac si diceret substãtiam matrimonij in hoc cõsistere, vt vterq; coniugũ, potestatẽ habeat, & ius vtẽdi altero, ad finẽ generationis: igitur cum castitatis voto aduersetur matrimoniũ, sequitur peccare mortiferè, qui

astrictus tali voto, matrimonium contrahit.

Secundo, quia omnis conditio matrimonio opposita, quę est cõtra substantiã eius, vitiosum & irritum illud reddit, vt habetur in ca. fin. de cond. appo. Nã cum vnumquodq; per suum contrariũ corrũpatur, & substantia matrimonij, in tribus maximè cõsistat, nẽpe in perpetuitate, generatione, & fide: ille qui sub cõtrarijs cõditionibus cõsentit, nequaquã matrimonialẽ cõsensum præstat; quo fit, vt si sic cõtrahat, culpã incurrat lethiferã, ob iniuriã sacramẽto illatã. Sed si quis contraheret sub conditione nunquã reddẽdi debitum, nequaquã illud esset matrimoniũ, & peccatũ esset, sic contrahere, cum per talẽ conditionem contractui appositã, non solum excludatur carnalis copula, sed etiã trãslatio corporũ in alterius potestate cõtra vinculum cõiugale: tollitur enim per talẽ cõditionẽ tam vsus, quã potestas ad vsum, quę essentialiter includitur in matrimonio, vt supra diximus. Igitur cum in voto castitatis alteri coniugi expresso, includatur dicta cõditio; sitq; non aliter, ac si esset apposita: inde est quod cum tali voto cõtrahens, iniuriã facit sacramento, & quãuis in casu quo votũ non sit alteri sponso cognitũ, nec in illud consentiat, matrimonium teneat: vt declarant doctores in 4. sen. dist. 26. si tamen vterque in cõtrahendo sic conditionaliter cõnsentiant, matrimonium nullũ erit, vt declarat Sotus vbi supra.

Cõfirmatur, quia veluti illa cõditio, si sterilitatẽ procuraueris, est matrimonio cõtraria illudque irritum reddit, & sic contrahentes lęthale crimẽ perpetrarẽt, nõ aliã ob causam, quã quia illa conditio, est generationi, quę possibiliter in matrimonio includitur repugnãs pari ratione, cum hæc, si nullo nos amplexu matrimoniali cõiungamus, aduersetur possibilitati generationis; matrimonium nullum efficiet: includitur siquidẽ in natura matrimonij, vt duo sint in carne vna, nõ modo per affectum amoris, quo pacto pater familiã diligit, sed per potestatẽ coniunctionis & copulę carnalis, & ideo cõditio impossibilitans vsum coniugalẽ, seu actum copulæ, tollit potestatẽ, seu facilitatem ad illum, ac per consequens tollit matrimonium.

Præterea matrimonium quamuis nõ includat consensum formalem & expressum, in carnalẽ copulam: includit tamen implicitẽ & virtualiter consensum in illã: nam secus, germani possent inter se se connumbium inire; imo pater & filia, cum seclusa copula, reliqua omnis habitatio sit eis iure naturæ & Canonico licita: sed voto castitatis contrariatur vterque consensus, habenti siquidẽ tale votum nõ solum illicitum est in carnalẽ copulam

pulam formaliter, & expresſè conſentire, verum & poteſtatem ſui corporis in eum vſum alteri tradere, ponitur enim per hãc traditionem, in alterius voluntate id facere quod voto repugnat: igitur habens votum caſtitatis, ſi contrahit animo etiam non conſumãdi cõtra votum emiſſum agit, ac proinde mortaliter delinquit.

Corroboratur noſtra hęc ſentẽtia, authoritate D. Hieronymi quę refertur 27. diſt. cap. Vouentibus, ſic enim ait. Vouentibus virginitatem, non ſolum nubere, ſed velle nubere, dãnabile eſt, ac ſi diceret, quod non ſolum nubere ad vſum copulæ, ſed etiam velle nubere ad traditionẽ corporis in illum vſum, quãtumuis ipſe vſus non ſequatur, damnabile eſt illi, qui voto caſtitatis ſeu virginitatis eſt aſtrictus.

Itẽ D. Paulus prima ad Timot. cap. 5. inqnit, adoleſcentes viduas deuita, cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto nubere volunt habentes damnationem, quia primã fidem irritam fecerunt, quo loco apertè loquitur de viduis, quę votum caſtitatis ſimplex emiſerant.

Accedit, quod Bonifacius de voto, cap. vnico lib. 6. & Alexãder 3. cap. conſuluit, & Cæleſtinus cap. Rurſus, qui cler. vel vouent, decernunt abſolute, eum qui votum emiſit, ſi matrimonium contrahat, peccare. Illudque eſſe impedimẽtum, & ſi non dirimens, tamẽ impediẽs, nihilque diſtinguunt an id fiat animo conſũmandi, vel ſecus.

Nec ea, quæ in contrarium adducebantur, ſunt magni roboris, quinimo facile ex ijs, quę diximus, omnia diſſoluuntur.

Ad primum admittimus, operationem, ſeu vſum matrimonij, qui in copula carnali conſiſtit, nõ eſſe de eſſentia matrimonij, nec conſenſum formalẽ & expreſſum in illam, eſſe neceſſarium: nihilominus cum traditio vtriuſque cõiugis in vſum illum ſaltẽ poſſibiliter & virtualiter, ſit de eſſentia matrimonij, & huiuſmodi traditio in ordine ad talẽ vſum, aduerſetur voto caſtitatis, idcirco habẽs tale votum, ſi contrahat, etiã animo non conſũmandi, peccat mortaliter, & ſi contrahat animo non tradendi corpus ad illum vſum, non cõficit matrimonium, quia deeſt conſenſus matrimonialis, cuius proximũ & formale obiectum eſt traditio corporis ad vſum generationis.

Ad ſecundum reſpon. habentẽ votum caſtitatis, ſi vxorem ducat, non ſolum peccare ob illas cauſas, ſed etiam ob iniuriam, quam facit ſacramento, quod cum cõſiſtat in conſenſu traditionis corporis in ordine ad copulam, iſte, ratione voti, nõ poteſt abſque mortali culpa talem conſenſum præſtare, quia voto caſtitatis excluditur non ſolum actualis copula, ſed poteſtas ſeu voluntas ad illam.

Ad

Ad tertium dicimus, Beatam Virginem non habuisse votũ absolutum sed conditionatum virginitatis antequam nupsit Ioseph: sed habuit solum propositum firmum illam seruãdi; quatenus Diuinę voluntati placuisset, cui in omnibus erat subiecta. Emisit tamen votum absolute insimul cum Ioseph post nuptias, post quas, votum seruandę castitatis, non irritat contractum matrimonij: vnde in cap. Beata Maria 27.q.2.D.P.Aug. non dicit beatam virginem vouisse virginitatem ante quám nuberet, sed quod proposuerit permanere sẽper in virginitate, nisi Deus aliter reuelaret, propositum autẽ quantuncunque firmum & deliberatum absque promissione, nõ sufficit ad votũ; vnde crediderim Beatam virginem per reuelationẽ nupsisse Ioseph: & nequaquam habuisse assensum expressum & formalem in copulam: Tum quia iste ad matrimonium non requiritur. Tum quia talis expressus consensus, proposito, & desiderio firmo, ac diliberato perpetuæ virginitatis interioris seu mentis derogat. Beata autem virgo fuit non modo corpore, sed mente semper virgo, habuit tamẽ consensum explicitum & formalem in traditione sui corporis viro ad vsum coniugalem si Deus aliud non iusisset, sed quia per spiritum Sanctum certa erat, maritum nũquam exacturum debitum coniugale; imo emissuros ambos post celebratas nuptias votum, de nec petendo, nec reddendo debitum, sed virginitatem seruandam perpetuam, ideo per talẽ absolutam traditionem sui corporis viro, nihil de perpetua virginitate etiam mentis, est detractum: Sotus in 4.sent.dist.30.q.1.ar.2. sequens D.Thom.3.part.quæst.27. art.4.

Ad quartum Respond. illas cõditiones, cum sint substantiæ matrimonij contrarię, illud nullum reddere, quamuis sint honestæ. Nam matrimonij coniunctio seu contractus, non est ad cohabitandum quomodocunque & qualitercũque, sed cum traditione corporis, & facultate vtendi illo ad generationem: quãuis postea matrimonio facto liberum sit coniugibus vti hac facultate, possintque mutuo cõsensu vsum illius renunciare: quo fit vt votũ castitatis possit emitti post matrimonium contractum, post translatam scilicet potestatem vnius in alterum, quia possunt se sua sponte priuare vsu illius & ius suum renunciare: sed hoc votum non possunt emittere nec apponere in contractu matrimonij, quia expressio illius conditionis contrariatur pacto matrimoniali, & consensui cõiugali, implicat siquidem velle nubere, & nolle dare coniugi facultatem sui corporis; in qua facultate includitur

ditur virtualiter copula, saltē quoad potentiam.

In casu igitur proposito, cōfessor suadebit Augustino, vt in voto castitatis permaneat, & neutiquā vxorem ducat, imo adiecta illa cōditione, eademque expressa, matrimonium esse omninò inualidū, & si á contrahendo nolit desistere absolui nō posse, cum sit impęnitens, hoc est habens propositum non disistendi á peccato.

CASVS DECIMVS.

Matthias votū emiserat à multis annis de non perpetrando quodam vitio, sub pœna offerēdi duos cæreos altari Beatæ Virginis, & cum huius voti non fuerit recordatus, durante Iubilæo, quo cōcedebatur facultas cuiuscunque voti cōmutādi (Religionis & Castitatis exceptis) postulat nunc à confessore vt illud sibi cōmutet virtute præteriti Iubilæi.

Quæritur, an possit, & in quid debeat á confessore commutari?

Ratio dubitādi in præsenti casu ex multis sumitur. Primo quia non minorem iurisdictionē postulat absolutio ab excommunicatione sedi Apostolicæ reseruata, quam voti simplicis commutatio, quia illud solius est Papæ, vel eius qui potestatem ab ipso peculiariter habet, sed voti simplicis commutatio (exceptis quinque nempe Religionis, Castitatis, Peregrinationis in Hierusalem, Cōpostellam, & Romam) spectat ad Episcopum, vel ad habentem iurisdictionem Episcopalem, vt cum D.Tho. asserunt omnes Theologi 2.2.q.88.art.12.& cum Innocentio omnes Canonistæ in ca. 1.de voto.

Sed si quis absolutus per Iubilæum ab omnibus reseruatis excōmunicationibus, postea transacto Iubilęo recordatus alicuius quę sibi illo tempore confessionis non venerat in mentem: potest absolui non modo ab eodem confessore, sed etiam à quocumq; alio approbato: eo quod per priorem absolutionem virtute Iubilæi datam fuit omnis reseruatio á peccatis vsque ad illud tempus commissis omnino sublata: Nec Papa illam reseruationē voluit amplius quoad pęnitētis illius peccata retinere, sed cōfessori virtute Iubilęi electo cōmisit, qui absoluendo per potestatem Iubilæi, voluit & voluisse debuit, gratiā absolutionis ad omnia reseruata extēdere; & sic dempta reseruatione, remanet simplex mortale peccatum; à quo per quēlibet confessorem absolui potest, vt ait Paludan. in 4. sent. d.18. q.2. Syluest. confessio 1.q.4. Angel. eo. num.12. Caiet. eod. verbo confess. igitur videtur quod á simili, poterit commutari votum, cuius si pænitens recordaretur commutatū fuisset tempore Iubilæi.

Et corroboratur hæc eadem ratio:

tio: quia difficilius eſt abſoluere à reſeruatis Papæ, quam commutare votum, cum illud ſit in materia odioſa, hoc autem non: imo eſt in cauſa gratioſa, in qua priuilegia ampliari debent: cum ergo per Iubilæum poſſit quis abſolui nõ modo ab his reſeruatis, quæ actu confitetur, ſed ab omnibus oblitis quoad iudicium reſeruationis; ſequitur poſſe etiam quoad cõmutationem votorum gratiam commutationis conſequi, tam quoad expreſſa confeſſori, quã quoad ignorata ſeu oblita.

Præterea ſi iſte Matthias petijſſet à Summo Põtifice authoritatẽ commutãdi omnia ſua vota facta, eamque Sũmus Pontifex conceſſiſſet quoad vota emiſſa, ſed non emittẽda, nulli profecto eſſet dubium poſſe hunc, non modo intra cõmiſſionis terminũ, ſed ſemper, votum, cuius fuerat oblitus commutare, cum intẽtio Sũmi Põtificis ea fuerit, vt cõmutare ille poſſit omnia vota ante dictam gratiã emiſſa, cum igitur illud votum, quod à memoria exciderat ſit præteritum: & vt ſic ſub facultate cõmutationis obtenta ceciderit, videtur quod eadẽ gratia quantum ad commutationẽ perduret vſque ad tempus illud, quo durat recordatio illius voti præteriti.

Adde quod ſicut dolus nemini prodeſt, ita vbi nec iſte interuenit, nec culpa aliqua, iniuſtum videtur pænam imponere: ſed Matthias nõ omiſit doloſè commutationem voti, imò fecit quod potuit, vt ſibi in mentem veniret tempore Iubilęi illud votum; ſed non potuit recordari: igitur cum neq; ex culpa, neque ex negligentia ſed ex pura & ſimplici ignorantia ſeu obliuione, votum quo erat aſtrictus non commutauerit durante Iubilæo, vbi commutandi data ſibi erat facultas, videtur poſſe adhuc per eãdem, tranſacto Iubilæi termino id ipſum votum oblitum commutare; cũ reſpectu talis voti conceſſa à Pontifice gratia, nõ obtinuerit ſuũ effectũ, aliás illa obliuio, & inculpabilis ignorãtia, eſſet ei cauſa huius pænæ, vt gaudere priuilegio vlterius non poſſet, & maximè cum ceſſãte cauſa priuilegij, ceſſet illud ſi eſt dãnoſum, aliter non, vt Ber. inquit. 11. quæſt. 1. cap. generaliter.

Deinde fauores ſunt ampliandi & priuilegia quæ non præiudicant iuri alieno ſunt largiſſimè interpretanda, cap. Cum dilectus de don. ff. de cõſt. prin. l. Beneficia: cũ ergo commutare poſſe vota, indulto Iubilæi, conceſſum ſit in fauorem pænitentis lucrantis dictũ Iubilæum: non videtur hæc ampla facultas limitanda, vel contrahenda ad tempus in Iubilæo præſcriptum, ſed etiam vltra extendenda.

His tamen non obſtãtibus veritas eſt indubitata, nõ poſſe Matthiam, dictum votum oblitum

extra

extra Iubilei tempus commutare. Nec commutationem esse validã, dato etiam quod eidem confessori cui tempore Iubilęi est cõfessus, denuo confiteatur.

Pro cuius veritatis elucidiatione pręnotandum hoc vnum est, quod qui Iubileum lucratur, non est ipso facto à suis votis liber, sed indiget, vt per confessorem liberetur commutatione aut dispensatione iuxta facultatem in bulla cõcessam cum enim in nullo Iubileo Papa commutet absolute vota, aut in eis dispenset; sed solum potestatem det confessori hęc faciendi: propterea nisi á cõfessore & in cõfessionis actu, illa commutatio & dispensatio fiat, non remanet pænitens á votis emissis solutus. Maximum enim discrimen esse constat inter hoc, quod est Papam cõmutare authoritate sua, & ex se ipso alicuius vota, vel dare potestatẽ confessori illique committere vt eadem commutet: vt declaratur in cap. gratum, & cap. relatum. de offic. deleg. & cap. Si cui nulla: de præben. libr. 6. In Iubilęo igitur cũ potestas commutandi vota committatur confessori, necessarium est, vt pęnitens in cõfessionis actu petat ab ipso; vt hoc & illud votũ, quo se sentit esse ligatũ, commutet in alia pietatis opera. Nisi enim cõfessarius fuerit requisitus, & vota illi sint manifesta, imò dato quod ea nouerit & á penitenti sit requisitus si ob caussam aliquam etiã iniustam vt ex odio, vel ira, illa vota nõ commutet, & si aliás ab omnibus peccatis, quamuis reseruatis absoluat, & pęnitens indulgentiam plenariã assequatur, vota ipsa adhuc non minus quam antea in primo suo robore perseuerant. Nauar. in man. c. 12. n. 79.

Secundo notandum est, quod & si sacerdos quicunque etiam nõ pręsentatus, nec ad confessionem admissus possit in articulo mortis quęcunque pænitentem volentẽ ei confiteri à quocunque peccato & excommunicatione sedi etiam Apostolicæ reseruata absoluere non tamen potest, vel in illius votis dispensare, vel eadem commutare: quia in Conc. Trid. sess. 14. de Refor. cap. 7. conceditur solum peccatorum & censurarum absolutio, non autem votorũ cõmutatio aut dispensatio: quia prę̨latis tantũ cõuenit ecclesiasticis, vt qui in ecclesia militante Dei vicem gerunt & quod illi acceptum gratumq; sit determinare possunt, iuxta doctrinam. D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 12. Et hinc fit quod cum hæc cõmutatio vel dispensatio sit actus iurisdictionis ecclesiasticæ, nec pendeat à voluntate illius qui vouit, sed à potestate quæ est in pręlato ecclesiastico, data sibi, vel á Christo Domino, vel à sũmo Pontifice, possunt dicti pręlati ecclesiastici, vota subditorum commutare, & in illis dispensare

sine

ſine conſenſu interueniente eius qui votum emiſit, adeo quid licet vouens, tempore quo cum ipſo diſ penſatur, nolit diſpenſationem acceptare, nihilominus diſpeuſatus ſemper manet, vt oſtendit D. Th. in 4. ſen. diſt. 38. q. 1. ar. 3. Caiet. Tomo 2. opuſculo 11. quæſt. 1. Sylu. verbo. votum 4. quæſt. pri&a, Angelus verbo votum 3. §. 26. Sotus de iuſt. & iur. libr. 7. quæſtion. 3. arttcul. primo. Nauar. in man. confeſſ. cap 12. n. 78.

Tertio præſciendum eſt cõmutationem diſpenſationem, & irritationem, inter ſe maximè differre: Nam irritatio, eſt uotum tam quo ad obligationẽ, quam quo ad materiam ex beneplacito voluntatis caſſum, nullũq; reddere; exempli gratia: ſi puer ante annos quatuordecim votum emittat, poteſt pro libito pater, illud irritare: ita vt iam non teneatur puer, ad implere ipſum, vel aliud loco illius. At diſpẽſatio, eſt ſublatio voti ob id quod cauſa ob quam factum eſt iã tunc non videtur honeſta, & decens: vt cum ſubditus vouet & prçlatus decernit, ac determinat illud votum in tali materia nõ eſſe obligatoriũ ex indecentia quã cõtinet pro nũc dicta materia, vt quæ eſt vel inutilis vel mala, vel impeditiua maioris boni: vnde ſicut irritatio nõ aliã requirit cauſam quam voluntatem irritantis, ita diſpenſatio exigit ſemper cauſam iuſtam, ſcilicet neceſſitatem aut vtilitatem diſpenſati, aut Reipublicæ: commutatio autem, eſt annullatio obligationis voti in vna materia, cum ligamine & obligatione ad aliam vel meliorẽ vel vel æquè bonam. Et tunc melior requiritur, quãdo ſine aliqua cauſa ex mera voluntate eſt facienda cõmutatio: tunc vero exigitur ęque bona, quando ex cauſa rationabili fit cõmutatio; vt declarat Caiet. 2. 2. q. 37. ar. 12. Paludanus cum alijs Theolog. in 4. ſen. diſt. 38. q. 4. gloſ, & canoniſtæ, ca. Manifeſtum 33. q. 5. S. Anton. 2. part. tit. 11. cap. 2. §. 6. Vnde infertur non eſſe verum id, quod tenuit Sotus lib. 7. q. 4. ar. 3. de iuſt. & iur. illum qui habet poteſtatem ad diſpenſandum, quod magis eſt; habere etiam ad cõmutandum, quod minus eſt. Nam & ſi hęc Soti opinio, veritatẽ forte habeat, quoad illos qui authoritatem diſpenſandi habent iure communi, tanquam ordinarij, vt ſunt Epiſcopi vel habẽtes quaſi epiſcopalẽ, iuriſdictionem vt Religioſorũ Prælati; Nequaquam tamen eſt vera, quo ad illos qui per Iubilęum ſeu priuilegium ſpeciale, tanquam delegati ex commiſſione, eam authoritatem habent, vt ſunt confeſſores á pænitentibus electi, arg. ca. priuilegia, 3. diſt. & cap. ſanè, & cap. Porro de priuilegijs, & declarat Decius, in cap. 1. de Reſcriſpt. vbi inquir priuilegium quod operatur contra ius, eſſe ſtrictè interpretandum

dum, capit. de Priuilegio.

His explicatis, Probatur, non posse Matthiam transacto Iubilæo votum oblitum commutare.

Primo, quia potestas commissionis non extenditur vltra limites in ea præfixos: de offic. deleg. cap. 1.&cap. Prudentiam, sed limites Iubilæi, sunt duæ hebdomadę, & in his inclusiuè datur authoritas confessori commutãdi vota: ergo transacto tali tempore, expirat dicta facultas, nec vlterius habebit iam confessor authoritatem commutandi.

Secũdo, quia ratio tota ob quã ille qui fuit oblitus peccati reseruati, si tempore Iubilæi non est ab eo absolutus, quia illud non fuit confesus, potest ab illo postea à quocunque confessore absolui, ea est, quoniam reseruatio est, per Papam sublata, & intentio confessoris fuit per potestatem sibi à Papa datam, omnem reseruationẽ tollere, quia hæc impediebat assequutionem Iubilęi, & propterea vniuersaliter absoluit ab omnib⁹ sedi Apostolicæ reseruatis. Vnde si cõfessoris intentio limitaretur solum ad hoc, & illud, nec vellet absoluere à reliquis, non remaneret pænitẽs ab his ebsolutus: quia effectus commissæ authoritatis pendet ab intentione confessoris cui est commissa, cum igitur intentio cõfessoris in casu præsenti, non fuerit commutare alia vota præpter illa quæ sibi in confessione fuerunt proposita, & quæ actu cõmutauit, vt satis patet: sequitur manifestè, votum illud oblitum non posse iã extra tempus Iubilæi nec ab eodẽ confessore cuius cõmissio iã expirauit, nec ab alio qui nõ habeat ad id specialẽ authoritatẽ cõmutari.

Confirmatur hoc argumentũ, quia post absolutionem à peccatis factam, virtute Iubilæi, verum est dicere, quod iste confessus absolutus, non habet iam impedimentũ quo minus indulgentias lucretur, ac proinde nec habet casum reseruatum Papæ: quia excommunicatio, & reseruatio impediunt gratiam, vt quæ semper supponunt peccatum mortale; vt habetur cã. Nullus, & c. Nemo 2. q. 3. sed non est verum dicere quod habeat votum illud oblitum commutatum, cũ votũ non impediat assequutionem indulgentiæ, & confessor nõ commutauerit omnia, sed ea sola quæ sibi fuerunt proposita: ergo sicut pœnitens si maneret adhuc in excommunicatione vel in casu reseruato à quo non esset absolutus, non posset transacto Iubileo absolui, ita manẽte voto incommutato persistẽteq; in sua ui, & robore finito termino Iubilæi, nõ poterit vlterius de nouo commutari.

Tertio, si alicui committeretur facultas cognoscendi & definiendi in termino trium dierum controuersiam versantem inter duos, ita

vt transactis illis tribus diebus expiraret commissa facultas, & post iudicatam causam finitoque commissionis termino, alter contra quem est data sententia, vellet adducere de nouo rationē, vel scripturam aliquā, cuius fuit oblitus, & de qua si recordaretur intra terminum, obtinuisset proculdubio fauorabilem sententiā: Non poterit iam Iudex commissarius, de ratione illa oblita cognoscere, nec quid piā in causa illa agere, Arg. de offic. Dele. ca. de causis. Ergo à simili, cū à summo Pontifice cōmissa sit potestas confessori, vt intra terminū Iubilæi commutet pænitentium vota, sequitur expirato Iubilæi tēpore, non posse vlterius confessorem oblita vota commutare: quæ tamen posset, durāte sua commissione permutare, & commutare, arg. c. in literis de offic. Deleg. vbi dicitur quod ex quo iudex delegatus per se, vel per alium, sententiam executioni mādauit, vel mādari præcepit, eius authoritas, & iurisdictio cessat, quia semel est officio suó functus.

Tandem commutatio requirit notitiam voti; nullus enim commutat id quod omnino ignorat: quia non potest quis discernere an res commutanda æquiualeat cōmutatæ, si illius cognitionem non habet, sed confessor durante tempore iurisdictionis datę sibi per Iubilæū, nullā penitus habuit notitiā de voto à Matthia facto: nō igitur aut actu aut virtute tale votū intēdit cōmutare; & proinde, neq; poterit transacto Iubileo cōmutationē facere, quia si id posset, eo esset quia virtualiter saltē illud cōmutauit tempore Iubilęi: sed vbi defuit intentio commutandi, deest etiā virtualis commutatio: quare dicēdum est, nec eundem confessorē, nec alium, nisi de nouo facultatē ad id habeat, posse voti illius obliti commutationem facere.

Crediderim tamen si pænitens à confessore petat, vt omnia eius vota commutet de quorum numero non recordatur expresse, recordatur tamē illa esse talis, & talis obiecti: & confessor dicat pro omnib⁹ tuis votis, facies hoc, & illud, valida erit commutatio, nec pænitens recordatus postea expressè & distinctè de numero votorum, indigebit alia cōmutatione: exempli gratia, erat Matthias infirmitate graui oppressus, multaque emisit tunc vota de visitādis pluribus sanctorum ecclesijs, & nunc ad pristinam sanitatem reuocatus, non habet in memoria ecclesias, nec numerum earum, vultque per Iubilæum commutare hæc vota, quæ sic confusè & adunatim exponit sacerdoti, vt qui de singulis expresè & distinctè non est memor: poterit tunc confessor facultate Iubilęi, vota illa commutare, quæ illi sunt cognita quo ad obiectū, quamuis non

non sint expressa nec satis cognita quoad numerum, valebitq; adeo dicta commutatio, vt nō indigeat pœnitens etiam si postea extra Iubilęi tempus numerus votorum expreßè & distinctè in memoriam redeat, aliam petere commutationem; sed omnia quamuis oblita illius tamen obiecti: sunt virtute Iubilęi permutata, eò quia confessoris intentio fuit, omnia illius generis & obiecti commutare, & sic quamuis actualiter feratur ad solum expressa, virtualiter tamen fertur etiam ad oblita: cum hæc & illa differant solū numero, sed non obiecto & tam voluntas pœnitentis, quam cōfitentis, fuit omnium illius speciei, & obiecti commutationem facere.

Ea vero quæ initio positi casus dubia videbantur, facili negotio dissoluuntur. Nam dispar est ratio in absolutione à casibus reseruatis & in commutatione seu permutatione votorum; eo quia casus reseruatus, est impediens gratiam & indulgentiarum assequutionem, & ideo quia confessoris intentio est absoluere pœnitentem ab omni impedimento gratiæ, & habilē illum reddere ad indulgentias Iubilęi: hinc est quod ipsum absoluit ab omni excommunicatione, & reseruatione qua erat ad illud vsq; tempus constrictus & ligatus.

Imo quia reseruare casum aliquem non est aliud, quā potestatē illum absoluendi sibi retinere nec alijs communicare: hinc fit, quod eo ipso quod Papa dat authoritatē per Iubilęum confessori, vt ab omnibus eidem reseruatis absoluat: Iam reseruationem ab illis peccatis tollit, & facultatem absoluendi electo confessori cōmittit, ac propterea confessor absoluēs ab omnibus, tollit ligamen excōmunicationis, & reseruationis actualiter à confessis, & virtualiter ab oblitis, quę si post modū in memoriā redeūt, tenetur quidem pœnitens ad eadem confitenda, vt sacramentalem absolutionē accipiat, quoniā per contritionē condonata fuerūt quatenus includebat propositum illa confitendi cū in recordationē venissent, sed vota emissa, quia nō contrariantur gratiæ, nec reddunt pœnitentē inhabilē ad consequendum Iubilęum, idcirco confessor cōmutans ea quæ sibi exprimūtur, non intendit cōmutare illa quorū non est conscius: nec Papa dans facultatem confessori ad commutādum, intelligitur commutasse statim; sed cōmittit id confessori, qui rationabiliter mādatū exequatur, & causa cognita cōmissionē exerceat: quare oblitum votum, cum non cognouerit, ac proinde, nec actu, nec virtute illud cōmutauerit, in suo permanet robore.

Ad primum igitur patet iam ex dictis solutio. Non enim valet argumentum à casibus reseruatis, ad

quelibet posse cõmutare vota aduersatur iuri communi, cap. 1. de voto & voti redemptione: Respõdetur etiam, quod quando Priuilegiũ habet tempus annexum quo duret, non extenditur vltra illud, & standum est determinato tẽpori, C. de preci. impe. offe. l. quoties. Et cum hoc priuilegium de commutandis votis arctetur ad dies Iubilei, nequit vltra illos extendi.

Aduertendum est tamen pro maiori huius casus elucidatione, quod votũ emissum à Matthia de nõ perpetrando quodam vitio, est adeo obligatorium, vt si illud trãsgrediatur non satis sit vitiũ & peccatum ipsum cõfiteri, sed necessario debeat circunstantiam voti explicare. Nam licet materia propria voti, sint opera cõsilij ad quę alias homo nõ tenebatur, subesse possunt tamen voto tanquã materia apta, ea etiã quæ sunt præcepti, vt docet D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 2. & Caiet. ibi. S. Anton. 2. par. tit. 11. cap. 2. §. 1. vnde si quis vouit nõ fornicari, vel non adulterare, duplici vinculo ad hoc astringitur, altero castitatis ratione præcepti. Altero religionis, ratione voti, qua propter vtrũque tenetur in cõfessione explicare, cũ sit circũstantia trahẽs fornicationẽ ab specie castitatis ad speciem religionis, contra quod male sentit Tabiena, verbo Votũ, 1. q. 2. & nõnulli alij vt refert Nauarr. in man. confess. cap. 12. n. 25. & 34.

Quod si quæratur à quo possit & debeat hoc votum commutari siue dispensari? Respõdetur quod ab Episcopo vel habente ad id iurisdictionem, vt supra diximus. Nã licet Prælatus Ecclesiasticus nequeat tollere obligationem qua subditus ad illud vitium non cõmittendum diuina lege restringitur, eam tamen obligationem nouam, quã per votũ factum adiecit, tollere & commutare potest, quia cum neq; vouentis prudentia tãta semper sit vt votum matura cõsultatione suscipiat, & res etiam humanæ quotidie subinde mutẽtur, adeò vt necessum sit id, quod quis vouit, retractari, cuius retractationis ipse vouens non potest esse cõpetens iudex, cum hęc sit causa sua propria, idcircò oportuit in Ecclesia esse aliquos qui vices Dei gererent, & votum quod factũ est Deo, aut commutarẽt in melius, aut ob causam ad tempus, vel in perpetuũ tollerent, vt si materia est inutilis, seu mala, vel impeditiua melioris boni, aut denique absque vlla causa prolibito irritarent & annullarent, vt quia voti obligatio nõ erat absoluta, & firma, sed pendens ab alterius voluntate, vt subditi votũ respectu Prælati, & vxoris respectu mariti, & filij respectu patris, & serui respectu Domini, D. Thom. 2. 2. q. 83. ar. 10. Sotus de iust. & iur. lib. 7. quæst. 4. art. 5.

VNDECIMVS CASVS.

Lvcas filium ex illegitimo thoro sibi natum, imperiali & Pontificia authoritate legitimari, & ad omnia legitimorũ iura reduci amplissimè fecit, absque tamen praiudicio cuiusuis fideicõmissi, & substitutionis, ac eis vocatorũ. Postea adueniẽte morte hæredem illum in omnibus suis bonis reliquit, prohibens expresse testamento, detractionem legitimæ ac Trebellianæ, vt qui velit dicta omnia bona esse fidei cõmissa, & in illa succedere semper masculos suæ familiæ, quos nominat vsque in infinitũ, nunc vero defuncto filio in Flandria in bello ab intestato, & sine liberis, succedenteque Antonio in dictis bonis, mater vt dicti legitimati hæres, postulat sibi dari legitimã, vt cuius detractio non poterat á testatore prohiberi:

Quæritur, num Antonius teneatur in conscientia. dare legitimam prædictæ matri; & si nolit, absolui debeat?

Difficultas in præsenti casu ex duobus pendet. Primum est quod si filius spõte renũtiet suæ legitimæ valere videtur in cõscientia talis renuntiatio; quando per renuntiationem talem magis multo acquirat, quam perdat, vt est in casu præsenti, in quo filius naturalis legitimatus, renũtiando ius quod habet in legitima, fit hæres omniũ bonorum Patris: Etsi enim pupillus non possit alienare, nec iuri suo renuntiare, ff. de acqui. re. do. l. Pupillus. videtur tamen id posse ob causam sibi vtiliorẽ, & magis proficuã. arg. l. Multi de liber. & Posth. vbi institutionis omissio in fauorẽ filij facta, valere dicitur, & hoc ob voluntatem ipsius filij rationabiliter præsumptam.

Secundũ est, quia in c. Si pater. de testamẽtis, & vltimis volũtatibus, iste casus videtur omnino decisus, ibi enim post alia hæc habẽtur verba. Licet autẽ filius testamẽto suo matrẽ portione iure naturæ debita priuari non possit: pater tamen in testamento quod filio impuberi facit, potest. Nam testamẽtũ huiusmodi pupillare paternũ, vel paterni pars potius est censendũ: hęc ibi. Agebatur siquidẽ in illo textu penes Papã Bonifacium VIII. de quodã testamento in quo pater, filia in certa bonorum parte hærede constituta, & filio in reliquis omnibus bonis, & matre vsufructuaria, hoc adiecit vt filia decedente absque liberis moreretur filio & hoc decedente moreretur filiæ; vtrobique vero absque liberis decedẽte, moreretur loco pio: vnde decedentibus filijs his, mater cum procuratore loci pij contendebat de hæreditate, quoad partẽ legitimę filijs iure naturę debitæ. Et decisa est cõtrouersia per Põtificẽ quod illius legitimæ filijs alias debitæ, non erat mater hæres.

Confie-

Confirmatur quia, &si filius absque liberis vel ab intestato moriēs non possit priuare matrē iure hæredis, quod habet in legitima eidē filio naturaliter debita, C. ad Tertul. l. matri, & leg. vlt. & Authen. in testamento. Pater tamen potest testamento suo decedentibus filijs absque liberis priuare matrem ne sit hæres talis legitimæ, vt notat glos. in dicto c. Si pater §. Nō possit. Et videtur expresse colligi ff. de inoff. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur quod mater non impugnat testamentum, quod pater filio fecit quærela inofficiosi.

Vera tamen huius casus decisio est, teneri Antonium hæredē fidei commissi in conscientia dare legitimam prædictę matri, & si nolit, non posse absolui, vt qui alienum retinet inuito Domino.

Pro cuius veritatis clariori euidentia est in primis aduertēdum; quod legitimare non est aliud, quā habilitādo de illegitimo legitimū ex gratia facere, vnde legitimatio est habilitatio illegitimi, ad actus legitimos ad quos ex illegitimitate erat inhabilis, potestque iam dici verè legitimus, & naturalis, quoad illa ad quæ legitimatur, si fiat ad instantiam patris, & eo viuente, tunc enim per patrem est filius restitutus ad primæua naturæ iura, & dicitur in quacunque lege vel statuto, vel qualibet alia dispositione, de filijs legitimis, & naturalibus disponente, comprehendi: tradūt iurisperiti in le. Ex facto. §. Si quis rogatus ff. ad Trebe. & per Barbat. latissimè in l. cum acutissimi, C. de fideicommiss. col. 99.

Inualida tamē in foro Dei, & ciuili erit illa legitimatio filij illegitimi, in qua Principi legitimāti non exprimitur, nec mētio fit legitimorū filiorū, & naturaliū, quos pater habet per tex. in Authent. quibus modis nat. effici. legit. §. Si vero. Et probat latè Andr. Tiraquel. in l. Si vnquam. C. de reuocat. donat. verbo donationem largitus. nu. 254. Præposi. in ca. Per venerabilem. §. quod autē col. 15. vers. aduerte nūc ad solennitatem: qui filij sint legit. Et hoc in eo tantum casu in quo legitimatio fieret ad consequēda iura omnia filij legitimi, & naturalis, & ad hoc, vt simul legitimatus cum legitimis, & naturalibus, patri succedat: nam cum in hoc casu legitimis, & naturalibus portio legitima diminuatur, vt quę in plures sit diuidenda, maiorq; proinde illis læsio cōtingat quando maior est filiorum numerus in quos hæreditas sit diuidēda, proinde æqua dictat ratio, vt hoc Principi legitimanti, antequā illegitimo gratiam faciat, manifestetur; cum nō facile præsumatur quēlibet velle fauere alicui, cum damno, & præiudicio notabili aliorum, vt notat Couarruuias lib. primo variarū resolutionum c. 20. in fine.

Supponendũ eſt deinde, quod pater iure naturæ cũ teneatur alere filios quos genuit, idcirco ea pars, quæ alendo filio eſt conueniens, appellatur legitima portio: cuius quãtitas diuerſis in regnis diuerſimode per legem taxatur: nulla tamẽ lege vel conſuetudine poteſt, in totũ tolli, cũ in ijs quę ſunt naturalis iuris nequeat humana poteſtas cõtra diſponere, & ſicut à natura dependet generatio filiorũ, ita & eorundẽ alimentatio; & hoc nõ ſolum viuente patre, ſed etiã poſt eius mortẽ ſi bona habet, quibus ali poſſint, vt innuitur in Auth. de trien. & ſen. §. 1. ad fin. & ff. Prohibemus autẽ, ibi. ſi vult filiorũ ore. Pro quo etiã facit inſt. de iure nat. §. 1. ff. de pact. leg. ius agnationis. Hinc fit vt in hac legitima, nõ ſuccedant filij ex vi teſtamenti, quaſi quod pẽdeat à volũtate patris; nec ex vi alicuius legis humanæ, ſed à iure ipſo naturali, ac proinde nullũ huic legitimæ portioni, grauamen imponi poteſt, per legata aut fideicommiſſa, ſed per debita tantum. Non poteſt etiam illi imponi dilatio vel conditio, aut modus, & ſi apponantur, habentur pro non adiectis C. de inoff. teſta. leg. omni modo. Sunt etiam aliæ duæ legitimæ portiones in iure, quarum vna appellatur falcidia, à Falcidio authore, quæ eſt ſolum debita iure inſtitutionis, & eſt quarta pars totius hæreditatis, quam inſtitutus hęres retinet & detrahit ſibi de ſingulis legatis, quæ non fiunt ad pias cauſas; adeo quòd ſi hæreditas filio relicta eſt honorata, & exhauſta legatis paternis: tunc filius vel alius inſtitutus hæres poteſt detrahere de quocunque legato pro rata tantum quantũ ſufficit ad quartam habendam, cap. Raynaldus, de teſta. Auth. ſimiliter C. Ad legẽ Falcidiam. Inſtit. eo. primo reſpõſ. Et quamuis in legatis ad pias cauſas, non detrahatur falcidia, ſi tamen eccleſia vel alius pius locus inſtitueretur hæres, tunc detraheret falcidiam de legatis factis alteri eccleſiæ, vel alijs pijs locis, quia cõcurrẽtibus ex vtraque parte priuilegijs, vtendũ eſt iure cõmuni. leg. Aſſiduis C. qui pot. in pig. ha. Ceſſare etiam falcidiã quãdo teſtator ſciens quantitatẽ patrimonij ſui, expreſſe illã prohibuit, vel ſi relictus hæres non fecit inuentariũ tẽpore & modis á iure ſtatutis, vel ſi intra annũ non eſt exequutus voluntatẽ teſtatoris, vel quando ipſe teſtator vult vt bona relicta non poſſint alienari, ſed remaneant ſemper apud ſucceſſores; docent iuriſperiti, in d. cap. Raynutius, de teſta. Tabien. verbo legitima portio. q. 2. Sylu. & alij eodem.

Tertia legitima portio dicitur, Trebellianica, à trebellio authore, & debetur etiam iure inſtitutionis, eſtque pars quanta totius hæreditatis; vt cum aliquis inſtitutus

hæres

hæres vniuersaliter vel in quota hęreditatis rogatur, vt alteri restituat hęreditatē sine liberis moriēdo: potest enim tunc sic hæres institutus retinere quartam partem totius hęreditatis. Instit. de fideicōmiss. hæred. §. Sed quia & C. ad Treb. per totū. Et in hac trebellianica, cōputantur legata, & donationes, ac omnia quę perueniūt hęredi ex testamēto: scilicet iure legati, vel donationis: alia vero veniētia extra testamentum non cōputantur. At in falcidia non computantur hæredi nisi ea, quæ obueniunt illi iure institutionis; nō autem legata, vel alio titulo prouenientia. In legitima vero, cōputantur non solum ea, quæ proueniūt ex testamento quocunque titulo, sed etiā vndecunque sint profecta à defuncto, dummodo non sint donata simpliciter viuente patre filio emancipato vel benemerito, non ob causam dotis, sed mere liberè, donatione valida: cessat autē trebellianica vel in legatis ad pias causas, vel si testator prohibuit, vel si substitutio euanescit, vt quia ingreditur religionē ille qui rogatur, vt si decedat sine liberis, vel si vxorē nō ducat, hæreditatē alteri restituat. Tabien. Sylu. & alij vbi supra Panor. in cap. Raynutius de testa.

His sic declaratis, probatur quod mater debeat in consciētia habere legitimam filij, qui ab intestato est mortuus, non obstante dicto testamento patris. Tum quia ius positiuum nequit derogare iuri naturæ, vt satis patet cap. Sunt quidā 25. q. 1. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. legitima autē portio est debita filio iure naturæ. §. cum itaque de hęred. & falci. l. fin. §. omnia igitur C. de adopt. Testamentū vero habet vim iuris positiui, vt quod pēdet à voluntate testatoris, potuit igitur filius præcipuè legitimatus nō obstāte paterna patris testantis prohibitione detrahere legitimā portionem de fidei commisso, ac de ea liberè disponere: vnde cum filius ab intestato decesserit, proculdubio censetur saltē tacitè voluisse illam suā legitimā deuenire ad hæredem suū propriū, sed mater est iure naturę hęres filij mortui ab intestato post patris mortē, vt quæ est propinquior illi, quam collaterales consanguinei: Ac veluti parentes tenentur filijs alimēta debita præstare, quæ legitima portio post illorū mortem dicitur, cap. Ius naturale, 1. dist. & l. 1. §. Ius naturale ff. de iust. & iur. Ita viceuersa ipsi filij tenentur parentibus alimentorum portionem aliquam dare, iuxta text. in l. Nam & si parentibus. ff. de inoff. test.

Confirmatur, quia per rubricā de successione ab intestato ascendentium & collateralium in §. volentes quod naturalibus tantū, & etiā spurijs, disponitur, vt naturalibus filijs succedi possit & debeat

per quoſcunque perinde ac ſi legitimi & naturales eſſent, & quod mater admittatur ad ſuccedendũ in legitima filij ſpurij de iure communi, & maximé quando filius eſt á patre legitimatus, probat Alciatus, cum communi, in cõſilio 232. Ratio ſiquidem ipſa naturalis petit, vt ſicut filius iſte ſuccederet matri ab inteſtato, ita reciprocè hæc ſuccedat filio.

Præterea, legitima portio, nulli eſt ſubiecta oneri, nec poteſt in illa apponi grauamẽ, leg. omni modo, C. de inoff. teſt. & in auth. de hęre. & fal. §. primũ, itaque & §. Si quis autem non implẽs, & in cap. Raynaldus, de teſtam. ſed quod legitima ſit annexa ſemper fideicõmiſſo, nec ab illo poſſit ſeparari, eſt onus, & grauamen maximum, talis igitur conditio per teſtatorem poſita, vt nec legitima, nec Trebellianica detrahatur, eſt illicita, ac proinde illâ non obſtante, tenetur hæres fideicommiſſi, ad eam matri dandam.

Adde quod licet pater in ſubſtitutione pupillari (dicitur autẽ ſubſtitutio pupillaris, quæ fit talibus verbis, filius meus ſit mihi hæres, qui ſi infra tempus pubertatis diſceſſerit, Ioannes tunc mihi ſit hæres) poſſit de legitima filij diſponere, & matrem ab ea hæreditanda priuare, vt habetur in cap. Si pater, de teſtamentis in 6. fuit enim inuẽta hęc ſubſtitutio eo, quod cum multum proſit hæredem habere, & pupillus teſtari non poſſit, vtile fuit pupillis modum inuenire ne decederent inteſtari, vt ait gloſ. in d. cap. Si pater. §. pupillares, imo cum filius quatenus pupillus, ſit res paterna, poteſt vt ſic pater pro ipſo vt de bonis ſuis proprijs teſtari: valebitque talis inſtitutio decedente filio in pupillari ætate: ſed ſi poſt pubertatem deceſſerit, tunc quia eo tempore eſt iam ſui iuris, & extra poteſtatem paternã: ſuccedit illi mater ab inteſtato, nec per teſtamentum patris poteſt mater hæreditatis iure priuari, quoad illam legitimam portionem, quia & ſi in pupillari ætate, voluntas filij non ſit alia, quam voluntas patris, poſtquam tamen puberatis annos attingit, iam voluntatẽ habet diſiunctã à patre, & propterea ſicut potuit à ſe teſtamentum condere, ſed in illo non poterat matrẽ omnino exhęredare, quando alios propinquiores non habuiſſet hæredes filios: Ita neque eodẽ mortuo ab inteſtato potuit pater de voluntate filij diſponere, nec prohibere vt mater in hæreditatem legitimæ portionis nõ ſuccederet, ff. de vul. ſubſt. le. His verbis, & leg. in pupillari, & l. Centurio, & gloſ. in d. cap. Si pater. §. Abſque deductione: In caſu autem noſtro cum ſubſtitutio potius ſit fideicommiſſaria quam pupillaris, tum quia ſi diſceſſerit ſine liberis, eſt conditio ample-

amplectens etiam tempus pubertatis, vt notat glos. in c. Raynucius de testamenti, §. Substitutionis.

Tum quia institutio masculorũ familiæ vsque in infinitum est obliqua & fideicommissaria transiẽs limites anni pupillaris, vt patet: Iam autem in tali fideicõmissaria substitutione non potest pater inhibere ne portio iure naturæ debita, ad matrem filio mortuo perueniat: vt est textus in cap. Raynucius de testamentis; quo loco Pater duas habens filias alteram nuptui traditam, alteram impuberẽ, huic reliquit omnia sua bona eo pacto, vt si moreretur sine liberis, soror nupta cum filijs suis succederet in omnibus bonis. Et quia impubes postea nupsit, & sine liberis è vita discessit, testamentum tamẽ condidit quo maritum hæredem suorum bonorum instituit, adiudicata fuit legitima portio ipsi marito hæredi: sic enim statuitur per Innoc. 3. ibi. Quia vero pater Adiectæ (hoc enim erat nomen impuberis) ipsam in legitima nõ potuit aggrauare, legitimam ipsam videlicet eius partis quæ sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam à marito retinendam: ex quibus verbis infertur euidenter in casu nostro, matrem debere succedere in portione naturaliter debita, nec patrem grauare posse hanc onere fideicommissi, cum fideicommissum in illa legitima non teneat ipso iure, eo quia in ea nullum grauamen imponi potest filio, C. de inoffi. testam. quoniã in prioribus, glos. in dicto cap. Raynutius, §. legitimam ipsam.

Hæc dixerim in foro conscientiæ, & secundum ius canonicum, non autem in foro contentioso, & de iure ciuili, quia non sunt partes meæ casum hunc, quoad lites dirimendas, disputare, sed solũ quod ad debitum animæ spectat, definire.

Nec ea, quæ ad alteram partem sunt adducta, officere videtur. Ad primum dicimus, nõ posse filium renũtiare in damnum, & præiudicium necessarij hæredis, qualis est mater, respectu filij, quando ipse decedit pubes ab intestato absq; liberis.

Ad secundũ respondetur, quod in illo cap. Si pater. de Testamẽtis, decesserunt è vita filij in pupillari ætate, vt notat glos. ibi, §. absque deductione, & ideo potuit pater in portione legitima filij, priuare matrem, quod non posset si post pubertatem decessisset, Idque colligitur ex verbis contentis in fine eiusdem textus, ibi. Nam testamẽtum huiusmodi pupillare, paternum, vel paterni pars potius est censendum. quibus verbis assignatur à Bonifacio octauo ratio quare filius nequeat testamento suo priuare matrem, portione iure naturę debita; pater autem posset in testa-

testaméto quod filio impuberi facit: eaque est: quia Pater solum testatur tunc pro filio quatenus in pupillari ętate est res paterna, nec habet voluntatem iure aptam ad disponendum de rebus suis: quæ omnia cum cessent perueniente illo ad puberes annos, ideo si pubes factus moritur, substitutio paterna quoad dictã legitimam omnino extinguitur, & venientes ab intestato succedunt in totum, vt probat glos. in dicto cap. si pater §, absque deductione. Præterea substitutio, de qua textus in dicto ca. si Pater erat pupillaris, & directa, non autem fidei commissaria, vt ibidem dicitur in textu, & locus pius, est maxime priueligiatus, habetque rationem legitimi, & directi successoris, ac hęredis, & quia filij instituti decesserunt in pupillari ætate, idcirco locus pius substitutus, dicitur succedere iure directo, substitutio siquidem per verba directa tunc fit, quãdo quis habet hęreditatem per manum Testatoris, obliquavero quando eam habet per manum hæredis, vel alterius, vt notat glos. in dicto cap. si Pater, & Sylu. verbo. Hæreditas 4. q. 1. quia ergo in substitutione pupillari & directa, pater testatur de rebus filij vt omnino suis, idcirco potest excludere matrẽ, ita vt etiã legitimam petere non possit: vt notat Bart. & iuris periti in l. Papinia. §. sed nec impuberis. ff. in officio test. imò, & omnem aliam personam quę ipsi pupillo ab intestato succedere potuisset. ff. de vul. & pupil. sub l. Lucius, quod tamẽ Sylu. verbo hęreditas q. 5. limitat esse verum in pupillari expressa, idest quę fit per verborum affirmationem & expressionem temporis pupillaris: Nam in tacita, hoc est in qua non exprimitur pupillare tempus, excluditur solum mater quãdo alter filius testatoris, frater pupilli substituitur, quod si substitutus sit extraneus, mater admittitur, nisi forte quando testator relinquit aliquid vxori, & vult illi esse debere loco prętensę legitime, veluti in dicto cap. si Pater, reliquerat ibi testator vxori vsum fructum quorundam bonorum suorũ certo tenore, vt notat glos. Ex quibus omnibus aperte colligitur dispossionem illius tex. cap. si Pater de testamentis: esse longe diuersam à casu nostro: triplici ratione: quarum prima est quoniam substitutio, de qua ibi, erat pupillaris, & directa: sed illa, de qua in casu agitur, est fidei commissaria, quia extenditur ad pubertatis annos & ad omne tempus, quo sine liberis fuerit defunctus: est etiam obliqua; quia instituuntur semper masculi familię quanuis inter eos interiaceat mater: vnde eo quia fidei commissaria, retinebit mater legitimam portionem filij defuncti, quę est tertia pars totius hæreditatis testatoris, secun-

ſecundum communem opinionē quia in hac, pater grauare filiū non poterat. Cod. de inoffi. teſta. l. quoniam, ita Syl. verbo hęreditas 4. q. ſeptima. Secundum diſcrimen eſt quia in d. cap. ſi Pater, filij in pupillari ętate mortui fuerunt, in qua; vt diximus: teſtator potuit excludere á portione legitima ipſā matrē; ſed in caſu pręſenti fertur quod filius obierit in bello, ac proinde in ætate extra pupillarem, in qua iam teſtamentum excludens matrem non poteſt operari contra ipſam, vt quæ ſuccedat tanquā verè hæres inſtituta à filio, volūtate pręſumpta, quatenus credendum eſt filium nunquam futurum adeo naturæ ipſi ingratum, vt matrem priuare auderet ꝓtione naturali, quaſi iure ſibi adueniente. Tertia differentia eſt, quia in d. cap. ſi Pater relictum eſt à Teſtatore ipſi vxori certorum bonorum vſus fructus, idque fortè ratione legitimę quacunque ex cauſa prętenſæ: ſed in caſu á nobis propoſito, nihil fuit relictum matri, loco pręfatę legitimę quo fit vt hæres ſubſtitutus, teneatur in conſcientia, ad dandam illā portionem iure naturæ debitam, filio ab inteſtato viro functo, eiuſdem matri.

Per hæc patet cōfirmationis ſolutio, fatemur enim patrem poſſe priuare teſtamento ſuo decedentibus filijs abſque liberis matrem portione legitima, poſſeque ipſam legitimam grauare durante pupillari ętate filij per pupillarem ſubſtitutionem expreſſam; ſed nō per ſubſtitutionem fidei commiſſariā; omneque grauamē, & conditionē in legitima portione appoſitam expirare, & in nullitatem redigi, ſtatim ac filius ad puberes annos peruenit, vt à pertè colligitur ex tex. in capite Raynucius de teſtamentis; vbi legitima filię impuberis adiudicata fuit ipſius marito quem hæredem inſtituerat, non obſtante patris teſtamento: quod & ſi valebat durante filiæ impubertate, non tamen poſtquam peruenit ad ætatem nubilem, vt ſupra eſt declaratum.

DVODECIMVS CASVS.

IOannes filium ex damnato concubitu ſuſcepit, cui dū viueret multas pecunias varijs temporibus donauit vt ex illis bona immobilia emeret nec non in vltimo vitæ diſcrimine nunc poſitus, teſtamentū condit, in quo nobilem quendam amicū hæredem omnium rerum ſuarum inſtituit, eo animo, & ſpe vt poſt mortem reddat filio ſpurio totam hæreditatem: confeſſorē vocat cui prædicta omnia enarrat.

Quæritur an donando dum viueret filio ſpurio: condendoque teſtamētum cum certa ſpe quod tota hæreditas ſit peruētura ad dictū filiū peccet mortaliter, quidq; à confeſſore ſit iniungēdū, tam patri, quā filio, quā hæredi.

Pro

PRo huius casus decisione aduertendum in primis est, illegitimorum filiorum varias esse species, quidam enim nascuntur ex vtroque parente soluto inter quos esse matrimonium potest, & appellantur naturales; Alij proueniunt ex parentibus qui inter se contrahere nequeunt ob aliquod impedimentū quod matrimonium inter eos celebrari prorsus vetat, & vocantur spurij quasi ex spurcitia siue damnato concubitu orti: solēt etiam appellari Nothi, siue manzeres, quamuis manzer dicatur propriè, qui ex meretrice omnibus exposita nascitur. Iuxta illud Deut. 22. Non ingredietur manzer idest de scorto natus, in ecclesia Domini.

De primæ speciei filijs, hoc est naturalibus, haud dubium est posse parētes bona sua illis donare, & testamento legare, quando nō habent alios filios legitimos. Ratio est quia iure naturali & gentium, vbi legitimi nō sunt, naturales succedunt, nisi lex ciuilis pro publico Reipublicę bono aliud statuat, cui in conscientia parendum esset.

De filijs vero spurijs & nothis, siue sint ex adulterino cōcubitu siue ex sacrilego, certum est deberi illis à parentibus iusta alimenta, secundum parentum qualitatem, vt dicitur in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adult. Vnde si filius spurius operam literis nauare voluerit & lauream doctoratus adipisci, vel si militiæ deditus, ad gradum ducis, aut centurionis ascenderit, vel ad aliquam artem idoneus fuerit, aut probitate & virtute alia insignitus possunt tunc parētes tuta consciētia, habita ratione facultatum suarum & qualitatis filij, multo plura illi suppeditare, quam alimenta ad vitam tuendam necessario requisita; & quidem in Hispaniarū regnis, taxata est hæc summa in lege, tauri, quo ad secularium filios, ad quintam bonorum partem; ita tamen vt si hæc non sufficiat ad vitā filij, superaddatur id quod necessarium est ad viuendum: sed si super excedat, maiorq; sit quam filij qualitas & dignitas prærequirit: potest adhuc tota & integra dari filio, si pater velit. quoad alios vero clericorum & religiosorum secus decernitur, non enim possunt nisi ea præcisè quibus secundum ius naturæ ad viuendum indigent; pro qualitate tamen & conditione eorundem filiorum prębere, vt habetur per legē conditam Numantię à Rege Ioanne primo, & est opinio Bal. in leg. finali§. si à socero ff. de his quæ infra. cred.

Similiter hoc certum est, quod quando filius spurius ex adulterino & damnato concubitu nascitur, si pater est secularis & mater libera, ac soluta: potest tunc mater (nisi alios fortè legitimos habeat) legare

legare illi spuria, sua omnia bona, quamuis pater id non possit: & ratio est, quia cum in hisce filijs pater incertus sit, mater vero certa, ideo dispo suerunt leges ad præcauendas fallacias ne extraneis bona relinquerentur, quod hisce filijs non possent patres sua legare; matres vero possent, ut de quibus minimè dubiũ est quod tales pepererint, & iure naturæ vero non autẽ ficto sint illarum filij: glos. in cap. Tanta, qui filij sint legitimi, imò mortua matre absque testamento, illi succedunt: in casu ergo præsenti tota difficultas consistit de filio spurio, qui vel ex vtroque parente adultero sit natus, vel saltẽ ex matre adultera; & de filio Clerici aut Religiosi.

Et quidem non de fuerunt aliqui, qui opinẽtur patrem tuta cõscientia potuisse bona sua dare huic filio tam per testamentum quam extra illud, nec vlli restitutioni esse filium obnoxium; sed possidere & retinere illa posse, donec per iudicis sententiam donatio, & testamẽtum inualidetur, bona illa alteri adiudicentur: data enim sententia illi parendum erit, sed non antea.

Fundamenta huius opinionis potissima ea sunt.

Tũ quod leges prohibẽtes bona parentum transire dono vel testamento ad filios spurios, sunt pęnales, vt quæ id vetant in pœnam libidinis inordinatæ parentum: iã autem pænales leges non obligare in conscientia, saltem quoad hoc vt impediant translationem dominij ipso facto, ne si facta sit valeat, donec iudicis sententia & condẽnatione inualidetur, est opinio D. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 3. Caiet. ibi. & in summa verbo: pæna, Adriani quolib. 6. ar. 1. Sylu. verb. Assassinus, Medina Cod. de rebus rest. q. 1. & multorum aliorum, quorum ratio est, quia cum pæna temperanda sit iuxta circunstantias, debeatque exequutioni mandari, ad hanc nõ tenetur ex se reus, quia neque ipse potest temperare pænam; cum nequeat esse iudex in propria causa, neque illam debet ipse exequutioni mandare: quia non tenetur ipse de se ipso suplicium sumere, cum insimul esse agens & patiens naturæ repugnet.

Tum etiam confirmant, quia leges impedientes translationem dominij per contractum cui deficit aliqua iuris solemnitas, nõ ita impediunt dictam translationẽ, quin in conscientia sit valida, & de facto teneat, donec aduenerit iudicis sẽtentia, vt cum Panor. in cap. Quia plerique de immunitate ecclesiarum; & in cap. Requisiuit. de Restitutionem integrum, tenet Anton. de Butrio: Ancharanus, Decius, Felinus, Barthol⁹, Alciat⁹ & alij, quos citat Couarruuias in cap. Cum esses, de testamentis. Iam autem dictæ leges impedientes illos cõtra-

ctus

ctus minus solemnes, loquuntur expressius,& rigorosius, quam loquantur leges contra spurios, quia dicunt illos esse nullos,&habẽdos tanquam non factos; quibus verbis non vtitur lex contra spurios.

Adde quod eam authoritatem quam lex ciuilis habet in personas, habet in bona & contractus, imò maiorem, vt satis patet, & tamen leges ciuiles quæ irritant contractũ ex defectu conditionis &solemnitatis,non obligant in foro conscientiæ ad rem per talem contractũ habitam restituendam, ergo nec etiam illę quæ irritant testamentũ ex defectu legitimi filij obligabũt in foro conscientiæ ad restituendam hæreditatem per tale testamẽtum legatam.

Quod eo magis persuaderi videtur, quia cessante fine legis humanę,debet cessare vis legis humanæ,standumq; tunc iuri naturæ, & gentium, vt dicitur de iureiurando in cap. Et si Christus, & de Appellationibus, cap.Cum cessante. Vnde videmus correctionem fraternam,cessante spe emendationis fratris,non obligare. Cum ergo finis legis prohibentis donari & legari filijs spurijs sit, vt occurratur fraudi & dolo, qui esse solet in incertitudine horum filiorum,sequitur quod vbi hæc præsumptio cessat, & Pater scit aliquem spurium esse vere suum filium poterit eo casu dictus filius, non obstante lege possidere sibi donata & legata à patre cum tam naturę iure quam gentium quicunque filius possit succedere in bonis paternis.

Oppositã ex diametro opinionem tuetur Couarr.in Epitome super 4.Deretal.cap.8.§. 2.n.3. quam sequuntur recentiores D. Thom. interpretes 2.2. q.64.ar.5.& maximè quidam ordinis nostri eremitarũ S.Augustini doctissimus & mei amicissimus Magister P. Frater Michael Bartholomeus Salòn. in cõmentario de iust.& iur.q.5.ar.5.cõclus. prima,qui absolutè &vniuersaliter putant, nullos spurios, siue sint filij secularium siue clericorũ, habere posse bona patris, siue per testamentum,siue per aliquam donationem inter viuos,siue per quẽcunque alium contractum,&ideo teneri in conscientia ante iudicis sententiam restituere illa, vel parenti à quo ea acceperunt, vel hæredibus ipsius,siue ab intestato, siue succedentibus per testamentũ.

Rationes quibus in hanc sentẽtiam deuenerũt, hę sunt precipuæ. Tum quia leges ciuiles ijsdem verbis disponunt de filijs clericorum & secularium, vt in Authentica. Et cõplexu C. de incestuosis nuptijs,vbi dicitur, ex complexu nefario, aut incesto seu dãnato, liberi, nec naturales sunt nominandi omnis substantię paternæ indigni beneficio. Et in Anthen. quibus modis naturales efficiãtur,§.finali,habetur

betur, omnis, qui ex cõplexib⁹, aut nefarijs, aut incestis, aut damnatis processerit, nec naturalis nominetur, nec alendus à parentibus, nec aliquã ex pręsenti lege habebit cõmunionẽ. Et in Auth. licet patri: C. de naturalibus liberis, dicitur in vltimis verbis, sed qui ex dãnato sunt coitu, omni prorsus beneficio excludãtur: quę leges cũ indifferẽter de filijs tã clericorũ quã seculariũ loquãtur, & iustissimæ sint, & maximè necessariæ bono cõmuni ad tollenda adulteria, & alia execrabilia libidinis vitia, obligant in cõscientia.

Tũ quia & si finis legis nõ cadat sub lege, ab eo tamẽ sumitur propria legis intelligentia. Et cum hęc lex de filijs spurijs incapacibus ad bona paterna, sit condita vt cũ viderint homines filios ex damnato concubitu genitos in summã miseriã, & paupertatẽ debere viuere, ab adulterijs & sacrilegijs abstineant: non satis huic fini esset cõsultum, si extra testamentum possent patres, illis donare bona sua.

Tum quia leges istæ de spurijs, non tantum sunt pœnales, sed etiã præceptiuæ reddentes huiusmodi filios spurios inhabiles ad recipiẽda vllo modo bona paterna, præter necessaria ad vitam, ac proinde obligãt in vtroque foro: idẽ enim iudicium est in foro conscientiæ, quod in foro exteriori, vbi res certo constat & iudicium illud non nititur alicui falsæ præsumptioni: vnde sententia iusta, quæ neque nititur, neque fundatur in aliqua falsa præsumptione, est obligatoria in conscientia. Cum ergo si spurio pater sua bona donet vel testamento, vel extra, idque certo constet iudici; posset iudex iustissima sententia compellere talẽ spurium, tanquam illegitimum dominum, concedere, & restituere hæreditatem illam hæredi ab intestato tanquam vero domino, quare sequitur quod in conscientia ille spurius non erat verus dominus, nec fuit in ipsum translatum dominium per illas donationes.

Ex his ergo omnibus concludunt. Patrem donantem in vita filio spurio, bona quæcunque excedentia quantitatem alimentorum, peccare mortaliter, nec filium posse illa accipere, vel retinere tuta conscientia. Cum per legem sit incapax ad illa recipienda: & Pater inhabilis de iure ad illa danda.

Nos inter extremas has sentẽtias media via incedendum esse putamus: Et cum tria in præsenti casu dubia attingantur: primum An Pater donans in vita filio spurio multas pecunias, vt bona immobilia emat, & diues euadat, lęthale peccatum committat: adeo vt filius etiam non possit pecunias illas accipere, nec bona possidere

tuta

tuta conſcientia. Secundum eſt, An inſtituens hæredem cum confidentia de reſtituenda hæreditate filio ſpurio, poſſit abſolui, niſi teſtamentum reuocet? Tertium dubium eſt, an dictus inſtitutus hæres poſſit tuta conſcientia bona illa ſibi cōfidenter relicta, dare filio teſtatoris ſpurio, ita vt nec ipſe hæres dans, nec ſpurius recipiēs peccent.

Quod ad primum attinet, in ea ſum opinione vt putem aliter loquendum eſſe de iure ciuili & canonico de filijs ſpurijs ſecularium, & aliter de ſpurijs clericorum, & Religioſorum. Nam parentes ſæculares ſi extra teſtamentum, & dum viuunt, filijs ſpurijs donant, & illorum nomine emunt non ſolum ea quibus honorificè viuant, ſed etiam quibus diteſcant, dummodo alios legitimos filios nō habeant, quos ea de cauſa notabiliter in hæreditate eiſdem debita lædant, nequaquam peccare mortaliter, poſſeque tales ſpurios tuta conſcientia illa recipere, & poſſidere arbitror: cuius ſententiæ eſt Sotus li.4. de iuſt. & iur. quęſt.5. ar. 1. in Reſp. ad quartum.

Tum quia leges omnes quæ loquuntur de ſpurijs ſecularium, prohibēt ſolum ne huiuſmodi filij ſuccedant parentibus iure hæreditario, vt patet, in Authentica, quibus modis naturales efficiantur. l. vnica §. finali. Et in Authentica licet. Cod. de naturalibus liberis. Et l. cū acutiſſimi, ff. de fideicommiſ. Nec de iure communi Cæſareo aut Pōtificio reperitur lex, quę prohibeat bona parētum tranſire ad hos ſpurios extra teſtamentum: ac proinde cum ſint leges odioſæ & in deteſtationē, ac odium filiorum ſpuriorum editę, non debent extendi vltra id quod verba ſonant.

Tum quia dato quod finis legis contra ſpurios ſit occurrere adulterijs & alijs ſceleribus, quia tamē finis legis non cadit ſub lege: nec committere dicitur in fraudem legis pœnalis, niſi ille, qui agit cōtra id, quod verbis exprimitur, proptere a talis donatio extra teſtamentū cum in verbis legis non comprehendatur, non poteſt dici prohibita, nec per conſequens peccatū.

Tum qui leges humanæ, & pręcipuè ciuiles eo modo obligāt quo ſunt in vſu & recipiuntur: cum cōſuetudo ſit optima harum legum interpres. Iam autem Patres ſeculares donare extra teſtamētum filijs ſpurijs, eoſque diuites efficere abſque liberorum legitimorū præiudicio, eſt vſu & cōſuetudine receptiſſimū, & maximè inter nobiles: Nec de eo vnquam confitentur, quod eſt argumentum nō eſſe peccatum: Et velle obligare huiuſmodi ſpurios, ad omnia bona á patribus laicis illis donata, ſtatim reſtituenda, nulla etiam ſpectata iudicis ſententia, eſſet nimio rigore leges intelligere, & omniū tam præſentium

ſentium quam futurorum animas illaqueare.

Tũ quia ſpurios ex cõiugato & ſoluta, quę eſt obſcurę, & vilis cõditionis fęmina ortos, ad ſucceſſionẽ paternã & maternã admitti poſſe, grauiſſimi doctores tradũt: cũ ab hac non repellantur, niſi qui ex damnato concubitu naſcuntur: non quidem damnato pontificio iure ſed ciuili, qualis ille ſolus eſt, qui criminali pęna multari poteſt, vt tradit Bart. l.3. de cõcub. in prin. & 503. in conſ. 148. col.3. verſ. Nec etiam Tiraq. in l. Si vnquam Cod. de reuoc. dona. verſ. ſuſceperit liberos num. 51. Illuſtriſſimus Dominus meus Cardinalis Paleottus lib. de Nothis & ſpurijs, cap.42. Iã autem concubitus obſcuræ viliſque mulieris, quam maritus præter vxorem cognouit, & ex qua ſpurios filios habet, omnem in eo adulterij aut ſtupri crimẽ, iure ciuili ceſſare puto; cum talẽ cõcubitum, nec extranei accuſare valeãt, vt qui publicè impunitus dicitur, le. quę Adulterium, Cod. de adult. Ang. leg. Si vxor, de adult. Bar. l. verum, de furtis. vxor vero multo minus accuſare illum poteſt, cũ ipſa nullã aduerſus maritum eo nomine actionem habeat. cap. Apud. 32. q.1. §. publico. Neq; enim adulterium, iure ciuili id dicitur, vbi cũ ſoluta muliere, coniugato eſt negotium. l.1. Cod. de adult. Nam luxurię ſpecies magis diuerſificãtur, & accipiuntur, ex parte materiæ, quæ eſt fœmina: quam agẽtis, qui eſt vir. docet Caietan. 2.2. q.153. art.2. §. Ad obiecta contra ſecundũ dictum. Neque etiam ſtupri pœnam coniugatus ſubit, niſi cum honeſtæ conditionis fœmina rem habeat, ac proinde ſpurij qui ex hac naſcerentur quamuis ſoluta eſſet, non poſsẽt parentibus ſuccedere, cum ciuili iure damnata ſit illa carnalis coniunctio: Nam ſicut in muliere infimæ ſortis præſumitur non iniurioſus concubitus nec inuoluntarius, benè autem in ea quæ honeſtæ conditionis eſt, & propterea iſte pœna dãnatur ille non; ita ſpurios ex honeſta fæmina & vxorato natos, ſuccedere in bona parentum inhibetur, non autem ſpurios ex abiecta: ergo multo minus erit prohibitum quod iſtis parentum bona donentur.

Imo ſi ſpurius cum fratre ſuo legitimo contrahunt in vita patris ſocietatem omnium bonorum, tranſire tunc patre moriente eius hęreditatem ad ſpurium, aſſerit Bald. cum communi in leg.1. Cod. pro ſoc. & ratio tota eſt, quia ſpurio etſi prohibitum ſit ius ſucceſſionis vel relicti, non tamen ius ſocietatis, quod pro cautela notãdum eſſe tradunt Iuriſdoctores, quando pater voluerit ſpurium ſuccedere in hęreditate cum legitimo, vt faciat eos omnium bono-

rum societatem cõtrahere: si ergo patrē secularē donare filio spurio prohiberetur, nec etiam iure societatis id posset, Bart. l. Sitis qui de lib. leg. Felin. cap. Multorum, de iudæ. num. 2.

Addunt etiam alij posse patrem spurio vendere aliquid de bonis suis, ac pro eis pretiū vere & realiter capere, illudq; clãdeinde spurio restituere, Ferrar. ciur. 41. Illustrissimus Cardinalis dominus meus Paleottus de Nothis spurijsque filijs c. 45. Non igitur est in conscientia prohibitū parenti seculari, donare spurio in ea quãtitate qua ditior fiat. Nam etsi bonorū immobilium paternorum donatio, quia præsumitur loco legati facta, non sit tuta in cõscientia, quia etiam spurio in bonis paternis succedere est iure cõmuni prohibitū: pecuniarū tamen donatio quando libera est, & omni dolo, & fraude carēs, hoc est non in præiudicium hæredum legitimorum facta, habet rationē gratuiti beneficij, & pro remunerandis ipsius filij erga patrem meritis collata. Bart. l. si forte, in fi. de Cast. pec. Iaf. Dec. l. si donatione: loquendo tamen de spurijs Clericorū & Religiosorū, nequaquã patres his donare possunt in tanta quantitate, vt ditescant: sed solum alimenta ad viuendum necessaria: Hoc probat Sotus vbi supra per leges particulares in Regno Hispaniæ, sed clarius & de iure communi & Pontificio id ostenditur, ex ex diuersis Pontificum bullis, quarum vna est Pij V. felic. record. anno sui Pontificatus sexto, quę incipit, Quæ ordini ecclesiastico noxia esse, &c. in qua disponit vt nullus omnino clericus possit de rebus suis quomodocunque acquisitis, sola etiam industria, labore, muneribus, aut quocũque alio modo partis, cuiuscunque qualitatis, quãtitatis, speciei, naturæ, & valoris existētibus, illegitimos directè, vel indirectè hæredes instituere, siue illorum coniugēs, siue ipsorū parētes, filios, descendētes, ascēdentes, vel alios cognatos, siue viuentibus siue defunctis ipsis illegitimis, etiã paupertatis, dotis, aut alterius cuiuscunque pij operis intuitu. Neue ipsi illegitimi vnquã in rebus, bonis, pecunijs, iuribus, iurisdictionibus, & actionibus prædictis, siue totis, siue in parte succedãt, aut illa ad ipsos quauis dispensatione suffultos, etiã per prædictū circuitum deueniant, neue de eis vlla in aliū, seu alios cõcessio, donatio, translatio, aliaue dispositio fiat, vel alia dona similia, vel dissimilia illegitimis concedantur, quodq; testamentum, donatio, legatum, & dispositio omnino non teneat.

Ex quibus verbis apertè colligitur. Primò, illegitimos clericorum (& multo magis Religiosorum) non solum prohiberi ne hæredes institui possint, verum etiam fieri inha-

inhabiles & incapaces ad obtinẽda quocũque titulo, etiã gratuito, bona quęcũque paterna; & ita hãc legem non tantum esse pœnalem, sed etiã impeditiuam translationis dominij, sicut si vel pupillus donaret, vel si simoniacus acciperet; idque iure factum est, non solum ad obuiandũ sacrilego cõcubinatui, sed multo magis ad occurrendũ dãnis Ecclesiæ, eo quod ratione filiorum, periclitatur maximè substantia Ecclesiarum, vt inquit Papa Pelagius in cap. de Syracusanæ vrbis. dist. 28. vnde & glos. in ca. Peruenit, 1. q. 3. asserit, ecclesiasticos, & maximè Episcopos, solere esse cæcos erga nepotes; quod cõfirmat Concil. Trid. sess. 25. ca. 1. de Reform. his verbis. Vt ecclesiastici omnem humanum erga fratres, nepotes, propinquosq; carnis affectum, vnde multorum malorũ in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. &c.

Colligitur secundò nostræ conclusionis ratio, quare scilicet prohibitum non sit de iure communi laicis aliud quã hæredes instituere spurios, sed non illis pecunias etiã in abundantia in vita donare. At Clericis tã legare quã donare spurijs est prohibitum. Et ideo lex in laicis est solum pœnalis, in clericis est pœnalis, & insimul impeditiua translationis dominij. Ratio enim vera, & propria est, quia quoad laicos illa lex est facta in odium filiorum spuriorum, & eo solũ fine vt occurreretur adulterijs, & incestibus; & ideo vt ab his refrenaretur homines, voluit tali pœna illos afficere, vt non possent spurios filios hæredes relinquere. Sed quoad clericos, lex est facta non in odiũ filiorum, nec eo tantũ fine, vt tolleretur occasio clericis cõcubinas habendi: sed præcipuè ob bonũ & vtilitatẽ ecclesiarum, ad pręscindẽdam omnẽ occasionẽ dãdi, vel relinquendi bona ecclesiastica filijs, & quærendi, ac seruandi filijs ea, quę deberẽt distribuere pauperibus, qualia sunt illa, quæ decenti ipsorum sustẽtationi supersunt. Et propterea sunt meritò filij clericorum per ius canonicum incapaces in conscientia accipiẽdi, testamento, vel donatione, vel quocũque alio modo à patribus. Sed filij laicorũ non redduntur per legẽ ciuilẽ incapaces alio modo accipiẽdi, quã per testamentũ, seu hæreditario iure, quã lex, cũ iusta sit, obligat quantum ad hoc in conscientia, sed cum sit odiosa, & in pœnã delicti facta, non excedit verborũ limites, neque quoad donata, & alio titulo quam hæreditario accepta obligat in conscientia, quod videtur esse fundamentum maximum pro opinione Soti vbi supra, & grauissimorum aliorum doctorum, quibus nos adhæremus.

Colligitur tertio non prohibere hanc extrauagantem, nec vllam

aliam Pontificiam legem, quod pater clericus non possit dare filijs spurijs alimenta necessaria, quod obseruandum esse tam in foro interiori, quam exteriori, in terris etiam subiectis ditioni & potestati seculari, affirmat cum communi Panorm. in cap. Cum haberet.de eo qui dux. in matr. Et Barthol. in Authen. ex cõplexu. Cod. de incest.nupt. Decius citans multos alios in cap. Clerici, de iud. nu. 2. Lupus in repet. cap. Per vestras, de donat. inter virum & vxorem. §. 23. num.12. Nauar.in comment. de spolijs Clericorum. §. 19. Quorum omnium ratio est, quia cum educatio liberorum sit, iure naturali debita, cap. Ius naturale. 1. distinct. & leg. 1. §. Ius naturale. ff. de iust. & iur. ideo non potest per legem humanam hoc naturale ius tolli. cap. Sunt quidam. 25. quæst. 1. leg. Id quod nostrum. ff. de reg. iur. Humana enim potestas quæ minor, & inferior est, non potest naturali, vel diuinæ, quæ maior, & superior est resistere, cap. Inferior. 21. distinct.& cap. Ex insinuatione. de appellat. Vnde Authen. ex complexu. Cod. de incestuosis nuptijs, quatenus habet filios spurios non esse à parentibus alendos, nulli gentium est in vsu: Tum quia est cõtraria pietati naturali, qua similis similem quærit & fouet. Tũ quia ad terrorem potius id dictum fuit, quam ad obseruantiam: sicut Solonis lege id ipsum apud Athenienses (vt refert Plutarcus in Solon.) cautum erat, ob id, quod ius ciuile præsumit illos qui cum mulieribus familiarius, ac licẽtius præter decorem viuunt, non liberorum gratia ad eas accedere, sed magis vt voluptatibus indulgeant, & ita sicut filios generare nequaquã intendunt, ita ab eis alendis tanquam filijs prohibentur, in pænã sui dedecoris & ignominiæ; quasi quod nullum necessitudinis ius cum parentibus habeant, sed prorsus alieni præsumantur: quia tamẽ naturę officium exigit, vt proprijs natis necessaria vitæ subsidia suppeditentur à genitoribus, & quãuis spectata illegitimitate habeantur, vt extranei; considerata tamen natura, sint filij, idcirco non debuit, nec potuit lex vlla interdicere genitoribus, ne filios quantũuis spurios alerent. Nec Cælestinus Papa III. in cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi: cum inquit negari iure ciuili illegitimis alimenta: loquitur assertiuè, sed recitatiuè, non quidem id approbãdo, sed potius referendo, vt inde opinionem suam magis adiuuet. vt bene notat Illustrissimus dominus meus Cardinalis Paleottus in dicto libro cap. 46.

Quo fit vt Baldi opinio in Authen. ex complexu. Cod. de incest. nup. sit à veritate & Christiana pietate aliena, quatenus inquit, ius Ponti-

Pontificium non omnibus ſpurijs alimenta concedere, ſed ijs tantū, qui non ex nefarijs aut valde vitioſis congreſſibus ſunt concepti; cū alij filiorum nomen non mereantur. Eſt enim hæc opinio falſa. Tū quia hæc educatio cum á iure naturali proficiſcatur, omnibus debet eſſe communis; tum quia hæc alimenta ſunt conceſſa in fauorem filiorum, ne ij, qui nihil deliquerūt tam acri pœna afficiantur, vt alimentis priuētur; vnde ſicut in omnibus æqualis eſt innocentia, ita & æqualis venia. Tum quia ſpurij cuiuſcunque ſint generis, etſi nō appellentur filij quoad ius ſucceſſionis, ſunt tamen filij, quoad ius alimentorum, vt ait Decius in cap. Per tuas, de probat. Sicut enim qui ex legitimo thoro, hoc eſt ex matrimonio nati ſunt, duplici vinculo parentibus iuncti ſunt. Altero legitimo, altero naturali: quoad primum cōmunicant cum parētibus agnatione, nobilitate, gentilitate, ac ſucceſſione. Quoad ſecundū autem cōmunicant, quoad naturam & naturę neceſſaria: ita ſpurij & qui ex illicito, aut damnato thoro ſunt geniti, non communicant, vt ſic cum parētibus in primis illis rebus & iuribus quæ ſunt legitimorum, & quoad hæc non habentur pro filijs: communicant tamē quoad naturam, & naturę neceſſaria, & eatenus cognoſcūtur à legibus vt filij, nec poſſunt illis neceſſaria alimēta denegari, adeo vt quāuis expreſsè pater eos in teſtamento ab omnibus bonis ſuis abdicaſſet, adhuc tamē eius hæredes munus hoc de alēdis dictis ſpurijs implere teneantur; vt probet Bald. in l. id quod. Cod. de Epiſc. & cler. n. 46. & Iaſon conſ. 26.

Nec Panormitani opinio in c. Cū haberet. de eo, qui duxit in matri. eſt vero conſona, in eo quod aſſerit etſi legitimis filijs poſt educationē proprio lacte factā à matre, attinere ad patrē in reliquo toto tempore alimenta, in ſpurijs tamen ſecus omnino eſſe, vt qui nec ſub patria ſint poteſtate, nec vllū agnationis ius à patre retineant, æquū proinde nō eſſe patrem hoc alimentorum ſumptu ſic ſemper prægrauari, non matrem. Præſertim cum Canon. cū haberet. de eo qui duxit. vtriq; parēti iuxta vniuſcuiuſq; facultates hoc onus cōmunicari iubeat, ſpuriuſq; quoad ius ſanguinis tā patris quā matris ſit. Et præterea cum alimenta inſtinctu quodā naturæ debeantur, non videtur in his Pater Matri præponēdus, cum iure naturæ filius æquè patri, ac matri debeat & è contra. Quin cum mater tantum, non pater his ab inteſtato ſuccedat, rationi conſonum eſt, matrem vniuerſa alendi onera debere ſuſtinere, vt quæ hæreditatis quoque commodo ſola frui poteſt.

Hęc inquā Panormitani, & ipſū

ſequentium ſententia á vero diſcrepat. Tum quia ſi ſpurij quoad alimenta habent (vt ſuperius oſtẽdimus) ius filiorum, quia quoad naturam ſeu generationem ſunt verè filij,& per conſequens quoad alimenta quæ ſunt naturę conſeruatiua,ſequitur nullam quoad ipſa alimenta eſſe differentiam inter legitimos; ac ſpurios, ac proinde ſicut pater poſt tempus infantię, & lactis,tenetur filium legitimũ alere, ita teneri ad alendum ſpurium: nec verum eſt filijs legitimis hæc alimẽta deberi,quia ſub patria ſint poteſtate,& iure agnationis ad patrem attineant; imo debentur ex eo ſolum quia à patre geniti: qui enim dat eſſe per generationem, oportet vt det conſequẽtia ad ęſſe per conſeruationem: alimenta autem debentur iure naturali cõſeruationis: & quia pater eſt principium actiuum generationis filij, & mater eſt principium paſſiuum; idcirço patri magis conuenit naturali lege alimentis conſeruare filiũ, quam matri: hæc enim non niſi in ſubſidium,& defectum patris alere filios tenetur, quo pacto intelligendus eſt textus in dicto cap. Cũ haberet. Nam ibi Pontifex facit in alimentis dandis ſpurio, de vtroq; parente mentionẽ, non quia vterque ex æquo ad id obligetur, aliás inſolidum, ac eodem tẽpore mater,& pater ad id onus vocarẽtur, quod fieri non poteſt, ſed intelligitur diſtributiuè, & ordine quodam ſucceſſiuo, vt quando patri deſunt facultates, quibus alere filium commode poſſit, tunc alat mater.

Tum quia etſi alimẽta ſint debita naturæ, & quantum ad hanc obligatns ſit filius patri & matri,ſicut è contra vterque filio: nihilominus ſicut in generatione pater eſt principale agens, ita & in procreatione,imo ipſe eſt caput familiæ, qui rebus acquirendis incumbit, mulier vero eiſdem conſeruandis.

Tum demum quia licet mater ſuccedat ſpurijs ab inteſtato, in aliquo caſu,vt habetur §. fin. inſt. ad Tertull. non tamen ſemper ſuccedit, vt in adulterinis, atque ex inceſto natis manifeſtè conſtat, quibus neuter ſuccedit parens, alendi tamen á parẽtibus ſunt. imo quod ius alimentorum nonveniat ratione ſuccęſſionis,inde manifeſtè cõſtat, quia filio naturali mortuo, ſuccedit pater,& non mater extãte patre,& tamen hoc etiam viuente tenetur ipſa ſaltem in ſubſidium, ad alimenta pręſtanda,&legitimis filijs ſuccedit æque pater ac mater, his tamen ad alimenta obligatus eſt pater magis quam mater. Quare concludimus teneri patrem alere filium quamuis ſpurium, idque iure naturæ ſeu generationis; matrẽ vero ad hęc alimenta teneri in defectum & ſubſidium patris.

Ali-

Alimentorum vero nomine nō ſolum veniunt quæ ad vitam tuēdam ne omnino deficiat, ſingulo quoque die, & menſe ſunt neceſſaria, vt Bartolus conſ. 119. & Alexander l.1.ſol.matr.nu.18.videntur ſentire, ſed omnia ea comprehenduntur quæ ad vitam hominis decenter & honeſtè tranſigendam conueniũt, vt cibaria, veſtitus, habitatio, cęteraque quibus tuendi curandiuè corporis noſtri gratia vtimur; quemadmodum, & quę ad diſciplinam pertinent, honſtaſque artes percipiendas, l. Qui filiũ. Vbi pup. educ. generaliter enim omnia liberorũ onera pater ſubire tenetur, & nec eum tantum alere, ſed & illius vxorem ſimul ac filios, vt ait Præpoſit. dict. cap. Cum haberet. & gloſſ. cap. Admonere. 33. q. 2. verſic. Patrem. Imo hæc eſt regula vniuerſalis quod vbicunque iure ſanguinis, & naturali quodã officio alimenta debētur, vt in caſu noſtro debentur, hęc omnia tũc alimentorum vocabulo contineri. Et propterea Pontifex Cæleſtinus in d. cap. Cum haberet. de alimentis, illegitimis filijs debitis loquens, non limitat id ad victũ & veſtitum, ſed ait in genere, parētes hiſce filijs debere pro modo facultatum neceſſaria ſubminiſtrare: cũ enim hæc Pontificia lex in fauorē filiorum illegitimorum lata ſit, vt eis, parentes neceſſaria conferant, attendenda potius eſt quæ ſit filiorum neceſſitas, quam quæ ſit patris commoditas, dum tamē modum facultatum id non excedat. Itaque quod erit neceſſarium vitę, & ſtatui filiorum á patre tribui poteſt & debet: ne alias, quod in filiorum vtilitatem decretũ, & conſtitutum à iure eſt, in patris potius commoditatē, & filiorũ plerumq; detrimentum conuertatur.

Ex quibus colligitur quarto, poſſe tuta conſciētia & debere iuſtè clericos filias ſuas etiam ſpurias dotare (quicquid Bartolus & Alexander vbi ſupra dicãt.) Ratio eſt: quia qui poteſt & debet filiã alere, poteſt & debet eam dotare, cum dos ſuccedat loco alimentorum, vt notant doctores in l. Vxorem. §. pater naturali. ff. de leg. 3. Accedit quod Cæleſtinus inquit in d. cap. Cum haberet: parentes liberis ſuis, debere pro modo facultatum neceſſaria ſubminiſtrare, ſed cũ dos, inter maximè neceſſaria computetur, l. 1. in fin. ſol. matr. vt ſine qua mulier nubere non poteſt, & plerumque turpiſſimo vitę generi ſe tradere cogatur, indubitatum relinquitur poſſe clericos filias ſuas ſpurias dotare.

Imo hæc duo nempe filijs alimenta pręberé, & filias dotare, poſſunt clerici, non modo de bonis patrimonialibus ſeu ſecularibus, qualia ſunt quæ per ſucceſſionem aut per ſuam induſtriam & alias artes aut perdonationes, & alios

contractus;eo modo,quo laici sibi acquirũt, sed etiam de bonis quasi patrimonialibus, vt sũt quę missando,& agendo Capellanos, Vicarios temporarios,prædicatores, cõfessarios, & alios actus spirituales exercendo lucrantur. Horum enim ita sunt verè domini, ac si essent patrimonialia; vt tenet Cyn. in Auth. licentiam C. de Episcop. & cler.Panor.cap. Cũ esses,de test. imò etiam de redditibus ecclesiasticis. Tum arg.tex.cũ glos. in cap. omnino,31. dist.vbi dicitur, quod propriam vxorem & filios sustentare debet clericus,de bonis ecclesiæ. Et licet loquatur de filijs ante clericatum habitis, eadẽ ratio militat in filijs habitis per illicitum & damnatũ coitum,quãtum ad hoc. Nam etsi clericus male fecerit cõtra votum castitatis solemniter in susceptione ordinis emissum, ex quo tamẽ filij sunt in lucem editi, non sunt perdendi, sed pascẽdi, & tanquam pauperes & eidem maximè coniuncti,adiuuãdi.arg. cap. pasce.86.distin.& cap.sicut hi.& d. cap.cum haberet.

Tũ quia licet ecclesiastici redditus habeant hoc onus anexum, vt id, quod post honestam clerici sustentationẽ superfluit, dandũ sit pauperibus, vel locis pijs, per cap. Res ecclesiæ, & cap. Episcopus, & c.Vidẽtes,12.q.1.& latè probat.Na. tract.de redditibus ecclesiasticis q. 1.Mon. 42. quãdo tamẽ beneficiarius nõ habet alia bona ex quibus possit suis creditoribus satisfacere; potest & debet ex illis redditibus superfluis satisfacere,quia tunc solutio suorũ debitorũ censetur quasi erogatio in pauperes: Ac ita beneficiarius tanquã suorũ ecclesiasticorũ reddituum distributor,potest ex ijs,quę de decẽti sustẽtatione superfluũt,suscipere sibi tanquã pauperi vnde sua debita tanquam debita pauperis soluat,etiam si illa debita sint iniustè contracta, vt latè probat cum cõmuni Nauarr. in Manuali cap.25.nu.131. & tract.de redditibus ecclesiasticis q. 2. Monito. 26. cum igitur alimenta & dos,sint debita filijs de iure naturæ,potest &debet beneficiarius de redditibus ecclesiasticis hoc debitum soluere, tanquam debitum magis intimum,&necessariũ quocunque alio.

Tum quia causa matrimonij est causa pia,vt satis patet;ideo si in pia opera distribuere debet clericus secundũ electionẽ suam redditus beneficij: clarum est posse ex illis instituere dotem filiæ, vt honestè iuxta conditionem suam nubat.

Quod si quæratur in qua quantitate dos hæc filiæ spurię possit tuta conscientia assignari? Respõdẽt aliqui, non posse excedere alimẽtorum quantitatem;siue mensurã; adeò quod id tantum de dote possit assignari filiæ spuriæ, quod satis sit ad ipsam de victu & vestitu domoque

moque alendam: quia pater ſicut non eſt obſtrictus filijs, niſi quoad aliméta, ita cum dos tribuatur loco alimentorum non debet horũ menſuram excedere, nec ad aliud poteſt in conſcientia cogi.ita Bald. conſ.457.col.2.Abb.d.cõſ.Capyc. deciſio.181.

Nos vero veriorẽ putamus ſententiam quę affirmat, quãtitatem dotis,poſſe excedere menſurã alimentorum, tribuique poſſe tum quoad decentiam ſtatus, ita vt patrię cõſuetudo, Patris dignitas & qualitas conſideretur,tum quia ex d.c.Cũ haberet.concluſimus ſuperius,ſpurijs filijs non ſolũ alimenta ſed etiã neceſſaria eſſe à parentibus præſtãda: Iã autẽ neceſſariũ tam id dicitur,quo quis indiget ad vitam ſeruandã,quã quod illi eſt opus ad ſe decenter pro ſua qualitate ſuſtẽtandum vt ait D.Thom. 2. 2.q. 32. art.6.Caiet.2.2.q.43.art. 4.& colligitur apertè ex D.Ambroſio relato in cap. Conſideranda. & cap. Eſt probanda.& in l.1.de ſacroſ.eccleſ. num.36.

Tũ quia ſecundũ patriæ cõſuetudinẽ indecorũ eſſet filiæ quãuis ſpuriæ,ex clariſſimo & locupletiſſimo patre genitæ, illud dotis nomine tribui, quod alioquin ſi cælebs manſiſſet ſibi ad quotidianũ victũ eſſe poſſit,ideoque triũ milliũ,& quingentorum aureorũ dotem quandoque congruã eſſe Deciusreſpõdit,in conſ.611.Card.Pal. de Nothis & ſpurijs cap.50.

Tum quia Concilium Tridentinum ſeſs. 25. de Reformatione c. 1. Et ſi interdicat clericis ne ex redditibus Eccleſię conſanguineos familiaresvè ſuos augere & diuites facere ſtudeãt: ſed ſi pauperes ſint, ijs vt pauperib⁹ diſtribuãt,quia tamen pauper non ſolum dicitur, qui caret,quo alatur,ſed etiam qui non habet quo ſtatum ſuum tueatur,& conſeruet,vt patet ex D.Th. vbi ſupra, ideo tribuere poteſt clericus dotem filiæ ſpuriæ in ea quãtitate quæ ſit conformis perſonæ & ſtatui, iuxta patriæ conſuetudinem: adeo vt totũ illud quod poſſet donare alteri in ſimili cõditione nubendæ, poteſt donare filiæ ſpurię, cum pauperum electio ſit in mera poteſtate clerici. Et quicquid poteſt tribuere pro eleemoſyna extraneis, poteſt pro eadem dare ſuis quando indigent:vt multis probat Nau. in tractatu de redditibus Eccleſiaſticis monito vigeſimo ſeptimo.

Hæc autem quæ de filijs ſpurijs determinauimus, ea & multo magis in nepotibus affirmamus,vt eadem ratione ali ab Auo debeãt: tũ quia hi nepotes id eſt filij filiorum ſpuriorum minus odioſi ſint, vt magis à dãnato coitu remoti. l.fin. Cod. de nat. lib.509. conſ. 1611. Tum quia cum lex quoad alimenta, & dotem ſpurios vt filios haberi velit,iam ſequitur vt quę in alijs legiti-

legitimis filijs seruari solent, quorũ nepotes æquè, ac ipsimet sunt alẽdi, eadẽ in his quoque qui ex spurijs filijs nascuntur admitti debeãt, arg. l. 1. §. lex falcidia ad l. facid. Bart. tractatu, alimen.

Ex his igitur omnibus manifestum iam satis relinquitur, posse patres seculares, filijs spurijs dum viuunt donare, & pecunijs emere non solum quibus alantur, & statũ tueantur, sed etiam quibus ditescant: Patres verò clericos nõ posse spurijs filijs donare nisi necessaria ad se alendos, & statum sustentãdum, & dotem filiabus qua competenter nubant, & hoc ex redditibus etiam ecclesiasticis.

Nec obstant quæ in contrariũ adducta sunt pro opinione Couarruuiæ, & Magistri Salonis, quatenus asserebant vniuersaliter non licere spurijs aliquid donare pręter alimenta; & ipsos spurios in conscientia obligatos esse statim eadẽ restituere. Nam argumenta omnia falso nituntur fundamento; quod putent idem disponi tam de iure ciuili, quam canonico, de spurijs secularium & clericorum. Probatũ enim est satis à nobis superius disparem in vtrisque esse rationem. Tum quoad rationẽ peccati; quia quod in seculari est adulterium vel incestus, in clerico est sacrilegium ratione voti solennis. Tum quoad scandalum, quod grauius semper oritur ex eo quod clericus Deo cõsecratus filios generet, quam secularis. Tum quoad periculum alienandi bona ecclesiastica & conferendi ea alijs quam locis pijs, quod periculum imminet in clerico habente filios, & non in laico, qui nõ habet bona huic oneri adiecta. Tũ demum quia ob dictas causas lex contra spurios secularium, est pœnalis, nec extenditur vltra ius hæreditarium, & ideo est condita in odium dictorum spuriorum non obligans vltra dictos hæreditatis terminos. At lex cõtra spurios clericorum, est impeditiua translationis dominij, & facta principaliter in fauorem bonorum ecclesiæ: & ideo iure optimo extenditur n õ solum ad relicta in testamẽto filijs spurijs, sed etiam ad inter viuos eisdem à patribus donata.

Ad primum igitur argumentũ fatemur leges illas ciuiles prohibere filijs ex damnato cõcubitu, siue, adulterio, siue incestu, siue sacrilegio, vt non possint per testamentũ & iure hæreditario succedere parentibus, cum vt sic, filij nomẽ nõ mereantur, & per consequens, nec hæredes parẽtum esse possint, sed extra testamentũ donatione inter viuos, & absq; dolo & fraude sine præiudicio notabili legitimorũ filiorũ, non esse prohibitũ laicis dites facere spurios: quia quamuis lex sit iusta & irritatiua legati, ac successionis hęreditarię ipso facto, nec quoad hoc sit spectanda iudi-

cis

cis sententia, sed cũctos statim obliget, vt quæ translationem dominij, tali modo, hoc est hæreditario iure prohibeat, non tamen vltra terminos hæreditariç successionis extenditur: & sic ad donata alio titulo quam hæreditario non habet vim præceptiuam: & per consequens quoad sic donata non obligat patrem laicum, nec spurios ex tali patre genitos, vnde ius commune, ciuile, & canonicum in hoc ex æquo cõplectitur omnes spurios ex dãnato coitu natos, quod inhabiles sint ad successionem hęreditariam: sed extra successionem & testamentum aliter disponitur de spurijs ex parentibus laicis, & aliter de spurijs clericorum, vt satis superque est superius declaratum.

Ad secundum dicitur à lege esse sufficienter prouisum adulterijs per hoc quod sicut reddũtur spurij indigni nomine filij ita inhabiles ad hæreditatem paternam: & iste fuit præcipuus finis legis, quæ & si quoad hoc sit iusta, & obligans in conscientia, quia tamen in odium spuriorum est facta, non extẽditur ad donata alio titulo, quam successionis, & testamenti, maximè quoad laicos vt supra diximus.

Ad tertium concedimus supradictas leges ciuiles esse non solum pęnales sed pręceptiuas imo & impeditiuas in consciẽtia translationis dominij non quidem vniuersaliter, sed via testamenti & successionis hæreditariæ: vnde si alia via pater donet, vel ex pecunijs nomine filij spurij emat bona quibus diues remaneat, cum de hoc nihil præfatæ leges disponant, non est cur pater de peccato aliquo argui possit.

Alterius verò partis argumenta, quatenus dicebant relicta in testamento filijs spurijs & si pater sic testando peccauerit, non teneri tamen dictos filios in cõscientia ante iudicis sentẽtiam illa restituere, falso etiam nituntur fundamento; quia non est verum leges illas esse solum pænales, imò sunt etiã præceptiuæ & impeditiuæ translationis dominij per titulum testamẽti & hęreditariæ successionis: & ideo quicquid tali titulo ab spurijs possidetur iniustè & iniquè possidetur, vnde nec eo colore possunt adiuuari quasi vt extraneis liceat eis quod in testamento relictum fuerit consequi, vt qui præter extranei causam paternum etiã delictum habent coniunctum, quod merito illos bonorum parentum reddit expertes, l. extraneum. Cod. de hæred. instit. Alex. consi. 174. in 3. num. 4.

Sunt igitur spurij ex damnatis nuptijs geniti omnis successionis, siue paternæ, siue maternæ, tam ex testamento quam ab intestato penitus incapaces; nec ius vllũ agnationis, aut cognationis cum patre, matreve nec inter se ipsos seruant, ita

ita vt nũquam ſibi inuicem ab inteſtato ſuccedant: Decius conſilio 311. Crauet. 135. verſic. quarto probatur, Cagn. l. pen. Cod. ad Orfit. n. 46. Alexander conſi. 174.

Vnde colliges parentes qui genuerant filium ex damnato coitu, non poſſe in conſcientia ſuccedere in bonis dicti filij, neque ab inteſtato, neque ex teſtamẽto. Quia ſicut in odium dictorum filiorum inhibitum eſt illos ſuccedere parẽtibus, ita è contra ob parentum incontinentiam interdictum eſt parentibus ſuccedere in bonis filiorum, Auth. quibus modis. nat. eff. ſui. §. illud, verſiculo vltima ſiquidem, collat. 7. Panorm. in cap. Tãta. nu. 13. qui filij ſint legitimi. Nicolaus Vbald. in tractatu de ſucceſſione ab inteſtato par. 1. nu. 45. vbi etiam expreſsè aſſerit, neque fratres ſuccedere fratribus ſpurijs ex damnato coitu natis, quamuis ſecus ſit in ſpurijs vulgo quæſitis, hoc eſt qui non ex damnato coitu orti ſunt, vt definit gloſ. communiter recepta in Authen. ſi quæ illuſtris, Cod. Ad orificianum, & in §. Nouiſſimè, inſt. eod. & in d. §. Illud d. Auth. quibus modis nat. effi. ſui; Illuſtriſ. Dominus Cardinalis Paleottus cui á Theologo á quindecim feré annis inſeruio, in tractatu ſuo de Nothis & ſpurijs, cap. 43. Nauar. in conſilijs ſuis lib. 3. de ſucceſſione ab inteſtato conſil. primo.

Quod attinet ad ſecundum dubium videlicet, An inſtituens hæredem aliquem extraneũ ſub confidentia, ſeu fide certa quod bona teſtamento illi relicta tradet deinde filio ſuo ſpurio, peccet lęthaliter, & niſi teſtamentum ſub tali confidentia factum reſcindat abſolui valeat.

Reſpondemus breuiter quod ſi iſte teſtator inſtituit hęredem cum confidentia & ſpe certa, verbo, vel quocunque alio ſigno exteriori ſignificata & conteſtata vtrinq; quãuis ſecretiſſimè de tradenda hæreditate filio ſpurio, delictum committit mortiferum nec á confeſſore abſolui poteſt niſi pactum ſeu teſtamentum reſcindat. ſecus tamẽ eſt ſi hæredem inſtituat ſub illa cõfidentia & ſpe certa, nullo tamen externo ſigno expreſſa, & efficaci obligatione corroborata.

Primum oſtenditur: Tum quia tali teſtamento fraudem legi facit, & ideo iuſtam legem in re graui tranſgrediendo peccat mortaliter, l. non intelligitur, de iur. fiſ. Bart. l. fin. de his quib. vt indi. Tum quia id quod pater ipſe per ſe facere nõ poteſt, ei nec per mediã licet perſonam; & ideo cum pater nequeat per ſe relinquere bona ſua filio, nec id poterit mediante alia perſona, l. 1. §. ſiue itaque, Cod. de nat. lib. Tum quia teſtamentum fraudulentum, & iniuſtum æquiparãtur, ſemper enim fraus eſt cum alterius

terius iniuria: iam autē illud testamentū cum cōfidentia expressa, & fide data, est fraudulentū; quia vtitur testator illa fraude de instituēdo herede extraneo, vt sub illo veniāt bona ad spurium, iniustitiam vero, delictum facere mortale ex se, nulli est dubium. Vide Bald. l. 1. de nat. lib. Barth. cōs. 194. Decium cons. 311.

Secunda pars ostenditur: tum quia spes sola, & confidentia animo tantum concepta à testatore, nō obligat heredem, nullique iustitiæ repugnat, imo credere & iudicare de aliquo quod erit liberalis & beneficus in filiū spurium, est iudiciū laudabile; l. ita fidei, §. fi. de iure fis. Tū quia iuri naturæ est cōsonum spectare, vt beneficus sit tibi & tuis ille, in quem tu beneficia confers; beneficiū enim benificio compensatur, & ideo ex beneficio quod testator contulit hæredi spē concipere quod idē heres par reddet filio spurio, nihil habet de fraude, nec de malo; Bar. Ale. l. 1. eo. tit. Bal. l. Si is de vul.

Aduertendum est tamen quod licet pater nō possit instituere heredem sub fide, de tribuenda hæreditate filio spurio, & pari ratione nec etiam in vita donare omnia sua sub pollicitatione quod tribuātur deinde spurio. Nihil tamē prohibet, quin pater spurium filiū bonorum suorum exequutorem in testamento relinquat. cum tūc nihil spurius sibi ex dictis bonis retineat, sed omnia prout iussit testator in alios debeat distribuere, iam autem leges faciunt spurium incapacem hæreditatis, non exequutionis: & odia ac pœnæ nunquam extenduntur, cap. Odia de Reg. iur. lib. 6.

Imo posse patrem tuta consciētia filium spurium ex damnato cōcubitu, non in proprijs, sed alienis; vt puta pupillaribus bonis, substituere, dummodo id fiat absq; fraude & dolo, qui quidem abesse in dubio præsumendus est, tenent communiter iuris doctoris, l. Si is, qui de vul. Nam cum pater in testamento pupillari testetur de bonis, non, vt suis, sed vt pupillaribus, & lex non reddat dictum spurium incapacem ad hæreditanda bona consanguineorum si testamento illi sint relicta: nec etiam erit incapax substitutionis pupillaris, Bald. cons. 1. nu. 1.

Quod ad tertiam spectat dubitationem. Num videlicet institutus heres sub data fide de tradēda hereditate dicto spurio, possit interim dictam hæreditatem in cōscientia possidere, sitque verus illius hæreditatis dominus, possitq; eam dare dicto spurio absque peccato, tum ipsius, tum spurij.

Respondent aliqui quod si institutus heres sub fide reddēdi hæreditatem filio spurio, instituitur á patre laico: talis institutio est vali-

da, &

da, & sic institutus erit verus hęres, & dominus talium bonorum, cũ debito tamen tradendi illa bona dicto spurio ob fidem datam patri ipsius. Ratio, quam adducunt, est, quia filij spurij patris secularis inhabiles solum sunt, & incapaces bonorum paternorum hęreditario iure, & per testamentum; non autem alio titulo extra testamentum, vt nosmetipsi etiam supra diximus. Iam autem cum hæreditas committitur à patre fidei amici, vt illam debeat postea donare filio spurio, non potest dici quod filius spurius habeat dicta bona paterna titulo testamenti, sed donationis: nec filius spurius potest iure hæreditatis prętendere illa bona, sed iure promissionis, & fidei datæ, & sic obtinet ea alia via quam per testamentum, quo fit, vt nihil hic in cõscientia cõtra legem committi videatur. Addunt tamen hoc verum esse, nisi fiscus bona illa sub tali fide relictá petierit, quia si petat, stãdum tunc erit sententię datę in foro exteriori.

De filijs vero Clericorũ & Religiosorum secus asserunt, institutum hæredem sub illa fide data, nõ esse verum hæredem, nec posse dicta bona retinere, nec etiam illa postea donare filio spurio, & tam hunc recipiẽtem quam illum donantẽ peccare mortiferè; sed omnia illa bona restituenda esse hæredibus illius clerici ab intestato, adueniente autẽ sententia & condemnatione, danda esse fisco. Ratio est quia hi Clericorum, & Religiosorum filij sunt omnino inhabiles, & incapaces ad bona paterna accipienda quocunque titulo præterquam alimentorum, idque in odium sacrilegij, & in vtilitatẽ bonorũm ecclesiasticorum quæ hac via poterant alienari, & in prophanos vsus conuerti definitum est lege, quæ cum iusta sit, obligat in foro animæ, & translationem dominij impedit. Hanc sententiã inter alios amplectitur Dominicus de Soto li. 4. de iust. & iur. q. 5. ar. 1. & in 4. sent. dist. 41. q. vnica, ar. 4.

Nos autem hanc dubitationẽ aliter dissoluendã esse arbitramur, & vniuersaliter institutum hęredẽ, siue à Clerico, siue à Religioso, siue à seculari sub data fide, de reddenda hæreditate filio spurio; non posse in conscientia possidere dicta bona, nec verum esse hæredẽ, peccareque mortaliter si illa bona filio spurio tradat, & hunc etiam si eadem accipiat, sed restituẽda statim esse hęredibus ab intestato, vel post datam sententiam fisco.

Tum quia per contractũ fraudulentum nullum dominiũ transfertur, quia fraus & dolus nulli doloso patrocinantur, aliás omnia rapinis, & furtis essent plena, si contractu fraudulento possent res licitè acquiri: & cum huiusmodi testamentum sub illa confidentia, & fide

fide præstita factum, sit omnino fraudulentum, quia sub illa promissa fide vult pater bona sua transire ad filium spurium contra id quod leges decernunt: vnde le. in tacitis ff. de legatis, & fideicommissis, talis hæres censetur loco prædonis, & priuatur illa hæreditate applicaturque fisco, & redditur ibi pro ratione, in fraudem legis fieri cum quis obligat se ad præstandum fideicommissum ei qui capere non potest; manifestum ergo relinquitur institutionem illam esse nullam; ac proinde hæredem sic institutum, non posse illa possidere, nec ea spurio donare, cum donet id quod est hæreditarium ab intestato.

Tum quia talis hæres sub illa prædicta fide à patre clerico vel laico institutus, tenetur omnino ex fidelitate, & iustitia reddere hæreditatem illam spurio. Ex fidelitate quidem eo, quoniam promisit, & dedit fidem; promissio autem, & fides data in re graui obligat sub culpa mortali. Ex iustitia vero, quia accipiens aliquid sub aliqua conditione seu onere, tenetur ex iustitia id adimplere, iam autem quando quid ex necessitate geritur, hoc non ab eo qui id tunc agit, sed ab eo, qui id ita faciendum præcepit, est agnoscendum: nuncius solummodo versatur in hac re hæredis ministerium; cæterum ius totum à testatore oritur. Hinc si magistratus, mandato populi aliquid constitue-rit, illud non amplius deleri poterit, eo quod non magistratus sed populus id verè sanxisse dicitur. Et si decuriones negocium Duumuiris dederint, vt quem ipsi elegerint eorum nomine litem instituat, is à decurionibus magis, quam á Duumuiris ad id vocatus existimatur, l. Item, §. Si decurio quod cuiusque vniu. Imo hoc ipsum clare constat exemplo fideicommissi, quo quis testatori non hæredi succedere dicitur, l. cohæredi §. cum filiæ de vulg. cum igitur patri recta via instituere filium spurium non liceat, nec id etiam hæredi sub colore promissionis, & datæ fidei licebit, quod & Bartholus ex facto alias respondit, consilio 194. & Baldus etiam sequutus est. le. Id quod pauper. Cod. de Episcopis & Clericis.

Quando tamen illa confidentia non est tacite neque expresse per promissionem, & fidem datam manifestata; sed in mente solius testatoris recondita: quamuis etiam ab hærede forsan præsumpta, non redderet testamentum in foro conscientiæ inualidum, sed institutus hæres posset habere illa bona, & eadem deinde libere donare filio spurio testatoris. Ratio est, tum quia spes sola quam Testator mente concipit, nullo interueniente pacto aut promissione, non obligat ipsum hæredem, & ideo si tribuit eadem bona postea spurio, id fuit ex libe-

ralitate

ralitate, & charitate, qua benefi-cus, & eorum filij debent præferri ijs, à quibus nullum beneficiũ ac-cepimus.

Tum quia leges prohibentes ne ſub confidentia poſſint bona pa-terna venire ad dictos ſpurios agũt ſolum de confidentia neceſſitante & cogente hæredem, hoc eſt quæ data fide, & pollicitatione exhibi-ta declaratur: vt colligitur l. Prędo-nis, ff. de petit. hæred. l. Ita fidei, ff. de Iure fiſci. Iam autem hæ leges, cum ſint odioſæ, non debent ex-tendi ad ea quæ non exprimunt.

Verum tamẽ eſt quod ſi ex ali-quibus ſignis probetur præſump-tio, quod hæres accepit dicta bona vt redderet illa filio ſpurio teſtato-ris, condemnaturque à iudice pro-pter præſumptionem probatam, tunc tenetur ſecũdum iudicis ſen-tentiam illa reſtituere: vnde autem ſufficiens præſumptio deprehendi valeat, docent Iuriſperiti, vt Cępo. de Simul. contr. præſump. 9. Bald. conſ. 75. in 2. & l. Poſt contractum, de donat.

Quod ſi quęras. An ſaltem is lai-cus, vel clericus cui bona aliquot à teſtatore relinquerentur, vt ea in pauperes, aut pios vſus diſtribue-ret, poſſet tuta conſciẽtia dicta bo-na in filios proprios ſpurios con-ferre.

Reſpondemus, quod poteſt, ſi eſt verè pauper, elargiri tantum de illis bonis filio ſuo ſpurio quantũ ſatis ſit pro alimẽtis neceſſarijs per-ſonæ, & ſtatui. Ratio eſt, quia cum ille de ſuo non poſſit cõmodè hæc alimenta filio præbere, nunc obla-ta occaſione, qua debet aliorum egeſtatem, & penuriam ſubleuare ex bonis teſtatoris, peccaret pro-culdubio contra charitatem ſi ex-traneos ſuis anteferret, cum chari-tas incipiat à ſe ipſo, & poſt ipſum, à ſibi magis coniunctis. cap. Quiſ-quis. 12. quæſt. 2.

Quod ſi non ſit pauper ſed pro-prijs bonis affluat, tunc nequaquã poteſt ex dictis bonis aliquid dare filio ſuo ſpurio. Nam cum eũ alere ipſe pater antea teneretur, nunc ſi illi hęc bona tribueret, ſtatim ſe ip-ſum onere alendi talem filium li-beraret, cum filius ex his bonis ne-ceſſaria vitę poſſet commõdé ſup-peditare, ac proinde pater ad ali-menta cogi amplius non poſſet, & conſequenter ex hac diſtributio-ne, & collatione facta filio ſpurio, magnum ſibi commodum, & lu-crum comparaſſet. Soc. cõſ. 11. col. 2. Ripa tract. de peſte cap. Deuenio num. 164. Anchar. çonſ. 436. Alex. leg. Si is, qui de vulg.

Ex omnibus his, quę diffuſe de-clarauimus manifeſtum relinqui-tur, quid confeſſor in caſu propo-ſito facere debeat: ſi enim Ioannes eſt laicus nec filios legitimos ha-bẽs quibus, illis datis pecunijs ſpu rio filio damnum notabile afferat, non eſt quod ſcrupulũ de peccato

mortali

mortali ei inferat; cum vt probauimus de iure cõmuni liceat patri seculati donare extra testamentum filio spurio non tantum quibus viuat, sed etiam quibus ditior euadat. quod si Ioannes est Clericus, aut Religiosus, tunc quę ad personam, & statum dumtaxat sunt cõuenientia elargiri, & dare filio spurio poterit, & si abunde donet culpam incurrit mortalem, iustã Pontificis legem transgrediendo.

De testãte autẽ cũ certa spe quod amicus institutus hęres tribuet bona omnia filio suo spurio, si talis spes & confidentia est signo exteriori confirmata: iudicabit illum peccare mortaliter, & testamentũ esse nullum, omniaque tali testamento habita iniuste possideri. Et sic nec testantem nec heredem absoluendum, nisi vel testamentum rescindatur, vel illa cõfidentia quę vitiat, prorsus eradicetur; & si testator est vita functus, restituẽda erũt illa omnia bona ei hæredi qui Ioãni succederet, casu quo moreretur sine testamento: quia illud testamentum cum sit nullum, ob fidem datam, idem operatur, ac si prorsus non esset.

CASVS DECIMVS Tertius.

ANtonia præsẽtibus testibus promisit Francisco se nupturã, eidem, & is similiter ducturum illam in vxorem, & has de futuris nuptijs pollicitationes confirmarunt osculo & manuũ tactu: Nunc Antonia á parentibus suasa non vult promissis stare, sed decernit alteri nubere: eo maximè quia hæc promissio fuit sibi à confessore nuper commutata in quædam opera pia, virtute Iubilæi, non aliam ob causam quam quia secũdus iste sponsus, magis sibi placet.

Quæritur an peccet mortiferè Antonia contrahendo cum alio, possitque cum tali proposito à Parocho absolui; & num dicti testes teneãtur cum denuntiationes fiunt, hoc impedimentum manifestare?

TRia petit iste casus, quorũ primum est, vtrũ Antonia possit absq; culpa mortali, recedere Frãcisco inuito, à promissione de futuris nuptijs simplici, & nõ iurata.

Et ratio dubij hic oritur primo, ex textu in ca. Requisiuit, de spõsalibus, vbi à Papa Lucio III. quæsitũ fuit, quã cẽsura mulier cõpelli debeat, quæ iuris iurandi religione neglecta, nubere renuit, cui se nupturam interposito iuramento firmauit. Et respondet Papa, quod cũ libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quã cogenda; cum coactiones, difficiles soleant exitus frequenter habere.

Secundo, quia si Antonia non posset absque mortali peccato resilire à promissione illa simplici corã testibus Frãcisco facta; sequeretur quod ab ecclesia in iudico

 exterio-

exteriori compelli posset ad illam seruandam, & matrimoniũ ineundum; quia Ecclesia non solũ peccata cõmissa punire debet, sed etiã committenda prohibere. arg. cap. diaconi. 93. dist. & c. ipsa pietas 23. q. 4. sed Ecclesia sponsos, qui de futuris nuptijs simplicem fidem sibi dederunt, non debet compellere ad matrimonium, vt habetur in c. Præterea. lib. 1. de sponsalibus, vbi ab Innocẽtio III. decernitur, quod si aliqui præstita fide simplici de contrahẽdo matrimonio, propositum mutant, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, vt præstitam fidem obseruent. si autẽ se ad inuicẽ admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, vt talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur quod ad instar eorũ qui societatẽ cõtrahunt fide data, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.

Tertio promissio simplici verbo facta, eo obligat, quia veritas est seruanda: ex simplici enim promissione non videtur aliud debitum exurgere quam debitum non mẽtiendi, seu non fallendi proximũ: vt Caiet. in Summa. verb. Perfidia, & 2. 2. q. 113. art. 5. Et Armilla eo. verbo Perfidia, affirmant, sed mendacium, seu deceptio, non videtur obligare ad mortale nisi in casu, quo inde notabile damnũ, & nocumentum infertur proximo: Nã veritas ex se ipsa cum non sit ad alterum, sed tantum dicat ordinem sermonis ad mẽtem, non pertinet ad iustitiam. Non igitur Antonia videtur peccare mortaliter resiliẽdo á promissione data de futuris nuptijs, eo maximè quòd si à confessore cõpellatur vt illam seruet, fiet sacramento matrimonij iniuria, quatenus inuita nubet Francisco.

Propositum tamen dubiũ, longè aliter est dissoluendum; & vere asserẽdum Antoniã peccare mortaliter resiliendo á promissione de futuris nuptijs. Nec posse à confessore absolui, quousque persistit in proposito non seruãdæ dictæ promissionis, nisi fortè superuenerit aliqua causa legitima illam nõ seruandi.

Pro cuius veritatis maio[illegible]tia illud est in primis aduertendũ; sponsalia esse mutuam viri & fœminæ promissionem de contrahendo matrimonio, vt habetur in cap. Nostrates. 30. q. 5. & le. Sponsalia. ff. eo. tit. vnde sicut ille qui promisit aliquid facturum, non dicitur adhuc illud fecisse; ita qui promittit nubere alicui, non contrahit tali consensu matrimonium; quia hoc perficitur per consensum de præsenti, sponsalia vero per consensum de futuro, accipiendo sponsalia propriè, vt distinguuntur á coniugio: Nam in acceptione impropria & larga, aliquando ipsum matrimonium ante copulam,

lam, appellatur etiam in iure sponsalia, vt patet cap. Cōiuges & cap. Coniux. 27. q. 2.

Considerādum secundo, quod cum per sponsalia seu promissiones de futuris nuptijs, neuter spōsus tradatur in possessionem alterius, sed id fiat postea per matrimonium, quod est vinculum omnino indissolubile, idcirco antequā hoc celebretur necessaria est maxima rerum, & circunstantiarū circumspectio, vt coniuges libentissimè in societatem conueniant, & indiuiduam vitā perpetuo conseruent. ob quod multis de causis sponsalia dissolui posse canones decreuerunt, quas recēsent Theologi in 4. senten. distinct. 30. & Sotus distinct. 27. quæst. 2. art. 5. Canonistæ in cap. De illis, de sponsalibus; Summistæ, verbo Sponsalia. Et quamuis Hostiensis in Summa, de sponsa. §. fina. & Ioannes Andreas, in d. cap. de Illis, existiment sponsalia, regulariter non dirimi ipso iure, sed auctoritate ecclesiastici iudicis esse dirimenda, arg. ca. Si duo pueri, de despōsatione impuberum, & cap. Seculares. 33. q. 2. Nihilominus tamem verior & cōmuniot est opinio, quod generaliter vbicunque causa dissoluēdi est publica & manifesta, tam quoad veritatem, quam quoad iustitiam, tunc absque auctoritate ecclesiæ ipso iure dissoluuntur: nullusque spōsorū peccat si pollicitationibus etiā iuratis nō steterit, quia spontaneè potest quis retrocedere ab eo, quod iura ipsa irritum & nullū esse declarant: sed quando causa nō habet manifestam veritatem, vel in iure canonico, non est clarè expressa, tunc non potest quis resilire à sponsalibus sine authoritate Ecclesiæ, á qua veritas & rationabilitas causæ expendi debet. cum enim in causa propria quilibet facilè decipiatur, & ideo nullus sit sui ipsius bonus & æquus iudex, cumque causę matrimoniales subsint Episcopi iudicio, idcirco sponsalium dissolutio, Episcopi authoritate fieri debet. Richard. in 4. sen. dist. 27. Syluester, verbo Sponsalia. q. 11. Tabien. eo. verbo. q. 9. Nauar. in Manu. cap. 22. nu. 28. Sotus in 4. sent. dist. 27. q. 2. ar. 5.

Nec obstat cap. Duo pueri. de desponsatione impuberum, vbi Papa Alexander III. imponendam iubet competentem pœnitētiam cuidam, qui pro sua opinione iudicio ecclesię non requisito, á sponsalibus resiliuit. Respondemus quod ibi loquitur de resiliēte absque causa manifesta & clara; tū quoad veritatem, tum quoad iustitiam, quo pacto etiam est intelligendus D. Tho. in 4. sent. dist. 30. cum inquit, ob ingressum Religionis & transitum ad secunda cōnubia per verba de præsenti, dissolui ipso iure spōsalia, in reliquis vero omnibus non dirimi nisi iudicio

ecclesię, intelligendus inquam est, in reliquis in quibus causa non est clara & manifesta, iudicium Ecclesiæ requiri.

Tandem sciendum est ad spõsalia mutuam vtriusque requiri promisionem, vt ait Diuus Thom. & omnes Theologi in 4. dist. 27. & habetur l. 1. ff. de spons. adeò quod licet si alter tantum promittat, Satis id sit vt ipse obligatus maneat, non tamen sufficit ad sponsalia ineunda, nisi altera etiam pars tacitè, vel expressè idem alteri promittit, additio autem iuramenti, & Arræ traditio, non sunt de necessitate & essentiã sponsaliũ, quamuis per hęc firmiora & stabiliora reddãtur.

His suppositis, quod Antonia peccet lethaliter, promissionem frangendo, nec possit á confessore absolui si alteri velit nubere his rationibus persuadetur,

Tum quia simplex promissio quando iusta est & honesta, obligat sub culpa mortali ad sui obseruantiam. Nam in contractu promissionis, sicut veritas respicit ipsam promissionem, ita fides, illius exequutionem; vnde sicut veritas obligat ad non decipiendum proximum in promissione, ita fides ad adimplendum promissum; & ideo frangere fidem alicui datã, est species quædam infidelitatis, ac per consequens ex suo genere delictũ est mortale, vt sentit Diuus Thomas 2. 2. quæst. 88. articul. 3. vbi inquit, violationem voti, non solum esse peccatum grauissimum, quia est contra virtutem religionis, sed etiam quia est contra virtutem fidelitatis, cuius est dicta promissa verificare, & opere exequi.

Tum quia promittere, non significat dicere verum vtcumque, sed dicere illud, obligando se ei cui dicitur ad illud seruandum & adimplendum; & ideò induit rationem iustitię, cum iustitię sit reddere debitum: verè autem promissa, debita sunt, interuenit enim quasi commutatiuę iustitiæ hic contractus, serua fidem, quia credidi tibi, & illã mihi dedisti; vnde Cicero primo de officijs inquit, fides de qua loquimur, non solum ad iustitiam attinet, verum etiam est verissimũ iustitiæ fundamentum, cui omniũ hominum pacta conuentaque nituntur cum ergo contra iustitiam agere, sit ex genere suo culpa mortalis, sequitur Antoniam retrocedentem à promissione, deliquisse mortiferè.

Tum quia dissoluens sponsalia pro libito, iniuriam notabilem infert alteri sponso, vt communi hominum prudẽtum sensu & existimatione constat; plurimum enim de honore sibi detrahi alter spõsus credit, quando illo inuito fides ab altero sibi data, non seruatur.

Tum quia quæ necessaria sunt ad conuictum & societatem humanã, sunt iure naturæ obseruãda

non

non modo ex charitate, sed ex iustitia legali, quæ respicit bonum commune. Ad conuictum autẽ & societatem humanam nihil magis est necessarium, quam vt homines fidem ad inuicem sibi datam seruent; cum hæc, vt supra diximus ex Cicerone, sit fundamentum omnis iustitiæ, quatenus illi, omnes contractus nituntur: vnde Ecclesiastici quinto: displicet Deo infidelis & stulta promissio; in Scriptura vero quæ Deo dicuntur displicere, mortalia sunt quare cum sponsalia obligent de lege naturæ, & de iustitia, non potest à mortali excusari, qui pro libito illa non seruat.

Accedit culpam ab Antonia commissam tanto grauiorem esse, & á confessore minus posse absolui, si in illa velit persistere, quanto hęc sponsalia fuerunt corã testibus celebrata, & ideo non solum fuit promissio simplex, hoc est simplici verbo prolata, sed est promissio legalis, hoc est testium præsentia, & authoritate corroborata: hanc autem obligare tam in foro conscientiæ, quam in foro exteriori, ita vt à iudice, possit promittens compelli, ad standum promissis, omnium Doctorum est concors sententia D. Thom. 2.2. quæst. 113. art. 5. & Caietan. ibidem, Syluestri. verbo Pactum. n. 3. S. Anton. 2. par. tit. 10. cap. 1. §. 4. Soto lib. 7. de iust. & iur. quęst. 2. artic. 1. & 4. sent. d. 27. q. 2. ar. 1. Nauarr. in Man. cap. 18. num. 6. & cap. 22. num. 25. Panor. 22. q. 5. cap. Iuramẽtum, & cap. Primo, de pactis.

Rationes quæ pro augenda dubitatione, in initio fuerunt adductæ, non est difficile diluere. Et ad primam responderi potest, secundum glosam in d. ca. Requisiuit. §. Cum libera. quod textus non dicit non esse cogendam: sed inquit quod est monenda primo, etsi admonitioni nõ acquieuerit, est postea compellenda. Nec propterea matrimonium appellari debet coactum; quandoquidem non dicitur coactus aut inuitus, qui propter voluntariam antecedentem promissionem vrgetur ad promissi solutionem, 12. q. 2. c. Quicunq; veluti qui sponte suscipit beneficiũ, si postea ad ordines suscipiendos cogitur, nõ dicitur inuitus ordinari. 50. dist, cap. Innouamus.

Respondetur secundo, & melius, quod textus ille intelligitur, in casu quo superuenit iusta, & manifesta causa resiliendi á sponsalibus, & quando timetur difficilis exitus si cogatur, vtputa vxoricidium, vel capitales inimicitiæ, vel quid huiusmodi; vnde per iudicẽ quidẽ ecclesiasticum moneri debet, & licet possit cogi, non est tamen cogendus, quãdo rationabilẽ habuerit causam discedendi à spõsalibus; quia si stante tali causa cogatur, difficilem exitum habebit ipsum

tunc matrimonium. ita Archidiaconus in d. cap. Requisiuit, & Syluester, verbo Sponsalia, quæst. 4. in fine.

Ad secundam rationem respõdet Panorm. in cap. Ex literis el. 2. de sponsalibus, quod resilientem ab sponsalibus etiam simplicibus, nec iuratis, debet Ecclesia prius monere vt seruet promissa, & deinde cogere pænis, ac censuris si nolit parere. Nos tamen dicimus quod si huiusmodi sponsalia sunt publica, vel per denuntiationem à Parocho in Ecclesia factam, vel per præsentiam testium, aut instrumentum publici notarij: tunc Iudex Ecclesiasticus potest, & debet cogere resilientem spõsum ad illa seruãda, vel ad adducendã causam iustam & canonicã propter quam dissoluenda sint, quia promissio legalis, qualis est quæ testibus vel scripto fit, dat actionẽ in iudicio, eo, quod hæc iudicatur deliberata, & potest cõmodè, ac facilè circa talem promissionem lis exorta absolui, cum habeat probationem competentem, qualem quia non habet promissio secreta, idcirco sponsalia clandestina inter solos sponsos facta, etsi obligent in foro conscientię, non tamen subiacent iudicio exteriori, nec discedentem ab illis poterit Iudex ecclesiasticus cogere, sed solum monere, vnde in cap. Duo pueri. de desponsatione impuberum, quia illa sponsalia de quibus ibi agitur, erant publica, idcirco tum propter scandalum, tum quia propria voluntate vnius sponsi absque consensu alterius, iudicio ecclesiæ nõ requisito fuerunt fracta & dissoluta, præcipitur vt illi qui fidem fregit, & promissioni non stetit, imponatur competens pænitentia ad tempus.

Ad tertiã dicimus, falsum omnino esse quod ex promissione vera, quantumuis simplici, cõsurgat solummodo debitũ non mentiendi: Nam ex ijs quæ diximus satis constat, consurgere etiam debitum seruandæ fidelitatis, cum in quacunque vera promissione, duo sint, scilicet veritas in promittẽdo, & fides in adimplendo: qui enim promittit, mens correspondet verbis, si non fingit: & eatenus est verax, & promittit non sibi sed alteri, & eatenus talis promissio pertinet ad iustitiam commutatiuã, & non seruare fidem datam, est peccatum infidelitatis, quod ex suo genere est mortiferũ. Sotus de iust. & iur. lib. 1. q. 2. artic. 1. S. Ant. 2. par. tit. 10. cap. 1. Syluester verbo Pactum, n. 3.

Secundum dubium, quod in præsenti casu inuoluitur est: An per Iubilæũ potuerit Antonia dispensari in his sponsalibus de futuris nuptijs.

Respondemus, quod non potuit, quia per hoc quod cõceditur à Papa authoritas dispensandi seu commutandi vota, nõ intelligitur con-

concessa authoritas dispensandi & commutandi sponsalia, cum hæc á votis specifice differant, nec se necessario consequantur, aut vnum ex altero dependeat: iam autẽ dispensatio, cum sit stricti iuris, nunquam extenditur ad omnino disparata, nisi id nominatim & expresse declarerut, vt notat Panor. in cap. Non debet, de consanguinitate, & affinitate. Et Cemin. in cap. Is qui. de filijs presb. in 6. Sylu. verbo Beneficium, 3.q.10.

Et confirmatur, quia licet dispensandi potestas concessa alicui, cuius effectus non in ipsum sed in alium deriuatur, debeat latissimè interpretari, vt aduertit Ioan. Andreas in cap.fin. de verborum significatione, & cõmuniter doctores in cap. quia circa, de priuilegijs: quando tamẽ præiudicat iuri alieno stricte est accipienda, nec extẽditur ad illud, nisi sit expressum, reduciturque ad ius commune, vt habetur in cap. Cum dilectus, de consuetudine, & notat Panorm. in cap. Cum ad hæc, de cleric. non resid. vbi asserit quod si priuilegium enormiter lædit alium, non valet, nisi fiat mentio de hac enormi læsione, quia in dubio, non pręsumitur princeps concedere aliquid cũ alterius graui dispendio. Cum igitur in casu præsenti, per sponsalia, habeat vterque sponsus ius acquisitum ad matrimoninm contrahẽdum: nec vnus possit sine iniuria graui alterius á dictis promissionibus resilire, absque iusta & manifesta causa, idcirco per Iubilæum, quo datur facultas in commutãdis aut dispensandis votis, non poterit confessor commutare aut dispensare in sponsalibus; cum talis dispẽsatio cum vno sponso, redundet in damnum & præiudicium alterius sponsi.

Quod adeo verum esse putamus, vt nec etiam in sponsalibus voto factis, licitum esset per Iubilęum dispẽsare, aut illa in alia opera pia commutare; vt si quis voueret Deo, se matrimonio ducturum Antoniam pauperem: non posset confessor cum isto sic vouente dispensare, ne Antoniam ducat. Tum quia Deus recipit illud, in vtilitatẽ partis, & ideo in tali dispẽsatione, nocumentum graue fit parti, cui non intendit Summus Pontifex præiudicium inferre, arg. l. Quoties. Cod. de precibus Imp. offe. & cap. Suggestum, de decimis; & ibidem glos. §. Priuileg. Tum quia cũ hic sit votum, & sint sponsalia, vt supponimus, hoc est mutua vtriusque partis promissio de futuris nuptijs: Et in Iubilęo detur solum facultas in votis, dispensatio facta de voto, non extenditur ad votum & sponsalia simul, quia sub simplici, mixtum non continetur, nec dispensatio facta de simplici, porrigitur ad simul iuncta. vt ff. de adult. l. vim passam. §. præscriptione. Bal-

dus, Institut. de acq. & in le. omnes populi. ff. de iust. & iur. Sylu. verb. Dispensatio q. 5.

Fatemur tamen posse hęc sponsalia solo partis vtriusque consensu dissolui, & nolente Antonia paupere nubere illi qui voto facto principaliter Deo promisit eam in vxorem ducere, non teneri iam amplius ad promissa, quia sponsalia, per partis vtriusque remissionem, etiamsi sint iurata principaliter propter Deum, dissoluuntur, vt tenet & probat latè Nauar. in man. cap. 22. num. 25. Tum quia licet iuramentum seu votum illud fuerit principaliter factum Deo, tamē acceptatum á Deo fuit, in vtilitatem partis, & quia quilibet potest renunciare vtilitati suæ, ideo ipsa paupere nolente, & renunciante, liber, & solutus manet alter sponsus, á iuramento, & voto. argument. cap. Quamuis pactum, de pactis, lib. 6. ne redūdet in alterius detrimentum.

Tum quia vouens intrare certam Religionem, si illi nolūt eum recipere, liber prorsus remanet à voto, & potest in seculo manere, ac vxorem ducere, vt declarat Caietan. 2. 2. quæst. 189. articul. 3. & Angelus verbo Votum, 3. §. 11. Et ideo à simili qui vouit Antoniā in vxorem ducere, si illa non vult illi nubere, liber erit ab omni onere & obligatione dicti voti.

Tum quia aliás tale iuramentum, & votum redundaret potius in damnum, & præiudicium illius fæminæ pauperis, quam in vtilitatem & fauorem eius; quia id quod quis cogitūr acceptare, & cui non potest renunciare, est potius onus & damnum, quam gratia, & fauor, leg. Quod fauore, Cod. de leg. & cap. Quod ob gratiam, de reg. iuris. lib. 6.

Tum denique quia hoc ipsum videtur expressum manifestè in capit. Præterea. 1. de Sponsalibus: vbi de quibusdam, qui fidem dederunt iuratam de contrahendo statuitur, quod possunt vtriusque consensu fidem relaxare, & remittere: sicut illi qui interpositione fidei iuratæ societatem contraxerunt, quam tamen postea dissoluere possunt; licet Innocentius & Panorm. in d. cap. Præterea, contrariū sentiant, & Syluester verbo Sponsalia, quęst. 10. quorum fundamētum cum leue sit, per ea quę dicta sunt, facile euerti poterit.

Tertium quod in præsenti casu quærebatur, illud erat. Vtrum dicti testes, essent in conscientia obligati ad impedimentum istud denunciandum?

Ad quod respondendum est affirmatiuè, teneri quidem oblata occasione publicationis per Parochum, manifestare illa sponsalia. Nam ex sponsalibus antea cum aliqua contractis, nascitur impedimentum ad matrimonium contrahen-

trahendum cum alia, quod quidem licet non sit dirimens, est tamen impediens, vt declarat Syluester,& alij Summistę: Matrimonium. 7. quæst. 3. Nauarr. in man. cap. 23. num. 72. Iam autem ille qui non denunciat impedimentum, quod scit subesse inter eos qui volunt matrimonium contrahere, peccat mortaliter, maximè si sub pæna excõmunicationis præcipiatur, vt qui sciunt impedimentum denuncient. Argum. cap. de maior. & obed.

Verum est tamen, quod si ex tali denunciatione magnum cognosceretur scandalum euenturũ, non teneretur in tali casu is qui nouit tale impedimentum, quamuis probari in iudicio possit, ad illud denunciandum: quia tunc denunciatio potius noceret, quam prodesset: vt ait Adrianus in 4. de confessione, quęst. 5. dub. 7. Nauar. in Man. cap. 23. num. 83. qui, etsi loquantur in impedimẽtis occultis, licet probari possibilibus: in hoc tamen præcedentium sponsalium, de quo nos hic agimus; sicut ipsa, ob scandala probabiliter futura dissoluuntur ipso iure, ita vbi hæc cognoscuntur à testibus, non est quod eadem denuncient, quãdoquidem id quod à iure dissoluitur, & vim non habet cogendi, neque etiam vim iam habet impediendi.

Ex his igitur omnibus satis liquet, in casu præsenti debere confessorem persuadere Antoniæ, vt promissionem datam Francisco, de futuris nuptijs, adimpleat, quod si nolit, denegãda est ei absolutio, vt quæ sit impænitens, habeatque animum perdurandi in peccato: quod si conscientiæ proprię oblita contrahat cum alio, tunc ad denũciationes quę antecedent consulẽdum erit testibus, vt impedimentum denuntiẽt causaque ad Episcopum delata, standum erit illius iustę sententiæ.

CASVS DECIMVS quartus.

Nicolaus hominem quendã optimi nominis, infamiæ nota affecit, cuius rei conscius filius, patrem acerrime reprehendit: postea ipsum ad debitam faciendam satisfactionẽ sæpissime induxit. Nunquã tamẽ adduci Nicolaus potuit, vt famam iniuria ablatam resarciret, & ita nulla facta satisfactione è vita casu repentino discessit. Nunc filius, rem omnẽ confessori enarrat, nesciens an ea quæ Nicolaus pater suus imposuit illi homini fuerint omnia vera, vel falsa.

Quæritur an filius qui hæres est patris, debeat á confessore cogi, ad huiusce famæ restitutionem; & quomodo illam restituet?

Pro decisione euidentiori pręsentis casus, est in primis notãdum;

dum; id quod alibi tetigimus; famam, nõ esse aliud, quàm opinionem seu æstimationem inculpatæ, & bonæ vitæ quam de aliquo habent homines: sicut honor, est cultus, & reuerentia, quæ exterius exhibetur alicui, ratione virtutis, dignitatis, aut excellentiæ, quæ est in ipso. Vnde honor, & fama in hoc videntur differre; quod fama, consistit in bona opinione interiori quæ in aliorum mentibus residet, & ita lęditur per verba, & detractionem, per quam alterius bona vita verè vel falsò maculatur, & denigratur: At honor, consistit in cultu, & reuerentia exteriori, & sic propriè non læditur nisi per contemptum, contumeliam, vel irreuerentiam, quæ fieri potest conuitijs, aut factis, D. Thom. 2.2. quæst. 72. & q. 73. art. 2.

Aduertendum deinde nos hic vt certissimum supponere famam esse restituendam: tum quia illa præstat omnibus diuitijs, vt dicitur Prouerbiorum 22. & ideó si hæ iniuste ablatæ restitui necessario debẽt, multò magis fama. Tum quia omne damnum illatum cum iniuria, restituendum est, & ad æqualitatem iustitiæ reducendum: Iam autem damnum famæ, est maximum inter temporalia: sed difficultas in præsentiarum versatur, vtrum hoc restituendi onus transeat ad hæredes, ita vt defuncto infamatore teneatur is, qui in hæreditatem eius successerit, famam quã scit per ipsum denigratã fuisse, restituere. sed de hoc infra, D. Th. 2.2. q. 62. ar. 2. Richar. & alij Theologi, in 4. dist. 15. S. Anton. 2. par. tit. 2. cap. 2. § 3.

Notãdum est tertio, necessum esse vt tria concurrant ad hoc vt quis teneatur ad famæ restitutionem: quorum primum est, vt veré realiter ac in effectu sit denigrata, & læsa opinio bona proximi; quia vbi non est læsio, nullum etiã interuenit damnum, & per consequens nec restitutionis vinculum. Veluti latro, qui conaretur alienũ rapere, id tamen non potuit ad effectum deducere ob aliquod impedimẽtum, peccauit quidẽ mortiferè, sed non est obnoxius restitutioni; quia damnum nõ intulit. Quatuor autem modis contingit famam non lædi; vel cum id quod dicitur licet sit malum, & turpe, nõ tamen ab eo de quo dicitur habetur pro turpi, ac maculante famã: vt si de iuuene laico dicatur, quod amet ardenter pulchram puellam, vel quando is de quo detrahitur, erat iam infamis in tali genere vitij, vel per sententiam, vel per factum adeo notorium quod nulla tergiuersatione celari publicè possit; vt si de meretrice, dicam concubuisse nocte cũ lenone: vel si id quod dicitur est leue, adeo vt minimum minuat de opinione, hoc est quod non fuit in causa, vt bonũ notabi-

notabile animæ corporis aut pecuniarum auferretur proximo,aut his indignus iudicaretur; vel si detrahenti non adhibetur fides, vt quia certo audientes iudicant illũ mendacem,inimicum, seu iocose loqui. Peccabit quidem in omnibus his detrahens,sed non erit obnoxius restitutioni,cum damnum non dederit. Adrianus quolib.vndecimo littera R.Sotus libro quarto de iustitia,& iur.q.6. art.3.Nau. in man.cap.18.num. 44. Secunda conditio ad restitutionem famæ, necessaria est, vt fama lædatur iniustè: semper enim in restitutionis vinculo, oportet intercedat iniustitia,& inæqualitas; quo fit,vt nec iudex, qui secundum allegata, & probata condemnat innocentem, nec qui iustè aliquem reum in iudicio accusat, quamuis id ex odio faciat: nec qui fratrem corripit coram testibus, seruato ordine euangelico , teneantur ad restitutionẽ famæ inde denigratæ. Non enim dicitur iniustè factum, quod à iure fieri conceditur leg. Siquidem. Cod.de iniur.

Tertia conditio est, vt ille infamatus non recuperauerit alia via suam famam: nam si eam iam perfectè, & in proprio malo, in quo fuit infamatus recuperauit,& omnino refecit, cessat omne damnũ, & inæqualitas, ac proinde cessat etiam obligatio restituendi famã. Vt si infamaui aliquem de adulterio,videamque postea illos quibus id dixi certò scire esse falsum: Aut si accusaui falsò aliquem de hæresi,qui perfectè purgatur, & publica sententia postea declaratur verè Catholicus, absque omni suo, & suarum rerum iactura, non teneor iam amplius famam quam illi abstuli,restituere; eo quia nullum iã est famæ damnum, quamuis oppositum videatur sensisse Nauarrus aliquando,[f] sequutus Adrianũ in 4. sent. de Restitutione, q. 34. à quo tamẽ postea discedit in man. cap. 18. eo quia rationes Adriani solum probant restituendum esse damnum quod infamatus accepit quamdiu infamatus mansit, sed non ad famæ recuperatæ restitutionem.

Nec obstat si quis dicat, eum qui nocet in pecunijs, seu alijs bonis, etiamsi alter ditescat, teneri nihilominus ablatum restituere,ac proinde à simili,qui infamauit,teneri etiam ad restitutionem, quãuis fama proximi sit alia via reparata.

Respondemus rationem esse quoad hoc diuersam in fama,& in alijs bonis; nam si quis noceat in pecunijs, siue alijs in bonis Petro: etiamsi Petrus aliunde postea ditescat, nihilominus remanet semper damnum illud illatum Petro, cum iniuria,& inæqualitate, quia Petrus remanet adhuc spoliatus re accepta,donec illa sibi restituatur:

sed

ſed qui nocuit in fama, ſi ea quacunque via recuperatur, ceſſat iam illud damnum, ac propterea non eſt reparationis ſeu reſtitutionis locus.

Ex his igitur cōditionibus, colliget facile confeſſor, quando obligare debebit pænitentem, ad reſtitutionem famæ, alteri ablatæ; ſcilicet cùm eam vere abſtulit, & contra iuſtitiam, & quam alter non iterum adhuc in integrum reparauit.

Quibus ſic declaratis ad propoſitum dubium reſpondēdum eſt, infamatoris hæredem, ſiuè filius ſit ſiue extraneus, teneri iuxta vires, & facultates hæreditatis, reſtituere damna nòtabilia verè illata, & cauſata per illam infamiam; nō tamen teneri ad reſtituendam, ſeu reſarciendam, ipſam famam ablatam. Exempli gratia ex detractione, ſeu infamia, duo oriuntur: alterum per ſe, quod eſt amiſſio bonæ famæ, & bonæ exiſtimationis, quā alij habebant de proximo, quòd tale malum nunquam fecerit, & hoc damnum reſtituitur reintegrando proximum in ſuam priſtinam famam, aſſerendo fratrem nihil tale cōmiſiſſe, & ſe eſſe mentitum.

Alterum eſt quaſi conſequens, & ex infamia reſultans, nēpe amiſſio pecuniarum, dignitatum, officiorum, veluti ſi quis ea de cauſa epiſcopatum, beneficium, officiū in Republica, cathedrā, vtile matrimonium, aut aliquid ſimile pretio æſtimabile perdidit. infamator igitur dum vita fruitur aſtringi debet ad reſtituendum infamato nō modo famam, quam iniuſtè denigrauit, ſed etiam omnia damna ex illa falſa infamia fratri ſuo ſubſequuta, cum ſic infamans, ſit per ſe & directè cauſa illorum damnorum, & cum iniuria. iam autē qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur: vt eſt text. in cap. Si culpa tua. de iniurijs, & damno dato.

Quod ſi infamator dū viueret, nullam reſtitutionem fecit; tunc; & eo caſu hæres: qui id nouit tenebitur ad reſtituenda damna ex infamia ſubſequuta. ſed non ad reſtituendam ipſam famam.

Primum manifeſtè ea ratione probatur, quia horum ſubſequentium damnorum reſtitutio, eſt debitum, ac onus pecuniarum, hoc eſt pecuniarum æſtimatione reſarcibile: erant enim Illa quædam tēporalia lucra, quæ per infamiam datam amiſit proximus. huiuſmodi autem debita & onera, tranſeūt cum hæreditate: vt omnes, tam Theologi, quam iuriſperiti affirmant.

Tum quia hæc debita cum ſint realia, & infamator ex ſuis rebus illa reſarcire & ſoluere tenebatur, ideo ex non ſolutione accreuerūt hæreditati: ac propterea ad quemcunque

cunque hęreditas transeat, annexũ & inseparabile, habet illud onus persoluendi tale alienum debitũ: bona siquidẽ defuncti, obligata ad aliquod onus, cum eodẽ transeunt ad quemlibet possidentem; vt dicitur in c. Ex literis. De pignoribus, & 16. q. 1. cap. Si quis laicus.

Nec obstat id quod Panormitanus in cap. fin. de sepulturis, sequutus glosam in cap. A nobis, el. 2. de sent. excom. videtur asserere, non teneri hæredem, ad satisfaciẽda damna ex delicto defuncti prouenientia, nisi quando ipsum pœnituit cõmissi delicti: quia tũc iure ciuili datur actio cõtra hæredẽ eo, quod cũ istũ pænituerit; & contritus fuerit, quantũ in se est, tunc satisfecit, & per eum non stetit. Vnde hæredes ad quos bona peruenerint, volũtatis defuncti exequutores, compellendi sunt satisfacere pro ipso pœnitente.

Non inquam obstat: tum quia hic agimus in foro conscientiæ, in quo rei veritas attenditur, nec remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Tum quia aliud est pænitere de peccato, & aliud restituere damnum; hoc est iustitiæ; illud charitatis: vnde sicut hæ duæ virtutes sunt distinctæ, ita obligatio restitutionis non pendet à contritione, quasi vbi hęc sit, ibi restitutio fieri debeat, & vbi nõ sit, cesset restitutio, sed potius attendendum est ad damnum illatum proximo, ad quod resarciẽdũ obligata sunt bona defuncti, siue ipsũ pęnituerit, siue non; vt cum communi notat glosa Ioannis Andreę, in d. capit. A nobis. Tum quia absurdissimum est dicere eum: qui hæres est homicidæ, seu vsurarij, teneri ad restituenda damna ex homicidio vel vsura causata, si illũ pęnituit; sed si non pœnituit non teneri, tunc enim impœnitẽtia, & peruersitas defuncti prodesset hęredi; cum tamen æquum non sit ex dolo alicuius, alterum vtilitatem & commodum sentire, cum damno tertij. l. final. ff. de eo per quẽ fac. er. Nec debet quis cũ alterius iactura locupletari. Secundum regulã iuris, libr. 6. Syluester. Hæreditas 3. quæstione quinta. Tabiena, verbo Hæres, quæst. 3. Innocentius, & alij in capit. Ex præsentium, de pignoribus. Et est textus expressus in c. tua nos, de vsuris, vbi dicitur quod vsurariorum filij, ad restituendas vsuras, ea sunt districtione cogendi, qua parentes sui si viuerent cogerentur, idque ipsum etiam contra hæredes extraneos exercendũ.

Secundum, nempe quod non teneatur hæres ad restitutionem famæ ablatæ iniustè per eum, cuius est hæres, probatur; Tum quia restitutio famæ, fieri debet verbo, per retractationem eius quod fuit dictum, adeò quod sicut verbis

bis damnũ est illatum in famam, ita verbis refici, & resarciri debet, affirmando se protulisse falsum: sed hæc obligatio est personalis, vt patet, quia retractio, est actio ipsius retractãtis, & verba sunt actus proprij ipsius proferẽtis; personalis autem obligatio, non transit ad hæredes, quod patet in votis, quia hæres, etsi teneatur adimplere vota omnia realia ipsius testatoris, vt est ædificare monasterium, vel dare aliquid alicui loco pio, vel subuenire pauperibus, & cętera huiusmodi, non tenetur tamen ad vota personalia; vt ieiunare, peregrinari, religionem ingredi: quia hæc non sunt annexa primo, & per se hæreditati, sed personę; vt post Archidiaconũ probat Petrus de Palude in 4. dist. 15. & est text. in cap. Licet, extra de voto & voti redemptione: vbi Ecclesia cõpellit quẽdam filium Regis Vngariæ per excommunicationem, & hæreditarij Regni subtractionem, ad exequutionem voti, quod pater emiserat, de eundo cum magno exercitu Hierosolymam, eo quod à patre iniunctum, & ab ipso sponte fuerat susceptum, vbi notant Doctores, quod hoc votum, quia personale, non transiret in filium, si ab ipso sponte non fuisset susceptum, & ita obligabat filium hæredem, non ratione hæreditatis, sed ratione promissæ executionis; à simili igitur, cũ restitutio famæ, sit actio personalis, vt quæ debeat fieri verbis, retractãdo id quod fuit dictũ, non transit hoc debitum ad hæredes, sed bene transeunt debita realia, hoc est restauratio damnorum ex infamia consequutorum.

Confirmatur, quia hæredes homicidę, quando ipse nõ satisfecit, & bona reliquit, tenentur quidem ad satisfaciendum damnum inde sequutum, vt Scotus & alij Theologi probant in quarto sent. distin. 15. q. 3. & Adrianus quęst. finali, de Restitutione, & late Sotus lib. 4. de iustitia & iure, q. 6. Imò hęredes eius, qui propter homicidium perpettratum, decollatus publicè, aut suspensus est per iudicis sentẽtiam: obligantur in conscientia ad reficiẽdum damnum, quod intulerat parti per tale homicidium, sicut ad soluenda alia debita. leg. 1. Cod. ex delict. defunct. Et si bona illius homicidę ad hęredes nõ peruenerunt, sed sunt confiscata, tenebitur ad resarcienda illa damna fiscus, leg. Nõ possunt, & l. in summa. ff. de iure fisci; quia hęreditas ad quoscunque perueniat, illud onus soluendi debita, habet semper coniunctum. Nauarr. in Man. cap. 15. num. 25.

Nihilominus tamen ad satisfactionem iniurię, quę per homicidium fit, tum occiso, tũ eius vxori, & filijs ad quam satisfactionẽ homicida ipse tenetur, petendo videlicet suppliciter veniam, vel subeũdo

do voluntariam pænitentiam, aut alio ſimili modo ſatisfaciendo, nō tenentur filij, ſeu hęredes homicidæ; eo quod illa ſatisfactio eſt debitum perſonale, & quaſi pars pænitentię pro delicto commiſſo, & ad perſonalia defuncti, non obligantur filij, aut hæredes: quandoquidem filius, non debet portare iniquitatē patris, vt habetur Ezechielis decimo octauo, niſi fortè antequam homicida è vita migraſſet, de aliqua pecunia in recompēſatione, & ſatisfactione illius iniurioſi damni, conueniſſet cum hæredibus occiſi: Nam tunc homicidę hęredes, tenerentur in conſciētia ad reſtitutionem talis pecuniæ conuentę, vt quod iam non eſſet debitum perſonale, ſed reale, & pecuniarium, quod accreuit bonis ipſius defuncti, vt aſſerunt Sotus lib.4.de iuſt.& iur.q.6.art.3.in 3.argumento. Et Magiſter Michael Salon, mihi tum Religionis Auguſtinianę habitu, & profeſſione Socius, tum literario congreſſu, Romę anno Iubilęi, in comitijs ordinis noſtri generalibus, ad quę ille, è ſua prouincia de Valentia, & ego ex mea de Luſitania miſſi fuimus, publicaſque ibidem diuerſis ſolemnitatibus concluſiones pro ſua quilibet Prouincia defendimus, amore & ſtudio coniunctiſſimus, in commentario ſuo nuper typis dato, qui dicitur de iuſtitia queſt. 62. D. Thom.2.2.articul..1. controuerſia ſeptima, de reſtitutione, conc. 3. Ergo pari ratione in caſu noſtro de reſtituēda fama, non erunt hęredes obligati ad dānum famę reſtituendum, aut retractando dictum ſi erat falſum, aut alio modo verbis ſatis faciēdo ſi erat verum: cum talis ſatisfactio debeat eſſe verbalis, ac proinde ſit perſonalis: ita dictus Magiſter Salon, ea quęſtione, controuerſia 21. concluſione ſecunda hoc dicit expreſſius.

Et quamuis Nauar. in Manu. c. 18.n.42.& 46.ſequutus Adrianum quol.11. aſſerat abſolutè teneri hæredem detractoris ad reſtituendā famam, quam defunctus abſtulit, & non reſtituit, cum hoc ſit debitū non minus relictum à defuncto, quam cętera debita.

Hęc tamen opinio, vel eſt intelligenda de reſtitutione famæ non ſecundum ſe, ſed ſecundum ſuos effectus, hoc eſt quoad damna ex infamia ſubſequuta ſi aliqua forſan inde euenerunt, vel quando ipſe infamator viuens condemnatus eſſet de aliquo ſoluēdo, tranſiretque in rem iudicatam, vt pro iniuria ſeu infamia, tantum de pecunijs ſolueret; vel idemmet infamator cum parte læſa & infamata, ita de aliquo ſoluendo cōpoſuiſſet, vt declarant Sotus & Salon, locis ſupra citatis.

Quod ſi quis petat. An ſi etiam ipſe qui fuit infamatus eſſet mor-

tuus, teneretur adhuc hæredes infamatoris, restituere damna, quæ ille ex tali infamia pertulit quousque vixit.

Respōdemus teneri adhuc quidem ad restituenda illa damna hęredibus infamati, si iste defunctus sit.

Tum quia debita realia & temporalia, sunt pars hæreditatis, & ideo ius ad talia debita transit insimul cum hæreditate.

Tum quia si in abscissione mēbri, vel alia læsione corporis, iniustè facta, quando damna eius cōpensanda sunt, & restituenda, nec restitutio est facta ipsi læso, necessum est vt fiat eius hęredibus, cum tamen læsio illa non transeat in corpora hæredū; vt omnes Theologi fatentur; quanto magis dāna, quæ infamiam sunt consequuta, & ex ipsa causata, nec ipsi infamato est de illis satisfactum, debent hæredibus infamati resarciri & satisfieri, cum parentum fama quāuis è vita discesserint, adhuc tamen inter viuos permaneat, & in filios ac successores ipsos quodāmodo redundet.

Ex dictis manifesta redditur ad casum præsentem responsio, vti cōfessor cogere debeat filium qui hæres est patris ad restituenda dāna, quę per famam proximi à patre iniustè ablatam euenerunt, cū hæc damna sint realia, & comitentur bona damnificantis; non tamen cogi debet ad restituendam ipsam famam verbis, aut aliqua humiliatione, vel recompensatione, quia iste actus est personalis, competēs infamatori, & non transit cum hęreditate.

Dubitari tamen á cōfessore poterit adhuc: An quoad damna realia ad tantam restitutionem cogere debeat hæredem qui scit defunctum infamatorem infamasse nō quidem imponēdo falsum crimē, sed occultum iniustè reuelādo, ad quantam coegisset, si omnino falsum imposuisset?

Sotus de iust. & iur. lib. 4. q. 6. ar. 3. in ea videtur esse sententia vt putet, ad plus teneri hæredem infamatoris dicentis falsum; quam reuelantis secretū verum, qui enim infamauit dicendo falsum, obligari ad restituenda in integrum omnia damna; qui vero reuelādo occultum verum, teneri solū ad aliquam partem iuxta arbitrium sapientis, & prudentis viri, attenta, tum ratione damni illati, tum malitia qua illud occultū crimen fuit iniustè manifestatum: cuius totū fundamētum est, quia causa principalis & per se illorum damnorū, non fuit ipsa criminis reuelatio, sed potius crimen illud à proximo commissum quamuis occultum: nam eo ipso quod crimen cōmisit, causa fuit per se omnium damnorum inde prouenientium, reuelatio autem fuit causa sine qua non, & mi-

& minus principalis, quatenus si infamator nō reuelasset, nō fuisset illa damna sequuta: nihilominusq; ipsum crimen commissum ex se se promerebatur talia dāna, & ideo reuelans sicut nō est causa simpliciter, & totalis illorum damnorū, sed partialis, ita non tenebitur ad omnia ea restituēda; sed ad aliquā tantum partem.

Nos tamen oppositum arbitramur verius, teneri scilicet ex æquo ad restituenda in integrum omnia damna, tam qui verum proximi occultum iniustè reuelauit, quam qui per mendacium, eundem infamauit.

Tum quia etsi diuerso modo infament, grauiusque mēdax peccet, quam verax, æqualiter tamē vterque nocet, nec minus priuatur sua bona opinione & existimatione proximus, si ei imponatur crimen falsum, quam si propaletur verum quod nullus ab ipso commissum esse suspicabatur, restitutio autem non sumitur ex modo nocēdi, aut ex grauitate peccati, sed ex nocumento ipso, quod infertur: cum sit actus iustitiæ, & ad hoc principaliter ordinetur, vt damnū passo resarciatur; vt declarat D. Tho. 2.2.q. 62.ar. 2.& Caiet. ibidem, & in ar. 2. Resp. ad secundum argumentum.

Tū quia dāna quę consequūtur infamiā, nō causantur per se, & directe ex crimine occulte cōmisso, quia qūādiu ipsum ab alijs ignoratur, tādiu perseuerat bona opinio de proximo: qua stante, nihil illi quoad alios nocet occultū crimē, & ita est, ac si nō esset; & ideo causa totius damni, erit propalatio iniusta eiusdem, per quā habita est sinistra opinio de proximo, & per consequens veluti falsum imponēs, ex eo quod sublata fama causam dedit alijs damnis, tenetur ad integram illorū restitutionē, ita verū occultum manifestans: nam illa damna non eueniūt formaliter & propriè á crimine quod infamator cōmisit, vel non commisit, sed ex praua opinione concepta ab his, apud quos fuit cū iniuria infamatus, & ita argumentum Soti, nihil concludit: Nobiscum est Nauarr. in manu. cap. 18. n. 45. Magister Salon. in 2.2. quæst. 62. art. 2. vigesima controuersia.

CASVS DECIMVS Sextus.

Iosephus, à multis annis puellam quandam domi ab obstetrice baptizatam, tenuit parentum designatione in Ecclesia cum catechizaretur & vngeretur chrismate, fuitque pro compatre descriptus in Parochi libro: nunc Deo cum promiserit ducere pauperem aliquā in vxorem, & hæc puella quæ duodecim est annorum, magna egestate opprimatur, optaret illam ducere, consulit q; ea de re confeßorem.

Quæritur, quid confessor illi respondere debeat?

RESpondemus Iosephum nequaquã posse absque dispensatione pauperem illam, quam ad Catechismum tenuit, quamuis nõ ad baptismum, in vxorem ducere. quòd si ducat peccatum mortale committere, quamuis matrimonium sit validum.

Pro cuius euidentia in primis sciendum, Catechismũ esse instructionem articulorum nostræ fidei explicitè cedẽdorum, quæ á sacerdote solemniter fit ante baptismũ, vt ait D. Thom. in 4. distin. 6. & habetur in cap. Ante baptismum, de consec. distin. 4. deduciturque hoc nomen á verbo cathechizo. Id est doceo, vel instruo: nec est idẽ cum exorcismo (vt male summa Angelica sentit) quia exorcismus, est adiuratio cõtra diabolũ, ordinaturq; ad remouẽdum malum, etiã operando vel efficiendo, vnde adiurantes latinè dicuntur, siue increpantes, 21. dist. cap. Cleros: reprimit enim dæmonum potestatem ne homines á sacramentorum susceptione repellat, vel horum fructum impediat, & sensus quos per peccatum originale dæmon concluserat, ad percipiẽda mysteria, & mãdata diuina aperit.

At Catechismus ordinat ad bonum instruendo, quia directè illuminat de fide & moribus, & cõsequenter operatur omnia quæ ad illuminationem consequuntur vt puta amorem & bona opera, Sylvester, & alij verbo Catechismus. Sotus in 4. dist. 6. q. 2. ar. 3.

Notandum deinde est, quod ex catechismo oritur impedimentũ quoddam proprio nomine carẽs; appellatur tamẽ ab aliquibus cognatio spiritualis impropria, vt quia matrimonium tantummodo impediat, sed nequaquam dirimat. Vt enim ex sponsalibus, quia non sunt verè matrimonium sed eius præparatio, non nascitur affinitas, quæ matrimonium dirimat, sed solũ publica honestas, quę impedit contrahendum, ita ex catechismo quia est dispositio proximè antecedens ad baptismũ, contrahitur non cognatio spiritualis propriè & strictè, quæ dissoluat matrimoniũ factum, sed debiliter, & largè, quæ impediat ne fiat. Et de hac intelligitur tex. in cap. Peruenit. 30. quęst. 1. cum inquit, quod incipiendo à primo pabulo salis sacramenti vsque ad confirmationem per Episcopum factam, & per quodlibet eorũ spiritualis cognatio contrahitur: intelligitur enim, quod dũ inter cathechizandum catechuminũ sal eius ori apponitur, cognatio spiritualis cõtrahitur, nõ vniuoca nec eiusdem efficacię, ac ea quæ in baptismo & confirmatione contrahitur. Nam hæc sunt sacramenta dantia simpliciter esse, & natiuitatem;

uitatem; baptismus quidem, natiuitaté, quasi in vtero; confirmatio, extra vterum, & ideo causant simpliciter cognationé: sed catechismus, cum sit solũ dispositio ad esse spirituale baptismi, causat cognationem secundum quid, & impeditiuam dumtaxat matrimonij. Et expresse diffinitur in cap. Per catechismum, de cognatione spirituali lib. 6. vbi Papa Bonifacius octauus, ex decreto Clementis III. prædecessoris sui, colligit per catechismum, qui præcedit baptismum, matrimonium contrahẽdum impediri, sed contractum non dissolui.

Probatur ergo ex his manifestè data ad casum responsio. Tũ quia Ecclesia decreuit vt inter tenentes ad catechismum, & puerũ, cognatio talis oriretur quę impediret sed non dirimeret, vt in dicto cap. Per catechismum, habetur, & cum sit in re graui & ponderosa, quale est matrimoniũ, obligat ad mortale.

Tum quia sicut dispositio generationis immediate præuia, sortitur quodammodo naturam ipsius generationis: ita cũ catechismus, sit dispositio proximè antecedens baptismum, in quo homo generatur spiritualiter, sortitur quandam rationé ipsius baptismi quoad hoc vt cognatio aliqua spiritualis inter catechizatum, & tenentes causetur. Nam vt D. Thom. inquit in 4. sent. dist. 42. q. 1. artic. 1. in Respon. Ad tertium: in catechismo fit quędam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus fit promissio futurarum nuptiarum, & ideo sicut in sponsalibus, contrahitur quidã motus propinquitatis matrimonij: ita in catechismo, quidam motus cognationis, & parentellæ ad minus impediens contrahendum: quare fit irreuerentia notabilis dictæ parentellę si cum tali impedimento matrimonium cõtrahatur, ac proinde delictum est læthale. Sotus in 4. sent. dis. 37. q. vnica. ar. 1 Syluester verbo Matrimoniũ, 7. q. 4. Tabien. verb. Impedimentũ. 5. §, 1. Nauar. in Man. c. 22. n. 72.

Falsa est auté illa opinio glosæ. in ca. Cõtracto, extra. de cognatione spirituali: quę asserit, illũ qui ad totũ catechismũ tenet puellã, non esse validum matrimonium si eam postea ducat, & quod ex catechismo oriatur cognatio impediés, & dirimens, sicut ex Baptismo & Cõfirmatione, arg. cap. in catechismo, de consecratione dist. 4. Et in cap. Si quis ex vno, 30. q. 4. quibus in locis illa tria æquiparantur.

Est inquam opinio falsa. Tum quia sicut consanguinitas, non nisi ex generatione carnali oritur, ita nec spiritualis filiatio, seu spiritualis cognatio causatur, nisi per generationem spiritualem, & hæc cũ non fiat alio modo quã per sacramentum, scilicet vel Baptismum per quem homo in vtero Ecclesiæ

concipitur, quasi ab ipsa fouẽdus; vel cõfirmationem, per quam homo quasi extra vterum exponitur fide roboratus, vt publicè fidem Christi tueatur; catechismus autẽ nequaquã est sacramẽtũ, ideo per hunc cognatio spiritualis strictè, & propriè non contrahitur, quæ matrimonium dirimat.

Tũ quia repugnat decreto Cõcilij Tridẽtini sess. 24. cap. 2. de Reformatione matrimonij, vbi cognationis spiritualis impedimẽtum dirimens matrimonium, non nisi in baptismo & confirmatione reperiri asseritur.

Tum denique quia per solum catechismum, non fit puer membrum Christi, sed adhuc est membrum diaboli, & ideo non potest esse spiritualis filius, ac proinde nec habere potest relationem cognationis spiritualis.

Nec obstat, quod in dicto cap. In catechismo, & in cap. Si quis, æquiparentur illa tria, catechismus, baptismus, & confirmatio: Nam vt ex verbis satis apparet, nõ fit ibi æquiparatio vniuoca, quasi quod eiusdem rationis, & efficaciæ sit impedimentum ortum ex catechismo, ac est illud quod oritur ex baptismo, & confirmatione, vt bene notat glosa in cap. Peruenit, 30. q. 1.

Dubitatur, an saltem post Concilium Tridentinũ, duret hoc impedimentũ, cũ videatur omnino sublatum in dicta sess. 24. c. 2. in illis verbis, ad summum vnus, & vna baptizatũ, de baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec nõ inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum, spiritualis cognatio cõtrahatur, & in libro tenẽtium nomina describantur, quod si alij vltra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant: quibus verbis videtur significari, nullam aliam contrahi cognationem spiritualẽ in baptismo, quam inter duos tangentes baptizatum, & hanc non extendi vlterius, hoc est, non extra baptismum (& confirmationẽ, de qua infra idẽ dicit) nec vltra duos ad baptismum tenentes, & sic in fauorẽ matrimonij, & ad tollendã multitudinẽ impedimentorum & prohibitionum cui multitudini concilium ibi obuiare voluit, nullum in catechismo contrahi impedimentum colligi videtur.

Respõdemus, dictũ impedimẽtũ ex catechismo ortũ adhuc perdurare, nec per Conc. Tridentinũ fuisse sublatum.

Tum quia ibi Concilium non agit nisi de cognatione dirimente, vt patet ex narratiua, sic enim ait, docet experiẽtia propter multitudinẽ prohibitionũ, multoties in casibus prohibitis ignorãtes cõtrahi matrimonia, in quibus vel nõ sine

ſine magno peccato perſeueratur, vel ea non ſine magno ſcãdalo dirimuntur: Iam autem per impedimentum ex Catechiſmo ortum, neque perſeueratur cum peccato in matrimonio, nec illud diſſoluitur cum ſcandalo, cũ ſit impediens ſolum, ſed non dirimens: non igitur in concilij decreto continetur hoc impedimentum; vt patet.

Tum quia à iure antiquo nunquam eſt recedendum, niſi quoad illud ſolum quod in nouo eſt expreſſum l.præcipimus. Cod.de appelat.& capit. 2. de Tranſl.

Tum quia ratio quæ mouit limitare illud impedimentum cognationis ſpiritualis ad certas perſonas, ea fuit, ne matrimonia facta, diſſoluerentur poſtea cum ſcandalo, & ita obuiari multitudini impedimentorũ, & prohibitionũ quæ matrimonium dirimebãt, quæ ratio cum non habeat locum in tenentibus ad Catechiſmum, cũ hic interueniat ſolum cognatio impediens, ſed non dirimẽs, ceſſant nõ modò verba, ſed ratio legis, ac proinde ceſſat lex, arg.l.Adigere.§.quãuis ff.de iure patronatus, & cap.Cũ ceſſante de Appellat.

Quod ſi quæras, An ſaltem hoc impedimentum à Catechiſmo ortum, reſtringendum ſit ad vnum vel plus duos tenentes Catechizatum, vt Concilium Tridentinum reſtrinxit de baptiſmo, & confirmatione, vel maneat potius ſecundum antiquum ius quoad extenſionem, & ad omnes & quoſcunque tangentes.

Reſpõdetur, limitandum eſſe, & reſtringendũ ſecũdũ eandẽmet limitationẽ, qua reſtringitur cognatio ſpiritualis dirimens quę oritur ex baptiſmo, & cõfirmatione.

Tum argumento gloſæ ſolẽnis, in c.Non debet, de conſanguinitate, & affinit. quatenus affirmat per illum textum fuiſſe ſublata quædã genera affinitatis, quoties enim vitium ex vna & eadem radice naſcitur, conſequens eſt vt vna lege tollatur. Cod.de emp.l.vlt.in fi. & digeſt.de iureiur.duobus §.colonus, & ff.art.cæ.l. ſi colonus ar.

Tum quia quãdo duo ita ſe habent, vt vnum ſit veluti metiens, & alterum ſit menſum, vnum, vt forma principalis, alterum vt diſpoſitio ad illam formam corrigens, & limitans principale, corrigit, & reſtringit diſpoſitum, & menſum maxime ſi eadem ratio ſit in vtroque. Iam autem conſtat quod cognatio ſpiritualis orta ex baptiſmo metitur, & eſt principalis reſpectu illius quæ naſcitur ex Catechiſmo, & ideò concilium reſtringens illam, videtur etiã reſtrinxiſſe & limitaſſe hãc ita Nauar. in man. cap.22. num. 72.

Secundum autem dubiũ, quod in præſenti caſu petebatur, quid confeſſor debeat Ioſepho reſpondere, An ſcilicet huic interroganti:

vtrum si matrimonium contrahat cũ dicta puella quã ad catechismũ tenuit, sit validum, respódẽdo esse validum, peccet mortiferè?

Respondetur, non peccare sacerdotẽ mortaliter sic respondendo, & maxime quãdo talis est persona, quæ non sit omnino ignorãs & rudis, nec ex modo respondẽdi data est illi occasio contrahendi matrimonium, & per consequens peccandi. Ratio est, quia cuilibet licitum est docere veritatem, nullusque peccat mortaliter, dicendo alteri, id quod est verum, de quo indiget edoceri: sed hęc propositio, quod dictum matrimoniũ teneat, est verissima, de qua Iosephus cupit edoceri; igitur non erit peccatum illam ei dicere.

Confirmatur, quia aliás illi qui canones proponunt omniũ oculis intuẽdos, vel qui eos publicè alijs interpretantur, in quibus expresse continetur matrimonium per hoc impedimentum nó dirimi, sed valere, peccarent grauissime, quod absurdum est dicere.

Adde quod per talem verã responsionem, licet Iosephus sumat occasionem matrimonium cõtrahendi, ac proinde peccandi, ea tamen occasio non fuit sibi data ex vi respõsionis, sed malitiose ab eodem sumpta, omnis enim, & sola illa dicitur occasio peccandi data, quæ datur per peccatum mortale, aut intẽtione principali vel minus principali inducendi ad illud, aut ad id iuuando, aut contemnendo salutẽ spiritualẽ proximi, aut in id saltẽ interpretatiuè consentiendo; vt declarat latè Nauar. in man. cap. 14. n. 32. quę omnia cũ in data responsione á confessore desint, non potest inculpari sic respondendo de peccato mortali. Ita Syluester verbo Matrimonium. 1. 2. q. 5. §. 9. Nauar. in man. c. 22. nu. 73.

Nec obstat quod Hostiensis in Summa q. 22. eo. tit. Et supplementum, verbo Impedimentum 4. §. vltimo, dicant illum, qui sic interrogatur ab habente impedimentũ non dirimẽs, nihil debere respondere, quia si respondeat non valere matrimonium mentitur, si valere, dat occasionem vt contrahat, & vxorem ducat, ac peccet.

Nó inquam obstat, quia ea opinio est solũ vera, quando respódetur tali personæ, & tali modo: vt inde formaliter aut interpretatiuè saltẽ voluerit inducere aliũ ad cõtrahendũ, & peccandũ, vt quia credebat, & aduertebat ob id personã illã ex sua infirmitate aut ignorãtia mortaliter peccaturã, nec huic voluit prouidere, declarando saltẽ quod sic contrahendo peccaret, & si post contractum teneret. Nauar. in man. c. 22. n. 73. §. de impedimẽto voti simplicis, & c. 14. n. 34.

Quod si subinde sciscitetur, an si dicta puella quæ domi fuit baptizata, & postea ad ecclesiam veniens

niens non modo catechizatur, sed sub cōditione baptizatur, quia curatus satis dignoscere non potuit de priori baptismo, & sic Iosephus illam tenuit non modo ad catechismum, sed etiam ad baptismū illum conditionalem, contraxerit cognationem quę simul impediat & dirimat, vel quæ solum impediat, adeo vt si eam postea in vxorem velit ducere peccet, sed matrimonium valeat?

Respōdemus, quod si cōstiterit postea fuisse puellā vere baptizatā domi, quamuis à curato sub conditione fuerit baptizata in ecclesia, non contrahitur cum tenente in ecclesia, cognatio spiritualis strictè & propriè, quæ matrimonium dirimat, sed tantum eā quæ impedit; & ideo licet propter dubiū præsumatur ab ecclesia cōtraxisse cognationem spiritualē propriè, quā primum tamen de baptismo domi vere suscepto constaret, pronunciaretur à iudice cognationē hanc dissolutiuam matrimonij, nō fuisse per illum baptismum in ecclesia contractam.

Ratio est, quia cognatio spiritualis proprie & quę matrimoniū dirimit, non contrahitur nisi per baptismum & confirmationem, quę sunt sacramenta generātia primum esse spirituale, hoc est, esse fidei in homine, per baptismū enim recipitur primum esse fidei, & per confirmationem roboratur Christianus ad publicā fidei defensionem, sicut per generationē fit homo & per quantitatis augmentū validus homo: cum igitur hæc sacramenta sint irreiterabilia, & non nisi semel suscipi possint, idcirco, si domi est vere baptizata, nō potest dici quod illa ablutione postea in ecclesia facta, etiā cum forma adhibita à sacerdote, fuerit verè baptizata, cum baptismi sacramētum non sit reiterabile, ac proinde nec ex illo causari potuit illa spiritualis cognatio, quæ ex solo baptismo oritur,

Confirmatur hæc veritas per textum Bonifacij VIII. c. Primo, de cognatione spirituali lib. 6. & per varia concilia quę recitantur, 30. q. 1. ac tandem per Concilium Trid. sess. 24. de Reformatione matrimonij, cap. 2.

Ex his colligitur, quam grauiter errent illi curati, qui cum infans domi baptizatur ob aliquā causā, & postea ducitur ad ecclesiam, vt exorcizetur, & chrismate vngatur, scribūt in libro baptismali eos patrinos, qui tenuerunt puerum in ecclesia, & non illos qui tenuerūt domi ad baptismum, credentes ex posteriori actu facto in ecclesia, oriri cognationē, & non ex priori facto domi: cum tamen res è contra se omnino habeat, quia omnes illi actus postea in ecclesia facti, non sunt sacramentum baptismi, sed sacramentalia, per quę, nec

character imprimitur, nec fides, & gratia ex opere operato confertur.

Quapropter deberent omnes Episcopi præcipere curatis, vt vltra quæ Conc. Trid. sess. 24. de reformatione matrimonij, c. 2. ordinat, de scribendis nominibus eorum, qui baptizatum ad baptismum tenent, notarent etiā distinctè, & separatim illos, qui domi sunt baptizati, & à quo domi sunt in illo baptismo suscepti, & rursus eos qui ad ecclesiam pro supplēdis alijs ceremonijs venerūt, & quod non fuerunt baptizati sed catechizati, in quo catechismo suscepti fuerunt per talem, & talem, vel quod fuerunt catechizati, & sub conditione baptizati ob tale dubium: & suscepti per talem, & talem vt sic postea clarè innotesceret an cognatio spiritualis orta inter tales, & baptizatum, ac patrem & matrem baptizati, esset solum impediens, vel etiā dirimēs. Ita Nauar. in man. c. 22. n. 40 Sotus in 4. sen. dist. 42. q. 1. ar. 3. quod si petatur à confessore remediū, vt contrahi dictū matrimoniū possit absq; peccato, inter tenentē ad catechismum, & ipsam catechizatam, vel matrem eius.

Respondemus, dispensationem esse petendam, & hanc concedere posse Episcopū. Tum quia in omnibus impedimentis quæ solum impediunt; sed non dirimunt, (exceptis voto castitatis & Religionis) posse Episcopū dispensare, est cōmunis & recepta Theologorum doctrina iuxta mentem Paludani in 4. distin. 28. q. 2. Soti in 4. distin. 32. q. 1. ar. 3. S. Ant. 3. par. tit. 1. c. 16. §. 4. Nauar. in man. c. 22. n. 85.

Tum quia licet inferior, nequeat legem superioris tollere aut moderari, vt dicitur in cap. Inferior. 21. dist. & in Clem. Ne Romani, de electione: nihilominus tamē ratione cōsuedinis receptæ & præscriptæ potest; de consecr. cap. fin. & 11. quęst. 1. cap. Quicunque, iam autem impedimenti cui non est coniunctum aliud dirimens, non solet à Summo Pontifice dispensatio peti, nisi illud sit votum castitatis & Religionis. Imo per hoc quod Summus Pontifex ista duo sibi specialiter reseruat, videtur reliquisse aliorum impedimētorum non dirimentium dispensationem iurisdictioni & potestati Episcopi, arg. cap. Nuper. de sententia excōmunicationis, & notat ibi glosa. §. non retinuit. vbi expresse inquit Episcopos posse dispensare, vbi specialiter dispensatio non est inhibita, idque probat, per cap. Cum apud. de spons. & 16. quæst. 1. cap. Sunt nonnulli, concessum enim videtur quod non est prohibitum, ff. ex qui. cau. mal. Nec non, §. quod eis.

Tum quia cum Episcopo sit cōcessum, vt in impedimento incestus dispensare valeat, cap. 1. & 2. & cap.

cap. Ex litteris, 1. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ: videtur ex quadam æquitate & rationis identitate, concessam etiam dispensandi authoritatem in alijs similibus impedimentis non dirimentibus, arg. c. Vtallus. 11. q. 1. & c. Translatio, de cõstitutionibus, vbi enim est eadem ratio, ibi debet esse idem ius; & de similibus idẽ iudiciũ est habendum. 5. dist. cap. Ad eius vero, & 4. dist. cap. Denique.

Aduertendum est tamẽ ad hãc dispensationem faciendam, requiri iustam aliquam causam, aliàs nõ esse validam in conscientia, tum quia de ratione dispensationis est, vt fiat causa cognita, secundum glos. solemnem. §. nisi rigor. quęst. 7. Tum quia vt superior se habet ad legem Dei; ita inferior ad legẽ superioris, capit. Cum inferior. de maior. & obed. Et cap. inferior. 21. distin. Iam autem dispensatio à superiore facta, circa legem Dei sine causa iusta, nihil valet, nec dispensatio Episcopi circa legem Papæ absque iusta causa, erit valida in conscientia.

Et confirmatur dicto Innocentij in cap. Dudum, 2. de elect. vbi inquit, dispensationem à legato factam, etiam authoritate sibi commissa à Papa, si dispenset sine iusta causa non valere. Nauar. in man. confess. præludio 9. n. 15.

CASVS DECIMVS Sextus.

ANtonius cum possit alijs in rebus mercaturã exercere præcipuè tamen in pigmentis & fucis, in quibus plurimum sibi est lucri negotiatur, & illa vendit diuersis personis quarũ aliquas nouit esse meretrices, & posse imo velle, similibus fucis male vti: & quãuis á confessore suasus decreuerit semel, nolle denuo in his negotiationem agere. Nunc tamẽ lucro allectus in eadem persistere desiderat, si absque peccato possit, qua de re alium confessorem consulit.

Quæritur, An licita sit huiusmodi negotiatio, possitque absolui, si ab ea non desistat.

PRimo aspectu videri posset, mercantiã hanc & publicã venditionem pigmentorum, & fucorum, quibus turpes fœminę vultũ decolorant & deformant, esse genere suo illicitam, & damnabilem, ac per consequens absolui non debere qui illam exercet.

Tum quia talia vendentes dant occasionem mulieribus præcipuè non nuptis, peccãdi mortiferè, nõ solum quatenus dictę mulieres his vtuntur, vt homines in sui indebitum amorem, & concupiscentiam prouocent, sed etiã quatenus per hęc formã sibi á Deo datam corrũpere & falsificare contendunt, & sicut opera sunt efficaciora signa quã sint verba; ita peius est mentiri & deci-

& decipere facie quam ore, & ideò D.P.Aug. vocat hanc fucationem, Adulterinæ fallaciæ & inhonestatis actum cap. Fucare. de Cousecr. dist.5.

Tum quia quotiescumque scitur, vel creditur aliquem velle ad malum vti aliqua re, hanc illi dare, peccatum est mortiferum : eiusdẽ enim criminis rei sunt, qui faciũt, & qui consentiunt faciẽtibus:arg. capit.1.de Offic. deleg. vnde sicut, qui vendit arma ei, quem scit emere ad nocẽdum iniustè, vel ad bellum, quod nouit esse iniustũ, peccat mortaliter arg.c. Notum 2.q.1. & tenet cum alijs S. Anton.2.p.tit. 1.cap.24.§.11. ita videtur quod qui vendit fucos & pigmenta, quæ sũt arma diaboli, illi mulieri, quam sit illa emere ad iniustè nocendum, & trahendum in sui concupiscentiam homines, culpam committere lethalem.

Tum demum quia harum rerũ vsus est frequentius & quo ad plures, peccatũ mortale, & ita qui talia vendunt cooperantur vtẽtibus in delicto arg.c. Sicut dignũ §. illi autem & §. hi quoque de homicidio vnde D. Chrysost. super Matthæum, inquit, eas solum oportet artes vocare quæ necessariorum & eorum quæ continẽt vitam nostrã sunt tributiuæ, & constructiuæ: si tamen operibus alicuius artis, vt pluries, aliqui male vterentur, quãuis de se non sint illicitę, sunt tamẽ per officiũ principis à ciuitate extirpandæ.

Confirmatur authoritate Diui Cypriani li. de habitu virginum, vbi sic inquit. Manus Deo inferũt quando illud, quòd ille formauit reformare contendunt, impugnatio ista est Diuini operis, præuaricatio veritatis, Deum videre non poteris, quando oculi tibi non sũt quos Deus fecit, sed quos diabolus infecit, de inimico compta, cum illo pariter arsura.

Item D. Hieronymus ad Mauritiam filiam ait, crimen est post crismatis sanctificationem cuiuslibet pigmenti fuco vel puluere sordidari. Et D.P. Aug. ostendit in ca. Fucare. de consecr.dist.5.esse adulterinæ fallaciæ & inhonestatis signum.

His rationibus persuasus est Angelus, verbo Ars, vt assereret, vendentes fucos & pigmenta, peccare mortaliter, nec absolui posse, nisi à tali negotiatione desistãt, cuius opinionis aliqui volunt fuisse Alexãdrum de Ales par. 4.& Veruec. quem citat Syluester, verbo Ars.q. 1. & Pisanella siue supplemẽtum verbo ornatus quæst.3.

Nos tamen contrarium verius multo esse arbitramur, hanc scilicet artem, & negotiationem fucorum & pigmentorum quibus mulieres faciem dealbant & colorãt, ac pulchriores fiunt, non esse suo genere illicitam, posseque Antonium

nium absolui quamuis á tali negotiatione, non desistat.

Adducor autem in hanc sententiam. Tum primo, quia fucatio species quædam est fictionis, vt ait D. Thomas 2.2.q.169.art.2. fictio autē nisi sit pernitiosa non est peccatū mortale, sicut nec mendacium ex genere suo delictum lethale est, nisi in proximi notabile damnum vergat: Mulierum vero fucatio, inseruit ex sese ad pulchritudinem obtinendam, aut deformitatem aliquam occultandam: pulchritudoque etiam suprema, non est ex natura sua malum pernitiosum: vnde qui vendunt ea, quę mulieri fucationi & pulchritudini inseruiūt, non faciunt negotiationem illicitam, cum non negotientur circa rē quæ vel sit peccatum mortale, vel ordinem necessarium habeat ad illud.

Tum secundò quia fuco & pigmentis ac alijs similibus ad ornatū & pulchritudinem seruientibus, possunt mulieres quę talia emunt, benè & malè vti, & sicut multæ illis perperam & ad finē nociuū luxuriæ & lasciuiæ vtuntur, ita multæ aliæ ad bonum finem, vt puta; vel ad placendum maritis suis, vel ad occultandam turpitudinem ex ægritudine, aut alia causa prouenientem, vel ad propriam venustatē; vt satis patet; nec facile discerni poterit an plures sint quæ vtuntur his rebus ad peccatum mortale; vel quæ ad nullum, vel quæ ad veniale solum: nec negotiator & venditor tenetur numerum istum perpendere, & scire, sed satis est quod vēdat rem, qua benè vti possunt mulieres, cum displicentia saltem virtuali, quod aliquæ illis malè vtantur.

Et confirmatur, quia opifices, qui meretricibus calceos, sandalia, vel vestes vendunt, quibus illæ sæpè sępius in meretricando vtuntur cum illa vendant absque eo, quod consentiant in peccatū, quod meretrices faciunt, nullius culpæ sunt rei, quandoquidem ipsi non inducuut, nec iuuant directè ad meretricandum; sed abvsus dictarū rerum prouenit omnino à malitia earundem meretricum vt docet Nauar. in man. capit.20.num.16.

Tum tertio quia ornatus mulierū, nō est ex se prouocatiuus ad lasciuiam seu luxuriam, nisi eo modo quo pulchtitudo, imò hæc magis allicit: Nam ornatus exterior eo solum prouocat, quatenus ad pulchritudinem conducit: facit enim ornatus mulierem apparere pulchram coram oculis hominū, supplendo naturæ defectus: sed pulchritudo etiam suprema non est de se culpabilis nec vitiosa, siue sit naturalis siue artificialis: effectus enim qui ab arte & natura fieri potest, eiusdem rationis est saltem in esse morali: siue à natura siue ab arte producatur: vt patet de sanitate,

tate,& alijs, vnde ſicut ad filios pulchros generãdos qui vteretur vxore pulchra nõ delinqueret, ita qui ad pulchritudinẽ faciei tuendã vel cauſandam, vteretur fuco, & pigmentis, alijſque exterioribus ornamentis, non cõmitteret ex ſuo genere culpam, ac proinde multo minus illã incurreret qui talia ad hũc effectum venderet: ſi enim pulchritudo ex vſu horum cauſata, nõ eſt ſecundum ſpeciem ſuam peccatũ mortale, non etiam hoc erit fucos & pigmenta, alioſque capillorum calceamentorum aut veſtium ornatus pulchritudini inſeruientes vendere. Caietan. 2. 2. q. 169. artic. 2. Et tom. 1. Opuſculorum opuſculo 14. quæſt. 3.

Tum quarto, quia dato quod omnes meretrices emant illos colores & pigmenta ad vſum peſſimum & animæ proximorum nocumentum in hoc tamen vſu malo pigmentorum, non interuenit voluntas & conſenſus opificis vẽdentis, vt cui non placent tales abuſus; nec intentione feratur directè in tale nocumentum: ſed ſolum fertur in ipſam venditionem, & in pecunijs per illam mercantiam ſuſcipiendis, quibus ſe & familiam ſuſtentet, idquod eſt longe diuerſum à malo vſu pigmentorum, vt patet: Iam autem ea quæ per ſe cõſiderata non ſunt peccatum, nec habent illud inſeparabiliter annexum, non efficiuntur bona, aut mala, niſi ex circunſtantia finis; vt docet Diuus Thomas 1. 2. q. 18. art. 4. cum ergo illa negotiatio in pigmentis, & fucis vendendis, non ſit de ſe peccatum, nec fiat intentione & fine mortifero, non eſt dicẽda illicita.

Nec ſola ſcientia talis vſus mali efficit peccatum niſi adiungatur complacentia: ita vt nõ modo vẽdens ſciat mulieres vti fucatione & coloratione ad peccatum, ſed eo animo vendat, vt peccent; velitque talibus fucationibus decipi, & illaqueari homines: moralis enim mali, ratio non in ſola cognitione, ſed potius in cõſenſu, & voluntatis placito conſiſtit: ſicut qui ſciret aliquem non mutuaturum abſque vſura, poteſt nihilominus ab illo mutuum petere, imô ſub vſuris accipere, non conſentiendo in dationem, quatenus ab vſurario fit male; & qui ſcit curatum ſcelere aliquo eſſe implicatum, & ipsũ rogat, vt filium ſuum baptizet, nõ propterea peccat: etiãſi certo ſciat illum non præuia pœnitentia peccati, ſacramentum baptiſmi puero adminiſtraturum, & proinde in nouum peccatũ incurſurum arg. cap. Præter. adiuncta gloſ. verb. à gentibus, & verbo communio. 32. diſt. & notat Ioannes Maior in 4. ſentent. diſt. 15. q. 1. Caiet. 2. 2. q. 78. artic. 4. Nauar. in man. 14. nu. 28.

Tum denique quia licitum eſt inuitare, & prouocare iuſta de cauſa

ſa

ſa alium, ad aliquẽ actum ſuo genere bonũ, aut in differẽtem, nullatenùs conſentiendo in illũ quatenus fit male, aut eſt malus. Veluti Diuus Laurentius prouocabat tyrannum ad aſſandum, verſandũ & manducãdum, illius corpus, & alij martyres excitabant infideles ad mortem illis pro Chriſto inferendam: gaudẽtes quidem de huiuſmodi actu, quatenus bono: & dolentes de eodẽ quatenus erat malus; iuxta illud gloſæ cap. 1. de Conſecr. Eccleſ. vel alta. libr. 6. loquens de paſſione Chriſti. Actio diſplicuit: paſſio grata fuit, & latè probat Nauar. in man. confeſſ. c. 21. nu. 25. quamuis ergo Antonius vendendo dicta pigmenta, & fucationes inuitet, & prouocet mulieres ad ea emenda, & ipſæ emant, vt cum peccato mortali vtantur, non proinde facit illicitum, vt qui poteſt gaudere de illa emptione quaten⁹ ſibi eſt vtilis: & dolere quod dictæ mulieres emant in animæ ſuæ nocumentum, vt de locãtibus domos meretricibus determinauimus in ſecundo caſu cõgregationis 9. habitæ feriæ 3. die 26. Septẽbris 1580. & in caſu tertio congregationis Aprilis die 30. feria 2. anno 1581.

In hanc noſtram ſentẽtiam deſcendit Sylueſter verbo Ars quæſt. 5. & verbo Ornatus quæſt. 4. Tab. verbo Ars queſt. 3. & verbo Ornatus quæſt. 4. Caietan. 2. 2. queſt. 169. articul. 2. Nauarr. locis ſupra citatis & capit. 23. numer. 90.

Nec in cõtrariũ adducta quidpiam obſtãt, & ſi enim per ea quæ dicta ſunt, facile dilui poſſent, vt quæ omnia vel falſo ſupponũt talem fucationem eſſe ex ſe peccatũ mortale, vel ſaltem Antonium vẽdentem fucos, eſſe cooperatorem & coadiutorem ad illud peccatũ: ſigillatim tamẽ pro rudioribus ad ſingula Reſponſiones adducimus.

Ad primum, negamus vendẽtes dare occaſionẽ vt mulieres illis pigmentis, & fucis malè vtantur. Nam cum talia pigmenta ſint res indifferentes, quibus poteſt quilibet benè aut malè vti, abuſus ad malum prouenit ex malitia meretricum, non ex ipſo actu venditionis.

Nec valet dicere fucationẽ eſſe fictionis ſpeciem, ac proinde mẽdacium.

Reſpondemus, quod ſi mendacium dici poſſit, non tamẽ eſt mẽdacium pernicioſum, cum nõ vergat ex ſui natura in detrimentum alicuius, & ideo non eſt peccatum mortale, ſed vel mendacium officioſum, ideſt inſeruiens ad vtilitatem pulchritudinis non habitæ oſtendendæ, vel nullum omninò eſt mendacium ſed quoddam bonũ, inſeruiens ad occultandam aliquã turpitudinem, & deformitatem in facie inhærentem, iuxta illud Pauli ad Corinthios cap. 12. quæ putamus ignobiliora membra corporis eſſe,

ris esse, his honorem abundantiorem circundamus. Diuus Thomas 2.2.quæst.169.articul.2.in Respon. ad secundum.

Ad secundum dicitur, quod tūc solum, & semper est peccatū dare aliquam rem alicui, quem scio velle vti illa ad malum, quoties id fit consentiendo in tale malum: secus autem si id facio ob iustum lucrū, vel ob aliam rationabilem causam cum displicentia saltem virtuali, quod tale peccatū perpetraretur, vt de inuitante ad cœnā in die ieiunij, declarat Caietanus 2.2.q.14. articul.4. Et Nauarr. in Man.capit. 21.numer.25. & cap. 23. numer.19. & capit.25.§.vltim. Vnde qui venderet arma absque malo vllo fine ob iustum lucrum, quamuis crederet emi ad bellum iniustum, nō peccaret.

Ad tertium Respondemus, falsum esse quod frequentius, & quo ad plures vsus fucorum, & pigmētorum sit peccatum mortale, cum per multæ etiam sint quæ bene his vtantur, & quæ sit maior pars non facile pateat, imô in abusu quod sit peccatum mortale, minor pars videtur errare, cum vel ob pulchritudinem augendam vel ob turpitudinis defectum aliquem occultandum maxima fœminarum pars his vti soleat. Et quamuis plures essent quæ ad peccatum mortale fucis vterentur, non proinde vendens peccaret: Tum quia vt diximus, vendit rem ex sui natura indifferentem. Tum quia non tenetur ipse discutere an plures, vel pauciores bene aut male vtantur, hoc enim Principi incumbit, non artifici. Artifex enim non versatur, nec respicit, nisi hunc & illum cui sua opera vendit, & sicut cum singularibus primo & per se negotiatur, quorum interiorem mentem non cognoscit, ita non spectat ad eum habere curam cōmunis boni, nec indagare aut scire an pluresvel pauciores vtantur bene, aut male re ab ipso vendita: sed ad Principem hoc attinet, cuius muneris est attendere ad commune bonum, vel malū quod ex multitudine colligitur, & dignoscitur, & sic extirpare omne id, quod commune bonum lædit, vt ait Diuus Thom. 2.2.quæst.169. articul.2.& Caiet. ibidem.

Ad authoritates sanctorum respondetur, quod illi loquuntur de illis mulieribus, quæ comtemptis proprijs maritis se ornant, vt alios in sui inhonestam concupiscentiā alliciant, has enim peccare lethaliter cōstat, nō quod fucis vtātur, sed ratione prauę intētionis, quam in tali vsu habent: adeò quod illa ad luxuriam prouocatio, non prouenit á natura fucationis & ornatus, sed ex malitia fœminæ abvtentis illo ornatu.

Quod si quid adhuc vrgeat obligatum esse quemlibet Christianū sub reatu culpæ mortiferæ impedire

dire quantũ in se est ne proximus in peccatum mortale labatur: arg. cap. Non in inferenda 23. quæst.3. & tradit Diuus Thomas 2.2.quæst. 26. art.5. Nam peccatum mortale adimit vitam animæ, quæ præstantior multo est quam vita corporis. Et ideò qui hæc pigmenta, & fucos vẽdit, illis saltem mulieribus, quas scit emere ad peccandum mortaliter, non posse excusari á culpa, eo quod non impedit hanç spiritualem proximi mortem.

Respondemus, quod cum dictæ mulieres peccent non ex ignorantia, aut fragilitate, sed ex malitia vt quæ licet ab isto nõ emãt, emẽt tamen ab alio, idcirco nõ tenetur ad impediendum illarum peccatũ cum damno temporali suo, quale erit si à tali negotiatione desistat. vt enim quis teneatur ad impediẽdum alterius peccatum desistẽdo á iure, vel à bono suo spirituali, aut temporali, sub arte quam exercet, necesse est vt speretur effectus impeditionis, vt illud peccatum procedat nõ ex malitia, sed ex ignorãtia, aut fragilitate, iuxta illud Matthæi capit. 15. sinite illos, cæci sunt, & docet Diuus Thomas 2.2.quęst. 43. artic.7. Et Canonistę capit. Qui scandalizauerit de reg.iur, Nauarr. in Man.capit.24. num.vltimo. vbi colligit neminem teneri ad dandũ cẽtum scuta, etiãsi facile posset, illi qui sese interfecturum aut suspẽsurũ certo affirmat, nisi ea donẽtur.

CASVS DECIMVS. septimus.

Gàspari cum esset relatum quandam in ciuitate eße puellã, quæ si pro dote haberet triginta ad summum scuta, nuberet optimo artifici: ille sponte absque vllo iuramento aut voto, sola simplici promissione, intra se ipsum statuit donare ex suo summã illam dictæ puellæ: inde ad paucos dies animum reuocat, quia pollicitationem nec verbo nec signo aliquo expresserat. & à Confessore interrogatus an promiserit vnquam quippiam alicui, factum hoc enarrat.

Quæritur, An in consciẽtia astringendus sit, ad dãdas pecunias ita simpliciter promissas?

ANtequam ad casum hunc respondeamus, aduertendum est, hęc tria, scilicet, proponere, promittere, siue statuere & actu tradere, maximè inter se differre. Nam proponere, est ita voluntatem in aliquod faciẽdum inclinare, vt adhuc maneat cum aliquo dubio & incertitudine operandi vel non operãdi illud: statuere verò, seu promittere, est firmiter & certó apud se concludere, & consentire hoc esse agendum, vt qui actu præsenti apud se decernit & stabilit aliquid facere: At tradere, est rẽ ipsam actu & in effectu in alteri⁹ dominiũ perfectè transferre. Nos ergo hic nõ agimus de eo qui proponit solum

lum apud ſe aliquid dare. Nã huiuſmodi propoſitum mutare, nullum peccatũ eſſe, nec ius aliquod alteri tribuere, tam Theologi, quã iuriſperiti omnes, fatentur. Nec quæſtio eſt, de traditione externa, hæc enim in foro etiam ciuili obligat: ſed dubitatio verſatur in promiſſione interna, quando aliquis apud ſe indubiè & firmiter ac verè ſtatuit, dare aliquid alteri. An per talem actum interiorem voluntatis trãsferatur ita dominium rei illius in alterum: vt peccatũ ſit mortale, id retinere & non dare.

Aduertendum eſt deinde, promiſſionem eſſe multiplicem: vnã iuratam; aliam ſimplicem. Non agimus nunc de promiſſione facta Deo, quæ appellatur votum: ſed facta homini. Iurata promiſſio eſt illa, quam diuini nominis teſtimonio confirmamus: ſimplex autem eſt illa, quæ abſque vllo iuramento fit, & hæc rurſus eſt duplex. Altera dicitur omnino ſimplex, altera appellatur promiſſio cum cauſa omninò ſimplex eſt, quæ fit propria tantum ſponte, & ex mera liberalitate promittentis, vocaturq; á iurisperitis pactum nudum. At promiſſio cũ cauſa ea eſt, quæ vel fit ratione alicuius debiti præcedẽtis, vel ſub conditione aut conuẽtione aliqua cum altero, vocaturque á iuriſtis pactum veſtitum. Et ad hanc reducuntur promiſſiones, quæ fiunt Eccleſijs, pauperibus, & locis pijs: quia in his obſequium Dei eſt velut cauſa, & debitũ quãuis ex liberalitate fiant. Rurſus hæ omnes promiſſiones, ſiue nudæ ſiue veſtitę poſſunt dupliciter fieri, nempe aut verè, & animo illas adimplendi; aut ficte & ſine tali anim. Itemo poſſunt fieri aut verbis, & ſignis exterioribus, quibus promittens ſe obligat alteri: Aut abſq; verbis & ſigno aliquo exteriori, ſed ſolo interiori mentis conſenſu.

Aduertendum eſt tandem, duplicem eſſe promiſſionem ſeu cõtractum, per quem dominiũ trãſfertur. Alius dicitur mutuus, & reciprocus, in quo vltro citroque oritur obligatio, ſoletque his verbis declarari, do vt des, facio vt facias, de quo agitur in l. Labeo ff. de verborum ſignificatione. Alter dicitur ſimplex, in quo ſimpliciter & ex mera liberalitate, ſtatuo aliquid alicui tribuere; hęc appellatur ſimplex donatio: quæ ſi mente ſolum concipitur & deliberatur, dicitur promiſſio interior; ſi vero exteriori aliquo ſigno declaratur, dicitur promiſſio exterior.

His ſuppoſitis, in præſenti caſu variæ ſunt Doctorum ſententiæ. Nam aliqui arbitrantur, teneri in conſcientia Gaſparem ad dandã illa triginta ſcuta, quæ apud ſe ipſũ deliberauit & ſtatuit donare dictæ puellæ, nec poſſe abſolui à confeſſore ſi dare illa renuat, vt qui putęt promiſſionem quidẽ liberam, & non

non mutuam obligare in cõsciẽtia, quamuis nullo prorsus exteriori signo exprimatur, stando in iure naturæ, & simpliciter; secus si lex humana ecclesiastica, vel ciuilis, ob bonum publicum, & ad quietem conscientiarum, aliter statueret: tunc enim standum esset determinationi legis. ita Angel. verb. Pactũ. §.1. & Sotus lib. 4. de iust. & iur. q. 5. ar. 1. & lib. 7. q. 2. ar. 1.

Hanc opinionem ex eo probãt: Tum quia voces & externa signa, non obligant nisi ratione interni conceptus, à quo habent omnem vim: sed si Gaspar externa voce dixisset, do tali puellę triginta scuta, ipsa puella præsente & acceptante, transferret quidem per talem donationem illa triginta scuta in dictam puellam, & talis promissio, esset obligatoria in foro animę, igitur multo magis obligabit, & dominium transferet, si internus sic deliberatur & statuitur: cum, vt dici solet, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

. Tũ quia ille qui solũ proponit aliquid facere, nõ tã arcto vinculo obligatur ad illud, quã si firmiter statuat, & certo consentiat, vt clare patet: si igitur Gaspar proposuisset solũ dare illa scuta, non teneretur adhuc in conscientia; quare si vltra propositũ, adhibuit firmã volũtatem, & indubium assensum, negari non potest, quin aliquid plus obligationis adiunxerit: quare si ex interno stabili & firmo consensu illa dandi, non esset. orta obligatio, profecto nihil differret proponere, & stabilire, cuius tamen contrarium superius est declaratum.

Tum quia promissio illa, & deliberatio interna, firmata iuramẽto, obligat in conscientia. Iam autem iuramentum non est obligatio, sed obligationis confirmatio: adducitur enim nomen Dei in reuerentiam, & testimoniũ veritatis promissæ, vnde promissio, quæ est nulla & illicita, quamuis sit iurata, non obligat; quia iuramentum, nõ inducit nouam obligationem, sed solum præcedentem confirmat: igitur talis interna promissio etiam non iurata obligabit.

Tum quia tam ignota est promissio, quæ fit verbis absenti, aut surdo: quã quæ est omnino interna, & nullis verbis explicatur, & ideo si illa obligat (vt nos in casu primo mẽsis pręcedentis late ostẽdimus) obligabit etiam ista.

Confirmatur ex D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3. in Respon. ad 5. vbi asserit illũ, qui nõ adimplet promissionẽ peccare, & infideliter agere, eo quia mutat animum. Iam autem interius promittens, si non adimplet promissum, mutat etiam animum, quare pari ratione peccabit & infideliter aget.

Tandem si Gaspar consensum quem mense præterito habuit de

dandis illis triginta ſcutis, manifeſtet nunc puellę nubendã, dicẽdo illi. Ego apud me ſtatui, dare tibi pro dote triginta ſcuta, nec vnquã hoc manifeſtaui niſi nunc tibi, vis ne tu illa recipere pro dote, tenebitur profecto tunc Gaſpar in conſcientia ad illa ſcuta danda, ſi illa acceptet: ſed nõ eſt dicendũ quod teneatur ex ſolis verbis abſq; conſenſu, nam nos ſupponimus ipſum nullum habere nunc nouum conſenſum: ergo talia verba obligant ratione prioris cõſenſus: ac proinde ille conſenſus quamuis interior ipſum obligabat.

Hę rationes quamuis ſint valde probabiles, & quæ me alias in ſuũ aſſenſum inclinarunt: Nunc tamẽ re diligentius perpenſa, cõtrariam opinionem puto veriorem. Et Gaſparem non teneri in conſcientia, ad promiſſionem illam internam de dandis triginta ſcutis ſeruandã, poſſeque pro libito eandem reuocare, cũ nec interna promiſſio facta homini transferat dominiũ in alterum, nec in foro interiori conſcientiæ obliget, niſi verbis aut ſignis fuerit manifeſta.

Inclinor in hanc ſententiã: Tũ quia obligatio, non poteſt eſſe niſi inter duos; non enim homo, obligatur ſibi ipſi, ſed alteri; adeô quòd obligatio, qua res aliqua in alium transfertur, includit in ſui ratione ordinem ad alterum; ſed per ſolum cõceptum interiorem, homo nõ ordinatur ad alterum, id enim eſt Angelorum proprium vt conceptus dirigant, & ordinent alterutrum, & ita ſe cõmunicent: nõ ergo per ſolum conceptũ interiorem, homo obligatur homini, vel dominium rei ſuæ in alterũ transfert, ſed id neceſſum eſt fiat ſignis aliquibus exterioribus.

Confirmatur, quia, homo cum ſit animal politicum, conſtans anima & corpore, per animam agit & communicat cum Deo, cui ſoli cor noſtrum patet; per corpus, agit & communicat cũ alijs hominibus. Cum igitur interior conceptus, nõ ſit quid corporeum & ſenſibile, obligatio autẽ translatiua dominij, ſit quædam actio hominis cõmunicans ſe homini, nõ poteſt dicta obligatio verſari & conſiſtere in ſola interiori voluntate.

Tum quia doctores ferè omnes aſſerunt, ad trãslationem dominij, requiri actualem exhibitionẽ rei, quę donatur; cum ex æquo requiratur conſenſus ex parte accipiẽtis, ac ex parte dantis, ſed actualis exhibitio, fit per ſigna externa patẽtia, non autem per ſolum interiorem aſſenſum, quantumcũque firmatum, & ſtabilitum, cui vt ſic interiori & occulto ac prorſus ignoto, non poteſt alter cõſentire, quia conſenſus voluntarius præſupponit rei notitiam.

Tum quia ſi Gaſpar teneretur triginta illa ſcuta dare dictę puellę, id

id non esset ex lege, & obligatione alia, quam propriç voluntatis, per quam interiori animo firmauit, & stabiliuit ea illi donare: sed lex priuata à sola & libera voluntate instituta, potest semper ab eodem libere reuocari; hçc enim est ratio ob quam Doctores asserunt, testamentũ, viuente testatore esse semper reuocabile, quia est lex seu obligatio priuatæ suç volũtatis: igitur nõ tenetur Gaspar illã donationẽ animo statutam manifestare dictç puellç, sed poterit pro libito eandem quoties voluerit reuocare.

Et confirmatur quia Doctores ferè omnes asserunt, illa quç à sola nostra voluntate pendent, donec in aliam transeant obligationẽ; puta voti, vel contractus, vel delicti, aut aliam similem, pro libito nostro mutari posse, cap. Cum Marthç, de celeb. Miss. l. 4. ff. de adimen. leg. a. Archid. & Panor. in cap. Litterarum, de vot. col. 1.

Tum quia si promissio interior simplex, homini facta, obligaret in conscientia, eo esset quia per illam transfertur ius aliquod in rem promissam alteri: sed actns interior, sicut non tollit alicuius ius, ita neque dat: nullum enim ius est acquisitum, vt satis constat; quare si adhuc res illa promissa, manet sub dominio, & iure promittentis, poterit illã dare alteri prout libuerit.

Tãdem vbi nullus est qui accipiat, ibi nullus est qui donet, siquidẽ donare, respectiue se habet ad accipere, sed intra mentem nullus est, nec esse potest homo, qui accipiat: ergo intra mẽtẽ nullus etiam erit qui donet; vnde D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 1. & in 4. lib. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. distinguens inter promissionem factam Deo, & eam quæ fit homini: inquit, eam quç fit Deo obligare; quia Deus est intimus cordi, ipsum intuetur, & corde cum Deo agimus & tractamus. At promissione interiori non obligamur homini, nisi ipsa exterius declaretur, quia homo cognoscit tãtum ea quç foris apparent; propter quod dici solet; verba ligãt homines. Et Prou. 6. Captus est proprijs verbis, & illaqueatus sermone oris sui; quibus verbis satis innuitur hominem, non obligari homini, nisi quando illi suum consensum exterius indicat cum promittẽdi intentione. Hæc nostra sententia est in primis Caiet. 2. 2. quæst. 88. artic. 1. Thomç de Argentina in suo trac. de matrimonio, quçst. 2. & Syluest. verbo Pollicitatio. Tabienç verb. Pactum, num. 2.

Pro maiori huius opinionis nostrç euidẽtia, & prçsentis casus clariori decisione, est à cõfessore sciẽdũ, quod nõ omnis assertio rei futurç, est promissio, sed requiritur, vt talis assertio fiat animo se obligãdi, vel saltẽ verba illa quibus res asseritur, habeant secundum com-

munem conceptũ prudẽtum vim obligandi. Hinc eſt quod frequẽtes illę affabilitatis,& amicitiæ, ſeu vrbanitatis aſſertiones, quibus in receſſu,amici vti ſolemus viſitabo aut ſalutabo nomine tuo N. vel deprecabor ſemper Deum pro te: non obligant ad peccatũ, quia nõ ſunt promiſſiones, cum non fiant animo ſe ad illa obligandi. Secus autem ducam te in vxorẽ, facit vera ſponſalia,quia illud verbũ ducã, ex natura ſua pro promiſſione in matrimonio accipi ſolet. Vnde,ad dignoſcendum quando hęc verba aſſertoria obligant,conſiderandum erit,quod ea poſſunt tripliciter exponi,primo, vt ſolum enuncient ipſum propoſitũ mente conceptum,vt cum dico, faciam, hoc eſt,intendo hoc facere. Secundo, quod enunciẽt euentum ſeu effectum eius quod mẽte ſtatuitur, ſic faciam, idem erit, ac ponetur hoc in effectu. Tertio vt enunciẽt promiſſionẽ ſeu obligãdi animum, & ita,faciã, erit idem quod promitto me hoc facturũ: in hoc ergo tertio ſolũ ſenſu,verba aſſertoria,habent vim promiſſionis, & obligant in conſcientia, vt ait Caiet. 2.2. q.88. ar.1.Nauar.comment.de pœniten. diſt.2.c.Reuertebantur.n.1.

Vnde colliges,quod ſicut nullũ propoſitum quantumuis firmatũ, abſque intentione tamen ſe obligãdi,habet vim promiſſionis, neque obligat, ita neque requiritur vt de neceſſitate vtamur hac voce promitto,in quo multi falluntur; ſed ſatis eſt vti verbo aſſertiuo, faciã, dicã,vel alio quod ex vi ſuę ſignificationis, & communis acceptionis,promiſſionem declaret.

Notandũ deinde, ad validitatẽ promiſſionis,quinque requiri.Primo, vt ſit vera; ea enim quæ facta eſt,abſq; animo ſe obligandi, non obligat ſaltẽ in foro interiori. Secundo,vt ſit deliberata; ſufficit autẽ illa deliberatio, quæ ad peccatũ mortale; & ideo in temporis lõgitudine non conſiſtit, ſed in eo ſolum,quod fiat á ſciente vel volẽte. Tertio vt ſit voluntaria,hoc eſt,nõ vi aut metu extorta, loquimur autem hic de ſimplici promiſſione, nõ de ea quę iureiurãdo cõfirmatur.Quartò,ut ſit de re licita. Nam quæ eſt de peccato,vel de eo quod ſine peccato fieri nequit, non obligat. Quinto, vt ſit rei poſſibilis, quia ad impoſſibile nemo tenetur, vt habetur de reg.iur.li.6. Sexto,vt eam mutatio rei nõ eneruet, hoc eſt vt talis non ſuccedat mutatio, qualem ſi promittens recogitaſſet,reuera nihil tale promiſiſſet, vt docet gloſ.in cap. Significaſti el. 1.de homicidio, vt ſi promiſi enſem Ioanni,non teneor dare ſi poſtea inſaniat, 22.q. 2. cap. Ne quis, item, Promiſi ducere Ioanam virginem, ipſa deinde fornicatur, nõ teneor iam ſtare promiſſis.

Addubitabit tamen nũc forſan Con-

Confessor, an si quis non solū deliberet, & firmiter apud semetipsum statuat, dare aliquid alicui, verum etiam habet animum se in cōsciētia ad illud obligandi, remaneat tunc reuera ita obligatus, vt si nolit dare debeat absolui.

Respondeo, quod in isto casu, quo in cōsciētia sua voluit se obligare, tenetur, & si nolit dare nō debet absolui: ratio est, quia & si promissio interna facta homini, etiā intentione se obligandi non liget, nisi externo signo exprimatur; nihilominus tamen cum testis conscientiæ sit solus Deus; ideò quando promissio fit cum ista additione: volo me in cōsciētia obligare, tunc talis promissio implicite, virtualiter fit Deo: & velle se obligare in cōsciētia, est quoddā votū.

Reliquum est iam argumentis Angeli, & Soti initio positis satisfacere. Et ad primum dicimus, quod sicut natura instituit voces, vt illis declaremus, quę in mente latent, ita easdem instituit, vt instrumenta, quibus alterutrū obligaremur, & ideo quamuis externi actus habeant vim primo, & principaliter obligādi ab interno cōceptu: quia tamen iste non est sufficiens per se, ad completam obligationem, nisi manifestetur: nec vt latēs, & vt internus, est manifestus alteri, quam Deo: ideò in ordine ad homines non obligat, nisi adsint externa verba.

Ad secundum Respondemus, quod firmus assensus, vel promissio, magis obligant, quam propositum, in ordine ad Deum, & quādo promissio fit Deo, sed si fiat homini, & nulla manifestetur voce, nihil amplius valet, nec magis ligat, quam propositum, cum vtrūque sit ignotum homini.

Ad tertium dicitur; illam promissionem iuratam obligare, non ratione promissionis, sed iuramēti, ob reuerentiam Diuini nominis adducti in testem: veluti de promissione iurata dandi centum latroni, dici solet.

Ad quartū Respondemus quod illa promissio facta surdo, seu absenti, est ignota solum per accidēs, & ideo ex sui natura obligat: sed promissio interna, est ignota per se homini, ac proinde non obligatoria.

Ad confirmationem dicimus, D. Thomam ibi agere de promissione externa, & de mutatione animi significati, & declarati exterioribus signis. Nam loquutio mentalis non est loquutio nec ordinatio ad alterū, nisi in Angelis, & ideo qui homo mentem mutat, quam verbis non expressit, nō est infidelis, nec mendax, cum nō possit dici habuisse aliud in corde, aliud in ore.

Ad vltimū Respōdemus teneri in illo casu dare quod promisit, nō ex vi solius internæ ꝓmissionis, sed

tate,& alijs,vnde ſicut ad filios pulchros generãdos qui vteretur vxore pulchra nõ delinqueret, ita qui ad pulchritudinẽ faciei tuendã vel cauſandam, vteretur fuco, & pigmentis,alijſque exterioribus ornamentis,non cõmitteret ex ſuo genere culpam,ac proinde multo minus illã incurreret qui talia ad hũc effectum venderet:ſi enim pulchritudo ex vſu horum cauſata, nõ eſt ſecundum ſpeciem ſuam peccatũ mortale, non etiam hoc erit fucos & pigmenta, alioſque capillorum calceamentorum aut veſtium ornatus pulchritudini inſeruientes vendere.Caietan.2.2.q.169.artic.2. Et tom.1. Opuſculorum opuſculo 14.quæſt.5.

Tum quarto, quia dato quod omnes meretrices emant illos colores & pigmenta ad vſum peſſimum & animæ proximorum nocumentum in hoc tamen vſu malo pigmentorum, non interuenit voluntas & conſenſus opificis vẽdentis,vt cui non placent tales abuſus; nec intentione feratur directè in tale nocumentum: ſed ſolum fertur in ipſam venditionem,& in pecunijs per illam mercantiam ſuſcipiendis, quibus ſe & familiam ſuſtentet, id quod eſt longe diuerſum à malo vſu pigmentorum, vt patet: Iam autem ea quæ per ſe cõſiderata non ſunt peccatum, nec habent illud inſeparabiliter annexum, non efficiuntur bona, aut mala,niſi ex circunſtantia finis; vt docet Diuus Thomas 1.2.q.18.art. 4.cum ergo illa negotiatio in pigmentis,& fucis vendendis, non ſit de ſe peccatum, nec fiat intentione & fine mortifero, non eſt dicẽda illicita.

Nec ſola ſcientia talis vſus mali efficit peccatum niſi adiungatur complacentia: ita vt nõ modo vẽdens ſciat mulieres vti fucatione & coloratione ad peccatum, ſed eo animo vendat, vt peccent; velitque talibus fucationibus decipi, & illaqueari homines : moralis enim mali, ratio non in ſola cognitione, ſed potius in cõſenſu;& voluntatis placito conſiſtit: ſicut qui ſciret aliquem non mutuaturum abſque vſura, poteſt nihilominus ab illo mutuum petere,imô ſub vſuris accipere, non conſentiendo in dationem,quatenus ab vſurario fit male;& qui ſcit curatum ſcelere aliquo eſſe implicatum, & ipsũ rogat, vt filium ſuum baptizet, nõ propterea peccat : etiãſi certo ſciat illum non præuia pœnitentia peccati,ſacramentum baptiſmi puero adminiſtraturum , & proinde in nouum peccatũ incurſurum arg. cap.Præter. adiuncta gloſ. verb.agentibus,& verbo communio.32. diſt.& notat Ioannes Maior in 4. ſentent.diſt.15.q.1. Caiet.2.2.q.78. artic.4. Nauar.in man.14.nu.28.

Tum denique quia licitum eſt inuitare,&prouocare iuſta de cau-

ſa alium, ad aliquẽ actum ſuo genere bonũ, aut in differẽtem, nullatenùs conſentiendo in illũ quatenus fit male, aut eſt malus. Veluti Diuus Laurentius prouocabat tyrannum ad aſſandum, verſandũ & manducãdum, illius corpus, & alij martyres excitabant infideles ad mortem illis pro Chriſto inferendam: gaudẽtes quidem de huiusmodi actu, quatenus bono: & dolentes de eodẽ quatenus erat malus; iuxta illud gloſæ cap. 1. de Conſecr. Eccleſ. vel alta. libr. 6. loquens de paſſione Chriſti. Actio diſplicuit: paſſio grata fuit, & latè probat Nauar. in man. confeſſ. c. 21. nu. 25. quamuis ergo Antonius vendendo dicta pigmenta, & fucationes inuitet, & prouocet mulieres ad ea emenda, & ipſæ emant, vt cum peccato mortali vtantur, non proinde facit illicitum, vt qui poteſt gaudere de illa emptione quaten⁹ ſibi eſt vtilis: & dolere quod dictæ mulieres emant in animæ ſuæ nocumentum, vt de locãtibus domos meretricibus determinauimus in ſecundo caſu cõgregationis 9. habitæ feriæ 3. die 26. Septẽbris 1580. & in caſu tertio congregationis Aprilis die 30. feria 2. anno 1581.

In hanc noſtram ſentẽtiam deſcendit Sylueſter verbo Ars quæſt. 5. & verbo Ornatus quæſt. 4. Tab. verbo Ars quęſt. 3. & verbo Ornatus quæſt. 4. Caietan. 2. 2. quęſt. 169. articul. 2. Nauarr. locis ſupra citatis & capit. 23. numer. 90.

Nec in cõtrariũ adducta quidpiam obſtãt, & ſi enim per ea quæ dicta ſunt, facile dilui poſſent, vt quæ omnia vel falſo ſupponũt talem fucationem eſſe ex ſe peccatũ mortale, vel ſaltem Antonium vẽdentem fucos, eſſe cooperatorem & coadiutorem ad illud peccatũ: ſigillatim tamẽ pro rudioribus ad ſingula Reſponſiones adducimus.

Ad primum, negamus vendẽtes dare occaſionẽ vt mulieres illis pigmentis, & fucis malè vtantur. Nam cum talia pigmenta ſint res indifferentes, quibus poteſt quilibet benè aut malè vti, abuſus ad malum prouenit ex malitia meretricum, non ex ipſo actu venditionis.

Nec valet dicere fucationẽ eſſe fictionis ſpeciem, ac proinde mẽdacium.

Reſpondemus, quod ſi mendacium dici poſſit, non tamẽ eſt mẽdacium pernicioſum, cum nõ vergat ex ſui natura in detrimentum alicuius, & ideo non eſt peccatum mortale, ſed vel mendacium officioſum, ideſt inſeruiens ad vtilitatem pulchritudinis non habitæ oſtendendæ, vel nullum omninò eſt mendacium ſed quoddam bonũ, inſeruiens ad occultandam aliquã turpitudinem, & deformitatem in facie inhærentem, iuxta illud Pauli ad Corinthios cap. 12. quæ putamus ignobiliora membra corporis eſſe,

ris esse, his honorem abundantiorem circundamus. Diuus Thomas 2.2. quæst. 169. articul. 2. in Respon. ad secundum.

Ad secundum dicitur, quod tūc solum, & semper est peccatū dare aliquam rem alicui, quem scio velle vti illa ad malum, quoties id fit consentiendo in tale malum: secus autem si id facio ob iustum lucrū, vel ob aliam rationabilem causam cum displicentia saltem virtuali, quod tale peccatū perpetraretur, vt de inuitante ad cœnā in die ieiunij, declarat Caietanus 2.2. q. 14. articul. 4. Et Nauarr. in Man. capit. 21. numer. 25. & cap. 23. numer. 19. & capit. 25. §. vltim. Vnde qui venderet arma absque malo vllo fine ob iustum lucrum, quamuis crederet emi ad bellum iniustum, nō peccaret.

Ad tertium Respondemus, falsum esse quod frequentius, & quo ad plures vsus fucorum, & pigmētorum sit peccatum mortale, cum per multæ etiam sint quæ bene his vtantur, & quæ sit maior pars non facile pateat, imô in abusu quod sit peccatum mortale, minor pars videtur errare, cum vel ob pulchritudinem augendam vel ob turpitudinis defectum aliquem occultandum maxima fœminarum pars his vti soleat. Et quamuis plures essent quæ ad peccatum mortale fucis vterentur, non proinde vendens peccaret: Tum quia vt diximus, vendit rem ex sui natura indifferentem. Tum quia non tenetur ipse discutere an plures, vel pauciores bene aut male vtantur, hoc enim Principi incumbit, non artifici. Artifex enim non versatur, nec respicit, nisi hunc & illum cui sua opera vendit, & sicut cum singularibus primo & per se negotiatur, quorum interiorem mentem non cognoscit, ita non spectat ad eum habere curam cōmunis boni, nec indagare aut scire an plures vel pauciores vtantur bene, aut male re ab ipso vendita: sed ad Principem hoc attinet, cuius muneris est attendere ad commune bonum, vel malū quod ex multitudine colligitur, & dignoscitur, & sic extirpare omne id, quod commune bonum lædit, vt ait Diuus Thom. 2.2. quæst. 169. articul. 2. & Caiet. ibidem.

Ad authoritates sanctorum respondetur, quod illi loquuntur de illis mulieribus, quæ comtemptis proprijs maritis se ornant, vt alios in sui inhonestam concupiscentiā alliciant, has enim peccare lethaliter cōstat, nō quod fucis vtātur, sed ratione prauę intētionis, quam in tali vsu habent: adeò quod illa ad luxuriam prouocatio, non prouenit á natura fucationis & ornatus, sed ex malitia fœminæ abvtentis illo ornatu.

Quod si quid adhuc vrgeat obligatum esse quemlibet Christianū sub reatu culpæ mortiferæ impedire

dire quantũ in se est ne proximus in peccatum mortale labatur: arg. cap. Non in inferenda 23. quæst.3. & tradit Diuus Thomas 2.2.quæst. 26. art.5. Nam peccatum mortale adimit vitam animæ, quæ præstantior multo est quam vita corporis. Et ideò qui hæc pigmenta, & fucos vẽdit, illis saltem mulieribus, quas scit emere ad peccandum mortaliter, non posse excusari á culpa, eo quod non impedit hanç spiritualem proximi mortem.

Respondemus, quod cum dictæ mulieres peccent non ex ignorantia, aut fragilitate, sed ex malitia vt quæ licet ab isto nõ emãt, emẽt tamen ab alio, idcirco nõ tenetur ad impediendum illarum peccatũ cum damno temporali suo, quale erit si à tali negotiatione desistat. vt enim quis teneatur ad impediẽdum alterius peccatum desistẽdo á iure, vel à bono suo spirituali, aut temporali, sub arte quam exercet, necesse est vt speretur effectus impeditionis, vt illud peccatum procedat nõ ex malitia, sed ex ignorãtia, aut fragilitate, iuxta illud Matthæi capit. 15. sinite illos, cæci sunt, & docet Diuus Thomas 2.2.quęst. 43.artic.7. Et Canonistę capit. Qui scandalizauerit de reg.iur, Nauarr. in Man.capit.24. num.vltimo. vbi colligit neminem teneri ad dandũ cẽtum scuta, etiãsi facile posset, illi qui sese interfecturum aut suspẽsurũ certo affirmat, nisi ea donetur.

CASVS DECIMVS. septimus.

Gàspari cum esset relatum quandam in ciuitate eße puellã, quæ si pro dote haberet triginta ad summum scuta, nuberet optimo artifici: ille sponte absque vllo iuramento aut voto, sola simplici promissione, intra se ipsum statuit donare ex suo summã illam dictæ puellæ: inde ad paucos dies animum reuocat, quia pollicitationem nec verbo nec signo aliquo expresserat, & à Confessore interrogatus an promiserit vnquam quippiam alicui, factum hoc enarrat.

Quæritur, An in consciẽtia astringendus sit, ad dãdas pecunias ita simpliciter promissas?

ANtequam ad casum hunc respondeamus, aduertendum est, hęc tria, scilicet, proponere, promittere, siue statuere & actu tradere, maximè inter se differre. Nam proponere, est ita voluntatem in aliquod faciẽdum inclinare, vt adhuc maneat cum aliquo dubio & incertitudine operandi vel non operãdi illud: statuere verò, seu promittere, est firmiter & certò apud se concludere, & consentire hoc esse agendum, vt qui actu præsenti apud se decernit & stabilit aliquid facere: At tradere, est rẽ ipsam actu & in effectu in alteri⁹ dominiũ perfectè transferre. Nos ergo hic nõ agimus de eo qui proponit solum

lum apud se aliquid dare. Nã huiusmodi propositum mutare, nullum peccatũ esse, nec ius aliquod alteri tribuere, tam Theologi, quã iurisperiti omnes, fatentur. Nec quæstio est, de traditione externa, hæc enim in foro etiam ciuili obligat: sed dubitatio versatur in promissione interna, quando aliquis apud se indubiè & firmiter ac verè statuit, dare aliquid alteri. An per talem actum interiorem voluntatis trãsferatur ita dominium rei illius in alterum: vt peccatũ sit mortale, id retinere & non dare.

Aduertendum est deinde, promissionem esse multiplicem: vnã iuratam, aliam simplicem. Non agimus nunc de promissione facta Deo, quæ appellatur votum: sed facta homini. Iurata promissio est illa, quam diuini nominis testimonio confirmamus: simplex autem est illa, quæ absque vllo iuramento fit, & hæc rursus est duplex. Altera dicitur omnino simplex, altera appellatur promissio cum causa omninò simplex est, quæ fit propria tantum sponte, & ex mera liberalitate promittentis, vocaturq; á iurisperitis pactum nudum. At promissio cũ causa ea est, quæ vel fit satione alicuius debiti præcedẽtis, vel sub conditione aut conuẽtione aliqua cum altero, vocaturque á iuristis pactum vestitum. Et ad hanc reducuntur promissiones, quæ fiunt Ecclesijs pas, uperibus, & locis pijs: quia in his obsequium Dei est velut causa, & debitũ quãuis ex liberalitate fiant. Rursus hæ omnes promissiones, siue nudæ siue vestitę possunt dupliciter fieri; nempe aut verè, & animo illas adimplendi; aut fictè & sine tali anim. Itemo possunt fieri aut verbis, & signis exterioribus, quibus promittens se obligat alteri: Aut absq; verbis & signo aliquo exteriori, sed solo interiori mentis consensu.

Aduertendum est tandem, duplicem esse promissionem seu cõtractum, per quem dominiũ trãsfertur. Alius dicitur mutuus, & reciprocus, in quo vltro citroque oritur obligatio, soletque his verbis declarari, do vt des, facio vt facias, de quo agitur in l. Labeo ff. de verborum significatione. Alter dicitur simplex, in quo simpliciter & ex mera liberalitate, statuo aliquid alicui tribuere; hęc appellatur simplex donatio: quæ si mente solum concipitur & deliberatur, dicitur promissio interior; si vero exteriori aliquo signo declaratur, dicitur promissio exterior.

His suppositis, in præsenti casu variæ sunt Doctorum sententiæ. Nam aliqui arbitrantur, teneri in conscientia Gasparem ad dandã illa triginta scuta, quæ apud se ipsũ deliberauit & statuit donare dictæ puellæ, nec posse absolui à confessore si dare illa renuat, vt qui putęt promissionem quidẽ liberam, &

non

non mutuam obligare in consciẽtia, quamuis nullo prorsus exteriori signo exprimatur, stando in iure naturæ, & simpliciter; secus si lex humana ecclesiastica, vel ciuilis, ob bonum publicum, & ad quietem conscientiarum, aliter statueret: tunc enim standum esset determinationi legis. ita Angel. verb. Pactũ. §. 1. & Sotus lib. 4. de iust. & iur. q. 5. ar. 1. & lib. 7. q. 2. ar. 1.

Hanc opinionem ex eo probãt: Tum quia voces & externa signa, non obligant nisi ratione interni conceptus, à quo habent omnem vim: sed si Gaspar externa voce dixisset, do tali puellę triginta scuta, ipsa puella præsente & acceptante, transferret quidem per talem donationem illa triginta scuta in dictam puellam, & talis promissio, esset obligatoria in foro animę, igitur multo magis obligabit, & dominium transferet, si internus sic deliberatur & statuitur: cum, vt dici solet, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Tũ quia ille qui solũ proponit aliquid facere, nõ tã arcto vinculo obligatur ad illud, quã si firmiter statuat, & certo consentiat, vt clare patet: si igitur Gaspar proposuisset solũ dare illa scuta, non teneretur adhuc in conscientia; quare si vltra propositũ, adhibuit firmã volũtatem, & indubium assensum, negari non potest, quin aliquid plus obligationis adiunxerit: quare si ex interno stabili & firmo consensu illa dandi, non esset orta obligatio, profecto nihil differret proponere, & stabilire, cuius tamen contrarium superius est declaratum.

Tum quia promissio illa, & deliberatio interna, firmata iuramẽto, obligat in conscientia. Iam autem iuramentum non est obligatio, sed obligationis confirmatio: adducitur enim nomen Dei in reuerentiam, & testimoniũ veritatis promissæ, vnde promissio, quæ est nulla & illicita, quamuis sit iurata, non obligat; quia iuramentum, nõ inducit nouam obligationem, sed solum præcedentem confirmat: igitur talis interna promissio etiam non iurata obligabit.

Tum quia tam ignota est promissio, quæ fit verbis absenti, aut surdo: quã quæ est omnino interna, & nullis verbis explicatur, & ideo si illa obligat (vt nos in casu primo mẽsis pręcedentis late ostẽdimus) obligabit etiam ista.

Confirmatur ex D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3. in Respon. ad 5. vbi asserit illũ, qui nõ adimplet promissionẽ peccare, & infideliter agere, eo quia mutat animum. Iam autem interius promittens, si non adimplet promissum, mutat etiam animum, quare pari ratione peccabit & infideliter aget.

Tandem si Gaspar consensum quem mense præterito habuit de

dandis illis triginta ſcutis, manifeſtet nunc puellę nubendæ, dicẽdo illi. Ego apud me ſtatui, dare tibi pro dote triginta ſcuta, nec vnquã hoc manifeſtaui niſi nunc tibi, vis ne tu illa recipere pro dote, tenebitur profecto tunc Gaſpar in conſcientia ad illa ſcuta danda, ſi illa acceptet: ſed nõ eſt dicendũ quod teneatur ex ſolis verbis abſq; conſenſu, nam nos ſupponimus ipſum nullum habere nunc nouum conſenſum: ergo talia verba obligant ratione prioris cõſenſus: ac proinde ille conſenſus quamuis interior ipſum obligabat.

Hę rationes quamuis ſint valde probabiles, & quæ me alias in ſuũ aſſenſum inclinarunt: Nunc tamẽ re diligentius perpenſa, cõtrariam opinionem puto veriorem. Et Gaſparem non teneri in conſcientia, ad promiſſionem illam internam de dandis triginta ſcutis ſeruandã, poſſeque pro libito eandem reuocare, cũ nec interna promiſſio facta homini transferat dominiũ in alterum, nec in foro interiori conſcientiæ obliget, niſi verbis aut ſignis fuerit manifeſta.

Inclinor in hanc ſententiã: Tũ quia obligatio, non poteſt eſſe niſi inter duos; non enim homo, obligatur ſibi ipſi, ſed alteri; adeô quòd obligatio, qua res aliqua in alium transfertur, includit in ſui ratione ordinem ad alterum; ſed per ſolum cõceptum interiorem, homo nõ ordinatur ad alterum, id enim eſt Angelorum proprium vt conceptus dirigant, & ordinent alterutrum, & ita ſe cõmunicent: nõ ergo per ſolum conceptũ interiorem, homo obligatur homini, vel dominium rei ſuæ in alterũ transfert, ſed id neceſſum eſt fiat ſignis aliquibus exterioribus.

Confirmatur, quia homo cum ſit animal politicum, conſtans anima & corpore, per animam agit & communicat cum Deo, cui ſoli cor noſtrum patet; per corpus, agit & communicat cũ alijs hominibus. Cum igitur interior conceptus, nõ ſit quid corporeum & ſenſibile, obligatio autẽ translatiua dominij, ſit quædam actio hominis cõmunicans ſe homini, nõ poteſt dicta obligatio verſari & conſiſtere in ſola interiori voluntate.

Tum quia doctores ferè omnes aſſerunt, ad trãslationem dominij, requiri actualem exhibitionẽ rei, quę donatur; cum ex æquo requiratur conſenſus ex parte accipiẽtis, ac ex parte dantis, ſed actualis exhibitio, fit per ſigna externa patẽtia, non autem per ſolum interiorem aſſenſum, quantumcũque firmatum, & ſtabilitum, cui vt ſic interiori & occulto ac prorſus ignoto, non poteſt alter cõſentire, quia conſenſus voluntarius præſupponit rei notitiam.

Tum quia ſi Gaſpar teneretur triginta illa ſcuta dare dictę puellę, id

id non esset ex lege, & obligatione alia, quam propriꝫ voluntatis, per quam interiori animo firmauit, & stabiliuit ea illi donare: sed lex priuata à sola & libera voluntate instituta, potest semper ab eodem libere reuocari; hęc enim est ratio ob quam Doctores asserunt, testamentũ, viuente testatore esse semper reuocabile, quia est lex seu obligatio priuatæ suę volũtatis: igitur nõ tenetur Gaspar illã donationẽ animo statutam manifestare dictę puellę, sed poterit pro libito eandem quoties voluerit reuocare.

Et confirmatur quia Doctores ferè omnes asserunt, illa quę à sola nostra voluntate pendent, donec in aliam transeant obligationẽ; puta voti, vel contractus, vel delicti, aut aliam similem, pro libito nostro mutari posse, cap. Cum Marthę, de celeb. Miss. l. 4. ff. de adimen. lega. Archid. & Panor. in cap. Litterarum, de vot. col. 1.

Tum quia si promissio interior simplex, homini facta, obligaret in conscientia, eo esset quia per illam transfertur ius aliquod in rem promissam alteri: sed actus interior, sicut non tollit alicuius ius, ita neque dat: nullum enim ius est acquisitum, vt satis constat; quare si adhuc res illa promissa, manet sub dominio, & iure promittentis, poterit illã dare alteri prout libuerit.

Tãdem vbi nullus est qui accipiat, ibi nullus est qui donet, siquidẽ donare, respectiue se habet ad accipere, sed intra mentem nullus est, nec esse potest homo, qui accipiat: ergo intra mẽtẽ nullus etiam erit qui donet; vnde D. Th. 2.2. q. 88. ar. 1. & in 4. lib. sent. dist. 38. q. 1. art. 1. distinguens inter promissionem factam Deo, & eam quæ fit homini: inquit, eam quę fit Deo obligare; quia Deus est intimus cordi, ipsum intuetur, & corde cum Deo agimus & tractamus. At promissione interiori non obligamur homini, nisi ipsa exterius declaretur, quia homo cognoscit tãtum ea quę foris apparent; propter quod dici solet; verba ligãt homines. Et Prou. 6. Captus est proprijs verbis, & illaqueatus sermone oris sui; quibus verbis satis innuitur hominem, non obligari homini, nisi quando illi suum consensum exterius indicat cum promittẽdi intentione. Hæc nostra sententia est in primis Caiet. 2.2. quæst. 88. artic. 1. Thomę de Argentina in suo trac. de matrimonio, quęst. 2. & Syluest. verbo Pollicitatio. Tabienę verb. Pactum, num. 2.

Pro maiori huius opinionis nostrę euidẽtia, & pręsentis casus clariori decisione, est à cõfessore sciẽdũ, quod nõ omnis assertio rei futurę, est promissio, sed requiritur, vt talis assertio fiat animo se obligãdi, vel saltẽ verba illa quibus res asseritur, habeant secundum com-

munem conceptũ prudẽtum vim obligandi. Hinc eſt quod frequẽtes illę affabilitatis,& amicitiæ, ſeu vrbanitatis aſſertiones, quibus in receſſu,amici vti ſolemus viſitabo aut ſalutabo nomine tuo N. vel deprecabor ſemper Deum pro te: non obligant ad peccatũ, quia nõ ſunt promiſſiones, cum non fiant animo ſe ad illa obligandi. Secus autem ducam te in vxorẽ, facit vera ſponſalia,quia illud verbũ ducã, ex natura ſua pro promiſſione in matrimonio accipi ſolet. Vnde ad dignoſcendum quando hęc verba aſſertoria obligant,conſiderandum erit,quod ea poſſunt tripliciter exponi,primo, vt ſolum enuncient ipſum propoſitũ mente conceptum,vt cum dico, faciam, hoc eſt,intendo hoc facere. Secundo, quod enunciẽt euentum ſeu effectum eius quod mẽte ſtatuitur, ſic faciam, idem erit, ac ponetur hoc in effectu. Tertio vt enunciẽt promiſſionẽ ſeu obligãdi animum, & ita,faciã, erit idem quod promitto me hoc facturũ: in hoc ergo tertio ſolũ ſenſu,verba aſſertoria,habent vim promiſſionis, & obligant in conſcientia, vt ait Caiet. 2.2. q.88. ar.1.Nauar.comment.de pœniten. diſt.2.c.Reuertebantur.n.1.

Vnde colliges,quod ſicut nullũ propoſitum quantumuis firmatũ, abſque intentione tamen ſe obligãdi,habet vim promiſſionis, neque obligat, ita neque requiritur vt de neceſſitate vtamur hac voce promitto,in quo multi falluntur; ſed ſatis eſt vti verbo aſſertiuo, faciã, dicã,vel alio quod ex vi ſuę ſignificationis, & communis acceptionis,promiſſionem declaret.

Notandũ deinde, ad validitatẽ promiſſionis,quinque requiri.Primo, vt ſit vera; ea enim quæ facta eſt,abſq; animo ſe obligandi, non obligat ſaltẽ in foro interiori. Secundo,vt ſit deliberata; ſufficit autẽ illa deliberatio, quæ ad peccatũ mortale; & ideo in temporis lõgitudine non conſiſtit, ſed in eo ſolum,quod fiat á ſciente vel volẽte. Tertio vt ſit voluntaria,hoc eſt,nõ vi aut metu extorta, loquimur autem hic de ſimplici promiſſione, nõ de ea quę iureiurãdo cõfirmatur.Quartò,ut ſit de re licita. Nam quæ eſt de peccato,vel de eo quod ſine peccato fieri nequit, non obligat. Quinto, vt ſit rei poſſibilis, quia ad impoſſibile nemo tenetur, vt habetur de reg.iur.li.6. Sexto,vt eam mutatio rei nõ eneruet, hoc eſt vt talis non ſuccedat mutatio, qualem ſi promittens recogitaſſet,reuera nihil tale promiſiſſet, vt docet gloſ.in cap. Significaſti el. 1.de homicidio, vt ſi promiſi enſem Ioanni,non teneor dare ſi poſtea inſaniat, 22.q. 2. cap. Ne quis, item, Promiſi ducere Ioanam virginem, ipſa deinde fornicatur, nõ teneor iam ſtare promiſſis.

Addubitabit tamen nũc forſan Con-

Confeſſor, an ſi quis non ſolũ deliberet, & firmiter apud ſemetipſum ſtatuat, dare aliquid alicui, verum etiam habet animum ſe in cõſciẽtia ad illud obligandi, remaneat tunc reuera ita obligatus, vt ſi nolit dare debeat abſolui.

Reſpondeo, quod in iſto caſu, quo in cõſciẽtia ſua voluit ſe obligare, tenetur; & ſi nolit dare nõ debet abſolui: ratio eſt, quia & ſi promiſſio interna facta homini, etiã intentione ſe obligandi non liget, niſi externo ſigno exprimatur; nihilominus tamen cum teſtis conſcientiæ ſit ſolus Deus; ideò quando promiſſio fit cum iſta additione: volo me in cõſciẽtia obligare, tunc talis promiſſio implicite, virtualiter fit Deo: & velle ſe obligare in cõſciẽtia, eſt quoddã votũ.

Reliquum eſt iam argumentis Angeli, & Soti initio poſitis ſatisfacere. Et ad primum dicimus, quod ſicut natura inſtituit voces, vt illis declaremus, quę in mente latent, ita eaſdem inſtituit, vt inſtrumenta, quibus alterutrũ obligaremur, & ideo quamuis externi actus habeant vim primo, & principaliter obligãdi ab interno cõceptu: quia tamen iſte non eſt ſufficiens per ſe, ad completam obligationem, niſi manifeſtetur: nec vt latẽs, & vt internus, eſt manifeſtus alteri, quam Deo: ideò in ordine ad homines non obligat, niſi adſint externa verba.

Ad ſecundum Reſpondemus, quod firmus aſſenſus, vel promiſſio, magis obligant, quam propoſitum, in ordine ad Deum, & quã do promiſſio fit Deo, ſed ſi fiat homini, & nulla manifeſtetur voce, nihil amplius valet, nec magis ligat, quam propoſitum, cum vtrũque ſit ignotum homini.

Ad tertium dicitur; illam promiſſionem iuratam obligare, non ratione promiſſionis, ſed iuramẽti, ob reuerentiam Diuini nominis adducti in teſtem: veluti de promiſſione iurata dandi centum latroni, dici ſolet.

Ad quartũ Reſpondemus quod illa promiſſio facta ſurdo, ſeu abſenti, eſt ignota ſolum per accidẽs, & ideo ex ſui natura obligat: ſed promiſſio interna, eſt ignota per ſe homini, ac proinde non obligatoria.

Ad confirmationem dicimus, D. Thomam ibi agere de promiſſione externa, & de mutatione animi ſignificati, & declarati exterioribus ſignis. Nam loquutio mentalis non eſt loquutio nec ordinatio ad alterũ, niſi in Angelis, & ideo qui homo mentem mutat, quam verbis non expreſſit, nõ eſt infidelis, nec mendax, cum nõ poſſit dici habuiſſe aliud in corde, aliud in ore.

Ad vltimũ Reſpõdemus teneri in illo caſu dare quod promiſit, nõ ex vi ſolius internæ ꝑmiſſionis, ſed

transgreditur excessu notabili, delinquere mortiferè, cap. quæ contra mores. dist. 8.

Tertio, quia hæc fæmina ornās se splendidius, quam status suus requirit, peccat. Tum per superbiam, quatenus videtur negligere statum suũ, & supra alias quæ sunt suæ conditionis se velle efferre: superbia vero genere suo peccatũ mortale est secundum D. Thom. 2.2. quęst. 162. art. 5. Tum quia lædit notabiliter famam suam, & patris, quatenus illo excessiuo ornatu, vel iudicabitur impudica, & quod vestes illæ sint sibi datæ à lenonibus, cum ipsa sit pauper: vel quod est stulta, induens se vt nobilis, cum sit infimæ sortis. Tum quia dat occasionem ruinæ proximi, quatenus excessiuo illo ornatu prouocat homines in sui concupiscentiã, & sic cũ det operã, rei illicitæ, omnia mala inde sequuta videntur attribuenda illi, arg. cap. Si culpa. de iniuria & damno dato.

Non desunt etiam multæ tam sacræ Scripturæ, quam sanctorum authoritates, quæ superfluitatem ornatus, & maximè eam quæ statũ excedit, vt mortiferam damnant. Tum Esai. cap. 3. Auferet Dominus ornamentum calceamentorũ & lunulas, & torques, & monilia, & armilla, & mitras, & subdit, & erit pro suaui odore fœtor; & pro Zona, funiculus, & pro crispanti crine, caluitium, & pro fascia pectorali, cilicium: Hæc autem cum sit pœna inferni, non imponitur nisi pro peccato lęthali. Tum quia Apostolus Petrus in prima canonica, cap. 3. inquit: Mulierum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, & argenti; aut indumenti vestimentorumque cultus. Et D. Paulus 1. ad Thimot. cap. 2. ait ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut pretiosa veste. Tum quia D. Gregorius in 24. Homilia dicit, sunt nonnulli qui in cultu pretiosarum subtiliumque vestium, nullũ putāt esse peccatum, si culpa non esset, nequaquã sermo Dei tam vigilāter exprimeret, quod diues, qui torquebatur apud inferos, purpura, & bysso indutus fuisset; nemo quippè pretiosam vestem, id est excessiuam proprij status, nisi ad inanẽ gloriam quærit. Et D. P. Augustinus in lib. de doctrina Christiana, de superfluitate ciborum, vestiũ, & similium loquens inquit, quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est.

Ex his igitur, & alijs, grauissimi multi Doctores in eam inclinarũt opinionem, vt crederent, mulierem ornantem se excessu, notabiliter maiori, quam conditio personæ, & status requirat, peccatum incurrere mortale: ita S. Ant. par. 2. tit. 4. c. 5. §. 8. Syluester verbo Orna-

& vltra statum, nõ est actus contra Deũ: nõ enim obiectũ huius actus, est Deus, vt satis patet. Nec etiã est contra proximũ, cũ non redundet in dãnũ alterius, sed tendat ad propriã vanitatẽ. Neque etiã est contra se ipsam, excessiue se ornãtem, quia nec lædit notabiliter bona corporis, aut fortunæ, quæ nõ sint sua, etsi forte lædit famam, id est quod habebitur vt vana, aut vt stulta, imò forsan vt impudica. Iam autẽ quælibet priuata persona, est domina suæ famę, vt saltẽ eam cõtemnendo, nõ peccet mortaliter, & cum pater sciat, & consentiat, non potest dici quod lædat iniustè tunc famam patris, quia volenti & scienti, non fit iniuria.

Tandẽ superfluitas, quantumcunq; excessiua in ornatu, cum nõ sumatur hic absolutè, sed respectiue, in ordine ad personã si esset peccatũ lęthale: vel id esset ratione superfluitatis simpliciter; vel ratione illius excessus summi, superantis omnino conditionẽ personę; vel ratione scãdali inde apud videntes occasionati: Nõ ob superfluitatem dũtaxat; quia hęc est vitiũ in specie prodigalitatis, & nõ est ex se mortale: vt supra diximus: Non ob id, quod excessiua: nam ille gradus excessiuus, non tollit actum extra propriam speciem; quod enim nõ est secundum suã naturã mortiferũ, in nullo gradu quantũcunque summo illius speciei erit lęthale; cũ gradus excessiuus, nõ differat specie ab alijs gradibus, mortale autẽ differt specie à nõ mortali: nec potest dici actus mortalis ratione personę, quia circunstãtia personę, neque facit ex veniali mortale, neq; ex mortali vnius speciei, mortale alterius; neq; ex mortali vno respectu, mortale propter alium finem: nisi quãdo agitur contra votũ, aut contra statum voto firmatum, & regulam quam quis est professus, vt probat Caiet. 1. 2. quæst. 7. ar. 1. & Nauar. in manu. cap. 6. num. 14. & in com. cap. consideret. n. 50. Non etiam potest dici mortalis, ratione scandali; quia tunc scandalum imputatur occasionanti, quando vel ea intentione actus fit vt scandalum veniat, vel actus ipse est ex sui natura inductiuus scandali: Iam autem in casu pręsenti, illa puella non se ornat excedendo notabiliter statum suum, ea intentione vt inducat alios in peccatum, nec talis ornatus eò solum, quia excessiuus, est talis, quod sufficienter inducat quemlibet ad ruinam. Nam illemet ornatus, qui est excessiuus in fœmina abiectæ conditionis, si ponatur in nobilissima fœmina, non inducet talem ruinam; Imo si ponatur in abiectissima & deformi vetula, ad nullam ruinam homines inducet: vnde cum tale scandalum nõ causetur ex tali opere; nec ex intentione operantis, sed praua voluntate virorum, non debet

bet dici datum, ſed acceptum.

Confirmatur hæc ſententia, tũ authoritate Diui Thom. 2. 2. q. 169. art. 2. vbi expreſsè aſſerit in Reſp. ad tertium, cultum exteriorem cõpetere conditioni perſonæ ſecundum communem conſuetudinẽ, & ideo quamuis ſit vitioſum à tali conſuetudine abſque cauſa recedere, non tamen eſſe mortale, niſi fiat cauſa laſciuiæ, ſicut de mutatione habitus virilis, & fœminei, quæ ex ſe non eſt mortalis, cũ poſſit aliquãdo fieri ſine peccato, propter aliquam neceſſitatẽ, vel cauſa ſe occultadi n ab hoſtibus, vel propter defectum alterius veſtimenti, vel propter aliquam aliã rationabilem cauſam.

Tum authoritate Diui P. Auguſtini in libro de doctrina Chriſtiana, & refertur in ca. Quiſquis. diſt. 41. vbi de ſuperfluitate ciborum, & veſtium loquens dicit. In omnibus enim talibus, non vſus rerum, ſed libido, in culpa eſt: & infra ſubdit, nã in omnibus huiuſmodi rebus, non ex earum natura quibus vtimur, ſed ex ea cauſa vtendi, & modo appetendi, vel probandum vel improbandum eſt quod facimus.

Nec obſtant ea, quæ pro parte contraria ſunt in principio adducta; Nam ad primum, negamus ornatum ſuperfluum reſpectu perſonæ quantumcunque ſit exceſſiuus conditionis & ſtatus, eſſe peccatum mortale, ſi deſit contemptus Dei, aut finis mortaliter malus, aut lex, quæ ipſum prohibeat, obligans ad mortale, quæ cũ non ſint in caſu præſenti, non eſt pater aut filia cõdemnanda de culpa lethali ex illo exceſſiuo ornatu à patre permiſſo, & à filia delato.

Ad ſecundum Reſpondetur, quod illa conſuetudo ornatus cõpetentis conditionis perſonæ: non facit debitum legale, ſed morale, cum ad talem ornatum non cogãtur aut viri aut fœminæ lege punitiua, ſed moris ſola honeſtate: ea enim conſuetudo, quæ facit debitum legale, & habet rationem legis, conſiſtit in quadam permanẽtia, & certitudine inuariabili, vt ſũt illæ conſuetudines ſuper quarum obſeruatione fiunt exactiones & punitiones: veluti ſi conſuetum ſit Epiſcopo conſecranti Eccleſiam, ſeu virginem, dari aliquid; & prædicatori in quadrageſima alicubi prædicanti donari certum quid: hę conſuetudines inducunt debitum legale, & ad illud obligant. At ornandi conſuetudo tam quoad formam quam quoad modũ, & quãtitatem, conſiſtit in continua mutatione: nec ob talis conſuetudinis varietatem, fiunt communiter punitiones, niſi forte principis lege fuerit id præceptũ, & firmatum: & ideó eſt conſuetudo inducens debitum ſolum morale, nihilque cõtinet contra iuſtitiam, ac proinde

de non facit culpam mortalem.

Imò dato etiam quod talis consuetudo ornatus, secundum conditionem personæ induceret debitum legale, non proinde transgressio illius esset mortifera; sed iudicãdum erit peccatum iuxta qualitatẽ legis humanæ, & pœnæ temporariæ, aut Ecclesiasticæ appositæ: quæ quando obligent ad mortale, vel solum ad veniale, alibi erit explicandum, & colligi potest ex Caiet. 2.2. quæst. 186. artic. 9. & 147. art. 3. & 169, art. 2. & ex Nauarr. in Man. cap. 23. numer. 55. & in repet. capit. inter verba. 11. quæst. 3.

Nec obstat illud Deuter. 22. de habitu viri & fœminæ: Respondemus primo, quod illud præceptũ erat iudiciale, vel ceremoniale, & ideo nullam vim obligandi habet post aduentum Christi: dicimus secundo, quod illud erat prohibitũ Iudęis, eo quia gentiles tali mutatione habitus virilis, & fœminini vtebantur frequenter, ad idolatrię superstitionem. Nunc tamen quia in multis casibus potest esse licita talis mutatio, vt si fiat propter aliquam necessitatẽ, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum aliarum vestiũ, vel propter aliquam aliam honestam & rationabilem causam, idcirco ex suo genere nõ est peccatum mortale, & si fiat ob leuitatem, erit veniale. D. Thom. 2.2. q. 169. articul. 2. Caietan. ibi.

Nec obstat cap. quæ cõtra mores dist. 8. vbi dicitur quod flagitia, quæ sunt contra mores, vitari debent. Respon. quod ibi Diuus P. Augustinus loquitur de flagitijs, quæ sunt contra mores perpetua consuetudine firmatos, & dicit talia flagitia esse vitanda, nõ tanquã peccata ex sese mortalia, sed pro morum diuersitate, vt pactum inter se gentis aut ciuitatis consuetudine vel legẽ firmatum: Iam autẽ ornatus, tam virorum quam mulierum, non est perpetua consuetudine firmatus; & quamuis excessus in tali ornatu sit vitandus, non tamen quia mortalis sit culpa, sed venialis ex suo genere.

Non etiã officit obiectio quod huiusmodi excessus cõtrarietur dilectioni proximi, quatenus inde coguntur alij ad similes excessiuos sumptus, & ad non seruandam cõditionẽ sui status. Respondet Caietanus 2.2. quæst. 169. art. 2. Ad dubium secundum, quod cum huiusmodi excessiui sumptus sint à volũtate cuiuslibet, & causentur prę ter intentionem primi ornantis se sumptuosè, quia non intendit talem finem in suo ornatu, & damnum voluntarié passum non dicatur iniuste illatum, quia volenti nõ fit iniuria, ideo per illũ superfluũ seu excessiuum ornatum non agitur contra iustitiam, nec etiam cõtra charitatem: potest enim sufficiẽter se excusare ille in ornatu excedens,

cedens, dicendo faciat vnusquisq; sumptus iuxta facultates suas, & nõ sit stultus, nec imitetur me, qui nõ potest, & qui non vult.

Ad tertium principale argumẽtum. Respondemus primo, quod illa superbia & iactantia non est mortalis; quia nec redundat in cõtemptũ Dei, & legis illius, vel despectum notabilẽ proximi, id quod requiritur vt superbia sit mortifera, secundum D. Th.2.2.q.162.ar.3. Respondemus etiam quod licet illa puella vanè se ornãs, & cum excessu sui status, agat contra famam suam & patris, quia tamen ipsa est persona priuata, & habet dominiũ in fama sua, nõ peccat mortaliter eam contemnẽdo: sicut nec pater qui scit filiam ita ornari, & id permittit, non dicitur agere cõtra suã famam iniuste cum nocumento aliorum, sed suo: iam autem velle, & consentire vt sua propria fama lædatur, aut omnino perdatur, non est vt plurimum aliud quam peccatum veniale; vt latè probat Sotus, libro de ratione tegendi secreti; membro primo q.3.& Adrianus in 4. lib. sen. de Restitutione q.35. & quolibeto 11. pag. 17. Nauarr. in Man. cap.18.nu.27.

Et ad id quod dicebatur, dare fœminam virginem illo excessiuo ornatu occasionem ruinæ hominum eam conspicientium: Respõdemus rem quamlibet esse iudicãdum secundum suam causam propinquam non secundum occasionem remotam. Iam verô illa ruina hominum, siue illa concupiscentia in quam homines excitãtur per illum excessiuum fœminæ ornatũ, est á voluntate concupiscentis; tãquam á propria causa, & cum non sit á muliere se ornante intenta seu volita per se, nec per accidens, non potest illi imputari tanquam causæ, sed solum vt occasioni: sicut nec pulcherrimę mulieri vanę egrediẽti de domo, imputandum est peccatum, in quod incidunt, qui illam concupiscunt.

Nec obstat quod ita excessiue se ornando det fœmina operá rei illicitę, vt mala omnia inde sequuta debeant illi attribui. Nam dicimus, tunc mala imputari dãti operam rei illicitæ, quando illud opus est ex se, vel ex intentione operantis directum in illa mala. Nunc autem ex illo excessiuo ornatu, non causatur de per se ruina hominũ, sed ex praua voluntate ipsorum, & ideò effectus iste remotus, & non intentus, non est imputandus mulieri.

Ad sacræ Scripturæ, & sanctorũ authoritates, quæ videntur agere de hoc superfluo ornatu, vt de crimine mortali. Respondemus ad primam Isaiæ. 3. loqui de ornatu fine mortali intento: hoc est, de illis mulieribus, quæ ea intentione se ita ornabant, vt ad sui concupiscentiam homines allicerent.

Ad

Ad ea autem quæ ex Epiſtolis Apoſtolorum deducebantur, dicimus illos ibi loqui conſultiue non præceptiue, niſi forte quando talis ornatus fieret ad laſciuiā vel mortalem iactantiam conſiſtentem in contēptu Dei vel proximi: & quod loquantur conſulendo, & exhortando tantum, patet ex eo, quia aliás quæcunque etiam regina portaret veſtem auro textam, aut argento, peccaret mortifere. cum abſolute de fœminis loquātur; quod tamen eſt abſurdum aſſerere.

Ad authoritatem Diui Gregorij homilia 24. Reſpondemus, agere ibi contra illos qui in ſuperfluo ornatu nullum omnino eſſe nec etiam veniale peccatum arbitrabātur: nos enim aſſerimus ex genere ſuo non eſſe mortale, ſed bene veniale: poſſe tamen effici mortale, ex mala intentione ſe ornantis.

Ad dictum Diui Patris Auguſtini quod refertur diſt. 41. c. Quiſquis. Reſpondemus, ibi illum agere de ijs, qui ex mortali concupiſcentia talia faciunt: Nam ſuperius de huiuſmodi ſuperfluitatibus loquens ait. In omnibus enim talibus non vſus rerum, ſed libido in culpa eſt, vbi gloſa notat, velle patrem Auguſtinum quod in his ſuperfluitatibus conſiderāda eſt potius cauſa facti, quam ipſum factū.

Hæc diximus in rigore iuris, & conſiderato ipſo ornatu exceſſiuo, reſpectu huius fœminæ, quæ nihil aliud quam vanitatem intendit. Nam ex alijs circunſtantijs nō negamus poſſe fieri peccatum mortale: veluti ſi quis, vt ſe ſuperfluè ornet, non ſoluit debita, vel non prębet neceſſaria alimenta patri, & matri, & filijs, ac alijs quibus de ea præbere tenetur, redundat enim tunc in damnum notabile proximi illa ſuperfluitas, vel ſi fit animo impellendi aliquem in ſui illicitum amorem, & cōcupiſcentiam, tunc enim finis eſt mortalis: vel ſi ea mente; & affectu ſe ornat, quod non deſiſteret à tali exceſſiuo ornatu quantumuis ſub pœna peccati mortalis præciperetur. Nā iſte contemptus ſeu complacentia, reddit id quod eſt veniale, mortale: & de eo intelligitur illud Diui Patris Auguſtini in cap. Vnum. 25. diſt. 3. criminis. Nullum peccatum veniale eſt, quod nō fiat mortale, dum placet. Nauarr. capit. 23. num. 10.

Et propterea aduertāt maximè confeſſores, ne facile permittant hos exceſſiuos ornatus, præcipuè in fœminis, in quibus multas deformitates, & graues habet dum & conſuetudo ſtatuum, & conditionis cuiuslibet communis lex violatur, occaſio ruinę datur, & inanis gloria, ac ſtultitia non ſine aliquo ſcandalo committitur.

(.:.)

CASVS DECIMVS. nonus.

FRanciſcus diuturnam conſuetudinem, & familiaritatem, quà cum Martino erat aſtrictus, ob leues quaſdam cauſas à tribus annis ita diſſoluit, vt quamuis nullo illum proſequatur odio, imó ſua proſperatione lætetur; eundem tamen quantumcūque ſibi obuium & propé domum habitãtem, nec alloqui nec ſalutare vnquam voluerit, & cum huius rei nullum conſciētiæ habeat remorſum, nec á ſuo Parrocho aliquis factus ſibi huc uſque fuerit ſcrupulus: Nunc alteri confeſſus, & ab eodem exhortatus vt Martinum, à quo reſalutari, & amicé debere recipi, certo ſcit, ſalutet, & more humano alloquatur: ille renuit id facere, ſatiſque ſibi eſſe dicit iniquo animo eum non videre.

Quæritur, an abſolui debeat, & ſi abſoluatur valida ſit confeßio?

TOta difficultatis ratio in præſenti caſu in his conſiſtit. Primo quia non videtur proximum charitatiuè diligere, qui ea dilectionis ſigna, quæ durante amore antea oſtendebat, nunc iratus retrahit: Maximè quia charitatiuus amor, fundatur in naturali, & morali, & qui negat proximo ea, quæ moralis, & naturalis amicitia poſtulat: non poteſt dici quod charitatiuè illum diligat. Iam auté colloquutio, & reſalutio, videtur includi in omni amicitia morali, imò, & naturali.

Confirmatur ex illo Ioannis 3. Non diligamus verbo, nec lingua, ſed opere, & veritate. Iam autem qui proximum nō alloquitur, nec ſalutat; non diliget opere, nec veritate: quia inter amicitiæ opera, connumerantur alloquutio, & ſalutatio. Nec ibi eſt amoris veritas, vbi manifeſta ſigna indicant odiū, & rancorem. Vnde D. Gregorius homilia 30. in feſto Penthecoſtes inquit: Amor Dei non poteſt eſſe otioſus: magna enim operatur ſi eſt, ſi deſinit operari, non eſt amor.

Secundo. Frãciſcus dando nūc ſigna prioribus contraria, præbet Martino occaſionem, & cauſam ſcandali, quia iudicat ob odium, & rãcorem, denegari ſibi antiquæ familiaritatis conſueta inter eos ſigna, & ita quãtum eſt ex parte illius non loquelæ, & non ſalutationis, offertur ſibi á Franciſco ſufficiens cauſa cōcipiendi erga ipſum odiū, & rancorem. Facit c. Nihil, de præſcriptionibus, & cap. fin. de operis noui nunciatione.

Tertio; videtur quod præceptū correctionis fraternæ, obliget Frãciſcū in hoc caſu; quia illud, ſi peccauerit in te frater tuus corripe eū, intelligitur ſecundum Patrē Auguſtinum; ſi peccauerit contra te, vel te ſciente: cū igitur Franciſcus ſciat, quod alius habet cōceptum odiū, & iudicium temerariū ob loquutio-

tionem, & salutationẽ denegatã, obligabitur pręcepto correctionis fraternæ, ad faciendum, quod in se est, vt proximũ ab illo mortali peccato liberet, & cum facile possit liberare per salutationem, vel alio exteriori amicitiæ signo, culpam videtur committere mortalem id non faciendo.

Accedit quod magis obligat charitas ad subueniendum proximo in necessitate animæ, quã corporis constituto, vt satis patet. Iam autẽ Martinus ob denegatam alloquutionem, & salutationem, est in necessitate concipiendi odium erga Franciscum, aut saltem faciendi iudicium quod à Francisco odio habeatur, igitur in tali casu obligabitur Franciscus ad subueniendum huic necessitati spirituali, salutare Martinum.

Quibus nõ obstantibus Respõdendum est Franciscum non peccare mortifere, quamuis dissoluta antiqua amicitia, nec alloquatur nec salutet Martinum, posseque & debere à cõfessore absolui, quamuis in tali proposito nec alloquendi nec salutandi hunc, perseueret.

Tum quia dilectio proximi, habet pro obiecto proximum vt sic, idest non vt hunc disiunctum ab illo: sed vt est communis, & cõiũctus in natura cum cæteris: id enim significat esse proximum, & coniunctum: vnde hæc dilectio ad ea signa, seu beneficia exhibenda obligat, quæ sunt communia, & fiunt omnibus proximis, vt cum oratur pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, aut aliquod beneficiũ communitati alicui impenditur: Iam autem loqui huic personę, salutare illam, emere, vendere, conuiuare cum isto, & alia similia, nõ sunt actus qui fiunt ad communitatem, sed ad personas in particulari, non enim homo tenetur loqui cuilibet homini, nec quamlibet personã salutare, nec cũ quolibet negotiationis contractum inire; sed cum aliquibus particulariter, vt satis patet. igitur nõ agit cõtra dilectionem proximi, qui hunc non salutat, vel non alloquitur.

Tum quia præceptum charitatis est affirmatiuũ, & ideo nõ obligat pro semper, sed quãdo, vbi, & quomodo oportet, & regula est à Theologis, & Canonistis communiter recepta, quod præcepta affirmatiua, non obligant nisi in articulo necessitatis: vnde sicut nec dilectionis actu interiori, tenetur homo tendere in quoslibet singulariter, & diuisim, imò hoc est impossibile, vt satis patet: ita nec exteriori beneficentia, & signo salutionis, & amicitiæ, tenetur ad singulos: sed sicut ex charitate satis est vt in præparatione animi ita se habeat, vt si necessitas coegerit, tũc speciatim ea signa amoris demonstret, quæ tali necessitati subueniẽdæ sunt necessaria, quo pacto etiã

ex

ex charitate obligamur pro Christo ſubire martyrium, non quidem effectu ſed animi præparatione in articulo neceſſitatis occurrēte: ſic ad ſigna dilectionis proximi exteriora,& quæ perſonam in particulari reſpiciunt, nullus tenetur, niſi occurrente neceſſitatis articulo D. Thom.2.2.quæſt.25.articul.8.& 9.

Tum quia ille qui me offendit, vel iniuria quacunque affecit, ob quam amicitiam diſſoluo, non fit nec redditur ex illata offēſa potioris conditionis, quam qui nunquā me offendit, nec vnquā mihi beneficium cōtulit: mallem enim vt quis ſe haberet neutraliter omnino erga me, quam quod offenderet vel malum inferret: ſed illi qui nunquam me offendit nec me cognoſcit, nō teneor particularia loquutionis, & ſalutationis ſigna oſtendere: ergo multo minus ad id obligor reſpectu offendentis, & amicitiam antiquam lædentis.

Tum quia quando inter duos nulla in veritate eſt inimicitia, ſed quia forte præceſſit inter eoſdem odiū, vel offenſa neuter vult ſe flectere,& humiliare, vt ſit primus in loquendo alteri: vel dato quòd vnus loquatur, alius tamen recuſat reſpondere: in neutro caſu peccatur mortaliter contra charitatem: quia homo non tenetur ad loquutionem, ſeu reſponſionem, & alia particularia beneuolētiæ ſigna reſpectu omium aliorū hominum, ſed pendet hæc ex libera voluntate ſua, & ex vrbanitate politica,& morali,vt ait Caietanus 2.2. quæſt. 25.art.9.

Cōfirmatur hæc veritas, authoritate ſacræ Scripturę 2.Regum 14. vbi Dauid, qui erat iuſtus, & ſanctus, quamuis filio ſuo Abſalon in patris necem machināti pepercit, noluit tamē eum videre ſed dixit, reuertatnr in domum ſuam& faciē meam non videat.

Hæc tamen quamuis per ſe loquendo, & ratione præciſa ipſius actus exterioris non loquelę,& nō ſalutationis, dicta à nobis ſint; aduertant tamen confeſſores: quod per accidens, ideſt ratione ſcādali, ſi inde graue, & quod mortale ſit oriatur, aſtringere debebunt pœnitentes ad hæc etiam particularia charitatis ſigna: quando autem ſit vel non ſit ſcandalum, ex talibus denegatis ſignis, res eſt quæ pēdet ex particularibus circunſtātijs perſonarum,locorum,& temporis: in quibus certa regula deſcribi nō poteſt, ſed confeſſoris prudentiæ id omne examinandum, & iudicandum relinquitur.D. Tho.& Caiet. vbi ſupra. Sylueſt. verbo charitas quęſt.6. Tabiena eo. quæſt.15. Nauat.in Man. cap. 15. nu. 25.

Ea vero, quæ initio ſunt adducta,facile diluuntur, & ad primum dicimus, eum, qui negat dilectionis ſigna habentia ordinem, & reſpectum ad omnes proximos, excluden-

cludendo aliquem ab illis, peccare quidem contra charitatem: secus autem est de signis particularibus quæ habent ordinem ad hunc, & non ad illum, ista enim sunt liberæ voluntatis, & debita ex honestate, solum, huiusmodi sunt non loqui, nec salutare.

Ad confirmationem dicimus, illas authoritates intelligi occurrēte casu necessitatis, aliás illa operis exhibitio est de consilio, & perfectione, sed non de pręcepto, & obligatione.

Ad secundum respondemus, illam occasionem scandali esse magis acceptam, quā datam, eo quia nec tale scandalum est intentum á non salutāte, & non loquēte. Nec illi actus denegati inimico, sunt per se causa sufficiens dicti scandali, sed si inimicus inde sumit ansam ruinæ, & odij, id prouenit ex sua malitia, cum hoc salutationis, & loquutionis signum, non sit intrinsecum, nec per se concomitans dilectionem proximi, sed omnino per accidens, cum proximi dilectio respiciat omnes, & tamen locutio, & salutatio non respicit nisi hunc, & illum: Ille autem textus in capit. Nihil, de præscriptionibus, & capit. final. de operis noui nunciatione, agit de illo, qui est causa per se, aut per accidens directa in dictum scandalum, non autem de occasione remota, & indirecta.

Ad tertium, correctionem fraternam in hoc casu obligare negamus: ea enim vt obliget, necessaria sunt quatuor. Primum, vt proximus sit in peccato mortali, & id certo sciatur. Secundum quod habeatur spes emendationis. Tertiū quod adsit opportunitas tam personæ quam temporis ad emendādum. Quartum, vt cōmode id fieri possit, hoc est absque notabili dāno salutis, honoris, famæ, & bonorum fortunæ, adeo quod nemo tenetur ad subueniendū morti animæ alterius, cum nocumento, seu amissione iuris sui, vel boni alicuius proprij spiritualis, seu temporalis, nisi alter sit in extrema necessitate, à qua absque tali auxilio nō potest se liberare; vt si peccat ex ignorantia vel fragilitate, non autem si ex malitia, iuxta illud Matthæi 15. Sinite illos, cæci sunt. Neque enim tenetur quis ad donandum centum illi, qui dicet velle se ipsum interficere, si non dabūtur. D. Tho. 2. 2. q. 43. ar. 7.

Et per hoc satisfit vltimo argumento: concedimus siquidē mortem animæ, pluris esse faciendam, quam mortem corporis, & vtriq; subueniendū, quādo proximus est in tali necessitate, vt ab ea liberare se aliás nō possit: ita vt vel sit extrema, vel saltē in tanta, & tali, quod ob suam imbecillitatem aut ignorantiam crassam, seu affectatā, aut ob alias causas, & occasiones

peccandi, ad eam necessitatem sit redactus, vt nisi illi detur auxiliũ, in peccatum mortale sit lapsurus, & vitam spiritualem animæ interempturus, vt declarat late Adrianus in 4. q. de correct. fraterna, col. 12. Nauar. in man. c. 14. n. 38. & cap. 21. n. 25. & c. 24. n. 23.

CASVS VIGESIMVS.

Michael cũ alijs profectus hinc Neapolim, in medio itineris vt ad aleas luderet, relictis socijs per diem integrum in diuersorio remansit quo cum aduenirent banniti, equum sibi locatum sunt furati. Nunc in patriam reuersus, cum constet locatori ob alearum lusum, hoc furtum euenisse, & sociorum equos saluos reuersos, petit pretium equi sibi restitui, quæ omnia Michael cõfessori enarrat, Quæritur, An in conscientia astringi debeat ad huiusmodi reficiendum damnum.

AD præsentis casus discussionem, est in primis aduertendum, tripliciter posse rem accommodatam, seu locatam perire: Primo modo, fraude, & malitia illius, cui accommodata, vel locata est: Secundo, casu omnino fortuito, absque aliqua culpa, seu negligentia eius: Tertio ex negligentia, aut culpa ipsius. Culpa autem, seu negligentia, vel sumi potest Theologicè, hoc est pro deuiatione à lege æterna mortali aut veniali: vel iuridice, hoc est pro declinatione ab æquo, & bono, & ab eo, quod cõmuniter homines solent facere in tali causa, & negotio, quæ culpa vt ab eisdem iuris doctoribus declaratur, vel est lata, & grauis, vel leuis, vel leuissima. latam appellant illã, qua quis deuiat ab ea diligẽtia quã cõmuniter adhibẽt homines eiusdẽ professionis in tali re, etiam qui parum circumspecti sunt. Leuis dicitur, illa deuiatio incircumspecta à diligentia, quam cõmuniter adhibent homines diligẽtes, & circũspecti in similibus rebus, leuissima vero est, incircumspecta deuiatio à diligẽtia quam homines plurimũ diligentes, & maximè circũspecti solẽt in ea re adhibere: exẽpli gratia. Scholaris librũ sibi accõmodatum reliquit ex obliuione, in sedili lapideo plateę, vel in limine domus, vbi statim à transeũtibus fuit furto, ablatus. hæc obliuio, & negligentia, dicitur lata, seu grauis: sed si reliquit ipsum intra domum seu camerã, ostio aperto, est negligẽtia leuis. At si reliquit intra camerã, & ostiũ clausit, non tamen inclusit in arca obsignata claui, est negligẽtia leuissima: quia diligentissimus, & sagacissimus, & maximè circũspectus ab hac etiã negligentia nõ curaret præcauere. Ita Adrianus in 4. tractat. de Restitutione. Syluester verbo culpa. §. 1. nu. 2.

Vnde

Vnde colliges, non esse idem apud iuristas culpam latam, & leuem quod apud Theologos mortalem, & venialem. Imô differre maximè:quia contingere potest vt aliqua culpa sit grauis, & lata iuridice, quæ nulla omnino culpa sit Theologice, veluti qui ad se tuendum ab aggressore, seu vt euitaret aliquod maximum damnum, traderet obliuioni vel relinqueret in platea vas argenteum sibi accommodatum,non peccaret,& tamen esset negligentia, & culpa grauis iuridice,sicut è contra, poterit esse peccatum mortale Theologicè,& tamen nec leuis erit culpa iuridice, vt qui librum hæretici,ex facultate sibi ab inquisitoribus concessa, accommodatum haberet,& non recluderet illum in capsa, sed relinqueret in studio,cũ alijs libris,sciẽs domi suæ esse iuuenem nimis curiosum, qui poterit eodem lecto contaminari, & in hæresim prolabi, est hæc culpa & negligentia in foro animæ mortalis, sed in foro ciuili & iuridicè,vel est solum leuis vel leuissima.

Hoc ita declarato; sunt de præsenti casu dissentientes inter se Doctores.

Adrianus in 4. sent. in materia de Restitutione,quæstione speciali,asserit generaliter tam in accommodato; quam locato, quam deposito, quod vbicunque damnum subsequitur ex aliqua culpa quantumuis leuissima, siue Theologicè,siue iuridicè sumpta; illum cui res accommodata, locata & in depositum est data teneri semper ad restitutionẽ in vniuersum de toto damno:Et ita Michaelẽ,qui ex culpa lusionis alearum, se detinuit, & ex negligentia, seu cupiditate ludendi, socios proficisci reliquit,& ob id furatus illi equus fuit à bãnitis, teneri in conscientia ad illius plenam & omnimodam restitutionem, ad quam non teneretur si id eueniret absque vlla culpa sua, tam Theologicè,quã iuridice; hoc est absq; vllo peccato suo, tã mortali quam veniali, & absque vlla negligentia sua,nec graui,nec leui, nec leuissima.

Probat hanc suam opinionem. Tum arg. cap. final. de iniurijs, & dãno dato; vbi dicitur si culpa tua damnum datum est, iure super his satisfacere te oportet: & infra subdit. Nec ignorantia te excusat, si scire debuisti, ex facto tuo iniuriã verisimiliter posse contingere, vel iacturam. Vnde cum hic Papa Gregorius non distinguat de hac, vel illa culpa, sed absolute loquatur, est intelligendus de omni, siue Theologicè siue iuridice.

Tum quia in cap. vnico, de cõmodato, expresè videtur hoc definiri, sic enim dicitur, cum gratia sui tantum quis commodatũ accepit, de leuissima etiam culpa tenetur,licet casus fortuitus (nisi acci-

derit culpa sua, vel interuenerit pactum seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari; in casu igitur prȩsenti, cum negari non possit, culpā aliquam extitisse, & in mora fuisse Michaelem, qui ob ludum alearū reliquit socios, & iniustè se detinuit, ob quod casus fortuitus successit de aduentu bannitorum furantium equum, obilgandum esse ad integram restitutionem.

Tum quia vt se habet locator in casu fortuito ad pensionem soluēdam, ita ad rem ipsam: sed iste Michael tenetur ad pecuniā totā conductionis soluendam, nec potest detrahere illud quod postea in cōducendo alio equo expendit & consumpsit. Nam adueniente casu fortuito, ex quo re locata vti quis non potuit, tenetur nihilominus ad soluendam pēsionem, quā locator si alteri locasset, verisimiliter habuisset; vt patet ex l. final. §. fin. ad l. Rho. de iac. facit, lex. Sed ȩdes. §. Cū quædam, ff. loca. & ibi Azo. & Bart. & alij Doctores.

Tandem si is qui locauit equū Michaeli, fecisset pactum hoc: vt teneretur Michael equum conductum ita custodire, quod si vel minima negligentia ipsius periret, sibi imputaretur, & ad restitutionē teneretur, profecto interuiente inter eos tali pacto, negandum non est, quod pereunte equo ex negligentia Michaelis, quantuncunque leuissima, teneretur illum restituere; ita expresse dicitur in d. cap. vnico. de commodato; vt teneatur si pactum interueniat: igitur cum de quouis homine præsumendum sit quod quando accommodat, aut locat, aut conductioni, seu deposito dat rem aliquam, faciat hoc pactum saltem implicitè, nec intentionem suam esse aliter accommodare, dicendum pariter erit, teneri ad restituendum interueniēte culpa quamuis leuissima.

Et confirmatur, quia ius naturæ exigit, vt ille qui accommodat rem ad vsum, & vtilitatem alterius, non debeat ex beneficio per culpam alterius reportare damnum; hoc autem incurreret, idemque grauissimum, si equus vel alia res leuissima etiam culpa Michaelis perdita, non esset domino in integrum restituenda: vnde videmus quod qui recipit pallium accommodatum, & per errorem dedit alteri, tenetur ad restitutionem: quia error in facto proprio nō toleratur. l. Itē quȩritur, §. Item si pallio, ff. eo. Et qui vestimenta polienda accepit, si mus ea corrodit, tenetur de damno, d. l. Itē quæritur, §. si fullo. Et nauta, si me inuito ponat res meas in alia naui, in qua ego illas non ponerem, tenetur si tempestate, & naufragio etiam inopinato pereunt. d. l. Item quæritur. §. 1. ergo á simili Michael qui relicta societate aliorum itinerantium, voluit pro ludo detinere se in loco, in

co in quo furto ablatus est equus, obligabitur in cōſcientiā ad illum restituendum. in hanc eandem opinionem deſcendit Syluester, verbo. Commodatum q. 8. & verbo locatio, quæſt. 7. quibus in locis aſſerit eādem rationem eſſe in locatore, & conductore, vt teneantur in integrum de quacūq; culpa etiam leuiſſima, quamuis in verbo culpa q. 4. videatur ſibi contrarius, quatenus ibi aſſerit non teneri in conſcientia ad reſtituēdum alienū, niſi illū cuius culpa lata, ſiue graui, illud perit, adducitque Innocentium, & alios Canoniſtas in hanc ſententiam.

Aliam omnino oppoſitam ſententiam tuetur Sotus lib. 4. de iuſt. & iur. q. 7. art. 2. vbi putat, conductorem, ſeu locatorem non teneri ad reſtituendum, ob quamcūque culpam leuiſſimam aut leuem, ſed ſolum ob illam, quæ corā Deo eſt peccatum mortale.

Tum quia ob venialem culpā obligare ad reſtituendum in integrum totum damnū inde ſequutū videtur pœna nimis rigida, & pœna debet æquiparari culpæ.

Tum quia culpæ veniales, ſunt frequētiſſimæ, & à quibus vix homo poteſt ſe tueri, & ideo non eſt iuſtum, vt pro illis quæ euitari non poſſunt, reſtitutio totius damni imponatur.

Tum quia aliàs neceſſum eſſet obligare Gubernatores, Iudices, Aduocatos, & alios publicis muneribus fungētes, qui innumeras negligentias veniales faciunt in dictis ſuis officijs, ad penè infinitas reſtitutiones: quod tamen à confeſſoribus non ſolet fieri.

Nos relictis alijs multis opinionibus, in ea perſiſtendū eſſe putamus, quod in re locata, cuius locatio ſeu cōductio vergit in vtilitatē tam dantis quam accipientis, vt eſt in caſu præſenti: teneri accipiētē ſiue illum cui res locatur ad reſtitutionem in integrū, ſi res illa ex ipſius malitia, vel fraude, vel ex culpa graui, aut leui pereat: non autē ſi pereat ex leuiſſima. Hæc eſt opinio cōmunis Theologorū vt Caietan. 2. 2. q. 62. art. 6. fratris Michaelis Salon. lib. de iuſtitia q. 62. art. 6. cōtrouerſia 7. Nauarr. in Man. c. 17. n. 179. Hoſtienſis & Iuriſperitorū ferè omnium, in l. contractus, ff. de regulis iuris, & l. ſi quis domum §. Celſus, & l. ſi merces §. qui columnam ff. locati.

Probatur hæc ſentētia, Tū quia in conductione, eſt acceptio, cui admiſcetur aliqua correſpondens datio: locatur enim domus ſeu equus ad vſum accipientis & ipſe accipiens ſoluit mercedem, ſeu penſionem locanti. Iam autem hic eſt communis vſus, & conſuetudo inter homines recepta, vt locator, ſeu conductor debeat cuſtodire rem, quātum cuſtodiri ſolet ab homine prouido, & ſufficiē-

tercircumſpecto,non autem quã-tum ab homine diligentiſſimo & circumſpectiſſimo, qui nec in leuiſſimam culpam incideret.

Tum quia inter commodatum, & locatũ hæc eſt differentia,quod cum commodatum ſit ad vtilitatẽ tantum accipientis, tenetur ex quacunque negligentia reſtituere etiam leuiſſima, vt habetur leg. in rebus, & leg. Sint certi, §. Accommodatum, ff. de commadato: lex enim naturę exigit,vt iam quod in tui gratiam, & vtilitatem rem accommodo tibi, debeas eam indẽnem ſeruare, ſecundum omnem poſſibilitatẽ humanæ induſtrię, vt colligitur ex D.Tho.2.2.q. 62.ar.6. At vero locatum cũ ſit ad vtilitatẽ vtriuſque tam locãtis, quam locatoris; vnus enim accipit rem, alter mercedem: ideo ſatis eſt in tali re ſeruanda, communem diligentiã adhibere, quamuis non extremã, quare commodatarius obligabitur ex leuiſſima etiã culpa, ſed locator non niſi ex leui.

Confirmatur:Nam commodatarius ex eo quia accipit in ſuam tantum vtilitatem, obligatur (vt ait D. Thom. vbi ſupra) ex culpa etiam leuiſſima. Depoſitarius autẽ qui gratis, & non pro ſtipendio cuſtodit depoſitum, quia non accipit ad vtilitatem ſuam, ſed ſolius dantis, obligatur (vt omnes fatentur) ex culpa tantum graui, & lata, & hoc habetur,ff.de depoſito.leg. Prima.§. vult, & cap. 2. de depoſito. Eſſet ſiquidem abſurdum, grauare depoſitarium, vt aſtringatur ad depoſitum reſtituendum ſi pereat ex leui, aut leuiſſima culpa, quia nullus reperiretur qui vellet depoſitũ gratis, & ex amicitia ſeruare, cũ tãto onere, idque redũdaret in magnũ Reipublicę detrimẽtum; igitur cum cõductor mediet inter hos extremos,& quaſi oppoſitos cõtractus, ſcilicet, cõmodati, & depoſiti, participabit aliquid ab vtroque, & quatenus eſt in vtilitatẽ tã dantis quam accipientis non tenebitur ſolum ex graui, nec ex leuiſſima culpa, ſed ex leui.

Tandẽ culpa præcedens caſum fortuitum in locatione tũc efficit, vt fortuita dãna imputentur, quãdo talis culpa eſt aliquo modo directa ad talem caſum fortuitum, quia tunc habet aliquam rationẽ voliti, vtpote quia ille non cogitauit talem caſum euenire poſſe, ſicut cogitaſſet aliquis prouidus & circumſpectus: vt etiam patet de pœna irregularitatis ex deformatione caſuali ab opere illicito proueniente, quæ tamen ſolum tunc incurritur ex tali illicito opere, quando illud eſt ſufficienter in deformationem directum, vt tradit Panor. in cap. Sententiam, ne clerici vel monachi. S. Anton. 3. part. tit.28.cap.2.Nauar. cap.27.numer. 220. Iam autem leuiſſima culpa, non poteſt dici, quid directũ ſufficienter

cienter

cienter in damnum rei locatæ, cũ, talis culpa non contrarietur diligentiæ, & circumspectioni solitæ communiter haberi.

Ex his colliget confessor, quid in casu præsenti agere, & consulere debet Michaeli, inquirendũ enim ab ipso erit an in illo loco erat rumor quod banniti essent prope, vel soliti à paucis mensibus ibi venire, & vtrum potuisset verisimiliter cogitare de illorum aduentu: Ita quod si confessor viderit dictũ Michaelem defuisse in diligentia quam saltem vir prudens, & circumspectus adhibuisset ad præcauendum illud furtum; debet tunc obligare illum ad restitutionem, non ob culpam ludendi, sed ob eã quam iuridice commisit deuiãdo à diligentia debita in non fugiẽdo illo damno.

Et si petas, An in casu quo confessor, & pœnitens dubij sint, vtrũ equus ille perierit casu omnino fortuito, vel negligentia saltẽ leui: quid tunc debeat fieri?

Respondemus, quod in tali dubio, tenetur pænitens ad restituendum. Tum quia in dubijs, potior est semper conditio possidentis, & quia per locationẽ seu conductionẽ, non transfertur rei dominium, idcirco adhuc dicitur quod dominus possidet illam, ac proinde in dubio est illi res sua semper restituenda. Tum quia cum locans equum, locauerit ipsum in vsum solum, & vtilitatẽ ipsius locantis, ratio postulat, vt in dubijs, potius sit liber à dãno is, qui locat, quã is, cui locatur. Tũ deniq; quia in dubijs, quoad pœnã, licet benignior pars sit accipienda, quoad culpam tamen tutior, & rigorosior est amplectenda. cap. Ad audientiam de homicidio, cap. Si quis autem, de pœnit. dist. 7. vnde cũ Michael sit dubius an culpa leui sua aut fortuito euenerit furtum illud, debet potius ad reficiendũ alterius damnum præsumere culpã fuisse, quã non fuisse; quia bonarum mentiũ est, culpam etiam agnoscere, vbi culpa non est, cap. Ad eius, dist. 5. S. Ant. 1. part. tit. 3. c. 10. col. 6. Nauar. cap. 27. n. 284.

Nec rationes quæ pro parte Adriani sunt adductę superius; officiunt, cum illæ solũ concludãt, & veræ sint in accõmodato, quod totum fit & redundat in gratiã, & vtilitatem accipientis: iste enim tenebitur de culpa etiam leuissima, ne ex culpa videatur reportare commodum: quod tamen reportasset si in casu prorsus non fortuito, sed ex leui saltem, negligentia sua occurrente, deobligaretur à restituẽdo, secus autem in locato, & conducto, ibi enim falsum est teneri quẽ de leuissima culpa, sed solũ de leui, & graui, quia cum non fiat, nec redundet solum in gratiam, & vtilitatem accipientis, sed etiam dantis, vterque sentit commodũ;

vterque debet sentire incommodum, vnde locationis contractus, ex natura sua habet obligationem conseruandi rem locatam, ea diligentia, qua aliquis vigilans & circumspectus, seruaret rem suã: sed non illa quã vigilantissimus, & circumspectissimus.

Neque obstat cap. fin. de iniurijs, & damno dato, quia ibi textus loquitur, de culpa proueniente ex ignorantia, seu negligentia debita haberi, hoc est quando quis verisimiliter scire debuit, illud damnũ euenturum, & ita iuxta varietatem contractus, variatur obligatio maioris vel minoris diligentiæ; in accommodato, & deposito requiritur diligentia summa, imputaturque etiam culpa leuissima. At in locato, & conducto, requiritur diligentia solita, & mediocris, imputaturque solum culpa grauis & leuis, vt supra diximus.

Multo minus obstat cap. Vnicum de commodato, quia tota ratio, quæ ibi redditur pro culpa etiã leuissima, ad constituẽdum damnum est, quia res cedit in solã vtilitatem accipientis: quæ ratio cessat in casu nostro, in quo conductus equus cedit in vtilitatem dantis & accipientis.

Ad aliud de pensione seu mercede conductionis diminuenda. Respondet Angelus, verbo Locatio. § 15. & Syluester eod. quæst. 12. Michaelem teneri ad soluendum totum pretium conductionis, nec posse trahere id quod postea in alio equo cõducendo expendit, quando dominus equi, eo quod illum locauit Michaeli, locare alteri omisit; quæ tamen limitatio non placet Nauarro in man. cap. 17. num. 198. vt qui absolutè putet in locato non teneri quem ad pẽsionem soluendam, nisi solum pro rata temporis, quo ea vti potuit; argum. cap. propter sterilitatem, de locatione; cui nos vt magistro nostro, subscribimus.

Ad aliud de pacto, quod si interuenisset, obligasset etiam ad casum fortuitum. Respondemus, quod tunc pactum explicitum intelligitur in contractu implicite, quando talis contractus includit ex sua natura illud pactum, siue exprimatur siue non, sed quia casus fortuitus ex culpa leuissima, nõ includitur in cõtractu locationis, ideo non est idem exprimi & non exprimi: sed quando declaratur, tunc est conditio superaddita contractui, quæ non præsumitur ab vtraque parte volita, & adiecta, nisi clare exprimatur.

Ad confirmationem qua dicitur, Neminem debere ex culpa alterius reportare damnum, quia sic fraus & dolus patrocinarentur doloso, contr. id, quod habetur, cap. Ad nostram, de empt. & vend. Respondemus, in contractu locationis non esse culpam, nisi quæ est

est grauis; & leuis, non autem leuissima: nec restitutio oritur in isto contractu, qui est vtrique parti vtilis, ex peccato Theologice, sed ex culpa iuridice: quæ consistit in deuiatione ab eo, quod communiter sic contrahentes facere solent. Iam autem ex supradictis patet, contractum locationis ex natura sua non requirere summã, & excogitatam diligentiam; sed communem, & mediocrem. casus autem in argumento adducti, agunt de accommodato, & deposito, in quibus tota vtilitas est vnius tantum partis. Nec nauta tenetur ad restitutionem ex casu fortuito, nisi quando mutauit inuito domino merces ad aliam nauim, & hæc perit & alia non; quia si vtraque summergitur; non est tunc vlli restitutioni obnoxius. ff ad leg. Rho. de Iac. leg. fin. §. 1. quia licet fuerit in culpa, merces illas infideliter pertractando, ex illa tamen culpa non perijt: idem multo magis dicendum, quod non tenetur ad restitutionẽ, si transtulit non inuito domino, sed bona fide, & sine culpa. Syluester verbo Locatio, q. 17.

Nec etiam argumenta Soti officiunt, imo merito sua opinio ab omnibus in hac parte deseritur, quia si sola culpa, quæ esset Theologicè mortalis, obligaret cõmodatarium, & depositarium, ac locatorem ad restitutionem: profecto vix vnquam teneretur in conscientia, & rarissime in foro exteriori, ad restitutionem damni: cũ pauci admodum sint, qui ex malitia & data opera, res accommodatas, depositatas, & locatas distrahant, difficillimumque sit probare in foro exteriori negligẽtiã aliquã peruenisse ad mortalem, & ita arcerentur homines ab huiusmodi contractibus, in maximum Reipublicæ detrimentum.

Ad primum igitur Soti argumentum dicimus, pœnam illã tũc forte iudicari potuisse rigidam, quando lex ob venialem culpam, illam imponeret: sed hæc restitutionis pœna, nõ est à lege humana imposita, sed ex natura contractus locationis orta, & ita de lege naturæ est, quod qui culpa sua leui, dedit causam, vt res locata periret, debeat eã restituere: Adeo quod hæc restitutio in prædictis omnibus contractibus, non nascitur ex peccato Theologicè, sed ex natura contractus, quæ talis est vt si cedit in vtilitatẽ accipientis, obliget ex negligentia leuissima, si in vtilitatẽ dãtis, ex graui, si in vtilitatẽ vtriusque, ex graui, & leui.

Ad aliud respondetur, quod & si à culpis venialibus Theologice vix possint homines se tueri, possunt tamen á culpa iuridice: quilibet enim facile potest rem quam in sui vtilitatem habet, ea solicitudine custodire, quam natura ipsius contractus requirit.

Ad

Ad aliud dicitur, gubernatores, duces, Reges; & alios munera publica exercentes, non teneri ad vitandas negligẽtias leuissimas: quia cùm magis accipiant talia munera ad vtilitatem aliorum, quam propriam, satis est quod adhibeant diligentiam commodam, & solitam vt plurimum adhiberi ab alijs, qui sunt in tali munere.

CASVS VIGESIMVS. Primus.

Blasius in aliquos casus Episcopo reseruatos porlapsus, cuidam deuotæ societati (cui à Summo Pontifice est concessa facultas vt confratres possint bis in vita eligere idoneum confessorem á quo valeant absolui ab omnibus casibus, & censuris quamtumcumque sedi Apostolicæ reseruatis) sese ascribi fecit & ad Parochũ nunc accedens, cum absolutionis repulsam accipiat, & pro ea obtinenda ad Episcopum mittatur, instat absolui virtute prædictæ facultatis, societati concessæ.

Quæritur, an absque Episcopi licentia, confessor eum soluere possit?

NOn defuerunt qui arbitrarẽtur, Non posse confessorem absque Episcopi licentia, absoluere quempiam à casibus Episcopo reseruatis, virtute etiam cuiuscunque facultatis à Papa cuicumque confraternitati concessæ.

Tum quia potestas qua Episcopi casus aliquos sibi reseruant, est de iure diuino illis elargita, & cùm Papa non possit ius diuinum tollere, nequibit etiam hanc potestatẽ ab Episcopis auferre: quæ tamen omnino esset ablata & frustratoria; si Summus Pontifex à talibus casibus absoluendi licentiam pro libito voluisset concedere. Et confirmatur ex verbis Concilij Tridentini de pœnitentia sess. 14. cap. 7. vbi de hac casuum reseruatione agẽs, inquit, magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere grauiora & atrociora crimina reseruari: Et infra subdit. Neque dubitandum est quando omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idẽ Episcopis omnibus in sua cuiq; diœcesi liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate: quibus verbis videtur colligi, Concilium Tridẽtinum voluisse æquiparare quoad potestatem reseruandi casus, Episcopos Papę, & quod in hoc pares sint, nec differant, nisi quia Papa potest reseruare in ordine ad totam vniuersalem Ecclesiam, Episcopus autem quoad suam tantum diœcesim; cũ igitur par in parẽ non habeat imperium, non videtur posse Papam hanc reseruandi authoritatem impedire, & tollere ab Episcopis. Priuilegiũ enim quod iuri diuino præiudicat, nullius est

roboris, vt notant iurisperiti in c. Licet de Regula.

Tum quia si priuilegium enormiter lædens Ecclesiã, vel aliũ, non valet, nisi fiat mentio de hac enormi læsione; quia in dubio non præsumitur Princeps concedere aliquid, cum graui dispendio alterius l. quoties. Cod. de Prec. impe. offe. & habetur in c. suggestum de decimis, & latè probat Panormitanus in cap. Cum ad hæc de cler. non resid. Ergo cum tales concessiones & facultates datæ societatibus, & quibusuis alijs, maximè lędant authoritatem Episcopalem, & præiudicent Episcoporum iuri, nec de hoc fiat expressa mentio in dictis bullis seu facultatibus, sequitur nõ posse confessores vigore earum, absoluere pœnitentes, á casibus Episcopo reseruatis.

Tum quia cõcessio, quæ est cõtraria iuri communi, debet strictè interpretari, vt minus derogetur iuri communi, quam sit possibile. cap. Cum dilectus de consuetudine. Imó nisi sit ex certa scientia, vel motu proprio, non videtur de voluntate Principis l. 1. Cod. de peti. bo. & præsumitur per importunitatem obtenta. cap. Licet causam de proba. Et idem est de quocunque rescripto, quod tollit ius tertij de Præbendis cap. Quamuis, libr. 6. sed dictæ facultates datæ cõfraternitatibus, repugnant iuri communi, quod est vt á casibus quos Episcopi reseruant, ipsi solum absoluant: præiudicant etiam iurisdictioni suæ: Nec Papa vllam mentionem facit de his: sed solum concedit, vt possit absolui à reseruatis sedi Apostolicæ, quia hos casus bulla & facultas tantum exprimit. igitur non debet concessio extendi ad casus Episcopales.

His tamen non obstãtibus crediderim oppositum esse tenendũ, quod pœnitens vigore facultatis á summo Pontifice concessæ societati cum clausula vt ingrediens in talem societatem possit absolui ab omnibus casibus, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, poterit etiam absolui à quibuscumque reseruatis Episcopo, tam á iure quam ab homine.

Probatur hæc sententia, Tum quia medium, sumit necessitatem á fine, & qui nõ potest in aliquem finem, non etiam potest in media ad talem finé per se ordinata. Sed summus Pontifex concedit illam facultatem cõfratribus, vt possint absolui ab omnibus casibus in ordine ad indulgẽtias, vt habiles sint ad eas consequendas, & si nõ possent absolui à casib⁹ Episcopalibus, nõ essent iam habiles, & idonei ad consequendas indulgentias, quæ requirunt hominem esse in gra- Dei, frustrareturque sic effectus assequutionis indulgentiarum intẽtus á summo Pontifice. igitur sicut Episcopi impedire nõ possunt bene-

neficium indulgentiarũ emanatarum à Papa, ita nec beneficium absolutionis ab omnibus casib⁹ quod est medium datum à Papa ad eas obtinendas.

Tum quia Papa habet supremã & vniuersalem iurisdictionem datam sibi immediate à Deo, super omnia spiritualia, vt satis euidẽter probat Diuus Thomas contra errores Græcorum, cap.32. & tradũt Canonistæ, in cap. Primo de const. & habetur in Concil. Trident. sess. 14. c. 7. de Refor. ibi pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita: ergo nullus alius potest talem iurisdictionem illi tollere, vel minuere; quare cum Papa cõcedat posse confratres absolui ab omnibus casibus, & in his cõmittat suã iurisdictionem cõfessori: non potest Episcopus eam impedire, aut minuere per reseruationem absolutionis à suis casibus. arg. cap. Cũcta per mundum. & cap. per principalem 6. quæst. 3.

Tum quia intentio petentium tale priuilegium, & Pontificum concedentium, aliàs frustraretur: cum enim illa sit, vt dicti confratres habeant spirituales suas consolationes in Domino, & à peccatorum impedimentis liberentur per cõfessionem omnium, & plenam eorundem absolutionem, si non possent à casibus Episcopalibus absolui, tale priuilegium esset vel frustratorium, vel diminutum, vt quòd aut insufficientem haberet effectum, quia posset truncari, & impediri ab Episcopo reseruante sibi omnia grauiora peccata, & omnes casus contra id quod dicitur cap. Quanto de Priuilegijs.

Tũ quia omnes Christiani primo & principaliter sũt oues Papæ, vt cui in persona Petri dixit Christus, pasce oues meas, secũdario autem & minus principaliter sunt oues Episcopi: infimo autem & ministeriali modo sunt oues Parochi, vt latè explicat Caietan. 2.2. quæst. 184. artic. 8. Vnde sicut Episcopi inuitis Parochis possunt concedere cuicunque sibi subiecto, vt possit absolui ab omnibus peccatis, tã sibi quam cuicunque inferiori reseruatis, ita Papa inuitis Episcopis, & eorum licentia minimè requisita, potest concedere quibuscũque confratribus huius, aut illius societatis, vt absolui valeant ab omnibus casibus, tam sibi, quam Episcopis reseruatis. Nam sicut Papa audiendo confessionem cuiu suis fidelis totius orbis, posset eum absoluere cum pleno effectu ab omnibus Episcopalibus casibus, ita id valet alteri committere, vt omnes Doctores probant, cum glo. in c. fin. de offic. ordinarij.

Quod verò summi Pontifices hanc potestatem de facto cõmittant per dictas Bullas confratribus aliquarum confraternitatum concessas: patet clarissimè ex verbis bullæ

bullæ; quia illa bulla dicit generaliter, vt ab omnibus casibus etiam sedi Apostolicæ reseruatis, possint absolui: & in fine subdit, Non obstantibus quibuscunque: iam autem qui dicit, omnia, nihil excludit, & cum etiam Papa concedat omnes suos casus, quod est maius, concedere etiam intendit omnes Episcopales, quod est minus. Iuxta Regulam cui cōceditur. de Reg. iur. in 6.

Accedit quod exceptio, firmat regulam, & cum summus Pontifex in dictis bullis exceptuet casus cōtentos in bulla cœnæ Domini: manifestè vult omnes alios concedere, aliàs sicut excipit expressè casus bullæ cœnę Dñi, exciperet Episcopales, quod non facit; & exclusio vnius, est inclusio alterius arg. cap. Nonne de pręsumpt.

Tum quia leges inferiorum, sūt in pectore superiorum, vt qui possunt illas abrogare, & in eisdē dispensare, imò tunc censentur tacitè dispensare circa aliquam, quoties rationabili causa iubent, aut cōcedunt fieri aliquid contra eam, etiā si nullam de dispensatione mētionem faciāt, vt docet Nauar. in Manual. prælud. 9. nu. 15. cum ergo lex quam statuit Episcopus de his & talibus, aut talibus casibus reseruatis, sit in pectore summi Pontificis, vt à quo immediatè, vel mediatè habent ipsi Episcopi omnem aliam iurisdictionem, præter eam quæ datur eis per ordinationem, & consecrationem capit. in Nouo. 21. distin. hæc autem iurisdictio reseruandi casus, non est ordinis, aut consecrationis, sed à Papa Episcopis tradita, vt probat Nauarrus in Manuali. capit. 27. numer. 263. Quare cum Papa in tali lege possit dispensare, & eam iusta pręcipuè ex causa tollere, dubitandum non est, quin dando facultatem confratribus alicuius societatis, vt ab approbato confessore absolui possint ab omnibus peccatis, voluerit, vt ab ijs etiam quos sciebat Episcopis solere reseruari, possint absolui, & in tali absolutione cum dictis confratribus tacitè dispensauerit.

Tum quia qui potest absoluere ab excommunicatione lata à iure, potest etiam absoluere ab excommunicatione generaliter lata ab homine: vt late dicit Ioannes de Imola, in cap. Grauè de præbendis, & Felinus in cap. Pastoralis, §. Præterea de offic. ord. & Ioannes Andreas, & Card. in cap. ex frequētibus de institut. Nauarr. in Manu. capit. 27. numer. 44. ergo eadem ratione qui per bullam concessam confraternitati, potest absoluere à casibus reseruatis à iure summo Pontifici, poterit absoluere ab omnibus quos Episcopi sibi reseruant. glos. in c. Nuper. §. Non retinuit. Et c. Cū illorū de sent. excom. & glos. in cap. Quoniam de priuilegijs.

legijs.Cordub.lib.1.q.12. Couar.in cap. Alma.§.7.nu.8.Victoria in sua Summa nu. 150.

Tandem Concilium Tridentinum sess.14.cap. de casuũ in reseruatione, §. extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint in casibus reseruatis: prohibet iurisdictionem actiuam respectu casuum reseruatorum; ita vt nullus authoritate propria ab illis valeat absoluere, sed non prohibet eam quam per priuilegia specialia cõcedit Papa religiosis, vel alijs personis: Tã quia intentio Concilij ibi non est limitare authoritatem summi Põtificis, nec de ijs loqui, qui ex commissione Papæ absoluunt, vt apertè constat: Quam quia Priuilegia Religiosis in communi, & non in particulari concessa non cẽsentur reuocata, nisi fiat de eis specialis mẽtio, vt latè probat Hẽricus Salmantinus in relect. de priuilegijs. Accedit quod á iure antiquo, nunquam est recedendum, nisi quoad exceptuata in nouo. vt est text. in l. Præcipimus Cod. de Appell. Nauar.cap.22. nu.39. Iam autẽ ibi cõcilium, nullam omninò exceptionem facit de priuilegijs á summo Pontifice concessis, aut concedendis: Multo minus autem loqui videtur de priuilegijs concessis confraternitatibus; quia hæc priuilegia non dantur in fauorem confessorum, nec in ordine immediato ad absolutionem actiuam, sed in fauorem pœnitentium ingredientiũ in dictam confraternitatem, & in respectu ad absolutionem immediate passiuam, vt habiles, & idonei confratres reddantur ad indulgentias, quę sunt in tali confraternitate; quare talis confrater virtute priuilegij à Papa concessi, confert iurisdictionem actualem cõfessori quoad dictos casus Episcopales.

Et quod Papa, possit, & soleat per huiusmodi priuilegia elligendi confessorem, à quo absoluantur á peccatis omnibus, etiam reseruatis sedi Apostolicæ, exceptis ijs vel aliquibus ex ijs quæ continentur in Bulla cœnæ Domini: soleat in quã dare, & de facto det facultatẽ absoluendi á casibus Episcopalibus, sine licẽtia Episcopi, est opinio Ludu. Roman.cons.266. Ripę.de peste. nu.35. Mandosij in praxi signaturæ gratię, titulo confessio. fol.76. quam eandem habet, & late probat Nauar. in Man. cap. 27. tit. de casibus reseruatis.

Nec obstant quę pro parte contraria fuerũt adducta. Nam ad primum: Responderi potest multipliciter, negando in primis reseruandi casus potestatem competere Episcopis de iure diuino. Nam cum ea potestas nec sit character ordinis; quia sic competeret etiam Parrochis, imò omnibus presbyteris: Nec sit character consecrationis, (si talis ab eo, qui est ordinis, distinctus detur) quia reseruatio casuum

non est actus ad chrismatis vel alterius sacræ vnctionis aut benedictionis consecrationem ordinatus, vt satis patet: erit talis potestas non diuini iuris, sed humani mediatè vel immediatè, á papa cõcessa, arg. cap. in nouo 21. dist.

Respõderi deinde potest, quod etiam si daremus talem potestatẽ reseruandi casus cõpetere Episcopis de iure diuino, nõ proinde negandum esset, posse Papam concedere iusta de causa pœnitentibus, authoritatẽ vt ab illis absolui possint, irrequisito, & nolente Episcopo; & vt fit in vniuersali Iubileo: quia hoc non est tollere ius diuinũ in totum, quod Papa non potest, cap. Sunt quidam 25. q. 1. sed illud limitare, aut restringere, quod iusta causa potest, c. Quod in dubijs, & cap. pen. de pœnis. Imò Panor. & Innocent. cum communi in c. fin. de consuet. asserit ius naturale, & diuinum, posse declarari & limitari non solũ á Papa, quoad spiritualia, & á principe quoad temporalia, sed etiam per consuetudinem rationabilem: vt solet limitari præceptum de non occidendo, & de stando duorum vel trium Testimonio.

Ad confirmationem sumptam ex verbis Concilij Tridentini sess. 14. cap. 7. Respondemus, non determinari ibi talem potestatem reseruandi casus, esse Episcopis datã à iure diuino, hoc est à Deo immediatè, sed solum ad Christiani populi disciplinam magnopere conferre, vt summus Pontifex hãc potestatem in toto orbe habeat, & Episcopi in suis diœcesibus. Iam autem ad populi Christiani disciplinã aliquid conducere, non arguit illud esse diuini iuris, sed potest esse humani, quia multa ad vtilitatem & disciplinam Christiani populi sunt humano iure instituta, & in hoc solum æquiparantur Episcopi, Papę: quod potestatem reseruandi casus habent ad populi disciplinam: differunt tamen in modo habendi talem potestatem, quia Episcopi habent illam à Papa, & Papa à Deo.

Ad aliud dicimus, hoc priuilegium nequaquam lædere potestatem Episcopalem enormiter: quia sicut hæc nõ est ad vtilitatem Episcopi, sed subditorum, ita tale priuilegiũ conceditur á Papa ad animarum salutem, vt liberæ, & solutæ à peccatis, habiles fiant ad indulgẽtias illius consodalitatis obtinendas; iam autem id quod fit ad vtilitatem animarum, non potest dici enormiter læsiuum.

Adde etiã quod in ijs quæ merè pendent à benefica voluntate Superioris, gratia concessa non potest dici enormiter læsiua: quia sicut Papa voluit hanc potestatem reseruandi casus cõcedere Episcopis, ita potest absque vlla illorum iniuria, aliquãdo, & aliquibus, cõcedere

cedere priuilegium, vt à dictis casibus absoluantur.

Ad vltimum Respondetur; tale priuilegium concessum sodalitatibus, non esse contrarium iuri cõmuni, sed interpretatiuum, seu dispensatiuum iuris communis, ob piam & honestam causam & ideo cũ non tollat omnino ius reseruãdi casus, sed in parte, & aliquando non dicitur esse cõtra ius, sed præter ius, & pietatis causa cõcessum, ac propterea latissimè interpretandum; vt notat Innocent. in cap. Olim de verborum sinificatione & Panormitan. in cap. Cum dicat de Eccles. ædif.

Aduertendum hic tamen diligenter est, quod Regulares vigore sui maris magni poterant olim absoluere quoscunque pœnitẽtes ad se vbilibet venientes à casibus Episcopis reseruatis non solum ab homine, & consuetudine; vt habetur in Clem. Dudum. de sepult. sed etiã à iure, vt patet ex concessione Eugenij quarti, & refert Armil. verbo Absolutio. §.27.

Nunc tamen id non posse declarauit Sacra Congregatio Illustrissimorum Cardinalium supra Concilium Tridentinum in hæc verba. Regulares per priuilegium quod mare magnum vocatur facultatem non habent absoluendi pœnitentes à casibus Episcopis reseruatis: id quod refertur in Concilio Tertio Mediolanensi de pœnitentiæ sacramento, pag. 25. Affirmatque proinde Illustrissimus ac Reuerendissius dominus, Dominus Cardinalis Paleortus Archiepiscopus primus Bononiensis, in casibus quos in sua diœcesi reseruat, fuisse hoc ipsum à S. Domino Gregorio XIII. fœli. Record. sic definitum, ideo nisi dicta priuilegia, & alia similia sint per successores summos Pontifices cõfirmata plene & absolute standum erit Gregorij XIII. decreto.

CASVS VIGESIMVS, secundus.

PEtrus cum potentem habeat inimicũ, qui sæpißimé machinatus est illi mortem nec potest eius manus effugere nisi á patria, & a suis viuat quasi exul, vnde res suæ á duobus iam annis detrimentum patiuntur, & post omnem operam adhibitam in reconciliando homine, nec pace vnquam assequuta, in animo nunc habet ad se suaq; tuẽdæ, iã quod authoritate publica id nequit, priuata saltem, prædictum inimicum interficere, & hãc suam mentem confessori exponit.

Quæritur, quid Confessor debeat illi consulere, & vtrum á suo proposito non discedens absolui debeat?

TOta dubitationis ratio in casu præsenti est in hoc posita. Tũ quod charitatis ordo postulat, vt quilibet consulat magis vitæ suæ quam

quam alienæ, nullusque peccat se suaque vitæ proximi in necessitate extrema non constituti anteferendo, vt docet D.Tho.2.2.q.64.ar.7.

Tum quia ius naturæ concedit cuilibet, vim vi repellere, vt habetur in c. Olim. Primo de rest. spoliat.& l.Scientiã. §. qui cum aliter. ff.ad l.Aquil.& l.1.ff.de vi, & vi armat.& ff.de iust.& iur.l.vt vim, dicitur, iure hoc euenit, vt quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse existimetur, & l. Iniuriarum, ff de iniur.Iuris exequutio, nõ habet iniuriam:quare cum quisque habeat ius se defendendi, nemini tunc iniuriã facit.Et in cap. 2.de homicidio. & cap. Si vero, de sen.excommunicationis.vim vi repellere leges, omniaque iura permittunt.vnde & Cicero in oratione pro Milone inquit, Hæc lex, nõ facta sed innata est, non eam suscepimus, sed à natura arripuimus.

Confirmatur, quia recta ratio dictat, vt cum vnus patitur iniuriã ab alio, si alter illorum debet necessario perire, pereat ille, qui infert, quia semper ratio patientis iniuriam, est potior, quam inferẽtis: cum ergo in præsenti casu Petrus iniuriam patiatur à potente inimico, nec alia ratione possit se defendere; quam illum occidẽdo: videtur quod id sibi sit licitum.

Adde actionem iudicari bonã, vel malam, ex primo & per se, obiecto, non autem ex secundario, & accidentali: & cum Petrus intẽdat ex actu necis inferendæ inimico, primo & per se conseruationem propriæ vitæ, quod est obiectum bonum: intendat autem exitium alienæ vitæ, non nisi per accidẽs, & secundario, quatenus id ad defensionem sui est necessarium:non videtur quod possit dici illud homicidij propositum esse culpabile.

Pręterea electio medij quod iudicatur necessarium ad aliquem finem, sequitur ex volitione finis, veluti ex præmissis sequitur conclusio: adeo quod sicut cognitis præmissis scitur conclusio, ita volito fine, eligitur medium ad illum finem necessarium. sed Petrus vult licitè conseruationem sui, & rerum suarum, & ad hunc finem assequendum, iudicat necessarium medium esse mortem inimici. igitur videtur quod licitè possit illam eligere, & velle.

Tandẽ si quis reclusus in aliquo oppidulo, vel domo, videat inimicum expectantem ipsum exire ad hoc vt eum interficiat, poterit antequam ab inimico actu aggrediatur, illũ interficere, nõ alia ratione nisi quia hoc solum tunc est mediũ ad periculum mortis propriæ euadendum necessarium, sicut etiam mulier accumbẽs cum viro suo, & inueniens sub puluinari gladium paratum, quo vir dormiens vult quamprimum fuerit à somno excitatus illã occidere, potest ipsa ar-

repto clam gladio interficere prius virũ ſi alia omnino deeſt ſibi via, qua mortẽ euadat: ergo à ſimili, in caſu noſtro, videtur quod cũ nulla alia occurrat Petro via ad ſe liberãdum à potente inimico, quã illum authoritate priuata occidendo, poſſe id quidem licitè facere.

Oppoſitum tamen eſt omnino dicendum, & quod Confeſſor debet Petrum inducere, vt deſiſtat à propoſito interficiendi potentem illum inimicum, quod ſi nolit, nequaquam erit abſoluendus.

Probatur, tũ quia recta ratio negat inimicum poſſe occidi, niſi in actu verę aggreſſionis violenter factę: adeo quod neceſſitas adſit tuẽdæ proprię vitæ, cui aliter nõ poſſit occurri; vt declarat D. Th. 2. 2. q. 64. ar. 7. & Iuris periti omnes in c. Significaſti el. 2. extra de homicidio, & ca. Si vero. el. primo extra. de ſent. excom. Iam autẽ in caſu præſenti, non eſt actualis inimici aggreſſio, ſed potentialis, nec adeſt vis, quæ cõſtituat extremæ neceſſitatis periculum. Nam Petrus fugiendo, & ſe abſentando, poteſt euadere, vt hucuſque euaſit: quare verè illud erit homicidium, ac proinde peccatum mortale.

Tum quia habere animum, & intentionem occidendi, eſt occidere per ſe, quod non licet niſi propter bonum cõmune, & perſonæ publicæ, vt declarat D. Tho. vbi ſupra; adeo quod nunquam priuatæ perſonæ licet intendere in mortem malefactoris vt finem vel medium; quia ſic vellet illam formaliter, quod ſemper eſt peccatum, ſed ſolum vt effectum ſequutum ex ſua defenſione, vt probat Caiet. ibidem.

Tum quia inimicum aggredi præueniendo ipſum, vel ad vindicandam præteritam iniuriam, vel ad cauendam futuram neutiquam licet: Non enim tunc vis repellitur ſed infertur, nec me defendo, ſed offendo: quod nulla lege permittitur; & de hac præuentione loquitur D. P. Aug. lib. 1. de libero arbitr. c. 5. cum ait. Qui occidunt, ne ipſi occidantur, quomodo impolluti eſſe queant non video. Et ſubdit quomodo apud diuinam prouidentiam à peccato liberi ſunt, qui pro his rebus quas cõtemni oportet, humana cede polluti ſunt. Et in epiſt. ad Publicolã ait, conſiliũ de occidendis hominibus, ne ipſi occidantur, non placet: quibus in locis apertè conſtat, D. P. Auguſtinum loqui de eo, qui ex intentione occidit inuaſorem, priuata authoritate.

Confirmatur, quia iure naturę, vim vi repellere ſolũ licet in actuali, & præſentaneo conflictu, vt colligunt cõmuniter Doct. ex cap. Si vero, extra, de ſent. excom. §. Si in continenti vim repellat, & ideo qui vim repellit ſecũdum conceſſionẽ iuris naturæ, nullo vtitur genere

nere insidiatũ, nec armorũ pręparatione, qui autẽ pręuenit inimicũ quantũuis paratum extra actualẽ conflictũ, solet vti insidijs, & præparatione, ac machinatione varia, & maxime in casu nostro, in quo Petrus potentem illum inimicum non nisi fraudulenter & insidiose interficere poterit.

Tum quia illius potentis inimici animus potest diuturnitate temporis, vel subita accedente infirmitate, vel alijs multis vijs mutari, & periculũ illud vitę quod nunc Petrus patitur, quãuis sit immensum, potest aliquando cessare: nõ igitur licet hoc vltimo & extremo remedio mortis alienæ vti ad anticipãdam talem cessationem.

Adde quod inimici occisio solũ est licita, cum defensione moderata, quæ dici solet inculpata tutela; cap. Significasti, & cap. Olim, de restit. spoliator. & ideo cum Petrus possit cõmodè fugere, aut alia via euadere quam occidẽdo, reus homicidij in conscientia fit.

Tãdem vbi intercedit aliquod temporis interuallum inter aggressionem, & defensionem, non est licita aggredientis & inuadẽtis occisio. Vt habetur, in cap. Significasti, de homicidio; vbi glosa notat, quod iniuriam illatam personæ, ex interuallo repellere non licet, quia sic esset vindicta: sed necessum est vt fiat in continenti, & in ipsomet negotio, & actu aggressionis, & defensionis. ff. ad l. Aquilam, si ex plagis. §. Tabernarius: quare cum hęc inimici occisio, quã Petrus intendit perpetrare, non sit in continenti, nec in actu, quo ab inimico aggreditur: constat aperte esse culpam mortalem, & verè homicidiũ, ac proinde nõ posse in tali proposito permanẽtẽ, absolui. Hęc est sẽtentia D. Thom. 2.2. quæst. 64. art. 7. & Caiet. ibi. Soti, lib. 5. de iust. & iur. quæst. 1. artic. 8. Nauarr. in man. confess. c. 15. n. 2.

Pro soluendis illis argumentis, quæ contrariæ parti fauere videbantur. Aduertendum est in primis, quod sicut in omni actu possunt reperiri duo effectus, vnus intentus ab agente, alter præter intẽtionẽ agentis, vt dum quis fodiens terram ad ædificandam domũ inuenit thesaurum: ille actus qui est ædificare, dicitur per se intentus & ab ædificatione sumit speciẽ & rationem: ille autẽ qui est inuentio thesauri, dicitur pręter intentionẽ, nec dat speciem: ita in actu, quo quis se defendit ab inuadente, & aggressore; præcipuus, & intentus effectus est, conseruatio vitæ propriæ, à quo ille actus sumit speciẽ, & denominationem, ac proinde bonitatem: occisio autẽ inuasoris, est effectus præter intentionem, quia illam non intendit defensor, sed est effectus: qui consequitur actum defensiuum.

Notandũ deinde, quod quãuis

defensio sui suarumque rerum, sit licita, & honesta, liberũque sit vim vi repellere: potest tamẽ hæc actio vitari, vel ex circunstantia prauæ intentionis, vt cum sit ob odium, vindictam, vel ex nimio excessu, & defectu; vt qui sine vrgenti, & ineuitabili necessitate occideret inuasorem, aut vteretur maiori violentia, quam requiritur ad se tuendum.

Considerandum præterea est, quod vt inuadẽtis occisio licita sit, & absque peccato fiat, tria pręcipuè requiruntur. Primum est vt inuasio, seu aggressio sit vera aggressio, & per vim facta; quia ius naturale solum cõcedit vim vi repellere, vnde si iudex per iniquum processum, vel falsi testes per calũniam conentur Innocentem priuare vita; non erit licitum illos occidere: quia horum iniquitas non est vera aggressio, nec propria vis, sed est calumnia quam non licet per vim repellere, sed ordine iuris: Perturbaretur enim tota Respublica, si quemlibet inique opprimentum, licitum esset occidere.

Secundum, quod requiritur, est vt occisio inuasoris fiat in ipso actu aggressionis, ac defensionis, nõ autem postea interueniente temporis aliquo interuallo, aut postquam iam cessauit aggressio, vt dicitur, in c. Significasti de homicidio. Et hinc est quod si aggressor deficiẽs viribus, vel aliam ob caussam, desistat ab inuadendo, aut fugit, aut dicat se nolle amplius rixari, non potest tunc aggressus illum occidere: Tum quia cessauit iam violentia; Tum quia talis occisio non est iam necessaria ad propriã defensionem, essetque magis præteritæ violentiæ seu iniuriæ vindicta, & punitio, quam defensio. Idẽ dicito de illo qui percussus ab aggressore, cessante actu aggressionis ob id, quod aliqui homines intermedij se se opposuerunt, vel alia causa, vult nihilominus eun dem aggressorẽ repercutere: hoc enim est vindicta non defensio.

Tertium quod exigitur est, vt defensio sit moderata, hoc est in nullo excedat id quod necessariũ solum est ad euitandum damnum adeo vt fiat animo dumtaxat conseruandi se, & sua, & necessitate tali, vt aliter se tueri non valeat, & id tantum fiat, quod ad vim repellẽdam est præcise necessarium, & hoc dici solet cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Ex his facile argumenta omnia diluuntur, vt quæ solum concludunt, & veritatem habent in casu præsentaneæ aggressionis, & veræ defensionis. Tunc enim fatemur licitum esse cuilibet, vim vi repellere, & se defendendo, alium occidere: secus autem in casu nostro, in quo non datur actualis, & præsentanea aggressio, nec proinde vera de-

ra defensio vindicta, aut velle se ab opprimente iniuste liberum reddere: quod licitum non est, illum occidendo, vt supra est explicatum.

Ad vltimum de recluso, & obsesso, qui nulla alia via potest euadere, quam interficiendo inimicũ. Respondemus quod si miser ille homo, in tali angustia & articulo sit positus, vt moraliter sit impossibile mortem euitare, quin inimicum occidat, licitam esse occisionem, vt quæ est potius defensio, quam præuentio; cum enim violẽtia illa sit iam actu parata, & nõ sit in fieri impedibili, sed quasi in facto esse, debet iudicari illa inimici occisio, præsentis mali defensio, & iniuriæ propulsatio.

Eodem modo Respondetur ad casum de muliere inueniente gladium sub puluinari paratum à marito ad eam occidendam. Nam si mulier hæc nulla alia via, & ratione potest mortẽ euadere nisi maritum occidat: licitè occidit; quia id non est præuenire inimicum, sed se tueri ac defendere, vt Sotus vbi supra asserit.

Obseruandum hic vltimo à cõfessoribus erit, quod quamuis licitum sit, in casu veræ aggressionis, & realis ac verę defensionis, vim vi repellere, ac se defendẽdo, inimicum occidere; hoc tamen veritatẽ habet, quando tam aggressus quã aggressor sunt eiusdem ordinis, ita vt vnus non sit magis necessarius bono communi quam alius. Nam si aggressus, est persona publica, vel necessaria bono communi, & aggressor, nequaquam: tenetur tunc Aggressus omnino se defendere, & aggressorem occidere: si aliter se tueri nequit, quia etsi liberũ cuilibet sit renunciare iuri suo nec se defẽdere ex iusta causa, & fine honesto, nõ tamẽ potest renũtiare necessitati boni communis, & iuri quod in ipsum habet Respublica. ita è conuerso si Aggressus sit persona priuata, & Aggressor, nõ modo sit persona publica; sed etiam necessaria bono communi, concurrentibus his duabus conditionibus: non potest Aggressus occidere Aggressorem, sed debet mortem iniustè & per vim illatam patienter pati, non ratione inimici occidentis, sed ratione boni communis, pro quo omni iure tam naturali quam diuino, & humano tenetur exponere vitam: sed si Aggressor sit solum persona publica, non tamen necessaria bono communi: ita quod absque illa bonum commune conseruabitur, tunc licet Aggressus sit persona priuata, poterit ad defensionem sui illum licitè interficere: ratio est quia non debet Aggressus cedere iuri suo, quod à natura habet tuendi se & sua, nisi pro bono communi, adeo quod solum in hoc casu tenetur quis vitam propriam ex

ponere morti, quoties ad bonum publicum tuendũ, id est omnino necessariũ. Ita Sotus vbi supra.

CASVS VIGESIMVS Tertius.

Sacrista seu depositarius, cui res ecclesiæ sunt creditæ, & consignatæ, videns latronem illas inuadentem & surripientẽ, cum nec clamãdo nec alio vllo medio posset furtum impedire, clauibus quas in manu habebat, eum ita atrociter percussit, vt è vulnere accepto inde ad paucos dies moreretur: Et quia interim quod iste vulneratus ægrotabat, non destitit sacrista á celebrando, eo quod inuasorem ob res quas tenebatur ex officio custodire & defendere percusserat, nunc tamẽ illo vita functo fit sibi scrupulus, tum de homicidio, tum de irregularitate.

Quæritur à confessore quid illi debeat consulere?

DVo prę̨sẽti casu petũtur, vnũ est an ad tuendas diuitias, & alia tẽporalia, liceat præcipue Clerico, latronem occidere? Aliud an sic occidens, si tenebatur ex officio res illas defendere, incurrerit in irregularitatem?

Quod ad primum attinet, non defuerunt aliqui, qui pro diuitijs honoribus, alijsque rebus temporalibus propria authoritate latronem occidere illicitum, & culpam mortalẽ esse existimarunt id quod probant.

Primo, quia D.P. Augustinus li. primo de libero arbit. cap. 5. asserit aperte pro his rebus quas cõtemnere oportet (hoc est temporalibus) non esse occidendum inuasorem: Et super Exodum ait: & in ca. Si perfodiens. de homicidio refertur, licere occidere latronẽ nocturnum, quia non est exploratum veniat ne ad occidẽdum, an vero ad furãdum: diurnum vero minime, quia discerni potest quòd ad furãdum, non autem ad occidendum veniat: ex quibus verbis aperte videtur colligi, quod etsi liceat interficere inuasorem pro defendenda propria vita, non tamen pro tuendis alijs bonis.

Confirmatur quia Exodi 22. dicitur: qui occiderit furem nocturnum non erit reus homicidij, si vero occiderit orto iam sole imputabitur ei ad homicidium.

Secundo quia cum latro sit tũc in summa necessitate spirituali animæ eo quod si occidatur in illo peccato furti in æternum damnabitur: lex charitatis obligat pro reparãdo illi spirituali damno bona temporalia despicere: spiritualis enim proximi vita, anteponenda est rebus omnibus caducis: eo maximè cum ille vel ex infirmitate, vel ex passione peccet: vt communiter peccant latrones.

Tertio, quia nõ videtur seruari mode-

moderamen inculpatæ tutelæ, vt pro bonis tẽporalibus nostris, noceamus proximo in vita, & anima. Nõ enim ęquatur in hoc casu vna necessitas alteri, quod exigit moderamen inculpatæ tutelæ.

Tandem est textus expressus in cap. Suscepimus, de homicidio: vbi duo religiosi ligarunt, & detinuerunt quosdam latrones ingressos de nocte, vt affligerẽt, ac vestimẽtis denudarent dictos religiosos: quibus ligatis, & detentis; cũ vnus ex illis religiosis iret ad nunciandum factum Abbati; manente altero ad custodiã, cæperũt latrones eniti vt se dissoluerẽt: timẽsque iste frater ne occideretur ab illis, eosdẽ occidit. dubitatũ fuit an dictus religiosus peccaret, & mors ista esset illi imputanda. Respondet Papa Alexander Tertius, Abbati, quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerũ sustinere iacturam, quam pro conseruandis vilibus rebus, & transitorijs, tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & vterque peccatum suum studeat ad arbitriũ tuũ expiare.

Vbi glosa, §. ligauerũt, notat clericum sua defendẽdo non debere armis resistere, nec aliquẽ propter res interficere, arg. 23. q. 8. cap. primo, & cap. Conuenior, & arg. 23. q. 2. cap. Si quis vult.

Habent hanc opinionẽ Gerson. tractatu de Eucharistia, Augustinus de Anchona, opuscul. 1. de authoritate ecclesiæ quæst. 52. artic. 3. Richardus de Sãcto Victore, opusc. de charitate. Almain. in ead. materia. Abulensis in cap. 5. Matthæi, q. 11. Panorm. in cap. Suscepimus, extra. de homicidio.

Nos tamen contrariam sententiam vt magis communẽ & veriorem sequẽdam esse arbitramur, licere cuilibet absque peccato pro defensione suorum bonorũ temporalium, & illorum, quorũ est sibi cura cõmissa, modo sint alicuius momẽti, latronẽ occidere cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Hæc est expressa sententia D. Tho. 2. 2. q. 64. art. 7. in Resp. ad 2. Caietani ibidẽm. Syluestri, verbo Excõmunicatio. 6. q. 4. casu nono, & homicidium, 1. q. 4. in fine. Supplemẽti, verbo Homicidiũ, 1. q. 7. Soti lib. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 8. S. Anton. 2. part. tit. 7. cap. 8. §. 1.

Probatur tum quia cum bona temporalia sint tam laico, quã clerico, media necessaria, & ordinata ad vitam tuendam, si licet absque peccato pro vita propria tuenda vim vi repellere; licebit etiã bona tẽporalia vi á latrone inuasa, vi defendere: quibus enim vijs licitum est intendere in finem, erit licitum etiam intendere in media.

Tum quia etsi ordine charitatis, teneamur diligere plus vitam proximi, quã nostra bona in casu neces-

necessitatis, nõ tamen extra illum: Iam autẽ latro nolẽs desistere à furandis bonis meis, non patitur necessitatem extremã, sed peccat ex malitia & iniquitate sua.

Tum quia non differunt latro inuadens domi mea bona, & inuadens eadem in itinere: sed hunc possum licite occidere quãdo alia via tueri in itinere bona mea non valeo: dicente Cicerone pro Milone: Hæc lex non est scripta sed naturalis, vt latrones, & insidiatores viarum in defensionem bonorum occidere possimus. Possum igitur licitè inuadentem bona mea domi occidere.

Tũ quia plus tenetur quis prouidentiam habere eorum quorum cura sibi imminet, & tradita est simpliciter, & absolutè, quam eorum quorum curam non habet, nisi secundum quid, & in certo casu. Iam autem cura vitæ proximi, est nobis solum cõmissa in casu necessitatis: in quo solum tenemur ad signa exteriora dilectionis in particulari, vt ait D. Tho. 2. 2. q. 35. art. 8. cura autẽ rerum nostrarũ est nobis commissa simpliciter & absolutè, vt quæ sunt adminicula vitæ propriæ cõseruandæ, & virtutũ acquirẽdarum. Nec latro est in extrema necessitate, quia se ipsum ab ea liberare potest, si á furto desistat, & bona rapta derelinquat, imo ipse se ponit voluntarie in tali casu, inferendo vim rebus proximi, qui non nisi eum occidendo, euadere vim illam potest.

Cõfirmatur, quia etsi teneamur plus diligere vitam proximi quam res alias omnes exteriores secundum affectum, & in generali: non tamen secundum effectũ, & actũ tutelæ, ac in particulari, nisi adsit casus necessitatis, quia sicut stat me plus diligere salutẽ animę proximi, quam salutem meam corporalem, & tamen de salute animæ proximi in particulari nunquam cogitare, nec signum aliquod speciale amoris huic aut illi ostendere, de salute vero corporis mei sæpe sæpius cogitare, & in particulari illam diligere, ob iniunctam mihi singulariter corporis mei curam, non autem proximi animæ: Ita eadem ratione quamuis plus diligã vitam proximi, quam res meas, nõ tamen teneor in particulari prouidere magis vitæ proximi, quam rebus meis: quia harum est mihi dilectio & cura in particulari iniuncta: At vitæ proximi, non nisi in communi, & secundum affectum.

Tum quia latro, cum rapiat bona mea per vim, infert bellum particulare iniustũ, & iniquũ: in bello autem, etsi particulari iniusto, licitum est hostem percutere, & occidere, secundum omnes.

Tandem hæc veritas videtur tã iure ciuili quam canonico expressa. Nam l. furem. ff. ad L. corneliã. de sicarijs. dicitur furem nocturnum

si quis

si quis occidet, impune feret, si parcere ei sine suo periculo non potuit, id est sine suo damno. Et ff. ad legem Aquilam, lib. 4. idem differitur. Et in iure canonico cap. Interfecisti, de homicidio habetur, si sine odij meditatione te tuaque liberando, huiusmodi membra diaboli interfecisti, si ieiunare volueris bonũ est tibi, hoc est, si volueris bonum erit sed non teneris.

Nec obstant aduersæ partis argumenta. Nam ad primũ dicimus, illum loqui de fure, qui quamprimum videt sibi resisti, aufugit, & relinquit res furto ablatas, nõ autẽ loquitur de latrone, qui illata vi rapit, & rapta nititur secum deferre, nec illa vlla ratione vult dimittere, de quo nos in præsenti agimus.

Ad cap. Perfodiens, de homicidio. Respondetur, quod nõ negatur ibi absolutè non posse occidi furem pro rebus defendendis, sed solum dicitur, non licere illum occidere, quando priuata aliter authoritate saluari res possũt, vt quia apprehensus erubescit, & fugit; ita Syluest. vbi supra.

Ad confirmationem ex Exodo dicimus, illud pręceptum fuisse iudiciale, & ideo in foro exteriori, & iudiciali intelligitur, in quo non facile discernitur, an defensor intẽderit occidere pro saluãdis rebus, vel potius aliter potuerit saluare: nos autem loquimur in foro conscientiæ, in quo rei veritas inspicitur, & intẽtio sola iudicatur. Vltra quod lex illa loquitur absolute, nõ autem in casu necessitatis, in quo nulla alia est via ad saluandas res, nisi occisio.

Ad secundum, negamus latronem esse tunc in extrema necessitate saluandæ animæ, cum in illa voluntarie, & ex malitia sua sit positus, faciliterque se liberare valeat desistendo ab inuasione rerum alienarum. Nec enim ei qui diceret, velle interficere seipsum, nisi illi donem centum scuta, teneor ea donare, cum ille casus non sit necessitatis, sed malitiæ.

Ad tertiũ dicimus, seruari moderamen inculpatæ tutelæ quoties omnibus vijs excogitatis, & nulla alia inuenta ad defendendũ mea, nisi morte latronis, ipsum occido: non quidem vt velim, & eligã occisionem eius, vt medium ad tuẽda bona mea, sed solum vt effectũ subsequutum, & potius ab eo volitum, quam à me.

Ad vltimum desumptum ex cap. Suscepimus, de homicidio. Respondemus, religiosos illos excessisse moderamen inculpatæ tutelæ, cum potuerint alia via defendere se, & sua, quam latrones interficiendo, & præcipuè ille Religiosus, qui mãsi custos qui facile poterat illis dimissis, & fores aperiendo, res ablatas recuperare, imo potuit effugere quam primum vidit

dit

dit illos velle vincula confringere, neque enim Monacho infamia est fugere: potest etiam dici, quod ibi non fuit saltem quoad occisionem defensio sed præuentio, quia ille Monachus videns illos velle frangere vincula, eos interficit, adeo quod præueniendo damnũ imaginatum occidit. Nam bona ablata, iam erant restituta.

Ad id autẽ quod glosa ait, clericum non debere sua bona armis defendere, nec quempiam pro illis interficere: Respondemus, id esse verum, quoad irregularitatem, sed non quoad peccatum: etenim licet clericus tuendo bona sua cum occisione latronis, & cũ moderamine inculpatæ tutelæ, non peccet, afficitur tamẽ irregularis; quia hæc censura, cum sit positiui iuris comprehẽdit etiam eos, qui absq; peccato occidunt, vt iudices, notarios consultores, & alios qui ex officio iustitiæ cooperantur aliorum neci.

Ad dubium secundum. An ille qui ex officio tenebatur bona illa defendere, nec aliter potuit tueri, quam inuasorem occidẽdos, licet tunc non peccet, in irregularitatẽ tamen incidat cõtrouersum est inter Doctores.

Couarruuias in Clement. si furiosus p. 3. §. vnico nu. 4. arbitratur hunc non esse irregularem, quod idem habet Fortunius in l. vt vim, ff. de iust. & iur. colum. 9.

Tum quia extra. de homicidio, cap. 2. habetur clericum occidentẽ inuasorem, vt defendat vitam, & res, non esse deponẽdum; cum ergo irregularitas sit quædam quasi depositio, hoc est ad ordines suscipiendos, & exequendos inhabilitas, non videntur per tale homicidium incurri.

Tum quia in hoc casu, non incurritur irregularitas, ob aliquam culpam, cum ad sic defendendas res teneatur ex præcepto. Nec incurritur ex defectu mansuetudinis Christi. Nam sic occidens, nõ occidit ex defectu virtutis, sed obligatione præcepti ad quod tenetur se suaque tueri, & ideo in nullo cõtrariatur mansuetudini: vna enim virtus, non aduersatur alteri.

Tum quia sic per irregularitatis censuram, quæ est iuris positiui, impediretur homo ab obseruãtia præcepti diuini & naturalis, de defendendis rebus curæ suæ traditis quod videtur absurdissimum.

Alij Doctores arbitrantur hunc sacristam aut depositarium si secularis vel religiosus fuerit, non dum ad sacros ordines promotus, incurrere irregularitatem, si pro defensione talium rerum inuasorem rerum occidat, non autem illam incurrere si ad ordines sacros iam sit promotus, adeò quod incurrit sic occidens irregularitatem, & non incurrit: incurrit quidẽ quatenus irregularitas est inhabilitas ad ordines suscipendos; non incurrit quate-

quatenus est inhabilitas ad eosdē exequendos.

Fundamentum huius opinionis est: Tum quia irregularitas, illi qui non dum est ad sacros ordines promotus, non est pœna, sed inhabilitas quędam significationis, qua impeditur vt non possit ad sacros ordines promoueri, id quod contingere potest absque omni culpa, vt de iudicibus, & notarijs in causa sanguinis patet: sed in promoto iā ad sacros ordines; irregularitas est pœna, & priuatio exequutionis ordinum: pœna autem non videtur posse dari absque omni culpa.

Tum quia laici qui nullum habent perpetuum votum, nec præceptum, quo sint totaliter addicti diuinis rebus, non repræsentant adhuc Christi mansuetudinem, & ideo quocunque casu, pręterquam ob defensionem propriæ vitæ, iure optimo incurrunt irregularitatem vt qui in statu sunt, in quo libere possunt iudicium sanguinis exercere. At clerici in sacris constituti cū iam sint Deo consecrati, & muneribus Ecclesiasticis dedicati, nec possunt vlterius iudicium sanguinis exercere, satis superque ratione sui status repræsentant mansuetudinem Christi, & ideo nō possunt incurrere in irregularitatem, quatenus ipsa imponitur ob defectum mansuetudinis sed quatenus ponitur ob peccatū homicidij: quare in casu nostro, cum homicidium nullo modo sit ab isto sacrista volitum, & proinde non sit peccatum, non dicetur ob illud irregularis. Hanc opinionem putat frater Michael Salon in 2.2.D.Thom.quęst. 64.artic. 7. controuersia 2.concl.1. satis probabilem.

Nos tamē communem sequētes opinionem, hunc defendentē res tēporarias, hoc est diuitias, honorem, & alia præter vitam propriam: siue illas defēdat, quia proprias, siue quia ex officio id sibi incumbit, occidentem inuasorem, esse irregularem omnino arbitramur: quæ est D. Tho. & suæ scholę communis opinio 2.2.q.40.art.2. Caiet.ibi.& Syluest. verbo bellum. Nauar. in Manual. cap. 27.nu.7.& numer. 213.

Probatur. Tum quia in pœnis, standum est iuri positiuo, iam autē in iure imponitur irregularitas, cōtra omnes voluntarias occisiones etiam iustas, excepta ea sola, quę fit in defensionē propriæ vitæ, vt patet in Clementina vnica de homicidio, & dist.45.cap. Episcopum, & dist. 51.cap. Aliquantos, & cap.1. & 2.extra.de homicidio, & ita cōmuniter asserunt tam Theologi, quam iurisperiti.

Tum quia irregularitas, quæ cōtrahitur ex homicidio, non cōtrahitur ex eo, quod tale homicidiū sit culpa, sed ex eo quod sit volitū, aut in se, aut in causa, aut in effectu & quod sufficit velle homicidium ad in-

ad incurrendam irregularitatẽ habetur in cap. Presbyterum, & cap. cõtinebatur de homicidio, & patet de iudice, & alijs officialibus; ergo quamuis occisio. sit sine culpa, vt in casu nostro, imó quãuis sit ex officio & præcepto, vt in iudice, incurritur irregularitas, quia est voluntaria & in iure non excepta.

Tum quia Diuus Thomas communiter receptus 2.2.q.40. artic.2. asserit clericum illum esse irregularem, qui occidit aliquem etiã pro defendenda sua patria, quando clericus ille vitam aliter tueri poterat: ergo multo magis erit irregularis, si occidat pro defendendis rebus alienis.

Tum quia occidens seu deformans alium, ob vitam alterius etiã patris, aut matris, etiam in bello iusto, etiam in casu, in quo nisi ipse id faceret ciuitas ab inimicis obsessa caperetur, quamuis talis defensio sit iusta, imò ad eã teneatur, est irregularis: quia solus ille qui deformat necessitate ineuitabili suę personæ, ab irregularitate excusatur, vt patet, in Clement.1.de homicid. cum glos. ibi communiter recepta & probat Caietanus 2.2.q.40.art. 2.ergo multo magis erit irregularis laicus siue clericus, qui deformat ob defensionem suorum bonorũ, aut proximi Nauar.cap.27. nu.213.

Nec obstant ea quæ in contrarium sunt adducta, etenim prima opinio à veritate est prorsus aliena cum ex ea sequatur illum, qui defendendi honoris, aut bonorum temporalium causa, in casu licito proximum interficit, non fore irregularem, contra quod canonum sciẽtia, & praxis ab omnibus recepta decernit, & habetur expresse in d. Clement. 1. de homicid.

Vnde ad primum argumentũ, sumptum ex cap. 2. de homicidio Respõdẽt primo aliqui, verba illa, se suaque, intelligenda esse copulatiuè. Ita vt si defendat se, & bona quæ secum habebat: quia vtrumque inuadebatur à fure, tunc non incurrere irregularitatem: secus vero si occidat in defensionem bonorum; sed non sui. Respondemus secundo suspensionem esse pœnã rigidorẽ, & strictorẽ, quã sit irregularitas, hæc enim sine culpa, & pro opere etiam licito, incurritur, illa autem præsupponit semper culpam, & opus illicitum, & ideo irregularitas non est propriè censura, cap. Quærenti de verborũ significatione, nec est priuatio quę priuet officio, sed est solũ inhabilitas ad ordinem obtinendum seu exercendum. At suspensio, est priuatio, & impedimentum, & proprie censura, vt ait Panor. in capit. At si de iud. cum ergo in d.c.2. de homicid. clericus ille non peccauerit in occidendo inuasorem, nõ incurrit in suspensionem, vt ibi dicitur, sed bene in irregularitatem, quod ibi nõ negatur: Et quãuis textus ibi

tus ibi dicat illum presbyterum esse ad pœnitentiam admonēdum, vnde videtur quod fuerit in culpa. Respondemus illud adiungi forsā propter bonū exemplum, & ædificationem populi, vel propter aliquam præsumptā in foro exteriori culpam, vt notat Sotus lib.5. de iustitia iur. q.1. ar.8. in Respon. ad primum argumentum.

Qua eadem solutione euertitur argumentum, quod aliqui desumunt ex doctrina Innocentij in c. Si vero de sent. excom. quod non incurrit excōmunicationem, qui clericum propter defensionē necessariam proximi percutit: cū non solum hoc semper liceat, sed etiā aliquādo ad id teneamur cap. Dilecto, de sent. excommunic. lib.6. Respondemus quod quia excommunicatio non incurritur nisi propter peccatum mortale, ideo vbi hoc non est, nec etiam illa: sed irregularitas contrahitur etiam sine peccato, & ideo ex defensione iusta proximi, si percutitur clericus, non fit percutiens excommunicatus: at si deformatur, erit irregularis. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 213.

Ad secundum dicitur, quod in hoc casu occisionis inuasoris ob iustam defensionem bonorum, incurritur irregularitas, non ob culpam, sed ob defectū significationis: quia in tali occisione quamuis iusta, deficit occisor à repræsentatione lenitatis Christi, qui nec vllum iudicauit ad sanguinem, nec occidit aut in iudicio aut extra iudicium. Nec inconuenit quod per actum virtutis reddatur quis inhabilis ab exequutione officij, & ministeri Ecclesiastici; quia in irregularitate, cum non sit proprie censura, nō attenditur an sit actus virtutis vel vitij, sed an deficiat á repræsentatione debita, & ideo semper per occisionem incurritur irregularitas, nisi sit contrarium in iure expressum.

Ad tertiū dicitur, Iure illo positiuo imponente irregularitatem, non impediri hominem ab obseruantia iuris naturalis aut diuini de defendendis rebus suæ curæ traditis: sicut nec iudex impeditur à præcepto iustitię, quo tenetur animaduertere in malefactores: quia irregularitas non est proprie censura, vel pœna pro culpa imposita; sed est solum inhabilitas quædam ex defectu significationis.

Non etiam officiunt secundæ opinionis fundamenta; nam præterquam quod illa nullo iure stabilitur, nullam etiam adducit rationem, quare Clericus incurrat irregularitatem, & non laicus. Nam licet clericus, habeat votum implicitum, non exercendi officium sanguinis, & eo ipso, quo illū effudit deformando, siue iuste, siue iniuste, deficiat à repræsentatione lenita-

lenitatis Christi, & ideo reddatur inhabilis ad exercendum seu ministrandum in suo ordine, Hæc tamē inhabilitas, cum nō sit propriè pœna, non consurgit ex culpa, sed ex defectu repræsentationis Christi: eadem ratione, qua etiā laicus non promotus, oportet nō promoueri ad ordines, quia effudit sanguinē, & ita in iure videmus iudicem tam secularem quam laicum cooperātem etiam in sententiā iustam sanguinis, effici irregularem cap. Aliquantos. 51. distinct. & capit. Clericis, & cap. sententiam, ne cler. vel Monach.

Ex quo patet Responsio ad primum eiusdem opinionis argumētum: Negamus enim in promoto, irregularitatem esse pœnā, aut priuationem, imò est inhabilitas ad exercendum seu ministrandum in ordine, sicut in laico est inhabilitas ad suscipendū ordinem: non enim irregularitas dicitur æquiuocè respectu laici, & clerici, sed vniuocè, & semper, & ex natura sua est inhabilitas ad ordines, aut suscipiendos aut exercendos.

Ad secundum etiam negamus clericum non posse incurrere irregularitatem, vt ipsa imponitur ob defectum māsuetudinis, imò tam in clerico, quam in laico iuste occidente incurritur irregularitas ob defectum lenitatis, & mansuetudinis: quia eo ipso quod est homicidium voluntarium fit sanguinis effusio, repugnās lenitati Christi. Nec illa distinctio de irregularitate vt pœna, & vt inhábilitas, est admittenda, vt quæ nec fundatur in iure canonico, nec in vera Theologia: cōcedunt enim omnes, posse clericum magni honoris, & nobilitatis, occidere inuasorē sui honoris absque peccato, & tamen fit irregularis, quod non fieret si irregularitas in clerico esset semper pœna.

Ex his igitur omnibus colliget apertè cōfessor, præsentis casus decisionem: quod si sacrista, & depositarius siue quispiam alius qui ex officio tenebatur res aliquas tueri, & defendere, non potuit alia via, & modo eas ab inuasore liberare, quam illum occidēdo, non peccasse mortaliter: cum defensio hæc sit de iure naturæ, & ideo communis tam laicis quam clericis; incurrisse tamen in irregularitatem, ob defectum lenitatis, ratione homicidij voliti, & intenti saltem in effectu.

Dubitabit forsan adhuc confessor, an si latro bona non actu inuadebat, sed cū illis fugiebat: posset nihilominus dominus vel custos illorum bonorum, occidere latronem fugam arripientem cum eis?

Respondemus, quod si nec clamando nec insequēdo nec alia est via recuperandi dicta bona, cum quibus latro fugam arripit, quam eundem percutiendo, & occidendo, non peccabit lethaliter sic occidens.

cidens. Rratio eſt, quia defenſio non ſolum durat quando latro actu,& per vim rapit, ſed etiam quãdo ſecũ bona rapta defert: toto ſiquidẽ illo tẽpore, eſt in flagrãti delicto,& vim rebus infert,quatenus fugiendo, per vim prohibet,ne recuperet dominus rem ſuam. Si tamen ille latro ceſſauit à fuga, & in aliquo loco tuto ſe recepit cũ bonis tuis, nequaquam eſt licitum iã illum occidere,ſed alijs vijs,& medijs oportet vti ad recuperanda illa bona. Ratio eſt quia iam tunc non eſt inuaſor, ſed iniquus detentor, nec infert vim in flagranti,ſed cum mora,& ſpatio: & ideo cum ceſſet aggreſſionis actus, non dicitur deſẽſio vera & propria, ſed vindicta. Sotus lib. 5. de iuſt.& iur. q.1.art.8. Richard.in 3.ſent.diſt.37.

Quod ſi quis dicat pro honore recuperando non eſſe licitum inuaſorem qui me iniuria affecit, & fugit,inſequi, & occidere,ac proin de non licere latronem fugientem cum bonis meis inſequi,& interficere, cum tamen honor, pluris valeat quam alia bona fortunæ cap. Suam,& ibi gloſ. verbo modeſtiæ, de pœnis,& in extrauag. Ad conditorem §. rurſus, verbo honori. de verborum ſignificatione de pœnis vnde iniuria facta perſonæ maior eſt quam ſi bonis fortunæ fiat l. in ſeruorum ff. de pœn.

Reſpõdent aliqui,quod etſi pro defenſione proprij honoris poſſit inuaſor occidi; adeo vt aggreſſus ab inimico ſi nõ poteſt fugere abſque maximo ſuo dedecore, non tenetur ad fugam arripiẽdam. Et ſi nõ poteſt vitare alapã, aut vulnus, quam alius nititur illi impingere, niſi eundem occidendo, non peccat: cum id faciat pro defenſione honoris, & vt vim honori illatã repellat. Vt probat Panormitan.in cap.Olim 1.de reſtit.ſpolia.& Bald. in repet.l.1. Cod. vnde vi.Quando tamen iam eſt vulneratus, & iniuria affectus, & aggreſſor ipſum reliquit, & fugit; non poteſt hunc fugientem inſequi,& occidere:Tũ quia latro fugiens, portat ſecũ tua bona,quæ tu vis ab illo eripere, & ſic illa fuga cum detentione tuorũ bonorum,habet rationem violẽtę aggreſſionis,quatenus per illã nititur prohibere ne dominus rei hãc recuperet: ſed iniurians cum fugit non defert ſecum tuum honorem quia fugiẽdo deſtitit ab aggreſſione, & nullã infert vim. Tum quia fuga latronis,non reſtituit tibi bona ablata, & propterea quod ipſe fugit non diceris habuiſſe tua: at vulnerans,& iniurians ſi fugiat,ipſamet ſua fuga, eſt ablati honoris reſtauratio: quatenus ab omnibus iudicabitur vilis, & abiectus,ita fugam arripiens, & cum velocitate terga dans: Tum denique quia inſequendo latronem fugiẽtem, eũque occidendo, poſſum recuperare bona mea, quæ defert: ſed inſequen-

ſequendo vulnerantem ſeu iniuriantem dum fugit, & eum ſic occidendo aut vulnerrando: non recupero damnum mihi illatum, nõ enim ceſſat in me vulnus acceptũ, nec dedecus quod ex eo naſcitur. Ita Sotus vbi ſupra, & Michael Salon.

Nos tamen dicimus, quod quãdo affectus iniuria, vulnere, aut alapa, aut alia ſimili quocũque modo illata contumelia magnam ſui honoris, & famæ iacturam incurreret, ſi fugientem non perſequeretur, neque ablatum honorem reſarciret, nequaquam peccare inſequendo, & percutiendo tantum quantum ad ablati ſui honoris defenſionem, iudicio prudẽtum eſt neceſſarium. Tum quia nõ minus tenemur defendere honorẽ, quã diuitias, vt omnes concedunt, & ideo ſicut latro fugiens quia defert diuitias poteſt occidi; ita vulnerãs, & iniurians, quando hunc fugientem non inſequendo, honor proprius deperditur. Tum quia licet inſequendo illum, qui vulnus, aut alapam mihi impingit, nõ iam defendam ipſum vulnus, ſeu alapã, cum hæ illatæ ſint, & præteritum non doſſit euitari: defenditur tamẽ honor, qui adhuc eſt in aggredi, & in violentia præſenti, quatenus ſi fugientem non ſequor magnam honoris iacturam patior. Et hæc eſt opinio Nauar. in Man. cap. 15. nu. 4. Illa autem Soti, & aliorum veritatem ſolum habet, quando vulneratus, & iniuria affectus, aut nullam, aut paruam honoris iacturam facit, ſi fugientem non perſequatur.

Vnde etiam colliges, quod cũ diximus non eſſe peccatum latronem inuadentem bona, aut cũ illis fugientem, propria authoritate cũ moderamine inculpatę tutelæ occidere, id intelligi debere, quando bona inuaſa ſunt alicuius notabilis, & magni pretij. Nam ſi eſſent vilis æſtimationis, non liceret, cum nulla æquitatis ratio patiatur, vt pro re vilis ęſtimationis, proximus occidatur, vt notat Sotus lib. 5. de iuſt. & iure q. 1. art. 8.

Dubium forſan erit adhuc confeſſori, An ſi dominus ſiue cuſtos bonorum, cognoſcit inuaſorem, & ſperet poſſe iuridice poſtea recuperare ſua: poſſit nihilominus in flagranti, illa defendere, occidendo.

Reſpondent Iuriſperiti nõnulli, Negatiue. eo quod tunc ſolum occiſio eſt licita, quando nulla alia prorſus occurrit via recuperandi, & dfendendi bona inuaſa. Nam l. ſed & ſi ff. ad legem Aquil. dicitur, quod ſi quis cum furem apprehẽdere poſſit, maluit occidere, iniuriam feciſſe videtur. Et cap. Interfeciſti, parte ſecũda de homicidio, ſtatuitur quod qui iuridice, vel alia via poteſt ſua recuperare, non poteſt interficere.

Nos

Nos tamen respōdemus, quod si hæc spes est certa, certitudine morali, quod absque dubio recuperabit iuridice sua bona, tunc occidendo latronem, peccabit mortaliter. Tum quia iam tunc non est inculpata tutela: tum quia in tali casu cessat extrema defensionis necessitas; cum alia via defendi possint bona inuasa, quam morte inuasoris; sed si spes sit incerta, & dubia, tunc non peccat occidendo: ratio est. Tū quia in dubijs licitum est cuilibet vti iure suo. Tum quia in his potior est ratio patientis iniuriam, quam inferentis.

Inquiret tandem Confessor, an ab hac irregularitate quam iste sacrista, vel depositarius defendendo res suę curę traditas incurrit occidendo furem, possit absolui, & dispensari, & à quo?

Respondeo in primis hanc irregularitatem esse dispensabilem, posseque super ea dispensare Summum Pœnitentiarium, & omnes habentes ad id authoritatē à Summo Pontifice: quia hæc non est ex sui natura indispensabilis, nec continetur in illa, quæ dicitur homicidij voluntarij, de qua loquitur Cōcil. Trid. sess. 24. c. 6. Nam per homicidium voluntarium ibi intelligitur homicidium illicitum intentum, seu volitum in se, saltē æquipollenter, vt latè probat Nauar. in man. cap. 27. nu. 240. Iam autem in casu præsenti, ille qui inuasorē occidit pro defensione rerum, non commisit illicitum homicidium, nec illud voluit, & intendit in se, sed solum in effectu, & quasi per accidens, quatenus nihil aliud voluit, aut intendit quam tueri sua, & fur qui noluit desistere ab inuasione, se ipsum interemit.

CASVS VIGESIMVS Quartus.

Dominicus pecunijs indigēs cum sibi nolint mutuo dari á mercatore, petit ab illo vendi sibi credito de mercibus scuta mille, quas easdē reuendit statim eidem mercatori, pretio minori, iusto tamen, quam illas emerat: Nunc mercator ad confessionem accedens sit ei de vsura scrupulus.

Quæritur, an cogendus sit restituere aliquid Dominico?

Sotus de iustitia, & iure lib. 6. q. 1. ar. 2. in ea est sententia vt putet contractum istum vsuræ labe esse infectum, cogendūque proinde esse mercatorem ad restitutionem, ob multiplicem iniustitiam, quæ hic continetur.

Primo quia, etsi mercator putet, & dicat se vendere illas merces pretio iusto, id tamen verū nō est. Nam cum emptorum raritas, diminuat, & extenuet rerum pretia, & mercator si sic illi homini mutuo petēti non distraheret merces,

non ita cito haberet emptores quibus simili pretio illas posset vẽdere, fatendũ profecto videtur, quod eas res quæ minus valerẽt si à paucis numerata pecunia emerentur, vendit pluris, quia á multis sub illo mutui colore emuntur.

Secundo quia ille mutuo petẽs, nollet re vera emere: sed fingit emere, vt redimat vexationẽ suã, & mercator obligat ipsum ad sic emendum, adeo quod lucratur mercator ex mutuo pretio, saltem hoc, quod citius vẽdit res suas, quę obligatio videtur reddere contractum vsurarium.

Tertio quod huiusmodi mercator, carius sic vendit credito, quã faceret numerata pecunia, & cum illud plus recipiatur solum ratione temporis expectati, vsuram videtur sapere.

Quarto, cum ille Dominicus accipiat tales merces non indigens illis, sed vt eas vili pretio vendat, & mercator optimè sciat animum Dominici non esse emere, sed sub illo colore, suæ necessitati subuenire: non est quod possit ex parte mercatoris esse vera, & realis venditio, vbi deest vera, & realis emptio.

Ego tamen, etsi contractum istum fugiendum esse semper cõsulerem, nihilominus tamen perpenso rigoris iure, & considerata illius natura, nõ puto eũ vsurariũ; nec mercatorem ad restitutionem faciendã obligarem, si iusto pretio quamuis rigoroso vendit, & iusto quamuis infimo emit.

Probatur primo, quod iste contractus sit fugiendus: tum quia dat causam sufficientem scandalizãdi eos, qui illum sciunt, vt qui ex re emptione minori pretio facta; quã fuit venditio, facile conijcient Dominici animum non fuisse emere, sed illo modo pecunias mutuas habere: mentemque mercatoris non fuisse etiam vendere, sed illo colore pretium rigorosum, lucrari, quod alias non esset facile lucraturus.

Tum quia mercator, exponit se periculo probabili infamiæ, & notæ vsurarij, quatenus emendo denuo minori pretio quæ ab ipso sũt vendita maiori; iniquæ vsuræ reus iudicabitur, arg. cap. Non sunt audiendi 11. q. 3.

Quod autem considerata pacti natura, contractus non sit vsurarius ostenditur. Tum quia vendere rem maiori pretio iusto, quam fuit empta, non est iniustitia, imo in hoc consistit licitum negotiationis lucrum, quod merces á negotiante humili pretio emitur, & rigido venditur, vtroque tamẽ iusto. D. Tho. 2. 2. q. 76.

Tũ quia mercator ex eo, quod vendit merces Dominico, non est peioris, seu deterioris conditionis quam sint alij mercatores: adeo, vt quod alijs est licitum, fiat ei illicitum:

citum: Iam autem si alij emerent á Dominico dictas merces infimo illo pretio, quamuis sciant fuisse eidem venditas maiori, & rigidiori pretio, non iniustum cōmittunt, vt satis patet.

Tum etiam quia hic non est mutuum verum, aut palliatum: nā & si Dominicus egeat pecunijs, & nō mercibus, nōtamē tenetur mercator illi subuenire mutuando, sed sat est quod subueniat vendendo: charitatis enim lex, & si obliget ad subleuandam necessitatem proximi, non tamen astringit, vt subleuetur tali, aut tali modo, hoc est donando, aut mutuando, aut vendendo, sed modus subueniendi pendet à libera voluntate eius qui succurrit; vt latè vltra alios probat Nauar. in man. cap. 17. nu. 61. & in Apologia lib. de Redditibus ecclesiasticis. q. 2. Monit. 4.

Tum quia secundaria intentio mercatoris, est lucrari pretiū illud rigorosum, principalis vero subuenire indigentiæ Dominici per illas merces venditas. Iam autem minus principalis, & secundaria intētio lucrandi, non constituit aliquē contractum vsurarium. (quicquid velit Sotus de iust. & iur. lib. 6. quæst. 1.) Nam inseruire ecclesiæ, & prælato cū spe minus principali, & secundaria obtinendi aliquod beneficium res est licita, & non Simoniaca, cap. Si officia, 59. dist. & cap. Quid prodest, 61. dist. Imo etiā inseruire Deo eumque amare intētione minus principali habendi aliud prẹter ipsum, vt sanitatē, diuitias, & alia similia, non est peccatum: vt ait D. Tho. 2. 2. q. 27. ar. 1. & definitur in Concil. Triden. sess. 6. cap. 31. vbi anathematizatur is qui asseruerit peccare illum, qui intuitu prẹmij Deo seruit. Hæc nostra opinio est Syluestri, verbo Vsura 2. q. 4. Angel. eo. §. 60. Nau. in Man. cap. 17. n. 24. & cap. 23. n. 78.

Pro solutione argumentorum quæ pro Soto fuerunt adducta est imprimis aduertendum, vsurā esse lucrum pecunia æstimabile suapte natura, principaliter vi mutui veri, aut palliati quæsitum, vel speratum: cuius definitionis explicationem diffuse adducit Nauarr. in comment. de vsuris, num. 4. & in man. cap. 17. n. 206. quamuis enim vsura in solo contractu mutui reperiatur: quia tamen contractus mutui est duplex, vnus verus, alter palliatus, idcirco dupliciter vsura dici solet, vna appellatur vera, quæ in vero, & aperto mutuo committitur: alia velata, & palliata, quæ in palliato versatur: est autem palliatum mutuum illud, quod secundum suam formam exteriorem, & manifesta verba contrahentium est alius contractus quam mutui; sed secundum formam latentem, & interiorem mentē contrahentium saltem præsumptam, est mutuum: quale est omnis ille

contractus quamuis non sit mutui, in quo aliquis emit minori iusto pretio infimo ob anticipatam solutionem, vel vendit maiore iusto rigido propter dilatam solutionem, vt habetur in cap. In ciuitate. de Vsuris. & cap. Ad audientiam. de empt. & cap. Illo vos, de pignoribus.

Aduertendum deinde pretium iustum rei, esse duplex, aliud legale, aliud commune, seu consuetudinarium. legale est illud, quod á Principe, seu Gubernatore ciuitatis est impositum, consideratis industria, impensa, & labore, qui in mercibus deportandis de vno ad alium locum suscipitur, & periculo quod transferens merces subijt, nec non sollicitudine, & impensa illas conseruandi; vt ait Gabriel in 4. senten. distinct. 15. quæst. 10. & iurisperiti in leg. 1. § cura carnis, ff. de offic. Præfect. Commune vero pretium, siue consuetudinarium est illud, quo communiter æstimatur res tunc in præsenti valere, attenta illius intrinseca bonitate, & vendentis vtilitate, loco, tempore, & copia vel defectu rerum illius generis, & emptorum ac venditorũ earum, & modo vendendi illam. Et quamuis pretium lege, & statuto Principis seu Gubernatoris positum, sit omnino indiuisibile, & inalterabile quoad summũ, ita vt supra id quod lege taxatur res vendi nequeat, infra tamẽ possit. Illud tamen pretiũ quod commune, seu consuetudinarium appellamus, latitudinem magnam habet, varietatique est subiectum, iuxta loci, temporis, communisque modi vẽdendi diuersitatem.

Aduertendum tertio, in iusti pretij latitudine, triplicem reperiri gradum; vnum quoad extremum inferius, & appellatur pretiũ pium: aliud quoad extremum superius, & dicitur pretium rigorosum: tertium quasi interiacens, & vocatur medium, seu moderatum. Exempli gratia, si commune pretiũ vnius libri, sunt decem Iulij, extremum rigorosum erit vndecim, infimum pium erunt nouem, decem erunt moderatum.

Vnde fit vt pretium alicuius rei iustum, non sit solum illud, quo communiter in aliqua regione ea res venditur, sed etiam illud quod in hoc loco, & hoc tempore, & isto vendendi modo, communiter haberi potest. Et ideo si quis ex proposito, & consulto cum indigeat aliqua re, expectat ad illam emendam tempus, locum, & occasionẽ, in qua res vilius vendi debeat. Vt multi exspectãtes diem vltimum, quo nundinę finem habent, quãdo iam deest copia emptorum, & mercatores vt discedant, vendunt merces minori pretio quam antea vendebant, non peccat: vt ait Caietan. 2. 2. quæst. 77. art. 1. & in Summa, verbo Emere.

His

His sic positis ad primum Soti argumentum. Respondetur, quod ille mercator, & si illo modo vendat pretio rigoroso, iusto tamẽ, nõ peccat: quamuis numerata fortè pecunia vendidisset alteri, pretio infimo aut medio, & quãuis si per talem industriam non distraheret merces, non ita fortè cito illas vẽdidisset: quia tamen ea in re nullus est iniustum patiens, cum non excedantur limites iusti pretij in vẽdendo, & reemendo, nec est iniustum faciens.

Ad secundum negamus, quod non sit ibi vera emptio, & vẽditio, nec mercator obligat Dominicum ad emendum; sed id totum relinquit ipsius arbitrio, solum modo offert illi licitum modum liberandi se à necessitate, & inopia quam patitur, cui si velit succurrere emẽdo merces, præsentat vendendas iusto rigoroso pretio, nec aliud mercator facit.

Ad tertium dicitur, quod carius vendere vltra rigorosum pretium, est iniustitia, & si fiat ob dilatam solutionem, erit vsura. At in casu nostro: mercator vendit intra rigorosum pretium, non extra: vendere autem rigoroso pretio iusto quod numerata pecunia aliquando, & alicui nunc, & hoc tempore vendidissem minori, nulla est vsura, quia nihil vltra sortẽ accipitur.

Ad quartum, negamus; animũ Dominici non esse emere: Imò cum intendat suæ necessitati prouidere, & mercator non teneatur illi succurrere per mutuum, sed sat sit quod succurrat per venditionẽ, propterea intendit volũtate principali, & absoluta emere, quamuis secundaria, & conditionali vellet potius mutuo accipere. Sic enim charitas obligat ad subueniẽdũ proximo vt modus subueniendi scilicet donatione, mutuo, venditione, aut accommodato, pendeat à libera voluntate subuenientis; vt cum Adriano in 4. quæst. 33. probat latissimè Nauar. in Manu. cap. 18. nu. 61. & in Apolog. de redditibus Eccles. quæst. 2. Monit. 4.

CASVS VIGESIMVS Quintus.

Gaspar diuitijs adeò abundans, vt ex ijs quæ ad sui status amplitudinem tuendam superfluunt, singulis annis magnam numorum copiã coadunare soleat: vix tamen vllam pauperibus elargitur eleemosynam: eo quia neminem in ciuitate nouit extremè egere, elargiturus libenter: si nouisset. Nã illis, qui ostiatim mẽdicant, satis superque putat, frustrum panis tribuere. Interpellatus nunc á confessore, an quæ superfluunt suo statui, in pauperes distribuat? Respõdet prædicta

Quæritur, An quæ superabundant coadunans, nec omnia pauperibus, largiẽns, peccet mortaliter. Et quid

cum huiusmodi diuitibus acturus sit confeßor?

PEtit casus præsens difficultatẽ communem, & inter doctores controuersam, nec satis explicatã: An dare eleemosynã de superfluo, sit in præcepto obligante ad culpã mortalem, ita vt ex eo solum quod redditus superfluunt, astringatur quis diuino pręcepto illa superflua in pauperes, & opera pia distribuere.

Non defuerunt aliqui qui arbitrarentur solam bonorum superfluitatem, nõ obligare ad eleemosinas faciendas, sed requiri vlterius, extremã necessitatẽ ex parte inopis, ita vt duo simul cõcurrere oporteat, ad hoc vt mortaliter delinquatur non elargiendo eleemosinam: scilicet superfluitas in debente illã facere, & extrema necessitas in eo cui debet fieri: quorũ alterũ si desit, non est iam in præcepto, sed solum de consilio: huius opinionis fuit Panor. in cap. Si vero, de iure iurando. Et S. Ant. 2. par. c. 14. de inhumanitate, & Rosela, verbo eleemosyna.

Fundaméta quibus hęc sententia nititur, hęc sũt pręcipua. Tũ quod præceptũ dãdi eleemosinã prouenit á misericordia seu charitate, & ideo cũ sit pręceptũ affirmatiuum, nõ videtur ex sui natura obligare nisi adsit extrema necessitas ex parte proximi, cui est miseria subleuanda.

Tum quia si habens superflua teneretur ad dandam eleemosinã quotiescunque habet superflua, sequeretur peccare continue mortifere cessando ad horam á danda eleemosina, cum totum illud tempus sit superfluitatis.

Tum quia sequeretur nõ posse quempiam ex superfluis secundũ præsentem statum, emẽdo nouos redditus, ascendere ad statum altiorem: veluti ex priuato ciue, ad Pręsulem & dominum alicuius castelli. Nã si teneretur id, quod sibi de suo præsenti statu superabundat, elargiri totum, & distribuere in pauperes, nequaquam posset in præiudicium pauperum, & contra diuinum præceptũ mutare, & augere statum: cuius contrarium fieri quotidie videmus, nec propterea tales homines damnamus.

Tum quia eleemosina fit alteri. Nã misericordia intrinsecè est cõpassio miserię alienæ, inclinans ad illam leuandam, & sic ex ea parte, qua est compassio, respicit bonum proprium; ne nimis aut minus quã oportet compatiatur: ex ea verô parte, qua inclinat ad leuandam miseriam fratris respicit bonum alterius, & ideo oportet vtriusque miserentis, ac miserti conditiones coniunctim adunare; ita vt adsit in vno superfluitas, in altero necessitas, veluti iustitia, ex eo, quia est ad alterũ, versatur semper inter duos, vt 3. Ethic. ait Aristoteles.

Addunt

Addunt tandem multa; Diui Thomæ loca,in varijs suis scriptis, in quibus videtur asserere, non peccare semper illum mortaliter, qui superflua nō distribuit in pauperes,nisi adsit etiam in his extrema necessitas.

Contraria tamen sententia est omnino verior, ea nempe, quod etiam si non sit necessitas, si sola detur superfluitas, obligari diuitē sub peccato mortali ad diuidenda superflua in opera pia adeo quod duo disiunctim obligant ad dandā eleemosinam, vel si adsit superfluitas, vel si occurrat extrema necessitas,ita sentit expresse D. Tho. 2.2.q.32.ar.5.& ibidem Caietan. ac multo diffusius. tomo 2.de præcepto eleemosinæ. Maior. in 4. sent. dist.15.q.3.ibidem Palud.Nauar.in man.cap.24.nu.5.& in Apolog. de Reditibus eccles.q.2.monit.7.Syluester verbo eleemosina q.1.

Rationes, quibus hæc veritas ostēditur,hæ sunt præcipuę: Tum quia eleemosina, tūc est de necessitate pręcepti,& charitatis,quādo recta ratio ad eam faciendā necessitat: sed necessitantia secundū rectā rationē ad eleemosinæ actum sunt duo,quorum vnū est ex parte dantis, quod est superfluitas bonorum,non solum naturę sed personæ; contrariatur enim dilectioni proximi ex parte dantis, superfluū personæ, indigētibus negare, cum exigat charitatis ordo, vt decentiā status proximi,superfluitatibus nostris præponamus: igitur sicut necessitas extrema obligat per se ad sui subuentionem, ita superfluitas ad sui distributionem.

Confirmatur, quia vt natura abhorret frustratorium, ita recta ratio superfluum: quare cū ea quæ á Deo sunt, ordinata sint, necessum est dicere id quod vni superfluit,ad alterius sustentationē esse à Deo ordinatum,ac propterea cōtra naturalem rerum ordinē agit, qui superflua retinet & inopibus non elargitur.

Tum quia licet charitas ex se,& secundum affectum, extremo per superabundantiam careat,illud tamen habet secundum exteriores operationes, vt docet D.Tho. 2.2. q.26.ar.5.

Ad excessum autē in casu proposito attinet, plus de corporalibus bonis quam oporteat, attribuere tam sibi,quam alijs:sicut defectus in charitate est, minus corporalibus bonis vti quā oporteat ad sui,& suorum sustentationē, & ideo cū superflua habens nec indigentibus dispensans, plus sibi quā oporteat de his bonis assumat, negari non potest ipsum peccare in charitatis extremū per superabundantiam; veluti ille, qui in superfluis,& voluptuosis conuiuijs plus sibi quam decet assumit.

Tum quia cum iure naturę omnia sint communia,& ius gentium

res diuiserit,&propria fecerit quo ad potestatē procurandi, dispēsandi,& vtendi, vt declarat D.Tho.2. 2.q.66..art. 2. Et ius gentium nihil inordinatum statuere possit, cum à natura, vt recta ratione vtitur, procedat. idcirco impossibile est vt ea quæ vni superfluunt quoad naturam,& personam, sint illius quoad vsum; cum vsus superfluorū inordinatus sit, quāuis sint eius quoad procurationem, & dispensationē. Quare si superflua non sunt quoad vsum illius, qui illa habet oportet vt sint aliorum, hoc est pauperum, qui illis egent, peccareque in ius naturæ qui ea contra debitū vsum conseruat.

Tum quia id, quod vni est maximè vtile,& necessarium,& alteri parum aut in nullo vtile seu necessarium, non conferre illi cui est vtile, impietas videtur charitati Christianæ omnino contraria: iam autem superfluum, non est necessarium habenti,& est vtile egenti,& per hanc communicationē inter homines amicitia coalescit, quam dissoluit, quantum in se est, qui superflua denegat egeno.

Confirmatur hęc sententia authoritate D.Ambrosij exponentis illud diuitis Epulonis Lucę 12. Cōgregabo omnia quæ nata sunt mihi, vbi inquit panis est familici, quē tu tenes; nudi tunica, quā in cōclaui cōseruas, discalceati calceus qui penes te marcescit; indigētis argētum quod tu possides,& in terram defodis; tantorum ergo bona inuadis, quantis dare valeres:& alibi: Propriū nemo dicat quod est cōmune, quod plusquam sufficeret sumptui etiam violenter obtentū est. & infra. Quis enim tam iniustus, tam auarus, quam qui tam multorum alimenta non suū vsum sed abundantiam, & delitias facit. Neque enim minus est criminis, habenti tollere, quam cum possis, & abundans sis, indigentibus denegare: referuntur hæc in decretis cap. Sicut ij, distinct. 7.

Item Diuus Gregorius Homilia 9. in Euangelia inquit, habens intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam à misericordia non torpeat; habens loquendi vsum, apud diuitem pro pauperibus intercedat.

Pro maiori autem huius veritatis elucidatione est aduertendum, quod superfluum reperitur duplex. Aliud naturæ; aliud personæ, superfluum naturæ, dicitur quando in bonis, & facultatibus, quas quis possidet, habet plura quam illi opus sit ad se suamque familiam alendam : superfluum status dicitur, quando habet in bonis,& facultatibus plura, quam ipsi opus sint, pro ratione status decentis sui,& suorum, habita ratione casuum non quidē omnium possibiliter contingentium, sed eorum qui probabiliter, & moraliter

liter

liter timeri ac ſpectari in futurum debent. Vnde ad decentiam ſtatus pertinent neceſſaria pro ſuſtẽtanda vita, perſonæ qualitate, & filiorum, pro mancipijs, famulis, hoſpitalibus conuiuijs, muneribus honeſtis, & magnificẽtijs moderatis. Syluester verbo Eleemoſina, quæſt.1.§.3. Roſela.nu.53. Caietan.in d.tract.de eleemoſina.

Ex quibus colliges neceſſaria ſtatui, non conſiſtere in indiuiſibili, ſed in quodam medio. Nam cum ſtatus ſuſtentari poſſit, & decenter, & decentiſſime: quæ ad decentiſſimam ſuſtentationẽ ſtatus fuerint neceſſaria, non erunt dicenda ſuperflua, ſed neceſſaria etiam ſtatui: veluti ſi à decentiſſima iſta ſuſtentatione aliqua auferantur, modo poſſit eſſe decens, dicemus quoque habere illum neceſſaria ſtatui. ac proinde non debent confeſſores eſſe faciles in iudicando, quando quis habeat ſuperflua ſuo ſtatui: cum etiam ille qui ad aliquod dominium emẽdum, & ſtatum humilem in digniorem mutandum, ad quem idoneus eſt, ſi pecunias congerat, & theſaurizet, non dicitur habere ſuperfluum: quia, etſi plus habeat quam præſenti ſtatui conueniat, non tamen plus quam ſtatus probabiliter futurus, & ſuæ perſonæ meritis competens exigat.

Aduertendum præterea quod cũ triplex dari poſſit ex parte inopis neceſſitas: vna extrema, quę eſt illa quando is, qui eget ad talẽ articulũ eſt redactus, vt ſi ſibi nõ ſubueniatur, periclitabitur ipſe vel familia ipſius, infirmabiturque ac morietur. Alia dicitur neceſſitas grauis, eſt quãdo ſi ei nõ ſuccurratur, cadet à ſuo ſtatu honorifico, patieturque graue bonorũ ſuorũ iacturã, vel propter debita ad quæ ſoluenda damnabitur, patietur lõgum carcerem, cum graui familiæ ſuæ detrimento. Tertia appellatur neceſſitas communis, quando vir plebeus, & infimæ ſortis, qui domi ſuæ laborans ſe alebat: in talẽ ſtatũ eſt lapſus, vt ſi illi non ſubueniatur, cogetur mendicare: licet igitur Doctores omnes conueniant in caſu neceſſitatis extremæ, teneri quemlibet ad ſubueniẽdum illi etiam de neceſſarijs proprio ſtatui detrahendo; de grauibus tamen, & communibus eſt controuerſia.

Nos vt verius putamus, in grauibus neceſſitatibus teneri quemlibet ad ſubeuiẽdum inopi de his quæ ſuperfluunt ſibi, quoad decẽtem ſtatum, quamuis ſint neceſſaria nec ſuperfluant, quoad decentiſſimum: Iuxta illud 1. Ioan. 3. qui viderit fratrẽ ſuum neceſſe habere, & clauſerit illi viſcera ſua, quomodo charitas Dei eſt in illo? Iam autem proximus in graui neceſſitate conſtitutus, habet reuera neceſſe, & ille qui habet ſuperflua decenti ſtatui, habet reuera ſubſtantiam

huius

huius mundi, & ideo si nõ succurrat contra charitatem agens, mortaliter deliquit.

At vero in communibus necessitatibus tenetur is solum ad subueniendum qui habet superfluum vltra necessaria non modo decenti sed etiam decentissimo statui; id quod probant nostra superius adducta argumenta: Nam tunc ipsa sola superfluitas habet annexam hanc obligationẽ vt in vsum pauperum distribuatur.

Nec obstant quæ in contrarium ab alijs adducebantur. Et ad primũ dicimus quod licet illud præceptum dãdi eleemosynam sit affirmatiuum nec obliget pro semper, obligat tamen in duplici casu; nempe vel cum adest superfluitas naturæ & statui ex parte dantis, vel necessitas naturæ ex parte patientis: sed sicut ex parte indigentis charitas non obligat, nisi sit extrema, aut grauis, ita nec ex parte abundantis & superfluum habentis obligat ius naturæ nisi excedat necessaria decentissimo statui.

Vel dicito quod quando bona superfluunt, tunc communiter, & vt plurimum est indigentia ex parte alterius; saltem indigẽtia communis quæ sufficit, ideo quamuis exequutio præcepti eleemosynæ requirat duo simul, nẽpe superfluitem ex parte miserentis, & indigẽtiã ex parte miserti, ipsa tamẽ obligatio præcepti per se loquendo, ex hoc solo nascitur quod aliquis superfluum naturæ, & status habeat, & ideo, quamuis non occurreret, nec esset aliquis indigẽs, satis esse ad obseruandum præceptum, deponere illa superflua pro futuris pauperibus, quãdo essẽt. Ita Caiet.

Ad secundum Respon. quod cum hoc præceptum sit de virtutis actu, qui requirit circunstantias nõ solum temporis sed alias multas, adeo vt deficiente aliqua ex ipsis, actus ille possit licitè committi, quia continget forsan quod aliquis habeat superfluum, & nullus sibi pro tunc occurrat indigens, & sic licet tempus adsit, persona tamen inops deest, idcirco non peccat tunc habens superfluum si cõtinuo non largiatur; quia in tali casu satis est, quod secũdum rectam rationem det, vt ordinet eleemosynam, quando, vbi, quibus &cæt. oportet.

Ad tertium Responsio ex dictis patet quod ille, qui licitè potest mutare statum, & hoc probabilitate morali spectat; non reputatur illi pro superfluo secundũ præsentem statum, quicquid huic expectationi satisfaciendæ opportunum censetur.

Ad quartum dicitur aliud esse exequutionem eleemosynæ, aliud obligationem præcepti de eadem.

Ad exequutionem requiritur alterius miseria, & secundum hãc, misericordia dicitur ad alterum, sed

ſed ad obligationem præcepti, ſufficit ſuperfluitas ex parte habentis: nec vnquam ferè deeſſe huic poterit occaſio diſtribuendi ea, quæ ſuo ſtatui ſuperfluunt in opera pia præſentia, aut futura, nomine enim pauperum, omne opus piũ comprehenditur.

Quod ſi quis inquirat, qua ratione excuſentur diuites qui nec recipiũt hoſpites, nec redimũt captiuos quos vtroſque tamen certũ eſt graui neceſſitate premi? Nec tamen de ſtatu diminuunt, vt illis ſuccurrant?

Reſpondemus quoad hoſpites, excuſari eo quia vbique ferè exiſtunt hoſpitalia ad illos recipiendos inſtituta: Nam vbi defuerint, vel non ſufficiunt, tenentur non quidem illos quærere, ſed venientes ad ſe recipere ſi grauiter indigeant.

Quoad captiuos dicimus eodẽ modo quod non obligantur ad illos quærendos, ſed ſatis eſt quando poſtulant iuuare.

Hucuſq; caſus fuit deciſus, quãtum ſpectat ad diuites laicos: remanet adhuc decidendus quoad clericos, de quibus grauior eſt dubitatio, an ſuperflua retinendo, & non dando illa pauperibus; non modo lethaliter contra charitatẽ vt laici peccent; ſed etiam ſpecialiter contra iuſtitiam, adeò vt ſuperflua aliter, quam in opera pia expendẽdo, reſtitutioni fiãt obnoxij?

Partem Negantem quod licet clerici ſuperflua in pauperes non diſtribuentes ſed vel illa theſaurizantes, vel in profanos vſus diſpergentes etſi mortalem culpam incurrant, & legem charitatis, & & miſericordiæ ad quã inter alios præcipuè tenentur, tranſgrediantur non tamẽ reſtitutioni ſint ſubiecti nec contra iuſtitiam agãt: defendit & probat inter alios Adrianus Cardinalis in 4. de Reſtitut. q. 12. Zabarella in Clemen. Quia cõtingit, de religioſ. domibus num. 10. & in Clem. Gratiæ de Reſcriptis n. 12. Et in c. fin. de peculio cleric. Nec non Couarruuias in cap. Olim de Teſtam. Et Sotus de Iuſtitia, & iure lib. 10. q. 4. art. 3. quorum fundamẽta, quia inferius ſunt adducenda, & refellenda, non eſt quod fruſtra hic repetantur.

Nos tamen affirmatiuam partẽ vt magis communem, & veriorẽ ſacriſque Canonibus imò diuinis literis, & Eccleſiaſticis traditionibus omnino conformem, ſequendam eſſe tam theoricè quam practicè aſſerimus; Clericos nempe ad ſuperflua pauperibus elargienda obligari, non ſolum miſericordiæ ſed iuſtitiæ legibus, ita vt ſi aliter illa diffundant, & conſumant ad reſtituendum eſſe aſtringendos in conſcientia.

Probatur primo, Tũ quia bona omnia Eccleſiaſtica tam immobilia quam mobilia, Eccleſiæ vſibus depu-

deputata, ſunt quoad verum dominium ſolius Chriſti, non eo ſolũ titulo quia Deus eſt, & ea creauit; ſed ſpecialiter, quia Chriſto ſunt à fidelibus dicata, donata, ſeu quæſita: Adeo quod ſolus Chriſtus poteſt de illis pro libito diſponere, vt quę ſunt illius patrimoniũ, & quorum eſt abſolutus, & verus Dominus. id quod apertiſſimè definitur in cap. Si Romanorum, 19. diſt. Et cap. Hæc eſt fides. 24. q. 1. vbi illa eſſe patrimonium Chriſti aſſeritur. Et cap. Cum ſecundum de præbend. & cap. Cum ex eo de elect. libr. 6. Et cap. Qui Chriſti 12. q. 2. Et latè tradit Innocentius in c. Cum ſuper de cauſ. poſſeſſ. & Panormitanus cap. Cum eſſes de teſtam. Et Decius in cap. Conſtitutus de Reſcriptis. Imò hoc adeo expreſſe definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 15, cap. 1. de reform. illis verbis. Ne res Eccleſiaſticas quæ Dei ſunt conſanguineis donent, vt iam non videatur licitum hac de veritate dubitare: Vnde ſi quæ iura dicunt bona Eccleſiaſtica eſſe Prælatorum aut beneficiatorum, intelligenda ſunt quoad gubernationem, & adminiſtrationem, veluti quæ habent, illa eſſe pauperũ, intelliguntur quoad eorum ſuſtẽtationem. Cum igitur horum bonorũ Dominus ſit Ieſus Chriſtus, & velit ex redditibus illorum alãtur pauperes, quorũ ipſe adeo ſpecialem curam ſemper habuit, vt Apoſtolis dixerit, pauperes ſemper habebitis vobiſcum me autem non ſemper habebitis, & Lucæ 2. omnibus iniunxerit, quod ſupereſt dare pauperibus, & cum voluerit dum in terris mortalis, & inops viuebat; vt quod ſupererat ſe ſuiſq; Apoſtolis ſuſtentatis, daretur pauperibus, credendum multò magis eſt nunc immortalis, & Diues in Cælis hoc idem velle, vt quod ſupereſt ſuæ Eccleſiæ miniſtris ſuſtẽtatis; tribuatur pauperibus, & ideo qui in alios vſus quam pauperum hæc ſuperflua expendit, vtitur re aliena eamque inſumit contra voluntatem domini: ac proinde furtum committere, & ad reſtitutionem teneri eſt manifeſtum capit. Pœnali, & c. Si quid inueniſti 14. q. 5. cap. Si res. ea. cauſ. q. 6.

Tum ſecundo, quia beneficiarij accipiunt bona Eccleſiaſtica, cũ onere, vt quod ſupereſt poſt honeſtam ſuam ſuſtentationem in opera pia inſumere debeant: Nam ab initio ſtatim, ac bona fuerunt donata Eccleſiæ poſt Aſcenſionem Domini, hoc annexum onus habuiſſe, & in pauperum vſum impenſa fuiſſe conſtat Actorum cap. 1. & 2. idque Beatus Clemens Papa diſcipulus Sancti Petri aſſerit in li. 2. capit. 29. de conſtitut. Apoſt. vbi dicit decimas, & primitias ſecundum mandatum Dei dari, vt rectè deſpẽſentur orphanis, viduis, afflictis, & peregrinis egentibus. Et D.

Pater

Pater Augustinus in cap. Decimæ 16.q.1. inquit, quod decimæ sunt tributa animarum egētium, & res à Domino pauperibus delegata. Et D. Hieronymus ibidem affirmat, quicquid habent clerici esse pauperum: Et sexta Synopus in capit. Apostolica 12.quæst. 2.definit redditus Ecclesiasticos esse ad vtilitatē ministrorum, & ob escam pauperum & peregrinorū sustentationē: & Cōciliū Antiochense in c. Episcopus 12.q.1.statuit apertè, Episcopum posse de sui patrimonij redditibus ad libitum disponere, sed nō Ecclesiasticis, & Symachus Papa in cap. Indigne 12. quæst.1. maledicit illi, qui hos fructus male impendit eo quia pauperum substātiam nefarie dispergit. Vnde Diuus Thomas 2.2. quæstion. 86. artic.2. asserit oblationes quæ à populo, Deo exhibentur, ad sacerdotes pertinere, nō solum vt eas in suos vsus conuertant, verum etiam vt fideliter eas dispensent partim in his quæ pertinent ad diuinū cultum: partim in alijs quæ pertinent ad proprium cultum, partim in vsus pauperum, qui sunt quantum fieri potest de rebus Ecclesiæ sustētandi. Hæc ille. Et quæst.87. art.3. in Respon. ad 1. ait, in noua lege decimas dari clericis nōn solum propter sui sustentationem, sed etiam vt ex eis subueniatur pauperibus. hoc ipsum affirmat quęston, 185. art.3. cum igitur ille qui accipit aliquid cum onere dandi illud vel aliquam eius partem alteri, si onus iste non adimplet, ad restitutionem teneatur: vt habetur in l.1. 2.& 3. Codic. de donat. quæ sub mod. Et in cap. verū de cond. appo. & probat Bartholus, communiter in hoc receptus in l. quibus diebus §. Termillius, ff. de condi. & demonst. hinc apertè sequitur dictos clericos id quod residuum est detracta illorum honesta sustētatione si totum pauperibus non elargiantur, non modo cōtra charitatem agere, sed in conscientia ad restituendum obligari.

Tum tertio quia eleemosynarius cui Rex certos annuos aureos donat ea lege, & conditione vt se honeste alat, & quod super fuerit in pauperes distribuat, obligatus est ad restituendum ea quę in alios vsus laicos, & profanos impendit; argumentum totius tituli ff. de cōdit. caus. dat. Iam autem beneficiarios esse institutos ab Ecclesia eleemosynarios hac lege, & conditione, vt ex beneficij redditibus se honeste alant, & quod suberabundauerit in opera pia diuidatur, patet aperte ex D. Gregorio in c. quia tua fraternitas 12. quæst.1. Vbi ait omne quod superest necessitatibus in causis pijs ac religiosis, erogādum est, domino Magistro dicente, omne quod superest, date eleemosynā. Et ex D. Ambrosio in c. Aurū 12. quæst.2.& D. Hieronymo in c. gloria

gloria Episcopi cap. Causa eadem quæst. & cap. Reuertimini 16. q 1. Et D.P. August. cap. Decimæ eadē causa,& quæst. vbi hos Ecclesiasticos redditus appellat gentium tributa, & quod illos dare nolens, tot animas occidit, quot egestate moriūtur, esseque rem à Deo pauperibus delegatam. Et ob hanc rationem Diuus Paulus 1.ad Cor.4. dixit, sic nos existimet homo tanquam ministros ac dispensatores ministeriorum Dei, & infra. Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur,& 2.Corinth. capit. 10. potestatem dedit nobis Deus in ædificationem,non autem in destructionem.

Confirmatur quia ipsimet aduersariæ opinionis Doctores affirmant, intentionem, & voluntatē Christi fuisse, & esse; vt de bonis suis superflua dentur pauperibus, vel in alia pia opera impendantur. ita Sotus de iust. & iur.lib.10.q.4. art.4. & hinc ipse colligit clericos magis teneri ad eleemosynas,quā laicos:& in abusu redditnū Ecclesiasticorum magis multo peccare, quam in abusu exterarum rerum. Si igitur clerici obligantur strictius ad impendenda superflua in pios vsus quam obligentur laici,nō potest hoc maius vinculū esse de lege sola charitatis, cū hæc ex quo obliget omnes fideles, imò tam ratione superflui, quam occurrētis miseri possit sæpe plus obligare ditissimum laicum qui multis abūdat, quam Clericum qui paucioribus; & ideo fatendum necessario est aliqua lege iustitiæ ad illud astringi clericos ad quod non astringantur laici.

Tum quarto quia verisimile est mentem eorum, qui bona sua Ecclesiæ donarunt, aut donant,eam saltem tacitam,& interpretatiuam fuisse, vt quod sustentatis honeste ministris, & solutis oneribus super fuerit,pauperibus tribuatur, & sic inter Ecclesiam, & fideles hunc contractum quasi tacitum esse sēper initum, quia in foro conscientiæ æquipollet expresso l.Labeo l. Item quia ff. de pact. Et hinc est quod omnia bona Ecclesiastica tā noua quā antiqua sunt,& appellātur patrimonium Iesu Christi,cap. Cum ex eo. de elect. lib. 6. dicuntur etiā sacra quartæ speciei; vt declarat D.Thom. 2. 2.q. 94. art.4.& qui rapit eorum aliquid sacrilegus est cap. Prædia. 12. q. 2. omnia denique eisdem fruuntur priuilegijs cap. Quanquam, de censib.libr. 6. ita habent annexū hoc onus quod olim Apostolorum tempore habuerūt alia Ecclesiastica vt in pauperes diuidantur: conijcitur quæ hæc mens illorum, qui Ecclesiæ ea contulerunt, quia sciunt, vel scire debent Ecclesiasticos nō esse adeò absolutos eorum dominos,vt suarum rerum sunt seculares, & quia ex eo quod nō intendunt illa bona

na eximere ab oneribus aliorum beneficiorum; vt recitandi horas, residendi, & alijs similibus, non etiam intendunt liberare à modo, & conditione annexa de alendis pauperibus, argum. cap. Quia cognouimus 12. q. secunda, & c. Ecclesijs de consecratione distin. 1. cum ergo qui modum, & onus iniunctũ rei sibi ab alio traditæ non adamplet, legem naturalem Iustitiæ commutatiuæ præuaricatur, quæ iubet pacta seruari: Non potest beneficiarius à restitutione excusari si superflua in alios quam pios vsus consumat. lectu. prima, ff. de pact. & capit. primo, de probatio.

Tum quinto quia cum nullo iure diuino, aut humano, bona laica habeant onus annexum vt in solos ministros, & pios vsus expẽdantur, & hoc onus specialiter habeăt bona Ecclesiastica, vt in prophanos vsus distribui nequeant: vt quorum verus dominus, vt supra diximus, est Christus cui principaliter à fidelibus donata fuerunt l. traditionibus, Codic. de pact. §. per traditionem. institutio de rer. diuis. adeo vt nec Papa possit de illis ad libitum disponere, vt dicitur in cap. Non liceat Papæ 12. q. 2. & probat ibi Archidiaconus cõmuniter receptus, & Turrecremata in cap. Videntes 12. q. 1. Et Caiet. 2. 2. q. 43. art. 8. sequitur inde manifestè, plus multo peccare clericum expendendo Ecclesiasticos redditus in vsum profanum, quam expẽdo male redditus laicos, & ideo non solũ charitati, sed iustitiæ cõtrauenire, quod plus iuris in illis redditibus habeant pauperes, quã in secularium bonis.

Tum sexto, quia sacri Canones negant facultatem testandi, clericis de redditibus suorum beneficiorũ c. 1. & c. Ad hæc, & cap. Relatum de testamentis, adeo vt nec etiam Papa potest testari de redditibus sui Pontificatus, vt post multos alios probat Francus in Rubr. de testam. col. 33. Et textus expressus in Clemen. Ne Romani. §. eo prouiso de electio. & ibi glos. hæc autẽ facultas non negatur de bonis laicalibus: id quod euidens argumentum est, non esse Clericos æquè dominos redditũ Ecclesiasticorum ac sunt profanorum. vnde, & Doctorum est communis sententia, nullam consuetudinem esse nec valere vt beneficiarij testentur pro libito de redditibus, ac de patrimonialibus, vt latè probat Pan. in capit. in officijs de testa. & Rochus Curtius in cap. fin. de consuetud. & Philippus Francus in Rubr. de testam. Et Caiet. 2. 2. q. 85. art. 7. Et est doctrina S. Clementis lib. 2. & 8. de const.

Tum septimo, quia multa Cõcilia, ac multi summi Põtifices appellant beneficiarios, procuratores, & dispensatores, non solũ eorum bonorum super quibus beneficia

neficia sunt fundata, sed etiam redituum, & fructuum, qui ex illis veniunt, cap. Episcopus, & c.Res. 12.q.2.c.Episcopus, 14.q.5.

Iam autem procurator, & dispensator dispensans res in alios vsus, quam sit intentio principalis domini, non solum peccat, sed ad restitutionem tenetur illis in quos illa res erat iussa dispensari. Argument.l.1.ff.de offic. procur.Cæsar. c.fin.de pærebend. duo enim præcepta transgreditur, qui quod debet, non soluit ei cui debet, quia idem est, ac alienum recipere, & retinere c. sæpè de Rest. spoliat. S. Thom.2.2.q.62.art.vlt.

Tum octauo: quia si beneficiarij non astringerentur lege iustitiæ ad eleemosynam, sequeretur prodige effundendo redditus suos, nō peccare mortaliter, sicut Laici effudendo prodige suos, nō nisi venialiter delinquunt: cuius tamen contrarium asserit D.Thom.2.2.q. 183.art.7.& quolib. 6. art. 12.& 2.2. q.119.art.3.vbi sic ait prodigus peccat in alterum consumendo bona ex quibus alijs deberet prouidere quod præcipuè apparet in Clericis qui sunt dispensatores bonorum Ecclesiasticorum, quæ sunt pauperum, quos defraudat prodige expendendo.

Tum nono, quia Concil.Trid. sess.25.cap.Primo de Reformatione: expresse statuit, clericos non esse redituum Ecclesiasticorum dominos, sed in opera pia distributores, seu dispēsatores, in hæc verba. Omnino vero Episcopis interdicitur ne ex redditibus Ecclesiæ, consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant ne res Ecclesiasticas quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, his vt pauperibus distribuant. Et paulo infra. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solū in quibuscunque beneficia Ecclesiastica tam secularia quam regularia obtinentibus pro gradus sui cōditione obseruari, sed etiam ad S.Rom.Ecclesiæ Cardinales pertinere decreuit. Huius autem prohibitionis à Concilio factæ, nulla alia assignari potest vera & firma ratio, nisi quod lege iustitiæ, est Ecclesiæ redditibus hoc iniunctū onus, elargiendi superflua pauperibus, quod non est iniunctū redditibus Laicorum, & ideò Ecclesiasticos non dantes illa egentibus non modo peccare mortaliter, sed ad restituendum obligari.

Nec euacuatur argumentum ex eo, quod licet Concilium Tridentinum vetet beneficiario donare, & expendere pro libito, non tamen præcipit, vt restituat, quod sic insumpsit: imò ex eo, quod vnū affirmet, videtur aliud negare capit, qualis distin. 25. l. cum præter ff. de iudic.

Non inquam euacuatur. Tum quia

quia id suppofuit tanquam euidenter ex dictis deducendum. Vetando enim beneficiarijs ne parẽtibus, & familiaribus donare possint, nisi paupertatis intuitu, nec id prohibẽdo laicis, declarauit apertè, illos vltra leges charitatis, & misericordiæ quibus etiam laicis astringuntur, esse legem aliquam Iustitiæ arctantem specialiter solos beneficiarios, & qui de vno dicit, etiam dicit de alio simili, & necessario sequente, vt tradũt Doctores in cap. Qualis 25. dist. & cap. Præterea, de offic. deleg. leg. Illud. ff. de acq. hæred.

Non etiam effugitur argumenti vis, dicendo Concil. Trident. ibi loqui de rebus ipsis ecclesiarum, & non de redditibus earum. Nam hæc fuga est verbis Concilij omnino cõtraria: tum quia ibi agitur de rebus quas possunt beneficiarij dare cognatis, & familiaribus, intuitu paupertatis, si verè sint pauperes; Iam res immobiles, & stabiles ecclesiæ, ex quibus percipiuntur illi fructus, & redditus, non possunt dari á beneficiario, parentibus, solo paupertatis intuitu, sed requirũtur aliæ iustę causę, & solemnitates debitæ, vt possint alienari, cap. Sine exceptione. 12. q. 2.

Tum quia in Concilio Lateranensi, sess. 9. sub Leone X. statuitur hoc ipsum de redditibus, ecclesiasticis: eo quia bona omnia ecclesiastica, sunt ecclesiæ data, sub hoc modo, & onere expresso, aut tacito, vt ea quæ supersunt post honestam ministrorum sustẽtationem, pauperibus elargiantur.

Hæc sententia quam nos sequimur, peccare non solum mortaliter, sed ad restituendum teneri beneficiarios, qui id quod eis superest de necessarijs ad vitam, & decentiã status non distribuũt in pauperes, sed in alios conuertunt vsus, aut prodige insumũt, vel auare seruãt: est communiter á Doctoribus recepta. Ita D. Tho. 2.2. q. 43. art. 8. & q. 87. art. 1. ad primum, & artic. 3. ad primum, & artic. 4. ad quartum, & q. 185. artic. 3. sub finem, & 119. art. 3. ad primum, & quolib. 6. artic. 10. Alexander de Hales. 3. part. quæst. 36. memb. 5. Richard. in 4. sen. dist. 15. art. 3. q. 1. ad primum. Palud. in eodem 4. dist. 24. q. 3. art. 3. Gabriel ibi. dist. 15. q. 8. Maior. ibi. dist. 24. q. 17. Henricus de Gandauo quodli. 8. q. 25. Priedonius lib. 2. de Libertate Christiana, ca. 4. Ioannes Gerson in Alphabeto 40. littera E. Ludolphus de vita Christi, par. 1. c. 68. Dionysius Cartus. in lib. cõtra pluralitatem beneficiorũ art. 7. Petrus á Soto in lib. de instit. sacerd. par. 2. de vita sacerd. lect. 3. tit. de bonis ecclesiasticis; vbi contrariam opinionem damnat, vt errorẽ grauissimũ contra bonos mores, & iustitiam, imo cõtra scripturam. Frater Michael Medina lib. 7. de recta in Deum fide, vbi contrariam vocat

opinionem ſacrilegam, & talẽ quæ Euangelicum opitulandi pauperibus miniſterium excludit. S. Antoninus in 3. p. tit. 15. c. 1. §. 19. & in 1. p. tit. 2. c. 2. §. fin. Syluester verbo Clericus 4. q. 19. ſumma Piſana verb. Clericus 4. §. 4. Ex iuriſperitis verò ita ſentit Archidiaconus in ca. Statutum, §. Aſſeſſorem de Reſcript. lib. 6. Dom. in cap. Præſenti, de offic. ord. eo. lib. Ioann. Andr. & Ancharanus, & Francus, & Ioann. de Ligna. in clem. Gratiæ, de Reſcript. Panor. in cap. Cũ eſſet, de Teſtam. n. 21. Ant. in cap. fit de pecul. cler. num. 17. Felinus in cap. Poſtulaſti, de Reſcriptis n. 6. & in ca. Quarta, de præſcrip. n. 33. Decius in c. Epiſcopus, de prębend. Antonius Burgen. in c. de empt. Nauarr. tract. de redditibus eccleſ. q. 1. monit. 26. & q. 2. monito. 7. Guiliel. de monte Laugd. in clem. quia contingit. de Relig. domibus, & Aluarus Pelag. de planctu eccleſiæ, cap. 28.

Nec obſtat argumentũ Adriani vbi ſupra, quod obligatio quę obligat ſoli Deo, non habet onus reſtituendi, licet obligatus delinquat lęthaliter non ſoluendo.

Reſpondemus, id eſſe omnino falſum, imo multæ obligationes ſoli Deo factæ, ad reſtitutionem arctant, vt ſi quis voueat, aut iuret daturum aliquid Deo, vel quidpiã recipiat eo onere, vt det illud Deo, ad reſtituendum tenetur ſi Deo non donet. cap. Sunt qui opes, & cap. Sacrilegium. 17. q. 4. & ca. Debitores. de iureiur.

Non etiam officit, quod qui recipit, centum aureos cum onere expendendi, & conſumendi eos in honorem, & gloriam Regis, ſeu ciuitatis, nõ remanere videtur obligatus ad reſtituendum, ſi eos in id non expenderit.

Reſpondemus, imo obligatum eſſe ad reſtituendum, aut Regi, aut ciuitati á quibus illos aureos accepit cum tali onere. Arg. l. 1. & l. legatum, ff. de admi. rerum ad ciuit. pertinen. & l. legatum ciuitatis. ff de vſu, & vſufruct. legat.

Non item obſtat argumentum Soti, vbi ſupra, quod poſt diuiſionem fructuum, & redituũ de qua in cap. Vobis, & cap. Quatuor, & cap. de Redditibus. 12. q. 1. conſignata eſt vna portio Epiſcopo, alia clericis, alia fabricæ, & alia pauperibus ad competentem eorundem ſuſtentationem: vnde ſicut pauperes ſunt verè domini portionis ſuę, etſi in profanos vſus expendunt, non tenentur ad reſtitutionem, ita nec clerici ſuorum beneficiorum fructus male expendentes reſtitutioni erunt obnoxij.

Quod confirmatur. Tũ quia ſicut conſulibus, & decurionibus ſtatuta ſunt á Regibus certa ſtipẽdia, de quibus ad libitũ diſpenſare poſſũt, ita beneficiarijs inſtituta eſt à Chriſto, & Apoſtolicæ eccleſiæ traditione, debitum ſtipendium

pro

pro honesta sustentatione, adeo vt sicut quando res Ecclesiæ erant communes, & dabatur illis certa portio ex collectis omnibus redditibus, erant verè domini illius portionis, etsi quid superabundabat de illis datis ad sustẽtationem, poterant ad libitum veluti ac de patrimonialibus disponere, ita nunc facta rerum diuisione possint.

Respondetur, quod cum illa bonorum Ecclesiasticorum diuisio, facta solum fuerit ad tollendas rixas, quæ inter Episcopos, Clericos, fabricatores, & eleemosinarios contingebant, eo quod Episcopi dictorum communium bonorũ administratores, plus iusto sibi attribuebant, vt innuit S. Clemens lib.2.c.28.& 29. idcirco facta est illorum bonorum partitio, & cuilibet data sua competens portio, per quam non fuit mutata, nec potuit mutari natura illorum bonorum, quin sint Christi; nec tolli onus intrinsecè annexũ, vt non expendantur in alios vsus quam propriæ sustentationis, & pauperum. Vnde sicut quando aliquod prædium commune multis, habet obligationem soluendi aliquam pẽsionem de fructibus eius, si in illos multos sit diuisum, quilibet est dominus suę portionis, cum onere tamen annexo soluendi partem talis pensionis. Nec diuisio potuit hoc onus, quod erat impositũ prædio, euertere, aut mutare. Ita quando bona ecclesiastica erant cõmunia, habebant annexum hoc onus, vt ministris honestè sustentatis, quod reliquum esset in opera pia consumeretur, (vt omnes Doctores fatentur) quare post diuisionẽ idem onus adhuc iniunctum habent. Et ideo falsum est, quod portiones fabricæ, & pauperum, sint omnino liberæ. Tum quia tales illi redditus, hospitalibus, & fabricæ applicati, nequeunt in vsus profanos expendi: tum quia si portiones Episcopi, & beneficiariorum perirent, siue adeo nimis extenuarentur, quod non sufficerent ad eos alendos, posset iure ex portionibus pauperum, & fabricæ desumi supplementum, arg.cap. Ad audientiã de ecclef. ædific. veluti è contrario Innocentius III. decreuit, vt fabricæ in necessitatem adductæ, posset Episcopus cum maiori parte capituli, etiã minore repugnãte, è portione capitulari applicare necessaria, in cap.fin.de his quę fiũt à maiori parte capituli: quæ determinatio Pontificis nõ videretur iusta si canonici essent ita plenè, & absolutè domini portionis, quæ eis ex dictis fructibus cõtingit, vt sunt de patrimonialibus, cum de his cogi ab Episcopo nõ possint ad subueniendum fabricæ necessitati.

Nec valet illud, quod adijcitur de consulibus, & decurionibus. Nam horum stipendia, non dantur cum annexo onere distri-

buendi alijs, ſicut dantur beneficiarijs ſua ſtipendia, cum hoc onere, quod habent eccleſiaſtica omnia bona annexum, vt ſuperfluum diuidatur in pauperes.

Non item refragatur quod c. 1. de cler. nō reſid. dicitur, beneficiarios qui non interſunt horis, non effici dominos diſtributionū quotidianarū: ſignificās à cōtrario ſenſu, fieri dominos illarū, qui eis interſunt. Iam autem dominū alicuius rei poſſe ad libitum de ea diſponere, abſque vllo reſtitutionis vinculo, colligitur ex l. Si quis vi. §. Differentia. ff. de acq. poſſ.

Reſpō. illud, beneficiarios eſſe dominos ſuorū redditūū, intelligēdū eſſe de dominio reſtricto, & obligato ad erogandū ſuperflua pauperibus, non autē de dominio abſoluto, & prorſus libero: ſūt enim veluti œconomi, & diſpenſatores illorum redditūum, ad erogandū quod ſupererit pauperibus.

Non etiam contradicit ſi dicatur, beneficiariū qui non habet patrimonialia, quibus ſua debita ſoluat, debere imo cogi poſſe ad ſoluendū creditoribus de redditibus ſuis. vt patet c. Peruenit. de fideiuſſ. id quod tamen nō liceret, ſi huiuſmodi redditus eſſent pauperū; cū nemo per res, quæ non ſunt ſuæ, poſſit ſatisfacere ſoluēdo alteri. arg. c. Fortè, & cap. Denique, 14. q. 5.

Reſpond. quod beneficiarius, quando non habet aliūde quibus ſoluat, connumeratur inter pauperes, & ideo poteſt ex redditibus ſui beneficij capere, tanquam pauper, id quod ſufficit ad debita ſoluēda. Neq; ob hoc ipſius beneficiarij creditores pręferuntur pauperibus, ſed ipſe beneficiarius, ſe ipſum vt pauperē pręfert alijs pauperibus quatenus à iure eſt ſibi cōceſſa facultas diſtribuēdi, & applicādi ſuperflua illis pauperibus, quos ipſe elegerit, & eligēdo inter alios pauperes primo ſe ipsū, ſeruat ordinē charitatis, cap. Si non licet. 23. q. 5

Neque item repugnat, quod in extrauag. Suſcepti, in tit. ne ſede vacan. approbatur conſuetudo, vt beneficiarius percipiat poſt mortē redditus beneficij primi aut ſecūdi anni; ex quo videtur approbari cōſuetudo quod beneficiarij teſtari poſſint de fructibus primi, aut ſecundi anni poſt mortē ſuam perceptis: vt tenet Ioannes Andreas communiter receptus. in cap. Nemo plus iuris. de reg. iur. lib. 6.

Reſpō. ex illa extrauaganti, tale non colligi, & dato quod colligeretur, intelligēdum id eſſet de cōſuetudine teſtandi in pios vſus, & non in profanos, vt Zenzelinus in gloſ. eiuſdem extrauagantis habet quæ eſt Ioannis 22. & citatur in tit. de elect. Quo fit vt hæredes beneficiarij defuncti, ſi accipiunt dictos fructus alio titulo, quam quia vere pauperes, aut vt debita defuncti ex illis ſoluant, vel in recompēſatio-

ſationem bonorum patrimonialium, quæ defunctus in vtilitatem eccleſiæ conuertit, non ſolum peccant mortaliter, ſed reſtitutionis onere premũtur. Vnde etiam colliges, quod nunquam beneficiarius quamuis Cardinalis, habẽs facultatem teſtandi, poteſt diſponere vel legare in alios quam in pios vſus; aliàs ille damnatur, & hæredes ſi diuites ſunt, non debent abſolui niſi reſtituant. Tum quia impendere redditus eccleſiaſticos in vſus omnino profanos, eſt contra legẽ naturæ, & ideo ad diſpenſandum in hoc tanta requiritur cauſa, quanta ad diſpẽſandũ in alijs legibus naturę, aliás diſpenſatio, eſt in foro conſcientiæ nulla, cap. Nõ eſt, de voto, & cap. Quando, de iure iur. Tum quia cum prædicta facultas ſit priuilegiũ, & operari poſſit effectum teſtandi ad vſus pios, nõ debet contra ius commune alium magis exorbitantem operari, ſcilicet teſtandi ad profanos, arg. cap. Porrò, de priuileg. & c.1. de reſcrip. vbi diffuſe Decius col. 5. Tum quia cum impendere eccleſiaſticos redditus, in laicales vſus ſit peccatũ, & in pios vſus, ſit charitatis, & iuſtitię opus, dicendũ eſt facultatẽ illã datã à Papa cõcedere potius nõ delictũ, quã delictũ. cap. 2. de reg. iur. l. Si procurator. ff. de condit. indeb. l. Merito. ff. pro ſocio.

Nec obſtat dicere, quod quamuis decimæ, oblationes, & cætera bona, ſeu redditus eccleſiaſtici, ſint iure diuino, & naturali impendẽda operibus pijs, per cõſuetudines tamẽ, & leges eccleſiaſticas determinari poteſt, quę quãtitas horum redditũ debeat illis operibus applicari, & quę ad honeſtam ſuſtentationẽ beneficiarijs: cui determinationi ſtandum in cõſcientia erit, adeo quod vltra id, quod eſt applicatum huic, vel illi pio operi, non erit iam illicitum applicare quod ſupereſt alijs quibuſuis operibus etiam profanis.

Reſpond. quod illæ ſolæ determinationes legum diuinarũ, & naturalium valent, per quas nõ euertuntur, & tolluntur illæ, ſed potius adiuuantur, & determinantur, vt legem naturalem de puniẽdo crimine, quæ lex humana iuberet crimen eſſe præmio, & honore afficiendũ, nõ declararet, ſed deſtrueret. Et legem diuinam de confitẽdo Sacerdoti, quę lex humana pręciperet confiteri Angelo, non declarãs ſed euertẽs diceretur: Ita lex, vel cõſuetudo humana, quæ præciperet bona eccleſiaſtica impendi poſſe in vſus profanos, & alios ab his in quos lex naturalis, & diuina de impẽdẽdis eis in opera pia mãdat, eſſet non adiuuans, & determinans, ſed omninò deſtruens, & euertens: bene tamẽ poſſet determinate, vt diſtribuerẽtur, & impenderentur in vſus pios, in hos, aut in illos, pios tantum. Quando-

quidem nullus Monarcha, nec etiã Papa, poteſt ſine iuſta cauſa mutare voluntates diſponentium, & legantium res in vſum pium, vt conuertantur in vſum profanum, nec poteſt dare facultatem alicui, vt rebus in vnum vſum dicatis, vtatur in alium contrarium vſum, vt habetur in Clement. Quia contingit. de Relig. domib. & cap. 1. de probat. leg. Legatam. ff. de admin. rer. ad Ciuit. pert. leg. Teſtamenta. Cod. de Teſtam.

Ex quo deinde colliges, quod & ſi conſuetudo teſtandi ad opera pia de redditibus eccleſiaſticis, eſſet præſcriptibilis, & prçſcripta fortè ſit in Hiſpaniæ partibus, conſuetudo tamen teſtandi ad prophana pro libito, cum ſit iuri naturali, & diuino contraria, nequaquam prçſcribi poteſt: imo experientia ipſa ſatis compertum habemus, eas familias, quæ eccleſiaſticis redditibus accreuerunt, cito & grauiter corruiſſe, & fœminas quæ ex talibus redditibus ſplendidè dotatæ fuerunt, vt vltra conditionem ſuam viris altioris ordinis nuberent, deſpici tandem, ac odio haberi, & pœnas pro clericorum dotantium peccatis luere. Vide Fratr. Ioannem Bromiardum in ſumma prædicantium. littera P. xiij. Ant. 41. Nauar. tract. de redditibus eccleſ. q. 3. Monit. 17.

Dubitabit tamen confeſſor, vnde debeat beneficiarius male impenſa reſtituere, cum nihil habeat niſi eccleſiaſticos redditus, qui ſemper ſunt debiti operibus pijs, & ex eo, quod eſt alteri debitum, non poſſit fieri reſtitutio.

Reſpondemus, quod ſi beneficiarius habet bona patrimonialia, vel quaſi patrimonialia, debet ex illis tantum reſtituere pauperibus, quantum ex eccleſiaſticis redditibus impendit in vſus profanos, & illicitos, quod ſi patrimonialibus caret, tũc reſtituat de eo quod acquirere poteſt parcius viuendo, aut de illo quod merebitur vltra ſuam competentem ſuſtentationem, inſeruiendo multo plus beneficio, quam ſit aliàs obligatus: vel de eo, quod per induſtriã ſuã, donationes, ac vltimas voluntates obtinere potuerit: ſiue de illo, quod recuperare valet ab his quibus male, & iniuſtè dedit. arg. cap. Si quis presbyterorum. de rebus eccleſ. non alienan. & docet Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7.

Quod ſi deniq; quis petat, quãtum ex beneficij redditibus poſſit beneficiarius accipere pro honeſta, & conuenienti ſuſtentatione, ita vt omne quod reliquum fuerit, pauperibus erogare teneatur?

Reſpondemus, id prudentis viri, & timentis Deum iudicio eſſe æſtimandum, pẽſata qualitate perſonæ, alimentorum penuria, circumſpecta etiam virtute animi, litteratura, gradu doctorali, & meritis

ritis erga sedem Apostolicam, vel aliam ecclesiam particularem, seu Rempublicam Christianam, attẽta, item complexione delicata beneficiarij, hospitalitate fieri solita, moribus hominum illius regionis quoad esum, potum, vestitutũ, habitationẽ, & medicinã, ita vt non solum possit viuere honestè, sed etiam decenter, vt ait Glos. cap. 1. de statu Regul. lib. 6. verb. Penuria, & diffusè declarat Nau. miscellaneo 6. de oratione. Multa, enim quę per iustitiã debẽtur, nec quantitas præcisè scitur, posse & debere arbitrari, & determinari iudicio viri prudentis, docet D. Tho. 2.2.q. 185.ar.7.& quolib.6.ar.12.

CASVS VIGESIMVS Sextus.

Dominicus Parochus, certo nouit Antoniũ falsa quadã suspicione suasum, omne cõsiliũ inire de vxore interficiẽda, cui homicidio cũ facili admonitione potuerit obuiare, id tamẽ nõ præstitit, eo quia natura piger. & de rebus alienis parũ sollicitus: perpetrato nũc vxoricidio fit sibi ab aliquibus scrupulus quod illi non occurrerit, cum facilè posset, & solus id nouisset.

Quæritur an in irregularitatẽ inciderit, & á quo absolui valeat?

IN casu præsenti, sunt qui putent, hunc Parochum in irregularitatem incidisse.

Tum quia ratione sui officij tenebatur consulere animę tam mulieris, quæ forsan erat tunc in malo statu; quam mariti, qui vxorem iniustè occidendo, peccabat mortaliter. Et ideo quia ei constabat de iniusta occisione, cui ex Parochiali munere tenebatur obstare, & illã non impediuit, effectusque est sequutus, videtur in irregularitatem incurrisse. arg. cap. Sicut dignum, de homicidio. §. Illi etiam, vbi dicitur, qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit, & infra: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori non desinit obuiare.

Tum quia, etsi omissio operum charitatis, obligantis etiã ad mortale, non inducat pœnam irregularitatis, omissio tamen operum iustitiæ, illam inducit, quando ex tali omissione sequuta est deformatio. per text. in c. Tua de homicid. & cap. fin. eo. tit. lib. 6. & tradit cum cõmuni Nauarr. in man. c. 27. n. 221. Iã autẽ Parochus tenebatur non solum ex charitate, sed etiã ex iustitia, illud homicidium impedire, vt cui subditorum cura est specialiter commissa.

Tum quia tunc aliquis dicitur velle aliquem effectum, & cõsentire in illum, quando vel illum directé intendit, vel quando cũ potuerit, & debuerit prohibere, non prohibuit; cap. Qui alios, de hæreticis, & c. Facietis, dist. 86. vbi dicitur,

tur, facientis culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare: ſcriptum quippe eſt non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt faciẽtibus, participes iudicantur. Cum ergo in caſu propoſito, deſierit prohibere homicidium, quod prohibere facile potuit, & debuit, quia illi ſoli notum, & quia ex officio cura ſubditorum illi ineſt, videtur quod illud ſaltem indirectè voluerit, ac proinde ſit irregularis.

Tãdem in cap. Quantæ, de ſent. excommun. qui videt clericũ percuti, & non impedit cum poſſit, in excommunicationẽ incurrit, quia eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare: ergo à ſimili, irregularitatem incurret clericus, qui ſubditum ſuũ permittit occidi, cum ambo ſint pœnæ eccleſiaſticæ, & reſpectus ille, qui eſt ſubditi ad prælatum quoad defenſionem, eſt etiam prælati ad ſubditum. Adeo quod cum huiuſmodi omiſſio, ſit in ordine ad alterum, ac proinde contra iuſtitiam, videtur, quod ex homicidio ſequuto, contrahat, omittens impedire, ſemper irregularitatem. In hac opinione fuit Ioannes, quem Bernardus in d. cap. Quantę, refert, & Syluester, homicidium, 3. q. 5. §. Quintum Prælati. Et Gloſſa in ca. Significaſti el. Primo. de homicidio, vbi ad hanc irregularitatem, quæ ex homicidio prouenit incurrendam, ſufficere arbitratur, culpã quamuis leuiſſimam commiſſionis ſeu omiſſionis: Et Caiet. 2. 2. q. 64. art. 4. putat ſufficere negligentiam, quæ ſit peccatum veniale, quæ videtur eſſe opinio D. Thom. eodem loco, & p. 2. q. 73. art. 8. quã ſequũtur multi alij ea ratione, quia peccans venialiter in non remouendo cauſam à qua homicidium ſequutum eſt, videtur illud aliquo modo voluiſſe; nam aliter nullo modo interueniret peccatum, nec etiam veniale; cum veniale peccatum ſit voluntarium: idem Caiet. verbo Reſtitutio. in illa particula, Non manifeſtans.

Contraria tamen ſentẽtia, quod iſte Parochus non incurrerit in irregularitatem, eſt nobis probabilior, & verior, quam habet Hoſtiẽſis in Sũma. de homicidio. §. Quia pœna. Archidiaconus in cap. Omnes. 17. q. 4. Tiraquel. in tractat. de pœn. remit. cauſa 44. Marian. Socin. in Repet. cap. Ad audientiam, q. 7. Summa confeſſ. lib. 2. artic. 1. q. 32. Sotus lib. 5. de iuſt. & iur. q. 1. art. 9. Couarr. in Clement. Si furioſus, par. 2. §. 4. n. 10. Alphonſus à Caſtro lib. 2. de lege pœnali, cap. 14. Nauar. in man. cap. 24. num. 16. & cap. 27. num. 231. & cap. Non in inferẽda, 23. q. 3. Et Tabienna verbo Irregularitas. 2. §. 23. caſum ſimilem contigiſſe Ferrariæ, & ſic deciſum affirmat.

Addu-

Adducor ego in hanc ſententiam, quia ad incurrendam hanc irregularitatem ob homicidium ex ſola omiſſione, neceſſum eſt, quod illa omiſſio in primis ſit mortalis, deinde, quod contrarietur legi iuſtitiæ, hoc eſt vt non ſolum iure naturali, & diuino teneatur quis alium defendere, ſed etiam iure legali canonico, aut ciuili, vt ex cõmuni ſententia probat Decius in l. Culpa caret.ff.de Regul.iur.

Et quod omiſſio, quæ ſit culpa mortalis requiratur, patet. Tum ex text.in cap. Quæſitum, de pœnitẽtijs, & remiſſionibus, vbi habetur, Clericos Græcos non fieri irregulares, ſi aliquando illorum incuria, & negligentia infantes eorum, in cunis mortui reperiantur: niſi talis negligentia fuerit ſtudioſa, & affectata, quæ certè eſt peccatum mortale.

Tum quia irregularitas, quæ in homicidio etiam caſualiter, & indirectè volito incurritur, eſt impoſita non ratione dumtaxat ſignificationis, ſed ob pœnam illius delicti, iam autem cum pœna debeat proportionari culpæ, iniuſtum videtur, quod tam grauis pæna vt eſt irregularitas, quæ omnium ordinum vſu priuat, imponatur pro culpa veniali, neque enim ſolent leges, actus imperfectos, & leues, tam acriter punire. cap. Non affe- ramus 34.q.1.

Tum quia irregularitas, nata ex delicto, non incurritur abſque cõtemptu, vnde à iuriſperitis appellatur pœna contemptus. Panorm. in cap.Paſtoralis.de Appellat.§.verum, num.15.Domin.in cap.Solet. de ſent.excommun. lib. 6. Felinus in cap. Rodulphus.de Reſcrip. nu. 43.Nauar.in com. cap. Si quando. de reſcript.Remedio 2.n.7.

Ex quibus patet, quod ſi Parochi negligentia in non impediendo homicidio fuerit venialis, ex quadam ſolum naturali incuria, & pigritia orta, vel ex incõſideratione facti, quod non putabat ita celeriter euenturum, & non ex contemptu legis diuinæ, aut humanæ, non contraxit irregularitatem.

Quod ſi demus talem negligẽtiam eſſe mortalem, vt qui mulieri innocenti in extremo vitæ diſcrimine conſtitutæ, cum facile poſſit vltro ſubuenire omiſit, nec ab homicidio liberauit, cũ ſcriptura dicat Pſal.81.Eripite pauperẽ, & egenum, de manu peccatoris liberate, & Prouerbiorum cap.24. Erue eos qui ducuntur ad mortem. & ad Roman.1. Digni ſunt morte, non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, vbi Gloſſa ait, conſentire, eſt tacere, cum poſſit redarguere iniquitatem, nõ adhuc fieret irregularis, cũ præter negligentiam mortalem, requiratur, vt ſit contraria legi iuſtitiæ, vt inde pœna hæc irregularitatis contrahatur.

Tum

Tum quia irregularitas ex delicto prouenięns, non incurritur nisi tale delictum sit directè, vel indirectè volitum, iam autem actio alterius, ad quam ego efficienter non concurro, nunquam fit mihi indirectè voluntaria, nisi ego potuerim, & debuerim illam impedire, vt ait Diuus Thomas 1.2. q.6. articul.3.

Tum quia non obstans, vel tacens, vel non manifestans cũ possit, si ad id non tenetur ex officio, peccat solum contra charitatem: hæc enim proximi dãnis, & malis obuiare nos pręcepit; sed ex transgressione charitatis nõ imponitur pœna exterior, & pręcipuè adeo grauis, vt est irregularitas: vnde cõmuniter Theologi asserunt; non teneri ad restitutionem, non obstantem, vel tacentẽ, vel non manifestantem, nisi quando tenebãtur ex officio damnũ proximi impedire: quia tunc solum agunt cõtra iustitiam.

Tum quia ad irregularitatem contrahendam ex homicidio, requiritur actus, qui sit illius causa; ita, vt sit actus positiuus formaliter, vel æquiualenter: omissio autẽ illa sola æquiualet facto, qua non fit id quod debuit fieri, vt notat gl. in l. Si mora. ff. solut. matrimonio vbi appellatur factum, omissio traditionis dotis debitæ mulieri, & Bart. Alexand. & alij Iurisperiti, cum glos. in l.2. ff. de verborũ obligationib. asserunt diuisionem illã Iurisconsulti, qua diuidit stipulationem de faciendo, & dando, cõprehendere etiam stipulationem de non faciendo, & non dando, quia hic interuenit contractus iustitiæ legalis.

Tum quia in cap. *Si quis viduã.* dist. 50. vbi enumerantur omnes casus, propter quos ex homicidio incurritur irregularitas, nulla fit de non impediente mẽtio, sed solum habetur, quod si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione conscius fuerit, & ad clericatum venerit, deijciatur, imò glos. ibi notat, quod velle homicidium antea quam fiat, & post factum gratum habere, nõ inducit irregularitatem.

Tũ quia Medicus, qui non vult curare infirmũ, qui ob id è vita discessit, & diues non pascens extremè egentem, & fame mortuum: & si totaliter peccent, non tamen sunt irregulares, eo quod mors illa nõ sequitur ex opere illicito lege specialis iustitiæ, sed solius charitatis; omissio autẽ operum charitatis, sicut non obligat ad restitutionem damni subsequentis: ita nec ad irregularitatem, quamuis talis omissio fuerit voluntaria, & cum desiderio mortis eius cui subuenire omittitur: vt docet inter alios S. Anton. 3. part. tit. 28. cap. 2. Nauarr. in Man. cap. 27. num. 231.

Tũ quia omittens impedire, & si præ-

si præsumatur consentire; non tamen semper præsumitur auxiliari, saltem auxilio quod delicti participem illum directè efficiat, quod requiritur ad hanc irregularitatem contrahendam: Nam duæ præsumptiones speciales, non debent circa idem concurrere, præcipuè ad augendum delictum l. 1. Cod. de dot. promiss. Et notat Card. in cap. Quia circa de consang. Hoc autem fieret in casu præsenti, si nō solum consensus, sed auxilium, ex illa omissione præsumeretur.

Tū quia in capit. Petrus de homicidio volūtario, dicitur expresse quod non impediens homicidiū, quod nouit tractari, non fit irregularis eo sequuto, nisi quando vltra quod non prohibuit, dedit expressam causam, vel occasionē vt tale homicidium fieret, vbi gl. notat requiri causam, vel occasionem propinquam a; rgum. cap. de cætero, & cap. Ad audientiam de homicidio.

Et confirmatur; per text. in cap. Quia præsulatus 1. q. 4. quo loco declaratur clericum non esse irregularem quamuis parentes eius comprehēderint, & oculos eruerint, cuidam presbytero vsurpanti illius Ecclesiam, eo quod absque sua voluntate, & sine eius consilio hoc sit per actum.

Tum quia veluti, vt incurratur excommunicatio cap. Si quis suadente 17. quæst. 4. non sufficit consentire etiam malitiosè, si eius nomine percussio non fiat, nec aliquo modo annuat: Ita in casu nostro, irregularitas non incurritur, quamuis presbyter curatus, homicidium nō impediuerit, cum nullum prorsus ad id consilium, aut auxilium dederit, ac propterea qui solum non defendit, non delinquit iure ciuili, nec punitur in foro exteriori, & tamen si præsumeretur auxiliari puniretur cap. 1. de offic. deleg.

Ex quibus omnibus colligitur Parochum in casu nostro, ex sola omissione admonitionis faciendæ vxori illi, ad euitandum homicidium, non incidisse in irregularitatem, quia & si Parochus ex officio, & de iustitia teneatur defendere subditos suos, & curam illorum gerere, ad hoc tamen non videtur obligari alia ratione, quam per administrationem sacramentorum argument. cap. Dudum de elect. & capit. Cum infirmitas de pœn. & remis. & declarat Caietanus 2. 2. q. 174. artic. 8.

Et ideo si sciat aliquem furem velle furari, non peccat contra legem iustitiæ, nec restitutioni est obnoxius si id non impediat, vel prohibeat, cum ex officio illi non incumbat cura boni temporalis publici, aut priuati, sed cura animarum: Nec est minister ad iustitiæ vindictam, sed ad spiritualis salutis acquisitionem, agereque debeat

beat pro deducẽdis ouibus ad cœlum, quarum est pastor, idque prędicando ac sacramentãdo, nõ autem accusando, aut denuntiando.

Nec obstant in contrarium adducta. Ad primũ enim quo dicebatur Parochum teneri ex officio cõsulere animæ tam mulieris, quam viri, qui sub illius cura viuunt.

Respondetur, teneri consulere illorum animæ per doctrinã, quãdo laborant ignorãtia eorum quæ necessaria sunt ad salutem, & per administrationem sacramentorũ, quando illa petunt, & tunc solum peccant in officio, & tenentur de damno, quando vel omittunt docere necessaria ad salutem, vel denegant sacramẽta petenti: omissio autem ex negligẽtia in alijs est peccatum contra charitatem proximi quia non tenentur ex debito officij, & iustitiæ impedire omnia vitia, & omnia damna: sed solum illa quę ex ignorantia in rebus ad salutem necessarijs, & ex defectu administrationis sacramentorum petentibus obuenirent: Et cap. Sicut dignum de homicidio: nõ loquitur quoad restitutionem, & censuram, nisi de eo tantum, qui ex iustitia tenetur obuiare, & definit.

Ad secundum dicimus, Parochum non teneri ex officio ad impedienda omnia mala suorũ subditorum, sed illa solum, quæ proueniunt aut ab errore, aut à carentia sacramentorum, tenetur enim ex officio tantum docere, & sacramenta ministrare, & exemplo pascere, vt habetur in Concil. Trid. sess. 23. cap. 1.

Ad tertium respondetur similiter, quod assumptum est verum de eo qui potuit, & debuit debito iustitiæ prohibere, sed non autem de eo, qui potuit & debuit debito charitatis, vt est in casu præsenti.

Ad quartum desumptum ex c. Quantæ de sententia excommunicationis. Respondetur, primo quod ille textus non loquitur de irregularitate, sed de excommunicatione, qui peccarunt grauiter contra charitatem non impedientes percussionem illã, publicè factam clerico: excommunicatio autem non tantum fertur pro peccatis contra iustitiam: sed etiam pro mortali contra charitatem, & magis fundatur in præsũptione quoad forum exterius, quam in vera dispositione, & vero consensu cooperatiuo, qui requiritur ad eam incurrendam in foro interiori, vt ait Nauarr. in manual. capit. 27. numer. 232.

Respondetur secũdo quod ibi agitur in casu, in quo delictũ erat notoriũ, adeo quod quatuor concurrebant, scilicet potestas impediendi, obligatio id faciendi, commoditas eiusdẽ, & notorietas delicti, hoc est manifeste cõstabat illud esse delictũ, & manifeste erat com-

commissũ, his enim quatuor concurrentibus, non solum præsumitur consensus, sed etiam auxilium. At in casu nostro, non concurrebat notorietas delicti, & ideo casus decisus in dict. capit. Quantæ nõ potest ad nostrum deduci. Nauar. in Manual. c. 24. numer. 20.

Nec officit id quod additur, hanc scilicet omissionẽ esse in ordine ad alterum, ac proinde contra iustitiam.

Respondetur, duplicem esse iustitiam, vnam generalem, quæ versatur in referẽdo omnes actus virtutum in commune bonum. Aliã specialem, quæ versatur circa res, & actus exteriores, & in reddendo debitum secundum æqualitatem, & huius iustitię transgressio, non illius obligat ad restitutionẽ. Nec satis est, vt aliqua omissio sit ad alterum, ad hoc vt quis restituere teneatur, sed necessum vltra est, vt consistat in non reddendo debitũ legale secundum æqualitatem: Nã misericordia, pietas, liberalitas, modestia, religio, & cæteræ aliæ virtutes, quæ iustitię sunt annexæ, & eius quasi partes potentiales vocantur; quamuis versantur in ijs quæ sunt ad alterum, differunt tamen à iustitia speciali.

Tum quod hæc principaliter, & immediatè occupatur circa res, & actiones exteriores ad reponẽdam, & constituendã in eis æqualitatem illius, quod formaliter, vel virtualiter datur, & accipitur: Aliæ verò virtutes occupantur principaliter, & immediatè circa actus interiores, in mouẽdo, vel moderãdo passiones animi, licet minus principaliter, & cõsequenter moueant etiam ad actus exteriores, vt ait Diuus Thomas 2. 2. quæst. 122. artic. 1. ad 4.

Tum etiam quia iustitia specialis, versatur in reddendo debitum legale secundum æqualitatem: sed aliæ virtutes consistunt, vel in reddendo debitum morale tantũ: vt liberalitas ac modestia, vel in reddendo debitum legale, sed non secundum æqualitatem, vt Religio, qua reddimus Deo debitum, & pietas qua exhibemus parentibus, patriæ, & sanguine iunctis nec nõ virtute, & dignitate præminentibus, debitum cultum, & obseruãtiam, vt ait Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 80. artic. 1. Et tamen nulla virtus præter iustitiam specialem, obligat ad restitutionem, vt docet Alexãder de Hales: cõmuniter receptus par. 2. quæst. 87. & Adrianus in 4. de Restit. quæst. 1. coll. 9. §. de currentibus cũ fure. Sotus de iust. & iur. li. 5. q. 3. ar. 4. Nauar. in Tract. de redditibus Eccl, q. 2. mon. 3.

Ex his ergo omnibus concludendum est in casu præsenti, non contraxisse Parochum irregularitatem, & à peccato omissæ admonitionis absolui posse per quemcumque confessorem.

CA-

CASVS VIGESIMVS Septimus.

MArtha, de Mariti amore suspecta, secreto in adulterio illum deprehendit, ob quam causam sunt multi menses à quibus debitum coniugale reddere marito obnixe petenti, renuit. Nunc veniens ad confeßionem, rem omnem aperit, nec vult à proposito diuelli, nisi maritus iureiurando polliceatur, in simile peccatum iterum non lapsurum

Quaeritur, an perseuerans in dicto proposito non reddendi debitum, poßit absolui?

NOn defuerunt, qui dicerent, vxorem hanc, peccare nec absolui posse, denegando debitũ marito petenti his adducti rationibus.

Tum quia Mulier, non potest, nec debet virum corrigere facto, sed verbo; cũ illa nõ sit viri caput, sed è contra vir caput mulieris, vt ait Apostolus 1. ad Corinth. cap. 7.

Tum quod Christus Matthaei 19. non concessit facultatem diuortij nisi viro, propter adulteriũ vxoris: Nec olim in lege veteri erat licitũ vxori discedere à viro: quia maius nocumentum infert adulterium ab vxore perpetratum, quã à viro: vt quod in vxore, prorsus tollit prolis certitudinem, ob quã id quod concessum est viro, ne alienos filios nutriat adulteram dimitere, nõ videtur cõcessum vxori, vt adultero viro debitum coniugale neget, quae negatio est quasi quoddam diuortium thori.

Tum quia vir, petendo debitum, videtur veniam de iniuria postulare: petenti autem veniam, ea deneganda non est.

Tum quia non reddendo debitum petenti, & nihilominus cũ illo cohabitando, dat causam marito reincidendi in idem adulterium.

Tum demum, quia nullus potest authoritate propria, vindictã de iniuria sibi facta sumere dicente Diuo Paulo ad Roman. 12. Non vos defendentes, idest vindicantees, si ergo vxor absque peccato posset denegare coniugale debitũ marito adultero; ipsa profecto vindex esset suae iniuriae.

In hanc sententiam videtur inclinare Paludanus in 4. sen. distin. 36. & Caietan. supra Matthaeum capit. 19.

Hęc sententia, quatenus ponit vxorẽ in causa diuortij quoad thorum, siue in non reddendo debitum adultero marito, non esse viro parem: est plusquam falsa, fuitque Parisijs tamquam hęretica dãnata: contra eam est textus Innocentij cap. Christiana 32. q. 5. ubi ditur, quod Christiana religio, adulterium in vtroque sexu, pari ratione condemnat. Et cap. Apostolus ea causa quaest. 7. ex Patr. Augustino lib

no lib. de bono coniugali, sic refertur, potest enim fieri vt vxor discedat ea causa qua dominus permisit: at si fœminæ licet virum suũ dimittere propter fornicationis causam; quare Apostolus quando dixit, præcipio non ego sed dominus vxorem á viro suo non discere, non addit excepta causa fornicationis, quod dominus permittit nisi quod similem formam vult intelligi. Id ipsum etiam expresse habetur ea causa, & quęst. ex Diuo Ambrosio in cap, vxor à viro.

Probatur etiam ratione: Nam siæ quale est ius in debito coniugali viri & vxoris: & Diuus Paulus asserit, vxorem non habere potestatem corporis sui, sed virum: nec virum sui sed vxorem; sequitur pari etiam iure teneri virum seruare vxori fidem, vt vxor viro. Quare si propter fractionem fidei, potest vir ab vxoris thoro diuertere, & ei debitum negare, vt ait Dominus in Euãgelio, poterit similiter vxor ab adultero marito diuertere, illique coniugale debitum non præstare, cum æqualis obligatio fidei seruandæ, in vtroque existat.

Nec obstat quod ius ciuile facultatem det viro, vt adulterã vxorem ad vltimum supplicium petere, & agere valeat: vxori autem cõtra maritum adulterum, hoc non concedit.

Respondemus, ius ciuile non tam æqualitatis mutuæ fidei inter coniuges rationem habere, quam honestatis, & subiectionis debitæ vxori, ac incertitudinis prolis: nã adultera vxor, falsos hæredes supponens, Rempublicam perturbat: cui perturbationi vt occurreret, ius dedit marito illam accusandi in foro tamen consciẽtiæ in quo fractæ fidei æqualitas expẽditur, vxori idem ius denegandi debitum, ac marito conceditur.

Et quamuis maritus sit caput vxoris in gubernatione familiæ, qui est finis secundarius matrimonij, sunt tamen ambo æquales in fide coniugali seruanda, qui est finis primarius, & ideo sicut naturali, ac diuino iure potest vir negare debitum vxori adulteræ, ita è contra vxor viro adultero, quatenus ratio ipsa dictat vt frangenti fidem, fides frangatur eidem. Nec hoc est punire maritum, sed est vti iuri sibi concesso c. Peruenit extra. de iure iuraudo.

Christus autem Matthæi 19. de iure solum viri egit, non quod idẽ vxori nõ competat, sed quia cum Iudęis loquebatur apud quos quęstio orta erat, an in lege Euangelica liceret vxorem dimittere ijsdẽ pluribus de causis quibus in lege mosayca, & ita Christus Dominus respondens quæsito, inquit, non nisi fornicationis causa esse licitũ viro, dimittere vxorem. Sed cum huiusce fidei seruandæ obligatio, sit tam in vxore, quam in viro par, ob

ob quam vir diuortium facere potest, tanquã manifestũ reliquit vxori quoque idem ius patrocinari.

Quod si in lege veteri, non permittebatur repudium in alio quã in viro, hoc erat ad euitandũ vxoricidium, ne Iudęi vxores facile interficerent, quod periculum in fœminis non erat.

Et licet adulter petendo debitũ coniugale, ab innocente, videatur de iniuria veniã postulare, non tenetur tamẽ innocẽs iuri suo cedere, & illud reddere: quia reconciliatio fieri debet, saluo iure, & interesse debito parti, cũ hoc spectet ad iustitiam, illa ad charitatem, & quamuis debeat dimittere iniuriã, potest tamen, & debet corrigere culpam, vt ait D.Bonau.4.sen.dist. 35. q. 2. Consilium tamen optimũ est, vt persuadeatur à cõfessore innocens, & maximè vxor, ad debitum reddendum marito. Tũ quia per hoc, nullus iudicabit vxorem cõsentire in adulterio mariti, cum satis cõstet fœminas zelotypia vri. Tum quia nulla proinde maculatur infamia, cũ nihil de vxoris honore detrahat, mariti adulterium. Tum quia nullo se obijcit periculo incertitudinis filiorũ, cũ ipsa vxor sit quæ certissimos ędit partus.

Quamuis igitur certum sit, coniuges esse in causa diuortij æquales, controuersum tamen adhuc est; an ius hoc valeat in adulterio secreto?

Raymundus in sua Sũma, verb. Matrimonium existimat, nõ posse coniugem innocentem, denegare adultero debitũ, nisi quãdo adulterium est publicum.

Tum quia vterque coniugum habet duplex ius in altero, nempe actiuum petendi, & passiuum vt sibi reddatur, & ideo quamuis primum amiserit adulterando, nõ tamen secundum; quando adulterium est secretum.

Tum quia crimen quamdiu latet, nõ aufert possessorem á suo iure, & ideo cũ maritus sit in possessione petẽdi debitum, non perdit hoc ius per secretum adulterium.

Tum quia diuortium fieri nequit priuata authoritate, sed sola publica Ecclesiæ vt habetur in cap. Porro, de diuortijs. Iam autem denegatio perpetua debiti coniugalis, est diuortiũ à thoro quod matrimonio magis aduersatur, quam diuortium à domo.

Hęc opinio est à veritate aliena. Et ideo ad præsentem casum dicimus, quod etsi in libera voluntate, & potestate vxoris, sit reddere debitũ marito adultero, siue adulterium sit publicum, siue secretũ, si tamen illud neget, nec reddere velit, non peccat, debetque à confessore absolui, quantumuis in tali animo denegandi debitum adultero, perseueret.

Primum ex eo patet; Tum quia potest quilibet renuntiare iuri, & fauori

fauori suo, vt latè probat Panor. in cap. Si de terra, de priuilegijs.

Tum quia culpa non debet nocere innocenti, noceret autẽ plurimum si ob adulteriũ à marito cõmissum perderet vxor innocens, libertatẽ, vel petendi vel reddẽdi.

Tum quia maritus, quãuis adulter, non peccat petendo ab vxore, coniugale debitum, vt rem licitã, quamuis peccet petendo vt rẽ debitam. Nã adulterium, tollit quidem ius exigendi seu cogendi innocentem, vt reddat debitum, sed non ius rogandi, vt si velit reddat, eo quod vinculum matrimonij persistit etiam post adulteriũ: Nec Christus Dominus Matthæi 5. & Lucæ 16. prohibuit facultatẽ innocenti ad reddendum, etsi prohibuerit potestatem adultero petẽdi, vt rem prorsus debitam.

Secundum videlicet quod possit non reddere absque peccato, debeatque à confessore absolui probatur.

Tũ quia vxor, deprehendẽs maritũ in adulterio, certa iam est fidẽ sibi in coniugio datam fuisse à marito fractam, & ius naturæ concedit, vt frangenti fidem, fides nõ seruetur. l. e. cũ proponas, Cod. de pactis, & cap. Peruenit, de iureiur.

Tũ quia, etsi Christus Dominus non iusserit, permisit tamen vt innocens, à thoro adulteri possit se diuellere ac separare, vt patet Matthęi c. 5. eo quod adulterium cum bonis matrimonij repugnet, quæ sunt fides, proles, & sacramenti significatio, nempe vnius cum vna.

Tum quia innocens reddendo, fit bigamus, ac proinde irregularis, perditque statim ius petendi apud iudicem diuortiũ, quatenus per redditionem, reconciliatur, & condonat delictum, & ideo cum non teneatur innocens hæc perpeti incommoda poterit iuste negare debitum adulteræ.

Tum demum quia, & si diuortium à domo fieri nequeat absque iudicis authoritate, eo quod coniugem quẽ publicè sibi copulauit, è domo expellere, sit publicũ supplicium, & hoc nõ nisi iudex publicus inferre valet, diuortiũ tamen à thoro, cum solum dicat abstinẽtiam occultam, & priuatam ab vsu coniugali; potest ob delictum occultum priuata authoritate fieri; cum hoc non sit punire subditum, sed corripere æqualem. Imo si maritus in tali secreto adulterio deprehensus ageret apud iudicem, quod vxor non vult illi debitum coniugale reddere, & sic quia hæc non potest adulterium probare, cogeretur per censuras debitũ soluere marito, posset innocens vxor in foro conscientiæ non parere dictæ sententiæ; absoluendaq; à cõfessore esset quamuis debitũ reddere nollet, & ratio est, quia illa sẽtentia, etsi in foro exteriori sit legitima, tamen cum fundetur in falsa

prẹſumptione, nempe quod maritus non ſit adulter, non ligat in foro animæ, in quo veritati ſtatur; vt declarat Sotus in 4. diſt. 36. q. 1. ar. 3. §. Alia eſt ambiguitas.

Fatemur tamen perſuadendum eſſe coniugi innocenti, & prẹcipuè vxori, vt marito quãuis adultero, debitum non deneget: tum quia ſic vir, facilius emendabitur, & ab adulterio recedet: tũ quia illa debiti negatio, tantum abeſt, vt cedat in remedium viro, vt potius occaſionem præbeat maioris præcipitij, eo quod nutritur ita odium erga vxorem, & crudeliores indies fiunt in ipſas mariti. Quod ſi huic perſuaſioni non acquieſcat vxor, cogi á confeſſore nequit per ſubtractionem abſolutionis, niſi forte id faceret ex odio, ſeu vindicta; quæ diuerſa eſt circumſtantia ab illa qua vult vti iure ſuo, hoc enim ſemper licet. S. Anton. 3. par. tit. 1. c. 2. §. 8. Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 31. Reſpon. 4. D. Bonauentura diſtin. 35. Summa Hoſtienſis tit. de diuortijs Sylueſter verb. Debitum coniugale. Armilla eo. §. 4.

Quod ſi quis inquirat, An ſola ſuſpicio de adulterio ſufficiat ad hoc, vt innocens coniux debitum negare poſſit?

Reſpondemus, ſuſpicionem nõ ſufficere, ſed requiri ſcientiam, hoc eſt talem certitudinem, qualis ſi in iudicio conſtaret, & probari poſſet; diuortium iudicaretur. Vt puta ſi adulter in cubili cum adultera eſt deprehenſus, vel in loco ſuſpecto viſi amplexari.

Nec obſtat illud Diui Hieronymi ſuper Matthæum cap. 19. relatum in cap. Dixit Dominus. 22. q. 1. quod vbicunque fornicatio eſt, vel fornicationis ſuſpitio, libere vxor dimittitur.

Dicimus enim hoc non ita intelligi, quaſi ſola ſuſpitio ſufficiat (vt ibidem notat Gloſſa) ad diuortium à thoro ſeu domo faciendũ: ſed quod ſufficiat ad inquirenda legitima teſtimonia, quibus veritas adulterij probetur: vel intelligitur de ſuſpicione vehementiſſima, quę legitimo teſtimonio ęquipolleat: vt notat Sotus in 4. diſtin. 36. art. 3

Si rurſus petatur vtrum adulter ſecretus, interim quod alter cõiux nihil de adulterio nouit, debitum petere ab innocente abſq; peccato poſſit? & ratio dubij inde oritur quia ſtatim ac fidem fregit, videtur perdidiſſe ius petendi debitum.

Reſpondemus, quod poteſt, non modo petere precando, ſed cogẽdo: quia nemo tenetur extra ſacramentalem confeſſionem eſſe ſui ipſius accuſator, vel ſuũ prodere crimen, & ideo non debet adulter ſe priuare iure petendi debitũ, ſed à Iudice vel à coniuge innocente priuandus erit: quo fit vt quamdiu non priuatur, & crimen latet, poſſeſſionem habeat eiuſdẽ

iuris

iuris; vt ait Sotus in 4. dist. 36. q. 1. ar. 3. §. vtrum vero vxor.

Adde quod pœnæ illæ, quarum exequutio ita constituta est in potestate iudicis vel partis, vt quamuis iudex vel pars nouerit aliquem incidisse in illas, ex illa sola scientia reus nõ punitur, sed requiritur vlterius actio exequutiua; nõ incurruntur ipso facto; exempli gratia, si quis filius naturalis seu adoptiuus, patrem suum secreto offendat, nõ statim perdit hæreditatem paternã sed est priuandus: quia patre etiam sciente illam offensam, potest si velit non priuare filium hæreditate; idem est in alijs conuẽtionibus, & pœnis, quę non sunt censurę ecclesiasticę: hæ enim quia comitantur factum, nec pendent à voluntate Iudicis vel partis exequentis, ideo incurruntur ipso facto. Cum ergo innocens, sciens etiam alterũ coniugem adulterũ, possit illi reddere debitũ, sequitur nõ esse adulterum secretum, ipso facto priuatum sed priuandum; vt egregiè declarat Caietanus tomo 1. Opusculorum tract. 31. Resp. 4.

Ex quo colliget confessor, quod si forte vxor reperto marito in adulterium ante vel post, ipsa quoque adulterata est ita tamen secrete, vt talis adulterij nec maritus sit conscius nec ipsum probari possit: adhuc potest absq; peccato si velit nõ reddere debitum marito & ratio est, quia cum mariti adulteriũ sit vxori notum, potest ipsa, authoritate à iure diuino sibi concessa, priuare maritum debito petendi: At vero cum adulterium vxoris sit omnino secretum, non priuatur ipso facto coniugali iure, sed est solum priuanda, & ideo cum ad hãc pœnã debiti reddendi vel petendi requiratur exequutio, & hanc nullus teneatur in se ipsum exercere, & agere, idcirco ipsa vxor, tuta cõscientia quousque nõ priuatur, potest tam non exigere, quã non reddere si vult. Et quamuis Magister meus Nauarrus videatur contrarium innuere in suo manuali, cap. 22. num. 23. §. septimo: vbi ait, adulterantem ipso iure perdere ius exigendi debitum: hoc tamen intelligendum est, quando adulteriũ vel est publicum, vel notum certitudinaliter innocenti, sicut enim tunc absolutus est innocens à vinculo reddẽdi debitũ, ita adulter est priuatus potestate exigendi, vt debitũ quamuis possit petere vt licitum. Non autem intelligitur de adulterio ita occulto, vt innocentem lateat: nam per hoc non priuatur ipso facto iure petendi, & exigendi, sicut nec ipsa vxor ignorans omnino tale adulterium, potest in conscientia denegare debitum, quia non est absoluta statim á iure reddendi, vt satis declarat Caietanus, vbi supra, quem idem Nauarrus eo loco citat, & se sequi asserit: quare si adulterium omnino latens,

non absoluit innocentem à iure reddendi in conscientia, vt omnes concedunt, non etiam priuabit ipso facto à iure, & potestate petẽdi, quia quilibet potest tuta conscientia petere, quod alter tenetur in conscientia illi reddere, vt sibi debitum.

Adde quod si adulter, statim ac adulterium commisit, ad cõfessorem accedat, & antequam in domum reuertatur confiteatur sacramentaliter, & absoluatur, potest tunc absque vllo peccato debitum ab innocẽte exigere; quia per pœnitẽtiam, & absolutionem occulti adulterij, reponitur apud Deũ in eodem statu, ac si adulteriũ non commisisset vt omnes fatẽtur: igitur cum pœnitentia, & absolutio adulteri non possit facere coniugem innocentem, de absoluto á reddendo debito, ligatum ad reddendum, quia pœnitentia, solum operatur circa pœnitentem, non circa alterum, & pœnitentia non tollit actionem. 35. quæst. 2. capit. Admonere, & multo minus exceptionem, sequitur apertissimè quod in adulterio occulto sicut tenetur innocẽs reddere debitũ post pœnitentiam adulteri, ita etiã tenebatur secundum rem ante talẽ pœnitentiam, ac proinde non esse adulterum statim in conscientia priuatum iure exigendi, id quod ab vxore debitum est sibi reddi. Sed priuandum esse, aut à iudice quando est publicum, aut ab vxore, quando de eo est certa.

Nec valet si dicatur, quod notitia siue scientia de Adulterio, non absoluit innocentem á debito, sed factum ipsum ex notitia sua, quãdoquidem Christus Matthæi 5. excepit à præcepto non dimittendi vxorem, fornicationis causam, & non fornicationis cognitionem.

Respondemus, quod fornicatio dat quidem ius innocenti, quo se ipsum possit absoluere in foro conscientiæ debito: sed tamen, vt se absoluat in actu, requiritur notitia facti: sicut machinatio filij in patrem, dat ius patri, vt possit exhæredare filium; exhæredatio tamen in actu, requirit notitiam actualem dictæ machinationis.

Non etiam valet si quis arguat, quod quemadmodum qui reuera æs contraxit alienum, quãuis creditor id probare nesciat, vel id ignoret, debitor nihilominus est: ita, qui fidẽ matrimonij fregit adulterando, quãuis coniux innocens id nesciat, petere debitũ non poterit.

Respondemus, similitudinẽ esse omnino disparem: nam contrahẽs æs alienum, tenetur restituere, & est debitor, non ob pœnã delicti, sed quia est inuitus possessor, & semper talis fuit, fundatur enim illud debitũ in præcepto negatiuo, quod est, non furtum facere, obligante pro semper, & ad semper. At vero diuortiũ à thoro, seu reddere debi-

debitum coniugale, nec illud exigere, est pœna consequens adulterium, & tale diuortium non obligat pro sẽper & ad sẽper, sed quãdo innocens vult, & prout vult, & ideo illa solutio debiti æris alieni, cũ sit præcepta, & non sit pœnalis, sed sit ipsamet culpa, non requirit alium exequutorem: secus de redditione debiti coniugalis, hoc enim non petere, imponitur fornicanti vt pœna, qui à die contracti matrimonij semper fuit in iusta possessione petendi, & sibi reddendi. Innocenti autem conceditur licentia vt non reddat, sed non precipitur, quod non petat, sed id relinquitur in suo arbitrio. quare talis pœna, cum requirat exequutorem, requirit etiam in exequutore cognitionem delicti, ob quã illa imponitur, & ideo per adulterium quod prorsus latet, non perditur ius exigendi debitum.

Nihilominus tamẽ scito ab innocente alterius coniugis adulterio, si vult reddere debitũ, vel hoc ab adultero petit, fit statim reconciliatio, & fidei fractæ condonatio ita vt nequeat postea innocẽs, debitũ denegare, nisi adulter de nouo in adulterium relabatur: recõciliatio enim reducit contractum in suum pristinum vigorem, ac si nulla esset illocusque, fornicatio commissa, vt dicitur in capitul. Si quis, & cap. Quod autem 23. q. 1.

Reliquum iam est, vt rationes, quibus Raymundi opinio corroborari videbatur, dissoluamus. Et ad primam respondemus, quod cum coniux per adulterium priuari possit iure quod habet ad exigẽdum debitum, in pœnã sui adulterij, & diuina lege hæc potestas priuandi data sit parti innocenti: inde est quod innocens quomocũque constet ei de adulterio, potest vti hac potestate, & proinde denegare debitum adultero, quamuis nõ publico, & illa denegatio est quasi priuatio iuris petendi: vnde quãuis innocenti deficiat ius probandi, non tamen deficit ius negandi, & sicut per adulterium scitum perditur ius exigendi, ita innocẽs soluitur à vinculo reddendi: sunt siquidem ista quasi correlatiua.

Ad secundum dicimus, quod crimen adulterij nõ priuat ipso facto adulterum iure exigendi, sed est priuãdus, vel à iudice vel à parte, & ideo quamdiu est omnino latens, non amittit adulter possessionem in qua est exigẽdi, sed quã primum constat parti potest ab innocente priuari, & de facto priuatur iure petendi, quando non vult reddere: illa enim non redditio, est quasi sententia priuatiua possessionis, & iuris in quo erat adulter.

Ad tertium Respondemus, duplex esse diuortium, vnum publicũ, quod est demissio, seu expulsio à domo seu cohabitatione: aliud

ſecretũ, quod eſt demiſſio quoad thorũ, hoc eſt, ab amplexibus abſtinere, debitumque petẽti denegare. Primum illud diuortium, nequit fieri authoritate priuata, ſed requiritur iudicis eccleſiaſtici ſententia, quia publicum ſupplicium, nemo niſi publicus iudex inferre valet. At illud ſecundum diuortiũ, cum dicat ſolum occultam abſtinentiam, & priuatam ab vſu coniugali, poteſt authoritate propria fieri, dante diuina lege Matthæi quinto ad id authoritatem, vt latè probat inter alios Diuus Bonauentura, in 4. diſtinct. 35. quæſt. 3. Gabriel ibi. q. 1. concl. 1. Sotus ibi. q. 1. ar. 3. concl. 1.

Concludimus igitur Martham, poſſe tuta conſcientia denegare ſi vult debitum marito in adulterio deprehenſo; ſuadendam tamen vt non neget, cui ſuaſioni, & conſilio ſi non acquieſcat, ſed perſeueret in dicto propoſito negandi, poſſe & debere abſolui.

CASVS VIGESIMVS Octauus.

Marcus quibuſdã impoſuit ſeruitoribus ſuis, vt Ioannem interficerent, & ſtatim fugerent: dat á illis pecuniarum ſumma; iſti non modo homĩcidium commiſerunt, verum etiam centum ſcuta quæ in burſa Ioannis inueneꝛunt furati ſunt; cuius furti nunc conſcius Marcus, & quod eo inuito ſit perpetratum, cum homicidiarijs agens nec illos ad debitam reſtitutionem inducere valens, ad Confeſſorem pro conſilio petendo accedit.

Quæritur: An in conſciẽtia aſtringi Marcus debeat, ad centum illa ſcuta reſtituenda?

IN caſu præſenti facile quis exiſtimare forſã poſſet, teneri Marcum ad reſtitutionem horum ſcutorum.

Tum quia omnis malefactor, tenetur ad reſarciendum intereſſe damni, etiam extrinſeci. leg. qui tabulas, & l. Is cui. §. fin. ff. de furt. Et gloſ. recept. in l. 1. verb. caſibus, & verb. conſequẽter, de ſent. quę pro eo quod int. prof. §. Tum quia, in cap. In tua cauſa. de iniuria, & dãno dato habetur, ſi tua culpa damnum datum eſt, iure te ſuper his ſatisfacere oportet. Cum ergo hoc furti damnum cauſatum ſit ex culpa homicidij iuſſi à Marco, videtur aſtringi debere ad illud ſatisfaciẽdum. Argumẽto quod qui damni cauſam vel occaſionem dat, damnum dediſſe videtur 23. quæſt. 5. cap. De occidendis. & cap. Cum homo. 26. quæſt. 6. Tum quia mãdans tenetur ad omnia in quibus mandatarij excedũt fines mãdati, vt cap. fin. de homicidio, lib. 6. vbi dicitur quod mandans verberari, licet prohibuerit mutilari, vel occidi, tenetur tamẽ ſi mutiletur vel occida-

occidatur, & efficitur irregularis quatenus illud præcogitare debuisset.

His tamen nō obstantibus, respondendum est, quod si Marcus neque ea intentione homicidium præcepit, vt tales pecuniæ furto acciperentur, neque de eis furandis quidpiam cogitauit, ad eas restituendas nequaquam obligatur in conscientia.

Tum quia damnum, quod nullo modo est volitum, non est restituendum; iam autem illud furtum non fuit à Marco volitum in se, & directè, vt satis patet. Nec etiā fuit volitum in causa, eo quod homicidium illud non est ex se directum, & ordinatum, in tale furtum, nec habent hæc duo delicta, inter se necessariam connexionem, ita vt vnum sequatur, aut dependeat ex natura sua ab alio, velut effectus à causa: à diuersis autem, non fit illatio, l. Papinianus, ff. de minor, & c. Ad audientiam, de decimis.

Tum quia, vt quis teneatur ad restitutionem damni, requiritur necessario, vt concurrat ad actum, quo infertur damnum, & aliquid re vera efficiat pertinens ad illum actum, quo proximo nocetur, ita vt non solum sit causa sine qua non sequeretur effectus, sed sit causa positiua, vera, & efficax; vt latè probat Sotus. lib. 4. de iust. & iur. quæst. 7. concl. 4. & Michael Salon in 2. 2. quæstion. 62. artic. 7. controuersia prima; vbi asserit regulam esse ab omnibus Theologis receptam, quod causa sine qua nō, nō est vera, & propria alicuius actionis, & effectus causa, maximè in moralibus: Sed ea, quæ concurrit, & efficit aliquid. Cum igitur in hoc furto concurrerit Marcus tanquā causa sine qua non, & non vt causa per se, & efficax, sequitur nō esse obnoxium restitutioni.

Tum quia si isti seruitores, vltra illatum homicidium, detraxissent postea de honore, & fama occisi, vel illius filiam deflorassent: non teneretur Marcus ad recompensanda alia damna, quam homicidij, non autem infamię damna aut deflorationis: cum nec ista fuerint ab eo iussa, nec volita, nec pręcogitata, & sint prorsus diuersa, & separata ab homicidio: ergo à simili in casu nostro Marcus nō tenetur de furto. Arg. l. Qui iniuriæ causa. ff. furt. vbi habetur quod qui iniuriæ causa ianuam effregit, quamuis inde per alios, res amotæ sint, non tenetur furti, eo quia maleficia, voluntas, & propositum delinquentis distinguunt. cap. Cum volūtate. de sent. excom.

Tandem qui ex odio interficeret aliquem, & postea sciret illū habere multa debita, non teneretur ad ea persoluenda creditoribus, quia & si nocuerit eis indirectè; non tamen cum iniuria, eo quod non fuit sua intentio ad tale

nocumentum directa, nec aliquo iure, aut iustitia arctabatur hic euitare debita illorum, vt late probat Michael Salon. in 2.2. q.62. artic.2. 8. controuersia, fol.198. Ergo multo minus tenebitur Marcus ad restituendum furtum per homicidas illo inuito commissum. Ita tenet Caiet. 2.2. q.62. art.7. Medina Cod. de restitut. q.7. Sotus lib. 4. de iust. q.7. art.3. & Michael Salon in 2.2. q.62. ar.2. octaua controuersia.

Nec obstant ea quæ initio sunt in contrarium adducta. Procedūt enim de causante verè, & efficaciter damnum, non autem de causa sine qua non. Cum enim in iubēte, & cooperante respectu alicuius damni, reperiantur duo: Alterum quod se habet tanquam affirmatio, videlicet realiter, & verè concurrere seu efficere: Alterū quod se habet veluti negatio; nempè sine ipso non sequi effectum: Ratio causæ non est sumenda ab hac negatione, ita vt illud dicatur causa, qua non concurrente, effectus nō consequeretur; sed suscipienda est ratio causæ ab illa affirmatione, quæ est concurrere, seu efficere: Adeo quod causam damni dans, & vniuersaliter socius, & complex, tunc solùm teneretur damnum restituere, quando in actione damnificante aliquid efficit, quod per se attineat ad talem actionem; secus est in casu præsente, in quo Marcus præcipiens homicidium, non concurrit efficaciter ad furtū, per accidens, & præter suam intentionem sequutum.

Quare primum, & secundum argumentum valet in malefactore cuius culpabili actione, fuit verè, & efficaciter causatum damnum. Tertium autem argumentum cōcludit in casu, quo quis potuit, & debuit illud nocumentum præcogitare, secus autem est in casu quo non potuit præuideri, quia de raro contigerit.

CASVS VIGESIMVS Nonus.

FRanciscus audiēs publicari bullam, qua datur confessoribus authoritas absoluendi in foro conscientiæ, seruata consueta Ecclesiæ forma, & alijs de iure seruandis, illos qui extra statum ecclesiasticum deferentes frumentum in excommunicationem sedi Apostolicæ reseruatam inciderunt; hoc crimen antea cum non commiserit: nunc prætextu bullæ & sub spe obtinendæ statim absolutionis, non modo frumentum, sed multa etiam alia prohibita extra statū ecclesiasticum vendenda detulit.

Quæritur: vtrum vigore dictæ Bullæ absolui debeat, & sub qua ecclesiæ forma?

DVo Casus præsens requirit: vnum est, an peccās spe bullæ, & sub confidentia absolutionis

ac indulgentiæ consequendæ, possit vigore dictæ bullæ absolui, & indulgentiam consequi. Alterum est, quo pacto sit absoluendus excommunicatus, aut suspēsus, quādo in facultate dicitur, vt absolui debeat sub forma Ecclesiæ, & seruatis de iure seruandis.

Quod ad primum spectat, multa sunt quæ neganti parti fauent, quod scilicet absolui nec possit nec indulgentiæ sit particeps. Hæc autem sunt potissima. Tum quod priuilegio ac cōcessione indignus redditur, qui illo abutitur, frustraque legis auxilium implorat, qui in legem commit. leg. Auxilium, in fine. ff. de minor. 25. arg. ca. Dilecti, de rescriptis, & tradit Innocen. ca. vlt. de immunit. Tum quia intentio Pontificis in promulgādis bullis non est præbere incitamentum peccādi, sed remediū iā factis peccatis adhibere. arg. c. Sanè depęnit. distinct. 3. ibi, Nemini dedit Deus laxamentū peccandi, quamuis miserando deleat iam facta peccata.

Tum quia nemo debet ex proprio dolo commodum reportare. cap. Ex tenore. de rescrip. Et peccatum voluntariè in contemptum commissum, dicitur irremissibile. cap. Inter hæc, in fine de pœniten. distinct. 3.

Tum quia delinquens intra ecclesiam, idcirco non gaudet immunitate illius, quoniam spe veniæ delinquit, vt notat glosa, in cap. fin. de immun. eccles. in verb. Sperantes, vbi sic habet. Nemo debet spe veniæ peccare.

De cleric. excommun. ministr. cap. Illud, de consecrat. distinct. 4. cap. Quando quis.

Tum denique quia verba bullæ, respiciunt ad tempus præteritū, & non ad futurum, conceduntq; facultatem, vt absolui possint illi, qui innodati sunt censuris, nō autē qui in futurū innodabūtur. Actus autem agentium, non debēt operari vltra eorum intentionem. l. nō omnes. ff. si cer. pet.

Contrarium tamē est vt verius tenendum, quod iste spe bullæ, & sub confidentia obtinendæ absolutionis delinquens, potest nihilominus absolui, & indulgentiā concessam assequi, quæ est opinio F. Martini Ledesmi 2.4. q. 29. artic. 1. Nauarri in commentario de Iubileo, & indulg. Notabili 34. n. 6.

Adducor in hanc sententiam, primo quia hæc facultas absoluendi, respicit tempus confessionis, adeo quod tunc habet vim, & reducitur ad actum, quando pœnitens confitetur, & ideo si tunc nō ponat obicem, & agat ea, quæ in bulla præcipiuntur, potest & debet absolui.

Secundo, quia circumstantia tēporis, nō est necessario confitēda, vt habet communis opinio D. Th. in 3. sent. dist. 37. art. 7. q. 2. Et ideo nullus confessor tenetur interro-

gare

gare pœnitentem, quo tempore peccauit? an post habitam authoritatem absoluendi, & publicatam bullā, an vero antea? secus sequeretur, quod pænitentiarius habēs facultatem, vt possit quoscunque ad se venientes absoluere à casibus Episcopo reseruatis, nō possit absoluere nisi eos, qui in dictos casus inciderunt ante habitam authoritatem, quod esse falsum vsus ipse satis comprobat.

Tertio, quia beneficium principis, in nullius redundans præiudicium, & cum magno gaudio ad spiritualem omnium lætitiam cōcessum, ita latè, & alacriter est interpretandum, vt tenor indictionis habet l. beneficium ff. de const. princ. Et cum sit concessio generalis, & de plenitudine potestatis, debet extendi quantū verba eius secundum suam propriam significationem se extendunt l. cum lege, iuncta glos. ff. de testam. Et ideo cum vniuersaliter cōcedatur in dicta bulla, licentia absoluendi omnes, & quoscunque ab excommunicationibus reseruatis, includit tā excommunicatos post eam, quam ante eam: eo quod dispositio, & gratia generalis, includit, & extenditur ad omnes species etiamsi aliqua maior ratio includendi inueniatur in vna quam in alia l. 1. §. Quod autem ff. de alluf. & cap. Si Romanorum 19. distin.

Quarto, si quis ex fragilitate, & negligētia, vel casu alio, quam sub spe bullæ peccaret, & in censuram aliquam incideret posset nihilominus vigore dictæ bullæ absolui, cum in ea contrarium non exprimatur, & ita vniuersalis consuetudo seruat; igitur absolui etiam poterit, qui peccat sub tali spe, quia peccare sub spe veniæ, seu indulgētiæ obtinendæ, non est circunstantia mutans speciem, vt satis patet, imò potius diminuat, quā aggrauet, cum sit de fine bono, arg. cap. Non est putanda 1. q. 1. & probat latè Caiet. 2. 2. q. 121. art. 2.

Quinto, quia peccare sub spe impunitatis, & sub confidentia quod nec punietur à tali iudice, nec subibit talem pænam non excludit delinquentem à participatione legis, nec à dispositione principis gratiam, & priuilegium concedentis. Tum quia clerici cōmittentes grauia delicta sub confidētia, & spe certa, quod nō punietur à iudice laico, & quod gaudebunt priuilegio clericali, & gratia cōcessa in c. Si quis suadente, 17. q. 4. & cap. Si diligenti, de foro competēti, possunt vti, & quotidie vtuntur suis exeptionib⁹, & priuilegijs nulla ratione habita, an deliquerint ante illorum cōcessionem, vel postea: Tum quod Religiosi omnes si quando in aliquam cēsuram incurrunt etiamsi in nullam incurrāt spe habendæ absolutionis á suis prælatis secundum Pontificia priuilegia

uilegia eisdem cōcessa, absolui nihilominus solent, nullo habito respectu ad dictā confidentiā, vt notissimū est omnibus. Tū quod quā plurimi ex fidelibus, cōmittūt multa peccata, sub spe veniæ obtinendæ per cōfessionē, & hoc nō obstāte, cōfitētur, & absoluūtur. Nec talis cōfidentia reddit eos incapaces absolutionis, si verè pæniteant, & contrariū asserere esset hęreticum.

Nec obstant quæ initio in fauorem negantis partis sunt adducta. Non quidem primum, quia illud procedit in foro exteriori, non autem in foro pænitentiæ, in quo attenditur solum dolor, & contritio quæ est in confesso, tempore confessionis á se factæ, & absolutionis à confessore præstandæ: pro quo tempore facultas absoluendi conceditur, vnde verè tunc potest vti gratia concessa, quia vere est ad illam dispositus, per contritionem de anteactis omnibus peccatis

Ad secundū Respōdetur, quod præstare materiam seu occasionē delinquendi, non sufficit vt lex, & dispositio illam præbens non valeat, aut restringi debeat plusquam verba eius sonant. multi enim ex diuinp misericordia, & benignitate qua pollicetur per Ezechielem cap.18. In quacunque hora ingemuerit peccator, peccatorum eius amplius non recordabor, magnam delinquendi ansam arripiūt, & nihilominus nullus est peccator, tam graue scelus committens, qui si de illo verè doleat, remissionem apud Deum non obtineat: concedimus igitur intentionē Sūmi Pontificis non esse, occasionem delinquendi præbere, si qui tamē illā ex bulla accipiūt, nō propterea eos á gratia in bulla concessa excludit, nisi id expresse declaret. Peccare enim sub fiducia, & spe obtinendæ veniæ, & si malum sit, non tamen excludit sic peccātem à lege diuina, vel humana cōcedente veniam peccati: aliàs nemo, qui peccaret sub spe veniæ cōsequendæ à Deo, posset illam consequi, quod est hæreticum.

Ad tertium dicitur, illud non procedere in foro cōscientiæ: quādo quis desistens à dolo, pænitet de dolo commisso, & si enim fraus & dolus nulli suffragētur pęnitētia tamen de fraude, & dolo prodest maxime: nec peccatum in contēptum aut sub confidentia perpetratum, dicitur irremissibile ex se, sed ratione perseuerantiæ, & impænitentiæ: iam autē in casu nostro Frāciscus non incidit in excommunicationem animo perseuerandi, sed potius animo confitendi, & absolutionem obtinendi.

Ad quartū negatur, quod ea sola ratione delinquens intra Ecclesiam non gaudeat immunitate, quia spe illius delinquit: Nā vt ibi notat Panormitanus illa ratio potius adducitur vt impulsiua, quam vt fina-

vt finalis, quia nec delinquens intra Ecclesiam per improuisam rixã sine vlla spe ac memoria immunitatis, debet gaudere illa.

Ad quintum dicitur, quod verba bullæ, respiciunt omne tempus antecedẽs actum absolutionis, ita vt quicũque incidit in excommunicationem vsque ad vltimum illud tempus in quo est absoluendus, potest vigore bullę absolui. Et quamuis dici soleat, quod lex qua parte veniam tribuit vel condonat delictum, restringitur ad præterita. l. cum lex. ff. de leg. hoc nihilominus fallit in indulgentijs, quia in istis Papa non condonat pœnã debitã peccatis, imò soluit illam partim de bonis peccantis nempe contritione, confessione, & operis iniũcti exhibitione, partim de bonis Christi, & sanctorũ in thesauro Ecclesiæ repositis.

Hæc tamen nostra sentẽtia intelligenda est, quando in bulla cõcedente indulgẽtiam seu facultatem absoluendi, non dicitur expresse, vt spe illarum peccantes nequeant ad talia peccata vti ea.

Ad illud autem, quod secundo loco quæritur de forma qua confessor vti debet in absoluendo hos excommunicatos. Respon. in primis hanc absolutionẽ pręstari non posse extra confessionem.

Tum quia hæc bulla, & communiter aliæ, concedunt facultatem eligendi confessorem qui absoluere possit ab omnibus, &c. Et ita ex vi verborum colligitur aperte requiri vt cõfessione concurrat cum absolutione; arg. l. in delictis §. si detracta. ff. de noxal.

Tum quia hęc facultas absoluendi á censuris, videtur tribui, vt quoddam antecedens, & præludium necessarium ad absolutionem peccatorum, quam constat non posse dari nisi confesso.

Præterea in absoluendo ab excommunicatione vel alia censura, quatuor de iure sunt seruãda. Primum, vt tali excommunicato detur iuramentũ, quod parebit mandatis Ecclesiæ c. 1. c. Ex tenore c. De cętero. de sent. excõmunicat. Secundum, si est excõmunicatus pro culpa, & offensa notoria, obligãbus est vt prius satisfaciat, capit. ex parte 1. de verborum significatione, quod si pro contumacia notoria, prius soluat impensas cap. Venerabilibus §. Porro de sent. excõmunicat. lib. 6. sed si offensa, aut contumacia pro qua est excõmunicatus, dubia fuerit, sufficiet idoneam cautionem dari. Si verò nec satisfacere possit, nec cautionem dare realem, tunc saltem præstare debet iuratoriam. Tertium quod seruari debet, illud est, vt absolutio fiat cum aliquo psalmo pœnitentiali & finito Gloria Patri, dicatur kyrie eleison, Christe eleison, kyrieeleison, Pater noster, &c. deinde vers. Saluum fac seruum

Domi-

Domine. Resp. Deus meus sperantem in te. vers. Nihil proficiat inimicus in eo. Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. vers. Esto ei Domine auxilium de sancto. Resp. Et de Syon tuere eum. Vers. Domine exaudi orationem meam. Resp. Et clamor meus ad te veniat. Vers. Dominus vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Oremus. Deus cui proprium est misereri semper, & parcere suscipe deprecationem nostram. Et hunc famulum tuum N. quem excõmunicationis cathena constringit miseratio tuæ pietatis absoluat, & ego authoritate omnipotẽtis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Ecclesiæ sanctæ eius, & mihi in bulla præsenti comissa, absoluo te ab excommunicatione in quam incurristi, propter hãc, & illam causam, & restituo te communioni, & participationi Ecclesiæ, & omnium fidelium, & Ecclesiasticis sacramẽtis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amẽ. Ita habetur in cap. A nobis de sent. excommunic.

De verberibus, & nudãdis scapulis, nihil in iure dicitur, & ideo parum refert si non seruetur, neq; cum mulieribus seruari debet.

Tandem quarto loco id seruãdum est, vt huic à iure excommunicato iniũgatur speciatim, ne cõtra illum canonem vnquam deinceps veniat, verbi gratia, percutiẽti Clericum, vt nunquam percutiat: Incendiario, vt nũquam incendat, transportanti frumentũ extra statũ Ecclesiasticum, vt nunquam transportet, & sic de reliquis 23. q. 8. c. Pessimam. Aliquando etiam requiritur cautio quod talia non faciet, vt dicitur extra de sent. excõmunicat. c. Grauem.

Hæc tamen iuris forma absoluendi excommunicatum, quamuis regulariter seruanda sit, nihilominus si pręrermittatur, nõ propterea inualida erit absolutio, quia cum hæc absolutio non sit sacramentalis, sed iudiciaria, quibuscũque verbis fiat, dũmodo adsit absoluentis intentio, efficaciam habet: vt cum cæteris Theologis docet Richadus in 4. sent. dist. 18. q. 5. art. 10. & habet glossa in c. Cũ desideras de sent. excõmu. Adeo quod etiamsi in bulla Papæ coommittatur potestas absoluendi secundum formam iuris, peccabit quidẽ confessor illam non seruans, nihilominus tamen absolutio erit valida quamuis talis forma non seruetur: quia non est intentio Papæ, inducere nouam absolutionis formam per illa verba, sed solum admonere confessorem, cui absoluẽdi potestas committitur, id quod ad suũ officium secundum iuris dispositionem spectat, vt in simili notat Innocentius in c. fin. de præsumpt. & glos. Clemen. 1. de offic. delegat. & Nauarr. in Manual. c. 27. nu. 37. & in

& in Coment.cap.Qui vult,de pęnit.distin.6.numer.56.

CASVS TRIGESIMVS.

Antonius in casum Episcopo reseruatū incidit, & quia plenariā indulgētiā & absolutionē cōcessā ijs qui confeßi, & communicati processionem ad territorium Pontificis Clementis VIII. authoritate benedicendum comitantur, aßequi desiderat, & ab excommunicatione ob societatem cum bannitis habitam, alijsque censuris iuxta tenorem S. D. N. Clement. VIII. absolui vult.

Dubitatur: *An data à Pontifice facultate illa absoluendi à quacunque excommunicatione, & omnibus casibus exceptis solum ijs qui continentur in bulla Cœnæ Domini intelligatur etiam data absoluendi à casibus Episcopo reseruatis.*

RESpōdemus affirmatiue posse Antoniū vigore dictæ bullæ absolui á casu reseruato Episcopo. Tum quia Papa, facultatē absoluendi, quā in vniuersali Ecclesia Dei habet quoad omnia crimina cum possit committere, vt qui est ordinarius omniū ordinariorū, vt tradunt Iurisperiti in Rubr. de officio delegat. & hāc quoad omnes casus exceptis cōtentis in bulla Cænæ Dn̄i concedat in hac bulla, siue iubilęo, confessoribus approbatis ab ordinario, non est dubitādum quod sicut ipsę potest à casibus Episcopo reseruatis absoluere, ita id ipsum potest ille confessor, cui hoc committit virtute bullæ.

Tū quia dicta bulla concedit generaliter posse absolui ab omnibus reseruatis sedi Apostolicæ, exceptis contentis in bulla Cœnæ Domini. Et in fine addit; non obstantibus quibuscunque: quando autem Papa concedit omnes suos casus, quod est maius concedit etiam casus Episcopales, quod est minus: Reg. cui cōceditur, de Regulis iuris in 6. idque colligitur ex glosa in cap. Nuper §. non retinuit & cap. Cum illorum, de sent. excommunic. Nam cum maior potestas requiratur ad absoluendum ab ijs, quæ Papæ reseruantur à iure, quam ab illis, quæ Episcopis reseruātur, quæ est reseruatio ab homine; si illam concedit Papa: & committit confessori generaliter, committit etiam consequenter; & istam, vt ait Sotus lib. 7. de iust. q. 4. ar. 4. & Couar. in c. Alma, § 7. n. 8.

Tū tertio, quia illa verba exceptis contentis in bulla Cœnæ Dn̄i declarant manifeste intentionem summi Pontificis esse dare facultatem absoluēdi quoad cæteros omnes casus, aliàs veluti excipit contentos in bulla cœnę, exciperet reseruatos Episcopo. exceptio enim firmat regulam l. quæsitum ff. de nique ff. de fund. inst. & cap. Dominus 32. quæst. 7.

Tum

Tum quarto, quia medium sumit necessitatem à fine,& qui non potest impedire aliquem finē:non etiā poterit impedire media omnia necessaria ad illum assequendum: cum ergo summus Pontifex in hac bulla concedat facultatem absoluendi ab omnibus casibus, in ordine ad plenariam indulgentiam comparandam: ideo sicut Episcopus nō potest impedire subditum ab assequutione indulgentiæ huius concessæ: ita nec potest impedire absolutionem ab omnibus casibus quod est medium necessarium ad eandem indulgentiā obtinendā: frustraretur enim, aut saltim truncaretur intentus à summo Pōtifice finis si Epscopi prohibere possent, ne indulgētiam hāc plenariam lucraturi, absoluerentur à suis casibus: cum tamen gratiam superioris; nequeat arctare inferior cap. inferior. distin.21.

Tum denique quia per hoc nō tollitur ius quod Episcopi habent reseruandi casus, sed in illo dispēsatur à Papa ad salutem animarum iusta superueniente causa, ad tempus tamen; quod non solum fieri posse est certissimum cap. Ex multa de voto, &c. Quanto de iureiurando. Sed etiam cōsuetudine generali totius Ecclesiæ est receptū, vt quando Papa pro indulgentia plenaria assequenda dat facultatē confessoribus, vt absoluant à quibuscunque casibus, exceptis nonnullis absoluant etiam confessores à reseruatis Episcopo. Ita Nauar. in Man.c.27.tit. de casibus reseruatis Bartholomæus Medina in sua sūma lib.1.cap.10.§.3.

CASVS TRIGESIMVS Primus.

PRælatus è ciuitate discedens, cōcessit cuidam cōfessori facultatem, vt à casibus illi reseruatis absolueret quoscumque suos subditos, ea tamen conditione, vt iterum de peccato reseruato in quem incidisset confiterentur cū eodem Prælato quādo reuerteretur, & præsens esset. Nūc vero Antonio sub illa conditione absoluto, graue fit Prælatum adire, vt qui videat non teneri id ipsum scelus iam confessum, & sacramentaliter absolutum, iterum confiteri.

Quæritur, An huiusmodi conditio sit illicita, & si Antonius nolit vlterius superiorem adire, possit de illa inobedientia à quocunque absolui?

TRia in præsenti casu quæruntur. Primum est, An hæc conditio apposita à Prælato, & sub illa dans licentiam, & authoritatē Confessori absoluendi subditos à reseruatis, sit illicita, & iniqua, peccetque illam apponendo?

Secundum est, An absolutio à confessore dari possit sub tali conditione, vel potius danda sit absolute?

Tertium

Tertium est, vtrũ subditus confessus non adimplens illam conditionem, reincidat in eundem reseruatum casum.

Et quod ad primũ spectat, dubitandi ratio ex duplici præcipuè capite oritur, quorum vnum est, quod si Prælatus vult vt talis pœnitens obligetur ad iterum confitendum illum casum, non videtur id posse facere.

Tum quia hæc obligatio, est nimis grauis, & difficilis, & ideò non admittẽda, cum Ecclesia non obliget ad nimis difficile argu. c. Tua de iureiur. Et cap. Alligant. 26. q. 7.

Tum quia nulla lege vel authoritate humana, potest ille qui confessus est legitimè sua peccata, cogi ad iterum eadem confitenda, vt late probat cum communi Diuus Thomas quolib. 1. art. 12.

Tum quia videtur hoc fauere hæresi Ioannis Poliaci, quatenus dicebat confessos fratribus, teneri postea eadem ipsa peccata proprio Parocho confiteri, contra quam hæresim inuehitur Papa Ioannes 22. c. vas electionis.

Tum quia hoc aduersatur definitioni Ecclesiæ, in cap. Inter cunctas §. Cæterum. extra. de priuilegijs, vbi decernitur eorundẽ peccatorum confessionem, non esse de necessitate iterandam.

Tum denique quia si pœnitens à cõfessore absoluitur ab illo peccato reseruato: Iam igitur apud Deum tale peccatum non habet: obtenta enim vi clauiũ gratia, expellitur omninò culpa, quare non est quod egeat rursus pænitens de peccato illo absolui.

Alterum quod difficultatẽ inducit est, quia si Prælatus vult, vt pęnitens illum casum reseruatũ quãuis absolutum sibi denuo manifestet, non vt absoluatur, cũ iam fuerit sacramẽtaliter absolutus, sed vt impleat præceptum à confessore impositum de illo saltem secrete manifestando, nequaquam videtur hoc esse licitum.

Tum quia nullus potest in foro pænitentiæ compelli ad detegendum peccata sua occulta, nisi propter absolutionis sacramẽtalis beneficium, neque enim ipse Deus obligat quempiam ad reuelanda scelera sua confessori, nisi in ordine ad absolutionem de illis obtinẽdam, nullaque hominis vis aut potestas, ius habet ad compellẽdũ, vt pænitus occulta alio modo quã in confessione sacramentali ad absolutionem habendam propalentur, vt omnes Doctores asserunt.

Tum quia nullus potest obligare alium ad se ipsum infamãdũ: Iam autem peccata occulta alio modo quam in confessione manifestata sunt materia infamiæ.

Et tandem quia ille casus reseruatus, vel debet post absolutionem manifestari prælato, ad iterũ absoluendum, & hoc non, quia suppo-

supponimus iam pœnitentē fuiſſe ab eo ſacramentaliter,& plenè abſolutum, & ideo non eſſe iam materiam abſolutionis neceſſariam, ſed liberam, vel ad pœnitētiam ac ſatisfactionem de illo ſibi imponendam, & hoc etiam non, quia hæc etiam eſt ſufficienter confeſſoris prudentia,& arbitrio impoſita, tanquam pars integralis ſacramenti, vel ad pœnam aliquam exterius ſubeundam, & hoc quoque non: quia nullus obligari poteſt ad reuelandum delictum ſuum occultum, vt pœna mulctetur, imo Prælatus qui noſſe vult peccatum ſecretum alicuius, vt in foro exteriori illud puniat, mortalem culpā incurrit, quia intendit lædere famam proximi; argument. cap. Super his, & cap. Qualiter, & quando el. 2. de Accuſat.& probat inter alios Sotus lib. de ratione tegendi ſecreti memb. 2. q.6.

Nos tamen dicendum arbitramur. Prælatum licite poſſe ſub tali conditione vt iterum pœnitens ſe illi præſentet facultatem abſoluēdi concedere,quamuis conſultius, & ſalubrius eſſet ſimpliciter, & abſolutè abſque tali conditione illam elargiri.

Hoc autem eſſe verum oſtēdo. Primum quia ſicut voto poteſt quis licitè ſe arctare,& obligare ad peccata ſemel rite confeſſa, iterum confitenda, vel Prelato aut amico, ſeu confeſſori tali manifeſtanda, vt omnes concedunt: quia non eſt hæc materia aliena à voto: Ita ſi hoc ipſum ei præcipiatur,& iniungatur loco pœnitentiæ, id velle,& acceptare poteſt. Nā vt vouere eſt opus cōſilij, ſed reddere, eſt de precepto, cap. Magna, de voto. Ita iniunctam in cōfeſſione pœnitentiā acceptare, liberum eſt illi, qui vult abſolui, ſed poſtquā eam acceptat, adimplere tenetur, non ideo ſolū quia acceptat ſed potius quia à cōfeſſore tanquā à iudice, qui à Deo habet poteſtatē ligandi,& ſoluēdi eſt iniuncta,& ad eam implendam obligauit, vt late probat Nauarrus in comment. cap. Contrarium, de pœnit. diſt. 1. nu. 17. Cum igitur in caſu propoſito impoſitū ſit à confeſſore pro ſalutari pœnitentia, habenti caſum reſeruatum, vt illum poſtea quam fuerit abſolutus, manifeſtet prælato: tum ad pœnitentem magis confundendum,& humiliandum, tum ad ipſum melius corrigendum, & emendandū, negari non poteſt poſſe Prælatū ſub tali conditione, facultatē abſoluēdi licitè concedere.

Tum quia Prælatus poteſt licitè authoritatem ſuam confeſſori elargiri ſub ea conditione, vt occurrēte tali aut tali peccato, talem aut tantam pænitentiam imponat: ergo poteſt etiam eandem authoritatem dare ſub hoc onere, & limitatione, vt pænitens denuo ſe illi præſentet.

Tum quia Ecclesia cōcedit authoritatem suā cuilibet confessori, vt in articulo mortis à quibuscūq; reseruatis absoluere valeat, sub ea tamen conditione, vt si absolutus à tali mortis periculo euaserit, se quamprimum summo Pontifici præsentet, aliás in excommunicationem reincidat, cap. A nobis, & cap. Eos, de sent. excommunicat.

Tum quia regularibus concessa est à Pontificibus licentia vt nouitios habentes animum profitendi absoluere possint ab omnibus peccatis, & cēsuris quantūcunque reseruatis, & in illorū votis dispensare, quam tamen facultatē sub conditione dari ita vt si à Religione ante professionē discesserint amplius non reuersuri, reincidant in easdem censuras, & vota, declarauit Papa Paulus III. anno 1546. in quadam bulla concessa patribus Societatis Iesu.

Tum denique quia talis conditio habet finem bonum, vt scilicet pænitens magis de peccato graui commisso erubescat: erubescentia autem partem habet remissionis. cap. Quem pænitet. dist.1. Et deinde vt Prælatus, cognito tali scelere, quatenus alijs nociuū esse potest, vltra medicinam per confessionem applicatam, remediū etiā salutare adhibeat, vtque difficilior sic reddatur pænitenti, in illud reincidentia.

Nec ea quæ dubitationi fauebāt, huic nostræ opinioni officiūt. Nam ad primum concedimus, lege humana non posse hominem legitimè cōfessum, & absolutum, obligari ad eadem peccata iterum confitēda, potest tamē ad id obligari volūtate propria, vt voto, aut pænitentia à confessore imposita, & ab eodem acceptata: vt est in casu nostro, & declarat Nauarrus in comment. cap. Placuit, de pænit. dist.15. num.115.

Ad secundū respondetur, quod hæc obligatio præsentandi iterum se Prælato esset grauis, & difficilis, si in ea non interueniret consensus pænitentis: sed quia eo volente, & acceptante fit, non potest dici grauis nec iniuriosa, quia volenti, non fit iniuria.

Ad tertium dicitur, quod Ioannes Poliacus dicebat cōfessos fratribus, debere iterum confiteri Parochis, ob inualiditatem prioris confessionis, quasi non esset legitima confessio, & hāc hæresim dānat Ioannes 22. extra. cap. Vas electionis. de hæreticis: Nos vero asserimus illam confessionem fuisse validam: nec pænitentem teneri ad se præsentandum Prælato alia obligatione, quam quia id sibi impositum fuit à confessore, & ab ipso acceptatum.

Ad quartum respōdetur, quod cap. Inter cunctos, de Priuilegijs, decernit peccata legitimè semel confessa, & absoluta non esse

iam

iam amplius materim necessariam confessionis, sed non negat posse esse materiã ex voluntate pænitentis, si illa velit iterum confiteri.

Ad quintum dicimus, quod, & si á confessore absoluatur ab omnibus peccatis, tenetur tamen adhuc se Prelato presentare, & casum illi reseruatum manifestare, non vt de nouo absoluatur á tali culpa, quæ iam per præcedens sacramentum remissa est, sed vt de grauitate delicti magis erubescat, & vt remedium salubrius ad similia in futurũ præcauenda à Prelato adhibeatur, & præcipuè quando peccatum est nociuum alijs.

Nec ob hoc pænitẽs grauari dicitur, quia Prelatus eodemmet cõfessionis sigillo arctatur quo confessor, vt declarat Sotus in 4. sent. dist. 18. q. 2. ar. 5. Nauar. de pæniten. cap. Placuit. dist. 6. n. 116.

Ex his igitur manifestũ relinquitur, licere Prelato, committere authoritatẽ confessori, vt absoluat de tali aut tali casu, sub ea cõditione, vt iterum illum sibi confiteantur.

Reliqua est secundi dubij explicatio, vtrum absolutio sit á confessore exhibenda sub tali conditione vel simpliciter.

Ad quod respõdemus, absolutionem dandã esse simpliciter, & nequaquam sub conditione, imo ea quę fieret sub conditione de futuro, vt absoluo te si hoc feceris, nec esset sacramentalis, nec aliquo modo valida, sacrilegiũque maximum sic absoluens committeret.

Tum quia sacramentum, sortitur suum effectum ex institutione Christi, tunc quando confertur, & ideo quando á confessore proferuntur verba, quibus absoluit, tũc illa operantur remissionem culpę, & infusionem gratiæ, quapropter nequit confessor sacramentũ conferre, & effectum eius vsque ad tempus, quo conditio impleatur, suspendere. Arg. cap. Ad hæc quoniam. de Appellat.

Tum quia conditio de futuro, suspẽdit actum vsque ad aduentũ eius, ac per consequens tempore quo aduenit conditio, iam forma absolutionis non est; igitur non poterit operari remissionẽ culpæ: argumento cap. Præterea, secundo de Appellat. & cap. Si pro te. de rescript. lib. 6.

Tum quia verba illa, ego te absoluo, significant id quod efficiũt: quare sicut significant de præsenti: ita absolutionem, & remissionem peccatorum efficiunt de præsenti: vnde si talis effectus posset sub conditione suspendi: verba illa, ego te absoluo, significarent falsum, cum reuera confessor eo casu non absoluat, quando ea profert. Caietanus in summa verb. Confessio. 5. n. 9. Nauarr. in manu. cap. 26. num. 12.

Conditio nihilominus de prærito, vel etiam de præsenti, quãuis

apponi non debeat, si tamen adijciatur in absolutione, illam nõ inualidat, sed verum sacramentũ efficit. Et ratio est, quia conditio de præterito, seu de præsenti, non suspendit actum, & ideo non habet proprie rationem conditionis. leg. cum ad præsens. ff. si cert. petat. & notatur à Panor. in c. 2. de baptism. quare qui absolueret dicẽdo, si fecisti talem rem ego te absoluo: vel si promittis restituere, ego te absoluo, perperam faceret sic conditionaliter absoluẽdo, nihilominus tamen quia altera conditio est de preterito, altera de present, nec effectum sacramenti trahunt vltra tempus præsens, non irritant absolutionem. argument. cap. 2. de baptis. vbi dicitur eum de quo dubitatur an iure vel facto sit baptizatus, posse sub ea conditione, si nõ est baptizatus, iterum baptizari. Armilla, & Nauar. vbi supra.

In casu igitur præsente, debet confessor hanc conditionem pænitẽti manifestare ante absolutionem, etsi pænitens eam non acceptat, non potest tunc illum absoluere, cum careat iurisdictione, quę sibi data est conditionaliter, & ita nõ potest agere vltra limites in cõditione præfixos, vt est text. cum glos. in cap. Si cui, de Election. in 6. & docet Panorm. in cap. fin. de Restitution. spoliat. quando enim ad aliquem actum præscribitur, & datur certa forma, paria sunt agere contra, citra, & præter formam. Quod si confessor prius absoluit pænitentem, & postea declarauit conditionem pręsentandi se, & reconfitendi illud peccatum Prælato, & pænitens non vult dictæ cõditioni assentiri, adeo est data absolutio valida, vt quamuis pænitens non se præsentet denuo Prælato, nõ sit propterea reuocata aut facta inualida, etsi forte pænitens peccet confessori non parendo, quia cum eo tẽpore, quo data est absolutio, pænitẽs sit rité cõfessus, & nullum impedimentum habeat ad gratiam obtinendã, efficit tunc absolutio suum effectum, qui non impeditur per id quod in futurum subsequitur.

Nec nostræ determinationi repugnat, si quis dicat, absolutionẽ ab excommunicatione sub conditione de futuro, vt absoluo te ab excommunicatione si restitueris, quamuis sic nõ debeat dari, esse tamen validam: adeo vt adimpleta conditione non indigeat excõmunicatus iterum absolui, vt probat latè Nauar. in cap. Qui vult. de pænitent. dist. 6. nu. 64. igitur á simili posset dici, quod absolutio à casu reseruato sub cõditione de futuro facta, erit valida quantumcunque sic non debeat dari.

Respondemus, quod, & si verum sit absolutionem ab excommunicatione posse sub cõditione de futuro dari ob rationes quas Nauar-

Nauarrus vbi supra adducit: (quãuis Sãctus Antoninus 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. & alij grauissimi doctores contrarium arbitrentur) nihilominus tamen absolutio à peccatis secũdum omnes inualida prorsus est si sub conditione de futuro exhibeatur, & ratio est, quia excõmunicationis absolutio cum non sit sacramentalis, sed potius quiddam dependens à iudiciaria iurisdictione non habet præscriptam formam, sed quibuscunque verbis fiat, est valida, cum verba non habeant efficaciã ex se vllam, sed solũ ex intẽtione absoluentis, quę quidem intentio quomodocunque manifestetur excommunicato, liber remanet in conscientia ab excõmunicationis vinculo: At vero absolutio á peccatis confessis, cum sit sacramentalis, habeatque determinatam á Christo formam, quæ nec alterari nec mutari potest: & ideo verba illa habeant efficaciam remittẽdi peccata ex virtute Christi instituẽtis sacramẽtũ, nõ potest huiusmodi effectus absolutionis, & remissionis culpę non produci, quando illa debitè proferũtur, nec per cõditionem futuram valet suspendi, imo talis conditio veritati formæ, quæ est: ego te absoluo: repugnat ex diametro, vt satis manifeste cum alijs probat Caietanus in Summa verbo Absolutio ex parte formæ.

Tertium erat dubium: an acceptata, & non adimpleta conditione, reincidat pœnitens in eundem casum reseruatum.

Respondetur, quod non reincidit, sed peccat mortaliter non adimplendo id quod sibi fuit impositum, & ab ipso aceptatum, quod peccatum, etsi non sit reseruatum, quousque tamẽ in eo perseuerat, est impœnitens, & absolui non potest.

Primum probatur. Tum quia peccatum semel per sacramentum pœnitentiæ deletum, redire nullo modo potest iuxta illud Numerorum cap. 1. Non puniet Deus bis in idipsum. Et Ezechiel. 12. In quacũque hora ingemuerit peccator, iniquitatum eius amplius non recordabor. Et Paulus ad Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona Dei, pœniteret autem Deum remisisse peccatum, si illud rediret post absolutionem.

Tum quia Deus non remittit peccata sub hac conditione in futurum, si pœnitentia adimpleatur, vel si pœnitens non relabatur, aliàs absolutio esset imperfecta nec efficeret id quod de præsenti significat, & sic per hoc sacramentũ non fieret recõciliatio cum Deo: quod dicere esset hęresis, vt est in Conc. Trident. sess. 14. cap. 3.

Tũ quia ex eo quod homo post confessionam furatur, non ideo

incidit in homicidium, vel adulterium à se ante commissum, & confessum: cum sint peccata specie diuersa, & ideo iudicium factum de prioribus, non reuocatur per delictum subsequens; vt inquit D. Th. in 4. dist. 16. q. 1. ar. 1.

Confirmatur, quia aliud est teneri ad se præsentandum Prælato, & aliud reincidere in peccatũ confessum, vt satis patet: vnde quamuis ratione promissionis factæ cõfessori, & cõditionis à pœnitẽte acceptę de se pręsentãdo, & reconfitẽdo id ipsum peccatũ Prælato, teneatur ad hoc faciendũ, non tamẽ reincidit in homicidiũ vel incestũ, qui erat casus forte reseruatus, à quo fuit absolutus: opus enim Dei quale est remittere peccata pænitenti, per opus hominis quod est sequẽs peccatũ, irritari nequit. Paludanus in 4. dist. 22. q. 2. Scotus & Durandus ibidem q. 1. & latè Sotus ibi. dist. 16. q. 1. ar. 1.

Nec obstat si quis dicat, absolutum in articulo mortis ab excommunicatione, si cessante tali periculo non se præsentat, reincidere in pristinam excommunicationẽ, idq; esse de eo, qui ob aliquod aliud impedimẽtum absoluitur, vt est text. in c. eos, de sen. excom. li. 6.

Respondetur primo, quod non reincidit in eãdem numero excõmunicationem, a qua fuit absolutus: sed propter inobedientiam, & contemptum excõmunicatur ipso iure, simili excommunicatione, ac erat prior, & eatenus dicitur reincidere. Imo si cum parte concordauerit, vel alias satisfecerit tantũ quantum debet coram Deo, non oportet tunc vt se iudici pręsentet, quia non reincidit; vt colligitur ex eodem cap. Eos, & tradit Sotus in 4. sen. dist. 18. quæst. 4. art. 4. in Resp. Ad secundum, & Nauarr. in Man. cap. 26. n. 26.

Respõdetur secundo, quicquid sit de excommunicatione, non intelligi hanc reincidentiam in casibus reseruatis non habentibus annexam talem censuram. Tum quia ille textus cum sit pænalis, non extenditur ad ea, quę sunt diuersi generis. cap. Ad audientiam, de decimis. Aliud est enim casus reseruatus Episcopo: aliud excommunicatio reseruata. Tum quia absolutio a casu reseruato, nullã admittit de futuro conditionẽ cũ sit sacramentalis, absolutio autem ab excommunicatione, potest illam admittere, vt ex Nauarro vbi supra diximus. Tum demum quia ille Papæ Bonifacij VIII. text. in dicto cap. Eos, complectitur solũ duos casus; vnus est quãdo quis fuit absolutus ab excõmunicatione propter imminens mortis periculum. Alius est quando quis fuit absolutus a dicta censura vel a Papa, vel eius legato cũ onere vt se pręsentet ordinario suo vel alteri; exceptis his duobus casibus nõ datur a iure reinci-

reincidentia, vt bene animaduertit Couaruuias in cap. Alma. §. 11. num. 6. vnde absolutus vigore alicuius Bullæ, seu Iubilæi cum proposito adimplēdi id quod ibi dicitur, non est absoluendus cum reincidentia, quia etsi postea nō adimpleat, nō reincidit, cum talis casus nō sit cōprehensus in d.c. eos: vt satis patet, & pænę non sint extendendæ, extra. 6. lib. de reg. iur.

Non etiam officit, quod qui ex contemptu omittit pænitentiam a Confessore impositam, videtur teneri ad reiterādam confessionē, ac proinde reincidere.

Respondetur, quod etsi peccet lęthaliter omittendo ex contēptu aut negligentia notabili dictam pænitentiam, non tamen tenetur confessionem reiterare, sed sufficit obliuionem, aut negligētiam, aut contemptum confiteri: nam vt supra diximus, cōfessus legitimè peccata sua, nequaquam cogi potest ad eadem iterum confitenda, quia cum tale onus reconfitendi, nullo iure imponatur, non est asserendum, cap. Legatur. 24. quæst. 2. & cap. 2. de Translat. prælat. & capit. Consuluit. 2. quæst. 5. ita habet D. Thom. in 4. sen. dist. 17. quæst. 3. art. 3. Caiet. verb. Confessio iteranda. Nauarrus in comment. cap. Contrarium de pænit. dist. 5. nu. 20. & in Manuali c. 9. n. 18.

Secundum vero nempe quod licet non reincidat, non possit nihilominus absolui quousque prælato se præsentet, inde manifeste colligitur.

Tum quia acceptando dictam conditionem, obligauit se ad illā adimplendam: vnde quousq; persistit in proposito non adimplēdi est impænitens, ac per consequens inhabilis ad absolutionē. arg. glos. cap. Dictum. 81. distin. Felin. in cap. Irrefragabili, de offic. ord.

Tum quia illa pęnitentia, vt iterum se debeat Prælato præsentare, [cum] sit à superiori Prælato iniuncta, non potest per alium confessorem inferiorem commutari, qui ab eo peccato reseruato ob quod illa imposita fuit non poterat absoluere: Syluester verb. Confessio. q. 22. Rosel. eo. §. 11. Monal. in sum. de pænit. §. An possit. imponi à nō proprio sacerdote. Nauar. in man. cap. 26. num. 22.

CASVS TRIGESIMVS Secundus.

Martha Ioannis amore capta, & ab eodē grauida timens à parentibus occidi fugam insimul arripiunt, sed amicorum postea suasu pax componitur, sub pacto, vt matrimonium contrahant: reuersique in patriam pro celebrandis nuptijs, Ioānes ad confessionem accedit, Parochoque declarat se cum matre ipsius Marthæ, hac conscia, rem prius habuiße, qua etiā de re suspitio nō parua

 inter

inter consanguineos semper fuerat. Admonitus ergo á Parocho de affinitatis impedimento suasusque ab eodē in lōginquas adire partes, ille renuit, vt quod erit non modo Marthæ, & ipsius matris, sed aliorum multorum homicidiorum causa, & confessionis reuelatio maxime periclitabitur.

Quæritur, An matrimonium sit à Parocho celebrandum, ipsique sponsi absoluendi & communicandi. Et conuiuere insimul absque peccato valeāt, vt mors, & sigilli fractio euitetur.

CAsus præsens tres continet difficultates; vna est: An pro conseruando confessionis secreto, absolui debeant? Alia, an saltē cōmunio sacra sit illis danda, & matrimonium celebrandum? Vltima si fictè contrahant, animo cohabitandi vt frater, & soror, pro euitādis tot verisimilibus homicidijs, an in peccatum incurrant?

Primam difficultatem in hunc modum dissoluendā esse arbitror, vt pro tuendo cōfessionis secreto, nequaquam debeat sacramentalis absolutio dari; cum grauius sacrilegium sit impœnitentem absoluere, quam sigillum frangere.

Tum quià præceptum confessionis, multo maius est arctiusque ligat, quam præceptum sigilli: nam & si vtrumque sit diuinum, sigilli tamen obseruantia, est propter necessitatem confessionis, hæc enim est necessaria peccatori ad salutē, confessio autem quamuis publice fiat, dummodo cæteri pœnitentis actus concurrant, valida est, iam autem finis, præstantior est iis quæ sunt ad finē, & propter quod vnū quodque tale, & illud magis vt habetur in primo posteriorum.

Tum quia hi cùm sint impœnitentes, & accedant animo persistendi in peccato, non habent ius vllum ad absolutionem petendā; ac proinde iuste confessor illā denegare potest, quod enim ab aliquo iniuste petitur, iuste illi denegatur: imo si hos confessor quacūque ratione absoluat, fit sacrilegij particeps. Iam autem nullum malum est faciendum, vt inde eueniāt bona. q. 2. cap. Is autem, & cap. Ne quis, & cap. Faciat.

De secūda difficultate, sunt qui putent, nec communionem esse istis impœnitentibus licet secretis dandam, quamuis illam publicè petant, nec matrimonium inter illos celebrandum, quanquā proinde suspitio de impedimento confesso oriri certa possit. Rationes quibus in hanc sententiā inclināt, hæ videntur præcipuæ.

Prima; quia isti, etsi confessi sint impedimentum, nolunt tamen á contrahendo matrimonio desistere: Iam autem illa peccata, quæ aliquis confitetur vt perpetranda, seu animo committendi, potius quam omittendi, non obligatur Parochus in omni casu ad ea celā-

da,

da, cum id, quod directé, & totaliter opponitur confessioni, vt est impænitentia, seu peccatum impœnitenter confessum, nō debeat fauoribus confessionis gaudere, sigillum autem in fauorem confessionis est inductum.

Tum quia peccata impœnitentis Deus non celat, sed in die iræ reuelabit illa ad vindictam, & ideo nec confessor cuius secretum, est simile secreto Dei, tenebitur illa celare.

Tum quia vel hæc sacramenta sunt his publicè á Parocho illa petentibus administranda, ne iniuria afficiantur denegando eis quod sibi est iure debitū, & hoc non: quia cum peccent dicta sacramenta impænitentes petendo, inique, & iniuste illa postulant, ac ideo nulla ipsis infertur iniuria, si á Parocho denegentur. Vel ne infamiæ notā incurrant, & qui hoc sciuerint scādalum sumant, & hoc etiam non: quia nullus propter id, quod ex culpa sua euenit, censetur ab alio infamari: sed potius à se ipso, & ideo scandalum quod inde apud alios oritur, referendum est in ipsos sponsos, qui cum sciant se esse inhabiles ad dicta sacramenta, audent nihilominus ea petere, & nō est attribuēdum Parocho, qui denegat, iniustè postulatum; veluti si quis coram alijs exigeret à me vestem meam, affirmando esse suā: ego non eū infamo, si dare renuo: Imò ipse suæ famæ maculā inurit, iniqua & iniusta petitione.

Tum quia magis est obuiandū nocumento spirituali, quam corporali, & tamen si ego solus secreto scirem aliquem velle gladium suum, quod in manibus meis est ad se ipsum interficiendum, graue peccatum committerem, si illud darem, quamuis petat, id quod est suum: Quare etiā peccabit Parochus, ministrando illa sacramenta, quæ certo nouit in damnum animæ futura. Hanc opinionē quod peccata perpetranda non cadant sub sigillo cōfessionis, tenuit Pan. in cap. Omnis vtriusque sexus, & Alex. 4. par. q. 78. memb. 2. ar. 2. atq; Raym. & Innocen. vt citat Syluest. verb. Confessor. 1. §. 5.

Hæc opinio est plusquam falsa, nec vllo modo sequenda: Tū quia peccatum præteritum, quāuis fuerit absque proposito illud relinquendi confessum, cadit sub confessionis sigillo, quatenus defertur ad confessorem sub vna parte cōtritionis, scilicet dolore de eo perpetrato, etsi non sub alia, quæ est propositum cauendi, & ita fuit à pænitente in cōfessione reuelatū, cum ordine ad absolutionē, & per consequēs vt cōfessor sit illius iudex, quāuis absolutio fuerit denegata: quia non offertur vt aptum absolui: igitur à simili erit idem de peccato futuro.

Tum quia baptismus, quamuis

fictè

fictè susceptus, est verè sacramentum, & ita confessio informis est sacramentalis, etiamsi ob defectũ firmi propositi, non consequatur absolutionem.

Tum quia in cap. quod quidam de pœnit. & remis. præcipitur illius confessionem non esse respuendã, qui dixerit, se non posse abstinere.

Tum quia si quis ad confessionem accederet, cum proposito occidendi Tyrannum, vel meretricandi, putans hæc non esse peccata, & sic confiteretur, ac persuasus á confessore nolit ab his desistere, proindeque non absolueretur; sigillũ nihilominus de his esset tenendum, cum sit confessio sacramentalis, vt quæ sola propositi mutatione, absque alio sufficeret ad absolutionem, vnde in capit. Omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remiss. dicitur. Qui peccatum in pœnitẽtiali iudicio sibi detectum, præsumpserit reuelare: vbi notatur, quod non requiritur, vt sit peccatum absolutum, sed sufficeret vt sit detectum in illo iudicio confessionis, siue illud peccatũ sit iam commissum, siue committẽdum.

Alij arbitrantur totum ex diametro oppositum, quod peccata impœnitentis, & animo perpetrãdi confessa, quamuis absolutione sint indigna, cadant nihilominus sub eodem sigillo, ac illa, quæ sacramentaliter absoluuntur, ita vt sic impœnitenter confesso nõ possit Parochus negare sacramẽta, nec per id quod scit in cõfessione agere quidpiam extra confessionem, adeo quod si quidpiam fingat, vel arte aliqua vtatur, ad eos persuadẽdos ne communicent, & ne cõtrahant, sigillum frangere confessionis. In hanc sententiã inclinat Hẽricus Gaudauens. in quolib. q. 18. Et Palud. in 4. sentent. dist. 21.

Rationes quibus persuadentur hę sunt. Tum quia Parochus per id quod nouit, vt minister Dei, non potest agere vt simplex homo: quę autem notificãtur in confessione, dicuntur confessori loco Dei.

Tum quia isti sponsi, licẽt impænitentes habẽt in foro exteriori ius petendi sacramenta à suo Parocho, quę ipse non potest eis denegare nisi ob causam in tali foro cognitam, neque enim iudex punire delictũ valet, quod sibi modo iuridico non constat. Iam autẽ quod scitur in cõfessione, perinde est, ac si prorsus ignoraretur.

Nos tamẽ præsentem difficultatem ita decidendam esse existimamus: vt Parochus rationibus omnibus innitatur, his spõsis persuadere, ne ad Eucharistiã ita impænitentes accedant, nec matrimonium cũ tali impedimento cõtrahant: sed vel ambo, vel alter illorum fingãt aliquid per quod celebratio matrimonij dissoluatur, aut saltẽ eo vsque differatur, quo à sede

à ſede Apoſtolica in illo impedimẽto affinitatis diſpenſetur. Imò ipſe Parochus ſi aliqua induſtria vti poterit, qua matrimonium illud impediatur abſque cõfeſſionis reuelatione vti ea debet, quod ſi nullũ prorſus ſit remedium impediendi, quin,& communicent, & contrahant,tunc tenetur dicta ſacramẽta illis adminiſtrare.

Primum oſtendo,quod ſcilicet debeat Parochus ſublato ſcandalo,& confeſſionis reuelatione,pro viribus ſecreto eniti,ne in peccato communicent, neuè impediti cõtrahant.

Tum quia in adminſtratione horum ſacramentorum, cum non habeant iſti adhuc ius acquiſitum, impedimentum enim peccati,& affinitatis,priuat eos debito, ac iure ſuſcipiendi hæc ſacramẽta. Ideò nulla irrogatur illis iniuria,ſi ſecreto ab eorum ſuſceptione impediãtur:Nam in gratuitis, & in quibus pænitens nõ habet ius, poteſt Parochus, per ea quæ nouit in confeſſione, extra confeſſionem agere arg.cap.Ad aures de temp.ordina. vbi præcipitur Epiſcopo, ne religioſum ordinet,abſque ſui Prælati licẽtia, quia forſan Prælatus in ſecreto ſcit cauſam, ob quam non debeat ordinari : ex quibus verbis colligunt Doctores potuiſſe Prælatum ex ijs quæ in cõfeſſione nouit, moueri ad denegandam,licẽtiam ordinandi ſuo ſubdito, quia iſte abſque licentia Prælati ius non habet ordines ſuſcepiendi. Ita Sotus in 4.diſt. 12.q.1.art.6.

Tum quia quoties aliquis actus poteſt interpretari factus alio fine quam reuelationis cõfeſſionis,nõ peccat confeſſor, nec ſigillum frãgit,ſi ob ſcita in cõfeſſione tali actu vtatur,vt Prælatus repellens ab officio ſacriſtę,vel procuratoris,eũ quem in confeſſione nouit furari, aut fornicare, aſſignãdo alias cauſas huius repulſæ non dicitur reuelare confeſſionem , quia cum hæc officia pendeant à gratuita voluntate Prælati, poſſunt alij ſuſpicari Prȩlatum id facere odio,aut maleuolẽtia. Sotus libr.de ratione tegẽdi ſecreti.mẽb.3. q.3.cõcluſ.6. Hęc concluſio aperte eſt D. Thom. in 4.ſentent.diſtin.21.q.3.ar.1. in Reſpon. ad tertium.

Secũdum, nempe quod ſi inſiſtãt,& publicè dicta ſacramẽta petant, teneatur Parochus illa adminiſtrate, non obſtante præfato impedimento. Patet manifeſte.

Tum quia illi ſponſi,cum ratiotione baptiſmatis habeant ius ad petẽdum à Parocho omnia ſacramenta, non poteſt abſque iniuria denegare Parochus illis, adminiſtrationẽ Euchariſtiæ, vel ſacramẽti matrimonij, niſi adſit cauſa manifeſta huiuſce denegationis, quod enim quis publice tãquã ſibi debitũ poſtulat,nõ debet illi negari abſque cauſa cognita, & manifeſta.

Iam

Iam autem Parochus, impedimẽtum quod nouit per confessionẽ non potest extra confessionẽ propalare.

Accedit, quod nullus debet absque ordine, & processu iudiciali spoliari suo iure, spoliarentur autẽ hi petentes sacramenta, si per id quod in confessione sacramentali dixerunt, posset Parochus ea denegare, esset enim hoc exprobare potius illis peccatum confessum, & ita confessionem reddere odiosam, quam secũdum ordinem iuris agere.

Tum quia in eo iudicio oportet causam esse cognitam, in quo ius petitur, & dicitur: sed isti petũt in foro exteriori a Parocho ius, quod in tali foro habent ad sacramenta, & in hoc foro nullum impedimentum est cognitum, non ergo potest Parochus his occultis peccatoribus sacramenta non administrare.

Confirmatur authoritate Diui Patris Augustini, super illud primę ad Corinth. cap. 5. Si is qui frater nominatur apud vos, & refertur c. Multi. 2. q. 1. vbi sic inquit. Nos a communione quempiam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio Ecclesiastico, vel seculari nominatum, atque conuictum. Vnde Christus perfido Iudę dum nefandam proditionem occultè machinabatur, bucellam in vltima Cœna inter reliquos Apostolos præbuit. Tandem cum id quod Parocho dicitur in confessione sacramentali, dicatur vt ministro Christi, & vt vice Dei, non potest ille per ea, quæ sic nouit, agere extra iudicialiter, & vt particularis homo D. Thom. in quarto. sentent. distinct. 81. artic. nono, Adrianus in quæstion. de Eucharistia. Duran. & alij ferè omnes Theologi, in 4. dist. 9. q. 5.

Neque officit textus in dicto c. Ad aures, de temp. ord. quatenus concedit, posse Prælatum per id quod in confessione nouit, negare licentiam subdito, ad ordines suscipiendos.

Respõdemus, id ideo esse; quia religiosus cum non habeat ius suscipiendi ordines absque Pręlati licentia, potest Prælatus ob secretã causam illum a tali licentia excludere, vt quæ a mera & libera Prælati voluntate pendet: At dicti spõsi, cum habeant ius ad sacramentũ Eucharistiæ, & matrimonij a Parocho ministrandum, vt cui hoc ex officio incũbit, idcirco ob scita in cõfessione, nõ potest talia sacramenta denegare petẽtibus illa publicè. Sotus in quarto sent. distin. 12. q. 1. art. 6.

Ad omne autem peccatum in casu proposito effugiendum, crediderim posse Parochũ, seu cõfessorem his sponsis cõsulere, quãdo præfata scandala euitari aliter non possint

poſſint, vt de communi ſcientia, & conſenſu contrahant, nō quidem intentione verum matrimonium ineundi de præſenti, ſed conditionaliter, ſi Papa diſpēſauerit, animo interim cohabitandi, quoad domum, ſed non quoad thorum, tāquam frater & ſoror.

Probatur; Tum quia celebratio contractus matrimonialis, quæ aliàs inter iſtos facta, eſſet nulla, & culpa mortalis, iſto modo redditur licita, non enim ijs eſt prohibitum contrahere ſponſalia de futuro & cohabitare inſimul in eadem domo, expectantes à Papa diſpenſationem.

Tum quia in cap. Conſultationi, de frigidis, & malef. ſtatuitur á Papa Cæleſtino III. poſſe duos matrimonio coniunctos viuere inſimul in eadem domo, vt frater & ſoror, quamuis non valuerit eorū matrimonium, ob coeundi impotentiam.

Tum quia non defuerunt multi graues Theologi, qui falsò aſſererent, occulto peccatori accedēti ad ſacram communionem tempore paſchatis, dari á Parocho poſſe ad tuendum, & tegendum eius honorem, ipſo præſertim conſentiente, hoſtiam non conſecratam, cuius opinionis fuit Altiſſidorenſis D. Bonauentura, & Adrianus, vt refert Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. ar. 6. in Reſpon. ad ſecūdum argumentū. Quam tamen ſententiam, & ſi nos exiſtimemus eſſe omnino falſam, eo quod ſacerdos quantū in ſe eſt, præberet cauſam circunſtantibus, talem hoſtiā adorandi, & proinde idolatrandi: nihilominus tamē in caſu noſtro in quo de cōſenſu partiū fingit Parochus celebrare matrimonium, & tamē non celebrat, vbi nulla ratio idolatriæ, vel alterius notabilis ſcandali interuenit, videtur huiuſmodi matrimonij celebrati fictio, eſſe licita.

Nec obſtant noſtrę reſpōſioni argumenta initio adducta. Nam ad ea quibus prima opinio nitebatur dicimus, falſum omninò eſſe, quod peccata cōfeſſa quāuis abſq; propoſito ab illis in futurū deſiſtēdi, imó intētione eadē rurſus perpetrandi, non cadere ſub ſigillum confeſſionis: cadunt ſiquidem, eo quod impœnitentia, & ſi opponatur confeſſioni quoad abſolutionem, & quantum ad perfectionē ſacramenti: non tamen tollit, quin poſſit dici ſacramentalis confeſſio quatenus hæc eſt peccatorum accuſatio apud Deum facta confeſſario, & ideo celanda ſunt peccata, quæ in tali confeſſione aperiūtur. Et quamuis talia peccata ſic impęnitenter confeſſa, non celentur apud Deum, ſed debeat ille in die iudicij ad confuſionem impænitentis, illa manifeſtare, quia tamen confeſſori dicuntur per modum accuſationis ad petendum ſaltem aliquod remedium, & diſponunt,

ac or-

ac ordinantur ad veram pœnitentiã, proponũturque ſub vna cõtritionis parte, quæ eſt dolor de præterito, quamuis deſit alia, quæ eſt propoſitum cauendi in futurum, ideo ab Eccleſia recipiuntur ac dicta, ac ſcita in ſacramentali confeſſione. Vnde in cap. Omnis vtriuſque ſexus de pænitent. & remiſſio. inhibetur, ne quis peccatũ in pœnitentiali iudicio ſibi detectũ præſumat reuelare. Et licet ſic impœnitenter confeſſus, non habeat in foro conſcientiæ apud Deum ius petendi Euchariſtiã, vel ſacramentum matrimonij: cum ob impedimentum ac peccatum cõmiſſum ſit inhabilis ad hæc ſuſcipiẽda, habet tamen adhuc ius petẽdi illa in foro exteriori apud homines, cum iure baptiſmi poſſit vti dictis ſacramentis; nullaq; ſit cauſa manifeſta ob quã poſſit ab illis arceri, & ideò Parochus non adminiſtrando illa, prębere circumſtantibus ſcandalum, & proximum infamaret.

Et quamuis damnum ſpirituale præferendum ſit tẽporali, hoc tamen quia non tam eſt voluntariũ quam illud, & quatenus etiam tẽporale conſtituit hominem in tali neceſſitate à qua ſe nõ poteſt liberare, ſicut poteſt qui peccare vult, idcirco tenemur magis ſuccurrere & impedire nequis ſe interficiat, quam ne in peccatum labatur.

Ad argumenta autem ſecundæ opinionis Reſpõdemus, illa procedere, quoad illas res in quibus pœnitens habet quodammodo ius acquiſitum, & quando id quod à confeſſore geritur, eſt ſufficienter directum, aut ex ſui natura, aut ex intentione confeſſoris in reuelationem confeſſionis: ſecus verò eſt in arbitrarijs, & gratuitis, & quando actus à confeſſore factus, poteſt aliter interpretari, quam in reuelationem confeſſionis. Vt ſi Prouincialis deponat Priorem cõuentus ab officio, ob crimen in cõfeſſione ſcitum, eſſet tunc quidem ſigilli fractor: Tum quia Prior habet ius acquiſitum in tali officio: Tum quia prioratus non dependet à mera, & gratuita voluntate Prouincialis, ſed à canonica electione: ſed ſi tamen ob ſic in confeſſione cognitum negaret ei in electione aliqua ſuum ſuffragium, vel deponeret procuratorẽ, ſacriſtam, vel alium officialẽ amouibilem, cum hoc ſit arbitrarium, & pendeat à libera voluntate Prouincialis, non peccat, quia vtitur iure ſuæ libertatis. Vnde Diuus Thomas in quarto ſentent. diſtin. 21. abſolutè tenet, quod nullus debet eligere eum, quem per confeſſionem nouit eſſe indignum: Ita Sotus lib. de ratione regendi ſecreti libr. 3. quæſt. 3. in declaratione concluſionis 5.

CA-

CASVS TRIGESIMVS Tertius.

Dominicus, beneficium pingue Ecclesiasticum habens, Canonicas horas semper recitat, raro tamen cum debita attentione & deuotione: non modo quia actibus exterioribus induendi, ac lauandi corpus, lectum conficiendi, vestes excutiendi, domumque totam præparandi ac componendi ex proposito tunc occupatur: sed etiam quia si hæc quandoque non faciat mentem tamen ad exteriora negotia interius diuagari aduertenter permittit: adeo quod ab vno anno quo officium diuinum recitare est obligatus, vix semel attentè, & deuotè illud dixerit, & hæc omnia in confessione nunc explicat.

Quæritur, An peccatum mortale commiserit, & ad restitutionem fructuum sit non minus cogēdus, quam si nullatenus diuinum officium dixerit?

NOn defuerunt qui assererent hunc beneficiatum, neque culpam lethalem absque attentione, & deuotione reccitando perpetrasse, neque vlli restitutioni esse obnoxium.

Hoc probant. Tum quia adimpletio præcepti, non exigit cōmuniter, vt per eam perueniat implens in finem, in quem præcipiens eam intendit inducere: cum aliud sit, id quod pręcipitur, aliud finis in quem præcipitur: vt docet vterque Thomas prima secundæ quęstion. 100. articulo. nono. & secunda secundæ quæstion. quadragesima quarta, articulo quarto, ad primum, iam autem id quod præcipitur clerico, seu beneficiato, est recitare horas Canonicas, attentio autem & deuotio, habent se sicut modus præcepti, & tanquam finis proximus, ob quem fit recitatio.

Tum quia in capitu. Dolentes extra. de celebratione missarum, vbi dicitur distinctè, præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, vt Diuinum officium, nocturnum pariter, & diurnum quantum eis dederit Deus studiosè celebrent pariter &, deuotè, &c. Colligitur apertè rem præceptam esse solum, vt dicatur totum Diuinum officium, cæteras vero conditiones, esse de consilio, & hoc est quod statim declarat textus in illis verbis, quantum Deus dederit, &c. Quasi dicat attentionem, & deuotionem in præcepto non ponimus, sed gratiæ Dei secundum quod ipse dare voluerit, duximus relinquendum.

Tum quia Deuotio secundum Diuum Thomam 2.2.quęst.octuagesimasecunda, artic.1. est voluntas

tas prompta submittendi se Deo, quæ promptitudo addita volũtati actuali, nihil aliud esse videtur, quam intentio & feruor eius: iam autem ad cætera omnia alia præcepta adimplenda sufficit sola voluntas agẽdi id quod iubetur, quã uis non sit feruens: vnde ieiunans voluntariè, satisfacit præcepto ieiunandi, & si cum feruore non ieiunet: neque Christus aliud præcepit Matthæi 19. quam si vis ad vitam ingredi, serua mandata, nulla mentione deuotionis seu feruoris facta.

Tum quia hoc præceptum recitandi horas canonicas, est de iure humano positiuo, & ideò non se extendit nisi ad ea, quę sub iudicio humano cadere possũt, qualia sũt quæ per actus exteriores exercentur, non autem quæ in sola mente consistunt; solus enim Deus intuetur cor, homines autẽ ea, quæ patent, vt dicitur 1. Reg. c. 16. Et tradit Diuus Thomas 1. 2. q. 100. ar. 9. iam vero attentio, & deuotio sunt interiores mentis actus, & ideo qui euagatur interius quamuis scienter non transgreditur per hoc mãdatum Ecclesiasticum de dicendo officio Diuino.

Confirmatur ex glosa in c. Graui. de celebr. Miss. super verb. fructum labiorũ. vbi dicit Archidiaconus, quod satis est labijs seruire in diuinis horis, licet cor diuertat ad alia.

Huius opinionis est Hostiensis in dicto cap. Dolentes. Et Sanctus Antonin. 3. partit. 13. c. 4. §. 7. Angelus verb. hora. §. 28. Syluest. in aurea rosa casu nono, & verb. hora. quæst. 11.

Quod vero etiam casu quo absque attentione, recitãdo peccaret, non teneatur ad restitutionẽ fructuum ostendunt.

Tum quia Concilium Lateranense innouatum, & declaratum per extrauagantem Pij V. statuit, vt quicunque habens beneficium Ecclesiasticum cum cura, aut sine cura, si post sex menses quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento nõ dixerit beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officij, & temporis suos non faciat, sed eos tanquam iniustè perceptos, in fabricam ipsorum beneficiorũ, vel pauperum eleemosynas, erogare teneatur. Cum ergo hæc lex solum loquatur de non recitantibus, & nihil determinet de male dicentibus, videtur ad hos non debere extendi, cum sit pœnalis, & consequenter non amplianda extra proprium casum cap. pæna. de pænit. distin. 1. l. si de interpretatione ff. de pænis.

Tum quia cum non videatur tantum peccare male recitãs, quãtum nullatenus recitans, cum iste faciat totaliter contra legem, ille vero adimpleat saltem actum legis,

gis, quamuis non qualificatũ, ideo non sunt pari pæna mulctãdi, nec eadem canonis dispositio, debet ex æquo illos comprehendere.

Tum quia presbyter cui datur eleemosyna pro dicenda Missa, si illam dicat in peccato mortali, nõ tenetur eleemosynam restituere, teneretur tamẽ si illam nullo modo diceret. Quare à simili videtur, quod cum beneficium detur propter officium, qui hoc recitat, quãuis ob defectum attẽtionis, & deuotionis peccet, nõ erit obnoxius restitutioni.

Contrariam tamen opinionẽ, vt magis communem, & veriorẽ amplectẽdam esse putamus, eum scilicet qui absque attentione, & deuotione recitat Canonicas horas, in culpam lethalem incurrisse, & ad fructuum restitutionem teneri, eo prorsus modo ac si easdẽ horas nullatenus diceret. Huius sẽtentiæ est Diuus Thomas 2.2.q.83. artic. 13. Caietanus ibidem. Paludanus in quarto sentent. distin. 15. quæst. 5. Gabriel. in canone Missæ lect. 62. Maior. in quarto distinct. 12. quæst. septima, Adrianus quolib. octauo, Gerson. tertia parte Alphab. 71. F. vers. orationem. Caietanus in summa verb. Horarum §. tertio, Nauarrus in tractatu de oratione, & horis canonicis capit. 13. numer. 22. & capit. 20. num. 31. Sotus de iust. & iur. li. decimo, quæst. quinta articul. 5. conclusione sexta quamuis ibi ad finem dictæ conclusionis, & articulo 6. cõclusione 4. quoad restitutionis obligationẽ videatur à nobis dissentire.

Priorem igitur huius veræ decisionis partẽ, his rationibus ostẽdo.

Prima, quia orare, est actus virtutis, non cuiuscunque sed Religionis, & ideo necesse omnino est vt fiat, quando & vbi, ac quomodo oportet. hæ enim circunstantię in virtutis actu requiruntur; iam autem nullus modus est virtuti orationis magis intimus, quam attentio. Nam tres orationis effectus, scilicet mereri, impetrare, satisfacere, requirũt necessario propositum attendendi, & vacandi Deo.

Cõfirmatur, quia actus virtuosus fieri nequit absque deliberatione, & fine aliquo intento, aliàs non esset humanus sed brutalis, & ideo oratio proficisci debet ex intentione eam dicendi.

Secunda, quia Concilium generale in capit. Dolentes de celeb. Missæ, expresse præcipit, attentionem cum ait districtè præcipimus in virtute obedientiæ vt diuinum officiũ nocturnũ pariter, & diurnũ quatenus eis nempe clericis Deus dederit, studiose celebrent, pariter & deuote. Iam autẽ verba illa districte præcipimus in virtute obedientiæ, indicant aperte hoc præceptum obligare transgressores ad culpam mortalem, & quod illud

non ſolum feratur ſuper actum ipſum quoad ſubſtantiam integre dicendi Diuinum officium, ſed etiam ſuper modum attente deuoteque orandi, colligitur manifeſte ex eo, quod nõ erat dubitatio tũc in illo Concilio de ipſa recitatione integra Diuini officij, cum iam in Eccleſia hoc longa conſuetudine fuerit receptum: ſed controuerſia verſabatur in modo recitandi, qui quaſi in præceps ibat ob clericorũ negligentiam, & indeuotionem, & huic malo voluit Concilium illo decreto prouidere, & ne quis arbitraretur voluiſſe Concilium obligare ad ſummam, & viribus noſtris fere imparem attentionẽ, ſubiunxit, quantum Deus eis dederit, hoc eſt ſufficere illam attentionẽ, & deuotionem, quam morali adhibita diligẽtia placuerit Deo nobis conferre.

Tertia, quia ille qui non attendendo in id quod dicit, alloquitur Principem, aut Magnatem, irreuerentiam, & offenſam illi grauem facit: ergo multo magis qui alloquitur ipſum Deum, qui eſt Rex regum, & Dominus dominantiũ, ſi non attendat in id quod dicit, eum offendit, iuxta illud Hieremiæ cap. vigeſimoquinto, Maledictus homo qui opus Dei facit negligenter.

Quarta, quia oratio infecta malitia, aut defectu debitæ bonitatis, eſt mala, nihilque prodeſt, aliàs ſi prodeſſet, tunc vnum, & idem, opus eſſet bonũ, & malum diuerſis reſpectibus, quod eſſe impoſſibile docet Diuus Thomas 2. ſent. diſtin. 40. quæſt. 1. articul. 4. & facit caput. Cum renunciatur 32. quæſt. 1. Iam autem illa oratio, quæ caret attentione, & deuotione, eſt deficiẽs à debita bonitate, vt ſatis probat Adrianus in quolibeto primo, adducens illud Malachiæ primo, ſi offeras cęcum animal ad immolandum, nonne malum eſt? offer illud Duci tuo ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam. quaſi dicat, quod veluti offerens hædum cæcum magnati errat, ita offerens Deo orationem carentem attentione, & deuotione.

Quinta, quia hoc ſacra Scriptura videtur apertè ſignificare, & omnes ſancti affirmant. Nam Ioannis capit. quarto, dicitur. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare. Iam autem qui ſine attentione, & deuotione orat, non dicetur orare in ſpiritu, ſecundum illud exprobatum Iudæis Matthæi 15. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. Item 6. cum oraueris intra in cubiculũ tuum, & clauſo oſtio ora. Et Paulus ad Epheſios Primo, Cantantes & pſallẽtes in cordibus veſtris Domino. quæ verba explicans Diuus Hieronymus, inquit, Audiant hi, quibus in Eccleſia eſt pſallendi, offi-

officium Deo non voce ſed corde cantandum.

Præterea 1. ad Corinthios cap. 14. Si orem lingua, mens mea ſine fructu eſt, vbi D. Pater Auguſtinus ait, quid prodeſt ſtrepitus labiorũ, ſi mutum eſt cor. refertur in Clementina 1. de reliq. & veneratione ſanctorum.

Tandem Diuus Bernardus ſermone 13. ſuper Cantica inquit. Immolantes hoſtias laudis, iũgamus verbis ſenſum, ſenſui affectũ, affectui exultationẽ, exultationi grauitatem, grauitati humilitatem, & humilitati libertatem.

Poſteriorem noſtrę reſpõſionis partem, quod ſcilicet beneficiarus abſque attentione, & deuotione recitans, teneatur ad reſtituendos fructus eo prorſus modo, ac ſi nullatenus recitaret, oſtendo his argumentis.

Primo, quia iſte ſic recitans, cũ non agat quod Eccleſia præcipit, vt ſuperius eſt probatum, ita tranſgreditur præceptum Eccleſiæ de recitando Diuino officio, ac ſi non recitaret, ac proinde idem eſt iudicandum de illo ac de non recitante, quia par ratio, par ius parit. cap. Dudum 2. de elect. l. illud. ff. ad l. Aquil.

Secundo, quia non dicitur recitaſſe ille, qui ſic recitat, vt ab onere recitandi per talem recitationem ſe nõ liberat. arg. cap. Dolentes de celebratione Miſſarum. Iam autẽ qui abſque attentione, & deuotione recitat, non ſatisfacit præcepto de recitando, ac proinde tenetur intra eundem diem iterum recitare arg. capit. Ea te de iureiur. & probat latè Adrianus quolib. 8.

Tertio, quia conſtitutio quæcumque pænalis, extenditur tunc de vno caſu ad alium, quando in illo ſubeſt eadem ratio, & includitur, ac continetur ſub ſignificatione ſaltem larga verborum conſtitutionis pœnalis, vt late probat Antonius in cap. final. de conſuet. & Dominicus ac Peruſinus in cap. 1. de temp. ord. libr. 6. Cum ergo ille qui ſic male recitat, includatur ſub ſignificatione ſaltem lata, huius verbi non recitare, vt in quo ſubeſt eadem ratio, tum peccati, tum obligationis repetendi, quæ in nõ recitante, fatendum eſt neceſſario includi in lege pœnali diſponente de non recitante.

Confirmatur, quia male recitãs magis peccat, quã nullatenus recitans: eo quod ille qui male recitat, delinquit cõmiſſione, & omiſſione: commiſſione quidem, quoniã facit actũ male recitationis, omiſſione autem, quia habetur ac ſi nõ recitaſſet. Nõ recitans vero delinquit ſolum ommiſſione omittendo ſcilicet actũ recitationis, & ideo ſi pęna reſtitutionis imponitur ob cauſam nõ recitandi, multo magis comprehendet male recitantem: cum enim illa pœna ſit iuris com-

munis, & imposita ob vtilitatem publicã, ideo potest, & debet extẽdi á non recitante, ad male recitãtem, secundum doctrinã Bartholi, l. quemadmodum C. de Agricol. & cens. lib. 12.

Vltimo, quia quando aliquis actus requiritur cũ aliqua qualitate non sufficit quod fiat sine illa, vt multis exemplis ostẽdunt iurisperiti, in c. Licet causã de probat. Cũ ergo ius Canonicum in cap. Dolẽtes de celebr. Miss. requirat orationem comitari attẽtione, & deuotione, sequitur non sufficere horas Canonicas dicere, absque tali qualitate, & per consequens sic dictas haberi ac nullatenus dictas: cui enim pręcipitur facere aliquid cum certa qualitate, non satisfacit præcepto absque illa. glosa in cap. Notificasti. 33. quæst. 3.

Pro maiori huius responsionis euidentia, est aduertendum: triplicem esse orationis attentionẽ; Prima est illa, qua considerãtur verba sola ne in eis proferendis erretur: Secunda, qua attẽditur ad significationem, & sensum verborum, & hæc est præstantior prima: Tertia est, qua attenditur tum ad id quod petitur, tum ad ipsum orationis finem, qui est Deus, & hæc est melior cæteris. Et sicut ad hoc, vt quis satisfaciat præcepto recitandi Diuinum officium, satis est habere à principio propositum actuale vel virtuale attẽdendi vna trium prędictarum attẽtionum orationi vsque ad finem, licet postea in prosequendo, & cõtinuando per humanam fragilitatem aut Dæmonis suggestionem, & infestationẽ, vel ex malo habitu in alias res inclinante, desinat illi vel alicui eius parti etiam notabili vllo modo attendere: Ita qui horas Canonicas recitat absque proposito actuali, vel virtuali attendendi aliqua harum trium attentionum, mortaliter peccat, & præcepto quo Ecclesia iubet recitare, non satisfacit, vt supra collegimus ex D. Th. cum communi 2.2. q. 81. art. 6.

Dicitur autem propositum actuale, quoties quis expresse propo nit, & vult attendere, ac re vera attendit vna illarum trium attentionum. Propositum virtuale dicitur, quoties facit aliquid, ad quod necessario sequitur velle attendere, vt cũ quis petit aut capit Breuiariũ cum proposito expresso satisfaciẽdi suæ obligationi, aut, recitãdi vt debet, aut dicẽdi horas canonicas secundum quod pręcipit ecclesia, aut saltem tali animo deliberato capit Breuiarium, vt si interrogaretur quare ipsum capiat? vere respõderet, se id facere ad recitandum vel satisfaciendum suę obligationi aut debito. vt docet Maior. in quarto, sentent. distinct. duodecima, quæstio. septima, & latissimè Nauarrus capitu. Inter verba vndecima, quæst. 3. & tractatu de horis

cano-

canonicis capitu. sexto, num. decimoquinto, & capit. decimotertio numer. decimo septimo.

Hoc autem propositum attendendi actuale, vel virtuale, quamuis requiratur, & sufficiat à principio orationis, id tamen sic intelligendum est, vt postea nó interueniat aliud propositum actualiter, vel virtualiter illi contrarium. Actuale siue expressum propositum non attendendi habet is, qui verè proponit non attẽdere, aliqua dictarum trium attẽtionum, & hoc raro aut nunquam contingit: virtuale seu tacitum propositum non attendendi habet is, qui toto cogitatu se occupat in rebus ab oratione extraneis, & aduertit se de his cogitare, ac per huiusmodi cogitatum alienari prorsus ab omni attẽtione orationis, & omnia hæc sciẽs & considerans non procurat animum suum ab ijs reuocare. Aut qui animo deliberato se occupat in actionibus exterioribus, quę repugnant omni attentioni orandi attenta saltem habilitate, & solicitudine illius qui ita se occupando orat: illa vero actio corporalis repugnat omni attentioni, & impedit præceptum recitandi, quæ non est compatibilis cũ aliqua dictarũ attentionum, cõsiderato ingènio, & habilitate eius hominis, qui recitat, vt bene declarat Durand. in 4. dist. 15.. q. 12.

Vnde colliges cum Caietano 2. 2. quæst. 83. artic. 13. non peccare saltem mortifere recitantes horas canonicas, dum se induũt, calceãt, manus vel faciem lauant, pennas ad scribendum aptant, domũ vertunt, & aliud simile quid faciunt, quod attentionibus præfatis omnibus non cõtrarietur. Nã de Monachis Ægyptijs, quod occupati exercitijs exterioribus orabant, & recitabant, testatur Ioannes Cassian. lib. 2. cap. 14. Canon. noct. orat. Et in Missali Romano præscribuntur sacerdotibus preces dicendę cũ sacris vestibus se induunt, & exuunt, vt etiam in Pontificali Episcopis. vide Ioannem Maiorem in 4. sent. dist. 12. q. 7. Nauar. de Horis Can. c. 13. n. 49. Dur. in 4. distin. 15. q. 12.

Per hoc tamen non negamus, tale posse esse alicuius hominis ingenium, tam debilem etiam iudicij vim, tam accelerati quoque huiusmodi exteriores actus, & tã vehementer hominem occupantes, vt vix cum illis possit aliqua attentio ad diuinum officium haberi: in quo casu peccaret mortaliter, nec ita recitãdo satisfaceret, & quia in hoc regula certa assignari nequit, ideo prudentis confessoris iudicio id erit regulandum, & definiendũ cuius muneris est perpendere, tam naturam operis exterioris, quam modum, & habilitatem agentis: vt colligitur ex Sancto Antonino 2. par. titul. 9. cap. 3. §. 3. versicul. tertia negligentia.

Aduertat deinde cōfessor, quod etsi recitans Diuinum offitium in peccato mortali, & in excommunicatione, imò qui recitat mala, & pessima intētione etiā Simoniaca satisfaciat obligationi de dicendo horas, qui tamen recitat absque attentione, & deuotione, nequaquā satisfacit. Ratio huius discriminis est, quia præceptum de recitandis horis, non obligat ad recitandum eas meritoriè aut virtuosè, sed benè obligat ad recitandum attentè, & deuote, is autem cui præcipitur agere quippiam cum aliqua qualitate, non satisfacit præcepto, agendo sine illa, vt inquit glosa solemnis, & communiter recepta, in c. Notificasti. 33. q. 3. & cap. Licet causa, de probat. & ibidem latè Felin. ac Decius.

Notandum est tandem, quod, & si in omni oratione tam obligatoria, quam voluntaria, requiratur attentio, attamen in voluntaria, & quæ ad deuotionem solum fit, defectus attētionis est peccatum veniale, & ideo non tenetur sub nouo peccato eādem recitare, sed in obligatoria, est peccatum mortale nec per illam satisfacit suæ obligationi, sed necesse est vt iterum eam repetat. Et ratio diuersitatis huius in hoc consistit.

Tum quia voluntariè, & ex sola deuotione orans, sicut nō obligatur ex pręcepto ad orandum, ita nec obligatur ad qualitatem tali pręcepto iniūctam, quæ est studiosè, & attente orare: quia non entis non sunt qualitates l. si seruum §. 1. ff. de Actio. empt. Et cap. Cum Paulus 1. quęst. 1. Quamuis iā quod orat, teneatur bene orare, ex illo generali præcepto, quo faciens aliquem actum, obligatur ad illum bene, & debite faciendum, aliàs male facit. At vero qui orat ex obligatione, hoc est oratione diuini officij sibi pręcepta: quia eodē pręcepto, quoad recitandum diuinū officium arctatur, illi etiam iungitur attentio ad tale diuinū officiū, propterea transgreditur præceptū, nec satisfacit dictæ obligationi, recitando illud absque attētione, vt colligitur ex clementina prima, de celebratione Missæ, & in extrauag. c. primo de vita & honesta. cleric.

Tum quia illud generale præceptum, quo faciens aliquid, obligatur ad faciendum illud, cū omnibus debitis circūstantijs ad bonitatem eius requisitis, est præceptum commune, obligās ex sui natura ad culpam venialem tantum: aliàs omnis actus defectuosus, & malus esset mortalis, quod asserere, esset hæreticū, vt declarat Caietanus in tract. de obligat. præcepti. tom. 1. & ideo orans volūtarie, sed sine attentione, cum solum transgrediatur hoc generale, & naturale præceptum, non nisi venialiter peccat. At vero quia vltra hoc pręceptum generale est, etiam aliud

dræcept

præceptum ſpeciale, factũ ab Eccleſia, quod in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna peccati mortalis obligat ad dicendum Diuinũ officiom ſtudioſè, & attenté, vt patet ex cap. Dolentes de celebratio. Miſſæ. Idcirco illi, qui obligantur hoc præcepto ad Diuinum officiũ, obligantur inſimul ad attentionẽ, & deuotionem in illo, æquali culpæ reatu.

Ex his facile erit diſſoluere, partis diuerſæ argumẽta. Ad primum dicimus, quod modus præcepti, non cadit ſub præcepto, niſi quãdo talis modus præcipitur, vt qualitas neceſſario coniuncta actui: ſicut audire Miſſam præcipitur cũ attentione, & ideo qui audit abſq; attentione non ſatisfacit pręcepto: Quando ergo aliqua lex præcepit ſolum actum, ſed non qualitatem actus, tunc adimpletur tale præceptum per ſolam ſubſtantiã actus, vt eſt pręceptũ de dãda eleemoſyna, de ieiunãdo, & ſimilibus. Sed quando præcipitur actus qualificatus, tunc nõ adimpletur pręceptum per ſolum actũ ſine qualitate, vt declarat gloſa in cap. Notificaſti 33. q. 3. Iam autem Eccleſia in dicto capit. Dolentes, de celeb. Miſſæ, præcepit in virtute ſanctæ obedientiæ officium Diuinũ nocturnum, & diurnum recitari ſtudioſè, & attente.

Ad ſecundum Negatur, quod ſolum res præcepta ſit officium diuinum, imô eſt etiam attentio: adeo quod ſuper vtrumque coniunctim fertur pręceptum, illa autem verba: quantum Deus dederit, non diminuunt obligationem ſed ſolum innuunt exactiſſimam non requiri attentionem, ſed eam ſufficere, quam cum Dei auxilio poterit quis adhibere, vt declarat Sotus vbi ſupra.

Ad tertium patet ex dictis reſponſio, quod deuotio, ſeu feruor, non exigitur ad obſeruantiã aliorum præceptorum, quia in illis nõ pręcipitur actus cũ tali qualitate, ſed in recitatione Diuini officij pręcipitur recitatio, non quomodolibet, ſed deuota, ita quod actus cadens ſub præcepto, eſt totum hoc nempe recitare deuote.

Ad quartum dicimus, quod licet ius poſitiuum humanum non ſe extendat directe, & immediate ad actus interiores, ſed hoc ſit proprium iuris diuini, mediatè tamen & ex cõſequenti poteſt ſe extẽdere prout iubẽdo, & prohibẽdo actus exteriores, præcipitur etiã, & vetatur id quod ab interiore de neceſſitate requiritur ad exequẽdos actus exteriores pręceptos, ſicut dũ Eccleſia pręcepit annualẽ cõfeſſionem, conſequenter iuſſit, recogitationem, & rememorationẽ peccatorum, internamq; eorundem cõtritionem. Et in Clementina cap. Multorum de Hæreticis, illi qui odio vel amore hæreticos inquirunt,

runt,aut inquirere prætermittunt, excommunicationis vinculo innodantur. Ita in propoſito Eccleſia non præcipit directè, & ſolitarie attentionem, ſed vt coniunctã recitationi horarum Canonicarũ. Caietanus in Summa, verb.Horarum §.1.Sotus lib.10.de iuſt.& iur. quæſt.5.art.5.Nauar. tract. de orat. & hor. Canon. cap. 20. num.27.

Ad confirmationem Reſpondemus, vel gloſam in illo cap.Graui de celebratione Miſſarum hallucinatam fuiſſe, vel intelligendã eſſe,de continuatione Diuinarum horarum, non autem de initio:ita quod dummodo à principio fuerit attentio, ſi poſtea mens diuertat ad alia,non ex propoſito, & cõſulto, ſed ex negligentia, & inconſideratione, non eſt peccatum, vt ſupra explicauimus.

(:?:)

TRACTATVS DVO BREVES, SED ADMODVM VTILES NVNC DE NOVO AB EOdem Authore editi ad quietem conſcientiæ circa contractus liuellarios.

TRACTATVS PRIMVS.

PRIMA DVBITATIO.

ANtonius indigens pecunijs petit eas à Ioanne, qui non vult illas dare inutiliter, ſed petit venditionem verã certæ hæreditatis quæ ſibi reddat in fructibus ad rationem quinque aut ſex pro cẽtenario ad numerum pecuniarum quibus ſubuenit Antonio; qui vt neceſsitati ſuæ prouideat, vendit agrum Ioanni eo tamen pacto vt illum ſibi reddat & reuendat quãdo pecunias reſtituerit. interim tamen Antonius annuos fructus percipiat, vel pẽſionem ſeu affictum, & illa ſex habeat. ad rationem liuelli quouſque contractus reſcindatur.

Quæritur nunc quid in iure & in conſcientia ſit ad menſuram iuſtitiæ in hoc contractu dicendum?

PRæſupponendũ eſt primo quod quamuis iſte cõtractus ex natura ſua ſit venditio, habet tamẽ ſimilitudinem aliquam cum contractu emphiteutico, propter diuturnitatem temporis quo inducitur: continet etiam naturam locationis fructuum, & ita includit in ſe virtualiter tres contractus; primum venditionis rei; ſecundum francandi ſeu retrouendendi in tempore quo reſtitutæ fuerint pecuniæ; tertium penſionis ad quinque, vel ſex pro centenario ſecundum numerum pecuniarum.

Aduertendum etiam eſt, quod ſalua rerum fructuoſarum ſubſtãtia & dominio penes poſſeſſorem, locatio (quæ eſt quædã fructuum venditio, & venditioni perſimilis, l.2.ff. loc.) vtroque iure probatur; nam fructus qui locantur ſeu venduntur, cum non ſint ipſa rei ſubſtantia, poſſunt ſeorſim á rebus alienari & vendi, vt ait D.Tho.2.2. q.77.art.1.& De malo q.13. art.4.& ad ſui iuſtitiam requirit maxime

bonam

bonam fidem & summam æquitatem.l.Bona.Cod.de Act. & ob. & l.Bonam.ff.locat. Et quia de natura venditionis & emptionis est vt res vendita, & eius verum dominium tam directum quam vtile, cum suis periculis & grauaminibus pertinat ad emptoré, quia rationi consentaneũ est,& legi naturę cõsonũ, vt qui gaudet cõmodo sentiat etiam incõmoda, ideo emptor interim quod rei habet dominium fortuitis casibus subiacere debet;l.iure naturæ secundũ naturã.ff. de reg.iur. & extra. eodẽ in 6.cap.In re.Instit.de empt.&vend. §.Sed etsi.

His igitur præmissis respondendũ est contractũ istũ licitum esse in foro interiori & exteriori dũmodo fiat vera & non ficta venditio rei fructuosæ existẽtis, & pro modo & quantitate fructuũ iusta pẽsio statuatur, nõ habita solũ ratione ad quantitatẽ pecuniarũ, sed ad fructus ipsius rei emptæ, deturque iustũ pretiũ detracto eo solũ quod minus valet sub illa cõditione retrouẽditionis; clarũ enim est rem absolute & sine cõditione venditã pluris valere,&quod iste cõtractus ita cõceptus & factus sit licitus patet,quia omnia quæ requirũtur in vera & legitima vẽditione hic reperiuntur,est enim hic primo consensus contrahentium; secũdo res venalis certa; tertio pretium iuxta veram æstimationem rei venalis. Consistit autem iste consensus in eo vt emptor intendat vere emere, & vendens similiter vendere. le.In vẽditione.ff.eo.supra.& l.1. §.vl.& l.Inter patrẽ.& Cod.eodẽ. l.2.& 3. idque ratio nominis declarat,quia contrahere est simul idẽ trahere,& consentire est idẽ similiter sentire animo,idẽque velle & affectari,nã cõtrahẽtes ex cõsensu & pacto dãt legẽ cõtractibus, l.In cõnenientib. ff.de verb. signif. recta semper intẽtione & iustitia omnia mẽsurãte.

Hinc est quod omnes contractus in quibus cõtrahentes nõ cõsentiunt in idem, cum scilicet venditor non intendit vendere & vere alienare, etiamsi nomen venditionis ponatur in instrumẽto, nec emptor intendit emere vere, & rem sibi directẽ acquirere,sed tantum habere pensionem statutam nomine liuelli vel affictus, pro vsu pecuniarum, sunt vsurarij, vel saltem iniusti : tales sunt illi contractus in quibus emptor non curat rem scire de qua contrahitur, nec etiam si existat in rerum natura, aut vbi sit, neque si tanti valeat, vel tantum fructificet quanta est pensio quæ imponitur; coniectura enim est certissima sic ementes, sicque contrahentes oculum tantum habere ad vsum pecuniarum, & non ad acquisitionem rerum fructuosarum. Cum vsu sit receptissimum inter homines qui volunt contrahere,quod quærunt & sata-

ſatagunt ſcire valorē & perfectionē rerū quas emere volunt, vel per ſe, vel ſaltē per mediatores & agētes nomine ſuo.

Oportet etiam rem eſſe fructiferam, quia ſi res non eſt fructuoſa, nulla in ea poteſt poni penſio fructuum, & ideo in pecunijs quæ ſeipſis ſunt ſteriles & infructuoſæ 88. diſt. cap. Eijciēs. nō poteſt imponi penſio, ſicut etiam in re quāuis fructuoſa ſi tamē reddit de fructibus multo minus quam poſtulat impoſita penſio, cōtractus erit vſurarius, vel ſaltem illicitus, quia quando emptor non vult ſentire grauamina caſuum fortuitorum iniuſte aggrauat venditorem dum in omnem euentum vult impoſitam pēſionem exigere, & ſic reſpicit magis pecunias datas quam fructus emptos. vnde Bartu. in l. 1. Cod. de iur. emphi. affirmat quod quamuis res fructuoſa non pereat tota, ſi tamē eſt in loco in quo propter bella laborari & coli non poteſt: non debet ſolui penſio, quia habetur tanquam ſi in totum eſſet damnificata, arg. l. Interdum. ff. de acquir. poſ. & l. Cum his. §. vlt. ff. de bon. auto. iu. poſ. idē affirmant Doctores in penſione domum, cū in his frequenter non reſpondeant prouētus & locationes ad tria pro cētū deductis expēſis quæ in earū reparatione fiunt; iā autē fructus qui emuntur, & qui pro penſione exigi poſſunt, ſunt ſolū illi qui deductis expēſis factis ratione rei, habētur, l. fructus. ff. ſolut. mat. qui enim vellet aliquam domum conducere in nudo contractu locationis, nequaquam ſolueret affictum ad rationem valoris domus, neque vellet inſimul facere expenſas omnes reparationis, & ſic etiā eſt præſumendum quod qui indiguit pecunijs, & coactus eſt vendere fructus domus, noluit tanto detrimēto ſe ſubijcere voluntarie, vt lucrū omne eſſet emptoris, & damna vniuerſa reparationis ſubire, quia nullus præſumitur iactare ſuum, leg. Cum de indebito. ff. de probatione; & ſi quis dixerit ipſum venditorem voluiſſe ſic rem ſuam grauare, & maiorem in domo ſua imponere penſionem quam ſint reditus locationis, cum in re ſua quiſque ſit moderator & arbiter l. In re man. Cod. man.

Reſpondetur quod nemo in neceſſitate dicitur liberalis exiſtere, l. Rem legatam. ff. de adim. leg. imo præſumitur inuitus facere quod in damnum proprium quis facit, quia nemo præſumitur iactare ſuum, leg. Cum indebito, ff. de prob. & quantitatis illa penſionis quæ excedit fructus, impoſita eſſet magis in perſona venditoris quam in ipſa re, id quod eſſet manifeſta vſura, quia tunc pēſio eſſet conſtituta ſuper mutuo pecuniarum, & non ſuper fructus quos domus illa produxit.

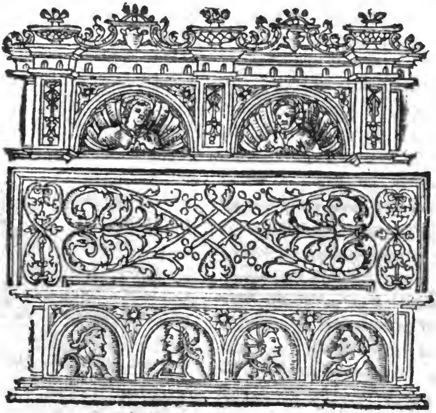
Opor-

Oportet etiam vt pensio quæ imponitur sit in re quæ eosdẽ fructus producat, verbi gratia, tãtum oleum super oliueto, vinũ in prædio habente vites, triticum possessionibus illud fructificantibus, ita vt habeatur semper ratio quantitatis fructuum quos res ipsa dat, non autem quantitatis pecuniarũ; quia etsi pecuniæ quæ pro affictu domus dantur sint æquiualentes frumento, vino, & oleo, oportet tamen vt pensio fiat ad ratam valoris prouentus qui potest haberi ex domo, & non ad quinque, vel sex pecuniarum, cum in domibus semper sit certa & taxata cõductio, pretia autem frumenti, vini & olei mutentur & alterẽtur temporum varietate, penes sterilitatẽ vel abũdantiam, grauareturque admodũ venditor si alienos fructus deberet emere, & iure liuelli persoluere, nec valet dicere quod si vno anno grauaretur quando isti fructus vendendi sunt in magno pretio, releuabitur tamen in altero quãdo modico pretio habentur, cap. Propter sterilitatem. de locat. non, inquam hoc valet, quia pensio communiter petitur ad quinque vel sex pro centenario, iam autem fructus ex rebus percipiendi raro vel nunquam attingunt ad istum valorem, & maxime tempore sterilitatis in quo pauci, vel nulli fructus colliguntur, grauabiturque supra modum venditor soluẽdo de proprio eam quantitatem quam non collegit ex fructibus, & quamuis in emphiteosi & feudis recompensetur annus sterilis cum fertili, non tamen in iure pensionis & liuelli, quando postulatur semper certa & taxata pensio magis ad rationẽ pecuniarum quam fructuum, estque contra iustitiam & charitatem fraternam, vt si sterilitate, vel alio ineuitabili casu, & non vitio coloni seu debitoris, fructus pereunt, nihil emptor patiatur, & venditor totum subeat damnum: & ideo ad iustitiam huius contractus necesse est vt tanta pensio in fructibus ponatur, quanti fructus cõmuni bonorum iusta æstimatione valere possunt, deductis expensis culturę, & grauaminibus realibus & personalibus ratione rei quæ ipse emptor sustinere cogeretur si tantam terram seu partem possessionis eo pretio iustè emisisset vt Innocent. cum alis affirmat cap. In ciuitate, de vsuris. Hoc igitur omnino seruandum est ei qui tuta conscientia voluerit istiusmodi contractus exercere, vt fiat rei fructuosæ legitima venditio, & traditio possessionis & rei venditæ secundũ iura: etiam cum pacto de retrouendendo eidem venditori, si nolit aliter vendere in tempore finito, vel indefinito. Et emptor sustineat interim grauamina rei emptæ, (vt decet) si vult vtilitatem sentire, & res vęnalis sit certa nõ per indiuisum,

sed

sed suis terminis taxata, & cognita ab emptore saltem per actorem nomine suo, & iuste sit appretiata; instituaturque iusta pensio nomine liuelli vel affictus super re sic empta ratione habita ad fructus ex eadem re prouenientes, cum pacto de sustinendo damno casuum fortuitorum & sterilitatis, vel saltē fiat remissio alicuius conuenientis partis pensionis secūdum iustitiā, ne venditor plus æquo grauetur, vel in pensione, vel in modo pensionis. Ius enim contrahentiū exigit vt non vnus grauetur plus altero, sed iustitia commutatiua, vtriq; propria iura dispēset. Omnis enim obligatio relatiua, & quilibet contractus bonæ fidei requirit extrema æquipollentia, vel saltem quasi, vt habet Bald. in rubr. Cod. de vsur. S. Tho. 2. 2. q. 77. ar. 1. ad 1. & 2. & si aliqua conditio ex suprapositis defuerit, tutius est abstinere à tali contractu, vt qui est valde periculosus, & in quo hominum auaritia per temporale lucrum cælestē gloriam amittit.

TRAC-

TRACTATVS SECVNDVS.

De venditione rerum fructuosarũ ad terminum, cum grauamine soluendi annuam pensionem ratione pretij non soluti.

DVBITATIO SECVNDA.

Ludouicus vendit Marco agrum seu prædium iusto pretio constituto; & quia emptor non habet pecuniam sufficientem ad solutionem pretij conuenti pro toto prædio Ludouicus vult constituere pensionem annualem super eodem prædio ad rationem quatuor aut quinque pro cẽtenario, secundum summam totius pretij conuenti & non soluti, vsque ad tempus & terminum quo integrè fuerit solutum, hoc tamen interposito pacto, vt interim quod emptor totum pretiũ non persoluerit ad omnia grauamina realia & personalia tam ordinaria quam extraordinaria teneatur, & subeat similiter dispendium casuum fortuitorum, ita vt in omnem euentum maneat venditor securus de toto pretio ad terminum persoluẽdo, & de annua etiam pensione iuxta numerum pecuniarum promißarum quæ nondum sunt soluta.

Quæritur an contractus iste sit licitus & permittendus?

PRo intelligentia huius dubitationis præmittẽdum est quod hic non agimus de pignoratione, aut ficta venditione similibusque alijs contractibus, sed de vera venditione, quæ consensu, re, & pretio iusto, & rei venditæ traditione perficitur, vel vt saltem sit fides habita de pretio, instit. de re. di. §. vẽditæ. leg. vt res emptoris. ff. de cõd. empt. & vend. quando periculum omne stat ad emptorem l. necessario. ff. de per. & com. rei vend. sentiẽtes enim damnum, debent sentire, & commodum, cap. Qui sentit. de reg. iur. in 6. & l. Si non fuerint. ff. pro soc. & instit, de empt. & vendit. §. Sed etsi.

Præmittendum est secundo varias iurisperitos habere sententias de eo quid sit interesse, & quando peti possit? quia Baldus in l. vnica Cod. de senten. quæ pro eo quod int. & l. 1. ff. de permut. & commut. rei vend. existimat interesse non esse aliud quam lucrum cessans & damnum emergens, ex accidenti, id est propter damnum, vel morã; & subdit quod interesse sit pœna, quia semper ex alicuius culpa inducitur

ducitur

ducitur.& Bartul. in dicta l. inquit quod interesse est iusta alicuius vtilitas, possibilis haberi & nõ habita propter alicuius factum iniustum,vel cessationem iniustã, cum videlicet cessatur á faciendo id, quod iustum & debitum est, ex quo alicuius damnum eueniat: sed Innocent.in cap.Sacro.de sentent. excommun.addit interesse esse ęstimationẽ dãni, quod alicui contingit præter æstimationem rei ex eo quod passus est non tradita re quãdo,& quomodo,debuit tradi.

Ex his colligunt huiusmodi interesse non posse peti nisi ex mora vt ff.de neg.gest.l. Quia tantundẽ. & l.3.Cod.de vsu.& leg.1. Cod.de cond. indeb. & ita affirmant non constitui moram ab initio contractus, idque patet ex le. mora. ff. de vsur.& ff.de reg.iur.l. nulla intelligitur ibi mora fieri vbi nulla est petitio, vel saltem requiritur quod dies terminata ex conuẽtione seu pacto interpellẽt pro homine post finitum terminum, quatenus pœna videtur præsupponere culpam, factum videlicet iniustum illius, qui non fecit quod facere debuit, vt declarat Barth. in l. vnica. Cod. de sent.quæ pro eo, quod inter. & hinc est quod mora, non intelligitur fieri ex re, sed ex persona, non seruante quod debuit,aut faciente quod non debuit, & tunc sequitur ratio vsurarum seu interesse. Vnde Caiet.super D. Tho. 2.2. q. 77. tria de necessitate dicit requiri ad hoc vt debeatur interesse: primum est, vt qui petit interesse patiatur vere aliquod damnum per illud interesse reparandum, vel saltem cesset lucrum speratum, quod refici debeat iudicio prudentis viri. secundũ quod debitor sit in mora, quia ante morã nõ conceditur actio l.1. ff. quando dies vsu.l.ce. quia actio est ius prosequẽdi in iudicio quod sibi debetur vt instit. de act. §. 1. quod communiter ex obligatione nascitur.

Tertium est vt contra suam voluntatem patiatur patiens, vel dãnum actuale saltem cessationis veri lucri. Et propterea Doctores dicunt quod interesse ex facto iniusto debitoris nascitur, & quia nullus volens & libens patitur iniustũ, & vbi non est mora, nulla est iniustitia seu iniuria,propterea in principio contractus & negociationis, non potest interesse peti.

His præmissis dicendum est ad casum propositum, quod ille contractus est iniustus,& vsurariam sapit prauitatem si pẽsio petatur ob dilationem pretij soluendi, & habito respectu ad ratam pretij non soluti,& non ad quantitatem fructuum, in quibus vendens damnum patitur.

Probatur hoc, tum quia debitor non est adhuc in mora soluẽdi eo quia venditor libenter dedit tẽporis dilationem ad soluendum,

& sic

& ſic nulla illi fit iniuſtitia, nullaq; mora ob quam poſſet illud intereſſe peti; tum etiam quia emptor grauatur ſupra modum in re quã emit eo quod fructibus caſu aliquo pereuntibus tenetur ſemper ſoluere ad quatuor aut quinque pro centum: venditor autem nulli ſubiacet periculo, quæ eſt aperta iniuſtitia, ſicut enim res quæ perit caſu fortuito perit domino rei; ita ſi lucratur, debet naturaliter domino ſuo lucrari. Tũ quia aut venditor interim quod pecuniæ non dantur, poſtulat illam penſionem ratione fundi, aut ratione fructuũ, aut ratione expectatæ ſolutionis: primum non poteſt dici, quia emptor grauatur oneribus tributorũ & expenſarum, eſtque expoſitus omnibus periculis caſuum fortuitorum, & ideo potius debet releuari quam grauari, cap. Qui ſentit. de reg. iur. in 6. & l. ſecundum naturam. ff. eo. & inſtit. de empt. & vendit. §. Sed etſi. Secundum etiã, quod petat ratione fructuum, nõ eſt verum, vt patet ex forma contractus, quia fructibus etiam caſu aliquo pereuntibus manet ſemper illa obligatio de ſoluẽdo quatuor aut quinque pro centũ, & in nullo vult venditor ſentire diſpendium, ſed tantum vtilitatem rei, quæ eſt aperta iniuſtitia, cum præcipue fructus ipſi iure pertineãt ad emptorem. l. fructus. Cod. de act. empt. & vend. Quod ſi dicatur tertium, eſt tunc aperta vſura, quia venditur tempus quod non eſt vendibile, vt dicunt Doctores cap. In ciuitate. de vſuris.

Poſſet tamen cõtractus iſte fieri iuſtus ſi venditor prædij partẽ vendat ſecundum quantitatem pecuniarum, ſeruato ſibi illius dominio quoad eam partem quæ ſtatim nõ ſoluitur, cum certa promiſſione de eo vendendo ſtatim ac totum cõuentum pretium ſibi fuerit exhibitum, locando emptori fructus cum conditionibus iuſtæ locationis, & ſolutione æque penſionis pro rata fructuũ, ita vt ſi caſus accidat fortuitus, vel maxima ſterilitas, fiat iuſta recompenſatio in pẽſione, & ſic maneat emptoris & venditoris æqua & iuſta conditio, nec maior penſio imponatur, quã ſi eſſet pura locatio.

Non obſtat id quod iuriſperiti dicũt l. In minoribus. Cod. quibus cauſis res. in integ. & l. In minorũ. Cod. eo. tit. poſſe intereſſe peti nõ exiſtente mora per l. Curabit. verſu, etiamſi nulla mora interceſſit. Reſpondemus enim id fuiſſe permiſſum in fauorem minoris ętatis, & vt minores ſeruẽtur indemnes, & à neceſſitate liberẽtur interpellandi & comparendi in foro, & tamen venditio erat perfecta, & nõ mutuum aut venditio ſimulata, & fructus emptor percipiebat, & cũ deberet pretium ſoluere, non ſoluebat, vt conſtat ex l. In minorum. Cod.

Cod. eo. titulo. In minorum persona reipsa,& ex solo tempore tardę pretij solutionis recepto iure moram fieri creditum est. vbi satis apparet quod causa huius moræ inducendæ est tarda prētij solutio, vel vitium debitoris: & ideo sine interpellatione fit mora, id est debitum soluendi pretium & interesse: obligatus enim ex delicto semper est in mora. Instit.do obed. quæ ex delic.ferme per totum.leg. Tutor.ff.de furt. l. In re furtiua. ff. de cond.furti.

Vel dicendum quod ibi conceditur interesse non ratione dilatæ solutionis, sed respectu fructuum quos emptor percipiebat in re fructuosa quæ illi erat locata,& sic ipsi fructus dabant actionem ad pretiũ, & interesse; quatenus emptor in termino conuento ad solutionem,non soluit,& sic non soluendo delinquebat,in mora existens. Et ita intelligo cap. Conquestus, de vsuris.& Innocent.in cap.sacro. de sent.excom.& l.1.& 2.ff.de permut.& commut.rei vend.

Non etiam obstat id quod dici solet in rebus Ecclesiæ pensionem induci ad quinque pro centenario nullo habito respectu ad moram, vt habetur cap.Etenim. 10. q. 2. §. perpetua. vbi iurisperiti communiter. Respondemus illam constitutionem Leonis assumptã fuisse à Iustiniano scribẽte Epiphanio Patriarchę Constinopolitano & ponitur in Authentico de nõn permutandis aut alienandis rebus Ecclesiasticis §. Quia vero Leonis. col.2. vbi de contractu emphiteotico agitur, non de venditione, vel mutuo, quando retento directo dominio pẽsio ponitur super fructus habita ratione, ad ipsam rem fructuosam, quæ vt sic in emphiteosim datur, non autem intelligitur in mutuis & venditionibus in quibus habetur respectus principaliter ad ipsas pecunias, nihil curãdo de casibus fortuitis,& de periculis quibus ipsa res subest,& quod dentur etiam in emphiteosim ad rationẽ quinque pro centenario, id est quasi per accidens habendo respectum ad quãtitatem fructuũ, perpensis etiam casibus fortuitis, & damnis fatalibus, vt dicitur l. Cum duobus.§.damna.ff.pro soc. & leg.1.cod.de iur.emphit.

Finis secundæ partis.

VARIÆ RESPONSIONES CASVVM CONSCIENTIÆ IN CONFESSIONE SÆPE OCCVRRENTIVM.

TERTIA PARS.

Auctore Reuer. Doct. P. Fratre Ludouico de Beja Palestrello Ordinis Eremitarum S. Augustini.

PRIMVS CASVS.

Matthiæ grauia peccata confitenti, imposita est à cōfessore satisfactoria pœnitentia, non quidē qualitati & quantitati criminum proportionata, & æqua, sed admodum leuis, & volantati ipsius accommodata, & ideo acceptauit illam, non tamen adimpleuit ob solam accidiam; nunc vero prope Epiphaniæ festum, in quo solet communicare, ad confessorem alium accedens, & de illa accidia se accusans, petit instanter veterem pœnitentiam in nouam commutari, non aliam ob causam, quam quod libentius & deuotius hanc, quam illam, credit se adimpleturum.

Quæritur, an primus confeßor iniungendo pœnitentiam, non æquiualentē grauitati peccatorum, sed prout Matthias elegit & voluit, lethaliter deliquerit, & num à secundo confeßore commutari poßit ob illam leuem causam.

PRO resolutione prioris dubij aduertendum in primis est, non agi hic, nisi de pænitentia, quæ dicitur satisfactoria, per quā pæna debita pro peccatis, quatenus sunt Dei offensæ soluitur ab homine, aut in hac vita per opera voluntarie suscepta, scilicet ieiunia, orationes, & eleemosinas, siue per indulgentias; aut in purgatorio, per tolerantiam pænę, á Deo inflictę, vt declarant Theologi in 4. lib. sent. distinct. 16. & facit cap. Satisfactio. de pænit. distin. 3. & cap. Animæ 13. q. 2.

Aduerten-

Aduertēdum deinde illam esse pænitentiam iustā, quę exęquat, & non superat pænā, peccatis cōfessis in purgatorio luendam: quanta autem pęna pro quolibet peccato mortali, soluatur in purgatorio, solus Deus nouit, cui ipsi est manifesta sceleris cuiusque grauitas, & cōtritionis vis, & pars ea pænę, quam absolutio sacramentalis tollit, nec non meritum operis vel sacramētalis vel alterius cuiusuis, per quod iuxta magnitudinem & feruorem gratiæ, ac deuotionis, ex opere saltem operantis satisfacimus.

Aduertendum tertio, non esse verū id, quod vulgo dici solet, pro quacumque culpa mortali, iniungendam esse pęnam septem annorum. Tum quia in iure nulla lex reperitur, quę id statuat. vnde in cap. Mensuram. de pænit. dist. 1. inquit D. Hieronymus, mensuram temporis in agenda pænitentia nō esse à canonibus pro vnoquoq; crimine præfixam. Tum quia canones quadraginta septem pænitētiales, quos collegit Hostiēsis in summa. de pęnit. & remiss. §. quæ pæna. Et quos ab omnibus sacerdotibus addiscēdos esse, habetur in cap. Quæ ipsis. 38. dist. loquuntur solum de pæna imponenda pro peccatis in foro exteriori, non autem in foro confessionis, vt late probat Alexādrinus, in cap. Præsbyter, 82. distin. & Antonin. in cap. 1. de pæn. & remiss. Nauarrus in cap. Mensuram. de pænit. dist. 1. nu. 4. & cap. Falsas. de pęnit. dist. 5. n. 18. Tum quia inepte satis, imponetur à confessore pęnitentia septem annorum pro quolibet peccato illi, qui mille confiteretur: quia non sufficeret totum tempus vitæ, ad eam persoluendam. Et huic sentētię videtur fauere D. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 2. ad 2. vbi expresse ait, non esse vniuersaliter verū, quod pro quolibet peccato, septennis pænitentia exigatur.

Notandū est quarto, quantitatē & qualitatē pænitentię semper relictā fuisse & nūc quoque relinqui prudentis cōfessoris arbitrio, vt dicitur in c. Deus qui. de pænit. & remiss. & c. Tempor. 26. q. 7. id quod non sic est intelligendum, quasi quod per illam iniunctam pænitentiam & adimpletam, quæcumque illa etiā minima fuerit, statim liber reddatur pænitens ab omni pæna purgatorij; hoc enim falsum esse ostendunt multis rationibus Theologi in 4. sent. distin. 20. Nec etiam quod in mera voluntate cōfessoris positū sit, ad quamcumq; pænitentiam arctare pænitentem etiam inuitum, cum sufficiat pęnitenti habere propositū satisfaciendi Deo, hic per bona opera seu indulgētias, aut in purgatorio; vt late ostēdit Scotus in 4. dis. 17. & Gabr. dist. 16. q. 2. sed intelligitur quod cū quātitas pęnitētię nulla lege reperiatur taxata, relictū est hoc negotiū

prudentiæ confessoris qui tanquã iudex animæ seu peccatorum in foro pænitentiali consideret & faciat id quod tam quoad viuentem quam quoad mortuum videbitur conuenientius, perpensaq; grauitate peccati & pænitentis cõtritione, ac personę qualitate, quãtitaté pænitentiæ imponendæ libret, & æquam ac iustam conetur imponere, vt declarant Doctores in cap. Mensuram de pænit. distinct. 1. His suppositis ad primã dubitationem respondemus: Primo Confessoré qui pro libito pænitentiã imponit, nulla prorsus habita ratione ad grauitaté peccati, imo tam cõfitéti multa peccata, quã confitéti vnũ, eandem fere semper pænitentiam imponere solet, culpam grauem incurrere. Quæ videtur opinio Abulensis super 18. Matthæi q. 49. & Adriani in 4. de clauibus, quęst. 2. & Maioris. in 4. dist. 20.

Probatur, tum quia hanc pænitentiam omnino inæqualem peccatis cõfessis, appellat falsam Gregorius VII. in capit. Falsas. de pæniten. distinct. 5. non quod ea etsi paruissima, non prosit ad tollendã proportionatam partem pænæ, sed quia per eam fallit confessor quantum in se est pænitentem, dãdo ei occasioné credendi se per illam plene satisfacere; & à pænis purgatorij liberari.

Tũ quia cõfessor cũ Vice dei sit iudex, ad iniuriã Deo illatã vindicandam, videretur abuti officio, & parui facere diuinã offensã, si nulla ad hanc habita ratione, leuissimas imponeret pænitentias: non enim mediocriter deliquit præfatus qui debita cęlestis regis & dñi, sua prę-sũptione resoluit, & culpas impune dimittit. c. Si is qui prælatus, 23. q. 4.

Tum quia nõ est vere Dei amicus qui peccata contra Deum cõmissa, multo minus æstimat, & leuius admodum punit, quam quæ in seipsum fiunt.

Tum quia Christus Dominus antequam Apostolis potestaté tribueret ligandi & soluendi, Ioãnis 20. præmisit, Accipite Spiritũ sanctum, quorum remiseritis &c. vt intelligerét illa potestate absoluédi à culpis, & ligãdi ad pænitétias, nõ proprio arbitratu, sed secundũ iudiciũ Spiritu sancto regulatũ, eis esse vtendũ, ita quod sicut clauis scientiæ est confessori data, vt non propria voluntate, sed secundum rationem perpẽdat peccata, & circunstantias à quibus pænitentem debet absoluere, ita etiam clauis eadem est data, vt pænas secundũ grauitatem peccatorum, & pænitentis qualitates imponat, & ideo qui secus facit, claue abutitur.

Tũ etiã quia per has leuissimas, omnino improportionatas pęnitentias, datur occasio pęnitenti; vt peccata grauissima, leuiora putet, & in eadem facile relabatur: vt ęnim pro qualitate culparum, & pæni-

pœnitentium facultate, conueniētes satisfactiones, magnopere à peccato reuocant, cautioresque & vigilantiores in futurum pænitentes efficiunt. cap. Dierum. extra. de pænis. Ita facilitas veniæ, incentiuum tribuit delinquendi. capit. Vt clericorum. de vita & honestate clericorum. & 24. q. 4. c. Est iniusta.

Tum denique quia Concilium Colonense de satisfactione. §. Ex prędictis. & ita multo apertius Cōcilium Trident. sess. 14. & c. 8. hanc nostram opinionem confirmat his verbis: Debēt ergo sacerdotes domini, quantum spiritus & prudētia suggesserit, pro qualitate criminū, & pęnitentium facultate, salutares & conuenientes satisfactiones iniungere, ne si forte peccatis conniueant, & indulgentius cum pænitentibus agant, leuissima quædam opera, pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

Nec obstat si quis dicat Christū Dominum quē sacerdotes immitari tenentur, illis quibus peccata dimisit, nullam aliam pænitentiā iniunxisse, quam ne amplius vellēt peccare.

Respondemus, Christum habuisse potestatem excellentiæ, per quam poterat peccata plenissime condonare, tam quoad culpam, quam quoad pænam; sed confessoris potestas, est legibus sacramēti arctata, vt nequeat pro suo libito, pænitentis debita relaxare, aut pænam minimam pro grauissimis, vel maximam, pro minimis peccatis iniungere.

Nō etiam obstat dicere, quod si pænitentiæ essent imponēdę secūdum grauitatē peccati, oporteret eas esse tunc nimis rigidas, & quę à paucis acceptarentur, vel acceptæ, exequutioni mādarentur. Respōdemus quod pœnitentia non est iudicanda & imponenda solū penes grauitatē peccati, sed etiā iuxta qualitatem personæ, & alias circūstantias loci, tēporis, contritionis, & status pænitentis. Cum enim hę pænitentiæ non dentur tantum in peccatorum vindictam seu purgationē, sed etiā loco medicinæ, ideo non est habēda solius culpæ ratio, sed attendenda etiam est corporis debilitas, vel spiritualium virium remissio, eo modo quo medici medicaminū rigorē temperant secundum ægrotantis imbecillitatē. Vnde pauperi, vel multa familia grauato, non sunt largæ imponēdæ eleemosynæ, nec laboranti, aut ægroto, ieiunia iniūgi debent; nec homini delicato, austeritates magnæ; nec vxori, filio, aut seruituti alicui addicto, ea sunt imponenda quæ vel debita obsequia impediunt, vel in periculum honoris, aut alicuius notabilis dāni, animæ, seu corporis vergunt, vt inter alios declarat Sanctus Antoninus par. 3. tit. 17. cap. 10. §. 10.

Ex quibus facile colligi potest, quam grauiter errent illi confessores, qui indiscretas pœnitentias imponũt, nec vllam personarum, sed solius grauitatis peccati rationem habent; vt qui peregrinationes mulieribus imponunt, quarũ honestas domi magis, quam foris conseruatur; vel qui ieiunia panis & aquæ, melancholico: aut multas orationes, illi qui ad lõgas preces est arctatus; aut innuptę, sub cura parentum degenti, vt ecclesias aliquas sæpius visitet: aut infirmo, vt honestas recreationes euitet: aut iuueni debilissimo, vt sępius ieiunet: aut publico lectori, seu alijs negotijs occupatissimo, vt psalterium singulo quoque die recitet: vel homini scrupuloso & laico, vt singulo quoque die confiteatur, istæ enim & aliæ similes pœnitentiæ, non sunt imponendæ, nec à pœnitentibus acceptandæ, vt ait Richardus in 4.dist.18. art. 5. Sotus in 4.dist.20.q.2.art.2.Nauar.in cap. 1. §. ponat.de pœnit.dist.5.n.8.

Colligitur etiam pœnitentẽ nõ teneri ad acceptandum Religionis ingressum si pro pœnitentia sibi à confessore imponatur, quia ingredi religionem, est actus omnino voluntarius & qui pręcipi non potest, cap.Integritas.32.q.1.vnde deceptus maxime fuit Cardi. in cap. 1.de pœnit.dist.5.cum ait Sacerdotem posse alicui confesso imponere loco pœnitentiæ quid grauius quam sit Religio, scilicet carcerem perpetuum, in quo solo pane & aqua viuat; hoc enim esse falsum ostendit vbi supra Nauar. n.14.

Infertur pręterea, non posse nec debere confessarium, obligare pænitentem, vt etiam pro peccato quantumuis publico, pœnitentiã publicam subeat, quia hoc esset obligare ipsum ad reuelandã confessionem, quod nullo modo est licitum; quamuis enim peccatum sit publicum, quod tamen sit confessum & absolutum, est fori secreti sacramentalis, & ideo secreta ac sacramentali pœnitentia, est plectendum, non autem publica & iudiciali; quæ nõ tam respicit amicitiam contractam inter offendẽtem & offensum, & voluntariam recompensationem, in qua consistit sacramentalis satisfactio, quam puræ iustitiæ rigorem, vt docet D. Antoninus parte 3.tit. 14.cap.17.§. 6.& Monald. in titulo de pœnitẽtia publica & priuata, & Nauar.in cap.primo §. ponat.de pœnit.dist. 5.num.16.& cap. Qui vult. de pœnit.dist.6.n.44.

Colligitur tandem, confessorẽ debere pœnitenti iniungere, vt quicquid boni fecerit, & mali sustinuerit, sit illi in remissionẽ peccatorum: quæ verba iam communi vsu ecclesiæ adijci solent in ipsa absolutionis forma: per quæ verba, & si ad nullum speciale opus obligetur pœnitens, ac ideo nõ sit ibi

ibi iniunctio pœnitentiæ pura, est tamen cōditionalis, quatenus potestate clauis, applicat sacerdos satisfactioni peccatorum, id omne bonum, quod pœnitens agere voluerit, per quam applicationem sacramentalem, habent illa bona sic generatim iniuncta, vt sint magis satisfactoria. Nā ex tribus gradibus bonorum, quibus Deo satisfacimus, etsi primus & præcipuus ille sit, quando illa bona quæ agimus, sunt speciatim & in particulari iniuncta á confessore, hæc enim opera sunt maxime satisfactoria: secundus tamen gradus, qui est eorum operum, quæ confessor iniūgit generatim, & sub cōditione, si quid boni feceris, vel mali sustinueris, sunt etiā multū satisfactoria, virtute clauis, & magis quā sint illa, quæ propria voluntate ex deuotione facimus: hęc enim sunt in tertio bonorum gradu, quia nullo modo sunt sacramentalia, & ideo cęteris paribus minus habēt de satisfactione, arg. c. Quē pęnitet dist. 1. vt declarat Caiet. in opusculis, to. 1. tract. 6. q. 1. de satisfactione. Nau. in cap. Qui vult. de pænit. dist. 6. n, 38. & in sequente casu explicabitur latius. Hinc forte possunt excusari à peccato confessores imponendo paruas pænitētias, quia omnes hac clausula iā vtuntur, quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionē culpę &c. homines autē vt plurimū in hoc mundo bona multa faciūt, & mala plurima sustinēt, quæ sic applicata, rationē habent satisfactionis sacramentalis. Quo fit vt fructuosa maxime sint hęc verba, quicquid boni feceris, &c. & declarāda pænitenti, vt sciat leuē pænitentiā sibi ideo imponi, quia omnia bona opera totius suæ vitæ in satisfactionē pænę peccatis suis debitæ iniunguntur, & acceptantur. Et secundum hoc intelligendus est tex. in cap. Deus qui. de pæn. & remiss.

An confessor possit pœnitentiam ab alio confessore iniunctam mutare?

Secundum dubiū, quod in præsente casu includebatur, id erat: Vtrum confessor possit commutare vel minuere pænitentiā, ab alio confessore impositam.

Sunt qui putent, confessorem priore superiorem, posse mutare pænitentiam ab inferiore cōfessore impositā, nempe Papam iniunctam ab Episcopo: & Episcopum impositā á Parocho, seu alio simplice confessore, dūmodo tamen ille superior confessionem eiusdē peccati sacramentaliter de nouo audiat. Sed ęquales cōfessores nequaquā hoc posse, nisi claue errāte, hoc est quādo talis iniūcta, pænitentia circunstantijs pēsatis, errorē contineret. Nam tunc posset confessor secūdus, audita de nouo peccatorum præteritorū confessione, pænitentiam nō quidem mutare, sed declarare illam non fuisse obliga-

 toriam.

toriā. Ita Victoria, de clauibus. n. 13 & Sotus in 4. ſent. diſt. 20. q. 2. art. 3. in calce quæſtionis.

Primam opinionis huius partē, ſuadent ea ratione, quia ſuperior, habet ex præeminente poteſtate ſua, corrigere nō ſolum in foro exteriore, ſed etiā interiore, inferioris iudicis ſententiā; quāuis enim confeſſor quilibet, authoritatem à Chriſto habeat obligandi ad pęnitentiā, quia tamen obligare ad hāc vel illam eſt præceptum humanū, ſeu lex poſitiua, & Epiſcopus poteſt diſpēſare in omni pręcepto per hominē inferiorē poſito, ideo poteſt etiā diſpēſare, in pænitentia ab inferiore confeſſore iniuncta.

Secundā partē oſtendunt. Tum quia par in parē nō habet imperiū. cap. Placuit. de pænit. diſtinc. 6. vbi prohibetur, ne vllus ſacerdos commiſſum alteri pænitentē, ad pænitentiā ſuſcipiat, niſi de illius cōſenſu, vel pro ignorantia illius prioris, quo in textu etſi de pænitentia publica ſit ſpecialis ſermo, eadem tamen ratio, de priuata & ſacramentali cenſetur.

Tum quia nullus iudex, alterius ſententiam legitime datam, irritare aut reuocare poteſt, niſi ſit ſuperior. Nam ſententia cōtra res prius definitiue iudicatas, non tenet 2. quæſt. 6. cap. Ei qui appellat. §. diffinitiua. verſ. Item ſi ſententia lata fuerit. &c. gloſ. in cap. Inter monaſterium, de ſenten. & re iud. Cod. quando prouo. non eſt neceſſe.

Confirmatur, authoritate gl. in c. Quod ſuper his, de voto, verbo potens tamen. vbi aſſerit quod de iure cōmuni, quando nō ſubeſt legitima cauſa immutandi pænitentiam, nō poteſt eā alius immutare, niſi qui iniūxit, vel quilibet maior.

Hæc tamen opinio, nobis non placet, vt qui arbitremur, non modo ſuperiorē, ſed etiā æqualē confeſſorē, poſſe pænitentiā ab alio iniunctam commutare, & iuſta de cauſa minuere, etiam non audita illius peccati confeſſione pro quo fuit impoſita; modo tamē impoſita fuerit, ob ea peccata, à quibus ille qui eā mutat, abſoluere potuiſſet, & hanc etiā tunc poterit cum neceſſitas vrget, vel ſuadet vtilitas: nā in his caſib⁹ piū eſt interpretari quod ſuperior licentiā cōmutandi vel relaxādi cōceſſerat. Hāc opinionē tuetur Nau. in ſuo manuali c. 26 n. 22. vbi multos alios doctor. citat.

Rationes autē quibus in hāc opinionē adducor, hę ſūt pręcipuę: tū quod pęnitēs, vel quia nō fecit pænitentiā, vel quia videtur ſibi difficilis, vel ob aliā cauſā, nō habēs animū eā adimplēdi, accuſat nūc ſe alteri confeſſori de hoc peccato, qui de tali pænitētia, vt nouę cōfeſſionis materia, cōſtituitur iudex à pænitēte, ac proinde poteſt ſuper illā ferre ſententiā, mutādo, vel relaxādo, prout magis ſibi ęquū & iuſtū videbitur. Nā in omni cauſa in iudicio

dicio cõfessionis sacramẽtalis pręsentata, potest confessor qui est legitimus iudex, soluere & ligare.

Confirmatur, quia secũdus cõfessor non mutat aut minuit pęnitentiam, ab alio iniũctam directè & per se; hoc est vt formaliter impositã ab alio quia extra confessiofessionis actũ hoc non potest facere: sed cõmutat & dispensat, illã ratione peccati cõmissi in nõ adimplẽdo; ita quod directè & per se iudicat de culpa, quæ est nolle satisfacere pænitẽtiæ impositæ & acceptatæ, secũdario autẽ & de per accidens, ex cõiunctione peccati huius, sibi de nouo cõfessi, iudicat de imposita præterita pęnitẽtia, & tãquam iudex illius, habet authoritatẽ cõmutandi & dispẽsandi: qui enim habet potestatẽ iudicãdi aliquod crimen, potest insimul cognoscere & iudicare de necessario annexis. Nã accessoriũ naturã sequitur principalis de reg. iu. c. Access.

Tũ quia etsi, in foro exteriori, vt finis imponatur litibus, & paci Reipublicæ consulatur, & vbi ad cõdẽnationẽ delicti agitur, nõ soleat iudicari bis id ipsum; nec sententia minui, mutari, aut innouari per eundem, aut alium parem, seu inferiorem iudicem possit arg. c. in litteris. de offic. deleg. ff. de arbitr. l. qualẽ. In foro tamen interiore qui totus est ad salutẽ animæ, & cuius materia sunt voluntarij actus pænitentis, sicut possunt peccata aliás cõfessa, & rite absoluta, iterũ recõfiteri alteri cõfessori, & ab hoc absolui, quia sunt materia voluntaria sacramẽti: ita etiã pænitẽtia ob illa præterita peccata imposita, subijci de nouo potest, iudicio alterius cõfessoris cũ hoc repetitũ eiusdẽ causæ iudiciũ & diuersa sententia, fiat solũ ad animæ salutẽ, absq; omni iudiciali strepitu: nec fit inuito reo sed eodem volente & petente.

Corroboratur hæc opinio, per gloss. in c. Tempo. 26. q. 7. verb. tuo iudicio. vbi aperte inquit, quod cũ pęnitẽtię omnes sint arbitrarię, potest Episcopus diminuere pænitẽtiã, quã indixit Papa. Sicut procurator, ex causa potest mãdare cõtrariũ illius, quod mãdauit dñs vt ff. mãdati, si hominẽ: iam autem confessores sunt quasi procuratores, in causa salutis animæ illorum, qui eis confitentur.

Quod vero nõ teneatur huiusmodi pænitẽs, cui imposita pęnitẽtia mutatur seu minuitur, cõfiteri de nouo ea peccata, ob quæ illa pęnitentia fuit imposita. Probatur ex eo, quia nulla lege cogi quis potest, ad confitẽdum iterũ illa peccata, de quib⁹ est semel integre cõfessus, & legitimè absolutus, vt ait, D. Th. quolib. 1. art. 12. & Caiet. in summa verbo, cõfessio iterãda Nauar. in c. Cõtrariũ de pæn. d. 5. n. 20.

Aduertendũ est tamẽ quod sicut in voto ac iuramẽto datur cõmutatio, quæ est rei vnius in alterã æqua-

æqualẽ, & datur relaxatio, ſeu diſpenſatio, qua obligatio vel minuitur vel tollitur penitus: & maior cauſa ad diſpẽſandam ſeu minuẽdam obligationẽ requiritur, quã ad eandem commutandam. Ita vt confeſſor mutet pœnitentiam, in aliam prorſus æqualem, vel maiorem, quæ ſuauius & libentius à pęnitente impleatur, ſatis erit, quod pœnitens id deſideret, ac petat, tãquam in hanc nouam, magis deuotiõne propenſus, & ad eam adimplendam animoſior, ſed ad pęnitentiam minuendam, aut omninò tollendam, exigitur aliqua alia cauſa, quæ iudicio ſaltem confeſſoris adeò iuſta videatur, vt ipſum rationabiliter moueat, ad ſic faciẽdum. Et quia confeſſor authoritatem in foro conſcientiæ habet ordinariam & non ex priuilegio, tãquam ſolus delegatus, ideo in actu confeſſionis commutare & diſpẽſare inſimul, quoad pœnitentias poteſt. arg. cap. 1. de reſcript. & cap. Priuilegia. diſtinct. 3.

Notandum eſt deinde inter cõfeſſorem ſuperiorem & inferiorẽ, hoc eſſe diſcrimen quod ſuperior vt Epiſcopus poteſt pœnitentiam ab inferiore impoſitam minuere & commutare extra confeſſionẽ. Tum quia etſi authoritas imponẽdi pœnitentias ſit diuina, ipſa tamẽ obligatio ad hanc & illam pœnitentiam eſt lex poſitiua, vt votum, & alia, quæ quoad fieri, pendẽt ex volũtate hominis. Iam autem Papa vel Epiſcopus poteſt diſpenſare in omni præcepto per inferiorem poſito. Tum quia lex inferioris nõ comprehendit nec arctat iuriſdictionem ſuperioris, & præceptum pœnitentiæ impoſitę, eſt lex inferioris confeſſoris. Tum quia etſi actus ordinis & character in ſacerdote & Epiſcopo ſit æqualis, & tã valida ſit abſolutio ſacramentalis collata ab Epiſcopo, quam à quocumque alio confeſſore: ipſum tamen ſatisfactionis exequendæ præceptum, eſt actus iuriſdictionis ſubordinatus, ſeu ſubalternatus iuriſdictioni Epiſcopi.

Confeſſor tamen Papa & Epiſcopo inferior, nõ poteſt extra cõfeſſionem minuere vel mutare pęnitentiam. Tum quia par in parẽ non habet imperium. Tum maximè quia ſententia data iuſta non poteſt reuocari à non iudice. Confeſſor autem non eſt iudex niſi in actu confeſſionis; & ideò ſolum in confeſſione poterit pœnitentias commutare vel relaxare, nõ quod oporteat audire cõfeſſionem præteritorum peccatorum ob quę illa pœnitentia data fuit, ſed aliorum quæ poſtea ſunt commiſſa. Tum quia eſt iudex competens ad cognoſcendum, & ſentẽtiandũ quicquid ſibi in cõfeſſione dicitur. Tũ quia peccata ritè ſemel abſoluta, cùm apud Deũ ita ſint quoad culpam ac ſi non eſſent, nullus poteſt obliga-

obligari ad ea de nouo confitẽda. Et non adimplere pœnitentiam quod est peccatum subsequẽs nõ reddit irritam absolutionem pręteritam, à nullo enim futuro euẽtu dependet effectus Sacramenti sed in instanti vltimo quo fit, plenam causat peccatorum remissionem. Et ideo satis est nouum illud delictum pænitentiæ neglectę cõfiteri vt circa illud ferat confessor sentẽtiam vt latius supra diximus: nisi forte pænitens vellet illam pænitentiam quam non fecit, & cuius non recordatur, efficere de nouo sacramentalem, & quod virtute clauium, & ex opere operato sibi prodesset, quia tunc vel oporteret adire eundem confessorem qui saltem status sui præteriti memoriã haberet; vel reiterãda esset confessio illius ad minus peccati pro quo ei talis fuit iniuncta pœnitentia: Nam secundus iste confessor non poterit rectum iudicium proferrre de oblita pænitentia & eam in aliam commutare, nisi peccata nouerit l. de qua re. ff. ad iud. & c. Quia quorundam extra. de verb. significatione Diuus Thom. in 4. dist.17.q.3.art.3.quæst.5.

Ex his facile dilui possũtq; ab alijs adducebantur ad probandum nõ posse impositam ab vno confessore pęnitentiam, ab alio pari seu inferiore cõmutari. Nã ea cõcludunt solũ de pænitentia publica & quæ in foro exteriore est imposita.

Ad primũ ergo dicimus quod etsi par in parem non habeat imperium ad iudicandum per se & directè ea quæ ab alio iam sunt iudicata, per accidens tamen & ratione noui delicti cui priora sunt connexa, potest secundus, accedente maxime pęnitẽtis consensu & ad vtilitatem animæ eius, iudicium ferre circa sententiam prioris iudicis, quoad pænam impositam commutando vel diminuendo illam; non autem quoad aliud: Nã secundus confessor, non fert sententiam circa priora delicta absoluta & iudicata à priore confessore: sed solum circa delictum nouũ à pænitente commissum circa pænitentiam impositam & acceptatã sed non adimpletam: & hanc pẽsata voluntate & conditione pænitentis, & alijs sibi bene visis causis, aut permutat aut minuit.

Nec verum est eandem militare rationem in pænitentia publica & in priuata. Imò ratio est diuersissima. Nam in publica pænitentia attenditur exemplum aliorum, & peccatoris correctio & ideo non pertinet ad forum cõscientię purũ & solum, sed ad forum quod appellant mixtum. at in pænitentia priuata & sacramentali quę solius fori est conscientiæ, non aliud attenditur, quam punire peccatum, & pro eo Deo satisfacere: vt notat Nauarrus in capit. falsas. de pænit. distin.5. num.16.

Ad ſecundum reſpondemus, illud verum eſſe in foro exteriori, in quo agitur magis de puniendo ſeu corrigendo peccatore, quã de puniendo peccato: ſecus autem eſt in foro conſcientiæ & ſacramẽtali, in quo per contritionem correcto, & per gratiam ſacramentalẽ cum Deo reconciliato, imponitur pænitentia, ad puniendum ſolum peccatum, & ad ſatisfaciendũ Deo pro eo: & ideo quia totum hoc iudicium etiam ſæpius repetitum eſt ad ſalutem delinquentis, & nõ ad pœnam eius poteſt quilibet confeſſor non quidem abſolutionem ſacramentalem prioris confeſſoris irritare aut immutare, cũ illa plenum ſortita fuerit effectũ in illomet inſtanti quo fuit data: ſed pęnitentiam pro ſatisfactione peccatorum iniunctam, & ab abſoluto adimplendam poterit ob iuſtam cauſam confeſſor mutare.

Ad confirmationem Reſpondemus, gloſam in dict. cap. Quod ſuper his de voto agere de pœnitentia publica in qua diuerſam eſſe rationem à ſacramentali, iam ſupra oſtendimus.

Ex his omnibus colliget cõfeſſor, ſolam accidiam & negligentiã in pęnitẽtia adimplẽda, nõ ſufficere ad eam cõmutandam, & multo minus ad illã relaxãdã & minuẽdã quia pigritia & dolus nullum debent releuare, ff. pro ſocio. verum §. tempus. & ff. de reg. iur. nõ fraudetur in fine de colluſione deteg. cap. Audiuimus.

Deſiderium autem ſeu deuotio adimplendi nouam pœnitẽtiam potius quam antiquam, poteſt eſſe cauſa illam in alteram æqualem permutandi á confeſſore ſed non relaxandi ſiue minuendi, quia diſpenſatio requirit maiorem cauſæ inſtitiam.

CASVS SECVNDVS.

Auguſtinus per multos annos apud Turcas in captiuitate degens, adueniente quadrageſima confiteri erat ſolitus, cuidam captiuo ſacerdoti iuueni, nec aliás vnquam ad confeſſiones approbato. Nunc vero in libertatem redactus, ea ſolum peccata Parocho in Paſchate cõfitetur, quæ poſt illam vltimam confeſſionẽ perpetrauit impoſitamque à Parocho ſacramentalem pœnitentiam, non plene & integre intelligens ob auditus defectum, eam tamen partem cuius recordabatur, adimpleuit, non quidem ſtatim, ſed poſtquam in concubinatũ incidit in quo cum perſeueraret, & opera in peccato mortali facta, non eſſe valida audiret, deſiſtit etiam ab hac perficienda, quæ omnia in noua confeſſione alteri facta ad præſens recenſet.

Quæritur, tam quoad confeſſiones in captiuitate factas, quã quoad pœnitentiam, partim nõ auditam, partim

tim in peccato mortali actam nec tamen adhuc integre adimpletam, quid sit Augustino iniungendum?

PRimum quod in casu isto petitur, id est, An captiui apud Turcas, possint veniente quadragesimali tempore, cuiuis simplici sacerdoti confiteri?

Respōdetur, quod si nullus ibi adest sacerdos ab Episcopo suę diecesis approbatus: nec spes est vlla probabilis quamdiu in captiuitate detinentur, aliquem habiturum proprium confessorem: possunt tūc simplici cuilibet sacerdoti cōfiteri.

Tum quia hæc captiuitas apud Turcas, æquiparatur morti, vnde sicut constituti in mortis articulo possunt absolui á quocūque sacerdote cap. A nobis 2. de sentent. excommunic. & definitur in Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. Ita etiā poterit qui in tali captiuitate est positus. Nam per mortis articulum, non solum intelligi dum quis est in tali infirmitate qua in extremis laborat, sed etiā quando est in aliquo statu & periculo in quo mori probabiliter timetur; qualis est per multos annos detineri in vinculis apud infideles; tradit Innocentius & Hostiensis. in c. Nuper de sent. exommunic. & refert Rosela, verb. Absolutio 1. nū. 131. Syluest. verb. Absolutio 1. n. 8. in verbo Si quis timet hostem, vel crudelitatem potentis. Nauar. in Manual. c. 26. n. 31.

Tum quia iste in statu illo captiuitatis, cum habeat apud Turcas contractum quasi domicilium, & ibi careat proprio Parocho, poterit quilibet sacerdos, authoritate Christi illum soluere & ligare: quia sicut à principio, quilibet sacerdos poterat quemlibet sibi volentem subijci absoluere; ita nunc etiam est quātum ad eum qui nulli subijcitur.

Tum quia ille pro tēpore quo est sub iugo & ditione Turcarum, nō potest dici quod sit sine rememedio salutis: vnde cum Sacramētum pęnitentiæ sit necessarium remedium ad salutem habenti peccata mortalia actualia vt quo ex attrito etiam fit peccator contritus & ad hoc sacramētum sibi ministrandum careat prorsus ministro seu sacerdote proprio & ordinario: potest eligere extraordinarium, & illum qui á iure constitutus est necessitatis minister, qualis est quilibet sacerdos arg. cap. Is qui de sepult. lib. 6.

Tum quia sicut qui probabiliter credit, se per totum annum nō habiturum opportunitatem confitendi tenetur sub pœna peccati mortalis, oblata confessoris idonei & approbati opportunitate, quamprimum confiteri, vt cum communi asserit Nauar. in Manu. cap. 2. numer. 10. Ita cum ille qui sub captiuitate Turcarum degit, proba-

probabiliter credat ſeu credere poſſit & debeat, in tempore mortis quę ſub illa tyrannide aduenire ei facile poteſt, nullum habiturũ ſacerdotem quo cũ confiteri poſſit, tenetur oblata ſibi in eo ſtatu cuiuſuis ſacerdotis occaſione eidẽ confiteri: vbicũque enim periculũ timetur, dilatio ſiue mora, vitanda eſt 28. diſt. cap. de Syracuſan.

Tandem mater Eccleſia cum ſit pijſſima mater, credendũ eſt velle filijs ſuis Chriſtianis ſub captiuitate Turcarũ conſtitutis, in ijs quæ ad ſalutem animarum ſpectant, nõ parcam ſed liberalem eſſe: & ita cũ ſacerdos, ex charactere ſacerdotali habeat claues & poteſtatem ligandi, ac ſoluendi, ſeu iuriſdictionem in habitu: & hanc in actu ſeu quoad exercitium Papa reſtrinxerit & coarctauerit per ſubſtractionẽ ſubditorum ſeu materiæ ſubijciendo pœnitẽtes, Epiſcopis, & Parochis, idque non tam ad vtilitatem ipſorum Epiſcoporum & Parochorũ, quam pænitentiũ; vt melius ſaluti illorum cõſuleretur ideo illis quibus nullus omnino ad Epiſcopos & Parochos eſt aditus, præſummi iure poteſt voluiſſe matrem Eccleſiam vt ab alienis ſeu ſimplicibus ſacerdotibus abſolui poſſẽt, ne pro fide Chriſti in corpore afflictis deeſſent animę ſuæ ſolatia & peccatorum remedia.

Adde quod ſi ſcholares & peregrini quando etiam abſque licentia à proprio ſacerdote petita & obtenta diſcedunt, poſſunt tempore quadrageſimali & Paſchatis, ſi lõge diſtent á propria Parochia ſummere ſacramenta in aliena Parochia, quia hæc in defectu propter neceſſitatẽ, ſuccedit loco Parochialis quoad ſacramẽtorũ adminiſtrationẽ, vt habet gl. in Clem. 1. verb. Parochialis de priuileg. Quanto potius illi qui ſunt captiui apud Turcas, & longiſſimè à proprijs ſacerdotibus diſtant, poterunt cum quouis alieno eiſdẽ tẽporibus cõfiteri & cõmunicare. Nam propter locorum maximã diſtantiam permittuntur, quæ aliàs ſunt prohibita l. hæres abſens. ff. de iud. In caſu autẽ noſtro hæc diſtantia operatur vt qui nõ habet ſuper aliquẽ iuriſdictionem, in foro conſciẽtiæ illã habeat c. cũ longe 63. diſt. c. *Si quis* incognitus 17. q. 2. l. 1. Codic. *Si per* vim, vel alio modo c. Tũ ex litteris de in integrũ reſtit. & ibi gl. Cõfirmatur hoc ipſum ex c. Nihil de elect. & cap. 1. Ne ſede vacant li. 6.

Secundũ quod quærebatur illud eſt, An non intelligẽs ob defectũ auditus pænitẽtiã, & ideò eam non plene & integre adimplens, deliquerit mortifere?

Ad quod adhibita diſtinctione reſpondemus. Nã vel iſte fecit debitã diligẽtiã vt intelligeret impoſitam à confeſſore pęnitentiam: & tamen non potuit aſſequi, ob ſuã nimiam ſurditatem; & tunc adimplendo

plendo solum eam partem quam intelligere & audire potuit nō peccauit. Tū quia id quod est omnino inuoluntariū, nulli imputatur ad culpam: Tum quod ad impossibile nemo tenetur ff. quæ sent. sine ap. rescind. l. Paulus ff. de reg. iur. impossibilium.

Quod si ob verecūdiā, aut malitiam non intellexit iniunctam pænitentiam, vt qui aliquantulum licet surdus poterat facile admonere cōfessorē, vt altiori voce loqueretur & expressius pænitentiā declararet quousq; totā intelligeret, & tamen noluit id facere; tunc nō solum peccauit mortaliter, sed tenetur confessionem reiterare. Et quod peccauerit lethaliter ex eo patet, quia etsi pænitentiam nullus teneatur acceptare, cū in potestate sua sit discedere absque absolutione, attamen acceptam tenetur adimplere, non ea ratione sola quod illam acceptauit, sed potius quia á confessore fuit ad eam faciendam ligatus tāquam à iudice qui in foro pænitentiali habet insimul potestatem obligandi & absoluendi, vt dicitur in Concil. Trid. sess. 14. c. 8. & can. 15. Nauar. in cap. contrarium de pænit. dist. 5. num. 17.

Quod vero confessionē teneatur reiterare, probatur ex eo, quia in ea confessione in qua pænitentia ante absolutionem fuit sibi iniūcta nolēs eā intelligere ex negligentia notabili seu cōtēptu, peccauit mortaliter & de illo peccáto tūc cōmisso, nō se accusauit, & ita non fecit cōfessionē integrā, cū autē integritas, sit de substātia cōfessionis & quæ est dimidiata, sit nulla, ideô debet de necessitate reiterari.

Ob eam autē cuius recordatur, sed non adhuc impleuit, idq; siue ex notabili negligētia siue ex cōtēptu fecerit, nō tenetur cōfessionē reiterare, sed satis est peccatum ex non adimpleta pænitentia incursū confiteri cū intentione adimplēdi illam, vel aliam, quam loco huius cōfessor imposuerit, vt sētit D. Th. quolib. 1. art. 12. & Caietanus verb. Confessio iteranda quia legitime confessus & sacramentaliter absolutus à peccatis iam vere tales culpas non habet, quæ per infusionē gratiæ sunt omninò ab anima expulsę, & ideo nō potest obligari ad easdem reconfitendas vt in præcedenti casu diximus.

Tertiū dubiū in hoc casu inclusum, in eo versatur, An pænitētia à cōfessore imposita & extra charitatē in peccato mortali adimpleta, sit sufficiēs & satisfactoria, ita vt nō teneatur quis eam reiterare?

Respōdemus præcepto seu obligationi impositæ á cōfessore, satis fieri per pęnitētiā quāuis ea impleatur in peccato: ita quod nō obligatur ad eam reiterandam sub pæna noui peccati. Tū quia confessor imponens certa ieiunia siue certas orationes in pęnitentiā nō obligat nisi

nisi ad substãtiam illius operis, nõ ad modum, seu finem operis, hoc est vt fiãt in gratia, imò nec ad hoc obligare potest, vt colligitur ex Diuo Thoma 2.2.q.44.ar.1.& 1.2. quæst.92.art.1. nullus enim homo obligare hominem potest, nisi ad id quod in eius cõsistit arbitrio & potestate. Præcepta enim humana seu naturalia nõ excedunt modum naturæ. Iam autem gratia est donum supernaturale à sola Dei voluntate immediate & totaliter pendens.

Tum quia decẽ Decalogi præcepta possunt adimpleri ab illo, qui est in peccato mortali, quoad substantiam actus & præcepti, & quoad effectum euitandi nouum peccatum, quod incurreret, si nõ adimpleret illa vt docet D.Thom. 1.2.q.100.art.10.

Tum quia etsi intentio legislatoris inclusa in ipsa lege, quæ substantia & anima legis dici solet obseruari debeat, l. Non dubiũ Cod. de leg. & constitut. vt si lex statuat ne quis diues ingrediatur collegiũ, & vir ditissimus vt illud possit ingredi, donationem omnium suorum bonorum faciat alicui cõsanguineo, iste agit in fraudem legis, eamque violat. Illa tamen legislatoris intentio quæ est inclusa in animo legislatoris & est finis ad quẽ actus legis dirigitur, non cadit sub lege, nec ad sui obseruantiam obligat, cum sit quasi quid extrinsecum & alienum ab opere præcepto. Et sic quamuis confessoris intentio sit pænitentiam imponere, vt per eam pœnitẽs satisfaciat Deo, ac proinde vt non soluatur in peccato mortali, illa tamen intentio non est inclusa in præcepto confessoris, sed in eius mente & volũtate, ac per consequens non obligat.

Tum quia audiens Missam siue ieiunans in peccato mortali, satisfacit præcepto Ecclesiæ. Nam etsi apud Deum non mereatur, actum tamen ab Ecclesia præceptum adimplet. Ita à simili obligationem à confessore iniunctã persoluit qui pœnitentiam sibi ab eo datam in peccato complet. gl. in cap. Quod quidem de pænit. & remis.

Et cõfirmatur quia Ecclesia nõ consueuit imponere iterum pænitentibus orationes & ieiunia quæ ipsi semel in peccato quãuis mortali persoluerunt. Nec confessores solent ijs qui beneficia obtinent, aut sacris ordinibus sunt initiati, interrogare, An diuinas preces seu horas canonicas in peccato lethali recitauerint, sed solum an eas dixerint.

Cum igitur tam præcepta humana quam etiam nonnulla diuina impleantur, saltem quoad substantiam actus, per hominem existentem in peccato mortali, sequitur pœnitentiam sacramentalem à confessore iniunctam esto fiat in

culpa

culpa mortali,& extra ſtatum gratiæ, liberare á ligamine ſacerdotis qui illam impoſuit, adeo vt nec dici poſſit inobediens confeſſori, nec eandem pænitentiam teneatur de neceſſitate ſalutis reiterare. Ita D.Tho.ab omnibus Theologis receptus in 4.ſent.diſt.15.

Hinc colligitur hallucinatos fuiſſe Panorm.cap.Quod quidem. de pænit. & remiſſ. & Archidiaconũ, de pænit.diſt.3.cap.vlt.& alios nónullos iuriſperitos aſſerentes eſſe iterum repetendam pænitentiam, cum ſatisfaciens fuerit ad gratiam reſtitutus. Nam ſi intelligunt eſſe repetendam vt ſatisfiat obligationi confeſſoris, falſum aſſerunt, vt probauimus: ſi autem intelligant vt ſatisfiat Deo quoad pænam debitam peccatis ſoluendam in purgatorio, vera eſt eorum ſententia, vt ſtatim declarabimus.

Suppoſito igitur vt veriſſimo per pænitentiam in peccato mortali ſolutam ſatisfieri ligamini quo confeſſor pænitentem arctauerat: inquirendum adhuc reſtat, vtrum ſatisfiat etiam Deo pro pæna peccatis debita? Nã etſi hominis ſcelerati qui á diuina gratia eſt alienus, opera,nequaquã ſint Deo accepta, vt qui odio habet peccatorem, & omnes eius actiones, quoad promerendam cæleſtem gloriam, nihilominus tamẽ quia ſacramẽtalis pænitentia, quãdo in confeſſione eſt data, & accepta, homo erat in Dei gratia,à qua poſtea per cõmiſſum nouũ ſcelus cadens, & in hoc miſero peccati mortiferi ſtatu pænitentiam ſoluẽs, quãuis illa ratione operantis non ſit accepta Deo, attamẽ vt ſacramẽtalis dubitari poteſt an amiſerit propriam vim ſatisfactiuam & recompenſatiuam pænę peccatis debitæ.

Nos communem Doctorum opinionem inſequentes exiſtimamus,pænitentiã in mortali peccato exequutam,nullius omnino eſſe valoris apud Deum, vt per eam remittatur aliquid pænę debitæ peccatis ſoluendę in purgatorio.

Tũ quia ſatisfactio pertinet ad remiſſionem offenſęDei,nam reatus pęnę eſt annexus culpę,& ideo ſolutio pænę,attinet ad perfectam remiſſionem culpę, & ad reconciliandam integre Dei amicitiam, quod non fit ſine gratia.

Tũ quia nulla fit per opera noſtra,remiſſio culpæ aut pænę, niſi in virtute paſſionis Chriſti: hęc autẽ non applicatur exiſtenti in peccato, quia membro mortuo, quãuis per fidem Chriſto capiti vnito, non communicantur capitis vitalis influentiæ.

Tum quia remittere Deũ homini eas pænas quas iuſto iudicio luere tenebatur, eſt illi benefacere, reſpectu gratiæ & gloriæ;eo quod tanto citius erit homini aditus ad gloriam, quantò minus in purgatorio erit illi de pæna ſoluendũ:

iam autẽ peccatori Deus nõ bene vult respectu gratiæ & gloriæ, sed solũ quoad temporalia.

Tũ quia inter nos & Deũ nulla est ratio iustitiæ, nisi ex eius acceptatione procedat, iã autẽ peccatoris opera, nequaquam sunt accepta Deo, & ideo nõ potest per illa quid piã Deo soluere. Tandẽ hęc veritas cõfirmatur authoritate D. Pauli 1. ad Corinth. cap. 13. vbi sic inquit, si distribuero in cibos pauperũ, omnes facultates meas, charitatẽ autẽ nõ habuero nihil mihi prodest: sed si ad remittendas peccatorum pœnas, pœnitentia sacramentalis in peccato mortali persoluta, haberet vim & efficaciã, falsũ esset id quod dicit Paulus, nihil prodesse.

Accedit illud Ecclesiastici 43. dona iniqua non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorũ. Tandẽ hoc videtur expresse sen tire Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. vbi definit satisfactiones nostras vim suã omnẽ á Christo habere à quo offeruntur patri, & per illum acceptantur á patre. Hęc est opinio D. Tho. in 4. sent. dist. 15. q. 1. artic. 3. Durand. in 4. dist. ea. q. 2. D. Bonauenturę dist. 23. q. 2. Adriani in materia de satisfactione, §. Ex his dico probabiliter. Palud. in 4. dist. 15. q. 1. ar. 4. Sylu. verb. Satisfactio, q. 2. Caiet. in Sũma verb. Satisfactio, q. 2.

Nec obstat, quod Scotus in 4. sent. dist. 15. cũ aliquibus alijs quos sequitur Nauarrus in ca. Qui vult. de pœnit. dist. 6. nu. 46. contrarium teneant existimãtes eũ qui in peccato mortali pœnitentiã á cõfessore datam persoluit, satisfacere pro pœna debita in purgatorio luenda pro culpis remissis; quorum fundamenta hæc sunt præcipua.

Tum quod illa alia communis & nostra opinio videtur dura, & offerẽs peccatoribus causam nihil boni operandi, hæc autem exaltat maxime diuinam misericordiam, & homines ad pœnitentias complendas alacriores reddit.

Tũ quia inter homines, potest debitor creditori satisfacere, etiãsi non sit illi amicus.

Tum quia frustra Daniel cap. 4. Regi Nabuchodonosor diceret peccata tua eleemosynis redime, vt quem sciebat multis sceleribus esse inquinatum.

Tum quia cum nullus sciat, an odio vel amore dignus sit, nemo vnquam posset in hac vita certus esse quod pro suis peccatis Deo satisfecerit, & ita oporteret sæpe sæpius pœnitẽtias satisfactorias repetere.

Tum etiam quia ita sequeretur hominem pro peccato cõfesso, & á Deo remisso, puniendum in inferno æterna pœna, eo quod illa quam soluit in peccato nihil ei profuit.

Confirmãt deniq; hoc, authoritate D. Hieronymi vt habetur in cap. Si quando, de pœnit. distinct. 3.

quo

quo loco ſic dicitur, ſi quando videris inter multa opera facere peccatorem aliqua quæ iuſta ſunt, nõ eſt tam iniuſtus Deus vt propter mala multa, obliuiſcatur paucorũ bonorum.

Ex his ergo omnibus colligũt pręfati Doctores hominẽ exiſtentẽ in peccato mortali, ſi ita à diuina gratia excluſus, pænitẽtiã pro ſuis peccatis agat,ſatisfacere,non quidem de condigno,cum operis dignitas à gratia dependeat ſed de cõgruo, quatenus cõgruum eſt vtDeus hęc ſatisfactoria opera acceptet in recompenſationẽ pænæ debitę peccatis iam confeſſis & remiſſis.

Nos tamen rationes iſtas iudicamus non eſſe tanti ponderis,vt à communi ſentẽtia recedere cogamur: & ideo ad ſingulas reſpondẽdum duximus. Et quidem ad primã negamusquod opinio D.Tho. ſit dura, aut retrahat peccatores à bono operando; imo eſt vtilis ad excitandos eoſdem peccatores vt reſipiſcant,& diuinam gratiã comparent,ne tantorum ſuorum operum diſpendium incurrant;diuina autem miſericordia ita eſt exaltanda, vt̃ tamẽ de ſua iuſtitia nihil detrahatur,eſt enim miſericors & iuſtus Dominus.

Ad ſecundã reſpondetur, quod inter homines poteſt eſſe ratio iuſtitiæ dati & accepti ſecluſa amicitia inter creditorem & debitorem, non ſic autem eſt inter peccatorẽ & Deũ;cum tota iuſtitiæ noſtrę vis & efficacia à diuina gratia pẽdeat. Vltra quod ſatisfactio quæ fit ad amicitiam, neque etiã inter homines exhiberi poteſt pro vna offenſa & non pro alijs.

Ad tertiã reſpõdetur, quod Nabuchodonoſori pręcipiebatur vt à peccatis reſipiſceret primo,& dein de ſatisfaceret pro pęna illis debita.

Ad quartam fatemur tã incertos nos eſſe de gratia infuſa,quam de ſatisfactione à Deo accepta,ſed nõ proinde neceſſe eſt pænitentiã ſæpius repetere, niſi forte quãdo aliquis ſciens ſe eſſe illaqueatum lethali peccato illã egerit, tunc enim etſi ſatisfactum ſit obligationi á ſacerdote impoſitæ, non tamẽ diuinæ iuſtitiæ,quã ſi quis vult effugere in alia vita, neceſſe eſt vt in hac pænas ſubeat exiſtẽs in gratia, quas eſſet in purgatorio ſubiturus.

Ad quintam concedimus,pænã temporalem, remiſſa culpa poſſe cõuerti per accidens, id eſt ratione peccati ſubſequẽtis in ſupplicium æternũ, idque cõtingit ratione ſtatus inferni,in quo homo ſẽper eſt inimicus Dei,aliàs in inferno daretur aliqua redẽptio,& aliqua cõſolatio per diminutionẽ pęnę, quod omnino repugnat illi ſtatui.

Nõ etiam obſtat authoritas D. Hieronymi relata in dicto cap. Si quãdo, fatemur ſiquidẽ Deũ miſericordẽ bona peccatoris opera pręmio afficere, nullumque eſſe opus

bonũ quodá diuina munificentia nõ ſit remuneratũ, nõ quidẽ remuneratione ſpirituali qualis eſt pænę remiſſio, ſed per largitionem bonorum temporalium: vel dici poteſt cum Magiſtro in 4.ſent.diſt.19 D.Hieronymum loqui, de operibus bonis factis in gratia, quæ per peccatũ mortale ſubſequẽs mortificantur, ea enim recedente peccato iterum viuificantur.

Dubitabit vltimo loco quiſpiã, an pænitentia ſacramẽtalis in peccato mortali facta, reuiuiſcat ſaltẽ poſtea recuperata gratia; ita quod cum valorem quem perdidit apud Deum, ratione ſceleris mortiferi in quo eſt facta, reſtauret poſtea adueniente gratia, vt non ſit neceſſe pro ſatisfactione pænæ purgatorij, aliud æquiualens agere?

In hac difficultate etſi inter theologos etiam, eos qui D.Thomã ex profeſſo inſequuntur, diſſidentes ſint ſententiæ, nos eam veram eſſe putamus quæ aſſerit pænitentias ſacramentales in peccato factas, adueniente poſtea gratia reuiuiſcere, & effectũ ſuum ſortiri, quoad remiſſionẽ pænę debitę peccatis.

Et quidem de illis, quæ effectũ aliquem relinquunt, vt eleemoſyna, quæ relinquit attenuatam ſubſtantiam; & ieiunium, quod relinquit maceratum corpus, tenent quamplurimi ex Thomiſtis quod licet in peccato fiãt, per charitatẽ tamẽ ſubſequentẽ, ſuſcipiũt ſuum valorem, quia virtualiter ſeu in effectu manent, quam opinionem habent Paludanus in 4. diſt. 15.q.1.concl.4. Capreolus, ead. diſt. Sylueſter, verb. Satisfactio, §.7.

Quod vero omnis ſacramentalis cuiuſcumque ſit generis in peccato perſoluta, per gratiã aduenientem reuiuiſcat, non quoad meritũ glorię, ſed quoad remiſſionẽ & ſolutionẽ pæne peccatis debitæ pro quibus impoſitę fuerũt, eſt opinio Magiſtri ſent. in 4.diſt.19.ca.4. quã vt cõmunẽ & veram defendit Nauarrus in ſuo manuali, c.3.n.8.& in c.Qui vult.de pænit.diſt.6.n.48.

Tum quia ſatisfactio ſacramẽtalis, eſt pars ſacramenti, & quid ſacramẽtale, habetque vim ex clauibus, vt omnes Theologi aſſerũt, & ideo quando contingit eſſe informis & fieri in peccato, obtinebit poſtea ceſſante fictione & adueniente charitate ſuum effectũ. Nã hoc regulariter conuenit operi ſacramentali, vt quia eſt opus Dei, ſortiatur effectũ ſuũ recedente fictione: vt de baptiſmo eſt textus expreſſus in cap. Tũc valere, de cõſecr.diſt.4.& nõ ſolũ de alijs ſacramẽtis imprimentibus characterẽ, ſed etiã de ſacramento pænitentiæ id aperte aſſerit D.Thom.in 4.diſt. 17.q.3.ar.4.& diſt.18.q.3.

Tum quia pænitentia quando fuit a confeſſore iniuncta, & a pænitente ſuſcepta, erat opus viuũ, & poſtea aduenięte peccato mortali

in

in ſui exequutione fuit mortificata, & ideo per charitatem ſubſequentem reuiuiſcit: illa enim pœnitẽtia etiam in lethali crimine facta, quãuis ſit humanum opus, habet tamẽ quid diuinũ prout ſacramẽtalis, & virtute clauiũ impoſita, quod diuinũ ab ea eſt inſeparabile, & ideo ratione huius diuini reuiuiſcit, & ſortitur ſuum effectum per aduentum nouæ gratiæ.

Tum quia confeſſio informis, recedẽte fictione ſuũ ſortitur effectũ; vt cũ D. Tho. tenet Capreolus & Paludanus, in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 4. ea ſolum ratione quia eſt ſacramẽtum, & ex vi operis operati habet effectum, qui effectus ſublato impedimento fictionis, ſtatim ſequitur: vt graue ſublato impedimẽto, rẽdit ex natura deorſum. Cũ igitur ſatisfactio ſit pars integralis huius ſacramenti, & clauium virtute habeat ex ſui natura robur & efficaciã ad remittendas peccatorũ pœnas, ideo recedẽte fictione peccati mortalis, quo impedita fuit à ſuo effectu, hunc obtinebit. Magis enim vel minus eſſe ſacramentale, dummodo ſacramentale ſit, parũ facit ad hoc vt effectum ſortiatur recedente fictione, arg. leg. fin. ff. de fundo inſt.

Tũ quia veluti ſacerdos quantũcumq; ſit in peccato, per oblationẽ ſacrificij, ſatisfacit pro populo, eo quod non offert nomine proprio, ſed tanquã miniſter eccleſiæ, ita pari ferè ratione cũ per claues eccleſiæ iniuncta ſit pænitentia, & ſic pænitens eam exequatur, non arbitrio ſuo ſed vt iuſſus ab eccleſia, & aliquo modo vt miniſter, ei⁹ hinc eſt quod ſatisfactio iſta impedita á ſuo effectu ob mortalis peccati obicẽ, hoc ſublato, illũ aſſequetur. Subſcribũt huic ſentẽtiæ, Medina codice de ſatisfactione, Angelus, verbo Satisfactio. n. 14. Canus in relect. de pænit. & aliqua ex parte Caiet. tom. 1. opuſc. opuſculo ſexto. q. 1. & in ſumma, verb. Satisfactio §. Quantum vero ad charitatem. Et Bartholomęus Medina, in ſua Sũma. lib. 2. cap. 6.

Nec obſtãt argumẽta Soti in 4. diſt. 19. q. 1. art. 5. qui cum Adriano quem refert & ſequitur Ledeſma in 2. 4. quæſt. 13. art. 3. dub. 4. D. Bonauent. in 4. diſtinct. 15. quæſt. 4. Couarr. in cap. Alma. q. 1. §. 4. nu. 4. Et cum alijs, opinatur, ſatisfactionem ſacramentalem in peccato mortali peractam, nequaquã per aduentum gratiæ reuiuiſcere quoad ſuum effectum.

Prima enim ſua ratio qua dicit, illam pænitentiam ſic in mortali factam, eſſe opus mortuũ, & ideò non poſſe reuiuiſcere. Concludit quidem nõ reuiuiſcere quoad meritum gloriæ, ſed non probat illam non reuiuiſcere quoad remiſſionem pęnæ temporalis, id quod habet ex vi & natura ſacramenti cuius pars eſt.

Ad secundam rationem qua dicit satisfactionem neque esse sacramentum, nec partem essentialẽ sacramenti, sed solum integralem, sine qua potest esse sacramentum, quod in absolutione consummatur, vt homo potest esse absque digito.

Respondemus, inprimis satisfactionem esse partem materialẽ sacramenti, & omnino necessariã, quia peccata confessa, contritionẽ includunt, & propositum satisfaciendi, super quæ fertur absolutio; & ideo hi omnes tres actus, sunt materia ad pœnitentiam sacramẽtalem partialiter concurrens cum forma, vt definitur in Conc. Trid. sess. 6. can. 14. Et hinc est quod satisfactio, non solum confert gratiã prout est in proposito, sed etiã auget eã in exercitatione, quatenus vi clauium iniuncta à confessario, peculiarem quendam modũ habet ex opere operato augendi gratiam, tanquam pars sacramenti; vt idem Sotus fatetur in 4. dist. 17. q. 1. art. 2. in resp. ad argumen. tertium. §. At forsan quis.

Ad tertiam, qua dicitur satisfactionem non operari ad modum sacramenti ex opere operato, sed ex opere operantis. Negamus hoc vt omnino falsum, loquendo de satisfactione sacramẽtali: hęc enim vt in proposito concurrens tanquã materialis pars sacramenti, confert ex opere operato gratiam, & hanc in exercitatione auget ex vi clauiũ per quam iniungitur: & ideo huiusmodi satisfactio, vt pars sacramenti, & vt imposita á confessore, habet esse remissiuam pœnę temporalis soluendæ pro peccatis cõfessis.

Quod si quis adhuc vrgeat, non entis non esse actionem, & sacramentum confessionis iam transijsse, nec esse aut in se aut in aliquo suo effectu, postea quando fictio cessat: demus enim aliquem confessum & communicatum fuisse in paschate: & antequam pœnitentiã sibi iniunctam persoluat, incidisse in peccatum in quo postea pœnitentiæ satisfacit, nec à peccato recedit nisi inde ad annum; quomodo poterit tũc per recessum á peccato, habere vim satisfactiuã apud Deum illa pœnitẽtia extra statum gratiæ soluta.

Respondemus, quod cum illa pœnitentia fuerit imposita per claues sacerdotales, & ab his sortita sit virtutẽ remittendi pœnas apud Deum, & tunc quando fuit imposita & acceptata erat pœnitens in gratia, & sic talis pœnitentia erat opus viuum, ideo quamuis in actu exequutionis per peccatum mortale fuerit mortificata, quia tamen etiam vt exequuta, habebat coniunctam hanc obligationem clauium, á qua obligatione vt se liberaret pęnitens eam soluit, ideo per aduentum nouæ gratiæ reuiuiscit,

quod

quod non contingeret, si esset pęnitentia voluntaria & non sacramentalis.

CASVS TERTIVS.

Hieronymo post datam peccatorum absolutionem, imponit cōfessor quorundam ieiuniorum pœnitentiam, quam ille non vult acceptare. nec ad aliquam se obligare, sed pro suo arbitratu satisfacere: Confessor tamen præcipit, vt impositā acceptet, & exequatur, qui renuit, & discedit. At postea confessus alteri, dicit multa quidem pro pœna præteritorum peccatorum, satisfacienda egisse, nihil tamen de iniunctis à confessore, quia ad id nunqnam voluit se obligare.

Quæritur, Primo an bene egerit confessor, tum pœnitentiam imponendo post absolutionē: tum ad eam inuitum Hieronymum obligando. Et deinde si voluntaria pœnitentia æque satisfaciat, ac sacramentalis?

MVlta petit casus præsens, quę etsi explicatu non sint difficilia, cognitu tamen videntur dignissima. Illud est primum, An satisfactoriam pœnitentiam imponere debeat cōfessor ante vel post absolutionem.

Ad quod breuiter respondemus, ad substantiam sacramenti nihil omnino referre quod pænitentia ante vel post absolutionem imponatur, dummodo in pænitēte adsit quædam animi præparatio ad satisfaciēdum pro peccatis suis in hac vita seu in purgatorio.

Tum quia ea quæ in continenti fiunt, inesse videntur. leg. lecta. vers. dicebam. ff. de reb. cred. & ca. Pręterea, de testib. cogen.

Tum quia, hęc, cum sit pars integralis sacramenti pænitentię, tā integratur hoc sacramentum per eam impositam, antea, quam post, vt inquit Gerson. in tract. de excōmun. part. 2. Nauar. in man. cap. 26. nu. 10. & in cap. Qui vult. de pęnit. dist. 6. num. 35.

An tamen melius sit imponere illam ante absolutionem, vel postea?

CRediderim esse multo melius quod imponatur ante absolutionem. Tum quia id faciēdum asserit Glossa. c. fin. in clem. Dudum. §. Statuimus, verb. Audire. de sepult. idque se fecisse semper dum cōfessiones audiebat, testatur Nauarr. in cap. Qui vult. de pænit. distinct. 6. nu. 35. Tum quia ad parendum confessoris mandatis, dispositus videtur magis pænitens antequam absoluatur, quam post datam absolutionem, quia ab hac, non potest denuo confessor retrocedere, & postquam iam est exhibita, & sortita suum effectum, non est in potestate confessoris nolle absolutionem fuisse validā: & ta-

& tamen antequam abſoluat, ſi pænitens non vult obedire, & pænitentiam acceptare, poteſt eum non abſoluere: & ſic pænitens ob timorem abſolutionis denegandę, præbet ſe obedienté iuſtis omnibus mandatis à confeſſore.

Tum quia actus pęnitentis, hoc eſt confeſſio, contritio & ſatisfactio, cũ ſint materia proxima huius ſacramenti pænitentiæ, oportet vt præcedant ipſam abſolutionem, quæ eſt ſacraméti forma, ſemper enim materia antecedit formã: hic autem ſatisfactionis actus, ex parte pænitentis tunc eſt completus & perfectus, cũ data ſibi à confeſſore pænitentia, eam voluntariè acceptat, quamuis enim ad eſſentiam ſacramenti ſatis ſit, vt concurrat ſatisfactionis actus in propoſito, attamen negandum nõ eſt perfectiorem eum actum eſſe ſatisfactionis, qui verſatur circa determinatum obiectum á confeſſore datum, quam circa obiectum incertum & adhuc dandum.

Et confirmatur ex vſu communi fori exterioris in quo iudices antequam ſententiam concludant, pænas ſceleribus meritas imponũt: & eũ qui ęre alieno grauatur, priuſquã à vinculis liberẽt, ad ſoluẽdum obligant, data ſaltẽ tuta cautione. Ita confeſſor cum ſit iudex à Deo conſtitutus in foro interiori ſeu pęnitentiali, in quo peccator ſe illi præſentat æternæ pænę debitor, & peccatorum vinculis irretitus, oportet, antequam ab his abſoluat, vt pænam temporalem in quam illa æterna commutatur, illi imponat, & ad eam ſoluendã eundem obliget.

Accedit quod cum pænitentiæ hoc ſacramentum, perficiatur abſolutione, tanquam vltima forma, oportet quod ſatisfactio hunc extremum actum antecedat, ad hoc vt ex vi ſacramenti gratiam conferat, & ideo ſi imponitur & acceptatur ante abſolutioné, habet virtutem & efficaciam condonandi pænas, à poteſtate clauium, à qua imponitur, & remittendi culpas, ac cauſandi gratiam, tanquam pars integraliter concurrens ad ſacramentum.

Secunda eſt dubitatio, an Confeſſor poſſit inuitum pænitentem ad pænitentiam ſuſcipiendam obligare?

In hac difficultate, duo vt certa & omnino indubitata ſunt præſupponenda, primum eſt, confeſſorem habere iure diuino claues, tum cognoſcendi cauſas in foro pænitentiali & abſoluendi; tum ligandi, hoc eſt imponendi iuſtam pænitentiam pro peccatis, id quod definitur in Concilio Florentino, quando agit de ſacramento pænitentiæ, vbi dicit confeſſorem pęnitentiam arbitrari debere, & in Cõcilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9. §. Ad abolendum, vbi præcipit

cipit confessoribus, ne absque pænitentia blasphemos absoluant:& in Concil.Trid.sess.14.cap.8.& canon.15. vbi declarat hęreticũ esse illum qui dixerit non esse datam sacerdotibus potestatẽ ligandi sicut soluendi.

Secundũ indubitatũ etiã est, satisfactionẽ restitutoriã, seu pęnitẽtiam] medicinalem quæ est á peccatis cessatio, vt alieni restitutio, odij mortiferi dispositio, demissio concubinæ seu famulæ, cui periculose conuiuitur, euitatio illius officij seu conuersationis illarum personarũ, quę dant proximam delinquendi occasionem, & alia similia quæ vel peccata sunt, vel peccatorum certæ & propinquæ occasiones necessario imponendã à confessore esse, & ad hanc pænitentiã obligari posse & debere pænitentẽ quia hoc non est propriè satisfacere, sed est non peccare, siue á peccato abstinere, quod includitur in contritione, & ad hoc tenetur pęnitens etiam sine confessoris impositione & iussu.

Quæstio ergo præsens nõ est de hac satisfactione sed de ea quæ est tertia pars sacramẽti, quæq; est passio voluntaria pænæ á confessore impositæ ad placandum Deũ pro peccatis confessis vt declaratur in Concil.Trid.sess.14. cap.8.& 9.

Et de hac in pręsẽti inquirimus; An ad eam acceptandã possit confessor pęnitentem obligare, ita vt ille pænitens qui iustam pænitentiam á confessore non vult acceptare in peccatum incurrat.

Et quidem ex parte confessoris fatentur omnes Doctores, ipsum teneri sub pæna peccati ad imponendã eã quã putat iustam pænitẽtiam. Tum quia vice Christi est iudex ad vindicandam iniuriã Deo illatã. Tũ quia aliàs daret sacramẽtũ imperfectũ, sine tertia eius parte quæ est satisfactio. Adeo quod etiam in extremis laboranti debet confessor, cum eũ sacramentaliter absoluit, imponere pænitẽtiã aliquam quãuis leuem, admonendo eundẽ de satisfactione digna & iusta, quã in articulo illo mortis poterit committere alicui, vt pro ipso acceptet & exequatur, & ita satisfaciet, dummodo acceptãs, adimpleat in gratia. Quãuis enim in puniendo crimine in foro exteriore, oporteat illũ puniri qui peccatũ cõmisit; in satisfactione tamẽ apud Deum potest vnus alterius pænã ferre: quia dum pæna pro delicto infligitur pẽsatur eius qui punitur iniquitas, in satisfactione vero, dũ quis volũtariè pænam assumit, satisfacientis charitas consideratur, quæ non minus potest apud Deũ quã apud homines. Videmus autẽ quod vnus homo ox amore debitũ pro alio soluere potest D.Th.in 4.dist.20.art.2.q.3. & lib.4. contra gentes c.55.Syluest. & Armil.verb. Satisfactio nu.3.Nauar.c.26.nu.33.

Ex

Ex parte ergo pænitentis;an teneatur sub pæna noui peccati, acceptare eam pænitentiam quæ illi à confessore imponitur? Affirmatiuam partem amplectuntur nonnulli his persuasi argumentis.

Tum quod confessor in illo foro est superior & pręfectus habens iurisdictionem actualem in pænitentem tãquam in vere subditum. Iam autem qui Principi non obedit, morte morietur Deuter. c.17.

Tum quia in c. Omnis,de pœnit.& remiss. dicitur iniũctam sibi pænitentiam proprijs viribus studeat adimplere:cum ergo sub eisdem verbis ponatur præceptum animæ confessionis & pænitentiæ adimpletio:sequitur ex ęquo vtrũque esse obligatorium & in cap.1. §.ponat,de pęnit.distin.5. habetur quod pænitens debet se omninò ponere in potestate confessoris,& acceptare quicquid sibi imponitur.

Tum quia iudici parendũ omnino est in sẽtẽtia data, teneturq; Reus subire pænã à iudice impositam,nisi ab eo ad superiorem iuste appelletur.cap. Vt debitus honor. de appellat. Iam autem confessorẽ esse in pænitentiali foro iudicem tam ad dandam sententiam absolutoriam in peccatis, quam ad cõdemnandum & ligandum ad pænam,est definitum de fide in Cõcilio Trident.sess.14.cap.8.

Hanc opinionem habet Sotus in 4.sent.dist.20.q.2.art.2. Et sanctus Antoninus 3.part. tit. 14. capit. 19.Maior. in 4.sentent.dist,17.q.2. Almainus dist. 18. Ruphensis art.5. contra Lutherum canon.de pęnit. 5. part.in fine Paludanus distin.22. q.2. Petrus á Soto de institutione sacerdotis,tit.de satisfactione lect. 2.Et hác esse communem sanctorum sententiam affirmat Victoria sua summa titul. de satisfactione numer. 211.

Contrariam tamẽ opinionem arbitramur esse probabiliorem,& vsu magis receptam quod confessor nequit inuitũ obligare ad pęnitentiam: Nec ille pænitens qui iustam pænitentiam à confessore datam, non vult acceptare, peccat ob id lethaliter cõtra aliquod diuinum aut humanum præceptũ. Hanc opinionem defendit Scotus & eius sequaces in 4. sentent.dist. 17.& 19.Gabriel.dist.16.q.2.Medina Codic. de Confessione fol. 75. Syluest. verb. Confessio 1. §. 25. & 26. Armilla verb. Confessio §. 29. Caietanus in Opuscul. de satisfactione q.2. & in summa verb.Satisfactio & 1.2.q.77. art. 4. Nauar. in suo Manual.cap.26. num.20.Et in cap.contrarium de pænit. distin.5. numer.18.Panormit. in cap. Significauit de pęnit.& remiss.Hostiensis in summa de pænit. §. Et an sit. vers.quid de operibus.

Addeucor in hanc opinionem: Tum quia raro aut nunquam cõtingisse

tingisse audiuimus denegasse cõfessorem aliquem doctum & piũ, absolutionem sacramentalem alicui eo solũ quia noluit acceptare pænitentiam pro peccatis præteritis iniunctam, modo habuerit veram contritionem, cum proposito satisfaciendi Deo, vel in hac vita per bona opera á se eligenda, vel per indulgentias: aut in alia vita per pœnas purgatorij.

Tum quia obligatio peccati mortalis, non est asserenda absque lege diuina, seu humana, id expresse dicente, arg. cap. Consuluisti 2. q. 4. & cap. 2. de translat. Prælat. Iam autem nullum esse præceptum diuinum aut Ecclesiasticũ sub mortali obligans ad satisfaciendum in hac vita pro peccatis remissis, tenent cõmuniter Doctores Adrianus in 4. de satisfactione. Ioannes Medina. Codic. de Pænit. tract. de satisfactione. Ledesma 2. par. q. 20. artic. 3. & quam plures alij.

Et confirmatur, quia si pænitẽs obligaretur sub pęna peccati mortalis ad satisfaciendum in hac vita, ita vt non solum peccaret mechãdo, sed etiam peccaret non faciẽdo pænitentiam pro tali mechia; sequeretur quod in omni peccato bis peccaretur.

Et præterea determinasset Ecclesia tempus, vel semel in anno, vel semel in biennio, impletionis talis præcepti seu obligationis, vt fecit in alijs affirmatiuis præceptis vt de confessione, de communione, & de sanctificatione festi?

Non deessent etiam aliqui pij & docti viri qui de tali peccato, quod non satisfecerint pro suis peccatis, se se in cõfessionibus accusarent, quod tamen nec ab illis fit, nec confessores de tali satisfactionis præcepto pęnitẽtes interrogare solent.

Tum quia si confessor posset inuitum arctare ad pænitentiam, non posset vlla ratione pœnitens illam non acceptare, & ita imprudenter etiam imposita, esset exequenda, vnde si á confessore iniũgeretur homini melanchonico, vel desperationis tẽtationibus vexato id quod vel melanchoniam, vel desperationẽ posset augere: teneretur omnino obedire, quod videtur absurdum.

Tum quia pænitentiæ iniũctio, non est tam necessaria in sacramẽto confessionis, vt non possit iusta de causa prætermitti, vt si constaret pænitẽtem satisfecisse integre: tũc enim nulla satisfactio esset de necessitate ei iniungenda, quia cũ in Dei iudicio non sit amplius obligatus ad satisfaciendum pro cõfessis peccatis, non debet à confessore qui loco Dei tanquam eius minister iudicium exercet obligari ad satisfaciendum pro illis peccatis. Vel etiam si pænitens esset omnino impotens ad pænitentiam exequendam, vt si repentino percussus

cussus vulnere, in extremis laborãs & quasi agonizans, vno vel altero peccato confesso, vocem & sensus amitteret, absoluendus sacramentaliter esset, nulla imposita pœnitentia, sed relinquendus Dei iudicio, & suffragijs Ecclesiæ adiuuandus. Vel tertio si nullam vellet hic viuens pœnitentiã acceptare à cõfessore impositã, ne eam forte trãsgrediẽdo nouum peccatum faceret, sed vellet potius ad suum libitum per opera á se electa & sibi bene visa satisfacere, vel saltem in purgatorio, vt declarat Caietanus in sua summa, verb. Satisfactio 1.

Tum quia si pęnitens inuitus posset obligari ad acceptandã & faciendam pœnitentiam; sequeretur quod satisfactio, tertia pars sacramenti pœnitentiæ, esset vindicatio passiue, & satispassio seu vltimo, per quam Reus etiam inuitus á iudice punitur, & ita non esset de se virtutis actus, vt quæ non fieret ex electione patientis, sed iudicisquę omnia esse falsa probat Diuus Thomas in 4. dist. 15. quæst. 1. artic. 1. & 3. part. q. 85.

Tum quia pœnitentia iniuncta si non est æqualis confessis peccatis, non liberat à tota pœna in purgatorio soluenda vt Theologi fatentur, & ideo non videtur æquũ posse pęnitentem etiam inuitum cogi, ad acceptandam partem satisfactionis implendam in hac vita & partem implendam in purgatorio si velit totam in purgatorio implere.

Tum quia si pœnitens non acceptando pœnitentiam iustã peccaret mortaliter, sequeretur quod ille qui peracta confessione antequam absoluatur, dum à confessore pœnitentia imponitur, recalcitaret, de ea acceptãda, ageretque cũ confessore de ipsa mitiganda animo interim tantam nullo modo acceptãdam; & sic ad sui instantiã mitigaretur, & absolueretur: talis absolutio esset inualida, & dicta confessio nulla, ob defectum integritatis: eo quod peccatum illud recusationis seu non acceptationis iustæ pœnitentiæ non fuit confessus. Hoc autem dicere videtur absurdum, maximique pœnitentibus inijcerentur scrupuli de valore cõfessionum in quibus graues pœnitentias aliquando acceptare recusarunt, & eas moderari fecerunt.

Tum quia absolutio sacramentalis est vera, & sortitur suum effectum quoties datur vere contrito & integre confesso: hæc autẽ duo insimul esse possunt in eo, qui non acceptat iustam pœnitentiam, sed habet propositũ satisfaciendi per opera à se facta in hac vita liberè & voluntariè, vel per ignem in purgatorio. Nam ideo à Theologis ponitur satisfactio, pars solum integralis sed nõ essentialis sacramẽti pœnitẽtię, quia sine illa sacramẽtũ hoc esse potest etsi imperfectum,

sed

ſed mancus, vt enim manus eſt pars integralis corporis humani, quod eſt materia & pars eſſentialis hominis: ita ſatisfactio eſt pars actuum pænitentis, qui actus ſunt vt materia & pars eſſentialis ſacramenti. D. Tho. 3. p. q. 90. art. 2.

Tandem hoc præceptũ de pœnitentia acceptanda, vel obligat ſemel tantum in anno, vel toties quoties à confeſſore imponitur. Hoc ſecundum, non videtur dicẽdum quia abſolutionem ſacramẽtalem, peracta peccatorum confeſſione, poteſt pænitens acceptare: & quamuis confeſſor illam velit dare, ſi pænitens recuſet & dicat ſe eam nolle, non peccat mortaliter: ergo multo minus peccabit ſi non acceptat pænitentiam: quamuis enim audita pœnitentes integra & vera confeſſione peccatorũ, teneatur confeſſor illum abſoluere, non tamen tenetur pænitens ſub mortali peccato acceptare sẽper illam abſolutionẽ, & ita ſimiliter quamuis teneatur confeſſor pœnitentiam iniungere, non tamen tenetur pænitens ſub nouo peccato eã toties quoties confitetur acceptare; aliás ſatisfactio plus obligaret quã abſolutio, & confeſſor maiorem authoritatem habered ad ligandam ad pænam, quam ad abſoluendum á culpa, quod eſt falſum. Nõ etiam poteſt dici quod obliget ſemel tantũ in anno: quaſi quod pro illa vice habeat confeſſor authoritatem ligandi ad pœnitentiam & nõ pro alijs: hoc enim eſt gratis dictum & nulla ratione fundatum.

Hinc colligo quod etſi optimũ & ſalubre conſilium ſit, acceptare iuſtam pænitentiam à confeſſore impoſitam, nullus tamẽ ad id ſub pæna peccati mortalis tenetur, quia ſat eſt ad valorem confeſſionis vt pęnitens animum & propoſitum habeat ſatisfaciendi vel in hac vita per aliquas pænitentias, etiam non ſacramentales, vel ſaltẽ in purgatorio, cum quo propoſito iuſte & debite poteſt á confeſſore abſolui: Nõ tamen negamus poſſe confeſſorem etiam illi qui noluerit debitam & iuſtam acceptare pænitẽtiam, abſolutionem denegare, ſicut iuſte poteſt ſimiliter pænitens alium adire confeſſorem qui ei minorem pænitentiam imponat; ſed ſi pænitens acceptat pænitentiam, tunc mortifere peccat, illam non adimplendo, nõ ſolum quia acceptare eſt conſilij, & reddere obligationis: ſed etiam quia á confeſſore ad id ligatur, tãquam à vero & ordinario iudice, qui nõ minorem habet abſoluendi á culpis, quam ad pænam ligandi poteſtatem vt definit Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 14. peccat autem tunc lethaliter quando per contemptũ aut negligentiam notabilem non adimplet, ſed ſi per obliuionem, vel leuem negligentiam erit tantũ veniale

veniale. Ita Nauar. in cap. Contrarium, de pænitent. dist. 1. numer. 18.

Ex his facile est partis aduersæ fundamenta euertere ad primum fatemur confessorem esse pœnitẽti superiorem & prçfectum, & ita tenetur obedire illi simpliciter & absolute quoad ea quæ respiciunt displicentiam culpæ vt est offensa Dei, non autem quoad satisfactionem pœnæ, quia cum hæc consistat in recompẽsatione iustitiæ, nõ quidẽ purè & ab inuito vt est in exteriori foro, in quo etiam non volenti abscinditur membrum, sed iustitiæ reconciliatiuæ & amicabilis, quç sponte & volũtariè fit ideo sic confessor potestatem habet ad illam obligandi, vt tamen requirat acceptationem ex parte pænitentis: adeò quod vtrũque debet concurrere, scilicet clauis præcipiens, & pœnitens acceptans.

Et si quæratur vnde est quod cõfessor habet simpliciter potestatẽ ad obligandum ad ea quæ respiciunt displicentiam culpæ, vt est offensa Dei, sed obligandi ad ea quæ respiciũt satisfactionem pœnç habet potestatem interueniente acceptatione pœnitentis, & nõ aliter?

Respondemus, ideo esse quia talis displicentia cum sit detestatio & cessatio á peccatis obligat ipsũ pœnitentem etiam secluso prçcepto confessoris: & impossibile est fieri cum Deo offensç reconciliationem absque tali displicẽtia: sed in pænç satisfactione, quia diuina clementia ob nostram fragilitatẽ, dedit nobis optionem satisfaciendi, vel hic, per propria opera, vel in purgatorio per ignem, vel per pœnitentias sacramentales ad arbitrium confessoris impositas, vel etiã per indulgentias, hoc est Christi & sanctorum merita authoritate Ecclesiç nobis applicata, idcirco satisfacimus subeũdo per quãcũque harum elegerimus arg. glos. in l. quicumque Codic. de ser. fug. Bart. in l. 1. §. expilatores ff. de effract. Panormitanus in cap. inter cætera de rescript.

Ad secundũ respondetur quod in cap. illo omnis, de pœnit. & remiss. nõ ponitur sub prçcepto acceptatio iniunctç pçnitentiç, sed exequutio seu adimpletio acceptatç: ita etiam §. ponat se. in capit. 1. de pœnit. dist. 1. intelligitur consultiue non prçceptiuè: vel quoad ea tantum quç respiciunt cessationemà peccatis, non autem quoad subeundam pœnam.

Ad tertiũ dicimus, quod in pœnis quç sũt vindicatiuç iustitiç pure, & quas siue velit siue nolit, cogitur Reus pati, obediendum necessario est sententiç iudicis: secus autem est in pœnis quç sunt vindicatiuç, & reconciliatiuç iustitiç simul quibus satisfaciendo amicũ nobis reddimus offensum: quales sunt pçnitentiç sacramentales: hç enim

enim non nisi volentem & acceptantem obligant: & quia cum cōfessor sit iudex ad vtilitatem animę pęnitentis; ideò pęnitētia quā in foro pęnitētiali iniūgit id quod proficuū & salutare est animę pęnitentis respiciat, transit quasi in consilium, vt non nisi post eius acceptationem, vim pręcepti habeat arg. cap. Tempora. iuncta gl. 26. q. 7. Nauar. in cap. 1. §. ponat, de pęnit. dist. 5. numer. 11.

Hinc colligitur non posse peccatorem etiam publicum cogi ad acceptādam pęnitentiā publicam, teneri tamen ad bonum exemplū de se dandū, & talem cōuersationem exterius exhibendam, vt qui antea malo & publico illius exēplo scandalum sumpserunt contraria eius bona cōuersatione pręsumere saltem possint eum omninò esse emendatum vt ait sanctus Antoninus 3. par. tit. 14. cap. 17. §. 6.

Tertia est dubitatio vtrum pęnitentia ex propria voluntate & deuotione facta, sit tanti valoris & ęque satisfactoria, vt est sacramentalis, quę à confessore imponitur.

Respondetur sacramentalē satisfactionem esse multo maioris valoris & efficacię, eo quod à confessore imponitur, quam est illa quæ sponte à pęnitente suscipitur & non est sacramentalis; quia illa valet non solum secundum se, sed etiam uirtute clauium à quibus sicut habet quod conferat gratiam prout est in proposito, & eam augeat prout est in executione: ita pariter habet quod plurimum de peccatorum pęna luat & recompenset. Satisfactio autem non sacramentalis valet tantū secundum se, quoniam á clauibus non emanat. Vnde plus prodest & magis de pęna á Deo condonatur ob vnius diei ieiunium á confessore pręceptum, quam dierum forte quatuor ieiunium, propria voluntate ab ipso pęnitente assūptum Caietan. 3. part. q. 90. ar. 2. Nauar. in c. contrariū de pęnit. distin. 5. numer. 23.

Vnde colliguntur duo, quorū primum est, pęnitentes errare magnopere volentes paruas pęnitentias sibi á confessore imponi, cum tamen hę ex virtute sacramēti clauium sint efficacissimę ad satisfaciendum, & pęnę peccatis debitę facilius per illas soluantur, quam per quascumque alias ex propria deuotione factas.

Secundum est confessores non consulere nec satis bene prouidere vtilitati pęnitentiū quos vidēt paratos ad suscipienda quęcumque illis imponantur, dādo eis pęnitentias leues: quo enim grauior imponitur pęnitentia sacramentalis, & per plura opera virtute clauiū imposita, prorogatur, eo magis apta est ad augendam gratiam, & efficacior ad expiandas peccatorum pęnas Caiet. vbi supra.

CASVS QVARTVS.

BErnardus ob clerici percußionem excommunicatione irretitus, ad confeßorem accedit, & ante cætera peccata de illo se accusat, absoluiturque ab omnibus peccatis, & quoad excommunicationem iniungitur ei, vt ad superiorem recurrat, inde ad aliquot dies obtenta à superiore licẽtia vt poßit à confeßore quocumque approbato absolui, ad nouum cõfeßorem accedit, & prædicta omnia enarrat.

Quæritur, An confeßor bene fecerit illius excommunicati confeßionẽ audiens & num absolutio à peccatis data fuerit valida, debeatque reiterari confeßio?

QVod ad primum atinet non desunt qui putent confessorem in principio confessionis antequam peccata à pœnitente narrentur, debere eundem interrogare, an sciat aliquo excommunicationis, suspensionis, aut interdicti vinculo se esse irretitum, à quo si videat non posse pœnitentem absoluere, teneri eum statim dimittere, nec posse aut debere illius confessionẽ audire, seu cõtinuare.

Primo quia notabilem iniutiã facit pænitenti, quem cõfessor scit non posse absoluere & tamẽ vult eius peccata scire, quę nequaquam pœnitens ipse diceret nisi se absoluendum putaret.

Secundo quia excommunicatus etiam minori excommunicatione à participatione sacramentorum exclusus est cap. Si celebrat. de cleric. excommunic. ministr.

Tertio, quia confessor fallit pęnitentem dum ei permittit peccata dicere, quorum non potest esse iudex.

Nos tamen existimamus confessorem nequaquam debere dimittere statim pęnitentem vbi audit eum esse excommunicatum, vel alia censura à qua non possit absoluere illaqueatum, sed teneri ad manifestandũ ei tale ligamẽ, & ad exhortandum vt integre confiteatur, & quod confessione peracta ei dicet, quid sit agendum.

Tum quia si pænitens ita repẽte a confessore dimittatur, scandalum erit & infamiæ occasio, vt de tali pænitente iudicent sinistre ij qui eum ita non confessum dimitti vident: & ideo vt hoc scandalũ & infamia præscindatur, satis honori eius consulitur audiendo totam confessionem.

Tum quia etsi huiusmodi pænitens non possit absolui, inducetur tamen a confessore scitis peccatis, ad contritionem maiorem de illis habendam, ad occasiões reincidentiæ præcauendas, ad restitutiones si quæ erunt faciendas, & ad alia multa pænitenti salutaria, & ideo ex talibus peccatis auditis, nullum fit illi nocumentum.

Tum

Tum quia pænitens cum ſciat ſe eſſe excommunicatum, & velit confiteri, non poteſt dici quod hæc peccatorum auditio, ſit illi iniurioſa, cum ſcienti & volenti non fiat iniuria.

Tandem etſi pænitẽs excõmunicatus, manifeſtando peccata ſua confeſſori, nequeat durante illo ligamine abſolui: poteſt tamen eodem per ſuperiorẽ ſublato: & ideo dum dicit peccata ſua inferiori, nõ fruſtatorie ea dicit, nec decipitur, quia iſte inferior confeſſor illa audit, vt re vera abſoluat, deficiente & ſublato impedimento: & vt de modo tollendi impedimentũ remediũ opportunũ pænitẽti offerat cui ſi acquieſcat & obtemperet, ac ligamen quod impediebat ſublatũ ſit, abſoluere tunc poterit.

Tandẽ excõmunicatus etſi ab vſu tam actiuo quam paſſiuo ſacramentorum ſit excluſus, & ipſe in ſacramentis communicando cũ alijs ſcienter, ſemper peccet: quoties tamen pro conſilio petendo ad ſalutem animæ ſuæ, & cum intentione liberandi ſe ab excõmunicatione id facit, nequaquã peccat; cum ergo in caſu iſto ſic accidat, quod pænitens confitetur in remedium animæ ſuæ, & vt conſulenti obtemperet de ligamine tollendo: ideo non eſt à confitendis peccatis arcendus, arg. cap. Intelleximus, de iudic. & notat gloſa cap. Cum deſideras, de ſent. excom.

Et per hęc diſſolui facile poſſũt quæ pro aduerſa parte fuerunt initio obiecta. Nam ad primum dicimus, quod confeſſor debet declarare pænitenti, maxime ſi eſt ignorans, quod non habet authoritatem abſoluendi eum á tali cenſura: nihilominus tamen quod finita tota confeſſione, docebit ipſum quid ſit acturus: & prouidebit melius ſaluti animæ ſuæ: tunc ſi pænitens ſcito impedimento, vult continuare confeſſionem, nulla fit illi iniuria: Tum quia volenti & conſentienti non infertur iniuria: Tum quia ea quæ redundant in vtilitatem animæ pænitentis, non poſſunt dici iniurioſa.

Ad ſecundum reſpondemus, quod etſi excommunicatus non poſſit abſolui ſacramentaliter, quã diu manet in ligamine excommunicationis: poſſunt tamen eius peccata in confeſſione audiri: Tum ad maiorem contritionem de illis habendam. Tum vt de eis præcauendis admoneatur efficacius. Tum vt obtẽta per confeſſorem authoritate abſoluendi ab excommunicatione, poſtea abſque noua eorundem peccatorum cõfeſſione ſeu repetitione, ab illis abſoluatur.

Ad tertiũ dicimus quod cõfeſſor non fallit pænitentem, imo eius ſpiritualem vtilitatem magnopere procurat: dum permittit vt omnia

peccata dicat, de quibus etsi pro tunc quatenus illud ligamen durat, absoluere nequeat: absoluet tamen, eodem authoritate superioris sublato.

Quod attinet ad secundam dubitationem, an absolutio á peccatis data excommunicato sit valida?

IN hac difficultate videbitur forsan alicui primo aspectu quod non sit valida. Tum quia excommunicatio facit hominem sacramentalis absolutionis incapacem, cum priuest ipsum, vsu tam actiuo quam passiuo sacramentorum, cap. Si celebrat, de cler. excom. minist.

Tum quia excõmunicatus non potest absoluere, eo quod priuatus est iurisdictione ad sententiam validam ferendam, capit. Ad probandum, de re iudic. & cap. Veritatis, de dolo & contu. ergo neque excõmunicatus poterit valide absolui: cum non minoris impedimenti sit excõmunicatio ad vsum passiuum sacramentorum, quam ad actiuum.

Confirmatur quia excõmunicatio maior plus elongat á participatione sacramentorum, quam á iure beneficiorum, quia ab illa directè & immediatè excludit, & hoc est de eius essentia, ita quod cõtradictio est, aliquem esse excõmunicatum, & participare sacramentis, esset enim sic intus & extra: sed á iure beneficiorum ita elongat, quod ea stante non est quis capax iuris beneficiorum, vnde si beneficium excommunicato conferatur, nullum penitus ius acquirit, etiamsi excommunicationem ignoret, vt in cap. Apostolicæ. de cler. excommunic. min. in glos. & in cap. Si celebrat, eod. tit. ergo multo minus erit excommunicatus capax participationis sacramentorum.

Adde quod videtur contradictio quod excommunicatus nõ sit capax sacramenti pœnitentiæ, & sit capax absolutionis quę est forma eiusdem sacramenti. Et ideo in cap. si celebrat, de clerico excommun. dicitur quod si clericus minori excommunicatione irretitus, sacramenta conferat, virtutis non carent effectu, cum non videatur à collatione, sed à perceptione sacramentorũ remotus, ergo aperte infertur quod si attentet recipere, receptio erit nulla.

Tandem ecclesia potuit excõmunicatos maiori excommunicatione, ita á sacramentis arcere, vt si attentarent excepto mortis articulo suscipere, esset irrita & inualida susceptio: veluti potuit matrimoniũ inter cõsanguineos, & affines irritum reddere: cum ergo nulla maior in ecclesia Dei sit pœna, quam excommunicatio, sequitur per illam sacramentorum susceptionem

tionem irritari: alioquin ea nō esset maxima pœna ecclesiastica, vt eam vocat P. Augustinus: & refertur can. corripiantur, 24. q. 3.

Huius opinionis est Paludanus in 4. sent. dist. 17. q. 6. conc. 2. Syluester, verbo Confessio, 1. q. 5. & confessor 3. q. 8. Armilla verbo Absolutio, n. 5. Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. & videtur esse communis.

Alij ex diametro arbitrātur, impensam excommunicato absolutionem non tantum esse validam, sed etiam licitam: ita vt qui confessor nequit pœnitentem absoluere ab excommunicatione, possit & debeat eū absoluere á peccatis, & deinde pro habenda absolutione ab excōmunicatione ad superiorē dimittere. Hæc est sentētia Angeli verb. Cōfessio 5. §. 10. & Vueruan. Rodo. Monal. titulo de sent. excōmunic. §. 28. idem sentit Supplementum, verb. Cōfessio, 1. §. 4.

Fundamenta huius sententiæ hæc sunt præcipua. Primum quia ille qui ex animo cupit ab excommunicatione absolui, nec est in mora quod ad ipsum attinet in petenda absolutione, & dolet etiam perfecte de peccatis, iā apud Deū est absolutus, & diuinę gratię restitutus: & ideo quoad forū consciētię quod est forū Dei, capax est omniū sacramenrorū, arg. ca. Pōderet. 50. dist. & c. Magna, de pęnit. dist. 1.

Secundum: quia is qui ligatus est pluribus excōmunicationibus, potest ab vna absolui, & non ab alia, cap. Cum pro causa. de sent. excom. & capit. Ex parte. de officio ord. ergo á pari absolui quis poterit á peccatis, & non ab excōmunicatione; non enim repugnat quod reconciliatio fiat per partes, vt videmus in casibus reseruatis, potest enim confessor quoad hos remittere pœnitentem vt absoluatur á superiore: & interim absoluere ab alijs non seruatis.

Tertium: quia hæreticus quantumuis sit excommunicatus & relapsus, si tamen resipiscat & pœniteat. non denegantur illi sacramenta, etsi in iudicio exteriori nō concedatur pœnæ remissio, & habetur cap. Super eo, de hæret. li. 6.

Nos inter has duas opiniones, mediam sententiam, tenendam esse putamus; quod scilicet illicitum omnino sit, & grauissimum sacrilegium, pænitentem excommunicatum quauis excommunicatione maiore siue minore absoluere scienter á peccatis, & non ab excommunicatione: sed si id fiat, validum esse sacramentū, nec confessionem debere iterari.

Duo; hæc nostra responsio continet, primum illud est, sacrilegiū grauissimum perpatrare qui excōmunicatione ligatum, prius á peccatis quam ab excommunicatione absoluit: id quod manifeste probatur. Tum quia ministrat sacramentum illi, qui ab eius partici-

cipatione est se motus, id quod sacrilegium esse testatur D. Thomas 2.2. quæst.99.artic.3. Constat autem quod omni excommunicationi, tam maiori quam minori commune est excludere à passiua sacramẽtorũ participatione. ca. Si celebrat. de cler. excom. minist.

Tum quia absolutio, cũ sit iurisdictionis actus non exercetur, nisi in subditum. Iam autem ecclesia per excommunicationẽ arcet hominem tanquam suis mandatis inobedientem & rebellem, ab huiusmodi subiectione: adeo quod actualis iurisdictio cum sit cõfessoribus concessa ab ecclesia, nõ vult in eum qui eidem ecclesiæ non est subiectus, posse hanc suam iurisdictionem exerceri.

Tum quia excõmunicatus adeo est à diuinis seclusus, vt quantũuis cum peccati cõmissi pæniteat, non possit illis interesse, cap. Sacris. de his quæ vi. Iam autem inter omnia diuina, perceptio sacramenti videtur esse præcipue excommunicato prohibita, cap. Si celebrat. & cap. Engeltrudam, 3.q.4.

Tum quia etsi in Concilio Cõstantiensi & Basiliensi statutũ fuerit ad euitandum scandala, & succurrendum timoratis consciẽtijs, vt solum excõmunicati nominatim & publici clericorũ percussores, á diuinis arcerentur: eisdem tamen excõmunicatis non fuit per hoc decretum aliqua ex parte subuentũ, nec sunt in aliquo releuati, & ideo sicut ipsi peccãt sacramẽta suscipiẽdo, ita iniuriã illi sacerdotes sacramentis inferunt qui hæc eis administrant, cum teneamur non dare sancta canibus.

Tandem corroboratur hæc veritas, arg. cap. Quicumque, 24. q. 1. vbi dicitur, eos qui ab vnitate Petri Apostoli quolibet modo semetipsos segregarunt, neque nunc vinculis peccatorum absolui, neque ianuam posse regni cælestis ingredi, & in cap. A nobis, 2. de sent. excom. habetur illum qui cum signis contritionis moritur, esse quoad Deũ á peccato absolutũ, sed donec ab excommunicatione absoluatur non esse illi communicandum.

In hanc sententiam inclinant communiter Doctores inter quos est Paludanus in 4. dis.17.q.5. Sotus dist.22.q.1. ar.1. S. Antoninus, 3. p. tit.14. Syluester, verbo Confessor. 3. q. 12. vbi quamplures alios Doctores allegat, Nauar. late. in man. cap.9. num.4. Et in cap. Fratres, de pænit. dist.5. num.38.

Non tamen negamus, quod si aliquis esset adeo morti proximus vt iam iam animam efflaret, ita vt præmitti nullo modo posset absolutio ab excõmunicatione sine periculo moriẽdi absq; sacramentali absolutione posset tunc à peccatis pri9 absolui quã ab excõmunicatione seu alijs cẽsuris, vt sẽtit Adrian9, q.2. principali de clauibus, dubio penul-

penultimo; & hoc ideo contingit quia intentio pię matris ecclesiæ non videtur esse velle obstaculum aliquod opponere saluti moriētis: vnde sicut ob hanc causam concedit liberam cuicumque confessori facultatem absoluendi in articulo mortis à quibusuis censuris; quantumcumque reseruatis, vt nullum impedimentũ saluādę animæ in illo articulo obstare possit, ita quod reseruationem omnē pro tunc tollit, ad eundem modum in eo casu quo morte instante nequeat prius fieri absolutio à censuris quā à peccatis, tollit cēsurarum impedimētum, & cōcedit absolui posse à peccatis antequā ab illis, vt ex attrito fiat contritus. Fateor tamen hunc casum esse magis metaphysicum & imaginarium quam moralem, vel in praxi contingibilē, eo quod vnico dumtaxat verbo potest absolutio, tam ab excommunicatione, & quibusvis censuris, quam à peccatis fieri. Nam verbum illud, absoluo te, si cum intentione absoluendi ab omnibus dicatur, siue cēsuris, siue peccatis, sufficit, & vere absolutus in foro Dei, ille in extremis laborās manet, vt bene aduertit Sotus in 4.dist. 22.q.1.art.1.

Secundum in responsione nostra inclusum erat, sacramentalem absolutionē excōmunicato impēsam, & ab eo susceptā, esse validā, adeo vt non sit illa confessio reiteranda, sed sufficiat postea ab excōmunicatione tantum absolui.

Adducor in hanc opinionem. Tum quia multa prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent, vt donatio excommunicati, horarũ recitatio facta ab eodem cum alijs in choro, sicut etiam gesta à Prælato qui habuit titulũ à superiore, & possessionē est adeptus, valēt, etiāsi titulus sit inualidus vel perditus ipso iure, & nihil iuris habeat in suo beneficio, episcopatu, vel dignitate. Secundũ Panor. cōmuniter receptum in cap. Nihil. 11. de elect.

Facit lex Barbarius, ff. de offic. prætor. quatenus probat, gesta ratione publici officij possessi ab eo qui scit se carere vero titulo, esse quidē illicita, sed tamen valere.

Tum quia professio ab excommunicato facta, est valida cap. Cũ illorum, de sent. excom. & multa alia prohibentur fieri ab excommunicatis, quæ tamen si fiant, non irritantur, vt patet.

Tum quia si excōmunicatus recipiat alia sacramenta, sunt valida, nec oportet ea reiterare, vt patet de matrimonio, cap. Significasti, de eo qui duxit in matrimoniũ quam polluit per adulterium. & de Eucharistia per excōmunicatũ consecrata. cap. de homine. de celebrat. miss. & cap. intra Catholicā. 1.q.1. & de confirmatione ac ordine ab excōmunicato susceptis arg. c. Primo, de eo qui furt. ord. suscep. nec etiā extrema vnctio excōmuni

cato data, reiteratur in eadē infirmitate, vt tradunt Doctores in 4. distinct.23.

Nec valet aliquorū respōsio dicētium, cætera sacramēta excōmunicationis vinculo innodato si cōferātur ideo valere, quia cōsistunt in applicatione materię extrinsecę, & vel imprimunt characterē, vel eorum reiteratio est prohibita.

Non inquam valet, quia etsi exterior materia pœnitenti non applicetur, sed actus ipsi, nempe cōtritio, confessio, & satisfactio, sint huius sacramenti materia: attamē ad validitatem sacramenti collati excōmunicato, nihil omnino hoc refert. Tum quia hic solum consideramus effectum excommunicationis ex parte excommunicati, an separet ipsum à sacramentis, ita vt collatio sit irrita: qui effectus cum sit vniuocus & ab vna excōmunicationis specifica causa procedens, debet vel omnia sacramenta irritare, vel nulla. Tum quia matrimonium consistit non in applicatione externæ materiæ, sed in mutuo contrahentium consensu, quibusuis signis expresso: & tamē excommunicati verum sacramentū matrimonij ineunt, nec oportet illud postea reiterare, vt late probat, Felinus in rub. de sponsal. col. 5. & Petrus in cap. 1. col. 3. de excep. lib. 6.

Denique si absolutio sacramentalis excommunicato impēsa esset iure ipso irrita, id profecto lege aliqua expresse decerneretur, sicut multa alia eidem collata esse omnino nulla, declarantur, quæ non tanti momenti sunt, vt electio, beneficij collatio, & alia quamplura, vt colligitur ex cap. Si celebrat. de cler. excommun. & cap. Postulasti, eod. tit. & tamen nullus omnino est in corpore totius Canonici iuris textus, qui annullet talem absolutionem sacramentalem, vt satis patet: & ideo non est asserendum.

Confirmatur, quia absolutio sacerdotis etiam iniusta tunc solum vt plurimum non valet, quādo aliquid de substantia ipsius sacramēti deest, vt asserunt Doctores in 4. sent. distinc. 17. Iam autem excommunicatio nō tollit aliquid quod sit de essentia sacramenti, quia cū illa sit à iure humano imposita, non potuit circa substantialia sacramentorum quæ sunt iuris diuini, quidpiam agere, arg. cap. Inferior. 21. distin. clem. Ne Romani. de elect. & clem. Pastoralis. §. Cæterum. de re iud.

Ita Caietan. in Summa, verbo, Absolutionis impedimēta. & verbo Confessio iteranda. Nauarr. in manu. cap. 9. num. 4. & de pœnit. distin. 5. cap. primo. §. cautus. nu. 25. & in cap. Fratres. ea. distin. num. 45. Barthol. Medina, in sua Summa li. 1. c. 11. §. 3.

Nec ea obstāt quę in contrariū addu-

adducebantur. Nam argumẽtum primum quo dicebatur, excõmunicationem facere hominẽ incapacem ſacramentalis abſolutionis: concludit tantum de incapacitate quæ reddit eam illicitam, ſed non quod ſit ipſo facto nulla.

Ad ſecundũ reſpondetur, quod abſolutio data ab excõmunicato confeſſore, vel interdicto vel ſuſpenſo quando eſt denuntiatus, vel notorius percurſor clerici: non eſt valida, quia iſte nõ habet poteſtatem ſufficientem ad ſententiã validam dandam, vt quæ actualiter eſt illi ab eccleſia ſublata, cap. Ad probandum. de re iud. & cap. Veritatis. de dolo & contumacia. Secus autẽ eſt de abſolutione impẽſa ab excommunicato, vel interdicto, vel ſuſpenſo, qui non eſt publice denũtiatus, vel notorie talis, quoniam cenſurę occultæ niſi fuerint in publico denuntiatæ, non impediunt valorem actus, qui ratione publici officij exercetur, vt aſſerũt Doctores in d. cap. Ad probandũ. de re iud. & cap. 1. 3. q. 7. §. Verum. Et in le. Barbarius. ff. de offic. præt. Nauar. in man. cap. 9. n. 9.

Ad tertium dicimus, rationem eſſe diuerſam in collatione beneficij, & in abſolutione ſacramẽtali. Nam beneficij collatio, cũ ſit quid iuris humani, potuit circa eam eccleſia ſic ſancire vt nulla ſit, quæ ſit excommunicato. id quod non potuit facere circa abſolutionem ſacramentalem, quæ cum ſit forma ſacramenti pœnitentiæ à Chriſto inſtituta, & ideo de iure diuino ſtricte, non ſubeſt humanæ poteſtati quoad ſuum eſſentialem valorem, vt colligitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 7. can. 1. & docet Nauar. in man. vbi ſupra n. 4.

Qua eadẽ ratione, cum actualis iuriſdictio ex parte confeſſoris requiſita ad abſoluendum, ſit etiam humani iuris: quamuis poteſtas habitualis quæ in ſacro ordine cõfertur ſit diuini iuris, potuit eccleſia priuare illa actuali iuriſdictione excommunicatos, ita vt abſolutio ab eis data, nulla prorſus ſit, id quod neque de poteſtate habituali, nec de abſolutione ſacramentaliter ſuſcepta, diſponere valuit. Et ideo effectus excommunicationis quoad vſum actiuum & paſſiuum ſacramenti pœnitentiæ, non eſt vniuocus ſed analogus.

Ad confirmationem reſpondemus, quod excõmunicatus dicitur non eſſe capax ſacramentorũ, neq; etiam abſolutionis ſacramentalis, in eo ſenſu quod peccat grauiſſime, ſi ſciens ea percipit: ſed non quod ipſo iure ſint inualida ſeu reiterabilia.

Nec cap. Si celebrat, de cler. excom. concludit aliud, quam diuerſum eſſe effectum excommunicationis maioris & minoris: quaten⁹ minor non tollit niſi paſſiuã ſacramentorum participationem: ita

quod illa conferens non peccat, sed bene recipiens. At excõmunicatio maior tollit vtrãq; participatione, nempe actiuam & passiuã.

Ad vltimum negamus ecclesiã posse directe & per se, ita arcere ab vsu passiuo sacramentorum, vt irrita & nulla sint si suscipiantur: quia materia & forma sacramentorum ac illorum effectus, cum sint diuini iuris, non subsunt humanæ potestati: per accidens tamen & indirecte, vel ob peccatum mortale, in quod excommunicatio fertur: vel ob iurisdictionem actualem quæ ad absoluendum requiritur, & est iuris positiui; potest illum vsum passiuum prohibere: Nec de matrimonio & alijs sacramentis eadem procedit ratio: quia matrimonium non solum est sacramentum, sed contractus quidam ciuilis, quo coniuges alterutrum se donant: quo pacto initur inter infideles, & ante Christi aduentum erat: & quatenus talis, subest humanæ potestati, & inter consanguineos & affines in certo gradu prohibetur. Sed alia sacramenta, quorum materia & forma diuini est omnino iuris, non subsunt quoad sui substantiam ecclesiæ potestati: & ideo ecclesia potest solum arcere & separare ab externa communicatione, vel etiã ab ea interna, quæ mediante institutione eiusdem ecclesiæ fit: qualis est communicatio in sacramẽtis missæ, & alijs precibus, vt late probat Caietan. in paruis opusculis, tom.1.tract.31. quæst. 13. & Nauar. in cap. Fratres, de pœnit. distin. 5. num. 43.

Non etiam obstãt quæ pro opinione Angeli, & aliorum fuerunt adducta. Nam ad primum negamus hominem quantumuis pænitentem & de peccato ob quod est excõmunicatus contritum, posse à peccatis sacramentaliter absolui, priusquã ab excommunicatione: quia excõmunicatio etsi nõ tollat cõmunionem eã internã, quæ immediate ex charitate oritur, per quã vnimur sicut viua mẽbra, Christo; tollit tamẽ illã internam, quæ ex charitate, mediante institutione seu actione ecclesiæ procedit; & ita cum sacramenta dispensentur fidelibus actione ecclesiastica, propterea excommunicatio, priuat cõmunione seu susceptione sacramentorũ, adeo vt tam collatio quã receptio sacrilegiũ sit maximũ, vt declarat inter alios Caietanus in opusculis tom.1.tract.19.q.1.

Ad secundum dicimus, quod absolui potest excõmunicatus ab vna excõmunicatione, & non ab alia, eo quod excommunicatio est actus iudicialis fori ecclesiastici externi, & non res diuina; sed absolutio à peccatis, cũ sit res diuina, & sacramentalis, à cuius vsu tam actiuo quam passiuo excõmunicatio priuat, ideo nequit excõmunicatus

tus absolui á peccatis antequam ab excommunicatione.

Ad tertium concedimus hæreticum etiam relapsum si vere pœniteat, posse á peccatis absolui, nõ tamen priusquam ab excommunicatione, imò huius absolutio, debet necessario sacramentalem præcedere, neque aliud statuitur in cap. Super eo. de hæret. lib. 6.

Aduertendum est tamen, quod si contingat aliquem esse excommunicatum sine iusta causa, potest tunc in foro conscientiæ absolui à peccatis quamuis nõ ab excommunicatione, & ratio est, quia excommunicatio iniusta, quoad ipsam hoc est lata pro non crimine, non est excommunicatio simpliciter & absolute, sed secũdũ quid tantum nempe in foro dumtaxat exteriori, & quoad externam solũ communionem. Et in hoc casu veritatem habere potest opinio Angeli, quod cum verè apud Deum non sit excommunicatus, absolui valet à peccatis quamuis nõ ab excõmunicatione. Vt inter alios docet Felinus in c. fin. de test. cogend. Richardus in 4. distinct. 18. quęst. 4. artic. 3.

Ex his omnibus colliget confessor, tutam ad varios occurrentes in hac re, casus decisionem. Et primo quod si pœnitens excommunicationis vinculo irretitus, ignorans inuincibiliter, aut factum videlicet esse excommunicatum: aut ius ipsum, nempe excommunicato non licere ad Sacramentũ accedere, & tamẽ accedit & á peccatis absolutus fuit: non solum tũc recepit verum Sacramentum, sed etiam effectum, id est gratiã. Nec reiteranda est talis confessio: Tum quia alias nemo esset tutus, an vere sit absolutus, cũ nemo sciat certo se non esse aliqua excommunicatione irretitum. Tũ quia etsi excommunicatus celebrans, incurrat irregularitatem, si tamẽ inuincibiliter ignorans celebret non eã incurrit, quia excusatur á culpa, & rẽ quæ culpa caret in dãnũ vocari non conuenit cap. 2. de constit. c. sine culpa de de reg. iur. lib. 6.

Secundo, si quis sciens se excõmunicatum quando ad confessionem accedit obliuiscitur omninò huiusce excommunicationis, & ideo á peccatis absoluitur antequã ab illa, vere est absolutus neque tenetur confessionem reiterare. Sed satis est quod recordatus postea excommunicationis, ab ea absoluatur. Tum quia excommunicatus qui ob iustam ignorantiam diuina celebrat, excusatur in cap. Apostolicæ de cler. excom. ministr. Tum quia impetratio beneficij ab eo qui se probabiliter ignorat excõmunicatum valida est, vt asserit gl. cõmuniter recepta in d. c. Apost.

Tertio: ille qui scit se esse excõmunicatũ, & confitetur ipsam excõmmunicationẽ errore tamẽ siue

quod illa conferens non peccat, sed bene recipiens. At excōmunicatio maior tollit vtrãq; participationē, nempe actiuam & passiuā.

Ad vltimum negamus ecclesiā posse directe & per se,ita arcere ab vsu passiuo sacramentorum,vt irrita & nulla sint si suscipiantur: quia materia & forma sacramentorum ac illorum effectus,cum sint diuini iuris,non subsunt humanæ potestati: per accidens tamen & indirecte, vel ob peccatum mortale, in quod excommunicatio fertur: vel ob iurisdictionem actualem quæ ad absoluendum requiritur, & est iuris positiui; potest illum vsum passiuum prohibere: Nec de matrimonio & alijs sacramentis eadem procedit ratio : quia matrimonium non solum est sacramentum, sed contractus quidam ciuilis, quo coniuges alterutrum se donant: quo pacto initur inter infideles, & ante Christi aduentum erat: & quatenus talis,subest humanæ potestati, & inter consanguineos & affines in certo gradu prohibetur. Sed alia sacramenta, quorum materia & forma diuini est omnino iuris, non subsunt quoad sui substantiam ecclesiæ potestati : & ideo ecclesia potest solum arcere & separare ab externa communicatione, vel etiā ab ea interna, quæ mediante institutione eiusdem ecclesiæ fit : qualis est communicatio in sacramētis missæ, & alijs precibus, vt late probat Caietan. in paruis opusculis,tom.1.tract.31. quæst. 13. & Nauar.in cap.Fratres,de pœnit.distin. 5.num.43.

Non etiam obstāt quæ pro opinione Angeli, & aliorum fuerunt adducta. Nam ad primum negamus hominem quantumuis pænitentem & de peccato ob quod est excōmunicatus contritum,posse à peccatis sacramentaliter absolui, priusquā ab excommunicatione: quia excōmunicatio etsi nō tollat cōmunionem eā internā, quæ immediate ex charitate oritur, per quā vnimur sicut viua mēbra, Christo; tollit tamē illā internam, quæ ex charitate, mediante institutione seu actione ecclesiæ procedit; & ita cum sacramenta dispensentur fidelibus actione ecclesiastica, propterea excommunicatio, priuat cōmunione seu susceptione sacramentorū,adeo vt tam collatio quā receptio sacrilegiū sit maximū, vt declarat inter alios Caietanus in opusculis tom.1.tract.19.q.1.

Ad secundum dicimus, quod absolui potest excōmunicatus ab vna excōmunicatione, & non ab alia, eo quod excommunicatio est actus iudicialis fori ecclesiastici externi,& non res diuina; sed absolutio à peccatis, cū sit res diuina, & sacramentalis,à cuius vsu tam actiuo quam passiuo excōmunicatio priuat, ideo nequit excōmunicatus

tus

tus absolui à peccatis antequam ab excommunicatione.

Ad tertium concedimus hæreticum etiam relapsum si vere pœniteat, posse á peccatis absolui, nõ tamen priusquam ab excommunicatione, imò huius absolutio, debet necessario sacramentalem præcedere, neque aliud statuitur in cap. Super eo. de hæret. lib. 6.

Aduertendum est tamen, quod si contingat aliquem esse excommunicatum sine iusta causa, potest tunc in foro conscientiæ absolui à peccatis quamuis nõ ab excommunicatione, & ratio est, quia excommunicatio iniusta, quoad ipsam hoc est lata pro non crimine, non est excommunicatio simpliciter & absolute, sed secũdũ quid tantum nempe in foro dumtaxat exteriori, & quoad externam solũ communionem. Et in hoc casu veritatem habere potest opinio Angeli, quod cum verè apud Deum non sit excommunicatus, absolui valet à peccatis quamuis nõ ab excõmunicatione. Vt inter alios docet Felinus in c. fin. de test. cogend. Richardus in 4. distinct. 18. quęst. 4. artic. 3.

Ex his omnibus colliget confessor, tutam ad varios occurrentes in hac re, casus decisionem. Et primo quod si pœnitens excommunicationis vinculo irretitus, ignorans inuincibiliter, aut factum videlicet esse excommunicatum: aut ius ipsum, nempe excommunicato non licere ad Sacramentũ accedere, & tamẽ accedit & á peccatis absolutus fuit: non solum tũc recepit verum Sacramentum, sed etiam effectum, idest gratiã. Nec reiteranda est talis confessio: Tum quia alias nemo esset tutus, an vere sit absolutus, cũ nemo sciat certo se non esse aliqua excommunicatione irretitum. Tũ quia etsi excommunicatus celebrans, incurrat irregularitatem, si tamẽ inuincibiliter ignorans celebret non eã incurrit, quia excusatur á culpa, & rẽ quæ culpa caret in dãnũ vocari non conuenit cap. 2. de constit. c. sine culpa de de reg. iur. lib. 6.

Secundo, si quis sciens se excõmunicatum quando ad confessionem accedit obliuiscitur omninò huiusce excommunicationis, & ideo á peccatis absoluitur antequã ab illa, vere est absolutus neque tenetur confessionem reiterare. Sed satis est quod recordatus postea excommunicationis, ab ea absoluatur. Tum quia excommunicatus qui ob iustam ignorantiam diuina celebrat, excusatur in cap. Apostolicæ de cler. excom. ministr. Tum quia impetratio beneficij ab eo qui se probabiliter ignorat excõmunicatum valida est, vt asserit gl. cõmuniter recepta in d. c. Apost.

Tertio: ille qui scit se esse excõmunicatũ, & confitetur ipsam excõmmunicationẽ errore tamẽ siue

iuris, siue facti; putas à confessore posse absolui, & ita à cõfessore absoluitur á peccatis, priusquam ab excommunicatione, vel ob ignorantiam etiam crassam eiusdẽ confessoris, vel ob obliuionem: nõ tenetur talem confessionem reiterare, sed vere est ab illis peccatis absolutus, ita vt postea nõ egeat alio quam excommunicationis absolutione. Ratio est, quia etsi confessor perperam egerit illum sic absoluendo: ille tamen defectus nõ reddit irritum ipsum sacramentum; sicut nec excommunicatio reddit irrita alia diuina arg. gl. in cap. Presbyterum. 28. dist.

Quarto, qui sciebat se excommunicationis vinculo innodatum & insimul sciebat aut scire debebat secundum qualitatem suam, non posse à confessore absolui à peccatis priusquam ab excommunicatione, & tamen absoluitur, talis absolutio est omnino inualida & tenetur confessionem reiterare, non ex eo quod data sit excõmunicato, sed quia confessio non fuit integra, aut si est integra, fit ab impœnitente non habente propositum desistendi à tali peccato: quoniam si tacet illud peccatũ, quod est velle absolui & participem fieri sacramenti cuius est incapax ob excommunicationem, confessio non est integra: si autem illud confitetur, & tamen vult absolui, est impænitens quia non habet propositum cauendi à tali peccato, & ita absolutio ei data est nulla, vt declarat latius Nauar. in cap. Fratres de Pænit. dist. 5. num. 48. & in Manual. cap. 9. numer. 10.

Quinto, qui confitetur alicui confessori habenti authoritatem ratione bullæ, iubilæi, aut alterius facultatis, & per obliuionem seu inaduertentiam, aut inscitiam qua nesciebat aliquid esse peccatum, reseruatum, siue censuræ subiectũ superiori reseruatæ, nõ est illud confessus: & á cõfessore absolutus fuit ab omnibus sacramentaliter, hæc absolutio adeó est valida & perfecta, vt etiam ad illud peccatũ reseruatum, seu censura affectum, oblitum seu ignoratum se extenderit: adeo vt cum postea occurrerit memoriæ, vel cognouerit fuisse reseruatum, seu censura innodatũ, tenetur quidem illud confiteri, nõ tanquam reseruatum, & censura illaqueatũ, sed velut simplex mortale peccatũ, à quo potest per quẽcumque approbatum confessorẽ absolui, vt declarat Paludanus in 4. distin. 18. quæst. 5. & Gabriel. dist. 17. q. 1. Summistæ omnes. Et ratio est, quia intentio præfati confessoris habentis præfatam authoritatẽ, est vti ea plene in ordine ad omnia reseruata, & censuras, quibus pænitens est irretitus, id quod declarãt. Tũ verba quę pręmitti vsu iã vniuersali confessorum omnium solent ante absolutionem à peccatis, sci-

tis; scilicet ego te absoluo á vinculo excommunicationis in quantũ possum & indiges. Tum quod etiã si solum diceret absoluo te, recta intentio virtualis, saltem cõfessorũ est, per hęc verba absoluere ab omnibus necessarijs in quantum possunt vt inquit Ioannes Gerson. in 2. par. sub cap. Confess. & expressius sub cap. excommunicationũ.

Notandum est tandem diligẽter, quod omnes Religiosi, etiam ab Episcopo approbati, præsummentes absoluere excommunicatos à canone alio modo & ratione quam in casibus tantum à iure cõcessis, vel ex licentia Papæ, aut etiã præsummentes absoluere excommunicatos à sententijs per statuta Prouincialia vel synodalia, incurrunt ipso facto in excommunicationem; á qua nequeũt absolui nisi per summum Pontificem: vt dicitur in Clementina de priuilegijs cap. Religiosi S. Anton. 3. p. titu. 24. cap. 54. Quod si Præsbyteri sæculares absoluant ab istis, non erũt excommunicati, nisi absoluant à reseruatis in bulla cœnę Domini: quia dicta clementina c. Religiosi, non comprehendit nisi regulares: qui tamen regulares si absoluant ab excõmunicatione lata ab homine non incidunt in excommunicationem, sed peccant mortaliter & absolutio est nulla. Sed postea concessa sunt amplissima priuilegia Religiosis à sede Apostolica vt possint ab omnibus censuris absoluere exceõptis ctentis in bulla cœnæ Domini, v tait Emanuel Rodericus in quæst. Regul. tom. 1. quæst. 61. art. 5.

CASVS QVINTVS.

Franciscus diæcesis Sabinensis, veniens ad vrbem litigandi causa, confitetur ob deuotionem ibi Religioso ordinis Mendicantium. Et cum Romæ nulli sint casus Episcopales, vel Summo Pontifici, vel eius vicario reseruati, præterquam contenti in bulla Cœnæ Domini, absoluitur à dicto confessore à casibus in quos inciderat suo Episcopo reseruatis. Nunc veró in patriam reuersus & suo Parocho cõfessus, fit ei scrupulus, quod non poterat ab illis reseruatis á quocumque confessore Romæ approbato præter summum pænitentiarium absolui.

Quæritur, An religiosi Mendicantes, vel alij in Vrbe confessores possint quoscumque ad se venientes à quibus uis casibus Episcopo cuicunque reseruatis absoluere?

Qvod non possint affirmat Nauarrus in suis consilijs li. 5, tit. de pænit. & remiss. cons. 14. Rationes quas adducit hę sunt. Tũ quia secundum communem sententiam non possunt mendicantes præsentati iuxta Clem. dudum de sepult. absoluere á peccatis reseruatis Episcopo, cui sunt præsentati,

tati, nisi facultas fiat in id ab eo. Tum quia dubium magnum est de præsentatis habentibus casus Episcopales Episcoporum, quibus præsentantur, an possint absoluere à casibus Episcopalibus alijs Episcopis reseruatis: ergo cum Romæ præfati confessores nullos habeāt sibi concessos casus Episcopales, á quibus absoluant, non poterunt à reseruatis ab alijs Episcopis absouere.

Nos tamen contrariū putamus esse probabilius quod præfati cōfessores in Vrbe approbati, possint á quibusuis casibus Episcopis aliarum diæcesum reseruatis, si pænitentes de illis confitentur, absoluere.

Tum quia omnes qui sunt de ouili Christi subsunt iurisdictioni & potestati Romani Pontificis, qui est Episcopus Episcoporum, & omnibus Ecclesijs quoad spiritualia præest iurisdictione immediatè sibi à Deo tradita, quam nemo alius potest aut tollere aut minuere per extrauag. Vnam Sanctā de maior. & obed. & cap. Cuncta per mundum & cap. Principalem 6.q.3. Et ideo cum Papa confessoribus authoritate sua in Vrbe approbatis non limitet facultatem absoluendi quoad aliquos casus Episcopales: non potest tolli nec arctari per inferiores Episcopos: tolleretur autem seu arctaretur si non possent à casibus in alijs diæcesibus reseruatis absoluere hic Romæ vbi nulli tales casus reseruantur.

Tum quia Roma cum sit patria communis & qui ibi cum approbato à Papa confitetur, non possit dici confiteri alieno sed proprio confessori: sicut Papa non potest dici alienus sed proprius Episcopus. Ideo cum nulli in Vrbe sint Episcopales casus reseruati: sequitur voluisse Papam qui est omnium Ecclesiarum supremus Episcopus: posse confessores ibidem approbatos non solum audire cōfessiones quorumcūque in Vrbem venientium tanquam proprios eorundem confessores, sed etiam ab omnibus casibus sibi non reseruatis illos absoluere.

Tum quia intentio summi Pōtificis in nullis casibus Episcopalibus sibi reseruandis, præter contētos in bulla Cænæ, ea videtur fuisse, vt fidelibus in Vrbem deuotionis causa confluentibus & sanctorum loca visitantibus, ac immensum indulgentiarum fructum acquirentibus, nullum ad se recte & plene de peccatis confitendis opponeretur obstaculum: quæ ratio cessaret si in Vrbem venientes, nō possent per confessores in ea approbatos á casibus quos alij Episcopi sibi reseruarunt absolui.

Tum quia confessorem legitimum vnius Parochiæ, posse absoluere eum qui sibi cōfitetur, á peccatis

catis vbicumque commiſſis tenet gloſa cap. Placuit. 16. quæſt. 1. & Panormit, in cap. Cum contingat de foro compet. & refert Nauarr. in Man. cap. 27. n. 261. §. Ad quæſtionem: quod multo magis videtur aſſerendum de confeſſoribus approbatis authoritate Summi Pontificis Romæ.

Tum quia hoc ipſum ſeruatur vſu & conſuetudine recepta omnes cõfeſſores Romæ neque enim vidi aut audiui à multis annis quibus in ea commoror, & de his pænitentiæ caſibus cum varijs perſonis ago, cõfeſſorẽ aliquẽ ex approbatis, cui pænitentes ſiue aduenæ ſiue incolæ cõfiterentur, remiſiſſe quẽ ad Epiſcopũ alterius Epiſcopatus: & conſuetudo ampliat iuriſdictionem; imò illam tribuit nõ habenti, & maxime hæc quę eſt in oculis Papæ. cap. Duo ſimul cum gloſa de offic. ord.

Deniq; in iuriſdictone ſeu abſolutione ſacramentali, non attenditur locus vbi peccatũ cõmittitur, ſed vbi fit iudicium abſolutionis, quia cum pęnitentiæ ſacramẽtũ ſit ad vtilitatẽ animæ & ad remittẽdã Dei offenſam, ideo quoad delicta in hoc foro pænitẽtiali iudicãda, illi ſoliquis ſubijcitur, quẽ habet loco Dei, & qui eſt iudex animę ſuę, qualis eſt confeſſor aliàs oporteret cõfeſſionem diuidere confitẽdo delicta cõmiſſa in diuerſis dięceſibus tot ſacerdotibus, quot eſſent diæceſes, vnde cõcludunt Doctores, ſolũ quoad forũ contentioſũ quẽ ſortiri forũ ratione delicti, ſed nequaquã quoad forũ pænitẽtię in c. Poſtulaſti, & in c. Cũ contingat de foro competent. Et notat gl. 11. q. 1. c. 1. cum ergo Romæ vbi pænitens confitetur nõ ſint Epiſcopales caſus reſeruati poterit à cõfeſſore de quibusvis alibi cõmiſſis & reſeruatis abſolui, tanquam à vero ſuo iudice vt in ſimili notat Syluester, verbo Confeſſor 1. q. 13.

Nec obſtant, quæ pro Nauarro fuerunt adducta. Primũ enim cõcludit ſolum de fratribus mendicãtibus vigore maris magni & alio rum ſuorũ priuilegiorum, ob quæ verũ eſt non poſſe vniuerſaliter in diæceſibus in quibus ſunt admiſſi, abſoluere à caſibus à iure Epiſcopo reſeruatis: ſecus autem dicendum eſt in vrbe in qua nulli ſunt Epiſcopales caſus reſeruati, & vbi ex conſuetudine recepta cõfeſſores omnes à vicario Papæ approbati audiunt quorumcũque aduenientiũ cõfeſſiones; & vbi ſpeciale de hoc habet priuilegium.

Ad ſecundũ reſpondetur quod imò ex eo quod Papa qui eſt Epiſcopus peculiaris vrbis, & vniuerſalis orbis nullos Epiſcopales caſus ſibi aut à iure aut ab homine reſeruatos habet, præter contentos in bulla Cœnæ Dñi, & facultatem liberã facit cofeſſoribus in vrbe approbatis, vt abſoluãt quoſcumque adue-

aduenictes, ad vrbem á quibusuis peccatis dummodo non sint ex contentis in bulla: colligitur satis aperte posse hic in vrbe absoluere á casibus quos alij Episcopi inferiores in suis particularibus diæcesibus reseruarunt: quia cõfessor Romæ debet iudicare de peccatis secundum qualitatem quam habēt in foro & loco in quo confitentur & non secundum eam quam habebant in foro & loco quo sunt commissa. In hoc enim sacramento, pœnitens non trahitur ad forum delicti, imò delictum trāsfertur ad forum pœnitentis, vt notat glosa, in cap. Ne pro dilatione, de pœnit. & remiss. & Panormit. in cap. Cum contingat. de foro compet.

Hoc autem quod dicimus de confessoribus etiam mendicantibus approbatis ad audiendas confessiones Romæ: nequaquam extenditur ad eosdem dum reperiūtur in alijs Episcopatibus, vbi Episcopi habent speciales casus sibi reseruatos: non enim vigore quorūcumque priuilegiorū absque particulari summi Pontificis, aut eorundem Episcoporum licētia possunt ab illis absoluere, vt declarauit sacra congregatio Cardinaliū, qui præpositi sunt decretis Tridētini Concilij interpretādis: qua de re alibi diffuse egimus. Et quod postea fuit per ipsumet Gregoriū & alios, specialiter concessum vt possint absoluere. Et hanc concessionem fuisse viuę vocis oraculo factam Patribus de IESV, ea quę per communicationem gaudere omnes mendicantes diximus.

CASVS SEXTVS.

Qvidam Gallus paupertate oppreßus, ad Hoſpitale ciuitatis Malleani, diæceſis Sabinenſis ad, finē quadrageſimæ acceßit, in quo charitate ſolita, per aliquot dies receptus, veniente Paſchatis die ad Eccleſiam pro confeßione agenda, & ſacra cōmunione ſummenda ſe contulit, & in confeßionarium ingreßus ſigno crucis facto, & multis contritionis ſignis oſtenſis peccata quam plurima fatetur gallico idiomate, cum aliud neſciat, ſed confeßor linguæ illius ignarus, quantumuis pro eo intelligendo nimium elaborauerit, ex omnibus tamen peccatis, vnum dumtaxat intellexit. Sed dubius an de illo ſolo debeat hunc abſoluere, & ad communionem admittere, conſulit Theologum.

Quæritur, quid confeßori ſit reſpondendum?

PRima facie videri alicui poterit quod si difficilis nō est accessus ad alium confessorem gallicæ linguæ peritum, neque de proximo expectatur commoditas confitēdi alteri qui linguam illam calleat dummodo per verba aut signa cog-

na cognoſcatur hunc pœnitentem veram omnium ſuorum peccatorum habere contritionem,& ſi à confeſſore non omnia intelligantur, ſed vnũ tantum: inſtatque Paſchatis tempus de obligatione confeſſionis & cõmunionis, poſſe & debere confeſſorem illum pœnitentem abſoluere & ad ſacram communionem admittere.

Tum quia per ipſum pœnitentem non ſtat quin confeſſio ſit integra:& ideo cum non ex verecũdia ſeu hypocreſi, aut ob aliquem finem malum ex propoſito eam diuidat, ſed id accidat per accidẽs, ex parte confeſſoris non intelligẽtis linguam, non videtur ob ſuam non culpam, priuãdus abſolutione & communione.

Tum quia neque Deus, neque Eccleſia, exigit ab homine pluſquam poſſit, & cum actus confeſſionis ſit à nobis, ideo quando nõ poſſumus eo modo quo vellemus confiteri, debemus ſaltem id facere ſecundum quod poſſumus.

Tum quia in bello, & naufragio, ac peſte, vbi multi inſimul moriuntur, quando confeſſor nõ poteſt totam pænitentis confeſſionẽ audire, ſatis eſt quod audiat vnum aut mortale aut veniale alicuius, vt poſſit eum abſoluere: cum non ſit illi tẽpus audiendi integras ſingulorum confeſſiones : idque in in praxi fuiſſe ſeruatum in bello Granatenſi in Hiſpania, tradunt multi Doctores.

Oppoſitum tamen eſt tenendũ quod ſcilicet extra mortis articulũ nequaquam licet hunc abſoluere, ſed remittendum omninò eſſe, ad aliquem confeſſorem linguæ ſuæ peritum, quæ eſt ſententia Sancti Antonini par,3.tit.17. cap.15.§.3.& cap.21.§.3.Nauar. in Manual. cap. 9.§.14.

Ratio eſt, quia ſacramẽtalis cõfeſſio, eſt legitima coram ſacerdote peccatorum declaratio, hæc autem eſſe non poteſt ſine relatione confitentis, & perceptione confeſſoris.arg. cap. Omnis de pœnit. & remiſſ.ibi omnia peccata ſua.

Tum quia etſi iuſtam ob cauſã poſſit quandoque confeſſio non eſſe integra.arg.cap.1.§. Cautus de pænit. ea tamen non adeſt in caſu iſto, in quo nec neceſſitas ex parte confeſſi, neque linguæ intelligentia ex parte confeſſoris inuenitur, & ad aliũ linguæ peritum non eſt difficilis acceſſus.

Tum quia confeſſor cum ſit iudex ad ligandum & ad abſoluẽdum, non poteſt rectum ferre iudicium, nec pænitentiam debitam imponere, ſi neſcit quæ ſint ipſius confeſſi peccata. Semper enim punitionem, debet præcedere cauſæ cognitio l. de qua re ff. de iudic.

Tum quia ſicut corporali medico, omnem ægroti morbũ, notũ eſſe oportet, nec ſufficit quod infirmus illum declaret, ſed neceſſe eſt

est vt á medico intelligatur & cognognoſcatur', quo recte poſſit illi mederi. Ita medico ſpirituali, omne animi vitiũ quo laborat cõfeſſu' ſi eſt mortale, oportet eſſe cognitũ

Tum quia ſententia ea eſt iniuſta, quæ fertur cauſa, omni ex parte quoad neceſſaria non cognita: & ideo qui cõfeſſor ferret abſolutionis ſententiam in peccata quæ etſi dicta ſint à pænitente, ea tamẽ nõ percepit, iniuſte ageret: non minus quam is qui audito vno peccato, ad cętera ex propoſito dormiret, & tamen abſolutionis beneficium ex auditis ad quæ non audiuit & prorſus ignorat, impenderet.

Tum quia peccata ſunt materia ſacramenti pænitentiæ ea tantum ratione, quatenus proponuntur vt abſoluenda: ita quod ſicut ex parte pænitentis, neceſſe eſt quod dicantur ea intentione, vt á cõfeſſore abſoluantur: ita ex parte confeſſoris, accipi debẽt tanquam abſolutione digna. Sed quæ ipſe nõ intelligit ob defectũ linguæ nequeũt vt abſoluenda ab eo accipi & iudicari.

Tãdem ratio ob quam in mortis articulo, poteſt confeſſor, audito vno ſolo peccato etiã veniali, ab omnibus abſoluere, ea eſt, quia omnino impoſſibile tũc eſt pœnitẽti, cætera cõfiteri, vt qui loquellã & ſenſus fere omnes amiſit, & ad ſimpliciter impoſſibile nec Deus nec Eccleſia obligat: ſed in caſu prę ſente non datur hæc impoſſibilitas abſoluta, ſed conditionalis ſolum, & ad tẽpus, nec enim eſt ſimpliciter impoſſibile aut nimis difficile huic Gallo inuenire Romæ, & alijs in locis confeſſorem, ſuam linguam intelligentem, & ideo iuſta adeſt cauſa, vt in aliud tempus poſſit iudicio ſacerdotis perceptionem ſacrę Euchariſtiæ abſque peccato differre. arg. cap. Omnis vtriuſque ſexus de pænit. & remiſſ. §. niſi forte de proprij ſacerdotis.

Nec officiunt ea, quæ pro parte aduerſa ſunt adducta. Nam ad primum dicimus, hunc pænitentem, etſi integre ſit confeſſus, non poſſe tamen abſolui ob defectum ſubſtãtialem, qui ſe tenet ex parte cõfeſſoris, quatenus non habens intelligentiam linguæ, caret ſcientia ad iudicium de peccatis illis faciẽdum neceſſaria. Et cum in foro illo pænitentiali ſit iudex loco Dei, non poteſt neceſſitate non vrgente ab vno abſoluere, & ab alijs nõ; quia impium eſt, dimidiam à Deo ſperare veniam.

Ad ſecundum reſpondetur primo non eſſe ſimpliciter impoſſibile huic inuenire alijs in ciuitatibus confeſſorem, habentem notitiam ſuę linguę, à quo valeat abſolui. Secundo dicimus quod tunc ſufficit facere quod poſſumus in confeſſione quando adeſt copia confeſſoris habentis ſcientiam & iuriſdictionem, ſed in caſu noſtro

non

non adest talis cōfessor: quia si linguam ignorat, & peccata in cōfessione expressa non intelligit, est ac si non esset; & ideo pænitens se gerere debet tanquam non habens copiam cōfessoris: idem enim est nō nosse peccata, nec de eis certū posse iudicium ferre ac confessorē non esse.

Ad tertiū respōdetur, aliqua esse cōcessa confessori in mortis articulo, & in extremis alijs necessitatibus, quæ extra illū nō cōcedūtur: tunc enim vt subueniatur animæ saluti in extremo constitutæ, licitū est audito quocūque peccato, ab omnibus absoluere si deest possibilitas aut ex parte pænitentis aut cōfessoris cętera aperire, sicut in dicto mortis articulo, nullus reseruatus casus vel cēsura absolutionem impedit, & omnibus in vniuersū sacerdotibus potestas ad absoluēdum datur, quæ extra talem articulum non conceduntur.

Fatemur tamē in Brasilica posse Æthiopē à cōfessore absolui, qui vnum vel duo peccata confitetur à quibus intelligitur, & alia vult & conatur confiteri, sed ob linguę ignorantiam non potest: Nā hoc casu adest impossibilitas simpliciter, nec est accessus facilis ad aliū confessorē linguā Æthiopicam intelligentem, & neque Deus neque Ecclesia ad impossibile obligat, & ideo hęc nō integritas cōfessionis, est omnino per accidēs: secus autē est in casu nostro, in quo facile est illi gallo adire confessorē omnia sua peccata intelligentē: nec periculū vllū imminet si confessionem per dies aliquos differat: vbi enim vel hoc immineret, vel difficilis ad modū esset ad aliū confessorē accessus, posset tunc intellecto vno, vel altero peccato absolui: vt ait Nauar. in cōsilijs lib. 5. tit. de pœnit. & remiss. consilio 10.

CASVS SEPTIMVS.

Nicolaus ad titulum patrimonij sacris initiatus, diuinū officiū aliquando non recitat, hoc cum alijs suis peccatis in confessione manifestat, ob quæ à confessore non alia imponitur pœnitentia, quam quod diuini officij recitationem nunquā omittat, & Virginis beatæ coronam, quā bis in hebdomada ex voto recitat, loco pœnitentiæ per mensem ad confessa peccata applicet: ingeritur illi nunc grauis scrupulus, quod res easdem, ad quas ex debito aliàs tenebatur, sint ei in pœnitentiàm & satisfactionem sacramentalē impositæ.

Quæritur, an hæc ex præcepto necessaria, possint & debeant pro pœnitentia confessis iniungi?

Negantem partem defendūt quamplurimi his præcipue adducti rationibus.

Primo quia nullus potest vno

actu & eodem indiuisibili opere, pręcepta duo adimplere, cũ quodlibet præceptum, suum proprium respiciat actum.

Secundo, quia si á Ioanne vineã emi, & ratione huius pretij non soluti, debeo illi scuta centum: non possum illi satisfacere; neque ab hoc debito me liberare per centum quæ ab eodem mutuo accepi, l.1.ff.de solut. ac proinde neque ieiunio vna ratione iam Deo debito, potero peccata cõtra eundem cõmissa recompẽsare, & nouum pœnitentiæ ac satisfactionis debitum adimplere.

Tertio, quia ritus ecclesię ab initio receptus & cõtinuatus is est, vt pro peccatis, siue publicis siue secretis pænitẽtias iniungat, alias ab orationibus & ieiunijs debitis, vt patet in toto titulo de pœnit. & remiss. generalis autem consuetudo est optima legum interpres: cap. Cum dilectus, de consuetud. leg. minime.ff.de legib.

Contraria tamen sententia est verior & communior, posse opera nõ solum supererogationis, sed aliás etiam debita, in pœnitentiam iniungi. Ita D. Thomas in 4. sent. distin.15. & Sotus dist. 19.q.2.art.1. Adrianus, de satisfactione. q. penultima, Ioannes Medina Cod. de satisfactione. Caiet. in opusc. tom. 1.tract.6.q.1. de satisfactione, S. Antonin.3.par.tit.14.cap.20. Nauar. in manuali c.3.n.4. & in ca. Qui vult. de pœnit.dist.6.nu.40. & in cap. Si quis.1.dist.7.num.31.

Amplector hanc sententiã: Tũ quia opus, quanto magis meritorium, tanto est magis satisfactoriũ: quod enim valet ad remittendam culpam, & augendam gratiam, valebit etiam ad condonandam pænam: iam autem per adimpletionem mãdatorum, nos mereri, patet, ac ideo satisfacere.

Confirmatur, quia eadem pœna procedẽs á maiori charitate, est magis satisfactoria: & hinc est quod Passio Christi habuit maximum de satisfactione ob charitatẽ infinitam à qua processit: vnde si per opus ex pręcepto debitũ, vt honorãdo parẽtes, mereor, & nõ solũ per illud soluo debitũ, sed etiã cõstituo quasi Deũ debitorẽ mercedis ęternę, multo magis potero per tale opus soluere pretiũ tã vilis debiti, ac est pæna tẽporalis, quę demissa culpa remanet, arg. ca. Cũ in cũctis, de elect. Clem.1. de reliq. & vener. Sãctorũ. Authẽt. multo magis. Cod. de sacrosanctis ecclesijs.

Adde: quod si sufficit ad ipsã vitã ęternã promerẽdã, quod est magis; à fortiori sufficiet ad tollẽda impedimẽta eã adipiscẽdi, ꝙ est minus.

Tũ quia per ieiunia quadragesimalia, & alia ab ecclesia præcepta, negari nõ potest quin homo satisfaciat, alias meliꝰ esset cõsulere hominibus vt ieiunent, quã eis ieiunia præcipere, si eo quod pręcepta,

care-

carerent satisfactione. Quare si huiusmodi ieiunia ab ecclesia præcepta, possunt in satisfactionē peccatorum à pænitente assumi, cur per confessoris ministerium, non poterunt eadem in pænitentiam dari? hoc enim esset ecclesiæ clauibus derogare, & maiorē virtutē humanę voluntati, q̄ȧ Christi clauibus tribuere, si hominis intētio posset pro satisfactione assumere, quę per ecclesię claues nō possent iniungi.

Tum quia vnum & idem opus á vario procedens principio, variū habet effectum, & diuersarum virtutum fit actus, vt ieiuniū, quatenus times ne plus satis comedas, abstinentia est: idem si eo vtimur vt libidinē reprimamus, castitas. Si autē vt Deo te hostiā exhibeas, erit religio: si vero vt pro peccatis Deo satisfacias, erit pænitentia, veluti etiam mala eo peiora sunt, quo in pluribus fontibus scaturiunt.

Tnm quia laudabilis est, & antiqua confessariorum cōsuetudo, vt absoluendo addant, quicquid boni feceris, & facere proponis & pro posueris, & mala quę sustines & sustinebis, sint tibi in remissionē peccatorū, augmentū gratiæ, & præmium vitę æternę: quib⁹ verbis nō fit limitatio ad bona tantū supererogationis: sed ad bona simpliciter & vniuersaliter.

Tandē hoc cōfirmatur ex Cōcilio Trid. sess. 14. cap. 9. & can. 13. quo loco ita dicitur. Tanta est diuinæ munificentiæ largitas, vt non solum pænis sponte á nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio impositis, sed etiam tēporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum patrē per Christum Iesum satisfacere valeamus.

Aduertendum est tamen quod ista opera alias debita, non sunt ordinarie & communiter in pænitentiam danda, sed raro & ex causa, & ideo cum imponitur á cōfessore eleemosina, vel ieiunium, si nihil clare aliud explicetur, intelligi debet, de ijs quæ aliàs præcepto non sunt debita, quo fit vt qui cōfitetur in quadragesima, si imponuntur ei aliqua ieiunia, per annū tenetur ea facere post Pascha, quia nomine pænitentiæ absolute, intelligitur opus supererogationis, quamuis permissiue esse quandoque possit, opus præcepti.

Quando tamē imponitur eleemosina absolute satisfiet dando eā extreme egenti, ratio est quia tunc quādo illa eleemosyna fuit imposita, erat opus supererogationis, & ille extreme egens accedit á casu, quod postea occurrit.

Si autē iniūgeretur alicui vt daret pauperi in eleemosinam decē aureos: qui postea pauperē aliquē iniuria notabili affecit, ob quā deberet ei soluere decem aureos: nō impleret pænitentiam per horum solutionē debitā. Id ipsum etiā est

 dicen-

dicendum de eo qui votũ fecit de danda aliqua re valoris decem ſcutorum alicui eccleſiæ: & poſtea in confeſſione iniungitur ei pro pænitentia, vt det decem ſcuta vni eccleſiæ, non ſatisfacit vtrique obligationi dando ſolum decem ſcuta, ſed neceſſe eſt vt det viginti. Qui tamen nõ ex obligatione, ſed ex deuotione, ſolitus eſt dare quotidie pauperibus Iulium vnũ: ſi illi imponatur in pęnitentiã à cõfeſſore ob ſua peccata, vt det pauperibus duo ſcuta, poteſt illam ſolitam eleemoſinam connumerare in ſatisfactionem: cum ea nõ ſit ex debito, ſed libere facta.

Aduertat deinde cõfeſſor, optime ſe aliquãdo facturũ, ſi pænitentiã iniungat de operibus alias debitis & prçceptis. Vt ſi videt clericũ eſſe negligentem nimis in recitando diuino officio, vel aliquem iuuenẽ raro diebus feſtiuis miſſam audire: aut procliuem ad ſenſualia vix diem vnum in quadrageſima ieiunare: & quod ſi noua pænitẽtiæ obligatio accedat, maxime cõpellentur ad hæc vel in totũ vel in partem non tranſgredienda: tunc ſalubre erit, ea ipſa alias præcepta, in pænitentiam dare: funiculus ſiquidem duplex, difficile diſſoluitur.

Hoc ipſum dicẽdum eſt de flagellis & aduerſitatibus, ſiue à natura cauſatis, ſiue à Deo inflictis, quæ etſi neceſſario ſint ſubeunda, quia tamẽ per patientiam fiunt ipſius qui flagellatur, ideo poteſt illis tanquam re ſua ſatisfacere: intereſt tamen plurimum inter hæc, & illa flagella: nam quæ à cauſis naturalibus veniũt, totam rationem ſatisfactionis habent á patientia: & ſecundum maiorem ſeu minorem patientiæ gradum, ſortiuntur vim & efficaciam ſatisfactionis: ſed quæ à Deo immituntur ſupra ordinem cauſarum naturalium, non ſolum á patientia, ſed per ſe, ratione obiecti, quatenus à Deo inflicta ſunt in vindictam peccati, habent quod ſint ſatisfactoria, ad ſimilitudinem pœnarum purgatorij: & ideo qui æquali patientia grande flagellum patitur, multo magis ſatisfaciet, quã qui pari patientia fert minus: eſt aliud etiam diſcrimen, quod hæc, ſi infligantur habenti diuinam gratiam, vt iuſto Iob: etſi nullum actum habeat poſitiuum voluntatis, ſed tantum nõ recalcitret, opus ipſum eſt ſatisfactoriũ: quia in purgatorio, dato quod illæ animæ non haberẽt actũ poſitiuum acceptandi, ſed ſolũ nõ reſiſtere, ſoluunt pœnas debitas: ſed in calamitatibus naturalibus niſi actus adſit poſitiuus acceptãdi; non poteſt eſſe ſatisfactio, quia tota ratio ſatisfaciẽdi, poſita eſt in illo actu poſitiuo, quo volũtarie propter Deũ acceptãtur. Hinc fit quod ſi iuſt⁹, Dei flagello percuſſ⁹, ſubito è vita diſcedat, mors illi eſt ſatisfactoria,

toria, etsi nullũ habere posset actũ positiuum acceptationis: quæ tamen flagella si accidissent à natura nõ essent ita satisfactoria. Quod si quis quærat, an opus satisfactoriũ debeat semper esse pœnale?

Respondent cõmuniter Theologi affirmatiue. Nam satisfactio duplicem habet respectum, vnum ad Deum, cui satisfacimus: alterũ ad peccata pro quibus voluntariè pœnas luimus, & respectu Dei, debet esse actio honorifica, quia satis facere, est honorem Deo debitum reddere, sicut per offensam diuinus honor læditur. Respectu autẽ peccati præteriti, debet esse castigatio iusta, & respectu futuri debet esse præseruatiua medicina. Ex vtraque ergo ratione cõuenit satisfactioni quod sit pęnalis. Nã sicut homo per cõmissum peccatũ, honorẽ à Deo quãtũ in ipso fuit abstulit vt bonũ sibi aut delectabile aut vtile acummularet: ita necesse est, vt per pænitẽtiaã, aliquid sibi ipsi detrahat, quod in Dei honorẽ cedat. & cũ pæna, aliud nõ sit, quã priuatio boni vel delectabilis vel vtilis, ideo satisfactio pro præterita offẽsa, debet esse genere suo pęnalis per quã homo sibi detrahat aliquid delectabile, vt per ieiuniũ & orationem, aut aliquid vtile, vt per eleemosinam.

Non tamẽ negamus, opus omne meritoriũ etiã nõ pęnale, & quãuis nõ externũ, esse satisfactorium quia eo ipso quod ius dat nobis ad ęternã mercedẽ futurã, dat insimul ius recõpensãdi & reficiendi pęnã tẽporariã in purgatorio soluẽdam quæ impedit sẽpiternæ fælicitatis assequutionẽ: propriè tamẽ & per Antonomasiã, sola opera ex obiecto pęnalia, hoc est quę priuãt bono vtili aut delectabili, cẽsẽtur satisfactoria, & propterea hæc sola sũt in sacramẽtali cõfessione imponẽda.

Reliquũ iã est argumẽtis initio adductis respõdere. Et ad primũ dicitur, quod sicut vnus actus in genere naturæ, potest esse multiplex in genere moris: & in vno indiuisibili actu secũdũ rẽ, possũt reperiri multæ deformitates, & multę malitiæ secũdũ voluntatem, vt cõtingit in fornicante in loco sacro: ita eodem actu in genere naturæ possumus satisfacere pluribus obligationibus, quando illæ non sunt incompatibiles, potest enim idẽ actus, procedere à varijs radicibus tã bonis, quam malis, vt declarat D. Thomas in 2. sent. dist. 42. & Medina 1.2.q.20.art.3.

Ad secũdũ dicimus, maximũ sese discrimẽ inter satisfactionẽ, quæ continetur intra limites solius puræ iustitiæ, & eam quæ magis habet de amicitia, quam de iustitia: Nam illa penes iuris rigorẽ attẽditur, vt tãtũ præcise quis reddat, quãtũ debet, nec soluat ex alieno, sed ex suo: hæc autem quę est amicitię, insimul & iustitiæ, non attenditur

penes æqualitatem debiti, & solutionis absolute, sed magis secundũ voluntatem offensi & offendẽtis. Ita vt id reddatur, quod offẽso placeat: & hæc satisfactio amicabilis, est ea, quę Deo per pœnitentiã fieri in hac vita solet: & propterea per aliàs debita, possumus Deo satisfacere, cui ex sua immensa bonitate placuit, vt etiã ex suo & illi debito, peccata recompensaremus.

Ad tertium respondemus, ritũ illum ecclesiæ in eo fundari, quod minister ecclesiasticus, cum homo sit, qui neque cor pęnitentis intuetur, nec quanta charitate Deũ diligat cognoscere valet, proinde in pænitentijs dãdis nõ tam ad amicitiam, quam ad iustitiã respiciẽs, illa quæ aliàs non sunt debita in satisfactionem iniungit: cũ quo stat quod si opera alias præcepta & fieri necessaria, in satisfactionem peccatorum iniungeret, prodesset etiã ex virtute clauium huiusmodi satisfactio in charitate adimpleta.

Ex his igitur satis constat, posse confessorem in pœnitentiã iniungere opera, quæ nobis sunt necessario subeunda, seu lege ea iubẽte, seu natura ipsa cogẽte, vt eleemosynam illi qui eam tenetur facere, officium diuinum sacerdoti, qui illud tenetur recitare, dolorem quẽ ægrotus patitur, vel mortem ipsam quam de proximo est passurus, & alia similia, quæ virtute clauium sic imposita, maiorem habent satisfactionis efficaciam, vide Sotum, in 4. sent. dist. 19. quæst. 2. art. 1. & 2.

CASVS OCTAVVS.

ANdreas nauigaturus in Hispaniam, sacerdotem habet eiusdem itineris comitem, quem etsi nũquam ad confeßiones audiendas admißum, instanter deprecatur, vbi primum nauem sunt ingreßi, confeßionem eius audiat: solent enim multi in illa maris nauigatione periculum mortis subire. Sacerdos renuit, & adhortatur Andream, vt antequam nauim conscendat, confiteatur alicui ab ordinario approbato: nihilominus videns animum huius inclinatum erga ipsum, & recordatus alibi vidisse quendam alium capellanũ non approbatum, confeßionem cuiusdam fœminæ partui proximæ audiuiße, marisque ac partus periculum, fere nihil differre, confeßionem Andreæ dum mare ingrederentur, audiuit, eumque sacramentaliter absoluit, non tantum à peccatis, sed à varijs censuris sedi Apostolicæ reseruatis. Nauigatione tandem feliciter peracta, Andreas Parocho confitetur, & prædicta enarrat.

Quæritur, an dictæ absolutiones, tam quæ data est mulieri partui proximæ, quam hæc Andreæ data, fuerint validæ, & quoad peccata, & quoad censuras?

Non-

NOnnullorum fuit opinio has absolutiones, neque quoad peccata, neque quoad censuras fuisse validas ob defectum actualis iurisdictionis qua ille sacerdos non approbatus carebat. Tum quia pia mater ecclesia pœnitentium salutis auida, ne morientibus aliquod obtinendæ diuinæ gratiæ, & peccatorum remissionem obstaret impedimentum, concesserit amplissimam facultatem omnibus sacerdotibus absoluendi, in illo mortis articulo, quoscumque, á quibusuis peccatis, & censuris. Hoc tamen limitauit solum ad mortis articulum, qui tunc dicitur cum mors iam est in fieri per causam naturalem aut violentam nempe per infirmitatem, seu quãdo aliquis ministerio iustitiæ est interficiendus.

Tum quia hoc priuilegium cũ iuri communi sit contrarium, restringendum est potius quam extendendum, & ita cum possit habere effectum in mortis articulo, non debet extendi ad mortis periculum, quod est quid diuersum, arg. cap. Ea quæ; & cap. Odia, de reg. iur. lib. 6. & per ea quæ tradit Panor. in cap. certificari. de sepulc. quem cum alijs citat & sequitur Decius in cap. Primo, nu. 16. de rescript. vbi ait quod priuilegia, licet ita sint interpretanda, vt aliquid operentur, vltra ius commune, nõ tamen sunt extendenda ad alios effectus, dato aliquo quẽ operẽtur & ad quem sint vtilia.

Tum quod à separatis non fit illatio, leg. Papinianus ff. de minoribus: & canones nunquã loquũtur nisi in articulo mortis, vt legere est in Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. in fine, nec verbum vllum de periculo mortis faciunt.

Tandem Ecclesia videtur id cõcedere sacerdotibus, quando pœnitens est in extrema necessitate, cui per proprium & approbatum confessorem succurrere nequit: & ideo cum in casu nostro, possit sacerdos proprius, facile à pœnitente adiri, antequam mare ingrederetur: & à puella partui proxima etiã vocari, & ab illo absolui non dicentur constituti in extrema necessitate, ac ideo neque facultatẽ habebit non approbatus, ad eos sacramentaliter audiendos & absoluendos. Ita Sotus in 4. dist. 18. q. 4. ar. 4. §. Quæris autem, &c. Canus. de pænit. 5. p. Mandosius in praxi signaturæ, tit. confessionale.

Alij tamen grauissimi Doctores oppositam tuentur sententiam, vt qui putant, non solum in articulo mortis, quãdo quis est morti proximus, sed etiã in periculo probabili mortis, quo quis est expositus, vt cũ vel periculosũ mare, vel præliũ est ingressurus, aut pariendi instat mulieri tẽpus, posse sacerdotẽ quẽlibet, etiã simplicẽ ab omnibus peccatis quantũuis reseruatis absoluere,

ſoluere; ita inter alios ſentit Paludan.in 4.diſt.17.quæſt. 2. Adrianus de Confeſſione,q.3.Syluester, Abſolutio primo,num. 8. & Confeſſio,1.num.3.§.Secũdus eſt,& verb. Cõfeſſor 1.q. 6.memb, 7. & Confeſſor 3.q.6.Nauar.in manu.cap.2. n.9.& cap.23.num.272.

Rationes quibus hæc ſententia nititur, præcipuæ hæ ſunt. Tum quia in periculo etiam probabili mortis præceptum cõfeſſionis obligat de iure diuino, vt cõmuniter aſſerunt Doctores,in 4.diſt.17.q.2. & tradit Sotus diſt.18.q.1.ar.4.cõcl. 6.in fine. Iam autem eccleſiam nõ limitaſſe iuriſdictionem ſacerdotibus,quoad tempus quo confeſſio de iure diuino obligat, quale eſt tẽpus neceſſitatis præſentaneæ, vel inſtantis;tenent Ricardus,in 4. diſtinct. 20. quæſt.5. Durandus ibi diſtin. 24. quæſt. 1. Abulenſis 2.p. de Confeſſione,cap.62. Alfonſus à Caſtro,de iuſta Hæret. punitione, cap.24.Nauarr. in cap. Placuit, de pœnit.diſt.6.n.52.

Confirmatur, quia ſicut baptiſmus eo quod eſt ſacramentum neceſſitatis, poteſt tempore quo obligat,miniſtrari à quocumque cap. Quicumque,& cap.Mulier,de cõſecrat,diſtin.4. ita & ſacramentum pœnitentiæ poteſt à quouis præſbytero miniſtrari,quãdo neceſſitas illius pænitẽtẽ vrget: fruſtratoriaque videretur abſoluẽdi poteſtas, in præsbyterali charactere cunctis ſacerdotibus diuinitus cõceſſa,niſi in actum tempore quo confeſſio, pręcepto Dei obligat,exire poſſet.

Tum quia iſtud priuilegium, cum ſit in beneficium animarum, & nulli præiudicium inferens, debet latiſſime interpretari: per leg. Beneficium, ff. de conſt. princ. & tradit Ioann. Andr. & Bur. in cap. Olim,de verb. ſignif.

Tum quod articulus mortis, & periculũ mortis, quoad abſoluendum à cẽſuris, & caſibus reſeruatis ęquiparãtur in iure, vt patet in cap. Eos.de ſent.excommun.lib.6.

Tum quia ratio quę mouit piã matrẽ eccleſiam, ad nullam coarctandam iuriſdictionẽ in articulo mortis, nulloſque tunc reſeruãdos ſibi caſus, ea fuit, vt animæ in neceſſitatis periculo conſtitutæ ſubueniret: quæ eadem ratio cũ militet,etiã in periculo probabili mortis, eadem iuris diſpoſitio reperiri pariter debet. Lex ſiquidem per ſimilitudinem rationis, extenditur ab vno ad aliud,leg. Non poſſunt. ff.de el.& cap. Dudum. 2.de elect. Nauar.conſil.lib.4.conſ.3.n.3.

Nos inter has extremas opiniones, mediam ſequendam eſſe putamus,eaque eſt, vt neque in ſolo mortis articulo infirmitatis ſeu cõdemnationis,neque in omni mortis probabili periculo cõceſſum ſit cuilibet ſacerdoti, vniuerſos fideles abſoluere, à quibuſuis caſibus: ſed tunc ſolũ, quando actu imminet

net periculũ mortis, ita vt mors ipsa sit iam quasi in fieri, & nõ adest alius approbatus confessor: adeo quod non sufficit esse in obsidione positum, aut velle transfretare periculosum mare, seu mulierem esse proximam partui, in his enim periculis mors est quasi in habitu, & in esse tãtum possibili: quod periculum non æquiparatur articulo mortis: non enim intrando mare, semper aut vt plurimum imminet periculum, vel naufragium, quod si esset nullus transfretaret: sed cum homo est in ipso naufragio: & cum mulier est in ipso partu, tunc est in mortis imminente actualiter periculo, æquiualente mortis articulo. Nec hoc sufficit vt à simplice sacerdote valeat à quibusuis casibus absolui: sed requiritur vlterius quod non facile adsit copia approbati confessoris.

Duo igitur requirũtur vt possit quis in mortis periculo, à quouis sacerdote, ab omnibus casibus, & censuris absolui: quorum primum est, vt periculum sit tale, quod mors ipsa sit in præcinctu, & in ipso fieri, & quasi in dispotione vltima. Alterum est vt non sit facilis accessus ad alium sacerdotem approbatum.

Hæc nostra opinio quoad primam partem est Glos. in cap. Pastoralis, de officio iudic. ordinar. §. Præterea. verbo, Exceptis quibusdam articulis.

Quæ & suadetur primo, quia articulus mortis, & periculum mortis, tunc solum æquiparantur, quando ipsum actum moriendi respiciunt vniformiter, secundum eandem distantiam, & vt mors est in fieri.

Secundo quia hęc concessio iurisdictionis, facta est à pia matre ecclesia ad subueniendum homini morituro, & qui in necessitate extrema damnationis, aut saluationis versatur. Sed hæc necessitas non occurrit, nisi constituto in tali periculo, in quo mors est præsentanea, & in actu non dicam possibili & metaphysico, sed potius imminenti & practico: vt est in ipso naufragio & in ipso partu, & in ipso bello.

Tertio quia in re grauissima, & quæ prælatorum iurisdictionem lædit, vt est posse quemlibet sacerdotem á casibus omnibus reseruatis absoluere, non est credendum sapientissimam matrem ecclesiam adeo facilem, & prodigam existere, vt hoc concedat extra necessitatis extremum articulum: qualis non est vbi mors non adest præ oculis imminens in actu practico.

Quarto quia priuilegia licet ita sint interpretanda, vt aliquid operentur vltra ius commune, cap. In his, de priuilegijs, non sunt tamen extendenda ad alios effectus, dato aliquo quem operentur, & ad quẽ sint vtilia, vt docet Panorm. in cap.

Certifi-

Certificati, de sepult. & Decius in c. 1. de rescrip. n. 16. Et ideo cum istud priuilegiũ de iurisdictione actuali data omnibus sacerdotibus in articulo mortis, quoad omnes casus operetur suum effectum in statu imminentis & præsentaneæ mortis, non debet extendi ad pericula in quibus mors est in dispositione remota; & in esse tantum possibili, non autem actuali vt in fieri.

Quoad secundam vero partem est hæc opinio Syluestri confessor. 1. q. 6. membr. 7. & verbo Absolutio 1. nu. 8. §. absolutio ab excõmunicatione in mortis articulo, &c. Tabienæ, verbo Absolutio, nu. 12. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 18. ibi decima quinta conditio. Innocent. in cap. Nuper. de sent. excom. Soti in 4. dist. 22. q. 2. art. 3.

Quæ probatur tum quia sicut præceptum confessionis cum sit affirmatiuum obligat de iure diuino in extrema solum necessitate: ita in hoc tãtum concedit pia mater Ecclesia omnibus presbyteris absoluendi iurisdictionem actualem, quoad omnes casus & censuras. Iam autem extrema necessitas ea non dicitur, cui alia via potest subueniri, quam per simplicem sacerdotem: & ideo sicut extremæ paupertati si succurratur per mutuum, non erit licitum furari: ita cui in articulo mortis, facilis est pręsentia proprij & approbati confessoris, per quem absolui valeat: non poterit per simplicem, & non approbatum præsbyterũ absolui.

Tum quia in baptismate, quod est sacramentum maximæ necessitatis, non potest in præsentia proprij Parochi alius ab ipso illud administrare, etsi enim sacramentũ istud quia fidei, & salutis initium, & summe necessariũ, exhiberi & administrari potest ab omnibus, & per quemcũque debite administretur, semper est validum, peccat tamen grauiter, qui pręsente proprio ordinario, illud administrat quacumque occurrente necessitate: quia minister ordinarius cuiuscuis sacramenti præponitur semper ministro necessitatis. Ita in proposito cum simplex sacerdos sit minister sacramenti pænitentiæ, tantum permissiue, in casu extremæ necessitatis: & ad absoluendum sacramentaliter requiratur iurisdictio actualis erga subditum absoluendum, & hanc non habeat simplex sacerdos, præsente proprio, ideo non solum grauiter peccat, sed nihil omnino efficit, quando absoluit eos qui facile ab ordinario ministro absolui possunt.

Tum quia prouisio legis facta contra ius commune non extẽditur ad casus in ea nõ expressos per l. Si vero §. de viro ff. de solut. matrimon. & ibi notat Bart. communiter receptus. Iam autem de iure communi est, vt quilibet confiteatur proprio sacerdoti: & ideo lex

Con-

Concilij Tridentini sess. 14. cap. 7. quæ statuit vt in casu necessitatis possit quilibet confiteri cùm quocumq; sacerdote, & nõ declarat id posse fieri etiamsi facilis sit aditus ad proprium confessorem, nõ debet ad hunc casum ibi nõ expressum extendi: non enim á iure antiquo recedendum est, nisi cogente ad id nouo l. præcipimus Codic. de appellat.

Tum quia magna videtur confusio quod morti proximus si habeat facilem accessum absoluendi ab omnibus casibus & censuris à proprio pastore, nolit illum adire, vt absoluatur á simplice sacerdote, qui tamen eidem imponere tenetur, vt si conualuerit, ipsum adeat: & ideo Concilij Tridentini decretum á potestate absoluendi in articulo mortis, cum sit lex generaliter loquens, limitanda est, quando non sequitur absurdum, arg. l. vbi repugnantia ff. de regul. iuris.

Ex his colligitur, absolutiones, tam quæ data est mulieri, partui proximæ: quam quæ est data Andreæ nauigaturo in Hispaniã, fuisse inualidas, & quoad peccata, & quoad cẽsuras, ac proindè confessiones illas esse reiterandas. Tum quod neuter erat in periculo præsentaneæ mortis: Tum quod vtrique facilis erat ad approbatũ confessorem accessus.

Argumenta demum extremarum opinionum facile ex nostris iactis fundamentis dilui possunt: Nam ea quæ sunt prioris opinionis concludunt de periculo non imminẽtis, nec præsentaneæ mortis, hoc enim non æquipollet articulo mortis: secus de illo in quo mors ita est præsentanea, vt rari sint qui ab illa eo modo in praxi obiecta liberentur, vt contingit in naufragio, bello, partu, & similibus & de his etiam veritatem suadent rationes pro secunda opinione adductæ: hoc enim periculum quod mortem habet præsentem & quasi infieri: est illud, in quo homo versatur in extrema quasi necessitate sacramentalis absolutionis, vt ex attrito virtute sacramenti fiat contritus.

CASVS NONVS.

ANntonia consueuit cubilia aduenis locare eisdemque pro lauandis pannis, & alijs necessarijs inseruire; inter quos aduenas, est vnus à quo inhonestè concupiscitur, & nõnunquam cum eodem adulteratur & licet multis alijs in confeßionibus firmiter proposuerit in tale adulterium non incidere, nihilominus tentatione seducta, & occasione domestica sibi oblata, reincidit, non sæpe, sed raro admodum. Nunc ante confeßorem posita, cum eodem proposito amplius non adulterandi, petit, absolutionem.

Quæritur, An stante illa domestica occa-

ca occasione, & continuata peccandi, ac reincidendi, debeat nihilominus absolui?

RESpondemus elaborandum omninó á confessore esse, vt hæc hospita, occasionem illam domesticam eradicet, expellatque hospitem adulterum è domo: sed si absque magno detrimento vel scãdalo, nequit eum ab hospitio suo arcere, tũc absolui poterit, dummodo firmiter proponat se amplius cum illo non peccaturam. Ita Nauarrus in Manual.cap. 3.numer.20.& cap.14. num. 32. & cap.16.n.20.& Comment.cap. Satisfactio, de Pœnit. dist.5. nu.7. & Cordub.in Summa q. 4.

Rationes in quibus hęc decisio fundatur, hæ sunt præcipuę. Tum quod etsi nullus absolui possit nisi firmiter apud se statuat, nunquam in posterum peccaturum, & consequenter euitaturum occasionẽ propinquam peccandi, qualis dicitur illa, quæ vel est peccatum mortale, vel est talis respectu pœnitentis, vt tam ipse quam confessor probabiliter credant, vel nunquam, vel raro posse in ea reperiri, quin lethaliter delinquat. arg. cap. Qualitas & cap. Contrariũ de pœnit.dist.5. & colligitur ex D.Th.2. 2.q.169.ar.2.ad 4. Nihilominus tamen cum hoc hospitandi officiũ, neque sit ex se peccatum mortale, neque vt plurimum sit quibusuis occasio peccandi; & in hac mulie-re concurrant quatuor, scilicet vera pœnitudo præteritorum: & firmum propositum non peccandi; sed fugiendi dictam occasionem: & credulitas quod Deo iuuante oblata etiam occasione non peccabit, & tandem adsit rationabilis causa non eijciendi illum hospitẽ è domo sua: non debet illi absolutio denegari. Nam hæc iusta & rationabilis causa operatur, ne illa occasio sit illi prorsus voluntaria, aut in culpam imputetur: cũ licitum sit cuilibet, naturali iure suum tueri honorẽ vel vitę & statui necessarias, vel conseruãdi officium de se licitum, vt docet Nauarrus in Manual.cap.3.numer.15.& cap.14. numer.35.& cap.16.nu.20.

Confirmatur quia diuersa ratio est inter euitandum peccatum, & inter euitandam occasionem peccandi: Nam peccatum, quia ex sua natura, & à quocumque fiat, semper est malum, ideo ad illud nunquam licitum est redire. Sed occasio peccãdi, quia nec ex se, nec omnibus, est mala; sed huic tantum: ideo si concurrant iustæ eam non derelinquendi, cum præteritorũ dolore & firmo proposito non reincidendi; licitum erit ad illam redire. arg. cap. Negotium, de pœnit. distin.5.& ibi Nauar. nu.8.& 11. & cap.Fratres, ea. dist. §. falsa enim est pœnitentia cũ pœnitẽs ab officio vel negotio non recedit, quod sine peccatis, agi nullatenus præualet.

Tum

Tum quia reincidentia, & frequens numerus peccatorum, etiã in eadem ſpecie, non reddunt hominem abſolutionis incapacem, ſi viuere pœniteat; vt notant Doctores Matthæi 18. vbi Petro interrogante, quoties peccatum erat confitenti demittendum, reſpondet Chriſtus; non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties. Nam etſi in foro exteriori relapſus præſummatur difficulter emendandus, & ideo non facile ibi relapſis concedatur venia vt dicitur in Concilio Niceno can. 78. Attamen in foro interiori, vbi non ſecundum præſumptiones ſed ſecundum Rei confeſſionem & dicta iudicium fit, nõ eſt tantum habenda ratio præteritorum aut futurorum delictorum quantum doloris & contritionis præſentis: ſicut Deus, non reſpicit futurum, vt puniat & remittat, ſed propoſitum & ſtatum præſentem ſecundum quem elegit Iudam in Apoſtolum, etſi nouerat eum fore traditurum: & Petrum qui firmũ propoſitum illum nõ negandi habuit, à ſe non eiecit quamuis ſui negationem futuram præuidiſſet.

Accedit, quod de ratione contritionis non eſt, quod vel pœnitẽs vel confeſſor credat confitentem non amplius in peccatum relapſurum. Sed ſatis eſt quod firmiter proponat non relabi: quia id credere eſt actus intellectus: & propoſitum non reincidendi eſt actus voluntatis: veluti etiam poteſt homo quantumuis peccator certa ſpe voluntatis Dei auxilium, & miſericordiam, & retributionem ſperare, qui tamen certo non credat ſe id aſſequuturum, vt dicitur á Theologis.

Tũ quia illi, qui bona fide matrimonium inierunt, & poſt aliquot annos ſuſceptis filijs, ſcito aliquo impedimento occulto, matrimonium illud inualidante habitant ſimul in eadem domo ſicut frater & ſoror ſeparati à thoro, interim quod à ſede Apoſtolica diſpenſationem expectant: quamuis in peccatum aliquando relabantur abſolui nihilominus poſſunt, ſi propoſitum verum non reincidẽdi habeant, & ſaparationis ſcãdalum timeatur. arg. cap. conſultationi. de frig. & malef. vbi ob impotentiam coeundi, inualidum matrimonium contrahentes poſſe ſimul in eadem domo ſicut frater & ſoror viuere decernitur, qui etſi ad copulam erant inepti, poterant tamen multa venereæ delectionis peccata, inter ſe cõmittere, vt bene notat Nauarrus in Manual. cap. 3. numer. 19.

Tum quia inter omnia ſacramenta hoc ſolum inſtituit Deus, ad beneplacitum cuiuſque hominis ſæpè ſæpius reiterabile: nõ modo eadẽ die, ſed horis ſingulis: vt ſicut ad peccãdũ pronitas, nos frequen-

dicendum de eo qui votũ fecit de danda aliqua re valoris decem ſcutorum alicui eccleſiæ: & poſtea in confeſſione iniungitur ei pro pænitentia, vt det decem ſcuta vni eccleſiæ, non ſatisfacit vtrique obligationi dando ſolum decem ſcuta, ſed neceſſe eſt vt det viginti. Qui tamen nõ ex obligatione, ſed ex deuotione, ſolitus eſt dare quotidie pauperibus Iulium vnũ: ſi illi imponatur in pęnitentiã à cõfeſſore ob ſua peccata, vt det pauperibus duo ſcuta, poteſt illam ſolitam eleemoſinam connumerare in ſatisfactionem: cum ea nõ ſit ex debito, ſed libere facta.

Aduertat deinde cõfeſſor, optime ſe aliquãdo facturũ, ſi pænitentiã iniungat de operibus alias debitis & pręceptis. Vt ſi videt clericũ eſſe negligentem nimis in recitando diuino officio, vel aliquem iuuenẽ raro diebus feſtiuis miſſam audire: aut procliuem ad ſenſualia vix diem vnum in quadrageſima ieiunare: & quod ſi noua pænitẽtiæ obligatio accedat, maxime cõpellentur ad hæc vel in totũ vel in partem non tranſgredienda: tunc ſalubre erit, ea ipſa alias præcepta, in pænitentiam dare: funiculus ſiquidem duplex, difficile diſſoluitur.

Hoc ipſum dicẽdum eſt de flagellis & aduerſitatibus, ſiue à natura cauſatis, ſiue à Deo inflictis, quæ etſi neceſſario ſint ſubeunda, quia tamẽ per patientiam fiunt ipſius qui flagellatur, ideo poteſt illis tanquam re ſua ſatisfacere: intereſt tamen plurimum inter hæc, & illa flagella: nam quæ à cauſis naturalibus veniũt, totam rationem ſatisfactionis habent á patientia: & ſecundum maiorem ſeu minorem patientiæ gradum, ſortiuntur vim & efficaciam ſatisfactionis: ſed quæ à Deo immituntur ſupra ordinem cauſarum naturalium, non ſolum á patientia, ſed per ſe, ratione obiecti, quatenus à Deo inflicta ſunt in vindictam peccati, habent quod ſint ſatisfactoria, ad ſimilitudinem pœnarum purgatorij: & ideo qui æquali patientia grande flagellum patitur, multo magis ſatisfaciet, quã qui pari patientia fert minus: eſt aliud etiam diſcrimen, quod hæc, ſi infligantur habenti diuinam gratiam, vt iuſto Iob: etſi nullum actum habeat poſitiuum voluntatis, ſed tantum nõ recalcitret, opus ipſum eſt ſatisfactoriũ: quia in purgatorio, dato quod illæ animæ non haberẽt actũ poſitiuum acceptandi, ſed ſolũ nõ reſiſtere, ſoluunt pœnas debitas: ſed in calamitatibus naturalibus niſi actus adſit poſitiuus acceptãdi; non poteſt eſſe ſatisfactio, quia tota ratio ſatisfaciẽdi, poſita eſt in illo actu poſitiuo, quo volũtarie propter Deũ acceptãtur. Hinc fit quod ſi iuſt⁹, Dei flagello percuſſ⁹, ſubito è vita diſcedat, mors illi eſt ſatisfactoria,

toria, etsi nullũ habere posset actũ positiuum acceptationis: quæ tamen flagella si accidissent à natura nõ essent ita satisfactoria. Quod si quis quærat, an opus satisfactoriũ debeat semper esse pœnale?

Respondent cõmuniter Theologi affirmatiue. Nam satisfactio duplicem habet respectum, vnum ad Deum, cui satisfacimus: alterũ ad peccata pro quibus voluntariè pœnas luimus, & respectu Dei, debet esse actio honorifica, quia satis facere, est honorem Deo debitum reddere, sicut per offensam diuinus honor læditur. Respectu autẽ peccati præteriti, debet esse castigatio iusta, & respectu futuri debet esse prę̨seruatiua medicina. Ex vtraque ergo ratione cõuenit satisfactioni quod sit pę̨nalis. Nã sicut homo per cõmissum peccatũ, honorẽ à Deo quãtũ in ipso fuit abstulit vt bonũ sibi aut delectabile aut vtile acummularet: ita necesse est, vt per pænitẽtiaã, aliquid sibi ipsi detrahat, quod in Dei honorẽ cedat. & cũ pæna, aliud nõ sit, quã priuatio boni vel delectabilis vel vtilis, ideo satisfactio pro præterita offẽsa, debet esse genere suo pę̨nalis per quã homo sibi detrahat aliquid delectabile, vt per ieiuniũ & orationem, aut aliquid vtile, vt per eleemosinam.

Non tamẽ negamus, opus omne meritoriũ etiã nõ pę̨nale, & quãuis nõ externũ, esse satisfactorium quia eo ipso quod ius dat nobis ad ę̨ternã mercedẽ futurã, dat insimul ius recõpensãdi & reficiendi pę̨nã tẽporariã in purgatorio soluẽdam quæ impedit sẽpiternæ fælicitatis assequutionẽ: propriè tamẽ & per Antonomasiã, sola opera ex obiecto pę̨nalia, hoc est quę̨ priuãt bono vtili aut delectabili, cẽsẽtur satisfactoria, & propterea hæc sola sũt in sacramẽtali cõfessione imponẽda.

Reliquũ iã est argumẽtis initio adductis respõdere. Et ad primũ dicitur, quod sicut vnus actus in genere naturæ, potest esse multiplex in genere moris: & in vno indiuisibili actu secũdũ rẽ, possũt reperiri multæ deformitates, & multę̨ malitiæ secũdũ voluntatem, vt cõtingit in fornicante in loco sacro: ita eodem actu in genere naturæ possumus satisfacere pluribus obligationibus, quando illæ non sunt incompatibiles, potest enim idẽ actus, procedere à varijs radicibus tã bonis, quam malis, vt declarat D. Thomas in 2. sent. dist. 42. & Medina 1. 2. q. 20. art. 3.

Ad secũdũ dicimus, maximũ sese discrimẽ inter satisfactionẽ, quæ continetur intra limites solius puræ iustitiæ, & eam quæ magis habet de amicitia, quam de iustitia: Nam illa penes iuris rigorẽ attẽditur, vt tãtũ præcise quis reddat, quãtũ debet, nec soluat ex alieno, sed ex suo: hæc autem quę̨ est amicitię̨, insimul & iustitiæ, non attenditur

penes æqualitatem debiti, & solutionis absolute, sed magis secundũ voluntatem offensi & offendẽtis. Ita vt id reddatur, quod offẽso placeat: & hæc satisfactio amicabilis, est ea, quę Deo per pœnitentiã fieri in hac vita solet: & propterea per aliàs debita, possumus Deo satisfacere, cui ex sua immensa bonitate placuit, vt etiã ex suo & illi debito, peccata recompensaremus.

Ad tertium respondemus, ritũ illum ecclesiæ in eo fundari, quod minister ecclesiasticus, cum homo sit, qui neque cor pęnitentis intuetur, nec quanta charitate Deũ diligat cognoscere valet, proinde in pænitentijs dãdis nõ tam ad amicitiam, quam ad iustitiã respiciẽs, illa quæ aliàs non sunt debita in satisfactionem iniungit: cũ quo stat quod si opera alias præcepta & fieri necessaria, in satisfactionem peccatorum iniungeret, prodesset etiã ex virtute clauium huiusmodi satisfactio in charitate adimpleta.

Ex his igitur satis constat, posse confessorem in pœnitentiã iniungere opera, quæ nobis sunt necessario subeunda, seu lege ea iubẽte, seu natura ipsa cogẽte, vt eleemosynam illi qui eam tenetur facere, officium diuinum sacerdoti, qui illud tenetur recitare, dolorem quẽ ægrotus patitur, vel mortem ipsam quam de proximo est passurus, & alia similia, quæ virtute clauium sic imposita, maiorem habent satisfactionis efficaciam, vide Sotum, in 4. sent. dist. 19. quæst. 2. art. 1. & 2.

CASVS OCTAVVS.

ANdreas nauigaturus in Hispaniam, sacerdotem habet eiusdem itineris comitem, quem etsi nũquam ad confeßiones audiendas admißum, instanter deprecatur, vbi primum nauem sunt ingreßi, confeßionem eius audiat: solent enim multi in illa maris nauigatione periculum mortis subire. Sacerdos renuit, & adhortatur Andream, vt antequam nauim conscendat, confiteatur alicui ab ordinario approbato: nihilominus videns animum huius inclinatum erga ipsum & recordatus alibi vidisse quendam alium capellanũ non approbatum, confeßionem cuiusdam fœminæ partui proximæ audiuiße, marisque ac partus periculum, fere nihil differre, confeßionem Andreæ dum mare ingrederentur, audiuit, eumque sacramentaliter absoluit, non tantum à peccatis, sed à varijs censuris sedi Apostolicæ reseruatis. Nauigatione tandem feliciter peracta, Andreas Parocho confitetur, & prædicta enarrat.

Quæritur, an dictæ absolutiones, tam quæ data est mulieri partui proximæ, quam hæc Andreæ data, fuerint validæ, & quoad peccata, & quoad censuras?

Non-

NOnnullorum fuit opinio has abſolutiones, neque quoad peccata, neque quoad cenſuras fuiſſe validas ob defectum actualis iuriſdictionis qua ille ſacerdos non approbatus carebat. Tum quia pia mater eccleſia pœnitentium ſalutis auida, ne morientibus aliquod obtinendæ diuinæ gratiæ, & peccatorum remiſſionem obſtaret impedimentum, conceſſerit ampliſſimam facultatem omnibus ſacerdotibus abſoluendi, in illo mortis articulo, quoſcumque, à quibuſuis peccatis, & cenſuris. Hoc tamen limitauit ſolum ad mortis articulum, qui tunc dicitur cum mors iam eſt in fieri per cauſam naturalem aut violentam nempe per infirmitatem, ſeu quãdo aliquis miniſterio iuſtitiæ eſt interficiendus.

Tum quia hoc priuilegium cũ iuri communi ſit contrarium, reſtringendum eſt potius quam extendendum, & ita cum poſſit habere effectum in mortis articulo, non debet extendi ad mortis periculum, quod eſt quid diuerſum, arg. cap. Ea quæ; & cap. Odia, de reg. iur. lib. 6. & per ea quæ tradit Panor. in cap. certificari. de ſepulc. quem cum alijs citat & ſequitur Decius in cap. Primo, nu. 16. de reſcript. vbi ait quod priuilegia, licet ita ſint interpretanda, vt aliquid operentur, vltra ius commune, nõ tamen ſunt extendenda ad alios effectus, dato aliquo quẽ operẽtur & ad quem ſint vtilia.

Tum quod à ſeparatis non fit illatio, leg. Papinianus ff. de minoribus: & canones nunquã loquũtur niſi in articulo mortis, vt legere eſt in Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. in fine, nec verbum vllum de periculo mortis faciunt.

Tandem Eccleſia videtur id cõcedere ſacerdotibus, quando pœnitens eſt in extrema neceſſitate, cui per proprium & approbatum confeſſorem ſuccurrere nequit: & ideo cum in caſu noſtro, poſſit ſacerdos proprius, facile à pœnitente adiri, antequam mare ingrederetur: & à puella partui proxima etiã vocari, & ab illo abſolui non dicentur conſtituti in extrema neceſſitate, ac ideo neque facultatẽ habebit non approbatus, ad eos ſacramentaliter audiendos & abſoluendos. Ita Sotus in 4. diſt. 18. q. 4. ar. 4. §. Quæris autem, &c. Canus. de pænit. 5. p. Mandoſius in praxi ſignaturæ, tit. confeſſionale.

Alij tamen grauiſſimi Doctores oppoſitam tuentur ſententiam, vt qui putant, non ſolum in articulo mortis, quãdo quis eſt morti proximus, ſed etiã in periculo probabili mortis, quo quis eſt expoſitus, vt cũ vel periculoſũ mare, vel præliũ eſt ingreſſurus, aut pariendi inſtat mulieri tẽpus, poſſe ſacerdotẽ quẽlibet, etiã ſimplicẽ ab omnibus peccatis quantũuis reſeruatis abſoluere,

ſoluere; ita inter alios ſentit Paludan. in 4. diſt. 17. quæſt. 2. Adrianus de Confeſſione, q. 3. Syluester, Abſolutio primo, num. 8. & Confeſſio, 1. num. 3. §. Secũdus eſt, & verb. Cõfeſſor 1. q. 6. memb, 7. & Confeſſor 3. q. 6. Nauar. in manu. cap. 2. n. 9. & cap. 23. num. 272.

Rationes quibus hæc ſententia nititur, præcipuæ hæ ſunt. Tum quia in periculo etiam probabili mortis præceptum cõfeſſionis obligat de iure diuino, vt cõmuniter aſſerunt Doctores, in 4. diſt. 17. q. 2. & tradit Sotus diſt. 18. q. 1. ar. 4. cõcl. 6. in fine. Iam autem eccleſiam nõ limitaſſe iuriſdictionem ſacerdotibus, quoad tempus quo confeſſio de iure diuino obligat, quale eſt tẽpus neceſſitatis præſentaneæ, vel inſtantis; tenent Ricardus, in 4. diſtinct. 20. quæſt. 5. Durandus ibi diſtin. 24. quæſt. 1. Abulenſis 2. p. de Confeſſione, cap. 62. Alfonſus à Caſtro, de iuſta Hæret. punitione, cap. 24. Nauarr. in cap. Placuit, de pœnit. diſt. 6. n. 52.

Confirmatur, quia ſicut baptiſmus eo quod eſt ſacramentum neceſſitatis, poteſt tempore quo obligat, miniſtrari à quocumque cap. Quicumque, & cap. Mulier, de cõſecrat, diſtin. 4. ita & ſacramentum pœnitentiæ poteſt à quouis præſbytero miniſtrari, quãdo neceſſitas illius pœnitẽtẽ vrget: fruſtatoriaque videretur abſoluẽdi poteſtas, in præſbyterali charactere cunctis ſacerdotibus diuinitus cõceſſa, niſi in actum tempore quo confeſſio, pręcepto Dei obligat, exire poſſet.

Tum quia iſtud priuilegium, cum ſit in beneficium animarum, & nulli præiudicium inferens, debet latiſſime interpretari: per leg. Beneficium, ff. de conſt. princ. & tradit Ioann. Andr. & Bur. in cap. Olim, de verb. ſignif.

Tum quod articulus mortis, & periculũ mortis, quoad abſoluendum à cẽſuris, & caſibus reſeruatis ęquiparãtur in iure, vt patet in cap. Eos. de ſent. excommun. lib. 6.

Tum quia ratio quę mouit piã matrẽ eccleſiam, ad nullam coarctandam iuriſdictionẽ in articulo mortis, nulloſque tunc reſeruãdos ſibi caſus, ea fuit, vt animæ in neceſſitatis periculo conſtitutæ ſubueniret: quæ eadem ratio cũ militet, etiã in periculo probabili mortis, eadem iuris diſpoſitio reperiri pariter debet. Lex ſiquidem per ſimilitudinem rationis, extenditur ab vno ad aliud, leg. Non poſſunt. ff. de el. & cap. Dudum. 2. de elect. Nauar. conſil. lib. 4. conſ. 3. n. 3.

Nos inter has extremas opiniones, mediam ſequendam eſſe putamus, eaque eſt, vt neque in ſolo mortis articulo infirmitatis ſeu cõdemnationis, neque in omni mortis probabili periculo cõceſſum ſit cuilibet ſacerdoti, vniuerſos fideles abſoluere, à quibuſuis caſibus: ſed tunc ſolũ, quando actu imminet

net periculũ mortis, ita vt mors ipsa sit iam quasi in fieri, & nõ adest alius approbatus confessor: adeo quod non sufficit esse in obsidione positum, aut velle transfretare periculosum mare, seu mulierem esse proximam partui, in his enim periculis mors est quasi in habitu, & inesse tãtum possibili: quod periculum non æquiparatur articulo mortis: non enim intrando mare, semper aut vt plurimum imminet periculum, vel naufragium, quod si esset nullus transfretaret: sed cum homo est in ipso naufragio: & cum mulier est in ipso partu, tunc est in mortis imminente actualiter periculo, æquiualente mortis articulo. Nec hoc sufficit vt à simplice sacerdote valeat à quibusuis casibus absolui: sed requiritur vlterius quod non facile adsit copia approbati confessoris.

Duo igitur requirũtur vt possit quis in mortis periculo, à quouis sacerdote, ab omnibus casibus, & censuris absolui: quorum primum est, vt periculum sit tale, quod mors ipsa sit in præcinctu, & in ipso fieri, & quasi in dispotione vltima. Alterum est vt non sit facilis accessus ad alium sacerdotem approbatum.

Hæc nostra opinio quoad primam partem est Glos. in cap. Papalis, de officio iudic. ordinar. §. Præterea. verbo, Exceptis quibusdam articulis.

Quæ & suadetur primo, quia articulus mortis, & periculum mortis, tunc solum æquiparantur, quando ipsum actum moriendi respiciunt vniformiter, secundum eandem distantiam, & vt mors est in fieri.

Secundo quia hęc concessio iurisdictionis, facta est à pia matre ecclesia ad subueniendum homini morituro, & qui in necessitate extrema damnationis, aut saluationis versatur. Sed hæc necessitas non occurrit, nisi constituto in tali periculo, in quo mors est præsentanea, & in actu non dicam possibili & metaphysico, sed potius imminenti & practico: vt est in ipso naufragio & in ipso partu, & in ipso bello.

Tertio quia in re grauissima, & quæ prælatorum iurisdictionem lædit, vt est posse quemlibet sacerdotem á casibus omnibus reseruatis absoluere, non est credendum sapientissimam matrem ecclesiam adeo facilem, & prodigam existere, vt hoc concedat extra necessitatis extremum articulum: qualis non est vbi mors non adest præ oculis imminens in actu practico.

Quarto quia priuilegia licet ita sint interpretanda, vt aliquid operentur vltra ius commune, cap. In his, de priuilegijs, non sunt tamen extendenda ad alios effectus, dato aliquo quem operentur, & ad quẽ sint vtilia, vt docet Panorm. in cap.

Certificari, de sepult. & Decius in c. 1. de rescrip. n. 16. Et ideo cum istud priuilegiũ de iurisdictione actuali data omnibus sacerdotibus in articulo mortis, quoad omnes casus operetur suum effectum in statu imminentis & præsentaneæ mortis, non debet extendi ad pericula in quibus mors est in dispositione remota; & in esse tantum possibili, non autem actuali vt in fieri.

Quoad secundam vero partem est hæc opinio Syluestri confessor. 1. q. 6. membr. 7. & verbo Absolutio 1. nu. 8. §. absolutio ab excõmunicatione in mortis articulo, &c. Tabienæ, verbo Absolutio, nu. 12. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 18. ibi decima quinta conditio. Innocent. in cap. Nuper. de sent. excom. Soti in 4. dist. 22. q. 2. art. 3.

Quæ probatur tum quia sicut præceptum confessionis cum sit affirmatiuum obligat de iure diuino in extrema solum necessitate: ita in hoc tãtum concedit pia mater Ecclesia omnibus præsbyteris absoluendi iurisdictionem actualem, quoad omnes casus & censuras. Iam autem extrema necessitas ea non dicitur, cui alia via potest subueniri, quam per simplicem sacerdotem: & ideo sicut extremæ paupertati si succurratur per mutuum, non erit licitum furari: ita cui in articulo mortis, facilis est pręsentia proprij & approbati confessoris, per quem absolui valeat: non poterit per simplicem, & non approbatum præsbyterũ absolui.

Tum quia in baptismate, quod est sacramentum maximæ necessitatis, non potest in præsentia proprij Parochi alius ab ipso illud administrare, etsi enim sacramentũ istud quia fidei, & salutis initium, & summe necessariũ, exhiberi & administrari potest ab omnibus, & per quemcũque debite administretur, semper est validum, peccat tamen grauiter, qui pręsente proprio ordinario, illud administrat quacumque occurrente necessitate: quia minister ordinarius cuiusuis sacramenti præponitur semper ministro necessitatis. Ita in proposito cum simplex sacerdos sit minister sacramenti pænitentiæ, tantum permissiue, in casu extremæ necessitatis: & ad absoluendum sacramentaliter requiratur iurisdictio actualis erga subditum absoluendum, & hanc non habeat simplex sacerdos, præsente proprio, ideo non solum grauiter peccat, sed nihil omnino efficit, quando absoluit eos qui facile ab ordinario ministro absolui possunt.

Tum quia prouisio legis facta contra ius commune non extẽditur ad casus in ea nõ expressos per l. Si vero §. de viro ff. de solut. matrimon. & ibi notat Bart. communiter receptus. Iam autem de iure communi est, vt quilibet confiteatur proprio sacerdoti: & ideo lex

Con-

Concilij Tridentini sess. 14. cap. 7. quæ statuit vt in casu necessitatis possit quilibet confiteri cùm quocumq; sacerdote, &c. nõ declarat id posse fieri etiamsi facilis sit aditus ad proprium confessorem, nõ debet ad hunc casum ibi nõ expressum extendi: non enim á iure antiquo recedendum est, nisi cogente ad id nouo l. præcipimus Codic. de appellat.

Tum quia magna videtur confusio quod morti proximus si habeat facilem accessum absoluendi ab omnibus casibus & censuris à proprio pastore, nolit illum adire, vt absoluatur á simplice sacerdote, qui tamen eidem imponere tenetur, vt si conualuerit, ipsum adeat: & ideo Concilij Tridentini decretum á potestate absoluendi in articulo mortis, cum sit lex generaliter loquens, limitanda est, quando non sequitur absurdum, arg. l. vbi repugnantia ff. de regul. iuris.

Ex his colligitur, absolutiones, tam quæ data est mulieri, partui proximæ: quam quæ est data Andreæ nauigaturo in Hispaniã, fuisse inualidas, & quoad peccata, & quoad cẽsuras, ac proindè confessiones illas esse reiterandas. Tum quod neuter erat in periculo præsentaneæ mortis: Tum quod vtrique facilis erat ad approbatũ confessorem accessus.

Argumenta demum extremarum opinionum facile ex nostris iactis fundamentis dilui possunt: Nam ea quæ sunt prioris opinionis concludunt de periculo non imminẽtis, nec præsentaneæ mortis, hoc enim non æquipollet articulo mortis: secus de illo in quo mors ita est præsentanea, vt rari sint qui ab illa eo modo in praxi obiecta liberentur, vt contingit in naufragio, bello, partu, & similibus & de his etiam veritatem suadent rationes pro secunda opinione adductæ: hoc enim periculum quod mortem habet præsentem & quasi in fieri: est illud, in quo homo versatur in extrema quasi necessitate sacramentalis absolutionis, vt ex attrito virtute sacramenti fiat contritus.

CASVS NONVS.

Anntonia consueuit cubilia aduenis locare eisdemque pro lauandis pannis, & alijs necessarijs inseruire; inter quos aduenas, est vnus á quo inhonestè concupiscitur, & nõnunquam cum eodem adulteratur & licet multis alijs in confeßionibus firmiter proposuerit in tale adulterium non incidere, nihilominus tentatione seducta, & occasione domestica sibi oblata, reincidit, non sæpe, sed raro admodum. Nunc ante confeßorem posita, cum eodem proposito amplius non adulterandi, petit absolutionem.

Quæritur, An stante illa domestica occa-

Tum quia reincidentia, & frequens numerus peccatorum, etiã in eadem ſpecie, non reddunt hominem abſolutionis incapacem, ſi viuere pœniteat; vt notant Doctores Matthęi 18. vbi Petro interrogante, quoties peccatum erat confitenti demittendum, reſpondet Chriſtus; non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties. Nam etſi in foro exteriori relapſus præſummatur difficulter emendandus, & ideo non facile ibi relapſis concedatur venia vt dicitur in Concilio Niceno can. 78. Attamen in foro interiori, vbi non ſecundum præſumptiones ſed ſecundum Rei confeſſionem & dicta iudicium fit, nõ eſt tantum habenda ratio præteritorum aut futurorum delictorum quantum doloris & contritionis præſentis: ſicut Deus, non reſpicit futurum, vt puniat & remittat, ſed propoſitum & ſtatum præſentem ſecundum quem elegit Iudam in Apoſtolum, etſi nouerat eum fore traditurum: & Petrum qui firmũ propoſitum illum nõ negandi habuit, à ſe non eiecit quamuis ſui negationem futuram præuidiſſet.

Accedit, quod de ratione contritionis non eſt, quod vel pœnitẽs vel confeſſor credat confitentem non amplius in peccatum relapſurum. Sed ſatis eſt quod firmiter proponat non relabi: quia id credere eſt actus intellectus: & propoſitum non reincidendi eſt actus voluntatis: veluti etiam poteſt homo quantumuis peccator certa ſpe voluntatis Dei auxilium, & miſericordiam, & retributionem ſperare, qui tamen certo non credat ſe id aſſequuturum, vt dicitur á Theologis.

Tũ quia illi, qui bona fide matrimonium inierunt, & poſt aliquot annos ſuſceptis filijs, ſcito aliquo impedimento occulto, matrimonium illud inualidante habitant ſimul in eadem domo ſicut frater & ſoror ſeparati à thoro, interim quod à ſede Apoſtolica diſpenſationem expectant: quamuis in peccatum aliquando relabantur abſolui nihilominus poſſunt, ſi propoſitum verum non reincidẽdi habeant, & ſaparationis ſcãdalum timeatur. arg. cap. conſultationi. de frig. & malef. vbi ob impotentiam coeundi, inualidum matrimonium contrahentes poſſe ſimul in eadem domo ſicut frater & ſoror viuere decernitur, qui etſi ad copulam erant inepti, poterant tamen multa venereæ delactionis peccata, inter ſe cõmittere, vt bene notat Nauarrus in Manual. cap. 3. numer. 19.

Tum quia inter omnia ſacramenta hoc ſolum inſtituit Deus, ad beneplacitum cuiuſque hominis ſæpè ſæpius reiterabile: nõ modo eadẽ die, ſed horis ſingulis: vt ſicut ad peccãdũ pronitas, nos frequen-

quenter relabi in eadem crimina faciebat & diuinam maiestatẽ singulis momentis offendere poteramus: ita reconciliandi cum Deo, & veniam obtinendi remedium, facile & pręsto semper haberemus ac virtute huius sacramenti, ex attritis redderemur contriti: vnde confessores efficerent illud difficile & nimis arduum, si eos qui in idem pecatum reincidunt, & de reincidentia vere dolent, sed occasionem ob iustas causas non deserunt, absoluere recusarent. Non enim prudentis confessoris est plus nimio pœnitẽtem astringere: quia nimis emungẽs, elicit sanguinem. Prouerb.30. Et c. Denique 4. dist.

Nec obstat dicere peccatum & occasionem propinquam peccandi, æquiparari, iuxta illud D. Gregorij in homil.24. Et refertur, in c. Negotium de pænit. dist.5. vbi dicitur, loquendo de peccatorum occasionibus, quę ergo ad peccatũ implicãt ad hæc necesse est, vt post conuersionem animus non recurrat.

Respõdemus, diuersam omnino esse peccati rationem, ab occasione peccandi: quia illud, ex sui natura, & semper, ac omnibus est malum, & ideo per se fugiendum: sed peccandi occasiones (& maximè hæc recipiendi hospites) non sunt ex se mortiferæ, nec semper, nec omnibus: sed solum huic, & quandoque. Et ideo si causa iusta subest, non eam derelinquendi, & propositum adest cum Dei auxilio non peccandi, non impedit absolutionem, nec reddit hominẽ impœnitentẽ. Illud autem Diui Gregorij, intelligitur de illis occasionibus, quæ sine peccato exerceri, vix aut nullatenus queũt. Iuxta doctrinam Diui Thomę 2.2.q.169. art.2. ad 4. & Nauar. in Comment. super cap. Contarium, & cap. Qualitas de Pœnit. dist.5.

Non etiam officit, quod peccatum mortale sit, exponere se ipsũ pecriculo lethaliter delinquendi, & qui amat periculum peribit in illo vt late probat Diuus Thomas quolib.8. art. 13.

Respõdemus id verum esse de periculo occurrente in specie, & in casu particulari; Non autem si occurrat solum in genere & in aliquo vniuerso: quis enim in tantam elationem efferri potest, vt credat dum aliquam artem exercet, se in ea nullo modo peccaturum? dicẽte D. Ioanne, Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Et hoc non solum de veniali, sed etiam dę mortali intelligit. Innocentius IIII. communiter receptus in cap. Omnis, de pœnit. vbi inquit superbiæ cuiusdam esse pœnitentis credere se nunquã amplius capitaliter peccaturum. Cum ergo in hoc casu nostro, mulier illa locãs domum, firmum habeat propositum fugiẽdi occasionem

nem in particulari hoc est tractandi solam cum solo: vel ingrediēdi de nocte cameram illius adulteri, quamuis nolit relinquere officiū, seu artem quam exercet hospitandi illum, vel abijciendi eum à suo hospitio; in quo continetur peccatum non per se, & vt semper, sed per accidens & raro: Non potest dici peccare in hoc lethaliter, vt declarat Nauarrus de mente multorum in cap. Qualitas de pœnit. dist.5.art.19.

Non item obstat, cap. Considerret §.in his & cap. Qualitas & cap. Falsas.& cap. Negotiū,& cap. Fratres dist. 5. de Pœnit. quibus in locis differitur falsam esse pœnitētiā cum officium & opus quod ruinę causam dedit, non deseritur.

Respondemus, illud esse intelligendum de consilio, sed non de præcepto. vel de officijs & operibus, quæ vixi, aut nullatenus exerceri possunt sine peccato, & nulla adest iusta causa in illis permanendi vt supra declaratū relinquitur.

CASVS DECIMVS.

THadæus scripsit suo Parocho eūti Romam, vt licentiam absoluendi ab excommunicatione Episcopo reseruata quendam pænitentem obtineret. Sed interim quod Parochus in ea obtinenda est demoratus, & in Parochiam reuersus, cum facultate obtenta absoluendi pro illa vice nouit ex Thadæo, pænitētem absolutione iam non egere. occurrit tamen in confeßione Parocho, alter simili excommunicatione ligatus, quē vigore dictæ facultatis absoluit. Nūc tamen dubitatio illi injicitur, quod etsi licentia absoluendi à tali censura fuerit sibi conceßa nullo speciatim & in singulari nominato, attamē intentio sua in illa petenda & obtinēda fuit determinata ad eum de quo Thadæus scripserat.

Quæritur An illa facultas cōcessa ad absoluendum vnum, non tamen expreßum nec nominatum, valeat pro absoluendo alio?

RAtio dubitādi in pręsenti casu ea fuit quod hęc absoluendi á censuris licentia & authoritas cū magis pendeat à concedente, quā á petente, & ideò á culpa quamuis absolui inuitus nemo queat, sicut etiam non nisi á volente committitur, ab excommunicatione tamē quę in nolentem quoque fertur, potest quis inuitus liberari: cum ergo Papa concesserit licentiā Parocho absoluendi vnum ab excōmunicatione, & concedentis intētio non fuerit determinata ad Ioānem pręcise, vel Antonium, seu ad alium signatum indiuiduum, sed tantum vage, & quasi generatim ad vnum: videtur quod iste vnus pēdeat à determinatione Parochi ac proinde quem vnum postea ipse voluerit, dummodo vnus sit,

& non plures, illum possit absoluere.

Adde quod impetrationis valor magis pendet ex forma verborũ quibus fit, & quibus cõceditur, quam ex intentione impetrantis, vt notant Doctores in cap. Olim. & cap. in his, de verborum significatione. Iam autẽ forma sub qua impetrata est absolutio, ea fuit, quod quidam illa indigebat, nullo in particulari expresso nomine: & huic indifferẽter & sic vage proposito licentia est concessa: ergo dum vnus postea absoluitur, quicũque ille sit, valida erit absolutio.

Confirmatur, quia magis videtur attendenda intentio illius, qui Romæ impetrauit, quam Thadęi qui scripsit, de impetratione obtinenda: effectus enim magis pendet à causa proxima, quã à remota & cum Parochi intentio Romæ fuerit impetrare pro vno, quicũq; ille esset, nullum enim in particulari esse sciebat, qui in excommunicationem reseruatam incidisset: & pro illo vno sic absolute & generatim, licentiam absoluẽdi obtinuerit; videtur quod illa nõ reddatur inefficax & nulla, per hoc quod Ioannes pro quo Thadęus scripserat, iam illa non indegat, si alius adhuc est, in quem possit exerceri.

Oppositum tamen est dicendũ quod facultas illa quę cõcessa fuit ad absoluẽdum vnum, etsi neque expressum nec nominatum, non valeat pro absoluendo alio.

Tum quia parum refert in gratia impetrãda an exprimatur prius nomen appellatiuum, vel propriũ quando ex alijs circunstantijs apparet de ipsa persona, & qualitate eius: vt Decius ab omnibus receptus tradit in cap. Qui Abbas de offic. deleg.

Tum quia agens nomine alterius, agit & operatur secundũ formam & intentionem mandantis. arg. cap. Si cui. de elect. libr. 6. & c. Prudentiã. de offic. deleg. & Thadęus cuius nomine agebat Parochus, intendebat habere licentiam pro Ioanne, & non pro alia.

Tum quia absoluendi licentia, à reseruata excommunicatione, habet vim ex intentione concedẽtis: Iam autem Papę intentio, non fuit concedere pro vno, indefinite & vage sumpto, id est pro quolibet eligendo á voluntate Parochi, sed pro eo vno determinatè & singulariter pro quo petebatur: is autem erat ille de quo scripserat Thadęus, & qui tunc indigebat: & non alius. Nã valor actus pendet á potestate & voluntate agentis; cap. Cum super, de offic. deleg.

Tum quia causa quę non operatur nisi mota ab alia, non extendit suam virtutem ad alios effectus, quam eos, quos primo mouẽs intendit & cum Parochus nõ obtinuerit hanc licentiam à se, sed

motus

motus & suasus à Thadęo, non potest effectum licentiæ impetratæ ad alium extendere, quam ad eum quem Thadæus intendit.

Nec obstant rationes in principio adductæ, quia fere omnes falso nituntur fundamento, accipiẽtes, ipsum vnum, indifferenter, & vage pro quocumque vno, cum tamen intentio cõcedentis & petentis, tam principalis, quam ministerialis, fuerit limitata & determinata ad hunc vnum singulariter pro quo Thadæus scripserat. Neque enim limitata impetratio, potest illimitatum & indifferentem producere effectum. argum. leg. in agris. ff. de acquir. rer. domi. Et actus agentium, non operantur vltra intentionem eorum leg. Nõ omnis ff. de reb. cred.

Et quamuis licentiam concedens, & Parochus Romæ illam petens, non cognoscebant eum pro quo petebatur. Quia tamen illorum intentio erat regulata & limitata secundum litteras à Thadæo scriptas, qui pro vno singulariter & indiuidue sic postulabat quod non pro alio, idcirco non potest hæc gratia facta isti particulariter extendi ad alium diuersum facta enim restricta ad vnum non possunt ampliari ad alium argum. cap. fi. de verborũ significatione & leg. Rem legatam ff. de adimen. leg.

CASVS VNDECIMVS.

Banniti, vt Parochum interficiãt vocare faciunt eum de nocte per Philippum, qui fingat matrem in extremis laborare, & confeßionem instanter petere, idque credens Parochus, sumpta quadam Lucerna è domo exiens, Philippum comitatur: & illum in itinere interrogat, de causa tam repentinæ infirmitatis, & alijs: sed cum propé essent à loco in quo insidiæ parabantur timens etiam Philippus de nece sua genuflectitur ante Parochum: & inter alia peccata hanc suam fictionem à bannitis suasam cõfitetur, qua audita statim celeri cursu Parochus fugam arripit & in domum reuertitur: vnde banniti manifeste videntes ob scita in confeßione Parochum fugiße, Philippo capto hunc interfecerunt.

Quæritur, An Parochus deberet potius morti se obijcere, quam confeßionem sic fugiendo reuelare: & homicidio Philippi occasionem dare. Et vtrum sit irregularis?

VNum hoc supponit casus præsens, idque verissimum & nulli dubium mortem potius esse oppetendam, quam cõfessionem directe seu indirecte quoquomodo reuelandam. Imó etiã si totius orbis salus, & liberatio, penderet à reuelatione vnius peccati in confessione auditi: nequaquam esset reuelan-

dum:non ſolum quia confeſſionis ſecretum eſt de iure diuino & naturali præceptum, ſed etiã quia eo ſublato, homines deterrerentur prorſus à cõfitendis peccatis, & ita hoc in religione Chriſtiana maximum ſacramentum,& vnicum,ad lethales culpas abolendas remediũ,è medio tolleretur, quod maioris multo momenti eſt, quam temporalis vita.

Adeo quod nec Sũmus Põtifex, ſuprema qua in terris pollet authoritate,vllã ob cauſam poteſt cũ ſacerdote diſpenſare, vt ſigillum iſtud frangat,cum ſit de neceſſitate & ſubſtantia confeſſionis, non vt materia & forma, ſed tanquam id ſine quo confeſſionis ſacramentum vix ferri ab hominibus poſſet, vt inquit D. Thom. in 4. ſent. diſtinct.21.quæſt.2. art. 2. Vel quia eſt propria paſsio conſequẽs confeſsionem, vt declarat S.Ant. 3.part.tit.18.cap.1.

In præſenti ergo caſu, tota difficultas in hoc eſt poſita, an per illam fugam reueletur peccatũ confeſſum?

Nõnulli in ea opinione fuerũt, quod Parochus fugiẽdo, nec confeſſionẽ reuelauit, nec ſufficiẽtem homicidio Philippi occaſionẽ dedit, neq; ſit irregularis. Ita Scotus in 4.ſen.diſt.21.q. 2. Angelus,verb. Cõfeſſio,vlt. §. 7. Syluester, Confeſſio,3.q. 19. Armilla, verb. Confeſſor,n.12.Tabienna eo.

Adducuntur in hanc ſententiã: tũ quia talis fuga cum ex ſui natura ſit indifferens, poſſitque ex multis cauſis oriri,nec intẽtio Parochi fugientis extiterit,per eã reuelare cõfeſſionẽ,ſed vitã cõſeruare, dici nõ poteſt quod per illam ſigillum fregerit. Nam vt dicit Scotus cõmuniter in hoc ſequutus, in 4. ſenten. diſtin.21.quotieſcumque ſignũ aliquod de ſe eſt indifferẽs,ad ſignificandũ tale peccatũ fuiſſe confeſſũ, vel nõ fuiſſe, licet aliquibus ſit ſignũ magis determinatũ ex aliquo præſuppoſito,non tamen ex ſe eſt ſignum reuelatiuum confeſſionis, nec per conſequens ſimpliciter illicitum confeſſori. Secus autem quando non eſſet ſignũ indifferẽs ſed certum: quia tunc mors eſſet potius ſubeunda, quam tali ſigno peccatũ confeſſum propalãdum.

Tum quia ille qui per ſolã confeſſionem ſciret aliquem eſſe peſſimum virum, etſi per omnes alias exteriores vias & operationes illũ haberet, & coleret vt optimum, occurrente tamen Prælati electione, nequaquam poteſt ſub pæna peccati mortalis pro illo ſuffragari, pro quo tamẽ eſſet abſque dubio ſuffragaturus,ſi eius confeſsionem non audiſſet.arg.cap.Cum in cunctis, §. fin. de elect. & cap. Perpetuo.eo.tit.lib. 6. & expreſsius, cap. Si ſacerdos,de offic.ord.§.fin.&late probat Nauarr. in cõment. cap. Sacerdos,de pænit.diſt.6.n.146.& ratio

ratio tota est, quia illa suffragatio est de se indifferẽs signũ, & potest alijs ex causis proficisci, vt ex odio, vel ex propria suffragãtis libertate; vel ex defectu scientiæ, & alijs huiusmodi.

Cõfirmatur quia etiã si sola cõfessione sciã aliquẽ esse excõmunicatũ ob clerici percussionẽ, vel ob aliã causã, propter quã euitari debeat: possũ & debeo illũ priuatim vitare, quẽ tamẽ nullatenus euitassem, si eius confessionẽ non audissem, arg. cap. Cũ nõ ab homine, de sent. excom. vbi dicitur de inijciẽte manum sacrilege in clericum, si id tibi soli pateret, ipsum priuatim tantummodo euitabis, quãdiu ab ecclesia toleratur, vt saltẽ verecundiæ rubore suffusus, pro latenti excessu satisfacere compellatur. Nã vt ibi verbo denuntiatus, notat Glosa: cum excommunicatio executionem secum trahat, & quãuis sit actus fori exterioris, liget tamẽ in foro etiam Dei: idcirco ignorãtia, quæ excusat alios quousque iste excõmunicatus non est notorius, vel nominatim denuntiatus, non excusat illum, qui certo scit talem injecisse violentas manus in clericum, etsi scientia hæc sit in foro Dei, & confessionis acquisita. Cum ista multo certior & efficacior sit, inter Deum & hominem, quacumque alia inter solos homines comparata.

Tandem ex sentẽtia D. Thom. in 4. sent. distinc. 21. quæst. 3. art. 1. in Resp. ad 3. Abbas qui per confessionẽ nouit Priorem monasterij suæ Abbatiæ subiectũ, esse in peccato cui occasionem præbet Prioratus, non solum potest secreto ipsum inducere vt Prioratum demittat; sed si renuntiare noluerit, poterit quamcumque aliam sumere occasionem absoluendi ipsum à prioratu: quamuis eidem priori satis constet, non alia ex causa absolui & priuari, quam ob suum peccatum in confessione detectũ: dummodo tamen omnis suspitio, quoad alios fugiatur de confessionis reuelatione. Nam satis est, quod hæc Prioratus absolutio ex natura sua sit indifferens, & possit ob alias causas in foro exteriori valide ab Abbate fieri: vt non dicatur per ipsam fregisse sacramentale sigillum, quamuis quoad Deum non fuerit orta, nisi ex scitis in foro Dei. Ergo à simili, illa Parochi fuga, cum ex varijs alijs occasionibus ortum ducere potuerit, vt ex re aliqua relicta in domo, cuius non meminerat: vel ex ventris repentino dolore, vel ex rumore aliquo in siluis audito, & alijs huiusmodi; non dicetur per illam reuelasse confessionem, quamuis reuera non nisi ex scito in confessione, ad fugiendũ sit inductus.

Quod vero per homicidiũ à bãnitis factũ, occasione prefatę fugæ,

 non

non inciderit in irregularitatē, cōſtat ex eo. Tum quod hæc fuga non fuit illicita, vt ſupra eſt oſtenſum. Tum quia neque ex ſui natura, nec ex intentione Parochi fugientis, tendebat ſufficienter in tale homicidium, & ideo nequaquā fuit cauſa propinqua illius, ac proinde non inducit irregularitatem, arg. cap. de occidendis 33.q.5. gloſ. in cap. de cętero, de homicid. Tum demum quia hæc fuga erat ineuitabilis, non enim poterat Parochus modo alio vitam cōſeruare, quam ſic fugiendo. Neceſſitatē autem ineuitabilem excuſare ab irregularitate ob deformitatē inde ortam, definitur expreſſe in clem. Si furioſus, de homicid. & ibi gloſa, verbo Mortem aliter vitare nō valens.

Contrariam tamen opinionem arbitror multo veriorē eſſe, quod Parochus arripiens ſic fugam reuelauerit confeſſionem, & ita non ſolum crimen grauiſſimum ſacrilegij perpatrauerit, ſed etiā ex homicidio inde ſequuto incurrerit irregularitatem.

Adducor in hanc ſententiā, eo quod fuga illa non aliunde eſt orta, quam ex peccato per confeſſionē Philippi audito: nec ab his qui viderunt Philippum confitentem, poteſt in aliam cauſam reduci, quā in machinatā Parochi necē per cōfeſſionem reuelatam: & ita ex illa celeri fuga, immediate poſt confeſſum peccatum ſequuta, adducti ſunt banniti, vt cognoſcerent Philippum confeſſum fuiſſe peccatū, fictionis & doli, quo ducebat Parochum in eorum manus: Iam autē confeſsionis reuelator is dicitur, qui verbo, aut ſigno, aut alio quouis modo, declarat eū qui cōfeſſus eſt, ſibi manifeſtaſſe peccata mortalia in genere, aut venialia in ſpecie, vt tradūt Doctores in cap. Omnis, de pœnit. & remiſſ.

Adde quod etſi fuga illa abſolute & per ſe ſumpta, ſine alijs circunſtantijs, videatur indifferens, nec declaratiua peccati cōfeſſi: attamen ſumpta vt in caſu proponitur, & cum illis circunſtantijs, tam confeſsionis in itinere prope ſiluā, ſeu locum in quo erant banniti factæ; & tali tēpore, quod nec ſpes, nec ſuſpitio vlla erat, Parochum terga verſurum, & domi reuerſurum: imo læto & alacri animo pergebat ad ſacramenta illi infirmæ mulieri præbenda: quam etiā ita celeriter & ex improuiſo, nullum penitus loquendo verbum arrripuiſſe fugam, nequaquam remanet iam ſignum indifferens, ſed ſatis manifeſtum ipſis bannitis, quod ob ſolam confeſſionem de conſpirato ſui homicidio, id fecit.

Confirmatur, quia ſicut tenere enſem in manu ſtrictum, non eſt ex ſe euidens ſignum patrati homicidij, imo neque etiam eodem

euagi-

euaginato per viam currere: attamen si alia multa circunstent, & comitentur hunc actum, videlicet ensem esse sanguine perfusũ, & qui illum fert exire è quadam domo vbi iacet homo recẽter occisus, & huic recenter lethale vulnus fuisse incussum, nec alium in illa domo præter sic fugiẽtem habitare, signa profecto hęc sunt manifesta, & indicia euidentia homicidij commissi, vt inquit inter alios, Ioannes Andr. ad specul. tit. de probat. §. fin. vers. 13. & Panor. in cap. Tertio loco de probat. col. 4. Ita à simili in casu nostro, quãuis fugere celeriter de nocte & reuerti domum, non sit signum certum peccati alicuius in confessione auditi: & possit ex multis causis ea fuga procedere: attamen fugere post auditam confessionem illius, à quo dolo & suasu bannitorum vocabatur: & fugere quando propinquus erat loco, in quo banniti latebant, & animum ad salutẽ infirmæ mulieris propensum, ita facile & ex abrupto mutare, & cæptum iter cum alacritate ad sacramenta danda reliquisse, tam longe iam à propria domo, & propè domum infirmæ: fugere etiã nullo prorsus dicto verbo, cum tam celeri cursu, inditium est manifestum ipsis bannitis, ob confessionẽ Philippi auditam hoc Parochum egisse, nec in aliam vllam occasionem referri potest. Hanc sententiam Nauarrus Cõment. cap. de Sacerdos de pænit. habet dist. 6. n. 135.

His adiunge quod etsi per illã fugam patefiat bannitis id quod eis antea erat notum, attamen patefit confessio peccati, & manifestatur peccatum & peccator, quæ parochus non nisi per confessionẽ nouerat, idque in damnum notabile ipsius peccatoris confessi, qui non nisi ob talem confessionem fuit interfectus: & ita negari non potest quod sigillum fregerit. Nã quoties confessor aliquid agit per quod alij mouentur contra confessum: reuelator dicitur confessionis.

Tandem si per signa indifferẽtia posset confessio aliquando reuelari, arcerentur maximè homines á pænitentiæ sacramẽto, vt qui suspicarentur vel saltem dubitarẽt liberum esse confessoribus, corũ peccata signo aliquo propalare hoc se colore tuentibus, quod aliã ob causam id egerunt, vel dixerũt, quam ad nocumentum inferendum ipsis confessis.

Et cum nihil fere sit quod non possit in vnam, vel alteram partẽ interpretari, & in varios fines sit referibile, & á diuersis principijs originem trahere valeat: nulla daretur confessionis reuelatio saltẽ indirecta, quę excusari facile hoc prętextu indifferentis signi non posset: & ita infinitis sacrilegijs aperiretur ianua.

Equidem Doctorũ est recepta sententia, non posse confessioně, contra confitentis voluntatem reuelari; alias redderetur illa exosa, & omnibus Christi fidelibus molesta. Nullus autem est confessus, qui velit peccata sua manifesta extra confessionem reddi sibi vel alijs siue id fiat per signa indifferentia, siue per determinata: quare male excusari valet Parochus ille á peccato cõfesso reuelato, Philippo & bannitis, per hoc quod illa sua fuga sit indifferens ex sui natura signum.

Ex quibus omnibus concludo quod etsi nulla iam adsit occasio post auditam confessionem continuandi iter: & sciat Parochus neminem esse ægrotum sacramentis indigentem, & ideo retrocedere & domum redire possit, iste tamen regressus cum sit ex scitis per cõfessioně, ita caute fieri debet, vt nulla bãnitis suspitio oriatur, quod Philippus peccatum, aut suum, aut illorum sit confessus: sed aliquam probabilẽ fingat sui regressus occasionem, per quam tollatur Philippo & bannitis suspitio huiusmodi, quod si talem occasionem inuenire nequit, morti se potius libenter offerat, quam sacrosanctum confessionis arcanum reuelet: beatum enim illum confessorem appellandum esse censeo, qui Christum magis, quam se ipsum diligens, publicam vtilitatẽ priuatæ anteponit, & temporalem vitã, pro æterna cõsequenda hilari animo offert: & gloriosam promerebitur coronam, si pro conseruando tanti sacramẽti sigillo, illorum bannitorum manibus interfici cõtingat. Ita Nauarrus comment. in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. nu. 135. vsque ad 140.

Quod vero in irregularitatem Parochus inciderit, ex eo probatur; quia hæc fuga non solum fuit illicita, vt est ostensum, sed etiam causam sufficientem dedit homicidio Philippi. Nam boni viri iudicio credendum satis erat, bannitos visa fuga Parochi orta ex confessione Philippi, debuisse vindictam de ipso Philippo conspirationis propalatore sumere, & cum non potuerint occidere Parochũ fugientem, vt volebant occisuros Philippum solum derelictum, & talis fugæ causam, per ea quæ docet Anchar. & Fran. in glos. pen. ca. fin. de homic. lib. 6.

Nec obstant ea quæ pro aliorũ opinione afferebantur. Et ad primum argumentum negamus, fugam talem, & tot circunstantijs vallatam, esse signum indifferens; imo est certum & determinatum Philippo, & bannitis de peccato confesso, & quamuis signum omnino indifferens, non sit declaratiuum peccati confessi, quousq; manet in sua generalitate & in differẽtia, secus tamẽ est de signo per circunstan-

cunstantias temporis, loci, personæ, & alias similes limitato & contracto, vt est hæc fuga Parochi in casu præsente.

Ad secundum cōcedimus, posse confessorem per id solum quod in confessione nouit, non eligere aliquem in Prælatum, dummodo ita prudenter res geratur, vt nullus etiam nec ipsemet cōfessus, in suspitionem probabilem veniat, peccatū ipsius illo modo manifestari, cum enim suffragari, & votū ferre, sit res pendens omnino à libertate suffragātis, & suffragij denegati possint multæ esse causæ, idcirco vtens confessor iure libertatis suæ, non reuelat confessionem, secus autē est in alijs rebus, quæ non sunt gratuitæ, nec pendent ex libera potestate dantis, sed pænitens habet ius in illis acquisitum quia in istis peccat cōfessor mortifere, agēdo quid piā extra confessionē, contra pænitentē, per scientiā quam habuit in confessione; cū enim pænitēs habeat ius in ea re, non potest eo sine causa spoliari, quæ per aliam viam quā confessionis innotescat: siquidem id quod scitur in foro pænitentiæ perinde est ac si nullo modo sciretur; nec tale peccatū alia pęna puniri à Confessore potest, quā sacramentali pœnitentia, vt ait Sotus in 4. sent. dist. 18. quæst. 4. art. 5. Cum ergo in casu pręsente hęc Parochi fuga, nō habeat causam aliā, quam auditam in confessione cōspirationē. Neque tam confessus quā banniti astantes aliam possint suspicari, clarum est reuelari per eā secretum confessionis.

Ad confirmationem negamus posse aut debere confessorē, euitare illum, quē in confessione nouit esse percussorem clerici, si nec alio modo id sciat, nec vllam aliā causam habeat ad illū euitandū, redderetur siquidem hoc sacramentū graue, & nimis molestum, timerētque homines confiteri qui digni exterius iudicantur honoribus, & comercijs aliorū: si ea quæ confessoribus tanquā Dei ministris in foro pęnitētiali dicunt, inseruire possent ipsis confessoribus ad pænitētes vel fugiendos vel vituperādos. Adde quod nunquam licet cōfessori improperare peccata ipsi pęnitenti post absolutionē, & tamen si illum priuatim euitaret, per huiusmodi euitationē, reduceret illi peccata in memoriam.

Nec obstat cap. Cum nō ab homine. de sent. excom. quia illud loquitur, de eo quod scitur secreto, aliter quam per confessionem. Fateor tamen quod si causam aliquā inuenire posset extra confessionē cōfessor, qua motus illum vitaret, tunc posset & deberet vitare, ita tamen vt omnis de reuelatione confessionis tolleretur suspicio; vt ait Armilla, verbo Confessor, num. 3. Sotus de ratione teg. secreti memb. 3. q. 4.

Ad vltimum respondemus Diuum Thomam, nequaquam dicere, quod ex sola confessione peccati possit & debeat Abbas, priuare ab officio priorem, imo asserit quod Prælatus, absque læsione cõscientiæ potest impunitum relinquere peccatũ, quod scit vt minister Dei, nec vllũ tenetur adhibere remediũ, nisi eo modo quo defertur ad ipsum, id est tantum in foro pænitentiali; monendo vt resignet officio. Verũ tamẽ est quod si aliquã aliã poterit inuenire occasionẽ ad ipsum ab officio priuandũ, poterit tũc ipsum absoluere & priuare; ita tamẽ vt omnis suspitio saltẽ quoad alios, de reuelatione cõfessionis euitetur, alias peccaret tãquã reuelans cõfessionẽ, & hoc ipsum asserit quolib. 5. q. 10.

Fatemur ergo scientiam, quam quis ex confessione obtinet, multum luminis præbere ad negocia exterius agenda; sed negamus ex ea sola, nullo alio sumpto exteriore prætextu, seu colore, posse Abbatẽ, vel aliũ confessorẽ, quidpiam agere exterius in prçiudicium confitentis, quia id esset homines à cõfitendis peccatis remouere.

Imo etiam dato quod Abbas posset ex auditis in cõfessione priuare subditum ab officio, id solum posset, quando collatio & absolutio officij, ex mera libertate & authoritate Abbatis penderet; secus autẽ quãdo nõ; quia tunc pænitẽs habet ius in Prioratu, seu alio officio, & ideo nõ potest eo iuste priuari, nisi alia sit exterior causa, quã per viam sacramenti, aliàs retraherentur subditi, á confitendis peccatis superioribus suis, vel non nisi ficte confiterentur, ne inde sumerent occasionem absque vlla alia causa, suspendendi, aut priuandi eos ab officijs, maximo sui cum dedecore.

Idem dicendum est quando sacerdos nouit in confessione, aliquod cõsanguinitatis seu affinitatis impedimentũ, ad matrimoniũ inter aliquos contrahendum. Nã si iste sacerdos non est Parochus, potest & tenetur se excusare á matrimonio, etiã de Parochi seu Episcopi licẽtia celebrãdo, per aliquas excusationes & causas apparẽtes, absque tamen omni confessionis reuelandæ suspitione. Quod si nõ posset se excusare, absque periculo reuelationis confessionis, debet tunc illos cõiungere. Sed si est Parochus, à quo subditi habent ius petendi sacramẽta, tunc debet absque alia excusatione illos coniungere, cum nullam habeat iustam in foro exteriore causam, denegãdi petitum sacramentum. Illud enim quod scitur in foro pænitentiæ, perinde se habet, quoad sui exteriorem manifestationem, ac si nullo modo sciretur, & peccatum quod non est à iudice cognitum, non potest ab eo puniri, 2.

quæst.

quæst.1.cap.Sine iudicio. & 32.q.5. ca.Christiana.

Hoc ipsum affirmandum est, si Episcopus dum publice administrat ordines, videt accedere ad eos suscipiendos illum, quem nouit in confessione, non habere ætatem, vel esse irregularẽ, vel aliquo alio modo de iure indignum, debet tũc eum ordinare, quia huiusmodi ordinandus, cũ iam sit per examen approbatus, & in libro ordinandorũ cum alijs ascriptus, habet quodãmodo ius acquisitũ, ad petendũ in publico sacris ordinibus initiari: nec Episcopus habet causam illo tẽpore, & in illo foro priuãdi ipsum suo tali iure: secus tamẽ est si ante illũ articulum veniret ad examen, vel postea peteret vt admitteretur ad ordines suscipiẽdos, aut confessiones audiendas, inde ad aliquot dies: posset enim tunc, imo teneretur Episcopus, illũ non admittere, quẽ nouit per cõfessionẽ indignũ, effingẽdo aliquas causas, per quas nõ esset admittẽdus, quin etsi nullã posset fingere, non peccaret nec diceretur reuelator cõfessionis, illũ pro libito non admittẽdo, non reddita alia ratione quã quod nõ vult: cũ id sui sit iuris; & ex propria volũtate & authoritate pẽdeat, vt declarat Sotus in 4. sent.dist.18.q.4.art.5. & de ratione tegẽdi secreti memb.3. q.4. sed de hoc latior erit iterum sermo in primo casu mensis Maij huius tertiæ partis qui est casus 13.

Ad rationes vero quibus ostẽdebatur, Parochũ ex homicidio Philippi, non incurrisse irregularitatẽ, facilis est respõsio: cũ satis constet ortũ fuisse ex illa fuga illicita, quæ satis directa erat in tale homicidiũ: id quod prudens quilibet poterat facile cõsiderare. Quid enim dicatur sufficiẽter directũ in deformationẽ, boni viri arbitrio definiendũ est. arg.le.1.ff.de iure delib.cap. de causis, de offic.deleg.

Ex huius casus decisione manifestum relinquitur, quid in dubio illo dicendum sit quo quæritur. An si tres vel quatuor inimici propinassent vinum, veneno mixtum, sacerdoti sacra facienti; & dũ præsentes sunt Missæ, vt videant si illud sumit, vnus ex illis pœnitentia ductus post consecrationem, confiteretur ei sua peccata & inter alia hoc etiã de lethali veneno in poculum coniecto: tenetur quidẽ si nulla alia subest causa recedẽdi ab altari; & consecrandi aliud vinum, quin alij astantes suspicentur, ob peccatũ in cõfessione sacramẽtali auditum, non sumpsisse calicem, sumere illud: quia bonum priuatum conseruationis vitæ, postponendũ est, bono totius Christianæ religionis de conseruãdo pœnitentiæ sacramento, eiusque sigillo: vt iã supra diximus: sed si ob id quod sciuit in confessione, potest aliam fingere causã; vel doloris maximi aduenien-

aduenientis, quo cogitur in ſacriſtiam ire, & ibi nouum vinum in alio calice conſecrandum accipere ſecreto: vel quod aranea ceciderit in calicem, aut quidpiã aliud ſimile, ob quod illud venenoſum non ſumat, poteſt tunc, & debet non ſumere.

CASVS DVODECIMVS.

Simon in confeßione, enarrat peccaſſe ſæpè ſæpius cum Martha, animo ducẽdi eam in vxorem: poſtea hæc ad eundem confeßorem accedit, inſcia prorſus, quod Simõ illi ſit cõfeßus interrogata autem inter alia, An ab aliquo fuerit vnquam cognita vel quempiam carnali affectu amet, veritatem ob verecundiam negat, ad quam dicendam cum nulla via potuerit à confeßore induci, tandem interrogatur, An Simonem cognoſcat, & cum ipſo aliquando peccauerit? quæ in ſuſpicionẽ tunc veniens, fuiße Simonem cum eo confeßum, veritatem cum lachrymis, & fictionem fatetur.

Quæritur, An confeßoris induſtria ſit vituperanda, vel potius laudanda in peccatis á Martha eruendis, per illas de Simone interrogationes?

DVo in præſenti caſu apud omnes certa & recepta præſupponuntur. Quorum primum eſt, tacendam omninò eſſe tertiã perſonam, cuius nomen á confitente fuit iuſte vel iniuſte in cõfeſſione expreſſum: adeo quod illud aliqua ratione reuelare ſit confeſſionis ſacroſanctum ſigillum frangere: & ratio inter alias hæc eſt. Tum quod intentio confitentis tertiam perſonam cum qua peccauit, non eſt vt illa manifeſtetur. Tum quod per eius declarationem poteſt quis indirectè ſaltem in notitiam peccatoris confeſſi deuenire. Iãm autem ſub ſigillum confeſſionis cadunt tam ea quæ confitens iuſta de cauſa voluit eſſe ſecreta: quam quæ directè vel indirectè ad cognitionem peccatoris ſpectant: vt late probant Paludanus, & Adrianus in 4. ſent. diſt. 21. q. 2.

Secundum ab omnibus receptum illud eſt teneri confeſſorem ſub pæna mortalis culpæ, quoties intelligit confeſſum, ex obliuione aut verecundia omittere aliquod peccatum, interrogare de illo. Tũ per textum in cap. 1. §. diligens, de pæn. diſt. 6. cuius hęc ſũt verba. Diligens itaque inquiſitor & ſubtilis inueſtigator, ſapiẽter & quaſi aſtute interroget à peccatore quod forſan ignorat, vel verecundia velit occultare.

Tum quia iudex tenetur ex debito officij ſupplere ne iudiciũ reddatur nullum, cap. Cauſam quę de iud. & probat Angelus verbo interrogatio. & Nauarr. in cap. Fratres de pænit. diſt. 5. n. 84. & cap. 1. §. diligens. de pænit. diſt. 6. n. 7. adiuncto

iuncto cap. Iudicantem 30.q. 5. & leg. vbicumque ff. de interrog. actio.

His ita constitutis duas in casu proposito reperio opiniones. Vna est Angel. verb. Confessio vltimo numer. 9. existimantis non posse Cōfessorem de tali peccato interrogare, nisi generatim, & in vniuersali, & hoc ita adhuc caute, vt nullo modo confessus in suspicionem veniat id sibi interrogari ob peccatum complicis auditum in confessione.

Rationes quæ pro hac opinione adduci possunt hæ vidētur pręcipuę. Tum quod pænitenti, tam pro se quam contra se credendum est, cum nemo propriæ salutis immemor esse præsumatur. Secundū glos. in cap. placuit de pęnit. dist. 6. & cap. Sancimus 2. q. 7.

Tum quod Prouerb. 11. dicitur, qui inuestigator est malorum opprimetur ab eis & in l. 1. ff. de quæstion. prohibetur fieri quæstio specialis in damnum alterius.

Tum quod testis ad vnum articulum præsentatus non debet super alio interrogari iuxta glos. in l. Si quis §. fin. de petit. hæredit.

Tum quod si ex verecundia tacet, peius est si postea in particulari interrogatus mentiatur, & ita confessor esset ei causa peccandi. cap. fin. de iniurijs.

Tum quod confessionis secretum, quod respicit bonum vniuersale totius religionis, magis obligat, quam integritas confessionis quæ non nisi particulare respicit, & ideo interrogando particulariter cum se confessor exponat periculo frangendi secretum confessionis, minus malum est quod cōfessus non integre confiteatur.

Oppositam tamen sententiam quod scilicet cōfessor possit Martham non solum de peccato illo in genere, sed etiam in specie & in particulari interrogare, dūmodo ipsa suspicari verisimiliter nequeat illud Simonem in sua confessione expressisse, neque ex sic confesso, moueri confessorem ad sic interrogandum, tuetur Syluest. verb. Confessio 3. quęst. 16. & Nauar. in Manual. cap. 8.

Hanc sententiam sequendam esse arbitror, de illis & in illis tantum peccatis, de quibus confessores solent pænitentes interrogare: exempli gratia est Ioannes cōsanguineus Antoniæ, cum qua rem habuit, & ille fatetur suum peccatum, hæc non: potest tunc confessor interrogare Antoniam non solum in genere, vtrum aliquando fuerit fornicata? sed etiam num aliquando incæstum commiserit? vel si Ioannes non est consanguineus, sed vxoratus. An adulterata fuerit? Quod si illa insistat in negando, ne caueat confessor quidquam de Ioanne interroget, vel de aliqua circunstantia ob quam suspicio

picio oriatur, quod iste sit tale cõfessus, & quod interrogat secundũ id quod in confessione audiuit.

Adducor autem in hanc sententiam, hac efficaci ratione, quod actus solitus & debitus fieri à cõfessore, erga suos pœnitentes, non impeditur, nec tollitur quin fiat, per id quod nouit in confesessione: Iam autem confessarius toties mortaliter peccat, quoties credit confitentem taciturũ aliquid confessioni necessarium, nisi interrogetur. arg. cap. Iudicantem, 30. q. 5. Et ideo si interrogare tenetur tũc de peccatis consuetis, quæ cõmuniter sunt nota. Non impeditur ab hoc, per ea quæ scit in confessione. Confirmatur, quia ea quæ aliquis per cõfessionem nouit, si alia via illa sciuerit, non dicitur reuelare confessionem, manifestãdo iusta de causa, modo illa ita manifestet, ac si nullatenus per confessionem nosset: siue ea nouerit antequam ei confessio fieret, siue postea, vt probat Diuus Thomas ab omnibus in hoc receptus: in 4. sẽtent. distin. 2. & late Nauar. Comment. in cap. Sacerdos, de pœnitẽtia dist. 6. numer. 160.

Adde quod ius illu quod homo habet ad propalãdum aliquid scitum extra cõfessionem, nõ perditur per confessionem, cum illud sciuerit vt homo, hoc vt minister Dei, illud in publico, hoc in confessione quæ duæ rationes cognoscendi eandem rem, diuersissimæ sunt vt satis patet.

Præterea si scitum in confessione, impediret manifestationem eius, quod alia via extra confessionem scitur, sequeretur quod confessor adductus in testem alicuius delicti quod vidit, non posset testimonium necessariam proferre, nec veritatem ad iudicandum necessariam aperire: & ita veritati fieret per cõfessionem præiudicium, & copia probationum tolleretur, contra l. Quoniam, Cod. de hæret.

Item si aliquis publice machinaretur in Rempublicam, nec correctus à suo Parocho, vellet á malo proposito desistere, non posset ad huiusmodi publicam proditionem impediendam á Parocho denunciari, si eidem postea de tali proditione cõfiteretur: & sic mille fraudibus aperiretur locus: & omnis delinquens, cũ esset visus à sacerdote, niteretur postea confiteri ei, vt ipsum sic inhabilem ad testificandum de viso delicto redderet periretq; innocens, & condemnaretur, contra leg. Absentem, ff. de pænis. ac fraus prodesset fraudulẽto: aduersus caput sedes, de rescriptione.

Nec obstant ea, quæ ad partem contrariam roborandam fuerunt proposita. Ad primmum fatemur quidem in hoc iudicio credendũ esse reo, dicenti tam pro se, quam contra se: in quo differt á iudicio exteriore,

exteriore, in quo reo non creditur dicēti pro se,&ideo hic proceditur ad interrogationes etiā vsq; ad torturā,pro eruēda veritatis cōfessione:secus autē in sacramēto pænitētiali,vbi interrogationes debēt solū fieri ad reuocāda in mētē peccata,& ad tollendā verecūdiā, seu ignorantiā, quę ab illis cōfitēdis deterrere solēt pænitētes :& cū sit sacramentū nō ad puniendū, sed ad salutē animę pręcipue institutum, nec fūdetur in præsūptionibus, sed in ipsa veritate pęnitētis cōfesi,debet solū interrogari quantū sufficit vt recordetur: non autē vt cogatur aut cōpellatur ad dicēdū, sed factis cōmunib⁹ & solitis percūctationibus,standū est illius dictos: quo fit vt reprehēdēdi valde sint illi cōfessores,quibus nō satis est vnū semel interrogare,sed frequēter idipsum interrogādo,occasionē sēper nouā cōfitēti præbēt,vt sępius negādo & occultādo veritatē, mortifere mētiatur, & fict⁹ ac impænitēs reddatur. Ad secundū dicimus, nō debere confessorē esse nimis curiosū, & solicitū in interrogationibus faciēdis de peccatis incōsuetis, & ab statu & cōditione illius pænitētis, ōnino alienis; hęc enim percūctari nocet sępissime confitēti; vt qui in cōfessione addiscit mala queprors⁹ nesciebat,& ideo in Prouerbijs dicitur, ꝙ nō debet esse inuestigator ei⁹,ꝙ optaret scire,sed solū recordator illi⁹,cui⁹ obliuisci putat cōfessū.

Ad tertiū respōdemus, pænitētem qui venit ad cōfitenda peccata, non esse interrogandū de alijs articulis impertinētibus, & qui nihil ad integritatem cōfessionis faciūt,vt de fabulis,& alijs mūdanis: sed solū de necessarijs, & sine quibus integra confessio esse nequit.

Ad quartū fatemur quod quādo ex verecūdia tacet, & semel interrogatus sufficiēter,adhuc negat,nō est iterū & iterū repetēda interrogatio,ne mētiendi & de nouo peccādi offeratur ei occasio, sed caute & prudēter est procedēdū, vt solū interrogetur ea arte, & sagacitate quę ad verecūdiā tollendā, & peccatū recordandū est necessaria: & hoc si fiat per interrogationē cōsuetā,&suo statui cōmunē,nōoffertur mentiēdi ansa,sed ex culpa & obstinatione cōfesi, oritur mēdaciū.

Ad vltimū cōcedimus, obligare multo magis cōfesionis sigillum, quā cōfesionis integritatē,& ideo quoties periculum est violandi illud,præferendū esse omnibus alijs rebus:sed quia per interrogationes cōmunes & solitas specificet particulariter factas, nullū est periculū violandi secreti confesionis,idcirco tunc illæ faciendæ sunt, vt confesio à sua integritate nō deficiat, nec irrita prorsus reddatur.

Ex his multa colliges. Primū est, quod quoties sacerdos habet aliquod peccatum, quod cōfiteri nō potest, nisi confesionē reuelādos potest,

potest & debet illud non cõfiteri, durante illo impedimento, sufficitque interim alia confiteri, & de illo tacito conteri, cum intentione confitendi ipsum, quãdo sine præiudicio dicti sigilli poterit. Tum quia fortius est vinculum secretæ cõfessionis, quam integritatis eius, cum illud contrarietur bono publico, id est, destruat ipsam cõfessionem, hoc autẽ contraueniat solum bono particulari. Tum quia licet non infametur peccator, cum id dicatur Deo & non homini, fit tamen iniuria sacramento, quatenus id quod sigillatum est vna confessione, vt nunquam reuelandũ, tãdem reuelatur in alia. Tum denique quoniam pręceptum sigilli est negatiuum de re intrinsece mala, sicut mentiri, & furari, ac ideo nulla de causa redditur bonum, & licitum, ac proinde nec ratione integrę confessionis faciendę, debet reuelari sigillum.

Idem dicendum est quando in aliquo castello essent solum tres sacerdotes, & vnus absolueret alterum scilicet Petrum ab excommunicatione reseruata, seu irregularitate à qua non poterat absoluere, de quo errore, & peccato quod male absoluisset, si vellet postea confiteri tertio sacerdoti, & dicere se male absoluisse sacerdotem, & fuisse in causa quod ille celebraret in peccato, intelliget tunc manifeste tertius sacerdos, illum esse Petrum: & ideo debet tacere hanc sacerdotis circunstantiam, & solum dicere se absoluisse quendam ab excommunicatione, á qua nõ poterat: ita vt non veniat confessor, in notitiam tertiæ personæ, aliás frangeret sigillum, data tamen alia confessoris oportunitate, qui non cognoscat sacerdotem, tenetur tũc circunstantiam tacitam confiteri.

Id ipsum asserẽdum est de illo, qui absoluit aliquem á peccato simoniæ, à quo non poterat: qui si de hoc errore postea confiteatur, facile conijcere poterit cõfessarius electus, quis nam sit ille simoniacus absolutus. Ita Sotus de ratione teg. secreti membro 3. q. 4. Nauar. in manual. cap. 8. num. 6.

Colliges deinde quod cũ tertiæ personæ reuelatio, valde periculosa sit, tum quoad fractionem sigilli; tum quoad infamãdum iniuste proximum; si confessor præuidet velle pœnitentem nominare personas delicti sui cõsortes, vel quas ad peccandum induxit, vel à quibus fuit inductus, nequaquam id debet permittere, sed õnino prohibere, ne eas proprio nomine declaret, sed appellatiuo & specifico, quod satis sit ad circunstantiã necessariam confitendã: sufficit enim dicere se commisisse adulterium, non explicato nomine Antoniæ vxoratæ: vel dicere se commisisse stuprum, aut incestum, tacito nomine proprio, illius puellę siue cõsangui-

sangui-

sanguineæ qua cum peccauit, exponit enim se periculo confessor consentiendi in infamiam proximi, si tertiæ personæ nominandæ non obstat, vt ait D. Bonauentura, in 4. sent. dist. 21. art. 1. q. 3. quem sequitur Nauarrus in manu. cap. 7. num. 2.

Colliges tādem in casu proposito, confessoris nimiam industriā in peccatis à Martha eruendis, nominato præsertim Simone delicti socio, esse vituperandam, tāquam mortiferum sacrilegium vt qui cōfessionis arcanū reuelauit. Et ideo deponi debet, & in monasterium ad agendam pœnitentiam per septenium detrudi; vt habetur in cap. Omnis de pœnit. & remiss.

CASVS DECIMVS Tertius.

PRælatus in confeßione nouit, Lucam esse ad beneficium & dignitatem quandam inhabilem & indignum. Et quamuis in concursu facto, huius sufficientia ab omnibus examinatoribus fuerit satis cognita, & approbata, ille votum suum ei denegat, vt qui timeat eligendo eum quē in foro conscientiæ scit esse indignū in pœnam suspensionis incurrere. Alij de hoc negato voto magnam concipiunt admirationem, idque ex aliquo intrinseco odio prouenire arbitrantur nec non Lucas scādalizatur maxime, vt qui nouit ob sola cognita in sacramentali cōfeßione fuisse sibi denegatum suffragium. Nunc scrupulus vehemens Prælatum stimulat.

Quæritur, An sigillum confeßionis fregerit, vel magis eligendo sic indignum in suspensionem inciderit?

DE primo quod in hoc casu inquiritur vtrum Prælatus cōfessionis arcanum fregerit, negando per ea quæ sciuit in confessione suffragiū pœnitenti variæ suntDoctorum sententiæ.

Quidam arbitrantur hunc rupisse confessionis sigillum negando votum, seu non approbando suo calculo & suffragio illum, qui in foro exteriori erat dignus, & quem solum per confessionem, nouerat esse indignum, probant hoc maxime his rationibus. Tum quod confessor est loco Dei, & scita in illo pænitentiæ foro sunt scita quasi modo diuino, & ideo per talem notitiam agere nequit confessor vt purus homo, qualiter agit extra confessionem.

Tum quia peccata confessa & absoluta, iam nō sunt, adeò vt neque Deus ipse illorum amplius recordetur: neque ob ea in pœnitētem tanquam in Reum agit: ergo multo minus confessor, qui non vt homo sed vt Deus illa audiuit, debet exterius in pænitentem agere, vel peccata absoluta improperare: maior autē & deterior improperatio est quæ fit facto, quam quę verbis.

Tum

Tum quia hoc esset deterrere homines á confessione qui si crederent, posse confessorem aliquo modo per scita in confessione cōtra pænitentem agere, reuocarentur á confitendis peccatis. Ita Adrianus in 4. sent. dist.21. Sotus ibi dist.18.q.4.art.5.

Adde quod omnis ille modus, per quem potest confesso ex suis confessis peccatis nocumentum prouenire circa animam, corpus, bona temporalia, famā, aut huiusmodi, vel ex eo quod cōfessio reddatur odiosa vel minus pretiosa est comprehensus sub sigillo confessionis, vt inquit Armilla verbo confessor, numer.9.

Alij ex opposito existimant, potuisse hunc Prelatum negare votū suum Lucę, quātumuis aliás sufficientissimo ob scitam in cōfessione inhabilitatem. Tum quia sigillum confessionis, eatenus obligat, quatenus peccatum manifestatur in ordine ad peccatorem: sed quādo actus qui fit, nec ex sui natura, nec ex intentione pæniteutis, dirigitur ad reuelandum peccatum in ordine ad peccatorem, vt qui potest interpretari in diuersa, nō frāgitur per illum confessionis sigillū.

Tum quia etsi confessor audita in confessione cognoscat vt minister Dei, & in foro Dei, ac vt soli Deo principaliter dicta: attamen illa priuata scientia, & ille sciendi modus iuuat multum eundem ad res agendas, vt notant Doctores in cap. Cum non ab homine, de sent.excommunic. vbi dicitur excommunicatum notum per solā confessionem, posse & debere secreto à confessore euitari.

Et confirmatur ex cap. Si sacerdos de officio iudicis ordinarij: vbi dicitur quod sacerdos potest excommunicationē ferre in authorem damni, licet etiam ei sit confessus: quamuis non possit eum nominatim remouere á communione, licet sciat eum esse reum: quia non vt iudex scit, sed vt Deus: sed debet eum admonere ne se ingerat, ergo ex noticia delicti per confessionem cogniti, potest confessor aliquid postea agere, quod aliàs non posset.

Hæc est opinio Nauarri Comment. in cap. Sacerdos, de pœnit. dist.6.numer.74.& numer.146. & in Man. cap.8.tit.de sigillo confessionis numer. 12.

Nos inter has duas opiniones, mediam putamus veriorem & tutiorē: eaque est, quod quoties nulla omnino subest causa pręter eam quæ scita est in confessione denegandi suffragiū, & eligitur ab omnibus cōfessore excepto, debet talis confessor cum alijs consentire, nec potest non eligere illum, quātumuis indignum & inhabilem: & ita in casu præsente, confessor denegans votum suum Lucæ concurrenti ad beneficium, & ab alijs exami-

examinatoribus approbato, peccauit mortaliter,& confessionis sigillum fregit.

Adducor in hanc sententiam, tum quia ferre suffragiũ, & approbare aliquẽ, etsi videatur absolute & ex sui natura esse actus liber, & á cuiusq; arbitrio pendens,ac proinde neque peccatum neque peccatorẽ per illum manifestari. Attamẽ circunstantijs limitatus, tũ personę,de qua agitur in foro exteriore optime meritę;tum tẽporis,in quo ad beneficiũ fit cõcursus,& de honore ac vtilitate ipsius pœnitentis tractatur: tum examinatorũ, qui omnes suis calculis approbant: nõ iam est absolute & ex sese liber,sed potius significatiuus peccati cõfessi: argumento eorũ, quæ de signis ad probandum efficacibus adducit Panor. in cap. Tertio loco fuit. de probationibus.

Tũ quia etsi ex scitis per cõfessionem possit quis moueri, ad impediendum peccatum, sumptis alijs occasionibus, & causis exterioribus á quibus immediatè ille actus exterior oriatur, nõ tamẽ potest ex sola confessione agere aliquẽ actũ extra confessionẽ, cuius illa confessionalis sciẽtia sit sola & immediata causa,& maxime quando ille actus redũdat in nocumentũ honoris,vel bonorum ipsius confessi. Et ratio est, quia confessor scit peccatũ non vt homo,sed vt Deus, & ideo non tenetur adhibere remedium illi peccato,nisi eo modo quo ad ipsum defertur,ac proinde cum deferatur ei in foro tantum pœnitentiæ,in isto solo foro debet quantum potest adhibere remedium, & non in alio foro: vt ait expresse D.Thomas in 4. sent. dist. 21.q.3.ar.1. ad 3.

Tum quia si ex nulla alia causa, quam ex scito in confessione posset confessor aliquid agere exterius, in damnum honoris, & bonorum confessi: vt est denegare illi suum suffragium ad beneficium, seu dignitatem,ad quam omnium iudicio,& cæterorum votis est dignus: retraherentur profecto maxime homines á confitendis suis peccatis, non solum Episcopis & alijs suis prælatis, sed ijs omnibus à quibus aliquando possent eligi, aut examinari,&ita redderetur cõfessio odiosa, & possent cõfessi verisimiliter dubitare ex peccatis cõfessis, damnum aliquod exterius posse eisdẽ cõtingere aliquando.Iã autẽ illud omne per quod confessio potest reddi grauis&odiosa pęnitentibus,cadit sub eius sigillo, vt affirmat S. Anton.ex Palud. 3. part. tit.17.cap.22.§.3.

Tum etiam quia id quod nullo modo scitur in foro exteriore, nullum potest dare ius iudici: ad agendum, & sentẽtiam ferendam exterius.arg.cap. Si tantum.& cap. Placuit.6.quæst.2. & cap. Si Sacerdos,de offic. iud.Ordinarij. ibi nõ

poteſt nominatim eum remouere à cõmunione, licet ſciat eum eſſe reum, quia non vt iudex ſcit, ſed vt Deus. Iam autem quod in confeſſione ſcitur, nullo modo in foro exteriore ſcitur. Et hinc eſt quod licite in iudicio ſub iuramẽto interrogatus, de delicto in confeſſione ſcito, poteſt vere iurare ſe nihil ſcire: quia etſi ſciat vt Dei miniſter, & vt habẽs poteſtatẽ abſoluẽdi; illa tamen ſcit, & nouit in foro ſacramẽtali, & iudicio Dei quod ita voluit eſſe ſecretiſſimũ & occultiſſimum, ac ſi peccata eſsẽt prorſus oblita & deleta, vel nunquã perpetrata: dicente D. Bernardo, nihil minus ſcio, quã quod in confeſſione ſcio, adeo vt á iudice tyranno, etiã cõminatus cõfeſſor, vt dicat ſi audiuit in confeſſione Petrum occidiſſe Ioannem; aut aliud ſimile, reſpondere abſque ſcrupulo poteſt, non audiuiſſe: quia nequaquã audiuit ad reuelandum extra: & qui iurat dicere quicquid ſcit, intelligitur ſemper iurare dicere quod licite poteſt, & non amplius, arg. cap. 1. de iureiurando, lib. 6. & leg. Si procurator, de cond. indeb.

Tandẽ per concurſum habebat Lucas ius ad beneficium, quod ius etſi non dicatur perfectum, & cõpletum, quouſq; detur ei collatio, & poſſeſſio; eſt tamẽ ius quod appellãt ad rẽ, adeo vt nõ ſit in mero examinatorũ arbitrio approbare quẽ maluerint: ſed teneantur digniorẽ approbare, ſub pœna periurij, vt ex illis iudicatis idoneis, Epiſcopus eum eligat, quẽ cæteris magis idoneũ iudicauerit, vt definitur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 18. cum igitur in foro exteriore habeat Lucas ius ad beneficium, per concurſum: & Prælatus nullã habeat in eodem foro cauſam, ad id quod iuſte petitur denegandũ; iniuriam profecto facit Lucę, & multo maiorem ſacramento pænitentiæ, ſi per delictum in hoc interiore foro cognitum, impediat Lucã denegando ei votum, à conſequutione beneficij.

Nec obſtat quod alij nunc putẽt idipſum efficere ex odio in Lucam cõcepto: nã reſpõdemus ſatis eſſe ad reddẽdũ exoſum hoc ſacramẽtũ, quod cõpertum ſit cõfeſſo, prælatum id non agere alia ex cauſa, quã ex ſibi manifeſtis in ſacramento. Vltra quod poſſibile eſt alios examinatores, proceſſu tẽporis in notitiam venire, quod Lucas cõfitebatur cum Prælato: & ita conijcient aperte, negatum fuiſſe votũ ex ſcitis in confeſſione, & ſcandalizabuntur maxime; cui ſcandalo occaſionem præbet, quantum eſt de ſe, & ex negato ſuffragio Prælatus.

Nõ tamen negamus, quod cum multa in approbãdo ab examinatoribus requirantur: nec ſufficiat multa doctrina, ſed exigatur etiam ætas, mores, prudẽtia, & aliæ qualitates

tates ad vacantẽ ecclesiam gubernandã opportunę; adeo vt possit esse quis doctissimus: & tamẽ alius multo minus doctus: optimis moribus, & gubernãdæ ecclesię experiẽtia pręstãtior, sit illi absq; iniuria anteferendus; conditiones etiã beneficij conferendi, loci, & populi, sunt maxime expẽdendę, quæ fortasse magis petunt ætatẽ maturã, & bonæ vitæ exemplum in obtinẽte, quam doctrinam cum iuuẽtute coniunctam, & ideo sacrũ Concilium vbi supra dixit, non solum esse attendendam doctrinæ idoneitatem, sed ætatis, morum, prudentiæ, & aliarum rerum, non ad quamcumque indifferenter ecclesiam gubernam, sed ad illam speciatim de qua fit concursus. Hinc est quod si confessor inhabilem per cõfessionem cognoscẽs Lucã, potest aliquam causam ex supradictis, ætatis, prudentiæ, aut morum, accipere, à qua proxime & immediate moueatur ad denegãdum ei suum suffragium, quã ad tollendã omnem tam in præsenti quam in futuro, reuelandę confessionis suspicionem, adducat in publicum; potest tunc & debet illud denegare, dato quod principalis & remota causa per quam inducitur, sit id quod in confessione nouit. ratio est, quia cum consciẽtia sibi dictet, Lucam esse in foro Dei inhabilẽ & indignum, & in eligendo sciẽtem dignum aut indignum, negotium geratur inter ipsũ, & Deũ: habeatque in foro exteriore iustã causam, etsi forte nõ vndequaq; sufficientem, ad denegandum ei suũ suffragium, non debet contra propriam consciẽtiam agere quã potest tueri, saluo suo iure, & absque confessionis iniuria.

Et per hęc conciliari possunt extremæ alię opiniones: & quod primo loquitur in casu in quo ex sola confessione, & nõ ex alia exteriore causa mouetur proxime & immediate confessor, ad denegandũ suũ exterius votum confesso: id quod non esse licitum, rationes pro ipsa adducta ostendunt. Secunda vero opinio intelligatur & veritatẽ cõtineat in eo casu, quo ex scitis in cõfessione remote, sed ex alia causa proxime, inducitur ad sic agendũ, & hoc probant sua fundamenta, quibus propterea sigillatim diluẽdis supersedendum duximus.

Aliud dubium in præsenti casu inclusum illud est. Vtrum confessor eligens ad beneficium seu prælaturam eum, quem inhabilem, & indignum per confessionẽ, aut propriam, aut alterius cognouit, in pænam suspensionis incurrat? de qua in cap. Cum in cunctis, §. fin. de elect.

Affirmatiuam partem defendit Nauar. comment. in ca. Sacerdos, de pęnit. dist. 6. n. 147. Et quod ipso facto sit suspensus, probat: tũ quia in dicto cap. Sacerdos, §. Ille: & in

cap. Cum Vintonienses, de elect. imponitur hæc pœna illi qui sciẽter indignũ elegit: sed cõfessor scit vere illum esse indignũ, & sic sciẽter elegit. Tum quia illa scientia, quæ sufficit ad culpam, sufficit etiã ad pœnam, iam autem confessor sciens illum esse illegitimũ vel homicidã, vel non baptizatũ, si eligit talem in Episcopum, peccat mortifere, ergo etiam remanet suspensus. Tum quia in negotio, quod inter Deum solum & hominẽ agitur, tam efficax est illa scientia habita de delicto per confessionem, quam habita alio modo, & ideo si hæc facit incurrere in pænam suspensionis, efficiet etiã illa, arg. leg. Illud. ff. ad leg. Aquil. & cap. Inter cæteras, de rescrip.

Tandẽ cum suspensio sit censura ecclesiastica, & ad censuras incurrendas non requiratur alia executio, præter illam quam secum ferunt: ideo quotiescumq; fit actus ille, qui per eas est prohibitus, statim in illas incurritur in foro Dei, & ideo cũ hic eligatur, nõ ignorãter, sed scienter indignus: manebit suspensus confessor sic eligens.

Negantẽ opinionẽ tuetur Petrus de Palude in 4. sent. dist. 21. q. 3. quẽ sequitur S. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 2. in fine, qui putant cõfessorem eligentem sic indignum, nequaquã incidisse in suspensionem. Tum quia de his quæ scit confessor vt Deus, & non vt homo, solum habet Deum vltorem & non hominem: tum quia suspensio, excommunicatio, & alię censurę ecclesiasticæ, cum sint actus fori exterioris, & à iudice exteriore latæ: comprehendunt tãtum illum, qui agit scienter scientia fori exterioris, non autem scientia fori interioris & sacramentalis, ad quem se non extendit iurisdictio alterius iudicis quam Dei, & cõfessoris sui ministri, arg. cap. Si omnia, 6. q. 1.

Nos mediam sentẽtiam in prima parte huius casus explicatam sequentes: arbitramur hanc suspensionem non incurri à confessore, qui nullam aliam prætendere potest fori exterioris causam: sed solam confessionis habet, ad non eligendum indignum: Nec enim credendum est Summos Põtifices voluisse odiosam & molestã reddere confessionẽ, præcipientes confessoribus, vt per scientiam in foro solo Dei acquisitam, agerent in foro exteriore contra sibi confessos. Adde quod scitum in cõfessione est nescitũ, & ignoratũ in exteriore foro: & hinc colligunt Doctores, vere posse respõdere cõfessorẽ iudici sub iuramẽto interrogãti, se nihil tale scire, quia nescit in illo foro in quo interrogatur, & ad quem iudicis potestas se extendit. Iam autẽ Papa suspẽdẽdo & excõmunicando, procedit vt iudex fori exterioris ecclesiastici, & ideo cẽsuras fert tãtũ in illos, qui agũt scientia

tia & cognitione ſubiecta exteriori iuriſdictioni, quę eſt ſcientia alia á confeſſionis ſacramento. Tandē quia Papa non poteſt præcipere vt reueletur id, quod in confeſſione ſcitur, vt aſſerūt omnes Doctores, tā Theologi, quā Canoniſtę, in ca. Intimauit. de teſtib⁹. nō ſolū ea ratione, quia per talē reuelationē lęditur proximus, ſed multo magis quia per eā offenditur notabiliter confeſſionis ſacramentū, & publica vtilitas; quatenus retraherentur homines, à confitendis peccatis, ſi aliquo caſu ea poſſent eis inuitis manifeſtari, vel ex eis cōfeſſis, nocumentum ſibi exterius inferri.

Quod ſi confeſſor ex aliqua alia occaſione exterius habita: quāuis in hanc non veniret niſi ex auditis in confeſſione: poteſt hunc non eligere, tunc ſi eligat, incurtit in ſuſpenſionem: quia iam habet cauſam exteriorem, denegandi ei votum. Nam etſi ſcientia ſola per confeſſionem acquiſita nō ſit ſufficiens ad iudicium ferendum in foro exteriore: ſicut neque ſciētia quam iudex habet de delicto tanquam priuata perſona, ca. Iudicet, 3.q.7. & leg. Illicitas, §. Veritas, ff. de offic. præſid. Iuuant tamen hæ occultæ ſcientiæ, multumque luminis afferunt ad inueniēdas alias cauſas, & occaſiones è quibus proxime & immediate in foro exteriore agi poſſit: & ideo qui has cauſas de propinquo mouentes, exterius haberet ad non eligendum indignum & inhabilem, non ſolum peccaret mortifere, ſed etiā in cenſuras contra male eligentes, coram Deo incurreret, & in hoc ſenſu argumenta à Nauarro adducta vim aliquam habent, ſed non in ſenſu quo nulla alia ſcitur cauſa exterior ſed ſola confeſsionis: de hoc iam ſupra aliquid egimus.

CASVS DECIMVS Quartus.

Margarita, publica meretrix eſt Parocho cōfeſſa, cū dolore præteritæ vitæ, & propoſito amplius non meretricandi: non tamē fuit abſoluta, eo quod ſignum emēdati animi nolebat, depoſitis luxurioſis veſtibus, & derelicto inhoneſtæ habitationis loco, præbere, multique videntes hāc Margaritā detineri plurimū ad pedes cōfeſſoris, credētes eā fuiſſe abſolutā petūt á Parocho, an illā abſoluerit: iſte ad obuiandū ſuſcepto ſcandalo, reſpondit eam quidē confeßam fuiße, ſed non abſolutam, eo quod emendatæ vitæ ſignum non dabat.

Quæritur an Parochus ad tollendū ſcandalū, dicendo ſe eā non abſoluiße, confeßionem reuelauerit?

Caietanus in Summa verbo Cōfeſſor, etſi videatur in hoc caſu dubius, in hanc tamen partē magis inclinat, quod id liceat ſine fractione ſigilli.

Rationes quibus hęc sua opinio fulcitur, hæ sunt: tum quod non absoluere, siue absolutionē suspēdere, cū possit ex pluribus alijs causis prouenire, quā ex pertinacia in peccato, quando scilicet confessio non est cōpleta, vt quæ eadem per multos dies prolongatur: vel quādo cōfessor est alicuius sententiæ, cui nō vult adhęrere pænitens: vel quia pænitēti nō placet ille confessor, & discedit ab eo inchoata cōfessione, vt quærat alium magis sibi gratū: vel ex alijs pluribus causis, ideo non est proprie confessionis reuelatio dicere, non absolui.

Tū quia hęc cū sit publica meretrix, necesse est in ipsa, sicut in omni peccatore publico, vt publica pęnitētia seu emēdatio pręcedat absolutionē, ita vt pęnitēs publice satisfaciat, publico ecclesiæ scādalo, exteriore signo reliquisse meretriciū, vel concubinatū, aut restituisse male ablata, si est vsurarius, vt habetur in cap. Qui vult, §. Etsi peccatum. de pœnit. distinct. 6. & cap. 1. de pœnit. & remiss. ibi, manifesta peccata, non sunt occulta correctione purganda.

Tū quia cōfessor dicendo se nō absoluisse, eo quia nō videt pænitentiā publicā, de peccato publico, nihil prorsus dicit quod sciat per solā confessionē, sed quod tā ipse, quā omnes alij vidēt, meretricē nō pęnitere publice de peccato publico. Tū quia aliud est dicere, ista nō facit, aut non fecit pœnitentiā publicam, & aliud est dicere ista non vult pœnitere, vel est obdurata in peccato suo: Nam hoc confessor per cōfessionē cognouit, quia illa inter alia peccata dixit, se nolle relinquere luxuriosas vestes, nec lupanar, ac proinde nolebat deponere & abstinere à malo suo statu. Illud vero quod sit publica impænitens, patet oculis cōfessoris & cęterorū, & ideo hoc dici potest, quamuis non aliud.

Hęc tamē opinio nō est tuta, neque sequēda, sed potius contrariæ vt veriori & cōmuniori adhærendū, quę asserit confessorē dicendo, quod publicū peccatorē hunc nō absoluerit, fregisse sacramentale sigillū. Ita S. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 2. Sotus in 4. sent. dist. 18. q. 4. artic. 5. Nauar. in man. c. 8. n. 14. & in c. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. n. 66.

Amplector hanc sententiā: tum quia hæc verba, non absolui istū, generant quantum est ex se in animo audientis suspicionem & coniecturam de pœnitente, quod vel non fuerit contritus, vel aliquam excommunicationem, & censurā reseruatam incurrerit, ob quæ non fuerit absolutus; cum vt plurimum ob ista, & similia denegetur absolutio.

Tum quia si confessor causam subiungeret, huius non absolutionis dicendo, non absolui, quia nō vult emendari, apertissima esset con-

confeſſionis reuelatio: ergo dicẽdo ſolum non abſolui, reuelat implicite idipſum.

Tum quia omnes Doctores fatẽtur, confeſſorem frangere ſigillũ, reuelãdo peccata etiã publica publice peccantium,& ideo nõ poſſe dicere, ille ſuum peccatum publicum eſt mihi confeſſus: quia peccatũ illud vt cognitũ per cõfeſſionem manifeſtatur, & quamuis alij ſciãt aliquem eſſe peccatorẽ publicum,neſciunt tamen id, illũ confeſſum fuiſſe. Iam autem qui dicit, non poſſum,aut non potui abſoluere talem,quia publici peccati nõ pœnitet publice, aperte ſignificat & declarat peccatum illud fuiſſe ſibi in confeſſione manifeſtum.

Quo circa confeſſor interrogatusquid egerit circa talẽ meretricẽ, aut alium publicum peccatorem, quem non abſoluit: reſpondere ſolũ debet, ſe munere ſuo perfunctum fuiſſe.

Nec mihi placet Soti vbi ſupra limitatio, quæ eſt, tunc eſſe licitũ confeſſori dicere nõ abſolui, quãdo ipſemet pœnitẽs ſe prodit: exẽpli gratia, ſi hæreticus in carcere mihi confeſſus, & quia impænitẽs eſt, ipſum non abſoluerim, & poſtea ad vltimum ſuppliciũ ductus, aſſerat ſe perſiſtere,& perſtitiſſe ſẽper animo obdurato in ſua hæreſi, non erit confeſſori vetitum dicere,ego confeſſus ſum hunc hæreticum,nec tamen abſolui.

Hæc inquã limitatio mihi diſplicet,neq; eſt vera:tũ quia ſicut ex eo quod aliquis pœnitens,& abſolutus,reuelat alijs ſuum peccatum, quod mihi eſt ſacramentaliter cõfeſſus,non licet mihi confeſſori illud propalare; quia reuelo vt notum in confeſſione,& ſic facio notabilem iniuriam ſacramẽto, quatenus ex vi talis reuelationis, reddo ipſum odioſum. Ita ex eo quod impœnitens quicumque reuelat ſuam impœnitentiam, & induratum peccandi animũ,non eſt confeſſori licitum, hoc reuelare,ſed dicẽdo nõ abſolui hũc,reuelat impęnitentiam in confeſſione cognitã.

Tum quia ſicut de publico vſurario non poſſum dicere, ego non abſolui eũ ab vſuræ peccato, quãuis idẽmet vſurarius hoc alijs dicat & manifeſtet: Ita de publico impœnitenten, nõ eſt licitum dicere, non abſolui, quia dato quod non reuelẽ peccatũ, ſiquidẽ iam publicum eſt,reuelo tamen ipſum,quatenus inſinuo illum impænitentẽ talem ſuam impænitentiam in cõfeſſione mihi explicuiſſe. Ita Nauar.in man.c.8.n.10.

Ad ea vero quæ pro opinione Caietani ſunt adducta, facilis eſt reſponſio,& ad primum dicimus, quod etſi cõfeſſum non abſolui,ex pluribus cauſis quandoq; euenire poſſit,vt plurimũ tamen accidit ex impęnitẽtia,ſeu excõmunicatione maiore,aut caſu reſeruato;& itavo

poteſt & debet illud non cõfiteri, durante illo impedimento, ſufficitque interim alia confiteri, & de illo tacito conteri, cum intentione confitendi ipſum, quãdo ſine præiudicio dicti ſigilli poterit. Tum quia fortius eſt vinculum ſecretæ cõfeſſionis, quam integritatis eius, cum illud contrarietur bono publico, id eſt, deſtruat ipſam cõfeſſionem, hoc autẽ contraueniat ſolum bono particulari. Tum quia licet non infametur peccator, cum id dicatur Deo & non homini, fit tamen iniuria ſacramento, quatenus id quod ſigillatum eſt vna confeſſione, vt nunquam reuelandũ, tãdem reuelatur in alia. Tum denique quoniam pręceptum ſigilli eſt negatiuum de re intrinſece mala, ſicut mentiri, & furari, ac ideo nulla de cauſa redditur bonum, & licitum, ac proinde nec ratione integræ confeſſionis faciendę, debet reuelari ſigillum.

Idem dicendum eſt quando in aliquo caſtello eſſent ſolum tres ſacerdotes, & vnus abſolueret alterum ſcilicet Petrum ab excommunicatione reſeruata, ſeu irregularitate à qua non poterat abſoluere, de quo errore, & peccato quod male abſoluiſſet, ſi vellet poſtea confiteri tertio ſacerdoti, & dicere ſe male abſoluiſſe ſacerdotem, & fuiſſe in cauſa quod ille celebraret in peccato, intelliget tunc manifeſte tertius ſacerdos, illum eſſe Petrum: & ideo debet tacere hanc ſacerdotis circunſtantiam, & ſolum dicere ſe abſoluiſſe quendam ab excommunicatione, á qua nõ poterat: ita vt non veniat confeſſor, in notitiam tertiæ perſonæ, aliás frangeret ſigillum, data tamen alia confeſſoris oportunitate, qui non cognoſcat ſacerdotem, tenetur tũc circunſtantiam tacitam confiteri.

Id ipſum aſſerẽdum eſt de illo, qui abſoluit aliquem á peccato ſimoniæ, à quo non poterat: qui ſi de hoc errore poſtea confiteatur, facile conijcere poterit cõfeſſarius electus, quis nam ſit ille ſimoniacus abſolutus. Ita Sotus de ratione teg. ſecreti membro 3. q. 4. Nauar. in manual. cap. 8. num. 6.

Colliges deinde quod cũ tertiæ perſonæ reuelatio, valde periculoſa ſit, tum quoad fractionem ſigilli; tum quoad infamãdum iniuſte proximum; ſi confeſſor præuidet velle pœnitentem nominare perſonas delicti ſui cõſortes, vel quas ad peccandum induxit, vel à quibus fuit inductus, nequaquam id debet permittere, ſed õnino prohibere, ne eas proprio nomine declaret, ſed appellatiuo & ſpecifico, quod ſatis ſit ad circunſtantiã neceſſariam confitendã: ſufficit enim dicere ſe commiſiſſe adulterium, non explicato nomine Antoniæ vxoratæ: vel dicere ſe commiſiſſe ſtuprum, aut inceſtum, tacito nomine proprio, illius puellę ſiue cõſangui-

sanguineæ qua cum peccauit, exponit enim se periculo confessor consentiendi in infamiam proximi, si tertiæ personæ nominandæ non obstat, vt ait D. Bonauentura, in 4. sent. dist. 21. art. 1. q. 3. quem sequitur Nauarrus in manu. cap. 7. num. 2.

Colliges tãdem in casu proposito, confessoris nimiam industriã in peccatis à Martha eruendis, nominato præsertim Simone delicti socio, esse vituperandam, tãquam mortiferum sacrilegium vt qui cõfessionis arcanũ reuelauit. Et ideo deponi debet, & in monasterium ad agendam pœnitentiam per septenium detrudi; vt habetur in cap. Omnis de pœnit. & remiss.

CASVS DECIMVS Tertius.

PRælatus in confeßione nouit, Lucam esse ad beneficium & dignitatem quandam inhabilem & indignum. Et quamuis in concursu facto, huius sufficientia ab omnibus examinatoribus fuerit satis cognita, & approbata, ille votum suum ei denegat, vt qui timeat eligendo eum quẽ in foro conscientiæ scit esse indignũ in pœnam suspensionis incurrere. Alij de hoc negato voto magnam concipiunt admirationem, idque ex aliquo intrinseco odio prouenire arbitrantur nec non Lucas scãdalizatur maxime, vt qui nouit ob sola cognita in sacramentali cõfeßione fuisse sibi denegatum suffragium. Nunc scrupulus vehemens Prælatum stimulat.

Quæritur, An sigillum confeßionis fregerit, vel magis eligendo sic indignum in suspensionem inciderit?

DE primo quod in hoc casu inquiritur vtrum Prælatus cõfessionis arcanum fregerit, negando per ea quæ sciuit in confessione suffragiũ pœnitenti variæ sunt Doctorum sententiæ.

Quidam arbitrantur hunc rupisse confessionis sigillum negando votum, seu non approbando suo calculo & suffragio illum, qui in foro exteriori erat dignus, & quem solum per confessionem, nouerat esse indignum, probant hoc maxime his rationibus. Tum quod confessor est loco Dei, & scita in illo pænitentiæ foro sunt scita quasi modo diuino, & ideo per talem notitiam agere nequit confessor vt purus homo, qualiter agit extra confessionem.

Tum quia peccata confessa & absoluta, iam nõ sunt, adeò vt neque Deus ipse illorum amplius recordetur: neque ob ea in pœnitẽtem tanquam in Reum agit: ergo multo minus confessor, qui non vt homo sed vt Deus illa audiuit, debet exterius in pænitentem agere, vel peccata absoluta improperare: maior autẽ & deterior improperatio est quæ fit facto, quam quę verbis.

Tum

Tum quia hoc esset deterrere homines á confessione qui si crederent, posse confessorem aliquo modo per scita in confessione cõtra pænitentem agere, reuocarentur á confitendis peccatis. Ita Adrianus in 4. sent. dist.21. Sotus ibi dist.18.q.4.art.5.

Adde quod omnis ille modus, per quem potest confesso ex suis confessis peccatis nocumentum prouenire circa animam, corpus, bona temporalia, famã, aut huiusmodi, vel ex eo quod cõfessio reddatur odiosa vel minus pretiosa est comprehensus sub sigillo confessionis, vt inquit Armilla verbo confessor, numer.9.

Alij ex opposito existimant, potuisse hunc Prælatum negare votũ suum Lucę, quãtumuis aliás sufficientissimo ob scitam in cõfessione inhabilitatem. Tum quia sigillum confessionis, eatenus obligat, quatenus peccatum manifestatur in ordine ad peccatorem: sed quãdo actus qui fit, nec ex sui natura, nec ex intentione pænitentis, dirigitur ad reuelandum peccatum in ordine ad peccatorem, vt qui potest interpretari in diuersa, nõ frãgitur per illum confessionis sigillũ.

Tum quia etsi confessor audita in confessione cognoscat vt minister Dei, & in foro Dei, ac vt soli Deo principaliter dicta: attamen illa priuata scientia, & ille sciendi modus iuuat multum eundem ad res agendas, vt notant Doctores in cap. Cum non ab homine, de sent. excommunic. vbi dicitur excommunicatum notum per solã confessionem, posse & debere secreto à confessore euitari.

Et confirmatur ex cap. Si sacerdos de officio iudicis ordinarij: vbi dicitur quod sacerdos potest excommunicationẽ ferre in authorem damni, licet etiam ei sit confessus: quamuis non possit eum nominatim remouere á communione, licet sciat eum esse reum: quia non vt iudex scit, sed vt Deus: sed debet eum admonere ne se ingerat, ergo ex noticia delicti per confessionem cogniti, potest confessor aliquid postea agere, quod aliàs non posset.

Hæc est opinio Nauarri Comment. in cap. Sacerdos, de pœnit. dist.6. numer.74. & numer.146. & in Man. cap.8. tit. de sigillo confessionis numer. 12.

Nos inter has duas opiniones, mediam putamus veriorem & tutioré: eaque est, quod quoties nulla omnino subest causa pręter eam quæ scita est in confessione denegandi suffragiũ, & eligitur ab omnibus cõfessore excepto, debet talis confessor cum alijs consentire, nec potest non eligere illum, quãtumuis indignum & inhabilem: & ita in casu præsente, confessor denegans votum suum Lucæ concurrenti ad beneficium, & ab alijs exami-

examinatoribus approbato, peccauit mortaliter,& confessionis sigillum fregit.

Adducor in hanc sententiam, tum quia ferre suffragiũ, & approbare aliquẽ, etsi videatur absolute & ex sui natura esse actus liber, & á cuiusq; arbitrio pendens,ac proinde neque peccatum neque peccatorẽ per illum manifestari. Attamẽ circunstantijs limitatus, tũ personę,de qua agitur in foro exteriore optime meritę;tum tẽporis,in quo ad beneficiũ fit cõcursus,& de honore ac vtilitate ipsius pœnitentis tractatur : tum examinatorũ, qui omnes suis calculis approbant: nõ iam est absolute & ex sese liber,sed potius significatiuus peccati cõfessi: argumento eorũ, quæ de signis ad probandum efficacibus adducit Panor. in cap. Tertio loco fuit. de probationibus.

Tũ quia etsi ex scitis per cõfessionem possit quis moueri, ad impediendum peccatum, sumptis alijs occasionibus, & causis exterioribus á quibus immediatè ille actus exterior oriatur, nõ tamẽ potest ex sola confessione agere aliquẽ actũ extra confessionẽ, cuius illa confessionalis sciẽtia sit sola & immediata causa,& maxime quando ille actus redũdat in nocumentũ honoris,vel bonorum ipsius confessi. Et ratio est, quia confessor scit peccatũ non vt homo,sed vt Deus, & ideo non tenetur adhibere remedium illi peccato,nisi eo modo quo ad ipsum defertur,ac proinde cum deferatur ei in foro tantum pœnitentiæ,in isto solo foro debet quantum potest adhibere remedium, & non in alio foro: vt ait expresse D.Thomas in 4. sent. dist. 21.q.3.ar.1. ad 3.

Tum quia si ex nulla alia causa, quam ex scito in confessione posset confessor aliquid agere exterius, in damnum honoris, & bonorum confessi: vt est denegare illi suum suffragium ad beneficium, seu dignitatem,ad quam omnium iudicio,& cæterorum votis est dignus: retraherentur profecto maxime homines á confitendis suis peccatis, non solum Episcopis & alijs suis prælatis, sed ijs omnibus à quibus aliquando possent eligi, aut examinari,&ita redderetur cõfessio odiosa, & possent cõfessi verisimiliter dubitare ex peccatis cõfessis, damnum aliquod exterius posse eisdẽ cõtingere aliquando.Iã autẽ illud omne per quod confessio potest reddi grauis&odiosa pęnitentibus,cadit sub eius sigillo, vt affirmat S.Anton.ex Palud. 3. part. tit.17.cap.22.§.3.

Tum etiam quia id quod nullo modo scitur in foro exteriore, nullum potest dare ius iudici: ad agendum, & sentẽtiam ferendam exterius.arg.cap. Si tantum.& cap. Placuit.6.quæst.2. & cap. Si Sacerdos,de offic. iud.Ordinarij. ibi nõ

 potest

potest nominatim eum remouere à cõmunione, licet sciat eum esse reum, quia non vt iudex scit, sed vt Deus. Iam autem quod in confessione scitur, nullo modo in foro exteriore scitur. Et hinc est quod licite in iudicio sub iuramẽto interrogatus, de delicto in confessione scito, potest vere iurare se nihil scire: quia etsi sciat vt Dei minister, & vt habẽs potestatẽ absoluẽdi; illa tamen scit, & nouit in foro sacramẽtali, & iudicio Dei quod ita voluit esse secretissimũ & occultissimum, ac si peccata essẽt prorsus oblita & deleta, vel nunquã perpetrata: dicente D. Bernardo, nihil minus scio, quã quod in confessione scio, adeo vt à iudice tyranno, etiã cõminatus cõfessor, vt dicat si audiuit in confessione Petrum occidisse Ioannem; aut aliud simile, respondere absque scrupulo potest, non audiuisse: quia nequaquã audiuit ad reuelandum extra: & qui iurat dicere quicquid scit, intelligitur semper iurare dicere quod licite potest, & non amplius, arg. cap. 1. de iureiurando, lib. 6. & leg. Si procurator, de cond. indeb.

Tandẽ per concursum habebat Lucas ius ad beneficium, quod ius etsi non dicatur perfectum, & cõpletum, quousq; detur ei collatio, & possessio; est tamẽ ius quod appellãt ad rẽ, adeo vt nõ sit in mero examinatorũ arbitrio approbare quẽ maluerint: sed teneantur digniorẽ approbare, sub pœna periurij, vt ex illis iudicatis idoneis, Episcopus eum eligat, quẽ cæteris magis idoneũ iudicauerit, vt definitur in Conc. Trid. sess. 24. de refor. cap. 18. cum igitur in foro exteriore habeat Lucas ius ad beneficium, per concursum: & Prælatus nullã habeat in eodem foro causam, ad id quod iuste petitur denegandũ; iniuriam profecto facit Lucę, & multo maiorem sacramento pænitentiæ, si per delictum in hoc interiore foro cognitum, impediat Lucã denegando ei votum, à consequutione beneficij.

Nec obstat quod alij nunc putẽt idipsum efficere ex odio in Lucam cõcepto: nã respõdemus satis esse ad reddẽdũ exosum hoc sacramẽtũ, quod cõpertum sit cõfesso, prę latum id non agere alia ex causa, quã ex sibi manifestis in sacramento. Vltra quod possibile est alios examinatores, processu tẽporis in notitiam venire, quod Lucas cõfitebatur cum Prælato: & ita coniijcient aperte, negatum fuisse votũ ex scitis in confessione, & scandalizabuntur maxime; cui scandalo occasionem præbet, quantum est de se, & ex negato suffragio Prælatus.

Nõ tamen negamus, quod cum multa in approbãdo ab examinatoribus requirantur: nec sufficiat multa doctrina, sed exigatur etiam ætas, mores, prudẽtia, & alię qualitates

tates ad vacantē ecclesiam gubernandā opportunę; adeo vt possit esse quis doctissimus: & tamē alius multo minus doctus: optimis moribus, & gubernādæ ecclesię experiētia pręstātior, sit illi absq; iniuria anteferendus; conditiones etiā beneficij conferendi, loci, & populi, sunt maxime expēdendę, quæ fortasse magis petunt ætatē maturā, & bonæ vitæ exemplum in obtinēte, quam doctrinam cum iuuētute coniunctam, & ideo sacrū Concilium vbi supra dixit, non solum esse attendendam doctrinæ idoneitatem, sed ætatis, morum, prudentiæ, & aliarum rerum, non ad quamcumque indifferenter ecclesiam gubernam, sed ad illam speciatim de qua fit concursus. Hinc est quod si confessor inhabilem per cōfessionem cognoscēs Lucā, potest aliquam causam ex supradictis, ætatis, prudentiæ, aut morum, accipere, à qua proxime & immediate moueatur ad denegādum ei suum suffragium, quā ad tollendā omnem tam in præsenti quam in futuro, reuelandę confessionis suspicionem, adducat in publicum; potest tunc & debet illud denegare, dato quod principalis & remota causa per quam inducitur, sit id quod in confessione nouit. ratio est, quia cum consciētia sibi dictet, Lucam esse in foro Dei inhabilē & indignum, & in eligendo sciētem dignum aut indignum, negotium geratur inter ipsū, & Deū: habeatque in foro exteriore iustā causam, etsi forte nō vndequaq; sufficientem, ad denegandum ei suū suffragium, non debet contra propriam consciētiam agere quā potest tueri, saluo suo iure, & absque confessionis iniuria.

Et per hęc conciliari possunt extremæ alię opiniones: & quod primo loquitur in casu in quo ex sola confessione, & nō ex alia exteriore causa mouetur proxime & immediate confessor, ad denegandū suū exterius votum confesso: id quod non esse licitum, rationes pro ipsa adducta ostendunt. Secunda vero opinio intelligatur & veritatē cōtineat in eo casu, quo ex scitis in cōfessione remote, sed ex alia causa proxime, inducitur ad sic agendū, & hoc probant sua fundamenta, quibus propterea sigillatim diluēdis supersedendum duximus.

Aliud dubium in præsenti casu inclusum illud est. Vtrum confessor eligens ad beneficium seu prælaturam eum, quem inhabilem, & indignum per confessionē, aut propriam, aut alterius cognouit, in pænam suspensionis incurrat? de qua in cap. Cum in cunctis, §. fin. de elect.

Affirmatiuam partem defendit Nauar. comment. in ca. Sacerdos, de pęnit. dist. 6. n. 147. Et quod ipso facto sit suspensus, probat: tū quia in dicto cap. Sacerdos, §. Ille: & in

cap. Cum Vintonienses, de elect. imponitur hæc pœna illi qui sciẽter indignũ elegit: sed cõfessor scit vere illum esse indignũ, & sic sciẽter elegit. Tum quia illa scientia, quæ sufficit ad culpam, sufficit etiã ad pœnam, iam autem confessor sciens illum esse illegitimũ vel homicidã, vel non baptizatũ, si eligit talem in Episcopum, peccat mortifere, ergo etiam remanet suspensus. Tum quia in negotio, quod inter Deum solum & hominẽ agitur, tam efficax est illa scientia habita de delicto per confessionem, quam habita alio modo, & ideo si hæc facit incurrere in pænam suspensionis, efficiet etiã illa, arg. leg. Illud. ff. ad leg. Aquil. & cap. Inter cæteras, de rescrip.

Tandẽ cum suspensio sit censura ecclesiastica, & ad censuras incurrendas non requiratur alia executio, præter illam quam secum ferunt: ideo quotiescumq; fit actus ille, qui per eas est prohibitus, statim in illas incurritur in foro Dei, & ideo cũ hic eligatur, nõ ignorãter, sed scienter indignus: manebit suspensus confessor sic eligens.

Negantẽ opinionẽ tuetur Petrus de Palude in 4. sent. dist. 21. q. 3. quẽ sequitur S. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 2. in fine, qui putant cõfessorem eligentem sic indignum, nequaquã incidisse in suspensionem. Tum quia de his quæ scit confessor vt Deus, & non vt homo, solum habet Deum vltorem & non hominem: tum quia suspensio, excommunicatio, & alię censurę ecclesiasticæ, cum sint actus fori exterioris, & à iudice exteriore latæ: comprehendunt tãtum illum, qui agit scienter scientia fori exterioris, non autem scientia fori interioris & sacramentalis, ad quem se non extendit iurisdictio alterius iudicis quam Dei, & cõfessoris sui ministri, arg. cap. Si omnia, 6. q. 1.

Nos mediam sentẽtiam in prima parte huius casus explicatam sequentes: arbitramur hanc suspensionem non incurri à confessore, qui nullam aliam prætendere potest fori exterioris causam: sed solam confessionis habet, ad non eligendum indignum: Nec enim credendum est Summos Põtifices voluisse odiosam & molestã reddere confessionẽ, præcipientes confessoribus, vt per scientiam in foro solo Dei acquisitam, agerent in foro exteriore contra sibi confessos. Adde quod scitum in cõfessione est nescitũ, & ignoratũ in exteriore foro: & hinc colligunt Doctores, vere posse respõdere cõfessorẽ iudici sub iuramẽto interrogãti, se nihil tale scire, quia nescit in illo foro in quo interrogatur, & ad quem iudicis potestas se extendit. Iam autẽ Papa suspẽdẽdo & excõmunicando, procedit vt iudex fori exterioris ecclesiastici, & ideo cẽsuras fert tãtũ in illos, qui agũt scien-

tia

tia & cognitione subiecta exteriori iurisdictioni, quę est scientia alia á confessionis sacramento. Tandẽ quia Papa non potest præcipere vt reueletur id, quod in confessione scitur, vt asserũt omnes Doctores, tã Theologi, quã Canonistę, in ca. Intimauit. de testib⁹. nõ solũ ea ratione, quia per talẽ reuelationẽ lęditur proximus, sed multo magis quia per eã offenditur notabiliter confessionis sacramentũ, & publica vtilitas; quatenus retraherentur homines, à confitendis peccatis, si aliquo casu ea possent eis inuitis manifestari, vel ex eis cõfessis, nocumentum sibi exterius inferri.

Quod si confessor ex aliqua alia occasione exterius habita: quãuis in hanc non veniret nisi ex auditis in confessione: potest hunc non eligere, tunc si eligat, incurrit in suspensionem: quia iam habet causam exteriorem, denegandi ei votum. Nam etsi scientia sola per confessionem acquisita nõ sit sufficiens ad iudicium ferendum in foro exteriore: sicut neque sciẽtia quam iudex habet de delicto tanquam priuata persona, ca. Iudicet, 3. q. 7. & leg. Illicitas, §. Veritas, ff. de offic. præsid. Iuuant tamen hæ occultæ scientiæ, multumque luminis afferunt ad inueniẽdas alias causas, & occasiones è quibus proxime & immediate in foro exteriore agi possit: & ideo qui has causas de propinquo mouentes, exterius haberet ad non eligendum indignum & inhabilem, non solum peccaret mortifere, sed etiã in censuras contra male eligentes, coram Deo incurreret, & in hoc sensu argumenta à Nauarro adducta vim aliquam habent, sed non in sensu quo nulla alia scitur causa exterior sed sola confessionis: de hoc iam supra aliquid egimus.

CASVS DECIMVS Quartus.

Margarita, publica meretrix est Parocho cõfessa, cũ dolore præteritæ vitæ, & proposito amplius non meretricandi: non tamẽ fuit absoluta, eo quod signum emẽdati animi nolebat, depositis luxuriosis vestibus, & derelicto inhonestæ habitationis loco, præbere, multique videntes hãc Margaritã detineri plurimũ ad pedes cõfessoris, credẽtes eã fuisse absolutã petũt á Parocho, an illã absoluerit: iste ad obuiandũ suscepto scandalo, respondit eam quidẽ confessam fuisse, sed non absolutam, eo quod emendatæ vitæ signum non dabat.

Quæritur an Parochus ad tollendũ scandalũ, dicendo se eã non absoluisse, confessionem reuelauerit?

Caietanus in Summa verbo Cõfessor, etsi videatur in hoc casu dubius, in hanc tamen partẽ magis inclinat, quod id liceat sine fractione sigilli.

confessionis reuelatio: ergo dicẽdo solum non absolui, reuelat implicite idipsum.

Tum quia omnes Doctores fatẽtur, confessorem frangere sigillũ, reuelãdo peccata etiã publica publice peccantium,& ideo nõ posse dicere, ille suum peccatum publicum est mihi confessus: quia peccatũ illud vt cognitũ per cõfessionem manifestatur, & quamuis alij sciãt aliquem esse peccatorẽ publicum,nesciunt tamen id, illũ confessum fuisse. Iam autem qui dicit, non possum,aut non potui absoluere talem,quia publici peccati nõ pœnitet publice, aperte significat & declarat peccatum illud fuisse sibi in confessione manifestum.

Quo circa confessor interrogatusquid egerit circa talẽ meretricẽ, aut alium publicum peccatorem, quem non absoluit: respondere solũ debet, se munere suo perfunctum fuisse.

Nec mihi placet Soti vbi supra limitatio, quæ est, tunc esse licitũ confessori dicere nõ absolui, quãdo ipsemet pœnitẽs se prodit: exẽpli gratia, si hæreticus in carcere mihi confessus, & quia impænitẽs est, ipsum non absoluerim, & postea ad vltimum suppliciũ ductus, asserat se persistere,& perstitisse sẽper animo obdurato in sua hæresi, non erit confessori vetitum dicere,ego confessus sum hunc hæreticum,nec tamen absolui.

Hæc inquã limitatio mihi displicet,neq; est vera:tũ quia sicut ex eo quod aliquis pœnitens,& absolutus,reuelat alijs suum peccatum, quod mihi est sacramentaliter cõfessus,non licet mihi confessori illud propalare; quia reuelo vt notum in confessione,& sic facio notabilem iniuriam sacramẽto, quatenus ex vi talis reuelationis, reddo ipsum odiosum. Ita ex eo quod impœnitens quicumque reuelat suam impœnitentiam, & induratum peccandi animũ,non est confessori licitum,hoc reuelare,sed dicẽdo nõ absolui hũc,reuelat impęnitentiam in confessione cognitã.

Tum quia sicut de publico vsurario non possum dicere, ego non absolui eũ ab vsuræ peccato, quãuis idẽmet vsurarius hoc alijs dicat & manifestet: Ita de publico impœnitenten, nõ est licitum dicere, non absolui, quia dato quod non reuelẽ peccatũ, siquidẽ iam publicum est,reuelo tamen ipsum,quatenus insinuo illum impænitentẽ talem suam impænitentiam in cõfessione mihi explicuisse. Ita Nauar.in man.c.8.n.10.

Ad ea vero quæ pro opinione Caietani sunt adducta, facilis est responsio,& ad primum dicimus, quod etsi cõfessum non absolui,ex pluribus causis quandoq; euenire possit,vt plurimũ tamen accidit ex impęnitẽtia,seu excõmunicatione maiore,aut casu reseruato;& ita vo

ces accipiuntur, pro eo quod communiter significãt, & ad id mouetur audiens, talem non absolui.

Ad secundũ dicimus falsũ esse, meretricem, seu quemuis aliũ peccatorẽ publicũ, non posse absolui ante data signa publicæ emẽdationis: sufficit enim quod habeat firmũ propositũ, saltẽ pro prima vice id faciendi: quoniã neq; restitutio, neq; alia publica emẽdatio, præcedere de necessitate debet absolutionẽ, quia pænitẽtiæ iniunctio, est potius sacramentum consequens, quã præcedens. Fateor tamẽ quod antequam publice ad sacram Eucharistiam admittatur, necessariũ est vt per pœnitentiam, aut bonã conuersationem, seu alio modo legitimo, constet publice talẽ meretricẽ pœnituisse, vt scandalum, quod suis malis publicis dedit, bono postea emẽdationis exemplo, reparetur: vt ait S. Anton. 3. part. cap. 27. §. 6. & Palud. in 4. sent. dist. 9. quæst. 4.

Et sic intelligẽda sunt illa verba, ca. Qui vult. de pænit. dist. 6. vt non sufficiat occulta cõfessio & occulta absolutio, neq; occulta pænitẽtia, ad danda publico peccatori sacramẽta publice, alia ab absolutione. Imo posse illis dari communionẽ sacram in secreto, etiam ante vitæ suæ aliam publicam mutationem affirmat Palud. vbi supra.

Ad tertium respõdemus, quod quãuis alij videant meretricẽ, non agere pęnitentiã de peccato publico; tamẽ confessor hoc scit modo secretissimo sacramẽtali, quo prohibetur peccata etiã publica, peccantium publice reuelare, & ideo sicut non potest dicere, illa mihi confessa est suum meretriciũ, dato quod sit alijs notum: ita neque eã non absolui ob suum meretriciũ, quia significat hoc audiuisse in confessione.

Ad quartũ fatemur, diuersum esse dicere hæc non pænituit publice, & hęc obstinata est in suo peccato: & quamuis illud cognouerim extra confessionem, & hoc in cõfessione: Negamus tamẽ quod idẽ sit, ego non possum, vel non potui eam absoluere, quia non pænitet publice, ac dicere, hæc nõ pęnituit publice: imo sunt ista diuersa, quia per hæc verba non absolui, denotatur quod peccatum illud fuerit confessum, nõ enim absolutio cadit in alia, quã in peccata confessa.

Quod si adhuc vrgeas, si quis cõfessor dixerit, ego audiui illius mulieris peccata; eã absolui á suis peccatis, non est fractor sigilli sacramenti, ergo neque etiam qui diceret, eam audiui & non absolui.

Respondetur, negando consequentiã, est enim vtrobique dispar ratio, eo quod per illa priora verba nõ declaro peccatũ aliquod mortale in genere, aut veniale in specie: sed solũ peccata quęcumq; illa sint etiã venialia, quorũ nemo mortalium

lium est expers. Neque ex vi illorũ verborum aliud colligitur, quam quod ea mulier fuerit mihi cõfessa & deinde sicut alijs potuit patere, qui eam viderunt confitentem,& me absoluentẽ, quod sit cõfessa & absoluta:ita meis exterioribus oculis id ipsum constat: & ideo nihil dico quod in confessione audiui, sed quod alia via est mihi & alijs notum. Secus autem est cum dico non absolui,quia absolutio plurimũ non solet denegari,nisi ob aliquid cõfessũ mortale,habẽs impęnitentiam, aut cẽsuram annexam.

Fateor tamen dari posse casum, in quo confessor dicendo, audiui illius confessionem,absolui illum, peccaret mortaliter, non quidem ob cõfessionis sigillum violatum, sed ob secretum naturæ non seruatum, vt si quis ita secrete alicui confiteretur, vt nullo modo velit quod ab alijs sciretur eum fuisse illi confessum, vel quia ita rogat instanter confessorem vt nulli dicat: vel rogat tacite, veniens mutato habitu ne dignoscatur,vel quia habet suum cõfessorem peculiarem, ad quem est solitus accedere, & nunc ob aliqua peccata grauia,in quæ pænitens incidit, verecundatur ad eum ire,& propterea confitetur de his grauibus, cum altero, confessurus leuiora cum proprio. Et si hoc sciret proprius facile suspicaretur magnum aliquod scelus commissum ob quod cum alio est confessus,vt docte notat Nauarrus in cap. Sacerdos. de pęnitent.dist. 6.n.72.

Hinc est quod Reynaldus, sancti Thomæ socius non fuit reuelator confessionis dicendo se nõ solum viuente sancto pluries, sed etiam in mortis articulo confessionem eius generalem audiuisse, neque vnquam reperisse vel consensum vnum, in peccatum aliquod mortale. Quia per hæc verba significatur solum venialia ab eo audiuisse: & hæc reuelare in genere non repugnat sigillo.

VndeParoch[9] qui diceret, tales mulieres sola venialia confitentur: & ille non est mihi confessus nisi venialia: Non est confessionis reuelator: quia etsi per illa verba videatur significare, quod habeãt mortalia, & ea confiteantur alteri: imó dato etiam quod hęc sit mala intentio Parochi:non tamen per dicta verba reuelat confessionem sibi factam, cum nullum exprimat mortale in genere, aut veniale in specie ei cõfessum: sed reuelat tantum suam pessimam suspicionem.Nauarr.vbi supra n.60.

Reuelaret tamen confessionẽ si diceret, iste optime cõfessus est, illius confessio mihi nõ satisfacit: nam per hęc & similia verba significatur eum cuius confessionem audiuit peccata, mortalia perpatrasse de quibus vel bene confitetur vel non bene.

Multo

Multo autem manifestius sacrilegium committeret qui diceret, iste mihi cõfessus est, multa & magna peccata: hæc enim non nisi mortifera esse audiẽs percipit: quę nec in genere, in ordine ad confessum reuelare licet.

Quod si adhuc quis pro Caietano insurgat, posse confessorem secundum canones, imô debere publico peccatori publicam imponere pænitentiam vt habetur in c. 1. de pænit. & remiss. & in cap. Sed illud 4. dist. & in cap. Quapropter 2. q. 7. & in cap. Si mala. 2. q. 4. ergo si confessor dicat iste non vult facere pænitentiam publice, quod est idem ac dicere, iste non vult facere id quod canones præcipiunt: non erit sigilli fractor, cum omnes videant eum non agere talem pænitentiam, nec sacri canones illam iniungi publicè delinquentibus præciperent si per eam confessionis sigillum reuelaretur.

Respõdemus, quod textus omnes qui loquuntur de pœnitentia publica imponenda, intelliguntur non in foro interiore & in sacramentali, sed in foro exteriore & ciuili, seu publico in quo non tam agitur de salute Rei, quam de punitione eius: & vt scandalum aliorum, qui ad peccandum suo exẽplo tacite inuitantur, tollatur, qui enim cõfessor ob peccatũ quãtũcũque publicum imponeret pænitẽtiam publicam, lethaliter peccaret eo quod per illam significaret grauia sibi à pænitente confessa fuisse peccata, nisi forte vel ipse pænitẽs spõte eam peteret, aut libenter, & grate susciperet. Tũc enim illa peccatorum publicatio, fieret ex licẽtia & consensu pænitẽtis. Sed hoc etiam raro, & nõ nisi iustis ex causis fieri debet, cum per hanc publicam pænitentiam, quam pænitẽs agit, se ipsum infamandi, & alios perperam de moribus illius suspicandi manifestam occasionẽ præbeat: quod non licere, colligitur ex cap. Non sunt audiendi. 11. q. 3.

Vnde grauiter errant illi confessoris, qui sibi confessis enormia peccata, etiam ante multorũ oculos facta, imponunt pænitentias manifestas, & quæ ab omnibus videantur, vt quod capite, & pedibus nudis, & cæreum in missa corã populo teneant, vel quod Ecclesiã aliquam discalceatis pedibus visitẽ t, aut quod vecte ferreo onustus aut lorica armatus in die sancto Iouis, sanctissimum corpus Christi custodiat, vel alia similia faciat, ex quibus cognita personæ qualitate, conijci facile potest, ob non leuia crimina id á confessore iniunctũ.

Non etiã video quomodo excusari possint à mortali peccato, illi confessores qui puellis sub cura parentum degentibus: vel fœminis vxoratis imponũt ieiunia multa aut delationẽ cilicij, siue austeritates alias, post confessionem statim

tim adimplendas, quæque in occulto nequeũt fieri, & illis visis suspitio de graui aliquo peccato confesso nascitur.

Sicut etiam reuelatores confessionis illi sunt, qui imponunt certam aliquam pænitentiam omnibus qui blasphemant; vt quod dictis ante altare tot Pater Noster & Aue Maria in fine cuiuslibet osculentur terram, & cũ alij sint in Ecclesia volentes confiteri, & eadem pænitentia illis datur, iudicant cæteros incidisse etiam in ipsum peccatum. Neque licet confessori signo quocumque propalare peccatum, & cum huiusmodi pænitentiæ multorum oculis expositæ, sint vel ex sui natura, vel ex consuetudine confessoris eas dantis, signũ manifestatiuum sceleris mortiferi. Negari non potest reuelari per eas saltem indirectè, confessionem. Nauar. in Man. cap. 8. n. 17.

Non tamen damnamus omnes qui opera publice adimplẽda pro peccatis etiam secretis sibi confessis imponũt: dummodo id ita prudenter & caute agant, vt opera illa pro deuotione etiam pænitentium consuescant sæpius fieri, vel pro leuibus culpis soleant nonnũquam dari vt quod Psalmi pænitẽtiales, vel aliæ orationes, ante aliquam Christi imaginem in Ecclesia dicãtur. Vel in monasterijs, seu collegijs, aut domibus vbi ieiunãdi frequens est consuetudo, quod tali die ieiunetur. Vel quod in die veneris sanctæ, quãdo multi ex deuotione se verberib⁹ magnis feriũt ille etiam disciplinis verberationẽ faciat. Per hæc etiam consuetueta ex deuotione multorum: non declaratur crimen confessum directe neque indirecte, vt ait Nauar. in c. Sacerdos de pænit. dist. 6. n. 105.

Ex his omnibus colliges quare peccatori publico etiamsi publice Eucharistiam petat, potest à Parocho etiam in die Paschatis denegari, si emendationis signum publicum non dedit, quamuis ostẽdat se esse confessum & absolutũ: peccatori autem occulto etiamsi sciatur quod non fuerit absolutus & quod persistat in impænitentia denegari si publice postulet, non debet.

Ratio est, quia publicus peccator, non habet ius petendi illud sacramentum, ante cognitã & manifestam suæ præteritæ vitæ emendationem, antequam scandalizarentur omnes quod sanctum detur canibus, & ideo Parochus, iuste potest illi petenti respondere, in te non apparent signa pænitentiæ, & in publico peccato manes: At occultus peccator etiam impœnitens, habet ius petendi in publico illud sacramentum, quia nulla publica causa obstat, & ideo nequit Parochus, cui ex officio incũbit administratio sacramentorum, peccatum occultũ obijcere, quã-

uis

uis eius confessionem audierit, & non absoluerit, vt docet D.Tho. quolibet.1.articul.2.&Nauar. in c. Sacerdos, de pænit. dist. 6. nu.84. Publico autem peccatori etsi nequeat parochus obijcere peccatũ publicum vt confessum, potest tamen vt non publice emendatum.

CASVS DECIMVS Quintus.

Parochus sorores duas confessus, de honestate & pulchritudine earũ postea cum quibusdam quæ illas confiteri viderunt in sermonem incidens iuniorem deuotam, Virginem, nulloque lethali crimine maculatã, multis verbis laudat, de altera quæ erat ætate maior, nihil omnino loquitur: ex illis laudibus effectum est, vt quidam iuuenis ditissimus, iuniorem potius in vxorem quã prouectiorem acceperit: consueuit etiam Parochus ad altare grauiora suorum subditorum peccata quæ per confessionem nouit, reprehendere publice, ita tamen caute vt nullus in notiam eorum, qui talia patrarunt deuenire valeat. Nunc de vtraque re, vehementer à quodam reprehenditur.

Quæritur, An in laudanda illa sorore: Nec non reprehẽdendis ita peccatis, confessionis secretum violauerit?

Petuntur in hoc casu duo, non leuia: & quoad primum videri prima facie alicui poterit, in laudanda iuniore sorore, confessorẽ non rupisse cõfessionis arcanum. Tum quia ea quæ spectant ad laudem & honorem pænitentis, nec sunt peccatorum circunstantię, nõ clauduntur sub sigillo cõfessionis, vt ex quibus nihil detrimenti redundat in confessum, arg.c. Omnis. de pænit. & remiss.

Tum quod de minore tantum loquendi occasio incidit, non de maiore: & ideo ex laudibus minoris, non potest conijci vituperium maioris, quia á separatis non fit illatio leg. Papinianus ff. de minoribus. cap. Ad audientiam, de decimis.

Tum quia ita non posset vnquã Parochus laudare aliquem ex sua Parochia: cum omnes confiteatur, si verum esset, quod ex laudibus, vnius pænitentis, possunt indirecte saltem conijci scelera & culpæ alterius: Nec etiam prelatus qui est confessor ordinarius suorum subditorum, posset apud Regem seu amicos efferre laudibus vnũ plus quam alium: si per virtutes quibus vnum extollit inferri posset alium seu alios propterea esse vitijs deditos.

Contrarium tamen est asserendum, quod scilicet Parochus confessus illas duas sorores, & de vna illarum dicenseam esse magnę virtutis, nullumque lethale peccatũ habere, reuelauit confessionem, non

non quidem directe, hoc est illius quam laudat: sed indirecte, idest, alterius sororis. Ita sanctus Anton. 3.part.titul.17.c.22. Nauar. in Man. cap.8.numer.9.& in cap.Sacerdos de pænitentia. distinct. 6.num.57.

Probatur quia confessor dicendo hanc esse virginem, aut hanc nullum mortale habere, significat alteram nec esse virginẽ, nec á lethali culpa immunem, & ita indirecte alterius confessionem, aperit: quæ nec directe nec indirecte reuelanda est, vt notant Doctores in cap.Omnis. de pænit. & remiss.

Confirmatur, quia id quod de vno negatur, de alio conceditur. 25.distin.cap.Quales.& 15.quæst.3. cap. Ex eo. & ff. de iud. cum prætor.& ff. de pact. dotalibus ob res. §. 2. Sicut etiam è contra quod de vno affirmatur, de alio negatur ff. de condit. & domon. cum ita legatum & ff.de legi.& Senatuscon. cum lex & Codic. de procur. leg. maritus. Si ergo hic sunt duæ sorores,& ambæ vni sacerdoti cõfessę: & de iuniore affirmat esse virginẽ, & carere lethali culpa:vtrũq; profecto per necessariã sequellã negat de ea, quæ est ætate prouectior.

Adde quod Parochus non potuit scire, quæ harum sororum sit virgo,& quæ absque mortali peccato, nisi per vtriusque confessionem. Igitur asserẽdo iuniorem esse virginem, & non habentem culpã lethalem significat tacite per alterius confessionem, sibi innotuisse grandiorem virginitate priuatam, & scelere aliquo mortifero infectam.arg.c. Nonne de præsumpt. vbi dicitur quod qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præsumitur.

Nec obstant quæ prima facie videbantur contrarium suadere: nam ad primum fatemur, illis laudibus non fuisse reuelatam cõfessionem iunioris sed antiquioris, quatenus dicendo de vna, quod erat virgo & absque mortali peccato significat nec alteram esse virginem, nec immunem á mortali culpa. Et ideo quæ spectant ad honorem non clauduntur sub cõfessionis sigillo directe & per se. Sed indirecte & per accidens, quatenus inde alterius peccata innotescunt, vt est in casu nostro.

Ad secundum respondemus, quod etsi de minore sorore esset principaliter, & quasi ex indirecto sermocinatio, consequenter tamẽ & per quandam necessariam connexionem, tam ex parte confessoris qui loquebatur, quam earum de quibus erat loquutio agebatur de altera sorore & ita affirmãdo de vna, quod erat sine peccato mortali negabat hęc innocẽtia de altera.

Ad tertiũ dicimus: bene posse parochũ, & prælatũ nõ solũ ex his quæ nouit extra cõfessionẽ sed etiã per confessionem, laudare vnum magis quam aliũ, dummodo nec

sit de

ſit de rebus quę impoſſibile fere eſt alia via noſſe quam ex confeſſione nec ſit de perſonis ita connexis, vt quę affirmantur de vno ſtatim intelligãtur negata de altero: qui enim Parochus diceret, in tota ſua Parochia nullam eſſe virginem aut caſtam niſi Ioannam: profecto aliarum confeſſiones reuelaret: quatenus ſignificat indirecte omnes alias eſſe corruptas & fornicarias. Ita qui Pręlatus de ſubditis eidem confeſſis, affirmaret Antonium ſolum viuere ſine peccato mortali, reuelator eſſet cõfeſſionis aliorum, tum quia res iſtę per confeſſionem ſolam innoteſcunt: tum quia annumerat laudatum inter alios ſibi confeſſos.

Hinc colligit Hoſtienſis in ſua ſumma tit. de Pęnit. & remiſſ. §. in quo tenetur, reprehendendos maxime confeſſores & audiendis confeſſionibus eſſe priuãdos, qui quaſi ridentes & iocantes conferunt inter ſe ſe confeſſiones auditas, & dicunt, quidam miles, & quędam mulier, venit ad me hodie, & hoc & illud confeſſa eſt: Nã etſi perſonas non nominent, facile tamen in eorum notitiam poſſunt deuenire audientes, vt quibus leue eſt indagare & ſcire qui & quales confeſſi ſint alteri confeſſario illo die, & ita ſcita qualitate perſonę confeſſę remanebit notum talia eos peccata fuiſſe cõfeſſos.

Colliges etiam reuelatorem eſſe confeſſionis illum Parochum, qui loquens cum patre aut matre aliquorum puerorum, quos eſt ſolitus confiteri, vnum magis laudat, quod ſit bonę indolis, deuotus, ſolitus audire Miſſam diebus feſtis, alienus à ludo alearum, quia per hęc dat intelligere alios filios habere aliquod horum vitiorum.

Dubitatio ſecunda in caſu pręſenti incluſa ea erat, vtrum Parochus reprehendens publice peccata in confeſſione audita, tacitis tamen perſonis ſacrilegium reuelationis committat?

Ego in ea ſum opinione vt putem Parochum qui publice ad altare dicit, in hac ciuitate vel in hoc oppido, vel in hac Parochia, committuntur grauiſſima peccata, & ea reprehendit, addendo etiam ſe id ſcire per confeſſionem: & audiuiſſe in cõfeſſione hoc & illud peccatum, dummodo id faciat tanta cum prudentia & cautella, vt impoſſibile ſit quod veniatur in noticiam eius qui peccauit, non eſſe reuelatorem confeſſionis, peccare tamen mortaliter ratione ſcandali.

Prima huius noſtræ opinionis pars, quæ eſt communis, aſſerta à Paludano in 4. ſent. diſt. 21. q. 3. ab Adriano ea. diſt. dub. 10. Nauarr. in cap. Sacerdos de pænit. diſt. 6. n. 75. Oſtẽditur. Tum quia ratio præcipua & finalis ob quam prohibetur

tur manifestatio peccati confessi, est ne veniatur in notitiam eius, qui peccauit, peccatum enim confessum, ordinem & respectum includit ad eum, qui illud est confessus, & ideo si reuelatur absque hoc ordine & respectu, iam non reuelatur vt formaliter confessum, sed vt materialiter tantum. At dicendo tale peccatum in confessione adiui, cum prudentia & cautella prædicta; nullo modo cognosci potest peccator, ergo prohibitio de sigillo seruando cessat. arg. cap. Cum cessante de appellat. & leg. Adigere. §. Quamuis ff. de iure. patronat.

Tum quia in cap. Officij de pęnit. & remiss. Confessor quidam reuelauit Papæ Innocētio III. mulierem quandam sibi confessam, quod timens ne viri hæreditas deuolueretur ad extraneos, quarũdã herbarum succum potauit, & sic venter eius intumuit & inde grauidam se ostendens, sibi partũ supposuit alienum, timensque maritũ non vult facinus ipsi detegere, qui prolem credit sine dubitatione aliqua esse suam: Et tamen Papa nõ reprehendit confessorem, quod reuelet hoc peccatum.

Tum quia videmus aliquando viros graues, ob aliquem finẽ laudabilem enarrare peccata, quæ in longissimis partibus sciuerunt per confessionem: nec de hoc facere scrupulum: imò quod prædicatores nonnunquam enarrant cum prędicta cautella grauissimum aliquod peccatum eis confessum, vt illud redarguant, & homines ad illud fugiendum horrore patefacto moneant. Et si quis esset pænitens qui commissum enorme aliquod scelus timeret confiteri, credens nullum vnquam hominem tale perpetrasse, nec á confessoribus quid simile auditum: posset quis sacerdos ad timorem istum expellendum enarrare idemmet factũ, iam sibi aliás confessum, &c.

Secunda pars quod ratione scãdali hoc sit vt plurimum peccatũ mortale, ostẽditur. Tum quia per huiusmodi peccata sic publice reuelata, scandalizantur simplices, qui putant illis verbis confessionẽ reuelari, & ita offenduntur, & aliquando timent ob hoc sua grauia peccata accusare, suspicantes ea posse à confessore manifestari, sine prędicta cautella, quod scandalum datum videtur mortale. cap. Nihil cum scandalo. de præscript. cap. Cum teneamur, de prębend. & cap. Cum ab omni de vita & honest. cler.

Tum quia secundum Paludan. in 4. distin. 2. q. 3. & 5. Anton. 3. part. tit. 17. cap. 22. §. 2. raro potest contingere, loqui cõfessorem de peccatis quę non aliter quam per cõfessionem cognosci possunt, quin sequatur aliquod inconueniens, vt vel inde veniatur in cognitionẽ

cestam aut dubiam cõfessi, vel saltem generetur scandalum in audientes, vel cõfessio reddatur grauior & odiosior, vel nõ habeatur aliqua suspicio de ipso confessore loquẽte, quod sit facilis ac pronus ad detegendam cõfessionem. Vnde Hostiens. in dict. §. in quo tenetur, & alij multi affirmant cauendum esse, nequis vnquam in confessione, aut in sermone familiari dicat, hoc aut illud audiuisse se in confessione, quia etsi per hoc non reueletur sigillum, exponitur tamen periculo reuelandi, & datur scandalum.

Vnus tamen est Panor. in cap. Omnis, de pœnit. & remis. qui putat reuelare peccata confessa etiã cum tanta cautella, vt non possit cognosci peccator, esse contra sigillum confessionis, ac proinde sacrilegium, & incurri in omnes pænas canonum.

Persuadetur his argumẽtis: primo quia in dicto cap. Omnis, expresse dicitur, qui peccatum in pęnitentiali iudicio sibi detectũ pręsumpserit reuelare, nõ solum à sacerdotali officio decernimus deponendum, sed in arctum monasterium detrudendum; ecce quod in his verbis, nulla fit mentio de peccatore, sed de peccato.

Secundo quia in eodemmet c. Omnis, subditur. Etsi prudentiori consilio indigeat, illud absque vlla expressione personæ caute requiret. Igitur speciatim conceditur vt peccatum absque expressione personæ propalari possit, tunc quando necesse est, à Doctore consiliũ petere, & ideo extra hunc casum necessitatis consilij, non licet peccatum occultata etiam persona, manifestare, exceptio siquidem vnius aliorum est inclusio ff. de mili. test. tribunus §. fin. 32. q. 7. cap. Domimus. in Clement. Exiui. de verborum significatione §. Cum autem.

Tertio quia in cap. sacerdos de pænit. dist. 6. habentur hæc verba Sacerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur peccata sua alicui recitet, quod ea cõfessus est. Ergo non solum peccator non ęst manifestandus, sed neque peccatum.

Confirmatur, quia vtrumque est materia sacramenti tam peccator, quam peccatum, sed ille est materia remota: hoc vt confessũ & contritum, est materia propinqua: igitur si manifestãdo id quod est magis remotum, fit iniuria sacramento confessionis, & notabilior erit iniuria si manifestetur id quod est propinquius.

Hæc Panormitani opinio etsi probabilitate nõ careat, verior tamen, & cõmunior est, quã sequimur, & ideo quamuis cõcedamus periculosũ valde esse peccata in cõfessione audita publice vel priuatim postea enarrare, idque vt plurimum

timum causare scandalum in audientes, & præcipuè simplices: tamen negamus reuelari per hoc confessionem, quando fit cum tanta cautella, vt nullo modo in peccatoris cognitionem perueniri, sit possibile.

Et ad primum argumētum Panormit. respondemus in illo cap. Omnis, de pænit. non prohiberi peccati confessi reuelationē absolute, & simpliciter, sed in ordine & respectu ad confessum; quādo scilicet ita reuelatur, vt in notitiam illius qui peccauit deueniri valeat: peccatum enim vt confessum formaliter, relationem includit ad peccatorem confitentem: & vt sic, nequit manifestari; sed bene peccatum quod fuit confessum, id est illud ipsum peccatum, seiunctū ab omni respectu ad peccatorem confitentem: nihil enim differt dicere, tale, vel tale peccatū, in mundo reperiri aliquando solet; vel quidam mihi tale peccatum est confessus: siue hoc peccatum in confessione audiui, quando ita caute dicitur, vt nullatenus in cognitionem illius, qui confessus est, peruenire auditor valeat.

Ad secundū dicimus, quod neque in casu necessitatis petēdi cōsilij, nec in alio quouis, licitum est propalare peccatum, cum notitia peccatoris, nisi data ab ipso iusta de causa licentia, vt inferius latius declarabimus: & ideo sicut petendo consilium sine expressione personæ, id licet, ita cum eadē cautella licitum erit alijs iustis de causis: nam lex per similitudinem rationis, extēditur ab vno ad aliud. leg. Non possunt, ff. de il. & cap. Dudum, de elect.

Ad tertium respōdetur eodem prorsus modo quoad primum, prohiberi reuelari peccata in relatione ad peccatorem: secus absolute & sine tali ordine.

Ad vltimum dicimus, quod peccatum est materia sacramenti, prout includit ordinem ad confitententem & volentem absolui: & vt sic verum est non posse manifestari: sed illud peccatum quod fuit confessum, si sumatur non prout habet ordinem ad confitentem, sed simpliciter & per se, nō cadit sub sigillo, & potest iusta de causa, & ad bonum finem reuelari.

Ex his infero, quod etsi loquēs publicè, vel priuatim de peccatis quę in cōfessione audiuit cū prędicta cautella, nō sit cōfesionis reuelator, id tamen est magnopere ab omnibus cōfessoribus fugiendū, & maxime cum loquuntur in eodēmet loco in quo degunt illi, qui talia crimina patrarunt, ad quorum aures si id perueniat, non possunt non magno rubore affici, & facile de confessore suspicari, quod non sit fidus secreti custos.

Infero etiam cautū debere esse confessorem, in petendo consilio

de peccatis ei confessis: vt tanta prudentia vtatur, vt ille á quo consilium postulat, in notitiam peccantis non deueniat: alias reuelator erit confessionis: quo sacrilegio damnandi illi sunt, qui transeunte aliquo perito Theologo, vel Canonista per ecclesiam, eleuantur à sede in qua confessionẽ audiunt, & ibi relicto pœnitente genuflexo, quem ille peritus intuetur, petunt consilium, & eo dato reuertuntur statim, & pœnitentẽ absoluunt. Clare enim per hoc dignoscitur, peccatum illud fuisse ab eo pœnitente commissum: & ideo tutius erit, quod confessor petat à pœnitente licentiam nominãdi personam, quando ex eo neque scandalum, neque aliquid nociuũ oriatur: quam licentiam si pęnitẽs non dederit, vel etiam si det, oriri tamẽ potest scandalũ, vel aliquod damnũ, tunc expectata temporis alicui⁹ oportunitate, cũ sũma prudẽtia & cautella, petat postea cõsiliũ, ita tamen vt nec verbis, nec signo dignosci possit quis fuerit author sceleris, Syluest. confessio 3. q. 5. Nauar. com. in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. n. 57. & 82.

Infero deinde doctorẽ, seu aliũ quem confessor consulit, si ex aliqua circunstantia venit in cognitionem personę, teneri ad sigillum seruandum, non quidem tam arcto vinculo vt pœnas canonis, sicut confessor incurrat; sed veluti interpres; adeo quod sigillum frãgens peccat mortifere, & sacrilegium committit, morique potius tenetur quam illud pandere. Tum quia res semper transit cũ suo onere. cap. Ex litteris, de pignoribus, & cap. Pastoralis, de Decimis, leg. 2. & 3. Cod. quibus caus. pign. tacit. contrah. Tũ quia cõsultor, etsi non sit persona necessaria ad confessionis sacramentum, est tamen vtilis. Tum quia sicut illud peccatum, vt sub sacramento dictum, obligat ad vitam profundendam pro eius sigillo, non quidem absolute & ratione sui, sed ratione iniuriæ, quæ exinde resultat sacramento; ita cũ ad aliũ vt sic cõfessum defertur, cũ simili obligatione transit: adeo vt neque etiã is, qui à casu confitentẽ audiuit, & multo minus qui à proposito, neque Prælatus à quo subditus authoritatem absoluendi ab aliquo casu reseruato petijt: nec iudex aliquis ecclesiasticus, aut secularis possit ob famam seu indicium, quod à peccato in confessione audito oritur, quidpiam agere vel inquirere, vt probat D. Thomas, cum alijs in 4. senten. distinc. 21. quęst. 3. art. 1. & 2. Nauar. in man. cap. 8. num. 7.

Infero tandem quod etsi nullus teneatur in quacũque extrema sit necessitate, confiteri nõ sacerdoti, qui non habet claues cognoscẽdi, & remittendi peccata, & ideo cũ non possit absoluere, frustra illi

fit

fit confeſſio: ad conſilium tamen petendum, vel ratione humilitatis, aut maioris ruboris, ſi quandoque id fiat, vt fieri permittitur á Diuo Patre Auguſtino, in capit. Quem pœnitet. de pœnitent. diſt. 1. & in capit. Qui vult. diſtinct. 6. Quamuis talis ſecularis confeſſionem audiens, non tam arcto ſigilli ſeruandi teneatur vinculo, ac teneretur ſacerdos, cum illa nó fuerit confeſſio ſacramentalis, neque quid ad abſolutionem ordinatū: peccat tamen ſemper mortaliter, ea ſic audita reuelans; ob quamcumque cauſam, etiam publicæ vtilitatis reuelet, atque ideo mori potius debet, quam aliquid propalare etiam iudice, ſub quibusvis cenſuris iubente: Quia vt aliquid confeſſionis ſacramentalis participat, ex parte ſaltem & intentione pęnitentis ſe accuſantis, ita aliquid illius ſecreti participat, quod ipſū aſſerendum eſt de interprete ac internuncio: etſi iſte, frangens ſigillum non adeo graue ſcelus committat ac interpres, qui licet pænas canonis, vt ſacerdos non incurrat, ſacrilegium tamen patrat: quia cū illud ſit verum ſacramentum, violator fit rei ſacræ: ſecus autem de confeſſione per internuncium; vt ſuperius cum de ipſa confeſſione ageremus, explicatum relinquitur.

(∴)

CASVS DECIMVS Sextus.

Religioſus ex ordine Mendicantium, virtute cuiuſdam bullæ à ſe acceptæ, quæ confraternitati ſecularium erat conceſſa, & facultatem dabat quibuſuis confratribus etiam Religioſis, eligendi vnum ex approbatis ad libitum Confeſſorem, & abſoluendi toties, quoties ei opus eſſet à caſibus etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, præterquam contentis in bullæ cænæ Domini, confeſſus eſt extra ordinem clerico ſeculari approbato, & à quodam caſu ſuo Prouinciali per conſtitutiones reſeruato abſolutus. Qui confeſſor ignorantia & errore obcæcatus, eundem excommunicationis vinculo innodatum, ob non denūciatam veritatem de quodam furto magni momenti facto abſoluit: ſed nunc ſcrupulis angitur, vultque in monaſterium ire, & cum Religioſo illo ſecrete loqui: tum de confeſſione ſibi facta, abſque ſuorum Prælatorum licentia, tum de excommunicationis abſolutione in præiudicium tertij data.

Quæritur, in his quid confeſſori ſit conſulendum?

Difficultates duas includit caſus pręſens, & quod ſpectat ad primū, an Religioſi mēdicātes poſſint vigore aliquarum bullarū eligere confeſſorem ad libitum,

intra vel extra ſuam religionem, & á caſibus in ſuis conſtitutionibus reſeruatis abſolui: variæ ſunt Doctorum ſententiæ.

Quidam iuris ſubtilitates magis, quam regularis obſeruantiæ veritatem attendentes, exiſtimant has confeſſiones & abſolutiones eſſe validas: licereque Religioſis etiam mendicantibus, abſque ſuperiorum ſuorum licentia, vti hiſce bullis & indultis tam quoad eligendum ad libitum confeſſoré ex approbatis, quam quoad abſoluēdum á caſibus in ſuo ordine reſeruatis, idque nituntur probare.

Tum quia certum & indubitatum eſt, Papam de plenitudine poteſtatis ſuæ, cui omnis iuriſdictio tam ordinaria quam delegata quorumcumque Prælatorũ ſubiacet, poſſe hoc concedere ſpecialiter, & generaliter, quibuſuis Chriſtianis, etiam Religioſis quomodo ipſe vellet: & cum de intentione Summi Pontificis conſtet per verba bullæ: fruſtra & deceptorie in illis loqueretur de Religioſis mendicantibus, ſi eis abſque Prælatorum licentia; non liceret vti gratijs & indultibus conceſſis, de eligendo confeſſore, & abſoluendo á caſibus.

Tum quia Papa bene inſtructus de nimio rigore, quo vtuntur Prælati in ſubditos, ob quem perſeuerant quandoque per multum tēporis in peccato reſeruato, timentes adire Prælatum, vult per tales bullas miſericorditer, & benigne agere, cum ſic afflictis, eoſque à captiuitatis iugo, ad libertatis ſpiritum reducere, vtque habeant facile remedium, quoties vt homines, in caſus reſeruatos inciderint: cum enim nihil in eccleſia Dei arduum magis & difficile videatur, quam horrenda ſcelera etiam occultiſſima, confeſſori aperire, non eſt mirum quod ſummus eiuſdem eccleſiæ Paſtor, per hæc indulta de electione ad libitum confeſſoris, & de abſolutione á reſeruatis, & cēſuris, nitatur aperire omnibus Chriſti fidelibus, etiam religioſis, facilem viam accedendi ſæpius ad confeſſionem.

Tũ quia ad lucrandas intra monaſterium indulgentias in dictis bullis contentas, non indigent religioſi Prælatorũ facultate, vt docet Nauar. cap. 23. n. 38. poſt D. Th. 2. 2. q. 104. ar. 5. imo ſi oua & lacticina temporibus prohibitis comedant, iuxta formam dictarũ bullarum, non peccant: igitur neq; peccabunt ſi abſoluantur, & confiteãtur ſecundum tenorem expreſſum in bullis, cum non videatur maior ratio in vno quam in alio, imo hoc magis ſit ad vtilitatem animæ ipſius ſubditi, ac proinde à ſummo Paſtore animarum, videatur magis intentum.

Tum quia Religioſi, de licentia ſui Prioris, poſſunt accipere has bullas,

bullas, & eis vti, quoad omnia in eis contenta, & cõfeſſiones, & abſolutiones à reſeruatis, & cætera omnia, & cum tali licentia nihil nocent regulari obſeruantiæ, & cuncta redduntur bona & licita. Quare ergo non magis erunt bona & licita, de licentia & conceſſione Papæ.

Tum quia etſi per Sixtum quartum, Innocentium octauum, Alexandrum ſextum, Iulium ſecundum, Leonem decimum, & alios ſubſequentes Summos Pontifices declaratum ſit, non poſſe Religioſos mendicantes, vti hiſce bullis quoad cõfeſſiones, & abſolutiones abſque ſuperiorũ ſuorũ licentia: ipſi tamẽ regulares, tam confeſſores, quam pænitentes, ignorant has Pontificum prohibitiones, vt quæ neque publicantur à Prælatis religioſorum, quod eſſe neceſſarium tradit Sotus, lib. 2. de iuſt. & iure q. 2. art. 4. & Medina in 12. q. 19. art. 4. Neque ſunt receptæ in vſu, & ideo non obligant, ſecundum doctrinã Caietani in ſua Summa, tit. Excõmunicatio, poſt caſ. 31. in fine.

Tandem Prælati ſciunt ſubditos accipere has bullas, & vti illis, quoad eligendum confeſſorem, & abſoluendum à caſibus: & tacent, neque contradicunt: & ita per tacitum hunc conſenſum, videntur concedere licentiam, cap. Qui tacet. de reg. iur.

Confirmatur, quia ſecundum iura antiqua, quilibet Chriſtianus, cuilibet proprio ſacerdoti potuiſſet confiteri. arg. §. Ecce, 16. quæſt. 1. & cap. 25. Concilij Tridentini, de reform. ſeſsion. 23. Cum ergo per huiuſmodi bullas redeatur ad ius antiquum, ſunt fauorabiles & ampliandæ; facile enim res quælibet, reuertitur ad ſuam priſtinã & antiquam naturam, cap. Ab exordio. 35. diſt. & leg. Si vnus, §. Pactus, ne peteret, ff. de pactis.

Ex his igitur colligunt iſti Doctores, quod cum religioſi ſint in bona fide, quoad vſum dictarum bullarum, non eſt illis inijciendus de nouo ſcrupulus, quod ſuæ liberæ confeſſiones, & abſolutiones à caſibus reſeruatis, non fuerint, vel non ſint validæ.

Hęc tamen opinio quam ſit veritati contraria, & regulari obſeruantiæ, ac morum reformationi oppoſita, iudicabit facile qui monaſtici regiminis vel minimam experiẽtiam habet, vnde cõmuniori & ſeniori doctorum ſententiæ adhærentes, exiſtimamus, Religioſos abſque ſuorum ſuperiorum licentia, petita & obtenta expreſſe quoad hunc effectum, non poſſe vigore cuiuſcũmque bullę, quę nõ ſit plenarium iubilæum, eligere ad libitum confeſſorẽ ex approbatis, vel abſolui à caſibus in ſuo ordine reſeruatis: & tales confeſſiones, & abſolutiones, eſſe prorſus irritas & reiterandas. Quæ eſt ſententia col-

ctoris in compendio priuilegiorum Fratrum Minorum, & aliorũ mendicantium, verbo Cruciata, & Fratris Antonij de Corduba ibidẽ, & Fratris Hieronymi à Sorbo Ordinis Capuccinorum in Italia Gẽralis dignissimi, & mei amãtissimi, in compendio eorundem priuilegiorum, ab ipso composito & impresso Neapoli anno 1597. Estque omnium Doctorum Salmanticẽsiũ qui sunt de hoc interrogati, vt affirmat Cãdelabrum aureum, Absolutio. conclus. 2.

Rationes quibus hęc veritas nititur, multæ & efficaces sunt, volui tamen paucas adducere, quarum prima est; quod Papa non intẽdit per suas bullas dissipare, relaxare, aut deformare monasticam disciplinam, præcipuè quoad ea à quibus maxime pendent essentialia Religionis vota, vt patet in priuileg. Sixti IIII. Innocentij VIII. & Leonis X. quæ habentur in præfato compendio, verbo Absolutio ordinaria, nu. 15. 16. 21. & 22. vbi isti Pontifices hanc ipsam reddunt rationem ad prohibendum ne Fratres obseruantes similibus bullis vtantur. Iam autem quod libera quorumcũmque cõfessorum electio, & casuum per constitutiones seu Prælatos reseruatorum absolutio, non solum noceat morum reformationi, sed eam dissipet: & religiosæ votorum obseruantiæ contraueniat, vt quæ absque obediẽtia superiorum fiat, incentiuum ac fomentum delinquendi præstet; proniores que Religiosos faciat ad peccandum, contra castitatem & paupertatem, nec nõ aduersus tẽperantiam, & alias virtutes quibus perfectio vitæ monasticæ continetur & conseruatur; res est omni dubio carens, & hoc aperte testatur Sxtus IIII. Innocentius VIII. & Leo X. in suis priuilegijs, quibus expresse declarant, per hasce bullas ac confitendi & absoluendi libertates, religionem dissolui occasionaliter, & earum prætextu religiosos in multa illicita prolabi, ideo illas reuocãt, prohibentque ne vti eis possint, sine Prælatorum suorũ licentia: vt inferius latius explicabimus.

Confirmatur, quia casuum reseruationem in religionibus, esse rem nõ solum proficuam, sed valde necessariam, cõstat apertissime ex vsu in omnibus religionibus recepto, qui suis constitutionibus illos reseruant, & ex decreto Conc. Trid. sess. 14. de sacramento pœnitentiæ cap. 7. vbi hanc casuum grauiorum reseruationem, ad Christiani populi disciplinam, magnopere pertinere affirmat. Ad quid igitur illa esset, vel quem fructum Prælati reseruantes sibi casus assequerentur, vel quomodo prçcauere poterunt ne grauiora hæc delicta committantur, quæue constitutionum obseruantia, quoad cõfessiones

fessiones & absolutiones in religionibus erit, si liberum Religioso cuicumque sit accipere bullas, & eis ad beneplacitum suum vti, ac extra ordinem confiteri, & à quibusuis reseruatis absolui? & ideo non est credendum in tantum religiosæ obseruantiæ nocumentū, velle Summum Pontificē eas concedere: sed vel esse quoad tales libertates Religiosis concessas, subreptitias, vel intelligēdas, vt id fiat de expressa superiorum licētia. arg. le. 2. §. Si quis à principe, ff. ne quid in loco publico fiat. & cap. Super eo. de offic. delegat.

Adde quod clausula generalis debet limitari & interpretari secūdum id quod per aliam specialem est expressum, iuxta glos. recept. in leg. de pretio, ff. de pub. in rē auct. siue lex limitans clausulam seu legem generalem præcedat eam, siue sequatur leg. Sed & posteriores. ff. de leg, & glos. in leg. Secundum. ff. qui satis. cog. iuncta glos. authent. offeratur, cap. de litis contest. neq; debet extendi ad ea, quæ quis non esset verisimiliter concessurus in particulari, si ei omnino de causa & de alijs inconuenientibus inde sequentibus constaret, maxime in materia odiosa, quæ militat contra ius commune, cap. Quæ à iure, & cap. Quæ in generali, de reg. iur. lib. 6. & cap. In his. de priuileg. & leg. Si quādo, Cod. de inoffic. testa. Panor. in cap. Certificari, col. 3. de sepult. & Decius in cap. 1. col. 5. de rescriptis. sed quod Religiosi possint vigore dictarum bullarū, eligere ex approbatis cōfessorē quēcumque & quod ab eo valeant à quibusuis reseruatis casibus absolui; est clausula quæ antea & post à varijs Pontificibus declaratur, id non aliter quam cum expressa Prælatorum licentia fieri posse: vt declarauit Sixtus IIII. Innocent. VIII. Alexāder VI. Iulius II. Leo X. Pius IIII. Pius V. & Gregorius XIII. & habetur in compendio Priuilegiorum Fratrum Minorum, & aliorū mendicantium, verbo Absolutio, quoad Fratres, & verbo Cruciata.

Præterea, licet in præfatis bullis, concedatur accipientibus eas, vt possint eligere quemcumque cōfessorem, à quo valeant absolui ab omnibus etiam reseruatis Papæ: & qui concedit maius, videatur concedere minus, hoc tamen nō sufficit ad comprehendendum casus in cōstitutionibus reseruatos soli Prælato, arg. cap. Cum nos. de his quæ fiūt à mai. parte cap. & de constit. cap. 1. lib. 6. & glos. in cap. Cum nō debeat, de elect. lib. 6. & in clem. Dudū, §. penul. de sepult. & notat Ludouicus Rod. in suis nota. vbi probat quod conuentio & pactū iuratū, non tollatur per clausulam generalem, (non obstantibus quibuscumque pactis) ac ideo quamuis per dictas bullas posset religiosi absolui forte à casibus sedi Apo-

ſtolicæ reſeruatis, non tamen ab ijs quæ in ordinis cõſtitutionibus includuntur: quia in iſtis exorbitantibus, & prohibitis, non fit extẽſio de vno caſu ad alium, etiã per maioritatem rationis, cap. Trãslationem, de offic. deleg.

Alia ratio eſt, quia multo magis religato & reformato ſtatui regulariũ obſtat, quod hi extra ordinẽ pro libito quibuſuis approbatis cõfiteantur, & à caſibus in ſuis cõſtitutionibus ſoli Prælato reſeruatis, quoties ſibi placuerit abſoluãtur, quã quod ad lucrãdas indulgẽtias á monaſterio exeãt: hoc enim cõtrariatur ſolũ obedietiæ voto, & regulari clauſurę. Illud vero nõ ſolum obedientiæ & clauſuræ, ac iuriſdictioni quam Pręlati habent in ſubditos, quia poſſunt ad exteros cõfeſſores ire: ſed etiã caſtitati, cui nõ ſeruãdę patẽs eſt hęc via & paupertati, cũ neceſſe ſit religioſos habere pecunias inſcijs & inuitis Pręlatis, pro dictis bullis accipiendis, vt manifeſtũ eſt. Sed indulgentias non poſſunt religioſi, abq; licentia Prælatorũ lucrari, quia propter indulgẽtias nõ debet diſſolui regularis obſeruantia, cũ magis religioſi mereantur religionem ſuam ſeruando, quam indulgentias exquirendo, vt ait D. Thomas 3. p. quæſt. 27. art. 2. ad 1. ergo neque ad libitũ cõfiteri, & abſolui à reſeruatis, ob quæ multo radicitus regularis obſeruantia euellitur, & diſſipatur.

Deinde Papa etſi concedat in dictis bullis libertatem confitendi & abſoluendi, non tamẽ cogit, aut præcipit vt bullæ illæ accipiantur, ſed id relinquit in cuiuſlibet arbitrio, & volũtate, ſed religioſi quoad regulam & conſtitutiones voluntates ſuas, Prælatorum voluntati religarunt, & ſubiecerunt; ita vt quoad ea quæ ad regularem obſeruantiam ſpectant, neque habeant velle, neque nolle capit. Nullus, capit. Quorundam, de elect. libr. ſexto, & cap. Non dicatis. 12. quæſtion. 1. tradit vterque Thomas 2. 2. q. 88. ar. 8. qui affirmãt Religioſum ſubijci ſuperiori, non ſolum quoad omnia contenta in regula, ſed etiam quoad non contenta, ſi quæ tamen ſunt, vel eſſe poſſunt opportuna regulæ obſeruandæ. Accipere vero has bullas quoad effectũ libertatis eligẽdi cõfeſſorem, & abſoluẽdi à reſeruatis, clarũ eſt repugnare nõ ſolũ obediẽtiæ, caſtitati, & paupertati, cõtentis in ipſa regula, ſed etiã tẽperantiæ, mortificationi, morũ reformationi, & pluribus alijs virtutibus ad regularẽ obſeruantiã neceſſarijs, ergo quoad accipiẽdũ pręfatas bullas, nõ ſunt proprij iuris, nec omnino liberi, ſed voluntati Prælatorũ ſubiecti, vt ſine eorum licentia expreſſa, & legitima, accipere eas, vel pecunias pro eis dare, aut confraternitati alicui ſe addiſcere nõ valeant; ſecundum doctrinam Innocentij

nocentij in cap. Olim, de Priuileg. & Nauarri in comment. 2. de Regular. super cap. Non dicatis n. 30.

His adiunge, alienum, esse à Summi Pontificis mente, velle proprietatis peccatum fouere. Iam autem acceptio harum bullarum, & pecuniæ ad eas habendas datæ, inscijs Prælatis, est peccatum proprietatis, vt colligitur; tum ex cap. Non dicatis, 12. quæst. 2. vbi inter graue proprietatis peccatum, numeratur accipere, vel dare literas, sine licentia Prælati, ea ratione quia expendit papyrum monasterij, dando literas, & appropriat papyrum literarum ad se scriptarum recipiendo illas occultas. Tũ per illa verba contenta in Regula D. Patris nostri Augustini cap. 9. si quis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur. Et nemo negare potest has bullas, & pæcunias pro eis datas, rem aliquam esse, & non paruam, nec minimi momenti, sed maximi: vt per quam acquiritur exemptio à iurisdictione Prælatorum, & facultas libera eundi ad quoscumque approbatos confessores, & absoluendi á casibus omnibus.

Tandem, Papæ mens attendenda magis est, quam bullarum verba, cap. Marchion. 1. quæst. 1. & cap. fin. de reg. iur. lib. 6. & leg. Cum Pater. §. Dulcissimis. ff. de l. 2. idque omnino est habendum pro lege, quod legislator interrogatus cum eam faciebat, respondisset, iuxta glos. sing. in leg. Tale pactum. §. fin. ff. de pact. sed constat apertissime de mẽte Summorum Pontificum esse, vt præfatæ bullæ omnes, non valeãt, nec suffragentur Religiosis, quoad eligendos confessores, vel absoluendum á reseruatis, nisi habita superiorum suorum expressa licentia, id quod constat.

Tum quia Clemens IIII. inhibuit vniuersis fratribus Ordinis Minorũ, ne aliquis eorũ nisi necessitatis vrgente articulo, alijs quam Prælatis suis, peccata sua confiteri præsumant, vel alijs eiusdem ordinis sacerdotibus, nisi secũdum regulam, & ipsius ordinis instituta, Quod idem ipse concessit Carmelitis, & fratribus Prædicatoribus, & per cõmunicationem alijs, & habetur in mari magno fol. 58. & 143. concess. 334. & 475. & 563.

Tum quia Sixtus IIII. mandauit quod fratres minores non possint absolui à casibus reseruatis Ministris, nisi de licentia Generalis, aut eorundem ministrorum, seu Vicariorum Prouincialium, non obstantibus literis eiusdem Sixti sub quacumque verborum forma, eisdem fratribus concessis, cæterisq; contrarijs quibuscumque in mari magno fol. 50. concess. 55. in compendio, verbo Absolutio ordinaria quoad fratres. num. 15.

Tum quia Innocẽtius VIII. declarauit,

claraũit fratres minores non posse nec debere eligere cõfessores, nec à casibus reseruatis absolui, vigore BullæCruciatæ,quam ipse dederat in Hispania, nisi de cõsensu & beneplacito suorum Prælatorũ, Prouincialium seu Generaliũ,& quod quæcũmque absolutio alia quoad fratres irrita sit & inanis fol.56.cõcess. 59. in compendio vbi supra numer.16.

Tum quia Leo X. prohibuit & declarauit, quod nullus fratrum Minorum regularium obseruantiæ,possit accipere Bullas Cruciatę seu alias indulgẽtias generales cõcessas, aut concedendas, vt possit vti gratijs ibi contentis, vtpote cõtra regularia ordinis instituta confiteri quibuscumque sacerdotibus & absolui à casibus reseruatis,& in diebus ieiuniorum manducare lacticinia,& facere alia, quę non decent Religiosos,tam altæ & strictę professionis, nisi solum ob aliquã necessitatẽ particularem, pro qua prædictæ obseruantiæ dispensatio pro tunc esset solum Pontificibus concessa.Et tunc examinata prius huiusmodi necessitate á Generali, vel prouincialibus, aut custodibus ac de eorum expressa licentia, & in scriptis habita, non obstantibus bullis,& clausulis quibuscumque generalibus, vel speciabus, etiam quod in illis libera facultas subditis eas accipiendi tribueretur. fol.60. concesf.178.in cõp.vbi supra nu.22.

Et infra prohibet hoc ipsum sub excommunicationis latæ sententiæ pęna concessi.301.

Idem Leo X. prohibuit Eremitis nostri ordinis sancti Augustini, quod etiam virtute quarumcumque bullarum, nullus frater ipsius ordinis, posset absolui à censuris, seu pænis incursis,& à reseruatis casibus,nisi per suos Prælatos, aut nisi secundum statuta & consuetudinem sui ordinis,& non per alios quoscumque nec extra ordinem, sine licentia magistri Generalis, vel Prouincialis. Aliàs irritum & inane esse, si secus fiat, in supplemento fol. 124.

Id ipsum prohibuit eisdem Augustiniensibus Innocentius VIII. Ne quoad confessiones & absolutiones à casibus vti possent absque Superiorum consensu, confessionalibus impetratis, aut impetrandis. Ita in compendio. verbo Absolutio quoad fratres. n. 36.

Tum quia Pius IIII. in bullis cruciatę,& aliquibus alijs suo tempore publicatis concedebat mendicãtibus Religiosis,vt absq; suorũ Prælatorum licentia, possent eas accipere. Et tamẽ Pius V. eius successor in bullis à se datis,hãc libertatis clausulam abstulit ; idemque fecit Gregorius XIII. & alij omnes vsque ad D.N.Clemẽtẽ VIII.quod est maximum argumẽtũ eos nolle regulares vti posse hisce bullis,absque superiorum expressa licentia.

Vnde

Vnde Pius V. viuæ vocis oraculo declarauit Religiosos mendicãtes minimè posse absque suorum Prælatorum licentia, huiusmodi bullis gaudere quantum ad indultum eligendi sibi confessorem, & á casibus reseruatis absoluendi: & hoc in anno 1571. vt refert Passarellus in compilatione priuileg. sãcti Francisci de Paula, fol. 127.

Et Gregorius XIII. viuæ vocis oraculo Præposito generali societatis Iesu declarauit mentis suæ nõ esse, nec fuisse, per hasce bullas sub quibuscũque clausulis, tenoribus & derrogationibus quibusuis locis & personis factis, aut faciendis derogare velle indultis & constitutionibus ordinis, super eisdem confessarijs editis: Ita refertur in compendio societatis Iesu, verbo Absolutio §. 11. & in compendio priuileg. F.S. Hier. Hispan. collecto á Patre Garsia. fol. 41.

His autem omnibus, quæ ad regularem obseruantiam conseruãdam spectant, etsi concessa & declarata sint vni ordini Mendicantium, gaudent & participant omnes alij ordines mendicantes, eodem prorsus modo, ac sub eadem forma & tenore, ac si cuilibet speciatim & nominatim esset concessum, vt videre est manifestè in multis bullis, quæ habẽtur in compẽdio priuilegiorum verbo communicatio priuilegiorum.

Vltimo ad omnem dubitationem tollendam, fuit à Reuerẽdissimo Episcopo Caietæ nomine Alfonso Hispano, à sacra Cardinaliũ congregatione, quæ instituta est, ad dubia in decretis sacri Concilij Tridentini ortia dissoluenda, & eadem ipsa decreta interpretanda postulatum nuper, An per bullas ordinarias, in quibus solet dari facultas absoluendi á casibus etiam sedi Apostolicæ reseruatis, cõprehendantur casus, quos vel Episcopus in sua diæcesi, vel prælatus in sua religione suis subditis reseruauit. Fuit responsum quod non, nisi de eis fieret specialis mẽtio, & nisi tantum ratione iubilei plenissimi. Ita habetur in compendio priuilegiorum Fratrum Minorum & aliorum mendicantium reformatn per Reuerendissimum P. fratrem Hieronymum à Sorbo nũc in Italia generalem meritissimum ordinis Capuccinorũ, impresso Neapoli anno 1595. in verbo casus reseruati. fol. 150.

Et Reuerendissimo Archiepiscopo Valentiæ Domino Ioanni de Ribera, & Patriarchę Antiocheno petenti ab eadem sacra congregatione, An virtute bullę cruciatę, possint moniales suę iurisdictioni subiectę eligere sibi ex approbatis quoscumque confessores? Respõsum fuit, non posse Moniales vigore facultatis in eadem bulla cõcessę, alios confessarios sibi eligere pręter eos qui ad audiendas ipsarũ Mo-

Monalium confeſſiones, ab ordinario approbati & deputati fuerint. Et hanc reſponſionem vidiſſe & legiſſe teſtatur quidam nouus expoſitor bullæ cruciatæ dubio. 8. num. 24. in fine. Et refertur in dicto compendio Neapoli impreſſo fol. 25.

Extat tandem breue nunc recens S. Dominum N. Clementis VIII. emanatum anno 1593. méſe Maij cũ ego eſſem Romæ, in quo poſt viſos & conſideratos vna cũ congregatione Reuerendiſſimorũ Præſulum qui ab eodem ſunt inſtituti pro vniuerſali Eccleſiaſtica reformatione, caſus omnes qui in Religione qualibet erant per regulam, aut cõſtitutiones ſeu conſuetudinem reſeruati, quos á generalibus ſeu procuratoribus ordinum fecit ſibi in ſcedula præſentari. hos ſolũ infra ſcriptos cunctis regularibus reſeruatos fore, eſſe, & haberi & non alios præſcripſit videlicet.

1 *Veneficia, incantationes, ſortilegia.*

2 *Apoſtaſia à Religione ſiue ab habitu dimiſſo ſeu retento, quando eo peruenerit vt extra ſepta Monaſterij, ſeu conuentus fiat egreßio.*

3 *Nocturna ac furtiua é Monaſterio ſeu Conuentu egreßio, etiam animo non apoſtatandi facta.*

4 *Proprietas contra votum paupertatis quæ ſit peccatum mortale.*

5 *Lapſus carnis voluntarius, opere conſummatus.*

6 *Occiſio aut vulneratio, ſeu grauis percußio cuiuſcumque perſonæ.*

7 *Malitioſum impedimentum, aut retardatio; aut apertio literarum, á ſuperioribus ad inferiores, & é cõtra.*

8 *Iuramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo.*

9 *Procuratio, auxilium, ſeu conſiliũ ad abortum faciendum, poſt animatum fœtum etiã effectu non ſequuto.*

10 *Falſificatio manus aut ſigilli officialium Monaſterij, aut conuentus.*

11 *Furtum de rebus Monaſterij ſeu conuentus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.*

Hoc fuit à Pontifice declaratũ, eſſe etiam intelligendum de rebus particularibus alicui fratri ad vsũ conceſſis.

Si aliud preterea peccatum graue pro Religionis conſeruatione, aut pro conſcientiæ puritate reſeruandum videbitur: id non aliter fiat quam generalis capituli in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia, matura diſcuſſione & conſilio hæc in bulla.

Abſoluendi autem facultatem á ſupradictis caſibus ad illos tantũ Prælatos pertinere declarauit, ad quos prius, ante huius ſui decreti publicationem ſpectabat: Non obſtantibus quibuſcumque in cõtrarium.

Cum

Cum ergo si casus vndecim sint à Papa nunc determinati: cũ clausula, vt nullus ab illis absuluat, nisi Prælati quibus id erat in alijs casibus cuique religioni commissũ; fatendum necessario est, breue istud quoad præfatos casus absoluendos, non comprehendi in bullis, quæ passim archiconfraternitatibus concedi solent: vel in alijs quæ non sunt iubilæum plenariũ: ad quid enim tanta cum diligentia & maturitate eos reseruaret? ad quid breue per modum legis & firmi decreti edidisset & statuisset? cur solis Prelatis quibus id de iure competebat absolutionem committeret? Quem fructum in Religionibus pareret hæc reseruatio, si liberum foret cuilibet subdito, inscio Prelato accipere quas vellet archicõfraternitatis secularis bullas, vel etiam cruciatam seu alias ad eligendum pro suo beneplacito etiam extra religionem confessorem à quo ab omnibus his casibus quoties incideret absolueretur: quæ omnia cum sint dictu absurdissima nequaquam sunt asserenda, neque vt vero similia credenda. cap. Quia non est verisimile cum similibus. de præsumpt.

Aduertendum hic diligẽter est, quod cum dicimus posse Religiosos concessa à superioribus licentia vti hisce bullis seu confessionalibus, tam quoad eligendum confessorem, quam quoad absoluendum à reseruatis: hoc non esse intelligendum absolute & generaliter & pro libito cuiusq; superioris. Sed in particulari, hoc est vt petatur & detur licẽtia nõ solũ pro accipiẽda bulla generatim & cõfuse sed in particulari & distincte pro accipiẽda, & vtẽda facultate cõtẽta in ea, de eligẽo ad libitũ cõfessore, & absoluẽdo à reseruatis. Et hoc cõcedi debet examinata causa seu necessitate, & in ędificationẽ religionis, non in dissolutionem, vt notat Cordub. in annotationibus suis in cõpẽdiũ priuilegiorũ verb. Cruciata §. penult. & vltra hęc requiri quod sit in scriptis vt deffinitur in bulla Leonis X. superius recitata.

Nec obstãt argumẽta quę ad partẽ cõtrariã fuerũt adducta. Ad primũ fatemur, summũ Põtificẽ absoluta sua potestate id posse Religiosis cõcedere, iustis & vrgentissimis occurrẽtibus causis, vt solet cõcedere in iubilęis plenarijs: sed negamus id cõmuniter, & de potentia sua ordinaria, qua se subijcit suis iustis legibus & ordinationibus id facere: quia cũ religiosorũ cõstitutiones, & Apostolica decreta, monasticã disciplinã cõseruãtia, nõ intẽdat abrogare & euertere, sed stabilire & cõfirmare: ideo cũ in bullis aliquib' cõcedit, vt religiosi etiã mẽdicãtes eis vtãtur, & cõfessores ad libitum eligant, & à casibus reseruatis absoluantur: hoc intelligi vult, salua regulari disciplina,

vt

vt fiat cum expressa Prælatorum licẽtia, mature & iustis de causis data, & nõ aliter nec alio modo, sicut à multis Põtificibus iam est declaratum & ideo non frustra aut deceptoriè loquitur in præfatis bullis de Religiosis mendicantibus. Sed ipsimet subditi se decipiunt, & libertatis desiderio in animarũ suarum ruinam, verbis illis de eligendo confessore, & absoluendo à reseruatis contra veram iuris interpretationem, & declaratam Pontificum intentionem vti volunt.

Ad secũdum concedimus Prælatos male facere, vtentes nimio rigore & austeritate in casibus cõcedendis: sicut etiam imprudẽter agunt, cum passim & leuiter suam authoritatem ad eos absoluendos vnicuique tribuunt: & ideo sunt constitutiones & ordinationes in qualibet religione de hac re iustè & prudenter disponentes; secundum quas Prælati committunt suam authoritatem, prout regularis disciplinæ obseruantia, & morum reformatio exigit, occludẽtes pro viribus omnem occasionem ruinæ ijs, qui sunt vitijs dediti, sine eorum infamia, & inuigilantes paterno affectu subditorum saluti, effrænibus restringentes lora. Et dato quod vnus aut alter prælatus indiscreto quandoque zelo moueatur, ad denegandam suam authoritatem in absolutione casuũ reseruatorum: ea non est sufficiẽs ratio, quæ mouere debeat summũ Pastorem, ad concedendum vniuersis religiosis omnium ordinũ etiam mendicantiũ, vt inscijs Prælatis & eis inuitis, nullo habito obedientiæ respectu, accipiãt huiusmodi bullas, & illis vtantur, maneantque in tota vita liberi à petenda vnquam authoritate Prælatorum quoad eligendum confessorem, & absoluendum à casibus reseruatis. Quia maius damnum per hoc vniuersæ religioni infertur quam sit illud quod ex rigoroso vnius Prælati zelo nasci potest; vt satis patet.

Ad tertium, dicimus quod indulgentiæ quæ visitando altaria, vel aliquid aliud piũ in bulla præceptum faciendo, intra monasterium lucrantur, & comestio ouorum, ac lacticiniorum ex aliquali causa vt quando desunt alij cibi, vel comeditur cum aliquibus dominis apponentibus talia, nõ vergit in dissolutionem morum, & regularis obseruantiæ relaxationẽ, & ideo vtentes bullis quoad hæc, absque Prælatorum licentia, dato quod peccent, valida tamen est gratia: secus autem quoad indulgentias extra monasteria, & comestionem ouorũ, ac lacticiniorũ passim & indifferenter ad libitum in refectorio, contra constitutiones, & Prælatorum præcepta. Sed quicquid adhuc de istis indulgentijs, & cibarijs videatur, dispar admodum

modum est ratio, quoad liberam confessorum electionem, & licẽtiosam à reseruatis absolutionem: constat enim ex hoc, disciplinam regularem dissolui, subditos sine fræno obedientiæ viuere: laxatas illis esse habenas ad omnia vitiorũ genera patranda. Et ideo quoad hæc, intentionem Summorũ Pontificum esse in iure sæpius declaratam nõ valere præfatas bullas, absque expressa Prælatorum licentia, vt supra est ostensum.

Ad quartum respõdemus, magis argumentum facere ad oppositum, quam ad propositum: vt enim Prælatus si licentiam concedat accipiendi huiusmodi bullas, ad hunc effectum confitendi, & absoluendi ad libitum, passim, imprudenter nulla perpensa causa in notabile damnum spirituale subditi facti ex hoc magis dissoluti, & in vitia procliuis, non solum peccaret, sed talis licentia esset inualida & nulla. Ita Summus Pontifex, cum non possit scire omnium religiosorum conditiones, nec iustas cuiusque causas quibus indigeat ad libitum confiteri & absolui, cũque optime intelligat hanc libertatem posse esse multis nociuam, & morum reformationi aduersã, ac regulari obseruantiæ maxime contrariam, non est credendum velle rem tanti põderis relinquere in mero arbitrio & beneplacito subditorum; sed relinquit id prudentiæ & conscientiæ Prælatorũ, vt ipsi qui norunt subditorum naturas & discernere facile possunt an iustis & vrgentibus causis moueantur ad confitendum cũ quolibet confessore & absoluendum á reseruatis, & an id redũdare possit in aliquod vitæ regularis detrimentum: hanc licentiam consideratis considerandis largiantur.

Ad quintũ dicimus, quod hæc ignorantia nõ suffragatur confessoribus neque subditis: cũ sit magis affectata, quam probabilis. Cũ enim satis sciant rem istam de vsu bullarum, quoad eligendum confessores, & absoluendum á casibus esse dubiam, & non deesse viros multos in religionibus timentes Deum, qui istum abusum reprehendunt, neque vnquam persuaderi potuerunt ad similes bullas acceptandas: tenebantur in re dubia veritatem diligẽter inquirere, vel saltem tutiorem partem sequi.

Fateor nõ excusari à culpa Prælatos, qui in notificandis his Pontificũ prohibitionibus, seu declarationibus, negligentes sunt; istæ tamen leges prohibentes ne religiosi absque superiorum licentijs vtantur similibus bullis & confessionarijs, cum non sint vnius vel alterius Papæ, sed fere omnium vsque ad præsentem S.D.N. Clemẽtem VIII. cumque in varijs compendijs priuilegiorum omnium ordinum impressæ habeantur, & huius-

huiusmodi priuilegia in quolibet fere conuentu sint, & legi á quocumque religioso facile valeant, non video quomodo non possint dici sufficienter publicata.

Vltra quod non defuerunt, nec desunt Prælati, qui etsi non legant sępè hæc priuilegia reuocatoria, seu declaratoria suis subditis, non cessant tamen priuatim & publice conqueri, quod eisdem inscijs, vigore quarundam bullarum absoluantur subditi, á casibus reseruatis.

Imò etiam dato, quod prætendere possent hac in re subditi ignorantiam inuincibilē, quæ illos excusaret á culpa vtēdi similibus bullis & confessionarijs, non tamen esset ideo cōfessio & absolutio valida, sed oporteret cōfessiones reiterare, & licentiam absoluendi à reseruatis de nouo a Prælato petere. Ratio est, quia lex irritans & reuocans consuetudines & leges antiquas & priuilegia, si quis post sufficientem promulgationem vtatur ex ignorantia inuincibili talibus consuetudinibus & priuilegijs, non pęcat, sed effectus, non sequitur. Quemadmodum si quis ex ignorantia inuincibili decreti Concilij Tridentini de non confitendo nisi cum approbatis, sess. 23. cap. 15. de reform. confiteretur simplici sacerdoti non approbato, excusareretur nunc a culpa, sed confessio inualida esset & reiteranda, vt late probat Fr. Bartholomęus Medina in 1. 2. q. 90. art. 4. conclus. 3. in fine Nauar. in Man. cap. 23. nu. 44. Cuius ea est ratio, quia virtus obligandi ab ipsa lege dependet, non a notitia subditi, & ideo si est sufficiēter proposita, obligat omnes, licet vnus aut alter eam ignoret: hæc enim ignorantia, si est inuincibilis quousque durat, excusat a culpa, sed non tollit vim quā lex ex sui natura habet: & ideo postea quam scitur ab isto ignorante, hæc sua scientia nō dat obligationem legi, sed tollit impedimentū, quo iste excusabatur: & sicut ignorās inuincibiliter res inuētas, scito dño esse restituēdas, si nō restitueret excusaretur a culpa, sed nō a restitutione: & qui duceret in vxorē consanguineam, seu affinem in gradu prohibito ex ignorantia inuincibili, excusaretur hac durante a culpa, sed non propterea matrimonium esset validum. Imò quā primum constaret sibi de tali impedimento, obtinenda esset a Sūmo Pōtifice dispensatio, & matrimonium de nouo cōtrahendum: & interim possent habitare sicut frater & soror in eadem domo: sed non sicut maritus & vxor in eodē thoro: vt omnes Doctores fatentur: ita in nostro proposito, ea enim in quibus eadem ratio militat eodem iure sunt censenda leg. Illud. ff. ad leg. Aquiliam. cap. 1. de transl. Prælat.

Ad sextum respōdemus primo

quod

quod cum hic requiratur consensus expressus & in scriptis, vt constat ex bulla Leonis X. non sufficit tacitus, arg. cap. Cum pro paruulis. de consecrat. distinct. 4. & cap. Plærique, 2. quæst. 7. leg. Filius. ff. de procuratore. §. Inuitus. & leg. Qui vas. ff. de furto. §. Vitare. Secundo in his quæ vergunt in præiudicium constitutionum ordinis, & regularis obseruantiæ, tacere, arguit in Prælatis culpam, sed non consensum, cap. Nihil, de præscript. & cap. super eo. de cognat. spirit. & cap. Si fortè. 65. dist. Tertio dicimus quod pauci admodũ sunt Prælati, qui licet verbo non contradicant, signo tamen & opere non satis contradicant, legendo sæpius subditis constitutiones, in quibus reseruati casus continentur, in diebus vniuersalis communionis solitæ fieri singulis mensibus, concedendo suam authoritatem confessoribus ad eos absoluẽdos, & nolentes vt passim de illis omnes confessores absoluant: & ideo si tacent verbo, ex aliqua causa, non ideo consentiunt. cap. Mulieri, de iure iurando, glos. in cap. Qui tacet, de reg. iur. in 6.

Ad confirmationẽ negamus ius antiquum concessisse vnquam religiosis ea quæ sunt cõtra regularẽ obseruantiã, vt est libertas confitẽdi extra ordinẽ, & absoluẽdi quoties placuerit à reseruatis, imo cum multæ prohibitiones sint expressæ in iure quoad hæc duo, factæ per varios Papas, vt supra est ostẽsum, non debemus ab his recedere per nouas bullas seu cõfessionalia, quę nullã de dictis prohibitionibus faciũt mentionẽ; quęque in hac parte magis argui possunt de subreptione: quã de veritate. arg. cap. Cũ nos, de his quæ fiunt à maior. part. & c. 1. li. 6. de const. Sylu. verb. Priuilegium, q. 10. §. secundo.

Ex his colligitur quam falsa sit illa illatio, quæ dicit, relinquendos esse religiosos in hac sua bona fide, de accipiendo & vtendo præfatis bullis seu cõfessionalibus, nec esse illis ingerendum scrupulum quoad confessiones hucusque factas, aut deinceps faciendas. Imo totum sequitur oppositum, admonendos à viris doctis esse, ne in tali errore persistant, sed propriæ conscientiæ consulant, & confessiones vigore dictarum bullarum absque Prælati expressa licentia hucusque factas, reficiant & reintegrent: Cum per decreta tot Summorum Pontificum sint irritæ & nullæ; vt ex iam explicatis constat: nec ignorantia subditorum, quæ non est inuincibilis, sed crassa, facit in eis bonam fidem, per ea quæ notant Doctores, 1. quæst. 4. §. Notandum, & cap. Ignorantia, de reg. iur. lib. 6.

Pro hac nostra opinione vide Ledesm. 2. p. q. 29. art. 2. & candelabrum aureum, verbo Absolutio.

amore ſtudij, omittit audire Miſſã, geminum etiam committit peccatum: alterum quod omittit Miſſam, alterũ quod inordinate amat ſtudium. Oppoſita tamen ſententia eſt vera, & in praxi ſequenda, quod Paulinus vnum ſolum commiſit peccatum, quod fuit non audire ſacrum. Et ideo ſatis eſt hoc in confeſſione exprimere, tacendo cauſam, nẽpe luſum pilę, qui nec ex ſe, nec ex circũſtantia eſt peccatum ab omiſſione Miſſæ diſtinctũ.

Probatur primo, quia iſte ludus non eſt ex ijs qui continent laborem ſeruilem, ſed liberalem, & ideo conſumptio feſti in eo abſque omiſſione diuinorum, non eſt cõtra præceptum de ſeruando feſto: & propterea ſi ita exceditur in ipſo, vt non audiatur Miſſa debita audiri, committitur ſolum culpa vna, ſed non plures.

Secundo hæc circunſtantia quę eſt omittere Miſsam, propter ludũ pilæ non mutat ſpeciem peccati, quia ſimilis ludus nõ eſt ex ſe malus, neque ſpeciali aliquo præcepto prohibitus, vt conſtat: imò etiã neque aggrauat, cum nec multiplicet rationẽ peccati, nec augeat deformitatem prouenientem ex alia circũſtantia, vt declarat Diuus Thom. 1.2. quæſt. 73. art. 3. Et ideo cum hic non interueniat aut noua malitia, aut maior in eadem ſpecie non erit de neceſſitate confitenda.

Tertio, iſte deliquit omittendo Miſſam in die feſto, ſi enim illam audiſſet, aut prius, aut poſtea, non peccaret ſic ludendo: iam autem omiſſio, propriam ſpeciem ſortitur, non ex actu cui per accidens annectitur, ſed ex proprio ſuo genere, etiamſi nullus interueniat actus. Ac proinde iſte, qui omiſit audire Miſſam, vacans illa hora ludo non ſpecificatur omiſſio ex actu ludi, quia per accidens iungitur omiſſionis peccato, ſed ex diuino cultu, cui opponitur omiſſio illa, vt declarat Caietan. 1.2. q. 72. art. 9.

Tandem exceſſus in ludo, ſecũdum defectum debitarum circunſtantiarum nõ eſt peccatum mortale, niſi quando eſt tantus, vt ducat in contemptum expreſſum, vel interpretatiuum Dei, aut legis canonicæ vel ciuilis docet D. Th. 2. 2. quæſt. 168. art. 3. Et ita temporis circunſtantia tunc ſolũ reddit illicitũ ludum, quando ſunt ludi laborioſi, aut totius diei conſumptiui etiã non omiſſis diuinis: ſed laborioſi, quia ſunt ſeruiles & contra præceptum celebrationis feſti continẽt culpam mortalem: alij autem, cũ non ſint ſeruiles, ſed liberales, includunt ſolum culpam venialem, quatenus cõſumptio feſti in ijs vanis, non omiſſis diuinis, eſt præter præceptum feſtorũ, & non cõtra. Et ideo ſicut luſus pilæ, eo mane feſtiuo, audita Miſſa, non eſſet ſcelus mortiferum, neque cõfitendũ: ita

ta per ſanctiſs.D.N.Paulum V.nec defendi iam amplius poteſt; non enim abſolutio ſacramẽtalis á peccatis, data abſenti, erit valida.

Tum quia confeſſio eſt actio perſonalis, vt patet ex forma, Abſoluo te,illud enim pronomen,te, eſt demonſtratiuum, denotás pręſentialitatem humanam : abſens autem demõſtrari nequit, nec poteſt dici præſen s ſecundum humanam & communem pręſentiam.

Tum quia omnia ſacramenta propriæ perſonæ actionem requirunt in ſuſcipiente, excepto matrimonij contractu, vt Nauartus fatetur in com.cap.Fratres,de pænit. diſt.5.n.95.§.Pro tertio.

Tum etiam quia abſenti non poteſt Confeſſor imponere pænitentiam, nec ad eam illum ligare, & multo minus poteſt de eo ſcire certo, in quo propoſito ſit quoad cauendas propinquas peccãdi occaſiones, in quibus eſt poſitus, neque circa hæc poteſt eum admonere vt in futuro caueat: quod tamen ſæpiſſime eſt neceſſarium, ad valorem ſacramenti.

Tum etiam quia confeſſor nequit eſſe probabiliter certus,quod ille abſens tunc quando abſoluitur, non ſit in actuali peccati mortalis complacentia.Iam autem abſoluere eum de quo præſumi poteſt,quod ſit in peccato lethali, eſt grauiſſimum ſacrilegium.

Tum demum, quia expreſſe eſt textus in capit. Quem pænitet. de pænitentia, diſtinct. 1. vbi dicitur, præcepit Dominus mundandis,vt oſtenderent ora ſacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuntium,non per ſcriptum manifeſtanda. Et cõfirmatur, quia ſicut per pronomẽ, hoc, quod eſt demonſtratiuum, colligunt Theologi materiam cõſecrationis debere eſſe præſentem, nec poſſe abſentem panem conſecrari: ita de pronomine, te, concludi debet non poſſe abſentem ſacramentaliter abſolui.

Author libri qui dicitur Directoriũ, li.1.tit.15.§.143. opinatur debere confeſſorem obtenta, à ſuperiore abſoluendi facultate, iterum pænitẽtẽ accerſere, & caute fingere ſe velle eum interrogare de aliquo peccato iam confeſſo, non ob alium finem quam vt melius eũ erudiat de nõnullis alijs, ſi forte poſtea cõmiſit; & tunc vbi ſibi aliquod aliud peccatũ dixerit; abſoluat ipſum. Ita enim nõ manifeſtato errore, quo poſſet ſcandalizari, adhibebitur ſuæ animæ remediũ.

Hęc tamen opinio nequaquam eſt amplectenda, tum quia accerſire pænitentem, & loqui cum eo, reuocando in memoriam aliquod cõfeſſum peccatum in particulari, fieri raro poteſt abſque ſcandalo. Tum quia hoc videtur quædam peccati confeſſi exprobratio, velleque rubore afficere ipſum pænitentem,

tentem: id quod redderet cõfessionem valde odiosam. Tum quia pœnitens negare posset iure optimo se tale peccatum fuisse confessum, & obiurgare confessoré quod de tali scelere cum ipso loquatur. Tum demum quia non potest cõfessor hunc pœnitentem ab illo peccato reseruato absoluere audito vno peccato vel altero, sed oportet vt omnia integre cõfiteatur ex proposito, & animo confitendi, nõ autem à casu & per fictionem, vt dicitur in cap. Omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss.

Quocirca existimo debere confessorem statim ac errorem cognouit data oportunitate adire pænitentem, & manifestare illi confuse & in genere se errorem commisisse grauem in præterita confessione, & ideo precari ipsum vt velit aut iterum cum illo reconciliari & confiteri, aut saltem licentiam ei concedere, vt secreto loquantur de anteacta confessione, quia tunc declarabit illi in particulari defectum vt prouideatur de remedio. Hoc siquidem modo, nec confessionem aliqua ex parte reuelat, & sufficiéter quantum est ex se errori patrato remediũ præbet. Nam pœnitens tenetur tunc confessionem repetere, vel cum illo confessore, vel cum alio: & si renuit, culpa tunc omnis quæ fuerat sacerdotis, imputatur pœnitenti: obuiatur etiam per hunc modum scandalo; tum quia nihil sibi reuelatur de peccatis cõfessis quo debeat erubescere. Tum quia ipse facile existimare potest erroré illũ magis ex inaduertentia, quam ex malitia prouenisse: vel fortasse ex eo quod satis clare peccatum aliquod non expresserit, vel circumstantias omnes non declarauerit, ob quod confessor in aliquo iudicando remanserit cum scrupulo.

Non negarem tamen hanc licentiam loquendi de peccato extra confessionem non esse petendam, nisi quando cætera deessent remedia, vt in subsequente casu explicabimus: & ideo prius bonis verbis esse vtendum, & obnixe ac instanter pænitentem deprecandum, vt velit cum ipso reconfiteri, seu quod vulgo dici solet, recõciliationem facere: & tunc auditis alijs peccatis post confessioné patratis, interrogare etiam pænitentem de illo qui habet reseruationem seu annexam restitutioné, inducendo ipsum ad cõtritionem, & vt restituat, & tunc absoluat. Ita Sotus in 4. sentent. distinct. 18. quæst. 4. & de ratione teg. secreti membro 3. quæst. 4.

Hinc colliges falsò eos sentire qui asserunt confessorem post absolutionem posse alio die reuocare peccatum in memoriam secreto pænitenti causa correctionis, vel consolationis, aut alia simili iusta ratione; vt quia videt pæniten-

tem contrarium agere quam sibi impositum est in medicinali pœnitentia: exempli gratia iniunxit confessor alicui ne in futurum ingrederetur talem domum: & postea videt confessor ipsum ingredi denuo, neque velle abstinere, poterit secretissime illi dicere, cur tu non vis nisi in talem domum ingredi: neque per hoc sigillum frãgit; quam opinionem est sequutus Paludanus in 4. sentent. distin. 25. ea adductus ratione; tum quia per hoc non reuelatur confessio: cum nihil dicatur non sciẽti. Tum quia id in nullam redundat pœnitentis infamiam cum ipsi soli dicatur.

Nam etsi verum forte sit confessorem non frãgere per hoc proprie sigillum confessionis, á peccato tamen mortali nequit excusari. Tum ob irreuerentiam quam facit sacramento pænitentiæ, dicẽdo exterius modo hominis, id quod audiuit in illo modo Dei. Tum quia maxime inde verecundia afficeretur pænitens audiens id quod in confessione dixit, extra confessionem obiurgatione aspera sibi obijci. Tum quia hoc sigillum, cum principaliter inductum, & á Christo præceptum sit in fauorem publicum, ne scilicet retrahantur homines á confitendo, nullum particulare bonum dari potest, quod illi præponderet.

CASVS DECIMVS Septimus.

Iacobus homicidium commisit & in carcerem coniectus, ob quædam indicia vehementia & acerrime tortus, in grauem incidit infirmitatem: ob quam morti proximus, Confeßorem vocat, illique fatetur inter alia peccata nolle vnquam veritatem patrati homicidij in iudicio dicere, quamuis ad plenum probatã; quia absque dubio suspẽdendus statim erat, morique se potius velle, tormentorum vi cũ honore, quã patibulo affigi, cum familiæ suæ dedecore. Nunc *confessor in ancipiti positus, vt qui ex vna parte videat, hunc mori impœnitentem, nec absoluendum, eo quod non proponat veritatem in futurum iuridice interrogatus fateri.* Ex *altera vero, si ad eam dicendã illũ inducat, suspendij sui erit causa, cum irregularitatis periculo, ad virum doctum pro consilio petendo accedit.*

Quæritur quid confessori, in hoc casu sit consulendum?

AD huius casus decisionẽ præsupponendum est, Reum interrogatũ iuridice de cõmisso aliquo crimine, etiam si sciat ob illud á se confessum, fore morte plectẽdum, teneri sub pęna culpę lęthalis, veritatem dicere, illudque fateri: dummodo concurrant insimul tria: primum, vt interrogetur á iudice competente: Secũdum quod delictum

delictum sit ad minus semiprobatum plene, hoc est per vnum saltem testem omni exceptione maiorem, aut per infamiam plene probatam. Tertium quod Reo sit manifestum, esse delictum sic probatum, vt sciat in quo statu causa sua consistat; iuxta D. Thomam 2. 2. quæst.69. artic. 2. & Caietanum ibidem. Quod si aliquod ex ijs tribus desit, non tenebitur Reus veritatem in damnum suum manifestare. Nemo enim turpitudinem suam debet prodere, nisi sciat illam per semiplenam probationē esse iam proditam, & iudex competens præcipiat, vt eam fateatur, vt ait Nauarrus in com. cap. Quis aliquando, de pænit. dist.1. vers. Nō tibi dico vt te prodas. & in Manuali cap.18. num.57.

In casu igitur præsente, tria præfata concurrere supponimus, & ita Reum teneri in conscientia sub peccato mortali, veritatem in iudicio fateri, etiamsi ob id mortis supplicium sit passurus. Ac propterea dum est in hoc proposito, dicendi falsum, non potest absolui, vt quem talis peccati mortalis non pænitet, per text. Peccati venia. de reg. iur. libr. 6. Neque enim posset iudex torquere iuste reum vt fateatur veritatem, si reus ad crimē quod commisit in iudicio fatendum sub pæna peccati lethalis: nō arctaretur; vt late probat Soto de iust. quæst.6. artic. 2. & de tegendo secreto membro 2. quæst. 7. concl. 1. & 2. Caietanus & Diuus Thomas 2.2. quæst. 69. artic. 2. Syluester Accusatio, & Inquisitio. Nauarr. comment. Inter verba, concl.6. n. 236. & in manu. cap.18. n.58.

Sed dubitatio tota consistit, Iam quod Confessor nequit, hunc Reum absoluere, si persistat in proposito negandi delictum semiprobatum: An si illum inducat ad delictum fatendum in iudicio, irregularitatem incurrat, eo quia in causa est, vt iste citius suspendatur: & talis suasio quamuis iusta, sufficienter dirigitur in huius homicidæ mortem, quæ ad cōfessionem homicidij à se patrati, sufficienter sequitur.

Nos propositæ huic dubitationi respondemus, debere confessorem suadere Reo, ne in iudicio mentiatur, sed veritatem dicat, & quod aliàs non potest eum absoluere, & quamuis ob id damnandus sit ad suspendium, non licere illi homicidium de quo iuridice interrogatur, denegare. Nec confessor in irregularitatem labitur, quamuis ex hac sua suasione, & Rei confessione, suspendium sequatur.

Tum quod suadere Reo iuridice interrogato, vt veritatem fateatur, est actio licita, quia inducitur Reus ad peccatum non committendum: hæc autem licita suasio, nō est ex sui natura causatiua mor-

tis,seu deformationis: non enim ex hoc solo quod Rei veritatem, de qua iuridice inquiruntur manifestant, sequitur per se & infallibiliter moraliter, quod interficiantur seu deformentur, vt satis constat: Nec etiam ista actio ex intentione confessoris ordinatur ad mortem, sed solum ad reddendum ipsum Reum pœnitentem contritum, & ad tollendum obicem peccati in quo perseuerat, negando in iudicio veritatem.

Confirmatur, quia ad incurrendam irregularitatem ex opere licito, non sufficit quod illud sit causa remota deformationis, sed oportet vt sit propinqua; arg.cap. de occidendis,33. quæst.5. & Glos. in cap. de cætero, de homicidio. eam vero dicimus hic causam propinquam, quæ vel suapte natura, vel ex intentione operantis dirigitur sufficienter & speciatim in deformationem ex ea sequutam, vt cum alijs declarat Nauar.in Manu. cap.27.tit.de Irregularitate ex homicidio justo,num.210.

Tum etiam quia clericus præsens bello justo, si adhortetur milites ad puguam, & ad victoriam generaliter, nullam incurrit irregularitatem: imo neque si ad hunc solum effectum vt vincant præbeat arma militibus, quia etsi ex tali adhortatione, & armorũ exhibitione, homicidia multa hostium sequantur: ille tamen hęc speciatim & principaliter non intendit, sed victoriam quam vellet nullo hoste occiso consequi: vt ait S.Antonin.3.par.tit.28.cap.2.§.fin. ita in proposito confessor inducens pœnitentem ad veritatem, de qua iuridice interrogatur dicendam, quamuis ex hoc ipsius mors sequatur, non erit irregularis: quia non inducit principaliter vt talis mors sequatur, sed vt pœnitens à peccato liberetur, & ad absolutionem idoneus efficiatur.

Neque obstat textus in capit. Quod in dubijs, de pænit. vbi dicitur irregulares esse eos sacerdotes, qui ad præliandum incitant in bellis: neque Glosa in cap. Ita quorũdam, de Iudæis, quæ irregulares illos iudicat, qui ad præliandum dãt arma, si his, aliquis interficitur.

Respondemus, hæc esse intelligenda de illis, qui incitant vel dant arma, hac præcipua intentione, vt neces & homicidia causentur: nõ autẽ de alijs qui principaliter hæc faciunt, vt fortiter prælietur, & victoria comparetur, quamuis secũdario & ex consequẽti, homicidia sint sequutura.

Non etiam officit, quod qui suadet Reo, vt delictum suum in iudicio fateatur, sciens illum ex tali confessione esse ad mortem damnandum, videtur velle virtualiter talem mortẽ: cum impossibile sit moraliter loquẽdo, & seruata lege

lege iustitiæ, ex tali delicto sententiam mortis non sequi; & qui vult antecedés, vult etiam necessarium consequens, & è cõtra, c. Præterea de officio delegat. leg. 2. ff. de iuris omn. iud. & intentio virtualis seu tacita æquiparatur actuali siue expressæ. in l. Cum quid ff. de reb. cred. & cap. Quemadmodum de iureiurando.

Addi præterea potest, quod ad irregularitatem incurrẽdam, perinde est velle homicidium in se, vel in causa sua. cap. Præsbyterum, & cap. cõtinebatur; de homicidio. Iam autem cõfessio talis delicti in iudicio est causa mortis inferendę Reo: & ideo confessor, qui ad talẽ confessionem illum inducit, videtur eius necem velle.

Respondemus Ad hæc, quod ad incurrendam irregularitatẽ ex homicidio causato ex actu iusto requiritur de necessitate, quod vel talis actus de per se, & ex natura sua causet semper homicidium: vel intentio agentis speciatim & principaliter in homicidium feratur: vnde quamuis in homicidio iniusto sufficiat regulariter ad irregularitatem, velle antecedens & velle illud in causa, & intendere illud virtualiter: in homicidio tamẽ iusto volitio antecedentis & causę neque intentio virtualis sufficit, sed requiritur causa adeo propinqua, vt ad illam de per se sequatur homicidium, & intentio ita in homicidum expresse directa, vt hoc principaliter intendatur. Et ratio huius discriminis est, fauor actus iusti: quia sicut speciale in hac irregularitate est, vt per actum etiam iustissimum incurri possit: ita speciale est vt ad eam per talẽ actum incurrendam, requiratur causa ita propinqua & intentio adeo specialis, vt ad alium effectum quam homicidium non dirigatur. Nauar. in Manuali capit. 27. numer. 216.

Duo autem sunt in præsenti casu diligentissime à confessore cõsideranda. Vnum est vt priusquam inducat Reum ad veritatem in iudicio fatendam, indaget & inquirat an via aliqua alia sit, qua iustè Reus liberari valeat, vel appellando, vel obijciendo contra testes, vel opponendo quidpiam contra probationes, seu accusatorem aut ordinem iuris, vel authoritatem iudicis: quoties enim modo alio iuridico potest Reus tueri, quam per delicti propriam confessionem in iudicio, nõ est adhanc per confessorem inducendus, vbi maxime vltimi supplicij imminet periculum. Sunt enim nonnullibi iudices, qui falso iustitiæ zelo, cautelas varias confingunt, vt delicta ab imo Reorum pectora eradicent. Et licet processus cõtra Reum factus, multos cõtineat defectus,

fectus, nihil de istis prorsus curant & in hoc toto conatu laborant, vt ad suspendium conducāt ipsos delinquentes. Cum tamen hi se ipsos in iudicio prodere non teneantur nisi cum ius eos cogit: cogit autem quando nec in iudice, nec in testibus, neque in ipso processu reperiri potest defectus, qui tuta cōsciētia à manifestādo suo delicto Reū excuset. Quod si de aliquo defectu dubitetur, inclinet se confessor in fauorem Rei, eumque absoluat, quamuis veritatem cum tali probabili dubio nolit manifestare.

Secundo animaduertat confessor, quod si Reus euasit iudicium, neque amplius est à iudice de delicto interrogandus, nō illum obliget ire ad iudicem, & manifestare suum delictum. Sed absoluat illum imposita salutari pænitentia pro mendacio. Non enim tenetur Reus esse minister iustitiæ in se ipsum.

CASVS DECIMVS Octauus.

Petijt olim anno 1587. *societas B. à Domino N. vt tum ad finiendam Ecclesiæ fabricam, tum ad opera alia pia, eleemosinam pro sua deuotione elargiretur. Cui tunc Dominus N. promisit quinquaginta scuta pro illo præsente anno, & deinceps singulis annis viginti quinque quousque viueret. Deinde solutis illis quinquaginta pro fabrica, non dedit amplius ipse N. per sexsennium dicta illa scuta vigintiquinque promissa singulis annis, eo quod á dicta societate non fuerunt petita, sed dedit ex se ipso summam multo maiorem ad 400. scuta ascendentem, distribuendam in pauperes eiusdem societatis, quæ distributio partim facta est per quendam famulum dicti N. partim per deputatos officiales dictæ Societatis B. per hos enim officiales constat fuisse distributam summam ad minus quadracentorum scutorum nunc tamen transacto sexsennio fit ab aliquibus scrupulus eidē N. quod promissioni suæ nō satisfecerit de viginti quinque scutis, Societati B. dādis.*

Quæritur. An in conscientia dictus N. promissionem adimpleuerit per illud sexsennium, vel quid illi sit in vtroque foro iniungendum?

Rationes quę præsentem casum dubium reddunt hæ videntur præcipuæ. Tum quod in libris illius societatis appareat de promissione, & non de solutione. Tum quod nō solum pro pauperibus, sed pro fabrica & alijs etiam operibus, dicta societas eleemosina illa indigebat. Tum quod illa 400. scuta respiciant aliam taxam tempore penuriæ factam. Tū denique quod illa destributio quadracentorum in pauperes, fuerit voluntariè ab N. & pro suo arbitrio fa-

trio facta, & non eo animo ac intentione vt promissioni satisfaceret.

Nos in ea sumus opinione vt putemus dictum dominum N. satisfecisse suæ promissioni, nihilq; aliud esse illi pro transacto sexsennio in foro conscientiæ, vel exteriori iniungendum.

Hoc probatur, Tum quod sicut à societate B. disiunctiue petebatur eleemosina, tam pro fabrica finienda, quam pro alijs operibus pijs continuandis. Ita à domino N. fuit disiũctiue oblata eleemosina quadracentorum scutorum pro illo anno ad finiendam fabricam, & deinceps alijs postea annis viginti quinque pro operibus pijs continuandis, cum igitur inter opera pia connumerenter pauperes, & maxime illi, qui vel erant dictæ societatis B. vel sub eiusdem societatis protectione, quibus præfata societas consueuerat subuenire, præsertim in illis annis extremę penuriæ, & dictus N. nõ modo illa viginti scuta, sed plura alia distribuerit in dictos pauperes, non alia ratione vel respectu, quam quia erant sub protectione dictæ societatis, idque sciente & tacente eadẽ societate ; non est dubitandum promissionem satis superque adimpleuisse. Nam in alternatiuis, debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri de regul. iur. cap. In alternatiuis.

Et confirmatur, quia dictus N nulla alia ratione cognoscebat illos pauperes, nisi quia erant in dicta societate B. Et qui relinquit, vel donat aliquid alicui personę qualificatæ quã cognoscit ratione qualitatis, & non personę, videtur magis respicere illam, ratione qualitatis & dignitatis, quam personę. l. penult. ff. de rebus dubijs. Vbi Bartol. definit quod an nomẽ appelatiuum vel proprium sit magis considerandum, ex qualitatis notitia est perpendendum, facit cap. Requisisti. de testa. quatenus probat relictum Episcopo, ab extraneo censeri relictum ratione dignitatis, qua est notior. Cum ergo dictus N. dederit illas pecunias diuidendas in pauperes societatis B. & quatuorcentum fuerint distributa per officiales dictę societatis idque sit istis commissum, non intuitu personę, sed officij, consequens est dedisse N. illas pecunias principaliter societati vt in simili probat Decius post alios in c. Qui Abbas. de offic. delegati.

Tum quia solutio semper intelligitur fieri potius pro debito, si quod est, quam gratis : quando enim duę causę concurrunt, altera necessaria, altera voluntaria, pręsumitur solutio facta, in causam duriorem. Vnde pater qui legatum aliquod filię cui debebat dotem, relinquit, videtur relinquere in solutionem aut partem solutionis illius

illius & per leg. Si cum dotem §.Si pater ff. solut. matrim. quia est debitum, quod lege debetur. Nauar. in man.cap.17.numer.150. cum N. pecunias illo sexsennio diuidendas dederit in pauperes pręfatę societatis B. per manus officialium eiusdem societatis, dicendum est dedisse eas potius vt promissioni satisfaceret, quam merè gratis.

Tum quod Donus N. erat vir prudentissimus, & Deum timens, & ideo præsumendus est in dubio voluisse saltem volũtate interpretatiua, dare illas pecunias pauperibus dictæ societatis, tanquam cõsocijs, & quasi membris eiusdem, & nõ vt diuisis & separatis à societate. Nam in dubio quilibet viam tutiorem videtur eligere. leg. 3. ff. de milit. testa. cum simili. Et ideo cum tutius esset dicto N. dare istas pecunias intuitu societatis cui eas promisit, quam singularitatis & diuisionis, cui nihil debebat, interpretandum in vtroque foro erit, eas dedisse pro adimplenda promissione facta societati.

Confirmatur quia si quando N. dedit pecunias, recordaretur promissionis factæ, certũ est quod expressa tunc sua intentio fuisset, hanc adimplere & dando eas, non alteri quam societati B. virtuali & tacita intentione ob promissionẽ illi factam dedit, de qua si tunc cogitasset, ita determinasset. Iam autem intentio actualis siue expressa, & virtualis siue tacita æquiparantur. in leg. Cum quid, ff. de reb. cred. & cap. Quemadmodum de iureiurando.

Tum quod promissio solũ fuit de soluendis vigintiquinque scutis singulo quoque anno impendendis in opera pia societatis B. & constat N. dedisse 600. scuta, quæ erat summa debita in sexsennio sed multo plura officialibus eiusdem societatis, & eorum consensu & interuentu fuisse in pauperes illos distributa. Iam autem accipiens pecuniam ratione officij cui præponitur, obligat eum qui prępoſuit illum l.fin. ff. de institut. act. & ibi late per Bart. Imò Præpositum alicui officio, non solum obligare eos à quibus præponitur, accipiẽdo ea, sine quibus id exerceri non potest, sed etiam accipiendo ea, cum quibus commodius potest, aperte probant l. Quicunque §.Si ei quem ff. de institut. act. & l. penultim. ff. de vsu fruct. per quas id affirmant Aret. in cap. de testib. col. 3. de testibus. Et Decius in cap. Præterea col. 5. de offic. delegat. & cap. Vt debitus honor. de appell. col. 8. Cũ ergo officiales & prępositi societati. B. acceperint illa 600. & amplius scuta; impenderintque ea in pauperes dictæ societatis, vt in rem & vtilitatem societatis, affirmandum est, non posse ea denuo à ꝓmittẽte repetere.

Tandem hæc promissio de dãdis

dis viginti quinque ſcutis ſocietati B.anno quolibet vſque ad mortẽ, ad opera pia eiuſdẽ ſocietatis fuit præcipuè facta Deo, & ideo voti rationem habet vt docet D.Tho. 2.2.q.88.articul.3. Ac proinde potuit in melius commutari authoritate ſola vouentis arg. cap.Peruenit. 2. extrauag. de iureiurando,& cap.Scripturæ de voto tradit Caietanus 2.2.q. 85. ar.3. Quare ſi 600. ſcuta quę erat ſumma in ſexſennio promiſſa,commutaretur voluntate promittentis in ſummã multo maiorem quæ fuit ſcutorum quadracentorum in pauperes dictæ ſocietatis diſtributam, adimpleta profecto eſt pro illo ſexſennio talis promiſſio.

Nec obſtant rationes, quæ dubium ſeu ſcrupulum ingerebant: & ad primam dicimus, quod etſi in libro ſocietatis B. non cõſtet de pecunijs datis & acceptis nomine ſolutionis: conſtat tamen de quadringentis ſcutis,datis officialibus præfatæ ſocietatis, eo intuitu vt pauperibus conſocijs ſubuenirent: vltra aliam maiorem ſummam tẽpore penuriæ in eoſdem conſumptam: & ita quamuis non conſtet de expreſſa ſolutione, conſtat de tacita & virtuali: quæ ſufficit.

Et quamquam viginti illa ſcuta annuatim, erant petita & promiſſa tam pro fabrica quam pro pauperibus & alijs operibus pijs eiuſdem ſocietatis: non intelligebatur hoc quaſi pars vna in fabricã, alia in pauperes & tertia in opera pia eſſet diſtribuẽda : ſed quod in vnũ vel in aliud pecuniæ illæ erant cõuertendæ, iudicio officialium ſocietatis, prout rei cuiuſlibet neceſſitas,magis poſtularet. Et ſic vel tota ſumma in fabricam, vel tota in pauperes,vel pars in vnum,& pars in aliud, prout melius ſocietati cõducere videretur,ſiue in alia opera pia.

Et licet. 400. illa ſcuta reſpicerent taxam factam tempore penuriæ, quando pauperum numerus erat multo maior, hoc non tollit quin in tali ſumma includãtur viginti quinque annuatim promiſſa & duplici præcepto tam charitatis ad quod extrema neceſſitas, pauperum quam iuſtitiæ ad quod ſua promiſſio illum obligabat: ſatisfecit. Sicut debitor qui creditori extremè egenti charitatiue ſubuenit poteſt illum in debiti ſolutionem poſtea recompenſare per quod vltima dubitatio diſſoluitur, nã voluntarie aliquid donare, imo etiã ex præcepto charitatis non tollit quin per idem obligatio iuſtitiæ adimpleatur : & quod donatum fuit intentione actuali.Ex liberalitate intelligitur intentione virtuali donatum ex iuſtitia, ſi tale debitum præceſſit & non excluditur expreſſe.arg.gloſ.in leg.donatione Codic. de colla. quatenus habet, donationem patris factã filio præ-

ſumen-

ſint abſq; ſacramẽto Confeſſionis; ita obligatio illa cõfitendi reſeruati eſſet prorſus nulla& inutilis, idẽque dicendũ eſt de peccatis mortalibus iã ſemel cõfeſſis, & rite abſolutis, quia nullus obligari valet ad hęc iterũ confitenda, vt omnes Doctores fatentur. Peccata tamen mortalia interna, quãuis Eccleſia ordinarie nõ ſoleat reſeruare, quia cũ illa ſint per ſe occulta, neque inferãt nocumentũ alijs, & moraliter loquẽdo nõ indigeãt, tam ſpeciali curatione quæ ab ordinarijs iudicib⁹ adhiberi facile nõ poſſit, ideo quãuis de rigore ea reſeruare poſſit, cõmittendo illorũ abſolutionẽ certis tãtũ & deſignatis iudicibus, id tamen nõ facit, ſed quando dat iuriſdictionẽ abſoluẽdi à mortalibus, concedit inſimul ab internis quibuſcumq;. ita Caiet.2.2.q.11.ar.3, Sot.in 4.diſt.18.q.2.ar.5. Ledeſm. p.2.q.8.ar.2.dub.10.

Secũda difficultas in caſu pręſẽti incluſa ea eſt, an cõfeſſor qui errorẽ aliquẽ in cõfeſſione commiſit, poſſit extra confeſſionẽ poſtea cũ pænitẽte de illo agere, vel quã rationẽ inire debeat, vt de tali ſubſtantiali errore pænitẽtis conſciẽtiæ prouideat?

Arbitrati ſunt nonnulli, ſi error fuit in abſoluendo pænitentem ab excommunicatione, ſeu alia cenſura, vel caſu reſeruato; à quibus non poterat, teneri confeſſorem tunc omni cum diligentia procurare facultatem abſoluendi dictum pænitentem ab illis á quibus non potuit, & ea obtenta á ſuperiore, qui poteſt illam dare, debere potius eum abſentem & inſcium abſoluere, quam pœnitentem adire, & cum eo de hiſce extra confeſſionem agere.

Tum quia aliás inferret iniuriã ſacramento, obloquẽdo extra cõfeſſionem, de hisquę in ea ſibi ſunt reuelata. Tum quia non poſſet non ſcandalizari pœnitens, audiẽs confeſſorem dicentem ſibi, quod eum non abſoluit, & quod neceſſe ſit confeſſionem repetere.

Tum quia ſicut pænitens ob iuſtam cauſam detentus, & non valens confeſſorem adire, putarunt aliqui, poſſe per ſcripturam confiteri; & etiam abſolui, quia aliás fruſtatoria eſſet illa confeſſio, ſi non poſſet ei dari abſolutio, quam opinionẽ defendendã putat Nauar.in man.c.26.n.14. quantũ ad abſolutionẽ ab excommunicatione; ſed quoad caſũ reſeruatũ nõ niſi quando talis pænitẽs eſſe in gratia videbitur; quod ipſum ſentit Syluest. Confeſſor.4.§.6.& adducunt cap. Qualis, 30.q.5.in fine.

Sed iſta opinio etſi quoad abſolutionẽ ab excõmunicatione, quæ eſt fori exterioris, habeat veritatem: quoad caſum tamen reſeruatum, cuius abſolutio eſt fori ſacramentalis, nequaquã eſt recipiẽda: fuitque iure optimo reprobata per

si ex tali lusu sequatur omissio missæ: tota culpa consistit in illa omissione. Nam in huiusmodi peccatis omissionis, ignorantiæ, & negligẽtiæ, quæ sunt species omissionis, tantum mali inest, quãtum omissioni secundum suas species conuenit. Ita Caietan. 2. 2. q. 168. artic. 3. & 1. 2. q. 72. art. 9. Et Bartol. Medina q. 71. ar. 5. vers. propter hæc argumenta.

Ex his facile est in contrarium adductis respondere, agunt enim de ludis vel laboriosis seruiliter: vel lege prohibitis, aut ex alia circunstantia quam omissionis diuinorum malis, secus autem de lusu pillæ, & alijs huiusmodi ad animũ recreandum institutis, quorum actiones, seu labores nõ sunt seruiles, sed liberales, nullaq; lege sunt prohibiti: & ideo si in die festo exerceantur audita missa, non sunt mortiferi.

Ad primum ergo dicitur hastudilia esse in die festo vetita quia in illis requiritur multus seruilis labor qui in festis non est licitus, vt notat Summa Angelica cum alijs, verbo ludus §. 2. in fine.

Ad secundũ respondetur, quod bella etiam iusta. Tum quod labores seruiles in illis interueniunt tũ quod ad victoriam obtinendam diuinum auxilium est speciatim implorandum: ideo in festo, diuino cultui dedicato prohibentur. Secus autem est in ludis, in quibus delectatio li cita quæritur, & ad animæ quietem ordinantur.

Ad tertium negamus ex tali ludo dari scandalum, quãdo fit moderate: quoniam nullius legis cõtemptus hic interuenit, & maxime vbi in more est positum sic ludere in his enim quæ solum sunt mala quia prohibita propter abusum, consuetudo excusat. Non tamen negamus publice ludere ad pilam die festo, ante auditum sacrum, vbi id non esset in vsu, & generare posset videntibus scandalum seu occasionem nõ audiẽdi Missam, & diuina culpam esse mortalem, uon ratione intrinseca, sed extrinseca, nempe vel scandali & ruinæ, quam ãlius patitur, vel omissionis subsecutæ, sed non erit peccatum specie aut numero distinctum ab ipsa missæ omissione.

Ad quartum dicimus quod duplex est periculum, circundans, & inuoluens. Et quamuis non liceat exponere se periculo inuoluenti, secus est de pericnlo circundante, quale est istud in casu. Pręsenti. Nã ludus pilæ etsi non sit in se culpabilis, vt quando fieret post audita diuina, dicitur tamen fuisse illicitus, ob missam omissam. Et eatenus hæc omissio fuit voluntaria, quatenus ille ludus fuit volitus vt causa eius, non tamẽ incæpit peccatum, quando incepit lusus cum animo audiendi Missam, sed tunc quando missa non est audita. Ita quod

quod illa omissio eo instanti incipit habere ratione culpæ formaliter, & complete; quæ tamen si fuit voluntaria in causa præcedete, habet solum in ea esse inchoatiue & obiectiue, non quod constituant duo peccata vnum quod sit ludere pila, alterum, omittere Missam, sed vnum dumtaxat quod est non audiuisse sacrum Diuus Thomas 2.2.q.79.à 3. ad 3.

Ad vltimum dicitur, quod vt ludus sit virtus Eutropeliæ, requiritur, vt delectatio quæ in eo habetur secudu regulam rationis ordinetur ad aliqua animi recreatione, & quiete. Et de tali loquitur Cicero in primo de offic. quado autem est excessus in ludo, secundu defectu debitaru circunstantiaru, vt cu aliquis vtitur ludo temporibus, vel locis indebitis, aut etia præter conuenientia negotij, seu personæ, est vitiosus sed non lethalis, nisi tanta sit vehementia affectus ad ludu, vt ducat in cotéptu expressum vel interpretatiuum Dei, aut legis canonicæ, seu ciuilis, id quod in præsenti ludo non reperitur, & ideo excessus in illo, fuit tatum reductiue malus, ex omissione Caietan. 2. 2. quæst. 168. art. 3.

CASVS VIGESIMVS.

Ambrosius præsbyter ad cœnam ab cmicis inuitatus, & ad bibendam plus solito coactus, in ebrietatem incidit, ob quam vesperas & completorium illius diei non recitauit; altero tamen die è somno surges, & in se reuersus, atque diuini officij omissi recordatus, vesperas & completorium recompensat; sed ad confessionem postea veniens, solum ebrietatis peccatum aperit, & non diuini officij omissionem.

Quæritur, an vltra ebrietatis peccatum, alterum etiam omissionis diuini officij commiserit, & vtrumque confiteri teneatur?

Petit duo præsens casus; vnum est, an inuitatus ab amicis ad bibendum plus solito, si in ebrietatem, quam non præuidit, semel incidat, lethiferè delinquat?

Antiqua fuit olim opinio, ebrietatem, si non est assidua, non inducere peccatum mortale, non quod iteratio, seu multiplicatio ebrietatatis, efficiat eam, de veniali, mortalem, sed quia cu est assidua, impedit notabiliter rationis vsum, infertq; homini, qui secundu ratione viuere debet, nocumentu notabile: & hanc vim damnificatiua notabiliter, non habet ebrietas, quado non est sæpe sæpius incursa. Vt enim gutta cauat lapidem ex frequeti casu, ita ebrietas infert notabile damnu homini, ex assiduitate, vt experietia costat. Et quonia, vt aliquid dicatur peccatu mortale ex suo genere, oportet, vt sit notabiliter cotra bonum Dei, proximi,

 aut

aut ipsius peccantis, ideo ebrietas si non sit assidua, non videtur peccatum mortale.

Confirmatur hæc opinio, tum ex D. P. Augustino, in sermone de purgatorio, vbi inter peccata mortalia distinguens, dicit ebrietatem esse peccatum mortale, si sit assidua. tũ ex glos. ad Galatas quinto, in verbo, Ebrietatis, vbi D. Tho. glosat, assidue. Et idem de malo q. 2. ar. 8. ad 3. & q. 7. ar. 4. ad 1. affirmat ebrietatem ex suo genere non esse culpam mortalem.

Tum quia vnica ebrietas contingit fere semper ex eo, quod quis nescit vini potentiam, & ignorat, vel non aduertit, quod ex tali potu possit inebriari: & sic vel nullum est peccatum, vel non nisi veniale; sed ebrietas assidua, esse nõ potest, quin sciens, & volens, ebrietatem incurrat: aut saltem quin omittat diligẽtiam, quam debet adhibere de necessitate, ne inebrietur: cum habeat tempus deliberationis, ad reprimendos appetitus concupiscibiles, ne procedãt in crimẽ mortale. Ita Angel. ver. Ebrietas, q. 1. & citat Alexan. de Ales. & glossam dist. 25. §. Alias ea demum.

Tũ quia priuare se vsu rationis ad modicum tempus, si esset peccatum mortale, tunc dormitio etiã superflua scienter, vel ex delectatione aquæ decurrentis, vel alia delectabili causa haberet rationẽ lethalis culpæ; & præterea qui ex proposito ad euitandum tyrannũ, vel vt se liberaret á captiuitate Turcarum, siue ad alios recreandos, & ad risum mouendos, se fingeret per tẽpus aliquod fatuum, & mente captũ, peccaret mortaliter, priuãdo seipsũ iudicio per aliquod spatiũ, quod tamen nullus diceret.

Tandem in casu præsente, cum presbyter ob causam honestam, ne scilicet molestiam inferret amicis, & minus vrbanus videretur, biberit ab eis inuitatus, vsque ad mentis alienationem, non debet sic facile dãnari de culpa mortali: sicut neq; is, qui de medici consilio, ad procurandum vomitum, superflue ad ebrietatem vsque biberet.

Contrariũ tamen est asserendũ, quod ebrietas, ex genere suo peccatum sit mortiferum, in illudque inciderit Ambrosius inuitatus ab amicis, ita nimie, & tam plus solito bibẽdo, vt rationis vsu se priuauerit: ita quod sciẽs potũ esse immoderatum, & inebriatiuũ, aut si scire debuit, & vult illo vti, peccat mortaliter. Diximus sciens aut scire debens, quia si ebrius est factus ex ignorãtia qualitatis potus, vel inaduertentia nimietatis eius: vt quia nesciebat vinũ illud habere tãtam fortitudinem, vel non credebat se immoderate bibisse, non deliquit tunc, nisi forte venialiter. Ita Diuus Thom. 2. 2. q. 150. art. 2. Caietan. ib. Syluest. & alij, verb. Ebrietas. Nauar. in man. cap. 23. n. 131.

Funda-

Fundamentum huius communis,& veræ sententiæ hoc est maximum,quod ebrietas tollit bonum rationis, & naturale, & morale, quatenus priuat vsu rationis, & ponit peccatū seu inordinationē, cōtrariam bono virtutis, quæ est sobrietas. Cum enim vsus rationis, non sit bonum voluntarium,vt est vsus prædij, aut domus, sed sit bonū naturale datū à Deo autore naturæ,sicut oculus,& cętera naturalia: ac proinde homo non sit Dn̄s suorum naturaliū, vt possit se priuare illis pro libito, & quādo vult; sicut potest donare domum, & illius vsū; ideò ebrietas, quæ vsum rationis violenter tollit,estq; iniuriosa priuatio notabilis boni,nempe rationis, crimen est suo genere mortiferum.

Neque excusatur propter breue tempus ex imperfectione actus,sicut neque excusaretur ille,qui tanto tempore impediret violēter aliquem ab vsu manuum suarum ligando illas.

Confirmatur, quia etsi priuatio ad tempus vsus rationis,sit in potestate hominis, quando fit absque iniuria,hoc est, quando homo ita se habet ad illum vsum rationis, vt etsi ipsum ligat,eo non vtendo,habilis tamen adhuc manet ad reparationem,&ad eius vsum,si voluerit, vt contingit in superflue dormiēte,quia à somno quātūuis profundo,si per se vel alium excitetur, potest statim libere,ratione vti,sed in ebrio,quia priuatio vsus rationis est iniuriosa, eo quod arctatur, & necessitatur per ebrietatem, ad nō vtendū ea per aliquod tēpus, quia quamuis vigilet,ligata semper manet ratio, donec plena vini decoctio fiat,& ita vsus rationis est in ebrio ligatus per violentā necessitatem,ideo ebrietas redditur ex suo genere mortifera, quia iniuriosam & violentam efficit priuationem vsus rationis.

Adde quod inter canones Apostolorum sic legitur,Episcopus,aut præsbyter,aut Diaconus, aleæ aut ebrietati desseruiens, aut desinat, aut desponatur:Subdiaconus autē vel lector, siue cantor, similia faciēs,aut desinat, aut communione priuetur, similiter & laicus. Hæ autem pœnæ grauissimæ, vt est communionis priuatio,& depositio, non infliguntur, nisi propter mortale; habetur cap. Episcopus. 35. distinct.

Tandem ebrietatem comitantur regulariter multa vitia grauissima, dicente D. Ambrosio in lib. de Patriarchis vitādam esse ebrietatem, per quam vitia cauere non possumus,nā quæ sobrij cauemus, per ebrietatē ignorantes cōmittimus,&in cap.Luxuriā,distin.35.inquit prosper, quod luxuriā facit & nutrit,vini perceptio nimia, & ibidē cap. Luxurioso. inquit D. Hieron. quod luxuriosa res est vinum,

& tumultuosa ebrietas; omnis qui cum his miscetur, non erit sapiens. Et in cap. Vinolentum, ead. distin. inquit, qui altari deseruiunt, vinũ & cicerá non bibant, sponsa Christi vinum fugiat vt venenum: vinũ & ebrietas incendium est. Cum ergo ebrietas, non solum absolutè, vt priuans hominem rationis vsu iniuriosè; sed etiã vt causa vitiorum ad ipsam vt plurimum consequẽtium, quatenus nõ solũ ligat rationẽ priuatiue, sed cõtrariè, reddẽdo hominem insanũ, & iudicio abutẽtẽ, & vt sic multa inhonesta, turpia, & illicita dicentẽ, & facientẽ, peccatum est mortale.

Ex his colliges, quod priuare se vsu rationis ex inordinata cõcupiscẽtia vini, est genere suo crimẽ lethale. Hęc autẽ inordinatio, cõsistit in hoc, quod propter delectationẽ in potu, nõ curat sciẽs, & volẽs, priuare se vsu rationis, ita quod nec priuatio vsus rationis absolute, nec delectatio in potu vini pręcise culpã hãc mortalẽ efficit, sed delectatio in potu vini inebriãtis, in sciẽte & volẽte illã, faciunt hęc omnia insimul ebrietatẽ esse mortalẽ, vide ca. Vinolentũ, dis.35. & c. Deniq; dist. 4. §. Ebrietatem, & ibi glos.

Nec officiunt ea, quæ pro contraria parte adducuntur: ad illa enim quæ ex patre Augustino, & alijs sanctis de assidua ebrietate citantur, respõdemus eos affirmare, ebrietatem assiduam esse peccatũ mortale, vt quæ est vituperabilior, & à maiori peruersitate prouenięs, & magis infamem reddens hominem: sed non proinde negant, eã etiam, quæ non est assidua, sed semel incursa, crimen esse mortiferum: quoniam in hac reperitur idẽ met effectus, qui est cognoscere fortitudinem vini, & habilitatem eius ad ebrietatẽ, quæ directè opponitur bono rationis humanæ, id est vsui rationis.

Ad secũdum de somno & alijs, quibus volũtariè & delectabiliter ad tẽpus priuat se quis rationis vsu vel alterius potentiæ naturalis exercitio. Respõdemus rem esse valde dissimilem in ebrietate, propter duo; quorum primũ est, quod priuatio vsus rationis per somnum, aut delectabilem fictionẽ, est priuatio naturalis, seu in qua homo remanet adhuc dñs in propinqua potẽtia dicti vsus. Sed per ebrietatẽ, est priuatio violẽta, ita vt in potestate proxima hominis nõ sit vti ratione toto illo tempore quo est ebrius, etiãsi velit: quia est perturbatio ægritudinalis, vt patet in ebrijs vigilãtibus. Secũdũ etiã dissimile est, quoniã in somno, & alijs, tollitur ad tẽpus vsus rationis, sine necessitate tamẽ permanẽdi in tali nõ vsu. Vnde dormięs aliquo profundo somno, excitatur, & potitur soluta & libera ratione: & potest etiã dormiens se disponere, vt per hominem siue alio modo expergefiat

gesiat tali hora: sed ebrius quãuis vigilet, violentam necessitatem vinculi rationis patitur, ità vt nõ sit iã in eius libertate vti ratione, pro quacumque hora.

Ad tertium, negamus vnicam ebrietatem contingere ex eo quod aliquis ignoret vini potentiam, aut in se, aut respectu suæ complexionis, & propensionis ad ebrietatẽ: imo ferè semper euenit, ex delectatione potus inebriatiui, quatenus non adhibet diligentiã in aduertendo quantum bibit, & cuius vigoris sit vinũ, & qualiter ipse bibens est dispositus, vtputa quia est valde calefactus: vnde quãuis concedamus ebrietatem materialiter, posse accidere absq; peccato, concurrẽtibus his duabus cõditionib⁹; quod pręter opinionẽ bibẽtis, potus sit inebriatiuus: secunda, quod nulla in hoc bibẽtis negligẽtia interueniat; ebrietas tamẽ formaliter quę est, cũ quis propter delectationẽ in potu, credit aut dubitat posse inebriari: vel saltem non vtitur debita diligẽtia ad cõsiderandũ quãtũ bibit, & quãti vigoris sit vinũ, & quam dispositus ipse ad ebrietatẽ, semper est peccatũ mortale; quicquid alij dicant.

Ad vltimum dicitur non excusari dictum pręsbyterum, eo quod in ebrietatem inciderit, quasi coactus ab vrbanitate & inuitatione, qua ab amicis ad bibendum sollicitabatur. Imo quia præsbyter tenebatur cum maiori modestia, & temperantia bibere, nec non prævidere debebat ex tam frequenti potu posse inebriari, proinde inebriatio ex tali inconsideratione, & negligentia procedens, imputatur illi ad lęthalẽ culpã, sicut etiã nec inuitantes excusantur á peccato, si cognoscẽtes bibẽtis conditionẽ, & vini fortitudinẽ, prouocauerũt eũ ad frequenter bibendum.

Ebrietatem autem propter medicinam, & sanitatem procurandam, nõ putarem esse vnquam licitam; tum quia damnum hoc notabile, in ordine ad vsum rationis, est anteponendũ cuicũque bono corporis. Tum quia hoc ebrietatis mediũ nunquã erit ita simpliciter ad sanitatẽ necessariũ. Tũ quia id quod ex genere suo mortale est, nõ potest esse cõgruũ medium ad huiusmodi finem, nec sunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

Alterum quod in præsenti casu petebatur, illud erat, an iste sic ebrius non recitans offidiũ diuinũ, aliud distinctum ab ebrietate peccatum commiserit, ita vt vtrumq; sit confessori aperiendum?

Neganti parti fauet, tum quod nullus ad impossibile tenetur: & ideo non faciens id, quod præstare non potest, non dicitur peccare per omissionem, arg. le. Impossibilium. ff. de reg. iur. & cap. Nemo ad impossib. eod. tit. lib. 6.

Tum quia etsi deliquerit, pri-

uando se per ebrietatem vsu rationis; quæ tamen per accidẽs,& mediate à tali ebrio fiunt; non ei imputantur ad culpam; vt colligitur ex text.& glos.24.q.5. cap. de occidendis; & in cap.Licet,de test. Tũ quia ebrius, quoad non vsum rationis,durante ebrietate, æquiparatur furioso sua culpa furẽte, huic autem, talis officij diuini omissio, non imputaretur ad peccatũ, cap. Si quis insaniens.15. q.1. ff. de Admi.tuto. l.vlt. in fine.

Tum quia si iste aliquem deformaret, non esset in foro exteriori aut interiori irregularis, iuxta glos. in Clement.1.de homicid.Cardin. in d.Clementina, quæst. 6.Immol. in Glos.2.

Tum quia defectus breuiarij, contingẽs etiam ex propria culpa, efficit vt non sit culpabile non recitare diuinum officiũ; ita vt quãuis mortifere peccet, non comparando sibi breuiarium,non tamen peccat mortaliter omittendo interim diuinum officium, & ideo satis huic est in confessione dicere, quod per tot dies caruit breuiario; vt ait Nauar.in man.c. 25.n. 101. & nos late in casu 54.primæ partis:ergo videtur quod multo magis defectus iudicij aduenięs etiã ex culpabili ebrietate,excusabit omissionem diuini officij á culpa.

Tum quia bonitas & malitia actus exterioris,pendet ab actu interiori; & ideo cum ebrius nec cognoscat, nec velit diuini officij omissionem,non potest hæc,esse illi culpabilis.

Confirmatur ex facto Loth,qui in ebrietatem incidens, ab incestu cum suis filiabus commisso excusatur,à D.Tho.2.2. q.150.art.4.

Ob hæc & alia inclinat in hanc partem Ioannes Maior, in 4. sent. dist.15.q.8.qui duodecim argumẽtis nititur ostendere, ebriũ nequaquã peccare ex eo quod extra iudicium manens operatur.

Affirmatiuam partem tuentur alij quod ebrius non recitando diuinum officium deliquerit mortifere,& quod mentis alienatio caussata ab ebrietate quomodocumq; volita, nõ excusat culpas inde prouenientes;maxime apud Deum,& ideo teneatur confessori explicare tam ebrietatem, quam omißionẽ diuini officij. In hanc sententiam propendit Syluest.homic.3.q.4.& verb.Ebrietas.

Rationes pro hac opinione sũt: tum quod aliquid potest esse voluntarium, vel secundum se : sicut quando voluntas directe in ipsum fertur: vel secũdum suam causam, vt quando voluntas fertur in causam, & non in effectum, vt in eo qui voluntarie inebriatur, ex hoc enim omne subsequens quod per ebrietatem committit, imputatur illi quasi volũtarium, vt ait D. Th. 1.2.q. 87.ar.7. Cũ ergo hęc omissio diuini officij,fuerit in ebrietate volita,

lita, mortifera erit, ac confitenda.

Tum quia, vt ibidem docet D. Tho. voluntarium indirectè illud est quod voluntas potuit prohibere, sed non prohibuit, & sic quãdo passio quę totaliter aufert vsum rationis, fuit à principio volita, vt in ijs qui per amorẽ, irã, aut ebrietatẽ insaniunt, imputatur actus prauus subsequens ad peccatum, quia est voluntarius in sua causa.

Confirmatur, quia is qui dat causam peccati, clarum est quod peccat, eo quod voluntarie ponit impedimentum adimplendi præcepta, & se exponit periculo peccãdi, vnde D. Tho. 2. 2. q. 79. ait de ebrio, quod sua ebriatio nõ est omissio, sed causa omissionis: & quod omissio postmodum suo tempore imputatur ad culpam, propter voluntatem præcedentem.

Adde quod si quis emittit sagittã in hominẽ quẽ cupit occidere, nõ solũ emissio sagittę est peccatũ, verũ etiã ipsa occisio: & tamẽ emissa sagitta nõ est iam reuocabilis, ita à simili, quãuis ebrius, non habeat facultatem reuocandi se á peccatis ebrietatẽ subsequentibus, quia tamẽ hãc facultatẽ habuit in sua causa, ideo si percutit, vel diuinũ omittit officiũ, imputatur ad culpam.

Nos inter has extremas sententias mediam sequimur: eaque est, ebrio ex sua culpa, tunc imputari cõmissum quodcũque in ebrietate peccatũ, cum fuit ab eo præuisum, id est, aut fuit ab eo præcogitatum, aut debuit præcogitari, vt quia expertus est inclinationes suas tanto magis in peccata pronas, quãto magis bibit, vel quia iam aliàs per ebrietatem alienus à se, vel prope incidit in peccatum, vel ita est cum ebrietate coniunctum, vt soleat sæpe ab ebrijs commiiti: tũc enim sunt duo peccata de necessitate confitenda: quorum vnum, est ebrietas: alterum, illud subsequens in sua specie. Nam etsi absolute loquendo sine rationis vsu, nequeat quis de nouo peccare, ille tamen qui prius habens rationis vsum præuidet, quod si se priuat rationis vsu, actum aliquem culpabilem de nouo committet: & hoc ita præcogitans priuat se per vinũ, seu amorem, vel iram iudicij vsu, iam vult nunc, pro tunc, id est, in ipsa priuatione mentis, tanquam in causa, incurrere illud subsequẽs delictum, teneturque proinde illud confiteri, non solum vt circũstantiam ebrietatis, sed vt crimen per se distinctum: quod probant rationes pro secunda opinione adductæ.

Quod si peccatũ ab ebrio perpetratum, nõ fuit antea pręuisum, neq; pręuideri humano more potuit, vt in quod neq; inclinatio ipsa per vinũ fit pronior: neque cõsueuit ipse, aut ebrietate, aut alia passione iudicium alienante, in illud prolabi, tũc non tenetur illud confiteri,

fiteri, tanquę crimen ab ebrietate distinctum,& ratio est, quia cũ iste ebrietatis effectus non fuerit modo aliquo intẽtus,neque præuisus, non habet speciẽ propriã peccati: & quamuis ebrius per propriam culpam, qua voluit se iudicij vsu priuare,posuit seipsum in statu causandi istud subsequens peccatum, id contingit omnino per accidens, cum talis effectus neq; habeat ex parte sui connexionem necessariã moraliter,& vt plurimum solitam cum ebrietate, neque ex parte intentionis, quę nihil tale pręuiderat aut excogitauerat, ac proinde non dicũtur tales effectus voliti in causa, vt qui sunt raro contingentes,& nõ præuisi,nec soliti ab ipso ebrio, vel ab alijs in ebrietatem cadẽtibus fieri: & ita ebrietas est volita absolute & in se,ac ideo culpabilis, sed non est volita in ordine ad effectus sequentes,& vt causa illorũ:& ideo non imputantur ebrio, vt peccata ab ebrietate diuersa, & hoc probant rationes pro opinione priore allatæ.

Ad casum propositũ ex his sumitur respõsio, quod cum Ambrosius præsbyter inexpertus forte sit ebrietatem,& hac prima vice in eã inciderit, nihilque cogitauerit de periculo sequentis omissionis diuini officij,vt quia post prandium ad mediam vsque noctẽ horæ intererant sufficientes,tũ ad dormiẽdũ & decoctionẽ vini faciendã: tũ ad diuini officij persolutionẽ. Nec vt plurimum ebrij solent tanto tẽpore esse alieni à se, quin supersit aliquod spatiũ sufficiens ad diuinũ officiũ recitandum, non peccauit tunc mortifere diuinum officium non dicendo,sed tantum in ebrietatẽ cõsentiendo. Tũc enim ebrietas fuit absolute volita, non vt causa dictæ omissionis, quia nec præuenta,nec præueniri debita.

Sed si tali hora pręsbyter in ebrietatem incidit, vt probabiliter credi possit officiũ diuinũ, quod ab eo erat die illo persoluendũ, nequire tẽpore debito, quod est intra diem viginti quatuor horarum, à media nocte vsque ad aliã mediã noctem recitari, eo quia residuũ tẽporis vix sufficiebat ad dormitionẽ, & decoctionẽ vini, nec ebrij soleant ita breui in seipsos redire, & mẽtis cõpotes fieri, tunc eo casu diuini officij omissio fuit culpa mortifera ab ebrietate distincta, suntque duo specie peccata, quorũ vtrũque est per se in confessione explicãdum, vt patet ex dictis, tunc enim illa diuinarũ horarũ omissio, cõputatur inter ea, quæ sunt, vel esse debent præuisa: & dicitur actu interiore volita in ipsa ebrietate vt in sua causa, & actu exteriore fuit incursa trãsacto tẽpore ad persoluendũ persistente illo in ebrietate. Hęc ex Caietano 2.2.q.150.art. 4. & Medina 1.2.q.61.ar.5.concl. 4.

Ex dictis facile conciliabis Doctorum

ctorum opiniones, quę inter se diuersæ videntur. Qui enim dicunt ebrios durante mentis alienatione, non peccare de nouo, eo quod implicationem quandã contineat, aliquid esse cognitum & deliberate volitũ, ab eo qui lumine rationis est priuatus. Respõdemus hoc verum esse, quãdo illud nouũ peccatum nullo modo fuit præuisum, nec præuideri potuit, vt quod nullam penitus cum ebrietate habeat moralẽ coniunctionẽ. Tunc enim nec in se, nec in causa est volitũ fuit enim ebrietas intẽta absolute, sed non vt causans tales effectus ab ea extrinsecos.

Qui autem asserũt omia peccata ab ebrio facta eidem imputari, & esse cõfitenda vt distincta ab ebrietate, & in hac volita, eo quod alienatio mentis volũtaria, nõ excuset subsequẽtia scelera, dicimus id veritatẽ habere de peccatis solitis fieri ab ebrio: hæc enim vel sunt excogitata vel excegitari antea debuerunt: & quamuis ille qui rationis nõ est compos nequeat de nouo peccare per voluntatẽ, quæ tũc sit deliberata, potest tamen ex antiqua voluntate qua voluit ebrietatem, de nouo peccare, exercendo malos effectus illam comitantes vt supra est declaratum.

Recompensare vesperas & cõpletoriam, alio die, non reficit nec resarcit peccatum omissionis præteritæ: quia recitatio diuini officij, est obligatio annexa diei, quę trãsit translacto die nec potest in alio reparari c. Sicut de spons. Nauarr. cap. 21. numer. 45.

CASVS VIGESIMVS Primus.

Michael in longo itinere defessus, & ab amicis visitatus, cubitum iuit in Sabbato hora adeô tarde & serotina vt periculo probabili se exposuerit non surgendi é lecto, nisi hora prandij, nec audiendi die illo dominico Missam: tantus tamen ab ijs qui in eadem domo erant fit à casu strepitus vt è lecto surrexerit citius, quam sibi erat in animo, & ita audiens campanas ad Missam pulsari, Ecclesiam adijt, & sacro integro deuote interfuit scrupulus tamen sibi nunc fit, quod ex lassitudine & lõga noctis vigilia, periculo probabili se commiserit nimium dormiendi, & prætermittendi sacrum.

Quæritur, An de periculo omissionis Missæ, in die festo, debeat confiteri, vt de lethali culpa?

IN casu præsenti tota difficultas pendet à quo tempore peccatũ omissionis imputetur: An ab eo statim in quo quis se exponit periculo non adimplendi præceptum: An magis ab eo postea quo instat præcepti obseruãtia & exequutio?

Et relictis varijs sententijs, quæ scholastico more discuti possent: nos peccatum omissionis tũc propriè

prie & formaliter incurri arbitramur, cum tempus illud instat, quo præceptum est adimplendum, nõ antea quando causa omissioni data est: & ideo quamuis ille qui iuit cubitum hora ita tarda, vt periculo se obiecerit omittendi Missam, peccauit lethaliter, quatenus causam omissioni sufficientẽ præbuit, & de hoc confiteri teneatur: non tamen vt de omissione proprie ac formaliter: sed de commissione, idest de cubitu Serotino, quãtum est ex voluntate Michaelis impeditiuo auditionis Missæ, quæ commissio fuit inchoate, seu obiectiue omissio.

Hæc opinio expresse est D. Th. 2.2.quæst.79.artic.3. ad 3.& q.2. de malo.artic.1.ad 11. & 2. sent.distin. 35.art.3.& 2.2.q.150. art. 4.est Marsilij in 2.quæst.21.artic.2.Bartholomæi Medinę 1.2.q.71.ar.5. Gregorij de Valẽtia in 1.2.disp.6.q.1.de ratione peccati pũc.§.Tertio quęri solet

Duo igitur probãda rationibus sunt primum, est quod actus ille antecedens somnũ, qui probabiliter & moraliter erat causa omissionis, seu quod Missa sequenti die festo non audiretur, fuit peccatum mortale, & vt tale confitendum.

Id quod satis liquet. Tum quia sicut actus etiam bonus, efficitur malus, propter circunstantiã euẽtus scandali, nempe propter scandalum, quod quis euitare debebat ita propter euentum omissionis; semper redditur malus, quoties præceptum affirmatiuum, quod propter tale opus omittitur, obligat: hæc autem circunstantia euẽtus, appellari potest, circunstantia quid.

Tum quia ille actus eundi dormitum nimis tarde, erat quantum est ex se causa, non audiendi Missã die festo sequenti: & ita per illum, ponebatur voluntariè impedimẽtum ad præceptum affirmatiuum de audienda Missa adimplendum, & qui se exponit periculo peccandi, peccat.

Tum quia ille, qui propositum expressum haberet omittẽdi Missam, tẽpore quo illa obligat, peccatum committeret mortiferum, in tali deliberato proposito, vt satis patet: ergo etiam qui externũ opus agit, quod simul cum obseruatione præcepti esse non potest, lethaliter delinquet. Nam propositum illud efficacitatem causæ habere nequit in omissionem, nisi medio aliquo exteriore opere, quo obseruatio præcepti impediatur. Vt enim quãdo quis decreuit occidere Petrum, potest libere hoc, aut illud instrumẽtum eligere, sed illud quod eligit re ipsa causa est homicidij: ita opus electũ, ex quo re ipsa oritur omissio, est reuera causa ipsius, ac proinde omissionẽ ipsam pro circunstantia habet, ex qua malum & culpabile redditur.

Tandem, quia eodẽ præcepto, quo

quo præcipitur nobis audire Missã, præcipitur insimul, vt tollamus impedimẽta omnia, quæ obstãt eiusdem auditioni, vtque adhibeamus omnia media necessaria, ad præcepti huius adimplementũ, quapropter cubitus, & somnus qui est vel potest esse causa omissionis dicti præcepti nobis interdicitur.

Et si dicatur quod in casu pręsente, quamuis cubitus fuerit hora tarda, nihilominus Missa non fuit ob illum omissa: & ideo cessante omisione pręcepti non videtur quod Michael deliquerit, cũ omissionis causa non habeat aliam malitiam quã eã quę est in ipsa omissione: quia omisio primo contra pręceptum est, & ideo ab ipsa, in causam malitia deriuatur, sicut ab actu exteriore, in interiorem.

Respondemus, quod etsi Misa non fuerit omissa, attamen causa sufficiens omissionis fuit data, in qua consistit culpa. Sicut qui incõsiderate emitteret sagittam in aliquem, quamuis eo quod iste aufugit, aut se defendit, non fuit percussus, id non obstat, quominus talis emisio sagittę, non sit lethale peccatum: Nam etsi effectus, non sit sequutus, causa tamen sufficiẽs ad illum, est posita, & licet hęc causa non habeat diuersam malitiam ab ea quę est in omissione, satis est ad hoc vt sit culpabilis, quod quantum ex se causatiua sit omissionis, & ita fuit omissio inchoate, sed non complete.

Secundum, quod ostendendũ proposueramus illud erat, talem anteccedentem actum, qui ex se causam dabat omissioni, non esse vere & formaliter omissionẽ: licet ad ipsam pertineat, quatenus in eã fertur vt obiectum.

Probatur, tum quia ante illud tempus quo pręceptum obligat, non tenetur quis adimplere pręceptum, ergo nec omittere vere dicitur ante illud: quia omittere est non facere, quod quis tenetur facere.

Tũ quia vt causa homicidij, nõ est formaliter homicidium, sed reductiue: ita causa omissionis, non est formaliter omissio: sicut quamuis germen arboris, sit eiusdem speciei cum arbore, non potest dici arbor simpliciter, quia deest illi, consummatio & perfectio.

Tum quia si causa omissionis, esset verè & formaliter omissio: sequeretur quod quando aliquis ex ludo vel studio, aut nimio somno, omittit die festo Missam, satis illi esset in confessione explicare se causam dedisse per ludũ, aut somnum omissioni Missę: non manifestando quod Missã re ipsa omisserit: cuius tamen contrarium videmus à fidelibus obseruari.

Nec valet responsio à Gabriele Vasquez in 1. 2. q. 71. art. 5. disput. 94. cap. 4. allata, quod id fiat à fidelibus non tanquam necessarium,

sed

ſed vt euentu ſeu omiſſione ſequuta melius explicent ſuam culpam: & ita putat ſufficere fateri cauſam proximã dediſſe omiſsioni: nec obligatum eſſe pœnitentem, ad omiſſionem ipſam declarandam, niſi quando ob eam incurritur Eccleſiaſtica cenſura.

Non enim reſponſio hæc, videtur tuta, nec ſequenda. Tum quia explicando ſolum in confeſſione cauſam, adhuc confeſſor remanet incertus, an omiſſio fuerit ſequuta vel non ſequuta. Tum quia ſicut in fornicationis peccato, non ſatis eſſet dicere, pænitenti, quod voluit fornicationem committere, ſeu quod cauſam dedit ad fornicandũ ſed neceſſariũ omnino eſt, explicare actum exteriorem: á quo interior habet obiectiue malitiam. Ita in propoſito volenti non audire Miſſam: ſeu per ſomnum eam non audienti: non ſufficiet dicere, quod cauſam dederit ad Miſſam non audiendam, ſed neceſſarium omnino erit, declarare, ſed Miſſam non audiuiuiſſe: quamuis cauſam ob quam eam nõ audierit, ſi non eſt mala intrinſece, taceat.

Ex his patet, quid in propoſito caſu ſit dicendum. Peccauit emim Michael lethaliter, exponendo ſe voluntarie periculo non audiendi Miſſam in die feſto, & ideo in confeſſione, debet hoc ipſum explicare, quamuis poſtea reuocata voluntate, & ob ſtrepitum expergefactus Miſſam audierit: iam enim ille præcedens accubitus caruit perfectione debita ex hypotheſi, habuitquè malum obiectum, quatenus directus erat in omiſſionem Miſſæ, ex præcepto audiendę nec omiſſio, à commiſſione, quæ eſt omiſſionis cauſa, in alio differt in eſſe morali, quam quod omiſſio, eſt defectus perfectionis illius virtutis debitæ abſolute: illa vero commiſſio, eſt defectus eiuſdem perfectionis debitæ ex hypotheſi, hoc eſt ſupponendo quod voluntas habeat actum, quo velit non agere id quod præcipitur, aut ſaltẽ velit agere aliquid incompoſſibile tali præcepto.

CASVS VIGESIMVS Secundus.

Raphael publicato iubilæo, ſe diſpoſuit ad illud lucrandum, & cum hoc propoſito peractis aliquibus in iubilæo iniunctis, in medio hebdomadæ eſt confeſſus, & in quibuſdam votis authoritate iubilæi á confeſſore diſpenſatus, poſtea tamen à dæmone tentatus in peccata aliqua incidit, nec reliqua in iubileo præcepta eſt exequutus & ita culpa ſua non eſt illud lucratus.

Quæritur, An votorum diſpenſatio virtute iubilei á cõfeſſore facta fuerit valida: vel potius nulla iubilæo non aſſequuto?

PRo affirmatiua facit, quod cũ ista dispensatio fieri debeat in actu confessionis, videtur quod, quę sufficiunt ad validitatem confessionis à casibus reseruatis per iubilęum, sufficiant etiam ad valorẽ dispensationis in voto: sed ad primum sat est propositum lucrandi iubilæum; nec postea reincidit, quamuis illud non lucretur, vt cõmuniter Doctores affirmant: ergo à pari dispensatio votorum in cõfessione facta, virtute iubilæi cum proposito illud lucrandi, sufficiet.

Adde quod per iubilęum, potestas dispensandi datur confessori, in actu solum confessionis: & ideo si actus confessionis cum proposito acquirendi iubilæum, est validus: cur etiam actus dispensationis in eodem sacramento factus non erit validus?

Negatiua tamen quod talis dispensatio sit inualida: & per nõ assequutionem iubilæi retrocesserit, & nulla maneat est sententia vera & indubie tenenda.

Ratio est; quia etsi absolutio sacramentalis de peccatis, sit actus legitimus, qui non admittit modũ nec conditionẽ, sed plene habeat suum effectũ, statim ac verba absolutionis á confessore super debita materia proferuntur. arg. leg. actus legitimi. ff. de reg. iuris. Attamẽ actus qui fiunt sub conditione saltem tacita & virtuali, non sortiuntur effectum conditione nõ adimpleta vt satis patet. Iam autem dispensatio in voto, est actus reuocabilis, nec ex sui natura sacramentalis, & ideo fieri potest sub conditione, & sub hac fit tacite à confessore, quatenus non dispensat nisi in virtute iubilęi lucrãdi, ac proinde eo non lucrato, dispẽsatio redditur inualida.

Confirmatur, quia non debet magis valere dispensatio voti, facta virtute iubilæi, quando dispensatus, illud non lucratur: quam valeat absolutio á peccatis habentibus excommunicationem annexam, cum hæc sit minus pendens á futuro, & magis coniuncta, cum sacramento confessionis, quam illa. Sed absolutio à peccatis habentibus excommunicationem reseruatam, reincidit in eandem excõmunicationem, si ob suam suam culpam non lucratur iubilæum, vt asserit Pauin. in extrauag. Multarũ de pænit. & remiss. Et Curiel. de iubileo, pag. 90. 91, & alij nonnulli eo quod, licet absolutio à peccatis quia sacramentalis, non admittat conditionem de furto, eam tamẽ consentit absolutio ab excommunicatione; cap. Præterea, 2. de appellationibus. Quia ex se non est sacramentalis sed iudiciaria vide Nauarrum in cap. Qui vult de pęnitent. distin. 6. num. 65. & 66.

Præterea, facta contra formam præsertim ab homine datam, sunt ipso iure nulla, cap. Cum dilecta, de

de rescript. & cap. Pisanis de restit. spoliat. Imò etiam facta circa formam cap. Prud. de officio delegat. & tradunt Felinus & alij in dict. c. Cum dilecta. Cum ergo forma iubilæi det authoritatem dispensandi, ea conditione vt fiāt quæ in iubilæo ordinantur, sequitur quod deficiente huius conditionis effectu, dispensatio fuit inualida.

Pro quo facit glosa communiter recepta præsertim à Felino in cap. Ex parte col. 4. de constitut. & Clementina prima, verbo inhibētes de iure patronatus, quæ habet non valere actum ab eo, cui data est potestas faciendi illum, adiecta forma, si non seruat eam, nec habet aliunde potestatem qua illum faciat: vnde infero non fuisse per iubilæum dispensatum cum isto in votis nisi supposito quod esset ipsum lucraturus, & sic ad reincidētiam.

Tandem si quis ordinem Eremitarum Diui Patris Augustini ingrederetur: & sic in nouitiatu persistens, confessori manifestaret, se votum habere ingrediēdę religionis strictioris, & cū eo vigore priuilegiorum nostrorum in tali voto dispensaretur, si postea ob aliquā causam discedat sponte ante professionem: reincidit in præfatum votum, nec satis dispensatio sibi prodest, vt habetur expresse in priuilegio concesso ab Eugenio IIII. ordini sancti Patris Augustini priuileg. 94. quod refertur in compēdio priuilegiorum fratrum minorum & aliorum Mendicantium, reformatum per Fr. Hieronymum à Sorbo ordinis Capuccinorum in verbo Nouitius id quod etiam declarauit Paulus III. anno 1546. in quadam bulla concessa societati IESV. Ergo à simili dispēsatus per iubilęum, si ob culpam suam illud non assequatur, reincidet: nec dispensatio eidem proderit. Nam vt illud priuilegiū conceditur tantū nouitio, vt est in via ad religionē: & ita & hoc vt est in via ad iubilæum. Quæ autem in contrarium adducūtur facile ex dictis dissolui possunt. Nam etsi ad dispensandū per iubilæum in voto, requiratur quod id fiat à cōfessore in actu cōfessionis: & ad hanc faciēdam sufficiat propositum lucrādi iubilęū, quando ante alia opera præmitti debet. Et proinde absolutio à peccatis quantumcunque reseruatis vigore iubilæi facta, non pendeat à futuro, nec patiatur conditionē suspensiuam actus, quia est sacramentalis, & sortitur suum effectū, tunc quando datur. Attamen voti dispensatio, cum non sit actus ex se sacramentalis, fit sub conditione iubilæi lucrandi: qua conditione deficiente redditur dispensatio inualida.

Et si quis contra instet istum talem qui ex voto tenebatur verbi gratia recitare quotidie Psalmos Pœni-

Pœnitentiales, vel singulis diebus audire Missam si publicato iubileo die Dominico, confiteatur statim feria secunda, & vigore iubilæi dispensetur secum in tali voto, & sic dispensatus non recitauit præfatos psalmos, vsque ad Sabbatum in quo mutatus est á proposito lucrandi iubilæū, non peccasse mortifere, non recitando, ac proinde fuisse vere dispensatum, & nō sub conditione cum dispensatus conditionaliter nequeat vti dispensatione ante adimpletam conditionem cap. Si pro te, de rescriptis lib. 6. §. Omnis & §. ex conditionali instit. de verbo. obligat.

Et quod adhuc magis vrget, illud est: quod dispensatio semel canonice facta, ex superueniente facto non retractatur, vt est casus in cap. ex tua de filijs præsbyt. & notant Doctores in cap. De his de accusat. quare ex eo quod aliquis postea ob suam culpam nō est lucratus iubilæū, videtur quod dispensatio iuridica per confessorem ante facta non retractetur.

Addunt quod post actum legitime absolutum & dispensatum, non datur reincidentia in eūdem, nisi in iure exprimatur, vt colligitur ex cap. Eos de sentent. excommunic. lib. 6.

Propter hęc quę prima facie vidētur magni roboris, non est quod discedamus á nostra opinione, cōtra mentem si quidem Papæ esse videtur, quod gaudeat priuilegio iubilæi, & maneat in votis dispensatus, qui iubilæum noluit lucrari: neque debet quis ex eo commodum consequi, quod nisus extitit impugnare. cap. Ex eo de regul. iur. lib. 6. Et frustra legis implorat auxilium, qui committit in legē nullique sua turpitudo prodesse debet c. Sedes Apostolica. de rescript. Leg. itaque fullo. ff. de furt. Neque confessoris intentio regulata secundum verba & formam iubilęi, ac mentem Summi Pontificis fuit alia, quam dispensare, supposito quod esset lucraturus iubilęum: & actus agentium, non operantur vltra intentionem eorum. leg. in agris. ff. de acquir. rerum domin. cap. fin. de præbend.

Tū quia si cōfessor expresse diceret sub hac conditione dispēsare, si lucrabitur iubilęū, profectò nō erit dispensatus eo non lucrato: ergo cum ex verbis bullæ constet, hanc conditionem tacite inesse: relinquitur manifestum, inualidā reddi dispensationē, statim ac Raphael noluit iubilęum assequi: conditio enim quæ tacite inest, etiā in spiritualibus parum refert siue exprimatur siue non iuxta glosam cap. Significasti de electio. & cap. Ad audientiam. 2. de rescriptis.

Ad primam ergo instantiā posset quis respōdere illam dispensationem voti factam, secunda feria quando Raphael est confessus, nō sortiri

ſortiri effectum ſtatim poſt cōfeſſionem, ſed tunc quando iubilæū eſt omnino lucratus : quia cum fuerit facta ſub conditione, non habet efficaciā niſi poſt adimpletā conditionem, & ita Raphaelem peccaſſe vtendo tali diſpenſatione interim quod omnia iubilęi opera non ſunt ab eo peracta; ita quod illa diſpenſatio facta tempore cōfeſſionis, non obtinuit vim & efficiam pro tunc, quando pænitens habuit propoſitum lucrandi iubilæum, ſed pro illo tunc, quo fuit in effectu aſſequutum.

Hæc tamen reſponſio nobis nō placet, vt qui putemus ſtatim ac fuit Raphael diſpenſatus per confeſſorem in ſuo voto, non peccare vtendo tali diſpenſatione, cum illa fuerit facta canonice, authoritate Papæ in actu confeſſionis, & quāuis tunc per confeſſorem diſpenſantem fuerit obligatio voti ſublata, initiatiue, in propoſito aſſequēdi iubilæum, non tamen fuit pænitus extincta, niſi per realem aſſequutionem eiuſdem iubilæi : quo non aſſequuto, reuiuiſcit voti obligatio : adeo quod poſt cōfeſſoris diſpenſationem, quouſque durat propoſitū lucrādi iubilæum, ſicut potuit Raphael diſpenſationē petere, ita poteſt illa vti, ſed mutato propoſito, & iubilęo non lucrato, redit eadem voti obligatio quatenus in tali diſpenſatione inerat tacite eadem conditio, quæ etiam ex parte Raphaelis in ipſo ſuo propoſito includebatur, vt ſcilicet iubilęum aſſequeretur: qua deficiēte completa voti diſpenſatio deficit. vt enim in iure datur abſolutio ab excōmunicatione, totalis & integra: & abſolutio dimidiata, quę ad certum tempus & actum duntaxat fit: vt colligitur ex cap. Solet. de ſentent. excommunicat. libr. 6. & docent Iuriſperiti præſertim Innocentius in cap. Veniens. 2. de teſtib. Ita damus voti diſpenſationem complete & ſimpliciter poſt iubilęum lucratum : quia tunc obligatio illa penitus extinguitur : ſed incomplete, & dimidiate intra tēpus iubilæi, durante propoſito illud lucrandi.

Ad ſecundam inſtātiam reſpōdetur, illam eſſe veram, quando diſpenſatio eſt integra & totalis; hæc enim ex facto ſuperueniente, non rectratatur : ſecus quando eſt incompleta & imperfecta, ſeu data ad reincidentiam: qualis eſt quæ fit non completis omnibus actibus iubilæi, ſed cum propoſito illos adimplēdi, vt enim qui dimittit prius beneficiū ob poſterius quod probabiliter putat ſibi eſſe quæſitum, ſi poſtea ob aliquam cauſam non acquirit ſecundum, poteſt redire ad prius: quia illud nō renūciauit totaliter, ſed ſuppoſito quod deberet habere ſecūdū, vt quāuis talem conditionem non expreſſerit, ea tamen de iure ineſt, vt notāt

Docto-

Doctores in cap. Inter cætera. de præben.& ca. Significasti, de elect. & cap. In multis, de rescrip. renunciauit enim quoad possessionem, sed non quoad proprietatem, interim quod non obtinet secundũ. Ita dispensatus in aliquo voto per iubilæũ, dispensatur non plene & totaliter, sed in quantũ propositũ adipiscendi iubilæum durat, & illo lucrato, sortitur dispensatio plenum effectum.

Ad tertiam dicimus, quod cum tacitũ, operetur id quod expresũ; idẽ est Papam velle in iubileo cõmittere dispensationem votorum confessori: ac velle vt dispenset cũ confesso sub ea conditione quod si iubilęum non lucretur, reincidat in eandem voti obligationem; vt reincidit qui in nouitiatu de eisdẽ votis dispensatus, professionẽ non emittit, & nouitiatum deserit. Nã cum gratiæ in iubilæo concessę, nõ extendantur ad eos, qui illud non lucrantur: & confessio sit vnum ex operibus in iubilæo iniunctis, quæ necessario debet antecedere vltimum iubilæi actum, qui est sacram Eucharistiam sumere; ideoq; ad valorem confessionis & absolutionis per iubilæum factæ, sufficiat habere propositum illud lucrandi, & dispensatio voti debeat fieri á confessore non quomodocumq;, sed in actu confessionis, quia cõmuniter forma iubilæi est, concedere facultatem eligendi confessarium, qui absoluere possit &c. & vota cõmutare, & in illis dispensare &c. ac ita videtur requiri vt cõcurrat confessio cum absolutione & dispensatione, & eligere confessorem est eligere eum, qui actum confessionis exerceat, hinc fit vt Papa, per hoc quod dat authoritatem confessori vt dispenset: vult tacite sufficere ad dispensationem, propositum lucrandi iubilæum, & per hoc quod vult gratias & priuilegia, in iubileo contenta non valere illis, qui ipsum non lucrantur, vult insimul tacite, quod non lucrans iubilęum, reincidat, & obligatio voti reuiuiscat. Et ita confessor intendens dispensare virtute iubilęi, & secundum formam eius, perinde agit, ac si dispensaret expresse dicendo: dispenso seu commuto votum hoc, ita vt si iubilæũ non assequaris, reincidere in idipsum voti ligamen debeas.

CASVS VIGESIMVS Tertius.

CHristiani apud Turchas captiui, & in eorum Triremibus ad remigandum cathenis vincti quibusdam religiosis ad eos pro redemptione solita facienda, venientibus, sunt sacramentaliter confeßi, & inter alia peccata, de hoc vno maxime dolebant, quod contra Christianos in dictis Triremibus remigare erant coa-

cti, timore certo mortis, quia id non facientes occidebãtur, vel percussionibus durissimis & morte peioribus, sæpe sæpius afficiebantur: Cõfeßores tamen eosdem nolunt absoluere, nisi firmiter proponant, mortẽ potius subire, quam sic remigando contra Christianos, opem Turcis ferre.

Quæritur, An in excõmunicationẽ aliquã sic remigantes incidant: possintque non desistentes, ob metum certæ mortis absolui?

RESpondemus præfatos Christianos peccare mortaliter sic remigãdo, nec excusari metu mortis, aut coactione verberum: nec posse absolui nisi desistant, in excommunicationem tamen aliquã non incurrisse.

Primum quod peccet mortifere ostendo: quia contraueniunt præcepto decalogi, de nõ occidẽdo, relato in ca. Quid in omnibus, 32.q.7. quo pręcepto, non solũ cõprehẽduntur, qui occidunt, vel occidere, aut iniuste pugnare volũt: sed etiã qui occidẽti vel iniuste pugnãti, vel id facere volenti, aliquo modo auxiliantur, consulunt, vel cõsentiũt. c. Sicut dignũ, de homicidio, cap. Notum, 2. q.1. leg. Is qui opem. ff. de fur. Iam autem Turcæ aggrediuntur Christianos Triremibus, vt eos occidant seu iniustè debellent: & remigantes auxilium pręstant, remigando, vt satis patet. Quod vero mortis timor cathenarum, coactio, & verberum acerbissima afflictio, illos non excuset, probatur. Tum quia oportet omnia mala pati potius, quam malo culpę consentire, cap. Ita ne. 32. q.5. & cap. Sacris, de his quę vi, & leg. Palam, §. Nõ est ignoscendum. ff. de rit. nupt. leg. Isti quidẽ. ff. quod metus causa.

Tũ quia Christus Dominus docuit non esse timẽdos eos, qui occidunt corpus, vbi periculum imminet occidẽdę animæ, Matth. 10.

Tum quia ea quæ sunt intrinsece mala, quocumque metu fiant, sunt peccata lethalia: eo quod sint voluntaria efficaciter, alias non sequeretur opus.

Adde quod cum isti velint simpliciter viuere, volũt etiã simpliciter medium quod est remigare, vt docet D. Thom. 1.2. q. 6. art. 6.

Quod autẽ non incurrunt in aliquam excommunicationem. Probatur, tum quod non est credendũ piam matrem ecclesiam intendere excõmunicatione ligare eos, qui mortis timore, cadẽte in constantẽ virum adducti, seu vinculis ac verberibus coacti, & quasi nolẽtes, auxilium præstant infidelibus, cõtra Christianos: dedecet enim clementem matrem, obligare ad obseruantiam suorum præceptorum, dilectos filios, cum euidente vitæ periculo: & ideo sicut timor mortis, excusat á ieiunio, ab audienda Missa, & ab alijs ecclesiasticis præceptis,

ceptis, ita etiam à censuris.

Tum quia leges humanæ, etsi obligent in conscientia, nunquam tamen obligant cum discrimine vitæ, (quicquid Caietanus affirmet 1.2.q.98.artic. 4.) nisi materia circa quam lex humana fertur, postulet ex se, vt pro illa, morti nos offeramus, vt si lex præcipiat aliquid pertinens ad bonum cõmune propter quod teneamur vitam exponere; aut aliquid pertinens ad religionẽ, vel fidẽ, vt ait Syluest. verb. Metus, n.7. Soto lib.1. de iust. q.6.art.6. Et ideo tenemur in his solũ casibus, leges ciuiles & ecclesiasticas seruare, cum discrimine vitæ; non ea pręcise ratione quod lege humana id præcipiatur, vel ea cum tam euidente periculo sit seruãda, sed quia naturali & diuino iure prohibetur materia illa, de qua est talis lex.

Neque obstat cap. sacris, de his quę vi, metusue causa fiunt. vbi definitur, communicantem cum excõmunicato peccare mortaliter, si ex graui metu cũ illo cõmunicet, & incurrere excommunicationẽ.

Respondemus id esse intelligẽdum de communicante cum scãdalo, vel in eodẽ crimine, & delicto ob quod alter est excommunicatus: istę siquidẽ cõmunicationes sunt iure naturali & diuino prohibitæ.

Tandẽ quod huiusmodi Christiani sic remigãtes, nequeũt absolui, si non proponunt firmiter mori potius, quã remigare amplius cõtra Christianos: patet manifeste, quia nõ habẽt firmũ propositũ desistendi à peccato, ac proinde neq; sufficientẽ contritionẽ ad hoc, vt à peccatis absoluantur, capit. Quod quidam, de pœnit. & remiss. cap. Peccati, de reg. iur. in 6. vbi dicitur quod peccati venia non datur, nisi correcto.

Neque his omnibus officit lex vt vim, ff. de iust. & iur. vbi dicitur, quod quisq; ob tutelã sui corporis fecit, iure fecisse videtur. & lex Is damnum, §.1. ff. de reg. iur. quæ habet, eius nulla culpa est, cui necesse est parere.

Respõdemus, leges illas esse intelligẽdas in casu, quo quis aliquid facit, vel occisionẽ infert illi, à quo timet vexari & occidi, non autem quando aliquid facit, vel auxilium pręstat, cõtra innocentẽ, à quo nõ opprimitur, vt faciũt pręfati remiges aduersus Christianos, possent enim vi se tueri contra Turcas, á quibus sibi vis infertur, & eos occidere, vt se liberent à metu mortis inferendæ: sed nõ debent, nec possunt adiuuare Turcas contra Christianos, á quibus nulla vis aut iniustitia sibi infertur.

Quod si quis vrgeat, communẽ Iurisperitorum sententiã, huic nostræ esse omnino contrariã, vt qui affirment, excusari ab homicidio famulum, qui præcepto heri occidit aliquem, quando probabiliter scit,

prie & formaliter incurri arbitramur, cum tempus illud instat, quo præceptum est adimplendum, nō antea quando causa omissioni data est: & ideo quamuis ille qui iuit cubitum hora ita tarda, vt periculo se obiecerit omittendi Missam, peccauit lethaliter, quatenus causam omissioni sufficientē præbuit, & de hoc confiteri teneatur: non tamen vt de omissione proprie ac formaliter: sed de commissione, idest de cubitu Serotino, quãtum est ex voluntate Michaelis impeditiuo auditionis Missæ, quæ commissio fuit inchoate, seu obiectiue omissio.

Hæc opinio expresse est D. Th. 2.2. quæst. 79. artic. 3. ad 3. & q. 2. de malo. artic. 1. ad 11. & 2. sent. distin. 35. art. 3. & 2.2. q. 150. art. 4. est Marsilij in 2. quæst. 21. artic. 2. Bartholomæi Medinę 1.2. q. 71. ar. 5. Gregorij de Valētia in 1.2. disp. 6. q. 1. de ratione peccati pūc. §. Tertio queri solet

Duo igitur probāda rationibus sunt primum, est quod actus ille antecedens somnū, qui probabiliter & moraliter erat causa omissionis, seu quod Missa sequenti die festo non audiretur, fuit peccatum mortale, & vt tale confitendum.

Id quod satis liquet. Tum quia sicut actus etiam bonus, efficitur malus, propter circunstantiā euētus scandali, nempe propter scandalum, quod quis euitare debebat ita propter euentum omissionis; semper redditur malus, quoties præceptum affirmatiuum, quod propter tale opus omittitur, obligat: hæc autem circunstantia euētus, appellari potest, circunstantia quid.

Tum quia ille actus eundi dormitum nimis tarde, erat quantum est ex se causa, non audiendi Missā die festo sequenti: & ita per illum, ponebatur voluntariè impedimētum ad præceptum affirmatiuum de audienda Missa adimplendum, & qui se exponit periculo peccandi, peccat.

Tum quia ille, qui propositum expressum haberet omittēdi Missam, tēpore quo illa obligat, peccatum committeret mortiferum, in tali deliberato proposito, vt satis patet: ergo etiam qui externū opus agit, quod simul cum obseruatione præcepti esse non potest, lethaliter delinquet. Nam propositum illud efficacitatem causæ habere nequit in omissionem, nisi medio aliquo exteriore opere, quo obseruatio præcepti impediatur. Vt enim quādo quis decreuit occidere Petrum, potest libere hoc, aut illud instrumētum eligere, sed illud quod eligit re ipsa causa est homicidij: ita opus electū, ex quo re ipsa oritur omissio, est reuera causa ipsius, ac proinde omissionē ipsam pro circunstantia habet, ex qua malum & culpabile redditur.

Tandem, quia eodē præcepto, quo

quo præcipitur nobis audire Missã, præcipitur insimul, vt tollamus impediméta omnia, quæ obstãt eiusdem auditioni, vtque adhibeamus omnia media necessaria, ad præcepti huius adimplementũ, quapropter cubitus, & somnus qui est vel potest esse causa omissionis dicti præcepti nobis interdicitur.

Et si dicatur quod in casu pręsente, quamuis cubitus fuerit hora tarda, nihilominus Missa non fuit ob illum omissa: & ideo cessante omisione pręcepti non videtur quod Michael deliquerit, cũ omissionis causa non habeat aliam malitiam quã eã quę est in ipsa omissione: quia omisio primo contra pręceptum est, & ideo ab ipsa, in causam malitia deriuatur, sicut ab actu exteriore, in interiorem.

Respondemus, quod etsi Missa non fuerit omissa, attamen causa sufficiens omissionis fuit data, in qua consistit culpa. Sicut qui incõsiderate emitteret sagittam in aliquem, quamuis eo quod iste aufugit, aut se defendit, non fuit percussus, id non obstat, quominus talis emisio sagittę, non sit lethale peccatum: Nam etsi effectus, non sit sequutus, causa tamen sufficiẽs ad illum, est posita, & licet hęc causa non habeat diuersam malitiam ab ea quę est in omissione, satis est ad hoc vt sit culpabilis, quod quantum ex se causatiua sit omissionis, & ita fuit omissio inchoate, sed non complete.

Secundum, quod ostendendũ proposueramus illud erat, talem antecedentem actum, qui ex se causam dabat omissioni, non esse vere & formaliter omissionẽ: licet ad ipsam pertineat, quatenus in eã fertur vt obiectum.

Probatur, tum quia ante illud tempus quo pręceptum obligat, non tenetur quis adimplere pręceptum, ergo nec omittere vere dicitur ante illud: quia omittere est non facere, quod quis tenetur facere.

Tũ quia vt causa homicidij, nõ est formaliter homicidium, sed reductiue: ita causa omissionis, non est formaliter omissio: sicut quamuis germen arboris, sit eiusdem speciei cum arbore, non potest dici arbor simpliciter, quia deest illi, consummatio & perfectio.

Tum quia si causa omissionis, esset verè & formaliter omissio: sequeretur quod quando aliquis ex ludo vel studio, aut nimio somno, omittit die festo Missam, satis illi esset in confessione explicare se causam dedisse per ludũ, aut somnum omissioni Missę: non manifestando quod Missã re ipsa omisserit: cuius tamen contrarium videmus à fidelibus obseruari.

Nec valet responsio à Gabriele Vasquez in 1. 2. q. 71. art. 5. disput. 94. cap. 4. allata, quod id fiat à fidelibus non tanquam necessarium, sed

ſed vt euentu ſeu omiſſione ſequuta melius explicent ſuam culpam: & ita putat ſufficere fateri cauſam proximã dediſſe omiſsioni: nec obligatum eſſe pœnitentem, ad omiſſionem ipſam declarandam, niſi quando ob eam incurritur Eccleſiaſtica cenſura.

Non enim reſponſio hæc, videtur tuta, nec ſequenda. Tum quia explicando ſolum in confeſſione cauſam, adhuc confeſſor remanet incertus, an omiſſio fuerit ſequuta vel non ſequuta. Tum quia ſicut in fornicationis peccato, non ſatis eſſet dicere, pœnitenti, quod voluit fornicationem committere, ſeu quod cauſam dedit ad fornicandũ ſed neceſſariũ omnino eſt, explicare actum exteriorem: á quo interior habet obiectiue malitiam. Ita in propoſito volenti non audire Miſſam: ſeu per ſomnum eam non audienti: non ſufficiet dicere, quod cauſam dederit ad Miſſam non audiendam, ſed neceſſarium omnino erit, declarare, ſed Miſſam non audiuiuiſſe: quamuis cauſam ob quam eam nõ audierit, ſi non eſt mala intrinſece, taceat.

Ex his patet, quid in propoſito caſu ſit dicendum. Peccauit emim Michael lethaliter, exponendo ſe voluntarie periculo non audiendi Miſſam in die feſto, & ideo in confeſſione, debet hoc ipſum explicare, quamuis poſtea reuocata voluntate, & ob ſtrepitum expergefactus Miſſam audierit: iam enim ille præcedens accubitus caruit perfectione debita ex hypotheſi, habuitquè malum obiectum, quatenus directus erat in omiſſionem Miſſæ, ex præcepto audiendę nec omiſſio, à commiſſione, quæ eſt omiſſionis cauſa, in alio differt in eſſe morali, quam quod omiſſio, eſt defectus perfectionis illius virtutis debitæ abſolute: illa vero commiſſio, eſt defectus eiuſdem perfectionis debitæ ex hypotheſi, hoc eſt ſupponendo quod voluntas habeat actum, quo velit non agere id quod præcipitur, aut ſaltẽ velit agere aliquid incompoſſibile tali præcepto.

CASVS VIGESIMVS Secundus.

Raphael publicato iubileo, ſe diſpoſuit ad illud lucrandum, & cum hoc propoſito peractis aliquibus in iubileo iniunctis, in medio hebdomadæ eſt confeſſus, & in quibuſdam votis authoritate iubilæi á confeſſore diſpenſatus, poſtea tamen à dæmone tentatus in peccata aliqua incidit, nec reliqua in iubileo præcepta eſt exequutus & ita culpa ſua non eſt illud lucratus.

Quæritur, An votorum diſpenſatio virtute iubilei á cõfeſſore facta fuerit valida: vel potius nulla iubileo non aſequuto?

Pro

PRo affirmatiua facit, quod cũ ista dispensatio fieri debeat in actu confessionis, videtur quod, quę sufficiunt ad validitatem confessionis à casibus reseruatis per iubilęum, sufficiant etiam ad valorẽ dispensationis in voto: sed ad primum sat est propositum lucrandi iubilæum; nec postea reincidit, quamuis illud non lucretur, vt cõmuniter Doctores affirmant: ergo à pari dispensatio votorum in cõfessione facta, virtute iubilæi cum proposito illud lucrandi, sufficiet.

Adde quod per iubilęum, potestas dispensandi datur confessori, in actu solum confessionis: & ideo si actus confessionis cum proposito acquirendi iubilæum, est validus: cur etiam actus dispensationis in eodem sacramento factus non erit validus?

Negatiua tamen quod talis dispensatio sit inualida: & per nõ assequutionem iubilæi retrocesserit, & nulla maneat est sententia vera & indubie tenenda.

Ratio est; quia etsi absolutio sacramentalis de peccatis, sit actus legitimus, qui non admittit modũ nec conditionẽ, sed plene habeat suum effectũ, statim ac verba absolutionis á confessore super debita materia proferuntur. arg. leg. actus legitimi. ff. de reg. iuris. Attamẽ actus qui fiunt sub conditione saltem tacita & virtuali, non sortiuntur effectum conditione nõ adimpleta vt satis patet. Iam autem dispensatio in voto, est actus reuocabilis, nec ex sui natura sacramentalis, & ideo fieri potest sub conditione, & sub hac fit tacite à confessore, quatenus non dispensat nisi in virtute iubilęi lucrãdi, ac proinde eo non lucrato, dispẽsatio redditur inualida.

Confirmatur, quia non debet magis valere dispensatio voti, facta virtute iubilæi, quando dispensatus, illud non lucratur: quam valeat absolutio á peccatis habentibus excommunicationem annexam, cum hæc sit minus pendens á futuro, & magis coniuncta, cum sacramento confessionis, quam illa. Sed absolutio à peccatis habentibus excommunicationem reseruatam, reincidit in eandem excõmunicationem, si ob suam suam culpam non lucratur iubilæum, vt asserit Pauin. in extrauag. Multarũ de pænit. & remiss. Et Curiel. de iubileo, pag. 90. 91, & alij nonnulli eo quod, licet absolutio à peccatis quia sacramentalis, non admittat conditionem de futuro, eam tamẽ consentit absolutio ab excommunicatione; cap. Præterea, 2. de appellationibus. Quia ex se non est sacramentalis sed iudiciaria vide Nauarrum in cap. Qui vult de pęnitent. distin. 6. num. 65. & 66.

Præterea, facta contra formam præsertim ab homine datam, sunt ipso iure nulla, cap. Cum dilecta, de

de rescript. & cap. Pisanis de restit. spoliat. Imò etiam facta circa formam cap. Prud. de officio delegat. & tradunt Felinus & alij in dict. c. Cum dilecta. Cum ergo forma iubilæi det authoritatem dispensandi, ea conditione vt fiāt quæ in iubilæo ordinantur, sequitur quod deficiente huius conditionis effectu, dispensatio fuit inualida.

Pro quo facit glosa communiter recepta præsertim à Felino in cap. Ex parte col. 4. de constitut. & Clementina prima, verbo inhibētes de iure patronatus, quæ habet non valere actum ab eo, cui datā est potestas faciendi illum, adiecta forma, si non seruat eam, nec habet aliunde potestatem qua illum faciat: vnde infero non fuisse per iubilæum dispensatum cum isto in votis nisi supposito quod esset ipsum lucraturus, & sic ad reincidētiam.

Tandem si quis ordinem Eremitarum Diui Patris Augustini ingrederetur: & sic in nouitiatu persistens, confessori manifestaret, se votum habere ingrediēdę religionis strictioris, & cū eo vigore priuilegiorum nostrorum in tali voto dispensaretur, si postea ob aliquā causam discedat sponte ante professionem: reincidit in præfatum votum, nec satis dispensatio sibi prodest, vt habetur expresse in priuilegio concesso ab Eugenio IIII. ordini sancti Patris Augustini priuileg. 94. quod refertur in compendio priuilegiorum fratrum minorum & aliorum Mendicantium, reformatum per Fr. Hieronymum à Sorbo ordinis Capuccinorum in verbo Nouitius id quod etiam declarauit Paulus III. anno 1546. in quadam bulla concessa societati IESV. Ergo à simili dispēsatus per iubilęum, si ob culpam suam illud non assequatur, reincidet: nec dispensatio eidem proderit. Nam vt illud priuilegiū conceditur tantū nouitio, vt est in via ad religionē: & ita & hoc vt est in via ad iubilæum. Quæ autem in contrarium adducūtur facile ex dictis dissolui possunt. Nam etsi ad dispensandū per iubilæum in voto, requiratur quod id fiat à cōfessore in actu cōfessionis: & ad hanc faciēdam sufficiat propositum lucrādi iubilęū, quando ante alia opera præmitti debet. Et proinde absolutio à peccatis quantumcunque reseruatis vigore iubilæi facta, non pendeat à futuro, nec patiatur conditionē suspensiuam actus, quia est sacramentalis, & sortitur suum effectū, tunc quando datur. Attamen voti dispensatio, cum non sit actus ex se sacramentalis, fit sub conditione iubilæi lucrandi: qua conditione deficiente redditur dispensatio inualida.

Et si quis contra instet istum talem qui ex voto tenebatur verbi gratia recitare quotidie Psalmos Pœni-

Pœnitentiales, vel singulis diebus audire Missam si publicato iubilęo die Dominico, confiteatur statim feria secunda, & vigore iubilæi dispensetur secum in tali voto, & sic dispensatus non recitauit præfatos psalmos, vsque ad Sabbatum in quo mutatus est á proposito lucrandi iubilæū, non peccasse mortifere, non recitando, ac proinde fuisse vere dispensatum, & nō sub conditione cum dispensatus conditionaliter nequeat vti dispensatione ante adimpletam conditionem cap. Si pro te, de rescriptis lib. 6. §. Omnis & §. ex conditionali instit. de verbo. obligat.

Et quod adhuc magis vrget, illud est: quod dispensatio semel canonice facta, ex superueniente facto non retractatur, vt est casus in cap. ex tua de filijs præsbyt. & notant Doctores in cap. De his de accusat. quare ex eo quod aliquis postea ob suam culpam nō est lucratus iubilæū, videtur quod dispensatio iuridica per confessorem ante facta non retractetur,

Addunt quod post actum legitime absolutum & dispensatum, non datur reincidentia in eūdem, nisi in iure exprimatur, vt colligitur ex cap. Eos de sentent. excommunic. lib. 6.

Propter hęc quę prima facie vidētur magni roboris, non est quod discedamus á nostra opinione, cōtra mentem si quidem Papæ esse videtur, quod gaudeat priuilegio iubilæi, & maneat in votis dispensatus, qui iubilæum noluit lucrari: neque debet quis ex eo commodum consequi, quod nisus extitit impugnare. cap. Ex eo de regul. iur. lib. 6. Et frustra legis implorat auxilium, qui committit in legē nullique sua turpitudo prodesse debet c. Sedes Apostolica. de rescript. Leg. itaque fullo. ff. de furt. Neque confessoris intentio regulata secundum verba & formam iubilęi, ac mentem Summi Pontificis fuit alia, quam dispensare, supposito quod esset lucraturus iubilęum: & actus agentium, non operantur vltra intentionem eorum. leg. in agris. ff. de acquir. rerum domin. cap. fin. de præbend.

Tū quia si cōfessor expresse diceret sub hac conditione dispēsare, si lucrabitur iubilęū, profectò nō erit dispensatus eo non lucrato: ergo cum ex verbis bullæ constet, hanc conditionem tacite inesse: relinquitur manifestum, inualidā reddi dispensationē, statim ac Raphael noluit iubilęum assequi: conditio enim quæ tacite inest, etiā in spiritualibus parum refert siue exprimatur siue non iuxta glosam cap. Significasti de electio. & cap. Ad audientiam. 2. de rescriptis.

Ad primam ergo instantiā posset quis respōdere illam dispensationem voti factam, secunda feria quando Raphael est confessus, nō sortiri

ſortiri effectum ſtatim poſt cõfeſſionem, ſed tunc quando iubilæũ eſt omnino lucratus: quia cum fuerit facta ſub conditione, non habet efficaciã niſi poſt adimpletã conditionem, & ita Raphaelem peccaſſe vtendo tali diſpenſatione interim quod omnia iubilęi opera non ſunt ab eo peracta; ita quod illa diſpenſatio facta tempore cõfeſſionis, non obtinuit vim & efficiam pro tunc, quando pænitens habuit propoſitum lucrandi iubilæum, ſed pro illo tunc, quo fuit in effectu aſſequutum.

Hæc tamen reſponſio nobis nõ placet, vt qui putemus ſtatim ac fuit Raphael diſpenſatus per confeſſorem in ſuo voto, non peccare vtendo tali diſpenſatione, cum illa fuerit facta canonice, authoritate Papæ in actu confeſſionis, & quãuis tunc per confeſſorem diſpenſantem fuerit obligatio voti ſublata, initiatiue, in propoſito aſſequẽdi iubilæum, non tamen fuit pænitus extincta, niſi per realem aſſequutionem eiuſdem iubilæi: quo non aſſequuto, reuiuiſcit voti obligatio: adeo quod poſt cõfeſſoris diſpenſationem, quouſque durat propoſitũ lucrãdi iubilæum, ſicut potuit Raphael diſpenſationẽ petere, ita poteſt illa vti, ſed mutato propoſito, & iubilęo non lucrato, redit eadem voti obligatio quatenus in tali diſpenſatione inerat tacite eadem conditio, quæ etiam ex parte Raphaelis in ipſo ſuo propoſito includebatur, vt ſcilicet iubilęum aſſequeretur: qua deficiẽte completa voti diſpenſatio deficit. vt enim in iure datur abſolutio ab excõmunicatione, totalis & integra: & abſolutio dimidiata, quę ad certum tempus & actum duntaxat fit: vt colligitur ex cap. Solet. de ſentent. excommunicat. libr. 6. & docent Iuriſperiti præſertim Innocentius in cap. Veniens. 2. de teſtib. Ita damus voti diſpenſationem complete & ſimpliciter poſt iubilęum lucratum: quia tunc obligatio illa penitus extinguitur: ſed incomplete; & dimidiate intra tẽpus iubilæi, durante propoſito illud lucrandi.

Ad ſecundam inſtãtiam reſpõdetur, illam eſſe veram, quando diſpenſatio eſt integra & totalis; hæc enim ex facto ſuperueniente, non rectratatur: ſecus quando eſt incompleta & imperfecta, ſeu data ad reincidentiam: qualis eſt quæ fit non completis omnibus actibus iubilæi, ſed cum propoſito illos adimplẽdi; vt enim qui dimittit prius beneficiũ ob poſterius quod probabiliter putat ſibi eſſe quæſitum, ſi poſtea ob aliquam cauſam non acquirit ſecundum, poteſt redire ad prius: quia illud nõ renũciauit totaliter, ſed ſuppoſito quod deberet habere ſecũdũ, vt quãuis talem conditionem non expreſſerit, ea tamen de iure ineſt, vt notãt Docto-

Doctores in cap. Inter cætera. de præben. & ca. Significasti, de elect. & cap. In multis, de rescrip. renunciauit enim quoad possessionem, sed non quoad proprietatem, interim quod non obtinet secundũ. Ita dispensatus in aliquo voto per iubilæũ, dispensatur non plene & totaliter, sed in quantũ propositũ adipiscendi iubilæum durat, & illo lucrato, sortitur dispensatio plenum effectum.

Ad tertiam dicimus, quod cum tacitũ, operetur id quod expreſsũ; idẽ est Papam velle in iubilęo cõmittere dispensationem votorum confessori: ac velle vt dispenset cũ confesso sub ea conditione quod si iubilęum non lucretur, reincidat in eandem voti obligationem; vt reincidit qui in nouitiatu de eisdẽ votis dispensatus, professionẽ non emittit, & nouitiatum deserit. Nã cum gratiæ in iubilæo concessę, nõ extendantur ad eos, qui illud non lucrantur: & confessio sit vnum ex operibus in iubilæo iniunctis, quæ necessario debet antecedere vltimum iubilæi actum, qui est sacram Eucharistiam sumere; ideoq; ad valorem confessionis & absolutionis per iubilæum factæ, sufficiat habere propositum illud lucrandi, & dispensatio voti debeat fieri á confessore non quomodocumq;, sed in actu confessionis, quia cõmuniter forma iubilæi est, concedere facultatem eligendi confessarium, qui absoluere possit &c. & vota cõmutare, & in illis dispensarę &c. ac ita videtur requiri vt cõcurrat confessio cum absolutione & dispensatione, & eligere confessorem est eligere eum, qui actum confessionis exerceat, hinc fit vt Papa, per hoc quod dat authoritatem confessori vt dispenset: vult tacite sufficere ad dispensationem, propositum lucrandi iubilæum, & per hoc quod vult gratias & priuilegia, in iubilęo contenta non valere illis, qui ipsum non lucrantur, vult insimul tacite, quod non lucrans iubilęum, reincidat, & obligatio voti reuiuiscat. Et ita confessor intendens dispensare virtute iubilęi, & secundum formam eius, perinde agit, ac si dispensaret expresse dicendo: dispenso seu commuto votum hoc, ita vt si iubilæũ non assequaris, reincidere in idipsum voti ligamen debeas.

CASVS VIGESIMVS Tertius.

Christiani apud Turchas captiui, & in eorum Triremibus ad remigandum cathenis vincti quibusdam religiosis ad eos pro redemptione solita facienda, venientibus, sunt sacramentaliter confeßi, & inter alia peccata, de hoc vno maxime dolebant, quod contra Christianos in dictis Triremibus remigare erant coa-

ceptis, ita etiam à censuris.

Tum quia leges humanæ, etsi obligent in conscientia, nunquam tamen obligant cum discrimine vitæ, (quicquid Caietanus affirmet 1.2.q.98.artic. 4.) nisi materia circa quam lex humana fertur, postulet ex se, vt pro illa, morti nos offeramus, vt si lex præcipiat aliquid pertinens ad bonum cõmune propter quod teneamur vitam exponere; aut aliquid pertinens ad religionẽ, vel fidẽ, vt ait Syluest. verb. Metus, n.7. Soto lib.1. de iust. q.6. art.6. Et ideo tenemur in his solũ casibus, leges ciuiles & ecclesiasticas seruare, cum discrimine vitæ; non ea pręcise ratione quod lege humana id præcipiatur, vel ea cum tam euidente periculo sit seruãda, sed quia naturali & diuino iure prohibetur materia illa, de qua est talis lex.

Neque obstat cap. sacris, de his quę vi, metusue causa fiunt. vbi definitur, communicantem cum excõmunicato peccare mortaliter, si ex graui metu cũ illo cõmunicet, & incurrere excommunicationẽ.

Respondemus id esse intelligẽdum de communicante cum scãdalo, vel in eodẽ crimine, & delicto ob quod alter est excommunicatus: istę siquidẽ cõmunicationes sunt iure naturali & diuino prohibitæ.

Tandẽ quod huiusmodi Christiani sic remigãtes, nequeũt absolui, si non proponunt firmiter mori potius, quã remigare amplius cõtra Christianos: patet manifeste, quia nõ habẽt firmũ propositũ desistendi à peccato, ac proinde neq; sufficientẽ contritionẽ ad hoc, vt à peccatis absoluantur, capit. Quod quidam, de pœnit. & remiss. cap. Peccati, de reg. iur. in 6. vbi dicitur quod peccati venia non datur, nisi correcto.

Neque his omnibus officit lex vt vim, ff. de iust. & iur. vbi dicitur, quod quisq; ob tutelã sui corporis fecit, iure fecisse videtur. & lex Is damnum, §.1. ff. de reg. iur. quæ habet, eius nulla culpa est, cui necesse est parere.

Respõdemus, leges illas esse intelligẽdas in casu, quo quis aliquid facit, vel occisionẽ infert illi, à quo timet vexari & occidi, non autem quando aliquid facit, vel auxilium pręstat, cõtra innocentẽ, à quo nõ opprimitur, vt faciũt pręfati remiges aduersus Christianos, possent enim vi se tueri contra Turcas, á quibus sibi vis infertur, & eos occidere, vt se liberent à metu mortis inferendæ: sed nõ debent, nec possunt adiuuare Turcas contra Christianos, á quibus nulla vis aut iniustitia sibi infertur.

Quod si quis vrgeat, communẽ Iurisperitorum sententiã, huic nostræ esse omnino contrariã, vt qui affirment, excusari ab homicidio famulum, qui præcepto heri occidit aliquem, quando probabiliter

rente tunc pretio, ob penuriam rigido, vendidit: occultando emptoribus, etiam interrogantibus, hanc cito vẽturam frumenti abundantiam. Nũc mortuo equo, & appulsis in portum nauibus frumento onustis, conqueruntur de illius dolo, equi ac frumenti emptores.

Quæritur, An vtrisque teneatur aliquid restituere?

QVod attinet ad primã dubitationẽ, an qui bona fide vẽdit equũ, ignorãs inculpabiliter occultum illius defectum, & postea nouit ob id fuisse inutilẽ emptori, teneatur ad aliquam restitutionẽ?

℞espõdemus quod vẽdito equo, etiã bona fide, quocũque tempore postea vẽditori cõstiterit, illũ tempore venditionis habuisse occultũ defectũ, ob quẽ nociuus seu inutilis fuit emptori, tenetur vẽditor in cõsciẽtia nõ solũ manifestare præfatũ defectũ: sed etiã ad libitũ emptoris, aut vẽditionẽ illã rescindere, aut pretium acceptũ restituere, ad æqualitatẽ defectus: ita Medina, cod. de rebus rest. q. 34. Conradus de contractibus, q. 54. Syluest. ver. Emptio, §. 20. Armill. Tabien. & alij Sũmistę ibidẽ. Naua. in man. cap. 23. n. 89. §. Quarto, prope medium, Soto de iust. lib. 6. quæst. 3. art. 2. conclus. 2. Petrus de Aragonia in 2. 2. quæst. 77. de empt. & vend. art. 2. & 3. dicto quinto.

Probatur hæc veritas, quia licet durante ignorantia, & bona fide, excusetur venditor á culpa; negari tamen nequit, quod emptor, in re ob talem defectũ nociua, seu inutili, illo pretio empta fuit deceptus & damnum est passus, & ideo quãuis venditio sic bona fide facta nõ sit ipso facto nulla. Actio tamen & facultas petendi vt talis venditio rescindatur, aut reducatur ad ęqualitatem pretij, cõpetit emptori defraudato: iuxta illud inter iurisperitos celebre & vulgare dictum, in venditione sub bona fide facta, actionẽ cõpetere emptori, optionẽ vero vẽditori. Ac si dicãt, posse emptorẽ iure postulare, vt dãnum sibi illatũ reficiatur: in electione tamẽ venditoris cõsistere, emptorẽ á tali dãno liberare, vno duorũ modorum, vel rescissa omnino venditione, vel ea redacta ad æqualitatem iusti pretij: pro ratione illius vitij & defectus.

Confirmatur, quia de ratione contractus est quatenus humanus, quod sit volũtarius, ex parte vtriusque contrahentis. Iam autem ista emptio rei nociuę, seu inutilis, non fuit ex parte emptoris voluntaria: quis enim credẽdus est, res sibi inutiles aut nociuas velle emere, nisi vel sit amens, vel stolidus, & ideo quamuis non habeatur talis cõtractus ipso iure nullus, quia non fuit cum dolo culpabili venditoris, dãte causam contractui, debet tamen vel annullari, & rescindi, vel

in eo,&vere erat ſuus,& ideo ſi perit,emptori debet perire, & nõ vẽditori,quia res quãdo perit, domino ſuo debet perire: ergo iniuſtũ videtur arctare in conſcientia emptorem ad reſtituendum integrũ pretium.

Reſpõdemus,quod res iſtę,modo tali defectuoſę,trãſeũt in dominiũ emptorũ, nõ ſimpliciter & abſolute;ſed ſub hac cõditione & lege,vt ſublata bona fide,qua fuerũt vẽditæ,quã primũ innotuerint latẽtes earum defectus,teneatur vẽditor aut contractũ reſcindere,aut inęqualitatẽ compenſare, & ideo quia equus ille deprehenditur peritorũ iudicio, mori ex defectu & morbo occulto, quo erat affectus tẽpore vẽditionis: ideo non perit emptori,cuius animus nõ fuit rem ſibi prorſus inutilem emere.

Nõ etiam obſtat,ſi dicatur,quod emẽs inaduertẽter rẽ habentẽ manifeſtũ & patentẽ defectũ, ad quẽ ſi aduertiſſet nequaquã illã emiſſet,ac proinde abſolute loquendo inuolũtaria eſt emptio;& tamẽ nõ tenetur in cõſciẽtia vẽditor,poſtea ad reſcindendũ cõtractũ, vel reſtituẽdũ aliquid de pretio, ſuppoſito quod vẽdidit iuſto: ergo etiã in caſu noſtro,quãuis ex parte emptoris fuerit emptio equi habẽtis occultũ morbũ,inuoluntaria, nõ erit obligatus vẽditor, ad reſciſſionem cõtractus,aut ad recompenſationem damni,cum bona fide vendiderit.

Reſpondetur, diſparem eſſe rationem inter ementem rem manifeſte defectuoſam, & ementẽ rem cuius defectus eſt illi, & vendenti omnino latens: Nam in primo caſu deceptio oritur ex ſola negligẽtia,& imprudẽtia emptoris,&ideo omne damnũ ſibi imputatur, tanquã ab eo implicite ſeu in cauſa volitũ: ſed quãdo defectus eſt occultus,tunc damnum ex tali re empta ſequutũ, nec in ſe, nec in cauſa eſt volitum, ac proinde emptio fuit prorſus inuoluntaria.

Quod ſi inſtes adhuc,trãſacto tẽpore à lege præſcripto, intra quod emptor poſſit deceptionẽ allegare: nullũ vlterius habere ius contra vẽditorẽ,ac proinde finito illo termino,nõ iã eſſe obligatũ emptorẽ ad manifeſtandũ defectũ, qui tũc & nõ antea ei innotuit: cũ fruſtratoria videatur talis manifeſtatio, per quã leges interdicunt emptori poſſe iam agere.

Reſpondemus leges ad obuiãdas lites,& Reipublicę perturbationẽ, terminũ præfixiſſe in quo emptor agere poſſit contra venditorem, de dolo, fraude, & deceptione vera,ſeu præſumpta: attamen in foro conſcientiæ, in quo ſola facti veritas attẽditur, quocumque tempore cõſtiterit emptorem, fuiſſe notabiliter deceptum,& graue nocumentum illi illatũ, tenetur vẽditor quam primum hoc nouerit, recõpenſare damnũ,vel per irritationẽ

contractus, vel per restitutionem pretij æquiualentis.

Secunda dubitatio petebat, an venditor sciens breui tempore magnam frumenti copiã aduenturã, ex quo fiet, vt triticum quod domi habet, minori vendetur pretio, teneatur id emptoribus, pręcipue interrogãtibus, manifestare, minuereq; pretiũ, vel potius adhuc possit suum triticum vendere, pro pretio integro tunc in foro currente?

Conradus de contractibus, q. 66. & Medina, codice de restitut. quæst. 35. & Gabriel in quarto sent. dist. 15. quęst. 11. artic. 3. dub. 6. & alij existimant, præfatum venditorem peccare mortaliter, & ad restitutionẽ teneri: non quidem tanti quãtũ est diminuendum de pretio veniente copia frumenti: sed quanti minoris æstimaretur frumentum, si omnes illius abundantiam futuram cognoscerẽt; & hoc intelligũt de vendente illis, qui statim frumentum non sunt consumpturi, antequã copia de nouo adueniat: hanc eandẽ opinionem tenet Bartolus, in lege Quæro, ff. de Actio. emptio. & glosa, in leg. contra leg. ff. de legibus.

Quod probant, tum quia vt penuria mercium, non solũ præsens, sed de proximo sperata, auget pretiũ, ita abundãtia etiam diminuit: quod enim parum distat, nihil distare videtur. Tum quia nõ minus læditur emptor, quando res in valore vsuali seu pretio currente in breui minuenda, pro integro pretio illi venditur, quam si in bonitate, aut valore naturali iam diminuta, seu in breui diminuenda, tanquam integra & perfecta, sibi venderetur. Mercem enim esse in via & dispositione ad corruptionem, seu diminutionem pretij, & esse in via ad corruptionẽ seu diminutionem bonitatis suę naturalis, arguũt eandẽ fraudẽ in vẽditore id tacẽte. Tum quia sequeretur, mercatorẽ scientem crastina die hanc ciuitatem obsidendam, & deprędandã; posset hodie omnia bona sua vendere, pro pretio currẽte: posset etiã qui sciret summo mane, taxationẽ frumenti esse publicandã, multo minorem, quã modo, posset inquã in vesperis, ingẽtem copiam tritici vendere, pro pretio pregmaticæ currẽtis: in graue reipublicę damnũ, & qui notum haberet mõnetã aliquam crastino die esse prohibẽdam, vel á suo valore deponendã, posset hodie omnẽ quam possidet cãbire, seu merces emere, aut mutuare, ex quo magnũ alij incurrerẽt damnum, quæ omnia videntur absurda, & Reipublicæ nociua, & ideo non admittenda.

Contrariam tamen opinionem putamus veriorem, & à confessoribus sequendam, quod talis venditor sciens aduenturam magnam frumenti copiam, & hoc occultãs, vendit totum triticum, seu aliud fru-

frumentũ, quod domi habet, pro pretio currente, etsi forte contra charitatem peccet, & id negando interrogantibus, mẽtiatur officiosè, nullum tamen iniustitiæ peccatum committit, nec alicui restitutioni manet obnoxius.

Probatur hęc veritas. Tum quia iustus & verus mercium valor, pẽdet ex principis decreto, vel ex cõmuni hominum æstimatione, & non ex vnius seu alterius priuata intelligẽtia, & æstimatione l. pretia rerum ff. ad leg. falci. & ideo sciẽtia & æstimatio solius venditoris, qui nouit ob futuram abundantiam, minus valiturum frumentum, non auget nec diminuit illius pretium, in foro nunc de præsenti currens.

Tum quia sicut qui vẽdens pretio currenti, nesciens futuram copiam, nõ tenetur restituere, ea adueniente, vt omnes concedũt, ita neque sciens: nã in contractu venditionis, cum sit contractus pertinens ad iustitiam commutatiuã, inæqualitas solũ reperitur, quãdo res, & pretiũ nõ sunt sibi inuicẽ adæquata & ideo cũ vterq; istorum vendiderit pretio tunc currente, nullam fecerũt inæqualitatem, ac proinde sicut vnus non tenetur ad restitutionem, ita neq; alius.

Tum quia emptor tempore abundantiæ emens frumẽtum pretio tunc currente: vt postea tempore penuriæ, vẽdat multo maiori pretio non peccat, nec restitutioni est obnoxius, vt Doctores fatẽ. & constat Gen. 41. Ioseph laudari quia hoc fecit. Pari ergo ratione venditor vendens in penuria, pretio tunc currente, quod scit valiturum minus adueniente prope diẽ abundantia, nec peccat, nec ad restitutionem tenetur.

Confirmatur ex illo, quod de Thale Milessio refert Aris 1. Politicorum cap. 7. cuius philosophia cũ à nonnullis irrideretur, & ipse per astrologiam sciret magnam olei copiam futuro anno colligendam emit ab omnibus ciuibus anticipata solutione, quidquid oliueta eorum essent allatura, aduenientèque maxima abundantia, cum ille solus esset venditor, innumeras pecunias sibi cõparauit, ob quod factum ab omnibus est laudatus.

Tandem de intrinseca, ratione iustæ venditionis hæc duo tantum sunt, vt res sit vtilis & sana & pretiũ iustum: hoc est, aut taxatum à lege, aut receptum tali loco & tempore communi vsu fori, vel ex conuentione contrahentium quando illa duo priora deficiunt, cętera vt mẽdacia occultationes, simulationes, & his similia non sunt de intrinseca ratione iustę vẽditionis, nisi quã do per illa aut vitiatur res, quæ vẽditur aut pretium eius, cum ergo in nostro casu res quæ venditur (vt supponimus) sit sana, & pretium quod petitur, sit cõmuniter receptum

receptum in foro ideo ſcire aut ignorare copiam vẽturam, eandem manifeſtare, ſeu mẽdaciter occultare, non efficiunt quod venditio non ſit iuſta.

Adde quod ſi licitum eſt emere frumentum in loco vbi eſt illius multa copia, pretio currente quinquaginta, vt illud vendam in alio loco vbi maximè eius eſt penuria, pretio vt centum, ſi talia pretiã cõmuni vſu fori ſunt recepta, vt Doctores omnes aſſerunt. cur nõ licebit etiam vendere in tempore hoc frumentum pretio vt cẽtum, ſicut vendi nũc ſolet: etiam ſi alio tempore, & proximo ob venturã copiam vendendũ ſit pretio vt quinquaginta? eadem enim ratio quæ eſt loci ad locum, eſt etiam tẽporis ad tempus, quoad iuſtam venditionem. Hæc noſtra ſententia eſt Diui Tho. 2.2.q. 77. art.3.& Caietani ibidem Sylueſt. verb. emptio q.15.Sot. lib.6. de iuſt.q.3.ar.2.ad 3. Magiſtri Petri de Aragonia, & aliorum fere omnium recentiorum, qui commentantur Diuum Thomam in quęſtione ſupra citata. Eãdem ſequitur Alexander in tract. dierum genitalium libr. 6. cap.1.& Couarruuias in regula peccatum part.2.§.4.

Aduertendum eſt tamẽ, quod venditor, negans frumenti copiã aduenturam, & ſic mentiens, quãuis non peccet contra iuſtitiam, quia ſolum inducit per illud mendacium emptorem ad iuſtam emptionem, quod eſt mẽtiri tantum officioſe, vt quia ordinatur per ſe ad euitandum damnũ, quod venditor ſubire non obligatur, & per accidens euenit, quod emptor ex illo damnetur. Dari tamen poteſt aliquando caſus in quo venditor mortifere peccet contra charitatẽ, non manifeſtando futuram abundantiam, idque ex communibus charitatis regulis quibus bono proximi conſulere tenemur, quando ſine magno detrimẽto proprio fieri poteſt, iudicãdum eſt. Vnde ſi Ioſeph ſciret ingentem copiam frumenti abſque dubio venturam, & Petrum emere ab ipſo magnam frumenti quantitatem pro pretio currente, ob quod craſtina die, adueniente abundantia in paupertatem ſummam eſſet aduẽturus teneretur tunc Ioſeph ex charitatis præcepto manifeſtare huic aduenturam in craſtinum abundantiam maxime ſi Ioſeph ſuum triticum vendere poſſet pluribus ciuibus diuiſim, neque eſſet lapſurus in ſimilem paupertatem, non vendendo illud.

Aduertendum etiam quod ſi alius tertius aſſiſtens, qui non eſſet venditor, ita mentiretur, cum ex tali mendacio nec bonum ſibi compararet, nec malum ſuum euitet peccaret cõtra iuſtitiã, & ad reſtitutionẽ teneretur, quia tale mẽdaciũ non eſt officioſum ſed pernicioſũ.

Nec

Nec obstāt quę pro cōtraria parte adducebantur. Ad primum dicimus illud habere veritatem de penuria & abundantia communiter cognita, præsente seu proxime futura, nō autem de ea quæ á particulari tantum scitur, vt est in casu nostro.

Ad secundum dicimus, maximum esse discrimen intervalorem rei defectuosæ, qui summitur ab intrinseca conditione ipsius rei:& valorem ex abundantia seu penuria de proximo futura, qui summitur ab extrinseca conditione mercis. Primum enim per se variat rei pretium, sicut intrinsece variat rei substantiam, qualitatem, aut quātitatem: Secundum non variat illud nisi per accidens non enim rei pretium pendet á particulari vnius vel alterius notitia, sed à communi cognitione & æstimatione rei.

Ad tertium respondemus, ea omnia quæ ibi adducuntur non esse absurda, sed verissima nec Reipublicæ nocumētum aliquod infert, qui pro pretio in cōmuni foro currente, merces vendit, cum illud semper habēdum sit iustum pretium, quousque per legem aut communem hominum ęstimationem, & scientiam aliud determinetur.

Vnde colligo quod etiā si merces actu iam essent in ciuitate, sed secreto, ita, quod ego solus vel pauci alij id scirent: possem nihilominus vendere meas, pro pretio currente: et si solus scirem esse iam factum regis decretum, de minuēdo seu annullando valore alicuius monetæ possem antequam publicetur omnem quā habeo mutuare seu cambire, aut alio licito contractu dispendere quidquid dicat Syluest. verb. vsura 1. q. 15. quia reuera in præsenti id valet, & priuata scientia non mutet pretium rei quæ venditur.

Quod si quis adhuc vrgeat, neminem posse librū quē scit prope diem ab Inquisitoribus prohibendum vendere pretio tunc currente. Peccareque contra iustitiam & teneri ad restitutionem: ergo videtur quod similiter sit dicēdum de monetæ valore.

Respondemus disparem esse rationem inter librū, & alias merces prohibitas. Nam liber prohibetur ob aliquam doctrinam falsā vel periculosam, seu nociuam, quę in eo continetur, qui defectus & nocumentum est libro intrinsecus ita vt quamuis prohibitio, sit futura, vitiū tamen & defectus ob quē vetatur, est illi intrinsece præsens, futura autem monetæ seu aliarum mercium prohibitio vēditori nota, nō ponit intrinsecum defectū in re venali, quæ venditur pretio tunc currente & traditur perfecta & vtilis illo tempore: & ideo libri prohibendi venditio, est cōtra iustitiā, sed non aliarum rerum.

CA-

CASVS VIGESIMVS Quintus.

Raphael inimicum á multis annis, odio intestino prosequitur & illius mortem varijs modis machinatur, quem tandem in itinere obuium repertum occidit. Nec hoc ad intensum odium placandum sat sibi fuit, sed corpus occisum in varias diuisit partes, quas arboribus suspendit sed postea in graue infirmitatem lapsus, & de hac saua vindicta, & intẽso odio dolẽs & verecundus, in confeßione homicidium cum lachrymis accusat, sed circunstantias diuisi corporis, & suspensi, vt quas parum ad rem facere arbitratur, subticet.

Quaritur, An illa odij intentio, & actus crudeles ab ea proficiscentes, sint distincta, tam ab ipso odio, quã ob homicidio peccata?

Ratio dubitandi ex duplici capite insurgit. Primo quia isti actus crudeles, inter se se sunt distincti: & quilibet per se rectę rationi contrariatur: & voluntatis culpa seu malitia ab exteriore actu malo & culpabili prouenit: quia enim occidere est malũ, ideo voluntas occidendi mala est: igitur quamuis si actus procedant ab vno odio, distincta tamen eruut peccata. Sicut animus fornicandi, quamuis sit vnus multiplicatis exterioribus fornicationibus, multiplicãtur peccata.

Secundo, quia occidens hominem, propter furtum duo cõmittit peccata, contra distincta præcepta de non occidendo, & nõ furando: ergo á simili qui occidit, vulnerat, & suspendit propter speciale odium, duo etiam committit scelera: alterum quod est occidere: alterum quod est odisse: grauius enim est occidere propter odium quam propter furtum. Sicut odium proximi grauius peccatum est, quam furtum.

Sed his non obstantibus dicendum est illam odij intentionem, & actus crudeles ab ea proficiscẽtes, non esse distincta peccata: sed vnum: & ideo satis est in cõfesione dicere, inimicum occidisse, tacita odij intẽtione & subsequẽtiũ actuum crudelitate. Quia odij intentio, etsi peccatum augeat, non tamen speciem mutat, neque de necessitate est confitenda. Ita Bartholomæus Medina. 1.2. q.73.ar.5. & quæst. 74. art.1.

Probatur hæc sententia. Tum quia odij intẽtio, difficile dignoscitur, & similiter actus, qui ab ea proueniunt durum autẽ esset obligare homines, ad necessario confitendum id quod vix discerni potest.

Tum quia hæc odij intentio, nullis verbis exprimi sufficienter potest in cõfessione, etsi enim pęnitens dicat magno iracundiæ feruore, seu intentio odio occiisse,

delace-

dilacerasse, suspendisse, non satis adhuc declarat volũtatis intentẽtionem, cum ab eodẽ feruore, & ab eodẽ odij gradu, possint ijmet actus omnes procedere.

Tum quia hæc odij intẽtio, fertur semper in idem obiectũ, quod est necem inferre inimico, causanturque omnes illi actus, ab vno & eodem odio, & sunt contra vnum præceptum, quod est non occidere, ac proinde non nisi vnum sunt peccatum.

Tandẽ illi crudeles actus, emanãtes ab intenso odio habent omnes rationem peccati in actu exercito ab actu vno interiore, quatenus iste motus odio voluit occidere inimicum. Et quamuis occisio, delaceratio, suspensio, sint actus, quorum quilibet habet per se malitiã in essendo, eo quod vnusquisque est dissonus rectæ rationi: attamen malitiam moralẽ, & in actu exercito non habent, nisi vnam ab vno interiore volũtatis & odij actu, qui solus est formaliter liber, & capax malitiæ, seu vitij.

Nec obstat, quod hi actus exteriores pluribus principijs videãtur effici nempe à voluntate, ab irascibili, á manu. Nã hæc principia, cũ sint subordinata, & omnia subsint actioni voluntatis, qua illi fuerunt patrati, ideo in ratione demeriti, & peccati vnum sunt.

Ex his facile est rationes dubitãdi, initio positas diluere. Et ad primam dicitur, quod etsi actus illi crudeles malitiã habeãt diuersã in essendo, in ratione tamẽ demeriti & peccati secũdũ actũ exercitũ nõ nisi vnã malitiã continent ab vno intẽso odio á quo causantur bonitas siquidẽ & malitia moralis seu exercita cõpetit actui interiori intrinsecè & subiectiuè, quia iste solus est voluntarius & liber actibus autẽ exterioribus extrinsece & obiectiue tantũ vt declarat D. Th. 1. 2. q. 20. ar. 4. Et ideo omnes actus externi qui ordinãtur ad vnũ finem, quãuis sint multi reputantur vnũ peccatũ, ꝓpter vnã volũtatẽ à qua referuntur in vnũ peruersum finẽ: nec eadem est ratio de varijs fornicationibus: ac de varijs his modis vindictę, & satiãdi odij. Nã in illis fornicationis actibus, cũ quilibet sit ex se completus, nec habeãt inter se ordinẽ mutatur volũtatis actus secũdũ numerũ sed in his actibus occisionis inimici, mutatur voluntas secũdũ intentionẽ tantũ & quia peccatorũ numerus est de necessitate cõfitendus, ideo fornicationes sunt distinctè tot explicãdæ quot ptrratæ fuerũt, sed crudelitatis actus diuersi, quia solũ tendunt in vnam occisionẽ & in vnã inimici vindictam, & ab vno procedunt odio, licet intenso: nõ habent nisi vnã malitiã, & sũt vnũ dũtaxat peccatũ: nec proinde est necesse singulos in cõfessione declarare.

Ad secundũ respondetur, quod etsi

etsi odium proximi per se & specialiter acceptum, sit grauius peccatum, quam furtum, vt quod primo & directe contrariatur amicitiæ & charitati proximi: attamen quia generaliter acceptũ, includitur in omni peccato aduersus proximũ patrato, & furtum nõ includitur, sed speciali præcepto est prohibitum, ideo qui occidit vt furetur, duo diuersa committit peccata, in confessione declaranda, sed qui propter odium, occidit nõ nisi vnum committit scelus, quod est occidere: in quo includitur ipsum odium. Vnde quamuis in illis actibus occisionis, creuerit ira, & intẽtius fuerit odium, hæc tamen intẽtio, non est circunstantia, quę peccati mutet speciem, aut notabiliter ita aggrauet, vt sit necessario confitenda.

CASVS VIGESIMVS Sextus.

Gregorius raro oculos figit in mulierem pulchram, quin sensualitatis motus in eum etiam nolẽtem & resistentem insurgãt: & quãuis poßet aliquãdo oculos ad alia diuertere: ex proposito tamen in illa pulchritudiue videnda persistit, vt cũ his carnis insultibus pugnando, eisque resistendo, meritũ apud Deum acquirat. Sed vincitur in hoc certamine sæpius quam vincat. Et cum incredibili scrupulo conscientia agitetur, quod peccet mortaliter in istis carnis illecebris, aut occasionandis, aut non illico reprimendis, confessorem consulit.

Quæritur, Num in illis sensualitatis motibus, semper sit peccatum, & quomodo dignosci possint mortales à venialibus?

AD primum quod in hoc casu petitur, respondemus, illos sensualitatis motus, solum esse peccata, quæ de malo sunt obiecto, & in facultate nostra cõsistunt: alios vero quibus altera harũ conditionum deest, nequaquam.

Pars prior ostẽditur. Tũ quia hos volũtas teneatur reprimere, nec sibi cõplacere in eis licet. Tum quia has carnes illecebras ex prauo obiecto insurgentes, vocat D. Paulus peccatum & malum cum ad Romanos septimo inquit. quod odi malum hoc facio. Tũ quia volũtas & ratio, tenentur regere & cohibere appetitum sensitiuum, eo modo quo mẽbra exteriora: maxime quando occupãtur circa obiecta illicita: & ideo sicut peccatũ est, non dirigere actus exteriores, neque eos ab illicitis refrænare: vt si manus mea interfeceret hominem absque voluntatis imperio, peccaret volũtas potens reprimere, & non reprimens: ita quando insurgit motus in sensualitate, circa rem prohibitam, si voluntas tales motus nõ reprimit, videtur in

eos

eos consentire, & voluntariè concupiscere quod esse peccatum asserunt omnes Doctores cum Diuo Thoma in 2.sentent.dist.27.q.1.ar.3.& 1.2.q.74.art.6.

Altera pars ostēditur quod motus carnis de obiecto non malo & qui in libertate nostra non consistunt, peccata non sint. Tum quia impossibile est dum in mortali corpore sumus, quod aliquibus carnis illecebris non tangamur: ac ideo si in illis semper esset peccatū etiam veniale, impossibile esset á tali peccato nos auertere: ac per consequens eadem carnis illecebra, demereremur, insimul & mereremur. Demereremur quidem quatenus carnali appetitu agitamur, mereremur vero quatenus illi resistimus.

Tum quia hi naturales insultus, sūt sæpènumero naturales, & omnem rationem præueniunt, nobisque etiam nolentibus aliquando accidunt in ijs autem quæ á natura sunt, non reperitur culpa neque virtus.

Tū quia lex virtutis & rectæ rationis, nequit ad id quod supra industriam & solicitudinem humanam est obligare: tentaret enim Deus aliàs nos, supra id quod possumus contra id quod ait D.Paul. ad Corinth.10. Cū ergo supra humanam sit industriam, hos omnes & singulos motus præuenire, seu reprimire, ne cogitatione, & appetitu, aut volūtate, subito & in opinanter nobis etiam bonis cogitationibus deditis, oriantur vt experientia docet: imó prima etiam cogitatio de quouis negotio, quod se primo nobis offert, non in nostra potestate, sed ab extrinseco dicitur esse, quatenus ab extrinseco tantum ad eam determinamur: ideo nequeunt motus omnes carnis, imputari nobis ad peccatum: sed hi tantum, qui de prauo sunt obiecto, & in nostra potestate cōsistunt. Ita Diuus Thomas 1.2.q.74.artic.3. ad 2. & Bartholomæus Medina ibidem.

Nec obstat si dicatur, motus omnes carnis, siue insurgāt ex corporis perturbatione & mutatione, siue ex sola imaginatione, & cogitatione esse effecta peccati originalis, & ideo fuisse quodammodo in ipso peccato originali volitos, ac proinde semper esse culpabibiles, & hanc ob causam eos á Christo Domino, Theologos omnes remouisse, quia semper culpam habere videantur annexam: dicente D.Patre Augustino lib.19.de Ciuitate Dei cap.4. nonnullum peccatum esse, quando caro cōcupiscit aduersus spiritum.

Respōdetur, quod etsi insultus isti, à peccato originali descēdant, non tamen imputantur nobis ad nouam culpam, nisi quādo de malo sunt obiecto, eosque non cohibemus, cum possumus. Imo crediderim

derim illos, nõ consequi per se originalem culpam, sed ipsamet carnis naturã, quæ secundũ se aduersatur spiritui, adeo quod si homo crearetur in puris naturalibus, insurgerent hi carnales motus. Et à Christo Domino iure optimo remouentur. Tum quia vt plurimũ procedunt ex inaduertentia & indeliberatione, quæ in ipsum Christũ omni scientia plenũ, non poterat cadere. Tum quia pro isto statu cõsurgũt ex peccati fomite & corruptione qua Christus Dñs ex purissimo Virginis sanguine, diuini spiritus actione, genitus prorsus caruit. Nec P. Augustinus quasuis carnis illecebras, appellat peccatũ, sed castãtũ quę circa prauũ obiectũ versãtur, nec cohibẽtur cũ possint.

Secunda nunc difficultas explicanda ea est, quo pacto dignoscere possimus quãdo carnales hi appetitus de malo obiecto, qui in nostra potestate cõsistunt peccata sint venialia, & quando mortifera?

Respondemus duplicẽ statuendo regulã prima eaq; vniuersalis est in his carnis illecebris vt aliquod sit peccatum necesse omnino esse, vt aduertẽtia aliqua præcesserit, & cogitatio expressa, quæ dicitur actualis quod sint malæ, moraliter vel periculosæ, aut saltem expressa aliqua dubitatio, seu scrupulus ad min⁹ in genere, interueniat, quod appetitus ille sit malus, vel mali periculum habeat. Probatur quia id de quo nulla est cõsultatio, nõ potest esse volitum, neque liberum, ac spõtaneum, & ideo neque peccatum. Iã autẽ vt de aliqua re possit quis consultare, oportet vt illi occurrat aliqua naturalis cogitatio, vel dubitatio circa ipsũ actus, siquidem absq; aduertẽtia nõ est actus humanus: dicente Arist. 2. Ethyc. c. 1. spõtaneũ illud esse, quod procedit á principio intrinseco cognoscente singula in quibus est actio S. Ant. 2. p. tit. 5. cap. 1 §. 5. Angel. verb. cogitatio n. 2. Syluest. verb. delectatio. q. 1. Armil. ib. Caiet. 1. 2. q. 6. n. 8.

Neque ab re diximus, quod sit malus vel habeat periculum mali, quoniã nõ satis est cõsultatio de cõmoditate siue vtilitate alicuius rei sed oportet vt deliberatio ferratur in ipsam malitiam moralẽ quatenus in genere saltem malum morale continet.

Alia regula ita se habet. Quoties consideratio seu aduertentia est imperfecta, & semiplena, vt quia intellectus aliò trahitur, nec plene ac totaliter aduertit quod illa appetentia sit mala, aut mali periculum includat, tunc est peccatum veniale: quãdo autem plene & totaliter aduertit, nec resistit, culpa est mortalis.

Probatur tum quia perfectum peccatum quale est lethale, quod nos á diuina gratia omnino separat & æterno supplicio addicit, perfectã & cõpletã cõsideratione, & non

& non aliqualẽ requirit. Nec enim de diuina misericordia credendũ est, quod velit hominẽ ex quacũque imperfecta consideratione in culpam labentẽ tam grauiter punire. Tum quia teste D. Iacobo, c. 1. suæ epistolę, concupiscentia parit peccatum, peccatum autem cum cõsummatum fuerit, generat mortem. Hoc est, tunc parit peccatum, quãdo ratio cõsiderat illam adesse: tunc vero generat mortẽ, quando ratio plene seu deliberate in eã cõsentit. Tũ deniq; quia ob hanc solam causam excusantur, à peccato mortali homines, ex sõnijs experge facti, á delectatione pollutionis in quam incidunt, si quid mali illis complacuit, antequam plene & totaliter consentiant.

Quod autẽ perfecta & cõpleta deliberatio in hisce carnis concupiscẽtijs, quę de obiecto ex natura sua malo sunt: pecatum sit lethale, si talis cogiatio seu deliberatio nõ cohibetur, nec ei resistitur, patet euidenter. Tum quia non cohibere, cum possis & debeas, est interpretatiue consentire: dat enim tũc homo operam peccato mortali, quantum est de se, cum sciat volũtatem esse occupatam in re mala, nec tamen reprimit seu refugit. Tum quia admittens plena deliberatione hasce prauas concupiscentias, exponit se periculo peccãdi mortaliter per consensũ. Tũ demũ qui Nõ concupisces, est præceptum negatiuum, obligans genere suo ad mortale: & omnis qui deliberate vult peccare mortaliter vel exponere se periculo peccandi mortifere, imo etiã si voluntatẽ habet deliberatã delectãdi se de actu, qui est culpa lethalis, peccat mortaliter: arg. cap. 1. §. Ponderosus, 49. dist. D. Tho. 1. 2. q. 71. ar. 6. Bartolomæus Medina ibidem.

Ex his colliges primo, falsam esse opinionẽ Caietani 1. 2. q. 74. art. 3. quatenus asserit, motus sensualitatis in peccatũ, etiamsi rationẽ præueniant, esse peccata venialia, eo ductus argumẽto, quod sẽsualitas etsi non sit tam libera quã volũtas, nõ tamen est adeo serua, vt membra exteriora, cum in ipsam dominetur voluntas, dominio non dispotico, sed regali, quem Rex habet in ciues, qui possent obedire & esse rebelles, teste Aristotele 1. Politicorum: & hanc libertatẽ licet semiplenã, sufficere ad peccandũ venialiter, videtur esse assertum à D. Thoma in dicto artic. 3. vbi affirmat sensualitatem esse posse subiectum peccati: & motum sensualitatis qui prauenit rationem esse peccatum veniale.

Est hæc Caietani sententia non sequenda. Tum quia nullus actus potest esse moraliter bonus, vel malus, nisi ob dominium quod volũtas habet in illum.

Nec sensualitas potest in peccatum prorumpere, nisi à voluntate

mota, est siquidem teste patre Augustino, voluntas qua peccatur, & recte viuitur, & motus omnes carnis in illicita, cum vix reprimi aut tolli possint, & quasi naturaliter insurgant in ipsa sensualitate, vltra vires damnaremur, si essent culpabiles: tum ob ea multa, quę superius sunt adducta.

Vnde licet fateamur Caietano, sensualitatē non esse ita subiectam voluntati, sicut externa corporis mēbra, vt quę sępius recalcitret & resistat; non tamen eam libertatē habet, quæ ad peccandum requiritur, alioquin dormientes etiā somniando & appetendo in somnijs, seu operando aliquod illicitum, peccarent, contra id quod habetur in Clem. prima de homicidio, & cap. Testamentum, dist. 6. & cap. Concupiscentia, 15. quæst. 1.

Et quāuis concedamus eā posse esse peccati subiectum, sicut etiam sunt alię potentię, in quibus actus voluntarius saltem imperatus reperitur: negamus tamen eam absq; voluntate posse agere, seu causare peccatum. nec motus primo primi qui in sensualitate insurgunt antequam ratio aduertat, & voluntas possit resistere, aliquā habēt culpæ notam: sed illi qui dicuntur secundo primi, & insurgunt seu continuntur, postquam ratio aliqualiter aduertit, & voluntas potest repugnare, quamuis difficile, sed nō repugnat: hos enim appellat D. Tho. vbi supra peccata venialia.

Colliges etiam ex secunda regula, non esse vndequaque verum id quod dicit Nauarrus in Manuali cap. 11. n. 13. & in comment. c. Cogitationis, de pœnit. distin. 1. nu. 12. §. Tertio, quod huiusmodi consensus, &c.) sequutus Caietanum & alios, ad ferendum iudicium de peccato mortali, in non expellēdis huiusce carnis motibus attendendā esse causam ob quam statim nō cohibentur, quæ si sit bona & iusta, mortale non esse crimen, eos tunc non repellere, vt si quis nouit se ea vi & animi virtute pollere quod certus sit, non debere ab illis vinci, & in cōsensum illicitum trahi: vel si omittit expellere ne suam occupationem honestā & necessariam aut vtilē derelinqueret, quale est studium, & lectio rerum impudicarum necessaria ad legendum in scholis, aut concionandum populo: qualis item audire confessiones de rebus impudicis, & alia huiusmodi, quamuis enim in his sit plena consideratio & aduertentia, quod tales insurgentes appetitus sint mali, quia tamen positiue in illos non consentiunt, quamuis eis non resistant, nō delinquunt mortaliter.

Hæc sententia non est in eo vera quod putat, vltra plenam considerationem, requiri etiam consensum expressum voluntatis, vt peccatum incurratur mortale in his carnis

carnis motibus: Imo credimus illũ, qui plene aduertit se illicitum appetitum habere, si statim non resistit, quacumque ex licita causa id proueniat, etiam si actu non complaceat, peccare mortifere, illamq; non resistentiam esse cõsensum interpretatiuum sufficiẽtem ad culpam mortalem: quæ est opinio D. Tho. 1.2.q.74.art.6. vbi tribuit peccatum voluntati vel imperanti illicitas passiones, vel non reprimenti: est etiam Marsilij 2.sent.q.14.ar.1. vbi docet motum omnem, qui est in volũtatis potestate, esse peccatum, est D. Bonauẽturę in 2. dist. 29. & aliorum multorum.

Et probatur, quia radix voluntarij, & liberi est cognitio, ac proinde qui habet motum aliquẽ prauũ appetitus, quem deberet reprimere, & præcedente plena consideratione malitię, non illum reprimit, iam est illi plene volũtarius, & culpæ imputatur, non secus ac si positiue consentiret.

Quod autem causa illa iusta in qua homo occupatur, non excuset á mortali eum qui illicitas appetitus non reprimit: patet ex eo, quia aliás posset libere manere in magna delectatione sensus absque vllo peccato: quia si talis causa excusat à peccato, si nõ resistamus illicitis appetitibus, excusabit multo magis si in illis habitis delectemur, consensu ad minus interpretatiuo, qui est non resistere.

Præterea non videtur casus possibilis, quod voluntas negatiue se habeat, dum appetitus delectatur: quia sicut cognitio sensus, in intellectum per naturalem sequellã deriuatur, ita delectatio sensitiui appetitus in voluntantem deriuatur, & per consensionem quandam semper cũ eo delectatur, nec opus est actu reflexo, quo voluntas velit delectari, sed eo ipso quod non resistit, consensum præbet: & sensitiua delectatio voluntatem afficit, propter coniunctionem naturalẽ, quæ est inter sensitiuas & rationales potentias. Adde quod omnẽ id quod ex se est peccatum mortale, tenemur effugere & reprimere, nec excusamur propter officium aut opus honestum, quia sicut honestas operis, non reddit bonum id quod intrinsece est malum, vt si quis inter recitãdum diuinum officium, odium proximi conciperet, & illum interficere decerneret, vel in hæresim mẽtalem laberetur: Hæc quę sunt peccata mortalia, nõ excusarentur ex eo quod aduenerunt occupato in recitandis canonicis horis; ergo cum etiã illicitus appetitus circa adulterium, aut indicibile vitium, sit ex natura sua peccatum lethale, præcepto negatiuo, Non concupisces prohibitũ, inde est, quod intellectu plene malitiam huius appetitus cõsiderãte, tenetur voluntas illum effugere & reprimere.

Tandem causa quę solum per accidens concurrit ad aliquē effe-ctum, non tollit naturā intrinsecā talis effectus; iam autē audire confessiones,& legere libros amorum ad prædicandum, & aliæ similes causæ honestæ, quæ nec ex se producunt appetitus illicitos, nec assumuntur ea intentione vt tales appetitus insurgant, & ita de per accidens se habent ad illos, vt qui potius adueniunt & oriuntur ex parte materiæ, ex eo scilicet, quod res venerea est materia quæ tractatur: quam ex parte honestatis & bonitatis causæ, non potest facere quin tales illiciti appetitus nō sint illiciti,ac proinde fugiēdi: & ideo quando plena ratione considerātur tales,tenetur voluntas illis obsistere.

Hoc tamen interest quando illi insurgunt ex causa illicita vel licita: quod ad resistēdum illicito appetitui,non tenemur causam & occupationem licitā deserere: sed satis est animum alio diuertere,absq; vllo gestu & motu corporis exteriori:quando autē causa est inhonesta & illicita, vltra resistentiam interiorem,necesse est talē causam relinquere.

Ex his documenta plurima colliget confessor, primum est, quod quoties aliquis dat causam iocosis verbis, vel aspectu immoderato, vel curiosa lectione,vel aliqua alia re, & occasione secundū se mala venialiter tantū,alicui illicito carnali motui,qui fuit pręuisus,& caueri potuit, nō peccat mortaliter, sed venialiter.Nam quod deliquerit venialiter constat aperte,quia si causa fuit venialis, & inde cognoscebatur futurus talis motus, aliqua erat obligatio euitandi talem causam.

Quod autē non sit mortale peccatum,non effugere talē causam, quoties animus non trahitur intētione turpis consensus,vel delectationis in illum immoderatum aspectum, seu curiosam lectionē, sed solum intendit delectari visu, aut lectione curiosa, probatur ex eo, quia alias difficile admodum esset in humano conuictu á mortali culpa abstinere; præsertim ex aspectu, qui facile in pulchritudinem fertur, & ea visa delectatur, ac propterea si quis trahatur delectatione sola pul[illegible]æ mulieris visæ, dūmodo statim ac sentit delectationē seu appetitum turpē inde ortū,hęc reprimere conatur, non peccat mortifere. Ita Corduba li.1. q.23.dub.3. & est communis omnium sententia.

Neque obstat si dicatur, voluntarium in causa, sufficicere ad peccatum mortale homicidij,furti,infamiæ,aut alterius dāni,quod proximo infertur,& ideo à simili,cum illiciti motus de obiecto pessimo, sint in causa voliti, quāuis illis postea resistatur; peccatū mortale erit

non

nõ desistere à tali causa, & sic conijciens oculos in mulierẽ pulchrã, ex qua visione orti sunt appetitus praui, peccabit mortifere sic videndo.

Respõdemus, disparem esse rationem inter hos motus & alia. Nã cum illi nimis facile data quacumque etiam leui occasione sequantur, magis voluntarium ex natura rei exigitur in illis ad mortale, quã in homicidio & cęteris peccatis, nõ quidẽ tanquã fundamentũ generis moris & malitię, ad hoc enim sufficit quoduis voluntariũ, sed vt circunstantia necessaria ad mortale. Infirmitas siquidẽ nostrę naturę multũ excusat, quæ in homicidio & alijs huiusmodi locũ non habet, ad quę á natura ipsa nõ ita propẽsi sumus, vt ad carnis illecebras.

Secũdum documentũ est, quod quoties hi motus insurgũt ex causa honesta, etiamsi præuideantur, nõ imputãtur vt sic in causa voliti, neque ad veniale, vt ex cõfessione vel lectione studiosa: quia etsi conueniat illis vt sic, aliqua ratio voluntarij nõ directi, hęc tamẽ non obligat vt opus alias bonum deseratur, propter motũ, qui oritur ex naturę infirmitate & corruptione. Quare circunstantia illa bonitatis causæ facit, vt illiciti appetitus non imputentur ad culpam, in quantum indirecte voliti in causa, dummodo non sint voliti in se, nec positiue nec interpretatiue, alioqui vix possemus audire confessiones, cõcionari, & alijs operibus bonis erga proximos vacare, absque peccato veniali, & sic in eodem in quo meremur opere, peccarem⁹, quod est absurdum.

Tertium documentum est, appetitum, seu delectationẽ omnem de opere, quod iure naturali vel diuino, aut humano positiuo, sub culpa mortali est prohibitũ, peccatum lethale esse, quoties in rem ipsam, vt mala formaliter est, fertur appetitus, vel delectatio: secus autẽ si delectatio feratur, non in ipsã, vt malã, sed sub alio respectu & ratione alicuius bonitatis, aut cõmodi adiuncti, vt qui delectatur, non de vulneribus & homicidijs hominum, sed de miris & nouis quæ in bello aut duello accidũt: quod est delectari nõ de opere vt malo formaliter, & secundũ malitiã quã habet, sed vt malo materialiter, & secundum rationẽ vtilitatis, aut bonitatis tãtum adiunctę, vt religiosus potest absq; nota mortali delectari in magnis sumptibus, & larga pecunia, authoritate propia erogãda, absq; mortali, quę tamẽ ei non liceret facere nec velle efficaciter. itẽ de pollutione seu homicidio in somno factis, potest quis delectari propter bonum finẽ, vt de pollutione ob molestiã tentationis carnalis vitandam, & de homicidio, quia iam ille non versabitur in periculo vitæ suæ spiritualis, si creda-

tur in gratia discessisse: & tamen hæc efficaci voluntate velle, semper est mortale. Eodem modo licebit gaudere de furto alicui facto, quia iam ablata sit ei occasio auaritiæ, & aliorum peccatorum, ad quæ eum pecunia mouebat: & tamen non liceret velle efficaciter tale furtum, neque illud suadere. Ratio vero documenti, ea est, quia voluntas efficax sumit rationem bonitatis, aut malitię, ab opere circa quod versatur, & ideo si opus est mortale, etiam voluntas erit lethalis: sed delectatio de opere peccati, vel displicētia de opere virtutis, nō sumit malitiā ab opere circa quod versatur, sed ex se, quatenus cōtinet deformitatē, & oppositionem cum aliqua virtute, vt delectatio de propria excellentia, habet oppositionem cum virtute humilitatis, & delectatio de quocūque peccato, vt offensa Dei est, habet oppositionē cum charitate, & delectatio de peccato, vt est cōtra legē superioris, opponitur virtuti obediētię: Itē delectari de furto, homicidio aut alio malo proximi, quatenus malū illius est, opponitur charitati, vel beneficētię, quę gaudet de omni bono proximi, & ita dicendū de cęteris: quare ea delectatio, quę nō habet oppositionē notabilē cū aliqua virtute, etiamsi versetur circa opus illicitū, nō quatenus illicitū, sed prout consideratur sub ratione nouitatis, cōmodi; aut bonitatis, nō erit mortifera. D. Thomas 2.2. quæst. 36. art. 2. Alexāder in tract. de Maledic. Nauarr. in cap. Inter verba, 11. q. 3. & in addit. cap. Quando. de consecra. distin. 1. & in Manu. cap. 15. num. 11. §. Vndecimo peccat. Syluester, verbo Delectatio, q. 1. in fine.

CASVS VIGESIMVS Septimus.

Felix à pueritia Christianā doctrinam à nullo didicit, vt qui pascēdis in agro ouibus occupabatur, & ideo fidei symbolū, orationē dominicam, & decem legis præcepta nescit, admonitusque sæpe à cōfessoribus vt hæc addisceret, tamen partim ob verecundiam, partim ob negligentiam, id nunquam fecit. Nunc autem in virili ætate, quāuis elaboret maxime in his memoriæ tradendis, nequit tamen aut verbum vnum retinere.

Quæritur: an hæc nesciens, debeat à confessore absolui?

Respondeo, certum esse fidelē quemlibet, inter Christianos præsertim natū & educatū, teneri sub reatu mortali ad fidei articulos, qui in symbolo continentur, sciendos & credendos: iuxta illud S. Athanasij, Quicumque vult, saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat Catholicā fidē. Nec nō ad decalogi pręcepta, quorū obseruatione

ne salus acquiritur, sciẽda: secundũ illud Christi, Si vis ad vitã ingredi, serua mãdata; & tandem ad ea quę in dominica oratione petũtur cognoscenda: cum absque obsecratione, nemo diu perseuerare valeat in obseruãdis Dei mãdatis. Hæc tamẽ ipsa, memoriter addiscere, aut ordinatim recẽsere, secũdũ formã, qua descripta feruntur, nõ obligamur diuino, sed humano iure expresso in c. Vos ante. de cõsecr. dist. 4. & in Cõcilijs tã Toletano 4. & 9. quã Remẽsi, c. 2. & in multis constitutionibus synodalibus diuersorũ Episcopatuũ, & pręcipue Archiepiscopatus Bononiensis, & Episcopatus Sabinensis, quibus illustrissimus dominus meus Cardinalis Paleotus præest, qui in Christiana doctrina singulis diebus festis post prãdiũ, á Parochis exerceri pueros, stricte præcipit, & confraternitatẽ quandã hominũ & mulierum instituit, quibus hæc cura pręcipue esset, conuocandi ad ecclesiã pueros ac puellas, eosque ibi per varias classes diuisos, instituẽdi in tota Christiana doctrina, quibus cõgregationibus ipse præsens sæpe erat: & pueros de doctrina Christiana se ipsos interrogantes audiebat, & datis pręmijs ad hoc diligẽtius agendũ alliciebat, vixq; in illis diecæsibus iuuenem reperias, qui in omnibus fidei rudimentis, non sit optime instructus.

Et quamuis Nauarrus in cap. 20. de oratione, & horis Canonicis, n. 20. existimet, hãc obligationem sciẽdi memoriter, Pater noster, & Credo, ac decẽ pręcepta, esse culpę solũ venialis: ego tamẽ existimo esse mortalis, quia etsi nascatur ex humano iure, est tamẽ in materia graui, & ab omnibus Episcopis sũmo vigore iniuncta, qui Parochos in docenda Christiana doctrina negligentes, acriter puniunt: id quod pro veniali culpa fieri non consueuit.

Adde, quod nullus potest distincte credere, quod ignorat, nec vitã dirigere ad normam legis, quã nescit, & ideo qui negligens est in addiscendis ijs, quę sunt fidei, nec scire curat præcepta decalogi, nec ea quę spectãt ad officiũ & statũ suũ, nõ potest á culpa mortali excusari, vt notat Panor. in ca. Cũ in cũctis. & in cap. Qualiter, de elect.

Præterea si parẽtes mortifere delinquunt, quando ex negligẽtia nõ docent filios signum Crucis, & Credo, Pater noster, Aue Maria, & decem præcepta legis, vt communiter asserunt Sũmistę, verb. Scientia; ergo etiam filij, qui hæc addiscere nolunt, & in illis sciendis ac memoriæ dandis nullam prorsus curam adhibent, à mortali culpa excusari nequeunt?

Tandem etsi nullum iure cõmuni sit præceptum expresse obligãs ad hæc memoriæ mandanda, seu recitanda, eo præcise ordine quo

descripta sunt, nihilominus tamē est consuetudo generalis in omni diecæsi recepta, vt parentes & parochi hæc pueros doceant, & ad ea scienda & memoriter dicenda compellant, quę consuetudo, sicut Parochos ea in re nimis remissos, & negligentes obligat, sub culpa mortali; vt colligitur ex verbis Cōcilij Tridentini sess. 24. cap. 4. vbi dicitur: Episcopi Dominicis saltem & alijs festiuis diebus, pueros in singulis parrochijs, fidei rudimēta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligēter ab ijs, ad quos spectabit, doceri curabunt, & si opus sit etiam per censuras ecclesirsticas compellent, &c. Compulsio autē per censuras ecclesiasticas non fit nisi in materia peccati mortalis. Ita subditi nolentes addiscere, & horum ignorantiam propria voluntate affectantes, non excusabuntur á mortali, & ideo in Bononiēsi diecæsi est iure optimo interdictū, ne patrinus ad baptismum assumatur, qui Pater noster, Aue Maria, Credo, & decem præcepta, recitare memoriter nesciat, quia patres ad doctrinam fidei puerum edocendam esse non merētur, qui hęc Christiana rudimenta ignorant. Imo & qui hæc ipsa memoriter nō dicunt, matrimonio copulari ibidem prohibētur, male enim filios suos hęc edocebit, qui illa scire floc ei fecit.

Hinc sequitur nequaquam esse absoluēdum eum, qui vel ob negligentiam, vel verecundiam, hæc addiscere non curat, vt qui velit in peccato mortali persistere, & quæ ad statum suum spectant, ignorare, ob talium ignorantiā exponens se periculo probabili non credendi vt oportet; non orandi quando necessitas vrget, & nō agendi quę Dei lege præcipiuntur.

Postquam tamen sic ignorans, pro viribus elaborat, vt hæc memoriæ tradat, & nec verbū vnum retinere potest, dummodo tamen credat singulos articulos quando sibi proponuntur à ministris ecclesiæ, & sciat de illis, ac de præceptis decalogi respondere quando interrogatur, & deprecetur Deum, intendens saltem virtualiter ad ea quæ in oratione, Pater noster, continentur, absolui tunc poterit, quia præceptum ecclesiæ de his ordinate addiscendis, & memoriæ tenendis, obligat solum prout hominis vires ferunt: nemo enim ad sibi impossibile tenetur, arg. le. Impossibilium. ff. de regu. iur. & cap. Nemo ad impossibile. eod. tit. lib. 6. & in omni præcepto legis positiuæ, admittitur exceptio causæ rationalis. cap. Si quando, de rescriptis. Quare in casu præsente, quamuis iste Felix in toto præterito tempore, in quo potuit hæc addiscere, & memoriæ commendare, nec tamē voluit, in peccatū mortale incurrerit: attamē nunc de eo pœnitēs, & in

& in illis addiſcendis toto conatu enitens, nec verbum vnum retinere potens ſecundum ordinē quo ab alijs recitari ſolent: ſed interrogatus, de omnibus reſpondet vt Chriſtianum hominem decet, credēdo diſtinctè omnes fidei articulos in Symbolo contentos, & ſolemni Eccleſiæ ritu celebrari ſolitos: petendo item á Deo ea quæ ſaluti animæ ſuæ ſunt neceſſaria, nec nō peccata quæ Decalogi pręceptis aduerſantur dignoſcendo, & fugiendo, abſolui debet vt docet Diuus Tho. cōmuniliter receptus 2.2.q.2.art.8. Paludanus in 4. lib. ſent. diſtin.15.q.5. Angelus Sylueſter & Ioan. Tabien. in ſuis Sūmis verbo fides, & verbo Scientia.

Non facile tamē confeſſor credat dicenti ſe carere memoria ad hæc addiſcenda. Pauca enim & facilia hęc omnia ſūt, & quę ſi paulatim addiſcantur, & cum diligentia retineri memoriter poterunt. Et in ijs quæ obligāt ad culpam mortalem, non eſt leuis excuſatio admittēda. vide Pegnam in primam partem directorij ſchol.18

CASVS VIGESIMVS Octauus.

Dominicus centum ſcuta habet deſtinata ad dotē puerculæ Neptis illaque dat mercatori ad negotiādum eo pacto, vt tempore quo Neptis nupſerit, non modo centum illa integra reſtituantur, ſed etiam lucrum ſingulis annis accreſcat capitali ad rationem ſex pro centenario: & ita poſt duodecim annos quando neptem matrimonio cōiungit ex capitali, & lucro, & auctario, petit ſcuta fere trecenta. Mercator autem cui in negotiando ex votis non ſucceſsit, nec ſūmam tantam reddere nūc poteſt, abſque bonorum ſuorum iactura, & ex altera parte ſi dos hæc ſtatim nō ſoluatur matrimonij cōtractus non celebrabitur, idque verget in grauiſſimum puellæ damnum, agitatur ſtimulo conſcientiæ, & confeſſorem cōſulit.

Quæritur, An contractus ille cum mercatore ſit illicitus, teneaturque potius aliquo damno ſuo prouidere, quam maximo puellæ?

Dvo inquirit præſens caſus. Vnum eſt, an dictus contractus cum mercatore initus, ſit licitus? Alterum, an debitor teneatur ſoluere cum damno proprio, ne creditor illud patiatur?

Et quod ad primam dubitationem attinet, & in ea ſum opinione vt putem, hunc contractum ſi bona fide & abſque vlla fraude fiat, eſſe licitum. Nō quidem ea ratione, quam Ioannes Andreas, & nōnulli alij, in cap. Per veſtras de donat. iner vir. & vxor. reddūt: quod in fauorem Eccleſiarum, viduarū, pupillorū, ac ſimiliū pietatis operū cum illo lucro mutuari poteſt. Hoc

Hoc enim falsum esse constat, quia lucrum ex mutuo, est vsura, quę cum sit diuino iure prohibita, nullam ob causam potest fieri licita, neque etiam ob redimendos captiuos: vt dicitur in cap. Super eo, de vsur. Sed ideo contractus iste redditur licitus, quia æquipolēter & virtualiter tres hic cōtractus interueniunt: primus societatis: in quo dantur pecuniæ dotales mercatori ad negociādum. Secundus, assecurationis, sortis huius principalis. Tertius assecurationis lucri certi: relicta aliqua parte lucri incerti probabilis, pro vtraque assecuratione. Quos tres contractus cum eodem mercatore insimul, ac eodem tempore, tacite, ac virtualiter intendi, & celebrari posse non aliter quam cum diuersis personis disiunctim varijs temporibus, ac formaliter & explicite, affirmat Angelus & Syluester in suis Summis. verbo Societas, & probat latissime Nauarr. in Manual. cap. 17. numer. 252. & in Comment. de vsuris in cap. primum 14. quæst. 3. numer. 64.

Quæ veritas corroboratur, Tū ex cap. Per vestras de donat. inter virum & vxorem. Vbi Papa iubet vt marito vergente ad inopiam, vxoris dos ponatur apud aliquem mercatorem, quò ex parte lucri honesti, onera matrimonij sustentet. Et sic cōstat summi Pontificis intentionē fuisse, vt dos salua semper maneret, quia ob id præcipiebat illā á marito auferri: sed vt lucro ex ea habito, onera matrimonij subleuarentur iubebat mercatori tradi: quæ duo scilicet capitale manere saluum cum lucro certo, non possunt ab vsuræ labe reddi libera alio modo quam per supradictos tres contractus virtualiter intentos, vnum societatis, in quo dos erat exposita periculo alium assecurationis ipsius dotis: tertium assecurationis lucri certi, relicta pro his mercatori parte reliqua totius incerti lucri. Ergo dare pecunias mercatori ad lucrum certum, cum intentione trium contractuū erit licitum.

Tum quia in multis Italiæ partibus etiam Romæ ante Papæ oculos in diuersis erectis montibus, hoc ipsum seruatur, vt homines dent suas pecunias mercatoribus, cū certo lucro quot annis, nec fit alicui de hoc scrupulus: id quod tamen aperta esset vsura, nisi intētio contrahentium esset hos tres insimul inire tacite contractus, societatis, & assecurationis capitalis, ac lucri.

Nec credendum est Episcopos litteris & virtutibus insignes, imò sanctissimum Papam Romæ, velle permittere ita publice hanc antiquam consuetudinem dandi mercatori pecunias, cum annuali certo lucro, si ea omnino esset vsuraria, & iuri diuino contraria: sed si

eam

eam permiserunt, & permittunt, ideo est, quia originē habuit á modo licito contrahendi societatem cum prçfata duplici assecuratione, capitalis, & lucri certi, relicto toto lucro incerto, sed multo maiori, ipsi mercatori, cū qua eadem intētione saltē virtuali, nūc continuatur: quia de quolibet præsumitur velle lucrari, modo licito, potius quam illicito. Et cū sit antiqua & immemorabilis cōsuetudo, habet vim statuti, & per eam probatur titulus, ac priuilegū quod allegatur pro illa l. hoc iure. §. ductus aquæ ff. de aqua quot. & çst. & cap. Super quibusdā §. Præterea. de verb. sig.

Neq; obstat quod Caiet. in opusculis suis, tract. 31. resp. 11. expresse asserit contractum societatis quo saluo capitali reddātur scuta quinque pro centū de lucro non excusari ab vsura per præfatos tres contractus subintellectos, eo quod ex natura ipsius cōtract⁹ societatis nō non intelliguntur, & proinde hoc volito, non statim alij intendūtur.

Vnde Caiet. expresse dānat cōtractum quandā societatis ex Germaniæ partibus in has allatū, quo quis dabat in societatem centum alicui mercatori saluo capitali, eo pacto vt sibi redderentur scuta quinque in anno pro parte sua lucri exeis requirendi.

Addit etiam quod hoc modo latissimus aperiretur cāpus nobilibus dandi pecunias ad vsuram sub colore initæ societatis cum mercatore, quia de lucro certo, saluo capitali, possent facile se excusare per illas assecurationes virtualiter intentas.

Hęc tamen omnia non obstāt, imò ipsemet Caietanus approbat præfatos tres cōtractus insimul cū eadē persona celebratos: per eosq; liberari certum lucrum sorte principali manēte secura ab omni vsuraria labe affirmat vbi supra. art. 2.

Quare ad primū respondemus, quod contractus societatis si præcise consideretur, & ex sola natura sua, prout distinctus à cæteris, non sufficit vt per ipsum solum iustificetur lucrum certum, redditū cōferenti pecunias, quin sit vsura, vt probat argumentum. Attamē cōsideratus vt coniunctus cum præfatis duobus, & quatenus isti vel formaliter & expresse, vel saltem æquipollenter & tacite per cōtrahentes intenduntur. Tunc certum illud lucrum, pro pecunijs in societate datis, accipere annuatim, nō est vsura, vt supra declaratū est.

Ad secundū dicimus, quod cōsuetudo illa dandi mercatori centum in societatem, vt saluo capitali reddantur eis quatuor in anno, tunc erit illicita quando id fiat ex vi solius cōtractus societatis, nullo alio addito, & hoc modo reprehēditur à Caiet. sed nō erit illicita quādo alij duo cōtractus assecurationis, cū eo qui est societatis cōiūgūtur,

tur,vt quando intẽtio eorum, qui ſic ſocietatem iniunt, fuit tacitè & æquipollenter aſſecurare capitale, & lucrum certum, relicto toto incerto maiori lucro, ipſi mercatori: hoc enim caſu cõſuetudo per hos tres contractus formaliter & expreſſe cæpta,& poſteaper eoſdem tacite & virtualiter continuata,licita eſt.

Ad tertium negamus ex noſtra opinione àperiri viam latam nobilibus ad exercendas vſuras. Imò vt illorum cõſcientias ſecuras reddamus,præſcribimus modũ, quo lucrum illud certũ, pro datis mercatori pecunijs, accipere licite poterunt: Si non intendant mutuũ, ſed veram & realem ſocietatem:& ne capitale periculum ſubeat intẽdant relinquere mercatori aliquã quantitatem lucri incerti:pro àſſecuratione eiuſdem capitalis:& aliã quantitatem de ipſiuſmet lucri incerti: pro aſſecuratione certæ partis lucri certi: vt ſi ex centum ſcutis in ſocietate poſitis, veriſimile lucrum ſit duodecim vel quindecim dèductis expenſis: accipiant quinque vel ſex relictis alijs duabus partibus mercatori pro ſecuritate principalis ſortis, & pro redemptione lucri dubij, pro certo.

Non etiam huic opinioni noſtræ officit quod illi ſit omnino cõtrarius Soto de iuſt. & iur.libr.6.q. 6.art.1. Vt qui putet, hos tres contractus cum eadam perſona non poſſe celebrari: & ideo dare mercatori centum vt reddat aliquod certum lucrum, eſſe contractũ omnino vſurarium. Eo quod ſocietas ſic per mercatorem aſſecurata eſt vere mutuum, quia pecuniæ trãſeunt in eius dominium,& mercatores periculo manent,ac proinde poteſt illis pro libito vti,vel negotiando,vel prædia emendo, vel aliás diſtrahendo,vt quæ ſibi pereũt & ſuo commodo ſeruantur: quo fit vt tres iſti contractus ſiue inſimul, ſiue ſucceſſiuè, cum eadem perſona fiant, ſibi ad inuicem repugnent, conuertantque ſocietatem in mutuum: remanẽte dominio pecuniæ penes ſolũ mercatorẽ & non penes ſingulos ſocios.

Non enim hoc officit,tum quia nulla eſt ratio vrgẽs, ob quam Sotus concedat, hos tres contractus cum diuerſis perſonis fieri licitè poſſe: & non cum vna & eadem. Siquidem propter ſocietatem initam mercator non redditur peioris conditionis, quam alij.

Tum quia falſum eſt dominiũ rei eo ſolo in alium tranſire, quod periculum in ſe recipiat vt patet de commodato ad certum vſum, cũ pacto vt totum periculũ ſit apud commodatarium: vel de depoſito cum pacto vt cuſtodientis periculo maneat,nec proinde tamen rei commodatæ dominium, in commodatarium tranſit; nec depoſiti dominium, in depoſitarium,vt ſatis pa-

tis patet in cap.1. de commodat. & in cap.fin.de deposito,l.1.& l.licet, ff.deposit.

Tũ quia reddens pecunias mercatori in societatem, tradit illas nõ absolute, sed cum onere & modo vt eis vtatur in talem negotiationẽ aut in emptionem talium merciũ, & potest discedere á societate & suas pecunias repetere si contrariũ fiat, maxime quando id in pactũ deduxit: imò potest etiam addere pœnas, si aliter quam conuentum est negotietur, non obstante assecuratione capitalis, & lucri certi: ergo non est in potestate mercatoris datis sic pecunijs, vti pro libito, nec eas in alios vsus quam in eos ad quos sunt traditæ expẽdere. arg. l. Si conuenerit ff. pro socio. & leg. legatum ff. de administ. rer. ad ciuit. pert. Et in Clementina quia non contingit de relig. dom.

Quare fundamẽtum Soti cum sit iuri contrarium, neque pecuniæ in societatem datæ, cum præfata duplici assecuratione, habeant rationem mutui, neque illarum dominium in recipientem transeat, sed verè sit eius qui pecunias societati tradidit: ideo veritati nostrę sẽtentiæ nihil nocet.

Aduertat tamen confessor ne excessus lucri certi quod exigitur, iniustum reddat, hunc contractũ oportet enim vt maior pars incerti & probabilis lucri, relinquatur mercatori, pro assecuratione sortis principalis, & lucri certi, quantum valet periculũ cui merces sũt expositæ, quia si haberetur tãtum ratio quãtitatis pecunię, seu merciũ, quę negotiationi exponũtur, & nõ iacturæ, industriæ, & laboris, quibus assecurator se offert, inęqualis esset societas, & vsuram saperet. Valor huius assecurationis, non est iure taxatus, sed peritorum mercatorũ iudicio est arbitrandus: semper tamẽ ea debet esse intẽtio cõtrahentiũ, vt si nullũ adsit lucrũ, nec facta sit mercium iactura, nihil omninô pro assecuratione petatur, quia iniustitia cõmitteretur. Sicut etiã, quãdo assecurans, minus lucri, quã par est recipit, & persona est, quæ donare potest, si libere illud minus accepit, non erit tũc illicitũ, cũ possit quisq; de suo facere quod voluerit.

Ad secũdũ quod petebatur, an debitor soluere teneatur cũ proprio dãno, ne creditor illud maius patiatur respõdeo teneri, quia statim ac res cuius sum dominus est mihi necessaria, & in contractu nõ est contrarium expressum, non est ius alteri eã retinendi me inuito.

CASVS VIGESIMVS Nonus.

Paulus habet pecunias rerum frugiferarum emptioni expositas, sed quia timet in emptione decipi posse, rogat amicũ, vt quærat aliquẽ cui mutuo tradat has pecunias cum interesse

tereße lucri veri[s]imilis ceßantis, ami co tamen ingeritur scrupulus de vsuræ labe.

Quæritur, An pro mutuatis sponte pecunijs, poßit lucri ceßantis interesse peti?

PRo intelligẽtia præsentis casus notandum est primo duplex quod ad rẽ attinet interesse reperiri, vnum quod appellatur damni emergẽtis, alterum lucri cessantis. Illud est interesse vel quod mutuãs perdit de suis rebus, vel quod desinit lucrari, ideô quod mutuat, siue, quia ad præstitum diem non soluitur, vt si habeam pecunias paratas ad reficiendam collabentem domum vel ad parandos ageres aquę molendinorum, vel ad emẽdum triticum familiæ meæ alendę necessariũ, seu ad debita mea soluenda, & quia alius petit illas mutuo á me, non efficio hæc quæ decreueram, sed post mutatas pecunias domus corruit, molendinus non mollit triticum duplo carius venditur, res meas vt debita persoluam vili pretio, vendo damnũ hoc ex mutuatis pecunijs mihi subsecutũ, dicitur interesse dãni aliquis habebat certas pecunias ordinatas, seu ad negotiandum vel ad emendum rem frugiferam, ita vt moraliter loquendo essem illis lucraturus centum vel ducentum singulis annis, & quia alius vt suæ necessitati prouideat, mutuo eas petit, ego desisto ab hac lucrosã emptione.

Notandum secundo, potentiã ad lucrandum in pecunia, dupliciter inesse pecuniæ, vno modo naturaliter, & vt consideratur natura pecuniæ absolutè secundum se, & vt de ratione cuiuslibet pecuniæ est, quod possit esse instrumentum ad contrahendum, & agendum, siue per negotiationem, siue per emptionem cuiuscũque rei. Alio modo conuenit potentia ad lucrũ pecuniæ accidentaliter, & prout solum stat sub industria negotiantis, & hæc vocatur potentia pecuniæ, vt substat industrię, nec semper est vniformis, sed maior aut minor prout industria negotiãtis maior seu minor extiterit, & quamuis apud omnes conueniat, potentiã priorem pecuniæ, non esse valoris distincti á pecunia, sed idem omnino iudicium & pretium habendum esse de pecunia, & de hac potentia lucratiua quæ eam naturaliter comittatur, & proinde sicut nõ licet aliquid accipere vltra sortem ob pecuniam mutuatam, ita nec ob hanc potentiam suam naturalem, cæterum de secunda potentia lucratiua, prout substat industrię negotiatoris, non est dubium valoris esse alicuius distincti á valore pecuniæ, sicut potẽtia semẽtina, quæ naturaliter inest tritico, licet, nõ sit diuersi valoris quod tamẽ aliquis illud iam satum habet, vel satui pr[æ]-

tui præparatum, & destinatũ plus aliquid valet, & ideo fur, qui rapuit granum paratum ad seminãdũ tenetur restituere nõ solũ tãtũ triticũ quãtũ accepit, sed etiam aliquid plus, respõdẽs illi potẽtię quã habebat, vt satũ, vel vt seminãdũ, quæ maioris est pretij ad arbitriũ boni viri, prout magis erat præparatum, ordinatũ, approximatum vel sparsum, vt declarat Caiet. 2.2. q.78. art.2.

Notandum tertio, posse dupliciter, quem moueri ad mutuandas pecunias, vno modo per vim, seu fraudem, & omnino inuoluntariè vt cum Rex, ciuitas, aut alius cogit quem ad mutuandas eas pecunias quas negotiationi seu emptioni rei fructiferæ destinatas habebat.

Alio modo voluntarie & libẽter; vt cũ vel ad preces amici, vel ex se ipso, incitatur ad mutuandas has ipsas pecunias ordinatas ad lucrũ.

De mutuante vi & fraude concors est Doctorum sententia posse absque peccato vsuræ, exigere tam dãnũ emergens, quã lucrũ cessans.

Tum quia mutuans inuite, patitur iniuste damnum, & ideo potest eius recompensationem iuste petere. Tum quia in cap. Conquestus, de vsuris: decernitur licitum esse post moram, hæc postulare, ideo quia ille, quia mutuauit pecunias reddendas certo die, si trãsacto die nõ soluuntur, & habebat illas tunc destinatas ad aliquod lucrum, patitur eam solutionis dilationem inuitus, vt ibidem notat glosa.

Confirmatur ex leg. Cum quidam ff. de vsuris, & ex leg. Vsuras. C. eod. titulo. Vbi emptor qui in solutionis mora fuerit, cogitur vsuras soluere venditori, non ob aliam rationem, quã quia inuitus patitur damnum Syluester verbo. Vsura 1. q.19. Medina. Cod. de Restit. Sotus de iust. & iur. li.6. q.1. art.3. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 211. & in commentario de Vsuris numer. 42. Fr. Petrus de Aragon. in 2.2. q.78. art.2.

Conuenit etiam inter Doctores omnes, interesse emergentis damni, posse exigi etiam si neque vis, neque fraus, neque mora vllà interueniat, sed libenter, & spontaneè quis mutuet, vt si quis timeat mutuando pecunias, domũ suam passuram ruinã, vel frumenti pretium augendum, vel solturum vsuras, potest licite in pactum deducere, quod ille cui mutuat, hæc damna præuisa & subsequutura resarciat & persoluat. Duabus tamẽ interueniẽtibus cõditionibus prima est, vt sponte mutuans, admoneat mutuatarium, de huiusmodi damno persoluendo, quia id sciẽs recusabit forsan sub tali conditione mutuum accipere, & proinde fit illi iniuria, si eo ignorãte & nolente, aliquod vltra sortẽ mutuans accipiat vt docet Diuus Thom. 2.2. quæst.

quæst.78. art.2. ad 1. Altera conditio est, vt damnum illud mutuans vere incurrat ob mutuatas pecunias, neque ad illud subeũdum alio titulo teneatur. Aliás erit vsura palliata, sub specie euitandi damni & ideo si quis mutuaret Regi, vt non solueret tributa, vel mutuaret creditori, vt non solueret debitum: esset vsurarius, eo quod hæc damna quæ euitat, aliunde proueniunt quam ex mutuo. Ita Caietanus, & Fr. Petrus de Aragon. vbi supra.

His sic positis, difficultas inter Doctores controuersa illa est. An sponte mutuans, siue id faciat ad preces alterius, siue à se ipso motus possit lucrum cessans in pactũ deducere & ratione huius lucri cessãtis, aliquid vltra sortem petere.

Non desunt grauissimi tam iurisperiti, quam Theologi, qui arbitrantur, non posse libenter & sponte mutuantem, exigere ob lucrum cessans, aliquid vltra sortem, idque vsuram apertam sapere.

Tum quia huiusmodi lucrum est omnino incertum: & varijs adhuc expositum periculis, & ideo iniustum videtur, certum aliquid pro eo velle. Tum quia nulla lex ciuilis aut canonica dabitur, quæ tale lucrum cessans permittat: Nã in leg. Cum quidem ff. de vsuris. vbi hæc verba continentur, vsuræ non propter lucrum petẽtium, sed propter moram nõ soluẽtium infliguntur: & reddens causam subdit, quia antequã sit mutuatarius pecuniam mutuatam, post morã autem non item, ex quibus verbis aperte colligitur, quod quia illa mora est inuolũtaria, & infert vim mutuanti; cui ideo quod pecuniæ non soluũtur, cessat á lucro faciẽdo, vel cogitur damnum pati, ideo accipere poterit aliquid vltra sortẽ quod non potest cessante mora, & quando spontaneè fit mutuum.

Tũ quia lucrũ alicui cessare nõ dicitur, nisi quando ipse ab eo inuolũtariè cohibetur. Qui enim spõte cessat á negotiatione, non dicem⁹ proprie quod illi lucrũ cessat, sed quod ipse est qui cessat á lucrãdo, & ideo nihil iam ob istud lucrum cessans, poterit vltra sortem exigere.

Et confirmatur, quia si negotiator vltro offerat pecunias mutuo, nihil potest accipere vltra sortem, quãtumuis pecunias illas negotiationi expositas habeat, vt communis habet sententia, & nos inferius probabimus: ergo neque etiamsi rogatus mutuet: quia cum vtrobique cesset sponte á lucro, & libẽs absque vlla vi mutuet illa spontanea mutuatio efficit vt pecuniæ amittant potentiam illam lucratiuã quam habent vt substant industriæ negotiantis. Hanc opinionem sequitur Ioannes Andreas, & Innocentius in cap. Nauiganti de vsuris Antonius in c. Salubriter eod. tit.

Scotus

Scotus & Durand. in 4. sent. distin. 17. q. 2. eamque putat securiorē in conscientia. Sotus de iust. & iure lib. 6. q. 1. ar. 2.

Alij ex diametro sentiunt, nullā esse vsuræ labem, quod mutuans etiam ante moram mutuatarij, siue rogatus siue sponte sua mutuet, paciscatur de lucro cessante, seruatis quatuor conditionibus, prima vt lucrum cessans sit verum & non fictum: secūda vt mutuum sit causa amissionis lucri: tertia vt lucrum non excedat interesse futurum: quarta vt nō exigatur tantū, quantum creditur lucrum cessans, sed deductis laboribus & expēsis, attētoq; etiā quod lucrū est in futuro, & in periculo, & quod valet minus nondū habitū, licet speratum, ob eius incertitudinē, quā valet actu existēs. Huic opinioni adhęret Nauar. in Manu. c. 17. n. 211. & in commēt. de Vsuris, n. 43. & pro ea multos citat doctores, & varias rationes ad eā probādā adducit, cui ascribit Fr. Petrus de Aragonia in 2. 2. q. 78. ar. 2. cōc. 4. Potiora quibus hęc opinio fulcitur argumētas, ea sunt. Tū quia is, qui mutuat pecunias negotiationi expositas, habet lucrum in potētia, maius aut minus pro ratione suę industrię, quod potētiale lucrū cū sit vēdibile, poterit mutuās illud licite in pactū deducere, & sic petēs aliquid ob illud, nō petit plus quam habebat & dedit.

Tū quia vnicuique artifici licet artis suæ instrumenta locare, & id quod illis lucraturus erat exigere. Iam autem pecuniæ negotiationi paratæ, sunt veluti instrumenta ad lucrandum.

Cōfirmatur, quia artifex non solum quando vi aut fraude instrumēta suæ artis surripiuntur, sed etiā quando alterius precibus illa concedit, vel dono dat, potest licite in pactum, commodum lucri cessantis deducere: ergo pari ratione poterit mercator lucrum cessans pecuniarum lucratiuarū petere, etiā si vltro mutuet.

Tum quia si ille cuius causa alicui ipso inuito lucrum cessat, tenetur ad illius restitutionem, vt omnes affirmant: & hinc colligunt, quod qui efficacem causam dat, ne aliquis assequatur bonū, quod erat habiturus, tenetur ad interesse amissum, & proinde fur qui rem abstulit alienam, obligatur ad omne interesse vltra rem ablatam: & detinens agricolam, seu artificem, obnoxius manet ad resarciendū interesse cessans: & qui impedit ne semina fructificēt, aut arbores pullulent, tenetur restituere verissimile lucrū: ergo etiā in proposito casu, cū ille qui mutuū accipit, quocumq; motiuo sibi datū, impediat efficaciter, ne mutuāti lucrū accrescat, quod suū erat in potentia proxima: licitum erit pro illo, aliquid vltra sortem petere. Nam sponte mutuans, etsi cōsentiat in mutua-

tione, velitque cessare á lucro, nequaquam tamen vult gratis ab eo cessare: sed ea conditione vt sibi resarciatur.

Tũ quia inuoluntarie, seu voluntarie, vltroneè, vel precatus à lucro cessare, non iustificat contractum, nec liberat eum á labe vsurę, si ex sui natura est vsurarius: vt enim mendacium, nec spõte nec vi redditur licitum, ita neque vsura, quæ diuina lege est prohibita, tanquam intrinsece mala: & ideo si ratione lucri cessantis, potest absque vsura mutuans coacte, exigere aliquid vltra sortem, poterit etiamsi sponte & vltronee mutuet. Iustitia enim commutatiua, non ex hac, vel illa intentione, sed ex æqualitate rei datæ, & acceptæ est attendenda. Nam quamuis rusticus, vel officialis, velit lucri iacturam charitate vel pietate motus facere, adhuc potest ratione interesse, ab eo cuius amore illud amittit, aliquid accipere, cum illud interesse amissũ, sit pretio æstimabile.

Tandem in cap. Peruenit. de fideiussoribus, iubet Summus Pontifex de omni damno & interesse satisfaciẽdum esse fideiussori, quãdo ex fideiussione illud incurrit, vt ibi notat Glosa; constat autẽ quod fideiussor mutuat cũ fideiubet: & ratio textus est, vt fideiussor sic seruetur indemnis: quia nõ est æquũ, vt dispẽdiũ patiatur, vnde meruisset præmium, ergo voluntarie & vltroneè mutuanti, pro interesse satisfieri debet.

Confirmatur ex cap. Religiosi, clem. de Priuilegijs: vbi Religiosi retrahentes aliquẽ à legatis faciendis, coguntur satisfacere lęsis, & nõ nisi quia causam præstiterũt, vt personæ quæ alioqui per viã legati, erãt aliquod lucrum assequuturę, illud amittunt. Ergo à fortiori, qui mutuãtẽ à lucro sperato quauis ex causa iusta vel iniusta impedit, ad satisfactionem obligari poterit.

Facit ad idem tex. in cap. Nauiganti. de Vsuris. vbi Pontifex decernet, quod vendens res ad terminum potest licite plus exigere, si est probabile aut verosimiliter dubitatur, plus valituras: ex quibus aperte videtur colligi, posse non coactũ, interesse in pactũ deducere. Nos inter has duas sententias, mediã putamus esse in conscientia tutiorẽ, vt nec omnes damnemus qui ratione lucri cessantis aliquid vltra sortem in mutuo petunt: nec liberam demus quibusuis ansam, vt potius quærant lucrum certum, & absque vllo labore per viã mutui, quam incertũ & laboriosum, per viam negotiationis. Et ideo in eà sum sentẽtia vt putem illos, qui neque vi, neque fraude, neque ad aliorum importunam instantiã, sed mere spontanee, & à se ipsis tãtum mouentur ad mutuandum, non posse lucrum cessans, in pactũ deducere: etsi quidpiã vltra sortẽ

petant

petant, vsuram committere. Dixi, mere spontanee & à se ipsis tãtum moti, vt excludam eos, quos proximi indigentia & necessitas præcipuè excitat: hęc enim pro inope agit, instar importunarum precũ: & ideo qui per mutuum spontaneum, sed charitatiuum, huic succurrit, quamuis aliquid pro interesse postulet, non erit vsurarius, sed vsurarij erũt omnes spõtaneè mutuantes, vt qui malunt ex mutuo consequi lucrum, quam ex negotiatione.

Probatur hæc nostra sententia. Tum quia ille qui mere spontanee mutuat, & à se ipso tantum motus, iam animus illi verus & realis deest negotiandi, ac proinde non impeditur à lucro per mutuum, sed volens desistit à lucrando, quare non poterit mutuando exigere cessans lucrum.

Tũ quia etsi res aliqua dum est in particulari potentia lucrandi, plus valeat, quam alia eiusdem speciei, & bonitatis, ab illa potentia separata, non tamẽ si sponte ab illa extrahatur: veluti triticum seminatũ, aut ad seminãdum paratum, pluris valet, & vendi plus potest, quam aliud, eiusdem speciei & bonitatis, à tali potẽtia separatũ, si tamẽ spõte ab illa potentia, quæ lucrum continet, separetur, non posset pluris quam aliud eiusdẽ bonitatis vẽdi. Ergo quãuis pecunia, quę negotiationi exposita est, aut eidem statim exponẽda, pluris quã alia similis valeat. Illico tamẽ ac mere spõte mutuo datur, iã tunc ab illa lucrandi potentia extrahitur, nec pluris quã alia valet, ac proinde nihil plus, quam ob aliam peti poterit.

Cõfirmatur: quia sicut per hoc, quod quis vult his, aut illis pecunijs, negotiari, reponit eas in statu lucratiuo: ita per hoc, quod non vult illis negotiari, remouet eas à tali statu. Voluntas enim est, quæ transfert pecunias, de statu in statũ quoad potentiam lucratiuam, vt satis patet: & ideo quando spontanee omnino, illas volo mutuare, statim aufero eas, ab statu negotiationis, nec possum aliud petere, quã quod absolute valẽt, quia mutata voluntate negotiãdi, in voluntatẽ mutuãdi, mutarũt pecunię statum lucratiuum, in non lucratiuũ. Quoniam eo ipso quod dominus abstulit rẽ, à statu quo erat maioris valoris, quod facit dũ vult eã mutuo exponere, nõ potest quãtũuis parum petere, vltra sortem.

Nec valet respõsio, quę à Nauarro in com. de Vsuris, num. 52. in fine adducitur, id esse verum de illo, qui suam pecuniam quam habet ad lucrandũ paratã, simpliciter ab illo fine tollit, non dando eam alteri ad iuuandũ eum: nõ autẽ de illo, qui pecuniam cum lucrandi commoditate cõiunctã, dat alteri.

Nequaquã enim hæc responsio argumento satisfacit. Tũ quia hæc

commoditas lucratiua, non coniungitur cũ pecunia à natura, ſed à voluntate domini, quia vult cum illis negotium exercere, aut rem fructiferam emere: & ideo ſi hæc voluntas aufertur à domino, & vertitur in voluntatem mutuandi, aufertur etiam commoditas illa lucratiua,á pecunijs, & de inſtrumento negotiationis, vertitur in inſtrumentum mutui.

Tum quia contradictionẽ implicat, manere pecunias in ſtatu illo lucratiuo, mutata voluntate à propoſito,cum eis negotiãdi: cum per ſolã voluntatẽ negotiandi, reponãtur à proprio domino in illo ſtatu. Tũ quia dare pecunias ſpõte alteri,ad ipſum iuuandum,non reponit eas in ſtatu lucratiuo : ſed dominum velle aut non velle cũ illis negotiari: ac proinde ex hoc quod vult illas mutuare, & non negotiari, perdunt potentiã ſuam lucratiuam,& hoc quod eſt iuuare vel non iuuare alterũ, eſt omnino extrinſecum à potentia lucratiua: Si neceſſitas proximi nõ facit trãſlationem inuoluntariam pecuniarum à ſuo ſtatu lucratiuo. Et confirmatur, quia aliàs ſequeretur, quod quilibet, poſtquam ſemel expoſuit aut voluit exponere pecuniam ſuam negotijs, poſſet pro libito transferre eam ad iuuandum alterũ per mutuum, cum moderato lucro, & ex hac ſpontanea ſua mutuatione reportaret lucrum, ſicut ex laborioſa ſua negociatione, & ita cũ omnes libenter effugiant laborem, velintque potius vt dici ſolet,hodie ouum, quam cras galinam,nullus eſſet qui iſtinc anſam non acciperet, ſeparandi pecuniã à negotiatione, & offerendi eam ad mutuum cum lucro, & ſic ampliſſimus campus vſuris aperiretur.

Non etiam vera eſt alia Nauarri reſponſio,ibidem nu.53.&in Man. cap.17. n. 211. quę dicit, voluntarie ſeu inuoluntarie à negotiãdo ceſſare,& coacte ſeu ſponte mutuare, nihil omnino facere ad iuſtificandum iſtum contractum,quia iuſtũ & iniuſtum, non in bonitate aut prauitate animorũ ac intentionũ, ſed in rerum exteriorum æqualitate vel inæqualitate conſiſtit ſecundum Ariſtotelem 2.& 5. ethicor.& ideo ſi deſiſtens inuoluntarie á negotiatione poteſt lucrum ceſſans exigere in mutuo, poterit etiã voluntarie & ſponte deſiſtens.

Non quidem eſt vera hæc reſponſio. Tum quia ipſemet Nauarrus fatetur, quod intẽtio principalis accipiendi aliquid vltra ſortem ob mutuum,conſtituit vſuram, ac proinde iniuſtitiã & inæqualitatẽ, quã vſurã nõ cõſtituit intẽtio mutuãdi minus principaliter propter lucrũ. Et paulo ante inquit, quod debet abeſſe animus palliãdi vſuras in exactione lucri ceſsãtis: ergo animus,ſeu intẽtio,quãuis in eo nõ cõ ſiſtat

ſiſtat ſubſtãtialiter & formaliter inæqualitas iuſtitiæ, poteſt tamẽ eſſe radix & origo iniuſtitiæ. Tum quia omnes Doctores fatentur, quod ſi vnus percutiat aliũ animo occidẽdi, iniuſtitiã committit: ſi animo ſe defendendi cum moderamine inculparę tutellæ, non cõmiſit iniuſtitiã. Imo Theologi dicunt, eandẽ Chriſti Dñi paſſionẽ, vt á tota Trinitate volitã, iuſtitiæ rationem habuiſſe, vt autẽ à Iudæis intentã, iniuſtitiæ: ergo intentio, aliquẽ ordinẽ habet ad cauſandum iuſtitiã vel iniuſtitiã radicaliter. Nec vnquam Ariſt. negauit intentionẽ poſſe aliquãdo cauſare iniuſtitiã, ac proinde obligationẽ reſtitutionis, quando intẽtio dirigit opus in nocumẽtum, quod alias non fuiſſet ſubſequutum: vt ſi quis occidat Ioannẽ, ea intẽtione vt talis mors imputetur inimico ſuo Petro, aliás illam mortẽ non intentaturus, iniuſtitiæ profecto actus eſſet talis imputatio ſubſequuta, ex illa morte Petri, quę tamẽ nõ eſſet actus iniuſtitiæ, ſi ab occiſore nõ fuiſſet intenta: quãuis Ioannem, ex odio occidiſſet.

Nec huic noſtrę opinioni obſtat, ſi quis dicat, mutuũ quod charitate & cõpaſſione miſerię alienæ, & ad precees alterius fit, magis eſſe ſpõtaneum, quã aliud quodcumq;: eo quod preces & aliena miſeria inclinẽt potius voluntatẽ, quã cogãt, & ideo ſi precibus importunis ex charitate licet mutuare, cum intereſſe lucri ceſſantis, id etiam licebit ſpõtanee, ob propriam vtilitatem.

Et cõfirmatur, quia artifici qui rogatur ab alio dimittere ſuas operas ob lucrũ ei ſoluendũ, licitũ illi eſt hac via lucrari potius velle, quam operando: ergo etiã licebit negotiatori velle magis lucrari per mutuum, quam per negotiationem.

Reſpõdemus quod lõge diuerſũ eſt trãsferre voluntarie rẽ ſeu pecuniã á ſtatu negotiationis, ab eo ꝙ eſt voluntatẽ impeditã à negociatione ſufferre diſpendiũ, ſeu nocumentũ ſperati lucri: in primo caſu nõ licet ratione mutui aut lucri aliquid accipere, eo quia iã pecuniæ deſeruerunt potentiã lucratiuã ſtatim ac ſpontanee ſunt mutuatæ, & translatæ per voluntatẽ dñi á ſtatu negociationis ad ſtatũ mutui, ſed in caſu ſecundo licet expoſcere lucrum ceſſans, quia voluntas quæ recto tramite tẽdebat ad lucrum, ſeu fructum aſſequendum, per negociationem aut emptionẽ ex ſuis pecunijs, non deſiſtit ab hoc ſuo propoſito, & incæpto curſu, niſi impedita vel ſimpliciter per vim & fraudẽ, vel ſecundũ quid, per importunas preces & neceſſitatẽ proximi, quę quodãmodo cogit charitatẽ negotiãtis ad mutuãdum ſibi, ac proinde ad perdendum integrũ lucrum ſperatum, ſeruãdo tamẽ ſe indemnem, quoad id quod tunc æſtimaretur eadẽ negotiatoria, vel emptoria pecunia, ſi á fure auferretur: ſub-

ſubuentio igitur proximi indigētis vel eiuſdē inſtantes preces, habēt rationem impedimenti inuolūtarij,non ſimpliciter, ſed ſecundum quid.

Aduertendū eſt tamē diligēter quod quādo aliquis patitur neceſſitatē,ſeu inſtāter petit ſibi mutuari,licebit vltra ſortē ab eo exigere ſperatū lucrū,dummodo tamē mutuās,admoneat mutuatariū, quod vt illi ſuccurrat oportet pecunias ſuas negotiationi,ſeu emptioni expoſitas,ab hoc ſperato lucro tollere,& ideo ſi illud vult ſibi ſoluere eūque indēnē ſeruare, libēter mutuabit. Quod ſi mutuans hoc non declarat, vſurā cōmittit, eo quod mutuatarius ſi ſciret,ſoluendū tale lucrū,forſitan non acciperet illud mutuū: Nā ſi in dāno emergēte affirmant Doctores, non poſſe illud à mutuāte exigi, niſi id declaret mutuatario: multo magis profecto id aſſerendū eſt in lucro ceſſante, vt dicit Fr. Petrus de Aragonia 2.2.q.78.ar.2.§.Ad tertium.

Vnde colliges, nō poſſe mutuātē petere lucrū quādo inuitat mutuatariū,extrahēdo pecunias à negotiatione ſeu emptione, vt mutuet,quia iā tūc vult pecunias à negotiatione ſpōte remouere,ſed ſpectandum eſſe aliquid quod ipſum cogat, aut coactione ſimpliciter, aut ſecundum quid.

Ad cōfirmationē dicimus, maximū quoad hoc eſſe diſcrimē, inter artificē & mutuantē. Nā artifex poteſt vtraq; via lucrari, eo quod operari,& nō operari, tā coacte,quam voluntarie eſt illi licitū:Sed accipere lucrū ceſsās, quādo mutuū nullo modo eſt inuoluntariū, eſt omnino illicitū, eo quia tūc vtilitas & ſola volūtas potius mouet, quam charitas & indigētia proximi: & ſicut ratio inuolūtarij mutui cōſeruat pecunias in ſtatu lucratiuo in quo erāt: Ita ratio ſpōtanei mutui, aufert eas ab illo ſtatu, vt ſupra eſt explicatū. Hāc noſtrā ſententiam amplectuntur, Caietanus 2.2.q.78 ar.3.Victoria,Cōradus,&alij Thomiſtę ibidē, & Ludouicus Lopez in ſuo inſtructorio cōſcientiæ,cap. 211. Syluester verbo Vſura, 1. q.19. vbi ait tūc ſolū poſſe peti lucrum ceſsās, quādo quis mutuat gratia alterius,in caſu quo nō tenetur,ſed nō quādo mutuat gratia ſui, quaſi intendēs per mutuū potius, quam alio modo lucrari. S.Ant. par.2.tit. 1.c.6.n.15.§.Sed extra caſum neceſſitatis.Sotus de iuſt.& iur. lib. 6.q. 1.ar.3. hanc opinionem aſſerit eſſe tutiorem.

In diſſoluēdis autē in cōtrarium argumētis non eſt quod multū tēporis cōteramus, cū in determinādis præſentibus caſibus breuitati quoad fieri poſſit ſtudeamus. Rationes igitur illorū,qui affirmāt nō poſſe lucrū ceſsās in ſpōtanea mutuatione peti, noſtræ fauēt ſententię,ſi ſpontaneū excludat inuoluntarium

tarium

tariũ etiã ſecundũ quid: ita vt proximi neceſſitas, & eiuſdẽ vrgentes preces, ad mutuandũ nõ moueãt.

Argumenta autẽ aliorũ Doctorũ, qui affirmãt voluntarie mutuãtem, abſq; vi & fraude, poſſe lucrũ ceſſans in pactũ deducerere, etiam ante morã, ſiue rogatus, ſiue ſpõte mutuet, non eſt vera de mere voluntarie mutuante: ita quod petẽtis neceſſitas non ſit ea quæ ipſum quaſi cogat: ſed potius moueat appetitus ſolus mutuandi & transferendi pecunias negotiatiuas ad ſtatum mutui: etenim ſicut ſola voluntas negociãdi cũ aliquibus pecunijs, confert illis potentiã lucratiuã, quã ex ſe non habent: ita voluntas ſimpliciter mutuãdi, aufert ab eis huiuſmodi potentiã lucratiuã, & reducit illas ad eſſe cæterarũ pecuniarum abſolute: & ita non poteſt iam aliquid exigere vltra ſortem, & hoc vno ſtabili fundamẽto rationes omnes partis aduerſæ, facili negotio eluduntur.

Notanda tamẽ hic ſunt duo ſcitu digniſſima: vnum eſt, quod in illis caſibus in quibus licitum eſt negotiatori, paciſci de lucro ceſſãte, nequaquã poſſe, totũ ceſſans & ſperatum lucrum, accipere ratione mutui, ſed illud ſolum, quod pecuniæ in potentia lucratiua valent. Cum enim hoc ceſſans lucrum, nõ ſit adhuc totum in actu, ſed in potentia, poſſitque modis pluribus impediri, ac proinde ſic ſperatum, non ſit tanti valoris, quãti tum eſt in actu, ideo nequit ob mutuum accipi tantum, quantum eſſet futurum.

Et cõfirmatur hæc veritas, quoniã ſi quis furaretur illas pecunias, dum erant negotiationi deſtinatę, non teneretur reſtituere illud totum, quod mercator erat lucraturus, cum id non eſſet in actu, ſed tantum in potentia, vt Doctores omnes fatentur. Sicut etiam qui furaretur triticum, quod quis habebat ad ſeminandum præparatũ: nec ſatis eſſet reſtituere triticũ abſolute, in eadem quantitate, nec oporteret totum quod ſeminatũ, & collectum fructificat, reddere: ſed id ſolum, quod in tali potentia valebat: ita qui mutuo dat hæc ipſa, ſub ſtatu lucratiuo poſita, non poterit ratione huius lucri ceſſantis, plus aliquid exigere, quã illud ſub tali potentia exiſtens valet.

Et hinc colliges, falſum eſſe id quod aliqui dixerunt: poſſe quempiã tãti vendere merces in hoc loco, ſi rogatus id faciat, quanti eas vendidiſſet ſi ad alium locum eas deferret, deductis expẽſis & laboribus. Falſum enim iſtud eſt, quia lucrum alio in loco habẽdum, eſt lucrum in potentia, ac proinde nõ tãtum valet, quãtũ ſi eſſet in actu.

Alterum notandum eſt, non licere in mutuo, ratione lucri ceſſantis, aliquid ſtatim ſoluendum exigere, ſed quamuis pactum de ſolu-

tione certi pretij pro lucro ſperato fieri poſſit, nequit tamen mutuans accipere illud certum pretium, comet tempore quo mutuat, vt bene aduertit Conradus, de contract. q. 30. Et Medina tract. de Vſuris, cap. 3. §. Septima cōditio. quē ſequitur Fr. Petrus de Aragonia in 2.2.q.78. ar.2. §. certe hęc argumenta. & Fr. Ludouicus Lopez in ſuo inſtructorio conſcientiæ, c. 212. §. Præterea quęritur de quinta conditione. Hi enim omnes affirmāt, iniuſtū omnino eſſe, ſi mutuans petat à mutuatario, vt intereſſe lucri ceſſantis ſtatim ſibi ſoluat: & ratio iniuſtitię ex eo conſtat: quia ſi negotia mutuantis eſſent adeo ampla & frugifera vt cū viginti, alia viginti eſſet lucraturus, deductis laboribus & expenſis. Et aliquis egens, peteret ab iſto, vt ex pecunijs huic negociationi expoſitis, mutuaret ei ſcuta viginti, & negociator reſponderet ſe velle mutuo illa dare, dūmodo ſibi lucrum ceſſans ſtatim ſoluat: profecto miſer iſte mutuatarius totum acceptum mutuū reddere teneretur ſtatim: quod eſt aperta iniuſtitia: Imo quod peius eſt, nullo prorſus accepto mutuo, teneretur, mutuum ſoluere: quia viginti ſcuta quę mutuo petierat, reddidit ſtatim mutuanti pro intereſſe lucri ceſſantis, & tamen adhuc maneret obligatus ad ſoluendam principalē ſortē, quę māſit tota in manu mutuātis pro ſolutione ceſſantis lucri: quæ omnia quam iniuſta & ridicula ſint, nullus eſt qui non videat.

Adde quod ſi pro lucro ceſſante accipiēs mutuo quindecim, debet ex illis ſoluere ſtatim quinq;: Iam nō remanēt in ſua manu niſi decē, & quinque in manu mutuātis, quę eſt tertia pars ſortis, & ſic ex hac parte non poterit aliquid vltra ſortem accipere, cum ipſe mutuās, vel illa in arca reſeruet, vel ſi cum illis vult, negotiari poſſit.

Tandē cū mutuū ſub intereſſe lucri ceſsantis detur & accipiatur ad ſuccurrendū neceſſitatē patienti: repugnat omnino naturę hui⁹ cōtractus, vt eadem ipſa pecunia quæ datur, illico ab ipſo mutuatario auferatur: quia eſt dare pecuniā, & nō dare, vt ſatis patet, & pactū, de illa ſtatim à principio accipienda, eſt omnino violētū, dānificatiuumq; proximi, qui cū ex neceſſitate mutuū ſub intereſſe accipiat, & nihilo minus cogatur ex accepto mutuo, ſtatim dānū iſtud pati, quod eſt lucrū anticipate ſoluere: non video qua ratione poſſit mutuās, vt ſe indemnē ſeruet, licite intereſſe ceſsās in pactum deducere, & miſer mutuatarius damnum ſuum emergēs anticipatæ ſolutionis (quę eſt etiā quædam quaſi mutuatio non poſſit licite exigere: Et hac ratione adductus vt credo Pius Quintus, in motu proprio de cenſibus, ſolutiones quas vulgo anticipatas vocant,

vocant, fieri omnino prohibuit.

CASVS XXXIII.

Nobilis cui à multis annis Antonia deseruiuit nuptui eam nunc collocans, ducenta scuta in dotem promisit, initoque contractu, & matrimonio celebrato, petijt nobilis tempus ad dotem soluendam, quod vltro per sponsum fuit concessum: cõsuerat tamen nobilis interim singulis annis, mittere scuta decem ad sponsos in die Natiuitatis. Nunc ab intestato è vita discedente, petunt spon. ab hæredibus dotẽ, aut fructus dotis, sed isti in sortẽ cõputare volũt decẽ scuta, per octo, vel nouẽ annos à defũcto data quæ nõ loco fructuũ sed pro solutione dotis potuiße dari & accipi cõtendunt: sitque huius litis arbitrer iudex in conscientia Parochus.

Quæritur, in conscientia quid vtrique sit respondendum?

IN præsenti casu, hoc vnum cõmuni Doctorum sententia receptũ supponimus: interim quod dos mariro non soluitur, licitum illi esse accipere in singulos annos tantum, quantum aliquis mediocriter industrius, ex ipsa dote, eadẽ salua comparare sibi posset, idque non ratione lucri cessantis, vt aliquibus cum Syluestro verbo vsura 3. §. 2. est visum quia tunc non liceret illas accipere, quando nõ esset expositurus negotiationi pecunias dotales quod esse falsum constat ex cap. Salubriter. de vsuris vbi in vniuersum omnibus maritis, casu non solutæ dotis, hoc conceditur. Nec etiam ratione præsumptę donationis à socero: vt alijs cum Nauarro in Manual. cap. 17. numer. 213. placuit. Nam Papa in dicto capit. Salubriter, non de donatione, sed de iustitia fuit interrogatus: & ita determinat id quod iure ipso licet etiam inuito socero & quamuis nolit donare. Sed propria ratio est, id licere, vt onera matrimonij sustentet: quod est vt vxorem & familiam, reseruata semper dote vxoris integra, alat: cum enim maritus teneatur semper vxori de dote soluenda, hinc est quod quamuis nõ sit negotiator, recipere poterit dotis fructus, quibus familiã alat, quoad vsque habeat dotem, vt notant Panormitanus, & cæteri iuris canonici periti, in præfato c. Salubriter. Caietanus 2. 2. q. 78. ar. 3 Gabriel. in 4. sent. dist. 15. q. 11. Sot. de iust. & iure lib. 6. q. 1. ar. 2.

Tota tamẽ propositi casus difficultas in eo consistit. An quando maritus libere cõcedit tempus ad soluendã dotem: possit nihilominus fructus dotis suscipere? cũ videatur tunc iuri suo renuntiare: & sicut indotatam sponsam accipere poterat, ita renuntiare fructus dotis & suis proprijs expensis onera matrimonij sustentare.

Nos (quicquid nonnulli senserint), in ea sumus opinione vt putemus, nõ teneri sponsũ ad cõputanda

tanda in principalem ſortem illa decem ſcuta à nobilli viro annuatim ſibi data: ſed integram dotem ab hæredibus eſſe ſoluẽdam, quãuis ſponſus vltro dilationem temporis conceſſerit.

Probatur tũ quia maritus quãdo concedit tempus ad ſibi ſoluẽdam vxoris dotem, cenſetur hunc ſolutionis terminum differre, iuxta conſuetudinem iuris, dummodo explicite contrarium non explicet cũ per verba generalia nullus videatur velle ſibi inferre dãnũ vel ſua iactare, & quælibet diſpoſitio in dubio intelligitur facta ſecũdum ius & conſuetudinem, cap. Cum dilectus de conſuet.

Et confirmatur ex communi Doctorum ſententia qui aſſerunt, quod quamuis gener, libere concedat ſocero, ne per aliquod tempus dotem ſoluat, ſuſcepto tamen pignore fructifero, poterit tuta cõſcientia recipere fructus illius, nec erunt in ſolutionem principalis computandi: quia eo ipſo quod gener pignus accepit pro dote, cẽſetur differre terminum ſolutionis prout iura permittunt, ita ſcilicet, vt fructus pignoris, recipiat vltra ſortẽ, arg. cap. Cauſam quę, de reſcript. cap. Cum M. de cõſtit. l. fin. Codic. de fideiuſſor. & tradit Felinus, ac alij in dicto cap. Cauſam quæ.

Tum quia dos promittitur & traditur in vxoris patrimonium ad ſuſtentanda onera, intentioque dantis dotem eſt, vt illa incõſumpta durante matrimonio ſeruetur: & ita qui dotem promittit, præſumitur tacite promittere, interim quod eam non ſoluit, tantũ emolumentum, quantum ex dote illa ſoluta, poſſet aliquis prudẽs & induſtrius lucrari, qui enim promittit aliquid, videtur etiã tacite promittere, id ſine quo promiſſũ cõſiſtere nequit, arg. cap. Præterea de offic. deleg. & l. 2. ff. de iuriſdictio. om. iud.

Addo etiam quod in caſu propoſito videtur illa decem ſcutorũ in die natiuitatis ad ſpõſos ſingulis annis miſſio liberalis potius & gratioſa quædam donatio à viro nobili facta, quam debitum pro dote ſoluenda emolumentũ, quia abſque eo quod peterẽtur ab ſpõſo, vel aliquod ius haberet ad ea exigenda, dabantur ſibi á viro nobili & liberaliſſimo & vt credendũ eſt, pietatis intuitu, quod Antonia à multis annis eidem fideliter inſeruiuit: animus enim ex cõiecturis conijcitur, cap. Niſi cum de renũt. & cap. Et ſi quæſtiones de Simonia l. Dolum Codic. de dolo.

Quod ſi in vero mutuo accipere aliquid à mutuatario bona fide credens id ſibi gratis & amice dari licet reuera non detur tam ob gratitudinem quam ob timorem ne pecunia mutuata á ſe repetatur, nequaquam eſt illicitum, nec talia

accep-

accepta sunt in sortem computanda, multo minus in casu dotis non solutæ. Nauarr. in comment. de vsuris cap. 11. numer. 24. & cap. 21. n. 66. & in manual. cap. 17. num. 213. Sotus de iust. & iur. lib. 6. q. 1. artic. 2. Fr. Petrus de Aragonia in 2. 2. q. 78. artic. 3. §. infero secundo, & alij multi.

CASVS TRIGESIMVS Primus.

Bernardus emerat credito magnā quantitatē frumenti pretio mille scutorum: adueniente que solutionis tempore, cum careret pecunijs, constituit censum creditori, in quibusdam suis domibus locari solitis, quia animum creditoris sciebat illis pecunijs velle ab alio centum emere. In celebratione tamen contractus, nō apparuerūt illa mille scuta in pecunia numerata, iuxta bullam Pij V. sed ficta quadam nonnullorum scutorum numeratione Bernardus ipse confessus est, se illa accepisse & accipere loco pretij dicti venditi census. Nunc autem quia duo fere sunt anni á quibus non reperitur, qui domos illas habitare velit, ob id quod nocturno tempore spirituum quorundam strepitus ibi sentiuntur, recusat Bernardus censum soluere. Et hæc omnia confessori exponit.

Quæritur, An ille contractus non numeratis vere & in effectu pecunijs sit validus? Et domibus sic infructiferis liber maneat á soluendo censu?

PRæmittendum hic est fælicis recordationis Pium V. extrauagantem quandam circa censuum contractus celebrandos edidisse, quæ incipit. Cum onus Apostolicę seruitutis &c. De qua nonnulla diximus in prima parte Responsionum casuum conscientiæ quam Bononię Illustrissimo ac reuerendissimo Cardinali Palleoto à Theologo inseruientes, ibidem Typis dedimus. Et illam Nauarrus in commentario de vsuris numer: 85. late explicat, & post ipsum alij.

Vnde hic non agimus de censu ante hanc extrauagantem empto, vel in locis in quibus illa non est recepta vt in quo solutio totius pretij innumerata pecunia, coram notario, & testibus, minime requirebatur, vt ostendit Nauar. in lib. 3. suorum consil. tit. de empt. & vendit. consil. 1. nu. 2. Molina de vsuris. q. 22. numer. 225.

Nec etiā dubium in primo casu inquirit, quid in iudicio exteriori sit dicendum: Nam in hoc habēdus esset censualis conctractus, in quo vere & cum effectu pecunię non fuerunt numeratę in celebratione eius, coram testibus & notario fœneratitius, & vt talis irritus & nullus id quod aperte colligitur ex illis dictæ bullæ verbis. Rursū nisi

nisi vere in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac notario, & in actu celebrationis instrumenti, nõ autem prius recepto integro iustoque pretio. Et infra, Cõtractusque sub alia forma post hac celebrandos, fœneratitios iudicamus.

Cum enim multæ fraudes & vsuræ in emptione censuum ex nõ soluto verè & cum effectu integro pretio in pecunia numerata reperirentur in graue animarum detrimentum, voluit Papa viam omnẽ his vsurarijs fraudibus prçcludere, & spirituali fidelium saluti prouidere, & ideo legem condidit, qua contractus emptionis censuum, absque numerata pecunia præsentibus testibus ac notario, & in actu celebrationis, non autem prius recepto integro iustoque pretio, fœneratitios esse iudicauit, quę lex cum sit Põtificia, & lata circa rem, seu modum rei, in quo animæ periculum vertitur, fideles omnes sub quacumque ditione sint, ad sui obseruantiam obligat, arg. c. penult. & vlt. de secundis nuptijs. & cap. Cum contingat de iureiurando & notat glosa celebris. in c. 2. de reg. iur. lib. 6.

Nec traditio partis pecuniæ, cũ confessione vendentis censum, quod aliam partẽ iam habeat, sufficit ad iustitiam huius contractus in foro exteriori, sed requiritur, quod tunc integrum pretium actualiter & præsentialiter soluatur, vt patet ex illis verbis, in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac notario, non autem prius recepto, integro iustoque pretio: in quibus verbis etsi loqui solum videatur quando totum pretium est antea receptum, & non loquatur in casu in quo pars pretij est soluta. Attamen cum mens fuerit, vt totum pretium in pecunia numerata soluatur tempore quo census statuitur: parum refert quicquid aliud verba sonent. Mens enim legis attendenda magis est, quam verba eius cap. Marchion. 1. q. 1. & c. fin. de reg. iur. lib. 6. & leg. Cum pater, §. Dulcissimis ff. de leg. 2. glos. sing. in leg. tale pactum §. fin. ff. de pact. Nauar. lib. 3. consil. titul. de empt. & vend. consil. 1. num. 2.

Neque hæc solutio totius pretij in celebratione cõtractus, quãuis sit ad vtilitatem vendentis cẽsus, potest ab eo remitti, vel de voluntate sua in aliud tempus commutari: quia id non solum respicit præiudicium sui, sed etiam tertij nempe fisci: vt patet ex illis verbis dictę extrauagantis: quidquid vel expresse vel tacitè contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à fisco volumus vindicari, & ideo non potest vendens censum, præiudicare tertio arg. c. Super eo de offic. delgat. & regula cãcellariç de nõ tollẽdo iure tertij l. 2. §. Siquis à principe ff. ne qui in loco publico fiat.

Vnde

Vnde ea regula, qui ante tẽpus dat; plus dat collecta ex cap. primo de plus petitio & §. Siquis agens, inst. de actio. cessat in hoc contractu, in quo Papa ad obuiãdũ vsurarijs fraudibus, prohibet pretium non recipi antea, sed totum & integrum tunc solui, quãdo emptio census per cõtractum celebratur.

Sed relicto exteriori foro, in quo ob defectum pręsentis integrę solutionis, eo modo quo in dicta extrauagante exprimitur labes fraudis & vsuræ iure ipso præsumitur, & iuxta præsumptiones iuris, iudicium fit.

Difficultas præsentis casus tota vertitur in eo: an in foro animæ, & secundum Deum, iudicandus sit huiusmodi contractus fœneratitius & inualidus?

Et pro parte affirmatiua facit, quod lex ista Pontificia, non solũ quoad ea quæ continent ius naturale, seu diuinum: sed etiam quoad modum præsumendi censum esse vsurarium obligat omnes Christianos in vtroque foro, tam exterioti quam animæ, cap. penultim. & vltim. de secundis nupt. Et hinc est, quod non solum leges Papæ, circa matrimonium latæ, arctant omnes in foro conscientię, sed etiã illæ, quæ præscribunt modum pręsumẽdi matrimonium. cap. is qui, de sponsal. Et modus etiam præscriptus in Concil. Trid. sess. 25. cap. 1. de celebrando matrimonio coram Parocho & testibus, adeo in cõscientia obligat, vt aliter factus cõtractus, sit in vtroq; foro nullus. Nec nõ extrauagãs de Simoniaca cõfidentia á Pio V. anno 4. sui Põtificatus edita, quæ incipit. Intolerabiles, &c. Statuens ad probandã confidentiã illicitã & Simoniacã sufficere testes singulares, & quasdam alias præsumptiones ibidem adductas, quæ ante dictã extrauagantem non sufficiebant, clarũ est obligare in vtroque foro: ergo etiã in casu nostro de pecunia numerãda soluẽdoque integro pretio, coram notario & testibus in emptione census, dum cõtractus celebratur, vim habebit in vtroque foro, extrauagans præfata Pij V.

Partem tamen negantem, quoad vsq; à sede Apostolica contrariũ non determinetur, puto esse verã: quod contractus iste, in quo pars pretij vel totũ pretiũ vere & realiter ante soluitur, quamuis in celebratione contractus censualis coram notario & testibus, nõ numeretur, nec soluatur nõ reddere cõtractum in foro animæ, & coram Deo fœneratium: nec ob hunc defectum censum reddi illicitũ, aut restituendum. Hæc est opinio Nauarri in comment. de vsuris, explicãdo præfatam extrauag. nu. 88. §. est autem quæstio quotidiana.

Adducor in eam sententiam: Tũ quia hanc clausulã de solutione pretij integri, non prius, sed in ipsa

ipſa celebratione cõtractus, appoſuit Pius V. vt præcluderet aditum mille fraudibus & cautelis, quibꝰ multi in damnum venditoris vti ſolebant, ementes cenſus, & pretia ſoluentes in pannis, vino, oleo, & alijs mercibus, antea vel poſtea aut tunc etiam traditis, pretio iniuſto, ſiue mutuatis antea pecunijs ad ludum, vel luxuriẽ, ſeu alios prauos fines, & ob alias præſumptiones, quæ iniuſtitiam & vſuram præ ſe ferebant. Ac proinde rigor illius clauſulæ, non videtur comprehẽdere eos, qui bona fide ad maiorẽ vendenti ſ utilitatem, pretij ſolutionem numerata pecunia anticiparunt, quia lex fundata in præſũptione non habet locum in foro cõſcientiæ, quando contrarium eius quod præſumitur, eſt coram Deo verum. cap. Tua de ſponſal. & cap. Humanæ aures. 22. q. 5. & cap. Is qui de ſponſ.

Confirmatur quia Bernardus vere & coram Deo ſcuta illa mille debet & retinet, ac propterea veriſſimum eſt dicere quod creditor mille datis ſcutis emit cenſum á Bernardo, nulla interueniẽte fraude aut dolo.

Tum quia iſta extrauagãtis præfatæ diſpoſitio, cum ſit ad arcendũ & euitandum dolum, ac malitiam cenſetur odioſa vt ait Bart. ab alijs hac in parte receptus in leg. penult. num. 5. Codic. de pactis, dicens, quod ſi ratio legis conſiſtit in præſũptione doli cẽſeturẽ odioſa. Et cum odioſa iura ſint reſtringenda. cap. pœnæ de pænitent. diſt. 1. & c. in pænis de reg. iur. lib. 6. ideo non videtur præfata extrauagans extẽdenda ad caſum in quo manifeſte agitur de vtilitate venditionis, & de vero pretio numerata pecunia ante ſoluto.

Tum quia multo fructuoſior & commodior eſt pretij ſolutio quæ vno, duobus, vel tribus annis anticipatur: quia interim gaudet venditor cenſus, nullo dato cenſu aut intereſſe, quam ſit eiuſdem quãtitatis, ſolutio, eo dumtaxat tempore, quo contractus emptionis celebratur, quando neſcimus, an, & quomodo ſit talibus pecunijs vſurus, & ipſe ad cenſum annualem ſoluendum obligatur, vt ſatis patet. Iam autem rigoroſa nimis, & modo aliquo æquitati contrauenieus eſſet lex, quæ vt indemnitati venditoris conſuleret, & in odium vſurarum, euidenti vtilitati & commodo eiuſdem contradiceret. Tandem ſolutio anticipata, tunc ſolum vſuraria & iniqua eſt cùm per eam venditor aut ſua priuatur libertate, aut cogitur vilius vendere, quam ſit iuſtum pretium: iam autem in emptione & venditione cenſus, anticipata ſolutione non expoliatur vendens cenſum propria libertate, ſed in ſuo adhuc arbitrio eſt velle vendere aut non vendere cenſum: nec

quid-

quidpiam detrahitur de iusto census pretio vt satis patet: quid enim refert an tibi conferam hodie mille scuta in pretium census creandi post mentem, vel conferam tunc quando creatur.

Nec obstat ratio in contrarium adducta, quia etsi lex ista obliget in vtroque foro: attamen ille qui eam seruat, secundum mẽtem authoris, quamuis verba non seruet, non dicitur coram Deo legis trãsgressor; vt inquit Sanctus Thomas 2.2. q.120. artic.1. Et quia in hac solutione non facienda prius, sed tẽpore contractus, intendit Papa occurrere fraudibus, & indemnitati venditoris, ideo quoties præfata solutio fit sine vlla fraude & cum euidenti vtilitate venditoris, non agit in conscientia talis, contra legẽ: vt est in casu nostro, quare concludendum erit, talem censualem contractum, non numeratis in illo vere ac in effectu pecunijs sed antea receptis esse in foro animę & coram Deo validum, quamuis in exteriori foro rescinderetur, in quo secundum verba legis iudicium fit: & ad id quod communiter accidit, non ad particulares euentus attenditur, vt ait Iason. in leg. Si conu. numer.9. de iur. omnium iudic. & in l. non dub. n.32. vbi Fulgent. numer.6. & Ripa. nu. 46. de vulg.

Id autem quod de anticipata solutione in foro animæ diximus, de dilata & expectata solutione negandum est, census enim emptus non datis antea, seu in ipso cõtractu, sed postea dãdis pecunijs, illicitus & vsurarius omnino est; vt quod in graue vendentis damnũ vergit, cum soluere cogatur cẽsum nõ accepto adhuc eius pretio. Nã ab ipso die celebrati contractus, habet emptor ius percipiendi annuam pensionem, ob pretium datum: & ideo repugnat naturæ cõtractus censualis, vt venditor maneat obligatus ad soluendam pẽsionẽ, propter pretium, quod non dum accepit.

Aduertendum tamen, quod quamuis aliqui putent, parum referre anticipatam solutionem factam fuisse numerata pecunia, vel mercibus, aut debitis antea cõtractis, dũmodo nulla fraus, vel dolus in æstimatione rerum, quæ loco pretij dãtur, interueniat: idque omne fiat libero, & grato vtriusq; contrahentis animo, cum moraliter loquendo, & secundum iustitiam in contractibus requisitam, pecunia id omne sit, quod pecunia æstimatur, vt colligitur ex l. 1. Cod. de rerum permutatione, in verbo, licet non taxata quantitate vbi Barthol. & Bald. id aperte docent.

Ego nihilominus parum tutam in cõscientia eam censuum emptionem iudico, quę alijs datis mercibus fit, quam numismate ac nu-

remata

merata ſaltem antea pecunia, nec facile abſoluerem illum, qui ob venditas merces, eo quod pretiũ á longo iam tempore ſibi non ſoluitur, cenſum pro debitis pecunijs emeret.

Tũ quia raro contingit, in pretijs mercium, nõ reperiri fraudes: Tum quod etſi merces, iuſto pretio vendantur, cum tamen huiuſmodi pretium, non ſit indiuiſibile, ſed latitudinem infimi, medij, & rigoroſi habeat, innata vendentium cupiditas efficit, vt in his iuſtitiæ limites excedantur, & ob nõ ſolutum ſtatim pretium, rigoroſo fere ſemper vendantur. Tum quia latiſſimus hac arte campus aperiretur ad vſuras exercendas.

Quare cõfeſſores ſint hac in re oculati, et ſi quem cenſum creatũ pretio debito ob merces venditas permiſerint, id non niſi tribus ſeruatis conditionibus faciant. Prima eſt, vt debeatur ob merces, quarũ pretia ſint lege principis taxata. Secunda eſt, vt emptor eas non receperit, egens pecunijs ad illas ſtatim vendendas, cum aliquo detrimẽto. Tertia, vt venditor cenſus, ita rebus illis indiguerit, quod neceſſario eſſet eaſdem aliunde quæſiturus & empturus. Videatur magiſter Salon. in 2. parte de iuſtitia & iure tit. de cenſibus. controuerſia ſeptima. Et Emmanuel Rodriguez in comment. motus Pij V. de cenſibus, dubio primo §. 4.

Secũdum quod petebatur erat an domibus ob illam cauſam infructiferis, quia nullus eſt, qui eas habitare, & conducere velit, liber maneat Bernardus á ſoluendo cẽſu?

Reſpondeo, quod ſi illæ ſunt erectæ & integræ, quamuis á nemine habitentur, non dicuntur ſimpliciter infructiferæ, & obligatus eſt Bernardus, quamdiu illæ perſiſtunt, etſi nunquam locentur, ſoluere cenſum in eis emptum.

Tum quia non ſolum prædium quod actu fert fructũ, dicitur fructiferum: ſed etiam id, quod de ſe aptum natum eſt ferre illud. arg. c. Quod per nouale de verborum ſignificatione & l. Sylua Cedua. ff. de verborum ſignificatione.

Tum quia modus loquendi ab omnibus fere receptus is eſt, vt rẽ immobilem & fructiferam appellent, quamcumque domum, aptã locari etiamſi nunquam locetur, & id quod cõmuniter fertur, ſeruãdum eſt, l. labeo ff. de Supel. lega. & l. librorum. ff. quod tamen Caſſius de legat. 3.

Tum quia ex eo quod res aliqua per accidens non reddit fructum, aut non reddit tantum, quantum reddere antea ſolebat, non dicitur infructifera in totum, vel in partẽ, vt ſi prædiũ nõ ſeminatur, vel domus non habitatur, ob peſtem aut aliam infirmitatem: ſatis enim eſt, vt res talis naturæ ſit, quod illi non repug-

repugnet reddere fructũ, vt repugnat domui destructæ, prædio arenoso, vel á fluuio occupato.

Tũ quia spolians tenetur restituere fructus, quos spoliatus percipere potuit, etsi actu nõ percepe- rit, vt ait Glos. in cap. Grauis, de restit. spoliatorum, ergo vt res dicatur fructifera, satis est, quod possit reddere fructus, quãuis actu non reddat. Nauarr. in cõment. de Vsuris, q. 13. n. 113.

Nec obstat si dicatur, quod cessãtibus fructibus, cessat cẽsus cõstitutus in eis: veluti sublato fũdamento, aufertur etiã id quod in illo fulcitur cap. Cum Paulus, 1. q. 1.

Confirmatur, quia emptio census, non est aliud, quam ius quoddam exigendi certã partem in redditibus alicuius rei: & ideo si res nullos habeat quocũque casu redditus, hoc debet redũdare in damnũ emptoris, quoad illã portionẽ, quæ per emptionem facta est sua, semper enim res, perit domino, vt cõstat ex toto tit. ff. & Cod. de per. & com. rei vend.

Adde quod paria videntur non reddere fructũ, & esse in fructuosum, & cessantibus redditibus debet cessare census in illis emptus, sicut cessante causa, cessat effectus. Arg. cap. Cũ cessante causa, de appellat. & leg. Aidgere. §. Quamuis, ff. de iure patron.

Tandem quia domus, etsi nunquã locetur, nec vllos redditus ferat, adhuc venditor census, maneret obligatus ad soluendũ censum illius, & sic talis census, non esset ex fructibus domus, sed vel personalis, vel constitutus in omnibus bonis venditoris, & nõ in re certa: vel domus esset solum tanquã pignus, & obligatio securitatis pretij accepti, & solutionis census, quod vsuræ labe non careret, & damnatur in isto motu Pij V.

Non inquam hæc obstant, quia ad primum dicimus, quod quãdo fructus cessant per se, & radicaliter, hoc est quoad ipsam rem, quæ vel in totum, vel in partem perijt, seu inepta & impossibilis fit omnino ad dandos fructus, tunc cessat census: Non autem quãdo fructus cessant ad tempus, & quasi per accidẽs, vt quia prędiũ nõ seritur, vel vel domus nõ locatur, tunc enim permanẽte radice fructuosa possibiliter, perdurat cẽsus in possibilibus fructibus, vt est in casu nostro. Res enim fructifera est fundamentũ in quo fulcitur & consistit census: Nullus siquidem inficiabitur, validum esse censum, quem aliquis vendit in domo sua, quam inhabitat, nec modo aliquo vult illã locare: quia satis est quod sit locabilis, & sit res secũdum cõmunem vsum apta & possibilis ferre fructum seu redditus.

Ad confirmationem similiter respondemus, quod ille cẽsus siue ius exigendi, fundatur & emitur

nō in fructibus actu existētibus: sed in fructibus possibiliter existētibus in re fructifera: aliàs nō posset census emi, nisi in cāpo iam seminato, & in domo locata, nō locanda: id quod aperte est falsum, ac proinde quousque durat domus, quę quātum est de se, & cōsiderata sua natura, locabilitas illi nō repugnat, etsi actu nō locetur, cēsus emptus in ea persistit, & solui debet.

Ad aliud negamus paria esse simpliciter, & absolute, rē esse in fructiferā, & non reddere fructū: nam palatium aliquod amplissimum & optimum, si per multos annos sit clausum, & á nemine habitetur, dicetur infructiferum secundū quid, sed non simpliciter.

Ad vltimum dicimus, quod ille census qui soluitur, etsi non sit ex fructibus actualibus domus, est tamen ex fructibus possibilibus, & hoc sufficit vt nō dicatur personalis, sed realis, neq; enim ob sterilitatē prędij, multorū annorū, extingui censum, iura decernūt, cū facile sit debitori census, rem illā sic à multis annis sterilē, quæ censui est subiecta, derelinquere & tradere censuario dominium: ac ita liberari ab onere soluendi censum, quia cessāte causa, cessat effectus, & causa ob quā debitor census, tenetur eum soluere, est dominium seu possessio, quod vel quam habet in re, super qua constituit censum.

Quare si domus illa, quę nocturnis spiritibus occupatur, & ob id est inhabitabilis, fiat hac ratione à multis annis infructifera, derelinquat eā ille qui cēsum vendidit, & directū dominiū renūciet in emptorē census, & sic remanebit liber omnino à soluēdo cēsu, & ab omni alio onere. Quare vel domū illā offerat emptori census, vt in ea habitet, vel locatorē quęrat, aut spiritus illos malignos, exorcismis à domo expellat: quod si adhibito omni possibili remedio non inueniat locatorē, non tenebitur tunc durante tali impedimento ad soluēdum cēsum, quia res iam tunc nec possibiliter est fructuosa.

CASVS TRIGESIMVS Secundus.

Nicolaus diues, á multis annis litem mouerat Francisco, de quodam legato, ducentorum scutorum sibi relicto. Et tandem data est à iudice sententia vt Franciscus legatum soluat, & interim censum annuum in re aliqua sua fructifera constituat, donec integre satisfaciat. Inde ad aliquod tempus rogatus ab amico Nicolaus, censum hunc vendit pro ducētis & decē scutis, inscio prorsus Frācisco, sed quia ab aliquibus ingeritur scrupulus, tum quod ob dilatā solutionē, censuale lucrum acceperat: tū quod censuale ius, carius vendiderat, quā emerat, Parochum adijt.

Quæritur, quid quoad vtrumque sit

sit illi in conscientia dicendum?

IN primo huius casus pũcto dubitatio oritur. Tũ ex motu Pij V. de constituendis cẽsibus, vbi cẽsus omnes, alia forma quã illic prȩscripta, declarantur vsurarij. Tũ quod dare aliquid apposita pœna, vt si certo die non reddas, pœnã soluas, vsurariũ iudicatur, ab Innoc. in ca. Suam, de pœnis, & à Bart. & Salic. in leg. Cũ proponas, Cod. de dolo. Tũ demũ, quod magnus hic aditus hominibus aperiretur ad vsuras, vt qui facile posset inter se cõuenire, vt vnus mutuo det pecunias, & inde ad paucos dies citet alterũ ante iudicem, ad eas sibi restituendas, & quod iste fatebitur se nõ posse eas restituere, & sic cõdemnabitur ad cẽsum soluendũ, quo vsq; illos reddat, & hoc modo mutuãs lucrabitur aliquid ob dilatam solutionẽ.

Ego in hoc dubio dicendũ arbitror, constitutũ per sentẽtiã iudicis censum, aut in pœnã contumaciæ, dũmodo cõtumacia sit vera, & nõ ficta, id est quod debitor nolit soluere, cũ absque magno suo dãno possit, aut ob interesse verum, lucri cessãtis, quod creditor ob solutionis morã patitur, esse in foro conscientiæ licitum, ita vt creditor absque vllo scrupulo possit illũ cẽsum exigere toto illo tẽpore, quo principale debitum non soluitur.

Hæc veritas ostenditur. Tũ quia pœna etiã à mutuante, bona fide & moderate imposita, vt per illã mutuatarius ad seruandã fidẽ cogatur, & promisso die soluat, nec est iniustitia, nec reddit contractũ vsurarium; vt docet Syluester, verb. Vsura, 3. §. primo. ergo multo minus erit iniustitia, si eodẽ respectu, imponatur à iudice.

Tum quia iudex potuit obligare Franciscũ ad soluendũ statim totũ debitũ, nulla data dilatione, quod erat Frãcisco graue & damnosum: ergo potuit etiã obligare ad id, quod est leuius & vtilius, nempe vt si nolit statim restituere, cẽsum soluat, donec illa reddat, arg. cap. Cui plus, de reg. iur. lib. 6.

Tũ quia iudici est licitum, pœnã adhibere ad coercẽdam debitoris negligentiã, & vt creditor melius suũ recipiat: & ideo cũ obligatio ad soluendum censum hoc fine sit à iudice iniuncta, profecto in vtroq; foro licita erit, vt est casus expressus, in cap. Suam, de pœnis, & in ca. Dilecti, de Arbitr.

Hanc sententiam amplectitur Nauar. in comment. de Vsuris, nu. 99. §. prima quæst.

Nec obstat bulla Pij V. Tum quia illa loquitur & disponit solũ de ijs censibus, qui per emptionẽ dato pretio creantur, vt patet ex versu, Rursũ nisi verè in pecunia numerata &c. & ideo nõ de illis, qui per sententiã iudicis, vel per alios contractus, diuersos admodũ ab emptione constituuntur. Tum quia ratio

Nec obſtat præfata extrauagãs Pij V. in qua expreſſe prohibetur pretium ſemel cenſui conſtitutũ, poſſe vnquam ob temporum aut contrahẽtium qualitatẽ, ſeu aliud accidens, nec quoad vltimo cõtrahentes, minui vel augeri.

Reſpondemus primo, quod id intelligitur, reſpectu illius, qui in re ſua cẽſum cõſtituit, & qui emit: ita quod valor cenſus inter hos ſemel poſitus, nõ debet alterari, nec mutari, per quaſcumq; accidẽtarias mutationes: verbi gratia, quando cõſtituiſti & vẽdidiſti cẽſum, valebat ad rationẽ quinq; pro cẽtenario: inde ad aliquot tẽpus valet ad rationẽ octo pro cẽtenario: nõ poterit vẽditor, nec emptor, cõtrahere inter ſe vt cẽſus antea emptus, reducatur ad valorẽ nũc currẽtẽ, ſed debet immobilis permanere, in pretio ſuę primę emptionis: ſed ſi nouũ velis cẽſum cõſtituere, & vẽdere antiquũ, poteris illum vẽdere pro pretio currente eo tẽpore quo vẽditur, & ſic intẽtio Papæ nõ eſt, quod cẽſus etiã poſt eius conſtitutionẽ, nõ poſſit alteri magis vel minus vẽdi, iuxta pretiũ diuerſis tẽporibus auctũ, & diminutũ: ſed intẽdit ſolũ prohibere, quod qui emit aut vendidit certo pretio iuſto; nõ poſſit durante eodem contractu, augere, aut diminuere pretiũ empti cenſus: iuſtitia ſiquidem pretij ad mercedem, aſſumenda eſt, ſecũdum tempus in quo fit vẽditio, & non ſecundum tempus futurum, aut præteritum, arg. l. e. Pretia rerũ, ff. ad legem Falç.

CASVS TRIGESIMVS Tertius.

Gvilielmus cenſum in quodam molendino emit, ſoluendum, in certa frumenti quantitate, ſed poſt aliquot annos, adueniente maxima frumenti penuria, ita vt frumentũ pluris admodum nunc valeat, quam tempore conſtituti cenſus, non vult Petrus, qui cenſum vendidit, ſoluere illum niſi numerata pecunia, ad rationem octo, pro centenario, iuxta conſuetudinem patriæ, & aliorum cenſuum. Imo quia molendinum temporis iniuria cecidit omnino, quamuis ex eadem materia ſit de nouo totum reædificatum, & conſtructum à Petro, non vult in futurum ſoluere cenſum Guilielmo, Confeſſorem tamẽ in his conſulit.

Quæritur, an teneatur tempore penuriæ, ſoluere cenſum in frumento: & ad id ipſum obligetur in conſcientia, reparato molendino?

Ad primũ reſpõdemus, quod vbi principis & Reipublicæ lege, non eſt ſtatutum contrarium, ſoluendus eſt cenſus fructuarius, in ea fructuum quantitate, in qua fuit à principio conſtitutus: ſiue

quæ pretio empti censi respõdet: ita vt de fructibus tanta soluatur quantitas, quanta solueretur tunc in censu pecuniario: attamẽ si progressu temporis augetur, aut diminuitur pretium, frumenti, non ob id alteratur contractus antea initus, vt cuius æquitas & iustitia non pendet ab euentu futuro, sed à valore rerum in pręsenti.

Quod si princeps, habens merũ & totale imperiũ, lege sua statueret pro bono suæ reipublicę, vt fructus in censu empti, reduci semper possent ad pecuniam, secundum quãtitatem & valorem illius temporis, quo contractus cẽsualis fuit celebratus, iusta esset talis lex, & obseruanda, vt in multis Hispaniæ regnis decretũ esse asseritur, ita vt magis habeatur semper respectus ad pecuniam, quam ad censuales fructus, qui illa æstimantur.

Secundum quod petebatur illud erat. An molendino diruto, & solo æquato, sed ex eadem materia ibidem alio ædificato, permaneat censualis obligatio.

Ad hoc respõdemus, quod post extrauagantem Pij V. de censibus, vbi illa est publicata & recepta, nõ tenetur venditor destructa re censui subiecta, dummodo id absque dolo & fraude sua contingat, ad soluendum amplius iam censum, etiamsi in loco eodem, & ex materia eadem, nouum molendinũ erigat & reedificet.

Probatur hoc expresse ex verbis eiusdem extrauagãtis, vbi dicitur, quod re illa fructifera, cui cẽsus impositus est, pereunte in totũ, vel in partẽ, seu infructifera & inutili reddita, tantundẽ etiã pereat cẽsus illius, & ideo cum fuerit destructũ molendinũ suppositũ cẽsui, necessario etiã cẽsus, qui illi adhæserat, destructus remanet, sicut destructo subiecto, iã nõ remanent accidentia eadẽ quę illi inerant, & destructo fundamento, corruit ædificium, cap. Cum Paulus, 5. q. 1.

Cõfirmatur, quia iste census cũ sit realis, & in re certis finibus designata positus, non transit rei eiusdem limites, virtualemque includit contrahentium intentionẽ, nõ ad aliud se obligare, quã ad cẽsum annexum rei, & ideo illa pereũte, censum perire.

Adde, quod si destructo molindino, adhuc vẽditor esset obligatus, ad soluendũ cẽsum, sequeretur quod nõ esset cẽsus realis, sed personalis; quẽ dicta extrauagãs Pij V. dãnat, aut molendinum inseruiret tãquam pignus, & obligatio securitatis pretij accepti; & solutionis census, quod vsura esset palliata; cum repugnet contractui venditionis, & emptionis, quod vẽditor se, & sua bona, ad perpetuã securitatẽ rei vẽditę obliget: Nã res empta post traditionẽ, emptori & nõ vẽditori perit: vt cõstat ex toto titulo & cod. de peri. & cõmod. rei vẽd.

Quod autem secundũ molẽdinum, ibidem ex eadẽ materia ædificatũ, nõ remaneat subiectũ censui, ex eo patet manifeste, quia molendinum istud, est aliud à priori; nec census fuit impositus, huic de nouo erecto, sed alteri iã lapso, & quod sit aliud à priore probatur. Tũ ex l. Quid tandẽ, §. 1. ff. quibus modis vsus fructus amittitur; vbi habetur, quod non tantum si ædes ad aream redactæ sint, vsus fructus extinguitur: verum etiam si demolitis ædibus, testator alias nouas restituerit: & paulo infra, §. Si autem dissoluta. dicitur, quod si nauis sit dissoluta, licet ijsdem tabulis, nulla præterea adiecta, restaurata sit, vsum fructũ extingui. Confirmatur hoc ipsum, ex leg. Inter stipulantem. §. Sacram. vers. & Nauis, ff. de verb. obligat. quo loco asseritur, nauem cõstructam ex materia alterius nauis penitus dissolutæ, esse aliam á priore.

Tum etiam, ex §. Cum in suo. instit. de rerum diuisione, vbi dicitur ædificium constructum in vno loco, ex materia ædificij destructi in altero, non solum esse aliud ab eo, sed contingere etiam sępe, vt sit alterius domini.

Fateor tamen, quod si culpa & negligentia censuarij, molendinum caderet, & destrueretur, obligatus tunc maneret, ad restituendum damnum illi, qui censum in tali molendino habebat. Vel constituendo nouum censum similis valoris super aliam rem immobilem fructiferam. Vel ad minus ad restituendum pretium quod pro censu accepit.

Quod si quæras, an in censibus huiusmodi, ante præfatam constitutionem Pij V. emptis, quæ non nisi de emendis in futurum agit: vel in terris Papę dominio temporali non subiectis, in quibus talis constitutio, non fuit recepta, neque est in vsu, dicendum sit re censuali destructa; non teneri amplius venditorem ad soluendum in cõscientia censum emptoris: dubitatio est non parua.

Et quamuis Sotus de iustitia & iure, lib. 6. q. 5. art. 1. & Couarr. lib. 3. cap. 7. variarum resolut. ac alij quam plurimi arbitrentur, sublata ista Pij V. constitutione, & in terris, in quibus illa nec est recepta, nec obseruatur, stando solum in iure naturali, & diuino, non perire censum, & obligationem persoluendi annuum reditum, etiam si res illi subiecta omnino pereat, & destruatur, hoc præcipue nixi fundamento, quia obligatio consurgens ex quocumque censu reali; non tam fundatur in bonis, quã in persona, qua venditor se ipsum primo & principaliter obligat, ad persoluendum annuum reditum, licet assignet in securitatem rem illam, supra quam constituitur, sicut posset assignare fideiussores. Vt enim

enim pereuntibus fideiussoribus, non periret census, quia sẽper manet debitori, obligatio personalis: eadem ratione esto pereat rescẽsui subiecta, manet semper, venditor census tanquam is in quo principaliter fũdatur obligatio, arctatus ad persoluendum cẽsum, eo quod census, non sit aliud quam ius recipiendi à venditore illius, annuã pensionem, ex quibusvis bonis, siue realibus, siue personalibus.

Contrariam tamẽ opinionem nos vt in foro conscientiæ tutiorẽ, sequimur cum Nauarro in suo cõmento de vsuris nu.81. Vbi refert Innocent. Hostiens. Ioan. Andrea. Ancharranũ & alios multos in eã dem sententiam, quam ex Theologis, amplectuntur Diuus Bonauentura in tractatu de contract. peculari tractatu de cẽsibus Diuus Bernardus Senens. de Euangelio æterno, serm.41. cap.2. sanctus Antoninus 2.p. tit.1. cap.8. §.10. Angel. verb. Vsura. 2. q.78. Syluester. vsura. q.6. & quam multi alij, qui omnes arbitrantur, destructa re fructifera subiecta censui, perire insimul, & cẽsũ, nec amplius manere vẽditoris personã obligatã ad soluendam annuam aliquam pẽsionem, nec ad reddendas pecunias quibus census fuit emptus.

Fundamentum huius verioris opinionis, hoc est potissimũ: quod obligatio annuæ pensionis, cadit solum in rem, in qua census constituitur, & nõ in personã, & ideo pereunte re in qua cẽsus fundatur, perit necessario ipse census.

Quod autẽ persona sola nequeat fundare censum, probant præfati Doctores pluribus rationibus, quarum hæ videntur potissimæ.

Prima quia persona libera non potest supponi, & cõstitui tanquã pignus, aut hypotheca alicuius debiti, vt habetur in c. 2. extra. de pignoribus & leg. ob æs alienum C. de actio. & obligat. leg. qui filios C. quæ res pignori, obligari possunt l. Senatus §. vl. ff. de legat. Ergo nec libera persona potest subicij censui quod maius est onus. Idẽque de cẽsu quod de pignore, respõdisset legislator, si interrogatus fuisset, ac proinde est pro lege habendũ, iuxta glosam singularẽ, l. Tale pactũ §. qui prouocauit, ff. de pactis.

Adde quod etsi olim apud Hebræos & Romanos in vsu fuerit, se ipsos in seruos creditoribus tradere post, aduentum tamen filij Dei, & receptã eius fidẽ, nõ legimus cẽsũ in libera persona fuisse cõstitutũ imo illũ etiã, qui in prædijs, alijsq; immobilibus rebus creatur, nõ nisi certis adiunctis cõditionibus sũmi Pontifices iustũ, & licitũ esse cẽsuerunt: vt cõstat ex Martini Quinti, Nicolai Quinti, & Calixi Tertij extrauagantibus.

Secunda ratio est: quia conferre Paulo centũ scuta, in censum personalem est obligare ipsum ad annuam

nuam

nuam pensionem pro vsu pecuniæ qui vsus, seu pecunia, est res consumptibilis: iam autem constituere censum in re mobili, & vsu consumptibili, est aperta vsura.

Confirmatur, quia in vera emptione, debet vltra emptorem & vendentem, esse aliqua merx, cuius pretium sit pecunia: in censu autem personali; cum non ematur persona, non videtur ibi esse alia merx eo maximè si persona est debilis pauper, nihilque in bonis obtinens.

Tertia, si census personalis esset licitus, occluderetur prorsus via charitatiuæ mutuationi, & aperiretur patentissimus aditus mille vsuris, quia diues posset egenti dicere, nolle se mutuare, sed constituere censum supra ipsius egentis personam.

Et præterea, quomodo posset licita dici emptio illa in qua, totũ rei emptæ periculum, non penes emptorem, sed venditorem semper manet, sic autem est, in censu personali: nam etsi pereant omnia bona venditoris, semper emptor manet securus de solutione pensionis, quia manet semper persona obligata ad illam soluendam.

Alia multa inconuenientia, quæ ex censu personali sequuntur adducit Nauarrus vbi supra nota 22. numer. 81.

Ex his colliges prædium, & rem aliam immobilem in contractu censuali, non assignari pro pignore seu Apotheca: imò potius pro subiecto & fundamento ipsius cēsus: ita vt non ematur res ipsa immobilis, sed ius exigendi in redditibus eius, certam annuam pēsionem fructuum seu valoris eorum. Ac proinde non modo necessariũ est, vt res illa, quæ censui supponitur, reddat ad minus tantum, quãta est pensio quæ emitur, ne aliqua ex parte maneat personalis, sed etiam re destructa censum destrui.

CASVS TRIGESIMVS Quartus.

Donus Petrus in Episcopum designatus, cum non haberet mille scuta, quibus indigebat ad expediẽdas Romæ huiusce dignitatis bullas, petijt illa à mercatore, cum pacto restituendi eadem cum lucro cessãte intra duos annos, quibus acceptis, sciuit postea mercator, non habere Donum Petrum alia bona, quam Episcopales redditus, & quod si diu viuat, satisfaciet ad plenum debito, sed si moriatur ante finitum duorum annorum terminum, nihil erit vnde debita soluantur, adijt vnum, qui pro centum datis scutis, dicti Petri vitã assecurat. Inde ad annum Donus Petrus efflauit animam, petit nunc mercator ab assecuratore vitæ, scuta illa mille, & lucra, aliqui tamen ingerũt ei scrupulũ, quod contractus ille assecurationis vitæ, fuerit illicitus.

Quæri-

Quaeritur, An vita hominis, possit sub assecurationem cadere?

NEgantem partem defendit Hostiēsis, quem refert & sequitur Syluester. in sua Sūma verbo negotium numer. 4. fundantur hac potissimum ratione, quod vita hominis, etsi varijs periculis sit exposita, nulli tamen pretio est aestimabilis: assecuratio autem circa eas tantum res versatur, quae vltra periculum, habent etiam pretij aestimationem.

Praeterea, vitae assecuratio, nulli vtilitati Reipublicae, vel alicui bono communi inseruit, sed solo cupiditati.

Praebet etiam occasionem captandae, ac desiderandae mortis llius de cuius vita concertatur, ac ideo Summi Pontifices iure optimo concertationem, seu vulgariter dictas scommissas, quādo vnus spōdet, seu disponit illū cuius vita assecuratur, tot annos esse victurum alter contra non esse per totum illud tempus victurum: prohibuerunt, sub varijs poenis.

Oppositam tamen sententiam, communis iurisperitorū, & Theologorum schola amplectitur, putantque attento iure naturali, & diuino assecurationem vitae seruatis debitis huiusce contractus cōditionibus, nihil iniquum, aut illicitum continere.

Tum quia etsi vita hominis absolute & secundum se accepta, nō sit pretio vllo aestimabilis, attamē commodum, seu damnum, quod ex ea alicui resultat, aestimari pretio potest, & ideo vita sub huius vtilitatis seu nocumenti, iusto valore, poterit assecurari: quia omnis res pretio aestimabilis, & periculo exposita, est idonea materia, contractus assecurationis.

Tum quia libertas, nullo comparatur pretio, iuxra illud non bene pro toto, libertas venditur auro: & tamen quatenus illa multorum bonorum est occasio, & eius defectus aliquorum damnorum causa, aestimatur iusto pretio: ac proinde seruitutis, vel captiuitatis periculum aequo valore potest assecurari: vt cum quis nauigationē suscipit, vel iter aggreditur per loca subiecta periculo Piratarum, seu latronum, à quibus timet in captiuitatem redigi, manifestum est, posse tunc quaerere mercatorem, qui dato pretio, periculum hoc, in se suscipiat: & se se obliget ad illum suis expensis á captiuitate, si in eā inciderit, redimendum.

Nec obstant in cōtratrium adducta, primum enim Hostiensis & Syluestri fundamentum, quod vita hominis, non sit pretio aestimabilis, falsum est, si de commodo & damno annexo, & concomitante vitam, loquamur: potest siquidem ex alicuius morte, tantū nocumentum in eos, quibus iste est

est debitor,redundare,vt maximo valore ęstimetur,& ideo quamuis vita secundum se, & in genere naturæ omne pretium excedat:vt tamen ad eam sequitur vtile, & nociuum alijs, valorē habet, & assecurationis materia esse potest.

Ad secundū negatur huiusmodi contractum non esse Reipublicæ vtilem. Imò iuuat & prodest maxime illis, qui pecuniam non habent ad præsens, habituros tamen si per aliquot annos vixerint: vt hanc à mercatoribus obtineāt assecurante aliquo ipsorum vitam per illud tempus, vt contingit in casu proposito.

Ad vltimum dicitur, raro posse euenire,vt per contractum assecurationis vitæ desideretur mors alicuius,imò isto superstite, lucratur assecurator pretium acceptum, is etiam cui fit assecuratio,commodius debita comparabit. Quod si aliquando accidat casus, in quo propter huiusmodi assecurationē, mors alicuius exoptetur,non est id tribuendum huic contractui, nec naturæ illius,sed vitio & iniquitati contrahentium, sicut donatio rei obtinendę post mortem donantis & institutio hæredis,ac alia similia non damnantur, eo quod sint nōnunquam occasio, captādæ & desiderandæ mortis illius,qui donauit,vel hæredem instituit,eo quod tale desiderium prouenit vitio hominum, non ex natura donationis aut testamenti.

Aduertant tamen confessores, hunc assecurationis contractū, vt iustus sit, in quauis materia: quinque prærequirere cōditiones. Prima est, vt euentus rei quæ assecuratur sit vtrique cōtrahenti incertus: saltim quantum ad notitiam, quam de illo vterque habet. Nam aliter ille cui euentus certus esset, nulli periculo se exponeret. Secūda est,vt res quæ assecurantur existant vere, subijcianturque vere illi periculo, cuius securitas postulatur: id enim quod non est, sed fingitur esse vel si existit,nulli periculo manet exposita, non potest esse assecurationis materia. Tertia, vt pretium assecuratori dandum sit, iustum vel communi vsu fori, vel arbitrio peritorum & prudentum consideratis temporis,loci, & personarum circunstantijs, & pro ratione periculi pretium statuatur. Et hinc colligunt Doctores,teneri rei dominum,ad manifestādavere omnia pericula assecuratori, quæ illi rei accidere quoquo modo possunt.Quarta vt is cuius res assecuratur, seruet fideliter omnes conditiones, & pacta apposita in contractu. Quinta, vt assecurator, habeat verè in bonis vnde soluat,alias ficte & inique pretium assecurationis acciperet: sicut qui luderet,nullam omnino habens pecuniam, ex qua soluat alterius lucra non potest tuta conscientia aliquid

quid lucrari ab altero lusore.

Si igitur in casu proposito, conditiones hę omnes fuerunt seruatæ licita fuit assecuratio facta de vita D. Petri in Episcopum designati tenebiturque assecurator, eo mortuo ante pręfixum tempus, ad soluenda omnia debita, prout in contractu fuit expressum.

CASVS TRIGESIMVS Quintus.

GRegorius & Martinus, societatem quandam inierũt, datis ab vno mille scutis, adhibita ab alio diligentia & industria; non minoris pretij, quam essent pecuniæ: eo pacto vt tam lucra, quam damna, ex æquo diuiderentur, semper tamẽ pars aliqua lucri, in augmentum societatis accresceret: cumque post aliquot annos, capitale fieret magnum accidit tandem, vt naue mercibus onusta, fere totum submergeretur, nec aliud remanserit, quam mille scuta, quibus societas initium sumpsit: & ille, qui ea apposuit, eadem repetit, nolens amplius societatem continuare, sed alter instat, partem dictorum scutorum esse sibi debitam, quæ cum toto capitali erat coniuncta, & ab eo indiuisa: neque æquum fore, vt sui laboris & industriæ iacturam, ac damnum ipse solus patiatur.

Quæritur, qua ratione in societatibus debet fieri lucri distributio, tũ etiam damni recompensatio, quando nullum adest lucrum, vel deperditur capitale appositum?

IN hac difficultate existimarunt aliqui, quod vbi industria, & opera vnius, æquatur in valore, pecuniæ alterius, debere lucrũ ex ęquo diuidi inter ipsos socios, deductis expensis, & rebus perditis in progressu negotij. Quod si finita societate, fortuna adeo aduersa extiterit, vt omnia perierint, etiam capitale ipsum, tũc neutrum ex socijs teneri ad aliquid reficiendum alteri, cum vterque damnum æquale passus fuerit, vnus in apposita pecunia: alter in adhibita industria, quæ in valore illi æquatur. Sed si in fine societatis, nullum reperiatur lucrũ, capitale vero saluũ maneat, vbi industria vnius & pecunia alterius, ęqualia erant, debere capitale illud, inter vtrumque socium diuidi, dummodo nulla interuenerit culpa eius, qui operã suam adhibuit: & sic in casu proposito concludunt, mille illa scuta quæ dederunt principium societati, si in fine remanent, subuersis alijs omnibus, diuidenda esse inter duos illos socios.

Huius sententię fuit Conradus de contractibus quæstione 93. conclus. 2. & Ioannes Maior. in 4. sent.

sent.dist.15.q. 47. & Couar.li.3.variarũ resolut.c.2. n. 2.vbi multos alios Doctores id ipsum sentientes adducit.

Ratio potissima in qua hęc sententia stabilitur hæc est.quod cum paria in societatem vterque cõtulerit, si vnus totum quod contulit: prorsus amittat, nempe valorem suæ industriæ & laboris: alter verò re assumat saluum totum quod apposuit, nempe capitale, magna est inæqualitas, quæ repugnat iustæ societatis legibus.leg.Si id quod in princip.& §. Item celsus ff. pro socio. leg. Cum duobus §. quidam sagariam eo.tit.

Confirmatur, quia si industria vnius valet mille scuta, verum erit dicere quod vterque posuit in societate mille scuta: vnus inumerata pecunia, alter in opera & labore quare si lucrum dumtaxat esset diuidendum & non capitale, sequeretur quod qui apposuit in numismate mille scuta, & lucrum ascendit ad sexcenta scuta, quod iste habebit in fine mille, & trecenta scuta: conferens autem operas habebit trecenta scuta, quæ videtur notabilis inæqualitas. Cum vterque apposuerit ęquale pretium.

Contrariam tamen sententiam nos multo veriorem esse putamus & á confessoribus sequendam, nẽpe capitale integrum quod vnus apposuit, si remaneat saluũ, & totũ lucrum pereat pertinere ad eũ qui illud apposuit, nec teneri ex eo aliquid conferre apponenti operas, nec ad aliquam compensationem damni, quod est passus in amissione sui laboris & industrię. Hánc opinionem amplectitur Caietanus in sua Summa verb. Societas Syluester. Societas.1. q.6. Tabiena. Vsura numer.4. Angelus Societas 1. numer.17. Nauarr.in Manual.cap. 17.num.251. Sotus lib.6.de iustitia quæst.6.art.1. & alij Theologi cõmuniter, cui ex iurisperitis adhæret Barth.& Bald.cum alijs eos sequentes, in leg.1.Codic. pro socio. Et Petrus de Perusio in tractatu de duobus fratribus 3. p.q.2.& part.5. quæst. 17.

Probatur hæc veritas, tum quia capitale, cum sit res permanens, possitque manere sine lucro, debet eo ipso quod manet, manere domino suo, qui illud apposuit: sicut si perijsset: ipsi perisset nõ enim per contractũ societatis amisit qui illud contulit verum ipsius dominium: & res quælibet, si perit domino perit, etsi manet dño manet. At opera & industria cum sint res quædam successiuæ, in fluxu consistentes, non possunt esse sine lucro, quin pereant, & ideo debent perire solum apponenti illas, tanquam eorum domino, quia huic periculo & damno se ipsum exposuit, ex vi huius contractus.

Tum quia dominus pecuniæ, duplici periculo ex vi societatis se offert:

offert: vno perdendi pecuniam; altero amittendi vsum negotiandi & lucrandi cum ipsa alia via. quatenus toto illo tẽpore quo societas durat apud ipsam detinetur occupata, nec alibi pro tunc vti illa potest. Et ideo ex propria ratione & vi huius contractus, si pecuniæ istę appositæ pereant, ipsi domino apponenti perire debẽt, et si maneãt eidem manere.

Confirmatur, quia sicut apponens operas, quando nullum succedit lucrum, illas perdit: ita quoque apponens pecunias, vbi nullũ contingit lucrum perdit similiter vsum suæ pecuniæ, ex qua si eam alio negotio, quã societatis exponeret, maius forsan & commodius lucrum adipisceretur, & ideo tam ex vi & natura huiusce contractus, quam ex communi vsu & intẽtione mercatorum, conferens pecunias exponit se non tantum periculo perdẽdi illas suo damno, sed etiam perdendi vsum negotiandi cum eis alibi tutius & fructuosius, & similiter conferens operas, exponit se periculo, si nullum eueniat lucrum perdendi illas, & laborandi in vacuum.

Tum quia societas non ordinatur ad acquisitionem & diuisionẽ pecuniarum, quæ in capitale fuerunt initio appositæ, sed ad solam acquisitionem & diuisionem lucri vt satis patet. Et ideo si nullum cõtingat lucrum, nihil debet ex ea recipere aliquis socius, sed vterque frustratur suo vsu, pecuniarũ emolumento is qui contulit operarum vtilitate, is qui laborauit: vt notat egregiè glosa in leg. Societatem Codic. pro socio.

Pro responsione autem ad omnia quę à parte aduersa adduci possunt, notanda hæc duo maxime sunt. Primum quod licet in societate eiusdem & vnius rationis, in qua vterque apponit æquales pecunias & parem industriam, si nullum postea adsit lucrum, sed aliquid ipsius capitalis maneat, diuidi debeat, ex æquo, inter vtrũque socium, cum æquale damnũ vterque incurrat. In ea tamen societate in qua vnus solus apponit pecunias, alter industriã, quæ appellari solet diuersarũ rationũ, maiori dãno se exponit, apponens pecunias, quam industriam: quia ille se se offert tam periculo perdendi pecunias suas, quam etiam damno non vtẽdi illis in alijs negotijs, ex quibus poterat emolumentum aliquod sperare. Sed conferens tãtum industriã & operas, nulli alteri se offert discrimini, quam frustra laborandi: & hoc probat tam recepta inter mercatores consuetudo, quã natura ipsa cõtractus huiusce societatis.

Secundum aduertendum est, quod cum apponere operas ad societatem, nõn sit eas locare: differunt enim maxime locatio, & societas:

tas: hinc est quod valor operarum, quos socius confert, non debeat æstimari absolutè & secundum se, sed in ordine & respectu ad lucrũ ex societate illa eueturum, perpẽsis omnibus circũstantijs, temporis, loci, peritiæ, industriæ, laboris, periculi & alijs similibus, societatẽ illam cõcomitantibus: cum enim huiusmodi societas conflet ex pecunijs appositis ab vna parte, & industria seu labore ex altera: ita vt vtraque simul concurrat ad commune lucrum, summendus est operarum valor ex ordine quem habent in tali negotio cum prædictis circunstantijs ad lucrum illud quod intenditur.

Ex his facile est argumenta, pro prima opinione adducta diluere. Ad primum enim dicimus, quod quia iste contractus societatis, ex propria natura & vsu contrahentium, non dirigitur ad acquisitiõnem seu communicationem capitalis, sed solius lucri (nisi forte ex aliquo speciali pacto & conditione expressa aliter inter socios conueniatur, hinc fit, vt nulla sit iniustitia imò maxima æquitas, quod manente capitali saluo, maneat ei qui illud apposuit.

Ad confirmationem dicimus, quod nulla est inæqualitas quod is qui apposuit mille scuta, reaccipiat finito contractu eadem mille quorum nũquam amisit dominiũ & vltra hæc detur illi pars dimedia lucri: semper enim lucrum diuidẽdum est (si pactum contrarium nõ obstet) pro rata & ratione rei ab vnoquoque in eam societatẽ collocatæ: vnde si nullum sit lucrũ, sed capitale dumtaxat maneat saluum erit illius solius qui illud apposuit: & si pereat huic soli peribit, æqualitas siquidem in casu præsente in hoc consistit, quod veluti nullo existente lucro, amittens operas, illarum vsu & vtilitate priuatur: ita dominus pecuniæ, quamuis eam saluam recipiat vsu etiam & vtilitate, quam si alibi cum ea negotiaretur habere possit, similiter priuatur.

Nec obstat si quis contra vrgeat vsum pecuniæ, vt pecunia est, non distingui ab ipsa, & ipsius dominio, cum pecunia secundum se sumpta infructifera sit, & ideo nõ verè à nobis dici, quod salua pecunia perditur vsus eius.

Respondemus, quod etsi vsus pecuniæ, vt pecunia est nõ distinguatur ab ipsa. Vsus tamen pecuniæ vt ipsa exponitur alicui negotio, fructifer est, & valorem aliquẽ habet, distinctum ab ipsa pecunia: & hunc dicimus salua pecunia, amisisse qui eam contulit in societatem, ex qua nullum percepit lucrum. Vide Syluestrũm verbo Societas primo q. 6.

CA-

CASVS TRIGESIMVS Sextus.

ANdreas præsbyter & Canonicus, quamuis diues, vt tamen se suosque honorifice sustentet, oues emit ac nutrit, vt caseos ex illis, agnos, & lanas vendat, imo & easdem melioratas cum lucro. Nec non macellum, per carnifices publicos, quorũ operas ad id locat, in domo sua exercet, misitque consanguineos tempore messis per agros, vt triticum eidem emant, ac oleum per torcularia, ad hæc in Indiam, vbi multo plus valent, mittenda hisque negociationibus, positis etiam apud mercatores multis pecunijs ad societatem, tot opes comparauit, vt primogenituram, & maioratum in familia sua ditissimum institueret: nunquam tamen his intentus desijt diuinum officium recitare, vel ecclesiæ interesse, aut alia clericalis obligationis munia perficere. Fit tamen à confessore magnus illi scrupulus, de tot diuitijs per negotiationes acquisitis, nec eum vult absoluere, nisi partem distribuat in pauperes, & omnino ab his mercaturis desistat.

Quæritur, an licuerit præfato clerico, illis modis negociari, & maioratum instituere, possitque absolui, si nolit desistere?

MVlta sunt quibus primo aspectu videtur, negociatio omnis lucratiua, clericis prohibita, nec posse absolui nisi illam relinquant.

Tum quod negociatio, retrahit maxime animum á rebus spiritualibus, quibus incumbere clericorũ est propriũ munus, & ideo D.Paulus, 2.ad Thimot.2.præcipit, vt nemo militans Deo, implicet se negotijs secularibus.

Tum quod clericus ordine sacro insignitus, præfertur templo, in hoc autem negotia agere est omnino illicitum, iuxta illud Christi, Domus mea non est domus negociationis, sed orationis: ergo multo magis id prohibetur clericis: & ideo 2. quæst. 7.cap.Accusatio. dicitur, illos quos Dominus eiecit de templo, fuisse Sacerdotes & Leuitas negociantes.

Tum quod in varijs sacrorum canonum locis, expresse inhibetur clericis, negociatio lucratiua, vt patet dist.88.cap. Consequẽs, & cap. Fornicari.& 14.q.4.can.Si quis oblitus. & cap. Quoniam clericus. & cap.Negotiatorem.& 16.q.1.can.1. & cap.Prædicator.

Et cõfirmatur, quia in iure sunt impositæ grauissimæ pœnæ, contra clericos negociantes: Nam in titulo, Ne clerici vel Monachi.cap. secũdum instituta. habetur huiusmodi, clericum negociatorem esse excommunicandum. & in cap. Sed nec. eo. tit. Venit suspendendus ab officio Ecclesiastico: quod ipsum statuitur, in cap. Consequẽs

eſt.diſt. 88.nec non quod deponatur ſi ſe non correxerit, decernitur in cap.Clericus, diſtinct.91. & tandem quod explodendus ſit à clericali conſortio, dicitur. cap. Canonum.14.quæſt.4. quæ omnes iſtæ cenſuræ Eccleſiaſticæ, cum ſint admodum graues, oſtendunt manifeſte graue & mortale peccatum eſſe clericis negotiari.

Ego tamen in ea ſum opinione vt putem, hunc clericum: negotia omnia illa, per alios agẽtem, nequaquam peccare mortaliter: poſſeque maioratum ad honorandam ſuã familiã inſtituere, ex opibus ſic acquiſitis, nec negandam eſſe illi abſolutionem, etiamſi à negotijs nolit deſiſtere.

Ad veritatem hãc oſtendendã, hoc vnum eſt ſupponendũ, negotiationis lucratiuæ duplicem eſſe quaſi ſpeciem: vnam quę ſua induſtria & arte res in melius mutat, vt ſic melioratas, carius vendat: quæ artificium potius, quã negotiatio dicitur. Alteram, qua res emitur, vt vendatur cum lucro, ſine aliqua facta in ipſam melioratione, quæ propria mercatura appellatur.

Hoc iacto fundamẽto, tria ſunt hic probanda, quæ in noſtra reſpõſione ad præſentem caſum includuntur. Primũ eſt: Non eſſe illicitũ neque prohibitũ clericis negotiationẽ, quę artificium dicitur, perſonaliter & per ſe ipſos exercere.

Secundum eſt, negotiationem quæ mercatura appellatur, vetitam ſub peccato mortali eſſe clericis, perſonaliter tantum, & per ipſos, non tamen per conſanguineos & famulos, ſeu alios quoſuis, exercitam.

Tertium eſt, quod nõ delinquũt mortifere clerici, licite negociantes, vt diuitias acquirant, pro nobilitanda ſua familia.

Primum horum oſtendo. Tum quia in rebus omnibus in quibus habet locum ars, ita vt per artem meliores reddantur, lucrum quod ex earum venditione acquiritur, non tam eſt negociatio, quam artificium, exercitium autem honeſtæ & decẽtis artis, licitum eſſe clericis, definitur in Concilio Carthaginẽſi, & habetur cap.Clerici.de vita & honeſtate clericorum, & diſtin.91. cap.Clericus, & de conſecratione, diſt. 5.cap.Nunquam.

Tum quia Paulus qui Apoſtolicam vitam profitebatur, artem ſcenofactoriam, cum Aquila, & Priſcilla exercuiſſe legitur, Act. 18. & confirmatur ex gloſa, in cap.Canonum, 14.quæſt.4. quæ aſſerit, nõ eſſe prohibitũ clericis emere chartam, pro libro conſcribendo, vt ſic lucrentur victum, quia id non eſt negociatio, ſed artificium, & in ca. Peruenit, in verbo Auaritiæ cauſa, diſtinc.88. affirmat gloſa, poſſe clericos recipere poſſeſſiones excolẽdas, & illas conducere ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum.

Adde etiã quod beatus Petrus, ad Apostolatum assumptus, piscatoriam artem non deseruit, & cæteri etiam Apostoli, operibus manuum suarum se alebant.

Nec valet ea distinctio Conradi, de contractibus quęst.52. vbi inquit, circa res illas quarum lucrum potissime est ex arte, posse clericum negotiari, vt in pictura, agricultura, pascendis ouibus, nutriendis iumẽtis, & alijs similibus, in quibus augmẽtum pretij, & lucrum, non tam procedit ex re ipsa, quam ex arte, & labore artificis, nõ autẽ posse circa illas res, in quibus lucrum, non tã ex arte & industria, quam ex valore ipsius rei nascitur, vt in ijs, quæ fiunt ex auro, ferro, ligno, panno, corio, & cæteris; quoniam circa tales non est tam artẽ, quam mercaturam exercere.

Non est inquam hæc distinctio admittenda, sed indistincte fatendum, circa omnem rem in qua per artem potest fieri melioratio, & ex tali melioratione augeri lucrum, esse licitũ clericis se exercere, quandoquidem talis exercitatio magis est artificium, quam negociatio, ita enim est artificiũ emere lanas, ad texendos & conficiendos pannos, sicut emere aurũ ad vasa pulcherrima efformanda, arg. cap. Eijciens, 14. quæst. 4.

Præterea vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; iam autem in iure, talis distinctio non reperitur, sed absolute, & indifferenter conceditur clericis; posse emere res, quas sua arte vel industria in melius mutatas, vendant cum lucro. Ita habet Medina Cod. de rebus restituendis, quęst.30. Syluester, verbo Clericus, 3. quæst. 1. & 2. citatque in eandem sententiam Raymundum, & sanctum Antoninum: eandem sequitur Hostiensis, & Panormitanus in cap. Secundum. Ne clerici vel Monachi, & inter recentiores frater Michael Salon, in 2.2. D. Thomæ quęst.77. ar. 4. controuersia 4.

Secundum nostræ responsionis dictum, quatenus habet, peccatũ mortale esse clericis, negotiationem, quæ mercatura dicitur, personaliter, & per se ipsos exercere: est adeo manifesta, vt probatione alia non indigeat, quã quæ adducitur à D. Thoma 2.2. quæst. 77. art. 4. Magistro Soto de iustitia & iure lib. 6. q. 2. ar. 2. conc. 5. Syluster, verb. Clericus, 3. quæst. 3. Armilla verbo Emptio. n. 27. Nauar. in Manu. cap. 25. n. 110. & 111. confirmantque hãc veritatem grauissimæ pœnæ, quas canones infligunt clericis, mercaturam per se ipsos agentibus.

Quod vero eandẽ per alios exercere non sit clericis illicitum, ostẽditur ex eo, quod illa incommoda propter quę prohibetur ipsis mercatura, hic cessant: primo quia negotiando per alios, relinquitur eis tẽpus & locus, ad diuina officia &

 preces,

preces: secundo quia sic non se immiscent peccatis, & periculis quæ mercatura ferre solet: à quibus etsi interpositę personę, pęr quas Clerici negotiātur, nō se abstineāt, satis tamen est ipsos clericos bonę & integrę esse cōscientiæ, & sępius admonere suos, vt licite & Christianè negotia agāt: Tertio quia lucrum, quod est finis mercaturę, non est prohibitum clericis, si conuertatur in honestos vsus, vt colligitur, ex cap. Clericus, dist. 91. & infra latius declarabitur.

Confirmatur eadem veritas. Tū ex clementina prima, de statu Monachorum, vbi dicitur Monachos, quibus per se venari prohibitum est, posse id per alios facere: ergo à simili: negotia quæ clerici per se ipsos exercere licite nequeunt, poterunt tuta conscientia per alios.

Tum ex clementina prima, de vita & honestate Clericorum: vbi inhibitum est Clericis, ne officium Tabernarij, aut Macellarij personaliter faciant, qua voce, personaliter, manifeste significatur, solam negociationem personalem per se ipsos, illis interdici, non autem per alios.

Aduertendum est tamen, quod quando dicimus, licere clericis negotiationē, quę mercatura est, per alios exercere, non sic intelligendū est, quasi quod apponēda sit ab ipsis aliqua opera & industria, quę ex directo pertineat ad mercaturam, sed solum possunt conferre pecuniam, seu dare illam alij, qui negocientur ad lucrum clerici. Ita enim dare pecuniam, non est proprie & stricte, mercatorem esse: siquidem viri nobilissimi, & viduæ honestissimæ, solent collata mercatori pecunia, per contractum societatis, lucrum quærere, nec tamen propterea mercatores, dici solent.

Tertia & vltima responsionis pars, quod non delinquant mortifere clerici, negociantes sic licite, eo fine, vt diuitias acquirant ad nobilitandam suam familiam, per institutionem primogenituræ, seu erectionem alicuius capellæ, cum administratore perpetuo, ex suo sanguine probatur.

Tum quia appetere lucrum, & diuitias, tunc solum est peccatum mortale, quando appetitur tanquā vltimus finis; ita vt magis diligatur lucrum, quam Deus: & opes præferantur diuinis mandatis; vt docet D. Thomas cum communi 2.2. quæst. 118. hoc autem non contingit in casu proposito.

Tum quia etsi finis negotiationis sit lucrum, cum hoc non sit intrinsece malum, & à clerico negotiante referatur in alium finem honestum & bonum, qualis est amplitudo, decus, & honor suę familiæ, negari nō potest, actionem clerici tali fine cohonestatam, esse licitā, & á peccato alienam.

Cōfirmatur ex Cōcil. Agathēsi,

quod

quod refertur de celebratione Missæ, cap.1. vbi habetur, quod liceat clericis in rebus se exercere ad lucra honesta, modo suo muneri, diuinisque officijs nõ desint, & posse clericos ad suorum sustentationẽ, lucrum quęrere, testatur glosa in cap. Peruenit. dist. 86. §. Auaritiæ causa, & cap. Negotiatorẽ, 88. dist. Panormitanus in cap. 1. Ne clerici vel Monachi. S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 2. §. 2.

Tum quia dato etiã quod præfatus clericus sic negotiando, per auaritiã peccaret, eorũ tamen omnium quæ per illã acquirit, (absque vlla alterius iniuria & iniustitia) fit verus dominus, & potest de hisce acquisitis perinde disponere, ac de alijs patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus sancte & iuste quæsitis: sicut qui in loco sacro, aliqua per emptionẽ, vel aliũ iustũ cõtractũ acquirit, tã vere est eorũ dominus, & sic potest de illis disponere, & primogeniturã instituere, vt potest si contractus iniret, & eadẽ acquireret in loco profano. Iuxta glosam receptam, in cap. Decet. §. finali. de Immunit. Eccles. lib. 6.

Adde quod sola illa auaritia, quæ est contraria virtuti iustitiæ speciali, non autem alia quæ aduersatur iustitiæ generali, & cæteris virtutibus, impedire potest facultatem disponendi libere de acquisitis per illam; nec inducit, obligationem aliquam restitutionis, vt inquit D. Thomas 2. 2. quæst. 118. artic. 1. & 2.

Nec obstat si quis contra adducat, extrauagantes Iulij Tertij, & Pij Quarti, & aliorum Pontificum quibus non solum quæsita per negotiationem illicitam à personis Ecclesiasticis, sed etiam per quoscumque alios modos à sacris Canonibus prohibitos, esse reseruata Papæ, & pertinere ad camerã Apostolicam statuitur: & ita esse vsu receptum, vt quoties scitur clericũ, vel Monachum, post mortẽ suam, reliquisse aliqua bona, quæcumq; illa sint, acquisita per officia, cõtractus, vel obsequia, eisdẽ vetita, statim à camera Apostolica apprehẽdi, & occupari soleant.

Respõdemus primo, quod Sũmi illi Põtifices loquuntur de acquisitis, per negociationẽ illicitam, quæ mercatura est, exercitam per eosdem clericos: & de officijs etiã quibusdam abiectis, & omnino indecentibus, quæ sacri Canones eisdem prohibent, ne personaliter talia agant; secus autem de acquisitis per negociationem & modos à nobis supra declaratos.

Respõdeo secundo, quod quãuis in foro exteriori quod sępe fulcitur præsumptionibus, ad aliquid agendum & iudicandum, subiecta sint fisco cameræ Apostolicæ, omnia bona quę à personis ecclesiasticis acquiruntur, per quascumq; negociationes per ipsos seu per

alios exercitos, quatenus probabilis ſuſpicio adeſt, quod hęc lucra comparauerint immiſcendo ſeſe interim actionibus prohibitis, in foro tamen conſcientię, in quo rei veritas ſpectatur, tutus manet clericus, qui ex lucro per licitas negociationes acquiſito, maioratum ad ſuæ familiæ honorem inſtituit, vel ad opus aliud laude dignum.

Ex his collige Religioſum extra clauſtra degentem, de licentia ſuorum ſuperiorum, cui monaſterium de victu & veſtitu non prouidet, ſed quę ſuo labore & induſtria acquirit, relinquuntur ei ad honeſtā ſui ſuſtentationem: poſſe de his licite negociari, pecunias ſocietati dare, & alia facere, ex ſibi conceſſis, ad ſe honeſtius & honorabilius ſuſtentandum, & ad eadem operibus pijs impendenda: quia votum ſolemne paupertatis, & ſi tollat capacitatem quærendi & habendi dominium rerum temporalium, ſibi in particulari, cap. Non dicatis, 12. quæſt. 1. non tamen tollit capacitatem & facultatem adminiſtrādi res temporales, & acquirendi eas ad ſui ſuſtentationem de licentia ſuperioris, quam etiam tacitam ſufficere affirmat Cardin. Alexand. in dicto cap. Non dicatis, 12. quęſt. 1. & Nauarrus tractatu de redditibus eccleſiaſticis, quæſt. 1. monito octauo, & monito 40. & quæſt. 3. monito 33.

Quod ſi quis cōtrà adducat peccare mortifere religioſum, contrahendo, vel quaſi contrahendo, adeundo hæreditatem, acceptando donationem, vel legatum, & cętera huiuſmodi, eo quia per votum ſolemne paupertatis, non tantum omnibus eis quæſitis & quęrendis, imo etiam capacitati quærendi renunciauit, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 3. & 6.

Reſpondemus, id verum eſſe quando contrahunt, emunt, & negociantur, intentione actuali ſeu virtuali quærendi illa bona, ſeu pecunias ſibi quoad dominium: hoc enim repugnat voto paupertatis: ſecus autem eſt, quando intendūt ſaltē virtualiter, acquirere illa ordini, & monaſterio quoad dominiū: ſibi autem, quoad vſum tantum, de facultate ſuperioris: peculium enim monaſticum, licitum eſſe religioſo, conſtat ex cap. Monachi. de ſtatu Monach. quia etſi habere proprium quoad dominium, & proprietatem, vel quaſi, ſeu quoad veram poſſeſſionē, aut quaſi iuris rei pecuniariæ, ſeu quoad vſum fructum, vel vſum, præſertim quatenus ſunt iura, repugnet voto ſolemni paupertatis, non tamē quoad detentionem, & vſum, adminiſtrationem, & poſſeſſionem facti tantum, quia huius ſunt etiam capaces ſerui & quiuis alius, leg. Stipulatio iſta. §. Hæc quoque. ff. de verborum obligatione. & l. Placet. ff. de acquir. hæred. & toto titulo

inſtit.

instit. per quas perſ. nob. acquir. & tradunt Doctores in d. cap. Monachi, ſub fine, de ſtatu Monachor. Nauar. commẽtario primo de Regularibus, n. 15. & 19.

Quod ſi quis adhuc vrgeat ex verbis Concilij Trident. cap. 2. de Regularibus, ſeſs. 25. Nemini igitur Regularium, tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuſcumque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis quæſita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus, poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea, ſuperiori tradantur, conuentuique incorporentur. & infra. Nec deinceps liceat ſuperioribus, bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſum fructũ, vel vſum adminiſtrationẽ, aut commendam. Quibus verbis prohiberi videtur religioſis, habere aliquid proprium, quomodocumque etiam ad vſum, nec etiã de licentia ſuperioris.

Reſpondemus; quod Conciliũ ibi loquitur de proprio, quoad verum dominium, & veram proprietatẽ, ſeu quoad facultatẽ adminiſtrandi tam libere, vt in vſus quoſcumque etiam profanos poſſit diſponere, veluti ſeculares de vere ſibi proprio diſponunt: hoc enim ſimpliciter prohibetur regularib⁹, nec prælati poſſunt talem licentiã concedere: ſicut neque ipſimet Prælati ea vti: cum aduerſetur voto paupertatis: ſed non loquitur, nec prohibet habere proprium, quoad adminiſtrationẽ talẽ, per quã valeat diſponere in ſuos vſus honeſtos, & alios pios tantum de ſuperioris licentia, expreſſa vel tacita: cum hoc peculij genus concedat Cõcilium Lateranẽſe, relatum in d. cap. Monachi, de ſtatu Monach. & probat Panorm. in cap. Cum ad monaſterium. de ſtatu Monach. & Bartolus communiter in hoc receptus, in Authen. ingreſſi. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi inquit, valere profeſſionem, qua aliquis profitetur, cum pacto adiecto per viam modi, ſed non conditionis, quæ ſuſpendat actum: vt ſibi relinquatur adminiſtratio ſuorum bonorum ad ſe ſuſtentandum: quod pactum etſi ab alio prælato ſucceſſore, imo in rigore iuris, ab eodem reuocari valeat, manente ſemper profeſſione in ſuo robore, vt aſſerit Panor. in cap. Edoceri, de reſcript. & Decius ibidem, num. 5. eam tamen licite, ſi volunt poſſunt ijdem Prælati ſeruare; quod eſt noſtræ reſpõſionis fundamentum. Videatur Nauarr. in commentario ſecundo, de Regularibus, num. 14. & 15.

CASVS TRIGESIMVS Septimus.

Bernardus, cum vitam ſpiritualẽ profiteatur, nullum in toto anno ſe nouit commiſiſſe peccatum mortale, &

le, & quia vult in paschate communicare, nec parochus vult ei communionem dare absque fide confeßoris approbati in scriptis, quod fuerit in quadragesima confeßus, & absolutus: qui, etsi poterat de venialibus confiteri, putat tamen praeceptum Ecclesiæ ad id non obligare.

Quæritur, an poßit sacram communionem accipere absque venialium confeßione: & an praeceptum Ecclesiæ ad ea confitenda ipsum obligat?

RESpondetur ad primũ nõ teneri Bernardũ ad cõfessionẽ venialium in particulari, nec in generali, sed sine horum confessione sacram Eucharistiã sumere posse, & eam à parocho petere. Nec est obligatus ad se genuflexum ponere ad pedes parochi, vel benedictionem ab illo accipere, quia istę ceremoniæ nulla lege pręcipiuntur, vt necessarię, sed sat est quod sacramẽtũ Eucharistię petat, & ad illud sumendũ cũ alijs accedat, & si parochus interrogauerit, an confessus fuerit? respondeat quod nõ, eo ꝙ nullo mortali peccato, cũ Dei gratia cognóscit se maculatũ; cui sic dicẽti parochus tenetur credere, nisi per aliã viã illi constet de prauitate & mala vita hominis.

Probatur, tum quia sacramentũ pœnitentiæ, est secũda tabula post naufragium: iam autem peccatum veniale non frangit innocentię nauim, quia nõ separat à Deo, & ideo nõ est naufragium. Tũ quia ecclesia sicut non potest sacramenta instituere, ita nec formam, nec materiam mutare. Et cum venialia non sint de iure diuino necessaria materia pœnitentiæ sacramentalis, nõ potuit Ecclesia hæc facere necessaria. Tum quia si venialia essent per se materia necessaria huius sacramenti, tunc adiuncto etiam mortali deberent in confessione dici, vel si in habente peccatum mortale non sunt de necessitate confitenda, nec etiam erunt per se, alias illi qui longo tempore esset in venialibus, & repente incidit in aliquod mortale, remaneret per hoc mortale liber ab obligatione, quã ante habebat confitendi venialia, quod nullus dicet. Tum quod Ecclesia instituit multa alia remedia ad remissionẽ venialium, vt aquã benedictam, confessionem generalem, benedictionem Episcopi, & alia per quæ satis aperte declarat noluisse ad eorum confessionem pœnitentes obligare: ita Sotus in 4.distinc.18.quæst.1.artic.3. Nauarrus in Manu.cap. 21. numer. 34. D. Thom.3.p.quæst.65.artic.1. vbi ait, ad veniale nullum esse directum sacramentum.

Nec obstat si dicatur, Ecclesiam præcepisse, vt omnes confiteri debeant semel in anno; & ideo ad obediendum Ecclesiæ teneri quẽlibet ad confitenda venialia, quæ

esse

esse possint materia sacramenti, quod fuit argumentum, ob quod D. Bonauētura in 4.dist.17. q.2.ar. 2.& Richard.ibid.& Alex. de Ales 4.part.q.77.art.1. & alij putarunt teneri quemlibet semel in anno, ad confessionem siue mortalium, siue venialium, si mortale non habet.

Respondemus Ecclesiæ præceptum; non esse aliud à diuino, nisi quod determinat tempus & ministrum, cętera relinquit dispositioni iuris diuini, & ideo non iubet Ecclesia confiteri alia peccata, quam quæ ius diuinum obligat, & sunt mortalia tantum.

Non etiam obstat dicere, quod sicut data est potestas sacerdotibus remittendi omnia peccata, tam mortalia quam venialia. Ioan. 20. Quorum remiseritis &c. Ita pariter impositum esse subditis confitendi non solum mortalia, sed venialia.

Respondemus, disparem esse rationem: nam facultas absoluendi, debuit esse amplissima, vt extēderetur etiā ad venialia, quæ quis sponte confiteretur. Oportebat enim in sacerdotibus esse ad omnia peccata absoluēda amplissimā authoritatem, per quam volentes etiam venialia confiteri ab illis absoluerentur. Sed obligatio in subditis ad confitendum, iudicari debet ex natura peccatorum. Et quia confessio instituta fuit ad recuperandam Dei amicitiā, quæ per venialia nō amittitur, ideo nulla imposita est de venialium confessione obligatio, vt ait Sot. vbi supra.

Ex his colliges causam ob quā de Apostolorū confessione, nulla vel ab ipsis, vel ab alijs scriptoribus facta sit mentio, eam fuisse, quia á die Penthecostes, quo repleti sunt Spiritusancto, nequaquā lethaliter deliquerunt vt qui gratię cōfirmationem tunc acceperunt, cum qua motale delictum stare nequit. Vnde etsi peccata venialia habuerint, quia tamen his á gratia Dei nō excludimur, & in ea frequenter labimur, ideo multis alijs remedijs, quam per confessionē expiari possunt, quāuis recte & vtiliter citraq; omnem præsumptionem in confessione dici valeant, vt ait Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5.

Ad secundum, An saltem possit Ecclesia obligare fideles ad confitenda venialia? Respondeo, quod etsi Nauar. cum Caiet. & alijs in c. Placuit de pœnit. dist. 6. n. 122. §. Ad quartū videatur existimare Ecclesiam id posse, & Sot. in 4. sent. dist. 18. q. 1. ar. 3. §. De monachis dubius permaneat, ego tamen puto ab Ecclesia hoc præcipi non posse absq; pænitentium consensu.

Tum quia sacramentorū materiam instituere, requirit potestatē excellentiæ quam Christus Ecclesiæ non cōmunicauit, vt Theologi omnes affirmant. Iā autē venialia,

facere

facere materiam necessariam confessionis, cùm de iure diuino non sint, spectat ad potestatẽ excellentiæ. Materia enim est pars essentialis sacramenti: & ideo si totum nõ potest institui ab homine, neque pars; arg. l. Quæ de data ff. de rei vẽdit. & cap. Pastoralis §. Item cum totum de offic. delegat.

Tum quod peccata iam confessa possunt esse materia confessionis, non minus quã venialia. Imò ad absouenda mortalia iam confessa & absoluta, requiritur potestas non solum habitualis, quæ datur in charactere sacerdotali, sed actualis in confessore, per approbationem ab Episcopo iuxta formã Concilij Tridenti. Et tamen Ecclesiam non posse aliás recte confessum cogere, vt peccata de quibus fuit semel legitime absolutus, iterum eadem confiteatur, probat latissime Nauar. in cap. Placuit de pœnit. distin. 6. num. 112. §. His tamen non obstantib. Ergo multó minus venialia. Tum quia confessio sacramentalis, cum sit non solũ de peccatis externis, sed omninô internis, etiamsi nullo signo exteriori fuerint manifestata, vel foras producta, sit facienda: non potest alia potestas, quam diuina, de his prorsus internis quippiam præcipere, cum nec ea punire valeat c. 2. de const. lib. 6. & l. fin. ff. de iurisdict. om. iud. & l. cogitationis pænam nemo meretur ff. de pænis c. Cogit. de pænit. dist. 1. & D. Th. 1. 2. q. 100. artic. 9. & quolibet. 4. artic. 12. & 2. 2. q. 11. artic. 4.

Non negamus tamẽ posse quẽlibet ex voto, quod est actus voluntarius, quamuis quoad redditionem sit necessarius, obligare se ad confitenda venialia, sicut etiam ad recõfitenda mortalia, sicut potest se obligare ad castitatem, & virginitatem ex voto, non tamen ad hoc arctari potest lege humana cap. integritas. 22. q. 1.

Et ad statuta aliquarum religionum quę ex regula, & constitutionibus obligantur sub pæna peccati mortalis ad confitendum singulis mensibus. Respondetur primo illam legem obligare non ex se, sed ex cõsensu saltem tacito dictorum religiosorum, qui profitẽtentes illum ordinem, secundum talem regulam & constitutiones, videntur tacite saltem consentire, velle se peccata venialia confiteri, sicut initiatus ordine sacro obligat se tacite ad seruãdã castitatẽ. Respõdetur secundo cum Soto vbi supra quod illa statuta debent intelligi sicut cap. Omnis. de pænit. si monachi habent mortale, de quo cõfiteri possint. Et ideo Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 10. de regularibus dicit, quod moniales sũt admonendæ ab Episcopis, vt saltẽ singulis mensibus confessionẽ peccatorũ faciant. Admonitio autem non dicit necessitatẽ, sed consiliũ.

CA-

CASVS TRIGESIMVS Octauus.

Princeps in suo secreto consilio proponit N. ad quandam dignitatem ad quam putat illum esse dignum, sed consiliarij sciunt alium esse digniorem, cuius forsan princeps non recordatur: imó norunt aliquos defectus in persona proposita, quæ tali dignitati aliqua ex parte obstant, ne tamen principi molesti sint, simpliciter approbant propositum.

Quæritur, quomodo Confessores se debeant in hac parte cum consiliarijs gerere, vt tuti sint in conscientia?

Respondeo quod etsi vtile sit reipublicæ & egregium boni consiliarij opus, quando commode fieri potest reuocare in memoriam principi personam aptiorem, & digniorem quando illa in prōptu est, suo tamen satisfacit officio, si illum quem princeps nominat, & nō est indignus suo suffragio approbat: idq; nō solū in dignitatib⁹ Ecclesiasticis, sed etiā in alijs officijs, & negotijs facere poterit.

Primum ostendo: quia reuocando principi in memoriam personam digniorem, præsentatur illi quanta sit habēda ratio meliorationis in dignitatibus, & Ecclesię vtilitati maiori consulitur: & digniori calcar ad virtutem adhibetur vt ait Augustin. de Ancona libr. de potestate Ecclesiastica quæst.3.ar.4.

Confirmatur, quia negari nequit optimi cōsiliarij officium esse non solum malo pro viribus obstare, & id quod per se est bonum, quando proponitur approbare, sed etiam quod melius est in medium adducere & consulere, nam obiectum quo præstantius, eo actio virtuosior cæteris parib⁹. Hinc D. Bernard. lib. de consider. ad Eugenium Papā loquens de suis consiliarijs, inquit, sint fideles ad dispensationem, in iudicio recti, in consilio prouidi, in iubēdo discreti, in loquendo modesti, in aduersitate securi, in prosperitate deuoti, in hospitio non dissoluti, in cōuiuio non effusi, in omnibus circumspecti.

Secundum ostēdo, primo quia dignitas personæ non est metienda simpliciter, sed in ordine ad dignitatem vel officium, in qua re sūt multæ circunstantiæ perpendendæ, de quibus non est facile iudicare. Vt docet Diuus Thom. 2.2. quæst.63. artic. 2. & ideo satis erit quod á principe iudicetur quis dignior, quamuis á Consiliario ferēte votum non videatur nisi dignus argum. cap. Metropolitano dist. 63 quæ dignitas cum sit moralis potest etiam regulari per id quod secundum prudentiam proponētis speratur futurum, vt ait Sotus libr. 3. de iust. & iur. q.6. art.2.

Secundo quoniam ille dignus, ex eo quod est á principe suis consiliarijs

ſiliarijs ad dignitatem aliquã propoſitus, acquirit ius ſaltẽ diminutũ ad illam, pręſentatio enim licet nõ det ius perfectum, quod dicitur ius in re: dat imperfectum, quod vocant ius ad rem, vt ait Nauar. in Manual. cap. 17. dignior autem eo ſolum quod dignior, nullum ius habet, vel in re, vel ad rem, vt patet: & ideo nemo poteſt ius illud tollere nomiando quẽ putant digniorẽ imo qui per vim aut fraudẽ mutaret tunc animum principis, ea etiam intentione vt collatio dignitatis fieret digniori, teneretur ad reſtitutionem digno prius præſentato: quia iniuſte ablatũ eſt ab illo ius quod obtinuerat vi pręſentationis, Sot. de iuſt. & iur. lib. 4. q. 6. art. 7. Nauar. in Man. cap. 17. nu. 73. & cap. 25. titul. de peccatis ſcholaſt.

Nec obſtat dicere, quod ſicut proponens, agit contra iuſtitiã cõmutatiuam & fidelitatem diſpenſationis, eſtque acceptator perſonarum, præferendo dignum digniori, vt ait Diuus Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. & in quodlib. q. 7. art. 8. ita etiam cõſulens qui fungitur officio à conſilijs, quia non ſolum qui faciunt, ſed & qui facientibus conſentiunt, ex æquo peccant, ad Roman. 1. Reſpondemus primo illud intelligi de conſentiente in malo cui tenetur ex officio obſtare vt teneretur conſulens, quando proponeretur omnino indignus, vt dicitur in c. Culpã diſt. 86. indignitatibus autẽ quãdo melioratio non eſt exceſſiua notabiliter, non peccat proponens, & multo minus approbans. Ita Sot. de iuſt. & iur. lib. 3. q. 6. art. 2. Reſpondemus ſecundo illud eſſe verum de conſulẽte qui eſt cauſa ſine qua nõ, qualis eſt ſolus ille qui mouet ad agẽdum actum, & in eo quidem ita agit vt ipſe tantum ſit cauſa actus nullo alio accedente. Ita D. Tho. 2. 2. q. 52. art. 7. & Caietanus ibidem S. Antonin. 2. par. titul. 2. cap. 2. Sylueſter. verb. Reſtitutio. 3. §. 6. gloſ. in cap. Nuper de ſententia excom. & in l. 1. §. Puerſuadere ff. de ſeruo corrupt.

Tertio probatut id ipſum, quia nec iuſtitiæ ratio, nec charitatis pręceptum obligat ad aliud quam à præcauendo à damno, errore, & dolo, quæ aduerſatur per ſe bono, & ideo obligationi conſiliarij ſatis facit qui per ſe bonum intendit, vt inquit Diuus Thomas quæſtionibus de veritate q. 17. art. 3. ad 2. & Ariſt. 6. Ethyc. Et cõfirmatur, quia idem finis qui eſt in agendo, videtur debitus & ſufficiens in conſulendo in actionibus autem nõ sẽper tenemur ad optimas & heroicas, ſed ad eas quæ ſunt bonæ, & vitio carent. D. Th. 2. 2. q. 124. artic. 3. & 14. q. 1. §. Quod præcipitur.

Non negarim tamen quod in eo negotio in quo cõſiliarius crederet & ſperaret ſua authoritate

poſſe

posse facile principem ad id quod optimũ est inducere, non satis tũc illi esse bonum quod proponitur comprobare, nisi melius quod nouit cõsulat & suadeat: ageret siquidem contra propriam conscientiã si æquali facilitate posset id quod melius est obtinere, hoc relicto ex propria negligentia minus bonũ præeligeret, vt notat Augustin. de Ancon. de potestate Eccles. quæst. 3. artic. 4.

Ex his omnibus colligo dandũ esse aliter votum, quando proponens á consiliarijs de re aliqua cõsensum solum petit: & aliter quando illorum sententiam vult. Nam in dando consensu, satis est attendere num id quod bonum sit proponatur: quo constito poterit tuta conscientia iudicium proponẽtis sequi, quẽ verisimile est re prius satis superque considerata & deliberata, illam sic proposuisse. Quod si sententia sit danda, tunc libere est proferenda, & ad melius semper respiciendum. Et sic conciliãda puto varia iura, quorum aliqua dicunt sufficere pro bono suffragari, vt extra. de elect. alia, non nisi pro meliori, vt notat Hugo 8. q. 1. cap. Licet.

Colligo deinde, si res proposita non videtur consiliario bona sed mala, peccare tunc mortaliter aut tacendo, aut proponẽtis iudicio, seu aliorũ opinioni se remittẽdo, & multo magis expresso suffragio illam approbando: tum quia officio boni consiliarij, ad quod est assumptus, & pro quo recte agẽdo cõmunes reditus habet nõ satis facit. Et ita deest in ea re ad quam tenetur non solum ex charitate, sed ex iustitia arg. l. vt parẽtibus ff. de iust. iur. c. Duo ista nomina 23. q. 4. & notat Panor. in cap. 1. de restit. spol. num. 9. & est tex. in cap. Fundamento, §. Decet de electione in 6. Tum etiam, quia tenendo aliud interius, & aliud manifestando exterius mentitur pessime, & in re graui. Secundum Augustinum in cap. Homines 2. 2. q. 2. Tum quia scãdalum præbet cæteris audientibus & scientibus id quod est malũ & nociuum, ab illo publice ob humanum respectum approbari, arg 22. quæstion. 5. cap. Hoc videtur Diuus Thomas 2. 2. quæstion. 43. artic. 4. Syluest. & alij verbo Consensus, q. 3.

Colligo tandem, quando res quæ proponitur est dubia, posse consiliarium tuto vel proponentis iudicio se remittere, vel aliorũ prudentum votis conformare. Nã iusta ex causa in rebus dubijs, velle aliorum qui experientiam & zelũ Dei habent sequi sententiam, est viri optimę conscientię. Imò ad effectum non peccandi in dubijs sufficit eligere pro vera opinionẽ illius quem merito censemus esse virum idoneum, ad id scientia & conscientia præditum, vt ait

Nauar.

Nauar.c.Si quis autẽ,de pœnit.dist. 7.numer.284. & in man.c. 27.numer.288.

In secundo quæsito, duo petũtur: vnum est an teneatur consiliarius votum suum dicturus detegere nominatim vitia & defectus qui obstant illis qui ad dignitates vel officia proponuntur? Alterum est quomodo in his se gerere debeat vt muneri & conscientiæ suæ satisfaciat?

Ad primum respondeo, si vitiũ & defectus est notorius notorietate iuris seu facti, aut saltẽ fama publica proclamatus, non modo potest, sed tenetur consiliarius ex officio sibi iniuncto, & principis coadiutor, illum manifestare: ne defectuosus & indignus assumatur ad dignitatem. Tum quia sicut licitum, imò debitũ est principi inquirere specialiter de persona promouenda c.Cum dilectus, Extra. de electi. Ita licitum & onus erit consulentis, dum ab eo de qualitatibus alicuius personę inquiritur veritatẽ propalare & defectus denuntiare, quando nec sunt occulti nec ita emendati, vt non supersit adhuc aliquod periculum confirmandi in dignitate vitiosum D. Thom.2.2.q.69.art. 2. Palud.in 4. sent.dist.19.q.vltim.Bar. ff.ad l.Iul. de adulterijs, post glos.§. Si publico Extrauag.cap. Ad reprimendũ.

Tũ quia in manifestatione defectuum quoties non intenditur condemnatio aut pœna inquisiti, sed euitatio erroris aut dãni, quod fit Ecclesiæ electione seu cõfirmatione indigni, licitum & debitũ est tales defectus manifestare, & maximè illi cui ex officio incũbit bono communi reipublicæ prospicere. Sot.de ratione tegẽdi secreti, mẽb. 2. q.6.conclus. 3. colligitur ex cap. Qualiter, & quando de accusa.

Tum quoniam veluti crimen, quod vergit in perniciẽ publicã, & potest idoneis testib⁹ probari, quilibet tenetur ad iudicem illud aut accusando, aut denuntiando deferre: eo quia vnicuique incumbit lege naturæ, cura boni communis & propterea quando bonum cõmune versatur in periculo quisque debet illi occurrere, etiam cum damno propriæ famæ aut rerum suarum, vt docet Diuus Tho.2.2. q.70.artic.1. Alex.3. par.q.42.mẽb. 1.Theologi in 4.sent.distin.39.Canonistæ in c.Nouit de iud.ita quia in damnũ Ecclesiæ redũdat, quod vitiosus & defectuosus ad illã eligatur, potest & debet consiliarius cui cura est boni cõmunis Ecclesię si nouit defectus, huic publico nocumento obuiare, eosdem illi qui potest prodesse manifestando.

Quod si defectus est secretus, nec omnino emendatus, vel est de illorum genere qui reddũt hominem indignum seu inhabilem ad talem dignitatem seu officiũ, necessario erit á consiliario sciente denun-

denunciandus: tum quia crimen alienum etiam ſecretum, quando eſt in præiudicium tertij, & maxime boni publici, tenetur qui illud ſcit, ſtatim ex charitate reuelare, eo quod bonum commune præualet bono famæ & honoris cuiuſcunq; perſonæ particularis, & qui eſt principi á cõſilijs obligatur ex iuſtia, vt cui ex munere impoſito incumbit cõſulere & proſpicere bono vniuerſali D.Thom. vbi ſupra Nauar. in Manual. cap. 17. num. 55. arg. c. Præterea 2. de ſponſ. quatenus habet eum qui nouit aliquem habuiſſe rem cum conſanguinea eius, quam vult in vxorem ducere, teneri ad denunciandũ, quo iniuſtum matrimonium & peccata quæ ex eo ſequuntur impediantur.

Tum quia ad euitandum iniuſtum damnum, quilibet tenetur facere quod in ſe eſt, vt veritatẽ denunciet ei, qui poteſt prodeſſe. Sylueſt. verbo Teſtis §. 8. Tabien. & alij eod. Sotus libr. 5. de iuſt. & iur. q. 7. ar. 1. concl. 3. arg gloſ. ſuper illud ad Rom. 1. Digni ſunt morte non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt faciẽtibus, vbi ait, conſentire eſt tacere. cum poſſis redarguere, & pari ratione cũ poſſis denunciare, iniuſtum autem & graue damnum fit Eccleſiæ eligẽdo indignum & defectuoſum, & propterea, vt bono animæ huius eligendi conſulatur, ſcandala probabiliter futura vitẽtur, reipublicæ damno occurratur, vitia perſonæ quantumuis ſecreta, non tamen via confeſſionis cognita, erũt proponenti manifeſtanda, maxime à conſiliario cui ex munere officij incumbit inuigilare communi Eccleſiarum vtilitati.

Tum etiam quia nullus ſtatus, nullum votum, nullum præceptũ excuſat, vel inhabilem reddit hominem potẽtem ſubuenire, á ſubuentione proximi in caſu extremę neceſſitatis, niſi velimus dicere ſtatum perfectionis, charitati cõtrarium inueniri, quod eſt impoſſibile. Conſtat autem extremæ neceſſitatis caſum eſſe, quando aliud non eſt remedium ad euitandum damnum corporale, vel ſpirituale proximi, niſi reuelatio perſonę fiat alij, puta ſuperiori: & ſi hoc cõtingit in nocumento priuato, multo magis in communi, & ad hãc ſubuẽtionem erit magis aſtrictus, qui de bonis illius communitatis viuit & qui ex officio habet, vt ad bonũ publicum intẽdat: cũ ergo ex propoſitione & electione indigni & defectuoſi magna ſequantur Eccleſiæ damna, quibus non poteſt alio modo obuiari (vt ſupponimus) quam manifeſtando eligendi defectus; ideo non poteſt excuſari ab eis reuelandis conſiliarius qui eos nouit; & hoc non eſt denunciatio fraterna, quia non fit ad emendationem proximi: nec iudi-

iudicialis, quia non petitur proprium intereſſe, nec eſt accuſatio, quia non intenditur omnino vindicta legis: ſed eſt denunciatio canonica, quia fit dumtaxat ad euitãdum damnum, vel eſt exceptio: quia ad id reſpicitur ne defectuoſo & vitioſo Eccleſiaſtica dignitas cõferatur. D. Thom. 2.2.q.33. art.7. Et Caiet. ibi item q.70. ar.1. Sot. lib. de ratione regen. ſecret. memb.2.q.7.

Confirmatur hoc ipſum exemplo, tum prudẽtis illius & fideliſſimi Chuſi, qui conſilia Abſolonis peſſima Dauidi reuelauit, 2. Reg. c. 17. tum Elyſei, qui magna regis Syriæ ſecreta Iſraelis denunciauit 4. Reg. cap.16.

Ad quæſitum vltimum reſpondetur in his defectibus, & maximè ſi ſint occulti debere conſulentem ita ſe gerere, vt alij aperte cognoſcant illum nõ moueri ad eos propalandos odio perſonę, ſed zelo boni communis, & ideo ſit valde oſculatus vt nihil aliud reuelet, quam quod ad occurrendum imminenti malo fuerit neceſſe. Nam ſi ſufficeret in genere dicere illum qui proponitur eſſe non bonum & parum aptum ad illud munus, non eſſet tunc aliqua ſpecialis declaratio facienda: & ſi ſufficeret vnius vitij manifeſtatio, nõ deberet fieri plurium, quãdo enim bonum commune, & fama proximi, ſeruari ſimul poſſunt, ad vtrũque obligatur conſiliarius, peccatque grauiſſimè non attendendo ad famam proximi, quoties abſque illius detrimento poteſt iniuſtum Eccleſiæ, vel reipublicæ nocumẽtum impedire. D. Tho. quodlib.11. q.2. Caiet. 2.2.q.33. art.7. Nauarr. in cap. Sacerdos num.14. & in Manu. cap.18. numer.56.

CASVS TRIGESIMVS Nonus.

Epiſcopus deſtrui fecit quoddam altare in quo inuenta fuit quædã capſula argẽtea clauſa, & intus quædã paruula hoſtia in duas partes diuiſa, cum puriſſima mẽbrana in qua cõtinebatur fuiſſe altare illud à quodam alio Epiſcopo conſecratũ die 19. menſis Iunij anni 1346. Videnſque quod ab illo tẽpore cõſecrationis vſque ad diẽ 13. Februarij 1593. erant tranſacti 247. anni, & nihilominus hoſtia illa erat alibi coloris, & partes illius ita cõiũgebãtur, vt nihil deeſſe videretur, ideoq; credẽs illã eſſe cõſecratã detulit ſolenni proceſſione ipsã ad parochialẽ Eccleſiã, & alio die Miſſã celebrãs, & aliquẽ ſẽtit panis ſaporẽ.

Quæritur, an peccauerit mortaliter, aut aliquẽ errorem fecerit exponendo populum periculo idolatriæ?

Reſpõdeo Epiſcopũ nõ modo nõ peccaſſe, ſed adorãdo hoſtiã illam vt verum corpus Chriſti, optime feciſſe cũ dubitari nequaquã poſſit hoſtiã illã fuiſſe cõſecratã, & loco reliquiarũ in cõſecratione altaris poſitam.

Tum

Tum quia id esse licitum quam plurimi tenuerunt Doctores, inter quos fuit Iohannes, in cap. Placuit, de consecrat. dist. 1. & glos. aperte in eodem cap. Placuit, §. Reliquiæ.

Tum quia fuisse olim in vsu inter fideles loco reliquiarum ponere Corpus Christi, colligitur tam ex libro Pontificali quem hoc innuere refert Hostiensis in sua Sũma tit. de consecratione Ecclesiæ vel altaris. §. Dicunt etiã aliqui. quã ex facto Leonis Papæ, quem dedisse partem corporalis & Corporis Christi in consecratione cuiusdam Ecclesię refert Syluest. verb. Altare. q. 4. & Armill. eod. lib. 7.

Tũ quia á 247. annis quãdo illud altare consecratum fuisse dicitur, & in loco vbi nullæ aliæ reliquiæ aderant, non potest dubitari quod hostia fuerit ab Episcopo reliquiarum loco posita, nisi consecrata, & ideo cum adhuc essent ibi vera panis accidentia de fide est tenendũ sub illis speciebus, esse corpus Christi, ac proinde vt tale venerandum & adorandum.

Tum maximè quod præter naturam est, & miraculi loco ascribi debet quod in tam longo tempore non sint illæ species consũptæ, nec in alterius rei formam redactę, sed integræ tam quoad quantitatem, quam quoad qualitates omnes ad illum vsque diem permanserint, ac propterea Episcopus pro inflammando populo ad fidem, & excitandam fidelium deuotionem, erga tantum sacramẽtum, quod plebem conuocauerit, & sacramentum illud ad parrochialem Ecclesiam adorandum detulerit, & altera die celebrata Missa consumpserit actio fuit non solum reprehensione carens, sed maxima laude digna.

CASVS QVADRAgesimus.

Matthaus vt in matrimonium duceret consanguineam egit cum quodam banchario vt dispensationem impetraret à Summo Pontifice; qua obtenta celebratum est matrimonium: sed inde ad paucos dies profecto in Indiam Matthao, conuictus fuit & iudicatus dictus banchario bullarum Apostolicarum falsarius, & vt talis punitus: irritante Papa omnia qua erant facta per literas seu dispensationes ab isto impetratas, sed isti consanguinei non curarunt obtinere nouam dispensationem, imo fœmina probans falsis testibus maritũ in partibus India esse vita functum, nupsit alteri: nunc antem quod ab India est sanus & diues reuersus, cupit fœmina ad illum redire, consulitque de hac re doctum confeßorem.

Quaritur, an primum illud matrimonium fuerit validum, & si potest tuta conscientia aliã in vxorem ducere?

REspondeo, quod quãdo constaret dispensationẽ nõ fuisse á Sũmo Põtifice obtentã, sed falso & fictè per bãcharium compositã, matrimoniũ tunc esset nullũ, posśetque libere quilibet eorũ cũ alio contrahere, data tamen prius per iudicem sententia de nullitate matrimonij, quia consanguinitas ad quartũ vsque gradũ est impedimẽtum dirimẽs; cap. Si debet. de consang. & affin. Sed interim quod de eo aperte nõ constat, & omnia illa quę adducuntur in casu proposito, faciunt indiciũ solum vehemens, quod præfata dispensatio fuerit ficta & falsa, sed nõ probãt id plene & euidẽter, quia stante falsitate bãcharij potuit hanc vere obtinuisse, vt in simili probat Bart. ff. ad l. Iul. & superueniens culpa non infringit id quod legitime factum fuit, vt ait glos. in cap. Ad limina, 30. q. 2. nec negligentia cõiugum in noua impetranda dispensatione conuincit obtentã extitisse falsam, neque matrimoniũ secundo cõtractũ probata per testes falsos prioris mariti morte, arguit cõtractũ cũ Mathęo fuisse nullũ, per tex. in c. Duobus, de sponsat. duorum. & irritatio seu annullatio Summi Pontificis, non poterat se extẽdere ad præteritum matrimoniũ, legitima dispẽsatione celebratũ, quod iure diuino est indissolubile; sed ad ea solum quę vigore falsarum literarum fuerunt acta; quia interdictũ Papę, quamuis sufficiat vt separatio fiat ad tempus, quousque cognoscatur de veritate seu falsitate dispẽsationis, nõ tamẽ irritat matrimoniũ, vt notat glos. in cap. Ad dissoluẽdum, de sponsat. impub. nam fortius est matrimonium quã interdictũ Papæ, cap. Ex literis. de matrim. quare cum simus in dubio, in fauorẽ matrimonij est iudiciũ ferendũ: tutius est enim dubio existẽte iure matrimonij, contra statuta hominũ dimittere copulatos, quã disiungere cõiunctos cõtra statuta Dei, cap. Licet ex quadã. de testat. & attest. interim tamen quod nõ sunt certi de nullitate dispensationis, sed eã fuisse veram probabiliter credũt, possunt insimul cõuiuere quousque à iudice de veritate facti sentẽtia feratur. cap. Inquisitioni. de sent. excom. D. Tho. in 4. dist. 36. in expositione literę. Richar. ibi dist. 35. Sylu. matrim. 8. q. 3. quare confessor admoneat Mathęũ, vt diligẽtiã omnem possibilem adhibeat de veritate aut falsitate dispẽsationis, quæ si vera fuit, habebitur memoria Romę in libro aliquo, in quo dispensationes registrãtur, & interim ad euitandũ scandalũ ita cohabitet cũ vxore, vt fiat thori separatio, rẽque omnẽ ad Episcopũ deferat, vt cognita veritate facti sententiam ferat; eamque tuta conscientia poterit sequi, quia matrimonium secundo contractũ, fuit prorsus nullum, tum quia celebratum viuente priore

priore marito. Tum quia non satis constabat de nullitate seu falsitate dispensationis. Tũ quia cum fuerit publice celebratum auctoritate iudicis, non poterat sola voluntate mulieris solui, & quamuis dubitaret de valore dispẽsationis obtẽtæ à bãchario aliàs falso, rationes dubitandi non erant adeo vrgentes, vt matrimonium bona fide factũ possint diuidere.

CASVS QVADRAGEsimus primus.

An danda sit ab Episcopo licentia cuidam negotiatori, vt ad hæreticalem ciuitatem pergat causa negotiandi ibi per aliquot annos, & quibus cum conditionibus dari possit?

Respondeo, quod cum ciuilis cõsociatio, & externa cũ hæreticis cõmunicatio sit multis animę periculis exposita, & nõ solum canonico, sed diuino iure prohibita; primo propter difficilẽ conuersionẽ & reductionẽ ipsorũ hæreticorum, qui magis confundũtur & resipiscunt si euitentur, quã si familiariter tractẽtur, iuxta illud D. Pauli 2. ad Thessalon. cap. 3. Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, nec commisceamini cum illo vt confundatur. Secundo propter cautelã nostrę salutis, quia facilius venenum suorum errorũ euomũt, quã in sana & Catholica doctrina erudiantur: nam vt inquit Paulus ad Timot. 2. sermo hæreticorum vt cancer serpit. & 1. ad Corinth. cap. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua: propterea non nisi magna & vrgẽte necessitate permittendum est fideli, vt cum hæreticis commercium seu familiaritatem ineat, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 9. Cum vero merces ad hæreticos deferre nõ alio fine quã ad cõparandũ tẽporale lucrum, non sit vrgens necessitas, nequaquam concedendũ puto, prædicto negociatori vt ad dictam ciuitatem pergat, victurus in ea per annos & cum hæreticis familiariter conuersetur, eo solo fine vt merces carius vendat. Tum quia bonum spirituale, præferendum est temporali: tum quia quĩ se exponit periculo, peribit in illo, & Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.

Quando tamẽ mercator, aliqua in ea ciuitate haberet negotia, quibus si nõ intersit, maximum damnum erit sibi emersurum: tunc ad res suas comparandas, & à manibus hæreticorum omnino eripiendas, poterit eidem concedi facultas eundi & commorandi per tantum temporis spatium, quantum sat sit ad illud negotium peragendum; ita tamen vt mercator sit persona de cuius firma fide non possit dubitari, neque socium deferat aliquem simplicẽ, & infirmũ

in fide, de cuius subuersione probabiliter timeri possiit, imponendũque esset istis ab Episcopo vt interim quod inter hęreticos degũt, si copia adsit cõfessoris, cõfiteãtur ad minus ter in anno, & si fieri possit, sacram communionẽ suscipiãt, deferãtque huius rei fidẽ in scriptis quando domum redierint.

Nec obstat dicere, quod negotiatio est de iure gentium concessa omnibus, & cõuersari cũ hæreticis alio respectu quã quod sint hęretici, nullo iure est prohibitum, arg. l. In delictis, §. Si detracta. ff. de noxa. Et multos esse Catholicos scimus, qui in Germania, Anglia, Scotia, & in alijs partibus vbi hæreses vigent, tractant, conuersantur, & viuunt cum hæreticis.

Respondemus, id quidem verum esse, nihilominus negari non potest eos in magno periculo subuersionis versari, & quãuis possimus fauere hęretico, vt homo est, cum displicentia suæ hæresis, arg. c. Duo ista nomina, 24. q. 4. ibi quia peccator est, corripe, quia homo, miserere, attamen præsumptiuè fauet hæretico, qui sciens eum esse talem, conuersatur familiariter cũ eo, sine aliqua circumstantia quæ familiaritatem istam iustam reddat, vt est necessitas, cognatio, vtilitas, & aliæ similes, vt docet Nauarrus in man. cap. 27. num. 55. vide de isto casu plura in secunda parte casu septimo.

CASVS QVADRAGEsimus secundus.

An qui per confessionale impreßum in quo cõtinetur variæ formulæ & circũstantiæ diuersorum peccatorum confiteri est solitus, & de omnibus illis se in particulari accusat tanquam si fuerint ab eo commissa, putans se maiorem actum humilitatis agere, quod de pluribus se accuset, & ea confitendi forma est semper vsus, nec vnquam de contrario admonitus, peccet mortaliter, vel bona fides & deuotio quã habet in tali modo confitendi, quãuis in multis illis falsitatem dicat, ipsum excuset?

Ratio dubij in hoc cõsistit, primo quod iste per tale confessionale se accusat de aliquib⁹ mortalibus, quę tamẽ non gessit; & ita mentitur in re spectante ad iudicium Dei, & sic decipiendo confessarium videtur quod velit fallere ipsum Deum, cuius loco est cõfessarius: Secundo, quia cum sit saltem dubius, an illa omnia peccauerit, affirmat certo & indubiè se peccasse illa, quæ esse mendacia in pręiudicium tanti sacramenti confessionis patet, & esse sacrilegium quatenus ex parte sua vult absolutionem dari super mendacia.

Nos respondemus ad hunc casum, quod si iste tali modo & formula cõfitetur, animo vt sacerdotẽ decipiat, & cõfessioni iniuriã afferat

rat, peccat mortaliter ob rationes in principio dubij adductas. Sed si id facit bona fide, & ex pura simplicitate, putás se benefacere dum tutiorẽ credit viã sibi eligere per tales impressas formas se accusando, vt quia arbitratur quod quãto pluribus se condemnat, tanto sanctius agit, nec vnquam fuit de hac re á confessario admonitus, sed bona fide semper in eo perseuerauit, nõ peccat tunc mortaliter: tum quia iste pœnitens, etsi falsum dicat, nõ tamen animo fallendi, nec mentitur in damnum & perniciem alicuius, sed solum in nocumentum sui, imponens sibi ipsi multas culpas, quas non perpetrauit, arg. cap. Animaduertendum 22. quæst. 2. vbi dicitur, mendacium esse, falsam vocis significationem cum intentione fallẽdi, & ita cum iste careat tali intentione, videtur quod non mentiatur formaliter, sed solum materialiter. Tum etiam, quia in iudicio interiori, sicut in omni alia materia, subreptio & rei leuitas á mortali excusant, vt ait D. Thom.1.2.q. 88. ar. 5.ad 6.& 2.2. q. 35.ar.3. Tum demum quia sola circumstantia iudicij exterioris, vel interioris, nisi aliud concurrat, non facit mortale mendacium, quod notabiliter in se non est damnosum, & extra iudicium dictum non est mortale, vt ait Nauarr. in Man. cap.18.n.3.

Aduertendum est tamen, quod quando pœnitens, nullũ peccatũ mortale aut veniale confiteretur verum, sed omnia falsa, peccaret tunc mortaliter, non ideo quia in iudicio mentitur, sed quia subijcit sacramentali absolutioni pro materia, id quod nequaquam est materia, & sic quantum est ex parte sui, vult formam sacramẽtalem, in non materiam, & in falsum induci, quod est grauissimum sacrilegium, secundum glos. cap. Sacrilegium.17.q.4. & D. Tho.2.2.quæst. 99.art.1.

Nec valet si dicatur idem videri iudicium de eo, qui cum alijs mortalibus aut venialibus veris commiscet alia peccata falsa; cum de toto ad partem argumentum valeat.l.Quæ de tota.ff. de rei vendit. & cap.Pastoralis, de offic.deleg. nã etiam iste videtur efficere vt forma illa sacramentalis in cassum & inaniter pro parte aliqua applicetur materiæ falsæ & non idoneæ.

Respondetur disparem in hoc casu esse rationem, quia in priori, nulla prorsus erat materia ad absolutionem idonea; sed in hoc secundo casu, est aliqua, & pœnitens sic petendo & suscipiendo absolutionem, vult saltem implicite, vt ea cadat supra eam partem materiæ, quæ est apta ad sacramentum, vt late declarat Nauar. in cap.Fratres, de pœnit.dist.5.n.27.

Non etiã obstat, quod D. Th.2.2.q.69.ar.1.affirmet omne menda-

cium in iudicio dictum esse mortale.

Respõdemus, id intelligi primo de mendacio in iudicio, quod pertinet ad iudicium, & est contra ipsum iudicium, ita vt dicatur animo fallendi iudicem, & frustrandi eius sententiam; non autem de mendacio quod est impertinens nec dictum animo fallendi, sed ex quadam simplici consuetudine confitendi per confessionalia. Respondetur secundo quod intelligitur esse mortale ex suo genere, sicut quælibet alia iniustitia, sed potest esse veniale in specie, & quando est mendacium materialiter tantum, & dictum non animo fallendi, sed seipsum magis humiliandi.

Ex his colliges primo, eum qui de mortali antea legitime confesso mẽtitur, rarissime peccare mortaliter, tum quia vel non proposuit illud reconfiteri, vel si proposuit reuocare potuit tale propositum; nam in his quę à sola voluntate pẽdent, donec in aliam transeant obligationem, nempe voti, vel contractus, vel delicti, aut aliam similem, possunt pro libito nostro mutari; vt ait D. Thom. 2. 2. quæst. 88. artic. 1. & Abbas in cap. Literarum. de voto Archidiac. in cap. Qui bona. 17. quæst. 1. quicquid glos. ibi dicat. Tum quia tale mendacium nõ est de re, ad iudicium necessaria, peccata enim iam confessa, & rite absoluta, non sunt de necessitate confitenda, sed pendet id ex libera voluntate confitentis.

Colliges secundo illum qui interrogatur à confessore an aliquãdo commiserit tale peccatum, & iste sciens se id iam legitime confessum fuisse in alijs cõfessionibus, respondet quod nunquam illud commisit, non peccat mortaliter; quia non mentitur in re ad confessionem necessaria. Similiter etiam si interrogatur à confessore de patre & matre qui sint, vel an aliquid egerint, & respondet eos esse nobiles, cum tamẽ sint ignobiles, vel nescire se quid egerint, si illud neque ad confessionem pertinebat vt materia necessaria, vel iam id est confessus, non peccat mortaliter, vt supra est probatum.

Colliges tertio contra Caietanum, 2. 2. q. 69. art. 1. & Palud. in 4. dist. 21. q. 2. & contra alios, quod etsi aliquis confitendo veniale quod non fecit, dummodo sint alia vera de quibus cõfitetur & absoluitur, non mentiri mortaliter, tum quia licet mentiatur, non est illa falsitas in materia necessaria: tum quia mentitur in re leui, nec omnino repugnat veritati formæ, sicut qui illud veniale confiteretur absque vllo dolore, & sine proposito emendæ in casu quo non esset materia integra, sed partialis solum; vt qui guttam aquæ odoriferæ commisceret cum aqua naturali ad baptizandum, dummodo id faceret nõ

ad

ad inducendum falsum ritum, sed indiscreta deuotione, verũ quidẽ sacramentum conficeret, proferẽdo baptismi formam supra aquam naturalem. vide Ang.Confes.1.nu. 16.Syluest.ibi num.8.Sot.in 4.dist. 18.quæst.2.

Colliges quarto aduersus Vict. in Sum.num. 166. & Ledesm. 2. 4. q.3.ar.2.dub.15. quod etiamsi quis accedat ad confessorem dicendo illi se velle facere generalem confessionem totius suæ vitę,& in medio ob verecundiam mutato proposito cõfitetur solum aliqua peccata præterita,sed non omnia,non peccasse mortaliter ex tali variatione sui propositi: tum quia non mentitur in materia necessaria; cũ iam illa præterita fuerit confessus: Tum quia illud propositum recõfitendi omnia, est semper pendens ex eius libera voluntate, nec dixisse sic cõfessori, fuit votum, aut obligatio inuariabilis: tum quia non decepit confessorem in suo iudicio, quia iste ea solum debet iudicare quæ pœnitens confitetur, & non illa quæ non vult confiteri, ita Medina de confessio.q. 14. Nauar. in Man. cap. 18. nu. 3. & in cap. Fratres.de pœnit.dist. 5. n.27.

Finis Partis Tertiæ.

VARIÆ
RESPONSIONES
AD CASVS CONSIENTIÆ
IN CONFESSIONIBVS SÆPE OCCVRRENTES.

QVARTA PARS.

Auctore Reuer. P. Doct. Fratre Ludouico de Beja Palestrelo Ordinis Eremitarum S. Augustini.

PRIMVS CASVS.

Mathæus à multis annis Parochus, bonæ vitæ, & exempli, ac in administrandis populo sacramentis assiduus, in doctrina tamen Christiana pueros edocenda est valde negligens. (ob quod multi ætate iam prouecti, symbolum fidei, ac legis præcepta ignorant) vt qui putat, officio Pastorali satisfacere, diebus festiuis euangelium explanando, & præcipua fidei mysteria in solemnitatibus occurrentia declarando. & patres vt filios suos bene instituãt admonendo. Nunc tamen fit illi scrupulus, quod tam multi ex sibi subiectis, Christianam Doctrinam ignorent.

Quæritur, an peccauerit mortifere non edocendo hanc doctrinam: & quæ sunt in ea scitu necessaria ad salutem.

NON defuerũt, qui dicerent, satisfacere Parochum sui officij debito, si parentes sępius admoneat, vt doceant paruulos suos, rudimenta fidei: quia cum in administratione sacramentorum consistat pręcipue animarum cura, & institutio puerorum in doctri- Christiana, requirat plurimum tęmporis, & per patres carnales possit facile fieri, ad quos maxime spectat filios in Christiana Religione enutrire: non videtur quod Parochi sint isto onere grauandi.

Nos tamẽ, arbitramur adeo esse Parochorum officio annexũ, doctrinã Christianã in Ecclesia subditos suos edocere, vt si ea in re negligẽtes omnino fuerint, peccatum mortale committant.

Tum

Tum quia in Concil. Trid. sess. 24. cap. 7. dicitur ad Parochi officium attinere subditos suos in lege domini erudire. Et sess. 23. cap. 1. de Reformat. habetur, præcepto diuino mandatũ esse omnibus, quibus cura animarum est iniuncta, oues suas verbi diuini prædicatione & Sacramẽtorum administratione pascere. Et sess. 5. cap. 2. imponitur Parochis, vt per se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & festis solemnibus, pascant salutaribus verbis plebes sibi commissas, pro sua, & earum capacitate, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem. Iam autẽ scire doctrinam Christianam, diuino iure præcipitur, & ad salutem est necessarium.

Tum quia Theologi omnes ideo probant, quod Prælati & curati tenentur habere pleniorẽ notitiã de rebus diuinis, quã inferiores, quia per illos peruenire debet credibilium notitia ad impuberes & inferiores: vt Diuus Dionysius cap. 12. de cælesti Hierarchia testatur: & D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 6.

Tum quia animarum cura in ijs præsertim administrandis consistit, quę sunt ad salutem simpliciter necessaria qualia sunt hæc fidei nostræ prima principia.

Tum quia turpissimum est in omni Republica, non esse aliquos, quibus ex officio incumbat, edocere illa, quæ sunt prima rudimenta religionis. Vnde Deuteronomij cap. 32. dicitur, Interroga patrem tuum & dicet tibi maiores tuos & docebunt te. Vt enim est á natura hominibus insitũ, á maioribus inquirere ea quæ ad Religionem pertinent, quam colunt: ita diuinitus est hæc edocẽdi cura parochis iniuncta.

Tum quia eo fine Ecclesia decreuit, vt componeretur catechismus, quo Parochi facilius possent Christi fideles de his rebus, quas eas nosse, profiteri, & seruare oportet, edocere: vt patet ex priuilegio Pontificio, quod cathecismo inscritur in principio. Et in Concil. Trident. sess. 24. cap. 7.

Tum demum quia sicut pater carnalis tenetur necessaria vitæ alimẽta filijs præbere. Ita curatus qui est pater spiritualis, tenetur ea quę sunt ad salutem animæ necessaria ministrare subditis; inter quæ primum locum obtinẽt, fidei nostræ primordia: ne de illis dicatur illud Threnorum. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

Proinde iure optimo Illustrissimus Dominus Cardinalis in Archiepiscopali Bononiensi parte secũda præcipit strictè omnibus curatis vt diebus festis, inter Missarũ solemnia, vel ad vesperas, vel alio tempore, quo frequentior populus ad Ecclesiam conuenit, clara

voce

voce & distincte recitent hæc quatuor scilicet, Pater noster. Aue Maria. Credo, & decē præcepta, quod si omnia simul recitare nō possunt vnum vel aliud eorum non omittant; pro temporum opportunitate: hortenturque omnes, qui adsunt, vt vna cum curato, eadem exprimant. Et Concilium Tridentinum de reformatione, sess. 24. c. 4. præcipit Episcopis, vt saltē Dominicis & festiuis diebus, pueros in singulis parochijs fidei rudimēta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligenter ab ijs, ad quos spectabit, doceri curent: etsi opus sit etiam per censuras Ecclesiasticas compellant: non obstantibus priuilegijs & cōsuetudinibus. Quæ verba aperte declarant, parochos ad hoc teneri sub culpa mortali; aliás per censuras Ecclesiasticas nō possent ad id cogi & maximè per excommunicationem, quę supponit semper peccatum lethale iuxta textum in cap. Nullus & cap. Nemo 11. q. 3. & cap. 1. de iud. cap. Nobis, &. cap. Sacro. de sent. excom.

Ad id vero, quod secundo loco petitur, quæ sunt in doctrina Christiana scitu necessaria, ita vt illis ignoratis, nullus inter fideles enutritus, possit salutem consequi: & si in eis addiscendis non elaboret, peccatum mortale incurrat?

Respondemus, esse Symbolum Apostolorum, orationem Dominicam, decem præcepta Decalogi, & tria saltem sacramēta, Baptismū Pœnitentiam, ac Eucharistiam.

Probatur primo, ex Diuo Athanasio in suo Symbolo asserente. Quicumque vult saluus esse, ante omnia opus est, vt fidem catholicā teneat: & subdit fides autem Catholica hæc est, vt credamus & cōfiteamur, vnum Deum in Trinitate, & cæt.

Præterea, in Canone quodam Concilij Magūtiaci sic statuūt patres. Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam, discere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum: volumusque vt disciplinam condignam habeant: & qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendentur. Et Isidorus libr. 1. de Summo bono, symbolum & Dominica oratio, pro tota lege paruulis Ecclesiæ ad cœlorum regna sufficit capescenda: omnis enim latitudo scripturarum in eadem oratione Dominica, & symboli breuitate, concluditur.

Sacramentum autem baptismi, quamuis pueri recenter nati quādo baptizantur, non cognoscant: postea tamen quādo ad discretionis annos perueniūt, tenētur scire se esse baptizatos, ac proinde explicite baptismi sacramentum credere, secundum illud symboli Constantinopolitani, confiteor vnum baptisma in remissionem

nem peccatorum. De Euchariſtia, idem eſt dicẽdum in adultis, quia nullus poteſt cõmunem cibum ab hoc diuino diſtinguere, niſi eius dignitatem expreſſe cognoſcat,& quod non ſit ibi panis,ſed Chriſtus ſub illis ſpeciebus abſcõditus pœnitentiæ etiam ſacramentum,quæ eſt ſecunda noſtrę ſalutis tabula, explicita fide eſt credendum,quoad hoc quod omnia peccata teneamur ijs miniſtris Eccleſiæ confiteri qui illa abſoluendi poteſtatem habent. De reliquis vero ſacramentis tunc fides explicita eſt habenda, quando actu recipiuntur. Pręcepta tandem decalogi, quæ ſunt actionum noſtrarum recte ordinandarum decem quaſi regulæ: cognoſcenda explicite ſunt, vt à malo declinare & quod bonum eſt,proſequi valeamus.

Et quamuis arbitremur, nõ eſſe abſolute neceſſarium, memoriter ſcire, & explicite ac ordinatim enarrare articulos fidei orationem Dominicam, & decem præcepta decalogi: cum aliqui homines ſint tam debilis & infirmæ memoriæ, quod nequeunt hæc omnia firmiter retinere: non tamen excuſarẽ à peccato mortali eos qui quantũ in ſe eſt non faciunt, vt illa omnia, memoriæ tradant,& retineant, ac recenſere poſſint.

Adducor in hanc ſententiam, tum quia in Concilio Foroiulenſi ſub Carolo & Pipino, manifeſte ita dicitur. Symbolum vero & orationem Dominicam, omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ętas,omnis ſexus,omniſque conditio. Et in Concilio Maguntiaco c. 45. omnes donent filios ſuos ad ſcholam, ſiue ad monaſteria, ſiue foras præſbyteris,vt fidem Catholicam recte diſcant, & orationem Dominicam: vt domi alios edocere valeant: & qui aliter non potuerit,vel in ſua lingua,hæc diſcat. Et in Synodo Rhemenſi,cap.2.ſtatuitur: vt orationem Dominicam quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit, verbis diſcerent, & ſenſu bene intelligerent, quia illã ignorare nulli Chriſtiano licet. Et beatus Pater Auguſtinus lib.1.de Symbolo cap. 1.inquit. Incipite regulã fidei quod Symbolum dicitur, & cum acceperitis in corde, ſcribite, & quotidie dicite apud vos antequã dormiatis antequã procedatis, Symbolo veſtro vos munite.

Tum quia de conſecrat. diſt.4. cap.baptizãdos & cap. Non liceat præcipitur, vt nullus adultus baptizetur, antequam ſciat Symbolũ Apoſtolorũ & memoria retineat: ergo multo magis ad hoc tenẽtur baptizati, qui in religione Chriſtiana iam ſunt profeſſi.

Tum quia in conſtitutionibus Synodalibus huius Bononienſis diæceſis præcipitur, vt nullus ad matrimonium contrahẽdum admitta-

mittatur, qui doctrinam Christianam ignoret: nec ad baptismum puerum teneat, qui Pater noster, Aue Maria, Credo, & decem legis præcepta, memoriter prius nõ dixerit.

Ex his colligitur, cõfessores qui inueniunt pœnitentes hæc ignorantes teneri vel illos docere, vel confessiones eorum non audire. Ratio est, quia ille qui talem ignorantiam habet, vel est in peccato mortali, vel in maximo periculo peccandi mortaliter, & ideo confessor debet prorogare confessionem, quousque illa pęnitens addiscat, vt à periculo lethalis culpæ; eum eripiat. Dominicus Bannes 2.2.q.2.art.8.

Imò qui crassa ignorantia, in istis erraret, tanquam hęreticus posset damnari: quia non est putandũ, hominem inter fideles enutritum ea ignorare, quæ cunctis diuulgata sunt: & omnes sciunt & intelligũt: & quę illemet qui errat, tenebatur explicite scire, nisi forte sit adeo stupid⁹, & à se ipso aliens, vt aperte constet suam ignorantiam caruisse malitia, & ab omni pertinacia ipsum esse alienum, vt ait Septimancas lib. de instit. Cathol. tit. 26. numer. 4.

Vnde idem Illustrissimus Dominus Cardinalis vbi supra, præcipit omnibus Parochis & confessarijs, secularibus, & regularibus quibuscũque ciuitatis & diæcesis suæ, vt antequam pænitentes, quos ipsi rudiores esse animaduerterint, in sacris confessionibus audiant, eadem quatuor, scilicet, Pater noster Aue Maria, Credo & decem præcepta distincte ab eis recitari iubeant: in reconciliationibus vero saltem Credo non prætermittant, qua in re eorundem Parochorum & confessariorũ cõscientias onerat. Vbi vero id necessarium non esse intelligunt, dicta confessione generali vt solent, pænitentes audiant.

Quod si quempiam repererint, qui ea nesciat: pro prima vice tantum illũ absoluãt, eã illi pænitẽtiã iniungentes, inter eas quæ satisfactoriæ sunt, vt ea addiscat tempusque opportunum, suo arbitrio illi assignent, quod etiam vrgentibus de causis aliquibus prorogare poterunt. Quod si idem iterũ ad cõfessiones & recõciliationes reuertatur, & eadem quatuor adhuc ignoret, si in ciuitate erit, ad pœnitẽtiarios, à Parochis & cõfessarijs remittatur. Si in diæcesi ad sacramẽta non admittatur, sine plebani expressa licentia, pro prima vice. Postquam à confessarijs reijcietur, pro secũda vice, necessaria sit Illustrissimi Archiepiscopi licẽtia, hæc in Archiepiscopali Bononiensi parte secunda. tit. de doctrina Christiana. fol. 32.

CASVS SECVNDVS.

Raphael adeo est iuramentis faciendis assuetus, vt oblata etiã leuißima occasione, nulla habita veritatis consideratione ex prauo vsu sæpißime iuret. Et quamuis elaborauerit, in hac pessima iurandi consuetudine eradicanda, non potuit tamẽ adhuc eam euellere, de quo dolet plurimum, & nolens iurare, inaduertenter crebro iurat, sed reprehensus ab amico de peccato mortali, cui se exponit ob periculum, tam vera, quam falsa indifferenter iurandi, confessorem consulit.

Quæritur, An quoties absque iudicio & sine consideratione veri aut falsi ex mala consuetudine iurat, peccet mortifere?

PRænotandum hic est, receptã esse ab omnibus Doctoribus sententiam, tres comites adhibendos in omni iuramento esse, vt licitum sit, nempe veritatem, iustitiam, & iudicium, adeò quod si id quod iuratur nõ est verũ, aut nõ est iustum & licitum, aut incõsiderate absque vlla reuerẽtia Deo debita, iuramentum fiat, peccatum erit. Iuxta illud Ieremiæ. 4. & iurabũt, in veritate, & iudicio, & iustitia, quod refertur 22. q. 1. cap. Et iurabunt, & iureiurãdo cap. Etsi Christus, vbi glosa ait, quod si ista defuerint, non iuramentum, sed periurium est dicendum. Nam etsi illa etiã in quolibet alio opere vt bonum sit, requirantur, quia si quid fiat contra iustitiam aut veritatem vel sine præcedente iudicio, malũ erit: attamen cum in iuramento, maius immineat peccandi periculum: Tum propter Dei magnitudinem cuius testimonium inuocatur: tum etiam propter labilitatem linguæ humanæ, cuius verba iuramento confirmantur. Idcirco hæc tria magis ad iuramentũ, quã ad alios humanos actus requiruntur Diuus Thomas 2.2.q.89.art.3.

Aduertendum etiam quod regulariter & vt in plurimum, si iuramento deest veritas, aut iustitia, peccatum mortale committitur: adducere siquidem Deum in testẽ falsi, seu illiciti irreuerentia est ex suo genere mortifera, quam rei leuitas efficiet venialis. Vt affirmat Angelus. verbo Periurium 1. Syluester verbo iuramentum. 1. q. 6. & 7. Nauar. in Man. c. 12. numer. 3. & alij omnes.

His prænotatis in casu præsente de eo qui ex praua iurandi consuetudine, ad singula ferè quæq; verba, iuramentum adhibet sunt qui putent illum peccare solum venialiter: quia defectus iudicij, seu cõsiderationis, contra reuerentiam iuramento debitam, cui hæc iurãdi consuetudo opponitur, non est nisi culpa venialis, vt communis habet sententia.

Tum quia iste sic consuetus iurare,

rare, nequaqam de iuramento deliberat : indeliberatio autē & subreptio, excusat á mortali, vt ait Angelus verbo Periurium in principio : vbi inquit, quod deliberans de dicto, sed non de iuramēto, nō peccat mortaliter, licet sit veniale graue & similiter est peccatum veniale, quando de neutr:odeliberat; sed totum profert ex subreptione. Ita Gofe. 25. distinct. §. Criminis.

Contrarium tamen est dicendum quod iste ex cōsuetudine sic iurans peccat mortaliter : neq; inconsideratio aut subreptio illum excusat, quæ est communis sentētia Caietani 2.2.quæst.89.art.2. Richardi in 4. distin. 9. Angel. verbo. Iuramentum §. 10. Syluestri eo. q. 8. & verbo periurium, in principio. Sancti Antonini 2. part. titul. 10. cap. 4. §. Secundum quod exigitur.

Probatur hæc sententia, Tum quia defectus iudicij & discretionis in iurando : si per se tantū summantur, idest prout solum absque necessitate & vtilitate adducitur, leuissima etiam ex causa, Deus in testem : est culpa tantum venialis, vt præcedens opinio, imò Doctores omnes asserūt : quamuis enim sic iurans, Deum colat & veneretur, parui tamen videtur facere diuinam maiestatatem, adducendo eam in testem ex leui causa : sicut irreuerentiam faceret Principi, qui vellet eum inducere in testimoniū alicuius rei friuolæ. Attamen, iste defectus iudicij, coniunctus cum prauo vsu iurādi, quo aliquis neque aduertit ad id quod iurat siue verum siue falsum fuerit, neque etiam ad ipsum iuramētum, lethale est peccatum ob probabile periculum cui sic iurans, se exponit, iurandi falsum; & illicitum. Iuxta illud Eccles. 33. Vir multum iurans, implebitur iniquitate.

Tum quia, quando Christus Matthæi. 5. Iudæis præcepit. Ego dico vobis non iurare omnino, nō voluit absolute interdicere iuramentum cum ex se neque sit malū neque prohibitum, imò á Deo institutum, ad confirmandam veritatem, & ad finem omnis controuersiæ, vt Paulus ad Hebræos 6. inquit, sed voluit prohibere, iurandi facilitatem, ne ex facilitate iurandi, ad consuetudinem, & á cōsuetudine, in periurium decidatur, vt ait P. August. in libro contra mēdacium cap. 15. & docet D. Thom. 2.2. q. 89. artic. 2. ad 1.

Tum quia cōsuetudo praua iurandi, inclinat facile in contemptū Dei, vt ait Sanctus Antoninus 2. p. tit. 10. cap. 4. §. 1. ibi secundū quod exigitur in fine. Iurare autē ex contemptu, peccatum mortale est.

Tum demum, quia cum de facili, homo in verbo delinquat, secūdum illud Diui Iacobi 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, offert se se periculo sæpissimè

pissimè peierãdi, qui ex prauo more, ad iurandum est valde præceps. Etsi enim consuetudo, non faciat per se solam, contẽptum, nisi præsumptiue, in foro exteriori, vt docet Diuus Thomas 2.2.q.189.ar.9. & Caietanus ibi, negandum tamẽ non est, consuetudinem transgrediẽdi aliquam legem, multum incitare ad contemnendam illam, vt asserit Nauar. in Man. cap. 23. n. 42. & ideo in periculo versari cõtemnendi Dei maiestatem, qui indiscrete & inconsiderate iurat.

Confirmatur ex Diuo Ambrosio in cap. Innocens. 22. q. 4. Vbi Iosue cum senioribus ex Israel, illicitum iurarunt, de pace & societate cum Gabaonitis ineunda: & causa huius illiciti sui iuramenti, fuit indiscretio & leuitas in iurando, quasi ex consuetudine procliues ad iusiurandum.

Nec obstant in contrarium adducta. Nam illa concludunt solũ in casu in quo nullum est peierandi periculum, hoc est falsi aut illiciti iurandi: tunc enim ob id solum quod absque necessitate, & vtilitate iuratur, quod est indiscrete, & sine iudicio iuramentũ adducere: peccatũ est veniale: sed nos loquimur in casu in quo ex praua iurandi consuetudine, probabile discrimen peierandi sequitur, quod periculum non euitare, peccatum lethale est, iuxta illud Eccles. 3. Qui amat periculum, peribit in illo.

Sed quia in casu proposito Raphael in consuetudine hac praua sæpissimè iurandi, euellenda elaborat, nec tamẽ eam potuit adhuc prorsus extirpare: & ita quandoq; incõsiderate iurat, adeo quod inconsideratio illa in iurando, prouenit præter intentionem, & est quasi non volita: proinde iurare sine iudicij comite, erit in isto Raphaele peccatum veniale, & non mortale.

CASVS TERTIVS.

Thadæus ruri habitans, videt eo loci solitos esse rusticos, festum Diui Alexij celebrare, quod in tota illa diæcesi non agitur, & de huius festi origine conscius, quia non ex deuotione in sanctum, sed ob crapulam & publicos ludos, eo die fieri solitos fuerit dies ille solennis à populo à decem fere annis introductus, præcipit, ideo colonis suis, vt laborent, & festũ non celebrent, & ad consuetudinem talis solemnis diei dimittendam, populum allicit.

Quæritur, An culpam lethiferam committat, in trãsgreßione illius festi, & quæ consuetudo inducere valeat in aliquam Parochiam diem festum?

Respondetur, Thadæum non obseruando illum diem festũ & inducendo colonos suos vt tũc laborent, non peccare. Tum quia tale

tale festum non fuit Ecclesiastica authoritate introductum, sed populi voluntate, & ideo non obligat transgressores ad culpam, vt est textus in cap. Pronunciandum, de consecrat. distin. 3. Vbi dicitur, festiuitates illas esse celebrãdas, quas Episcopi in suis Episcopatibus cũ populo collaudauerint. Ex quibus verbis duo colliguntur. Primum est, quod Episcopus solus non potest inducere festa celebranda, nisi populus acceptet. Secundum est, quod si ciuitas vel princeps secularis indicit, seu mandat aliquod festum, sub certa pæna celebrari: pænam quidẽ poterit exigere à violatoribus, sed culpam non incurrunt, quia non pertinet ad illos festa præcipere. Vtrũque asserit Sanctus Antoninus part. 2. titul. 9. cap. 7. §. 1. & 2. Syluester. verbo Dominica. quæst. 1. num. 3.

Tum quia consuetudo etiam per decem annos continuata, non habet vim legis obligantis ad culpã, nisi sit præceptiua & rationabilis: hoc est introducta ab eo qui potest condere legẽ, & intendit obligare, quæque iuri Canonico, cuius finis est animę salus aut iuri Ciuili, quod bonum pacis publicum intendit est consona, vt ex sententia Diui Anton. in cap. fin. de consuet. refert Gem. in capit. Licet de const. in 6. Vnde illa tantum consuetudo dicitur rationabilis, quæ conuenit religioni, disciplinæ, & saluti. Et si prædictis est contraria, vt qua nutritur peccatum, est de se irrationabilis, & seruari non potest sine peccato. distin. 8. cap. Quæ contra: iam autem huius festi celebrandi consuetudo cum sit á populo inducta, & non ad salutem animæ, vel in honorem Dei, sed ad crapulandum, & ludendum extirpanda potius est, quam continuãda: iuxta illud beati Cypriani, quęlibet consuetudo, quantumuis vetusta, quantumuis vulgata, veritati omnino est proponenda: & vsus qui veritati est contrarius absoluẽdus, cap. Si consuetudinem dist. 9.

Confirmatur ex Diuo Thoma 2. 2. q. 122. art. 4. ad 2. vbi asserit magis impediri diuinum cultum qui in festorum celebritate intenditur per opus peccati, quam per opus licitum, quãuis sit corporale: iuxta illud Diui Patris Augustini in libr. de decem cordis. cap. 3. Melius faceret Iudæus in agro suo aliquid vtile, quam si in theatro seditiosus existeret: & melius fœminæ eorũ, die Sabbathi lanam facerent, quã quod tota die in neomenijs suis impudice saltarent. Et scribens ad Aurelium Epistola 64. loquens de huiusmodi comessationibus & ebrietatibus, quæ in similibus festiuitatibus fieri consuerunt, inquit, comessationes & ebrietates, ita cõcessę & licitæ putantur, vt in honorem etiam beatissimorum martyrum nõ solum per solennes dies

(quod

(quod ipſum quis non lugendum videat, qui hæc non carneis oculis inſpicit.) ſed etiam quotidie celebrentur. diſtin. 44. cap. Comeſſationes. Vnde feſta ad crapulandum inſtituta, quantum diſpliceāt Deo, teſtatur ipſemet Dominus: Eſaiæ cap. 1. Solemnitates veſtras, odiuit anima mea, facta ſunt mihi moleſta. & Amos cap. 5. Odi & proieci feſtiuitates veſtras: quia ſcilicet eas vobis facitis, non mihi. Et Malachiæ cap. 2. Diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolennitatum veſtrarum.

Ex his facile colligitur reſponſio ad id quod ſecundo loco petebatur, quæ conſuetudo inducere valeat in aliquam Parochiam diē feſtum, ad cuius obſeruātiam omnes illius Parochiæ teneantur, ſub pœna pecati mortiferi.

Dicendum ſiquidem erit, quod quando feſtum aliquod in honorem Dei colitur, á maiori parte illius populi, conſenſu tacito ſaltem Epiſcopi, idque vſu à decem annis iam recepto, & communiter ab omnibus illius Parochiæ tenetur, peccare mortaliter eum qui tali die laborat, & ſacrum non audit. Tunc iſta conſuetudo quia rationabilis, & conſenſu Epiſcopi á populo recepta, & debito tempore continuata, cum intentione præcipiendi feſtum diem, obligat ad obſeruantiam talis feſti omnes illos qui ſunt in tali Parochia. Angelus verbo Feriæ. §. 4. Sylueſter verbo Conſuetudo, Armilla verbo Feſtum, §. 6.

CASVS QVARTVS.

EMmanuel cōfeſſus fuit, & communionem recepit in Eccleſia ordinis Fratrum Mendicantium, die Iouis ſancti, animo ſatisfaciendi Eccleſiæ præcepto: Nec poſtea in die Paſchatis communicauit in propria Parochia; lataque fuit per Epiſcopum excommunicatio contra eos, qui illo anno in Eccleſia Parochiali non communicarunt. Vnde Parochus non obſtante, quod Emmanuel ſchedulam oſtendat, ſacræ communionis ſuſceptæ in dicta Eccleſia fratrum, contra ipſum acriter procedit.

Quæritur, An in illam excommunicationem, & in pœnas canonis inciderit, eo quod non communicauerit eo anno in ſua Parochia.

PRo parte affirmatiua facit. Tū quod in cap. Omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. præcipitur, vt in die Paſchatis, omnes fideles in propria Parochia communicent: & hoc communiter Doctores intelligunt, vt fieri debeat, per octo dies ante Paſcha, vel poſt: aut die quouis Quadrageſimę, vbi hoc fuerit in conſuetudine, ſicut eſt in multis noſtræ Luſitaniæ locis: de quo vide Nauarrum in Manu. cap. 21. num. 45.

Tum quod in Clemẽt.1. de priuilegijs.prohibetur ſub excõmunicatione Religioſis:ne abſq; expreſſa licentia Parochorum, audeant adminiſtrare clericis, vel laicis Sacramentum Euchariſtiæ; id quod intelligi maxime videtur, de communione, quæ eſt de præcepto, vt in Paſchate,& hora mortis.

Tum quod Leo decimus, & alij Summi Pontifices,qui conceſſerũt Religioſis ſacerdotib⁹ ordinis Mẽdicantium, vt poſſint quouis anni die, Sacramentum Euchariſtiæ fidelibus in ſuis eccleſijs miniſtrare: exceperunt ſemper diem Paſchatis: quaſi volentes quod communio præcepta á iure in die Paſchatis, non poſſit alibi fieri: fruſtra enim fieret illa exceptio,ſi præcepto eccleſiaſtico de communione Paſchatis poſſent ſatisfacere fideles, communicando in monaſterijs religioſorum.

Negatiua tamen pars eſt vera & tenenda, quod ſcilicet non inciderit in excommunicationem,nec in pœnas ab Epiſcopo,ſeu á iure latas, contra non communicantes. Imo quod iſte ſic die Iouis ſancti communicans, in Eccleſia ordinis Fratrum mendicantium,per ſacerdotem illius ordinis,ſatisfecit præcepto Eccleſiæ, nec tenetur iterum communicare illo anno in propria Parochia. Hæc eſt opinio fratris Hieronymi á Sorbo,in compendio Priuilegiorum fratrũ minorum & aliorum mẽdicantium, impreſſo Neapoli anno 1595. in verbo Communicare. in quam inclinat Nauarr. in Manua. cap. 21. num. 45.

Rationes quæ me in hanc trahunt ſententiam,hę ſunt pręcipuę.

Primo, quia Leo X. conceſſit cuilibet ſacerdoti fratrum Minorum, & aliorum ordinum Mendicantium, vt quouis anni die ſacroſanctum Domini Corpus, ſecularibus miniſtrare poſſit, excepto ſolo die Paſchatis: & idipſum conceſſit Pius V. in conſt. 38. in prima parte,n.4.& 8. vbi ſic dicit: ipſique Chriſti fideles, Sacramentum Euchariſtiæ (Reſurrectionis Dominicæ feſtiuitate, dumtaxat excepta) ſumere, eique illud per fratres huiuſmodi, ſcilicet Mendicantes,adminiſtrare valeant:Nec ad illud faciendum per locorum ordinarios, aut eccleſiarum Rectores,ſeu alios quoſcumque illorum licentia minime requiſita, etiam ſub cenſuris eccleſiaſticis,& alijs pœnis cogi vel compelli poſſint, ſeu debeant,etiã decernimus, & declaramus. Neque hęc gratia eſt reuocata per breue Papæ Gregorij decimi tertij, quo cõſtitutionem illam Pij V. reduxit ad ius commune, in ijs quæ ſacro Concilio Tridentino obſtãt. Nam quoad hoc particulare de danda ſacra communione, non obſtat præfato Concilio, cum nullibi contrarium præcipiat. Solum enim

enim in ſeſs. 13. cap. 8. admonet fideles, vt frequenter communicēt, ſed non præcipit vt in hac potius quam in illa Eccleſia communicare debeant. Eandem gratiam vt fratres Mendicantes poſſint, tam omnibus à ſe confeſsis, quam alijs quibuſuis perſonis, omni tempore (præterquam in die Reſurrectionis Dominicæ) Sacramentum Euchariſtiæ licite miniſtrare: conceſsit Paulus quartus per breue datum prima Iulij M. DLV. Pontificatus ſui anno primo, quod incipit, Ex clementi Sedis Apoſtolicæ prouiſione: vt videri poteſt in bullario. Cum igitur præfati Pontifices excipiant tantum, diem Reſurrectionis, & exceptio firmet regulam. ff. de mili. teſt. tribunus. §. fina. 32. quæſt. 7. cap. Dominus. & cap. Exiui, de verborum ſignificatione. §. Cum autē. Sequitur quod excludēdo ſolum illum diem Paſchatis, volunt vt quocumque alio die, poſsint fideles in Mendicantium Eccleſijs libere & licite communicare: & cum per communionem ſumptam per dies octo, ante vel poſt Paſcha, ſatisfiat præcepto Eccleſiæ, de communione ſumenda, fit manifeſtum fuiſſe hoc præceptum adimpletum per eos qui in aliqua Mendicantium Eccleſia illis diebus communicarunt, animo ſatisfaciendi eccleſiaſtico præcepto, nec teneri ad iterum in die Paſchatis communicandum in Parochiali Eccleſia: Satiſque illis eſſe, vt nullam cenſuram, aut pœnam incurrant oſtendere fidē, quod á ſupradictis fratribus receperunt communionem.

Confirmatur quia, non ſolum ille qui vult ſatisfacere Eccleſiæ præcepto: de communione in die Paſchatis, ſed etiam qui alijs temporibus ex ſua deuotione vult id facere extra propriam Parochiam, indiget licentia proprij Parochi, & qui ſine illa communicat, peccat, & adminiſtrans incurrit excommunicationem, vt cum communi notat Nauarrus in Manu. cap. 21. numer. 52. & cap. 27. num. 101. Sylueſter verbo Excommunicatio 6. excommunicatio 15. quæſt. 3. Et tamen illi qui in Eccleſijs mēdicantium communicant, non modo abſque licentia Parochi; ſed etiam illo contradicente, ob ſuam deuotionem, alijs diebus, non ſolum non peccant, ſed nec præfati fratres cenſuram aliquam incurrunt: vt Doctores omnes affirmant: ergo neque peccabunt, neque pœna aliqua affici poſſunt, qui vt ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ, in dictis Eccleſijs communicant.

Secundo ex æquo obligat præceptum Eccleſiaſticum de confitendo ſemel in anno, ac de communicando in Paſchate, vt patet ex cap. Omnis. de pœnitent. & remiſſ. vbi vtrumque inſimul præ-

 cipitur.

cipitur. Imo cognoſcere vultum ſui pecoris, quæ eſt cura proprij Parochi, magis ex adminiſtratione Sacramenti confeſsionis, quam Communionis deſumitur. Et vtrumque vt fiat Parocho, ſolet ab Epiſcopis ſub excommunicatione præcipi: & tamen qui confitentur fratribus Mendicantium, etiam inuitis Parochis, non incidunt in cenſuram aliquam, & ſatisfaciunt præcepto de annua confeſsione, nec tenentur iterum confiteri in propria Parochia, vt eſt indubitatum, & contrarium aſſerere eſſet manifeſtus error: damnatus à Papa Ioanne vigeſimo ſecundo, in Extrauaganti. Vas electionis: ergo neque cenſuram incurret, nec obligabitur ad iterum in Parochia ſua communicandum, qui in monaſterijs Mendicantium eo animo communicauit, vt præceptum Eccleſiæ adimpleret.

Vnde Sixtus IIII. conceſſit præfatis fratribus vt poſſint confeſſiones vtriuſque ſexus Chriſti fideliũ, ad ſuas Eccleſias occurrentium, & inibi confiteri volentium toties quoties ibidem confitebuntur, libere audire, & reos ab omnibus & ſingulis peccatis abſoluere: nec nõ Euchariſtiæ Sacramentum, quocumque tempore, (feſto Reſurrectionis dumtaxat excepto) eorundem fidelium, Parochialium Eccleſiarum Rectorum, & quorumlibet aliorum licentia minime requiſita miniſtrare, libere & licite poſſint: refertur in compendio priuilegiorum, verbo Abſolutio quoad ſeculares primo. nu. 17. cum ergo hæc conſtitutio confeſſionem & communionem inſimul, & ex æquo complectatur, non videtur maior ratio, quare per confeſſionem in Eccleſijs fratrum ſatisfiat præcepto de annua confeſſione: & per communionem ſuſceptam in ijſdem Eccleſijs non ſatisfiat præcepto de Paſchali communione.

Tertio ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa feſtiuis diebus, qui illam audiunt in Eccleſijs Fratrum Mendicantium, & non in propria Parochia, vt omnes Doctores concedunt. Nec Parochus aut Epiſcopus poſſunt hos ſic audientes denunciare, vel pœna aliqua afficere, vt notum eſt, ex Bulla Leonis Decimi contenta in Supplemento Priuilegiorum, conceſs. 90. & ex motu proprio Pij Quinti, lato menſe Iulio 1567. & refert Nauuarrus capite vigeſimo primo, numero quinto. Non obſtante quod Concil. Trid. ſeſs. 24. cap. 4. de reformatione habeat, teneri quempiam ad audiendam cõcionẽ, in propria Parochia. & ſeſs. 22. cap. 1. de obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſę, dicat: vt Epiſcopi moneant populũ, vt frequenter ſaltem Dominicis & ſolemnioribus diebus feſtis, ad ſuas

Paro-

Parochias accedant, & quod circa hoc & alia ibi enumerata ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati sedis Apostolicæ prohibeant, mandent corrigant, statuant, atque fidelem populum compellant. Non enim per hoc tolluntur dicta priuilegia mendicantibus concessa, vt Nauarrus, vbi supra declarat · ac ideo multo minus per cap. Omnis vtriusque sexus de pœnit. in quo præcipitur communio in paschate, inualidantur priuilegia eisdem religiosis postea cõcessa, de communione administranda in suis monasterijs, quocumque die & quod per talem communionem satisfiat dicto præcepto Ecclesiastico.

Quod si obijcias ex supradictis priuilegijs concludi potius oppositum nostræ opinionis, quã quod in ea asseritur: Nam cum Summi Põtifices in dictis priuilegijs excipiant semper, festum Paschatis seu diem resurrectionis, per quę verba quamuis Nauarrus vbi supra intelligẽdum putet, diem illum Dominicum resurrectionis solum, & nõ alium: ita quod eo tantum die, non possunt religiosi communionẽ ministrare fidelib⁹ in suis Ecclesijs, possunt tamen in alio quouis die antecedente, seu subsequente diem illum Dominicum Paschatis: communis tamen opinio habet, intelligendum esse non materialiter de die Paschatis præcise, sed formaliter de communione præcepta lege quæ præcipit semel in Paschate communicare: hoc est á Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis inclusiue, quod totum tempus, nomine paschatis comprehenditur, vt est á Papa Eugenio declaratum, & tenet Soares in 3. part. disput. 82. sect. 2. Et Henriquez. tom. 2. libr. 8. de Eucharistia capit. 55. Si ergo exceptio quæ apponitur in dictis priuilegijs includit præceptum communionis paschatis, vt in sua vi maneat, sequitur neminem posse ad effectum adimplendi dictum pręceptũ cõmunicare nisi in propria Parochia, aut de licẽtia Parochi, & ideo in Ecclesijs mendicantiũ cõmunicãdo non satisfieri huic præcepto.

Ad hanc obiectionem respondemus, eam habere magnam vim in opinione illorum, qui tenẽt dictam exclusionem diei paschatis, respicere ipsam cõmunionem paschalem sed tota hæc difficultas, iã sublata est per Nicolaum V. qui speciali quodã priuilegio, sub datũ Romæ, 4. Calẽdas Octobris, anno Domini 1458. Pontificatus sui anno quarto concessit quod deputati, vel pro tempore deputandi confessores, in Monasterio beatæ Mariæ de Guadalupe, sacramẽtũ Eucharistię, quibuscũque personis ad prædictũ monasteriũ cõfluẽtibus etiã in die paschatis, ministrare libere & licite possint dięcesanorũ

aut cuiuslibet alterius, licentia minime requiſita. Et illuſtriſſimus Cardinalis Antonius cum officio ſummi pœnitentiarij fungeretur, anno primo Pontificatus Pauli III. decimo tertio Calendas Februarij, de eiuſdem Pontificis ſpeciali mãdato, viuæ vocis oraculo ſuper hoc ei facto, indulſit & conceſſit, quod omnes fratres Pręsbyteri monaſterij prædicti Beatę Marię de Guadalupe, tam intra qnam extra in illius capellis, oratorijs, grangeis, & locis alijs eiuſdem monaſterij (non contradicente Priore, aut in eius abſentia, aut ſede vacante, Vicario) poſſint miniſtrare ſacramentum Euchariſtię, etiam in die Paſchatis, ſubditis eiuſdem Monaſterij, vel ab eo dependentibus, & alijs illuc confluẽtibus vtriuſque ſexus, diœceſanorum locorum, Curatorum, aut Rectorum, ad hoc licentia minime requiſita: & ſic præcepto Eccleſiæ ſatisfaciant, non obſtantibus contrarijs quibuſcumbue. Hæc habentur in compendio ordinis D. Hieronymi §. 2. & §. 6.

Et hęc priuilegia ſpeciatim conceſſa præfato Monaſterio de Guadalupe, ob maximam fideliũ multitudinem ad illam Eccleſiam confluentem, pro viſitanda miraculoſa deiparæ Virginis imagine in altari maiori collocata: extenſa fuére per Summos Pontifices Pium Quartum, & Pium Quintum, ac Sixtum Quintum, ad omnia eiuſdem ordinis monaſteria, etiamſi in eis non militent illæ cauſæ ob quas primitus fuere conceſſa: vt colligitur ex Bullis quas collector Priuilegiorum ordinis D. Hieronymi, in ſuo compendio refert & Frater Emanuel Rodriguez in libro quæſtionum Regularium tom. 1. quęſt. 16. artic. 3. Cum igitur ſtatim ac iſta priuilegia fuere extenſa ad totum ordinem Sancti Hieronymi, intelligantur inſimul communicata ordinibus fratrum mendicantium vt ſatis conſtat ex compendio Priuilegiorum, eorundem ordinum in verbo cõmunicatio: ſequitur manifeſtę quod fideles ſatisfaciunt præcepto, accipientes communionem Paſchalem in Eccleſijs Mẽdicantium, quocũque die eam ſummant, à Dominiea Palmarũ, vſque ad Dominicã in Albis, ſiue alio die Quadrageſimæ, vbi talis fuerit recepta, & præſcripta conſuetudo, quod die quouis Quadrageſimæ poſſit ſatisfieri huic pręcepto, qualis eſt in multis noſtræ Luſitaniæ diœceſibus, poſſeq; in die ipſo Paſchatis in præfatis eccleſijs cõmunicare, nõ ſolum ob deuotionem, & quãdo iã in ſua Parochia impleuerunt pręceptũ de communione, vt Soto in 4. ſent. diſt. 18. q. 4. art. 2. Et Henriquez 2. to. li. 8. de Euchariſt. cap. 55. affirmant, ſed etiã poſſe cõmunicare ad effectum ſatisfaciẽdi præcepto communionis Paſchalis, nec teneri ad communicandũ illo

anno

anno in Parochia, nullasque ob id pœnas incurrere: Et si Episcopus facta admonitione (vt in cap. Sacris. de sent. excom.) vellet omnes illos, qui in Pascha non fuerint cõmunicati, denuntiare: tunc isti, qui à prædictis fratribus receperunt sacram Communionem, habeant ab eis fidem, & Episcopo illã præsentent: & hoc sufficit, vt nulla eos censura & pœna comprehendat. Ita Emanuel Rodericus in li. Quęstionum Regularium, quæst. 56. artic. 3. & Hieronymus á Sorbo in compendio Priuilegiorum Fratrũ Minorum, & aliorum Mendicantium, verbo Communicare.

Neque his obstat, si dicatur, videri absurdum, & contra Papæ intentionem, derogare iurisdictioni, & obedietię totali Parochialis ecclesiæ, eximẽdo fideles, vt cogi nũquam possint ad communionem Paschalem sumendam ex vi pręcepti in sua Parochia.

Respondemus, quod sicut per confessionem factam Religiosis approbatis, satisfit pręcepto annualis confessionis, nec derogatur iurisdictioni & obedientiæ debitæ Parochis, eo quod cogi nunquam possint fideles ad confessionẽ præceptam faciendam, non cum Religiosis, sed cum Parochis: quia cũ hoc Sacramentum, sit principaliter institutum ad salutem animarum: ad quam Summus Pontifex qui est totius ecclesiæ, & omnium diœcesium & cuiuslibet Parochię immediatus primus & verus Præsbyter, intendens, voluit ex speciali indulto, vt qui confiterentur fratribus, satisfacerent præcepto de annua confessione. Ita á simili de communione, commiserunt enim illam Summi Pontifices Religiosis mendicantibus. Tum quia hoc sacramentum est magis ad vtilitatẽ subditorum institutum, quam ad Prælatorum commodum.

Tum quia iurisdictio requisita ad Eucharistiæ Sacramentum administrandum, non est de substantia illius, vt contingit in confessione: sed est solum requisita ad debitum ordinem, & modum: ita quod si administretur á simplice Sacerdote non habente ad id authoritatem, peccabit, sed sacramẽtum erit validum: hæc autem modalis iurisdictio, suppletur per grauitatem coniunctam cum modestia, zelo, charitate, prudentia, & scientia, quæ vt plurimum in Religiosis reperiri solet: cui Summi Põtifices attendentes, hanc gratiam illis concesserunt, vt in suis Ecclesijs Paschalis communio administrare fidelibus omnibus possint.

Non etiam obstat si dicatur esse, hoc priuilegium Mendicantium sublatum per non vsum, cum nullibi administretur in Monasterijs Religiosorum Communio Paschalis fidelibus, nec isti putent adimplere præceptum Ecclesiasticũ,

ſione Leonis decimi, prout habetur in dicto compēdio Priuilegiorũ. verbo cõmunicare. Attamen ad cõmunionem, quę eſt de præcepto dandã limitarũt ſemper, vt id fieret in proprijs Religioſorum eccleſijs: & ideo qui extra monaſterium in aliena eccleſia ſuſciperet à Religioſo communionem in die Paſchatis, nequaquã ſatisfaceret præcepto, & dictus Religioſus incideret in excommunicationem latam à Clemente V. in cap. Religioſi, de Priuilegijs.

Quod ſi rurſus petas, an presbyteri ſeculares in Eccleſijs Mendicãtium celebrantes, poſſint de licētia fratrum, Euchariſtiæ ſacramentum fidelibus miniſtrare in cõmunione etiam Paſchali, & in die Paſchatis.

Reſpondeo, quod poſſunt, idque ex priuilegio Iulij ſecundi, qui cõceſſit fratribus ordinis Minimorũ, vt in Eccleſijs ſuis, quoties opus fuerit poſſint miniſtrare, & miniſtrari facere Sacramentum Euchariſtiæ, quibuſcumque perſonis; vt habetur in dicto cõpendio, verbo Cõmunicare. & ita aſſerũt Medina in ſua inſtructione Confeſſorũ lib. 1. c. 11. §. 3. & Henriquez tomo 2. de Euchariſtia, lib. 7. cap. 55. vbi dicit, quod ſacerdos ſecularis poteſt de licentia ſacriſtę celebrare in Eccleſijs Mendicantiũ, & ibi ſacramentum Euchariſtię fidelibus adminiſtrare. Et hoc adeo eſt verũ, quod ſi celebret tēpore interdicti, poterit idipſũ efficere, ſi ſeculares habeant facultatē recipiendi hoc Sacramētũ tali tēpore, vt aduertit Corduba in additionibus ad compendium, tit. Communicatio Priuileg.

Si tandem inquiras: Vtrũ, ſicut Religioſi communionem Paſchalem, qua ſatisfit præcepto, poſſunt fidelibus adminiſtrare, poſſint etiã illam, quæ eſt de præcepto in articulo mortis. Ita quod ſi iſte habeat prope oratorium in quo Miſſa dicatur, poſſit tunc Religioſus Miſſam celebrare, & communionem huic infirmo præbere abſque Parochi licentia, adeo vt ſic cõmunicans ſatisfaciat præcepto Diuino affirmatiuo de communione ſumenda in articulo mortis.

Reſpondeo, quod nec Religioſi poſſunt in tali articulo ſacramentũ Euchariſtiæ per modum viatici, in articulo mortis adminiſtrare: & adminiſtrantes peccant, ac in excommunicationem incidunt, latam in Clement. Religioſi. de Priuilegijs: nec ſuſcipientes dictam cõmunionem à Religioſis abſq; Parochi licentia, ſatisfaciunt præcepto.

Tum quia Religioſi nullum habēt priuilegium de communione per modum viatici fidelibus adminiſtranda, vt videre eſt in cõpendio Priuilegiorum.

Tum quia in priuilegijs non fit extenſio de cauſa ad cauſam etiam ex identitate rationis. cap. Priuilegium, de regul. iur. in 6. notatur in Clem.

Clem.1.de cenſ. Bartholus & alij in l.1.ff. de conſt.

Tum quia Paulus III. anno Domini 1549. In priuilegio quodam ordini ſocietatis IESV conceſſo, vt poſſint quoſcumque fideles cõmunicare, nominatim excepit, cõmunicationem Viatici in articulo mortis, vt refertur in compendio priuilegiorum eiuſdem ſocietatis. Ita Soares in 2.part. diſput.82.ſect. 2. dubio vltimo.

Nec obſtat ſi dicatur ex conceſſionibus Nicolai V. & Pauli III. factis vniuerſo ordini Sancti Hieronymi, quas iam ſupra retulimus, colligi poſſe religioſis mendicantibus licitum eſſe præbere fidelibus non ſolum communionem Paſchalem, ſed etiam conſtitutis in articulo mortis, viaticum irrequiſita Parochi licentia: eo quia cũ illa prior ſit ex expreſſe conceſſa, quæ eſt de præcepto obligatoria, videtur in illa includi, alia etiã pręcepta in articulo mortis, cum videamus leges pænales, quæ ſtrictè debent interpretari, ad caſus ſimiles non per modum extenſionis, ſed incluſionis ſæpiſſimè extendi, vt probat Couarruuias de ſponſ.2. p, cap.6.numer.12.

Reſpondemus, quod argumẽtum concludit potius oppoſitum, quam propoſitũ. Nam ex eo quod præfati Pontifices cõceſſerunt cõmunionem Paſchalem, & non expreſſerunt eam quæ fit per modũ viatici: noluerunt hanc concedere expreſſio enim vnius, fuit excluſio alterius. Et ea quæ á iure communi exorbitant nequaquam ad conſequentia ſunt trahenda. Nõ enim in exorbitantibus, datur extenſio, ſed caſus omiſſi, remanent in diſpoſitione iuris communis, vt tradunt Doctores l. commodiſſime ff.de lib. & poſt. Bart. in l. omnes popul. numer.6. ff. de iuſt. Et in l. Si conſtante num.45.ff.ſolut. Matrimon. Neque lex pænalis, ad caſus ſimiles extenditur, quando adeſt cõtraria lex ſpeciatim diſponens circa illos. Iam autem Clem. Religioſi de priuil. ſpeciatim diſponit ſub excommunicatione, ne à Religioſis communio pro viatico dari poſſit, aſque Parochiali licentia.

CASVS QVINTVS.

PArochus, in confinio totius diæceſis habitans ſolet liberã ſuis ſubditis concedere facultatem vt eum approbatis non ſolum á proprio Epiſcopo, ſed alieno, poßint tempore quadrageſimali confiteri. Et hanc licentiam quam concedit alijs, ſibi ipſi aſſumit, & fere ſemper cum altero Parocho diuerſæ diæceſis confitetur. Imò cum ab Epiſcopo authoritatem obtinuerit abſoluendi à caſibus reſeruatis, ipſemet erga ſe hac eadem authoritate eſt vſus.

Quæritur, An parochus tam confitendi

tendi licentiam, quam absoluendi authoritatem in subditos exercitam, assummere erga se valeat?

COllector priuilegiorum ordinis minorum in titulo accedere ad monasteria moniali͂u, vbi tractat, An quæ Prælatus potest facere erga subditos suos, possit facere erga se ipsum, in ea est opinione vt putet: Prælatos indigere licentia superioris, vel Papæ, vt possint in se ipsos, quæ possunt in subditos,& hoc esse speciale priuilegium Summi Pontificis, vt possit in se, quod in subditos, quia nõ habet superiorem cuius authoritate vti possit. Probat hãc suam opinionem, tum quia nullus potest esse iudex in sua causa, nec superior sibi ipsi: & ideo neque Episcopus neque alij Prælati possunt dispensare in votis à se emissis, sicut possunt dispensare in subditorum votis.arg.cap.Magne. de voto & cap. venerabilem de elect.

Tum quia ideo concessum est in iure cap.fin. de pænit. & remiss. speciale priuilegium Episcopis, & alijs Prælatis immediate subiectis Papæ, vt possint eligere confessorem quẽ maluerint, quia licet hoc possent cõcedere suis subditis, nequibant tamen hoc ipso vti: sicut etiam quamuis Prouincialibus, & alijs superioribus concessum erat á Papa vt possint absoluere subditos suos excommunicatos, & dispensare in certis irregularitatibus: fuit impetrata & obtenta de nouo alia concessio in ordine ad ipsos Prælatos, vt possint etiam absolui, & dispensari per confessores ab eis electos, prout habetur in mari magno fol.56.tract.2.

Nos tamen cum Corduba in eodem compendio, & cum communi Doctorum sententia arbitramur in actibus qui non sunt iurisdictionis, seu iudiciariȩ potestatis, sed superioritatis, tantum posse Prælatos erga se ipsos, nisi id speciatim sibi prohibeatur, quãtum possũt erga suos subditos: quomodocumque Prælati habeant talẽ potestatem scilicet ordinariã ex officio, aut ex commissione, siue ex concessione facta sibi, ratione officij, maxime per Papam. Ratio est, quia eo ipso quo illi confiditur vt possit licentiare alios, cõfiditur & conceditur, quod & se ipsum similiter possit licẽtiare, nisi hoc specialiter ei ex aliqua causa prohibeatur: & ideo sicut potest dare licentiam subditis, accedendi ad monasteria monialium, & ad itinerãdum, & vt sint testis in testamẽto, vel in alijs causis, & vt procuret pecuniam pro necessitatibus, vt recipiat legata, & in alijs similibus, ita propria authoritate potest eadem erga se ipsum. Ita etiam secundum communem Theologorum opinionem, Prælatus concedens indulgentias, potest eas lucrari, sicut

& sub

& ſubditi, quibus eas concedit.

Confirmatur hoc ex doctrina Caietani 2.2.q.96.art.5. vbi inquit poſſe ſuperiorem in ſuis legibus, eo modo diſpenſare, ſicut & cum ſubditis. Ita habet Fr. Hieronymus à Sorbo in annotationibus ad cõpendium priuilegiorum fratrum minorum. Et Fr. Emmanuel Rodericus in quæſtion. regularibus. tom.1.q.45.artic.3.

Ad rationes autẽ per collectorẽ adductas reſpondetur, eas ſolum concludere in actibus iuriſdictionis, vel iudiciariæ poteſtatis, quia in his, nemo poteſt eſſe iudex ſui ipſius, neque in ſe exercere tales actus iuriſdictionis, ſeu abſolutionis iudiciariæ, vnde nemo poteſt abſoluere ſe ipſum, neque diſpenſare in votis, aut iuramentis á ſe factis, quamuis poſſit in votis factis á ſubdito, quia diſpenſatio ſpectat ad actum iudiciarium.

His ergo ſic generatim explicatis deueniendum ſpeciatim eſt ad ea, quæ in præſenti caſu proponũtur. Et quod ad primum ſpectat, An ſcilicet Parochus dans licentiã ſubditis vt confiteantur cum altero parocho eiuſdem confinij, ſed diuerſæ diœceſis, poſſit eadem licentia erga ſe vti.

Reſpondemus, poſſe. Tũ quod etſi abſoluere & confeſſiones audire ſit actus iudiciariæ poteſtatis, dare tamen licentiam ſubdito, vt poſſit cum alio confiteri, & ab alio abſolui, eſt act⁹ prælationis tãtũ & ſuperioritatis, & hos poſſe ſuperiorem erga ſe ipſum exercere, ſicut exercet erga ſubditos probatum eſt ſupra. Vnde Nauar. ait quod illa talis licẽtia potius eſt ceſſio iuris ſibi competẽtis quam iuriſdictionis commiſſio comment. in cap. Placuit de pœnit. diſt.6. numer.51. not.3.& num.73. §. ad horum primum.

Tum quod ſicut in vſu & conſuetudine eſt poſitum, vt vnus Parochus, vicinum Parochum alterius diæceſis, euocet vt illum adiuuet in cõfeſſionibus ſuorum audiendis, quia Concilium Tridentinum ſeſſ.23. cap.15. idoneum ipſo iure dicit ad cõfeſſiones audiẽdas, eſſe Parochum, & quamuis ſint diuerſæ diæceſis, conſuetudo tamen ab Epiſcopis ſcita, & tolerata, dat illis hanc iuriſdictionẽ. Nã vbique in confinibus diuerſarum diæceſum ſolent ſubditi vnius Parochi, confiteri alteri Parocho, vt iam ſupra explicauimus in caſu 1. part.10. & dicitur in cãdelabro aureo tit. de confeſſione numer.28. concluſ.1.

Ita conſuetudo etiam ante Cõcilium Tridentinum recepta, nec per eũ ſublata, cõceſſit præſbyteris ſecularibus, facultatẽ eligendi ſibi cõfeſſorem quẽlibet ex confeſſoribus approbatis, vt docet Sotus in 4, diſt.18.q.4.art.2. Cum enim duo eſſent

essent in vsu, ante Tridentinũ concilium inter Præsbyteros: vnum, vt ad inuicem confiterentur, etiã cum simplicibus sacerdotibus nõ approbatis: Alterum, vt hoc facerent cum præsbyteris eiusdem, vel alienæ diœcesis. Prima consuetudo fuit per Concilium Tridentinum sublata; & voluit vt non possent nisi cum approbatis confiteri. Secundam vero consuetudinem, non sustulit, neque de ea quidpiã egit, & á iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus inuenitur expressum in nouo l. præcipimus Codic. de appellat. & cap. 2. de trãslat. Prælatorum.

Et consuetudinem istam, de cõfitendis pręsbyteris inter se se quãdo sunt approbati cuiuscũque sint diæcesis, reliquit iure optimo Cõcilum Trid. in suo robore: quia sacerdos quotidie celebrãs, cum teneatur iure diuino præmittere cõfessionem peccati mortalis ante celebrationem, si adsit copia confessoris, ne hæc deesset, imò facile reperiretur, quibus cum confiteretur, noluit Concilium Tridentinũ tollere, aut limitare consuetudinẽ de præsbyteris confitendis alterutrum, quãdo essent ex vbicumque approbatis. Vt etiam sentit idem Martinus Alfonsus de Viuualdo cuius familiaritate vsus sum, cum essemus Bononiæ. In suo candelabro aureo tit. de cõfessione num. 28. concl. 4. estque opinio Nauarri. In coment. de pænit. c. Placuit dist. 6. n. 43. fol. 609. in responsione ad tertiam difficultatẽ, in qua tractat quomodo cõsuetudo dare potest hanc actualem absoluẽdi potestatem inter approbatos à diuersis Episcopis.

Quod vero attinet ad secundũ quæsitum, An ille cui superior cõcessit authoritatẽ absoluendi suos subditos á casib⁹ illi reseruatis: possit absque alia licẽtia vti erga se pręfata authoritate, ita vt si in peccatũ reseruatum incidat possit á quouis confessore absolui?

Respondemus, quod nõ potest tum quia hæc absolutio, est actus iurisdictionis, quos vt possit quis exercere in se, veluti circa alios, requiritur specialis licentia eius, qui eam potest concedere arg. cap: Ex multa de voto.

Tũ quia nullus est iudex in sua causa, nec superior sibi ipsi, arg. c. Nullus 4. quæst. 4.

Tũ quia hæc iurisdictio absoluendi alios à casibus reseruatis, est delegata & non extẽditur vltra intentionẽ delegantis vt iurisdictio delegata ad alias personas, quã quę cõtinẽtur in rescripto, prorogari nõ potest. Tex. in cap. P. & G. de officio & potest iudicis delegati.

Tum quia etsi Episcopi, & Pręlati exempti, quia habent iurisdictionẽ ordinariã, possint eã delegare cõfessori ab ipsis eligẽdo, qui eos ratione iurisdictionis sic delega-

tæ,

ta, possit absoluere á casibus, á quibus ipsi possunt suos subditos, vt communiter tenent Doctores, cōtra Abbatem in cap. Magna de voto. Attamen in dubio proposito Parochus, habet illam ab Episcopo delegatam ad absoluendum á casibus reseruatis subditos, quæ licentia sic absoluendi, cum sit limitata & cōtracta ad subditos, & dispensationes sint stricti iuris, & strictè interpretandæ, non potest extendi ad casus, in quos ipse Parochus incidit, neque est ad aliū delegabilis glosa in cap. ordinarij de officio ordin. libr. 6. Neque enim potestas dispēsandi expressis personis, extenditur ad alias non expressas, cap. Quod dilectio, de cōsang. & affin. Et cap. 1. & 2. de filijs præsbyt. lib. 6.

Nec obstat si dicatur quod Prę latus concedens suam authoritatē Parochos ad absoluendum subditos, á casibus reseruatis, videtur tacite illam concedere Parocho, respectu etiam sui ipsius, quatenus præsumendum est, quod si Parochus eā petisset ad suos casus Episcopus illam non negasset.

Respondemus, quod iurisdictio non datur per licentiam præsumptam, alias aperiretur quidam patentissimus aditus, ad fundandam & dilatandam iurisdictionē ex sola voluntate præsumpta, & sæpissimè neruosum vinculum reseruationis dissolueretur: si ex eo quod conceditur cōfessori authoritas ad absoluendū aliquem à casibus reseruatis, posset erga se hac autoritate vti, præsumendo quod Prælatus etiam dedisset sibi ad casus eosdem si in illas incurrisset & illam petijsset.

Quod si quæras, vtrum hāc authoritatem quam ab Episcopo parochus habet absoluendi subditos à casibus reseruatis, possit eam cōmittere alteri in ordine ad eosdē subditos?

Resdondeo quod potest, quia simplex ministerium absoluendi, quale est hoc potest delegari etiā á delegato ordinarij, & à subdelegato delegati Papæ quamuis non possint delegare suas iurisdictiones, ratione quarum id illis competit, neque etiam aliquem articulum iurisdictionalem, per cap. Super quæstionum §. Quem vero & per Felinum ibidem numer. 4. de officio delegat. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 45.

Hanc tamen comissionem seu authoritatem absoluendi, nō poterit Parochus committere generaliter alteri, ita vt quotiescumque occasio se obtulerit, illa vtatur, sed solū particulariter, respectu vnius vel alterius: quia illud esset subdelegare non simplex ministerium tantum quod fieri posse diximus, sed iurisdictionem ipsam, quæ nō est delegabilis, vt aduertit Corduba sup. regul. cap. 7. quæst. 29. par. 2.

Et

Et Emmanuel Rodericus in quæstionibus regularibus tom.1.quęst. 21.artic.9.

Vnde colliges quod quādo iura dicunt delegatum ab inferiore à Principe non posse subdelegare, nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, vel nisi hoc sibi specialiter concedatur, vt Ioannes Andreas & alij notant in cap. Is cui de offic. delegat. lib. 6. Intelligendum hoc non esse de simplici ministerio absolutionis, quod conceditur sine alia iurisdictione, vt bene aduertit glosa communiter recepta, in c. fin. de offic. ordinar. vbi in hūc modum conciliat prædictum cap. Cum cap. fin. § fin. de offic. deleg.

CASVS SEXTVS.

IN oppido N. duo tantum sunt approbati confessores, soliti alterutrū confiteri: & nunc dæmonis impulsu, tempore quo publicatum erat iubileum amplißimum, irato animo se ad inuicem percusserunt in multorum præsentia. Et sic in excommunicationem lapsi, publicato per totum oppidum casu, pacem & amicitiam altera die publice ineunt, & mutuo confitentur, ac præfati iubilæi authoritate alter alterum ab incursa excōmunicatione absoluit, & ita celebrant.

Quæritur, An ambo ex notoria percußione clerici in excommunicationē lapsi, se ipsos potuerint absoluere?

RAtio dubitandi in hoc casu inde oritur, quod licet excōmunicatus minori excommunicatione, possit alium excommunicatum eadem minore excommunicatione absoluere, quia hæc solum priuat cōmunicatione passiua sacramentorum, non actiua, vt dicitur in cap. Duobus de sent. excommunicat. & glosa ibi, verbo non expirat in fine. Excommunicatus tamen maiore excommunicatione, non valet alium excommunicatum, eadem excommunicatione maiore absoluere, quia ista tollit vsum actiuum sacramentorum, cap. Audiuimus 24. q. 1.

Adde quod excommunicatus vtens aliquo actu sui ordinis, fit irregularis iuxta cōmunem in cap. 2. de cler. excomm. ministr.

Præterea hæc clerici percussio est Papę reseruata: per cap. Si quis suadente 17. q. 4. Et cum sit percussio publica, sunt statim euitandi, vt dicitur in extrauag. ad euitāda quæ est Martini V. quam refert Nauar. in Manual. cap. 27. num. 35. Et in cap. 1. §. laboret de pęnit. dist. 6. numer. 10. Vnde isti præsbyteri non tantum se percusserunt, sed id publice & cum scandalo: & tempore publicati iubilæi, & ita prætextu dictæ bullæ, videtur quod in excommunicationem inciderint, ac proinde quod nequeant per illam absolui, cum non sit Papæ intentio per iubilæa præbere fomē-

tum

tum peccandi.arg.cap.Sane de pœnitent. distinct. 3.

Nos tamen arbitramur, hosce præsbyteros se mutuo vt proponitur percutientes, si non habeant alium cum quo possint confiteri, non impediri per excommunicationem, quin vnus valeat absoluere alium, si necessitas, vel celebrandi vel sacramentum aliud administrandi vrgeat, quæ differri sine scandalo nequeat.

Probatur. Tum quia necessitas non habet legem, & pia mater Ecclesia, quæ solicita est de salute fidelium, non intendit eos priuare remedio possibili, quando extrema quasi necessitas illos vrget, & probabiliter credi potest, quod nec tollit, nec suspendit iurisdictionem, quoad talis articuli tempus, quæ videtur propria ratio, ob quam Concilium Tridentinum, sess.14.cap. 7. decreuit quemlibet sacerdotem, etiamsi sit excommunicatus, interdictus, vel suspensus, etiam denunciatus, posse in mortis articulo absoluere, vt notat Nauar. in Manual.cap.26. numer.26. & cap.27.num.272.

Tum quia excommunicatus, nominatim denũciatus, qui æquè est euitandus, ac notorius clerici percusor: vt patet ex dicta Extrauag. Ad euitanda potest in necessitate baptizare.arg. cap. Præter.32. distinct.

Tum quia irregularis, ad euitãdum scandalum, & periculum potest celebrare, vt tenet Nauarr. in Manual. cap.27.num.279. & quãtum ad inhabilitatem administrãdi sacramentum quodcũque, pari passu occurrũt quoad culpã mortalem excommunicatus, & irregularis.

Tum quia excommunicatus, in casu necessitatis, potest absoluere à peccatis, quæ absolutio, necessario sacramentalis esse debet, ergo à fortiori, poterit ab excommunicatione, cuius absolutio ex sui natura non est sacramentalis. Ita Tabiena verbo excommunicatio 2. § 3. Et Fabianns, verbo Absolutio 2. §.6. Fr. Hieronymus á Sorbo in cõpendio priuilegiorum:tit. Absolutio.fol. 29. Emmanuel Rodericus in quæstionibus regularibus q.20. articul.12.

Nec obstat textus in cap. Præter vers. Sciendum, 32. dist. vbi dicitur, non licere etiam in extrema necessitate cõfiteri hæretico: & quod Rex Ermigildus maluit oppetere mortem, quam communionem sacram è manibus Episcopi Arriani summere, vt refertur in c. Cæpit 24.q.1. Et Diuus Cyprianus baptisma hęreticorum, lauacrum diaboli appellat. In dicto cap. Præter. §. Sciendum.

Respondemus, disparem esse rationẽ de hæretico, & de Catholico, quamuis excommunicato, quoad absoluendum in necessitate:

te: nam sacerdos excõmunicatus, est solum priuatus seu suspẽsus interim vsu iurisdictionis. At hæreticus, eradicata fide, iurisdictionem funditus perdidit, ac ideo ecclesia, non permittit huic, etiã in necessitate, iurisdictionis vsum: eo maxime in hoc sacramento, quod non est tantæ necesitatis, quantæ baptismus: nam hunc accipi posse in necessitate ab hæretico, asserit tota ecclesia contra D. Cyprianum, & constat in dicto cap. Præter, sub finem. 32. dist.

Ad ea autem quę in initio dubitationem faciebant, respondetur: Ad primum quidem, verum esse excommunicationem maiorem priuare vsu actiuo Sacramentorũ: & excommunicatum, carere iurisdictionis vsu, regulariter loquẽdo: in casu tamen necessitatis, voluisse ecclesiam, hunc vsum illi non suspendere, vt supra diximus.

Ad secundum concedimus excommunicatum exercentẽ actum sui ordinis, absque vrgẽtissima necessitate, incurrere irregularitatẽ: sed in casu præsente, adest necessitas dicendi missam populo, deestque copia alterius confessoris.

Ad tertiũ, dicimus falsum esse, quod peccans spe consequẽdæ indulgentiæ, non possit eam consequi. Imo potest, nisi in eadẽ bulla specialiter excludatur, circunstãtia enim spei impunitatis integræ, vel partialis, non excludit delinquentem à participatione legis, vel dispositionis eam concedentis, vnde glosa communiter recepta, in cap. fin. de immunitate Ecclesiæ tenet, quod delinquens extra vel prope Ecclesiam, etiam spe gaudẽdi eius immunitate, gaudet illa. Vide Ledesmam 2. 4. quæst. 29. ar. 1. Nauarr. in comment. de Iubilæo & indulg: Not. 34. num. 6.

CASVS SEPTIMVS.

IAcobus beneficia simplicia habẽs, cum se morti proximum videret, tria Religionis vota, castitatem, paupertatem, & obedientiam, præsente Notario, & multis testibus, in manibus Reuerendi Prioris cuiusdam Monasterij emisit: Vt sic in habitu illius Religionis, in quam erat maxime affectus, sepeliretur: & totius ordinis suffragia participaret. Nunc ad sanitatem, Deo adiuuante, reuersus, dubitat an sit vere Religiosus, aut saltem ad ingrediendã Religionẽ teneatur, possitq; tuta cõscientia cũ voto paupertatis, retinere illa beneficia, & alia acquirere.

Quæritur, quid illi à confessore sit dicendum?

TRia hic petũtur, quorũ primũ est. Vtrũ sic vouẽs posit dici vere Religiosus? Ad quod respondemus: negatiue quod per illa vota cũ tãta solẽnitate in manibus Prioris facta, nõ efficitur ita vouẽs, Religiosus vere; id quod ostenditur.

 Primo,

Primo, quia iste non habuit integrum annum probationis,& nouitiatus,sine quo professio quacũque solẽnitate facta, nullius est roboris,nec religiosum efficit, vt decernitur aperte in Conc. Trid. sess. 25.de Regularibus,cap.15.

Secũdo,quia cessante causa, cessat effectus, cap. Cum cessante, de Appellat.& causa faciẽdi verũ Religiosum per professionẽ validã,est annalis probatio,qua nouitius probat rigorẽ regulę, & monasterium probat mores nouitij,an quadrent cũ ipsa Religione,cap. Ad Apostolicã.de Regular.& iste morti proximus, nec probauit rigorẽ regulæ, nec Monasterium illius mores.

Tertio, quia illa verba cap. 1. de Regularibus,lib.6. Quod si per totum sequentem annũ in monasterio permãserit &c. declarãt requiri ad valorẽ professionis,vt Nouitius deferat habitũ per vnum annum in Monasterio, vel extra sub obedientia Prælati, vt cõmuniter Doctores in dicto cap.1.asserunt.

Quarto: quia incorporare Religioni, & verum Religiosum per professionem facere, non potest solus Prior: sed requiritur insimul consensus maioris partis conuentus,cap.vlt.iuncta glosa. de Regul. lib. 6. Quia nulla professio potest constare,nisi duæ personæ concurrant, quarum altera se obliget Religioni,altera, Religionem obliget illi: continet siquidẽ professio obligationem reciprocam, facientis, & recipientis eam: vt dicitur in d. cap. Ad Apostolicam de Regul. & ita vltra Priorem, exigitur maior pars eorum, qui in conuentu sunt suffragium habentes. arg. le. Quod maior. ff. ad municip.

Nec obstat si dicatur, quod annus probationis concessus est in fauorem tam Religionis, quam illã ingressuri: cap. Ad Apostolicam,de Regular. Et ita de cõsensu vtriusq; partis renuntiari posse huic fauori: secundum regulam iuris, qua dicitur, posse quemlibet renuntiare fauori suo,leg.Si quod ob gratiam. de regul. iuris. in 6. & leg. Quod fauore,Cod.de leg.&leg.Si quis in conscribendo, Cod. de pactis. & cap.gratum. de offic.deleg.

Respondemus,quod post Concilium Trident. necessitas annalis probationis in nouitiatu est introducta, non tam in fauorem & vtilitatem priuatam, quam publicã: eo quod ex anticipata professione, multa incommoda succedebant, in magnum damnum, & dedecus publicũm Religionum; quæ sunt magna pars Reipublicæ Christianæ,in quo ius publicum consistit.l. 1.§.Huius studij. ff. de iust. & iure. Et quãuis suo priuato fauori, possit quis renunciare: non tamen iuri & fauori publico, vt dicitur in cap. Si diligenti, de foro competenti. l. Ius publicum.ff. de pactis: & ideo præfatum Concilium Trident. in

eodem

eodem cap.15. vt doceret, nec profitentem, nec monasterium, posse huic integro probationis anno renuntiare; geminauit toties prohibitionem dicendo: in quacumque Religione, & iterum; tam virorum quam mulierum, & deinde: Non fiat. & iterum: Nõ admittatur. & rursus, sit nulla. & tandẽ. Nullum effectum operetur. quæ repetitio, & verborum geminatio, speciale mysterium, & singularem vim habet, vt notat Glosa. in clem.1. de iure patr. & tradit Felinus, in c. Si quã do. de rescript. vers. geminatio.

Secundũ, quod casus petit, illud est: Vtrũ concesso quod per dictã professionẽ, nõ sit vere Religiosus, & quod dicta professio fuerit inualida, an saltẽ maneat obligatus ad ingrediendũ Religionẽ, ita vt iam quod nõ est votũ solẽne Religionis, sit tamen votum simplex illius.

Ratio dubitãdi sumitur ex c. Nõ solũ. de Regular. lib.6. in quo habetur professũ maxime in ordinibus Mẽdicantiũ, ante probationis annũ, licet nõ sit vere Religiosus, nec professus illius Religionis: manere tamẽ obligatũ ad Religionẽ in genere, id est ad ingrediẽdũ Religionẽ aliquã, idque tenet glosa ibidẽ in verbo, vestro ordini. & à iure antiquo non videtur recedendũ, nisi quatenus in nouo sit derogatũ. le. Præcipimus. Cod. de appellat.

Pręterea, leges generales etiam posteriores, limitantur per leges speciales, etiam priores, l. & posteriores. ff. de leg. & notant glosæ receptę in l. Sciendũ. ff. qui satis dare cog. & in Auth. offeratur. Cod. de litis contesta. vbi hæc authent. generaliter loquẽs, licet posterior sit, limitatur per dictam legem sciendum, quæ prior est. Iam autẽ prędictum cap.15. Concilij Trid. annullans professionem ante nouitiatus annum factã, est lex generaliter loquens; & cap. Non solum, de Regular. est lex specialis determinans illã valere solum, quoad obligationem religionis in genere.

Sed his nõ obstantibus dicendũ est, præfatũ vouentẽ, non esse obligatum sanitate restituta, religionẽ aliquam ingredi. Probatur.

Tum quia vouens, nõ debet obligari ad plura, quã sua verba & intentio se extendũt, vt ait S. Thom. 2.2.q.18. art.3. & patet ex eo quod omnis obligatio est restringenda. l. Quidquid astringẽdo. ff. de verb. oblig. & cap. Iura partiũ, de reg. iur. lib.6. Iam autẽ verba huius vouẽtis, non sunt Religionẽ ingredi, neque hoc expresse vouit, nec fuit intẽtio eius alia quam vouere illa tria vota castitatis, obediẽtię, & paupertatis in manibus Reuerendi Prioris, ad lucrãda illius Religionis post mortem suffragia. Et actus agentium, non operantur vltra intentionem eorum. le. Non omnis. ff. de rebus cred. & cap. fin. de præbend.

Tum 2. quia professio ab isto Iacobo,

cobo, moribundo facta, non solũ fuit nulla, sed nullum etiam inducit effectum, neque vllam obligationem, vt statuit prædictum Concilium Trid. in dicto cap. 15. & ideo quamuis antea de iure antiquo, inducebat obligationẽ Religionis in genere, hæc sublata est per dictum Concilium, vt aperte constat, ex illis verbis. Professio antea facta, sit nulla, nullãque inducat obligationẽ ad alicuius Regulę, vel Religionis, vel Ordinis obseruationẽ, aut ad alios quoscumque effectus; Per quã tot Nullitatũ repetitionẽ, emẽdatur aperte antiquũ ius, in c. Non solum, de Regul. in 6. Idẽ enim verbũ sępius in eadẽ dispositione repetitũ, aliquod speciale mysteriũ iuris denotat, secundũ glosam receptas, in clem. 1. de iure patro. verbo Diœcesanus. & c. 1. de cler. ægrot. lib. 6. & cap. cum M. col. 13. de constit. & nullum aliud mysterium iuris, hic significare potest, quam quod non remanet per professionem sic inualidam, obligatus ad ingrediẽdum aliquam Religionem.

Et per hęc facile est respõdere ad ea, quę initio videbantur dubitationem ingerere.

Tertiũ quod inquiritur est, an possit tuta conscientia, cum voto paupertatis retinere beneficia, & alia acquirere.

Sũt qui putẽt istũ sic vouentem, posse licite retinere beneficia illa, quę habebat antequã vouisset: Nõ autẽ aliqua alia quęrere per cõtractus, & quasi contractus, vltimas voluntates, iudicia, & alia iuris ministeria. Ratio horum est, quia vota ab isto facta, obligãt illũ tãquã vota simplicia: ita ꝙ tenetur seruare castitatẽ, & paupertatẽ, quia vtrãque vouit, quãuis enim non potuit facere quod voluit, hoc est esse vere religiosũ, per professionẽ solemnẽ, fecit tamẽ quod potuit: hoc est, abdicauit à se libertatẽ vtendi matrimonio, & libertatem quærendi per emptionẽ, & alios cõtractus, & alios modos qui dominium includunt, alicuius iuris pecuniarij: Ad votum autem obedientiæ, nõ obligatur, quia hoc nõ fuit acceptatũ, saltem legitime à prædicto ordine, nec ab eius cõuentu: & ipse sic vouens, non habuit animum obligãdi se Episcopo, vel alteri Prælato, plus quam erat obligatus ante votum. Ita Nauarrus in consil. lib. 3. tit. de voto & voti redemptione, consilio 9. num. 3.

Ego vero in ea sum opinione vt putẽ, istũ sic in articulo mortis profitentẽ, nõ remanere post restitutã sanitatẽ obligatũ, ad aliquod illorũ votorum, sed ea nullius esse vigoris aut effectus, ac proinde non teneri sic vouentem, magis ad castitatem, & paupertatem, quam arctabatur antequam vouisset.

Tũ quia vt supra est probatum, intentio huius Iacobi non fuit absolute & per se vouere, sed cõditionaliter,

naliter, si moreretur, & ad finẽ tantum lucrandi suffragia, & indulgẽtias post mortem, quibus gaudent vere Religiosi illius ordinis, ab hac vita discedẽtes, & actus agentiũ, nõ operantur vltra intentionẽ eorum, leg. in agris. ff. de acquir. rerum domi. cap. fin. de præbend.

Tum quia illa professio seu triũ substantialium votorum in manibus Reuerẽdi Prioris emissio, presente confessore, & notario: fuit nulla, vt supra ostendimus ob triplicẽ defectũ: primus est quia ante completum nouitiatus annũ: iuxta formam Concilij Trid. sess. 25. cap. 5. de regul. secundus, quia acceptata fuit absq; cõsensu cõuentus, cap. vlt. adiuncta, glosa. de Regul. lib. 6.

Tertius, quia nulla præcessit de vita & moribus profitentis indagatio, & diligens examen, vt præcipitur in bulla Sixti V. de anno 1587. quæ incipit, Cum de omnibus ecclesiasticis, &c.

Et ideo cum triplici iure fuerit actus ille nullus, nõ potest Iacobo superstite, producere aliquẽ effectũ: clausula enim irritans, nisi fiat vt statuitur in ea, est forma substãtialis á lege præstituta, arg. le. Non dubium, & leg. fin. C. de legib. Et actus factus cõtra formam substãtialem á lege præstitutam, nõ valet, cap. Cum dilecta. de rescript.

Tum quia præcipua huius intẽtio fuit mori Religiosus, & ideo veluti accessorie vouit castitatẽ, paupertatem, & obedientiam, quæ nequaquam vouisset, si putaret se nullo modo fieri Religiosum, ac proinde sicut nũc sanitate recuperata est liber á Religione: ita etiam est liber à voto castitatis & paupertatis, quia accessoriũ sequitur naturã principalis, cap. Accessorium, de reg. iur. in 6. & per l. in cõdictionibus primũ locũ habet mẽs testatoris. ff. de condict. & demonstrat.

Præterea iste ex æquo promisit obedientiam, castitatem, & paupertatem in manibus presati, Prioris: nec distinxit quod euadẽs mortem, volebat manere obligatus ad paupertatem, & castitatem tantũ, & non ad obedientiam: sed indistinctim omnia illa tria vota, emisit in ordine ad Religionem, in cuius habitu volebat sepeliri, & suffragia lucrari: & ita Prior illius Monasterij, ea acceptauit nomine Religionis: si ergo iuxta opinionem Nauarri, votum obedientiæ nullum omnino peperit effectum, & prorsus fuit irritum; cur etiam non erunt cætera irrita.

Confirmatur hæc ratio, quia si votum obedientiæ, ideo non obligat Iacobum, quia nõ fuit accepta tũc legitime à Priore, eo quod acceptauit sine cõsensu cõuentus, & intẽtio vouẽtis nõ fuit obligare se, per tale votũ Episcopo: sed religioni: ita pari ratione neq; votũ castitatis, neq; paupertatis obligabit Iacobũ, quia fuit acceptatũ illegitime

 á Prio-

à Priore, id est consensu suo tantũ & non conuentus: & intentio sic vouentis, non fuit obligare se castitati & paupertati in seculo, sed in Religione, & ideo hęc vouit in manibus præfati Prioris.

Ex his sequitur posse prędictum Iacobum non solum retinere illa beneficia, quę ante emissa vota obtinebat: sed etiam acquirere quæcumque alia, nec ad simplex votũ paupertatis esse astrictum.

CASVS OCTAVVS.

LVdouicus, in grauissimũ & quasi extremum rerum suarũ discrimen positus, ad orationem cõfugiens, Deũ his verbis est deprecatus. Domine si ab hoc periculo eripiar, seruiam tibi, luxuriã fugiã, & continẽs semper ero, sed á periculo liberatus, & volũtate mutata, ad vomitum est reuersus, ac sponsalia de futuro contraxit: & antequam vxorem ducat, ad confessorem accedens, prædicta enarrat.

Quæritur, An per illa verba, castitatis voto sit astrictus, quod matrimonium impediat?

PRo negatiua parte facit; quod ad votum, nõ sufficit voluntas seu propositũ quantũuis deliberatum, & firmum faciẽdi aliquid, sed vlterius requiritur promissio cum animo se obligandi, vt tradit D. Tho. 2.2.q.88.ar.1.& Panor. cõmuniter receptus, in cap. Litteraturã. de voto. vbi hoc videtur expresse esse decisum de quodam qui dixerat, si conualuero non hic morabor, intendendo ingredi Religionẽ, & statuitur non esse votum.

Præterea, verba omnia illa, Seruiam tibi, luxuriam fugiam, & cõtinens ero, nõ significant de rigore sermonis promissionẽ: Et aliud est velle illa facere aliud promittere illa facere: sicut aliud est ascendere in arborem, aliud velle ascendere: vt ait Glosa in l. Vendentis. Cod. de contrahenda Empt. & vendit.

Tertio cum votũ omne habeat triplicem statum, primũ originis, qui dicitur deliberatio, de qua est textus in c. Qui bona agunt. 17.q.1. secundum progressus, quod dicitur propositum, quando quis firmiter proponit efficere, id quod deliberauit, de quo est textus in ca. Litterarum, de voto. Tertium consummationis, & dicitur promissio, quando aliquis id quod firmiter proposuit, promittit animo obligandi se, de quo est tex. in le. Obligationum. ff. de act. & obli. & le. Si ego. ff. Si cert. pe. hinc videtur, ꝙ illa verba seruiam, faciam, denotẽt solum intentionem & propositum seruiendi, & faciendi, & ideo non constituant rationem formalem voti, quæ consistit in promissione, cum animo se obligandi per illã: Ita vt nec etiam satis sit ad votum, habere animum obligandi se, nisi se per promissionem obliget, siue

promissio

promiſſio fiat corde, ſiue ore.

Pro affirmatiua autem parte, eſt Nauarrus in conſilijs ſuis lib.3.conſilio octauo, vbi arbitratur, per illa verba: Domine da mihi ſalutem, & ego ſeruiam tibi: Votum exprimi: Et ideo Ludouicum teneri ad caſtitatem ex voto ſimplici, quod matrimonium impedit.

Probat hanc ſuam opinionẽ: tũ quia vt aliquis obligetur, non eſt neceſſariũ, quod dicat obligo me, ſed ſatis eſt dicere, dabo, vel faciã, ergo ad hoc etiam vt promittat, nõ oportet dicere promitto, ſed ſufficit quod dicat, faciam.

Cõfirmatur, quia ita obligatur, qui dicit alteri: tibi dabo centum, ſi hoc feceris, ac qui dicit, promitto dare centum ſi hoc feceris: ergo modo eodem obligatur qui dicit, promitto caſtitatem ſi ad ſanitatẽ fuero reſtitutus, ac qui dicit ſeruiã Deo in caſtitate, & luxuriã fugiam, ſi ab hoc periculo euadam.

Tũ quia, vt ait Caietanus 2. 2. q. 88.art.1. nõ ſolum fit promiſſio per actum ſignatum & exercitũ dicendo, promitto quod faciam hoc, ſed etiã per ſolum actũ exercitum, dicendo faciã hoc: Ex quibus cõcludit Nauarrus, quod conditionalis adiuncta, huic futuro faciã, ſeruiã, dabo, denotat ſemper ea includere & ſignificare promiſſionem & votum, niſi aperte conſtet ſic dicentem habuiſſe animum, nõ promittendi.

Hæc Nauarri opinio, non mihi videtur vera, ſed puto quod per hæc verba de futuro, appoſita etiã cõditionali, faciã, ſeruiam, dabo, ſi hoc euenerit; non declaratur promiſſio, & votũ, ex vi & natura verborũ, niſi quãdo cõſtat illa dicentẽ habuiſſe intentionem promittendi, & ſeſe per votum obligandi. Et ideo Ludouicus dicens: Domine ſi ab hoc periculo eripiar, ſeruiã tibi, luxuriã fugiã, & cõtinens ero, non emiſit votum ſimplex continẽtiæ, nec aliquod ex his impedimentum eſt ortum ad matrimonium cõtrahendum: niſi aliunde pateat mentem ſuam fuiſſe promittere, & ſe voto aſtringere.

Hæc noſtra ſententia probatur: Primo, quia de ratione voti, eſt promiſsio, vt Theologi omnes fatentur, & cõſtat ex illo Eccleſ.5. Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſsio: vnde ad votum neceſſaria eſt vltra deliberationẽ, & firmum propoſitum, promiſsio expreſſa, ſeu intentio ſe obligandi & promittendi, quæ á Caietano dicitur, promiſsio ſignata: iam autem verba hęc, Deo ſeruiã, luxuriam fugiã, continens ero, declarant quidẽ deliberatum & firmum ac ſolidũ propoſitum talia faciendi, ſed non exprimunt ex natura ſua promiſſionem exercitã, & explicitã, cum non ſignificent idẽ quod promitto, vt ſatis patet, nec etiã exprimũt

promiſsionem ſignatã: hoc eſt intentionẽ talia dicentis fuiſſe,per ea verba ſeſe obligare Deo: quia poterat illa dicere, cũ ſolo propoſito ea faciendi,abſque vlla addita obligatione, vt per ſe conſtat.

Secundo probatur,quia ille qui in infirmitate conſtitutus, dixerat, Non diu hic morabor, ſtatuens in animo ſuo Religionẽ ingredi, poſtea ad ſanitatẽ reuocat⁹ dubitauit: an per illa verba, Religionis ſimplex votum emiſerit, & Religionẽ ingredi teneretur,& Papã Alexandrum III.conſuluit:reſpondet Papa, nullum hic fuiſſe votum,quia propoſitũ,quãuis firmum,non ſufficit ad votum,niſi ſuperaddatur intentio obligãdi:ita habetur in c. Litteraturã,de voto & voti redẽptione. Et cõfirmatur ex cap.Qui bona.17. q. 1. vbi quidã Præsbyteri, infirmitate grauatus, ſe fieri velle Monachũ dixit, & ad hũc effectũ, beneficium quod habebat,renuntiauit: ſed poſtquã conualuit, noluit Monachus eſſe. Et Papa Gregorius illic declarat, per illa verba: Fiã Monachus, nõ feciſſe votũ, quia aliud eſt propoſitũ corde concipere, & etiam ore enuntiare: aliud eſt ſubſequenti obligatione ſe reum voti facere, hæc ibi.

Tertio, oſtẽditur ex diſcrimine inter propoſitum & promiſſionẽ: nam propoſitum eſt actus voluntatis,& ideo neq; eſt affirmatio,neque loquutio,ſed cõſenſus ſeu beneplacitũ, qui exprimitur per hęc verba futura,ſcilicet faciã,ſeruiam, dabo,& cętera huiuſmodi,quę voluntatẽ aliquid faciendi ſignificãt: ſed promiſſio,eſt actus intellectus, illa enim ſupra propoſitũ addit, ligamẽ ſeu obligationẽ, qua vnus ita ſe aſtringit & obligat alteri, vt abſque fractione fidei, atque iuſtitiæ, mutare iã nõ poſſit propoſitũ. Ordo autẽ vnius perſonæ ad alteram, non eſt niſi per rationẽ, qua homo ſeipſũ,vel ſua,alteri ſubijcit,& mãcipat,vt ait D.Thom.2.2.q.88.ar.2.ac proinde ad votum ſicut non ſufficit firmum propoſitũ, ſed requiritur ſuperueniens promiſſio: ita neque ad illud ſatis erit dicere, faciã, ſeruiã, dabo, ſed neceſſe eſt quod adſit ligamen,& obligatio exterius expreſſa,vel interius intenta.

Ex his colliges,quod ſi aliquãdo in iure dicitur, propoſitum firmũ & deliberatum obligare. Intelligendum id eſſe de propoſito,adiũcta,promiſſione expreſſa, ſeu cum animo ſe obligandi. Ita Syłueſter & alij Summiſtæ, verbo Votum. 1.quæſt.2. Sotus de iuſt. & iure,lib. 7.quæſt.prima.art.2. in fine. Caiet. 2.2.quæſt.88. art. 1. vbi expreſſe ait quod hæc verba faciam, dabo, & alia ſimilia de futuro, tunc ſolum dicunt promiſſionem, quãdo animus ſic dicentis, eſt per illa verba ſe obligare: ita vt cum dicitur faciã hoc, non ſolum ſignificetur, propoſitum firmum id faciendi, ſed etiam

etiam promissio interior, qua quis alteri se obligat.

Nec obstant quę in contrarium à Nauarro vbi supra adducuntur: nam illa solum concludunt in casu quo qui talia verba de futuro profert, vltra propositum, habuit etiam intentionem se obligandi, ita vt seruiam tibi, luxuriam fugiã, faciam hoc, aut illud, sint signa declaratiua promissionis internæ, quam habuit is, qui talia dixit: sed quando de tali promissione non constat, nec mens dicentis verba illa fuit expresse per ea se obligare: sed ea protulit cum firmo proposito talia exequendi, nihil interim cogitans, an per illa obligaretur, nequaquam tunc ex vi sua habent rationem promissionis & voti, & hoc aperte sentit Caietanus vbi supra, si attente legatur. Cum enim voces sint signa eorum, quæ sunt in anima: & hæc verba faciam seruiam, dabo, & alia de futuro significent voluntatem firmam, quam quis habet talia agendi, ideo vt extendantur ad declarãdam obligationem, quæ est actus intellectus, oportet quod mens promittentis adsit, & per illa declaretur promissio intenta. Nam affirmatio hæc de futuro faciam per se sumpta, nõ est aliud quam deliberatum & firmũ propositũ faciẽdi: quod mutari absque peccato potest, quia non includit obligationem vt Soto vbi supra declarat diffusius.

CASVS NONVS.

IOannes ludo alearum deditus, cum maxima bonorum suorum iactura votum tandem subita paßione motus fecit, de non ludendo in toto vitæ suæ tẽpore aleis: idque per multos annos postea obseruauit, ruri commorans. Nunc tamen in vrbem rediens, & nobilium societate coactus, non potest à tali ludo se abstinere. Et cum publicatum sit iubilæum, cum facultate dispensandi & commutandi quæcũque vota excepto castitatis & religionis instat cum confessore, vt in tali voto de non ludendo aleis, cum ipso dispenset, illudque in aliud quoduis commutet.

Quæritur primo, An illa subita paßio excuset ab obligatione voti. Secundo An vigore dicti iubilæi, possit cum eo dispensari?

AD primum respõdemus, votum illud quamuis subita passione factum esse validum & obligatorium. Quia licet passio subita, quando est tam vehemens, vt rationẽ absorbeat, & iudicio hominem priuet: excuset ab obligatione voti, & ab alijs operibus tam meriti, quam peccati: quoniam furiosi & amẽtes, pro tempore, quo durat illa amentia, nec mereri, nec demereri possunt quãdo ea amentia est tanta, vt iudiciũ pænitus auferat: attamen passio quãuis subita & instãtanea, si iudiciũ non tollit nõ excusat ab obligatione voti, vt docent

docent omnes Theologi in 4.ſent. diſt.38.& Ioannes Andr. ac Panor. communiter recepti, in cap. Dudũ de conuerſ. coniug.

Tum quia iſte ſic repente, & ex paſſione vouens, cognoſcebat id quod faciebat: ad obligationẽ autẽ voti ea deliberatio ſufficit, qua quis intelligit, id quod facit, vt ait Paludanus in 4. ſentent. diſt. 38. q. 1. & Caiet. 2.2. q. 88. art. 1.

Tum quia ea deliberatio requiritur ad vouendum, quæ ſufficit ad peccandum mortifere. Non enim maior ætas, nec plenius iudicium exigitur ad merendum quam ad demerendum: iam autem ſi quis ex ira, vel odio, aut repentina iracundia hominem occidat, non excuſatur à peccato mortali ex quo nõ adeo erat alienus á ſe, quin ſciret, quid faceret, licet ſtatim poſtea pæniteat & nollet feciſſe, quoniã pænitere ſtatim de pecato cõmiſſo arguit illud non fuiſſe perpetratũ ex malo habitu, ſed nõ arguit quin ſit factum ex electione, quamuis paſſio perturbauerit iudicium rationis, non tamen eam abſtulit. Si ergo ad ſe obligandum diabolo per delictũ mortale, ſufficit actus, quamuis ſubitus & per paſſionem elicitus, cur ad ſe obligandum per votum Deo, non ſufficiet?

Tũ quia ſi quis ex ſubita & repentina amoris paſſione, vxorem duceret præſentibus teſtibus, & parocho verum eſſet matrimoniũ nec excuſari poſtea poſſet eo quod inconſiderate & non penſatis plene omnibus circumſtãtijs, id egiſſet cum ſatis fuerit quod ſciẽs, matrimonium contraxerit. Ergo á ſimili votum quamuis ſubita paſſione emiſſum, obligat, quia non eſt Deus remiſſior quã homo in exigendis promiſſis.

Confirmatur, quia ſi Religioſus ſubita paſſione cõtra votum caſtitatis ageret, non excuſaretur à fractione voti, illa igitur eadem deliberatio, quę ſufficit ad violandum votum, ſatis erit ad ipſum etiã cõfirmandum.

Tũ quia ille qui ex impetu iurauit quod deliberate non iuraſſet, ſeruare tenetur, ſi licitum eſt, nam ea quæ in ſe bona ſunt, non indigent longa deliberatione: vt ſumma confeſſ. & ſumma Piſana, & Sylueſter late probant, verbo iuramentum 4. §.9. Et notant iuriſperiti, in cap. 1. & 2. de iureiurando. Vbi etiam dicunt, votum & iuramentũ, in hoc pari paſſu currere.

Tum quia in cap. Sunt qui opes 17. q. 4. illi etiam qui tumultuario mentis impulſu, quãuis non iudicio quieto, opes ſuas Eccleſiæ contulerunt, ita de leuitate qua ſic vouerunt reprehenduntur, vt tamen tanquam ſacrilegi habeantur, ſi eas reuocant & votã nõ adimplẽt. Nã vt ibi gloſa, verbo. Nõ iudicio, notat, votũ proprio etiã quodã impulſu animi emiſſum valet.

Adde

Adde quod in cap. Sicut nobis de regularibus. Clericus qui ægritudine nimia laborans, & quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans, votum Religionis emisit, & postea reuocare volebat, compellitur ad illud obseruandum, eo quia sanæ mentis erat, quādo vouit, vt notat ibi glosa, verbo de morte securus.

Ex his colliges votum ex iracūdia, seu alia passione factum, esse validum, si is qui illud fecit, non erat tunc omninò á se alienus: ita Caietanus 2.2.q.88.art.2. Syluester verb. Votum, 2.q. 13. Sotus de iust. & iure lib.7.q.1.ar.2. Nauar. in Manuali cap. 12. numer. 24. & consiliorum lib.3. titul. de Voto & voti redempt. cons. 7. Archidiaconus & Turrecremata in cap. Sunt qui opes 17. quæst. 4.

Neque obstat quod Ludouicus Roma. sing. 408. & Iason. in lege si filia, in Codic. de inofficioso testam. existiment præfata vota ex iracundia, vel alia passione repentina facta, non valere vt quæ non fiunt plena deliberatione, qualis ad tam perpetuum vinculum, & tam heroicū actum Religionis, vt est votū, requiri asserunt, quæ etiā videtur sententia glos. in dict. cap. Sunt qui opes. Et in cap. Dudum de conuers. coniug. & in c. Ex litteris, de diuortijs, vbi dicitur, acta calore iracundiæ, vel alia perturbatione animi, non valere, vel esse reuocanda.

Respondemus, falsam esse illorum Doctorum opinionem, & nullo niti fundamento: quia vt supra diximus, iudicium & deliberatio quæ sufficit, ad se aliquem obligādum diabolo, sufficit ad obligandum se Deo, vt habet glosa cōmuniter recepta, in cap. Mulier. 32.q.2. Neque enim necesse est, vt vouens omnes facti circunstantias antea perpendat, & consideret, sed sufficit tantum, quod cognoscat id quod facit, & sit sanæ mētis, quamuis ex passione perturbatæ: nec requiritur discursus, & longa temporis mora, sed satis est quod sit cognitio simplex, & actus voluntatis spontaneus, qui elici potest á subito, & breui momento, differtque á motibus primo primis, qui magis sunt naturales quā liberi.

Vnde etiam colliges, non esse veram regulam, quam tradit Angelus in sua Summa, verbo Votum primo in qua dicit, quod ad perpēdendum, an votum subitum, obliget, videndum est, vtrum sic vouentes statim transacto periculo seu angustia, sunt male contenti se tale votum emisisse: quia si sunt statim male contenti, eosque pænitet vouisse: non erit votum obligatorium. Est enim hæc regula omnino falsa, & nequaquam sequenda. Tum quia pænitere facti, nō est reddere factum inualidum.

Tum

Tum quia etiam ille qui diu deliberat, poteſt ſtatim poſt deliberationem tædere eum facti. Tum quia eſſe ſtatim pænitētem de peccato, arguit illud non eſſe factum ex habitu, non tamen arguit quin ſit factum ex electione, licet paſſione turbante iudicium rationis, vt poſt alios notat Syluester. Votū 2.q.13.& nos iam ſupra diximus.

Non negamus tamen hæc vota calore iracundiæ, vel turbatione animi extra inſaniam, ſubito facta, poſſe facile per Prælatos diſpenſari, & commutari, quia eſſe ſic repētina paſſione facta, eſt iuſta cauſa ad diſpenſandum & commutandum argumento cap. primi & ſecundi de voto, vbi decernitur ob pueritiam, & parum deliberatam mentem, ſeu propoſitum vouēdi, poſſe diſpenſari, vel cōmutari votum, vt ibidem oſtendit Panormitanus, & communiter Doctores.

Quod attinet ad ſecundū quod petebatur, vtrum diſpenſari poſſit in voto, non ludendi ad aleas?

Ratio dubitandi inde ſurgit, quod ludus iſte cum ſit principalius introductus ob lucrum, quam propter recreationem, habeatque magis de fortuna, quam de induſtria: & lege tam ciuili, quam Eccleſiaſtica ſit prohibitus, vt patet l.1.ff.de aleæ vſu, & aleat. Et auth. alearum vſus. Codic. de relig. & ſumpt. func. & cap. Epiſcopus 35. diſt. Et cap. Clerici. 2. de vita & honeſtate Clericorum. Et ideo exerceri à Ioanne nequeat, abſq; peccato mortali, aut veniali, nō videtur diſpenſabile: quia per talē diſpenſationem, daretur illi occaſio liberius peccandi, quæ non eſt dāda leg. conueniri ff. de pactis dotalibus cap. Ex parte de cōſuetud.

Adde quod diſpenſatio omnis, fieri debet ad honorem Dei augēdum in perſona vouentis: vel ad vtilitatem Eccleſiæ, quæ eſt Chriſti corpus: vt docet Diuus Thomas 2.2.q.88.artic.12. Neutrum autem horum reperitur in diſpenſatione huius voti: vnde ſicut non poſſe à fornicatione abſtinere, nō eſt cauſa iuſta ad diſpenſandum in voto caſtitatis: ita neque ad ludū alearū propenſio, nec poſſe ab aleis abſtinere, erit ſufficiens cauſa ad diſpēſandum in voto non ludendi.

Præterea difficultas & moleſtia adimplendi votum, quando non prouenit ex natura ipſius rei, ſed ex prauo vouentis habitu, non eſt cauſa ſufficiens, ad diſpenſandū in voto, vt docet Sotus in lib.1.de iuſt.& iur.q.1.artic.3. Vbi concludit quod quando difficultas abſtinendi ab aliqua re, fuit cauſa vouendi, non eſt eadem in cauſam diſpenſationis reuocanda.

His tamen non obſtātibus, exiſtimamus poſſe virtute iubileị cōmutari huiuſmodi votum de non ludendo aleis, in maius vel æque bonum arbitrio confeſſoris habētis ad

tis ad

tis ad commutandā vota authoritatem.

Adducor in hanc sententiā, primo, quia ad commutandum votū, non requiritur de necessitate, causa, quæ obstet executioni eius, sed sufficit solum, quod id in quod cōmutatur, sit melius, nulla alia causa interueniente, vt declarat Diuus Thomas 2.2.quæst.88.art.12.& Caietanus ibi, ac Soto lib.7.de iust. & iure, q. 4.ar.3.

Secundo, quia vt commissuro vnum de duobus peccatis, recte facit ille, qui consulit, vt committat minus: vt tradunt omnes Doctores in cap. Si quid verius. 33.quæst 2. Ita in casu nostro, cum Ioannes commissurus sit duplex peccatum; vnum, ob ludum alearum lege humana prohibitum: alterum, ob votum contra quod agit ludendo, recte profecto faciet, qui per dispensationem habitam operatur, vt sic possit ludere, quod non cōmittat nisi vnum peccatum.

Tertio quia vna ex legitimis causis ad votum castitatis commutādum est, magna fragilitas, quā vouens in se ipso experitur ad obseruandum votum, & ob quam moraliter credit, non adimpleturum id quod nouit, vt ait Angelus verbo Votum §.6. Et ita in sacra pænitentiaria admitti solet pro causa legitima dispensandi in voto simplici castitatis, vrgeri grauibus stimulis carnis ad fornicandum, eo quod putat bonum esse liberari, istum à fractione voti, per sanctū matrimonium, meliusque esse nubere, quam vri: teste Diuo Paulo ad Corinth. 7. Nauar. in Man. cap. 12. numer. 78. Et in consilijs lib.3.tit. de voto & voti redēptione, consilio 16.

Ad ea vero quæ in principio tāquam dubia, aduersus hanc nostrā sententiam adducebantur, Respōdemus ad primum, quod non datur per talem dispensationē, occasio liberius peccādi mortaliter aut venialiter, sed solum tollitur occasio committendi duplex peccatū, alterum ludendi, alterum frangendi votum: & sicut illi qui propenso & statuto est animo ad cōmittenda duo peccata, possumus iuste & ordinate suadere, vt nō cōmittat, nisi vnum, ita huic obligato per votum, ad non ludēdum, potest confessor habens ad id authoritatem, quando videt eum stimulari maximè ad ludendum, commutare in rem aliam, præfatū votū, & cū eo dispensare vt sic ludēs, incurrat in minus peccatum.

Ad secundum dicimus, actum esse bonum in honorem & obsequiū Dei, & in vtilitatē ipsius peccatoris facere per dispēsationē voti quod vouens excusetur á duplici peccato, & nō cōmittat ludēdo ad aleas, nisi vnū, quod est ludere, ludo prohibito: nō autē peccet contra votum: & negamus quod non

sit

ſit iuſta cauſa diſpenſandi in voto caſtitatis, propenſio & vrgens ſtimulus carnis ad fornicãdum, imò pro iuſta cauſa hoc ſolet haberi, quia per talem diſpẽſationem retrahitur à duplici peccato, ad vnũ tantum.

Ad vltimũ dicimus, quod cauſa quæ induxit ad vouendum, ſub ea conſideratione & eo reſpectu abſolute, non debet inducere ad diſpenſandum, ſed bene ſub alio: & ideo difficultas, & prauus habitus, qui fuit cauſa voti, bene poteſt ſub diuerſa cõſideratione, hoc eſt prout inclinat poſt votũ ad duo peccata, eſſe cauſa iuſta vt in tali voto diſpenſetur. Sicut multæ medicinę, proſunt vno reſpectu, & nocent alio, & actus coniugalis, qui eſt meritorius, reddit locum ſacrũ polutum ſi in eo fiat vt notat gloſa in cap. primo de conſecrat. Eccleſiæ lib. 6.

CASVS DECIMVS.

Matthiæ quadrageſimales cibi plurimum nocent, & ideo diſpenſatur cum eo, cui tamen vnica in die comeſtio ſufficeret, imô eaſdẽ carnes filijs, quorum nullus decimum quintum attingit annũ offert & porrigit, id non facturus, ſi de iure eſſent ieiunio aſtricti, quod ipſum confeſſori manifeſtat.

Quæritur, An tam cænando, quam cibos vetitos filijs dando, peccet mortiferè?

REſpõdemus, in vtroque peccare mortaliter, & in primis quod cœnando peccatum incurrat lethale, probatur: Tum quia quando aliquod præceptum continet multas partes, & diuerſas, ſi quis ob iuſtam cauſam non poteſt adimplere vnã, manet adhuc obligatus ad ſeruandas alias, vt patet in præcepto de celebrandis diebus feſtiuis, in quibus non potens audire Miſſam, tenetur nihilominus non laborare. Et eſt textus in cap. Cum dilecti, de dolo & contumacia §. Præterea.

Tum quia diſpenſatio, cum ſit ſtricti iuris, non extenditur ad diſſimilia, & diuerſa, in quibus eadẽ non reperitur ratio, arg. cap. 1. & ibi gloſa de offi. deleg. Vnde licet diſpenſatus ob virium debilitatẽ, vt carnes in die ieiunij comedat, poſſit etiam cænare, quia reparatio virium, & roboris, quæ eſt cauſa diſpenſationis in carnibus, reperitur etiam in cæna: non hæc reperitur in diſpenſato ob id ſolũ quia piſces nocent, cum abſtinere à duplici comeſtione non noceat.

Tum denique quia prohibitio carnis, in diebus ieiunij, nõ eſt diuini iuris, ſed humani, & proinde in lege veteri ieiunaſſe Iudæos cũ carnibus, & vnica comeſtione affirmat Palatius lib. 4. diſt. 15. diſput. 8. fol. 12

8.fol.12. & ideo quãdo ob id quod pisces nocent, dispẽsat Papa in esu carnium, non censetur dispensare in ieiunio, sed potius quod remaneat ieiunium cum esu carnium, & sic seruetur præceptum de ieiunando. Ita Medina in Codic. de ieiun. quæst.5.& q.11.Victoria.2.2. quæst.147.art.4.Nauarr.in Man.c. 21. numer. 25. Angles in sua Summa tráct. de ieiunio.q. 9. de abstinentia á cibo.

Neque obstat dicere, quod cũ abstinentia à carnibus, sit substantia & essentia ieiunij, sublato hoc essentiali nõ remanerere amplius ieiunium, quæ fuit opinio Caietani, 2.2.q.147.art.7.in fine.

Respõdemus, quod licet sit de substantia hoc est de integritate ieiunij, ex institutione Ecclesiæ: nõ tamen est de substantia hoc est de essentia & natura ieiunij, secundũ se,& absolute. Nam in veteri lege, erat verum ieiunium constans vna sola comestione, & tamen nullus cibus erat tunc prohibitus: vt idem Caietanus vbi supra fatetur. Ac proinde cũ abstinentia á carnibus, potest Papa ex causa dispensare, quia est iuris humani, & adiecta ieiunio ex instituto Ecclesiæ: non autem in duplici comestione, quia hæc est repugnans naturæ ieiunij, quod à primæua sua origine consistit semper ex vnica comestione. Et quamuis id quod est de essentia alicuius actus ex iure naturali, seu diuino nequeat per Papam mutari, potest tamen quando est de iure positiuo & Ecclesiastico vt notat glosa in c. 2. de consuet.in 6. commendata per Barbatium in cap.3. col.9. facit textus in leg. de quibus. ff. de legibus. & in cap.fin.de const. Innocent.in cap. Cum ad monasteriũ de statu Monach.& Doctores in cap.Denique dist.4.

Non etiam officit id quod Palatius in 4.dist.15.q.4.disp.8.inquit istum sic ieiunantem cum esu carnium, ieiunare quidem, non ieiunio Christiano, & Ecclesiastico, sed alterius speciei: & nominis: ita vt possit magis dici abstinẽtia quã ieiunium, quatenus abstinet à duplici comestione, sed non à carnibus.

Respondemus falsum esse, hoc ieiunium cum carnibus, & vnica comestione in die, non esse ieiunium Christianum & Ecclesiasticum: Nam si ieiunium quod cõmuniter á Christianis fieri solet, ab stinendo á carnibus & à duplici comestione ideo dicitur Ecclesiasticum, quia à Christi vicario, & totius Ecclesiæ capite summo Põtifice, fuit sic institutum & præceptum, & per successores sẽper obseruatum & confirmatum, cur etiã si idemmet Summus Pontifex ex iusta causa ordinat & decernit, vt quis cum esu carnium, & semel tãtum in die comedendo ieiunet,

non

non dicetur huiusmodi ieiunium sic institutum Christianum & Ecclesiasticum, cum ab Ecclesiæ capite sit institutum, qui id iure facere potest?

Secundum quod dubitabatur, illud erat, an dando cibos, vetitos filijs, quos ætas iuuenilis à ieiunio excusat, peccet mortifere.

Ad quod respõdemus affirmatiue, si filij rationis vsum iã habent quod in septennio fere semper cõtingit. probatur. Tum quia etsi Ecclesia non obliget ad ieiunandum iuuenes ante vigesimum primum annum, ne augmentum quantitatis debitæ, quod trino vt plurimũ indiget septenio impediatur: obligat tamen omnes, qui vsum rationis habent, vt in diebus quibus alij ieiunant, abstineãt ipsi à cibis prohibitis, & consuetudo inter Christianos recepta hoc ipsũ interpretatur.

Tum quia sicut hi pueri, qui sũt doli iam capaces, & si ad communionem ex præcepto Eccesiæ non arctentur, quousque iudicium habeant tã perfectũ vt sciant discernere inter panem communem & hunc diuinum: & iudicare quod in isto sit verum corpus Christi, idq; duodecimo ætatis anno vt plurimum accidit.

Ad confessionis tamen præceptum vbi primum iudicij vsus incipit, vt est in septenio quando iã nocumentum lethali mali discernunt obligantur ad confessionem: ita á simili, quamuis ob incrementum ætatis non teneantur pueri, etiam rationis vsum habentes, vsque ad vigesimum primum annũ ieiunare, tenentur tamen ad consuetudinem inter Christianos receptam, de non edendis escis prohibitis tempore ieiunij. Ita Syluest. verbo Ieiunium quæst. 5. Caiet. 2. 2. q. 147. artic. 1. Corduba in Summa q. 60. Nauar. in Manual. cap. 21. n. 3. Ledesma 24. q. 17. art. 6. dubio. 2.

Quod si pueri non peruenerũt ad septennium, nõ peccat tũc pater dando illis cibos in die ieiunij vetitos, quia isti, sicut vsum rationis adhuc non habent ita Ecclesiasticis legibus non obligãtur vt docet Panormitanus, cum alijs in rubric. de obser. ieiunij, quamuis æquũ sit illos in puerili etiam ætate quadragesimalibus istis cibis assuefacere.

CASVS VNDEICMVS.

Basilius, renuntiauit beneficium quoddam in manus Papæ in fauorem Marci, cum reseruatione pensionis centum aureorum, interim tamen quod à Summo Pontifice gratia obtinebatur, indiguit viginti scutis, quæ petijt à Marco, & iste, illa dedit pro parte pensionis annuatim soluendæ, vt apparet in schedula ab vtroque conscripta. Nunc fit Basilio scrupulus de Symonia, eo quod susceperit pen-

pensionis partem, antequam authoritate, pontificia esset confirmata, vel dispensata.

Quæritur, an simonia sit reus, & quid à confessore sit illi iniungendum?

AFfirmatiua pars placet Nauarro in Manuali cap.23. nu. 107. §. Ad decimum dico, &c. In consilijs lib. 5. consilio 6. vbi asserit pensionem promissam cum cōditione si Papæ placuerit: si tota vel in parte soluatur, antequam beneplacitum Papæ accedat, & præstetur, esse simoniam. Rationes quibus hanc opinionem fulsit, hę sunt potissimę. Tum quod positum sub conditione, nihil operatur ante illius euentum. §. omnis institut. de verb.oblig. & cap. Si pro te, de rescrip.lib. 6. Tum quod sicut pēsio non potest cōstitui super beneficio ecclesiastico, nisi authoritate Papę, ita nec peti nec dari potest antequā sit per Papā constituta, id quod latius ostendit Gomez in regula Cācel. de Trien. q. 2.

Negatiua tamē pars quod nulla in petitione illius pecunię pro parte pēsionis imponendę, comitatur simonia, videtur nobis verior. Primo, quia pecuniæ illæ nō petūtur sub titulo pēsionis debitæ, sed sub mutuo; recōpensandę, & diminuēdę quādo pēsio fuerit per Papā statuta & cōfirmata. Iā autē resignans beneficium, nulla lege prohibetur petere mutuū gratuitū, à resignatario, vt sentit D.Tho. & Caiet. 2.2.q. 100.ar.3.& Nauar.in Manu.c.23.n. 101.§.6.in fine.

Tum quia pensio illa futura, etsi nec dari, nec peti possit, tanquam debita, & veluti iam acquisita, nisi postquam est per Papam confirmata: potest tamē qui illam est habiturus, de ea agere tanquam de re sperata, & quę cōmuniter est euentura, & habenda: & ideo sicut licitum est cuilibet sub spe mercis futuræ, petere & accipere mutuū: Ita etiam sub spe pēsionis futurę, arg. l.Nec emptio, ff.de contrah. empt. & l.Quæ nondum. de pignor. & l. Interdum, ff.de verb.obligat.

Tum quia hæc pecuniarum acceptio refertur ad iustam pensionis reseruationē. Nec simoniæ definitio illi ex aliqua parte conuenit: & anticipata illa solutio, hac cōditione intelligitur facta, si pēsio à Papa reseruetur, alioquin pecunia restituēda. Nec obstant pro contraria parte adducta. Nam ea veritatem solum habent, in casu quo id quod est inter partes conuentū, sub conditione si Papę placuerit, accipitur siue totum, siue in parte, tanquam debitum, & vt res propria, ante Sedis Apostolicę beneplacitum: secus autē in casu nostro, in quo accipitur sub titulo mutui; & vt restituēdū, quādo Papa pēsionē nō imposuerit. Et ratio quare in casu Nauarri est simonia, in nostro nō, hæc est: qui in illo accipitur pēsio, vt cōuēta

inter partes, & vt imposita à renũciante beneficium, non expectato Sedis Apostolicæ beneplacito, sed in nostro casu, accipitur vt mutuata, & restituenda, si Papa illam nõ imposuerit.

CASVS DVODECIMVS.

Ambrosio impositum est pro pœnitentia in præterita confeßione, vt singulis hebdomadibus vnius anni ieiunet feria quarta, qui cum pœnitentiam adimplere posset, sæpe tamen, non nisi ferijs sextis ieiunabat, relictis quartis, & per tres hebdomadas scit se nullo die ieiunasse.

Quæritur, an pœnitentiam adimpleuerit, non ieiunando die imposito, sed alio, & pro relictis diebus, quid sit imponendum à Confessore?

Nonnullis visum fuit, pænitẽtiam iniunctam de ieiunandis certis diebus, nequaquam adimpleri ab eo, qui illis designatis diebus non ieiunat, nec satis esse quod alijs ieiunet. Tum quia etsi pænitentiæ sacramẽtalis obligatio, pendeat à voluntate acceptãtis, vt in cuius optione diuina clementia posuit, vel in hoc seculo, vel in purgatorio, pro peccatis satisfacere, vt late probat Nauarrus, comment. in cap. 1. §. Ponat. de pænitentia, dist. 5. num. 6. postquam tamen impositam pænitentiam, confessus acceptauit, tenetur illam adimplere; quia hæc est communis intentio confessariorum, & pœnitentium, innititurque illis verbis Christi, Ioannis 20. Quorum retinueritis retenta erunt; & declarat Concilium Tridentinum, sess. 14. cap. 8. & Can. 15. Iam autem in casu nostro, ieiunia fuerunt imposita, & acceptata pro illis certis diebus, & non pro alijs.

Tum quia non dicitur adimplere pænitentiam, qui vnam vel alteram eius partem seruat: sed oportet totam, secundum quod imposita est adimplere; & dispositio copulatiua, ad sui veritatem requirit, vt omnes eius partes sint veræ. leg. Hæredi plus. §. de condit. institut. §. si plures insti. de hæredibus instit.

Tum denique, quia etsi id quod certo tempore debetur, possit cõmuniter antea solui, quando tẽpus præfigitur in fauorem debitoris, non tamen si statuitur in fauorem creditoris aut alicuius tertij, l. Cum pater. §. a filia. ff. de leg. 2. Iam autẽ pænitentia de ieiunantis sextis ferijs, videtur præfixa ad illos dies, ad vtilitatem animæ pœnitentis, quæ est quidam tertius; & ad gloriam & honorem Dei, & memoriam passionis eius. In hanc opinionem videtur inclinare Nauarrus, in Encheridio de oratione, cap. 3. num. 15. & in Miscelaneo 92. num. 2.

Nos tamen in ea sumus sententia,

tia, vt putemus, istum qui, pęnitentiam impositam diebus alijs, quam præfinitis adimpleuit, satisfecisse suæ obligationi: et si ieiunauit, tribus diebus, quamuis non fuerint feriæ sextæ, non teneri ad alia ieiunia; idemque de orationibus seu eleemosynis, aut alijs operibus à confessore loco satisfactionis iniũctis, dicendum existimo.

Primo, quia sacramentalis pænitentia, eatenus solum obligat, quatenus à pænitente acceptatur, adeo quod veluti nullus cogi potest ad confitenda sua peccata nisi volens, ita nec ad satisfaciendum in hoc mundo pro illis, nisi velit. Cum enim sacramentum istud pęnitentiæ, fuerit à Christo Domino principaliter institutum, in salutem animæ; ideo ob magnam erga nos clementiam, respiciens infirmitatem nostram, dedit nobis optionem satisfaciendi ei pro peccatis nostris, vel in hoc mundo, vel in alio; vt late probat Scotus in 4. distin. 17. & Gabriel distin. 16. q. 2. & Medina in Cod. de confessione, & Nauarrus in Manu. c. 26. n. 20. §. 15. & comment. in cap. 1. §. Ponat. de pænitentia, dist. 5. num. 4. Quare cum pænitentia sit à confessore iniuncta, & à pænitente acceptata in fauorem suũ, vt potius in hoc mũdo per pænas leues satisfaciat, quã in altero per pænas grauissimas, relinquitur manifestum, tanto celerius ab hoc satisfaciendi onere liberari, quanto citius pænitẽtiam adimplet.

Confirmatur, quia restitutio, quo minus differtur, eo magis grata est creditori: ita satisfactio pro peccatis, tanto magis est accepta Deo, cæteris paribus, quanto citius fit; ideo enim pænitentię à confessore per opera pænalia imponuntur, vt peccator offensam, & iniuriam quam Deo intulit, per rebellem transgressionem præceptorũ eius, resarciat, quo fit vt terminus præfixus à Confessore pro adimplenda pænitentia, non impediat, si antea adimpleatur arg. leg. Qui Romæ, in principio, §. de verbo. obligat. & ibi Bartholus, & communis.

Secundo, quia pro tacite statuto habẽdum est, id quod verisimiliter statutum fuisset si ab statuente quæsitum fuisset, vt notat glosa recepta, leg. Tale pactum. §. fin. ff. de pactis. Verisimile autẽ est, quod si pænitens diceret confessori, se velle potius ieiunare tribus quartis ferijs, quam sextis: velleque pænitẽtiam quam cito poterit adimplere, respõsurum confessorẽ, hoc ipsum sibi etiam placere.

Tertio, quia si confessor imponat, vt tribus sextis ferijs, recitet psalmos pænitentiales, & nihilominus pænitens, vt citius se liberet ab hoc onere, illos recitauerit, pri⁹, certum est quod satisfacit, eo quia soluens ante diem statutum, videtur

 tur

tur ſoluere plus: ſicut qui petit ante diem, videtur petere plus, quam ſibi debetur. C. 1. de plus petitio. §. Si quis agens. inſtit. de actionibus.

Quarto, quia id quod primo, & principaliter intenditur à confeſſore eſt, vt opus ſatisfactorium adimpleatur: & tempus præfinit, nõ ad obligationem finiendam, ſed ad dilatandam debitam ſolutionẽ, ne pænitentia in longius protrahatur: Non enim hæc imponitur, tanquam onus annexum diei, quod tranſit tranſacto die; vt ieiunia, horæ Canonicę, ſolennitates feſtiuę, & alia huiuſmodi ab Eccleſia præcepta; iſtorum enim obligatio, poſt præfixum diem non durat: ſecus eſt de obligatione iniunctæ pænitentię, quę durat etiã poſt tranſactos dies, ad illam exequẽdam pręfixos, neque obligatio iſta poſt tempus pręfixum ceſſat, imo vigoroſior efficitur, vt in ſimili notant Doctores, in cap. Cum dilecti. de dolo & doli contumacia. Cum ergo in hiſce pænitentijs, tẽpus ſe habeat tanquã acceſſoriũ & accidentale, ſeruiatque ſolũ vt terminus non dilatandę vlterius pænitentię, ſequitur huic obligationi ſatis ſuperque ſatisfacere, qui pęnitentiam quanto citius adimplet: ſemper enim attẽditur ad id, quod eſt prinpale & per ſe, quãuis omittatur, quod eſt acceſſoriũ, & quaſi per accidens.

Quinto, ieiunia, orationes, & eleemoſynę factę, tribus alijs dieb⁹, æquipollent eiſdemmet pænitentijs ſi fierent ſextis ferijs, cum ſint eiuſdem quantitatis, & qualitatis, quoad ipſum opus ſatisfactorium, & regula iuris eſt, nihil omnino referre quid de æquipollentibus fiat, cap. Licet ex quadam, de teſtibus. & leg. fin. ff. mandati.

Nec dici poteſt maioris meriti eſſe ſi pænitentia adimpleatur, vno die, quam alio. Nam ratio meriti, non pendet à tempore ſed á ſubiecto, hoc eſt á gratia & deuotione pænitentis, qui quanto citius pœnitentiam adimplet, nec datum à confeſſore terminũ expectat, tãto magis videtur diuino, ardere amore, & patrata ſcelera deteſtari.

Non etiam valet ſi dicatur, ieiunia in ſextis ferijs, non tantum videri impoſita ob deteſtationẽ, & pænam commiſi peccati, ſed etiam in memoriam paſſionis Chriſti, ad quã dies alij non ita excitant, cum Dñs noſter ſexta feria ſit paſſus.

Non inquam valet: Tum quia etſi ille dies magis moueat ad recordationem Paſsionis Chriſti, nõ tamen id arguit, quod ieiunium neceſſario fieri debeat tali die, ſicut neque quod recordatio paſſionis Chriſti, ſit à pænitente de neceſſitate tunc habenda: ſed ſolum ad bene eſſe. Vnde ſicut memoria paſſionis, nõ cadit ſub obligatione pęnitẽtię iniũctę, ita nec feria ſexta, ſed vtrumque eſt de conſilio.

Tum

Tum quia si pœnitens, obligatur ad pœnitentiam adimplendã, est, non eo solum, quia à iurisdictione confessoris fuit imposita, sed etiam quia illam acceptauit: adeo quod si non acceptasset, non teneretur ad illam, vt supra declarauimus: Iam autem pœnitens si interrogetur an intentio sua fuerit obligare se ad pœnitentiam illis præfixis diebus, ita vt non alijs prioribus, respondebit quod non: imo quod acceptauit tempus in fauorem suum, vt commodius eam adimpleret.

Tum quia in dispositione obligatoria, quando sumus in dubio, vt hic sumus, obligatio interpretãda est de re, vel summa minore, vt dicitur in cap. In obscuris, de reg. iur. lib. 6. & leg. Semper in obscuris. leg. Semper in Stipulationibus. ff. de reg. iur. vnde numis legatis, exiliores debentur. leg. Numis. ff. de leg. 3. & votũ de soluẽdo sextarij tritici, de solutione sextarij minoris intelligitur. cap. Ex parte, Cum notatis per Panorm. n. 4. de censib.

Non itẽ obstat si dicatur, quod quando ad lucrandum aliquod Iubilæum, præcipitur ieiunium tribus certis diebus, non posse illud anticipari, nec alijs diebus, quã in illis statutis fieri, idque ipsum videri dicendum, de pœnitentiali satisfactione.

Respondemus, disparem esse vnius & alterius rationem. Primo, quia Iubilæum datur sub illa cõditione, vt tres statuti illi dies ieiunẽtur: non lucraturus aliàs Iubilæum: sed Sacramentũ pænitẽtiæ, neque quoad absolutionẽ à culpa, neque quoad satisfactionẽ à pœna, datur sub conditione. Secundo, quia in Iubilæo, Ieiunia, & alia opera præscripta, in illis tribus diebus, ponũtur pro forma & cõditione necessaria acquirẽdi Iubilæũ, & ideo debet adimpleri, in forma specifica, & non in æquipolenti, leg. Qui hæredi, & leg. Mæuius, ff. de condit. & demonstr. sed in pænitentia non apponuntur dies pro forma, & cõditione necessaria ad satisfaciẽdũ, sed solum pro cõmodiori opportunitate ipsius pænitẽtis, vt facilius & aptiori modo satisfaciat.

Non officiunt demum, omnia illa quæ pro contraria parte fuerunt in principio adducta. Quia ad primum fatemur, pænitentiam acceptatam, obligare in conscientia. Sed negamus quod dies præfiniti ad illam adimplendum, se habeant vt forma seu conditio intrinseca, aut necessaria, imo potius se habent, vt terminus dilatandæ debitæ solutionis: quasi quod non sit opus illud pænitentiale vlterius prorogandum, possit tamen citius pro libito adimpleri, vt qui dies magis statuuntur in commodum pænitentis, quam in eius damnum, vel tertij alicuius vtilitatem.

Ad secundũ respondemus, dies non esse præfixos á confessore, tanquam pars aliqua satisfactionis & pœnitentiæ, sed solum tanquam terminus non dilatandæ vlterius pœnitentiæ: & tanquam quid conducens vtilitati ipsius pœnitentis: & ideo si in alijs diebus prioribus visum sit pœnitenti jejunare, & alia satisfactionis opera facere, liberum illi erit: cum quilibet possit renunciare tempori cõcesso in suum fauorem. cap. Statuimus, de regular. & cap. Si diligenti, de foro competenti.

Ad tertium dicimus, id verũ esse, quando tẽpus præfigitur principaliter, & ex primaria intentione, in vtilitatem creditoris et tertij: & ita quãdo cõstaret aperte confessorẽ imposuisse illos ieiunij dies, limitate ad vtilitatẽ animæ, & ad gloriã Dei, & pęnitens id sciret, & eodem principali fine eos acceptasset, non posset tunc alijs prioribus ieiunare: sed in casu nostro, non ita accidit nec cõmuniter loquendo talis est cõfessorum, & pænitentiũ intẽtio: sed solũ vt pro peccatis confessis satisfaciat, & hoc vt commodius fiat statuit illi dies ieiunandi, seu orãdi, attendẽdo accessorie & secũdario ad deuotionẽ, ad quã dies talis inclinat, sed cum hoc sit quasi per accidens, nõ includuntur necessario in actu pœnitentiali, nisi tanquam terminus ad pœnitentiam, vlterius non differendam.

Ex his colliges opinionem Nauarri, esse solum veram, quãdo intentio præcipua confessoris, in statuendis sextis ferijs ad ieiunandũ, fuit respicere vtilitatem animæ pęnitentis, vel honorem Dei, aut aliquod aliud tertium, cui ex anticipata solutione fiebat præiudicium; & hoc declarauit pœnitẽti, qui eadem etiam intentione dies sic statutos acceptauit. Secus autem est, quando alterum horum defuit, ita vt neq; de tali cõfessoris intẽtione cõstet: neq; pęnitẽtis acceptatio ad dies sic limitatos se coarctauerit, quia in hoc casu, dies statuti habẽt se veluti accidẽtarij, & accessorij, & nõ vt principaliter intenti, & dãtur ad fauorem pœnitentis, vt cõmode pænitẽtiæ opera ad quę se obligauit, adimplere valeat, & sic intelligenda est nostra sententia.

CASVS DECIMVS Tertius.

PRior generalis religionis cuiusdam approbatæ, sciens subditum quendam inclinatum esse maxime ad vota emittenda, quæ postea seruare nõ nisi difficile potest: illius omnia vota simplicia, quocũque tempore, & quauis ex causa etiam de licentia aliorũ Prælatorum facta, irritauit: & eidẽ prohibuit, ne in futurum quidpiam voueret, annullando ex nunc pro ex tũnc omnia; subdito tamen ingeritur scrupulus; quod hæc Prælati votorum annulla-

annullatio tam ampla, nec sufficienti ex causa facta, non sit valida, & Doctorem consulit.

Quæritur, an talis irritatio, tam quoad præterita, omnia vota, quam quoad futura, sit tuta in conscientia?

Respondemus affirmatiue: Et primo, quod Prælatus possit, vota omnia simplicia sui subditi irritare quoad præteritum, patet.

Tum quia Religiosus per professionem, obligauit voluntatem suam Prælati arbitrio, ita vt quoad voluntarias operationes, ius omne tradiderit religioni, ac proinde voluntas quam voto subijcit, non est iam sua, sed religionis, cui per professioné solemnem se addixit, & sic vouens de re aliena, & quæ est Prçlati, potest Prçlat⁹ vt dominus voluntatis subditi, irritare omnia ad quç se voto astrinxit. vt expresse decernitur in Cócilio Agathensi, cap. Monacho. 20. q. 4. vbi sic dicitur: Monacho non licet votum vouere sine licentia Abbatis sui, si autem vouerit, frangendum erit.

Tum quia tempus nullum est exceptum, in quo Prælatus nó possit, Religiosum aliquo officio occupare, & ideo omni tempore est subiectus obedientiæ Prçlati, à qua per nullum votum simplex, potest se eximere. Iam autem si Prælatus nequiret cassare & irritare religiosi vota, non posset illi pro tempore, quo est adimpleturus votum, aliquid faciendum imponere, & sic pro aliquo tépore, esset liber á voto solemni obedientiæ, quod est falsum. Cum ergo Prælatus valeat, quoties sibi libuerit, exequutioné voti impedire, poterit etiam votũ tollere, vt quod obedientiæ professç aliquatenus aduersari videtur, vt recte docet Sotus de iust. & iure lib. 7. q. 3. ar. 1. in Resp. ad 3.

Tum quia de ratione voti, est libertas, oportet enim vt sit actus voluntatis deliberatus, ac proinde liber. At Religiosus per professionem, reiecit à se omnem libertaté, eàmque collocauit in arbitrio superioris: igitur sine huius cósensu, non poterit voto se astringere, imò quicquid vouet, sub hac conditione semper fit, si Prælato placuerit. Ita vterque Thomas 2.2. quæst. 88. art. 8. Innocentius communiter receptus, in cap. Scripturæ, de Voto. Paludanus in 4. dist. 38. q. 2.

Tum demum quia considerata humana fragilitate, & Religionis onere, nulla obligatio addi potest, sine præiudicio obseruationis regulæ, & constitutionum, ad quam tenetur, & sine periculo reddendi se onerosum aliquando Prælato, vel fratri suo.

Adde etiam quod cum votum Religionis sit tantæ excellentiæ & arctitudinis, vt alia omnia in illud commutari valeant, idcirco pia mater Ecclesia, & voti huius eminentiam considerás, & humanam

fragilitatem perpendens, decreuit authoritate Christi, vt nullũ aliud votum possit sine consensu Prælati superaddi, propter euitandum periculum transgressionis, vt colligitur ex cap. Noluit. 33. quæst. 5. Richardus in 4. distin. 38. Tabienna, verbo Votum. 5. §. 4. Angelus, eo. 2. §. 3.

Hanc autem irritationem posse á Prælato fieri etiam sine causa ad libitum suum, vel petentis, ita quod neque ipse Prælatus irritando peccet, cum vtatur iure suo: neque alius votum non adimplẽdo, cum á principio habuerit hanc cõditionem inclusam, si Prælato placuerit, concludunt omnes fere Theologi, in 4. senten. & maxime Paludanus, distinct. 38. quæst. 4. S. Antonin. 2. part. titul. 11. cap. 2. §. 6. Syluester Votum, 4. §. 1. Nauarr. in Manu. cap. 12. num. 63. & Canonistæ in cap. Puella. 20. q. 2. & cap. Manifestum. 33. q. 5.

Quod vero cessante ab officio, Prælato, & adueniente altero, non teneatur huiusmodi Religiosus irritationem de nouo postulare: cõstat ex eo, quia obligatio extincta, non reuiuiscit. Cod. de remis. pign. leg. Cum ex causa. et votum quod semel est irritum factum, nunquã amplius obligat, nisi noua vouentis voluntate iterum ratificetur. vt docet Syluester, verbo Religio, 2. §. 15. Nauarrus in Manu. cap. 12. numer. 65.

Sed quantum ad id quod secũdo quæritur: an prædictus Prælatus valeat subdito prohibere ne in futurum voueat? & tunc pro ex tunc irritare, quæcumque in futurum Religiosus vouerit?

Respondemus affirmatiue. Tũ quia vota subditorum, cum habeant semper inclusam hanc conditionem, si Prælatus non contradixerit, sequitur, quod sicut eo cõtradicente, irrita fiunt præterita, ita illo repugnante irrita erunt futura. Veluti enim nullus potest vouere de re alterius sine consensu domini, qui valet tam præterita vota de rebus suis ab alio facta irritare quam inualidare quæ in futurum absque expresso consensu suo fient: ita potest Prælatus vota Religiosi in quem habet iurisdictionem, non solum ratione sui præiudicij, sed etiam ratione subiectionis, irritare in præteritum, & inualidare in futurum.

Tum etiam quia Concilium Agathense, cap. Monacho. 20. quæst. 4. ideo inquit Monacho non esse licitum vouere, quia etsi dum specialiter illi non prohibetur, sit validum id quod vouet, quibusque per superiorem annulletur, quando tamen á Prælato specialiter prohibetur, non est licitum, nec obligat, nisi de nouo per Prælatum illum, seu alium approbetur expresso: cui talis non tenebitur subditus tale votum explicare, cum

cum satis constet fuisse prohibitũ, & inualidum: nisi declaret in futurum se velle omnia vota cognoscere. Nauar. vbi suprà numer. 67.

Neque præsens Prælatus in abrogãdis in futurum omnibus Religiosi subditi votis, derogat aut detrahit quidpiam de authoritate successoris, & futuri Prælati. Tum quia hoc fit ad salutem animi dicti Religiosi, vt eiusdem scrupulosæ conscientiæ prouideatur, cui bono præsumitur quẽlibet superiorẽ debere consulere. Tum quia id fit in vtilitatẽ Religionis, cui ob grauamen multorum votorum, non poterit dictus Religiosus commode inseruire, & ideo sicut qui præciperet, vt venturis Prælatis obedientia debita præstaretur, vel mãdaret vt nullus sine expressa eius licentia, rem monasterij alteri obligaret: non diceretur detrahere de potestate futuri Prælati imò accresceret & augeret eandem: ita prohibendo huic Religioso, ne ab obedientia solenniter professa vnquam recedat, nec se voto alio obstringat sine speciali venturi Prælati expressa licentia, non diminuit, nec detrahit de authoritate, ac iurisdictione Prælatorum, sed magis eandem conseruat & corroborat.

Nec ex eo quod dictus generalis triennio duret, eo finito expirat huiusmodi inhibitio: cum sit facta ex officio, & in bonum animæ, argument. cap. si gratiosi. extrauag. de rescript. & in fauorem obediẽtiæ quam præstitit vide Innocent. in cap. Quod translationem de offic. leg. 1. & Lup. ac Geminianum in cap. fin. de Rescript. lib. 6.

CASVS DECIMVS Quartus.

AMbrosius consueuit à multis iã annis, sacram communionem bis in hebdomada sumere: in quacumque Ecclesia, seu oratorio priuato, simplice etiam sacerdote celebrãte, & solum in Paschate, in propria Parochia communicat: Nunc monetur illi scrupulus, quod sicut alteri quam confessori ab Episcopo approbato, nequit confiteri ita nec ab alio quam à suo Parocho, aut de eius licentia sacram Eucharistiam accipere.

Quæritur, An volũtarie & ex deuotione sæpius communicanti possit quilibet sacerdos Eucharistiam ministrare absque peccato?

MVlti & graues Doctores putant, quod non solũ in Paschate, & mortis articulo, quando sacram Eucharistiam summere est de præcepto, sed etiam si ob solã deuotionem, & volũtarie summatur ab alio quam à proprio Parocho, vel de eius licentia, vel in Ecclesijs eorũ Religiosorũ qui ad id habent speciale priuilegiũ peccatũ esse lethale, tam in dante, quam in accipien-

fragilitatem perpendens, decreuit authoritate Christi, vt nullũ aliud votum possit sine consensu Prælati superaddi, propter euitandum periculum transgressionis, vt colligitur ex cap. Noluit. 33. quæst. 5. Richardus in 4. distin. 38. Tabienna, verbo Votum. 5. §. 4. Angelus, eo. 2. §. 3.

Hanc autem irritationem posse à Prælato fieri etiam sine causa ad libitum suum, vel petentis, ita quod neque ipse Prælatus irritando peccet, cum vtatur iure suo: neque alius votum non adimplẽdo; cum à principio habuerit hanc cõditionem inclusam, si Prælato placuerit, concludunt omnes fere Theologi, in 4. senten. & maxime Paludanus, distinct. 38. quæst. 4. S. Antonin. 2. part. titul. 11. cap. 2. §. 6. Syluester Votum, 4. §. 1. Nauarr. in Manu. cap. 12. num. 63. & Canonistæ in cap. Puella. 20. q. 2. & cap. Manifestum. 33. q. 5.

Quod vero cessante ab officio, Prælato, & adueniente altero, non teneatur huiusmodi Religiosus irritationem de nouo postulare: cõstat ex eo, quia obligatio extincta, non reuiuiscit. Cod. de remis. pign. leg. Cum ex causa. et votum quod semel est irritum factum, nunquã amplius obligat, nisi noua vouentis voluntate iterum ratificetur. vt docet Syluester, verbo Religio, 2. §. 15. Nauarrus in Manu. cap. 12. numer. 65.

Sed quantum ad id quod secundo quæritur: an prædictus Prælatus valeat subdito prohibere ne in futurum voueat? & tunc pro ex tunc irritare, quæcumque in futurum Religiosus vouerit?

Respondemus affirmatiue. Tũ quia vota subditorum, cum habeant semper inclusam hanc cõditionem, si Prælatus non contradixerit, sequitur, quod sicut eo cõtradicente, irrita sunt præterita, ita illo repugnante irrita erunt futura. Veluti enim nullus potest vouere de re alterius sine consensu domini, qui valet tam præterita vota de rebus suis ab alio facta irritare quam inualidare quæ in futurum absque expresso consensu suo fient: ita potest Prælatus vota Religiosi in quem habet iurisdictionem, non solum ratione sui præiudicij, sed etiam ratione subiectionis, irritare in præteritum, & inualidare in futurum.

Tum etiam quia Conciliũ Agathense, cap. Monacho. 20. quæst. 4. ideo inquit Monacho non esse licitum vouere, quia etsi dum specialiter illi non prohibetur, sit validum id quod vouet, quibusquo per superiorem annulletur, quando tamen à Prælato specialiter prohibetur, non est licitum, nec obligat, nisi de nouo per Prælatum illum, seu alium approbetur expresse, cui talis non tenebitur subditus tale votum explicare, cum

cum satis constet fuisse prohibitũ, & inualidum, nisi declaret in futurum se velle omnia vota cognoscere. Nauar. vbi supra numer. 67.

Neque præsens Prælatus in abrogãdis in futurum omnibus Religiosi subditi votis, derogat aut detrahit quidpiam de authoritate successoris, & futuri Prælati. Tum quia hoc fit ad salutem animi dicti Religiosi, vt eiusdem scrupulosæ conscientiæ prouideatur, cui bono præsumitur quẽlibet superiorẽ debere consulere. Tum quia id fit in vtilitatẽ Religionis, cui ob grauamen multorum votorum, non poterit dictus Religiosus commode inseruire, & ideo sicut qui præciperet, vt venturis Prælatis obedientia debita præstaretur, vel mãdaret vt nullus sine expressa eius licentia, rem monasterij alteri obligaret: non diceretur detrahere de potestate futuri Prælati imò accresceret & augeret eandem: ita prohibendo huic Religioso, ne ab obedientia solenniter professa vnquam recedat, nec se voto alio obstringat sine speciali venturi Prælati expressa licentia, non diminuit, nec detrahit de authoritate, ac iurisdictione Prælatorum, sed magis eandem conseruat & corroborat.

Nec ex eo quod dictus generalis triennio duret, eo finito expirat huiusmodi inhibitio: cum sit facta ex officio, & in bonum animæ, argument. cap. si gratiosi. extrauag. de rescript. & in fauorem obediẽtiæ quam præstitit vide Innocent. in cap. Quod translationem de offic. leg. 1. & Lup. ac Geminianum in cap. fin. de Rescript. lib. 6.

CASVS DECIMVS Quartus.

AMbrosius consueuit à multis iã annis, sacram communionem bis in hebdomada sumere: in quacumque Ecclesia, seu oratorio priuato, simplice etiam sacerdote celebrãte, & solum in Paschate, in propria Parochia communicat: Nunc mouetur illi scrupulus, quod sicut alteri quam confessori ab Episcopo approbato, nequit confiteri ita nec ab alio quam à suo Parocho, aut de eius licentia sacram Eucharistiam accipere.

Quæritur, An volũtarie & ex deuotione sæpius communicanti possit quilibet sacerdos Eucharistiam ministrare absque peccato?

MVlti & graues Doctores putant, quod non solũ in Paschate, & mortis articulo, quando sacram Eucharistiam sumere est de præcepto, sed etiam si ob solã deuotionem, & volũtarie summatur ab alio quam à proprio Parocho, vel de eius licentia, vel in Ecclesijs eorũ Religiosorũ qui ad id habent speciale priuilegiũ peccatũ esse letale, tam in dante, quam in accipien-

accipiente. Ita Cardinalis in Clement.1.de priuilegijs, q.11. Syluest. & allij Summista, verbo Eucharistia. Et verbo excommunicatio sexto, excommun.15.q.3. Nauarrus in Manual.cap.21.num.52.

Rationes quibus ad hoc sentiẽdum mouentur, hæ sunt potiores. Prima, quia administratio huius sacramenti, requirit iurisdictionẽ respectu eius cui ministratur, non vt actus valeat, sed vt debite & ordinate fiat: & est quod Summi Põtifices concesserunt ex priuilegio Religiosis, vt possint Eucharistiam fidelibus administrare, vt Nicolaus Quintus, Sixtus Quartus, Iulius Secundus, Leo X. & alii quod priuilegiũ nõ esset necessariũ si aliàs posset simplex sacerdos, sacram communionem, cuicumq; petẽti dare.

Secunda, quia in Concilio Carthaginensi primo, cap. 7. Sic legitur statuat grauitas vestra vt vnusquisque Clericus vel laicus, non communicet in aliena plebe, sine litteris Episcopi sui, & omnes Episcopi responderunt in hoc & clericis & laicis conuenientissime prouideri: quod ipsum decernitur in Concilio Mileuitano cap.8.

Tandem in Clementina Religiosi de priuilegijs, excommunicantur ipso facto Religiosi, qui clericis vel laicis sacramentum Extremæ vnctionis seu Eucharistiæ ministrare, aut matrimonia solemnizare non habita Parochialis presbyteri licentia, præsumpserint, &c. Iam autem excõmunicato maior, supponit peccatum mortale, vt satis constat. Igitur ministrare sacrã Eucharistiam laicis non subditis, erit ex se culpa mortalis.

Oppositũ tamen quod vel nullum hoc sit peccatum, vel non nisi veniale existimo esse verius.

Tum quia in administratione huius sacramenti in casu voluntario & deuotionis, & non necessitatis, vel nulla fit iniuria authoritati, & iurisdictioni Parochi, vel fit parua ad modum.

Tum quia in exhibitione istius sacramenti extra tempus præcepti, iusta potest semper esse præsumptio, quod Parochus consentiat, & id velit. Nam in sacramento Pænitentię, ideo ratihabito nisi sit præterita, aut præsens non valet, quia iurisdictio est de eius substãtia, & ita iurisdictonis defectus, annullat omninò actũ: sed in Eucharistiæ administratione, quia iurisdictio non est de substãtia actus, sed solum requiritur quoad debitum ordinem & modum, ideo ratihabitio de futuro iuste pręsumpta, sufficit ad illam administrandã. Ac proinde communicaturus voluntariè, & ex deuotione ab alio, quam à Parocho, potest rationabiliter credere & sperare, Parochum non ęgre laturum id quod gestum est, quæ spes & præsumptio fundatur probabiliter in hoc, quod gratum

tum debeat esse pastori, si confessus, sæpè sæpius sacra Eucharistia reficiatur, cum hoc nihil noceat Parocho, & multum prosit subdito, & sub hac ratihabitione, nullum erit peccatum, vt colligitur ex Nauarro in Manual. cap.21. titulo de Quinto præcepto Ecclesiæ, de cõmunicando in Paschate, num.52. in fine, vbi expresse dicit se non condemnaturum illum qui acciperet, aut ministraret sanctissimũ Sacramentum, quando eiusmodi essent personę, tempus, & causa, vt iudicio boni viri credi possit Parochum eo contentum fore. Idẽ sentit Fr. Emmanuel Rodericus in tomo primo quæstionum regulariũ quæst.56.art.3.

Tum quia si fideles peccarent mortifere, summendo à non Parochis ex deuotione hoc sacramẽtum non erat quod Ecclesia reseruaret Parochis communionẽ Paschalem: neque quod Theologi insudarent in probãdo communionem in articulo mortis per modũ viatici esse solius Parochi; sed cum inclusio vnius, sit exclusio alterius, satis manifeste concluditur, ideo obligari fideles, ad communionẽ sacram summendam à Parochis in paschate, & articulo mortis, quia tunc communio erat de præcepto: & ideo quando non est præcepta, sed ex deuotione alijs temporibus summitur, non videtur hæc obligatio currere.

Tum quia vsus & consuetudo interpretantur ius commune, cap. Cum dilectus de consuetudine, iã autem receptissima consuetudine vbique seruatur, dari à quibusuis sacerdotibus in priuatis Missis, huiusmodi sacramẽtum ex deuotione illud petentibus.

Confirmatur hoc ex Concilio Tridentino sess. 22. cap.6. Vbi adhortãtur fideles, vt in singulis Missis priuatis astantes, non solum spirituali affectu, sed sacramẽtali etiã Eucharistię perceptione communicent, quo ad eos sanctissimi huius sacrificij fructus vberior perueniat quæ exhortatio non esset sequenda, si illi qui communicant in Missis sacerdotum, qui non sunt proprij Parochi, peccant in hoc lethaliter.

Præterea in sess. 13. cap.8. vbi agitur de vsu huius Sacramenti, ita dicitur. In sacramentali autẽ sumptione, semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus cõmunionẽ acciperent: sacerdotes autẽ celebrantes, se ipsos communicarent: qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens, iure & merito retineri debet: ergo cũ concilium dicat hic ministros huius sacramenti: quoad vsum & sumptionem fidelium esse sacerdotes celebrantes, & nõ dixit Parochos tantum, sed sacerdotes absolute: sequitur non esse peccatũ mortale summere hoc sacramentum

tum à simplicibus sacerdotibus. Etenim si ius dandi hoc sacramẽtum esset in solis Parochis extra tẽpus pręcepti, id expressisset aliquãdo Concilium Tridentinum, sicut in sacramento Pœnitentiæ expressit, ius absoluendi, non esse nisi in Parocho & confessore approbato ab Episcopo.

Nec obstant rationes in cõtrarium adductæ: quia omnes cõcludunt solùm non posse simplices sacerdotes sacrã Eucharistiã ministrare, temporibus quibus eius sumptio est in præcepto: tũc enim requiritur consensus Parochi; cum id sit à iure prohibitum: voluerunt siquidem Pontifices, vt Parochus cui est iniuncta animarum cura, tempore quo sacramentum hoc, est sub præcepto, administret illud subditis: vt sic cognoscat vultum sui pecoris, de quo est Deo strictam rationem redditurus. Vnde sicut ex officio incumbit Parocho, administrare sacramenta subditis tẽpore necessitatis: ita eodem necessitatis præcepto, seu mortis articulo nequeunt subditi ab alio sacramenta petere, quam à Parocho: si copia eius adest, & hoc statuit Concilium Carthaginense & Mileuitanum, vltra alias Pontificum sanctiones.

Neque priuilegium concessum per varios Pontifices Religiosis, vt libere valeant quibusuis fidelibus administrare in suis Ecclesijs hoc sacramentum in quocumque anni die, arguit contrarium esse iure communi prohibitum, & hoc nõ potuisse absque tali priuilegio. Nã vel dictum priuilegium intelligitur de communione Paschali, quæ in aliquibus diœcesibus summi solet die quocumque quadragesimę & si in Ecclesijs religiosorum accipiatur, satisfit dicto præcepto vt iã alibi diximus: vel si intelligatur de quauis cõmunione etiam nõ pręcepta, sed ex deuotione sumpta, negandum est tale priuilegium esse præter, aut contra ius commune, imò est iuris cõmunis expressio, & confirmatio. Non enim oportet omnia in priuilegijs contẽta, esse iure communi aduersa, imò quæ ius ipsum permittit & concedit, aliquando etiam particulari priuilegio conceduntur. Tum quia magis solet timeri, quod specialiter cauetur, quam quod generaliter. Tum quia multi sciunt talia priuilegia, ignorãtes iura communia. Tum quia cum pleraque iura seruentur, per priuilegia innouantur. Ita Syluester, verbo Priuilegium num. 4.

CASVS DECIMVS. Quintus.

Andreas presbyter remorsu cõscientiæ ab aliquot annis turbatur, quod eo tempore quo minores ordines suscepit, cæremonias nonnullas prater-

prætermisit; & præcipue quod campanam nec tetigit, nec pulsauit, & ista dubitatio insurrexit illi, post sacrum Præsbyteratus ordinem adeptum.

Quæritur nunc, an teneatur sub pœna peccati mortalis, talem defectũ supplere?

PRo parte affirmatiua facit, quod omnis ille qui ordinatur, omisso aliquo necessario, necessitate præcepti, etiã si nõ sit de necessitate Sacramenti, & non suppleto defectu, tali ordine vtitur, peccat mortifere. arg. cap. Solicitudo, distin. 52. quamuis non fiat irregularis, vt ait Syluester, verbo Irregularitas, q. 12. Nauar. in Manu. cap. 29. n. 31. & videtur textus expressus in cap. Præsbyter. de sacr. non iter.

Adde communem esse Doctorum opinionem, requiri in omnibus ordinibus etiam minoribus, vt visibilia instrumẽta, non solum porrigantur, sed etiam tangantur: id quod constat.

Tum quia in ceremoniali semper dicitur, Accipite hoc, vel illud. Tum quia distinct. 25. cap. Subdiaconus, & cap. Acholitus, & sequẽtibus expresse dicitur, quod ordinandus debet accipere de manu Episcopi vel Archidiaconi.

Præterea sonitus campanæ, etsi videatur non esse de substantia alicuius ordinis, cum in tali campanæ contactu, non consistat ratio materiæ propriæ ostiarij, sed potius in tactu ostij aperiendi & claudendi, vt notat D. Tho. in 4. sent. dist. 24. q. 2. artic. 4. est tamen de Ecclesiæ præcepto, & ideo supplendum, quamuis totum nõn iterandum: sicut iteraretur, si esset defectus in substantia materiæ, vel formæ, vt dicitur de consecrat. distin. 1. cap. 1. & extrauagant. de sacr. non iteran. cap. Præsbyter. & Innoc. in gl. dicti c. Syluest. verb. Ordo 2. q. 10. S. Anton. 3. p. titul. 14. cap. 16. §. 5.

Negatiua tamen, quam putamus sequẽdam & veriorem, quod scilicet non peccet mortaliter ille, qui non supplet istum tactum cãpanæ, de quo sibi non satis constat probatur.

Primo, quia cum à multo iam tempore in pueritia illos minores ordines susceperit, nec satis possit recordari, an campanam tetigerit, deponere debet scrupulosam cõscientiam, & credere se cum alijs tetigisse. In dubio enim nõ est præsumendum delictum, leg. Si procurator, ff. de condict. indeb. & cap. 2. de regul. iur.

Secundo quia multi grauissimi Doctores affirmant, minores ordines non esse sacramentum, nec characterem imprimere neque ad sui essentiam & substantiam requirere vt illos assumens, aliquid faciat, sed satis esse quod Episcopus conferat potestatem per verba ad id necessaria. Ita Sotus in

4. sent.

4.sent.distin.24. q.1.art. 2. concl.2. Nauar. in consilijs libr. 1.tit.de tép. ord.consil.12. & consil.32.&33.

Tertio quia dato etiam quod essent sacramenta, non desunt qui putent exhibitionem determinatæ materiæ, esse necessariam, sed non contactum vt Ledesma. 24. q.36.art.5.§.alia difficultas Soto in 4.dist.24.q.1.art.2.§. vnum autem hic suboritur dubium. Et quamuis hæc opinio non videatur sequenda in contactu materiæ necessariç per quam imprimitur character, videtur tamen amplectenda in casu proposito, in quo agitur de contactu campanæ, per quem nō imprimitur character ostiarij, sed per contactum clauium, & ideo alius contactus non est de substantia, sed ad bene esse arg. c. fin. de sacr. non itera. Et tradit Syluester, verbo Ordo 2.q.2.§. Tertio vtrum est, que expressa sententia Angeli, verbo Ordo q.3. vbi inquit quod licet in impositione manuum, nō tangat non est od id aliquid supplendum, & similiter in instrumentis in quibus character, ex eorum impositione non imprimitur, sed sufficit porrectio, licet sit melius tangere hæc ille.

Quarto denique, quia tangere ostium pulsare campanam, & similia omissa, sunt leuia, & ideo nō obsunt ordinato, arg. ff. de ventre inspir. leg.1.§.fin. maxime cum hęc tradantur in signum executionis concessæ, arg. de consuetudine c.1. Ita Hostiensis in sua Summa tit. de sacra vnctione §. Hoc si probabiliter dubitatur. Vbi dicit, quædam omissa esse de substantia, & in his, totum est reiterandum quædam de solemnitate: & in his, solum omissum est supplendum quædam de honestate siue leuia; quorum omissionis occasione, nihil de necessitate putamus supplendum.

Nec obstant pro aduersa parte adducta, non quidem primum, quia cæremoniale docet, & vult fieri tam quæ de necessitate ordinis sunt, quam quæ de solemnitate, siue de honestate, sed non inde colligitur, hæc ex æquo obligare. Nam defectus necessarij, obligat ad reiterādum totum, & defectus solemnitatis, ad supplendum ipsū sed defectus illius quod est de honestate ad nullum istorū obligat: ac proinde ex leuitate materiæ omissio huius, non est mortifera: nec oportet vt in ordinibus minoribus, si deficit aliquid qu od Ecclesia statuit, & non est necessarium vel de necessitate sacramenti, vel ad minus de necessiate præcepti obligantis ad mortale, quod reiteretur aut suppleatur: vt iā supra ostendimus: & per hæc dissoluitur secundum & tertium argumentū.

CASVS XVI.

In confraternitate cuiusdam Sancti quæ multis & varijs indulgentijs,

tijs, ac priuilegijs à Summis Pontificibus est ornata, statutum extat, vt si quis fidelium in eam ingredi voluerit, soluat pro ingreßu certam pecuniæ quottam, & singulis etiam anins aliam. Nunc fit á quibusdam confratribus dubitatio, quod præfatum statutum sit Simoniacum.

Queritur quid dicendum?

RAtio dubitationis in præsenti casu tota cōsistit in eo, quod hæ confraternitates in honorem sanctorum institutæ, sint spirituale quid, & maxime quando per Sedem Apostolicam sunt indulgentijs & priuilegijs confirmatæ: & ideo pro ingressu in dictam confraternitatem petere aliquid temporale, videtur expressa Simonia: præsertim quod fideles in eam describuntur ad lucrandas indulgentias & per statutum, illud pauperibus, qui non possunt quottam soluere, intercluditur omnino aditus, ad has indulgētias acquirēdas: quod videtur iniustum & Simoniacum.

Nos in ea sumus opinione, vt putemus huiusmodi statutum, nō esse Simoniacum, neque illicitum.

Primo, quia illa confraternitas, non est religio, sed quædam potius congregatio hominum seculariū ad bene faciendum.

Secundo, quia si pro ingressu monasterij indigētis, detur vel recipiatur aliquid ex pacto, nulla est Simonia. Vnde pro ingressu monialium, si ex pacto petātur & dētur expensæ necessariæ, & tempore professionis pro dote accipiantur mille aurei, non est peccatum, cum hæc, non pro ingressu absolute, sed magis pro sustētatione monasterij pauperis exigantur, nec per hoc præcluditur via alijs, ne possint moniales fieri, sed subleuatur onus & paupertas monasterij, vt inquit Caietanus 2.2.q.100.ar.3.

Tertio, quia imponere vt aliquid temporale detur, pro eleemosinis faciendis, vel pro alendis pauperibus in Seminario, vel pro aliqua alia honestate causa, licitū & laudabile est, huiusmodique confraternitatum statuta, optimo iure decernuntur, si per ea excludi pietas receptionis non intenditur, sed vel confraternitatis expensis, vel pauperum eleemosinis prouideri, vt colligitur ex cap. Siquis despicit, dist. 42. estque hæc expressa sententia sancti Antonini. 2. part. titul. 1. cap. 5. §. 19. in fine Syluestri verbo confraternitas, q. 2. & verbo Simonia, q. 15. num. 7. Armilæ verbo Societas numer. 28. Tabienę verbo confraternitas numer. 1. Pisani verbo Simonia, 6. numer. 11. id ipsum etiā videtur sentire Nauarr. in Manual. 23. num. 100. §. Quarto &c. vbi inquit quod quando præpositio, pro significat pretium vel causam principalem immediatam tunc est Simonia dare vel accipere aliquid pro spirituali, secus autem quan-

quando significat causam impulsiuam vel remotam: vt sustentationem ministrorum, vel liberalitatē vel eleemosinam, vel solutionem obligationis legis, vel consuetudinis, causam vero impulsiuam appellat etiam illam, sine qua nō fieret actus, modo fiat ille principalius ob aliam, quam illam. Ex quibus tandem concludit, neminem qui alia ratione, & minus principaliter dat, vel accipit etiam temporale, pro spirituali, iure coram Deo & in foro conscientiæ Simoniam cōmittere. Idque probat ex Diuo Thoma 2.2.q.100.ar.3.& Caiet.ib. Nec non per glos. & textum in c. Iudices.1.q.1.& cap. Agatho.63.distin. vbi etiam Archid. & communis, in cap. Ad Apostolicam de Simonia.

Ad omnem vero ambiguitatē in hoc casu tollendam, consulunt Doctores prædicti, tutissimum esse, vt huiusmodi statuta fiant sub forma affirmatiua: videlicet Siquis dederit tantum recipiatur in confratrem: & non per verba negatiua, nempe qui non dederit tantū, non recipiatur, quia per hoc, præcluderetur via ad huiusmodi confraternitatem, haberetque speciē exactionis: illud autem primū habet solum rationem voluntarie recognitionis, & speciem gratuitæ retributionis, vt colligitur ex doctrina Diui Thomæ 2.2.q.100.artic. 3. quam magnopere commendat Sotus de iust. & iure. libr. 9. q. 6. art.2. in responsione ad secundum & late cōfirmat Petrus de Perusio in tract. de Canonica portione.

Iuramentum tamen de soluenda illa eleemosina annuatim, non approbatur à Raymūdo, vt ait Sūma Pisana, vbi supra & Syluester, verbo Simonia, quæst.15. numer.7. propter periculū periurij in quod seculares labi facile possent.

Deberent autem Episcopi, ad quos ex decreto Concilij Tridentini sess.22. cap.8. visitatio confraternitatum, & piorum omnium locorum pertinet, statuta si quæ in illis fuerint de quotta soluēda, videre & reformare & si aliquod inuenerint, quodpietatē receptionis impediat illud corrigere aut irritare, vt ait Syluester verbo confraternitas quæst.2.

CASVS DECIMVS. Septimus.

Religioso cuidam, consanguineus reliquit cum Prælati licentia, quosdā certos annos redditus, ad proprium vsum, & hanc licentiam vt illis libere vti posit, alij Prælati confirmarunt: sed iste amicorum suasu, qui eum ad ludendum prouocarunt, perdidit in ludo centū scuta, & multa quæ detrahit de suo licito vsu, in illicita expendit, nunc fit illi scrupulus tam de pensione, quæ voto paupertatis

tatis videtur repugnare, quam de restitutione omnium in ludo, & alijs illicitis consumptorum.

Quæritur, an huius pensionis vsus, sit Religioso licitus; & num de illicite consumptis teneatur vel ipse, vel qui acceperunt ad restitutionem?

AD primum, quod in præsenti casu inquiritur, respōdemus, posse nō solum Papam, sed Prælatum, cōcedere religioso suo subdito licentiam habēdi certos annuos redditus, in licitum vsum suū conuertendos: Nec Prælatus talem licentiā dans iusta ex causa, nec subditus illa vtens, peccatum aliquod incurrunt.

Probatur primo, quia Religiosus est capax huius annuæ pensionis, vt cui libros, vestes, imagines, & alia suæ personæ conuenientia, habere & possidere, de licentia superiorum non est prohibitum, vt diffinitur in Concilio Lateranensi, relato in cap. Monachi, de statu Monach. & nulla est Religio tam arcta, in qua Religiosi de licentia expressa, vel tacita superiorum, nō habeant peculium aliquod proprium suis vsibus consignatum, saltem calceos, vestes, libros, imagines, vel reliquias Sanctorū, & alia huiusmodi, quæ pecuniaria sunt, & pecunijs æstimabilia. Vndè licitam esse constitutionem, seu consuetudinem, quæ in aliquibus religionibus seruatur, vt certum quid annuū, pro vestitu annuo religiosis tradatur, affirmant Panorm. & Decius cōmuniter recepti, in cap. Cum ad Monasterium. de statu Monachorum.

Secundo, quia huiusmodi pensio, nulla naturali, vel diuina lege, Religiosis vetatur, nec voto paupertatis est contraria: quia ille solus Monachus dicitur proprietarius, qui tenet occulte, vel contra voluntatem superioris aliquid: vt ait Ioannes Andreas, in dicto cap. Cum ad Monasterium. & illud proprium repugnat solum voto paupertatis, quo aliquid possidetur, quoad verum dominium, & veram proprietatem, qualem habent homines seculares, vt libere possint de reb⁹ suis disponere. iuxta cap. Quo iure. 8. dist. & toto tit. ff. de acquir. rerum domin.

Tertio, quia professio facta á muliere, adiecto isto pacto per viā modi, non autem per viam conditionis actum suspendentis, vt viuat extra Monasterium, cum vsu bonorum & reddituum eorum, quæ ante professionē habebat: approbatur á Papa Celestino, in cap. Insinuante. qui cler. vel vouentes, & in cap. de Viduis, 27. quæst. 2. & tradit Panormit. in cap. Monachi, de statu Monacho. & Bartholus communiter receptus, in Authent. Ingressi. Cod. de sacrosanct. Eccles. Nauarrus, in comment. 2. de Regularibus. notabili tertio. nu. 14.

Quarto, quod Papa frequenter concedit Regularibus pẽsiones, in beneficijs Ecclesiasticis, cũ facultate expendendi eas in suos peculiares vsus: & hanc cõcessionẽ esse iustã, probãt Doctores, in cap. Nisi essent. de prębend. quæ tamen iusta nõ esset neque per Papã cõcederetur, huiusmodi pensio si voto paupertatis repugnaret. Imo Abbas, in d.c. Nisi essẽt. probat nõ posse Prælatũ priuare subditum, vsu præfatæ pensionis per Papam concessæ.

Quinto, quia in multis & valde reformatis sanctimonialium conuentibus, conceditur aliquibus ditioribus, & nobilioribus, vt præter dotẽ, quã parentes consignãt monasterio, instituãt etiã certos quosdam annuos redditus, soluendos interim quod illa monialis viuit in suos licitos vsus, de licentia Abbatissæ conuertendos. Nec Episcopi, & alij Prælati, qui præfatis monasterijs præsunt, hoc damnant; quod facerẽt si tale peculiũ cõtraueniret voto, aut legi de non habẽdo proprio. Vnde legatum factum Religioso de certa annua pecunia, conuertenda in proprios vsus, donec Pręlatus permittat, esse licitum, tradit Bartolus & alij, in leg. Lucius. §. Hæredes. ff. ad Trebellia.

Sexto confirmatur, ex illo iusto & religioso facto, quod insignis Doctor Iordanus de Saxonia in li. de vitis siue gestis patrum, parte 3. c.9. enarrat. de quodã benemerito lectore, & quodam prudentissimo Prouinciali nostri ordinis Eremitarum sancti Augustini, cum enim lector vellet necessitati tam suæ, quam Monasterij prouidere, ex patrimonio suo, & donatione amicorum, magnam pecuniæ summã de licentia superioris impendit in emendis libris, & alijs quibusdam mobilibus suo vsui necessarijs: & de reliquo quod adhuc superesset, emit certos annuos redditus, nomine Monasterij sui, & instrumẽta ac litteras de his cõfectas, eidẽ tradidit. Prouincialis autem postea ex officio suo cum cõsensu Prioris & Cõuentus ordinauit, quod Procurator conuentus, redditos illos acciperet annuatim, & traderet eos præfato lectori ad suos vsus, quoad viueret expẽdẽdos: eo tamẽ mortuo ijdẽ redditus & libri seruirent bibliothecę eiusdẽ cõuẽtus. Et hoc quod Prouincialis & Cõuẽtus fecit, fuisse licite ordinatũ & statutũ, ostendit Nauarrus, commentario secundo de Regularibus. n.15. §. Ex quibus inferri potest.

Confirmat hoc ipsum receptus vsus in Prouincijs Hispaniæ & Lusitaniæ, nostri ordinis Eremitarum sancti Augustini, in quibus præcipue morum obseruantia viget, & solent Magistris eiusdem ordinis Cathedras Salmanticensis & Conimbricensis Academiæ, seu aliarũ Vniuersitatum legentibus, etiam si magnorũ sint reddituũ, vel in totũ

vel in partem concedere, vt in licitos & honestos vsus, redditus illos expendant.

Neque his obstat textus, in cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. vbi dicitur absque vlla limitatione. Non dicatis aliquid proprium. Negatiua enim illa, Non, præposita illi dictioni aliquid, destruit & negat omnia, ita vt nihil omnino debeat Religiosus, proprium habere.

Respondemus, textum illũ intelligendum esse, de proprio simpliciter, prout dicit verũ dominiũ, & veram proprietatẽ, qualẽ habẽt homines seculares, distrahendi pro libito res suas, easque per quosuis contractus alienandi: iuxta cap. Quo iure. 8. distin. & toto tit. de acquirendo rerũ dominio. hoc enim proprium, neque Prælatus, neque etiam Papa, concedere potest Religioso. Nos autẽ loquimur de proprio largo modo sumpto, prout dicit Ecclesiasticã administrationem, seu vsum fructum, & possessionẽ, facti tantum, quod proprium iusta causa á Prælato cõcessum, nõ repugnat voto paupertatis: neq; de isto loquitur dictum cap. Non dicatis.

Non etiã obstat, cap. Monachi. de statu Monachorum, quatenus habet. Peculiũ non esse Monachis permittẽdum. Respõdemus, illud intelligi de peculio, quod sine iusta causa conceditur, tale enim non est Monachis permittendum: vel de peculio cõcesso cum facultate, vt Religiosus pro libito in quoscũque vsus etiam profanos, illud distrahere possit, vt secularis de re sibi propria disponit, peculium siquidem isto modo, contrariatur paupertatis voto.

Non denique officit decretum Concilij Tridentini cap. 2. de Regularibus, sess. 25. quod habet, Nemini Regularium licere bona immobilia, vel mobilia, cuiuscũque qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis quęsita, tanquã propria, aut etiam nomine conuentus possidere, vel tenere. & quod deinceps non liceat superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiã ad vsum fructum, vel vsum administrationem, & infra subdit, mobilium vero vsum superiores permittãt, vt eorũ supellex statui paupertatis quã professi sunt cõueniat.

Respondemus, Concilium Tridentinum illis in locis nullum ius nouum statuere, sed solum declarare id, quod iura antiqua præcipiebant quoad votum paupertatis à regularibus emissum: & ita prohibere Religiosis, ne proprium quoad dominium habeant, quia hoc tam in bonis mobilibus, quã immobilibus, est contrarium professæ paupertati: sed non prohibet peculium, quoad administrationem iusta de causa á superioribus concessum: quod iura antiqua permittebant. Et quando dicit, nõ licere Prælatis concedere bona sta-

bilia, etiam ad vſum, & adminiſtrationem, neque etiam mobilia, niſi prout conuenit paupertati: intelligitur hoc de conceſſione ſine iuſta cauſa facta: Nam qui iuſte cõcedit, non dat facultatem vtendi & adminiſtrandi pro libito etiam in profana vt ſeculares faciunt, neque concedit ſuperfluum, & plus quam neceſſitas & vtilitas Religioſi exigat, non enim poteſt eſſe ſuperfluum & iuſte conceſſum.

Pro hac noſtra opinione eſt Ioannes Andreas in Mercu. Regulæ, Non eſt obligatorium. de reg. iur. in 6. vbi multis rationibus concludit licitum eſſe ſtatutum, quo decernitur vt certa quantitas detur cuilibet Religioſo quot annis pro ſuo veſtitu, & victu, & in cap. Cum ad Monaſterium, de ſtatu Monach. aſſerit obſeruari hoc ipſum in quibuſdã monaſterijs monialium, vt veſtimenta ſibi acquirant ex lucro manuum ſuarum. Idem aperte ſentit Cald. conſ. 2. de Regularibus, & Panormitanus conſil. 88. p. p. Et in cap. Cum ad Monaſterium, de ſtatu Monach. numer. 8. Et Felinus, in cap. Nam de conſtitut. & Decius in cap. Edoceri, de reſcript. Petrus Andreas Gambara, in tractatu de officio & authoritate legati à latere, lib. 6. n. 271. caſu 4. & clarius, numer. 254. Gigas de penſionibus, quæſt. 15. Nauarrus comment. de Regularibus in cap. Non dicatis, 12. q. 1. n. 14. & 18. & conſil. lib. 5. titulo de Magiſtris, conſilio 9. & lib. 9. tit. de Regular. conſil. 47.

Quod attinet ad id quod ſecundo loco quærebatur. Vtrum de illicite conſumptis, teneatur vel ipſe, vel qui acceperunt ad reſtitutionẽ?

Reſpondeo, quod tam Religioſus qui illicite conſumpſit, quã qui ſic illicite ab eo accepit, peccant mortaliter, & ad reſtitutionẽ tenẽtur monaſterio, ſi peculium erat ex rebus monaſterij, vel ex alijs acquiſitis, & ſuo vſui de licentia Prælati applicatis. Tum quia Religioſi ſi quid illicite donant, eſt contra voluntatem Prælatorum, qui nequaquam volunt, nec velle poſſunt vt bona quę ſunt Religionis, in profanos & malos vſus expẽdantur, dominiũ enim eorũ, quę cõceduntur Religioſo ad vſum, nõ eſt penes religioſum, qui ſolemnẽ paupertatẽ vouit, ſed penes Chriſtum & Religionem, cui Religioſus illa acquirit, arg. cap. Abbates. 18. q. 1. & cap. In præſentia. de probat. & tradit. Innocent. in cap. Cũ ſuper, de cauſ. poſſeſ. cõmuniter receptus, per citatos à Decio, in cap. Cõſtitutus. de reſcript. qui aſſerunt. Religioſum eorum omniũ quę acquirit, verum dominium acquirere Chriſto; & ius vniuerſale adminiſtrãdi, Papæ, & particulare, ordini ſeu monaſterio. Nauar. commentario ſecundo, de Regularibus, cap. 1. n. 3.

Tũ quia hoc peculiũ, cũ ſit alienum

num quoad dominiū, vt diximus; non potest Religiosus cui administratio conceditur, in alios vsus illud expendere, quam sit voluntas saltē interpretatiua domini, vt satis patet. Et facultas concessa per Prelatum, nequaquam extenditur ad vsus profanos & illicitos.

Tum quia Religiosus habet tale peculium cum pacto & onere expēdendi illud in vsus suos licitos, & religiosæ personæ conuenietes; & ita tenetur seruare pactū istud, lege iustitiæ naturali, quæ iubet pacta seruari, cap.1.de Pactis.& leg.1. ff.eod.

Tum quia Abbas Monasterij, & quiuis alius Prælatus Regularis, prodigens reditus ipsius Monasterij, suę administrationi commissos, in malos & illicitos vsus, videtur esse maxime proprietarius, vt ait Maior, in 4. distinct. 38. affirmans tam Prælatum, quā illum qui male ab eo acceperunt, (nisi probabilis ignorantia excuset) non solum peccare mortaliter, sed ad restituendum obligari, non alia ratione, quam quod contra regulam & constitutiones sui ordinis, de bonis Monasterij disponit: cum ergo regularis vtatur rebus ad suum vsū deputatis illicite, & in alios vsus, ad quos licentia Prælati se nō extēdit, non solum in peccatum proprietatis incidit, sed restitutioni manet obnoxius.

Tandem Prælatus, & Capitula nequeunt concedere Religioso facultatem, vt det alteri aliqua, quæ directe vel indirecte non vergunt in vtilitatē monasterij, vel in eleemosynam, vel remunerationem, quam ipsi facere non possunt, quia nequeunt maiorem authoritatem & facultatā cōcedere subdito, quā ipsi habent: nullus siquidem dat, quod nō habet. cap.Quod autem. de iure patro.l.Si vniuersæ, Cod.de legat.& ita non possunt facere religioso facultatem, vt disponat de rebus suis illicite.

Hinc est quod Religiosus, qui ludendo, meretricando, & alia inhonesta & illicita agendo, res suæ administrationi, & vsui commissas, expendit: non solum læthaliter delinquit, sed ad restituendum tenetur. Ita Alcocer.de ludo, cap.12. & 14. Medina in Summa, fol.153. Fr.Ludouicus Lopes, in Sūma. p.2. c.33. Nauar.in man.cap.17.num.41. in fine. & n.94.& cōment.secūdo, de Regularibus, n.9.& 12 Notabili 3.& tractatu de redditibus Ecclesiast.q.1.13. monit. & q. ea. monit. 29.& q.2.monit.20.

Nec obstat si dicatur Religiosū peculij sibi à Prælato ad vsum assignati, esse dominum, seu absolutū administratorem; & ita disponere posse de toto illo, pro suo libito, vt saltem non teneatur etiamsi male disponat restituere, arg.leg. Si quis vi. §. Differentia. de acquir. possessio.

Respondemus, falsum in primis esse quemcumque dominum rei, posse pro libito de ea disponere, quando non est integer & absolutus dominus, sed cũ onere & vinculo annexo. Nã fidei cõmissarius, & Maioratus, sunt veri domini tã vtilis, quam proprietatis, & tamen non possunt pro libito disponere; sed secundum voluntatem, onera, & vincula per institutores imposita. Falsum est etiã Religiosum esse vere dominũ, imo est est dominus improprie, quia habet dominium restrictũ, & obligatum ad expendendas illas res, in vsus tantum licitos, secundum facultatem à Prælato ei datam.

Quod si obijciatur, Religiosum nulla habere bona, quibus possit restitutionẽ facere, quia quicquid habet ante professionẽ, vel post eã, est monasterij & ordinis. ca. In præsentia. de probat. & authen. Ingressi. Cod. de sacrosanct. & ideo quicquid, vndecumque quærit, quærit ordini, & monasterio, & cum nihil habeat suum impotens est ad restituendum.

Respõdetur, quod etiã Regularis potest restituere, de illis, quę ex sibi necessarijs detrahit, parce viuẽdo, vel per sacrificia, & orationes, vel rogãdo amicos & cõsanguineos, vt pro eo soluãt, vel etiã de rebus quas in suos honestos vsus de licẽtia iusta superiorũ, impendere potest, solutio enim debitorũ, vsus est iustus & honestus, vel deniq; petẽdo per se, aut per alios humiliter remissionẽ debiti, quã restitutioni æquiparat, glosa in cap. Peccatũ. de reg. iur. lib. 6. verbo Restituatur.

Illi autẽ qui Religioso, ex donatione, seu causa iniusta & iniqua, aliquid acceperũt, debẽt illud monasterio restituere, si sciãt Religiosum, nec restitutionem fecisse, nec omnino habere vnde possit soluere: Et crediderim satis excusari restituendo ipsi Religioso, vt in vsus licitos ea conuertat: Imo si isti qui sic acceperũt sunt pauperes: & quãtitas rei acceptæ, non excedit eam quantitatẽ, quam Religiosus, talis status & cõditionis, potest in eleemosynã dare: non tenebuntur tũc ad restitutionẽ, sed possunt titulo eleemosinæ, illud retinere, veluti si cuiuis alteri pauperi esset donatũ moderata siquidem eleemosinæ elargitio, videtur fieri posse ab eo Religioso, qui certum peculium habet, iuxta glosam in cap. Non dicatis, 12. q. 1. & clement. 2. de vita & honestate cleric.

Aduertendum est tamen in casu præsente, quod quando peculium, non est in quantitate superflua, sed in ea solum quæ Prælatorum iudicio visa est conueniens, & sufficiens, vt Religiosus attẽta ætate & qualitate personæ, sibi in necessaris prouideat, si Religiosus de hac parte suo vsui deputato aliquid detrahit, & illud ludendo, aut meretricando,

terricando, aut illicite donando consumit & impendit, peccabit quidem, sed non tenetur ad restitutionem, neque ij qui sic accipiũt si hoc sciant.

Probatur primo, quia per hoc quod reliquat, seu acquirit ex detractione necessariorum, non præiudicat monasterio, nec pauperibus, nec alijs operibus pijs, sed solũ genio, siue ventri, & suæ personæ, & ideo cum sibi tantũ præiudicet, & noceat, non est quod restitutioni sit alteri obnoxius.

Secundo, quia eandem potestatem quam habent beneficiarij seculares, disponendi de eo quod relinquauerint parcius viuendo, de parte fructuum beneficij deputata suo vsui, habet etiã Religiosus simplex de illo, quod parcius viuendo detrahit, & reliquat, de peculio sibi ad honestam sustentationẽ á Prælato, seu á Papa ad suos vsus assignato. Nam ratió propter quam clericus illud potest, non est, quia sit absolutus dominus fructuum beneficij, sed ideo quod ecclesia cui vniuersalis administratio Ecclesiasticorum bonorum est á Christo Domino cõmissa, dat facultatẽ beneficario, vt illud sic deputatum & reliquatum, pro voluntate sua possit expendere. Et hæc eadẽ facultas, cũ nõ repugnet] voto paupertatis, potest æque cõcedi Religioso ac seculari: cum nullum absolutũ dominium per hoc illi tribuatur. Ita Nauarrus tractatu de redditibus ecclesiasticis, q.1. Monito 33.n.2.

Nec obstat si dicatur, quod Religiosus non est dominij capax, & ideo nequit esse dñs illius, quod parcius viuendo quærit: sicut clericus secularis est dominus.

Respondetur, quod ratio propria, quare clericus secularis, potest libere disponere de illo, quod de sibi necessarijs detrahendo, & parcius viuendo acquirit, nõ est quod ipse sit integer dominus illorũ fructuũ: sed eo quod Ecclesia iustis de causis, nempe vt libentius ieiunijs, frugalitati, abiectioni, hospitalitati, & alijs virtutibus inseruiat, sciẽs ea omnia quæ de suo decenti sumpto & statu detrahit & acquirit, expendere posse pro libito absque vllo restitutionis onere, facit ei amplam facultatem disponendi de illo: quæ ratio ex æquo, imo tanto magis in Religioso militat habente peculium, quanto illæ virtutes sunt professioni suæ, magis conuenientes.

Nec rursus officit si dicatur, ꝙ cum hæc bona, quantumcumq; sic reliquata, sint monasterij, non potest Religiosus absque Prælati tacita saltem licentia, illa expendere, nullus autem Prælatus facultatem dare potest, expendendi ea illicite, ac proinde non videtur maior ratio, quare Religiosus debeat restituere alia si male expendat, & non hęc reliquata ex concesso peculio

Respōdemus, disparē esse rationē de reliquatis, & de alijs, quę habet Religiosus. Nam alia, vltra partem vsui necessariam, concedūtur cum onere administrandi & impendendi illa, in vsus licitos & honestos: & ideo si expendat in illicita & inhonesta, tenetur restituere alijs licitis & honestis, quibus illa erant quasi debita: sed ea quę reliquat, & acquirit, detrahendo ex necessarijs sibi, non sunt deputata alteri quam suæ personæ, nec habent aliud onus, quam quod in proprios vsus conuertantur, ac proinde si in tales proprios vsus nō consumuntur, non nocet Religiosus alteri, quam sibi ipsi, & ex generali Ecclesiæ licentia, carent hæc reliquata onere restitutionis, ob iustas causas supra enarratas. Vide Nauarrum tractatu de redditibus Ecclesiasticis, quæst. prima. monito. 26. & 33. & 44. ac quæst. tertia. monito 34.

Non denique obest dicere, talē Religiosum respectu peculij concessi, esse tantum vsuarium, sicut est respectu panis & vini in mensa communi ad suum vsuum appositi, & respectu calceamentorum, vestium, quæ Prælatus illi cōcedit. Et vsuarium nihil capere posse ex ijs, in quibus vsum habet, præterquam in vsum solum quotidianū: instit. de vsu cohabit. in princ.

Respōdemus, Religiosum (excipio semper eos Franciscanos, qui neque in communi, neque in particulari bona possidēt, si peculium ei á Papa seu Prælato concedatur, non esse illius solum vsuarium, sed administratorem; cum facultate expendendi in licitos vsus, & ideo posse donare, & alienare; quod repugnat vsuario. Ius autem administrandi, non est dominium, nec vsus fructus, nec vsus tantum, sed est ius disponendi de re aliena, nomine alieno: & ita habere peculium monasticum, non est aliud, quam habere administrationem aliquorum bonorum monasterij: iuxta cap. Cum olim. 2. de priuileg. & docet Nauarrus Commentario primo, de Regularibus, nota 13. numer. 14.

Aduertant tamen Religiosi, qui huiusmodi peculio fruuntur, vt animo sint semper parati, illud ad nutum superiorum relinquere, aliàs delinquunt mortifere, contra paupertatis votum; & tenentur illud restituere, & á se omnino abdicare. Et ratio est manifesta, quia possidere illud animo & intentione non relinquendi: etiamsi Prælatus relinquere iubeat, est habere proprietatem, & esse absolutum dominum, sine dependentia aliqua á voluntate superioris: quod repugnat voto paupertatis.

Nec tutum existimo esse in cōscientia, qui licet paratus sit ad iussum superioris peculium, & bona ad vsum concessa, tandem relinquere,

quere, ita tamen obmurmurat & tot quærelas fundit, vt non audeat Prælatus bona illa amouere, nec licentiam denegare. Ratio est quia talis licentia, non est simpliciter libera, sed quasi coacta, potestque dici permissio: sicut mala alia permittuntur, vt maiora euitentur

CASVS DECIMVS. Octauus.

Religiosus cuiusdam ordinis à decem iam annis professus, fit illi nunc scrupulus quod emissa professio nulla fuerit eo quod ante illam, nulla omnino facta fuerit iuridica informatio per dictæ Religionis Superiores de vita & moribus ipsius, prout Sixti Quinti diuersis constitutionibus sancitur, adductoque hoc negotio ad Prouincialem, & Episcopi vicarium iudicarunt ambo professionem extitiße nullam, quia dicta sententia dimisit habitum & secularis est effectus: non desunt tamen quam plurimi, qui illi dicant, teneri adhuc ad Religionem suam redire, & in ea permanere. Tum quod intra quinquenniũ non reclamauerit: tum quod professio omnis ex solo informationis defectu, non sit irrita consulit ob hoc Doctorem.

Quæritur quid illi sit dicendum?

PRæsupponendum inprimis hic est Sixtum Quintum, eo quod multi criminosi, vel suspecti, aut æri alieno, vel rationibus reddendis obligati, quia tuto in seculo viuere non poterant ad religionem confugiebant, & suscepto habitu, professionem emittebant: constitutiones varias edidisse quibus nõ solum hos ad religionem perpetuo inhabiles declarauit, & tam habitus susceptionem, quam professionem, ac omnia inde sequuta; irrita esse sanciuit verum etiam sub grauissimis pænis Prælatis omnibus iniunxit, vt nullum post decimum sextum ætatis annum expletum, ad habitum seu professionem admitterent, nisi facta de vita & moribus, prius inquisitione & seruata forma in ipsa constitutione præscripta.

Supponendum deinde Gregorium decimum quartum, & Clementem Octauum, alias constitutiones in eadem hac materia postea promulgasse moderatiuas, & declaratiuas illarum Sixti Quinti: omnes tamen in hoc vno persistere: vt ante professionem, talis inquisitio seu informatio de vita & moribus iuridice fiat, sub eisdem pænis á Sixto Quinto impositis.

Aduertendum tandem non satis esse huiusmodi inquisitionem, seu informationẽ fieri per iudicẽ secularẽ ad instãtiã illius qui habitũ est suscepturus: sed necessarium omnino esse, vt per fratres ad hoc

per superiorem deputatos, talis inquisitio fiat, qui vocatis testibus & recepto ab eis iuramento, de moribus vita, & alijs prærequisitis diligẽter inquirant, & processum ac informationẽ captam, Prouinciali, ac diffinitoribus, seu quatuor fratribus ex antiquioribus illius Conuentus, in quo iuuenis recipiendus est, quorum consensu recipi debet fideliter referre teneãtur. Et qui Superiores, aut fratres ad hoc deputati cõtra fecerint, voce actiui & passiua, nec non officijs, gradibus, & honoribus, ac dignitatibus, quibuscumque per eos obtẽtis eo ipso in perpetuum priuati: & tam ad illa, quam ad alia quæcumque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces: ac sententia excommunicationis innodati ipso facto existunt: ita Clemens VIII. in breui quod incipit. Altissimæ paupertatis via sub datũ Romæ 14. Aprilis 1592. Pontificatus sui anno primo.

His suppositis, non defuerunt aliqui litteram magis prędictarum constitutionum Sixti V. attendentes, quam verum earum sensum penetrantes, qui existimarũt professionem illius, qui post decimũ sextum ætatis annum suscepit habitum, etiam si aliàs esset habilis & nullo crimine impeditus esse irritam & inualidam, ob id tantum, quod ante dictam professionem, iuridica inquisitio & informatio de vita & moribus ac alijs prærequisitis iuxta formam prædictarũ constitutionum non sit facta.

Fundamentum in quo isti maxime nituntur, est constitutio secunda Sixti V. declaratoria primæ in quo absolute videtur declarare professiones omnes esse nullas in quibus nõ præcessit exacta inquisitio, iuxta formam in eadem constitutione præscriptam.

Sunt autem in dicta constitutione hæc expressa verba. Quod autem pertinet ad professionem, illegitimorum, quam eorum qui post decimum sextum ætatis annũ expletum, regularem habitũ susceperunt, quia tunc demum vere & proprie Religiosi effici dicuntur cum professionem emittunt, declaramus eos, qui ante prædictam constitutionem nostram editam habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri non aliàs ad professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa cõstitutione præscripta & eorum qui post dictam promulgationem etiã ignoranter, non habita dicta inquisitione, & non seruata forma, ad professionem admissi fuerint professionem nullius esse roboris & momenti. Hæc Sixtus V. quibus verbis persuasi sunt multi iudices, in varijs Hispaniæ partibus, irritam & nullam fuisse illorum professionem qui licet nullis essent criminibus

nibus implicari, facta tamen non antea diligēs de illorum moribus inquisitio.

Nos tamen contrarium existimamus esse verum, & omnino tenendum, illorumque Religiosorum professiones, tam in foro interiori, quam exteriori, esse validas & firmas, qui alium non habent iuris defectum, quam quod de illorum vita & moribus iuridica inquisitio non sit antea facta.

Probatur hæc veritas. Tū quia Sixtus V. in prima constitutione irritat solum professionem illorū, qui fiunt inhabiles ob aliqua delicta, & nō inualidat eam, in qua deficit inquisitio morum. Sed afficit tantum grauissimis pœnis Prælatos qui in illa facienda deficiunt. Neque est credendum legislatorem prudentissimum, qui Cardinaliū consilio, constitutionem vtramq; edidit, voluisse in secunda, quæ solum est declaratiua prioris, solemne votum Religionis, ob tam leuem causam irritare, vt est defectus inquisitionis, in non criminoso & alias habili: cum hoc sit à iure communi exorbitans: & ex dubijs quæ in præfata constitutione proponuntur declaranda, nullum sit istud de defectu probationis in persona habili.

Tum quia clausulæ irritantes, non debent referri ad id quod incidenter & accessorie tractatur, sed ad id quod ex consulto & principaliter intenditur, vt ait Barth. in leg, fin. § Titia ff. de libertate legata. Felinus, in cap. causa quæ de rescript. Iam autem in vtraque Sixti constitutiones, principaliter intēditur obuiare, ne illegitimi, criminosi, & debitis, ac ratiocinijs obnoxij, ad religionem admittantur, & ideo horum professionem tanquam personarum inhabiliū irritat: & diligentia inquisitionis ponitur in alijs tanquam accessorium & opportunum medium, ad finē intentum assequendum.

Confirmatur ex doctrina Panormitan. in cap. Ecclesia de elect. & cap. Quia propter eo. vbi dicit quod clausulæ irritatoriæ, cū sint odiosæ, & iuris communis correctoriæ, non possunt, nec debent referri ad omne, quod in lege dicitur: sed ad ea sola in quibus maior ratio dictat, vt referatur: cum ergo clausula irritans professionem, sit nimis odiosa referri tantum debet ad impeditos, & inhabiles aliquo crimine in Sixti constitutionibus. expresso non autem ad habiles, qui admissi fuerunt ad professionem absque debita informatione cum hæc præcipiatur solū, vt medium ad cognoscēdos illos criminosos, non autem vt principaliter intenta.

Adde quod præfata inquisitio in persona habili, non est substantialis ad actum professionis: cuius substantia maxime consistit in qua-

quadam traditione in manu Prælati, per tria vota substantialia, secundum regulam ab Ecclesia approbatam. Sed est tantum quædã solemnitas probatoria, eo modo quo à Baldo in cap. 1. Quæ sit inuestit. col. vltim, & ab alijs Doctoribus dicitur, quod solemnitas testiũ in dubio est probatoria, non autẽ substantialis, nisi lex vltra, annullãdo procedat. Et ideo quamuis illę Sixti V. constitutiones obligent Prælatos ad seruandam præscriptã formam inquisitionis, non tamen obligãt quatenus sunt pænales irritantes professionem, quãdo cõstat de veritate personæ habilis, & nullo crimine irritante laqueatæ.

Tandem, vtraque constitutio Sixti V. quoad professionis annullationem, est fundata in pręsumptione, vt legẽti patebit maximè in illis verbis non pia intentione, sed ad euitandam legum, & iudiciorũ seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possũnt ex quibus declaratur ideo illos quia commiserũt aliquod delictum in seculo, quod per viam denũciationis inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non posse in religionibs profiteri, quia præsumuntur ad religionem fugere, vt legum & iudiciorum seueritatem euitent. Iam autẽ lex fundata in præsumptione etiam si sit irritãns, & annullatiua actus, cessat in foro consciẽtiæ, quando de veritate constat, vti tradit Felinus in cap. 1. de constit. Innocentius in cap. Quia propter de elect. vbi dicit quod etsi in electione non sit seruata forma præscripta á iure Canonico dummodo interueniat purus cõsensus eligentium, tenet in foro cõscientię. Hoc ipsum repetit Innocentius in cap. Qui celebrat. de Clerico excommunicat. Et sequitur Dominicus in cap. 1. de Sponsal. in 6. & Ancharranus in cap. possessor. de regul. iuris in 6. & libro de hærede ex testamento carente solemnitate iuris, & habente consensum purum testatoris, an scilicet teneat in conscientia, concludit quod sic cessante fraude. Idem tenet Couarruuias, in cap. Cum esses. de testam. & Soto lib. 4. de iust. q. 5. ar. 3. Et Abbas in cap. Relatum 1. de testament. & in cap. Porrectum de Regular. post glosã ibi dicit quod professio facta, ommissa forma quæ traditur in regula ligat quoad Deum, quia illa forma est á iure positiuo introducta, propter scandala & deceptiones euitandas: vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & adfuit verus consensus tam profitentis, quam Prælati & conuentus acceptãtis valida est apud Deũ talis professio, teneturq; de iure naturali & gentium.

Cõfirmatur, quia tota ratio ob quam Sixtus V. præcipit vt exacta ante professionem inquisitio à religiosis fiat, ea est, vt obijcerut crimino-

minosis, & ære alieno grauatis, ne ad religionem cõfugiant, vt iudicum pœnas euadant vt patet ex illis verbis prioris constitutionis, ad euitandam legum & iudiciorũ seueritatẽ, quia tuto in seculo viuere non possunt, quæ ratio cessat omnino in illis, qui nullo delicto sunt irretiti: & legem præcipientẽ aliquid ob aliqua inconuenientia illis cessantibus non obligare. Probat Caietanus tomo primo opusculorum Opusculo. 12. quæst. 24. & Panormitanus in cap. Quoniã contra de probat. Baldus, & Alexander. in leg. 2. num. 6. soluto matrimonio Immola in leg. Si viro eo. titul. Alciatus libr. 1. de verborum significatione pag. 6. Nauarrus in Manual. cap. 26. numer. 36.

Imò tantum abest quod alias habilium professio ex solo defectu inquisitionis de vita & moribus sit inualida: vt neque etiam criminosorum professio annulletur nisi in eo tantum casu in quo constat in actis publicis ipsos iudices & curiam secularem, ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse vt habetur expresse in secũda constitutione Sixti Quinti §. contra criminosos vero.

Sicut etiam illorum qui debitis & ratiocinijs sunt obnoxij, non est vniuersaliter irrita, sed tunc solum quando debita sunt in tãto excessu vt superent facultates eorum. Fr. Emanuel Rodericus q. 10. ar. 7.

Nec obstat contrarium argumentum à secũda Sixti constitutione desumptum in qua declarat eorum qui post prioris constitutionis promulgationem, etiam ignoranter non habita dicta inquisitione & non seruata forma ad professionẽ admissi fuerint, professionem nullius esse roboris & momenti.

Respondemus vero illa irritantia non esse absolute & indifferẽter de omnibus profitentibus intelligenda, sed solum de illis criminosis & inhabilibus, quorum professionem prior cõstitutio annullat, quosque ad profitendum inhabiles facit, cum enim secunda constitutio sit declaratiua prioris, debet arctari & limitari ad terminos dictę prioris constitutionis, & cum in hac priori irritetur solum professio eorum, qui sunt maculati aliquo crimine ex ijs, quæ in illa exprimuntur, & non annulletur professio aliorum, idcirco secunda constitutio, quæ dubia circa priorem emergentia declarat, & professionem eorum qui vel ante promulgationem prioris cõstitutionis vel post promulgationẽ sed ignorãter ad habitũ sũt admissi, si de illis non fiat diligẽs antequam profiteantur inquisitio, annullat professionẽ & nullius esse roboris & momenti declarat cum odiosa,

& pæ-

& pænalis ſit, aſtringi & coarctari debet ad nullitatem profeſſionis, de qua in priori conſtitutione fuerat ſermo hoc eſt ad profeſſionem criminoſorũ: ſatis enim extra propoſitum fuiſſet dubitare de profeſſione eorũm, qui nullum habẽt crimen, & quam dicta prior conſtitutio nequaquam irritabat. Sẽper enim conſtitutio quę fit ad declarandum & roborandum aliam eſt limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ. Vt ſentit gloſa, & Cardinalis, in cap. Conſtitutis de elect. Felinus in cap. 1. de iure iurando.

Neque obſtat ſi dicatur, iudices multos, in ciuili & Canonico iure admodum verſatos, & Deum timentes, ſententijs publicis abſoluiſſe à Religione, quam plurimos profeſſos de quibus certo eis conſtitit, quod etſi aliàs erant habiles, & nullo crimine infecti, non fecerant tamen Prælati debitam de illorum vita & moribus indagationem antequam profiterentur.

Reſpõdent: iudices illos ad corticem tantum verborum attendẽtes, medullam & ſenſum intimum eorum non ſatis penetrantes, tales ſentẽtias tuliſſe, cum enim iſti, exterioris ſolum fori negocia agant: & præfatæ Sixti V. conſtitutiones ſint pænales, & fundatæ in præſũptione commiſſi delicti, quando inquiſitionis debita forma prætermittitur, ideo veritatem diuino iudicio relinquentes, neque ad id quod conſcientiæ forũ requirit, ſed ad illud quod lex ipſa iuxta verborum rigorem ſtatuere primo aſpectu, videbatur reſpicientes, neque priorem conſtitutionem Sixti Quinti attente legentes profeſſiones ex defectu inquiſitionis irritas eſſe perperam iudicarunt. Nihilominus tamen Religioſi ipſi, qui tales ſententias contra ſuas religones obtinuerunt, nequaquam tuti ſunt in conſcientia, & tenentur ad Religionem redire: in qua profeſſi ſunt, ſi eis conſtat, nõ aliũ extitiſſe circa profeſſionem defectum, quam quod forma in ipſis conſtitutionibus præſcripta non fuerit ſeruata. Nam præfatę conſtitutiones cum ſint pænales, & in præſumptione fundantur, neque expreſſe irritent profeſſionẽ aliorum, quam criminoſorum, & inhabilium, ceſſante præſumptione, conſtando de rei veritate, & quod perſonæ alias habiles habitum Religionis ſuſcipiunt, & profeſſionẽ emittunt, non vt delictorum in ſeculo commiſſorum debitas pęnas effugiant, ſed vt diuino obſequio ſe totas tradant, nequaquam in foro conſcientiæ locum habent, & remanet illa dictorum habilium profeſſio iure diuino valida.

Sed vtrum poſt quinquenium, poſſint iſti alias habiles, reclamare in foro exteriore, quod ſint nulliter profeſſi ob defectum non ſeruatæ

uatæ formæ constitutionis Sixti Quinti.

Respondemus, quod transacto quinquēnio nō possūt reclamare, quia in Concilio Tridentino titulo de regularibus, sess.25.cap.19.dicitur quod quicumque regularis prætenderit se per vim, & metum ingressum esse religionem aut etiā dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quod simile, velitque habitum dimittere, quacūque de causa non audiatur, nisi intra quinquennium tātum, &c. Cū ergo defect⁹ informationis in persona aliàs habili comprehendatur sub illis verbis, aut quid simile: vt enim defectus ætatis resarcitur tēpore quinquenij, post professionē continuato & tale quinquenium inducit tacitam & præsumptam in in foro exteriori professionem. Ita defectus inquisitionis de vita & moribus, suppletur & reficitur experientia sumpta in Religione per quinquennium post professionē cōtinuatū & in foro exteriore professio valida iudicabitur vt saltem allegari iam amplius ille defectus apud iudicem nequeat secus tamē est, si intra quinquennium reclamatur.

Neque obstat quod in secunda constitutione Sixti Quinti contrariū huius qnod dicimus videatur decerni his verbis. Sed cum eadē ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus & Religionibus, nec etiā tacita professio quorumcumque religiosorum induci possit nec inducta intelligatur, nisi in receptione, forma constitutionis seruata fuerit. Hæc Sixtus quibus verbis aperte satis videtur diffinire, quod allegatio quinqnennij, non est in hoc casu admittenda, cum talis allegatio saltem in foro exteriori inducat tacitam professionem, in illis de quibus non reperitur alius defectus, quam inquisitionis non factæ.

Respondemus decretum illud Sixti Quinti esse intelligendum de illis, qui erant inhabiles, & criminosi, quorum professionē in priori constitutione omnino annullat nam respectu horū, quinqueniū non purgat inhabilitatem ex delicto contractam, neque facit vt professio, quæ in vtroque foro fuit irrita, processu quinquennij reualidetur. Et ideo in istis, continuatio per quinquenniū in nullo foro inducit tacitā professionē: sed secus est in ijs qui aliàs sunt habiles, & nullo crimine implicati, neque habent alium defectum, quā istum non factæ antea inquisitionis, & informationis: nō enim decretum illud de eis intelligitur cū sint vere professi. Tum quod ille informationis defectus, suppletur per experientiam sumptā in quinquennio de moribus professi: Tū quod

quod ille informationis defectus, suppletur per experientiam sumptã in quinquennio de moribus professi: Tum quod Sixtus Quintus horum professionem non irritat vt iam supra probauimus & ita fuisse definitum per congregationem illustrissimorum Cardinaliũ, qui Regularium & Episcoporum causis & negocijs præsunt accepimus.

Ex his colliges, nequaquam esse á confessore absoluendos illos, qui ad Ecclesiastica tribunalia recurrunt, vt professio solennis quã in Religione emiserunt, annulletur, non alium allegantes defectũ quam quod debita inquisitio de illorum vita, & moribus, non sit iuxra præfatas Sixti Quinti constitũtiones, suscepta persistunt enim in peccato mortali volentes habitum Religionis deserere, & vota quæ omnino valida sunt, nulla & inualida reddere. Imò etiamsi iudicum sententia declarẽtur in foro exteriori non Religiosi, neque professi, non sunt tuti in conscientia, & tenentur ad Religionẽ redire, & in ea perseuerare cum vere apud Deum sint professi, & nõ ad fugiendas pœnas delictis debitas, sed ad seruiendum Deo, ad Religionem confugerint: & ita cesset omnino præsumptio, in qua nullitas professionis, in dictis constitutionibus fundatur: vt in simili docet Soto de iust. lib.4.q.5.art.3. Et Couarruuias in cap. Cum esses de testamen. numer.4. & Panormitanus in cap.1.de restitutione in integrum.

Aduertant etiam confessores, ne eos absoluant qui de nullitate professionis agunt coram solo ordinario proprio suo Prælato relicto: huius enim causæ non est ordinarius solus iudex, sed insimul cum Pælato: Tum quia ita decernitur in Concilio Tridentino de Regularibus sess.25. cap.19. in illis verbis, & tunc non alia nisi sit causas quas prætẽderit, deduxerit coram suo Superiore & ordinario: quibus verbis aperte significatur, tam Prælatum, quam ordinarium insimul & coniunctim, debere esse iudices earum causarũ & rationum, quas Religiosus allegat ad irritandam suam professionem, vt integrum & validum sit eorũ iudicium & ideo si ordinarius solus ferat sententiam, quod professio alicuius Religiosi sit inualida, & nulla, non poterit Religiosus, per talem sententiam habitum relinquere, & Religionem suam deserere: quia iurisdictio, quæ ordinario in hac causa competit, est coniunctim cum Superiore & Prælato dicti Religiosi: sicut dicitur de pluribus arbitris constitutis, quod aut omnes pronunciabunt, aut nullus: l. Item si vnus §. item si plures ff. de recept. arbit. in cap. 2. de arbitris libr.6. Tum quod in casu con-

contingente in Olysiponensi diœceſi, cum Vicarius Illuſtrisſimi Archiepiſcopi, tentaret ſolus iudicare cauſam Religioſi, allegantis nullam extitiſſe eius profeſſionem, ob defectum non ſeruatæ formę conſtitutionum Sixti V. ſententia tandem lata fuit, per Illuſtriſſimum Sedis Apoſtolicæ Nuncium & Legatum, non poſſe præfatum Vicarium, cauſas allegatas à Religioſo de nullitate profeſſionis audire, neque id iudicare, abſque Prælato eiuſdem Religioſi, & hoc ipſum definitum poſtea ſic fuit Romæ, per Illuſtriſſimos Cardinales congregationis ſacri Conc. Trid. quorum decretum vidi, & perlegi.

Notandum hic eſt, ſanctiſſimũ dominum noſtrũ Clementē VIII. die 14. Aprilis M. D. CXII. Pontificatus ſui anno primo, conſtitutionem feciſſe, quę incipit, Altiſſimę paupertatis viæ, &c. in qua cōcedit miniſtro, & Cōmiſſarijs generalibus, ac etiam Prouincialibus Ordinis Minorũ de obſeruantia, quod extra capitulum quocũque tēpore (in Hiſpanijs tantum) poſſint recipere iuuenes ad habitum de conſenſu Patrum Definitorum, vel de cōſenſu quatuor fratrum illius domus, in qua iuuenes ſunt recipiendi; & quod ipſi coram Notario, vel fratres per eos ad hoc deputati, poſſint & debeant facere inquiſitionē, vocare teſtes, & ab eis recipere iuramentum de vita & moribus recipiēdi, & quod ſuperiores, & ab eis deputati contra facientes voce actiua & paſſiua, nec nō officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus obtētis ſint eo ipſo in perpetuũ priuati, & ad alia in poſterũ obtinenda perpetuo inhabiles, & excōmunicationis ſententia innodati ipſo facto exiſtāt: decernitque ſuſceptionē habitus, & profeſſionē, ac inde ſequēda quæcũque valere; nō obſtātibus cōſtitutionibus Sixti V. & Gregorij XIIII. quas in omnibus alijs ſub pœnis in illis cōtentis obſeruari prorſus vult & mādat. Ex quibus verbis conſtat, profeſſionē eſſe validā, quāuis non fiat inquiſitio ſecundũ formā Sixti V. & Gregorij XIIII. dũmodo fiat iuxta hanc formā Clementis VIII. nec oportet Notariũ eſſe publicum, ſed ſufficit quod ſit frater eiuſdē ordinis, cōſtitutus ad id per Prouincialē & dictos Deputatos, & quamuis ante ſuſceptionē habitus, ſufficiat inquiſitio ſummaria; neceſſaria tamē eſt hæc plenaria ante profeſſionē, ita vt dicti patres tāquā iudices corā dicto notario examinent ſub iuramēto teſtes, ſi ſunt inducti, cōſanguinei, vel inimici ipſi⁹ nouitij, &c. aliás facta profeſſio erit nulla & irrita, ſicut erat per conſtitutiones Sixti V. & quāuis Clemēs VIII. videatur hic velle vt talis inquiſitio fiat per Prælatũ, vel per Religioſũ á dictis patribus deputatũ, ſatis tamē erit ſi videāt & approbēt eas infor-

 mationes,

mationes, quas nouitij deferunt factas per Notariũ publicũ auctoritate iudicijs; quia vtrobiq; eadẽ est ratio. l. Nõ possũt. ff. de legib. c. Dudũ. el. 2. de elect. attamẽ eæ quas ipsi faciũt necesse est vt sint & fiãt testibus iuratis, quia nullius testimoniũ absq; iuramẽto est validũ, quãuis sit Cardinalis, vt ait glos. cap. Cũ olim. verb. Fratrũ, de priuile. & Felin. in c. Nõ cõstitutus. de rescript.

Aduertãt tamẽ diligẽter cõfessores & iudices quibus causa aliqua nullitatis professionis fuerit cõmissa, quod idẽ Clemẽs VIII. fecit aliã cõstitutionẽ, quæ incipit: In supremaEcclesię Apostolicę specula, &c. sub dat. Romæ, die 2. Aprilis, 1602. Põtificatus sui anno vndecimo, in qua dictas cõstitutiones prædecessorũ suorũ, tũ ob nimiã facilitatẽ, & multitudinẽ casuũ in quibus professio declarabatur à iudicib⁹ nulla, ex quo nonnulli, regulares ordines & instituta in varijs locis, cum maximo scãdalo deseruerunt, tũ vt hęc scãdala & incõmoda remoueret, & ne in posterũ alia hac de causa orirẽtur, prouidere cupiẽs, prędictas Sixti V. & Gregorij XIIII. cõstitutiones quoad eã partẽ, per quam eorũ, qui formã in eisdẽ cõstitutionibus præscriptã, de cætero nõ seruauerint, & quoad alios etiã casus ibi expressos, in quibus receptorũ, in quibuscũq; etiã mẽdicantiũ ordinibus professio, nulla declaratur, ad terminos iuris, & sacrorũ Canonum, perinde ac si dictę cõstitutiones in illa parte editæ non fuissent, reducit. Cæterũ pœnas, cõtra superiores, qui in admittẽdis regularibus ad habitũ, & professionẽ, earũdẽ cõstitutionũ formã, nõ seruarit, in suo robore manere, vult & statuit, sublata quauis facultate aliter iudicãdi: decernẽsq; irritũ & inane esse quicquid in cõtrariũ scienter, vel ignorãter attẽtari contigerit.

Tria hic sunt notanda: primum est, verum esse id quod supra diximus, Sixtum non annullasse omnẽ professionẽ, non seruata antea forma inquisitionis ab ipso pręscriptę, nisi solum eorũ, qui erãt criminosi, id quod probãt illa verba, Et quoad alios casus ibidem expressos, in quibus receptorũ professio nulla declaratur: Ergo non declarabatur nulla, quando non erãt dicti casus.

Secundum est, quod hic Clemẽs VIII. etsi ob scãdala præterita sumpserit occasionẽ, reducẽdi professiones criminosorum, ad terminos iuris communis, non tamen factas ante suum hoc Breue, promulgatũ 2. Aprilis, M.D.CII. ratificat, quia ad sui valorem, requirunt legitimũ nouum consensum.

Tertiũ est, quod pœnæ impositæ Prælatis, non comprehendunt nisi eos qui temere contra formã pręscriptam faciunt. Fr. Emanuel Rodriguez, 3. tom. quæst. regul. q. 54. & in comment. particulari supra idem.

CASVS

CASVS DECIMVS Nonus.

Emmanueli relicta est ab auunculo quædam hæreditas, si vnam ex filiabus Elisabetæ *in vxorem duceret; qui cum per multum temporis instanter per se & amicos ageret cum* Elisabeta, *legati huius conscia, vt filiam Catherinam, in quam ipse erat maxime propensus, sibi sponsam cõcederet; renuit tam mater, quam filia, offerebat tamen illi filiam alteram natu maiorem, quã* Emmanuel *acceptare in coniugem noluit, non alium ob defectum, quamquod animo suo nõ erat conformis: adeo vt viuente etiã auunculo, & agente vt cum ista contraheret, persuaderi nunquã potuerit. Quare persistente diu matre in negãdã illi Catherinæ, quandã aliã in vxorẽ duxit, quæ non erat* Elisabetæ *filia: sed nunc fit illi scrupulus, quod tuta conscientia hæreditatem illam obtinere, & poßidere nequeat.*

Quæritur, an satis fuerit petijsse vnã ex filiabus, & hanc denegari, vt tuta conscientia obtineat legatum?

Tria sunt quæ præsentẽ casum dubium efficiunt: primũ est, quod cũ legatũ istud sit cõditionale, cessat, nullũq; robur habet, conditione nõ adimpleta. ff. de cond. & demõst. qui hæred. & l. Qui sub conditione. argu. cap. Super eo. & cap. Per tuas. de condit. apposit.

Secundũ, quia huiusmodi legatum, videtur principaliter factũ, in fauorẽ filiarũ Elisabetæ, & pro dote matrimonij, & ideo si Emanuel nullam illarum in vxorem ducat: non acquiret legatum, vt quod illi non est relictum, nisi propter vnã ex filiabus Elisabetæ matrimonio copulandam. Accessorium enim, sequitur principale, & non è contra: Iam autem principalis causa legati est, vt vna ex filiabus Elisabetæ nubat: accessoria est, vt nubat Emmanueli: & vltima voluntas testatoris, pro lege seruãda est. 13. quęst. 2. cap. vlt.

Tertium, quia vsus & consuetudo communiter recepta est, vt maior natu, prius nubat, quam minor natu: iuxta illud Genesis 29. quod Laban respondit Iacob petenti in vxorem Rachel. Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores ante tradamus ad nuptias: Iã autẽ mens testatoris, debet interpretari secundum communem vsum loquendi, quando aliud expresse nõ cõstat: vt notãt Doctores in leg. Labeo. ff. de supe. lega. & in l. Omnes populi. ff. de iust. & iur. & Innocen. in cap. Olim, de verb. signific. & glosa in cap. Nonnulli. de rescript. Nam communis vsus loquendi, pręfertur proprię significationi verborum in quacumque materia.

Quibus nõ obstãtibus, dicendũ est, Emmanuelem petita & denegata sibi filia natu minore Elisabet, posse tuta conscientia obtinere

vere legatum, quamuis aliam extraneam in vxorem ducat.

Probatur. Tũ quia veluti ex duabus, alteram in vxorem ducens; & de facto relicta maiore, si matrimonio cum minore copularetur, legatum haberet. leg. In eo quod, ibi, vbi verba. ff. de reg. iur. le. Cum pupillus. §. Disiuncte. ff. de cond. & demon. ita etiam ducere illam paratus cum esset, legatum ei debetur. l. In testamento. ff. de cond. & demonst.

Tum quia cõditio apposita, nõ obligat Emmanuelem, de necessitate, ad contrahẽdum cum hac determinate: sed disiunctiue cũ vna, vel alia, & in alternatiuis, debitoris est electio, & sufficit alterũ adimpleri. de reg. iur. in 6. cap. In alternatiuis.

Tum quia si electio spectaret ad matrem, ita vt cogendus esset Emmanuel ad ducẽdã vxorẽ secundũ arbitriũ Elisabetæ: talis cõditio apposita legato, esset iniusta, & habetur pro nõ adiecta. le. Filiæ suæ. ff. de cõd. & demon. Angel. verb. Legatũ, 1. n. 54. Syluester. eo. q. 3. in fine. & alij Sũmistæ omnes, qui vnanimi consensu affirmant, legatum relictum alicui, vt nubat secundũ arbitrium Sempronij, valere, etiãsi non nubat, quia proinde est, ac si nõ sit adiecta conditio, vt quę cogeret ad contrahendũ cũ illa, quæ nullo modo placeret, & libertatẽ matrimonij aliquo modo impediret. Tandẽ, cum Emmanuel oblatã à testatore dum viueret, natu maiorem, sæpe sæpius reiecerit, nõ videtur per conditionem in legato adiectam, obligari ad aliud, quam vt saltem alteram sororem ducat, neque legantis mentem aliam fuisse. arg. leg. Cum tale legatum. §. Meniæ. ff. de cond. & demonst. & ideo cum per ipsum non steterit, quin eam duceret, legatum habebit.

Et pro soluendis ijs, quæ initio dubitationem faciebãt, est aduertendum, conditionem in hoc legato positam, nõ solum esse alternatiuam, sufficereque vnam vel alteram ducere: sed cum illius exequutio pendeat à voluntate Elisabeth, absque cuius cõsensu filia natu minor, quam Emmanuel in vxorem postulat, nolit illi nubere: & ideo non stet per Emmanuelem, quod conditio nõ impleatur, sed id eueniat tam ex matre quam ex filia: non potest dici quod perdat legatum, quia impossibilium non est obligatio de Regula iuris, libro sexto, & moraliter ac ciuiliter loquendo secundum iura, impossibile dicitur, quod vix, aut non nisi cum magno detrimento fieri potest. Et ideo dicunt Doctores, quod quando conditio adiuncta legato, pendet ex facto eius cui legatum relinquitur, & ex facto etiã alterius, tũc si nõn adimpletur per factum seu defectum alterius,

non

non perdit, sed habebit legatum: quia in hoc casu, culpa alterius, non debet legatario nocere, argumento leg. in testamento, ff. de condit.& demonst. & in Glosa, & in leg.1. Cod. de institut. & substit. Et quamuis in vsu & consuetudine sit positum, filias natu grandiores prius nubere, ex conditione tamen disiunctiua, quam testator posuit, vt vnam ex filiabus Elisabeth duceret, non determinando seniorem, vel iuniorem, sed vnam ex illis: & ex illo quod in casu dicitur, testatore viuente fuisse sæpe persuasum Emmanueli, vt grandiorem duceret, nec vnquam voluisse; colligitur aperte testatoris animum non fuisse obligare Emmanuelem determinate ad istam accipiendam in vxorem, sed ad vnam ex illis, quam vellet, & ideo petendo instanter minorem, satisfecisse legantis intentioni, & per hæc remanet dubitationum nodus explicatus, & rationes initio positæ dissolutæ.

CASVS VIGESIMVS.

Parochus Sabinensis, cum ad quædam negocia in vrbem venerit, vbi ad confessiones audiendas non est admissus, publicato tamen in vrbe iubileo, quo conceditur ampla facultas eligendi confessorem idoneum, & approbatum, multorum confessiones ab amicis precatus audiuit, & à reseruatis casibus absoluit. Reuersus postea in suam Parochiam, cõmunicataque re cum alijs, addubitat, num vigore iubilæi, potuerit in vrbe, in qua non erat approbatus, confessiones audire, doctum consulit.

Quæritur, an dictæ absolutiones fuerint validæ, & quid Parocho sit consulendum?

Petit casus præsens, decisionem quæstionis satis difficilis & inter Doctores controuersæ: An approbatus in vno Episcopatu, possit in quocumque alio, confessiones illorum audire, qui per Iubilæum, vel aliam bullam, facultatẽ habet eligendi confessorem idoneum, & ab ordinario approbatum.

Partem affirmantem defendũt multi grauissimi Doctores, his adducti rationibus.

Prima, quia approbatus ab ordinario in aliquo Episcopatu, vltra potestatem absoluendi habitualẽ, quã in præsbyterali charactere, dũ fuit ordinatus, obtinuit, datur illi in tali Episcopatu materia, in quã actu potestatẽ illã exerceat: & cum per iubilęũ, seu per bullã concedatur facultas pœnitenti, vt possit sese subijcere cuicumque approbato: ille ex vbilibet approbans, poterit eũ eligere & ab eo absolui, cui ille si per cõfessionẽ submiserit, cũ ad absolutionis valorẽ, nõ aliud requiratur, quã potestas, & materia.

 Secun-

Secunda, quia Summus Pontifex est vniuersalis totius orbis Episcopus; vnde sicut quando Episcopus Sabinensis, concedit facultatem alicui subdito, vt eligere possit quemcumque confessorem approbatum: poterit iste vigore talis facultatis, ex omnibus in illa diæcesi approbatis, eligere quem voluerit in confessorem, & absolutio à sic electo data, erit valida; ita quando Papa dat facultatem vt quilibet valeat eligere sibi confessorem idoneum, & approbatum, intelliget ex approbatis in toto orbe, suo Episcopatui subiectis.

Cõfirmatur, quia sicut potestas Papę respectu Ecclesiæ vniuersalis, non est minor, imo maior, quam potestas alicuius Episcopi, respectu suæ diæcesis: ita facultas quæ alicui datur à Papa, ad eligendum confessorem approbatum, non est restringenda, neque coarctanda magis, quam quæ daretur á particulari Episcopo. Iam autem data ab Episcopo, alicui, vt eligat quemcumque Confessorem approbatum, extenditur ad approbatos in toto illo Episcopatu, nec limitatur ad approbatos in ciuitate, seu in oppido: ergo multo magis concessa à Papa, extendetur ad omnes diæceses, & non arctabitur ad cõfessorem approbatum in hoc tantum Episcopatu, sed ad approbatos vbilibet.

Tandem si Iubilæi tempore, approbatus in Episcopatu vno, non posset in alio confessiones audire: profecto nulla gratia quantum ad hoc concederetur ijs, qui volunt Iubilæum assequi, frustraque in Bulla daretur eis facultas eligendi quemcumque confessorem, idoneum, & approbatum. Nam eligere approbatos tantum in Episcopatu pœnitentis, potest quilibet pœnitens absque bulla & priuilegio.

Adde quod communis erat ante Concilium Tridentinum opinio, & vsu ipso recepta, quod habens facultatem eligendi confessarium à Papa, poterat eligere quẽlibet simplicem cuiusuis diæcesis sacerdotem, lege naturali & diuina idoneum: hoc est prudentem, & sufficienter doctum, etiamsi nunquam fuerit ab aliquo Episcopo examinatus, & approbatus: cũ ergo iste vsus qui duo continebat, nempe eligere sacerdotem cuiusuis diæcesis, & non approbatum, limitetur nunc à Papa, solum quoad eligendum approbatum; remanebit quantum ad aliud in suo robore, vt satis sit esse approbatum in quocumque Episcopatu, quia à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus inuenitur expressum. leg. Præcipimus, Cod. de appellat. & cap. 2. de translat. Prælat.

Hanc opinionem defendit Gabriel in 4. distin. 17. quæst. 2. artic. 3. Et

Et Adrianus in 4. dub. 1. post 5. q. de Confessione, Syluester verbo confessor, 1. quæst. 5. Ledesma 2.4. quæst. 7. ar. 5. dub. 4. Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. Hostiensis & Panor. extra de pœnit. & remiss. cap. Omnis. Et in proprijs terminis hãc opinionem tenet Corduba; in sua Summa, quęst. 10. in Responsione ad secundum dubium, & eandem in vniuersitate Salmanticensi tenuisse Doctores Theologos, & Canonistas, affirmat Fr. Emmanuel Rodriguez in expositione bullæ Cruciatæ. §. 9. dub. 2.

Negatiua tamen pars videtur nobis verior, & omnino tenenda, quod approbatus in alio Episcopatu, non possit virtute cuiusuis bullæ, aut iubilæi, confessiones audire in illo Episcopatu, in quo non est approbatus, & quod data absolutio, erit nullius valoris.

Probatur. Tum quia hæc clausula posita in bulla, vt non possit eligi confessor nisi approbatus, sicut non fuit solita apponi, nisi post Concilium Tridẽtinum, ita intelligi debet, iuxta terminos approbationis requisitæ & expressæ in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 15. quia priuilegia, & bullæ in materia odiosa, limitanda sunt, & interpretanda, secundum ius. leg. Si procurator. ff. de cond. indeb. cap. Causam quæ. de rescription. Iam autem confessoris approbatio, pręcipitur in Concilio Tridentino, vt fiat ab Episcopo illo, cuius pœnitens absoluendus, est subditus, vt satis patet.

Confirmatur, quia clausula, quę ponitur in bulla, secundum aliquam iuris constitutionem, debet regulari, & intelligi, iuxta terminos dictæ constitutionis: vt notat Glosa, in clement. Statutũ, in verbo Consuetudine. de electione. & ideo clausula illa, quæ habetur in bulla Iubilæi, de eligendo confessore approbato, restringenda & regulanda erit, de approbato ab ordinario pœnitentis: vt Conciliũ Tridentinum intelligit.

Tum quia in bulla, non datur facultas eligendi approbatum ab vno ordinario, sed approbatum ab ordinario: per qnod verbum absolute sumptum, clare significatur, in qualibet diæcesi eligendum esse approbatum per Episcopum illius diæcesis, in qua confessiones audiuntur. Nam si approbatus ab vno tantum Episcopo, possit vbilibet in alienis etiam Episcopatibus, eligi in confessorem, cum hoc sit contra decretum Concilij Tridentini, deberet profecto clarioribus verbis á Papa exprimi. Et quod repugnat iuri communi, ad illud quantum est possibile reduci debet. cap. Cum dilectus, de cõsuetudine.

Tum quia post Concilium Tridentinum habét Episcopi, ius hoc quæsitum, vt nullus cõfiteatur sub-

ditos suos, nisi vel habeat Parochiale beneficium, vel sit approbatus per eos: Iam autẽ priuilegium, nunquam debet interpretari ita ample, vt noceat tertio, in iure quæsito. de præbend. cap. Quamuis. lib. 6. le. Quoties. Cod. de præc. impe. of. & cap. Suggestũ. de decimis. & cap. Olim. de verb. signif.

Tandem præsens dubitatio est iam sublata, & omnino decisa per Illustrissimos Cardinales super cõcil. reform. qui de præsenti casu cõsulti ab Archiepiscopo Valentiæ, Ioanne de Ribera: sic respõderũt. Approbatum ab alio, quã á Valentino Episcopo in diæcesi Valentina, non censeri approbatum ab ordinario.

Hãc responsionẽ testatur proprijs oculis vidisse, & per publicũ notariũ fuisse omnibus Monasterijs ciuitatis Valentiæ intimatã: Fr. Emmanuel Rodriguez in expositione bullæ Cruciatæ §. 9. dub. 2. eamque refert Fr. Hieronymus á Sorbo in compendio Priuilegiorũ, tit. resolutiones materię absolutionum quoad fratres & seculares. Not. 2. fol. 82.

Hãc nostrã opinionẽ defendit Canus. p. 5. reelectionis de pœnitentia. & Ioannes Gutierez in suis quęstionibus Canonicis. in 4. can. c. 27. n. 9. Et Archiepiscopus Granatẽsis Guerrero. & D. Delgado, Episcopus Gienensis, & D. Torres Episcopus Canariæ. Angles in sua Sũma q. de confess. part. 8. Palatius in 4. dist. 17. disp. 6. Et hanc eandem vt veriorem & tutiorem tenet Complutensis Academia.

Fauet huic sentẽtię text. in Clem. Dudũ. de sepult. vbi dicitur. Quod Religiosi ab vno Episcopo approbati, nõ possũt audire confessiones extra loca ad quæ sunt approbati & designati.

Nec valet Responsio quam author Candelabri Aurei, tit. de Cõfessione. nu. 28. affert. quod textus ibi loquitur de iurisdictione quam Religiosi accipiunt ab Episcopo: non autem de illa quę datur eis per bullam, seu aliud Papæ priuilegiũ, quia hanc possunt exercere extra loca illius diæcesis.

Nõ placet mihi hęc respõsio. Tũ quia falsũ est Religiosos, potestatẽ seu iurisdictionẽ, quã exercent in absoluendo, habere eam ab Episcopo, imo eã habẽt à Papa, & Episcopi quãdo per examẽ eos approbãt, nõ conferunt illis iurisdictionem, sed tantum exercent nudum ministerium, veluti quando Papa concedit alicui clerico aliquod beneficiũ, hac conditione, si Episcopus inuenerit eum per examẽ sufficientem. Clarum est, quod talis clericus non habet beneficum ab Episcopo, sed à Papa, hoc tantum ministerium examinis, commissum est Episcopo, & ideo quod Religiosi audiant confessiones secularium, & eos absoluant, per Papam

pam fuit illis concessum, vt cōstat ex varijs eorum priuilegijs.

Tum quia in bulla iubilæi Sūmus Pontifex non approbat Religiosum in cōfessorem, nec dat iurisdictionem cuicumque Religioso absolute: sed supponit quod debet esse approbatus per ordinariū: vel ergo nomine ordinarij approbantis intelligitur, ordinarius ipsius Religiosi, qui est suus Prouincialis: & hoc dici non potest, quia post Concilium Tridentinum nō sufficit Religiosum esse approbatū à suo Prælato siue Prouinciali, siue generali, vt secularium confessiones audiat: vel intelligitur ordinarius loci, in quo confessiones audit, etsi hoc est vt dici debet, sequitur quod in loco in quo non fuerit ab Episcopo talis loci approbatus, nequaquam poterit virtute bullæ eligi in confessorem, cum verum sit, quod ibi non est approbatus. Vide Cordubam in annot. ad compend. tit. præsent. confess.

Notandum tamen est, quod Religiosi mendicantes, qui gaudent priuilegijs cuicumque Religioni concessis, possunt dum sunt in itinere, non habentes ordinarij copiam, cōfessiones audire, & absoluere etiam in Episcopatibus vbi non fuerint præsentati: quia hoc à Gregorio XIII. fuit concessum Religioni Societatis IESV, & Religiones fratrum mendicantium communicant cum illis in priuilegijs de hac concessione & communicatione mentionem faciunt Gutier. in quæstionibus Canonicis cap. 29. numer. 21. Et Fr. Emanuel Rodrigues in expositione bullæ Cruciatę §. 9. dub. 2. & Fr Hieronymus á Sorbo in compendio priuilegiorum titul. Absolutio quoad seculares 2. in fine. Qua tamen Gregorij Papæ concessione consulerem Religiosos, ne facile vterentur: sed maxima & vrgenti oblata occasione, & quando ad Episcopum distās aut difficilis fuerit accessus.

Quæ autem argumenta pro opinione contraria, fuerunt adducta, quamuis probabilitate non careant, nec omnino damnarem, qui illam sententiam amplecteretur, nostram tamen veriorem & tutiorem esse existimamus: & ideo in foro conscientię in quo omne peccati periculum est euitandum & absolutionis valor non est in discrimen ponendus, nec tam carnis, quam spiritus libertas, & conscientiæ securitas, est quærenda, non debent confessores in Episcopatibus in quibus non sunt approbati, audire etiam virtute iubilæi, seu alterius cuiusuis bullæ, confessiones secularium.

Et ad primam cōtrariā rationē dicimus, quod bullæ omnes per confessorem approbatū intelligūt

appro-

approbatum iuxta terminos Concilij Tridentini, ab Episcopo loci, seu pænitẽtis. Et falsũ est quod per iubilæum detur facultas eligendi, quemcumque vbilibet approbatum: sed solum quemuis ex illis, qui sunt approbati in illa diæcesi, in qua fit cõfessio: quia ille qui est approbatus ab Archiepiscopo Bononiensi, non est approbatus Romę, & ideo Romę non potest eligi.

Ad secundam similiter respondetur, quod etiamsi Papa sit Episcopus totius orbis, & ideo in iubilæo concedat omnibus fidelibus vt possint eligere confessorem approbatum, id intelligitur vniuersaliter distributiuè pro singulis diœcesibus: ita vt qui est Sabinensis, poterit eligere quemcumque approbatum ab Episcopo Sabinensi, & qui est Olisipponensis, quemcũque ex approbatis ab Episcopo Olisipponensi: adeo quod confessor eligendus, debet esse approbatus ab ordinario loci, in quo confessio fit.

Et per hoc respondetur ad confirmationem concedendo maiorem multo esse Papę authoritatẽ quam Episcopi: & ita quãuis posset concedere facultatem eligendi quemcumque sacerdotem in cõfessorem, quod Episcopus nõ potest: non vult tamen nisi vt iuxta terminos Concilij Tridentini eligatur approbatus, adeo quod eligendus, debet esse approbatus ab ordinario loci, in quo eligitur.

Ad tertiam dicimus, magnam in iubilæo etiam quoad eligendi confessorem, concedi á Papa gratiam, quia cum de iure Parochus vnius Ecclesiæ, non possit audire confessionis subditorum alterius Parochiæ, neque approbatus ad audiendas cõfessiones in oppido tantum, possit audire ciuium confessiones in ciuitate, poterit tempore iubilęi, & per Bullam qua datur facultas eligendi confessorem approbatum eligi horum quilibet ad libitũ: ita quod subditus vnius Parochie poterit tunc confiteri cũ quo voluerit Parocho, illius Episcopatus, & cum quouis approbato in toto illo Episcopatu: quia bulla non aliud petit quam vt eligatur approbatus. Vltra quod nõ oportet vt omnia quę in bullis ponuntur, sint priuilegia & gratię, vltra vel contra ius commune. Imò sæpissime ea ipsa quæ sunt communis iuris, à Papa in priuatis bullis conceduntur: vt declaret quam in votis habeat, iuris communis obseruantiam. Neque frustra imò vtiliter per priuilegium aliquando datur id ipsum, quod iure cõmuni præcipitur: tum qũia magis solet timeri quod specialiter cauetur, quam quod generaliter. Tũ quia multi sciunt talia priuilegia, ignorantes iura communia. Tum quia cum plerumque iura male seruẽtur, per priuilegia innouantur, vt

ait

ait Syluester, verbo priuilegium numer.4.&Nanar.in Summa cap. 31.numer. 16. de priuilegio Eugenij loquens concesso opificibus suas artes exercentibus & colonis colendis serẽdisque agris, aut alijs manualem operam dantibus, ne peccent non ieiunando. Et sic hęc facultas eligendi confessorem approbatum, non tam est priuilegiũ quam iuris communis in Concilio Tridentino præcepti declaratio.

Ad vltimũ respõdemus, quod per hoc, quod Papa vult vt nõ eligatur confessor nisi approbatus, declarauit expresse se intelligere de approbato, iuxta terminos Cõcilij Tridentini: & ita restringitur illa confessoris electio ad singulos approbatos in singulis diœcesibus: non autem ad approbatum extra Episcopatum, in quo non est approbatus, & sic vterque vsus est sublatus, vt nec eligatur simplex sacerdos, nec ille qui ab ordinario eligentis, seu confiteri volentis, non est approbatus.

Ex his colliges, non posse Parochum tempore Iubilæi vocare approbatum in alieno Episcopatu, ad audiendas confessiones suorum subditorum: Neque posse virtute cuiusuis bullæ dare licentiam suo subdito, vt confiteatur alteri quam approbato ab Episcopo eiusdem subditi: quia post Concilium Tridentinum, non habent iam Parochi talem authoritatẽ, neque possunt dare licentiam suis subditis, vt eligant alios confessores quam approbatos à suo ordinario, hoc est ab ordinario eorundem subditorum. Episcopus autem potest hanc licentiam concedere, sicut potest quemcumque sacerdotem in confessorem approbare, & per talem licentiam approbat illum, quem subditus, ex approbatis in alieno Episcopatu, elegerit.

Colliges deinde Parochum Bononiensem, si inuenerit subiectos suæ Parochiæ in alio Episcopatu, & velint cum eo ibi confiteri, posse eos audire & absoluere: quia respectu talis subditi durante subiectione, semper sunt Parochi, & cũ confessionis Sacramentum fiat sine strepitu iudicij, & sub silentio nullius per ipsam lęditur territoriũ ff. de offi. procon. l. 2. Et facit quod notat Panormitanus in cap. Cum contingat, de foro comp.

Quod ipsum dicerem de confessoribus approbatis ab ordinario respectu subditorum eiusdem ordinarij: quia etsi nõ sit talis cõfessor approbatus ab Episcopo loci, in quo confitetur: est tamen approbatus ab Episcopo ouis, cuius confessiones audit, & quam absoluit: quæ approbatio, de iure requiritur & sufficit. Vnde religiosus approbatus Bononiæ, & residens nunc Romæ, si hic confiteri cum eo velint Bononienses, qui Romã nego-

negociandi causa veniunt, poterit illos absoluere, quia respectu illorum est approbatus ab ordinario eorundem, quamuis non sit approbatus Romæ: ita Sotus contra Syluestrum, in 4. sentent. dist. 10. q.4. artic. 5. Et Angles in Summa q.de confess.artic. 8.fol.209.

CASVS VIGESIMVS Primus.

PEtrus Ruralis Parochus, singulis quibusque hebdomadibus in vrbem venit, causa inuisendi parentes, & cum illis vno tantum die demoratur, relicto tamen ad occurrentes casus Capellano, de cuius prudentia & bonitate adeo fidit, vt sacramentorũ omnium administrationem, & quæcumque ad animarum curam onera spectant illi committat: nec ipse etiã Petrus si sit in Parochia, onus aliud vult subire, quam idi adesse, & diebus tantum solemnioribus Missam priuatam celebrare, reliqua omnia per capellanum agit.

Quæritur, An confessor teneatur Petro scrupulum inijcere de fructibus, tum in absentia illa diurna susceptis, tum in officio curati per capellanum, & non per se ipsum præstito?

QVod attinet ad primum videri prima facie poterit hanc discontinuam, tot dierum à Porochia absentiam culpam esse lethalem, & fructuum restitutionem parere.

Tũ quia etsi vnus dies in hebdomada, non faciat per se absentiam notabilem, continuatus tamen per omnes hebdomads totius anni, illam facit, & quando parochus per tot diescõtinuos abesset, absque licentia, & sine iusta causa, non excusaretur á peccato & restitutione fructuum.

Tum quia residentia cum sit iure diuino præcepta Parochis, vt communis doctorum habet opinio, neque liceat abesse, nisi cum Christiana charitas, vrgens necessitás, debita obedientia, ac euidẽs Ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas id postulat, vt statuitur in Concilio Tridentino sess.23.cap.1. de reformatione additque illum qui abest, pro rata temporis absentię, nõ facere fructus suos, & eos præceptos non posse tuta conscientia tenere, sed Ecclesiæ fabricæ, aut pauperibus esse erogandos. Et in casu præsente non absuerit Parochus ob causam aliquam ex enumeratis, imò neque ob aliam iustã ab Episcopo cognitam, & probatam, quia potius tam frequens parentum inuisio absque necessitate iudicio prudentis viri est superflua neque ab Episcopo concederetur ideo videtur culpabilis, & fructuũ restitutioni obnoxia.

Tum quia in Concilio Tridentino sess.23. cap. 1. Spatium absentiæ sin-

tiæ singulis annis, siue sit interruptum, siue continuum, extra prædictas causas decernitur nullo pacto debere excedere duos aut ad summum tres menses, & habendam esse rationem vt id æqua ex causa fiat, & paulo infra dicitur: quod quandocumque curatos abesse contigerit, id non fiat, nisi causa prius per Episcopum cognita, & probata: & licentia ab eo in scriptis obtenta, non concedenda tamen vltra dimestre tempus, nisi ex graui causa. Cum ergo in pręsente hæc frequens & interrupta Parochi á suaEcclesia, abitio, neque fiat causa per Episcopum probata, neque de eius licentia: & illi dies in fine anni, faciant numerum & absentiam notabilem: ideo videtur subiecta culpæ mortiferæ, & fructuum restitutioni, pro rata absentiæ.

Contrarium tamen est tenendum, quod tam frequens quamuis interruptus Parochi à sua Ecclesia discessus, etsi non careat aliqua culpa, illa tamē non est lethalis, nec restitutioni fructuum obnoxia, id quod probatur. Tū quia ille qui aliquantis per tātum abest non videtur abesse, cum statim sit reuersurus, vt ex veterū Canonū sententia dicitur in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 1.

Tum quia modicitas, est quasi nihilitas & iuxta Philosophi sententiam 2. Physic. modicum, quasi nihil accipitur, & modica damna tolerantur. 12. quæstione secunda 2. cap. Terrulas, & cap. Bonæ rei. Et de his quæ fiunt à Præla. sine consensu capituli, cap. Pastoralis ff. de in integ. restit. leg. Scio. Et similiter toleratur modica deceptio ff. de mi. leg. in causis §. idē Pomponius.

Tum quia interruptus ille dierum numerus, nō facit in toto anno, absentiam duorum mensium. Iam autem Parochus, ex causa quę arbitrio suo videatur ęqua, potest absque peccato mortali abesse per duos ferè menses vt colligitur ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 1. vbi damnabilem solum decernit absentiā, quæ duos vel ad summum tres menses excedit. Et infra inquit quod Parochi discedendi licentiam in scriptis gratisque concedendam vltra Brimestre tēpus, nisi ex causa, non obtineant.

Tum quia ante Concilium Tridentinum hæc abitio non esset lethifera vt colligitur ex toto titulo, de clericis non residentibus, vbi notabilis temporis absentia solū damnatur, qualis non videtur ea quæ duos menses non excedit, & á iure antiquo non est recedendū, sine nouo iure expresso. leg. Pręcipimus. Codic. de appell.

Tum quia Episcopo, qui magis residere tenetur: vt cuius authoritas si præsens sit, plurimum operatur, nec facile reperitur cui cura Episco-

Episcopalis in absentia committatur: hæc dierum ad licitam recreationem extra diæcesim abitio, nõ esset damnabilis vt tradit Nauarr. in Manual. cap. 25. numer. 121.

Tandem Concilium Tridentinum in illa sess. 23. cap. 1. nõ damnat in Parochis absentiam vt mortiferam & restitutioni obnoxiam, nisi illam, quæ excedit duos menses: & ita præcipit hanc, vltra dictos duos menses, non debere cõcedi nisi ex graui causa ab Episcopo cognita & approbata: de ea autem quæ est intra duos menses, nihil determinat expresse, vt quæ videatur nõ notabiliter nociua maxime quando relinquitur aliquis qui sacramenta populo interim administret.

Neque afficiunt quæ in principio adducuntur, illa enim supponunt absentiam non excedentem duos menses in Parocho esse notabilem quod nos negamus: imò hãc vt paruam neque magni põderis, si causa iudicio saltem Parochi iusta fiat licitam esse arbitramur cum Nauarro vbi supra. Et quamuis hæc tam frequens parẽtum visitatio, videtur nimia & superflua, non tamen reddit absentiam mortiferam, sed solũ venialiter malam.

Ad id vero quod secundo loco inquiritur, vtrum qui ita residet in Parochia, vt nullum aliud onus subire velit, quam ibi adesse: & munera omnia Parochialia per Capellanum, & non per se ipsum exercet tutus sit in consciectia?

Respondemus, difficile esse excusare hunc á culpa mortali: & à fructuum parte quam iniuste & otiose percipit restitutione.

Tum quia residentia consistit in deseruientia, & ita qui nullo modo seruit, habetur pro non residente: non residens autem peccat mortifere, & non facit fructus suos, vt supra ostendimus.

Tum quia, qui non seruit altari, non debet viuere de illo capit. primo 12. quæstione prima quod sumitur argumento à contrario ex illo 2. ad Corinth. 3. Qui altari seruit de altari viuere debet.

Tum quia propter officium, datur beneficium de rescript. cap. fin. libr. 6. quoties autem aliquid datur ob causam: ea non sequuta, donatio debet restitui, ff. de cond. ob turpem causam.

Tam quia beneficium, & redditus illius, non dantur Parocho, vt viuat absolute, sed vt parochialia munera exerceat. Et ideo libro Numer. cap. 18. Dominus eo præcepit dandas decimas, vt Leuitæ & sacerdotes tabernaculo inseruiant. & Paulus 1. ad Thimoth. 1. Parochos non censet præmio beneficiorum dignos, nisi bene præsint & 2. ad Thimoth. capit. secundo solicite inquit cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium incon-

inconfusibilem, & recte tractantẽ verba veritatis; vbi confusionis vitium appellat, quando Prælatus operarius non est. Et ad Thesal. c. 5 Rogamus vos fratres, vt noueritis eos qui laborãt inter vos, & pręsũt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum non dicit propter præsentiam sed propter opus. Nec iustitia patitur, vt alter onera habeat, alter vero stipendijs & honore gaudeat.

Neq; obstat vulgare illud axioma, quod per alios facimus, per nos ipsos facere dicimur. Ac proinde numerandum esse inter residentes, qui suis impensis per aliũ sufficientem & approbatum inseruit, cap. Mulieres de sentent. excommunicat. Regul. iur. Qui per alium libr. 6.

Respondemus, illud axioma non esse verum in illis rebus, quæ specialem industriam personæ requirunt: qualis est residentia, vnde in cap. Quia non nulli de cler. residen. Statuitur ex decreto Concilij Lateranensis, vt ad Parochialem Ecclesiam talis persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per se ipsa valeat exercere vbi gl. verbo per se ipsã ait. Residẽtiam eius esse generis, vt per alium fieri non possit, & in cap. Relatum eodem titul. decernit Papa Alexander III. vt personæ tali, Ecclesia vel beneficium conferatur, quæ residere in loco, & curam eius per se valeat exercere. Et in Concilio Tridentino sessione 7. capit. 3. Præcipitur vt beneficia præsertim curam animarum habentia, non nisi personis dignis, & habilibus conferantur, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam exercere valeant, & sessione vigesima quarta cap. duodecimo inquit, omnes vero diuina per se & non per substitutos compellantur obire officia.

Experientia etiam ipsa docet, quam plurima sequi incommodo ex eo, quod proprius Prælatus per se ipsum non deseruiat, sed per alium. Primũ quia in otio languens comedit ea, quibus Ecclesia esset reparanda, & pauperes alendi secundum quod deseruiẽtes etiam vice principalium, cum vix possint viuere, quærunt per fas & nefas, quæ sua sunt, non quę Iesu Christi. Tertium, quia cum sint isti non proprij pastores sed quasi mercenarij, nõ ponũt animã pro ouibus sed adueniente lupo aufugiunt.

Fatemur tamen, quod sicut potest dari iusta causa, ob quã Parochi absentia non sit culpabilis, ita dabitur iusta etiam causa ob quã liceat, quamuis præsens sit, nõ deseruire: cum enim in residentiæ obligatione duo includantur; vnũ est personalis præsentia, alterum personalis deseruientia, vtrumque horum moraliter est intelligendum.

dum. Ita vt neque oporteat Parochum beneficio tanquam carceri esse semper mancipatum & inclusum vt nunquam exire valeat, neque deseruientiæ, & sacramentorum administrationi ita addictũ, vt quãdoq; onus istud, alteri idoneo & approbato committere nequeat. Sed prudentis iudicio est vtrumq; relinquẽdum, vt neque absentia sit ad tempus notabile, neque per alium deseruientia videatur quasi continua, & proprij oneris derelictio.

Et si dubites, an dicatur residere: qui intra Parochiam non commoratur sed in quodam loco non multũ distãte à Parochiæ circuitu? Respõdemus, quod si à parochiæ circuitu distat, ita vt nõ sit difficile ijs, quorum curã gerit, illum adire & sacramenta in occurrentibus necessitatibus eisdem ministrari, tunc diceretur residere: quia id quod parum est, pro nihilo reputatur: & distantia quæ in nullum damnũ notabile Pastoralis curæ redundat, nõ contrariatur residẽtię.

Non tamen opinionem illam sequendã puto, quæ affirmat Parochum residere, etiãsi distet per vnam Hispanicam leucam á confinio Parochiæ, quomodo enim senes claudi, vel honestæ fœminæ si necessitas administrãdi aliquod sacramentum nocte vel in hyeme occurrat tam longum iter pedestre sagere poterunt, vel facile Parochum adire, quis non videt leucam vnam in eundo ad domum Parochi & postea in redeundo, duas conficere leucas, tempusque in tanto itinere peragendo satis notabile consummi, vt infirmus possit exhalare prius animam, quã Parochus ad illum confitendum & communicandum accedat?

Quo circa illum credo dicendum esse residere qui intra ambitum Parochiæ commoratur, neq; ab illius cõfinio vltra miliare Italicum distat, & si enim aptior residẽtia, subditis magis accommoda esset, habitare Parochũm prope ipsam Ecclesiã, in qua suis subditis est sacramenta administraturus, & hoc sit sacris Canonibus magis cõforme: nihilominus pro residente habebitur, si intra fines Parochiæ degat, vel ita prope eas dem fines, vt pro non distantia reputetur; quale videtur esse tantum miliarie. Nam in veteri testamento Leuitarum residentia definitur & limitatur ad habitationẽ cum populo & intra muros populi, quorum primitijs aluntur. Sic enim Deuteronomij cap. 12. dicitur Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat comedet eas. Et infra cap. 16. epulaberis coram Domino Deo tuo, Tu & filius tuus, & Leuites qui est intra portas tuas.

Ex his omnibus manifestum relinquitur quod cum in conferẽdis Pa-

dis Parochialibus beneficijs, industria personæ, seruitiumque personale præcipiatur: Petrum ruralem Parochum, sine iusta causa per Capellanum tam continuo curam exercendo, & tam frequenter in vrbem veniendo, in peccatum incurrere: nec id esse illi permittendum: cum enim cura animarum, sit in Parocho personale debitum, non potest per alium huic debito satisfacere: sicut non satisfaceret, si diuinum officium recitaret per alium, & non per se, vt notat Caietanus 2. 2. q. 18. art. 5.

CASVS VIGESIMVS Secundus.

Petronius in testamento reliquit vt certa panis quantitas pro anima sua in die exequiarum, pauperibus daretur. Quod legatum quãuis de iure & facto adimpleri ab hærebibus poßit, vt tamen Parochialis Ecclesiæ necessitati & vtilitati consulerent, illud de Episcopi licẽtia, in aliud melius opus, fabricæ & ornamenti Parochiæ, conuerterunt: sed nũc à confessore sit illis conscientia, de testatoris voluntate adimpleta, vt quæ à solo Summo Pontifice potuit commutari.

Quæritur, An cõmutatio pij legati in aliud æquale, aut melius per Episcopum facta, reddat hæredes securos in conscientia?

Pro negatiua parte facit primo, textus in clem. de religiosis domibus, cap. Quia contingit. vbi habetur, quod ea quæ ad certũ vsum largitione sunt destinata fideliũ, ad illũ debent non ad aliũ, salua quidem Sedis Apostolicæ authoritate cõuerti; & glosa ibidẽ, verbo Sedis Apostolicę. inquit: solum Papã alterare posse vsum illorũ, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.

Facit secũdo, textus in c. Vltima voluntas 13. quæst. 2. vbi dicitur, quod vltima defuncti volũtas, modis omnibus conseruanda est. Et in cap. Cum Marthæ. de celebrat. Missa. habetur quod vltimum hominis testamẽtum, immobile perseuerat, quia testatoris obitu cõfirmatur. & in auth. de nupt. §. disponat. col. 4. statuitur, vltimã testatoris voluntatẽ, pro lege habendã esse, ac proinde forma mandati diligẽtissima accuratione debet seruari, nec eo casu plus cõtinet in se ꝙ est minus, vel è cõtrario. cap. Cum sing. offic. de pręben. lib. 6.

Affirmatiua tamẽ pars est vera, & absq; vllo scrupulo tenenda, quod Episcopus ob causam, quæ suo iudicio videatur iusta, potest legatũ quodcumque pium, ad certum vsum relictum, in alium vsum piũ commutare, quamuis tale legatum de iure & facto valeat adimpleri: Hęc est recepta nunc Doctorũ sententia: quã sequitur Syluest. verbo Legatum. 4. q. 12. S. Antonin. 3. part.

 titulo

titulo 11. cap. 2. §. 7. prope finem. Angelus verbo Legatum, num. 12. Tabienna. Legatum. 2. numer. 11. Armilla eod.numer.55.Bartolus in leg.Liberto. §.Lucius.& in leg. Legatum ciuitati.ff.de vsufruct. le.D. Anton. in cap. Verum. de condit. appo. Ioannes Andreas cum multis alijs in cap. Quia contingit, de religiosis domibus.Hugo,& Imol. cũ multis alijs in le.1. de cõst.princ.

Probatur hæc sententia. Tũ quia hæc commutatio est in materia fauorabili, vt quę redũdat in vtilitatẽ animæ defuncti : & ideo potest in ea late mens testatoris legantis interpretari: cap.Cum dilectus,de donat.vnde potest ab Episcopo verisimiliter præsumi, quod defunctus si causam commutationis sciuisset, nequaquã contradixisset, ac ideo ex volũtate legãtis probabiliter præsumpta, fit ab Episcopo talis commutatio.

Tũ quia Episcopi sunt piarũ dispositionũ siue à viuis siue à mortuis fiãt, executores : vt dicitur in Cõc. Trid.sess.22.c.8. ideo legatũ relictũ ad piũ vsum, quia hoc reliquit defunctus ad vtilitatẽ suæ animæ,potest Episcopus si illi videatur proficere magis, vel ex ęquo eidẽ animę conuertere legatũ in aliũ piũ vsum. Nã qui melius facit, non aliud, sed idem facit, cap.Peruenit.2.de iureiur.& cap.Scripturæ,de voto,& regula.plus semper,de reg.iur.lib.6.

Tũ quia cõmutationes vltimarũ voluntatum,& piorum legatorum quando nulla ex parte rei est iusta causa quare fieri debeant,ita quod res in quã commutantur, nec sunt ęquales,neq; meliores,possint sola authoritate Papæ fieri, l. Legatã. ff. de admi.re. ad ciuit. perti. & clem. Quia cõtingit. de relig. dom.Quãdo tamẽ pium legatum cõmutandum est in aliud pium æquale, vel melius,sufficit authoritas Episcopi: quia tũc iusta causa ex parte rei efficit,vt hæc cõmutatio, subsit iurisdictioni Episcopi: nã sic cõmutando,non aliud agit, quã intentionẽ defuncti legãtis interpretari,in animæ illius commodum, vt asserunt Roge.& Hugo.& Ange.& Imo.in l.1.ff.de cõsti.princ. vide Summam Angelicam, & alios vbi supra.

Nec obstant pro cõtraria parte adducta. Nã ad primum dicimus, quod ibi textus loquitur de cõmutatione legati in alium vsum, quã pium siue in pium,sed inæqualem, hoc enim à nullo alio fieri potest quã à Papa, qui immediate à Deo potestatẽ habet administrãdi omnia bona relicta locis pijs,vt saltem ob finẽ bonum, possit illa in vsus etiã profanos cõuertere, dũmodo non sint bona, quę benedictione aliqua cõstitutiua sacri, cõsacrẽtur; hæc enim nequeũt penitus execrari,& in profanũ vsum cõuerti, durante eadem forma, & eodem esse artificiali, vt docet D. Thom. 2. 2. q.99.ar.3.& Nauarrus in commẽt-

de

de ſpolijs clericorum. §. 3. num. 1 & 2. & §. 18. numer. 8. & 9. ſed legata pia in alium vſum pium æqualem, vel melorem, commutare poſſunt Epiſcopi, quia hoc non eſt mentē defuncti abrogare, ſed eam in animæ illius fructum commodiorem interpretari, & exequi: Neque de hac permutatione in æqualem piū alium vſum, loquitur dicta clemētina, vt ſatis patet intuenti.

Ad ſecundū fatemur, voluntatē defuncti eſſe ſeruandā: Negamus tamē eā in caſu noſtro non ſeruari, nā principalis intētio defuncti, pie aliquid legantis eſt, animæ ſuæ per tale legatū proficere, & ideo Epiſcopus cōmutās illud in opus aliud æquale piū, nihil defraudat de voluntate principali legantis, imo cū de iure ſit exequutor talis volūtatis, per textum in cap. Tua nos. de teſta. & authen. de eu. tit. §. Si quis in bonum eiuſdem animæ poteſt relicta ad vnum pium vſum, commutare in alium pium, interpretādo voluntatē defuncti, qui idipſū vellet, ſi cauſas quæ Epiſcopū monent, eidem proponerentur.

Vel dic cum D. Ant. in cap. Nos quidem. de teſtam. vera eſſe illa omnia in materia odioſa, vel ambitioſa, ac ideo reſtringibili: vt dicitur in cap. Quamuis. de præben. lib. 6. Secus aute in materia fauorabili & maxime animæ defuncti, in qua fieri ſolet plena interpretatio, vt habetur c. Cū dilectus, de dona.

Poteſt etiā ad hæc omnia breuiter dici, quod duplex reperiri poteſt cauſa iuſta permutandi legatū pium. Vna, quæ ſe tenet ex parte rei, hoc eſt cum in aliud ęquale, vel melius fit permutatio. Altera, quæ ſe ſolum tenet ex parte commutātis, hoc eſt vt fiat bono fine, quamuis neque in æquale nec in melius: Ad permutāda ergo legata pia abſque cauſa ſe tenente ex parte rei, ſed tenente ſe ſolum ex parte permutantis, requiritur authoritas Papæ, ſed ad illa permutanda cum cauſa ſe tenente ex parte rei, ſufficit authoritas Epiſcopi: Ita Syluester legatum 4. q. 12.

Quod ſi adhuc obijciatur, ſequi ex hoc poſſe Epiſcopū donata ſeu relicta ad vſum vnius Eccleſiæ cōuertere in vſum alterius, cum vterque vſus ſit ex æquo pius, quod eſſet auferre rem alicui eo inuito, quod eſt contra legem naturalē, & diuinam de non furando, quodque nec Papæ eſſe licitum, videtur ſentire Gloſa in cap. 1. 22. diſt. verbo Iniuſtitiam, & in cap. Dudum. de rebus Eccleſię, non alien. lib. 6. prohibetur expreſſe alienatio rei vnius Eccleſiæ in aliam.

Reſpondemus, in primis nos hic non loqui de legato in quo ius eſt iam acquiſitū tertio, ſed de alijs in quibus nulli Eccleſiæ infertur nocumentum.

Secūdo reſpōdemus, quod iuſta cū cauſa poteſt nō ſolum Papa, qui

eſt ſupremus Chriſti Vicarius, & procurator,res in certum vſum donatas,in alium pium conuertere & transferre: Sed etiam res & bona vnius Eccleſiæ alienare in aliã,quia hoc non eſt auferre eas à Chriſto, qui redemptionis titulo eſt earum verus Dominus; ſed facere ſolum vt ſeruiant potius vni Eccleſiæ,quã alteri: Epiſcopus autem qui eandem procurationem, & adminiſtrationem habet immediate á Papa: poteſt etiam iuſta de cauſa maxime ſe tenente ex parte rei, legata ſeu donata ad certum vſum in aliũ pium couuertere, quia cùm ſic legans donans, donet principaliter in ſalutem animæ ſuæ, & in honorem Dei, & in materia talis legati pij,ius & dominium ſit acquiſitum Chriſto, qui eſt omnium legatorũ piorum verus Dominus: poteſt Epiſcopus, habita ratione vtilitatis animæ, & gloriæ Chriſti, quibus principaliter legatur, & donatur, commutare pium legatũ in aliud ex æquo,vel magis pium, interpretando in hac parte voluntatem defuncti, cuius exequutor eſt, ſicut poteſt in rebus, quæ alicui ſancto promittuntur,ſeu vouentur.vt late oſtendit Caiet.in opuſculis,tom.2. tract.11.q.3.

Et ad Gloſam in cap.1.22. diſtin. & cap.Dudum,de rebus Eccleſ.nõ alien.lib.6.Reſpondemus intelligi debere de alienatione facta ſine iuſta cauſa, vltra quod falſum eſt, quod Epiſcopus mutans pium legatum,in aliud æqualiter piũ,alienet,cum nunquam tollat rem à vero Domino qui eſtChriſtus,neque eam transferat in profanum vſum, quia hoc non poteſt: ſed legati materiam permutat in aliam, gloriæ Chriſti,& vtilitati animæ defuncti ex æquo, vel magis profuturã: ſeruata ſemper eadem pietate, & eodem reſpectu Chriſti dominio, & quamuis res Eccleſiaſticas magni momenti nec vẽdere,nec alienare, nec cõmutare valeat,abſq; cõſenſu Capituli per tex.in cap.Irrita.de his quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capituli,paruas tamẽ per ſe, abſq; alio cõſenſu,alienare poteſt.12.q.2. cap.Terrulas.& de donatio.ca.Ceterũ.& de iure vnius Eccleſiæ poſſe alteri dare iuſta exiſtente cauſa,tenet gloſa in cap.1.de rebus Eccleſiæ non alienandis. §. Tenues. per text.in cap. Cum cauſam. de præbend.& cap. Ad audiẽtiam.& cap. Tua nos.de Eccleſ.ædific.

In caſu ergo pręſente,tanto magis potuit Epiſcopus hanc commutationem facere, quanto hæredis conſenſu probata ſupponitur: cuius conſenſus ſi in cõmutatione grauatur,requirendus ſemper eſt, vt notat Syluester, legatũ 4. quæſt. 13. legata vero ſeu donata monaſterio in certum vſum,poteſt ſecluſo ſcandalo,Prælatus commutare, in alium magis neceſſariũ: per cap. Cũ tu.de vſur.Nauar.in man. c.17.

nec

nu. 92. Claud. verbo Commutatio. §. 4. Generalis autem cum quorũdam consilio, bona quædam vnius monasterij potest in aliud indigẽs eiusdem ordinis transferre, vt notat Claud. verbo Alienat. §. vltimo, Henriquez tom. 1. Summæ Theol. lib. 7. cap. 22.

CASVS VIGESIMVS Tertius.

ANdreas contractis sponsalibus de futuris nuptijs cum Martha reque habita, illam à Patre, promissorum, sed non est stupri conscio, sæpe ac sæpius in vxorem postulat, quo renuente & filiæ persuadente, vt promissa relaxet, alteri sponsæ Andreas, testibus præsentibus fidem iuratam præbet, non dum tamen est matrimoniũ in facie Ecclesiæ celebratum. Interim Martha apparet grauida de Andrea, & pater instat vt illam nunc in vxorem ducat, minando vtrique mortẽ: Ille fide sibi relaxata, & de nouo alteri cum iuramento in præsentia testium præstita, quam si non ducat, homicidia etiam sequentur, sese excusat, in has angustias Andreas redactus, ad confeßorem venit.

Quæritur in conscientia, quã harũ teneatur in vxorem ducere?

PRo secundis sponsalibus duo faciunt. Primũ est, quod sponsalia prima fuerunt simplicia, & posteriora sunt iuramento confirmata; ita quod in his, vltra promissionis obligationem, est iuramenti vinculum, & semper vinculum fortius superueniens, dissoluit minus, vt notat glosa, in ca. Veniẽs. de sponsa. verbo, Vt vxori.

Secundum, quod relaxatis per Martham, & eius patrem promissionibus, contraxit Andreas sponsalia iurata, cum altera: & Doctores asserunt, prima sponsalia simpliciter contracta, tunc per secunda iurata dissolui, cum iurans à primis intendit recedere ex causa, qualis inter alias est, mutua remissio & absolutio, extra. de sponsal. cap. Præterea. Ita Angelus, verbo Sponsalia. nu. 25. §. Sed quid si prima sponsalia.

His non obstantibus dicendum est, teneri Andream seruare prima sponsalia, & vxorem ducere Martham, & non alteram. Nec posse si id non faciat, à confessore absolui.

Probatur ea potissimum ratione, quia sponsalia contracta cum Martha, subsequuta copula: erant ante Cõcilium Tridentinum, matrimonium præsumptũ, ita vt dissoluerent subsequutũ matrimoniũ in facie Ecclesię cũ alia cõtractũ, vt patet ex cap. Is qui fidem. de sponsal. & quia pater Marthę ignorabat hanc copulam, noluit eam dare in vxorem Andreę, persuasitque filię, vt sponsalia relaxaret, ꝙ pater nequaquã fecisset, si copulæ sequutæ

fuisset conscius. Idque cõstat, quoniam vbi primum grauidam vidit filiam, cogit Andream ad eam ducendam,& ad promissa seruãda: ac ideo cũ illa relaxatio nõ fuerit voluntaria,tam ex parte patris,qui de copula nihil sciebat,quam ex parte Marthæ, quæ coacta à patre talis copulæ inscio,consentit, nõ potest Andreas virtute talis consensus, & relaxationis inuoluntariæ, alteram ducere: potest enim consensus reuocari quando noua & rationabilis causa emergit, quæ si à principio fuisset scita, consensum impediuisset. argum. cap. Quemadmodum,de iure iurãdo, & cap. Quinta vallis. eod.

Adde quod in casu non dicitur, filiam relaxasse sponsalia,sed quod pater hoc ei suasit: & tandem Pater relaxauit illa tacente. Iam autẽ taciturnitas in nociuis, & quæ notabile damnum inferunt,non dicit consensum, sed dissensum, l. Filius fam. §.Inuitus.& ibi glos. ff.de procu.& est glosa in le. Qui patitur. ff. man. & glosa in ca. Plerũque, 11.q. 7.& cap.Nonne.de præsumpt.

Tandem in ijs quæ vergunt in notabile alicuius præiudiciũ, nullus ignorans tale præiudicium, dicitur in eo consentire: quia consensus supponit notitiam rei cui assentimur: cũ ergo pater nullo modo sciuerit,filiam esse stupratam,& grauidam ab Andrea, & hoc ignorans consenserit in dissolutionem sponsalium, & vbi primo hoc præiudicium sibi illatum nouit,cõsensum reuocauit,& Andream ad ducendam filiam in vxorem cogit,nõ potest Andreas deobligari ab illa ducenda,ex consensu & relaxatione facta,per ignorantiam præiuditij,tam notabilis,illati patri & filiæ. arg.cap.Si post prestitum.de confe. lib.6.& leg.de ætate. §. Qui tacuit. ff.de inter act.non.

Imo dato etiam quod filia consensisset, & sponsalia relaxasset nõ maneret Andreas liber ad contrahendum cum altera, eo quod talis consensus processit ex metu, & verecundia paternali, quam sola persuasio & pręsentia patris inducit,& quæ causa fuit, vt consentiret filia in relaxationem, aliás non consensura.arg.legis primæ.§. Quę onerãdæ. ff. quarum rerum actio nõ dat. ibi. & hoc causa cognita si liquido appareat libertum metu solo, vel nimia patroni reuerẽtia, ita se subiecisse, vt vel pœnali quadam stipulatione se subiecisse, per quæ legis verba significatur, quod nõ solum actus annullatur, factus corã eo,cui debetur reuerentia,vt patri, vel patrono:sed etiamsi fiat postea, dũ modo causa cognita appareat, quod propter metum vel nimiam reuerentiam consensit.

Quod ipsum multis probat Felinus,in cap.Nonne. de præsumpt. vbi ait quod illa reuerentia annullat actum, quæ est causa ob quam fit

fit actus, qui alias non fieret, quod ipsum ibidem notat Panormitan. & idem Felinus in cap. Cũ omnes, de constit. & glosa ac Bartolus in d. §. Quæ onerandæ.

Quæ autem initio in contrariũ adducuntur facile soluuntur: ad primum, negamus sponsalia secũda iurata, dissoluere priora simplicia. Imo contrarium dicitur in cap. Sicut ex litteris, de sponsalibus, & 22. quæst. 4. cap. In malis promissis: & cum illa secunda sponsalia fuerint illicita, nempe facta contra priorem promissionem, iuramentum, in illis non obligat: Imo quoad iniuriam quæ fit tertio, non est differentia inter iuramentum, & simplicem promissionem, cum vtrumque delictum sit mortale. Vt habetur in cap. Iuramenti 22. quęst. 5. vbi dicitur, ideo Dominus inter iuramentum, & loquelam nostrã, nullam vult esse distantiam: quia sicut in iuramento, nullam conuenit esse perfidiã, ita quoque in verbis nostris, nullum debet esse mendacium, quia vtrumque & periuriũ & mẽdacium, diuini iudicij pœna damnatur. Tabiena, verbo Spõsalia, n. 8. Syluester eo. q. 10. Armilla eo. nu. 7. Couarr. 1. par. cap. 4. nu. 3. Soto dist. 27. q. 2. ar. 4.

Ad secundum dicimus quod ex consensu partium, tunc dissoluuntur sponsalia, quando cõsensus est liber, qualis hic neque ex parte patris stuprum ignorantis, neque ex parte filiæ, quæ ob metum reuerentialem patris, id fecit, aliás non factura.

Tenetur ergo Andreas, Martham in vxorem ducere, quam defloraiut & grauidam effecit: & si id nolit facere, non debet à confessore absolui.

CASVS VIGESIMVS Quartus.

Marcus sæpe sæpius, tã in domesticis, quam in publicis colloquijs, vera cũ falsis cõmiscendo, famã cuiusdã notabiliter denigrauit, & cũ multi sint iam trãsacti anni, à quibus hæc læsio est facta, maximaque inter eos nunc sit familiaritas, nec Marcus recordari poßit omniũ, apud quos de illo detraxerit, nesciatque modũ quo famã illius resarcire valeat, tũ ob tẽporis diuturnitatẽ, tum quod timeat dissolui poße amicitiam, cum magno vtriusq; dãno si in cognitionẽ veniat, authore illius infamiæ Marcũ fuisse, confessoris consilium expostulat.

Quæritur, quid Marco sit consulendum pro restituendo præterito infamiæ damno?

NOn desũt graues authores qui putent infamiam quę ex diuturnitate temporis, creditur iã oblita, non esse restituendam.

Tum quia si audientes sunt iam obliti, cessat apud illos infamiæ damnum: & cessante damno, cessat restitutionis obligatio.

Tũ quia dato quod à principio fuerit læſa fama, iam nũc diuturnũ tempus obliuionem inducens, læſioné reſarciuit: & verum eſt dicere, quod nunc non eſt fama læſa, ac proinde ſi deſijt læſio, fruſtratoria eſt reſtitutio.

Tum denique ſi infamia eſt iã oblita, retractatio illius, eſſet poti⁹ renouatio eiuſdem, reducendo in iſtorum memoriam, oblitum crimẽ fratris, quam reſtitutio, & ideo noceret ſic ſe retractans magis quã prodeſſet. Hanc partem tuentur S. Antoninus 2. part. tit. 2. cap. 2. §. 3. & Syluester verbo Detractio, n. 4. & alij.

Nos tamen contrariam opinionem probabiliorem, & in cõſciẽtia tutiorem eſſe putamus: & infamiam quamuis temporis diuturnitate conſumptam, ſi tamẽ illi apud quos fratrem infamaui, adhuc viuunt, etiamſi credam eos talis infamiæ iam non recordari, reſtituẽdam nihilominus eſſe, dicẽdo ſaltem tot laudabilia de illo fratre, vt æqualis ſic apud eos maneat recõpenſatio, & priſtinæ læſionis fiat reſarcitio. Ita Caietanus 2. 2. quæſt. 62. artic. 2. Tabienna verbo Reſtitutio. num. 8. Nauarrus in manu. cap. 18. n. 47.

Probatur hæc opinio: Primo, quia loquendo moraliter, difficile imo quaſi impoſſibile eſt ſcire, alios apud quos fratrem infamaui, eſſe illius criminis quo famã læſi, penitus oblitos, cum rei cuius vno die quis non meminit, altero die recordetur, & vt plurimum infamiæ tenacius in memoriam deſigantur, quam laudes.

Secundo, quia etiam ſi certo ſciretur infamiam eſſe nunc iam omnino oblitam: negari tamen non poteſt á tempore illatæ infamiæ, vſque ad eius obliuionem, fuiſſe honorem fratris contra iuſtitiam læſum, & damnum paſſum, & ideo reſtituendũ, cum ſit iniuſte illatũ.

Tertio poterit frater ille, cuius famã aliquãdo læſi, aliquid nũc facere, ob quod renouetur memoria eorũ apud quos illũ infamaui: vt ſi cũ aliquo eorũ graues inimicitias ſuſcipiat, vel aliud agat, ob quod infamia iã quaſi ſepulta reuiuiſcat, & in mentem de nouo veniat, & his damnis tenetur infamator occurrere per reſtitutionem, quia illis occaſionem per iniuſtitiam ab initio præbuit.

Quarto cõtingit ſępe, vt malũ auditũ de fratre, tãto firmi⁹ credatur, quãto illud qui dixit, á multis annis cõfitetur, & ſacrã cõmunionẽ recipit, nec tamẽ reſtituere vnquã curat, ac proinde dãnũ ꝙ quis à principio infamãdo intulit, nõ ceſſat, & per reſtitutionem reſarciri debet.

Neq; ad reſtitutionẽ ſufficit, familiaris cõuerſatio, ſeu amicitia vet⁹, quę inter infamãtẽ & infamatum eſt. Quia etſi per hãc tollatur odiũ, & rancor, non tamen tollitur obligatio

ligatio restituēdi famam, quæ per infamantem ablata est, sicut nec furi, aut alteri debitori, aufertur restitutionis vinculum, si cū creditore, & domino rei, familiariter conuersetur. leg. Cum in debito ff. de probat. & tradit Nauarr. in Manu. cap. 18. numer. 47.

Et quamuis Caietanus, vbi supra existimet, teneri sēper in hoc etiam obliuionis casu, infamantē qui falsum imposuit, se se retractare de falsitate: ac ideo adolescentē qui falso apud aliquos se iactauit, cum tali puella habuisse rē, & postea senectute iam cōfectus, recordatur huius peccati, & damni honori huius fæminæ illati, debere apud eos, quibus falsum illud dixit, reuocare mendacium, nec sufficere eam laudare, aut recompēsationem aliam facere.

Nobis tamen videtur sufficere quod infamator inquirat ab illis, quibus falsum crimen fratris narrauit, an recordentur alicuius delicti quod de tali fratre ipsis dixerit, quod si responderint se nequaquam recordari, tunc addit hæc verba generalia, si forsan aliquod delictum à me de illo audistis in detrimentum sui honoris, existimate me aliqua ira obcæcatum id falso dixisse: hoc enim modo verbis ita generalibus, nec reducetur in memoriam delictum fratris, quod iam est obliuioni traditum, & fiet resacitio honoris & famæ proximi, á principio per mendacium denigratæ. Ita Nauar. vbi supra quē sequitur Magister Fr. Michael Salon. in 2. 2. q. 62. art. 2. controuersia 27.

Pro responsione autem ad ea, quæ pro contraria parte sunt allata, est aduertendum primo, quod infamator nunquā potest esse certus, quod delictum fratris exciderit prorsus à memoria eorum, quibus illud retulit: & dato quod non recordarētur, neque fama sit pro nūc læsa actu, & in casu obliuionis cesset dānum in actu nō cessat tamen in habitu, & in ipso delicto ante dicto: & sic fama manet sēper læsa in virtute prioris mendacij cū possibile adhuc sit posse auditores de illo aliquādo recordari, & hoc damnum tenetur infamator adhuc reparare.

Aduertēdū secundo quod quādo mēdaciū quo fuit proximi fama maculata est oblitū, nō oportet sese de illo in indiuiduo retractare: sed vt de tali obliuione fiat certus infamator, tenetur ab illis, quibus illud retulit, inquirere, an de aliquo crimine contra talē fratrem à se dicto recordētur, & si respōderint affirmatiue, tūc se retractet: si negatiue tūc restituat per illa verba generalia: modo quo supra diximus: neque hoc est delictum fratris in memoriā audientiū reuocare, vt infametur: sed est obuiare dāno à principio illato, etsi

que

quæ mala opinio adhuc reuixerit, & in mentem infamia fratris aliquando redeat, cesset prorsus omne damnum. Et per hæc dissoluētur facile argumenta omnia.

Ex his clare constat in casu proposito consulendum esse Marco, vt proximum infamauit delictum occultum manifestando, restituat laudando: si falsum imponendo inquirat ab audientibus an meminerint & si recordētur, tunc de eo se retractet: quod si obliuiscantur, satis erit per verba generalia se reuocet, modo quo supra explicauimus.

CASVS VIGESIMVS. Quintus.

ANtonio tutori, relicta est, quædam pecuniarum summa, in pupillorum vtilitatem conuertenda, & cum res quædam fructifera á Ludouico vendenda expeneretur fidemque illi in scriptis dederit de ea emēda interim quod de pretio agunt, offertur Antonio res alia venalis multo pupillis vtilior, quæ reddit ad sex pro centenario, cum illa prior vix reddat ad quatuor. Nunc dubius an debeat promißis stare cum damno pupillorum. vel magis horum vtilitati cum fidei suæ nocumento, & honoris iactura consulere, ad confessorē accedit.

Quæritur, quod consilium in foro conscientiæ, est illi dandum?

DIfficultas quam presens casus continet principaliter, ea est: An tutor debeat vtilitati pupillorum, cum iactura sui honoris prospicere. Ia vt pati magis teneatur damnum aliquod temporale in suo, quam permittere vt bona pupillorum quorum est tutor, illud patiantur.

Et quāuis primo aspectu videatur, teneri tutores ad præferendū damnum pupillorum, nocumento proprio, quia is qui obligatur ex officio ad aliquid, tenetur, non tantum ex charitate, sed etiam ex iustitia, ad illud. Et proinde iudex vel prætor, si videat latrones inuadentes domum, aut hominē volentem occidere alium, tenentur sub culpa mortali, & vinculo restitutionis, ad impediendum hæc mala, etiam cum aliquo periculo damni proprij, arg. cap. Sicut dignum, de homicidio voluntario. Vbi Alexander Papa III. ait. Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, occidit, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare & hoc præcipué intelligi de illis quibus ex officio id incūbit, quia tales contra iustitiam delinquunt est communis Doctorum sententia ibidem.

Oppositum tamen, quoad tutores, est tenendum, hos scilicet, non arctari ex officio tutellæ, ad procurandam vtilitatem pupillorum,

rum, cum iactura honoris, aut alio damno proprio, quando pro huiusmodi tutellę officio, nullā mercedem habent.

Probatur primo, quia nullus tutor, qui sit vir cordatus, intendit se obligare ad habendā maiorē curam pupillorum, quam sui, nec reperiretur qui vellet tutellæ munus suscipere, cum tanto onere & vinculo.

Secundo, nulla est lex, quæ obliget ad hoc, tutores; neque vllus fuit vnquam tutor, tanto scrupulo vexatus, qui se obligatū agnosceret ad tantam solicitudinem, vt si non anteponeret damna pupillorum suis damnis proprijs, crederet peccasse mortifere, aut obnoxium esse restitutioni.

Tertio, quia non est intentio illius, qui in testamēto pupillis suis tutorem instituit, obligare eos ad plura, quā ius ipsum obligat: quod est ad duo, primum, vt pupillos á criminibus intactos conseruent, secundum, vt res eorum ab iniuria impiorum præseruent, vt dicitur in cap. Omnis ætas. 12. q. 1. & leg. 1. §. de tutella. vbi tutores dicuntur quasi tutiores. Nam tertiū quod aliqui addūt, vt pecuniam seu bona mobilia parui momēti, & quæ corrumpi facile possunt in res pupillis fructiferas conuertant. Intelligitur quando id licite fieri potest & inueniuntur vendētes, vt notat Barthol. in leg. Tutor. §. 1. ff. de admin. tut. Et ideo sicut instituens tutorem, non tenebatur cum dāno suo, filiorum bonis consulere, ita nec tutor.

Quarto, quia etsi illi officiales, qui se ipsos locant, & mercedem accipiunt pro munere aliquo obeundo, teneantur obstare damno alieno cum periculo proprio, & suarum rerum damno, iuxta quātitatem mercedis, ita vt si officij stipendium, & damnum cui est obstandum, excedat nocumentum proprium cui se offerūt tenentur tunc hoc subire, vt illud euitent: secus autem quando stipendium est paruum, & damnum propriū præponderat magis, quam alienū. Alij tamē officiales, qui nullo pręmio, aut mercede inseruiunt, sed solum tale munus agunt, quia fuerunt ad id electi; vel hoc susceperunt ex suamet liberalitate & pietate, nec se ad aliud obligarunt, quam ad agendum id quod possunt: non tenentur ex iustitia malis alienis occurrere, cum damno proprio: & ideo quamuis alij mercede conducti; si animo alieno nō obstant, teneantur de leui etiam culpa: qui tamen absque mercede vlla inseruiunt, non tenentur ad restituendum, nisi ex dolo, & culpa lata, seu graui: vt docet Syluester verbo Restitutio 3. q. 5.

Cum ergo tutores absque mercede, pupillorum curam habeant, non ligantur in conscientia pro illorum

lorum rebus ad patiendum iacturã in proprijs: sed iuxta leges prudentiæ, tantam de illis sufficit habere curam, quantam de suismet habent.

Addo etiam, quod in casu pręsenti tutor promissionem dedit, non tantum simplici verbo, sed in scriptis: quam etsi putēt aliqui etiã acceptatam, & coram testibus factam, non obligare nisi sub culpa veniali, quia contrariatur virtuti fidei tantum, quæ fidelitas & veracitas dicitur: & hæc obligat sub debito solum morali, & non iustitiæ, nisi forte per accidens, ratione materię grauis, & nociuę quę promittitur, vt ait Soto relect. secret. membr. 1. q. 1. & in 4. dist. 20. q. 2. art. 2. Caietanus 2. 2. q. 113. ar. 1. dub. 4. Et in Summa verbo Perfidia. Medina Codice de restitutione q. 3. Henr. Henriquez in Sũma Theologiæ lib. 13. de excommunicatione cap. 17. §. 6. Attamen quia ex nõ seruata hac promissione, non solũ argui potest tutor de mendacio: sed honoris sui iacturam patietur, vt in casu dicitur: neque aliquam ex tutela mercedem habet, ideo promissionem absque dolo factã, tenetur seruare, & promissionem nõ solum scripto, sed simplici verbo factam obligare, ex vi & natura sua ad culpam mortalẽ, est cõmunis opinio, quia promittere, nõ solum significat dicere verum, sed dicere illud obligando se ad seruãdum, & adimplendum id quod promittitur. Ac proinde qui promissis non stat, non tantum contrariatur fidelitati, & veritati, quia mentitur, sed etiam iustitiæ legali, quæ respicit conuictum, & societatem humanam in promissis seruandis, vt docet Nauar. in Manu. cap. 18. numer. 6. sanctus Antoninus 2. par. tit. 10. cap. 1. §. 4. Syluest. verbo Pactum numer. 3. & 4. Pan. 22. q. 5. cap. Iuramentum, & c. Primo de Pactis Fr. Michael. Salon. in 2. 2. q. 5. de Dominio ar. 3. dub. 3. & quam plures alij.

Neque obstat si dicatur, promissionem in casu præsente non obligare eo quod superuenit aliquid, quod si á principio sciretur á promittente, nequaquam promitteret; vt ait glosa, in cap. Significasti 1. de homicidio, & tradit Diuus Thomas 2. 2. q. 110. art. 3. ad 5. Iam autem si tutor quando promisit, sciret futuram aliam rẽ multo vtiliorẽ pupillis, nõ promisisset emere hanc, quæ est minus notabiliter fructifera, quia vt ait Seneca lib. de beneficio, promissionis vis cessat: superueniẽte rerum mutatione vel statu.

Respondemus, quod in impedimentis, quæ occurrũt post promissionem factam, ne executioni mandetur: debet fieri æqua collatio, cum re promissa, consideratis conditionibus locorum, personarum, temporum, & negociorum

& id

& id quod recta ratio suaserit esse honestius, id exequutioni mandãdum est :& quia in præsenti casu occurrit tutori iactura proprij honoris,& damnum pupillorum,nõ tenetur huic obuiare cum fractione fidei data, quæ redundat in cõtumeliam suam, magisque decet tutorem consulere sibi, quam pupillis, & maxime quando damnũ proprium, præponderat, damno pupillorum,confessor tamẽ in casu isto perpendat diligenter,An tutor possit iacturam honoris resarcire absque pupillorum damno,cũ enim non dum sit cum Ludouico conuentum de pretio,& ideo promissio emendi intelligatur, dummodo pretio iusto res vendatur:& prædium quod reddit de fructibus quatuor pro cẽtenario, multo minori pretio emẽda sit, quã quę cæteris paribus reddit sex pro centenario:debet tutor in conuentione pretij, vtilitati pupillorum consulere, & non tanti emere prædium vnum, quanti aliud.

Ad id vero quod in principio obijciebatur, iudices, & prætores, ac alios officiales teneri cum periculo proprio, obuiare aliorum dãno.Respondemus id verum esse in illis officialibus,qui mercede ad id conducuntur, vt sunt iudices,prætores, & alij quibus stipẽdium datur pro munere suo obeundo, & ideo isti tenentur ex commutatiua iustitia restituere damnum, cui nõ obstant ex leui etiam culpa,sed illi qui nulla mercede conducuntur, sed vel ab alijs eligũtur, vel ipsimet suscipiunt illud officium ex liberalitate,& pietate absque pretio, & mercede non tenentur rigore tanto ad obuiãdum alienis malis, nec ad restituendum obligantur, nisi quãdo dolose & culpa lata noluerunt damna aliena impedire vt ait Syluester,restitutio 3. §. 5.& Fr. Salon. in 2.2.quæst.62. art.7.titul. de ijs qui tenentur ex officio obstare conclus.2.& 6.

CASVS VIGESIMVS Sextus.

Martinus beneficia plura simplicia obtinet quorum vnum ad vitam ipsius honeste sustentandã sufficiebat;superfluos autẽ redditus hucusque expencit in primogenitura ad suæ familiæ splendorem & nobilitatẽ instituenda,nec nõ aliquibus in rebus lasciuis, non defuit tamẽ vnquam reparandæ Ecclesiarũ fabricæ, quando oportuit, nec in dandis eleemosinis cũ pauperes occurrebant. Nunc tamẽ illi fit scrupulus, tum quod sine causa pluribus beneficijs ad opulentiam sit potitus, tum quod superflua in ditandis parentibus consumpserit, Ad confessorem accedit.

Quæritur, An sit astringẽdus in foro cõsciẽtiæ ad renunciãda ea beneficia quibus abũdat, & ad restituendos om-

omnes fructus, quos in Ecclesiæ vtilitatem, & in pauperes nō consumpsit?

PRimum, quod hic quæritur illud est, An simplicium beneficiorum pluralitas; quorum neutrum residentiam de iure requirit, & vnum ad honestam possidentis sustentationem sufficit, mortifere sit illicita.

Negantem partem tenuit Ioānes Andreas cum aliquibus alijs, in cap. Cum iam dudum. de præbend. & in cap. fin. de cleric. non resid. ductus ea tantum ratione quod deformitates quas pluralitas beneficiorum secum fert, non videntur proprie conuenire alijs beneficijs quam curatis, vel quæ residentiam personalem de iure exigunt cum non sit possibile aliquem, in pluribus Ecclesijs deseruire & dum vnus loco pluriū instituitur diuini cultus sequitur diminutio, & voluntates illorum qui bona sua Ecclesijs reliquerunt vt certus in eis esset ministrantium Deo numerus, defraudantur, & aliæ similes in ordinationes quas in pluralitate beneficiorum dicūt Doctores cōtineri, clerici præsentiam, & residentiam supponunt: à qua simplicia hæc beneficia sunt libera vnde his aliquem abundare dummodo excessus non sit tantus vt in vitium declinet non videtur hodie illicitum, cum sit communi vsu iam receptum, qui vsus vim legis adeo obtinuit, vt vix vnus reperiatur, qui plura simplicia habēs, existimet se in dānationis statu esse. Et pro hac opinione refertur glosa in cap. Gratia de rescript, lib. 6.

In hanc etiam opinionem inclinat Sotus de iustitia & iure lib. 3 quæst. 6. articul. 3. ad finem cōclusionis quartæ, vbi dicit, quod habere, quem duo simplicia beneficia, non est vsque adeo contra naturale ius, & diuinum, vt consuetudo illud nequeat abrogare, quoniam licet habendus etiam oculus in istis sit, ad iustitiam distributiuam: potissimum tamen ad commutatiuam, per quam Ecclesijs de ministris prouidendum est: vbi autem residentia non est requisita, ibi Ecclesia non læditur ob præbendarum pluralitatem: quæ eadem opinio fuit Innocentij in cap. Dudum de elect. & cap. Cum iam dudum de præbend.

Affirmatiuam tamen partem, quod peccatum lethale sit habere plura beneficia etiam libera à residentia, quando vnum debitæ sustentationi est sufficiens, puto verissimam & in conscientia omnino sequendam, neque esse à confessore absoluendum, qui retinet huiusmodi plura beneficia, nisi ea quæ excedunt decentem sui status sustentationem renunciet vel per dispēsationem iusta causa factam illa possideat, idque prima parte est sa-

est satis ostensum, sed vt ista veritas magis pateat ac firmius clericis adhæreat.

Probatur primo, ex decreto Cōcilij Tridentini, sess. 24. de Reformat.cap.17.vbi statuitur in hęc verba.Quoniam multi impiæ cupiditatis affectu, se ipsos non Deum decipientes,ea quæ bene constituta sunt, varijs artibus eludere,& plura simul beneficia retinere,non erubescunt: sancta synodus debitā regendis Ecclesijs disciplinam restituere cupiens,præsenti decreto, quod in quibusuis personis, quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obseruari,statuit, vt in posterum vnū tātum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam eius cui confertur sustētandum non sufficiat,liceat nihilominus aliud simplex sufficiēs, dum modo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferre.

Ex cuius Canonis tenore satis constat, beneficium quamuis simplex,& à residentia immune, si ad debitam possidentis illud, sustentationem sufficit, esse incompatibile cum quocumque alio beneficio, quia cum beneficia sint instituta propter officia, & ad clericorum sustētationem, inde est quod si vnum sufficit ad honeste& competenter sustentandum clericum, eo ipso tuta conscientia nequit aliud obtinere: Tum quia iniuriam facit alijs clericis egentibus,quibus illud esset conferendum. Tū quia sic fraudatur intentio eorum, qui beneficia instituerunt: & Ecclesiæ ordo peruertitur, dum vnus plura beneficia habet, & alius nullum: daturque ita occasio diminuendi clericorum numerum, & tandem Christi patrimoniuminiustè distribuitur:ob quas & alias plures in ordinationes, quæ in pluralitate beneficiorū naturali & diuino quasi iure continebantur decretū illud Concilij Tridentini fuit sanctissimè institutum, vt qui haberet vnū beneficium suæ honestæ sustentationi congruum, nullū aliud etiā simplicissimum habere posset: & solum illa beneficia essent comparabilia, quæ non haberent sufficiētes reditus, ad decenter clericum sustentandum.

Probatur secundo, authoritate glosæ in cap. Dudum 2. de electione: in verbo Retinere, vbi notat quod qui habet plura beneficia, quorum alterum per se sufficit, nō potest sine peccato mortali retinere aliud: & glosam sequitur Panormitanus & alij iurisperiti ac Diuus Thomas quodlib.8.artic.12.Maior in 4. distin.24.q.4.Dionysius Carthusianus in Opusculis tom. 1. tractatu de pluralitate beneficiorum Syluester beneficium quæst.1. Angelus eod. numer. 34. Tabiena eo. 2.q.24.Armilla eod. num. 42. Nauarrus

uarrus in Manual. cap. 25. num. 14. & 134. & in tractatu de oratione Miscelaneo 62. Et in consilijs lib. 1. titul. de constituti. consilio primo numer. 30. & lib. 3. titul. de præben. consilio 12. n. 1. & consil. 14. num. 1. & consilio 26. nu. 6. & 7. & consilio 59. numer. 1. quibus in locis affirmat & probat beneficium quod est sufficiens alicui, esse incompatibile cuilibet alteri beneficio, quãtumuis simplici, & paruo, quoad ipsum qui habet illlud, & ideo peccare mortifere, eum qui plura, quã illud vnum sibi sufficiens absque iusta dispensatione retinet.

Quare confessor illum, qui plura quam vnum beneficiũ habuerit, si istud fuerit sufficiens ad eius sustentationem, nequaquam absoluat nisi forte per iustam dispensationem illa plura obtineat. Cum talis pluralitas repugnet naturali iuri, quo vnicuique membro competit suum proprium officium: & diuino iuri, quo Ecclesiasticus ordo est conseruandus, & Christi patrimonium recte est distribuendũ. Repugnet etiam humano iuri Cõcilij Tridentini.

Et si quæras à quo est hæc pluriũ beneficiorum simplicium dispensatio impetranda, & obtinẽda. Respõdeo, quod etsi aliqui putẽt post Concilium Tridenrinum Papam solum illam posse concedere, tum quod per dictum Concilium, omne beneficium sufficiens alicui, est incompatibile cuilibet alteri etiã simplicissimo, vt supra est dictum: & in incõpatibilibus dispensatio ad solum Papam spectat per cap. Dudum extra. de electione, & electi potestate. Tum quod in decretis Concilij Tridentini dispensare nullus potest præter Papam. Nobis tamen videtur quod vbi cõsuetudo immemorialis extat continuata ad hũc vsque diem veluti in aliquibus Hispaniæ partibus dicitur esse, Episcopum in hac simplicium beneficiorum pluralitate dispensare, iusta ex causa posse, moueor in hanc sententiam, quia hæc dispensandi facultas humano tantum iure videtur illis prohibita: sed vsus & consuetudo, humanũ ius interpretatur, imò & illi derogat, vt notant Doctores in cap. Cum tanto, de consuetudiue, ac proinde vbi vsus hanc facultatem Episcopis tribuit, standum erit vsui. Ita Fr. Michael Salon. sequutus Sotum & alios in 2. 2. q. 63. artic. 2. controuersia quinta conclus. 2.

Neque obstat, cap. Dudum de electione, & electi potestate, quia in illo agitur solum de beneficijs curatis, & de ijs quæ sunt incompatibilia ex sua natura intrinseca, & principali, qualia sunt regularia & quæ personalem residẽtiam requitunt, iam autem beneficij sufficientis, cum alio incompatibilitas, est accidentaria, & minus principalis, nascitur enim ex eo solum,

quod

quod redditus illius sunt sufficientes, ad sustentãdum eum qui illud habet.

Non etiam obstat nouum decretum Concilij Tridentini, quia in illo nullum est verbũ quo Episcopi priuētur hac facultate, quam præscripta consuetudine obtinent.

Quod si quęratur, an habēti plura beneficia, qui in confessione de hoc se non accusat, teneatur confessor interrogare, si iusta dispensatione illa obtineat?

Respondeo, quod tenetur, si cõfessor dubitat eum nõ habere talẽ dispensationem, vt in simili notat Caietanus in sua Summa, verbo interrogationes confessarij. & si respondeat se nullam dispensationẽ habere, tunc illum non absoluat, nisi ea quæ superfluunt, vltra decentem sustentationem renunciet. Quod si pœnitens est vir doctus, & Deum timens, nõ est quod confessor quidpiam interroget, sed debet eum absoluere, & existimare ipsum iustam habere dispensationem, quæ eum á peccato saltẽ mortali excuset: & quod nõ manifestat eam confessori, quia non est ad id obligatus nisi velit: vt notant Doctores, in cap. Omnis. de pœnitẽtijs & remissionibus, & Nauarrus in consilijs, libro 3. tit. de Præbendis, consilio 15.

Aduertendum tamen est, quod causæ ad dispensandum iustę, cum aliquo, vt possit tenere plura beneficia, reducuntur ad tres. Prima, necessitas, vt quia deficiũt alij idonei: Secunda vtilitas Ecclesiarũ, & subditorũ, quibus magis est profuturus, quã alius: Ita quod potius dantur illa beneficia plura vni, ob cõmodum & augmentũ eorundem beneficiorum, quam ob vtilitatem propriam accipientis. Tertia, prærogatiua meritorum, vt quia est tãtæ qualitatis, & talis eminentiæ, quod ad suam decentem sustentationem requiruntur illa plura, nec sufficit vnũ. Ex quibus colligit Panormitanus, cõmuniter in hoc receptus, in cap. Dudũ. de electione: Consuetudinẽ nunquã fecisse licitam pluralitatem beneficiorũ, nisi concurrente aliqua ex dictis causis, quæ id iustum redderet; & ita clericum habentem sic plura beneficia, sine necessitate, vel vtilitate eorundem beneficiorum, & sine prædictorum meritorum prærogatiua, non potuisse tuta consciẽtia lucrifacere fructus, neque eos in priuatam vtilitatem conuertere. vide Angelum, verbo Beneficium. num. 35. in fine.

Aduertendũ deinde, quod etsi Cardinalis. in Clem. gratiæ, de rescript. putauit causã iustã ad tenẽda plura beneficia, esse intentionẽ cũ effectu expendendi in pauperes, & in opera pia, omne illud quod excedit suã honestã sustentationem: Hanc tamen opinionem, nõ puto esse verã, maxime post Conc. Trid.

Tum quia hoc, in Canone supra citato, aperte prohibet, ne plura beneficia vni cõferãtur, sed vnũ tantũ vel ea dumtaxat plura, quæ suę honestæ & decẽti sustentationi sufficiant. Tum quia sic, quo quis esset ex sãguine ignobiliori, & forte magis infima, iustiorẽ haberet causam impetrãdi plura beneficia, ad multos suos parentes, quibus abundat & pauperrimi sunt, subleuandos, & eleemosynis cõpetentibus alendos, & ita ignobilitas, esset iustior causa ad dispensandum, quã nobilitas: cuius cõtrarium dicitur in ca. de multa. de præbendis. Tum denique, quia sic raro aut nunquam poneretur in effectu pręfatum decretum Concil. Trid. imo esset penitus frustatorium, quia nullus clericus est, qui facile nõ possit expẽdere, quæ decentem suã sustentationem excedunt, in pauperes, & vsus pios: & ita posset quilibet tuta consciẽtia habere plura beneficia. Cuius oppositum supra determinauimus.

Et si queras, Vtrũ dispẽsatus sine iusta causa, possit tuta conscientia, plura simplicia beneficia tenere?

Respõdeo quod non: Ratio est, quia actus habẽdi plura beneficia, est prohibitus duplici iure: nempe naturali & humano. Naturali quidẽ, eo quod nisi aliqua circũstantia iustificetur, inordinationẽ & malitiam ex se cõtinet; veluti hominis occisio, vt declarat D. Th. quolibeto 9. art. 15. Humano autẽ, eo quod in Conc. Trid. sess. 24. cap. 17. de reformatione prohibetur expresse. Et quãuis Papa dispensare possit in iure positiuo humano ex sola sua voluntate, nõ tamẽ in iure naturali sine causa iusta, vt satis constat, & ideo dispẽsatus à Papa in pluralitate beneficiorum excusaretur à trãsgressione præfati Canonis, sed non à transgressione malitiæ naturalis, quam talis pluralitas in se continet: credendum tamen est Papam in huiusmodi pluralitate non dispensare, maxme post Concilium Tridentinum, nisi ex causa iusta. & vbi hæc non adest non dicitur dispensatio, sed dissipatio: nec aliter dispensatus erit tutus in conscientia. Panormitanus in cap. Dudum. el. 2. de electione. Nauarrus in Miscellaneis de oratione. Miscellaneo 64.

Admonẽdi vero sunt impetrãtes plura beneficia etiã à Papa, non dispẽsari cum eis in tali pluralitate, per id solum, quod in sua petitione exprimunt, se aliud, vel alia iam tenere, sed necessum esse vt exprimant, quod illud aliud, vel illa alia, sufficiunt ad decentem & honestam suam sustentationem, & ob aliquam iustam causam, alia adhuc postulent, alias peccant mortifere illa plura obtinentes, & possidẽtes.

Tũ quia talis pluralitas, vltra ea, quæ sufficiunt, cum sit stricte prohibita in Concilio Trident. nõ est inten-

intentionis Papæ, agere contra illũ Canonem, vel in eo diſpenſare, abſque iuſta ſibi expreſſa cauſa. Tum quia deformitas, & malitia, quam in ſe includit pluralitas beneficiorum, excedentium ſuſtentationem decẽtem, nequit etiã per Papã diſpẽſari, abſq; iuſta cauſa, vt iam ſupra diximus. Tum quia, in cap. Non poteſt. de præbend. lib. 6. Bonifacius VIII. ita ait: Cum vero tibi (non obſtante quod aliud beneficium obtinere noſcaris) à ſede prædicta de aliquo beneficio prouidere cõtingit, per hoc tecum vt primũ beneficiũ, cũ ſecũdo, retinere valeas, nõ intelligitur diſpẽſatũ. Hoc enim ſolum præfata operatur expreſſio, ꝙ facta tibi gratia, nequeat ſubreptitia iudicari. Hæc ibi.

Confeſſor igitur hos, qui cum haberent beneficiũ, ſeu beneficia, ad decenter viuendũ ſufficientia, alia adhuc ſimplicia, habent à Summo Pontifice data, ſeu impetrata, vt affluentius viuant, nequaquã abſoluat, niſi quę ſuſtẽtationẽ excedũt, renuntient. Ita Panormitanus, vbi ſupra, & Nauarrus in Miſcellaneo ſexageſimo primo. n. 2. & 3.

Quod ſi quæras: quod, vel quæ beneficia, iudicari debent ſufficiẽtia, vt vltra illud, ſeu illa, nequeat aliud ſimplex, & alias compatibile iuſte retineri?

Reſpondeo, non poſſe certam, & definitam præſcribi vnam regulam, ſed iuxta varias qualitates, & conditiones perſonarũ, eſſe id prudentis cõfeſſoris iudicio menſurãdum. Nã quæ quantitas vni clerico ignobili, nec graduato, ad ſe decẽter ſuſtentandum abundat, alteri magis nobili, vel gradu aliquo Theologiæ, ſeu iuris Canonici inſignito, non ſufficiet: & ideo gloſa recepta, in cap. Cũ adeo, de reſcriptis, 21. q. 1. cap. 1. ait: alimentorũ ſufficientiã attendendã eſſe ſecũdum qualitatẽ, & dignitatẽ perſonę, cui eſt prouidendũ, nec ſufficere Canonico Bononiẽſi cẽtum florenos ad ſe cõmode ſuſtentandũ. & Baldus cõmuniter in hoc receptus, in dicto ca. Cũ adeo. de reſcript. affirmat beneficium nõ eſſe ſufficiens nobili, niſi ex eius fructibus alere vnũ equum, ſeu equitaturã valeat, in quo ambulet: quod ipſum tenet Iuriſconſultus, in l. Idemque, §. Idẽ labeo. ff. mand. & literati, æquiparantur in hoc nobilibus, per gloſam receptam, in le. Societas. §. Sotas. ff. pro ſocio. & habetur in cap. de multa. de præbend.

Et quamuis Guilielmus Pariſiẽſium Epiſcopus, cũ pręcipuis illius celeberrimæ Academię Doctorib⁹ ſtatuerint, beneficiũ cuius redditus aſcenderẽt, quindecim Pariſienſes libras, eſſe ſufficiẽs ad clerici ſuſtẽtationẽ: ea tamẽ determinatio, cũ fuerit facta de anno 1208. & in ciuitate quæ tunc tẽporis erat opulentiſſima, & vbi res vſui communi neceſſariæ, paruo forte pretio

emebantur, poterat tunc iusta & æqua videri, non tamen isto tépore, in quo hominum conditiones sunt mutatæ, & sumptus maiores fieri solent,&res venales sunt multo cariores.

Quapropter confessor, si occurrat sibi iste casus, de clerico habente plura simplicia beneficia, non facile sententiam ferat, sed diligenter perpendat conditiones,& qualitates personæ habentis illa plura beneficia. An sit nobilis,& in quo nobilitatis gradu: an litteratus, & qua laurea litteraturæ decoratus, neque enim æqualis omnibus est sustentationis mensura, sed alia & alia pro diuersitate qualitatis, & status; pro varietate etiam meritorum erga Sedem Apostolicam, vel aliquam Rempublicam, seu Principem: Attendenda etiam est personæ complexio, delicata, aut robusta, infirmitatibus subiecta, aut sana,& an beneficium sit situm extra vias, aut in via, aduenientiũ hospitalitati subiectum, charitas denique victus,& vestitus, ac medicinæ, & id genus alia.

Nec displicet illorum opinio, qui speciatim, hanc honestam, & decentem clerici sustentationẽ, ita definiunt, vt dicant beneficiũ illud esse sufficiens clerico simplici & sano, quod de redditibus habet tantum, quantum sufficit ad eum honeste,& commode alendum, cum seruitore, qui ei ministret,&coquo focario, qui alimenta præparet: & ad conducendam illi habitationẽ in qua cum his viuat. Beneficiũ autem sufficiens clerico nobili, etiam inferioris gradus, vel Magistro Theologiæ,& Doctori iuris Canonici, mediocris litteraturæ, illud esse, cuius reditus sufficiũt ad eũ alẽdum, cũ duobus seruitoribus, qui ipsum cõmitentur,& vnã equitaturã, ac vnum coquum focarium, & ad conducẽdum habitationẽ, huius familiæ capacem,& digniorem illa, qua clericus simplex eget. Ad hoc vero vt sit sufficiens nobiliori, mediocris tamẽ ordinis, vel Magistro, & Doctori pręcelẽti, oportere vt suis redditib[9] possit alere personã suã,& quatuor seruitores, vltra coquũ focariũ, & vnã equitaturã, ac domum capacẽ & digniorẽ ea, qua eget nobilis inferioris gradus. Beneficium tandem dicetur sufficiens, sustẽtationi clerici nobilissimi, vt puta filij, aut fratris Ducis, Marchionis, aut Comitis maioris: quod valet tantum, quantum sat est, ad eum de victu,&vestitu alendũ, cũ duabus equitaturis, & octo seruitorib[9],& vno coquo,& ad cõducẽdũ habitationẽ dignã suo honore,& splẽdidorẽ ea, qua eget nobilis medij gradus. de filijs autẽ, & fratrib[9] regũ,& aliorũ principũ, nõ recognoscẽtiũ superiorẽ, quique in altissimo nobilitatis gradu sunt, nõ potest aliud diffiniri, quam quod recordẽtur se de patrimonio Christi vi-

sti viuere, & aulas principum Ecclesiasticorum longe diuersas esse debere, ab aulis principũ secularium: neque fideles reliquisse bona sua ecclesijs, ad histriones, & venatores alendos: sed ad diuina peragẽda, & pauperes subueniẽdos, vide Nauarr. in Miscellaneis de oratione. Miscell. sexagesimo secundo.

Et si aduersus hanc nostram decentis sustentationis declinationẽ arguatur, eam videri nimis amplã, & contrariam decretis Cõcilij Tridentini, sess. 21. cap. 2. de reformatione, vbi definitur beneficiũ illud, quod sufficit ad suscipiendum ordinem sacrum, sufficere etiam ad victum honestum: & patrimoniũ, seu pensionẽ vere obtinentes, si talia sint, quæ eis ad vitã sustentandã sufficiant, posse pro necessitate, vel commoditate Ecclesiæ, ab Episcopis ad titulum illorum ordinari. Iam autem beneficium, patrimonium, & pensio, si vnumquodque illorum ascendat ad quinquaginta scuta; sufficere ad ordines sacros suscipiendos, est ab Episcopis communiter statutum.

Respondemus, differre maxime inter posse viuere honeste, & posse viuere decenter: nã ad viuendum honeste, illud dicitur sufficere, quod satis est ad vitã eo modo sustentandã, vt non cogatur mẽdicare, aut sordidũ aliquẽ quæstum exercere: sed ad decenter viuendũ, plura requiruntur, & illud dicitur sufficere, quod cõueniens est ad sustẽtandã personã, iuxta qualitates, & prærogatiuas ipsius: Iam autem Concilium Tridentinum, vbi supra determinat, sufficere ad ordines sacros suscipiendos, beneficiũ, seu patrimonium, quod satis sit ad clericum posse viuere honeste, ita vt non cogatur cum ordinis dedecore, mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere, vt dicitur in principio eiusdẽ Canonis, & ad hoc communiter Episcopi in limitanda quantitate. patrimonij attendunt: sed nos agimus hic, de eo, quod requiritur & sufficit, ad decentẽ clerici sustentationem, & hanc diximus mẽsurandã, perpẽsis cõditionibus personæ, nobilitatis, seu litteraturæ gradu, & alijs circũstantijs prænotatis, iuxta doctrinã glosæ, in cap. 1. de statu Regulariũ, lib. 6. in verbo Penuria, vbi inquit, aliud esse posse viuere sine penuria, & aliud posse viuere commode, & ad viuendũ sine penuria, sufficere clerico Bononiensi viginti quinque florenos, sed ad viuendũ commode, non etiam centum.

Ex dictis colligi facile potest responsio ad ea, quæ in initio videbãtur probare pluralitatẽ beneficiorum simplicium, posse absque dispensatione esse licitam: fatemur enim beneficia, quæ requirunt residentiam, habere maiorẽ incõpatibilitatem: & ita pluralitatem in his, continere inordinationes

magis claras, & iuri naturali, ac Canonico, expressius repugnãtes, sed negari non potest, in beneficiorũ simplicium pluralitate, inesse etiã varias deordinationes iuri naturæ contrarias, quas supra declarauimus, & quamuis ante Concilium Tridentinum, iusta adueniente causa, absque alia dispensatione, poterat hęc pluralitas ex consuetudine fieri licita: Nunc tamen post decretum Concilij Tridẽtini, prohibentis ne clericus plura habere beneficia etiã simplicia possit, quã vnum, vel illa tantum quæ sufficiunt, vt pro suo statu viuat, cum decretum istud sit præceptiuum, & obligatorium, & per illud, sit beneficium quantumuis simplex, si est sufficiens, incõpatibile cũ quocũque alio etiã simplicissimo, idcirco ad habendum vltra sufficiẽs, aliud, requiritur expressa huiusce decreti dispẽsatio, iusta causa facta: & qui coaceruat multa beneficia simplicia, ex sola cupiditate, etiam cum dispensatione, dispẽsans peccat, & dispensatus in foro interiori, non est tutus, neque absoluendus, nisi quæ superabundant, renuntiet.

Ad id vero quod secundo loco in præsenti casu dubitatur. An possidẽs plura beneficia, quã sibi opus est, obligandus sit ad restitutionẽ fructuũ, quos neq; in Ecclesiæ vtilitatẽ, neq; in pauperes cõsumpsit?

Respondemus affirmatiue: eo quod clericus iniuste possidet præfata beneficia, & neque dispẽsationem habuit, neque iustã dispẽsandi causam, & ideo nõ fecit illos fructus suos, ac proinde tanquã nõ sua donans, obnoxius est restitutioni.

Accedit, quod dato etiã, quod iusta dispensatione, ea plura beneficia possedisset, non posset fructus qui decenti suæ sustentioni superfluunt in alios vsus, quam vel in ipsam Ecclesiam, vel in pauperes expendere, quia omnes Ecclesiastici fructus, sunt patrimonium Christi, & ipse solus est eorum verus Dominus, neque clericus habet aliud, quam administrationem, seu gubernationem, cum facultate alendi se de illis, & distribuendi quod superest, deductis oneribus, in pauperes, vt probat Panormitanus, in cap. Cum esses. de testament. n. 29. Et Decius, in cap. Constitutus, de rescript. num. 5. Innocentius in cap. Cũ super. de causa possess. & propr. Andreas Siculus, in cap. finali de pecul. cler. Nauarrus late in tract. de redditibus Ecclesiasticis quęst. 1. monito 20. & 21.

Aduertat tãdem hic confessor, illum qui plura beneficia quamuis simplicia possidet, absque iusta dispensatione, non solum peccare mortifere, teneriq; ad restituẽdos fructus eorũ, quos iniuste retinet, vt supra diximus: sed etiam peccare læthaliter, cũ obligatione restitutionis, si quotidie nõ recitat horas Canonicas pluries, secundum nume-

numerum beneficiorum, ita quod ſi habet tria beneficia, debet ter in die recitare horas, ſi habet quatuor quater: quia cuilibet beneficio, eſt onus hoc annexum, recitandi ſingulo quoque die diuinũ officiũ, & ita ſi illa duo beneficia darentur duobus, nemo negaret teneri quẽlibet illorũ recitare horas Canonicas, vt patet, in cap. fin. 92. diſtin. ac proinde cum duo beneficia, ſint duo onera, & tria beneficia, ſin tria onera, ſequitur clare, quod ſi vnus habet tria beneficia, habet inſimul hęc tria onera, ſeu triplicẽ obligationẽ dicẽdi in die ter horas Canonicas: ſicut qui duas capellanias haberet, quarũ quælibet haberet on⁹ adiunctũ dicẽdi quotidie ſingulas Miſſas, nõ ſatis faceret dicendo vnã tantum: & qui duobus creditoribus deberet centum ſcuta cuilibet, non ſatisfaceret, ambobus, ſi vni tantum daret centum: nec qui voto, ſeu pœnitẽtia impoſita, teneretur aliquo die ad dicẽdas horas canonicas, & eſſet clericus, ſatisfaceret dicendo eas ſemel in illo die.

Diximus ſi ea poſſidet, abſq; iuſta cauſa & diſpenſatione, eo ꝙ iuſta diſpẽſatio, facit vt illa beneficia plura, nõ habeãt rationẽ plurium, ſed vnius, ob neceſſitatẽ, pietatem, vel vtilitatem, iuſtificantem ipſam diſpenſationem, & efficientem illa, ſicut vnum beneficium, quoad iſtũ effectum vt ſatisfaciat recitãdo ſemel tantum horas Canonicas, vt ait D. Thomas in quolibeto 1. ar. 13. quẽ citat & ſequitur Ioannes à Lignano, de horis Canonicis, q. 9. & Nauarrus late in tractat. de oratione, & horis Canonicis, in Miſcellaneo ſexageſimo, n. 3. & 4.

CASVS VIGESIMVS Septimus.

LVcas, domum valoris mille ſcutorum emit quingentis, quibus venditor indigebat: alia vero quingenta, cũ non habeat vnde ſoluat, ſeſe obligat darę duodecim pro centenario, venditori ſenio cõfecto, interim quo viuit, ita vt poſt eius mortẽ, nihil horum quingentorũ teneatur amplius ſoluere hæredibus: ſed antequã cõtractus celebretur, quia de iniuſtitia & de vſura dubitat, confeßorẽ conſulit. Quæritur, An huiuſmodi contractus ſit licitus?

PRimo intuitu videri alicui poterit contractũ iſtũ eſſe vſurariũ: tũ quia id quod annuatim datur, accipitur pro dilatione ſolutionis, vel pecuniæ in integrum non ſolutæ, quod eſſe vſurarium habetur in cap. Conſuluiſti. de Vſuris. ſi enim emptor dediſſet á principio totum pretium, nequaquã ſolueret illud lucrum, ſingulis annis vẽditori.

Tum quia de æquipollentibus idẽ eſt iudiciũ, l. fin. ff. mand. & hæc duo æquipollẽt, emere domũ mille, &

le,& ſolutis quingẽtis retinere alia quingenta, ſoluendo aliquid annuatim,donec illa quingẽta ſoluãtur: & accipere ab eodẽ venditore, vel ab alio quingenta mutuo,& ſoluere aliquid annuatim quoad illa quingenta mutuata reddantur, & hoc eſſe vſurarium, nullus eſt qui dubitet.

Tũ demũ quia iſte cẽſus annuus, ad rationẽ duodecim pro centenario,cum excedat quantitatem fructuum, ſeu redituum ipſius rei vẽditę,neque peti poſſit ob intereſſe lucri ceſſantis, aut dãni emergẽtis, quia hic nulla interuenit mora, poſtquã ſolũ licet de intereſſe agere,& nõ ante, vt poſt Innocẽtiũ in c.fin.de vſuris,& Paulũ Caſtrẽſem, in leg.11.§.Nunc de officio.ff.de eo quod certo loco affirmat Sotus li. 6.de iuſt.& iure,q.1.ar.3. & ideo le. Curabit.Cod.de acti.empt.concedit tantum intereſſe pretij non ſoluti,iuxta quantitatem fructuũ rei venditæ,vt ſic æquitas inter venditorem & emptorẽ ſeruetur,&ſicut emptor nõ ſoluto toto pretio, fructus rei emptę percipit,ita vẽditor, inæqualitatẽ huius pretij nõ ſoluti, recõpenſet, per intereſſe correſpõdens quãtitati eorundẽ fructuum, quos ante datũ totũ pretiũ à ſe abdicare minime tenebatur, & ideo ſi plus exigat quam ſint fructus rei venditæ,vſuram committit: vt late probat Couarruuias lib.3. variarũ reſolutionum cap.4.

Neque videtur poſſe dici cõtractum præſentẽ iuſtificari per periculum mortis, ob quod poſsũt illa duodecim annuatim peti: nã etſi mortis periculũ poſſit contractum donationis,aut alium de ſe licitum iuſtificare quoad intereſſe, & lucrũ acquiſitũ ſub cõditione, vt dãs pecuniã perdat illã ſi moriatur intra illud aut illud tẽpus.Non tamẽ poteſt iuſtificare contractum de ſe illicitum,qualis eſt acceptio lucri ob expectatam ſolutionem, arg. cap. Cum Paulus 11.q.1.

Nos tamẽ his non obſtãtibus exiſtimamus contractũ illũ eſſe licitũ, poſſeque Lucã venditorẽ domus, in pretio non ſoluto cõtrahere, vt duodecim ſibi ab emptore interim ſoluãtur annuatim cũ cõditione vt ſi moriatur intra tale tempus perdat dictã pecuniã non ſolutam.

Probatur hæc ſententia: Primo quia hic ſunt duo cõtractus,& vterque iuſtus. Vnus eſt recõpenſationis iacturæ,quã venditor patitur in fructibus domus pro quãtitate pretij nõ ſoluti. Alter eſt perdẽdæ pecunię in morte:& ita duodecim illa pro centũ partim dantur pro recõpenſandis fructibus vẽditori quouſq; pretium ſoluatur, partim pro periculo cui ſe exponit perdendi illam pecuniam per mortem.

Quod autẽ hi duo cõtractus ſint liciti,conſtat. Nam primus fundatur in æquitate iuſtitiæ commutatiuæ,quæ petit, vt quãdo vnus cõtrahen-

trahentium totum implet, debeat alter viciſſim totum implere, aut implenti ſoluere lucrũ impleméti recepti, ne ſequatur inæqualitas inter cõmutantes res proprias. Vnde ſi venditor rei, accepta parte pretij, retineret adhuc ipſam rem cũ ſuis fructibus, donec totum pretiũ ſoluatur, deberet in conſcientia dare emptori partem fructuum pro rata partis pretij ſoluti, ſi id ab initio fuit conuentum. iuxta leg. vltimã. de feudo dot. §. fin. vbi dicitur maritum qui tenetur reſtituere prædium, acceptata eius æſtimatione, & retinet illud accepta æſtimationis parte, donec tota ſoluatur, debere reſtituere fructus, ſecundum portionem partis æſtimationis acceptæ. quod ipſum affirmat Baldus in leg. Si traditio. q. 11. C. de Actio. empt. & Bartolus in leg. Iulianus. §. offerri; de actio. empt. Alexander conſilio 121. lib. 4. & hanc eſſe cõmunem opinionem ſentit Carolus Molinæus. & ſi impius, quæſt. 74. num. 557. Pari ratione cum in hoc æquales ſint venditor, & emptor, ſi prædium venditum, traditum eſt emptori, ſoluta tantum parte pretij, & recipit omnes fructus, poterit venditor paciſci de illa parte fructuum, de qua pretiũ non fuit ſolutũ: tenebiturque emptor interim ad annuum illum cẽſum pro rata eorũdem fructuum.

Confirmatur ex dicta l. Iulianus de actio. empt. §. offerri in quo habetur, quod venditor rei, accepta parte pretij, retinet eam quaſi pignus, donec totum ſoluatur: per quę verba aperte ſignificatur quod dominus rei, iam non remanet cũ dominio perfecto quoad illam partem cuius pretium recipit, ſed remanet tãquam creditor qui fructus, quos percipit, ex ea parte debet emptori reſtituere: ita ergo ſi venditor transferat rem in emptorem ſoluta parte pretij, non remanebit emptor cum pleno dominio quoad eam ſaltem partem cuius pretium adhuc non perſoluit: ſed erit veluti creditor ad redendos fructus pro rata illius partis venditori, qui de pretio illorum poteſt interim paciſci vt indemnem ſe ab hoc damno conſeruet. Vnde Baldus in l. Si traditio queſt. 11. Codic. de actio. empt. & Salycetus in l. curabit, eod. titul. affirmãt vſuras quæ debentur iure ciuili ex æquitate illa quæ habet neminem cum aliena iactura eſſe locupletãdum, deberi etiam iure Canonico & in conſciẽtia, quia verè vſuræ nõ ſunt, ſed recompenſatio ęquiſſima iacturæ perceptæ à venditore, ex fructibus datis non ſoluto pretio. Ita Couarruuias variarum reſolutionum to. 2. lib. 3. cap. 4. & Nauarr. in conſilijs lib. 5. conſil. 5. nu. 5. & 6.

Quod etiam contractus ſecundus de recipiẽdo certo cẽſu ſingulis annis, eo pacto vt poſt mortẽ perdãtur omnino pecuniæ pro quib⁹

census

census soluitur, & sint pleno dominio eius qui censum soluit sit securus in conscientia & alienus ab vsura probatur. Tum quod hęc cōditio sub qua pecuniæ principales donantur, nullam iniustitiam cōtinet. Nam periculū perdendi omnes post mortem, est causa iusta accipiendi annuatim aliquid. arg. l. 1. & 2. Codic. de Naut. foen. Et notant Doctores in cap. fin. de vsuris

Tum quod iste contractus, non est mutuatio, sed donatio sub modo, seu contractus innominatus quo datur, vt sibi etiam detur. Sicut qui donat aliquid alteri cū pacto vt si vixerit vsque ad tale tempus reddat ei duplum: alioqui, nihil vt inquit Nauar. in Manual. ca. 17. numer. 222. & latius in commētario de Vsuris q. 45. numer. 128.

Nec obstat dicere censum constitutum super re quæ natura sua non est fructifera, esse damnatū vt vsurariū, per bullam Pij V. quę incipit, Cum onus Apostolicæ seruitutis, &c. sub datum Romæ anno 1568. 14. Kalend. Februarij, quia respondemus damnari ibi cēsus per contractum emptionis vel similē emptioni creatum, non autem cēsum per contractū donationis sub modo factæ: quia iste potest super quacumque re etiam nō fructifera constitui, eo quod cuilibet licitum est rem suam tradere cum modo seu cōditione iusta l. in traditionibus ff. de pact. c. Verū de cōdit. ap.

Non obstant etiam quæ pro cōtraria parte in initio fuerunt adducta, quia ad primum negamus illa duodecim annua, accipi principaliter pro dilatione solutionis, seu pro pecunia in integrum non soluta: imò causa principalis ob quā petuntur & accipiuntur, sunt fructus quos venditor percipere, iustè poterat, quousque totum pretiū, rei venditæ sibi soluatur, & ideo non tenetur cum iactura sua illos relinquere emptori, vt in dicta l. Curabit, Codic. de actio. empt. dicitur.

Ad secundum negamus contractum mutui æquipolere huic: imò sunt diuersi ad modum, cum iste sit recompensationis, qua resarcitur iactura passa á vēditore de fructib⁹ quib⁹ fruitur emptor interim q̄ pretium nō soluit: vnde si ille cēsus annus solueretur principaliter ob dilatam solutionem, aut propter aliam causam quam ob damnū quod venditor patitur in fructibus perceptis á vēditore non dato pretio, esset tunc contractus vsurarius, vt argumentum probat.

Ad tertium concedimus hunc censum non peti ob interesse lucri cessantis aut damni emergētis, sed ob iustam recompēsationem fructuum, quos venditor perdit interim quod totum pretium sibi non redditur, & lex æquitatis postulat, vt nemo cum aliena iactura locupletetur. l. iure naturæ ff. de regul. iur. &

iur. & cap. Locupletari. eo. tit. lib. 6. Et quamuis in hoc recompẽsationis contractu nõ debeat annua pensio excedere æstimationẽ fructuũ quos venditor erat solitus percipere ex illa parte rei venditæ pro qua pretium ab emptore differtur, si tamen cum hoc contractu misceatur alius donationis sub modo vt post mortem vẽditoris pecuniæ perdantur & remaneant emptori, quem iam supra ostendimus esse iustum: potest tunc vẽditor, ratione huius periculi: cui se exponit perdendi pecunias post obitũ, accipere plus aliquid secundum æstimationem dicti periculi. Quare cum vterque cõtractus sit licitus potest iuste recipi annuus census duodecim pro centenario, partim habita ratione fructuum, partim pro periculo cui exponitur.

Ex his colliget confessor, quod quando venditor nullos fructus ex re vendita percipiebat, non posse tunc ob expectatam pretij solutionem, quidpiam exigere: quia cessat recompensationis æquitas, in quã fundatur dicta lex, curabit, Codic. de act. empt. Vt contra Baldum & alios annotauerunt Cynus Salycetus, & Paulus in l. minorem Cod. in quibus causis restitutio in integ. non est necesse.

Neque habenda est ratio in impositione cẽsus ad fruct⁹ quos emptor percipiet etiam si sint vberiores: sed ad eos tantum quos venditor capiebat; quia in his damnum patitur per dilationẽ pretij, vt notat Bartol. in l. Ratio §. 1. ff. de act. empt. vbi ait quod quãdo fructus petuntur vt fructus, omnes percepti veniunt, etiamsi tot non percepisset petitor: vt habetur in dicto §. 1. At vbi fructus petuntur in compensationem eius quod interest, tunc veniunt fructus quos petitor percepisset l. Si fundum. ff. de verborum obligatione.

CASVS VIGESIMVS Octauus.

Qvidam præsbyter, collata sibi in regno Portugaliæ quadam Ecclesia ordinis militaris sancti Ioannis in Hierusalem suscepit habitum eiusdem religionis, & eodemmet die professionem emisit solemniter, renunciato nouitiatus anno, & omnibus ijs quæ dictam professionem inualidare poterant, & sic per quinque annos permãsit post quos fit illi scrupulus de valore præfatæ professionis.

Quæritur, quid huic sit consulendum?

NOn defuerunt, qui in eã opinionem inclinarunt, quod præfata confessio irrita omnino fuerit, nullamque obligationem iniunxerit illi præsbytero, & ideo posse tuta conscientia habitum & religionem relinquere: quia cum iste militaris ordo, sit vera religio,

vt communis Doctorum ſententia affirmat, comprehẽdi videtur ſub decreto Concilij Tridentini ſeſſ.25. de Regular. cap.15. vbi profeſſio in quacumque religione facta ante finem anni nouitiatus, & probationis, eſt ipſo iure nulla quoad omnes effectus, & ita in caſu propoſito aſſerit Nauar. libr.1. Conſiliorum titulo de his quæ vi. conſ. 9.numer.4.

Confirmatur, quia hæc lex prohibens ne fiat profeſſio ante completum probationis annum, magis eſt introducta & reſpicit vtilitatem publicam ipſius religionis, quam priuatam partium; & ideo licet ante Concilium Tridentinũ potuiſſent partes huic anno probationis renuntiare, imò ante cõfirmationem dicti Concilij valida erat profeſſio facta intra annũ nouitiatus in ordinibus non mendicantibus cap. Ad apoſtolicam, de regularibus, non tamen poſt confirmationem præfati Concilij fieri poteſt talis renunciatio vt multis rationibus probat Nauarrus in cõſilijs lib.3 conſilio 33. numer.5. vſque ad finem titul. de regularibus.

Addunt etiam quod etſi per tot annos perſeuerauerit in habitu, & profeſſione ſic facta: non proinde haberi poteſt pro tacite profeſſio, quaſi quod primus annus, ſit cõputandus loco anni probationis & nouitiatus, & ſecundus cum alijs, inducant tacitam profeſſionem: nam cũ in caſu præſente facta fuerit profeſſio expreſſa inualida, nũquam hæc ratificatur, neque inducit profeſſionem tacitam, etiamſi per longum annorum ſpatiũ continuetur, niſi ſic inualide profeſſus ſciat poſtea eam non valuiſſe, neq; per eam obligari ad manendum in religione; & ſtante hac ſcientia, illam de nouo ratificet, & validam eſſe velit, & ad eam ſeruandam ſe obliget. argument. legis ſi per errorem ff. de iuriſdict. om. iud. & docet Caietanus 2.2. quæſt. 89. artic.5. quem ſequitur Nauarrus in conſilijs lib.3. titul. de Regularibus. cõſil.35.

Nec dici poſſe aiunt, quod non reclamare intra quinquennium, efficiat, vt iam amplius de profeſſionis defectu agere nequeat iuxta decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 25. de Regular. cap.19. Tum quia tale quinquennium videtur accipiendum poſt integrum annũ nouitiatus, & á die iuridico profeſſionis faciendæ, qui ſunt anni ſex, nẽpe vnus probationis, & quinque profeſſionis.

Tum quia iuſte impedito, non currit tempus leg.1. Codic. de annot. except. Et ignorans iuſtè, dicitur impeditus vt probat Flaminius Pariſius de reſignante, libr. 6.q.5.n. 85. per text. Lanius ff. calumniatoribus & in caſu præſente ſupponitur ſic profitentem ignoraſſe profeſſionem fuiſſe inualidam, & vbi id ſciuit

id sciuit, statim reclamauit.

Etsi obijciatur, quod ipse tenebatur hoc scire, cum sit expressum in Concilio Tridentino: quod fuit sufficienter publicatum & ignorãtia iuris, non excusat, ex reg. ignorantia de reg. iur. in 6. Respondent ad hoc, quod etsi sciret professionẽ ante annum probationis factam annullari, in dicto Cõcilio credebat tamen posse huic fauori renũciare, vt tenet Sylu. verb. Religio 3. n. 3. Et ita ignorãtia sua erat iuris nõ expressi, sed dubij, quæ excusat, vt ait glosa in cap. 1. in verbo de cætero, de postula. Prælat. libr. 6. & est recepta per Felinum, & multos alios in cap. de quarta. numer. 27. de præscription. & est text. expressus in cap. Cum dilectus, de consuetudine. & cap. Si diligenti de præscriptionibus.

Ex his ergo omnibus cõcludũt, præsbyteri sic profitentis, inualidã esse professionem, & neque regulę neque religioni, esse modo aliquo obligatum.

Nos tamen contrarium arbitramur esse verius, & professionem præsbyteri in ordine militari sancti Ioannis in Hierusalem, aut in quouis alio militari ordine factã, maxime si fiat extra monasteria eorundem ordinum, nõ requirere annũ probationis, sed si fiat etiã eodẽ die quo habitus suscipitur, esse validã.

Adducor in hanc sententiam. Primo quia sacra congregatio illustrissimorum Cardinalium declarationi dubiorum Concilij Tridẽtini deputata censuit & declarauit in vniuersum ordines militares nõ comprehendi sub decreto in Cõcilio Tridẽtino facto, sess. 25. de regularibus c. 15. & 19.

Secũdo quia ita iudicatum fuit in Rotta coram Domino Serafino 11. Decembris millessimo quingẽtesimo septuagessimo: & habetur in prima parte decis. nouissimarũ. 191. Et quamuis quæstio ibi mota sit specialiter de religione militari sancti Stephani, attamen in num. 9. versu septimo, agunt etiam de religione sancti Ioannis Hierusalem: & inter alia fundamenta quibus ostendunt non comprehendi in illo decreto de facienda professione post annum nouitiatus, & non ante, huiusmodi militares religiones, hoc vnum est: quia in cap. vltimo eiusdem sessione 25. de Regularibus, vbi præcipitur vt supra dicta omnia decreta obseruentur in omnibus monasterijs, collegijs, & domibus tam regularium, quã sanctimonialiũ, additur hæc clausula. etiam si illæ sub gubernio militiarum etiã Hierosolymitanæ viuãt, &c. Quæ appositio, etiã Hierosolymitanæ, cũ sit extẽsiua videtur ex professo addita, vt præfata decreta, quæ aliàs non cõprehendebant moniales Hierosolymitanas eas cõ-

prehen-

prehendant. Et cum hæc extensiõ fiat solum ad moniales, & non exprimat ipsos religiosos milites, sequitur eos non comprehendi sub prædictis decretis de professione non faciẽda ante annum nouitiatus: quia si hoc intendisset Concilium fieret etiam ad illas extensio expressa, sicut facta est ad moniales viuentes sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitano.

Tertio probatur hoc ipsum, ex eo quod, decretum illud Concilij Tridentini, non fuit in hoc regno Portugalliæ quoad ordines militares receptum, vt patet in religione militiæ sancti Iacobi, & de Auis, & IESV Christi. in quibus suscipientes habitum, solent renuntiare anno nouitiatus, & statim professionem solemnem emittũt. Et lex nõ recepta, non ligat, nec vires habet vbi non fuit vnquam recepta iuxta cap. in istis. §. leges distin. 4. vbi sic dicitur leges instituuntur, cũ promulgantur, & firmantur, cũ moribus vtentiũ approbantur licet etiã moribus vtentũ in contrariũ non nullę sæpé hodie abrogantur, &c. Et hanc esse conclusionem receptã per omnes communiter, affirmat Felinus in cap. 1. de treugo & pace & Cardin. Alex. in dicto §. leges. & confirmatur per cap. fin. de cõsuetudine, & cap. statuimus & cap. denique 4. distin. Et sicut lex in nihilo recepta ad nihilum obligat, ita lex in vna parte recepta, & in alíqua alia nõ, quod illam solum obligat in qua est recepta, & nõ quoad aliam argument. leg. quæ de tota ff. de rei vend.

Neque obstant ea, quæ pro cõtraria parte fuerunt adducta: quia etsi fateamur præfatam religionẽ esse veram religionem à sede Apostolica approbatam, & in qua tria essentialia vota, castitatis obediẽtiæ, & paupertatis profitentur: Negamus tamen eam & alias militares comprehendi sub præfato decreto Concilij Tridentini, quoad illos saltem fratres milites qui habitum suscipiunt, vt non viuant in monasterio, sed semper extra, vt est iste præsbyter, de quo in casu nostro. Nam etsi illi qui in monasterijs militiæ habitum suscipiunt vt in eis viuant, & religionis obseruãtiam experiãtur, & religio insimul ipsorum mores, non soleant forte profiteri nisi peracto nouitiatus anno: hoc tamen fieri non consueuit quoad alios, qui habitum vt extra monasteria semper viuãt, suscipiũt, qui neque austeritatẽ & obseruantiam religionis experiri possũt, neque religio eorundem mores. Et ita cessat in his omnino ratio, ob quam annus continuus nouitiatus fuit ante professionem institutus; & isti possunt renuntiare dicto anno & in illo profiteri, præcipuè vbi sic fieri ex antiquissima consuetudine est solitum, vt in hoc Portugaliæ regno. Et per hæc fundamẽta fa-

ta fa-

ta facilis est ad opposita responsio.

Dici etiam potest (quicquid sit de militibus sancti Ioannis) alios ordines militum non esse simpliter & absolute religiones, sed secũdum quid, in quantum aliqua participant quæ ad statum religionis pertinent, vt ait Sotus in 4. distin. 27.q.1.articul.4. & de iust. lib.7.q. 93.articul.3. Petrus de Arag.2.2.q. 88.art.11. Mol. de iustitia.q.11.Sarmen.de red.4.part.cap.1. Et alij, & Concilium videtur solum loqui de proprie religiosis.

CASVS VIGESIMVS Nonus.

Martinus in prouincia quadam Galiæ suscepit religionis cuiusdam probatæ habitum & finito nouitiatus anno professionem solemnem emisit: transactisque à die professionis decem fere annis ob famam quæ de illo inter religiosos erat, quod cum in seculo delictum haberet, professionem impediens, neque bulla Sixti V. de morum & vitæ examine fuerat cũ illo seruata antequam profiteretur, fuit per Prouincialem habitu Religionis priuatus, & comperta veritate iudicauit professionem extitisse nullam venitque Olysbonam, regni Lusitaniæ patriam ipsius, & ibi facta iuridica Inquisitione de vita & moribus, quia iam cessauerat præfati delicti impedimentum, procurauit in hoc regno vbi eademmet religio viget, habitum de nouo suscipere, & profiteri sed nollet annum nouitiatus inchoare cum iam in eadem religione quamuis in alia prouincia, austeritates ac rigores, qui in illa sunt, per tot annos probauerit. Doctorem consulit.

Quæritur, An teneatur iterum stare in nouitiatu & probatione per annum, vel satis sit ratificare de nouo professionem?

PRo affirmatiua, quod sufficiat ratificare professionem absque eo quod de nouo stet per annum in nouitiatu, facit primo, quod sicut matrimoniũ iusto metu factũ licet à principio fuerit nullum, fit validum superueniente consensu libero partis coactæ, & perseuerante in suo cõsensu altera parte cap. Ad id, de sponsalib. ita professio quæ à principio erat nulla, ob aliquem defectum, fit valida sublato defectu per nouũ consensum profitentis, & durante consensu Prælati & Conuentus, recipiendi & retinendi eum, donec ipse sua vota ratificet, & cum in casu præsenti, Religio sit eadem, constans eadem regula & constitutionibus, quarũ rigores iam expertus est in alia prouincia, & in ea poterat ratificare professionem absque nouo nouitiatu, poterit etiam in qualibet alia prouincia, quę eiusdẽ sit religionis.

Secundo, quia annus nouitiatus conceditur in fauorẽ, tam eius qui profiteri debet, quam Religionis

ſio, nullum habuit effectum, ita nouitiatus ad illã diſponens, nihil operatur quoad nouam profeſſionem in alio regno faciendã; quia nihilum, nihil operatur. leg. Eius qui in Prouincia.ff.de rebus creditis.& leg.Si ſeruum. §.1.ff.de actio. emptio. Et probatio facta in vna prouincia, nihil iuuat quoad profeſſionẽ faciendam in alia, quia ibi debet continuari annus probationis, vbi in profeſſionẽ conſentitur, vt colligitur ex verbis Conc. Trid. vbi ſupra, alias fruſtra prçciperetur annus continuus nouitiatus ſeu probationis ante profeſſionem, ad experiendos nouitij mores.

Nec obſtant, quæ in contrariũ adducuntur. Ad primum enim dicimus, quod licet in Monaſterio in quo aliquis poſt nouitiatum integrum, profeſſionem fecit, ſi inueniatur ob aliquã cauſam poſtea quod profeſſio fuerit nulla, ſatis ſit quod eam de nouo ratificet, perſiſtente conuentu in priori conſenſu, neque requiritur tunc noua receptio, neque nouus probationis annus: ſi tamen vult in alia religione, vel in alia prouincia profiteri, neceſſario debet ibi de nouo integrũ nouitiatũ perficere, ante profeſſionẽ, vt illi à quibus ad profitẽdum admittitur, de moribus eius experimentum ſummant.

Nec ſat eſt dicere, quod eadem vtrobique eſt religio viuẽs ſub eadem regula: cuius auſteritates iam probauit: quia reſpondemus hanc probationem religionis & regulæ eſſe faciendam, in eo monaſterio, vel ſaltem in ea prouincia, in qua profeſſionem emittit; ita vt Prælatus, & conuentus qui conſentiunt in eius profeſſione, experimentũ ſumpſerint per annum cõtinuum de nouitij moribus.

Attamen intra eandem prouinciam vni & eidẽ Prouinciali ſubiectam poterit forte nouitius probationis annum in vno monaſterio peragere, & in alio profeſſionem emittere; quia ſemper eſt ſub obedientia eiuſdem Prouincialis, qui in quocũque conuentu degat, Prior & Prælatus eſt illius. & rigores ac auſteritates, quæ in diuerſis Prouincijs ſæpe ſunt diuerſæ, in cõuentibus eiuſdem Prouinciæ ſunt quaſi ſemper vniformes; & fratres monaſterij, qui conſenſum ad profeſſionem præſtant, cognitionem facile habere prius poſſunt de moribus nouitij recipiendi, quod ita non erit de illo, qui in aliena prouincia nouitiatum egit: & quælibet prouincia ſuo peculiari modo viuendi vti ſolet, & cum Prouinciales ſint diuerſi, diuerſa etiam eſt cuiuslibet iurisdictio & obedientia, neq; ſubditus vni, eſt ſubiectus alteri, ac proinde ſi nouitiatus in vna prouincia fiat, non poteſt in alia acceptari ad nouam profeſſionem, niſi in hac, iterum nouitiatus annum perficiat.

Ad ſecundum reſpondemus, ꝙ quicquid ſit de iure antiquo, nouo tamen Concilij Tridentini nouitiatus annus continuus, inſtitutus eſt principaliter in vtilitatem Religionis. Tum quia fieri antea conſueuerant in multis religionibus profeſſiones, intra vnam vel duas hebdomadas, vt ſic repente profeſſi, ad dignitates & beneficia promouerentur: id quod in magnum Religionis dedecus, poſtea redũdabat. Cum ſecularibus moribus vix derelictis, & in regulari diſciplina parum aut nihil exercitati, ad vomitum facile reuertebãtur, & Religionis ſplendorem, ſcãdalis multis denigrabant. Tũ quod profeſſio ſolennis, cum ſit eximius charitatis actus, & trium votorum, obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis per totam vitam obſeruantia, ſit res ardua & nimis difficilis, ob repugnantem noſtrorum ſenſuum appetentiam; & ob acceleratam quæ ſæpe à Religioſis fiebat profeſſionem, habitu regulari poſtea dimiſſo, ad ſeculum contumelioſe multi redibant, ob quod de Religionis ſtatu & profectione plurimũ detrahebatur; idcirco vt profeſſio hæc, per quam totus homo ſe in holocauſtum offert altiſſimo, mature & conſiderate fieret, & tãtis Religionum opprobrijs obuiaretur, decretum eſt in Conc. Trid. ſeſſ. 25. vt profeſſio, quæ ante completum nouitiatus annum fieret, eſſet omnino inualida, nullumq́; ſortiretur effectum: & cum hoc ſit ob publicam vtilitatem inſtitutũ, nemo poteſt illi renũtiare abſque Summi Põtificis authoritate, arg. cap. Si diligenti, de foro cõpetẽti: tradit Nauarrus, conſiliorum libro tertio, titulo de Regularibus. conſ. 33. num. 10.

Ad tertium dicimus, quod cap. Ad Apoſtolicam, de Regularibus, & ibi Doctores loquuntur de eo, quod fieri ſolebat ante decretum Concilij Tridentini: ſed poſt iſtud, nulla profeſſio in quacumque religione tam mendicantium, quam non mendicantium eſt valida, ſi fiat ante completum nouitiatus annum. Et verba dicti Cõcilij ſeſſ. 25. cap. 15. in quacumque Religione, &c. Tam virorum quam mulierum, &c. non fiat &c. non admittatur &c. ſit nulla, &c. nullum effectum operetur &c. denotant manifeſte, decerni aliquid magnũ & ſpeciale, antiquo iure non expreſſum. vt in ſimili notat Felinus, cap. Si quando, de reſcript. verſ. geminatio. & gloſa in clement. 1. de iure patr. verbo Diæceſi.

Et ſi quæras, an ſaltem generalis prior, totius ordinis, poſſit nouitium in vna prouincia receptum, poſt annũ probationis ibi completum, mittere ex cauſa, vt in alia prouincia ſubiecta ſuæ iuriſdictioni, profeſſionem faciat, abſque eo quod de nouo annum nouitiatus

incipiat?

incipiat? Respondeo quod poterit, validaque erit talis professio: quia cum omnes prouinciæ sint subiectæ præfato generali: & sub obedientia illius viuant. Idipsum quod Prouincialis posset in sua prouincia agere, potest Prior generalis in toto ordine: vnde sicut Prouincialis potest nouitium, qui nouitiatus annũ in vno monasterio compleuit, mittere ex causa, ad aliud monasteriũ dictæ prouinciæ, vt in eo acceptetur ad professionẽ. Ita Prior generalis potest facere vt sub obedientia sua acceptetur aliquis ad habitũ, & peragat nouitiatus annũ in vna prouincia, & completa probatione emittat professionem in alia Prouincia eiusdem obedientiæ, quia eandem subalternationem seu subiectionem, quam habent monasteria eiusdem Prouinciæ ad suum Prouincialem, habent Prouinciæ diuersæ eiusdẽ ordinis ad suum priorem generalem, quam subalternationem, & subiectionem, non habet vnus Prouincialis ad alium; & ideo cõplens nouitiatum sub obedientia vnius, nõ potest profiteri sub obedientia alterius, absque nouo integro probationis anno. Illud tamẽ non nisi raro, & vrgentissima de causa Prior generalis facere potest & debet, quia cum in hac noua professione requiratur tam illi⁹ quam conuentus placitum & assensus, quomodo possunt fratres approbare, & ad professionem admittere eum, cuius mores nequaquam experti sunt, quæ fuit causa mouens Concilium ad continuũ nouitiatus annum. Et quãuis illud decretum non videatur disponere nisi de laicis venientibus à sæculo ad Religionem, & non de Religiosis: attamen vsus obtinuit vt cũ Religiosis idẽ etiã seruetur, quãuis Leo X. remittat hoc de integro anno probationis, quoad venientes ab alia Religione, Prælato cũ consilio discretorum fratrum, vt habetur in compendio priuilegiorum, verb. Nouitius. §. 23. & refert Hieronymus á Sorbo ibidem.

CASVS TRIGESIMVS

Euphemia vxor Dionisij, videns nunc quod à S. Inquisitionis officio sit iste deprehensus, & tandem per sententiam ad publicam abiurationem & carceres damnatus, vt cõuictus & confessus ac pœnitens hæreticus; non solum nõ vult cum illo amplius cohabitare, sed quia constat eo tẽpore quo matrimoniũ cõtraxerunt, illum fuiße hæreticum, credit matrimonium inter ipsam fidelem, & maritum hæreticum extitiße nullum, & poße alteri nubere.

Quæritur, quid illi sit in conscientia dicendum, tam quoad dißolutionem vinculi, quam quoad separationem habitationis & thori?

DVo hic quæruntur: vtrumq; difficultatibus implicatum: Vnum eſt, an matrimonium inter fidelem & hæreticum ſit validum, aut potius iure ipſo irritum & nullum? Alterum eſt, vtrũ dato quod ſit validum, poſſit fidelis quamprimum conſtat coniugem eſſe publica ſententia de hæreſi damnatum, ſeparari ab eo, propria authoritate, quoad thorum & cohabitationem?

Quantum ad primum, non deſunt Doctores, qui putant, matrimonium inter fidelem & hæreticũ eſſe irritum & nullum ipſo iure.

Tum quod hæreſis, ſit ſpecies infidelitatis, comprehenſa ſub diſparitate cultus: quod impedimentum eſt Eccleſiaſticum impediens, & dirimens matrimonium: & cauſa præcipua ob quam fidelis cum infideli irritatur matrimoniũ, quæ eſt ſeductionis periculum, militat multo magis inter fidelẽ & hæreticũ, vt experientia docet. Et omnia incõmoda quæ D. Paulus enumerat, ſi iugum matrimonij ducatur cum infideli, reperiuntur in connubio fidelis & hæretici; vt patet 2. ad Corinthios cap. 6.

Tum quod multa Concilia ſtricte prohibent huiuſmodi Catholici cum hæretico coniugiũ, vt Cõcilium Elibertinũ: in ca. 16. & Laodicenum cap. 10. & 31. Et Carthaginenſe tertium, c. 12. & Agathenſe c. 67. & Chalcedonẽſe can. 16. quibus in locis ex æquo prohibentur nuptiæ fidelis cũ hæretico, ac cum Iudæo & pagano, pœnis etiam grauiſſimis adiectis. & in cap. Decreuit. de hæreticis lib. 6. ſtatuit Papa Bonifacius vt mulierũ, quę ſciẽter hęreticis nupſerint, dotes confiſcentur.

Addũt etiã quod legitima & iuſta matrimonia ſeparãtur propter hæreſim ſuperuenientẽ, vt c. 2. cap. de illa. c. Quãdo, de diuortijs. Neque poteſt quicquã ab eo caſu incipere, quo debet extingui. l. Vſum fructum, cum moriar. de vſu & vſufr. legato.

Tãdẽ id quod maxime huic opinioni fauet, eſt Canon 72. 6. ſynodi generalis; vbi expreſſe habetur, non licere virum orthodoxum, cũ muliere hæretica coniungi, neque vero orthodoxã, cum viro hæretico copulari, ſed etſi quid eiuſmodi ab vllo ex omnibus factũ apparuerit, irritas nuptias exiſtimare, & nefarium coniugiũ diſſolui. Neque enim ea quæ nõ ſunt miſcẽda, miſceri: neq; ouẽ cũ lupo, neq; peccatorũ ſortẽ, cum Chriſti parte coniungi oportet: ſi quis autem ea quę à nobis decreta ſunt, tranſgreſſus fuerit, ſegregetur.

Hoc Canone ſextæ ſynodi cõuictus Couuarruuias, in hãc opinionem inclinat: tom. 1. par. 2. cap. 6. §. vndecimo de diſpari cultu. vbi fatetur ſe non videre reſponſionem congruã, quæ iure valeat prædicto

Canoni

Canoni aptari. Eandem opinionē acerrimè defendit Iacobus Septimancas, in Catholicis institutionibus titulo 40. cap. de Matrimonio numer. 17.

Contraria sententia est verior, quam communis schola sequitur tam Theologorum, quam iurisperitorum; D. Thom. in 4. dist. 39. q. 1. art. 1. & 3. p. q. 59. artic. 1. Sotus ibidē in 4. sent. art. 2. ad. 3. Angelus verbo Impedimētum 10. n. 8. Syluest. Armill, Tab. & alij Summistæ, verbo Matrimoniū de impedimento disparitatis cultus, Bellarminus tom. 2 cap. 23. de matrimonij sacramento & in to. 1. c. 14. de Rom. Pōtifice gl. in c. Nō oportet 28. q. 1. Cardinalis quem fere omnes in hoc sequūtur in cap. fin. de condit. appos. & in c. decreuit de hæreticis in 6. Couarruuias tom. 1. part. 2. cap. 6. §. 11. Nauarrus in Manual. cap. 22. num. 49. Qui omnes affirmant matrimoniū fidelis cum hæretico vel schismatico esse validum & verum sacramētum, ac proinde indissolubile, ita quod Catholica, scienter cum hæretico aut schismatico contrahens, grauissime peccat, sed matrimoniū est adeo validū, vt dissolui quoad vinculum, nullo modo possit.

Probatur hæc sentētia, quia hæreticus cum sit vere baptizatus, impressum habet characterem, qui est fidei signaculum indelebile, per quod ad sacramenta omnia fit habilis, & ideo matrimonium inter illum & Catholicam est verum sacramentum repræsentans inseparabilem vnionem diuini verbi cū nostra humanitate, seu Christi cum Ecclesia. Quo fit vt si duo etiam hæretici contrahant validum sit matrimonium, non tantum in ratione cōtractus, qualis est inter simpliciter infideles qui non sunt baptizati: sed in ratione veri sacramenti: ac proinde dissolui nequit.

Confirmatur hæc eadem veritas; quia matrimonium est vnum ex septem Ecclesiæ sacramentis, & ideo exigit præcise vt ratum sit paritatem cultus in contrahentibus: qui quidem cultus ad susceptionē baptismi pertinet, tunc enim character fidei interius imprimitur & Christiani cultus fit exterior professio. Et hinc est quod impedimētum dirimens matrimonium, non dicitur disparitas fidei, nam hæc esse potest corrupta in coniugibus, veluti in hæreticis; sed disparitas cultus qui cōsistit in externis operibus, religionis imaginem præ se ferentibus: & sic inter baptizatum & non baptizatum, non est verum matrimonium, quia cultum Christianum quem vnus suscepto exteriore baptismate, & per characteris indebilem impressionē est professus, differt maxime ab externo infidelium cultu: quæ cultus differentia non est inter baptizatos

quamuis hæreticos; cum vterque Christianum cultum in susceptione baptismati profiteatur.

Præterea, hæresis non tollit fidem coniugalem, neque prolem, nec sacramentum, neque pugnat in aliquo substantiali cum bonis coniugij: neque Ecclesia consueuit hæreticorum matrimonia dissoluere, neque ad hũc vsque diem concessum fuit vnquam Catholico, vt relicta priore vxore, quamuis hæretica, aliam duceret. Imo anathematizat illum, qui diceret per superuenientem hæresim matrimonium dirimi: ergo hæresis, neque ex sui natura, neque ex Ecclesiastico decreto, impedit aut dissoluit matrimonij vinculum.

Tandem matrimonium inter Catholicos & hæreticos non est irritum Diuino iure, vt satis patet: quia etsi D. Paulus admoneat hæreticum pertinacem euitare, & D. Ioannes præcipiat, ne Aue illis dicamus, & Sancti fere omnes detestentur maxime huiusmodi cõnubia, ob periculum manifestum cui se fidelis exponit, seductionis & subuersionis. nullibi tamen ex sacris litteris dicitur, hæc matrimonia esse irrita & nulla. Non etiam humano aliquo iure pontificio reperiuntur irrita, quod multis probat Bermarminus vbi supra tom. 2. Et decretũ illud: quod citatur sextæ synodi generalis non fuitá Sũmo Pontifice approbatũ, neq; ab Ecclesia receptum, vt testantur D. Athanasius, Theophanes; Anastasius, Humbertus, Franciscus Torrensis, & multi alij: probatq; apertissimis rationibus Melchior Canus, lib. 5. de locis Theologicis, cap. vlt. in Responsione ad sextũ argumentum, neque concilium illud fuisse authoritate Papæ congregatum, nec Canones Trullanos vim aliquam habere, neque ab Ecclesia Romana fuisse vnquam receptos. quod ipsum asserit Beda lib. de natura rerum, cap. 67. & Platina in vita Sergij.

Ex ijs satis cõstat, quã leui argumento septimancas à communi Theologorũ & Canonistarũ sentẽtia discessit: Imo Theodorus Balsamon, quẽ pro se allegat, si alicuius est authoritatis in relatione Canonũ illius sextę synodis Trullanę, nihil omnino de matrimonio fidelis cũ hęretico refert, neque illud esse nullũ dicit, sed solũ loquitur de matrimonio fidelis cũ simpliciter infideli, inter quos est cultus disparitas, & quãuis hæreticus fidem non habeat, habet tamen charactere fidei impressũ in animo, quo habilitatur ad cætera sacramẽta: & qui illo caret nulli⁹ sacramẽti est capax, & cõtrariũ asserere est error, vt notat Sotus & alij Theologi vbi supra. Et cathecumenus quãuis fidẽ habeat; quia tamẽ baptismalem fidei charactere nondũ habet, non dicitur simpliciter & absolute fidelis; imò

imò potius si cõtrahat cũ baptizato, irritũ erit matrimoniũ ob cultus exterioris disparitatẽ, qui in susceptione baptismi cõsistit: ac propterea infidelitas, quæ iure humano impedit & dirimit matrimoniũ non est nisi illa quæ contrariatur Christianitati, hoc est baptismo; vt colligitur ex D. Ambrosio, & refertur in cap. Caue. 28. q. 1. & notat ibi Glosa in verbo Alienam. & 30. q. 1. in cap. Peruenit. verbo Ex lauacro. & verbo Pabulo. Tradũt Summistæ omnes, in verbo Matrimoniũ, & verbo Impedimẽtum, §. de impedimento disparitatis cultus.

Et quãuis in principio nascentis Ecclesiæ inter cathecuminũ & baptizatum, fuerit validũ forte matrimoniũ, quia huiusmodi impedimentum disparitatis cultus, non erat tunc in vsu; processu tamẽ tẽporis ob iustas causas, & quia catecumini ante susceptum baptismũ, ad infidelitatem facile reuertebãtur, introductum fuit recepta vniuersali consuetudine à Sũmis Pontificibus approbata, vt inter eos, qui cultus disparitatem haberent, inualidũ omnino esset matrimonium, & ita nunc obseruatur: ac proinde cum inter baptizatos nõ sit cultus disparitas, eo quod vterq; est baptismali charactere insignitus, neque per hæresim, vel scisma, aut aliud quoduis crimẽ, character deperdatur, quia est in anima indelibiliter impressum, proinde validũ & firmum remanet inter illos matrimonium: & sicut per hæresim superuenientem nequaquam dissoluitur, ita neque per eam antecedentẽ impeditur, vt colligitur ex decreto Cõc. Trid. sess. 24. de sacramẽto matrimonij Canone 5.

Secũda dubitatio erat, an cõiuge labente in hæresim, in eaque à sancta Inquisitione deprehẽso, & tandem reconciliato, & ad publicam abiurationem damnato, possit Innocẽs statim ab eo, non expectata alia diuortij sentẽtia separari, tam quoad thorum quam quoad habitationem.

Affirmatiua placuit aliquibus, inter quos est Alfõsus de Castro, li. 2. de iusta hæreticorũ punitione, c. 7. & Pegna in 3. p. directorij, scolio 159. §. Rursus, nec Catholica vxor.

Rationes quę huic opinioni fauẽt, hæ sunt potissimæ. Prima, quia per adulterium corporale priuatur statim adulter iure exigẽdi debitũ; ergo etiã per spirituale, quod peius est. arg. ca. Idolatria. 28. q. 1. vbi dicitur, quod idolatria, & quęlibet noxia superstitio, ornicatio est. Et quãdo Christus dixit, nõ posse cõiuges separari nisi ob fornicationẽ: intelligitur de carnali vel spirituali, quia verbũ generale in materia pęnali intelligitur largo modo, si dispositio tendit in fauorem fidei.

Secũda, quia eo ipso; quod cõiux aliquis incidit in hæresim, in pœnã præfati spiritualis adulterij, amisit

ius petẽdi debitũ ab altero cõiuge; quia ab omni obligatione liberãtur, qui hęreticis tenebãtur astricti, vt habetur expresse in c. absolutos, de hæreticis: & ita Innocẽs, manet liber ab obligatione reddẽdi vxorale debitũ, statim ac illi cõstat esse coniugem de hæresi damnatum.

Tertia, quia hæreticus resipiscẽs, non recuperat bona, quę propter hæresim amiserat: vt dicitur in cap. Vergentis. extra. de hæreticis: ergo nec recuperabit ius petẽdi debitũ, quod propter hęresim perdidit, ca. Quã periculosum. 7. q. 1. & c. Quæris. de Consecrat. dist. 4.

Tandem Ecclesia decreuit in fauorem innocentis, ne ab hæretico corrumpatur, vt quamprimũ constiterit manifeste, hoc est per iudicis sententiam, vel alio modo ita manifesto, vt nulla tergiuersatione possit celari, fuisse hunc in hæresim lapsum, remaneat innocens statim absolutus, á debito fidelitatis, dominij, & totius obsequij. & ab omni pacto quacumque firmitate vallato, quo sic lapso manifeste in hæresim tenebãtur astrictus: in dicto capit. Absolutos. de hæreticis. vbi verbum Absolutos, aperte ostendit, sententiam esse á iure latam, & non à iudice inferẽdam; quia non dicit vt astricti seu obligati hæreticis, absoluantur, sed quod nouerint se esse absolutas. Cum ergo coniuges, duplici fidelitatis vinculo sibi inuicem obligentur: Altero affirmatiuo, quod vnus reddat alteri debitum: altero negatiuo, vt nullus eorum reddat corpus suum alteri, quam suo coniugi, & hæc secunda obligatio sit perpetua, & omnino indissolubilis, neque per crimen hæresis tollatur: à fidelitate tamẽ, & obligatione, quæ præcepto exprimitur affirmatiuo, liberatur ipso facto cõiux fidelis, altero lapso manifeste in hæresim, & ideo potest licite; huic non cohabitare, nec ei reddere cõiugale debitũm, in pœnam suæ hęresis, & in fauorem fidei ipsius innocentis. Vnde quãuis postea hæreticus resipiscat, nõ recuperat, hoc dominium iam perditũ, quia obligatio semel extincta, amplius nõ renascitur, vt 23. q. 4. cap. Si illic. & de consecrat. distin. 4. cap. Quæris à me. & ff. de sol. qui res. §. aream.

Nos tamen partem contrariam putamus esse veriorem, quod scilicet vir aut vxor habitare tenetur cum hæretico coniuge Ecclesię reconciliato: ita quod etsi eo toto tempore quo in hęresi coniux manifeste persistit, possit licite fidelis, debitum coniugale illi denegare; vbi tamen per Inquisitorum sententiam fuit de hæresi reconciliatus, tenetur alter coniux quãtumuis innocens, illi sic reconciliato conuiuere, & debitum coniugale soluere, nisi forte velit Religionẽ approbatam profiteri, aut per sententiam Episcopi factum sit inter

eos

eos diuortium: ita quod non sat est vt coniux fuerit per sentétiam declaratus hæreticus, ad hoc vt possit alter coniux innocens, propria authoritate ab eo separari: sed requirenda adhuc est ab Episcopo sentétia specialis de diuortio: alias cogi potest & debet, cum resipiscéte & recóciliato hęretico cóuiuere, & debitum coniugale illi reddere.

Probatur hæc sententia: Tum quia ratio tota quæ in iure Canonico assignatur, ob quam licita est separatio fidelis ab infideli, ea est, vt euitetur periculum, quod fidelis incurrit cohabitando cum infideli, labendi in similem infidelitatem: vt colligitur ex capit. Quæsiuit, de diuortijs. §. Verum si coniugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit. & cap. Quanto. eo. titul. Vbi periculum de contumelia creatoris, datur pro causa separationis, & in fine concluditur, sic. Per hanc ipsam responsionem soluitur illa quæstio qua quæritur, Vtrum ad eum qui ab hæresi, vel infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide, redire cogatur. Quibus verbis aperte decernitur, resipicentem ab hæresi in quam incidit, posse cogere vxorem, vt cum ipso habitet, cum iam cesset omnino periculum subuersionis, quod separationem efficiebat licitam.

Tú quod in cap. Mulier. de conuersione coniugum, tunc solum conceditur mulieri fideli, cuius vir in hæresim est lapsus, ad religioné libere conuolare, quando à tali viro hæretico fuit iudicio Ecclesiæ separata: ergo vltra hęresim seu infidelitatem, necessaria est iudicis Ecclesiastici sententia, per quá fiat diuortium & thori separatio: vt notat Glosa in dicto capit. Mulier. verbo Iudicio Ecclesiæ separata. adeo quod si propria authoritate se separauerit, cogi ab Episcopo debet, ad cohabitandú cum marito reconciliato, & de infidelitate ad pœnitentiam reuerso.

Tú quod magna & facilis cóiugibus daretur occasio, ad perpetuam thori separationé, si absque iudicis authoritate: ob hęresim in quá posset ad hunc effectú vnus incurrere liceret eá fieri. Ita vt neq; post recóciliationé ad fidé, cogerétur ad cohabitádú. arg. c. Quádo, de diuort.

Tandé pro hac nostra sententia facit textus in cap. Non solum. 28. q. 1. vbi de fornicatione spirituali sic dicitur. Quod si in his factis perseuerat, & pœnitentiam non agit, recede ab illa, & noli viuere cum illa, sin autem & particeps peccati illius eris, &c. Vbi notandum est verbum, Perseuerat, & pænitentiá non agit. quia á non perseuerante, & pœnitentiam agente, non est recedendum: eo quod tunc cessat ratio participationis, & fautoriæ in peccato, quæ datur pro causa iusta separationis.

Nec

Nec obstant in contrarium adducta. Nam ad primum dicimus, quod etsi adulterium spirituale, sit in ordine ad Deum, grauius adulterio corporali, nõ tamen in ordine ad matrimonium. Tum quia per fornicationem carnalem, magna iniuria fit marito, qui si fornicariã postea cognoscat, remanet irregularis, nec mortua vxore potest ad sacros ordines promoueri, vt dicitur 34. distin. cap. Si laici, & cap. Si vxorem, quod præiudicium non incurritur per fornicationem spirituale. Tum quod in fornicatione carnali, polluitur anima, & corpus, in spirituali nõ nisi anima. Ac proinde per carnalem, maius scandalum patitur maritus; maiorque iniuria & offensa illi fit; vltra prolis incertitudinem, quæ in graue mariti damnum vergit: & ideo post carnalem fornicationem non cogitur maritus, vxorem etiam emendatã reassumere, sicut compellitur post hæresim relictam.

Ad secundum. Respond. quod quamuis coniux lapsus in hęresim, amiserit ius petendi debitum; illud tamen per pænitentiam & cõuersionem recuperat: idque in fidei fauorem, vt facilior ad fidem sit reuersio.

Ad tertium dicitur, quod hæreticus resipiscens, non recuperat bona, quæ propter hęresim amiserat, quia à die commissi criminis, non solum perdidit illorum dominium, sed postea per iudicis sententiam, priuatur speciatim illorũ vsu; sed iure vtendi sua vxore non priuatur, nisi detur expressa sentẽtia de diuortio; & quousque hæc non datur, potest quidem fidelis, non reddere debitum, & separari, quoad thorum, ne videatur consentire, & fauere hæretico, & maximè si aliquod imminet seductionis periculum. Sed postquam hæreticus est ad fidem reuersus, & pęnitet, cessat huiusmodi fautoriæ & subuersionis periculum, & per cõsequens separandi iustitia. Et quãuis obligatio quæ perfecte & cõplete est semel extincta, non reuiuiscat: hæc tamẽ quæ est; inter coniuges, de reddendo debito, non est perfecte extincta, nisi post mortẽ vel per sententiam diuortij datam á iudice Ecclesiastico, & ideo quãuis iudicetur quis hæreticus, necessaria est adhuc specialis sententia de diuotio, vt hæc reddendi debiti coniugalis obligatio, per pęnitẽtiam postea non reuiuiscat.

Ad vltimum respõdemus, quod cum labitur coniux in hæresim, remanet alter coniux absolutus á redendo illi debitum, dissoluiturque seruitus coniugalis, quoad thorum & cohabitationem non absolutè, sed quantum ad hoc, vt petente fideli separationem, possit & debeat iudex Ecclesiasticus illam per sententiam ad iudicare: sed si propria authoritate fiat, compelli fidelis debet,

debet, vt redeunte hęretico ad fidẽ cum eo cohabitet: quia hæc obligatio cohabitationis & redditionis debiti coniugalis, non fuit perfecte extincta, per lapsum in hæresim & hoc conceditur in fauorem fidei, ad quam per pænitentiam est reuersus. Vnde in adulterio carnali; quia etiam post pænitentiã remanet incertitudo prolis conceptæ, & bigamiæ impedimentum, non cogitur maritus innocens, ad cohabitandum cum vxore adultera, quantumuis pænitẽte; sicut cogitur ad conuiuendum cum hæretica, ad fidem reuersa & & pænitẽte, vt iam supra diximus.

Vide pro hac nostra sententia glosam in cap. De illa, de diuortijs, & cap. Quanto eodem titulo & cap. Vltimo. de conuersione coniugatorum Zanchinum de hæreticis cap. 18. numer. 2. Septimanc. de instit. cathol. titul. 40. de matrimonio numer. 16. Abbas in dict. capit. de illa, de diuortijs: & cap. Mulier, de conuers. coniug. Et Iulius Clarus lib. 5. recepta sentent. §. hæresis. Et Sotus in 4. distin. 39. artic. 4. §. Si vero talis hæreticus: vbi expresse affirmat, cogendum esse innocẽtem fidelem cũ hæretico seu Apostata ad fidem reuerso & pænitente conuiuere, & coniugale debitũ reddere, nisi forte approbata religionem ingredi & profiteri velit quod iura concedunt tantum innocenti, vt sic in religione professus euitet infamiam, quam incurrere in seculo poterat, cohabitando rursus cum hæretico per sententiam & publicè reconciliato, sed si nolit religionem ingredi & profiteri, cogi debet vt ad sic pænitentem reuertatur, & insimul conuiuant.

Aduertendum tamen est, quod etsi fidelis innocens, nõ possit authoritate propria separari, ab hæretico coniuge publice reconciliato, & pænitente, nisi in casu tantũ, quo ille innocens, velit religionẽ approbatam ingredi, & eam profiteri vt supra diximus quam gratiã non concedunt iura, ipsi hęretico. Si tamen contingat innocentem siue sit maritus, siue vxor esse personam nobilissimæ familiæ in cuius infamiam & dedecus notabile redundet. Si publice reconciliato hæretico cohabitet: tunc poterit authoritate Episcopi fieri diuortiũ & perpetua thori separatio, & maxime si in nullo eorum sit periculũ incontinentiæ. Quia non tenetur innocens, cum tam notabili suorum parentum in honore redire ad conuiuendum cũ marito omnino infami qualis ille, est qui per sententiam damnatur de hæresi.

CA-

CASVS TRIGESIMVS Primus.

Barnabas, vt pensionem in quodā parochiali beneficio obtineat crucem militaris cuiusdam ordinis suscipit, & cum aliàs sit ditißimus, tantū sibi de pensione Ecclesiastica procurat dari, quantum ad decentem nobilis viri sustentationem sufficiat qua obtenta patrimonialia bona prodige expendit.

Quæritur, An tuta consciētia, possit crucem illam ad pensionem obtinēdam procurare cum alias habeat, vnde decentißimè viuat?

Tria præsens casus quærit. Primum, An licitum sit procurare & suscipere militarem crucem, animo, & intentione obtinendi in beneficio Ecclesiastico pēsionem?

Secundum, An qui ditissimus est, & opulento gaudet patrimonio, possit tuta conscientia Ecclesiasticam pensionem procurare, & retinere?

Tertium, An si redditus sui patrimonij libere expendat, & de sola pensione Ecclesiastica se sustentet obnoxius sit alicui restitutioni?

Ad primum respondemus, non esse illicitum obtinere crucem ordinis militaris ad pēsionem Ecclesiasticam habendam.

Tum quia ordines militares sūt instituti fine pio & sancto, videlicet ad fidem Catholicam armis & bello contra Religionis Christianę inimicos defendendam, quod opus non tantum est iustū, sed pium ac religiosum, vt inquit D. Th. 2. 2. q. 188. artic. 3. His autem qui hunc militarem ordinē profitentur, cōcedi à Summo Pontifice posse iuste, bona Ecclesiastica ad suos decentes vsus, eo solo titulo, quo dedicati sunt præfatæ militiæ, protectioni & defensioni fidei Christianæ consecratæ, affirmant Doctores in cap. possessiones. 16. q. 1. & cap. Quicunque 12. q. 2. & Cardin. in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alien. q. 18.

Tum quia isti crucigeri equites, sunt personæ Ecclesiasticæ, vt qui in Religione & sub regula à sede Apostolica approbata vota solemnia emittunt, suntque addicti & mancipati suis ordinibus, ad ea officia peragenda, quæ à magistro ordinis fuerint illis iniuncta iuxta regulam & constitutiones, deferuntque palam regularem habitū militiæ. posse autem bona Ecclesiastica conferri personis Ecclesiasticis, vt de illis viuant probat textus in cap. Beneficium de regul. iur. in 6. & Clement. 1. de supplenda negl. Prælat.

Cum ergo pensio dari possit licite equiti habenti crucem militaris ordinis: licite etiam poterit ille talem pensionem obtinere & accipere; & sicut esse diuitem nō impedit ingressum in talem ordinem ita nec

ita nec nocet acquisitioni pensio-sioni s, quæ pensio confertur mili-ti, non quatenus diuiti vel pauperi sed quatenus dicato militiæ piæ & prout est Ecclesiastica persona.

Confirmatur tertio, quia magis est habere comendam, quam pẽsionem. Nam comendæ sunt beneficia Ecclesiastica, vt colligitur ex diffinitione beneficij Ecclesiastici, quod est ius perpetuum in se, vel quoad accipientem percipiendi redditus Ecclesiasticos, conferibile tantum à persona Ecclesiastica personæ Ecclesiasticæ, quam diffinitionem explicat Cardin. Felin. & alij in cap. Postulasti de rescript. Et luce ipsa est manifestius, quod cõmendatores habent Ecclesias, quarum decimas ipsi recipiũt, quæ Ecclesiæ ideo non habent Rectores principales, quia sunt vnitæ ordini, & ab ordine cõmendatæ equiti commendatori: ponunturque solum in illis vicarij perpetui, vel tẽporales quos ipse commendator præsentat. Pensio autem est certa portio ex mensa, vel beneficio ex causa & ad tempus separata, & pẽdet á proprietate beneficij, á quo extrahitur: sicut fructus á proprietate, vt declarant Doctores in clement. 1. de supplenda negl. Prælat. & est textus in cap. possessiones 17. q. 1. & in cap. Quicunque 12. q. 2.

Si ergo diues suscipiat crucem ordinis militaris sancti Iacobi, vel alterius ordinis, vt capax fiat alicuius commendæ, non peccat, sunt enim apud Christianos multi duces, & comites, & alij Principes ditissimi, quibus Reges qui sunt horum ordinum magistri conferunt commendas, & his potiuntur tuta conscientia: multo magis illi licebit eandem crucem suscipere, vt habilis reddatur ad pensionem.

Corroboratur vltimo, quia ille qui se dedicat & consecrat alicui ordini Ecclesiastico potest de fructibus Ecclesiæ viuere, non enim teste Diuo Paulo, allegandum est os boui trituranti: & qui altari inseruit, de altari viuere debet 1. ad Corinth. cap. 9. Et tradit Innocentius ab omnibus receptus in cap. Episcopus de præbend. Et cum is qui militarem crucem suscipit, se dedicet & consecret per illam, & per professionem anno completo factam, ordini militari cuius crucẽ & habitũ defert: poterit ex Ecclesiasticis redditibus ordini applicatis per comendã, siue personæ suę applicandis per pensionem viuere: reseruato ad parentes patrimonio si libet, iuxta regulam & ordinis sui constitutiones, vide Nauarrum tractatu de redditibus Ecclesiasticis q. 1. monito 32. & q. 3. in responsione ad Epistolam Achillis Statij.

Neq; obstat si dicatur hos equitos crucigeros, rei vxorię esse deditas, honores in seculo ambire, & facultates filijs procurare, & alia omnia perinde tractare & facere, ac

ac pure laici agere solent.

Respondemus, illos vxores ducere, ex dispensatione summi Pontificis qui super voto solemni castitatis, quē emittūt, dispensat quoad copulam maritalem tantum, adeò quod accedentes ad non suā, peccant contra votum, & dispensatio Papæ, super aliqua parte voti cum religioso non facit illum esse laicū vt docet Scotus in 4. sentent. distin. 38. q. 1. & ibi Maior. q. 3. & Caietanus 2. 2. q. 88. art. 2. Et Innocentius cum communi in cap. Ad monasterium, de statu Monachorum: pari etiam modo si de bonis suis libere disponūt, & testātur, ac filios diuites faciunt, id fit de licentia Sūmi Pontificis, & de beneplacito magistri Prælati ordinis, ac secundum constitutiones eiusdem religionis á sede Apostolica approbatas: & ideo si alio modo, vel in alios vsus bona sua, & redditus impendunt, quam in eos, quos regula, & constitutiones ac Prælati expresse vel tacite volunt: peccant contra votum paupertatis, & ad restitutionem tenentur, vt latissimè cum communi probat Nauarrus in tract. de redditibus Ecclesiasticis quæst. 1. monito 55. & quæst. 3. monito 21. & 22.

Non etiam officit, quod Prosper lib. 11. de vita contemplatiua, quem citat & sequitur Dionysius Cathusianus in libro de vita sacerdotum art. 24. affirmet eos, qui de bonis patrimonialibus diuites sunt non posse de Ecclesiasticis viuere, cum hæc ad pauperes sustentādos sint instituta. Ac proinde habentem alia bona laica, non posse iuste se alere ex fructibus beneficij, seu pensionis, quod ipsum tenuit Decius in cap. Postulasti de rescriptis.

Respondemus in primis cōmunem Doctorum opinionem esse contrariam & veriorem, vt probat Innocentius ab omnibus fere sequutus in cap. Episcopus de præb. & in cap. Quoniam ne Prælati vic. Imo ipse Decius in dicto cap. Episcopus. recantat dictum suum & sequitur communem, cum Panormitano & alijs ibidem. Estque hoc in praxi apud omnes receptum, vt beneficiarius habens beneficiū Ecclesiasticum, possit iuste se alere ex fructib⁹ illius, & bona laicalia quāuis opulentissima, si quæ habet, reseruare & donare amicis tam inter viuos, quam per vltimam voluntatem. Dici etiam potest quod Prosper Dionysius & alij intelligi debēt de beneficiario habente beneficiū per intrusionem, & non Canonice collatum, iste enim si habet bona laicalia, quibus sustētari valeat, nō potest ex fructibus beneficij sic male possessi, viuere sed tenetur beneficium relinquere, vt ait Nauar. in dicto tractatu de redditibus Ecclesiasticis quæst. 3. in fine, respondendo ad Epistolam Achillis Statij.

Aduertant tamē diligenter cōfesso-

fessores ne facile absoluant eos qui pensionem aut comendam habēt: si hos fructus male expendunt: Nā vltra solemne paupertatis votum, quod in religione militari, quam sunt professi, vouerunt: habent etiam bona illa, cum sint Ecclesiastica, onus hoc intrinsece annexum, vt Christus IESVS cui fideles illa dedicarunt, sit illorum Dominus: nec possint in alios vsus, quam bonos & pios expendi & alienari, vnde in iure Canonico beneficiarij omnes, appellantur procuratores & dispensatores cap. Quod autem 23. quæst. 7. & cap. Conuenior. ea. caus. quæstione octaua, & cap. fin. 12. quæstione prima, & cap. edoceri de rescript. & cap. 2. de donat. Vide D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 4. & art. 3. ad 1. & articul. 4. ad 4. & in quodlibeto 6. art. 19. ac Nauarrum latissimé in tractatu de redditibus Ecclesiasticis fere per totum. Et ex his facile colligitur Responsio ad alia duo dubia.

CASVS TRIGESIMVS Secundus.

Religiosus possidet authoritate & licētia sedis Apostolicæ, quosdam Ecclesiasticos reditus vltra eos quos publice legendo & propria industria acquirit, quique de licentia superiorū sui ordinis, sunt suo vsui concessi & de vtrisque libere donat maxime parentibus pauperibus.

Quæritur, An tuta conscientia hoc facere possit absque vitio proprietatis & incidentia in pænas bullæ Clementis Octaui de largitione munerum?

Qvantum ad primum de redditibus quos religiosus possidet facultate sedis Apostolicæ, existimo quod potest ad libitum disponere in licitos & honestos vsus, & de his donare absque suorū Superiorum licentia præsertim intuitu pauertatis.

Tum quia quoad illos redditus iste religiosus habetur, tanquā exemptus á potestate Prælati, cum ab eo nequeant per Prælatum amoueri, neque reuocari, sed subsit immediate sedi Apostolicæ, vt singulariter determinat Panormitanus in cap. Nisi, de præben. & cap. edoceri, de rescript.

Tum quia dicta bulla Clementis VIII. de largitione munerum loquitur expresse de donatione eorū quæ sunt subiecta reuocationi, & dispositioni Prælatorum & conuētuum, & ideo horum licentiam & consensū præcipit obtineri: & propterea non extenditur ad redditus ex speciali sedis Apostolicæ indulto concessos arg. glosæ sing. in Authent. offeratur Cod. de litis contestatione & lege sciendum ff. qui satis d. cog. Decius in regula prima, ff. de reg. iuris.

Tū quia ratio tota, quare clericus

cus poteſt de fructib⁹ ſui beneficij diſponere,& libere viuēdo donare nō eſt quia ſit verus &abſolute dominus eorum, ſed quia per Papam factus eſt illorum diſpenſator, vt in vſus ſuos & alios licitos poſſit eos expendere,ſed huius diſpenſationis eſt æquè capax religioſus, ac clericus : cum hæc non dicat abſolutum dominum, quod ſolum repugnat voto ſolemni paupertatis, cap. Non dicatis q. 1. cap. Cum ad monaſterium §.finali de ſtatu Monarchor.& docet Nauarrus,tractatu de reditibus Eccleſiaſticis. q. 1. monito 33. ſequutus Innocentium in cap. Cum olim, de priuilegijs,& communem in cap.in pręſentia de probationibus. Hæc autem diſpēſatio virtualiter á Papa cōceditur, quando dat religioſo penſionem.

Confirmatur hæc veritas, per id quod dicit Card. in Clement.2. de vita & hōneſtate Clericorum, vbi affirmat religioſum tam late poſſe diſponere de fructibus ſui beneficij regularis, quam clericus ſecularis de fructibus ſui beneficij ſeculaais maxime quando Religioſo conceſſa eſt à Papa expendendi facultas,in ſuos vſus. vide Nauarrum vbi ſupra monito octauo.

Quod autem ſpectat ad ſecundam dubitationem, An religioſus de acquiſitis propria induſtria, & Superiorum licētia ad ſuum vſum conceſſis, poſſit libere donare?

Reſpondeo, quod non poteſt, ſine licentia ſaltem tacita ſui Superioris, & virtuali ad minus conſenſu conuentus.

Probatur primo, quia omne acquiſitum à religioſo, acquiritur ordini & monaſterio : ita vt nequeat quicquam impēdere etiam in cauſas pias & in eleemoſinam abſque Prælati aſſenſu, ſecundum gloſam in Clement. 2. §.ſed & tales, de vita & honeſtate clericorum & docet expreſſe D. Thom. 2.2. quæſt. 32. art. 8. ad 2.

Tum ſecundo, quia Religioſus per ſolemnem profeſſionem, tam ſe, quam ſua omnia monaſterio & Religioni tradidit, & ſic omnis opera ſua eſt debita ſuo ordini, cap. in præſentia, de probat. & authent. ingreſſi Codic. de Sacroſancta Eccleſia.

Confirmatur tertio ex decreto Concilij Tridentini ſeſſione 25. de Regularibus cap.2. Vbi dicitur, nemini regularium tam virorum, quā mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuſcumque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidero, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuentuique incorporentur.

Quod ſi hæc, quæ religioſus acquirit, dantur ſibi à Prælato & cōuentu ad proprium vſum ita vt de illis neque Prælato, neque conuētui rationem reddat, ſed ſuo com-

modo

modo & damno impendat: potest tunc omne id, quod parce viuẽdo sibi detrahit, parentibus & alijs in eleemosynam, vel alio piofine donare libere.

Ratio est, tum quia habens peculium sibi iuste concessum, potest impendere de eo, omnia illa, quæ recta ratio administrandi peculij requirit: Nam concesso aliquo, conceduntur insimul ea, sine quibus id nequit expediri. cap. Præterea. de officio deleg. & cap. Ex ijs, §. Porro. de verborum signif. lib. 6.

Tum quia seruus, qui æquatur in hoc Religioso, id facere potest, de peculio, quod est suo vsui concessum. ff. de peculio, per totum. Nauarrus. comment. 2. de Regularibus. not. 3. n. 9.

Tum quia in horum donatione, nullum damnum infert Religiosus monasterio, neque alteri, quã genio suo, & ventri, & condecentiæ suæ personæ, cui hæc detrahit, & parce viuendo, aufert.

Tum quia Religiosus, cui illa cõceduntur ad vsum proprium, si ea potest cõuertere in vsus corporis, multo magis in vsus animę, quę est pretiosior corpore: cap. Præcipimus. 1. q. 1. ac proinde potest sine scrupulo, largiri pecuniam in eleemosynam, & alia opera pia, quia hoc est, cõcesso peculio vti, quãdo in vtilitatem animæ conuertitur, qua eadem ratione Doctores affirmant, posse patrem dum viuit, donare in eleemosynam, & alia opera pia, minuẽdo etiam suorum filiorum legitimam, vt ait Nauarrus in Man. confess. c. 26. num. 39.

Confirmatur, hæc veritas per id quod narrat Doctor de Saxonia in lib. de vitis seu gestis patrum. 3. par. cap. 9. Prouincialem ordinis nostri Eremitarum sancti Augustini, concessisse cuidam Religioso, vt de magna summa pecuniæ, tam ex patrimonio suo, quam donatione amicorum comparata, posset non solum libros ad vsum suum emere, sed etiam annuos redditus nomine conuentus; quos tamen procurator dicti conuentus reciperet, & dicto religioso traderet in proprium vsum dum viueret conuertendos, neque hoc regulæ, aut constitutionibus esse contrarium.

Et hinc est quod Prælati tam ordinis Eremitarũ S. Augustini, quã S. Dominici, concedere aliquando solent Magistris eiusdem ordinis, qui cathedras in publicis vniuersitatibus legunt, redditus omnes, quos sic legendo acquirunt, ad vsũ proprium, vt commodius habita ratione sui laboris, alantur & sustẽtentur. de quibus tamen parcius & religiosius viuendo, multa detrahunt, vt consanguineis pauperibus subueniant : neque in hoc peccãt, quia in his per parcimoniã à suo vsu sublatis, non alteri, quam sibi nocent. vide Nauar. cõmentario

rio ſecundo de regularibus. nu. 25. fol. 66. §. 14. infertur, &c.

Addo etiam, quod per hoc datur occaſio præfato religioſo, vt tãto libentius ieiunijs, frugalitati, abiectioni, & moderato ſumptui aſſueſcat, quanto ſcit ea, quæ de ſibi neceſſarijs detrahit, poſſe licite parẽtibus, & alijs de ſe benemeritis donare: & Prælatus voluntate iuſta & rationabili debet velle potius quod Religioſus ſic conceſſa ad ſuos vſus expendat, ſobrie, abſtinenter, & parce viuendo, quam quod eo laute & opipare comedendo & potãdo, ſeque & cellam ſuam curioſe nimis ornando conſumat. vt in ſimili docet late Nauarrus, cõmẽtario tertio de Regularibus, num. 30. & tract. de redditibus Eccleſ. quæſt. 1. monito 33. num. 2.

Quocirca veluti peculium ad proprios vſus conceſſum, ſi Religioſus expendat bibẽdo vina pretioſa, & galinas, ac perdices comedendo, & ſe delicate tractando, in veſtibus & alijs: non incurrit in peccatum proprietatis: Ita ſi ieiunando & abſtinentiæ actus exercendo, de victu & veſtitu, alijſque commoditatibus diminuit, vt parentibus & amicis ſubueniat, non erit proprietarius, quia in conceſſione dicti peculij, tacite & virtualiter illi datur licentia ad hoc faciendum, ſicut beneficiario, fructus Eccleſiaſtici qui ad ſuam honeſtam & decentem ſuſtentationem dantur, dari cenſentur cum plena facultate diſponendi de his, quæ parce & frugaliter viuendo aſſeruat, vt ait Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 185. artic. 7. & probat Adrianus in 4. de reſtitutione quæſt. 12. & late Nauarrus tractatu de redditibus eccleſiaſticis, quæſt. 1. monito 26. & 33.

Neque obſtat ſi dicatur Religioſum, non eſſe capacem dominij, & peculium omne quod poſſidet eſſe monaſterij: & ideo ſi aliquid parcius viuendo, acquirit, id monaſterio acquirere, nec poſſe ita libere de eo diſponere, vt conſanguineis donet: quamuis forte hoc poſſit clericus ſecularis de parte fructuum beneficij, ſuæ decenti ſuſtentationi deſtinata.

Reſpondemus, quod ratio propter quam Religioſus poteſt de peculio ſuo vſui deſtinato, quicquid detrahit, & parce viuendo acquirit libere donare: non eſt quia ſit dominus illi⁹, ſed eo quod conſuetudo á Prȩlatis iuſte circa hoc introducta, id ſic concedit, vt ita præbeatur occaſio dicto Religioſo, minus edendi, bibendi, minore cũ faſtu & põpa viuendi, quia hæc eſt hominum conditio, vt minus edant, bibant, & moderate magis in veſtitu & alijs ſuæ ſuſtentationi accommodis ſe habeant, quando

quando sciunt, ea quæ sic detrahunt, & coaceruant, posse in elecmosinas, & alia opera pia ad libitũ suum expẽdere, quam si id totum reliquatum & asseruatum deberet iterum ad manus prælati redire, nullus profecto vel rari essent, qui frugalitatem & parcimoniã exercerent: sed totum peculium in saturitate, & luxu consumerent: & sic castitas, paupertas, & religionis obseruantia, maxime periclitarentur. Propter quod cõsuetudo iusta introduxit, ex tacito Prælatorũ cõsẽsu, vt de reliquatis maneret libera dispositio in volũtate ipsiusmet Religiosi. Quę eadẽ ratio fecit, vt clerici de fructibus beneficij, quorũ nõ sũt domini, sed dispẽsatores, possint consanguineis pauperibus subuenire. Vide Nauarrum vbi supra monito 33.

Nõ obstat secundo: quod in Cõcilio Lateranẽsi relato in cap. Monachi. de statu Monachorum. dicitur, Monachi non permittantur peculium habere.

Et in Conc. Trid. cap. 2. de regularibus, sess. 25. sic decernitur. Nemini igitur regularium, tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquisita, tanquã propria, aut etiam nomine conuentus, possidere vel tenere; sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur.

Et infra subdit, nec deinceps liceat superioribus, bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsumadministrationem, aut comendam.

Et paulo post subijcit, mobiliũ vero vsum, ita superiores permittãt, vt eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, cõueniat, nihilque superflui in ea sit.

Per quę omnia videtur prohiberi religiosis habere peculiũ, etiam ad vsum, & administrationem.

Respõdet ad hęc Nau. commẽtario secundo de Regular. in cap. Non dicatis. 12. q. 1. n. 15. quod Cõciliũ tam Lateranense, quã Tridẽtinũ, prohibẽt peculiũ illud, quod cõceditur religioso, cum facultate disponẽdi pro libito in quoscumque vsus etiã profanos; eo modo quo potest secularis de vere sibi proprio; hoc enim repugnat voto paupertatis; & ideo neq; Prelatus, imo neq; Papa, cõcedere potest religioso verũ dominiũ alicuius rei pecuniarię, vt ait Nau. vbi sup. n. 1. sed nõ prohibẽt peculiũ cõueniẽs qualitati, & necessitati ipsius Religiosi, cũ facultate dispoẽndi illud, in suos honestos & pios vsus, imo quod hoc peculium habere possit Religiosus, de licentia sui Prælati, colligitur aperte. Tum ex dicto cap. Monachi, vbi in fine dicitur, posse alicui religioso cõcedi peculium in administrationẽ iniunctã illi. Tum ex dicto Concil. Trident.

cap.2.in fine, vbi habetur posse superiores, mobilium vsum decentem Religioso concedere: per quę vetatur concessio peculij etiam mobilis, vltra certum modum, & in quantitate superflua, hoc est excedente decentem paupertatis statum.

Duo ergo requiruntur ad hoc vt Religiosus possit tuta conscientia peculium habere. Primum est, quod illud sibi concedatur à Prælato, non in dominium absolutum, neque ad vsus profanos & illicitos, sed in administrationem, & ad disponendum in suos honestos & pios vsus. Secundum est, quod tale peculium non sit superfluum, nec excedat debitam & competentem Religiosi sustentationem; repugnat enim, quod sit à Prælato iusta causa concessum, & sit superfluum: quia si est iusta causa concedendi tale peculium, non est superfluum, neque è contra, si est superfluum, causa concedendi est iusta.

Ex his colligit Nauarrus vbi supra numer. 18. §. Tertio infertur. Concilium Tridentinum in dicto cap.2. de Regul. sess. 25. non inducere ius nouum, sed tantum renouare, & ad memoriam reducere antiquum expressum, in cap. Non dicatis, 12. quæst. 1. & in cap. Monachi. & cap. Cum ad monasterium. de statu Monachorum: & ideo prohiberi Prælatis, ne sine iusta causa concedant tale peculium, ob importunitatem regularium, qui varijs modis parum Religioni couenientibus, id concedi sibi procurant.

Et si quæras, quæ sit causa iusta concedendi tale peculium? Respondeo, quod cum illa nō sit iure determinata, relinquitur boni & prudentis viri arbitrio determinanda. arg. l. 1. ff. de iur. delib. & cap. de causis. de offic. deleg. Et ideo consideranda est qualitas personæ, locus, tempus, vtilitas inde resultans, quantitas rei concessæ, finis in quem conceditur, & id genus alia. Religioso enim qui publice in scholis legit, & librorum varietate indiget, & ad sustinendos studij labores, oportet vti famulo, victu, & multis alijs, quæ monasterium dare non solet priuatis religiosis, si huic concedantur redditus suæ cathedræ ad decentem & honestā suam sustentationem, iusta erit talis licentia, vt quę nō priuatā Religiosi vtilitatē respicit, sed multo magis communem & publicā. quod idē dixerim de cōcionatoris officium exercēte; & de illo qui scripta sua typis dat, vel alio simili opere commodum publicum concernente, occupatur. vt qui pluribus indiget, quam alij priuati Religiosi.

Quod si adhuc inquiras, an ad possidendum tale peculium, requiratur licētia Prelati expressa, & specia-

ſpecialis: an ſufficiat tacita & generalis?

Reſpondemus, in foro conſciētiæ ſufficere tacitam & generalem, quæ ab alijs præſumpta dicitur: quia eūdem effectum quoad hoc facit, tacitum & expreſſum: leg. Cum quid. ff. de reb. cred. & cap. 2. de reſcript. & gloſa. leg. expreſſe. ff. de Regulis iuris.

Et quamuis multi Doctores teneant taciturnitatem Prælati ſolā, non excuſare Religioſum à peccato proprietatis, intelligendum id eſt de taciturnitate permiſſiua tantum, abſque conſenſu approbatiuo: nos autem loquimur de permiſſione ſeu taciturnitate approbatoria: hoc eſt ſi peteretur à Prælato licentia, eam libenter concederet. iuxta doctrinam Caietani 2. 2. quæſt. 66. artic. 5. & Nauarri in Manuali cap. 7. numer. 29. quæ eſt diſtinctio Gloſæ, cap. Denique 4. diſtinct.

Et per hoc ſaluatur conſuetudo in multis monialium monaſterijs recepta, vt tantum detur illis, victus in communi, & pro ueſtitu relinquatur ſingulis, ōne id quod labore manuum ſuarum lucrātur, quæ ſi in vſus licitos conſumunt non peccant: ſicut etiam in multis ordinis noſtri monaſterijs Italiæ, ſolet Religioſis annuatim certa pecuniæ quantitas tribui pro annuo veſtitu: Imo Hiſpaniæ, & Luſitaniæ, vſu eſt receptum, vt parentes nobiles & diuites, quando filias faciunt moniales, vltra illam dotem quam ad ſuſtentationem competētem monaſterio tribuūt, certos annuos reditus eidem filiæ conſignant, quos vulgari nomine appellant Luſitani, tença: vt ſic cōmodius viuere poſſit: & hos redditus ipſa monialis recipit, & expendit, abſque alia Abbatiſſæ licentia, neque de eis rationem vllā reddit, ſed ſolum ſub cuſtodia depoſitariæ conuentus, & non in propria ſua capſa illos retinet: & hic vſus tacito Prælatorum conſenſu permittitur, vt dictæ moniales ſuis neceſſitatibus melius prouideant, quibus monaſterij paupertas, nequit ad plenum ſubuenire.

Aduertant tamen confeſſores, ne abſoluāt Religioſos, & moniales, qui hos reditus, & ſimile cōceſſum peculium, in profanos & illicitos vſus conſumunt: niſi firmiter propoſuerint emendari: quia ſic expendentes peccant mortaliter. & ſicut Prælati nequeunt dare talē licentiam, tum quod iniuſta: tum quod voto paupertatis repugnās: ita nec conſuetudo introducere eam poteſt. Sunt enim monaſterij bona, quorum diſpenſatio ſola ſeu adminiſtratio committitur Religioſo, vt ait Nauarrus vbi ſupra: & Frater Ludouicus Lopes in inſtructorio cōfeſſ. par. 2. c. 6. qui affirmat, quod ſic profane expen-

dentes vltra peccatum, ad restitutionem monasterio tenentur.

CASVS TRIGESIMVS Tertius.

Dubitatum fuit, an post decretũ Concilij Tridentini, sessione 22. de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ, vbi dicitur, neue patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria ab eisdem ordinarijs designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificiũ á secularibus, aut regularibus, quibuscumque peragi &c. licitũ sit Episcopis vbicumque reperientur vti priuilegio dicendi Missam extra Ecclesiã super altare portatili, non tantum in priuato oratorio, sed etiam in loco laico neque cultui diuino dicato.

Quæritur, quid sit consulendum?

Respondemus primo: quod si sunt Romæ, non possunt Episcopi ibi Missam extra Ecclesiã celebrare, absque Summi Pontificis expressa licentia.

Tum quia post Concilium Trident. ita Romæ est vsu & consuetudine receptum, vt neque etiam Cardinales, in priuatis oratorijs super altare portatili celebrent, nisi de facultate expressa Papæ: quam ita concedit illis, vt raro eandem tribuat Episcopis.

Tum quia tempore plurimorum Summorum Pontificum, dũ essem Romæ, edicto publico fuit prohibitũ, ne quis absque expressa Papæ licentia, in priuatis oratorijs celebraret cuiuscumque dignitatis esset.

Tandem hãc authoritatem seu licentiam celebrandi Romæ extra locum sacrum, concedi raro á Papa etiã Episcopis, & rarissime alijs, testatur Nauarrus in manuali cap. 25. nu. 81. vbi ex speciali gratia & Illustrissimi Cardinalis Sauelli intercessione, fuisse eidem Nauarro iam senio confecto, hanc licẽtiam á Papa concessam affirmat.

Secũdo dicimus, quod Episcopi dũ sunt iusta de causa à proprijs diœcesibus absentes, neque est illis commodus accessus ad Ecclesiam, possunt in loco etiam laico super altare portatili celebrare.

Probatur: tũ quia iure antiquo erat hoc illis concessum, in capit. Quoniam Episcopi. de priuilegijs, in 6. quod nõ fuisse per Concilium Tridentinum abrogatum, declarauit sacra Illustrissimorum Cardinalium congregatio, vt testatur Nauarrus in suis consilijs lib. 5. de priuilegijs. consilio 16.

Tum quia dictum Concilium Tridentinum statuit solũ, ne Episcopi permittant extra Ecclesiam & loca ab eisdem designanda, & visitanda, hoc sanctum sacrificium à secularibus & regularibus peragi: sub nomine autem secularium & regula-

regularium, non comprehenduntur Episcopi, vt patet: & ideo de loco celebrationis ipsorũ, cum nihil innouet, relinquitur dispositioni iuris antiqui. arg. c. 2. de transl. & l. Præcipimus. cod. de appellat.

Aduertendũ tamen, quod quãdo Episcopus fuerit in alieno Episcopatu permanens per multos dies, ita vt non sit per modũ transitus & itineris, seu iusti & vtilis Ecclesiæ negotij: tunc non suffragatur illi dictum Priuilegium, capitis Quoniam, vt possit extra loca sacra celebrare, vt notat glosa in dicto cap. Quoniam. in principio. cessat enim tunc ratio, in qua tale priuilegium fundatur, quæ est itineris acceleratio, & non facilis ad Ecclesiam accessus.

Notandum deinde, quod si aliquis Episcopus edicto publico prohibuerit, ne quis celebret in suo Episcopatu extra loca sacra, vel quæ ad id specialiter fuerint ab ipso deputata: non poterit tunc alius Episcopus certior factus de tali edicto, Missam facere in alijs locis, quamdiu fuerit in tali Episcopatu. Tum propter scandalum, tum quia licet Concilium Tridentinũ vbi supra, non prohibeat directe cum altari portatili celebrare, concedit tamen Episcopis authoritatem tanquam delegatis Papæ, vt possint in suis diæcesibus circa hoc statuere, quæ sibi iusta & honesta videbuntur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs.

Tertio dico quod Episcopus in sua propria diæcesi, potest extra Ecclesiam in loco laico, honesto tamen & decenti, iusta de causa, secundum suam prudentiam iudicanda, celebrare Missam super altari portatili.

Probatur: tum quia hanc licentiam iusta de causa celebrandi, potest sibi subiectis dare, vt decernitur in cap. Concedimus, de consecra. dist. 1. quod non fuisse per Cõcil. Trid. sublatum nec derogatũ, affirmat Nauarrus in suo manuali confess. cap. 25. num. 82.

Tũ quia dictum Concilium nõ prohibet directe Missam facere cum altari portatili, sed solum pręcipit Episcopis, ne facile permittãt id fieri in suis diæcesibus.

Tum quia ex verbis pręfati Cõcilij, colligitur intentionem suam fuisse, statuere solum, ne passim & pro libito seculares aut regulares, in altari portatili, & extra Ecclesiã vel oratoria ad id consignata, celebrent: sed non vetat quod iusta de causa, vrgente aliqua necessitate, de Episcopi consensu id fieri possit.

Notandum tamen quod quando dicimus posse Episcopum in sua diæcesi concedere vt in loco laico, quamuis nec sit Ecclesia, nec oratorium cultui diuino dicatum, in altari portatili celebretur vrgẽte aliqua necessitate, intelligendum

hoc esse de loco laico honesto, & decenti, & per eundem Episcopū vel eius commissione visum & deputatum, neque enim in priuatis domibus in quibus infirmi dormiunt, comedunt, & alias corporis actiones exercent, licebit Missam celebrare. Imo minus malum arbitrarer, infirmum, qui ad ecclesiam ire nequit, non audire Missā, quam eam in profano & indecenti loco celebrare, vt ait Soto in 4. dist. 13. q. 2 ar. 3.

Et ad hoc tendere videtur decretum congregationis Illustrissimorum Cardinalium, quo statuūt ne in priuatis domibus in casu etiā necessitatis Missa dicatur, sed in oratorio vel altari cultui diuino dicato: vt refert Gutieres in quæstionibus Canonicis. cap. 30. nu. 28. Nam priuatæ domus in quibus secularia & profana aguntur, nō sunt tam altissimo sacrificio offerendo conuenientes.

Et quamuis non desit, qui putet posse etiam nunc Religiosos mendicantes in suis domibus extra Ecclesiam, in quocumq; decēti loco Missā in altari portatili facere, absque Episcopi licentia: in foro saltē conscientiæ, persuasus ea ratione quia Pius Quintus viuæ vocis oraculo confirmauit in foro consciētiæ tantum omnia illorum priuilegia quamuis contraria decretis sacri Concilij Tridentini, & ipsi habebant ante tale priuilegium per varios Pontifices concessum celebrādi extra Ecclesiam in quocumque loco decenti; vt habetur in compendio Priuilegiorum titulo Missa.

Hoc tamen non puto absolute verum, tum quia Missæ celebratio est actus exterior, & domus priuata secularibus actionibus inseruiēs includit ex se ipsa specialem irreuerentiam ad tam spiritualem & cælestem oblationem, & frustra sublata essent per Concil. Tridentinum, quātum ad sic missandum omnia regulariū priuilegia, si absque Episcopi licentia possent pro libito in priuatis quibusuis domib⁹ celebrare, cui irreuerētię voluit idem Conciliū vbi supra obuiare.

Tum quia videmus Pontifices omnes qui subsequuti sunt Pium Quintum summo rigore prohibere ne in altari portatili celebretur, imo neq; ipsis Episcopis neq; alijs Prælatis qui in Romana curia sunt id concedi, præter quā Cardinalibus, vt refert Nauar. in manu. c. 21. n. 10. & c. 25. n. 68. & 82.

Tum quia Pius V. per talē concessionem non abstulit authoritatem quā Episcopis tribuit præfatū Conciliū, vt nō debeāt permittere regulares extra loca sacra & oratoria nisi sint per eosdem Episcopos visa & deputata, celebrare.

Si tamē Episcopi sciūt Religiosos sic in altari portatili celebrare in loco nō sacro, & cōsēsu approbatiuo tacent,

tacent: tunc per talem taciturnitatē videntur licentiam cōcedere. Nec peccaret sic celebrans, dummodo locus esset decens, & necessitas vrgens: quia in loco indecenti, nullo priuilegio licet celebrare: neque absque necessitate graui concederet Episcopus talem licentiam, vt non esse concedēdam absque illa, decreuit sacra illustrissimorū Cardinalium congregatio, declarationi dubiorum Concilij Tridentini destinata, vt refert Nauarrus, & Gutier. vbi supra.

Neque puto id quod dicitur in c. Concedimus de consecrat. dist. 1. vt destructis per infideles Catholicorum Ecclesijs possit missa dici in capella aliqua quę ibi remansit, esse abrogatum per Concilium Tridētinum: tum quod vrget necessitas audiendi Catholicos Missam, neq; alium commodiorem habent locum: Tum quod etsi diruta sit Ecclesia, aliquid tamen illius est dicta capella. Et ideo ad ibi celebrandū nō requiritur Episcopi noua licētia

Vnde eadē ratione colligit Nauar. in ma. c. 25. n. 81. posse etiā hodie sine licentia obtēta ab Episcopo, in terris in quib⁹ frequētissime supplicationes fiunt, ad aliqua paruæ eremitoria siue in primis Missis sacerdotū ad quas maxima fideliū multitudo confluit quē Ecclesia capere non potest, erigi & apponi ad fores altare & ara sacra portatilis, cū alijs necessarijs ad ibi celebrādum. Et ideo quod necessitas quam habet tantus populus audiendi sacrū id postulet, nec alius sit locus aptior, & magis decens, neque Episcopus in tanta necessitate licentiā negaret, & ita ex interpretatiuo cōsensu Episcopi, sic celebrare non esset peccatum.

CASVS TRIGESIMVS Quartus.

Quidam laicus emit equitatum Lauretanum Romæ, ex illorum numero quos Papa Sixtus Quintus ad honorem beatæ Virginis, vt custodirent littora chori Lauretani, ac prouinciæ Marchiæ á Paulo Tertio iam pridem institutos, & á Gregorio decimo tertio extinctos, de nouo errexit, & his equitibus inter multa alia cōcesit Sixtus Quintus vt ad pensiones obtinendas habiles essent quoad certā quantitatem dummodo habitu armatæ militiæ incedant, & Romanis Pontificibus in expeditionibus cruciatæ, & concilij, cum vno equo absque alio stipēdio, inseruire quando necesse extiterit, debeant.

Quæritur, An iste, & alij Lauretani equites, qui talem equitatum pretio emunt, & nec sunt personæ Ecclesiasticæ nec ille equitatus est ordinis & religionis militaris, neque habent regulam sub qua professionem faciāt: sed sunt pure laici & vxorati, possint tuta conscientia habere pēsionē illam?

Respon-

Respondeo quod illustrissimus & doctissimus quidam pręsul cum Romæ essem, & hanc equitatuum Lauretanorum institutionem iniquo animo ferebat, iniquiori quod hi equitat⁹ á laicis & vxoratis emententur, iniquissimo, quod pensiones sic obtinerent. Vt qui dicebat aditum latissimũ hoc modo aperiri vt Ecclesiastici fructus & Christi Domini patrimonium, á fidelibus pro ministris eiusdem Christi alendis institutum, in homines laicos & vxores, eorum sustentandos consummeretur, cum de his mecum sæpè sæpius ageret, & quid sẽtirem intelligere desideraret, obtẽperaui tãdem, & relicta institutione, & venditione, de quibus meam opinionẽ nolui aperire, vt qui nesciam plene causas quæ Summum Pontificem ad id agendum mouerunt, quas tamen credendum est iustissimas esse, quamuis nobis ignotas: de pensionibus quas hac via obtinent: an tuta conscientiã eas posſideãt, quod confessoribus est necessarium, explicare solum volui.

In ea igitur sum opinione vt putem hos equites lauretanos, habiles sic factos ad certas pensiones acquirendas, etsi has in beneficijs Ecclesiasticis habeãt, nullum scrupulum esse illis ingerẽdum, sed tuta conscientia eas possidere.

Probatur. Tum quia potest Papa de potẽtia sua absoluta instituere iusta de causa in fructibus beneficij Ecclesiastici pensionem laico, ad viuendum honeste & decẽter, pro sua conditione; cum sit omniũ redituum Ecclesiasticorum dispẽsator, vt habetur in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 9. & late probat Decius in consilio suo 136. & Felinus in cap. Ad audientiam, de rescript. Caccialupus in tractatu suo de pens. q. 5. Gigas de pens. q. 6. & cum iudicium piæ causæ spectet ad summum Põtificem, negari nõ potest hos equitatus Lauretanos habere iustã suæ institutionis causã scilicet honorem Dei & beatæ Virginis ac defensionem sanctæ Romanæ Ecclesię, impugnationemq; infidelium.

Tum quia semper præsumitur quod Papa in conferenda pensione motus sit ex causa rationabili, esto quod illa nobis non appareat, maxime quando motu proprio & non ad partis instantiam, disponit, vt est in casu præsenti. Cynnus in leg. fin. Cod. si contra ius vel vtilit. publi. Et in leg. Rescripta. Cod. de præcibus Impe. offer. Abbas in cap. Quanto col. 5. versu. Si tamen Papa de iureiurando & in cap. in causis de re iudic. & latissime per Felinũ in cap. Quæ in Ecclesiarum de cõstitut. conclusione quinta. Et ideo sic per Papam dispensatum, tutum esse in vtroque foro, docet idẽ Felinus in dicto cap. Ad audientiam de rescriptis. & Gigas in tractatu de

de pensione quæstione 2. & 6.

Tum quia etsi decimæ, & oblationes, & alia bona Ecclesiastica iure quodam diuino & naturali generali sint impendenda in opera pia, vt quæ sunt patrimonium Iesu Christi, cap. Conuenior. 23. q. 8. ca. Edoceri de rescript. tradit D. Tho. 2. 2. q. 85. art. 1. ad 1. determinatio tamen in particulari, quod hoc & illud opus sit pium, fieri potest per Ecclesię legem & consuetudinem; est enim lex & consuetudo humana quæ determinat modum rationabilem quo præfata bona, in illa aut illa opera pia impendantur. Cū ergo Papa determinet pensionem vsque ad certam summam posse conferi equitibus Lauretanis, seruitutis quoties oportuerit Ecclesiæ cum equo & sine stipendio, in expeditionibus cruciatæ & concilijs generalibus: nulli dubium esse debet hanc constitutionem Pontificiam esse validam & iustā, ac proinde qui vigore illius pensionē vsque ad taxatā summam obtinent, tutos esse in conscientia.

Eo maximè quod laico etiā cōiugaliter viuenti; posse concedi pēsionem ratione seruitij temporalis impendendi pro Ecclesia vniuersali vel particulari: idque esse antiqua consuetudine receptum, docet latissimè Coldradus in concilio suo. 220. Incipit quidam Episcopus Card. in Clem. 1. sess. 1. de supplenda negligentia Prælat. & est recepta sententia doctorum, in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ nō alien. docet Gigas in tractatu de pensio. q. 54. & Nauar. in tract. de oratione Miscelaneo. 45.

Tum denique quia si Ecclesia iusta de causa potest cōcedere bona Ecclesiastica in feudum vel Emphiteusim ad tēpus, vel in perpetuum, etiam taliter vt fiant profana, prout causa exegerit cap. 1. de feud. & cap. 2. de precar. & cap. vestra de locat. sine exceptione 12. q. 2. adeo vt qui ea bona habuerit, per hosce iustos contractus poterit ad libitum disponere de reditibus eorum seruatis conditionibus & modis eis adiectis vt docet Nauar. de redditib⁹ Ecclesiast. q. 1. monito 55. Multo magis poterit Papa de potentia absoluta pensiones in quantitate competenti concedere his equitibus, qui sunt in seruituri bellis iustis, non quibuscumque sed pijs, quæ pro fide Catholica & defensione Ecclesiæ summuntur, vt docet D. Thom. ab omnibus receptus in 2. 2. q. 188. artic. 3.

Nec obstat, quod multi summi Pontifices non solum reuocarunt similes constitutiones sed omnino prohibuerunt, ne pensiones darētur laicis & præcipuè coniugatis.

Respondeo eos intellexisse ne darentur sine iusta causa, & quæ aliquo modo respiceret vtilitatem Ecclesiæ, quia nec ipsi abstinuerūt à danda pēsione his laicis quia simpliciter

pliciter ſit malum & nulla ratione poſſit fieri bonum : ſed quoniam noluerunt vti potentia ſua abſoluta, neque aperire aditum laicis per ſuas & principu importunas preces capiendi fructus Eccleſiaſticos in detrimentum Clericorum pauperum, Nauarr. tract. de oratione Miſcelaneo 45. numer. 4.

Nõ etiam officit, quod dare res Eccleſiæ laicis, fit contra legem diuinam, & naturalem, quibus prohibetur res auferri à domino contra voluntatem eius, & qui alienat rem Eccleſiaſticã, & dat laicis, aufert eã à vero Domino qui eſt Chriſtus, ſine cõſenſu eius, qui vult hæc bona Eccleſiaſticã eſſe ad alendos miniſtros pauperes: & dat illam alteri, nempe laicis.

Reſpondeo id verum eſſe de alienatione quæ fit, ſine iuſta cauſa: non autem de illa quæ fit in cauſam piam præſentem vel futuram, neceſſitatis, vel pietatis, vel vtilitatis Eccleſię. Quia per hanc non aufertur res à Chriſto Domino, & datur eo inuito, alteri: ſed ſolùm efficitur, vt manente ſemper dominio penes Chriſtum, inſeruiat huic vel illi loco vel ad alios vſus, quam antea ſeruiebat; ſemper tamen iuſtos & pios, ac in Chriſti Domini honorem redũdantes. Sicut quando intercedit iuſta cauſa credendi quod Dominus alicuius rei, velle debeat, vt eã alius capiat, vel illã in alium viſum conuertat, eò quod eſt cognatus, amicus & de ipſo benemeritus, aut ob alias circũſtantias, præſummitur in dubio velle illud. Vt colligitur ex Bartholo & alijs in l. inter omnes §. recte ff. de furt. Vide Diuum Thomã 2.2.q.99.artic.3. Nauar. de redditibus Eccleſiaſticis monito 30. & 40. & de ſpolijs clericorum §. 3. not. 7. numer. 7.

Nec tandem obſtat dicere hanc cauſam inſeruiendi Romanis Põtificibus, in expeditionibus cruciatæ & conciliorum eſſe obligationẽ ex parte vel nullam, vel admodam leuem, & nunquam fere contingibilem.

Reſpondeo, in eiuſmodi penſionibus leuem etiam cauſam, dũmudo iuſta & pia ſit, ſufficere: cum talis penſio, non concernat boni publici præiudicium, tam ob conſenſum expreſſum onerati ad ſoluendam penſionem: quam quod Eccleſiæ non infertur pręiudicium in proprietate bonorum ſuorũ, ſed tantum commoditati ipſius Rectoris, cui etiam nollenti poſſe Papã de abſoluta ſua potentia præiudicare quamuis id facere non ſoleat, probat latiſſimè Lælius in cap. quę in Eccleſiarum, de conſtit. & Gigas de penſion. q. 6. n. 19.

Et quamuis hæc obligatio Lauretanis equitibus in bulla erectionis dictæ militiæ impoſita, vt debeant ſine vllo ſtipendio, expenſis tamen ſedis Apoſtolicæ, in habitu

armato

armato militiæ, vero equiti conuenienti Romanos Pontifices in expeditionibus cruciatæ & concilij sequi videatur ex parte rei raro aut nunquam ad effectum deducēda: negari tamen nequit eos qui huic obligationi se subijciunt animo esse parato ad inseruiēdum Ecclesię, & ita hæc obligatio quātum est ex se, iusta & pia est: quod verò sortiatur raro effectum, id non accidit ob defectum eorundem equitum, sed quia à summis Pontificibus nō vocantur vocandi tamen si rei necessitas aliqua vrgeret: habere autē Ecclesiam præfatos equites in sui obsequiū & ad defendendū summum Pontificem & eius statum quando oportuerit res est honorifica & vtilis eidem Ecclesiæ.

Aduertendum est tandē quod si ille qui præfatum equitatū Lauretanum emit, non habet animum exequendi eā opera, ad quæ isti equitatus fuerunt instituti, vel est ad eā peragenda ineptus; non poterit tunc tūta conscientia, pensionem petere, nec obtentam possidere: quia cessat in illo, iusta & pia causa ob quam pensionis concessio est licita, cum Ecclesiæ inseruire vel nolit, vel non possit: ob quæ obsequia & seruitia pensiones laicis datæ, iustæ redduntur. Vide Nauarrū In Manuali cap. 25. numer. 11. & in Apolog. de redditibus Eccles. q. 1. monito. 58.

Et quamuis iusta aliqua causa necessitatis Ecclesiæ, summū Pontificem forte cogerit ad vendēdos hos equitatus, probarē tamen magis: quod libere pro meritorum ratione darentur: quia hæc capacitas ad pensionem quæ his equitatibus est annexa, nō est aliquid naturaliter quæsibile, sed à potestate summi Pontificis dependens, ad quem solum spectat habiles facere laicos ad pensionem Ecclesiasticā habendam, ac proinde est res inuendibilis & qui pro ea principali intētione pecunias daret, in Simoniæ vitium incurreret. Nec summū Pontificem posse in vsuris dispensare affirmat Alex. Papa cap. 1. 22. q. 2. & in cap. super eo. de vsuris.

CASVS TRIGESIMVS Quartus.

CErta Mendicantium Religio in prouincia Lusitaniæ, habet statutū à Priore generali factū, ne descendentes ex hebreorum genere in ea recipiantur, & si receptus fuerit aliquis, irritā esse receptionē, superiores vero contra facientes ipso facto suspēpensos declarat, à quibuscumque officijs gradibus ac dignitatibus, & ad eadem perpetuo inhabiles. Nouitiumque sic receptum etiam professione emissa ab ordine expellendum esse pracipit, & in merito salutaris obedientiæ ac sub rebellionis pæna quibuscumque prouinciæ patribus iniungit, ne per se vel alios sub quouis pratextu dispensationem

tionem super hoc petant, aut infestari audeant.

Quæritur, An huiusmodi statutũ sit licitum, & obseruandum: incurrantque Prouincialis & diffinitores in dictas pœnas, si descendentem ex Hebræis susceperint, vel etiam professum non eiecerint?

QVod ad primum dubiũ spectat, Nauarrus Consiliorum lib. 3. titulo de regul. cons. 5. in eam opinionem inclinare videtur quod tale statutum nec licitum sit, neq; obseruandum, præcipuè quatenus professionem emissam annullat, & sic professum ab ordine expellendum esse præcipit.

Fundamenta, quibus Nauarrus nititur, duo præcipuè sunt. Primum quia iure communi Canonico, omnes non habentes impedimẽtum canonicum, sunt regulariter apti ad profitendam Religionem approbatam: & descendere ex Hebræis non est impedimentum Canonicum, imò neque ab Hæreticis descendentes prohibentur ab ingressu Religionis, nisi illi soli qui per constitutionem Papæ excipiũtur, & inhabiles fiunt cap. 2. & cap. Statutum, de Hæreticis, libr. 6. Iam autem nullus inferior Papa, potest contra ius commune statuere: & ita hoc statutum, cum sit factum contra ius commune, non erit licitum, neque obseruandum.

Secundum, quia dispositio circa ea, quæ ad essentiam trium votorum solennium Religionis spectant, non nisi ad summum Pontificem spectat, argument. cap. Cum ad monasterum §. final. de statu Monachorum: & ideo potestas faciendi hunc vel illum ineptum ad faciendum professionem in religione approbata non est in alio quam in Papa, quare statutum à generali, siue á capitulo factũ, quó huius, vel illius professio solennis annullatur, erit nullum: sicut foret si Episcopus, vel Prouinciale concilium absque authoritate Papæ statueret, vt certi generis personæ essẽt inhabiles ad matrimoniũ inter eos matrimoniũ non valeret si cõmuni iure Canonico erant habiles & valebat.

Confirmat id ipsum authoritate Papæ Alexandri III. qui in cap. Eam te, de rescriptis, præcepit vt quidam M. qui de gente Iudæorum originem duxit, & diuina gratia fidem suscepit in Canonicum Ecclesiæ reciperetur cũ præbenda sibi collata, & quia huic mandato non obediuerunt decanus & Canonici, reprehẽdit eos Papa, & inquit in fine dicti capitis: pro eo vero quod Iudæus extiterit, ipsũ dedignari non debes. Et vt gl. & Doctores ibi notant, commẽdari potius debuit & humaniter recipi quã à canonicatu expelli, quoniã de Iudæis conuersis Ecclesia fundata fuit. 21. distinct. cap. in nouo, & 22. quæst. 4. cap. Recurrat.

Hæc

Hęc Nauarri opinio, si vniuersaliter & secundum verborum corticem intelligatur, nequaquam vera est. Imò absolutè est dicendum tale statutum quo prohibetur ne descendentes ex genere Hebræorum, ad habitum & professioné admittantur, & si professionem in hac Religione & prouincia emiserint, illa sit irrita & nullius valoris, si iusta causa hoc statuatur; & non in odium præfatæ nationis, sed ad quietem, & bonum eiusdem prouinciæ & religionis, esse licitum, iustum & omninò obseruandum.

Probatur hæc veritas. Primò quia ad valorem professionis requiritur consensus, tam profitentis quam religionis professionem acceptantis, est enim obligatio reciproca, qua profitens, obligatur religioni ad præstanda ea quæ promittit secundum regulã & constitutiones: & religio similiter obligatur ad præstanda ea, quæ suis religiosis debet, vt tradunt omnes doctores in cap. correctum de regular. Et cum huiusmodi consensus debeat esse ex vtraque parte liber, sicut in potestate profitentis est velle aut nolle profiteri: Ita in potestate religionis est, velle aut nolle professionem acceptare: ac proinde potest statuto decernere ne huius vel illius generis professio acceptetur, & quod talis acceptatio si fiat sit omnino irrita, ac proinde professio ex defectu acceptationis erit nulla.

Secundò, quia receptio ad habitum & professionem accipit virtuté suam á superioritate, ita quod non potest esse valida nisi fiat authoritate superioris, potétis incorporare profitentem Religioni: vt dicit Innocentius, in cap. correctum, de Regul. & Geminianus in cap. Constitutionem §. 1. de Regul. lib. 6. Cum ergo receptio huius vel illius familiæ, & incorporatio per professionem, pendeat à potestate prioris generalis, cui aliæ potestates in religione sunt subalternatæ, & subiectæ, & hæc receptio & incorporatio sit posita in suo libero arbitrio, vt quæ non debetur ex iustitia, sed ex charitate & gratia idcirco potest iusta persuadéte ratione, decernere & statuere, quod non recipiantur, nec Religioni incorporentur tales vel tales: & quod receptio & incorporatio, sit nulla: vt quæ est facta absque illius consensu & potestate: neq; in hoc intédit inhabilitatem, seu incapacitatem aliquam ponere in personis directe, sed tantum consulere paci, & trãquilitati suę religionis, & vtitur iure suo, & authoritate sua, quę quoad hoc est libera & nulli inferiori obligata.

Tertio confirmatur, quia vt probat Caietanus in Opusculis tom. 2. quæst. 6. Actus recipiendi, & incorporãdi in religione vt à pręlatis Religionum egreditur, & vt termi-

ne, quæ institutiones sub tali conditione validę sunt, & omnino obseruantur: ea dumtaxat ratione, quia cum talis institutio sit libera & gratuita, potest instituto conditiones iustas & licitas apponere, vt est hæc. Illi tamen qui in vera fide Christi viuunt, quorum multi nobilitatem sua virtute promeruerunt, & se ipsos illustribus familijs inseruerunt, laude sua non sunt priuandi: sed ad omnes honores & dignitates admittendi, si nulla apostasiæ macula fuerunt sui aliquando notati,

Pro maiori huius resolutionis euidentia est notandum, solemnẽ professionẽ esse, vt tetigimus, contractũ reciprocũ, & obligatoriũ ex vtraque parte, in quo profitens, se religioni tradit, seseque obligat inseruire ordini secũdum eius regulam: & insimul religio, recipit & incorporat ipsum profitentem, & se obligat ad eum habendum, & tractandum, secundum eandẽ regulã, & propterea ad valorẽ professionis requiritur, vtriusq; partis cõsensus, scilicet personę profitẽtis, & Prælati acceptãtis, & quocumque eorũ deficiente, professio est nulla: & in hoc õnes Doctores cõueniũt.

Notãdum deinde, quod statutũ, quo receptio & professio descẽdentiũ ex genere Hebræorũ prohibetur, & annullatur, potest referri ad duo, seu potest duplicẽ habere sensum: Vnũ, vt prohibeat hos Hebræos recipi, & profiteri, tanquã inhabiles & incapaces regularis status: & in hoc sensu tale statutum erit inualidum & nullum, nisi fiat authoritate Papæ: quia cum isti iure communi non excludantur: Imo omnes Christiani sint regulariter apti ad intrandam & profitendam Religionem, nullum statutum factum ab inferiore, potest principaliter, & de per se, illos excludere tanquam inhabiles & incapaces. Nam ad solum Papam spectat, ponere & declarare de per se, incapacitatem & inhabilitatem in persona, ad res, & actus spirituales. Alium sensum potest præfatum statutum habere, qui est magis proprius, & principaliter intentus; vt prohibeat assensum Religionis in receptione ad habitum, & in professione horũ: qui assensus cum sit liber, potest de ipso disponere religio, & decernere, prout eidem religioni magis conducere videbitur. & quãuis ex tali cõsensu á Prælato, & religione denegato, sequatur nullitas receptionis, & professionis præfatorũ Hebræorũ, & ex cõsequẽti quod non possint ingredi in talem religionẽ, nec illã profiteri, & hoc nõ posse, videatur quædam inhabilitas & incapacitas posita in personis, hoc non est principaliter, & per se, sed remote & per accidens; quia si inhabilitas & incapacitas poneretur immediate & principaliter in personis,

ad nullam religionem profitendā essent habiles, & tamē in alijs partibus, quam in Lusitania & in religione in qua non est illud statutū prohibens ingressum, & annullans professionem: poterunt recipi, & valida erit professio, quod est argumentum eos per tale statutum, non fieri simpliciter & absolute in se ipsis inhabiles: sed secundum quid, & indirecte, quatenus religio negat illis suum consensum, nolendo eos recipere, neque ad professionem admittere.

Ex his aperte colligitur, opinionem Nauarri vbi supra, non esse huic nostræ contrariam: Nec ipsummet Nauarrum sibi ipsi aduersari, cum aliquando dixerit, præfatum statutum iusta de causa factum, esse licitum & validum, & professionem contra ipsum ab aliquo factam, esse irritam & nullam: & postea dixit, statutum esse inualidum & illicitum, & professionem contra ipsum factam valere: quia hoc secundum intelligitur de statuto directe, & per se inhabilitante personas, ex tali genere prouenientes, ita vt propterea solum excludantur à religione, quod sint incapaces status regularis, & descēsus ab Hebræis, sit Canonicum impedimentum ad professionem: quod est falsum; vt ex argumentis allatis à Nauarro satis constat. Quæ si bene considerentur, semper agunt de statuto faciente hunc, vel illum ineptum ad professionem emittendam in religione approbata, inhabilitare enim personas ad actus spirituales, non potest alius quam Papa: quod etiam nos fatemur, & credo quod Religiones per tale statutum non hoc intendunt: sed solum, quod nolunt præstare suum consensum in receptione, & professione horum descendentium ex Hebræis: ob cuius consensus defectum, tam receptio, quam professio, est nulla: quia cum hæc (vt sæpius diximus) sit contractus constans ex vtroque consensu, tam profitentis, quam Religionis, si vnus horum desit, non valet professio: & ita stante statuto prohibente recipi istos descendentes ex Hebræis, non aliud intendit religio, quam non præstare consensum, eorum receptioni, & professioni: & quod per carentiam cōsensus Religionis, professio erit irrita, & nullius valoris, vt idem Nauarrus probat vbi supra, & hāc esse mentem Nauarri, & pręfatum statutum á Prælatis iusta de causa factum, licitum & validum esse, probat latissime frater Emmanuel Rodriguez, in suis quæstionibus Regularibus, tomo primo, quæst. 10. artic. 3. Et in Summa casuum conscientiæ part. 2. cap. 5. tit. Nouicios. conclus. 2. & Caietanus in suis opusculis, quæst. 6. tomo 1. tractat. 31. Otolora de nobilitate

2. part.

2. part.3.princip.cap. 7.numer. 26. Simancas, in defensorio statuti Toletani, Ouandus in 3. distin. 13. propos. 14. Per hæc, quæ satis ad longum sunt declarata, responderi facile potest ad ea, quæ contra veritatem nostræ resolutionis sunt obiecta: primum enim & secundum agit de statuto reijciente descendentes ab Hebræis, tanquam ineptos & inhabiles per se, & directe ad religionem: quod statutum non valeret nisi sedis Apostolicæ authoritate fieret, aut confirmaretur. Nos autem loquimur de statuto excludente eos, quia religio non vult illis consensum præstare, vt religiosi fiant, ob multas & graues causas, quæ in regno Portugalliæ ad hoc vrgent. ob quas nec etiã in confraternitatibus admittũtur, quas seculares habẽt, neque ad honoris & dignitatis officia, paucis admodum exceptis, eligi solent; neque per hoc professionis solennis substantia, & essentia alteratur aut mutatur: sed tantum cõsensus religionis, qui liber est, & quem nõ cogitur præstare huic, vel illi, sed cui magis sibi placuerit, & vtilior eidem fuerit, statuit ne detur his, qui ex tali sanguine proueniunt.

Ad textum in cap. Eam te. de Rescriptis. respondemus, ex verbis eiusdem textus constare manifeste, nihil officere nostræ opinioni, quia illud decretum, factum à capitulo ne ascriberetur inter Canonicos ille de Hebræorum sanguine, factum fuit non alia ex causa, quam ex maleuolentia & odio Hebraicæ nationis, ex qua putabant esse dedecus, fieri quempiam in illa Ecclesia Canonicum, & hoc patet ex illis verbis, pro eo vero quod Iudæus extiterit, ipsum dedignari non debes. Nos vero loquimur de statuto condito non ex odio, sed ex iusta causa, & quo procuratur bonum & honor Religionis, licet de per accidens redũdet in vilipendium & dedecus illius nationis.

Quod si aliquis volens præfatã Religionem ingredi: deferat instrumentum iuridicè factum, quo probetur ipsum non descendere ex Hebræorum genere, sed esse ex antiquis Christianis, & post professionem solẽniter emissam, inde ad aliquot annos, cõstet manifeste, instrumentũ fuisse falsum, & ipsũ vere descendere ex Hebræis, eritne á Religione expellendus: vel an poterit in illa professione, bona fide facta perseuerare?

Respondemus, hunc talem nõ esse vere professum, nec posse in illa Religione perseuerare: sed vbi primum constiterit ipsum venire ex Hebræis, esse vel eijciendum, vel petendam legitimam præfati statuti dispensationem; & ea habita, debet de nouo profiteri, cũ illa prior professio, fuerit nulla.

Probatur, ex eo quia Prælatus, &

conuentus,non præstitit, nec præstare potuit cōsensum legitimum, nisi supposito quod talis profitens non descendebat ex Hebræis; & ita professio illa, facta fuit sub consensu conditionali, si non descendebat ex Hebræis; ac propterea stante conditione falsa, illa professionis acceptatio fuit nulla: quia dispositio conditionalis, conditione non existente, nihil operatur. vt dicit textus in cap. Si pro te. de Rescriptis, lib. 6. & cap. Præterea. 2. de Appellat. & docet expresse Nauar. Cōsiliorū lib. 3. cons. 5. n. 22. ad tertium principale, tit. de Regularib.

Quod vero stante nullitate professionis, debeat expelli; constat ex eo, quia iam non licet illi agere actus professorum, nec impensis monasterij se alere, & comedēdo, bibendo, ac vestiendo, conuentū grauare: ac proinde debet ei Prælatus concedere patentes litteras, quæ fidem faciant suæ dimissionis, & expulsionis, vt possit in seculo viuere, tanquam non professus, neq; Religioni obligatus, maxime si tale decretum fuit illi notificatum, aliquo modo.

Neque obstat dicere, quod cū post dictam expressam professionē, perseuerauerit per multos annos in Religione, exercendo professorum actus, in habitu qui solis professis vere conuēnit, imo sacros omnes ordines consensu Prȩlati, & ad titulum eiusdem Religionis susceperit, quod tacite saltē erit professus.

Respondemus, quod cum omnia hæc egerit, durāte prædicta cōditione, & ignorantia quā Prælati & conuentus habebant, illum esse ex Hebræorum sanguine, quod si scirēt nequaquā ad tales actus illū admitterēt: ideo tales actus, nunquā inducūt professionē tacitam; quia sicut defectus cōsensus, in eo qui potest incorporare Religioni, annullat professionem expressam; ita & multo magis annullat tacitam. arg. l. 1. §. fin. iuncta le. Labeo. ff. de pactis. & professio quȩ á principio fuit nulla, non ratificatur per consensum Prælati, & Conuētus, nisi de nouo approbent illā, scientes non valuisse: & de non valida, faciant validam; vt probat Caietanus 2. 2. quæst. 189. Nauarrus in Manual. cap. 12. numer. 31. & in cap. Statuimus. lib. 4. de Regular. nu. 71. & 72. & in consilijs lib. 3. cōs. 3. n. 15. §. Neque obstat.

Non etiam obstat, quod huic quando solemnem professionem emisit, nulla facta est per Prȩlatum expressa protestatio, quod eam admittit, & in sua incorporatione consentit, sub conditione si non descendat ex Hebræis.

Respōdemus, non requiri hanc protestationē expressā, sed sufficere tacitam: qualis est illa, qua in susceptione habitus prȩcipitur cuilibet, vt deferat instrumentum publi-

publicum, & authenticũ, quo probetur ipsum nullo modo descendere ex Hebræis: in eo enim quod religio habet statutum, ne isti tales recipiantur, & Prælatus declarat volenti ingredi Religionem, necessarium esse vt probet se non venire ex tali sanguine, insinuatur & protestatur tacite, ea conditio de non consensu Prælati & Conuentus, nec non de nullitate, tam receptionis ad habitum, quã professionis, si aliquando constiterit contrarium eius, quod Religionis statuto præcipitur, ne scilicet Prælatus & Conuentus præstet consensum hisce descendentibus ex Hebræis. Vnde sicut consentiunt sub dicta conditione, quando ingreditur, ita sub eadem consentiunt, quando profitetur, & defectus in consensu, qui efficit receptionem & nouitiatum esse illegitimum, & nullum, facit etiam professionem, & incorporationẽ esse inualidam & irritam; cum ad valorem professionis, requiratur necessario, legitimus, & integer annus probationis, siue nouitiatus: prout definitur in Concilio Tridentino, sess. 25. cap. decimo quinto de Regularibus.

Vnum tamen hic consulerem, quod fratri Emanueli Rodriguez in sua Summa tit. Nouitios, cap. 5. in fine conclusionis secundæ, placuit; quod etsi iste á multis iam annis professus, quandocumque constiterit ex Hebræis descendere, possit ex rigore iuris stante præfato statuto, á Religione expelli, ex charitate tamen, quia salus & honor istius, est procuranda; constando etiam nullum ob id Religioni detrimentum inferri, petenda esset á Sũmo Pontifice, dispẽsatio, vel ab eo qui in præfato statuto dispẽsare potest, vt hoc nõ obstãte, nouitiat. annũ de nouo cõpleat, & eo finito professionẽ valide emittat: imo sua beatitudo facile cum ipso ad petitionem Religionis dispensabit, vt absque noua probatione in nouitiatu, ad professionem statim admittatur.

Per hæc satisfit secundo quæsito. An peccet mortifere, & incurrãt in pœnas positas in præfato statuto illi, qui contrafaciunt?

Respondemus affirmatiue: tum quia eius obseruantia præcipitur in meritum obedientiæ, & sub pœna rebellionis, quæ sunt verba obligãtia ad culpam mortalem, vt omnes Doctores fatẽtur. Tũ quia suspẽsio perpetua, & inhabilitas ad omnia officia & dignitates, est pœna grauissima, quæ non nisi ob peccatũ mortiferum imponi consueuit, vt docet Sotus, in 4. sent. dist. 22. q. 1. ar. 3. & Nauarr. in manuali cap. 27. num. 249. cum alijs Summistis verbo Suspensio.

Addo etiã quod cum dictæ pœnæ sint impositæ per totius ordinis Generalẽ, cui alij Prælati subordi-

nantur & subijciūtur, & trāsgressio dicti statuti, redundet in graue dānum Religionis, vt supra est probatum: nec Prælati per ignorantiam possint se excusare, cum fuerit sufficiēter promulgatum, & teneantur illud scire: Maxime quia in recepta consuetudine à multis iam annis est, vt antequam aliquis ad habitum recipiatur, diligens fiat inquisitio in illa religione, vtrum ab Hæbręis descendat. ideo transgressio est mortifera, vt subiecta pœnis dicti statuti: neque excusabilis est ignorantia.

Quod si quis obijciat, decretum hoc fuisse abrogatum per litteras illius Religionis Illustrissimi protectoris, quibus ex ore Papæ Clementis Octaui, declarauit, confirmata per suum speciale breue sub datum Romæ decima sexta Februarij, anno millesimo quinquagesimo nono, nullius iam esse roboris.

Respondemus instantiam hanc prouenire ex ignorantia facti. Nā breue illud & statuta confirmata per ipsum, præterquam quod nihil expresse continebant de receptione, vel professione descendētium ex Hæbreis, fuit per multos menses antea emanatum: nempe die 16. Februarij: Et decretū istud prohibet, expresse vt recipiantur, & omnino annullat professionē, imponitque suspensionem, inhabilitatem, notam infamiæ, & alias pœnas Prælatis illos, recipientibus: fuitque emanatum postea in mense Augusti die 27. anni eiusdē 1596. & sic non fuit per litteras præfatas Illustrissimi protectoris derogatū: Imo quod fuerit factum ad instātiam dictæ Prouinciæ, colligitur ex magno libro in quo describuntur acta Capitulorum eiusdē Prouinciæ fol. 415. pag. 2. §. secundam de Christianis nouis &c. vbi relatis varijs decretis in hac re factis, per diuersos generales, petitū fuit à præsēte tūc generali, vt statueret, quid de recipiēdis istis descēdētibus ex genere Hebræorum, esset inuiolabiliter obseruandum, in Prouincia Lusitaniæ, & hoc ipsum decretum per breue Clementis VIII. confirmatum postea fuit, per alios subsequentes generalissimos receptū, & corroboratum, & consignatū, vt oculis ipsis vidi.

CASVS TRIGESIMVS Sextus.

Qvidā regularis pro negotijs suæ Prouinciæ Procuratoris in curia officiū agēs, & sciēs Prouinciā suā inquietā esse, & pro bono pacis & honoris desiderare, vt descendentes ex Hebræorum genere, neque ad habitū, neque ad professionē admittantur, id absque Prouinciæ mādato à Sūmo Pōtifice impetrauit, & decretū eadē re factum à Priore suo Generali, per Sedem Apostolicam confirmauit.

Quæritur

Quaeritur, An haec confirmatio, ita sine speciali Prouinciae mandato, valeat?

PArtem negatiuam apparentē facit: tum quod nemo vt plurimum agit pro alio, sine mandato ei⁹ legitimo, toto titulo ff. & Cod. de procuratore: tum quod in cap. Nōnulli, §. Sūt, & alij, & c. Ex parte decani, de rescriptis, habetur quod rescriptum impetratū pro alio, sine ipsius mandato nō valet, aut saltē est inualidabile per exceptionem, tum quod doctrina est singularis Panormitani, in cap. Innotuit, de electione, & in cap. Substituta, de restitut. in integrum. Neminē posse pro alio impetrare dispensationem, sine speciali eius mandato.

Cōtraria tamen sentētia est vera, & tenenda, talem scilicet impetrationē esse validā, & firmam. Primo, quia beneficiorū impetratio, potest pro aliquo fieri absque eius mādato, vt dicitur expresse in cap. Ex ore. de his quae fiunt á maiori parte capituli, & affirmat ibi Panormitanus cōmuniter receptus, & duae glossę singulares, in cap. Ad aures, & in cap. Nōnulli. §. Sunt & alij, de rescriptis, quod ipsū esse affirmandū de impetratore priuilegiorū, & immunitatū, asserit Lud. Rom. & Felinus in d. §. Sūt & alij.

Secundo, quia hęc confirmatio talis decreti, cum sit ad honorem dictae Prouinciae, & ad vtilitatem eius, ad vitandas infamias, & perturbationes, quę ex receptione horum genere Hebraeorū oriri cōsueuerunt, nō indigebat speciali Prouinciae mandato; arg. leg. 1. & 2. & leg. Cum mandatum, & leg. Mandatum. ff. Mandatum, & diffuse probat Rebuffus in praxi benefic. in titulo de differentia gratiae, & iustitiae.

Tertio, quia cum iste in curia ageret negotia prouinciae, sciretq; decretum illud fuisse ab ea impetratum, non indigebat aliquo mādato speciali ad illud per Sedem Apostolicam confirmandum; & quotidie in curia fieri impetrationes pro absentibus, sine eorum mandatis, & esse validas, nec iudicari subreptitias, probat latissime Nauarr. lib. 5. suorum Consil. titulo de priuilegijs, con. 4. n. 7. & hinc est quod si procurator impetraret altaria priuilegiata, vel multas indulgentias in monasterijs dictae Prouinciae, absque illius mandato, nullus diceret tales concessiones esse inualidas, & subreptitias, & ita videmus capitulū Vigoriense petere legitimationē pro illo, quem elegerat, absque eius mādato, vt habetur in cap. Innotuit, de electione; imo etiam rescriptū ad lites, ex certa Papae scientia cōcessum ad petitionem eius, quem noluit non habere mandatū, esse validū & firmum, affirmat Vlpianus, ff. de Excus. tutorum, & leg.

Quidam consulebat, §. 1. ff. de re iudicat. & tradit Felinus in cap. Cũ inter, de excep.

Tandem coniunctum pro cõiuncta persona posse impetrare nõ solum ea, quæ sunt in vtilitatem, sed etiam rescriptum ad lites, habetur in dict. §. Sunt & alij, & prædictus procurator est coniuncta persona spirituali coniunctione prædictæ Prouinciæ, & vltra hanc coniunctionem, habebat multas litteras fratrum eiusdem Prouinciæ, in quibus hæc impetratio postulabatur, pro interesse eiusdẽ Prouinciæ, & vtilitate publica, quæ in hac re plurimum operantur. Imo erat quasi mãdatum speciale, eiusdem Prouinciæ, quatenus in suis actis petebat à Priori Generali, vt circa varia, & diuersa decreta, quæ erant in dicta Prouincia, de Christianis nouis recipiendis, vel reijciendis statueret, & stabiliret, quid esset circa hoc agendum, & cui statuto parendum; & ne in tanta perplexitate Prouincia viueret, præcepto, & censuris iuberet, cui decreto esset tandem parendum, & Reuerendissimus iussit, & decreuit sub grauissimis pœnis, & censuris, ne deinceps descendentes ex Hebræis reciperentur, & eodem Generali sciente & Papæ confirmationem subscribente, & obseruari mandante, facta est à dicto Procuratore talis impetratio, & propterea nullo modo de subreptione, & inualiditate potest argui.

Neque obstant in oppositũ adducta, quia ad primum concedimus non admitti aliquem ad litigandum pro alio absque eius mãdato, maxime, quando sunt expẽsæ soluendæ, nec illi textus intelliguntur de impetratione eorum, quæ sunt in gratiã, reformationẽ, & vtilitatẽ tertij, vt in proposituo, & ille textus, cum §. Sunt & alij, fauet nostræ opinioni, quatenus prohibendo, ne quis pro alio rescripta ad lites impetret, fatetur quod extra illum casum, & in rebus alijs, potest impetratio absque mãdato fieri, & §. Illum non procedere in curia, affirmat Felinus ibidem, ac proinde nostra sententia est omnino tenenda, & vt verissima amplectenda. Vide Nauarrum vbi supra, qui latissime respõdit alijs obiectionibus, & argumentis.

CASVS TRIGESIMVS Septimus.

AN Prelati Religiosorum possint absoluere suos subditos à quacumque irregularitate, vel suspensione ex occulto delicto prouenientibus, & à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, si sint occulti, vt possunt Episcopi vigore Concilij Tridentini, sess. 24. cap. 6.

COntrouersia ista quantũ ad partem affirmantem quoad

Prouinciales Mendicantium & illos qui cõmunicãt in priuilegijs, quod possint absoluere per suos subditos sicut Episcopus suos, fuit determinata per Pium V. in Breui concesso ad instantiam Prouincialis ordinis prædicatorũ prouinciæ Hispaniç, in quo sic dicitur post alia. Quia sacrum œcumenicũ cõciliũ generale Tridentinum, concessit Episcopis, vt absoluere possint in foro animæ seu conscientiæ ab omnibus peccatis, & dispẽsare in irregularitatibus prout sess. 24. c. 6. Habetur ne Prior Prouincialis, & superiores prælati dicti ordinis, tam in dicta prouincia quam extra eã vbilibet, in hac parte deterioris conditionis quam Clerici aut seculares existãt, eisdem priori conuentuali & superioribus prælatis, vt ipsi per se ipsos idem omnino possint in fratres & moniales dicti ordinis sibi subditos quoad absoluendi & dispensandi huiusmodi, quam alias quascũque facultates eijsdem authoritate tenore etiam perpetuo concedimus & indulgemus, atque etiam declaramus præsentes litteras perpetuo durare & valere.

Sed vtrũ ex vi Concilij Trident. etiã si istud breue non extaret, possint hoc prouinciales circa suos subditos, sicut Eiscopi dubiũ non parũ est. Pars enim affirmatiua, nempe quod possint videtur verior fratri Emanueli Rodrig. in to. 1. q. regula. q. 61. ar. 9. Tum quia hoc Concilij Tridẽtini decretũ non videtur ius nouũ exorbitãs ab antiquo, sed potiꝰ est reducẽs ius ad suã antiquitatẽ, et quasi naturalẽ statũ, quã antea habebat seclusa reseruatione quatenus Episcoporũ iurisdictio, si nõ esset limitata á sede apostolica, extẽderet se ad omnia in suis diœcesibꝰ, respectu suorũ subditorũ, quæ potest Papa in toto orbe. Cũ succedãt Apostolis in diuisione prædicationis Euãgelicę per suas diœceses, qui omnes in potestate iurisdictionis data illis à Christo erãt ęquales, vt declarat Caietanus in Opusculis de authoritate Papæ & Concilij capit. 3. & 4. Bannes secunda secundæ q. 1. artic. 10. & ideo cum iam hi casus nõ cẽseatur reseruati Papæ, sub generali Episcoporũ iurisdictione cõtinẽtur; ita vt possint in illos nõ solum Episcopi, sed habẽtes etiam authoritatem quasi Episcopalem vt Prouinciales.

Cõfirmatur, quia cõstitutio correctoria, quæ reducit constitutũ ad terminos iuris cõmunis, ample est interpretanda, tanquã fauorabilis, vt declarant Doctores & maxime Syluest. verbo cõstit. 5. Et ideo hoc Concilij Tridentini decretũ, cũ sit correctorium, debet ample interpretari, & extendi, ad Prçlatos religionis habẽtes erga suos subditos iurisdictionem similem Episcopis vt habent Prouinciales, & istis æquales, vel Superiores. Vt dicit Abbas de Priuilegio libro sexto & glos.

glos.ibi & glos.in Clement.5.de rebus Ecclesię non alien, ver. proprij.

Tum etiam quia si non extenderetur istud decretum ad Prę latos respectu suorum subditorũ, peioris conditionis essent religiosi subditi suis Prælatis, qui nulli subduntur Episcopo; sed sunt exempti, & habent proprium territorium, quod non est veluti pars dięcesis alicuius Episcopi, sed quasi diæcesis distinctæ & sic nõ poterunt absolui à vicinis Episcopis, cum expresse dicat decretum, vt isti non nisi sibi subditos, & in diæcesi sua, possint absoluere, & ideo si neq; possint absolui à Prælato, remanerent peioris conditionis, quam seculares, neq; illis esset de remedio animæ sufficienter prouisum, quod non videtur dicendum.

Tandem nullus dubitat capitulum sede vacante habere hanc absoluẽdi authoritatem, cum habeat tunc omnia quę sunt iurisdictionis Episcopalis, vt dicitur in cap. His quę & cap. Cum olim, de maior. & obedient. & declarat glosa in cap. 2. Ne sede vacante aliquid mouet. in c. Vnico de maior. & obedient. in 6. & late Abbas in cap. At si clerici. §. de adulterijs, de Iudicijs & cap. Verũ, de foro compet. Clarũ autem est capitulum non esse ipsũ Episcopum proprie & formaliter, sed similitudinarie, & quasi Episcopalem authoritatem habens.

Nec obstat dicere, quod capitulum non succedit Episcopo in illis quæ ei conueniunt iure speciali. Quia respondemus hoc esse verũ de illis quæ iure speciali gratioso, vt ex priuilegio & cõmissiõne Papę, non autem de his quæ ei conueniũt iure communi, quamuis speciali, vt est hoc decretum Concilij, & docent Abbas & Felinus in cap. Verum, de foro compet.

Nec obstat quod contrariã partem teneat Frãciscus Soarez in tomo de Pænit. disp. 30. sec. 2. fol. 675. nixus primo, quia ita declararunt Cardinales in illa particula liceat Episcopis: quod in hoc decreto nõ comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariã, & quasi Episcopalem, sed tantum Episcopi priuatiue quoad omnes alios, cui declarationi stãdum omnino videtur.

Secundo quia hæc facultas data censetur Episcopis iure speciali, & intuitu personæ, quæ pollet tanta authoritate & dignitate, & ideo nõ debet extendi ad alios non Episcopos, quamuis habeant iurisdictionem quasi Episcopalem.

Tertio, quia istud decretum etsi videatur fauorabile, magis tamen habet de rigoroso: quatenus ex ea parte qua in rebus adeo grauibus mitigat rigorem ad disciplinã Ecclesiasticam suo modo necessariũ, nocere potest, si nimiũ extẽdatur, & amplietur, & ideo proprietati verbi stricte sumpti standũ cẽsetur.

Vltimo

Vltimo quia hoc decretũ si est exorbitãs ab antiquo iure, restringendum erit, & nõ ampliandum: si autem est reductiuum illorũ casuum ad statum iuris antiqui, tunc debet reducere illos ad eum statũ in quo iure ordinario esse deberẽt proprij Episcopi seclusa omni existimatione, quæ nõ pertinet ad ordinarium ius, sed ad exceptionem potius ab illo. Cõfirmatur hoc ipsum ex Breue Pij V. supra adducto, in quo non dicitur: Prouinciales vigore Concilij Tridẽtini posse absoluere suos subditos sicut Episcopos, sed ipse Papa concedit illis hãc authoritatem, & eam extendit ad ipsos Prouinciales, quod videretur frustratorium si verba Concilij eos comprehenderent: nec Papa diceret quod ipse cõcedit, sed esse à Cõcilio concessum.

Hæc opinio, etsi viri doctissimi, in eo nõ placet, quod videtur regulari clausuræ aliqua parte cõtraria. Primo, quia non est credendũ Patres Concilij tam doctos, & sanctos, qui de reformatione morum & obseruantia & clausura Religionum accurate tractarũt, debere occasionem præbere Religiosis, & præsertim monialib⁹, vt extra claustra & clausuram exirent ad Episcopos, pro absolutione habenda in dictis casibus: ad quod cogerentur si sub nomine Episcopi, non comprehenderentur Prælati habentes authoritatem quasi Episcopalem. Secundo quia clarum est capitulum sede vacante non esse Episcopum proprie & formaliter, sed habere tantum in his quæ sunt iurisdictionis authoritatem quasi Episcopalem, & tamen ad capitulum extendi illud decretum fatetur & probat idem Doctor in eodem art. 9. quia capitulum sede vacante non solum succedit in iurisdictione ordinaria iuri communi & generali ad Episcopum spectante, sed etiam in iurisdictione iure cõmuni & speciali ad ipsum pertinente, vt Abbas & Felinus dicunt, in cap. Cum olim. de maior. & obedientia, & in cap. At si clerici. §. de adulterijs, de iudici.

Et rationes quibus nititur, quauis sint probabiles, non tamen cogunt. Non quidem prima, quia ibi Cardinales non loquuntur de Prouincialibus & superioribus Religiosorum, qui sunt exempti, & suũ proprium habent territorium, & diœcesim distinctam prorsus ab Episcopis, sed de alijs Prælatis & Abbatibus nõ exemptis, & eidem Episcopo in pluribus subiectis qui nec vere, nec æquiualenter sunt Episcopi, & hoc videtur significare illud verbum, Episcopis inferiores. Non etiam secunda, quia fatemur concedi ratione personæ, quæ vel habeat authoritatem & dignitatẽ Episcopalem formaliter, vel æquipollenter, vt sunt Prouinciales, & illis maiores, vt vicarij generales & ipsi

ipsi generales. Nõ item tertia, quia maius nocumentum esset, grauiusque disciplinæ regulari inferretur damnum, si Prouinciales nequirẽt suos subditos absoluere, veluti Episcopi posšũt suos, relinqueretq; religiosos tũc Consiliũ, absque conuenienti suarum animarum remẽmedio, si deberent semper in istis casibus recurrere extra monasteriũ ad Episcopos. Non demum quarta, quia illud decretũ magis est fauorabile quam exorbitans, & quãuis Prouinciales non succedant Apostolis in vera Episcopali dignitate, succedunt tamen in virtuali & similitudinari, quod sufficit vt ad illos extendatur illud decretum, sicut extenditur ad capitulum sede vacante. Illud tandem quod in cõstitutione Pij V. dicitur authoritate præsentium concedimus, non significat id ipsum in Concilio Tridentino non fuisse concessum, sed ad omnem dubitationem tollendam id quod de Episcopis explicabat clare littera Concilij, voluit intelligi etiam de Prouincialibus, qui respectu suorum subditorum erant quasi Episcopi, & hoc solent Pontifices sæpè facere, quãuis aliqua in iure sint concessa religiosis, eadem per Breue speciale etiã confirmant.

Vtrum autem hæc Prouincialiũ authoritas, extẽdatur ad casum occultæ hæresis, puto? quod nõ; tum quia neque etiam Episcopum id posse declarauit congregatio Cardinaliũ authoritate Gregorij XIII. Tũ quia in bulla quę singulis annis legitur in feria quinta Cœnę Domini, reuocantur omnes facultates in genere, vel in specie concessæ, quantum ad absolutionẽ à quacumque hæresi, ipsemet Nauarrus in Summa cap. 27. numer. 260. qui primo tenuit facultatem hanc cõcessam in Concilio Tridentino nõ reuocari per bullam cænæ Domini affirmat Summum Pontificem nequaquam concedere, neque permittere, vt Episcopi absoluant à casu hæresis etiam occulto, quod est argumẽtum efficacissimum illam facultatem esse per dictam bullam reuocatam. Vide Soarez vbi supra disput. 30. sect. 2. §. hic vero specialiter dubitatum est.

Et hæc opinio de absolutione occultæ hæresis, quoad Episcopos, quamuis sit probabilis, non tamen contrariam damnarem, in illis qui hac absoluendi facultate sunt post Concilium Tridentinum aliquando vsi: Tum quia ipsi sunt ex officio ordinarij Inquisitores, vt satis constat: tum quia ab hoc absoluẽdi vsu, qui maxima consideratione à patribus concilij fuit illis concessus, non debẽt facile remoueri. Tũ quia Bulla cænæ Domini sicut non derogat quoad hoc potestati Inquisitorum qui hanc absoluẽdi facultatem à Papa habent, ita nec Episcoporum qui à Papa & toto conci-

cilio eam habent Nauar. libr. 1. tit. de constitut. cons. 1. q. vltima & lib. 5. titul. de priuileg. cons. 11. in 2. impress. §. primo quęritur, Cordub. in sua Summa q. 8. Bannes 2. 2. q. 12. ar. 4. dub. 2. Henriques lib. 3. de pænit. cap. 14. §. 7. & lib. 13. de excom. cap. 27. §. 5. vbi multos allegat pro hac opinione.

Et si quæras an hæc absoluendi facultas à cēsuris & casibus occultis, intelligatur solum de reseruatis sedi Apostolicę ante Conciliū Tridentinum, vel etiam de reseruandis quocumque tempore in futurum? Respondeo, quod de omnibus tam præteritis quam futuris: tum quia verba Concilij nō arctātur, nec limitantur, & cum decretū sit fauorabile animabus fidelium, & nulli inferat nocumentum, debet ampliari; tum quia vbi loquitur antecedenter de suspensionibus & irregularitatibus, absolutè loquitur de omnibus ex delicto occulto prouenientibus, & ita per casus occultos reseruatos, intelligit quocumque tempore sint reseruati, quousque de illis fiat absolutio; tum denique quia tam in reseruatis, quam in reseruandis, est eadem ratio absolutionis si sunt occulti, ac proinde debet in vtrisque esse eadem legis dispositio. Cur enim minor erit Episcoporum authoritas in nouis reseruationibus; quam in antiquis? Fateor tamen quod si nūc à Papa fieret aliqua reseruatio cum clausula, vt non posset absolui etiā in casu occulto, vel non obstante quocumque decreto etiam Concilij generalis, vt fit in bulla Cœnæ Domini, tunc nullus alius posset absoluere præter Papam, & ita intelligendam puto responsionem Gregorij XIII. qui audita relatione congregationis Cardinalium, dixit decretū Cōcilij de authoritate Episcoporum in occultis reseruatis, non extendi ad casus noua lege sedis Apostolicæ, in futurum reseruandis: noua lege, hoc est cū clausulis supradictis.

Quod si Prouincialis & habentes authoritatem Episcopalem inciderint in aliquem ex his casibus sedi Apostolicæ reseruatis, idque occulte, à quo poterunt absolui? Respondemus posse à suo confessore, idque fuit in congregatione Cardinalium Romæ determinatū: & merito quia non debent Episcopi, & alij habentes eandem authoritatem esse deterioris conditionis quam sint subditi sui, vt debeant hi soli in omnibus occultis accedere ad summum Pōtificem: respectu tamen hęresis occultæ, dispar est ratio; quia hoc delictum cū maximam habeat deformitatem, vt neque etiam Conciliū Episcopis concesserit absoluere posse nisi per se ipsos, non est credendum, voluisse vt hāc authoritatem delegare possint suis confessoribus.

Ita etiam, quod nec Prælati habentes

bentes iurisdictionem quasi Episcopalem possint absoluere regulares suos subditos modo ab hæresi quãtumuis occulta probat multis Fr. Emmanuel. Rodrig. in quæst. Reg. tom.1.q.20.artic.5. quia Episcopis, id fuit specialiter concessum quatenus sunt Inquisitores ordinarij 1. quæst. 7. cap. Quoties, & Clement. prima de hæret.

Et quamuis supra iam diximus, Regulares mendicantes ex particulari indulto post Concilium Tridentinum concesso posse absoluere in foro conscientiæ à casibus Episcopis reseruatis, non tamen ab his occultis quos dictum Conciliũ in cap. Liceat, speciatim ipsis concedit, quia hęc cõcessio respicit dignitatem & authoritatem personæ, & non extenditur ad simplices cõfessores, sed ad solos Prouinciales vt est declaratum.

Aduertendum quod Conciliũ Tridentinum in illo cap. Liceat, intelligit vt Episcopi possint dispensare cum occulte sic delinquentibus, non solum ad sacros ordines, & ad eorum exercitium, sed etiam vt beneficia omnia Ecclesiastica, etiam curata, de nouo obtineant: quia cum illud decretum absolute & generaliter de dispensatione loquatur, sitque beneficium principis, & priuilegium iuris, simpliciter & illimitatè est interpretandum, & sic Prælati religiosorum, habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, possunt eodem iure cum suis subditis in dictis casibus dispensare in prioratibus, & alijs omnibus honoris, & dignitatis officijs: & vltra hoc possunt per priuilegium à Sixto Quarto concessum dispensare in irregularitatibus prouenictibus ex publico delicto, & ad forũ contentiosum deducto, præterquam homicidij voluntarij, Bigamiæ, & mutilationis membrorum, qua in re ipsi Prælati maiorem authoritatem habent erga subditos, quam Episcopi erga suos diœcesanos, quia amplissima priuilegia sunt eis concessa in fauorem religionis. Vide Couar. in Clement. si furiosus, 2.p. §.3.n.6.& Nauar. cap.27.n.140. & Fr.Emanuel.Rodrig.in q.reg.tom. 1.quæst.20.artic.20.

Hinc etiam colliges, quod sicut per constitutionem Alexandri III. in cap. At si clerici, de iudicijs §.de adulterijs. Potest Episcopus dispẽsare cum Clericis, peracta pœnitẽtia in pœnis debitis adulterio, & minoribus delictis, vt sunt fornicatio, stuprum, periurium, & alia similia, non tamen in maioribus, vt periurium qualificatum, simonia, incestus, sodomia, assassinatus, & alia, quæ à iuristis appellantur grauissima; ita dicti Prælati possunt id ipsum, nisi aliquod eorum fuerit sedi Apostolicæ speciatim reseruatum. Vnde possunt dispensare cum Religioso introducente in monasterium mulierem, contra motus

Pij V. & Gregorio XIII. in suspensione à diuinis, in priuatione ab officijs, & incapacitate ad ea obtinenda, & in alijs omnibus pęnis, excepta excommunicatione, quia hanc dicti Pontifices sibi duntaxat reseruarũt.

Nec obstat si dicatur, introductionem mulierum in monasteriũ, esse delictum grauius adulterio, vt quod maioribus, & grauiorib⁹ pęnis punitur, & imponũtur ipso facto & in perpetuum, & sic trahit secum executionem, & est quasi sententia lata, post quã non posse Episcopum dispensare, tenet glos. in cap. Et ideo.2.q.6.

Respondemus, grauitatem delicti, non mensurari ex pœnis: sed multo magis ex maiori & minori nocumento, quod reipublicæ infert: iam autem introductio mulierum in monasteria, nõ est ex sui natura mala, vt adulteriũ; sed solũ est mala, quia prohibita; & quãuis pœnæ incurrantur perpetuo, seu ipso facto, aut ipso iure; id non efficit quin post actam pœnitentiam, nõ sint dispensabiles per Episcopum, aut per habẽtem authoritatẽ Episcopalẽ, vt contra glos. affimãt Abbas, & Decius, cum communi, in dicto cap. Si clerici.

Nota vltimo quatuor esse delictorum genera: quædam leuia, quę absque dolo fiunt: alia grauia, seu mediocria, in quib⁹ interuenit dolus: alia publica, quę alijs pœnis prę ter mortem puniuntur: alia grauissima seu atroica, siue enormia, quæ pœna mortis plecti solent. Nullum tamen horum inducit irregularitatem, nisi sit notoriũ iuris, aut facti, & depositione dignum, vel nisi in his casibus in quibus ius ipsum statim declarat eam incurri, vt in homicidio, in sodomia cõsueta, & in alijs in iure expressis, de quibus latè Rodericus tom.1. reg. quæstionũ á quæst.20. vsque ad 24.

CASVS TRIGESIMVS Octauus.

Martinus, suscepto à tribus diebus religionis habitu, in grauissimã infirmitatẽ incidit. Et cũ eßet iam morti proximus, data illi de medicorũ consilio extrema vnctione, fecit Prouincialis, de consensu conuentus, ad infirmi instantiam, pro consolatione sua animæ, solennem ei professionem. Sed inde ad dies aliquot ad sanitatem reuersus, vt melius conualesceret, in patriam (quæ longißimé á conuentu distabat) fuit mißus, in domum matris, vbi nullum erat prope ordinis monasterium. Iste finito integro anno, reuertitur in suum conuentum, fitque illi scrupulus tam de professione non ratificata in sanitate, quam quod infirmus extra monasteriũ nec austeritates nouitiatus sit expertus, nec religio ipsum.

Queritur nunc, quid cum illo sit agendum quoad professionem, & nouitiatus annum?

DVo hic quæruntur, primũ est, an illa professio, in mortis articulo facta, fuerit valida? Secundum, an probationis annum infirmo, in lecto semper iacenti, extra religionem, de licentia Prælatorũ, absque alia probatione, complere sufficiat?

Et quod ad primũ attinet, Pius Quintus constitutionem quãdam edidit, quæ incipit, Summi sacerdotij cura, &c. sub dat. Romæ die 23. Aug. MDLXX. Pontificatus sui anno quinto, ad instãtiam monialium ordinis sancti Dominici, in qua concessit illis, vt quando, & quoties aliqua nouitia de alicuius medici consilio ab hoc sæculo trãsitura conspicitur, possit professionem, pro animæ suę consolatione, ante annum probationis emittere, dummodo tamen in legitima ætate constituta sit. Ita vt sic decedens indulgẽtiam, & alias gratias, quas aliæ verè professæ morientes consequũtur, assequi possit. Elargiturque illi sic professæ plenariam peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem in forma iubilæi. Ex qua constitutione, licet monialibus sit speciatim cõcessa, quia mẽdicantes in eodem priuilegio cõmunicant, videtur apertè colligi, posse nouitios habẽtes legitimam ætatem in articulo mortis cõstitutos, professionem facere, etiam nõ finito anno probationis.

Sed tota difficultas hic cõsistit, an hæc professio sic emissa, si iste nouitius nõ moriatur, sit vera, efficax, & sufficiens; vel debeat adhuc annum probationis perficere: & nouam professionem in sanitate facere?

Et pro parte, quod illa professio sufficiat, nec requiratur, si cõualescat, alia de nouo, facit primo, quia ibi concurrit vtriusque partis verus & expressus consensus, tam ex parte Prouincialis, & conuentus acceptantis, quam ex parte nouitij profitentis: & in anno probationis qui est solum de iure positiuo, extat Papæ dispẽsatio ob iustam causam facta, quæ per sanitatem postea recuperatam, non videtur reuocari.

Confirmatur secundo, quia illa professio in tali articulo facta, si nõ esset vera professio, nequaquã cõcederet Summus Pontifex huic indulgentiam; & alias gratias, quas moniales vere professæ decendentes consequuntur, vbi notandum est verbum illud, vere professæ. Si ergo ista assequitur indulgentias, quas vere professæ habent, quãdo moriuntur; sequitur quod non debet haberi talis professio, pro non vera, & ficta, si superuixerit.

Tertio, quia si nouitius sic professus conualescat, & ad sæculum reuer-

reuertatur nõ facta alia professione, sequeretur quod posset tanquã sæcularis viuere, & nullo gauderet priuilegio religiosi; imò si vxorem duceret, matrimonium esset validum, si sua professio non fuit vera, nec solemnis, nec valida, quæ omnia videntur non asserenda.

His tamen non obstantibus, dicendum est, hunc nouitium in articulo mortis sic profitẽtẽ, & ad sanitatem postea redactum, debere nouam emittere professionem, finito integro nouitiatus anno; nec sufficere istam factam in articulo mortis, vt vere, & solemniter professus dicatur.

Hoc probatur, tum quia illa Pij Quinti constitutio, & concessio, solum fuit ad effectum consolandi nouitios in illo statu mortis, & sic ad effectum duntaxat spiritualem lucrandi gratias, & indulgentias, si moriantur; vt patet ex verbis dictæ concessionis ibi, carẽt merito cælesti, quo dicti ordinis professæ, &c. Et ibi, pro cõsolatione animæ suæ, &c. Et infra, nouitiæ sic decendentes, indulgẽtias, & alias gratias, quas moniales vere professæ, &c. Et infra, plenariam indulgẽtiam & remissionẽ in forma iubilæi, &c. Ex quibus satis constat istam concessionẽ habere solum locum in foro conscientiæ, & ad vtilitatem tantũ animæ, & nõ in foro exteriori, nec ad alios effectus.

Tum quia ex tali professione si nouitius è vita decedat, non potest monasterium succedere, in præiudicium venientium ab intestato; cum nunquam intendat Summus Põtifex derogare iuri quæsito tertij, nisi id exprimat; quæ expressio hic non habetur, & tamen si facta esset post annũ integrũ probationis, succederet monasteriũ in bonis defuncti, vt late probat Fr. Manuel. Roder. in q. reg. tom. 3. quæst. 15. ar. 6. & to. 2. q. 77. art. 6.

Tertio, quia nouitius, etiam de consensu Prælati & Conuentus, non potest renunciare anno integro probationis, cum talis renunciatio sit in præiudicium publicũ, quatenus Concilium Tridentinũ prohibuit professiones religiosorũ ante integrum probationis annũ fieri, vt obuiaret damno, & dedecori, quod eisdẽ religionibus contingere solebat, eo quod intra vnã vel alteram hebdomadam professiones fieri consueuerant, vt ad dignitates, & beneficia promouerẽtur, & fierent prius magistri, quam discipuli: & nemo potest iuri publico renunciare; cap. Diligenti, de foro cõpetenti, & late probat Nauar. cons. lib. 3. tit. de regular. cõs. 33.

Quarto, quia etiã nouitijs conceditur, quod absolui possint à cẽsuris reseruatis: & tamen si á religione ante professionem retrocedant, in dictas cẽsuras relabuntur vt constat ex priuilegio Clementis Quarti. Sicut etiam si intra annum

Ooo noui-

nouiatus in aliquo excesserint, pro cuius absolutione, si in sęculo deliquissent, ad Sedem Apostolicam, vel aliò, merito essent destinãdi: si per priuilegia religionis absoluuntur, & non emissa professione, sic absoluti exierint, tenentur se eis præsentare, qui eos aliàs de iure in sæculo absoluere poterant, vt dicitur in c. Eos, de sent. Excom. in 6. & refert. Ang. verb. Excom. 5. §. 48. & Syluest. verb. absolutio 5. §. 7. Et ratio est, quia illæ absolutiones, & dispensationes conceduntur nouitijs, vt sunt in via ad religionem: & ideo si non profitētur, & è religione exeunt, reincidunt ipso facto, vt habetur in compendio priuilegiorũ, verbo nouitius. Ita à simili videtur dicendum in hoc casu, in quo propter mortis periculum conceditur nouitio, ad consolationem suam spiritualem, & ad lucrandas indulgentias, vt ante completum probationis annum profiteri possit: quod si conualuerit, & nouitiatum deserat, nec professionem de nouo emittat, illa pręterita nullum in foro exteriore sortietur effectũ.

Confirmatur ex verbis Concilij Tridentini sess. 25. c. 15. vbi dicitur, quod professio facta ante integrũ annum probationis, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obseruationē, aut ad alios quoscumque effectus: nec in isto decreto Pius V. dispensauit, nisi quãtum ad hoc, vt nouitius in extremis laborans profiteri possit ad lucrandas indulgentias, & peccatorum remissiones. Ex quo sequitur, manere dictum decretum Cõcilij, quoad alios effectus in suo robore.

Quo circa puto, teneri hũc nouitium, si conualuerit, & ex ea infirmitate non decesserit, complere postea integrum probationis annũ & professionem de nouo emittere; in quam opinionem videtur inclinare Fr. Emman. Roder. in reg. quæst. tom. 3. q. 15. art. 6.

Nec obstant in contrarium adducta: ad primum enim respondemus, illum consensum tam profitentis, quam Prælati, & conuentus, esse intelligendum, nõ absolute, sed iuxta formam dictæ cõstitutionis Pij V. hoc est, vt si decedat nouitius, lucretur indulgētias, quas vere professi, hoc est, qui extra mortis articulum finito probationis anno (qui tunc vere & proprie professionem emiserunt, & professi dicũtur) lucrari solēt. Imò ex illo verbo, vere professę decedētes consequuntur, colligitur aperte nouitium in tali articulo profitentem non esse vere proprie, & absolute professum, sed secũdum quid, hoc est ad consequendas in morte spirituales gratias. Per quod etiam respondetur secundæ obiectioni; quia consensus ex parte profitētis, & ex parte prælati non sufficit ante

com-

completum annum probationis. & cum hoc ſit in notabile pręiudicium religionis, nunquam Papa in hoc diſpēſat, niſi expreſſo tali pręiudicio, vt dicitur in dicto cap. Diligenti. & illa Papæ diſpēſatio, fuit ſolum ad conſolationem animæ, & ad lucrandas indulgentias.

Ad tertiū dicimus, quod ſi iſte conualuerit, & profeſſionem finito probationis anno non ratificauerit, poterit in ſæculo viuere, quia ſua profeſſio nō eum fecit vere religioſum; ſed manet ſolum ratione ſui voti obligatus in genere religioni, quia manet tantum obligatus vt fiat religioſus, & ideo ſi vxorem velit ducere, peccabit mortaliter contra votum caſtitatis ab ipſo voluntarie emiſſum, vt notant Doctores, in cap. Ad Apoſtolic. de regularib. & hanc eſſe opinionem communem affirmat Emmanuel Rodrig. in quæſt. regul. tom. 3. q. 15. art. 6. prope finem.

Secundū quod quærebatur eſt, an iſte nouitius cōualeſcens, & integrum nouiatus annum peragēs in lecto, partim in monaſterio, partim in domo matris, de licētia ſuperiorum, poſſit abſque alia experientia nouitiatus, profeſſionē facere? Ad hoc reſpondeo, quod cum iſte nouitius vixerit ſemper ſub obedientia ſui ſuperioris, & de eius licētia, iuſta de cauſa data, exti terit per illud tēpus in domo matris, nūquam deferendo religionis habitū, ſed paratus ſemper ad parendum præceptis, & mandatis ſuperiorum; credo ſufficienter impleuiſſe integrum annum ſuæ probationis.

Tum quia Religioſus, manens extra monaſterium ſub obediētia ſuperioris, & cum eius licentia, habetur pro reſidente intra illud; vt ait Nauar. in cap. Statuimus. q. 3. n. 74. & Sylu. verb. Religio. 3. q. 19.

Tum quia ad perficiendū probationis annum, non eſt neceſſe quod nouitius probet, & experiatur omnes auſteritates monaſterij in indiuiduo, ſiue in ſpecie, ſed ſufficit quod experiatur in genere, viuendo ſub obedientia Prælati, & deferendo habitum, vt iſte vixit, & detulit.

Confirmatur, quia ſi iſte nouitius maneret ſic ægrotus intra monaſterium ſub obedientia Prælati, nullus negabit potuiſſe in fine anni profeſſionem emittere, vt ſæpe in probatis Religionibus accidit.

Tum quia multo maius eſt, ſolemnem profeſſionem facere, quā integrum nouitiatū peragere; ſed profeſſio facta expreſſo ſolum voto ſolemni obedientiæ, eſt valida, nec requiritur expreſſio aliorum votorū, ſcilicet caſtitatis, & paupertatis, quia in illo voto obedientiæ ſecundum regulam, & cōſtitutiones, virtualiter alia includuntur: ergo á ſimili ad probationem nouitiatus, & ad experiendas auſteri-

tates religionis, ſatis erit viuere, & eſſe ſub obedientiã Prælati; quia in hoc virtualiter includuntur cæteri omnes nouitiatus rigores.

Nec obſtat, quod maiorem partem nouitiatus fecerit æger in domo matris, & ſic videatur non integer annus, ſed diſcontinuus. Reſpondemus primo Cõcilium Tridentinum nõ definijſſe, niſi quod annus debeat eſſe integer; continuationem autem reliquit diſpoſitioni iuris communis, vt antea erat & ſic in caſu occurrẽte fuiſſe à multis Doctoribus iudicatum Salmanticæ in ſui præsẽtia affirmat Fr. Manuel. Roderic. in quæſt. reg. tom. 3 quæſt. 15. art. 8.

Reſpondeo ſecundo, non poſſe dici annum eſſe diſcretum, vel diſcontinuum, ſi viuitur ſemper ſub obedientia Prælati, & in religionis habitu; quem iſte nunquam deſeruit, vt declarant communiter Doctores in dicto cap. Ad Apoſtol.

Fateor tamen quod ad ſcrupulos omnes tollendos, & ne iſte poſtea reclamaret, optimum eſſet, vt iſte nouitius iam conualeſcens, & ſanus effectus, degeret per certum tempus Prę latis bene viſum, in nouitiatu, & auſteritates religionis experiretur, quas ægrotus experiri nõ potuit; quę videtur iuſta cauſa, ad dilatãdum per aliquot dies profeſſionis tempus.

Si tamen abſque tali experimento profeſſio fiat valida erit.

FINIS.

LAVS DEO.

INDEX COPIOSVS OMNIVM NOTABILIVM QVÆ IN TOTO HOC VOLVMIne continentur, in quo primus numerus folium, ſecundus paginam, tertius columnam demonſtrat.

A

B.

Bulla

D

Deter-

E.

G.

H.

I.

L.

Magistris

M.

Mendi-

N.

Noui-

P.

Pa-

ante

Q.

R.

S.

T.

Ter-

V.

Ven-

quam

INDEX

INDEX AVTHORITATVM PRINCIPALIVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, ET CONcilij Tridentini quæ in hoc volumine includuntur.

Inter hæc non recensentur innumeri textus iuris Canonici, & ciuilis, qui in eo accuratè explicantur, ne lectori sit molestum indicem legere magnitudinem libri fere adæquantem.

quod

Cap.

sed

INDEX LOCORVM CONCILII TRIDENTINI QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Sess.7.

F I N I S.

Errata potiora ſic corrige.

FOl.2.pag.1.col.1.lin.2. accepeti, lege, acceperit. fol.8.p.2.c.1.lin.35. aneçce, leg. neceſſe. f.10.p.1.c.2.lin.20.curâ, le.cur à. f.25.p.2.c.2.lin.19. propalere, leg.propalare. f.24.p.2.c.2.lin.1.apponuntur, le. imponuntur. f.28.p.2.c.1.lin.28. deformitationis, le, de formationis. f.29.p.2.c.2.lin.36.illarum.leg.illatum. f.31. p.2.c.1.lin.4.te, leg. re. f.33.p.1.c.2.lin.7.paleato, le. palliato. f.35.p.1.c.1.lin.3. Magdalenũ,leg.Magdalenæ. f.36.p.1 c.2.lin.1.interpollatione, leg.interpellatione. lin.16.alias,le.alius. f.37.p.2.c.2.lin.13.admittant,le.amittant. f.40.p.2.c.2.li 26. gabellas,leg.gabellis. f.70 p.1.c.2.lin.15.theſauriariarum,le.theſaurarium. f.72. p.1.c.1.lin.16. & non, le non. f.75.p.2.c.1.lin.22.legatio, leg.legatario. f.76.p.1. c.1.lin.33.fauenda,le.fouenda. f.77.p.2.c.1.lin.15.tallij,leg pallij, f.78.p.2.c.2.li.6. 2.leg.20. f.97.p.1.c.1 lin.20.particularis,le.particulares. f.107.p.2.c.2.lin.29. pecunia,leg.pecuniæ. f.122.p.2.c.2.lin.24.indignus,leg.dignus. f.124 p.2.c.1.lin.31. admittitur,leg.admetitur. f.131.p.1.c.2.li.35.impeditum.le.impeditiuum. f.147 p. 1.c.1.lin.28.iacturam,le.iactura. f 149.p.2.c.1.lin.8.etſi,le. &. f.150.p.2.c.1.li.38. inus,leg.ius. f.151.p.2.c.1.lin.9.illud,leg illum. & lin.10. quorum,leg. quoniam. f.158.p.1.c.1.lin.3.exanimatores,leg.examinatores. & c.2.lin.5.ſiue,le.quæ.f.161. p.1.c.1.lin.7 quem,leg quàm. & p.2.c.1.lin.27. iuſtitiæ,leg.iniuſtitiæ. f. 162.p.2. c 2 lin.3.propter,le.præter. f.165.p.1.c.1.lin.22. in ſab. leg. ſed in ſab. fol.168.p.1. c.2.lin.32.limitatio,leg.limitatione. f.16.p.2.c.2.lin.12. ob,le.ab. f.169.p.2.c.1. lin.1.requirat,leg.requirant.& c.2.lin.1.quæ,leg.qua. f 170.p.1.c.2.lin.8.qui,leg. quia & lin.12.impedimenti,leg.impedimentum. & p.2.c.1.lin.1. ignoraſſet,le.ignoraſſe. f.183.p.1.c.1.lin.1.ſpuria,leg.ſpurio. f.211.p.2.c.2. lin.4.filium, le.filiam. f.229.p.1.c.2.lin.35.manſi.leg.manſit. & p.2.c.1.lin.29.occidendos,leg.occidendo. & c.2.lin.7.videntur,leg videtur. f.233.p.2.c.2.lin.30.merces,leg.mex. f.240.p.1. c.2.l.8.gant,leg.negant. f.286.p.2.c.2.lin.12.acceptandam,le.acceptandi. f.302.p. 2.c.2.lin.15.vel,le.vel res. & lin.29.iuſtæ, adde, cauſæ. f 310.p.2.c.2.lin.9.neceſſariam,leg.neceſſarium. & lin.31.reſcriptione, leg.reſcriptis. f.311.p.1.c.1.lin.19. dictos,leg.dicto. & c.2.lin 29.ſpecificet,leg.ſpecificè. f.378.p.2. c.2.lin.2.alij,leg. alijs.f.399.p.2.c.1,lin.24.parochos,leg.parochis. f.405.p.2.c.2.lin.35. votam,leg. votum. f.410.p.1.c 1.lin.10.ad dilat.leg. ad non dilat. f.412.p.2.c.2.lin.4.& tunc pro ex tunc,leg.& nunc pro ex tunc. f.432.p.1.c.1.lin.15.incommodo,leg.incommoda. f.452.p.1.c.2.lin.29 ornicatio,leg.fornicatio. & p.2.c.1.lin.29.tenebantur, leg.tenebatur. & lin.25.abſolutas,leg.abſolutos. f.453.p.1.c.2.lin.33.agente, leg. non agente. f.455.p.1.c.2.lin.14.allegandum,leg alligandum. f.457.p.2.c.1.lin.15. eo, lege, ea.